

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ЕНЦИКЛОПЕДИЧНИЙ СЛОВАНИК

ІІІ
Р-Ц

Тернопільський
Енциклопедичний
Словник

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ЕНЦИКЛОПЕДИЧНИЙ СЛОВНИК

Редакційна колегія

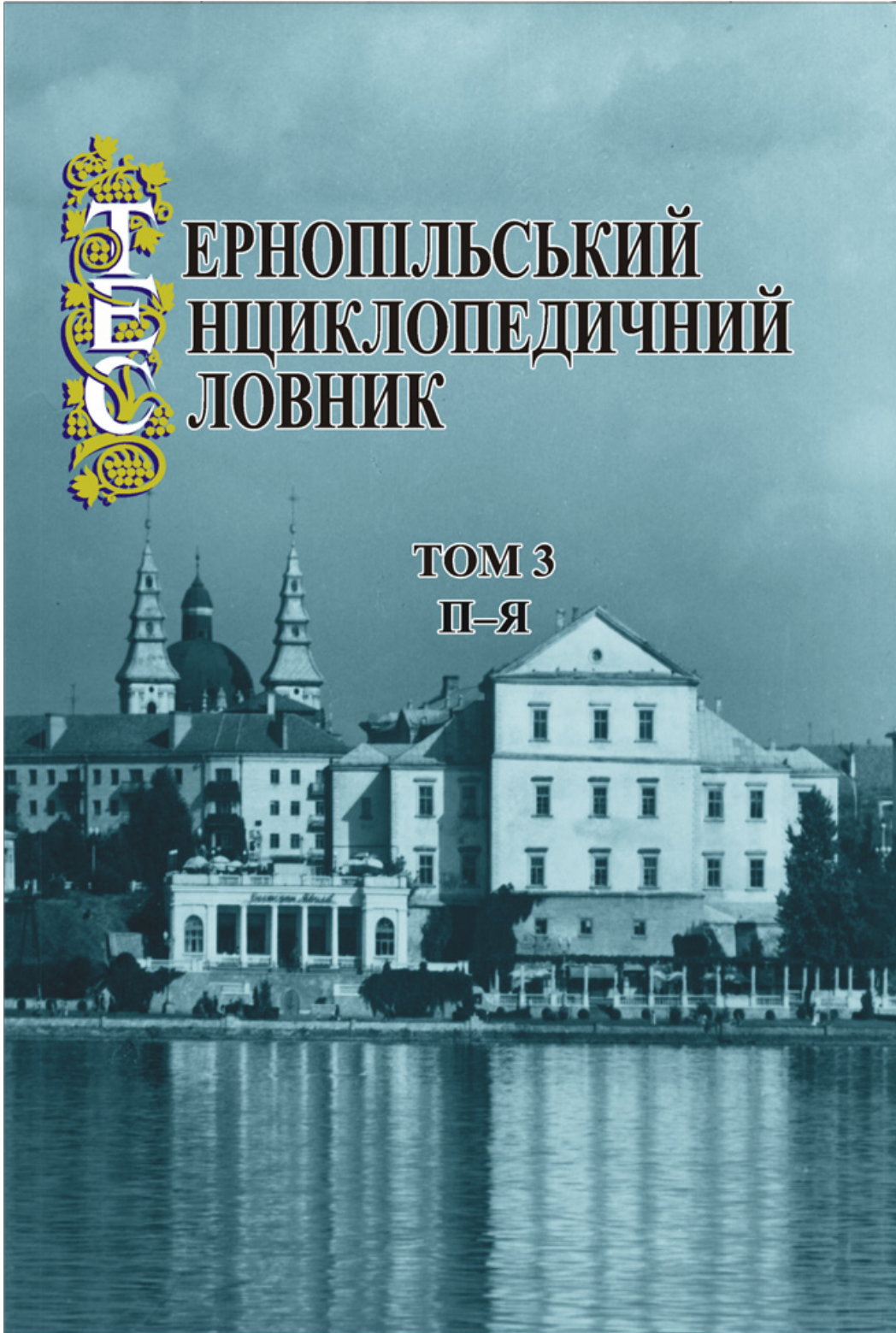
*Геннадій Яворський (голова), Богдан Мельничук (заступник),
Михайло Ониськів (секретар), Микола Алексієвець, Ярослав Баранець,
Богдан Бастюк, Євген Безкоровайний, Любомира Бойцун,
Олег Гаврилюк, Єфрем Гасай, Олег Герман, Роман Гром'як,
Василь Деревляний, Ігор Дуда, Ольга Заставецька,
Володимир Кирич, Олег Клименко, Юрій Ковальков,
Володимир Кравець, Богдан Куневич, Роман Матейко,
Петро Медведик, Галина Моліцька, Богдан Пиндус,
Ярослав Сачко, о. Роман Сливка, Володимир Слюзар,
Михайло Сохацький, Богдан Строєнь, Петро Тимочко,
Богдан Хаварівський, Володимир Ханас, Мирослав Ханас,
Гаврило Чернихівський, Дарія Чубата,
о. Микола Шаварин, Сергій Юрій.*

Тернопіль
Видавничо-поліграфічний
комбінат "Збруч"
2008

ЕРНОПЛЬСЬКИЙ НЦИКЛОПЕДИЧНИЙ ЛОВНИК

ТОМ 3
П-Я

До ст. ПІДВОЛОЧИСЬК

Собор Єднання Заходу і Сходу
(1993–2008; арх. М. Білик).

Приміщення школи-гімназії.

Гармонія старовини й сучасності.

У центрі селища.

Районний будинок культури.

Пам'ятник жертвам
більшовицького режиму
(1988 р., скульп. А. Бець).

Будинок дитячої творчості.

До ст. ПІДВОЛОЧИСЬКИЙ РАЙОН

*Церква Преображення
Господнього – Спаса (1902) у с. Токи.*

*Меморіал євреям, полеглим
під час Другої світової війни
у с. Кам'янки.*

Костьол і вежа замку в м. Скалат.

Центр с. Колодівка.

Красивид у с. Медин.

*Надмогильний пам'ятник о. С. Качалі
у с. Шельпаки.*

До ст. ПІДГАЙЦІ

Успенська церква (1650–53).

Північно-західна околиця міста.

Ратуша (1886, перебуд. 1928).

Пам'ятний знак на честь скасування панщини 1848 (на околиці Підгайців).

Пам'ятник Т. Шевченку (1990, скульп. Б. Карий).

Вілла Хорубських, нині приміщення міської ради.

Синагога (кін. 16 – поч. 17 ст.).

До ст. ПІДГАЄЦЬКИЙ РАЙОН

Адмінбудинок лісництва у с. Завалів.

Церква св. Миколая у с. Вербів. 1835.

Костьол у с. Новосілка. 19 ст.

«Фігура» св. Анни на місці битви (1667) козаків П. Дорошенка з польським військом у с. Старе Місто (зведена 1883, відновлена 2004).

Пам'ятник на могилі козаків, які загинули 1667 (с. Загайці).

Церква св. Косми і Дем'яна в с. Голгоча. 1887.

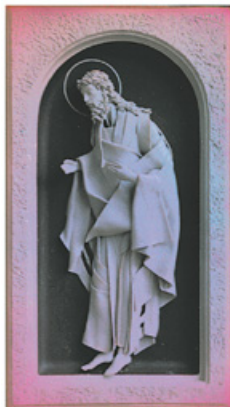
Пам'ятник Т. Шевченку в с. Носів (2000, скульп. Б. Карий).

До ст. ПЕЙЗАЖ

1. І. Бортник. Осінь. 1985. 2. Г. Ісак. Обійстя на перевалі. 1993. 3. С. Мамчур. Місячне озеро. 2002.
4. М. Мельник. Село біля річки. 1992. 5. Д. Мулярчук. Успенський собор Почаївської лаври. 1996.
6. С. Нечай. Повінь. 1992. 7. М. Пазізіт. Ратуша в Терeboвлі. 1980. 8. Є. Удін. Село Миролубівка
Тернопільського району. 1975. 9. Т. Удіна. Зачарована мить. 1989. 10. О. Федоріє. Місячна ніч у
с. Криве Козівського району. 2001. 11. Д. Шайнога. Надставна церква. 1968. 12. П. Шпорчук. Над
рідними просторами (Медобори). 1990.

До ст. САКРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО

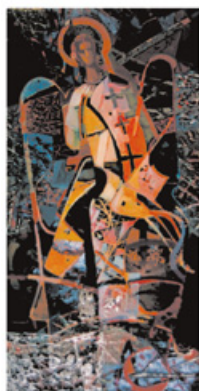
М. Боярко.
«Іван Предтеча». 2000.

Я. Бурда.
«Євангелист». 1994.

А. Гульовський.
«Папа Іван-Павло II». 2000.

М. Кузіє.
«Архангел». 2000.

А. Манастирський.
«Христос». 1910.

І. Сонсядло.
«Святий Франциск». 2007.

Б. Ткачик.
«Хрещення Руси-України».
2007.

М. Шевчук.
«Тіло моє, кров моя».
2002.

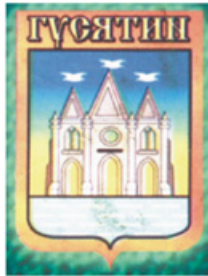

В. Якубовський.
«Святий Кирило Солунський».
2007.

До ст. СИМВОЛІКА ТЕРНОПІЛЬЩИНИ (герби)

м. Березани

м. Гусятин

м. Козова

м. Кременець

м. Монастириськ

м. Підволочиськ

м. Тернопіль

*смт Микулинці
Теребовлянського р-ну*

*с. Великі Бережці
Кременецького р-ну*

*с. Великі Бірки
Тернопільського р-ну*

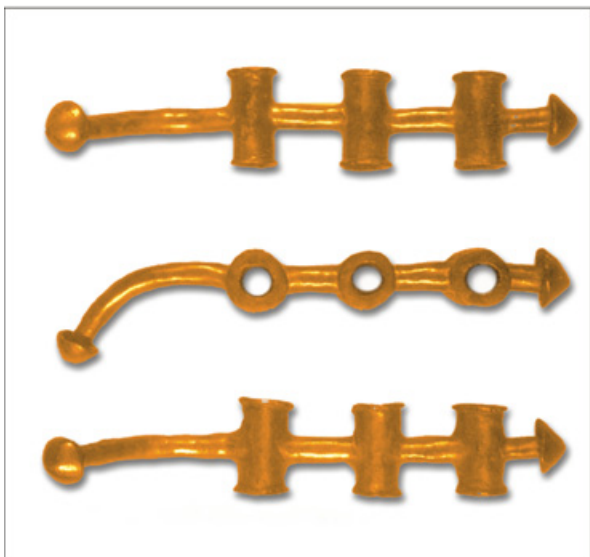
*с. Вишнівчик
Теребовлянського р-ну*

*с. Зареваниця
Теребовлянського р-ну*

До ст. СКАРБ СЕЛА ГОЛІГРАДИ ЗАЛІЩИЦЬКОГО РАЙОНУ

Предмети збруї двох бойових коней фракійців.

Псалії.

Бляхи (діам. 150 мм).

Деталі вуздечки.

Орнаментовані
хрестоподібні бляшки.

До ст. СКУЛЬПТУРА

*М. Витягловський.
«Назустріч світлу». 1996.*

*І. Мулярчук. Бюст І. Франка
у с. Яблунів Гусятинського
району. 1991.*

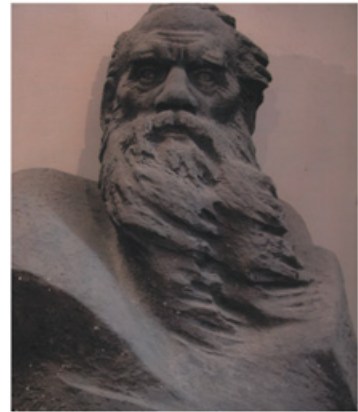
*М. Невеселий. Пам'ятник
Т. Шевченку в Тернополі. 1982.*

*Д. Пилип'як.
Пам'ятна медаль «Пікассо». 2001.*

*В. Садовник.
Пам'ятник о. М. Михалевичу
в с. Чернелів-Руський.
2001.*

К. Сікорський. Лев Толстой. 1985.

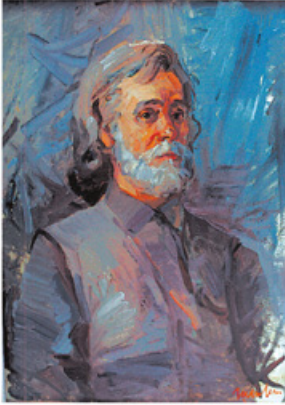

*І. Сонсядло.
«Хресна дорога»
(фрагмент). 2000.*

*П. Шпорчук.
Ліна Костенко. 2004.*

До ст. ПОРТРЕТ

А. Гульовський.
«Архітектор Іван Осадчук». 1999.

І. Зілінко.
«Поетка Оксана Лятуринська». 2001.

С. Мамчур.
«Автопортрет». 1990.

М. Мельник.
«Мати». 1980-і.

Я. Новак.
«Художник Іван Остафійчук». 1986.

М. Пазізн.
«Студентка». 1973.

Г. Ткачик.
«Портрет Ігоря Герети». 2003.

Є. Удін.
«Марічка». 1963.

П. Шпорчук.
«Портрет Григорія Сковороди». 2002.

До ст. ТЕРЕБОВЛЯ

*Пам'ятник Василькові
Ростиславичу,
князеві тербовельському
(1997, скульп. П. Кулик,
арх. В. Блюсюк, І. Хотієнко).*

Церква св. Миколая (16 ст.).

*Комплекс споруд монастиря
оо. Кармелітів (17 ст.).*

Тербовля взимку.

Панорама міста.

*Каплиця
св. Параскеви-П'ятниці
на місці церкви Святих
П'ятниць (15–16 ст.).*

*У виробничому
приміщенні фабрики
ялинкових прикрас.*

До ст. **ТЕРЕБОВЛЯНСЬКИЙ РАЙОН**

Джерело і каплиця собору Божої Матері в Маріїнському духовному центрі у с. Зарваниця.

Пам'ятник Т. Шевченку в с. Іванівка. 1993.

Погруддя кардинала Йосифа Сліпого в с. Заздрість (1994, скульп. Е. Мисько).

Пам'ятники Михайлові й Тимофію Бойчукам у с. Романівка (1992, скульп. Б. Рудий).

Церква Великомученика Георгія (1852) у с. Буданів.

Вид на с. Підгайчики.

До ст. ТЕРНОПІЛЬ

Вулиця Вало́ва.

Вулиця П. Сагайдачного – симбіоз старовини й сучасності.

Будинок побуту «Роксолана».

Будинок Тернопільської державної податкової адміністрації.

Новобудови. Сонячний масив.

Погруддя митрополита Андрія Шептицького (2001; скульп. П. Головачук).

До ст. ТЕРНОПІЛЬ

Вул. В. Лучаківського.

Адмінбудинок на розі вулиць І. Франка та Родини Барвінських.

Фрагмент експозиції Тернопільського обласного краєзнавчого музею.

У залі Тернопільського обласного художнього музею.

Панорама міста.

До ст. ТЕРНОПІЛЬ ОЧИМА ХУДОЖНИКІВ

Г. Ткачик. Фрагмент триптиху
«Духовна убогість». 2007.

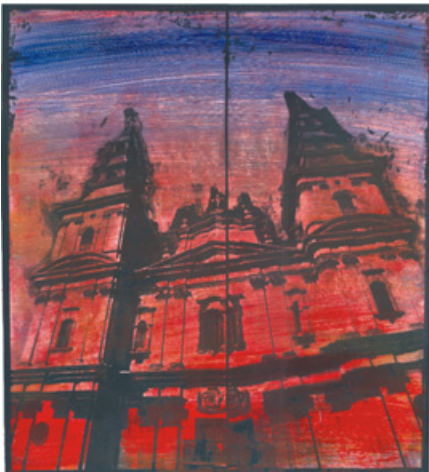
Є. Удін.
«Золотий Тернопіль». 1967.

Т. Удіна.
«А в Тернополі весна». 1980.

О. Федорів.
«На околиці». 1980.

В. Чорнобай.
«Катедрa в Тернополі». 2002.

П. Шпорчук.
«У гідропарку Тернополя». 2005.

До ст. ТЕРНОПІЛЬ ОЧИМА ХУДОЖНИКІВ

М. Дирбавка.
«Провесінь у місті». 2003.

Г. Ісак.
«Церква Віри, Надії, Любові та Софії». 2003.

С. Мамчур.
«Міський пейзаж». 1989.

Я. Омелян.
Вулиця Сагайдачного. 1979.

М. Пазінін.
«Надставна церква». 1991.

Б. Ткачик.
«Тернопіль». 2000.

До ст. ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ РАЙОН

Церква Різдва Пречистої
Діви Марії (1820; добуд. 1915) в с. Смиківці.

Спортивна база біатлоністів
у с. Підгороднє.

Пам'ятник С. Бандері (1992,
скульп. Б. Григоренко) у с. Козівка.

Пам'ятка архітектури – залізничний міст
(1897, відновл. 1928–30) у с. Буцнів.

Дитячий садочок у с. Мишковичі.

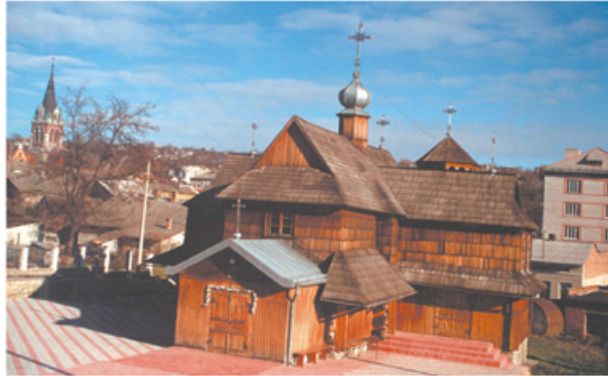

Церква св. Володимира (1993)
у смт Велика Березовиця.

До ст. ЧОРТКІВ

*Приміщення міської ради
в колишній ратуші (1924).*

*Церква Успіння Пресвятої Богородиці
(1583, дерев.).*

Панорама міста.

*Домініканський костьол
(перобуд. на поч. 20 ст.).*

*Пам'ятник
актрисі Катерині Рубчаківій
(1991; скульп. Д. Стецько).*

*Синагога (1909),
нині Центр науково-технічної
творчості школярів.*

До ст. ЧОРТКІВСЬКИЙ РАЙОН

Церква Успіння Пресвятої Богородиці (1907) у с. Пробіжна.

Церква Введення в храм Пречистої Діви Марії (1998) у с. Косів.

Церква Різдва Пресвятої Богородиці (1903, реконстр. 2003) у с. Біла.

Символічна могила борцям за волю України (1992) у с. Полівці.

Пам'ятник С. Чарнецькому (1991, скульп. І. Мулярчук) у с. Шманьківці.

Перебудований замок Лянцкоронських (17 ст.) у с. Ягільниця.

До ст. ШУМСЬК

*Будинок райдержадміністрації
і райради.*

*Меморіальний комплекс «Вічно жива
пам'ять» (1989, скульп. В. Перепадя).*

Костьол (1854, відбуд. 2005).

Готель «Волинь».

Торговельний комплекс.

Вулицями Шумська.

До ст. ШУМСЬКИЙ РАЙОН

Лісництво в с. Сураж.

Літературно-меморіальний музей Уласа Самчука у с. Тилявка.

Букова алея урочища Гаївка в с. Вілія.

Замкова гора в с. Стіжок.

Школа у с. Биківці.

*Урочище Дігтярня.
Музей під відкритим небом (1993).*

ББК 92 (4 УКР-4 ТЕР)

УДК 031 (477. 84)

Т 35

“Тернопільський Енциклопедичний Словник” – перше в історії області видання, що подає про Тернопільщину систематизовану новітню інформацію з різних галузей: історії, географії, економіки, політики, освіти, науки, літератури, мистецтва, спорту тощо; містить відомості про визначних уродженців краю та відомих людей, які тут жили і творили. Видання буде корисним для науковців, педагогів, студентів і школярів, краєзнавців, усіх, хто цікавиться минулим та сучасним регіону.

ISBN 978-966-528-279-2

© Редакційно-видавнича група
“Тернопільського Енциклопедичного
Словника” (ТЕС), 2008
© Редакційно-видавнича група ТЕС,
оригінал-макет, 2008

ПАВЕЛКО

Іван Антонович (1905, с. Устя-Зелене, нині Монастирис. р-ну – 1944, м. см. невід.) – будівельник, громадський діяч. Працював у м. Львів, активний у профспілці будівельників. За політ. діяльність неоднораз. заарешт., ув'язнений. Восени 1942 – учасник створ. підпіл. антифашист. орг-ції “Народна гвардія ім. І. Франка”. У підпіллі – зв’язковий, учасник диверсій на залізниці; квартира була базовою. 23 квітня 1944 П. заарешт. гестапо, відправ. у концтабір Грос-Розен, згодом в інший, де загинув.

Н. Халуца.

ПАВЛІК

Андрій-Григорій Григорович (01. 03. 1902, м. Збараж (за ін. дан. 01. 10. 1902, с. Луб’янки, нині Нижчі та Вищі Луб’янки Збараз. р-ну – 1988, м. Вінніпег, Канада) – громадський діяч. Шевченків. медаль КУК й ін. нагороди укр. орг-цій у Канаді. Від 1907 – в Канаді (околиця Кридор побл. м. Саскатун). Закін. Саскачеван. ун-т (1931, бакалавр). Відгоді – ректор філії Ін-ту ім. П. Могилы у Вінніпезі. Після закін. вищого курсу рахівництва – рахівник у вид-ві “Український голос” (1935–39); від 1940 – співорг-тор і управитель молочної “Централ Дейлі” у Вінніпезі. 1941–63 працював у цьому ж місті в податк. відділі держ. фінансів; 1963–79 – управитель укр. т-ва “Взаємна поміч”, згодом – управитель вид-ва “Український голос”. Орг-тор і ген. секр. СУМ Канади, секр. (1938–39) ініціатив. ком-ту для створ. КУК, згодом – гол. секр. Централі, чл. президії цієї орг-ції. Чл. дирекції Колегії св. Андрія. Співзасн. і 1-й голова укр. правосл. громади Пресв. Трійці у Вінніпезі. Співорг-тор дит. оселі “Веселка” в м. Гімлі; від 1979 – президент видавн. спілки “Тризуб”. Чл. Клубу укр. професіоналістів і підприємців, Клубу етніч. преси та ін. канад. т-в. Автор статей у періодиці, спогадів. Із дружиною Ангеліною встановив фонд допомоги (10 тис. дол.) для студентів, які вивчають українознавство.

Б. Мельничук.

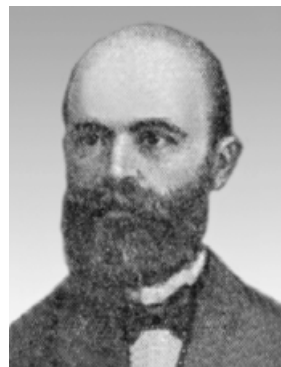
ПАВЛИК

Василь Остапович (11. 09. 1938, с. Поділля, нині Заліщиц. р-ну) – господарник, громадський діяч, вчений у галузі економіки. Канд. екон. н. (1990), доц. (1993). Закін. Львів. лісотех. ін-т (1961, нині Укр. лісотех. ун-т; інж.-технолог), Київ. політех. ін-т (1967, нині нац. тех. ун-т “Київський політехнічний інститут”); інж. з електроніки). Працював у м. Івано-Франківськ: 1961–88 – змін. майстер мебл. комбінату, гол. інж. об’єдн. “Прикарпатліс”, 1988–90 – дир. мебл. ф-ки; квітень 1990 – січень 1991 – 1-й заст. голови виконкому, згодом – голова виконкому, 1-й заст. голови виконкому Івано-Фр. обл. ради. Березень 1992 – лютий 1995 – представник Президента України в Івано-Фр. обл. Від 1993 – доц. Івано-Фр. філії Чернів. екон.-правн. ін-ту (нині Буковин. фінанс.-екон. ін-т). 1995–97 – наук. консультант Івано-Фр. філії акціон.-страх. компанії “Дністер”. 1997–2004 – ген. дир. обл. підпр-ва “Івано-Франківськтурист”.

В. Барна, П. Басок, Б. Мельничук.

ПАВЛІК

Михайло Іванович (псевд. – М. Галицький, М. Іванів, Хмара, М. Коломийчук та ін.; 17. 09. 1853, с. Монастирське, нині належ. до м. Косів Івано-Фр. обл. – 26. 01. 1915, м. Львів) – письменник, публіцист, громадсько-політичний діяч. Дійс. чл. НТШ. 1874–77 навчався у Львів. ун-ті. Співпрацював із ред. ж. “Друг” (м. Львів);

з *І. Франком* – співвид. ж. “Громадський друг” (1878), альманахів “Дзвін” і “Молот”. Від 1879 – в м. Женева (Швейцарія), де співвид. ж. “Громада” (до 1882). 1889 – ред. г. “Батьківщина”; співзасн. Укр. радикал. партії, її кер. до 1914, співвид. її друк. органів “Народ” (1890–95), “Хлібороб” (1891–95), “Громадський голос” (1898–1903; усі – м. Львів). 1897–1904 – 1-й бібліотекар НТШ. 1914 – заст. голови Гол. Укр. Ради. Автор повістей, оповідань, перекладів, статей, рецензій, у яких, зокрема, дав оцінку творчості *І. Верхратського* та *І. Наумовича*. У пр. “Про русько-українські народні читальні” (1887) позитивно оцінив діяльність читальні та хору *Й. Вітошинського* зі с. Денисів

(нині Козів. р-ну), творчість “Руської трійці”. Листувався з П. Думкою; фольклор. записи П. надсилали з Денисова Г. Глинка та І. Кузів. Вивчав, роботу монастир. б-к у Галичині, зокрема на Тернопільщині, побував у монастирях у селах Михайлівка (нині Боршів.) та Улашківці (нині Чортків. р-нів) і м. Бучач, про що йдеться в нотатках П. “Про бібліотеки монастирів”. 1898 перебував у с. Вел. Лука, нині Терноп. р-ну. 1987 ЛНБ вид. бібліогр. покажчик “Михайло Павлик” (укл. П. Баб’як і В. Полек).

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ПАВЛИК

Ярослав Омелянович (04. 08. 1927, с. Соломе, нині Заліщиц. р-ну) – вчитель, краєзнавець. Чл. ВУСК (1992).

Закін. Чортків. пед. уч-ще, Чернів. ун-т (нині нац. ун-т). Працював учителем, дир. у школах Заліщиц. р-ну. Ініціатор створ. і дир. музею історії м-ка, нині смт Товсте Заліщиц. р-ну (від 1992 – нар.). Автор понад 100 статей із краєзнавства, історії козацтва та ін. Ініціатор встановл. пам’ятників Т. Шевченку, старшинам січ. стрільців, які загинули 1919, пам’ят. таблиць. Учасник дослідж. сармат. поховання у Товстому і розкопок Пд.-Терноп. археолог. експедиції Заліщиц. краєзн. музею; міжнар. та всеукр. археол. конференцій.

Д. Онищук.

ПАВЛИКЕВИЧ

Євген Степанович (р. н. невід., с. Березівка, нині належ. до м. Монастирська – 1944, за ін. даними 1945, Німеччина) – громадський діяч. Брат Ірини та Ізидора Павликевичів. Навчався в духов. семінарії у м. Станіслав (нині Івано-Франківськ). Після поч. нім.-рад. війни перебрався на Захід, звідки в листопаді 1941 на чолі похід. групи прибув до м. Херсон. Працював тут гол. ред. г. “Голос Дніпра”, що закликала до побудови незалеж. Укр. держави. В жовтні 1942 П. заарешт. гестапо, перебував у концтаборі поближ. м. Миколаїв; 1943 вивезений до Німеччини (концтабір Бухенвальд), де загинув.

Я. Галай.

ПАВЛИКЕВИЧ

Ізидор Степанович (псевдо “Артур”; 27. 11. 1925, с. Березівка, нині належ. до м. Монастирська – червень 1945, поближ. с. Похівка, нині Богородчан. р-ну Івано-Франк. обл.) – діяч ОУН і УПА. Брат Є. та І. Павликевичів. Закін. г-зіо в м. Станіслав (1944, нині Івано-Франківськ), де вступив до ОУН. Від 1944 – в УПА: рай. референт, орг-тор і кер. підпіл. друкарні в с. Забережжя (нині Богородчан. р-ну Івано-Франк. обл.), де друк. листівки й літ-ру; займався постач. харчів для повстанців. Коли підрозділ НКДБ оточив криївку, підірвав гранатою. Місце похов. невідоме; пам’ят. таблицю П. встановл. у с. Фітьків Надвірн. р-ну Івано-Франк. обл. на могилі сестри Ірини.

Я. Галай.

ПАВЛИКЕВИЧ

Ірина Степанівна (псевдо “Смерека”; 24. 01. 1922, с. Березівка, нині належ. до м. Монастирська – 09. 04. 1945, смт Солотвин, нині Богородчан. р-ну Івано-Франк. обл., перепохов. 11. 10. 1992 в с. Фітьків Надвірн. р-ну тієї ж обл.) – діячка ОУН і УПА. Сестра Є. та І. Павликевичів. Навчалась у пром. школі в м. Станіслав (1939–42, нині Івано-Франківськ), чл. ОУН; вчителювала у селах Цуцилів (нині Надвірн. р-ну Івано-Франк. обл.) та Фітьків; створила осередок ОУН. Від 1943 – в підпіллі. Зв’язкова терен. проводу з Центром, надрайон. провідниця жін. мережі ОУН. Співор-торка осередків УЧХ. Смерт. поранена у с. Кривець (нині Богородчан. р-ну Івано-Франк. обл.), померла в лікарні.

Я. Галай, Л. Щербак.

ПАВЛІКІВ

Теофіл Михайлович (1821, м. Березани – 1905, м. Львів) – педагог, релігійний та громадсько-політичний діяч. Почес. крилошанин митропол. капітули. Посол (депутат) Галиц. край. сейму й австр. парламенту (1861, 1868, 1873). Навчався в Березан. г-зії (1831), духов. семінарії та ун-ті у м. Львів. Рукоприклад. у сан. священника (1846) і признач. адміністратором. Від 1847 – парох у Березанах, заст. вчителя, 1-й викл. укр. мови у г-зії (1848–52); згодом у Львові – парох волос. церкви, від 1870 – провід. діяч т-ва “Руська рада”; її скарбник (1848–49). Автор статей у пресі.

Б. Пиндус, Б. Хаварівський.

ПАВЛИЧАК

Сергій Володимирович (12. 09. 1972, м. Самбір Львів. обл.) – громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради (від 2006). Закін. Львів. політех. ін-т (нині нац. ун-т “Львівська політехніка”; інженер-біохімік). Від 1994 – на різних посадах в іноз. компаніях (“Кока-Кола”, “Шелл” та ін.). 1998–2001 – дир. компанії “Агроплюс”; від 2001 – дир. фірми “Агроекспорт” у м. Миколаїв Львів. обл.; від 2005 за сумісн. – у фірмі “Агрофуд” у м. Березани. Учасник міжнар. миротвор. місій.

О. Дацко.

ПАВЛІЧКО

Дмитро Васильович (28. 09. 1929, с. Стопчатів, нині Косів. р-ну Івано-Фр. обл.) – поет, перекладач, громадсько-політичний діяч. Батько *С. Павличко*. Чл. НСПУ (1954). Держ. премія УРСР ім. Т. Г. Шевченка (1977). Засл. діяч культури Польщі. Командор. хрест із Зіркою Ордена за заслуги (Польща, 2001). Ордени СРСР та України: “За заслуги” 3-го ступ. (1997), Князя Ярослава Мудрого 5-го ступ. (1999). Літ. премії: Словаччини – ім. П. Гвездослава, Болгарії – ім. Х. Ботева. Герой України (2004). Нар. депутат ВР СРСР (1989–90) і ВР України (1990–94 по Збараз. виборч. округу № 358, тоді ж – голова комісії ВР у закордон. справах; 1998–99 – чл. Ком-ту в закордон. справах і зв’язках із СНД). Співзасн. Руху, чл. Вел. ради НРУ, го-

лова Т-ва укр. мови ім. Т. Шевченка (1989–90). Голова Укр. Всесвіт. Координац. Ради (2006). Почес. д-р Львів. нац. ун-ту (2000), Варшав. ун-ту (Польща); почес. проф. Києво-Могилян. акад. Закін. філол. ф-т Львів. ун-ту (1953, нині нац. ун-т). Зав. відділом поезії у ред. ж. “Жовтень” (нині “Дзвін”), на цій посаді зазнав критики за “невиправдану увагу” в журналі до Олександра Олесея й *А. Чайковського*. У м. Київ – сценарист при Кіностудії ім. О. Довженка, секр. правління СПУ (1966–68, 1986–90), гол. ред. ж. “Всесвіт” (1971–78). Жовтень 1995 – травень 1998 – Надзвич. і Повноваж. Посол України в Словац. Республіці, лютий 1999 – січень 2002 – Надзвич. і Повноваж. Посол України в Респ. Польща. Автор числен. зб. поезій, літ.-крит. статей, сценаріїв худож. фільмів, кн. для дітей, текстів пісень, перекладів та ін. творів. Багатораз. перебував на Тернопільщині, зокрема у м. Кременець; один із ініціаторів створ. в цьому місті музею польс. поета *Ю. Словацького*. Приїжджав до м. Тернопіль: 1958 (також у м. Почаїв Кременец. р-ну), 1951, 1961 (свята книги), 1984 із *І. Драчем*, *Ю. Щербаком* та ін. письменниками, 1986, 1990 – на святкув. ювілею першої писем. згадки про місто; того ж року перебував у Тербовлян. р-ні; 1990–94 періодично працював як нар. депутат у Збараз. і Лановец. р-нах, де відвідав майже 70 насел. пунктів; виконав числен. доручення виборців. 2005–06 зустрівся в Тернополі з головою ОДА *І. Стойком*, колективом ТНПУ; також побував у смт Підволочиськ, м. Скалат, відвідав *Леся Курбаса Мемор. музей-садибу* в с. Ст. Скалат і святі місця в с. Колодівка (всі – Підволочис. р-ну) та ін. 2007 – учасник міжнар. Шевченк. свята “У сім’ї вольній, новій” на Тернопільщині. У с. Гушанки Підволочис. р-ну, звідки родом дружина П., зберег. хага, в якій поет під час неоднораз. перебувань у молоді роки написав низку творів.

**В. Барна, А. Кушнірук,
Б. Мельничук, Б. Пиндус.**

ПАВЛІЧКО

Соломія Дмитрівна (15. 12. 1958, м. Львів – 31. 12. 1999, м. Київ) – вчений-літературознавець, критик, перекладач. Дочка *Д. Павличко*. Д-р філол. н., проф. Чл. НСПУ (1992), АУП (1997). Закін. романо-герман. ф-т Київ. ун-ту (нині нац. ун-т). Від 1985 – н. с. Ін-ту літ-ри НАНУ. Викл. каф. філології Києво-Могилян. акад., гість-викл. Альберт. (Канада), Гарвард. (США) ун-тів. Співорг-тор і голова ред. ради вид-ва “Основи”. Чл. редколегій журналів “Сві-

товид”, “Слово і час”, “Критик”, г. “Література плюс” та ін. Автор 5 книг, перекладів, досліджень із теорії зарубіж. та укр. літ-ри, фемінізму. Неоднораз. перебувала в с. Гушанки Підволочис. р-ну, звідки родом її мама.

А. Кушнірук.

ПАВЛІШИН

Осип-Лев Іванович (18. 09. 1882, с. Товстолуг, нині Терноп. р-ну – 08. 07. 1942, м. Тернопіль) – вчитель,

громадсько-політичний діяч. Закін. учит. семінарію в Тернополі (1912), учителював у с. Івачів Долішній (нині Терноп. р-ну). Під час 1-ї світ. війни – в австр. армії; потрапив у рос. полон; 1917 зумів утекти. Від 1918 – четар УГА (сотня

І. Леня). Учасник *Листопад. зриву* в Тернополі (встановив укр. нац. прапор на буд. Терноп. староства); командант (ком-р) 1-ї сотні 2-го куреня УГА. Від 1924 – вчитель у родин. селі; тут – співорг-тор читальні “Просвіти”, кооперативи, “Маслосоюзу”, хору, драмгуртка, буд-ва одного з краших у краї Нар. дому. Від 1933 – в Тернополі: бух. кооперативи “*Будучність*”, потім – чл. дирекції кооп. ф-ки “*Калина*”. Зазнав переслідувань влади під час *нацифікації*, згодом – політв’язень Берези Картузької; 1939 П. заарешт. органи НКВС, до червня 1941 перебував у терноп. тюрмі. Під час нім. окупації Тернополя – окруж. командант. Важко поран. випадк. пострілом, за офіц. даними, під час вишкіл. вправ; помер у шпиталі.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ПАВЛІШИН

Роман (03. 10. 1922, с. Чернихів, нині Зборів. р-ну) – архітектор, громадський діяч. Медаль Ордену Австралії (1988). Голова Палати арх-рів шт. Квінсленд (1972–87). Довіч. чл. Королів. ін-ту арх-рів Австралії (1982). Навчався у Віден. політехніці (1941–45, Австрія), студії закін. у м. Дармштадт (1946, Німеччина). Працював за фахом у м. Ашафенбург. 1948 емігр. до Австралії (м. Брісбен). Працював у федерал. (1951–58) і Квінсленд. (1951–64) Мін-вах громад. робіт; співвласник буд. фірми (1964–67); кер. тех. відділу Мін-ва праці штату (1967–76), від

1976 – з титулом дир. буд-ва. Під його кер-вом у Брісбені збудовано приміщення: галереї мист-в, опер. і концерт. театрів, музею, Верхов. суду штату, парламенту, держ. б-ки, Укр. нар. дому, церков – Покрови Пресв. Богородиці УГКЦ (1961) й УАПЦ (1969) та ін. Чл. правління й голова Акредитац. ради арх-рів Австралії; голова укр. громади Квінсленду (18 р.); станичний Пласт. станиці (9 р.); співзасн. і 1-й голова укр. кредит. спілки “Єдність” (1982). Діяльний у Союзі укр. орг-цій Австралії.

**Х. Весна, Б. Головин,
І. Дуда, М. Кришук, В. Ханас.**

ПАВЛІШИН

Юліан (1908, с. Жизномир, нині Бучац. р-ну) – лікар, громадський діяч. Д-р медицини (1949).

Чл. Амер. мед. та психіатр. асоц., Міннесот. мед. і психіатр. т-в, УЛТ Пн. Америки, Амер. акад. сімей. лікарів. Закін. г-зію в м. Бучач, медицину студіював у м. Варшава (Польща), де 1938–39 – голова Укр. студент. громади та 1-й голова Мед. громади. 1936

продовжив вивчати медицину в м. Будапешт (Угорщина). Провадив приват. лікар. практику в Жизномирі та м. Чортків. Наприкін. 2-ї світ. війни емігр. до Німеччини, 1950 – до США (шт. Міннесота). Лікар у держ. шпиталях в Аноці побл. м. Міннеаполіс, згодом – у м. Фергус-Фоллс. 1971–80 очолював лікарню для хворих на алкоголізм і наркоманію. Автор наук.-практ. праць, спогадів, зокрема у зб. “*Бучач і Бучаччина*” (1972). Жертводавець на укр. шкільництво в Бразилії і Югославії, Укр. харитат. службу в Німеччині, відродження Пласту на Тернопільщині та ін.

**Б. Головин,
Г. Івахів, Д. Чубата.**

ПАВЛІВ

– село у Бережанському районі. Підпорядк. Курянів. сільраді. Розташ. на лів. березі р. Нараївка, за 9 км від райцентру і 5 км від найбл. залізн. ст. Награб'є. Насел. 160 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1488. 2003 розпоч. буд-во церкви. Встановл. пам'ят. хрест при в'їзді в село. Діють ЗОШ 1 ступ., торг. заклад.

В. Бей, В. Уніят.

ПАВЛІВ

Орест-Теодор (23. 04. 1927, с. Нараїв, нині Бережан. р-ну) – публіцист, науковий і громадський діяч, продюсер. Чл. НТШ, Асоц. славістів, Клубу укр. професіоналістів і підприємців. Навчався в УВУ в м. Мюнхен (Німеччина), Оттав. ун-ті (Канада, магістр). Активний у студент. орг-ціях, Пласті, СУМ; співавт. “Правильника СУМ” (1961); виховник СУМ (1958–63). Працював викл. мови та літ-ри (1967–72), проф.-асист. в Оттав. (1972–73), викл. в Альберт. ун-тах, на курсах українознавства у м. Монреаль (1967–84). Радіоінженер і продюсер укр. секції міжнар. служби СіБіСі (1967–72, від 1973). Автор праці про голодомор в Україні “Апокаліпсис Голоду” (1983), розвідок із літ-ри, мист-ва і театр. критики.

Б. Мельничук.

ПАВЛІВ

Ростислав Йосипович (15. 01. 1975, смт Підбуж Дрогобиц. р-ну Львів. обл.) – господарник, громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради (2002–06). Закін. Львів. лісотех. ун-т (1997, нині Укр. лісотех. ун-т). Працював майстром, пом. лісничого Самбір. держлісгоспу Львів. обл. Від 1997 – лісничий Чортків. держлісгоспу, 2000–05 – дир. Бережан. держ. лісомислив. госп-ва, від травня 2005 – дир. Стрий. держлісгоспу Львів. обл.

І. Дем'янова.

ПАВЛІВ

Юліан Васильович (06. 07. 1929, с. Нараїв, нині Бережан. р-ну – 18. 11. 2000, м. Львів) – господарник, науковець, громадський діяч. Міжнар. нагорода “Австрійський Чорний Хрест”. Закін. Львів. політех. ін-т (1952, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Працював інж., кер. бригади з пуску і налагодж. гол. зразків вел. енергоблоків на Дал. Сході, в Азербайджані, Донбасенерго, Дніпроенерго. 1967–2000 – доц. каф. тепл. електр. станцій Львів. політех. ін-ту. Депутат Львів. міськ. ради 2-х склик., від 1998 очол. комісією міськ. ради з питань куль-

тури, спорту та молоді; чл. НРУ, т-в “Меморіал”, “Холодний Яр”, “Австрійський Чорний Хрест” (охорона військ. поховань). Відновлював австр. цвинтар у Нараєві, меморіал на Жовківщині (Львів. обл.), де 1914 загинули Тірол. цісар. стрільці; ініціатор встановл. пам'ятників 22 молод. нараївцям, яких закат. органи НКВС (1990); чл. ОУН, полеглим на х. Кулеби побли. Нараєва (1998). Як заст. голови т-ва “Меморіал” – учасник облаштування Стрілец. меморіалу на Янів. цвинтарі (Львів), відновл. у м. Александрів Куявський (1993, Польща) укр. військ. цвинтаря, де поховані інтерновані наприкін. 1920 вояки армії УНР. Автор 68 наук.-тех. праць. Ін-т розвитку Львова, створ. із ініціативи П., встановив (2001) стипендію його імені.

Н. Волинцев.

ПАВЛІВ

Ярослава Богданівна (24. 02. 1949, с. Вербів Бережан. р-ну) – педагог, краєзнавець, громадська діячка. Почес. чл. Всеукр. т-ва “Просвіта” (1999), чл. НСЖУ (2002), НТШ (2005). Закін. філол. ф-т Львів. ун-ту (1974, нині нац. ун-т). Працювала на пед. роботі, в громад. орг-ціях, профспілках, книготоргівлі. Голова культ.-освіт. секції Терноп. обл. відділ. т-ва “Україна-Світ”, делегат 4-го Все-

світ. форуму українців (2005). Автор передач обл. і всеукр. радіо, публікацій у періодиці України й за кордоном, регіон. щорічниках “Тернопілля” (1995–98) та ін. зб., понад 400 гасел в “Енциклопедії української діаспори”, ЕСУ, ТЕС та ін. Упоряд. кн. “Вербів від ювілею до ювілею” (1998, 2003), про хори “Гомін” (Вел. Британія) і “Бурлака” (Канада). Ініціаторка і співорг-тор створ. музею родин. села, встановл. тут мемор. таблиці округ. провідникові ОУН *М. Семчишину*. Колекціонує нар. одяг, писанки, виставки яких – у Вербові, Бережан. і Терноп. краєзн. музеях, навч. закладах. Дослідж. фольклор, звичаї родин. села та культ.-мист. діяльність вихідців із Тернопільщини в еміграції, вояків 1-ї Укр. дивізії Укр. Нац. Армії.

Б. Головин.

ПАВЛІВСЬКИЙ

Борис Сергійович (21. 09. 1906, х. Подобріївка п.с. Іскрисківщина, нині Білопіль. р-ну Сум. обл. – 08. 11. 2004, с. Буданів Тербовлян. р-ну) – поет, журналіст. Чл. Всеукр. спілки пролетар. письменників (1929). Чл. НСПУ (1996). Закін. Михайлів. агроном. школу (1924), працював у радгоспі на Курщині (нині РФ). Від 1926 – в м. Горлівка,

нині Донец. обл.: рахівник, діловод у робіт. страх. касі. Від 1928 – літ. працівник ред. г. “Змичка” в м. Артемівськ, нині Донец. обл., водночас – кер. літ. гуртка від письм. осередку “Забой”; від 1930 – кер. цього осередку. Від 1927 публік. поезії у журналах “Забой” (м. Артемівськ), “Молодняк” (м. Харків) та ін. Після творч. відрядження істор. місцями України, Кавказу й Закавказзя написав поему “Махновці”, яку 1930 надрук. *А. Крушельницький* у ж. “Нові шляхи” (м. Львів). Того ж р. П. зарешт. органи ДПУ, невдовзі звільн. 1931–33 навчався в Харків. ін-ті пед.-проф. освіти. Від жовтня 1933 до 1940 – політ’язень тюрем (міста Харків, Суми, Київ) і 1940–55 – таборів (міста Магадан, Іркутськ та ін., нині РФ); реабіліт. 1989. Від 1955 – в с. Іванівка, від 1960 – в Буданові (обидва – Тербовлян. р-ну); працював на цукр. з-ді в м. Хоростків Гусятин. р-ну та в Буданів. лісництві. Автор зб. поезій “Світильник ночі” (1994), “Любов на тернистій дорозі” (1996), “Хрестоносці України” (1998; вокал. і хор. твори), “Слово з-за ґрат” (2002); посмертно вид. спогади П. “І терни, і тюрми” (2005; кн. 1 діалогії “Пам’ять роду”).

Я. Гевко, Г. Кушнерик.

ПАВЛІК

Віктор Франкович (справж. прізвище Павлик; 31. 12. 1965, м. Тербовля) – співак. Нар. арт. України (2002). Закін. Тербовлян. культ.-освіт. уч-ще (1989, нині вище уч-ще культури) та Київ. нац. ун-т культури і мист-в (2000). 1983 – худож. кер. вокал.-інструм. ансамблю (ВІА) “Еверест” (сміт. Миколині Тербовлян. р-ну). 1986–91 – артист-вокаліст ВІА “Віватон” Терноп. обл. філармонії. Співорг-тор, вокаліст, гітарист ВІА

“Анна-Марія” (1992–95, м. Тернопіль) – лауреата фестивалів “Марія” і “Червона рута” (1993). Орг-тор фестивалю “Анна-Марія” і друзі” (1994). 1995–96 – соліст муз. групи “Мідас” (Туреччина). Від 1997 – в м. Київ, співпрац. із мист. агенцією “Территорія А”.

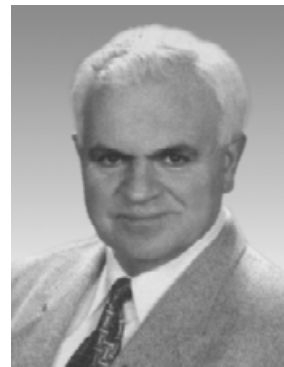

1999 – переможець у номінації “Кращий співак”, премія “Золота Жар-птиця”. Автор і виконавець пісень, романсів, творів реліг. тематики. Гастроліє в Україні й за кордоном. Не раз виступав із сольн. програмами на Тернопільщині: в обл. центрі – у ПК “Березілля”, зокрема 23 листопада 2005, на Співоч. полі, у т. ч. 29 травня 2005 та ін.; учасник мист. акцій у Тернополі. Випустив 27 магнітоальбомів: “Шикидим” (1998), “Афіни–Київ–Istanbul” (1999), “Ексклюзив” (2000), “Світку мій високий” (2001), “Дівчина-сонце” (2002), “Найкраще” (2003), “Слава Богу!” (2004), “Танцюймо разом” (2005) та ін.

В. Барна, Г. Кушнерик, Л. Щербак.

ПАВЛІСЬКИЙ

Василь Михайлович (26. 05. 1941, с. Угринів, нині Тисмен. р-ну Івано-Фр. обл.) – вчений у галузі техніки, педагог, громадський діяч. Д-р тех. н. (2000), проф. (1998). Депутат Бережан. рай. (1992) і Терноп. обл. рад (1998–2002). Орден “За заслуги” 3-го ступ. (2001). Міжнар. нагорода Скрата (2003), Почес. нагорода “Свята Софія” (2003), відзнака Міжнар. акад. рейтингу популярності та якості “Золота фортуна” (2003), Міжнар. нагорода “Лідер ХХІ століття” (2004). Засл. машинобудівник України (1985). Відмінник освіти України (2001). Почес. працівник фіз. культури і спорту України (2004). Дійс. чл. Укр. акад. екон. кібернетики і машинобудування України (1999) та Укр. акад. екон. кібернетики і триботехніки

(2000). Закін. Львів. політех. ін-т (1968, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Працював у Центр. НДІ автомобіл. і автомотор. транспорту в м. Москва (1973–78, нині РФ). 1978–89 – нач. наук.-дослід. відділу ВО “Київтрактородеталь” (м. Київ). Від 1992 – дир. Бережан. технікуму механізм. та електрифік. с. госп-ва, нині Бережан. агротех. ін-т, від 2000 – його ректор. Автор більше 100 наук. праць, у т. ч. 3 монографій, 2 навч. посіб.; має 55 винаходів.

І. Дем’янова.

ПАВЛІЧЕНКО

Володимир Васильович (05. 03. 1941, м-ко, нині смт Черняхів Житомир. обл. – 14. 12. 2004, м. Тернопіль; похов. у смт Черняхів) – господарник. Засл. прац. фіз. культури і спорту України (2002). Закін. Київ. ін-т фіз. культури (1968, нині нац. ун-т фіз. виховання і спорту). Працював дир. курсів підготовки інструкторів із фіз. культури у смт Підволочиськ. 1970–73 – інструктор обл. ради ФСТ “Колос”, 1973–78 – заст. голови СТ “Трудові резерви”, від 1987 – голова обл. ради ВДФСТ профспілок. 1990–2004 – голова Терноп. обл. ФСТ “Колос”.

Г. Гунтік, Г. Івахів.

ПАВЛОВ

Ярослав Антонович (17. 04. 1949, м. Вінниця) – інженер-конструктор, винахідник. Засл. винахідник України (1999); кращий конструктор Мінва трактор. і с.-г. машинобудування СРСР (1980). Закін. Терноп. філіал Львів. політех. ін-ту (1971, нині ТДТУ). Від 1971 – на Терноп. машинобуд. з-ді (нині ВАТ “Тернопільський комбайновий завод”); інж.-конструктор відділу гол. конструктора (1971–78), від 1978 – кер. групи, 1980 – зав. сектору, 1999 – гол. конструктор спеціаліз. констр. бюро. Автор більше 260 рац. пропозицій, понад 130 винаходів, у т. ч. 41 патенту України; впровадж. 25 винаходів із екон. ефектом понад 40 млн. дол. США.

Л. Щербак.

ПАВЛОВСЬКИЙ

Філіп (Pawłowski Filip; 1800, с. Вел. Дедеркали, нині Шумс. р-ну – серед. 19 ст., м. Рівне) – польський живописець. Навчався у Кременец. ліцеї, малярства – в Ю. Пічмана, від 1823 – у Віден. АМ (Австрія). Працював помічником Ю. Пічмана у Кременец. ліцеї, вчителем рисунка в школі у м. Луцьк. Від 1838 – в г-зії у Рівному. Малював ікони, портрети князя Ю. Понятовського, Т. Костюшка (всі – до 1831; зберіг. у б-ці ліцею), художників Ю. Пічмана, Я. Круліковського, “Автопортрет у тозі”, копії портретів.

І. Дуда.

ПАВЛУСЄВИЧ

Володимир Євгенович (03. 12. 1887, м. Бібрка, нині Перемишлян. р-ну Львів. обл. – травень 1958, м. Клівленд, США) – поет, драматург, філолог. Закін. Чернів. ун-т (1912, нині нац. ун-т). Викл. у г-зіях міст Вижниця (нині Чернів.), Городенка, Долина, Коломия (всі – Івано-Фр. обл.), Станіслав (нині Івано-Франківськ), Бережани (до 1924), Холм (нині Хелм, Польща). 1944 емігр. до США. Серед тв.: зб. поезій “З пісень кохання” (1921, Відень, Австрія), п’єси “Американка” (1928), “Добродій людства” (1934), “Морська русалка”, лібрето до оперети Я. Барнича “Дівча з Маслосоюзу” (1936), “Свят-вечір” (1938) та ін.

Я. Мазурак.

ПАВЛЮК

Анна (з дому – Прокопович; 03. 10. 1903, м-ко Скала-над-Збручем, нині смт Скала-Подільська Борщів. р-ну – 12. 09. 1983, м-ко Давфин, Канада) – культурно-освітня діячка. Працювала в молодіж. орг-ції “Луговики”. Від 1927 – в Канаді. У м-ку Шортдейл (пров. Манітоба) в своєму будинку організ. і провадила “Рідну школу”. Разом із чоловіком Д. Павлюком подарували ділянку під буд-во Нар. дому (школи), доклали багато праці до його викінчення (1932); співорг-тори укр. театр. гуртка філії Союзу укр. молоді Канади (1936). П. – співзасн. і голова жін. т-ва, діяльна у Союзі українок Канади в Манітобі, згодом – у м. Ванкувер. Від 1950 проживала у Давфині.

Б. Мельничук.

ПАВЛЮК

Мирослав Іванович (04. 08. 1943, с. Литячі, нині Заліщиц. р-ну) – вчений у галузі геології. Д-р геол.-мінералогіч. н. (1997), акад. Укр. нафтогаз. акад. Закін. Львів. ун-т (1964, нині нац. ун-т). Від 1965 працює в Ін-ті геології і геохімії горючих копалин НАНУ: інж., ст. інж., м. н. с., вчений секр., ст. н. с. (1983–87), зав. лаб. проблем нафтогазоносності акваторій (1987–88), зав. відділу геології нафти і газу (1988–98), заст. дир. з наук. роботи (1998–2000), від 2000 – директор. Ав-

тор понад 130 наук. праць, у т. ч. 9 монографій, зокрема “Атлас родовищ нафти і газу України” (в 6 т., 1998), “Проблеми нафтогазового комплексу України” (2002).

М. Сивий.

ПАВУК

Василь Геннадійович (02. 11. 1967, с. Шибалин Бережан. р-ну) – художник, літератор, публіцист, громадський діяч. Сріб. медаль міжнар. виставки-конкурсу екслібрисів (1993, м. Рим, Італія). Закін. Косів. технікум декор.-приклад. мист-ва (1988, Івано-Фр. обл.; нині ін-т). Працював у ред. альманаху “Жайвір”.

Роботи П. експон. у містах Дніпропетровськ, Івано-Франківськ. Персон. виставки: в містах Бережани (1992), Тернопіль (1996, 1999). Автор тв. живопису, зб. екслібрисів і календарів-екслібрисів, верлібрів та філософ. казок “Те, що було завтра” (1996), публікацій із питань мист-ва та філософії. Засн. і голова громад. ідеол. клубу “Золотий перетин” (1998–2000), ініціатор видання “Шибалинської газети” (2002), співзасн. і ред. г. “Разом” (2005). Голова осередку Всеукр. об’єдн. “Свобода”. Орг-тор і кер. дит. образотв. студії “Сонечко” у родин. селі (2001). Від 2002 – сільс. голова Шибалина.

З. Бойко, Н. Волинцев, В. Ханас.

ПАВУЛЯК

Ярослав Іванович (30. 04. 1948, с. Настасів, нині Терноп. р-ну) – поет, громадський діяч. Чл. НСПУ (1994) і

Спілки укр. письменників Словаччини (1994). Навчався на відділ. худож. кераміки у Львів. уч-щі приклад. та декор. мист-ва (до 1967; нині коледж декор. та ужитк. мист-ва). Працював у Львів. картин. галереї, наук.-реставр. майстернях. У

ніч на 1 травня 1969 встан. із одностудійними

родин. селі погруддя *Т. Шевченка*, яке сам виготовив; за це зазнав переслідувань органів КДБ. Навчався на філол. ф-тах: Чернів. ун-ту (нині нац. ун-т), з якого виключ. за орг-цію несанкціон. вечора пам’яті В. Симоненка, 1972–73 – Кам’янець-Поділ. пед. ін-ту (нині ун-т; Хмельн. обл.) – виключ. за “націоналіст. настрої”. Закін. Літ. ін-т у м. Москва (1978, нині РФ). Вийшов до м. Братислава (нині Словаччина), працював у Словац. літ. агентстві (1979–91). Автор зб. “Блудний лебідь” (1993), “Могили на конях” (1999), перекладів, публікацій у журналах, альманахах. Від 1999 – дир. *Терноп. музею політ. в’язнів*.

Б. Мельничук, Б. Пиндус, В. Ханас.

ПАДОХ

Ярослав Миколайович (14. 12. 1908, м. Бучач – 28. 08. 1998, м. Нью-Йорк, США) – правознавець, журналіст,

редактор, громадський діяч. Д-р права (1940), проф. (1946). Дійс. чл. НТШ (1949) у США, його голова (1977–90), президент Світ. ради НТШ (1982–92). Студіював право у Львів. і Краків. (Польща) ун-тах (1927–32), економіку – в провід. ун-тах зарубіжжя (1952–53), у м. Бруклін (1953–56, США). Працював адвокатом у містах Стрий, нині Львів. обл., Львів, Краків (Польща). 1945 емігр. до Німеччини. 1947–49 – проф. історії права в УВУ (м. Мюнхен). Від 1949 – в США: стажувався в Ун-ті Сент-Джонса (шт. Нью-Йорк), працював у Ротжер. ун-ті (шт. Нью-Джерсі). Голова Гол. пласт. старшини у США (1958–60), гол. секр. Укр. нар. союзу (від 1958). Від 1960-х – у містах Вашингтон і Нью-Йорк; займався адвокат. практикою. Автор статей на істор., політ. теми, з історії права, монографій “Грунтовий процес Гетьманщини XVII–XVIII ст.” (1938), “Міські суди на Україні після 1648 р.” (1948), “Суди і судовий процес старої України” (1990), “Грунтове судочинство на Лівобережній Україні в другій половині XVII–XVIII ст.” (1994) та ін.

Х. Весна, Б. Головин.

ПАДУРА

Тимко (Padura Tomasz; 21. 12. 1801, м-ко, нині смт Іллінці Вінн. обл. – 20. 09. 1871, м. Козятин; похов. у с. Махнівці Козятин. р-ну тієї ж

обл.) – український і польський поет, композитор, музикант. За походженням – поляк. Закін. Кременец. ліцей (1825). Літ. діяльність розпоч. 1820-х, писав укр. мовою латин. літерами. За зв'язки з декабристами заарешт., створив патріот. пісню “Рухавка” (“Піснь козацька”); учасник польсь. повстання 1830–31, Всеслов'ян. конгресу в м. Прага (1848, нині Чехія). До деяких власн. віршів написав музику, до інших її створили Г. Відорт, М. Лисенко, К. Ліпінський; окремі стали нар. піснями. Автор поем “Золота борода”, “Роман з Кошири”, “Остання дума Тимона Заборовського”, зб. “Українки з нотами”, “Співанки українця”; переклав тв. А. Міцкевича. Про П. згадав Т. Шевченко у “Щоденнику”.

Г. Моліцька, Б. Пиндус,
В. Ханас, Г. Чернихівський.

ПАДУЧАК

Євген Володимирович (02. 01. 1952, с. Пуків, нині Рогатин. р-ну Івано-Фр. обл.) – диригент, педагог. Засл. прац. культури України (1995). Закін. у м. Львів. муз. уч-ще (1971) та диригент.-хор. відділ консерваторії (1979, нині муз. акад.). 1979–80 – хормейстер Івано-Фр. обл. муз.-драм. театру, 1980–88 – дир., від 1988 – учитель Бережан. дит. муз. школи. Засн., худож. кер. (від 1980) жін. камер. хору (від 1988 – нар.), на основі якого П. створив жін. вокал. ансамбль і малі ансамблі. Автор муз. творів.

Г. Івахів.

ПАЖНІВСЬКИЙ

Володимир (Paźniewski Włodzimierz; 1941, с. Бобрівники, нині Монастирис. р-ну) – польський письменник, публіцист, літературознавець. Нині проживає в м. Катовіце (Польща). Працював гол. ред. г. “Dziennik Zachodny” (“Щоденник Західний”). Автор літературозн., публіцист. статей, есе, книг, зб. віршів “За останній час” (1973), “Вірші для тих, хто пропав безвісти” (1975), “Життя та інші заняття” (1982), “Короткі дні” (1983, книга присвяч. подіям у Кременці; перекл. нім., франц. мовами, уривки – укр.), “Грамматика розпорошення” (1995) та ін.

С. Ткачов.

ПАЗДРІЙ

Богдан (08. 02. 1904, с. Нове Село, нині Підволочис. р-ну – 20. 03. 1975, м. Філадельфія, США) – актор, режисер.

Працював у мандрів. галиц. театрах: 1926 (за ін. дан. 1927) – 28 – І. Козутяка (м. Станіслав, нині Івано-Франківськ), 1928 – т-ва “Просвіта” (м. Львів), 1929–33 – ім. І. Тобілевича у Станіславі (реж. М. Бенцаль), “Заграва”, де 1933 почав займатися режисурою, 1938–39 – театрі ім. І. Котляревського; в м. Львів: 1939–41 – у драм., 1941–44 – опер. театрах (реж. Й. Гірняк, Й. Стадник). 1944 емігр. до Німеччини, грав у Ансамблі укр. акторів. Від 1950 – в США; актор і реж. колективу “Театр у п'ятницю” (м. Філадельфія). Зіграв у 30 оперетах, більш як 100 драмах і комедіях. Ролі: Микола Задорожний (“Украдене щастя” І. Франка), Степан (“Маруся Богуславка” М. Старицького), Тарас, Кум (“Мина Мазайло”, “Народний Малахій” М. Куліша), Клавдій (“Гамлет” В. Шекспіра) та ін. Реж. роботи: “Лицарі ночі” Г. Лужницького (1937), “Тополя” (за Т. Шевченком, 1938), “Земля” (за В. Стефанюком, 1941) та ін. Кінороль старости в х/ф “Олекса Довбуш” (1940, Київ. кіностудія). 1970 кер. зйомками к/ф “Ніколи не забуду” (Канад.-укр. фільм. студія) і зіграв у ньому. Краща режисер. робота – “Схоплення сабінянок” братів Шейтанів (Львів. опер. театр).

О. Коневич, Б. Мельничук.

ПАЗДРІЙ

Іван Сафатович (псевд. – Іван Окаянний; 31. 01. 1920, с. Токи, нині Підволочис. р-ну – 28. 11. 2002, там само) – літератор, громадський діяч. Від 1944 – чл. ОУН, того ж року П. заарешт. органи НКДБ; засудж. на 20 р. 1956 після амністії повернувся в родин. село, однак під тиском КДБ виїхав у м. Воркута (нині РФ), 1968 переїхав у с. Моринці Звенигород. р-ну Черкас. обл. Автор зб. поезій “Чорний регіт над скелетними широтами” (2002), кн. “Кривава боротьба за волю” (2003, обидві – Тернопіль).

С. Гасай, В. Фроленков.

ПАЗІЗІН

Микола Іванович (24. 05. 1949, м. Еліста, нині Респ. Калмикія, РФ) – живописець, графік. Бать-

ко С. Пазізіної. Чл. НСХУ (1984). Закін. худож.-графіч. ф-т Кубан. ун-ту в м. Краснодар (1973, нині РФ). Від 1975 – художник Терноп. худож. - виробн. комбінату Худож. фонду України. 1986–89 – відп. секр. ТОО НСХУ. Працює в галузях станк. живопису,

рисунок. Учасник міжнар. пленерів живопису, всеукр., міжнар. виставок; 30 – персон. (Тернопіль – 1978–79, 1985–86, 1991, 1993, 1999, 2003), Львів (1993–94), Київ (2006). Краків (1992, 1994), Жешув (1994–95), Пшемисль (1995), Ярослав (1996), Любачів (1997, 2005), Вроцлав (1999), Освенцім (2003; усі – Польща) та ін. Темат. виставки: “Крем’янець – місто Ю. Словацького”, “Старий Краків”, “По Австрії”, “Любачевські враження”. Стипендіат фундації “Janineum”: міста Краків (1992, Польща) та Відень (1997, 1998, 2005, Австрія). Серед творів: “Золота липа” (1986), “Польові квіти” (1991), “Райська яблуня” (2000), діорама “Бої за Тернопіль” (1984, Терноп. ВПУ № 4). Роботи зберіг. у музеях, держ. установах та приват. колекціях в Україні й за кордоном.

І. Дем’янова, Т. Удіна.

ПАЗІЗІНА

Софія Миколаївна (14. 07. 1987, м. Тернопіль) – художниця. Дочка *М. Пазізіна*. Стипендіатка фундації “Janineum” (1998, 2005, Австрія). “Золота палітра” – найвища нагорода на міжнар. конкурсі “Мал. Битоліки Монмертр – 2000” (Македонія). Від 2004 навчається в ТНЕУ. Працює у галузях: малярства та рисунок, техніка – гуаш, олівець.

Учасниця 70 виставок (32 закордон.), 20 міжнар. конкурсів і фестивалів дит. творчості – 9 дипломів, 23 персон. виставок (16 закордон.), у т. ч. в містах Тернопіль (1995, 1997–99,

2002–04), Кременець (2005), Краків (1995), Ярослав (1996), Любачів (1997, 2000 – дві), Вроцлав (1999 – дві), Пшемисль (2001), Немча, Освенцім, Львувек, Оструда, Ельблонг (2003, усі – Польща), Бардейов (1996, Словаччина), Рауріс (1997), Вйорт (1998, обидва – Австрія). Учасниця міжнар. пленерів.

І. Дем’янова.

ПАЇВКА

– село в Гусятинському районі. Підпорядк. Зеленив. сільраді. Розташ. за 30 км від райцентру і 11 км від найбл. залізн. ст. Гримайлів. Насел. 475 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1460. Діяли “Просвіта”, “Сільський господар”, “Союз українок” та ін. т-ва. Є церква св. Володимира й Ольги (1996, мур.). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1966), насип. символ. могила УСС (1990). Працюють клуб, б-ка, ФАП.

Пам’ятник воїнам-односельцям.

В. Уніят.

ПАЙГЕРТ

Адам (Paugert Adam; 21. 09. 1829, с. Сидорів, нині Гусятин. р-ну – 21. 07. 1872, м. Франтішкова Лазня, нині Чехія) – польський поет, перекладач. Брат *Ю.*, батько *В. Пайпертів*. Проживав у власн. маєтку в Сидорові. Від 1850 друкував у періодиці літ. твори. Вийшли “Поезії” (1858) та посмерт. вид. “Поезії” (у 2-х тт., 1886). Переклав із англ. твори Дж. Байрона “Каїн” (1868) та В. Шекспіра “Юлій Цезар” (1869).

С. Ткачов.

ПАЙГЕРТ

Владислав (Paugert Władysław; між 1865–67, с. Сидорів, нині Гусятин. р-ну – 30. 07. 1893, пров. Бретань, Франція; перепохов. у родин. селі) – польський живописець. Син *А. Пайперта*. Закін. філол. студії в м. Берлін (Німеччина). Від 1891 навчався у приват. школі С. Грохольського в м. Мюнхен (Німеччина). 1893 переїхав до м. Париж (Франція), де засн. майстерню. Влітку виїхав на пленерні студії до Бретані, де потонув у морі. 1894 в м. Краків (Польща) експон. 30 краєвидів П., на виставці сучас. мист-ва у м. Львів – картину “Захід сонця” (олія).

І. Дуда.

ПАЙГЕРТ

Юзеф (Paugert Józef; 1799, с. Сидорів, нині Гусятин. р-ну – р. і м. см. невід.) – польський поет, перекладач. Брат *А. Пайгерта*. Автор кн. “Пастораль”, “Селянки” (обидві – 1817), “Уривки з грецької антології” (1831), “Балади та вірші” (1834–41), “Помста Ванди” (1846).

С. Ткачов.

ПАКУЛЯК

Василь (псевд. – Ярс, Свербивус, Богонг та ін.; 28. 06. 1908, с. Іванків, нині Борщів. р-ну – 13.

01. 1986, м. Мінеаполіс, шт. Мінесота, США) – педагог, публіцист, етнограф, громадський діяч. Чл. Спілки укр. журналістів Америки (1977). Закін. г-зію в м. Тернопіль (1928). Студював у м. Львів (учитель), і в УВУ (м. Мюнхен, Німеччина; магістр).

Кор. концерну “Українська преса”. Статті публік. у часописі “Новий час” та ін. укр. виданнях Галичини; збирав етнограф. матеріали. Під час 2-ї світ. війни виїхав до Німеччини (м. Клягенфурт); співзасн. церк. управи і самоосвіт. курсів. У Канаді діяльний у “Просвіті” та ін. укр. т-вах. Від 1956 – у США (м. Мінеаполіс). Працював учителем; діяльний в Об’єдн. прац. літ-ри для дітей і молоді. Автор статей на літ.-ист. та ін. теми. Фінанс. підтримував вид. зб. “*Чортківська Округа*” (1974), де вміщ. його спомини.

Б. Мельничук.

ПАЛАВАГА

Василь Федорович (10. 01. 1913, с. Гумніська, нині Тербовлян. р-ну – 1944, побл. м. Почаїв, нині Кременец. р-ну) – педагог, учасник національно-визвольних змагань. Закін. у м. Тернопіль г-зію т-ва “Рідна школа”. Учителював на Зборівщині (с. Храбузна та ін.); засн. тут хори і театр. гуртки; діяльний у “Просвіті” та ін. т-вах. Від 1943 – в УПА на Волині (ком-р сотні). Загинув перед приходом ЧА.

Г. Кушнерик, Б. Хаварівський.

ПАЛАДІЙЧУК

Михайло (1893, с. Шупарка, нині Борщів. р-ну – 02. 08. 1958, Канада) – військовик, громадський діяч. Брат *С. Паладійчука*. Учасник 1-ї світ.

війни, укр. визвол. змагань. Після 1919 – в Канаді. Діяльний в Укр. стрілец. громаді, Укр. націоналіст. об’єдн. й ін. орг-ціях. Автор спогадів та ін. публікацій.

Б. Мельничук.

ПАЛАДІЙЧУК

Роман (псевд. і крипт. – Р. Борис, Арсен Молот, Р. Б., Р. О. та ін.; 22. 04. 1911, с. Більче-Золоте, нині Борщів. р-ну) – журналіст, видавець, громадський діяч. Закін. у м. Тернопіль укр. держ. г-зію (1929), де співзасн. і кер. осередку ОУН. Від 1928 – край. лідер Тернопільщини в Спілці укр. націоналіст. молоді. Співпрац. в ОУН із *І. Мітрингою, Я. Стецьком*. 1932–33 – ред. журналів “Наш Фронт” і “Пробоем” (1933, м. Прага, Чехія); 1934 – орг-тор вид-ва “Осередок видавничої допомоги масовій освіті”, 1935–39 видавав серію “Дешева книжка”, 1937–39 – попул. місячники “Самоосвітник”, “Молодняк”, “Геть з большевизмом” (усі – м. Львів). Опублік. низку власн. статей у газетах і журналах. 1944 емігр. до Німеччини (м. Новий Ульм), заснував вид-во “Прометей”, де випустив 16 кн., зокрема 5 тт. праць *І. Мазени*. Від 1949 – в Канаді (м. Торонто), провадив власне експорт-імпорт. підпр-во “Орбіт”. Діяльний в укр. емігрант. орг-ціях. Автор кн. “УНА-кор” (з історії Вільн. козацтва, 1936).

Б. Головин, І. Дуда, Б. Пиндус, о. М. Шаварин.

ПАЛАДІЙЧУК

Степан (08. 01. 1888, с. Шупарка, нині Борщів. р-ну – 02. 12. 1974, м. Торонто, Канада) – педагог, громадський діяч, військовик. Брат *М. Паладійчука*. Закін. у м. Залішки учит. семінарію (1909), де голова націоналіст. гуртка; освіти поповнив вищим пед. курсом. Учителював на Борщівщині; співорг-тор читальень “Просвіти”, спожив. кооператив, кредит. спілок. Під час 1-ї світ. війни як старшина австр. армії воював на Сх. фронті; у червні 1916 побл. м. Луцьк потрапив у рос. полон; працював на Лівобереж. Україні. 1917 – інспектор шкіл Таращан. пов. на Київщині, де за Гетьманату – співорг-тор повстання проти *П. Скоропадського*; за Директорії – комісар цього повіту. Згодом учителював у м. Богуслав (нині Київ. обл.). Служив у *Армії УНР*, 1920 інтернов.; 20 р. працював у м. Ченстохова (Польща), під час 2-ї світ. війни – вчитель, інспектор укр. шкіл на Сяноччині (Польща). Від 1944 – в таборі для біженців у м. Новий Ульм (Німеччина). 1947 емігр. до Канади (м. Торонто). Від 1954 – секр. край. ексе-

кутиви Укр. Нац. Об'єдн. (УНО). Голова провінц. ексекутиви УНО Сх. Канади. 1956–63 – управитель “Рідної Школи” при філії УНО в Торонто, згодом – інспектор “Рідних Шкіл” УНО в Канаді. Діяльний в Укр. стрілец. громаді, Союзі укр. канад. ветеранів та ін. Автор публіцист. і мемуар. праць.

П. Довгошніа, Б. Мельничук.

ПАЛАМАР

Арсен Онуфрійович (18. 06. 1936, м. Копичинці, нині Гусятин. р-ну) – педагог, письменник, публіцист. Чл. НСЖУ (1972), НСПУ (2000), Закін. філол. ф-т Чернів. ун-ту (1959, нині нац. ун-т). Працював учителем, заст. дир., в ред. г. “Ровесник”, “Вільне життя”, “Свобода”, “Тернопіль вечірній”; кер. прес-служби Терноп. ОДА. Автор перших в Україні книг із морал.-етич. тематики “Етика – молодим” (Київ, 1985), “Мудрость обшчення” (Москва, 1990), публіцист. кн. “Життя наше дурне” (Тернопіль, 1996), “Третя руїна” (Львів, 1998, 1999), “Деградація” (Київ, 2004), числен. публікацій в укр. і закордон. виданнях.

Б. Мельничук, В. Фроленков.

ПАЛАМАРЧУК

Ярослава Володимирівна (16. 06. 1926, с. Нижчі Луб'янки, нині Збараз. р-ну) – громадська діячка, меценат. Чл. ОУН; діяльна в укр. т-вах у родин. селі. Закін. торгов. школу в м. Львів. Від 1944 – в Німеччині, від 1947 – у Канаді (м. Вінніпег). Розбудовувала укр. орг-ції Визв. фронту; 8 р. очолювала відділ Ліги українок Канади у Вінніпезі, 2 р. – голова відділу Ком-ту українок Канади. 15 разів приїжджала в Україну після проголош. її незалежності; допомагала коштами на реставрацію замку, закупівлю мед. апаратури для центр. рай. лікарні у м. Збараж, будво лікув. центру в м. Моршин Львів. обл., створення к/ф “Нескорений” (про *Р. Шухевича*). Делегат 8-го Світ. конгресу українців (м. Київ, 2003).

Б. Мельничук.

ПАЛАШІВКА

– село у Чортківському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Криволука. До 1959 на-

зив. Паушівка. Розташ. на берегах. р. Джури за 21 км від райцентру і 8 км від найбл. залізн. ст. Джури. Насел. 682 осіб (2007).

Перша писем. згадка – 1583.

Діяли т-ва “Просвіта” (від 1903),

“Сокіл” (1926), “Сільський господар” (1928), “Союз українок” (1934) та ін., кооператива. У жовтні 1944 в П. відбувся бій між підрозділами УПА і НКДБ; на місц. цвинтарі спорудж. пам'ятник (1992) полеглим повстанцям. Є церква Успіння Пресв. Діви Марії (1901, кам.), капличка на честь скасув. панщини (відновл. 1991), капличка. Спорудж. пам'ятники *І. Франку* (1963), воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1985). Діють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ зв'язку. У П. народ. вишивальниця *А. Баран*, громад. діячі *А. Господин* і *Д. Гошуляк*, співаки *Й. і М. Гошуляки*, ланкова, Герой. соц. праці *М. Гошуляк*, поет, драматург, теолог *І. Гушалевиц*, д-р мед. н., військовик *З. Жизномирський*, д-р геофіз. н. *Б. Козак*, громад. діяч, меценат *М. Кунікевиц*, режисер *Ю. Кунікевиц*, вишивальниця, співачка, меценат *М. Палащук-Вітковська*, громад. діяч, краснавиця *Й. Шостак*; археол. розкопки проводив польс. археолог *К. Гадачек*. Пobl. П. виявл. археол. пам'ятки давньорус. культури. Про насел. пункт *Й. Шостак* видав кн. “Толгофа подільського села” (Т., 2002).

Церква Успіння Пресвятої Діви Марії.

О. Гошуляк, В. Уніят.

ПАЛАЩУК

Іван Онуфрійович (псевдо “Славко”; 18. 09. 1918, с. Лиса, нині Підгаєц. р-ну) – учасник національно-визвольних змагань. Чл. Пласту, від 1933 – чл. ОУН: станичний села (1936), кушовий (1937), від 1939 – рай. провідник. Від 1940 – в ЧА, 1941 pobl. м. Запоріжжя потрапив у нім. полон, утік із табору. За скерув. ОУН опанував друк. справу в м. Підгайці, працював у підпіл. друкарні в с. Рудники (нині Підгаєц. р-ну). Травень – листопад 1943 – за наказом ОУН налагодив друкарство в УПА на Волині, повернувшись на рідні терени, прац. в окруж. проводі ОУН. Учасник бой. сутичок. 1946 П. заарешт. органи НКДБ. Проживає у родин. се-

лі, працював у місц. колгоспі; діяльний у громад. орг-ціях.

Б. Мельничук, В. Фроленков.

ПАЛЕЙОВСЬКИЙ

Матвій (рр. та м. н. і см. невід.) – скульптор. Жив у 2-й пол. 18 ст., визначний представник рококо. Здійсн. різьбяр. і будів. роботи в Успен. соборі у м. Почаїв, нині Кременец. р-ну (1790–94); для цього ж храму виконав 6 вітварів (1781–86).

М. Клим'юк.

ПАЛЕОГЕНОВА СИСТЕМА

– відклади, утворені протягом палеогенового періоду. На тер. Тернопільщини пошир. спорадично, переважно у пн. ч. обл., де вивіюють нерівності післякред. рельєфу. Біля с. Підзамочок Бучац. р-ну залягають на породах турон. ярусу і представлені глинистими глауконіт. пісками з лінзами глин потужн. до 1,5 м; на околицях м. Бережани – під гелвет. глинами, складені сірими та жовтувато-сірими кварц. пісковиками потужн. до 2 м; на околицях м. Кременець пошир. зел. кварц.-глауконіт. піски та пісковики (до 10 м), якими вивінені карст. лійки і порожнини у вапняках турону. Побл. міст Кременець, Шумськ та ін. на вапняках турону місцями залягають зел. жирні, щільні глини, інколи з лінзами пісків. Глауконіт.-кварц. пісковики П. с. відомі в басейні р. Вілія (села Вел. Загайці, Шумбар, Кордишів Шумс. р-ну); у верх. і серед. течії р. Горинь із ними залягають мергел. глини. Заг. потужність палеоген. відкладів – 0,3–40 м. Нині породи практично не застосовують. Потребує вивчення наявність у них цінного природ. пігменту й агрохім. сировини – глауконіту.

М. Сивий.

ПАЛЕОЛІТ

– стародавній кам'яний вік (3 млн. – 10 тис. р. тому). В Україні починався 1 млн. років до Р. Х. Поділ. на ранній (1 млн. – 150 тис. р. тому), середній (150–40 тис. р. тому) та пізній (40–10 тис. р. тому). Це час появи людини і формування її сучас. типу. На Тернопільщині відомо 3 пам'ятки ран., 41 – серед. та 252 – пізн. палеоліту.

М. Бігус.

ПАЛЕОНТОЛОГІЧНІ ПАМ'ЯТКІ

– відслонення гірських порід зі збереженими у них скам'янілими рештками (відбитками, слідами життєдіяльності тощо) фауни і флори часів формування цих порід. До найважливіш. П. п. в обл. віднесені місця знахідок: решток мамонта побл. смт Вишнівцевь (Збараз.), скелета мамонта

побл. с. Антонівці та кісток плейстоцен. тварин у карст. порожнині на сх. околиці с. Мала Іловиця (обидва – Шумс.), решток голоцен. тварин у травертинах побл. с. Переволока (Бучац.); місцезнаходження – міоцен. фауни в яру Жаб'як на околиці с. Дзвиняча та міоцен. фауни і флори в с. Залісці, міоцен. риб у с. Доброводи (всі – Збараз.), міоцен. фауни у с. Старий Почаїв (Кременец.), середньодевон. флори на лів. березі р. Дністер і ранньодевон. флори побл. с. Вістря (Монастирис.), пізньосилурій. флори на лів. березі р. Дністер нижче с. Трубчин та побл. с. Кудринці (обидва – Борщів. р-нів).

М. Сивий.

ПАЛІВОДА

Юзеф Янович (Paliwoda Józef; 19. 01. 1917, с. Байківці, нині Терноп. р-ну) – польський правник, громадський діяч. Д-р юрид. н., проф. (1976). Чл. Спілки польс. юристів (1950). Почес. чл. Ін-ту аграр. права (1975, м. Флоренція, Італія). Закін. юрид. ф-т Вроцлав. ун-ту (1949, Польща). 1950–62 – в органах польс. прокуратури, 1962–68 – на наук. роботі в Ін-ті держави і права (нині Ін-т прав. досліджень) Польс. АН. Від 1998 – проф. каф. аграр. права Вищої школи права в м. Плоцьк (Польща).

Х. Весна, П. Гуцал.

ПАЛІХАТА

Елеонора Ярославівна (з дому – Карпа; 24. 04. 1949, с. Долина, нині Тербовлян. р-ну) – вчений у галузі мовознавства, педагог. Д-р пед. н. (2005), проф. (2006). Закін. Чортків. пед. уч-ще (1968), філол. ф-т Кам'янець-Поділ. пед. ін-ту Хмельн. обл. (1975, нині ун-т) і Терноп. пед. ін-т (1991, нині ТНПУ). Працювала вчителькою (1968–85). 1985–92 –

викл. ф-ту початк. класів, від 1992 – ст. викл., доц., проф. філол. ф-ту ТНПУ. Автор понад 70 наук. праць із методики виклад. укр. мови, монографій, навч.-метод. посібників для студентів та викладачів, статей у фах. виданнях та періодиці.

У. Михайлишин.

ПАЛІДВОР

Василь Григорович (06. 11. 1893, с. Залав'є, нині Тербовлян. р-ну – р. і м. см. невід.) – правник, громадський діяч. Д-р права (1923). Хрест Симона Петлюри, воєн. Хрест Укр. армії. Чл. Укр. правн. т-ва у США, НТШ, чл. політ. ради Укр. конгрес. ком-ту в США. Студіював право в Львів. ун-ті (1913–14), закін. ун-т у м. Краків (1923, Польща), тут – голова укр. студент. орг-ції, кер. хору “Просвіти”. Під час 1-ї світ. війни – в австр. армії (1914–17), у листопаді 1918 – міськ. комісар м. Чортків, згодом – в УГА (1919). 1924–27 – пом. окруж. судді в Чорткові; 1927–37 – суддя в м-ку Рожнятів (нині смт Івано-Фр. обл.); 1937–39 – окруж. суддя в м. Люблін (Польща); 1940–41 – гол. суддя окруж. суду в м. Станіслав (нині Івано-Франківськ). Після 2-ї світ. війни емігр. до США (шт. Коннектікут). Працював у м. Стамфорд, кер. укр. хору (1950–58). Діяльний в укр. т-вах: чл., секр. Нью-Йорк. відділ. т-ва “Самопоміч” (від 1961), викон. чл. Об'єдн. укр. орг-цій Нью-Йорка, секр. Нью-Йорк. і Стамфорд. відділ. Укр. нац. т-ва та ін. Співукр. істор.-мемуар. зб. “Тербовельська Земля” (1968), жертводавець на вид. календаря т-ва “Самопоміч” (1972).

Л. Щербак.

ПАЛІЙ

Богдан Петрович (14. 10. 1945, м. Копичинці, нині Гусятин. р-ну) – військовий правник. Генерал-майор юстиції (1994). Орден “За службу Батьківщині” 3-го ступ., Б. Хмельницького 3-го ступ., 18 медалей. Засл. юрист України (1998), почес. чл. Спілки юристів України. Почес. грамоти КМ, Ради суддів України. Закін. військ.-інж. уч-ще в м. Калінінград (1966), юрид. ф-т Військ.-політ. акад. у м. Москва (1975, обидва нині – РФ). Працював суддею в Середньоазіат. військ. окрузі. Від 1981 – пом. голови військ. трибуналу Прикарпат. військ. округу; 1984–94 – голова військ. суду Львів. гарнізону; згодом – голова військ. суду, від 2004 – військ. апеляц. суду 3х. регіону України.

Б. Волинський, Б. Головин, Б. Савка.

ПАЛІЙ

Іван (18. 06. 1890, с. Синьків, нині Заліщиц. р-ну – 1977, Канада) – меценат, діяч культури.

Від 1990 – в Канаді (околиця Роза-Синьків, відтак – Домініон-Сіті, пров. Манітоба). Почес. грамоти Шевченків. фундації, УГКЦ, УВАН. Спів-орг-тор громад. і церк. життя. На земел. ділянках, що подарував П., побудов. Укр. нар. дім (один із кращих у Манітобі), в Розі-Синькові. Меценат Фундації ім. Т. Шевченка, Колегії св. Андрея, УВАН. Фінанс. допомагав у виданні “Студій до історії українців Канади” (у 5 тт., 1965–80) та “Історії українців Канади” (у 2 тт., 1968, 1974).

Б. Мельничук.

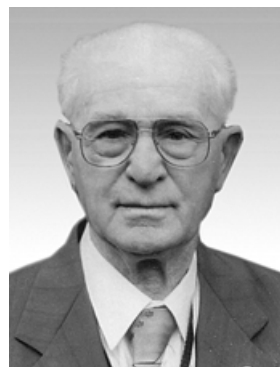
ПАЛІЙ

Микола-Мирослав (псевд. – Микола Гурко; 07. 12. 1911, с. Богданівка, нині Підволочис. р-ну) – вчений, письменник, перекладач. Д-р медицини (1940), д-р філософії (1968), проф. Навчався в містах: Тернопіль – у г-зії, Львів – Малій духов. семінарії, Рим (від 1938, Італія) – на філос., згодом на мед. ф-тах ун-ту. Студії продовжив в ун-тах у містах Огайо (США), Сальтільйо (Мексика), Сан-Хосе (Коста-Рика), Манагуа (Нікарагуа), навчання закін. у Мексикан. нац. автоном. ун-ті (1968). Працював проф. в Огай. ун-ті (1943–50), Білоїт. коледжі в шт. Вісконсін, де голова Східноєвроп. ін-ту. Від 1925 друк. в галиц. часописах. Автор повістей “Надійні дні” (1949, Німеччина), “Марі, Марі” (Австрія) та “Сентиментальна Україна” (обидві – 1976), “Ду-дью і я” (1980), “Весноосінь” (1991; усі три – Аргентина) та ін., перекладів з іспан. мови. Серед числен. (понад 200) праць: “Польська література після війни”, “Характер польської повоєнної літератури”.

М. Ониськів, М. Сотник, В. Ханас.

ПАЛІЙ

Михайло Михайлович (22. 12. 1913, м. Хоростків, нині Гусятин. р-ну) – історик, бібліотекар,

громадсько-культурний діяч, меценат. Д-р істор. н. (1971), проф. Дійс. чл. НТШ у США. Почес. громадянин Хоросткова (1998). У цьому місті: навчався в “Народній школі”, активіст “Просвіти”, бібліотекар і секр. цього т-ва при “Народному домі”; 1934 – спів-орг-тор т-ва “Луг” (із *В. Бабієм*). 1939 мобіліз.

до польс. війська; під час 2-ї світ. війни потрапив у нім. полон. 1947 у м. Геттінген студював історію в ун-ті. У США продовжив навчання в ун-ті м. Мінеаполіс, шт. Мінесота (бакалавр). 1951 відкрив тут книгарню укр. літ-ри, 1952 заснував т-во “Приятелі української книжки” – секцію Укр. конгрес. ком-ту Америки. Згодом студював бібліотекознавство в Денвер. та Колорад. ун-тах (магістр). 1958 – співініціатор засн. “Бібліотечної комісії при НТШ” у м. Нью-Йорк. Працював в ун-тах шт. Оклахома (1957–63), Колорадо (1964–65), Канзас (1965–84). 1977 в Канзас. ун-ті (м. Лоренс) створив Мемор. фонд ім. Марії Палій (дружини) для пошир. знань про Україну; 1992 – співзасн. укр. студій в ун-ті. Автор праць з історії, політології, бібліотекознавства; статей, виступів на радіо, телебаченні. Фундатор і меценат ЕУ. Діяльний у наук. і громад. житті, чл. низки т-в. 1998 побував у Хоросткові, де зустрівся із громадськістю, подарував міськ. б-ці понад 2 тис. книг; від 1999 координує діяльність місц. книгозбірні, якій 2000 присв. його ім’я. Передав безкоштовно книги для 6-к ун-тів міст Київ, Львів, Тернопіль, Харків, укр. громади в м. Мурманськ (нині РФ). Жертводавець на буд-во храмів у селах Зарванця Теребовлян. і Яблунів Гусятин. р-нів; на кошти П. у Хоросткові реставрують церкву, відкрито пам’ятники на честь 2000-ліття Різдва Христового та Укр. Січ. Стрільцям. Спонсор видання низки книг, видрук. на Тернопільщині. У м. Тернопіль вийшла кн. П. “Полон гіркіший полину” (2003) й “Аннали української історії” (2007). Йому присвяч. наук.-попул. нарис *І. Бандурки* “Праця на вівтар нації, або Доля Михайла Палія” (2001, 2005).

І. Бандурка.

ПАЛЦАН

Іван Григорович (15. 01. 1940, с. Заруддя, нині Зборів. р-ну) – господарник, громадський діяч, меценат. Дійс. чл. Укр. нафто-газ. акад. (1996). Почес. прац. газ. пром-сті України (1994), засл. прац. пром-сті України (1997). Почес. громадянин м. Кременець (1997). Ордени УАПЦ; св. кн. Острозького 3-го ступ. (2000), св. Рівноапостол. кн. Володимира Великого 4-го ступ. (2001). Депутат Львів. обл. ради (1998–2002). Закін. Львів. житл.-комунал. технікум (1958), Івано-Фр. ін-т нафти і газу (1986, нині нац. ун-т). Працював на різних посадах у газ. пром-сті. 1995–2002 – дир. укр. магістр. газопроводів “Львівтрансгаз”. Посприяв газифікації Кременец. р-ну та родин. села, реставрації церкви Чесного Хреста і встановл. біля неї “фігури” Ісуса Христа, придбав

для місц. школи 10 комп’ютерів, облаштував спортзал. Матеріально сприяв виходу багатьох видань, зокрема кн. “Літературно-мистецька та наукова Зборівщина” *П. Медведика*.

І. Дем’янова.

ПАЛЬЧАТОКОРІННИК

бузиновий (*Dactylorhiza sambucina* (L.) Soo; нар. назва – буковець), **травневий** (*majalis* (Reichenb.) P. F. Hunt et Summerhayes; нар. назва – мокруха), **м’ясо-червоний** (*incarnata* (L.) Soo; нар. назва – курячі сльозки), **плямистий** (*maculata* (L.) Soo; нар. назва – прошибень), **Фукса** (*Dactylorhiza fuchsii* (Druce) Soo; нар. назва – буковець) – багаторічні трав’янисті рослини з 2–4-лопатевиими бульбами.

Пальчатокорінник травневий.

Занес. до Черв. книги України. (1996). Належ. до родини Зозулинцеві (Orchidaceae). Зростають у лісах, на узліссях, серед чагарників, на мох. болотах, вологих луках, ліс. галявинах і схилах. На Тернопільщині трапл. спорадично. Використ. у нар. медицині; добрий медонос.

Н. Мшанецька.

ПАЛЬЧИК

Яким Михайлович (21. 09. 1939, с. Борщівка, нині Лановец. р-ну – липень 1999, м. Київ, похов. у родин. селі) – журналіст, редактор. Чл. НСЖУ (1967). Після закін. місц. школи – ред. колгосп. багатотираж. г. в родин. селі; від 1957 – кор. рай. г. у смт Ланівці. Закін. ф-т журналістики Київ. ун-ту (1966, нині нац. ун-т). Працював зав. відділу в ред. “Робітничої газети”, ж. “Українська культура”, “Народна творчість та етнографія”, “Україна”, “Ukraina”; гол. ред. літ.-драм. редакції телебачення України; зав. ред. вид-ва “Мистецтво” (м. Київ). 1993–99 – гол. ред. ж. “Україна-Ukraina”. Автор понад 100 статей і нарисів у всеукр. та закордон. вид.; за сценаріями П. знято 3 документ. фільми.

О. Пальчик, А. Сенік.

ПАЛЬЧИНЦІ

– село у Підволочиському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Щаснівка. Розташ. на пр.

Церква св. Архистратига Михаїла.

березі р. Збруч, за 23 км від райцентру. Насел. 524 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1463 як Ряпчинці. Діяли “Просвіта”, “Рідна школа” та ін. т-ва, кооператива. Є церква св. Архистратига Михаїла (1899), “фігура” на честь засн. села. Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1966, скульп. *Я. Чайка*). Працюють клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, торг. заклад. У П. народ. меценат В. Боднарчук, мистецтвознавець *І. Боярська* (Малюца), громад. діяч *Г. Корницький*. Пobl. П. виявл. археол. пам’ятки черняхів. культури.

З. Балабан, П. Гуцал, В. Уніят.

ПАЛЮРА

Марія Петрівна (21. 12. 1923, м. Синельникове, нині Дніпроп. обл.) – педагог, красзнавець, громадська діячка. Відмінник нар. освіти УРСР (1960). Перша в Терноп. обл. вчителька-методист біології (1976). Медалі СРСР та України. Закін. Львів. пед. ін-т. Працювала вчителькою у селах Заднишівка, Кам’янки, Богданівка (1944–57, всі – Підволочис. р-ну), Бережан. школі-інтернаті (1957–80), н. с. *Бережан. краєзн. музею* (1980–87). На базі шк.-інтернау організ. 1-й в Україні музей природи, започатк. місячники біології, працювала школа перед. досвіду (3 респ. семінари інспекторів облвно, дир. та методистів); автор брошур і статей. 1965–90 очолювала нар. ун-т у м. Бережани; 1970 – краший ректор нар. ун-ту в Україні.

Я. Павлів.

ПАЛЮХ

Микола Степанович (19. 12. 1957, с. Буряківка Заліщиц. р-ну) – вчений у галузі економіки. Канд. екон. н. (1988), доц. (1992). Закін. Терноп. фінанс.-екон. ін-т (1979, нині ТНЕУ), стажувався у Вищій школі підприємництва при КНЕУ та Нотумбрійс. ун-ті у Вел. Британії (м. Ньюкасл, 1992, 1993). Від 1979 – гол. бухгалтер к-пу “Золота нива” Заліщиц. р-ну. Від 1982 – в ТАНГ (нині ТНЕУ): асист., викл., ст. викл., доц., від 2005 – зав. каф. бух. обліку й аудиту в агропром. вироб-ві. Автор наук. праць, у т. ч. монографій, підручників, навч. посібників.

Б. Мельничук.

ПАМ’ЯТКІ АРХЕОЛОГІЇ

– сукупність давніх артефактів та відкладень, пов’язаних у єдине ціле безпосереднім зіткненням, взаєморозташуванням і взаємопроникненням. Види П. А.: городища, поселення, стоянки, стародавні укріплення, військ. табори, кургани, могильники, окремі поховання, залишки стародав. вироб-в, іригац. споруд, шляхів, культ. місця і споруди, мегаліти, наскел. зображення, ділянки істор. культур. шару, поля давніх битв, рештки життєдіяльності людини, що містяться під водою. На Тернопільщині відомо 2196 археол. пам’яток (див. табл. на стор. 21).

М. Бігус, М. Ягодницька.

ПАМ’ЯТКІ ІСТОРІЇ**І КУЛЬТУРИ НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ**

– унікальні історичні пам’ятки і пам’ятні знаки, пам’ятки мистецтва. На Тернопільщині під охороною держави – понад 1900 пам’яток історії і культури, пам’ят. знаків та мемор. таблиць. У П. і. і к. увічнено пам’ять про видат. діячів науки, культури та історії – уродженців Тернопільщини: нар. героя *С. Наливайка* (сmt Гусятин), художників братів *М. та Т. Бойчуків* (с. Романівка Тербовлян.), вченого *І. Пулюя* (сmt Гримайлів Гусятин. р-нів), композиторів і громад. діячів: *Вас. Барвінського* (м. Тернопіль), *О. Вітошинського* (с. Денисів Козів. р-ну), *М. Гайворонського* (м. Заліщики); артистів і режисерів: *К. Рубчакової* (м. Чортків), *Леся Курбаса* (м. Тернопіль, с. Старий Скалат Підволочис. р-ну), *М. Бенцяля* (м. Тернопіль), *М. Крушельницького* (с. Пилява Буцац. р-ну); правника *С. Дністрянського* (м. Тернопіль), фольклориста та етнографа *В. Гнатюка* (м. Тернопіль, с. Велеснів Монастирис. р-ну), письменників і громад. діячів *Б. Лепкого* (с. Жуків, м. Бережани, с. Крогулець Гусятин. р-ну), *Юліана*

КІЛЬКІСТЬ АРХЕОЛОГІЧНИХ ПАМ'ЯТОК У РОЗРІЗІ АРХЕОЛОГІЧНИХ КУЛЬТУР
(на 01. 03. 2006 р.)

№ з/п	Період	Археологічна культура	Час існування	Територія поширення	Кількість пам'яток			
					Городища	Поселень (стоянок кам'яного віку)	Могили-поховальні	Всього
1.		Ашель (пізній)	1,5 млн р. тому – 150 р. тому	Пам'ятки – Вел Глибочок I (Терноп. р-н), бас. р. Буглинка (Лановец. р-н)	–	5	–	5
2.		Серед. палеоліт (вузьке)	150–35 тис. р. тому	Пд. і Центр. Тернопільщина	–	58	–	58
3.		Пізн. палеоліт	(35–11 тис. р. тому)	На всій тер. Тернопільщини	–	251	–	251
4.		Мезоліт	Кін. IX–VI тис. до Р. Х.	На тер. Тернопільщини	–	85	–	85
5.	Неоліт	Лінійно-стріжк. кераміки	2-а пол. V – поч. IV тис. до Р. Х.	Виявл. пам'ятки переважно в пд. ч. Тернопільщини	–	8	–	8
6.	Енеоліт	Трипільська (етапи А, В, С)	IV – кін. III тис. до Р. Х.	На всій тер. Тернопільщини	1	290	1	292
		Ленцел. (етапи Золоте Золото і Вербовице-Костенець)	IV – кін. III тис. до Р. Х.	На півночі Тернопільщини	–	13	–	13
		Культура куляс. амфор (сх. група)	Сер. – 2-а пол. III тис. до Р. Х.	На всій тер. Тернопільщини	–	2	39	41
7.	Бронз. век (ранні етапи)	Підкарпат. культура шпур. кераміки (Поділ. група)	XIX – XVI ст. до Р. Х.	На всій тер. Тернопільщини	–	15	23	38
		Городищ.-Здобищ. культура шпур. кераміки	Ост. ч. III – 1-а ч. II тис. до Р. Х.	На пн. Тернопільщини	–	1	–	1
		Багатошарк. кераміки	Кін. XVII – поч. XV ст. до Р. Х.	Одна пам'ятка – могилянк. у с. Остаїв Підволочис. р-ну	–	–	1	1
	Серед. етапи (пізні етапи)	Комарівсько-шпинецька	XV – XII ст. до Р. Х.	На всій тер. Тернопільщини	–	39	10	49
		Культура Ноа	XIII – XII ст. до Р. Х.	Пд. і Центр. Тернопільщина	–	16	3	19
		Лукашівська (ульвійс. група)	XI – IX ст. до Р. Х.	Окремі пам'ятки	–	1	1	2
8.	Ранній заліз. век (ранні етапи)	Ранній заліз. век (культури приналежні невизнач.)			–	45	3	48
		Фракій. галатиат (культура Гава-Голіград)	XI – VII ст. до Р. Х.	Пд. і Центр. Тернопільщина	3	87	6	96
		Висоцька	XI – VI ст. до Р. Х.	Центр. Тернопільщина	1	33	9	43
		Західно-подільска група скіф. часу	2-а пол. VII – V тис. до Р. Х. (можл. IV) ст. до Р. Х.	На всій тер. Тернопільщини, край пн. р-нів	4	53	27	84
		Східно-подільска група скіф. часу	VII – IV/III ст. до Р. Х.	Окремі пам'ятки в центр.-сх. р-нах	–	1	–	1
		Могилян. (волин.) група скіф. часу	2-а пол. VII – поч. VI ст. до Р. Х.	На пн. Тернопільщини	–	26	1	27
		Черепинсько-лягудівска група скіф. часу	2-а пол. VII – поч. V ст. до Р. Х.	Окремі пам'ятки	–	16	–	16
		Сарматська	III ст. до Р. Х. – IV ст. після Р. Х.	Окремі пам'ятки	–	–	2	2
		Поморська	Кін. IV – II ст. до Р. Х.	Окремі пам'ятки	–	–	3	3
		Латенська (позні етапи)	III – I ст. до Р. Х.	Окремі пам'ятки	–	1	–	1
		Поснешли-Лукашівська	Поч. II – до 2-ї пол. I ст. до Р. Х.	Окремі пам'ятки на Пд. Тернопільщини (на Дністрі)	–	5	–	5
		Шеворська	Сер. I ст. до Р. Х. – III ст. після Р. Х.	На всій тер. Тернопільщини	–	13	11	24
		Зарубинська	III ст. до Р. Х. – II ст. після Р. Х.	Окремі елементи на шевор. і інших пам'ятках	–	–	–	–
		Липицька	I – поч. III ст. після Р. Х.	Пд.-сх. р-ни Тернопільщини	–	13	3	16
		Черняхівська	Кін. II – поч. V ст. після Р. Х.	На всій тер. Тернопільщини	–	223	45	268
		Вельбарська	II – IV ст. після Р. Х.	Окремі пам'ятки	–	2	–	2
9.	Ранні середньо-веччя	Празька культура	V – VII ст.	На всій тер. Тернопільщини	1	23	1	25
		Лука-Райковецька	Кін. VII – IX ст.	На всій тер. Тернопільщини	–	28	1	29
		Давньоруська	X – 1-а пол. XIII ст.	На всій тер. Тернопільщини	93	348	100	541
		Недатовані пам'ятки			5	45	52	102

Опільського (м. Тернопіль), *І. Блажкевич* і *Т. Федорів* (с. Денисів Козів.), *Б. Харчука* та *І. Горбатого* (с. Лози Збараз.), *Т. Бордуляка* (с. Вел. Ходачків Козів.), *К. Студинського* (с. Кип'ячка Терноп.), співців стрілец. слави *Р. Купчинського* (с. Розгадів Зборів.), *С. Чарнецького* (с. Шманьківчики Чортків. р-нів), провідника УПА *Д. Клячківського*, (Клима Савура; м. Збараж), священників о. *В. Герасимовича* (с. Терпилівка), о. *С. Качали* (с. Шельпаки, обидва – Підволочис. р-ну) та ін. На тер. Терноп. обл. спорудж. пам'ят. знаки і пам'ятники видат. діячам, зокрема 130 пам'ятників *Т. Шевченку*, 35 – *І. Франку*, увічн. пам'ять про *С. Бандеру*, *М. Лисенка*, *В. Стефаника*, *Я. Стецька*, *В. Стуса*, *Лесі Українки*, *Б. Хмельницького*, *В. Чорновола* та ін. Від 1966 в м. Тернопіль діє обл. орг-ція Укр. т-ва охорони пам'яток історії та культури (Див. *Тернопільська обласна інспекція охорони пам'яток історії та культури*).

О. Біркова.

ПАМ'ЯТКИ ПРИРОДИ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ

– унікальні природні утворення на території області. Мають особл. природоохор., наук., естет. та пізнавал. значення. П. п. в межах Терноп. обл. належать до природ.-заповід. фонду України; їх оголошують такими Указом Президента України (П. п. загальнодерж. значення), рішенням Терноп. обл. ради (П. п. місц. значення). Оголошення П. п. відбув. без вилуч. земель. ділянок, водн. та ін. природ. об'єктів у їх власників або користувачів. Залежно від характеру, мети орг-ції і необхідн. режиму охорони П. п. поділяють на комплексні, ботан., зоолог., гідролог. та геологічні. На тер. П. п. заборонена будь-яка діяльність, що загрожує збереж. або призводить до деградації чи зміни їх первіс. стану. Власники або користувачі земель. ділянок, вод. та ін. природ. об'єктів, оголош. П. п., зобов'язуються забезпечити режим їх охорони та збереження. За порушення режиму винні особи несуть дисциплінар., адміністрат., цивіл. або кримінал. відповідальність. У Терноп. обл. (2007) є 391 П. п. заг. пл. 1105,74 га, з них 11 – загальнодерж. значення (пл. 126 га) і 380 – місц. значення (пл. 979,74 га).

І. П'ятківський.

“ПАН+ПАНІ”

– всеукраїнський тижневик. Виходив у м. Тернопіль 1992–98 укр. та рос. мовами. Засн. ТзОВ “Тарнекс Арт”, вид. ПП “БГВ”. Наклад 100 тис. прим. (1992–94, 1997–98); найбільший – 290 тис. прим. (1995–96); 2007 – 23 тис. прим. Ред.: *З. Фрис*, *В. Андрієшин*, *О. Гадомський*, *В. Дишкант*.

Б. Петраш.

ПАНАСІВКА

– село у Зборівському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Чорний Ліс. До П. приєдн.

Церква св. Косми і Дем'яна.

хутори Баранівка, Дерешівка, Якоби. Розташ. за 36 км від райцентру. Насел. 384 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1570. Діяли “Просвіта”, “Луг”, “Рідна школа”, кооператива та ін. т-ва. 27 листопада 1944 побл. П. відбувся бій 2-х сотень вояків УПА (сотенні “Меч” та “Сокіл”) із гарнізонами більшовиків. Є церква св. Косми і Дем'яна (1889, мур.). Спорудж. пам'ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1970), Борцям за волю України і санітарові УПА *В. Вишневіському*, брат. могилу на місці поховання 66-и вояків УПА. Працюють ЗОШ І ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад.

В. Уніят.

ПАНАСІВКА

– село у Підволочиському районі. Підпорядк. Колодіїв. сільраді. Розташ. за 22 км від райцентру і 8 км від найбл. заліз. ст. Скалат. Насел. 391 особа (2007). Перша писем. згадка – 1580. Є “фігура” Матері Божої. Діють клуб, б-ка, вет. аптека, торг. заклад. Побл. П. виявл. археол. пам'ятки черняхів. та давньорус. культури.

М. Бігус, Б. Петраш.

ПАНАСІЮК

Олексій Варфоломійович (30. 03. 1934, м-ко Катербург, нині с. Катеринівка, Кременец. р-ну) – вчений у галузі медицини, педагог, лікар. Д-р мед. н. (1989). Закін. Кременец. фельдшер.-акушер. школу (1954, нині мед. уч-ще), Чернів. мед. ін-т (1964, нині Буковин. мед. акад.). Працював фтизіатром Дубнів. рай. протитуберкульоз. диспансеру (1964–65, Рівнен. обл.), анестезіологом Кременец. ЦРЛ (1965–68), лікарем, зав. відділ. протитуберкульоз. диспансеру № 6 м. Києва (1971–75), асист. каф. туберкульозу Київ. мед. ін-ту (1976–79, нині нац. ун-т). Від 1979 в Ін-ті фтизіатрії і пульмонології АМНУ: ст. н. с., зав. відділу, провід., гол. н. с. Від 1996 – проф. каф.

фтизіатрії і пульмонології Київ. мед. ін-ту. Автор і співавт. понад 200 наук. праць, у т. ч. 9 автор. свідоцтв, 1 патенту, 12 рацпропозицій, монографій, навч. посібників.

П. Мазур, Г. Чернихівський.

ПАНІЧЕВ

Володимир Олександрович (04. 08. 1954, смт Новоселівка Красноліман. р-ну Сталін., нині Донец. обл.) – лікар, фахівець у галузі гігієни, санітарії та епідеміології, організатор охорони здоров'я, громадський діяч. Грамоти Мін-ва охорони здоров'я України та ін. нагороди. Закін. Донец. мед. ін-т (1977, нині ун-т). Працював лікарем-епідеміологом Бучац. райсанепідемстанції (1977–80), у мед. службі УВС Терноп. облвиконкому (1980–87). Згодом – у Терноп. міськ. санепідемстанції: лікар-епідеміолог, від 1989 – зав. підвідділом, 1991 – заст. гол. лікаря, 1998 – гол. лікар. Водночас від 2000 – асист. каф. заг. гігієни та мед. екології ТДМУ. Автор наук.-практ. праць. Діяльний у громад. і політ. житті.

Б. Мельничук.

ПАНІВЦІ

– село у Борщівському районі. Раніше назив. Панівці Зелені. Центр сільради. До П. приєдн. с. Завалля. Розташ. за 45 км від райцентру і 14 км від найбл. залізн. ст. Іване-Пусте. Насел. 1170 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1447. Діяла “Просвіта”, “Сільський господар” та ін. укр. т-ва. Є церква св. Миколая (1853, кам.), капличка (2001). Спорудж. пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1969); встановл. пам'ятні хрести на честь скасув. панщини, на пам'ять про людей, які вимерли на вул. Помірки, на честь незалежності України (1996), від місц. діаспори та до 1000-ліття прийняття на Русі християнства, насип. символ. могилу УСС (1992). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ зв'язку, торг. заклади. У П. народ. письменник, мандрівник *С. Вісньовський*, ред., письменник, мистецтвознавець *М. Колянківський*.

В. Уніят.

ПАНОВИЧІ

– село у Підгасцькому районі. Підпорядк. Гнильчен. сільраді. Розташ. за 20 км від райцентру. На-

Церква Петра і Павла.

сел. 169 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1395. У серпні 1944 в П. відбувся бій сотні “Сірі вовки” та чоти сотні “Орли” (ком-р “Бистрий”) із більшовиками. Є церква Петра і Павла (реконстр. з костельу, 1935). Встановл. пам'ят. знак Борцям за волю України. Діють б-ка, ФАП.

П. Гуцал, В. Уніят.

ПАНСЬКІ ДЖЕРЕЛА

– гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення. Розташ. побли. с. Вільхівець Бережан. р-ну, в кв. 42, вид. 14 Бережан. лісництва Бережан. держ. лісомислив. госп-ва у межах ліс. урочища “Посухів”. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 189 від 30. 08. 1990. Перебуває у віданні Бережан. держ. лісомислив. госп-ва. Пл. 1 га. Під охороною – п'ять джерел, що витікають із бук. лісу, живлять ставок, мають наук.-пізн., водорегулят. й естет. значення.

І. Бай.

ПАНТАЛІХА

– село у Тербовлянському районі. Підпорядк. Соколів. сільраді. Розташ. за 22 км від райцентру. Насел. 68 осіб (2007). Встановл. пам'ят. знак воякам УПА (2001).

В. Рогальський.

ПАНТАЛІХА (ПАНТЕЛИХА)

– цілинний степ. У минулому – унікал. природн.-орнітолог. комплекс. Розташ. на тер. Тербовлян. р-ну. Утвор. на рівнин. межиріччі Серету і Стрипи, між селами Соколів, Бенева, Заздрість і Дарахів. Пл. – 500 га. Одні з найкращих в Європі за вмістом гумусу ґрунти, багате біорозмаїття – від мікро- до макрофлори, значною мірою втрачене внаслідок меліорації та ін. Степ розораний в основному 1870-і. Останні перезволож. ділянки осушені й розор. в 2-й пол. 20 ст. після тотал. колективізації с. госп-ва. З осушенням і розорюванням П. зникло чимало видів рослин і тварин, які його населяли, у т. ч. рідкісних (див. *Дрохва*). П. дослідж. вчені *Ол. Барвінський, І. Верхратський, Д. Ковалишин, М. Петрик, Й. Свинко*. Нині спостеріг.

частк. відновлення біорозмаїття; необхідні заходи для його збереження. Про воєн. події (1915, 1919) у П. залиш. спогади *Р. Купчинський*, *Л. Леткий*, М. Петруняк. Батал. сцени в степу відтворили у картинах художники *І. Іванець*, *О. Куршас*, *І. Кучмак*.

І. Дем'янова, Й. Свинко.

ПАНЦЬО

Іван Іванович (01. 05. 1947, с. Залав'є, нині Тербовлян. р-ну) – господарник, громадський діяч. Чоловік *С. Панцьо*.

Засл. прац. сфери послуг України (1997). Чл.-кор. Укр. еколог. АН (1993). Грамоти КМ України (2001, 2004). Депутат Терноп. міськ. ради 6-ти склик. (1980–2006). Закін. Терноп. фінанс.-екон. ін-т (1970, нині ТНЕУ). Працював учителем у с. Підгайчики Тербовлян. р-ну (1965–67), на комсомол. і госп. роботах, 1-м заст. Терноп. міськ. голови (1987–90, 1997–2002), кер. обл. тресту зел. госп-ва (1990–97), заст. голови Терноп. ОДА (2002–04). Січень 2005–травень 2006 – пом. консультанта нар. депутата. Від червня 2007 – гол. контролер-ревізор Гол. КРУ України, від 17 липня цього ж року в. о. нач. КРУ Терноп. обл. Фондатор і чл. Терноп. т-ва “*Лемківщина*”.

В. Барна, Б. Петраш.

ПАНЦЬО

Стефанія Єлисеївна (15. 07. 1946, с. Лошнів, нині Тербовлян. р-ну) – філолог, педагог. Дружина *І. Панця*. Канд. філол. н. (1986), доц. (1991). Закін. Чернів. ун-т (1969, нині нац. ун-т). Працювала вчителем укр. мови у Терноп. ЗОШ № 17; викл. (1980–88), від 1988 – доц., зав. каф. укр. мови ТДПІ (нині ТНПУ). Автор низки навч.-метод. праць зі словотвору лемків. говору, в т. ч. “Антропонімія Лемківщини” (1995), “Матеріали до словника лемківських говірок” (Ч. 1, 1997), “Українська мова. Морфеміка і словотвір” (1999, 2004, співавт.).

Б. Петраш.

ПАНЧЕНКО

Олександр Іванович (29. 09. 1961, с. Безсали Лохвиц. р-ну Полтав. обл.) – правник, літератор, красзнавець, громадський діяч. Д-р права (1998), приват-доц. УВУ (2002, м. Мюнхен, Німеччина). Віце-президент Асоц. укр. правни-

ків (1993–2006); чл. Кер. ради Світ. конгресу укр. юристів (1992–94, 2002–04) і Харків. правозахисн. групи. Закін. Севастопол. вище військ.-мор. уч-ще (1983) та юрид. ф-т Київ. ун-ту (1991, нині нац. ун-т). 1983–86 – офіцер Пн. флоту, ком-р групи автоматики і телемеханіки ядер. реактора атом. підвод. човна в Заполяр'ї (нині РФ). Згодом працював в органах держ. упр., юрисконсультантом на підприємств у м. Лохвиця; від 1995 – адвокат у галузі кримін., цивіл. та бізнес. права. Автор 12 наук. розвідок, книг політ. публіцистики, україністики та краєзнавства; упорядкував і видав 13 книг споминів та зб. статей діячів укр. політ. еміграції, нарисів, статей, есе з проблем та історії укр. державотворення, статей у наук. зб., вітчизн. період. виданнях, часоп. “Свобода” (США), “Вісті комбатанта” (Канада) й ін. Серед видань: спогади *М. Болюха*, зб. праць *В. Томківа* “... Та найбільше любив Україну...” (2004), вірші та спомини В.-О. Демчука – уродженця с. Мшана Зборів. р-ну, вояка дивізії “*Галичина*”; книги “Українська Головна Визвольна Рада. ЗП УГВР – ГС ЗС УГВР – Середовище УГВР” (2001), “Організація Українських Націоналістів за кордоном в контексті українського державотворення” (2003; в обох подані біографії багатьох уродженців Терноп. обл.), “Красві позиції та фінанси ОУН та УПА. Допомога українським політичним в'язням” (упорядк. на основі матеріалів приват. архіву З. Марщока зі с. Озерна Зборів. р-ну – фінанс. референта ОУН у період 2-ї світ. війни та повосн. роки), “Зв'язкова генерала Галина Дидик: “...На жаль, і я жива” (2007; усі – вид-во “Гадяч”). Майже щороку відвідує місця нац.-визв. змагань на Тернопільщині – Бережани, Зборів, Козову, Підволочиськ, Тернопіль, Чортків. Співпрацює з ред. ТЕС.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ПАНЧУК

Надія Михайлівна (22. 10. 1940, с. Горинка, нині Кременец. р-ну) – поетка, діяч культури.

Чл. НСПУ (1997). Закін. Дубнів. культ.-освіт. уч-ще (1959, Рівнен. обл.), Харків. ін-т культури (1966, нині акад.). Від 1959 працювала зав. сільс. клубом, методистом рай. Буд. культури на Рівненщині, від 1965 – бібліотека-

рем ред. г. “Закарпатська правда”, зав. відділ. бібліографії Закарп. обл. б-ки (м. Ужгород); згодом – кор. г. “Карпатський євроміст”. Авторка зб. поезій “На обрії – гори” (1980), “Ранкові поїзди” (1985), “Заповідний ліс” (1993), “Дика пряжа” (2000), “Узгодження часів” (2003), “Вежа”, “Різні наголоси” (обидві – 2004), “Місце надій”, “Стоп-кадри” (обидві – 2006) та ін публікацій.

В. Барна, Г. Чернихівський.

ПАНЬКІВЧИ

Василь Миколайович (06. 08. 1918, с. Соколів, нині Бучац. р-ну) – громадський діяч, меценат. У родин. селі діяльний у т-вах “Просвіта” і “Луг”. Від 1943 – доброволець дивізії “Галичина”; перебував у таборі для військовополон. у м. Ріміні (Італія). Від 1947 – у Вел. Британії, де співорг-тор Союзу українців Вел. Британії, ініціатор числен. заходів укр. еміграції. Автор статей у періодиці. 1998, 2001 побував у Соколові, де на його пошертві встановл. пам’ят. хрест на честь 2000-ліття Різдва Христового, збуд. каплицю, насип. могилу полеглим “За віру Христову і волю народу”, спорудж. пам’ятники *Т. Шевченку* та *Лесі Українці*, вид. кн. “Село Соколів. Минувшина і сьогодення” (1998); фундатор церкви св. Миколая.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ПАНЬКІВЧИ

Юліан Іванович (псевд. Простен Добромисл; 04. 07. 1863, с. Устя-Зелене, нині Монастирис. р-ну – літо 1935, м. Харків) – художник, літератор, громадський діяч. Закін. г-зію у м. Бережани (1884). Студював малярство в АКМ у м. Краків (1884–85, Польща) й АМ у м. Відень (1885–87, Австрія). 1885 – учасник студент. мандрівки з Тернополя до Чернівців, під час якої познайомився з *І. Фран-*

ком; із *М. Івасюком* змалював руїни монастиря в с. Семенів (нині Тербовлян. р-ну), монастиря оо. Василіян. побл. м. Тербовля, Тербовлян. замку та ін. Від 1892 працював у м. Станіслав (нині Івано-Франківськ) і селах Прикарпаття, зокрема на Рогатинщині, де організ. хори, навчав малярству, оформляв хаги-читальні, розпис. церкви, записував фольклор, виступав на вічах. Від 1898 – у м. Львів. Співзасн. і секр. “Товариства для розвою руської штуки” (1898), співорг-тор його виставок (1898, 1900, 1903); сприяв у навчанні *М. Бойчуку*. Серед тв.: жанр. композиції; портрети *М. Костомарова* (1885), *Т. Шевченка*, (1904), *І. Франка* (1910) та ін.; пейзажі; церк. розписи, зокрема храму в с. Іване (із *Т. Копистинським*; 1896, нині Іване-Золоте Заліщиц. р-ну). Проілюстр. кн. *В. Гнатюка*, *А. Крушельницького*, *Г. Хоткевича*, *В. Щурата* та ін.; 1903 здійснив худож. оформл. антології укр. поезії “*Акорди*” (упоряд. *І. Франко*). Автор сатир. куплетів, казок, оповідань, перекладів, статей у період. виданнях. Від осені 1933 – у Харкові; ст. н. с. істор. музею. Загинув за нез’ясов. обставин. Серед учнів П. – *М. Бойчук*, *С. Борачок* та ін. Кімната-музей П. діє від 1993 в СШ у с. Устя-Зелене.

Г. Кушнерик, О. Черемшинський.

ПАНЬКІВ

Богдан Іванович (01. 01. 1945, с. Дубка Городенків. р-ну, нині Івано-Фр. обл.) – медик, громадський діяч. Орден “За заслуги” 3-го ступ. (2006). Депутат Терноп. обл. ради 4-го і 5-го склик. Закін. Івано-Фр. мед. уч-ще (1966). Працював у лікув.-профілакт. закладах Івано-Фр. і Терноп. областей. Від 1992 – консультант оргвідділу, 1998 – кер. справами Монастирис. рай. ради. Від 1996 – голова Монастирис. рай. орг-ції НРУ. Проживає у с. Гончарівка Монастирис. р-ну.

І. Дем’янова.

ПАНЬКІВ

Євген Васильович (01. 01. 1938, с. Городниця, нині Гусятин. р-ну) – вчений у галузі історії. Канд. істор. н. (1977), доц. (1987). Закін. істор. ф-т Львів. ун-ту (1967, нині нац. ун-т). Від 1970 – у Терноп. філіалі Київ. ін-ту нар. госп-ва (нині ТНЕУ): викл., ст. викл., доц., зав. каф. історії; 1997–2005 –

зав. каф. історії держави і права юрид. ін-ту, нині ф-т ТНЕУ. Автор понад 100 наук. праць.

Б. Мельничук.

ПАНЬКІВ

Микола (26. 08. 1894, м-ко Більче-Золоте, нині с. Борщів, р-ну – 17. 10. 1967, м. Дуфрост, пров. Манітоба, Канада) – пасічник, селекціонер, винахідник, громадський діяч. Грамота признання від УВАН Канади. Від 1912 – в Канаді (пров. Манітоба). Закін. коледж у м. Вінніпег (інж. агрономії). У Дуфрості 1921 заклав сад і завів пасіку. Винайшов вентилятор для зимівлі бджіл, вивів кілька сортів яблук і слив, сорт агрусу “Паньків”, гібрид корм. проса, досліджував рослини-медоноси. Вид. і ред. місячн. “Пасіка” у Вінніпезі (1924), співред. англ. фах. журналів, автор статей у ж. “Практичне садівництво” (м. Львів). Від 1946 – голова об’єдн. пасічників Манітоби, від 1954 працював у дирекції Манітоб. садівн. союзу (в останні роки – почес. чл. обох орг-цій).

Б. Головин, Б. Пиндус, Б. Рудка.

“ПАНЬКО”

(псевдо; справж. ім’я та прізвище, р. н. невід., нині Дубнів, р-н Рівнен. обл. – 15. 11. 1944, біля с. Гриньки Лановець, р-ну) – військовик. Ком-р куреня УПА-Південь; учасник вел. бою біля с. *Гурби* 24 квітня 1944. Здійснив переможні бої на Волині, Вінничині, Кам’янець-Подільщині (нині Хмельн. обл.). Загинув у бою з підрозділом НКДБ.

Б. Мельничук.

ПАНЬКУШ

Іван Степанович (01. 07. 1963, с. Сновидів Бучаць, р-ну) – господарник, громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради 4-го і 5-го скликання, голова постій. комісії з питань аграр. політики і розвитку села, Бучаць. рай. ради (1999–2002). Чл. КУН (від 2002), Голова проводу КУН (від травня 2005). Закін. Стрий. СПТУ № 35 нафти і газу (1981, Львів. обл.), юрид. ф-т Львів. ун-ту (1995, нині нац. ун-т). Працював у Отошніан. експедиції глибок. буріння (1981, Полтав. обл.). 1984–86 – суд. виконавець Терноп. міськ. нар. суду, 1986–90 – ст. суд. виконавець Бучаць. рай. нар. суду. 1992–2004 – ген. дир. ТзОВ “Агропромислова компанія “Захід-агросервіс”, від 2004 – ген. дир. ТзОВ “Гідіна ЗК Україна”.

Г. Яворський.

ПАПАКІН

Георгій Володимирович (20. 05. 1953, м. Київ) – історик, архівіст. Чоловік *Т. Папакіної*.

Д-р істор. н. (2005), Засл. прац. культури України (2003). Закін. істор. ф-т ун-ту в м. Горький (1975, нині м. Ниж. Новгород, РФ). Від 1976 – в Києві: працював у Центр. держ. архіві (нині Центр. держ. архів вищих органів влади і упр. України). Від 1980 – у Гол. архів. управлінні при РМ УРСР: інспектор, пом. нач., нач. відділу інформації, використання Нац. арх. фонду та зовн. зв’язків; від 2006 – нач. упр. інформації та міжнар. співробітництва Держ. ком-ту архівів України. Автор 4 монографій, бл. 150 наук. статей та публікацій архів. матеріалів у періодиці; наук. ред. монографій, довідників і зб. документів. Не раз відвідував м. Тернопіль; співпрац. із *Держ. архівом Терноп. області*, виступав на міжнар. і всеукр. наук. конференціях.

Б. Хаварівський.

ПАПАКІНА

Тетяна Петрівна (27. 01. 1955, с. Вел. Бірки Терноп. р-ну) – історик, архівіст. Дружина *Г. Папакіна*. Закін. істор. ф-т Київ. ун-ту (1977, нині нац. ун-т). Від 1978 – у Центр. держ. архіві (нині Центр. держ. архів вищих органів влади і упр. України): ст. охоронець фондів, м. н. с., ст. та провід. архівіст. Від 1995 – у Центр. наук. б-ці НАНУ (нині Нац. б-ка України); ред. і наук. співроб. Ін-ту архівознавства цієї б-ки. Від 2005 – провід. наук. співроб., нач. відділу забезпечення збереженості та обліку документів Центр. держ. архіву вищих органів влади і упр. України. Автор наук. праць, наук.-метод. розробок із архівознавства, упоряд. багатом. зб. документів з історії НАНУ та електрон. варіанту “Центральний державний архів вищих органів влади і управління України: Реєстр фондів”. Ред. док. видань.

Б. Мельничук, Б. Хаварівський.

ПАПАРА

Леонід (1906, м. Кременець – 06. 03. 1984, м. Міннеаполіс, США) – художник. Чл. Укр. спілки образотв. мистців (від 1948). Від 1926 студіював у П. Холодного-Старшого та в Мист. школі *О. Новаківського* у Львові. Працював у техніці акварелі. Перші виставки робіт – у Кременці. Під час 2-ї світ. війни емігр. до Німеччини, згодом – до США. Виставляв тв. у містах Ноймаркт, Регенсбург, Нюрнберг, Мюнхен (усі – Німеччина), Париж (Франція), у Міннесот. ун-ті, Мист. ін-ті (м. Міннеаполіс), у галереї м. Нью-Йорк (усі – США). Розмалював церкву св. Константина у Міннеаполісі.

І. Дуда.

ПАПІЖ

Василь (14. 01. 1919, с. Старе Місто, нині Підгаєц. р-ну – 17. 01. 1990, м. Детройт, США) – громадський діяч. Після закін. школи – продавець кооперативи в с. Рудники, пед. курсів – вчитель у с. Шкіндерівка (1940–41; обидва нині – Підгаєц. р-ну). Під час 2-ї світ. війни емігр. на Захід згодом – до США (м. Детройт, шт. Мічиган). Співорганізатор (1969) Ком-ту підгайчан, його 1-й викон. дир. Гол. ред. ж. “Слово підгайчан”, чл. редколегії істор.-мемуар. зб. “Підгаєцька земля”, гол. ред. фотоальбому “Мандрівка землями Підгаєччини”. Голова 175-го відділу, прес. референт Окруж. ком-ту Укр. нар. союзу, секр. Укр. конгрес. ком-ту Америки, чл. Ком-ту вшанування жертв голоду в Україні 1932–33 та ін. Автор спогадів й ін. публікацій у періодиці.

Б. Мельничук.**ПАПІЖІ**

– родина, народні каменерізи. Проживали у с. Старе Місто, нині Підгаєц. р-ну. **Гавриїл П.** (1830–1914) – різьбяр. Батько *А.*, дід *І. Паніжів*. На його могилі “вдячний син Михайл” установив власноруч виготовл. статуар. портрет – одягнений у нар. стрій чоловік у сидячій позі; **Андрій Гаврилович П.** (1878–1942) – різьбяр. Син *Г.*, батько *І. Паніжів*. Захорон. під надгробком у вигляді вис. постаменту – Голгофи зі статуєю Ісуса Христа, опертого на хрест, що є роботою сина Іллі; він, окрім того, віддав шану бездіт. стрієві Михайлові П., звівши над його похованням гробницю з постаттю воскреслого

Гробниця родини Паніжів, яку спорудив І. Паніж.

Христа. **Ілля Андрійович П.** (1922) – різьбяр. Син *А.*, внук *Г. Паніжів*. Автор оригін. надгробків. Ансамбль надгроб. скульптур, що створили П., та дерев. храм Св. Покрови (1898) творять атмосферу музей. ошатності, європейськості. В арсеналі найужив. елементів пам’ятників – пілястри, архівольти, замкові камені, іоніки, акротерії, профільов. карнизи тощо. П. ввели свій термін-поняття – “Тзимсовий постумент”, тобто постамент із вираз. архіт. деталями.

С. Колодницький.**ПАПІРНІ НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ**

– цехи з виробництва паперу. Перші відомості про П. – 18 ст. 1765 в с. Кобиловолоки (нині Тербовлян. р-ну) землевласник Р. Скарбек збудував П., що до 1791 працювала за допомогою енергії вод. млин. колеса. 1790 неподалік м-ка Бережці (нині с. Вел. Бережці Кременец. р-ну) на р. Іква землевласниці Конарська та Склинська засн. млин, що діяв як папірня до 1845. 1812 тут виготовили 860 кіп продукції, 1814 – 930 кіп, 1823 – 625 кіп письм. паперу. На П. також вироб. обгортк. папір, який продавали в м. Бердичів на Житомирщині. 1845 річний обсяг продукції – 350 рублів; реаліз. на тер. Волин. губернії. 1790 діяла П. поміщика І. Тарнавського у с. Кімнатка (нині Кременец. р-ну), де виготовл. папір для потреб Почаїв. лаври, в якій друк. багато церк. книг. 1792–1875 працювала П. на р. Нічлава у с. Козаччина (нині Борщів. р-ну) на землях Жевуських. Є датовані 1 вересня 1805 дані про П. княгині Ізабелли в урочищі Вільшанка у с. Нова Гребля (нині Березан. р-ну), де виготов. бібулу для тютюн. ф-к м. Монастирська, м-ка Винники побли. м. Львів, с. Ягільниця (нині Чортків. р-ну). Після смерті княгині (1816) П. успадк. її дочка Олександра – дружина *С. Потоцького*. 1813 продукцію закупов. друкарня Шнайдера (м. Львів); вироб-во паперу тривало до 1870. 1807–69 на околиці м. Бучач (нині с. Підзамочок) діяла П., що належ. *С. Потоцькому*, який 1861 заклав ще одну П. – побли. с. Озеряни (нині обидва – Бучац. р-ну); це забезп. потреби Монастириск. тютюн. ф-ки. 1841 в с. Сапанів (нині Кременец. р-ну)

на р. Іква спорудж. шлюзи, борошноемл. вод. млин переоблад. на папероробний; вироб-во діяло до 1915. 1861–1914 у с. Фільварки (нині належ. до м. Монастирська) працювала П. – власність підприємця К. де Гетте; 1864 П. переобладн. з вод. енергії на парову, потужн. 35 к. с., переробл. щорічно 8–10 тис. цг ганчір'я, дерев. маси та очерету із навколиш. ставків; денний виробіток – 10–15 бель обгорт. паперу, який за купов. Монастирис. тютюн. ф-ка, міста Бережани, Бучач, Тернопіль, Станіслав (нині Івано-Франківськ). Папер. вироб-во на Тернопільщині діяло до 1915. Всього 1765–1915 тут працювало 9 паперороб. підпр-в.

Б. Петраш, М. Стрішенець.

ПАПІРНЯ

– село у Тербовлянському районі. Підпорядк. Буданів. сільраді. До П. приєдн. хутори Драбо-

Краєвид околиці села.

ве і Плютове. Розташ. за 25 км від райцентру. Насел. 244 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1645. Є церква св. Петра і Павла (1910, кам.). Спорудж. пам'ятник Борцям за волю України (1991). Діють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад. Побл. села зростає *Папірнян. діврова*.

В. Уніят.

ПАПІРНЯНСЬКА ДІБРОВА

– ботанічна пам'ятка природи місцевого значення. Зростає побл. с. Папірня Тербовлян. р-ну, в кв. 48, вид. 4 Буданів. лісництва Терноп. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Чорний ліс”. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 189 від 30. 08. 1990. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 8,8 га. Під охороною – високопродукт. дуб. насадження I бонітету віком 100 р., має госп., наук. та естет. цінність.

І. Бай.

ПАРАДІОК

Дмитро Васильович (03. 01. 1928, с. Голгоча, нині Підгаєц. р-ну – 1997, м. Манчестер, Вел. Британія) – хореограф, танцівник, діяч куль-

тури. Сріб. орден св. Юрія від управи Пласту, Хрест із мечами 1 кл. Гол. управи колиш. воєків-українців. Почес. грамота кардинала *М.-І. Любачівського*. Від 1944 – в дивізії “Галичина”. 1945–48 навчався в г-зії у таборі для переміщ. осіб побл. м. Гамбург (Німеччина). Від 1948 – у Вел. Британії (від 1951 – в Манчестері). Працював у мебл. пром-сті; водночас – учасник танц. ансамблю СУБ “Орлик”, від 1955 – заст. його кер., 1971 – співкер. і хореограф. 1960–72 – засн. і кер. дит. танц. ансамблю “Сокіл” у м. Стокпорт. Створив бл. 50 танців і танц. композицій, із ансамблем виступав у багатьох містах Вел. Британії, країнах Європи, в США, Канаді. 1991 “Орлик” – лауреат числен. міжнар. фестивалів – гастролював в Україні, зокрема 26 серпня виступ. у ПК “Березіль” (м. Тернопіль).

Я. Павлів, М. Прожеролик.

ПАРАЦІЙ

Володимир Михайлович (03. 09. 1971, с. Горішня Слобідка Монастирис. р-ну) – історик, краєзнавець. Член ВУСК (2004), НТШ (2005). Закін. істор. ф-т Укр. нац. пед. ун-ту (1995, м. Київ). Працював викл. у Бережан. агротех. ін-ті (1998–2001), н. с. Бережан. краєзн. музею (2001–04); від 2004 – зав. наук.-дослід. сектору держ. архіт.-істор. заповідника у м. Бережани. Автор наук. статей у вітчизн. і зарубіж. періодиці.

І. Дем'янова.

ПАРАЦІНЕЦЬ

Микола Сафатович (13. 10. 1951, с. Гончариха, нині Млинів. р-ну Рівнен. обл.) – господарник, громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради (2002–06). Від 1963 проживає у смт. нині м. Шумськ. Закін. Львів. політех. ін-т (1974, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). 1977–78 – інж. Чернів. спец. монтаж.-ремонт. управління. Від 1978 працює в Шумс. р-ні електромереж: інж.-диспетчер, від 1984 – гол. інж., від 1996 донині – нач. Шумс. РЕМ ВАТ “Тернопільобленерго”.

О. Дацко, Г. Івахів.

ПАРАЦУК

Михайло Іванович (16. 11. 1878, с. Варваринці, нині Тербовлян. р-ну – 24. 12. 1963, с. Ба-

ня Карлова Пловдив. округу, похов. у м. Софія (Болгарія) – скульптор, громадський діяч. Золот. орден Кирила і Мефодія 1-го ступ. (1967, по смерті). 1890–91 опановував різьбярство у С. Вуйцика при оздобл. костюлу в с. Струсів (нині Теробовлян. р-ну) та спорудж. ратуші у м. Новий Санч (нині Нови-Сонч, Польща). Навчався в Шк. красних мист-в у м. Краків (1893–96, Польща), водночас виконував реставрац. роботи у Вавельсь. замку; студіював у АМ у м. Відень (1897, Австрія), Львів. політехніці (1898), приватно в акад. Р. Жульєна у м. Париж (1907–09, Франція), вдосконалював майстерність у О. Родена. Працював у містах Львів (від 1899), Варшава (1902–05, Польща), Мюнхен (1908–11, Німеччина), в останньому викл. пластики в ін-ті ужитк. мист-ва, відкрив власне ательє; Київ (1911–13), де співорг-тор спорудж. пам'ятника *Т. Шевченку*. 1913 повернувся до Львова; у серпні 1914 П. заарешт. австр. влада, звинувач. у шпигунстві, ув'язн. у концтаборі Таллергоф поближ. м. Зальцбург (Австрія), звідки зумів вибратися. 1915: лютий – мобіліз. до австр. армії, наприкін. – повернувся в табір рос. військовополон. у м. Раштатт (Німеччина); заснував тут “тюремну академію”, 1915–18 вів курси скульптури, гончарства й різьбярства. Чл. Союзу визвол. України (1914–18). Створив проекти пам'ятників на могилах померлих в'язнів-українців та жертвам 1-ї світ. війни в Раштатті (1916) й Вейцларі (1918–19). У березні 1918 повернувся до Києва; на пропозицію Ген. Секретаріату УНР 1918–20 П. – 1-й секр. дипломат. місії в Естонії (м. Ревель, нині Таллінн), згодом – радник посольства УНР у Латвії, Німеччині; експерт Міжнар. Черв. Хреста у балкан. країнах, відвідав Туреччину, Румунію, Югославію, Грецію. Від кін. літа 1921 – в м. Софія (Болгарія), де відкрив мист. школу. Діяльний у громад. житті укр. еміграції, співініціатор створ. болг.-укр. т-ва “Громада”, організ. (1926) з'їзд укр. еміграції та очолив її Малу раду. Автор бл. 30 скульптур. портретів діячів укр. культури: *С. Людкевича* (1906), *І. Франка*, *М. Лисенка* (обидва – 1913),

М. Грушевського, *А. Шептицького*, *С. Петрушевича* та ін.; болгар. політ. діячів та ін.; жанр. композицій; пам'ятників *А. Міцкевичу* (співавт. з А. Попелем, 1905–06, Львів) і на могилі *М. Драгоманова* (1932, Софія); монумент.-декор. скульптур та худож. оформлення споруд у Софії: Нар. банк, Суд. палата, Мін-во оборони, Військ. академія, Нац. б-ка ім. св. Кирила і Мефодія, АН, опер. театр, посольства Угорщини та Франції, мавзолей Г. Димитрова й ін. У Львові – учасник оформл. опер. театру, б-ки ун-ту і пром. музею; автор поезій, чл. літ.-мист. об'єдн. “*Молода Муза*” (1907–11). Дружина П. Цвітана Пекарева-Парашук 1968 відвідала м. Тернопіль, села Струсів і Варваринці. У Тернополі ім'ям П. назв. вул., 2003 встановл. мемор. табл. з барельєфом П. (скульп. *І. Сосядло*) на буд. назван. на честь П. вищого профес. уч-ща № 4; вид. кн. *М. Ониськів* “*Михайло Парашук. Історія його життя, або Як він повертався в Україну*” (1998); “*Михайло Парашук: Бібліографічний покажчик*”; *М. Ониськів* і *Б. Хаварівського* “*Українець Михайло Парашук: ровесник болгарської волі, страдник нашої долі*” (обидві – 2003).

**М. Ониськів, Р. Півторак,
Б. Хаварівський, Л. Щербак.**

ПАРИЛЛІ:

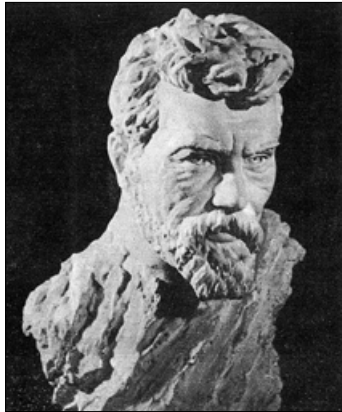
Северина (світс. ім'я Стефанія; 27. 07. 1884, с. Настасів, нині Терноп. р-ну – 02. 02. 1941, с. Струсів, нині Теробовлян. р-ну) – етнограф, педагог, черниця (мати) Чину сестер Василіянок. За походженням єврейка, в молодому віці вихрест. у греко-катол. обряді. Після закін. учит. семінарії в м. Самбір (нині Львів. обл.) 1909 вступ. до монастиря сестер Василіянок у м. Львів, де склала гімназ. іспити. 1919 закін. філос. ф-т Львів. ун-ту. До 1940 вчителювала в г-зії сестер Василіянок у Львові, водночас виконувала обов'язки адміністратора й зав. б-ки цього навч. закладу. Як збирачка і популяризаторка тв. нар. та декор.-ужитк. мист-ва заснувала в г-зії етнограф. музей. Систематизувала осн. ознаки укр. нар. одягу різних регіонів, співпрацювала з мист. кооперацією “На-

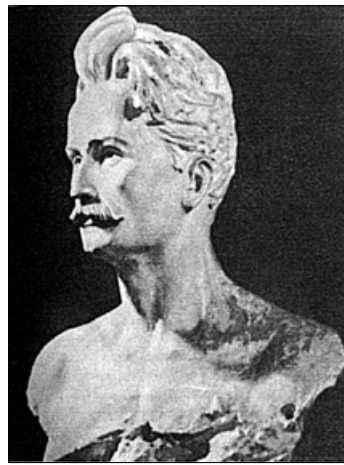
До ст. ПАРАЦУК Михайло Іванович

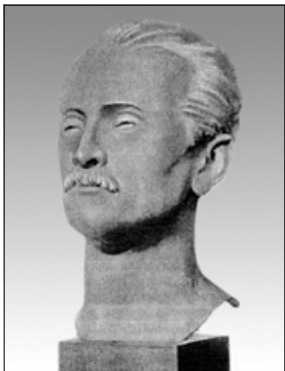
*М. Парацук, А. Попель.
Центральна частина пам'ятника
Адаму Міцкевичу в м. Львів
(бронза, граніт, 1905).*

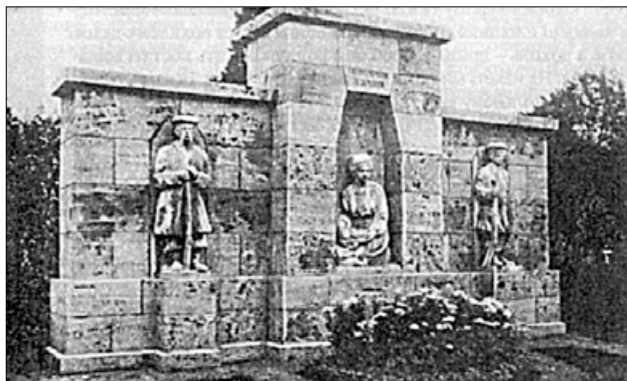
*Портрет Василя Стефаника
(гіпс, 1906).*

*Портрет Василя Пачовського
(гіпс, 1906).*

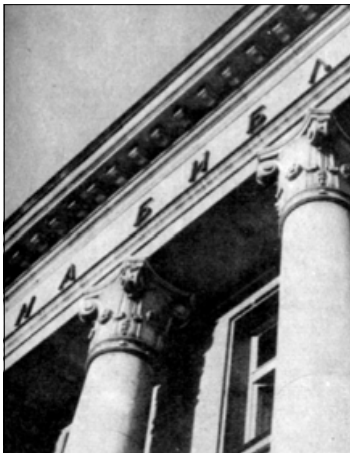
*Портрет Богдана Липкого
(бронза, 1915).*

*Пам'ятник померлим українцям
у таборі в м. Раштатт (Німеччина, вапняк, 1916).*

*Портрет Симона Петлюри
(гіпс, бронза, 1936).*

*Капітелі колон головного фасаду
Національної бібліотеки ім. св. Кирила
та Мефодія в м. Софія (Болгарія, 1951–53).*

*Фрагмент фасаду Палацу культури
в м. Пернік (арх. А. Дубовик,
скульп. М. Парацук;
Болгарія, 1954–55).*

родне мистецтво” (м. Львів) та його ж. “Нова хата”, де опублік. статті й світлини. 1932 – за підтримки *А. Шептицького* з експонатами музею перебувала в США, виставляла їх у містах Вашингтон, Нью-Йорк, Філадельфія; виступала з лекціями про укр. нар. мист-во. Частину експонатів передала *К. Богачевському* (зберіг. в музеї м. Стемфорд), подарувала США зразки укр. одягу (зберіг. в музей. відділі США в Нью-Йорку). Враження від поїздки та дослідж. з життя укр. діаспори опублік. у часоп. “Діло” (1933) і ж. “Нова хата” (1936). Після встановл. 1939 у Львові рад. влади та реорганіз. г-зії в США передала колекцію одягу та вишивок П. музеєві НТШ; згодом виїхала до Струсова, де проживала в родині *Й. Сліпого*.

**Б. Головин, Г. Кушнерик,
Б. Пиндус, В. Ханас.**

ПАРІЇЛО

Омеляна Омелянівна (28. 03. 1944, с. Кип’ячка, нині Терноп. р-ну) – педагог, громадська діячка. Депутат Терноп. обл. ради (від 2006). Закін. філол. ф-т Львів. ун-ту (1972, нині нац. ун-т). Працювала в школах Терноп. р-ну. 1964–65 – зав. відділом Підволочис. РК ЛКСМУ. Згодом – учитель укр. мови і літ-ри в Лозів. та Товстолуз. школах Терноп. р-ну. Від 1983 – в м. Тернопіль: викл. укр. мови і літ-ри школи, 1997 – Галиц. коледжу, 2003 – Галиц. ін-ту ім. В. Чорновола. Діяльна в громад. орг-ціях: чл. обл. ради Всеукр. т-ва “Просвіта”, голова осередку ім. В. Стуса в Тернополі та ін.

О. Дацко.

ПАРКИ – ПАМ’ЯТКІ

САДОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА

– найбільш визначні та цінні зразки паркового будівництва, які держава взяла під охорону з метою їх збереження і використання для естетичних, виховних, наукових, природоохоронних та оздоровчих потреб. П. – п. с.-п. м. загальнодерж. значення – природоохорон. рекреац. установи. П. – п. с.-п. м. в межах Терноп. обл. належать до природ.-заповід. фонду України; оголош. Указом Президента України (п. – п. с.-п. м. загальнодерж. значення), рішенням Терноп. обл. ради (п. – п. с.-п. м. місц. значення). Оголош. П. – п. с.-п. м. здійснюють із вилученням у встановл. порядку чи без вилучення земель. ділянок, водних та ін. природ. об’єктів у їх власників або користувачів. Утримання та реконструкцію П. – п. с.-п. м. здійснюють за проектами, що розробляють спец. наук. та проект. установи і затвердж. органи, у підпорядк. яких вони перебувають, за погодженням із Мінекоресурсів Ук-

раїни. На тер. П. – п. с.-п. м. проводять екскурсії, масово відпочиває населення, доглядають за насадженнями, здійснюючи сан. рубки, рубки реконструкції та догляду з підсаджуванням дерев і чагарників ідентич. вид. складу замість загиблих, вживають заходів щодо запобігання самосіву, збереж. композицій із дерев, чагарників і квітів, трав’яних газонів. Тут заборонена будь-яка діяльність, що не пов’язана з виконанням покладених на парки завдань і загрожує їх збереженню. За порушення режиму винні особи несуть дисциплін., адмін., цивіл. чи кримінал. відповідальність. Власники або користувачі земель. ділянок, водн. та ін. природ. об’єктів, оголош. П. – п. с.-п. м., зобов’язані забезпечувати їх охорону та збереження. У Терноп. обл. є 13 П. – п. с.-п. м.: Вишнівец. (Збараз. р-н), Більче-Золотец., Скала-Поділ. (обидва – Борщів. р-ну) і Раївський (Бережан. р-н) парки загальнодерж. значення (заг. пл. 65,0 га) і 9 парків місц. значення (заг. пл. 49,2 га).

І. П’ятківський, В. Черняк.

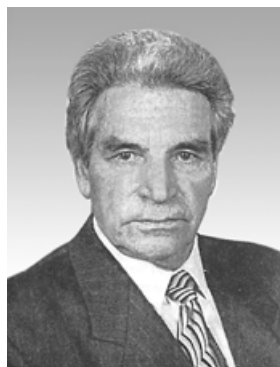
ПАРНЕТА

Йосип Володимирович (01. 12. 1950, с. Глибочок Борщів. р-ну) – господарник. Закін. Борщів. технікум механізації та електрифікації с.-г. (1971, нині агротех. коледж), ф-т загальнотех. дисциплін і праці Терноп. пед. ін-ту (1984, нині ТНПУ). Працював інженером у колгоспі в с. Дубівці Терноп. р-ну; від 1974 – в с. Забойки цього ж р-ну: інж. колгоспу, на громад. роботі, від 1998 – дир. с.-г. т-ва “Слава”, 2000 – дир. с.-г. т-ва “Збруч” (обидва – Терноп. р-ну), яке підняв із відстаючих до краших в області (2007 – 1500 га ріллі, 800 голів ВРХ, 100 свиней).

Б. Мельничук.

ПАРНЕТА

Михайло Павлович (08. 08. 1929, с. Глибочок, нині Борщів. р-ну) – хірург, громадський діяч. Засл. лікар України (2000); відмінник охорони здоров’я УРСР (1972). Орден Труд. черв. прапора (1976), Дружби народів (1981), Б. Хмельницького 3-го ступ. (1999). Навчався в Чернів. мед. ін-ті (1947–49, нині Буковин. мед. акад.). 1950 репрес., на

засланні – в Хабаров. краї (нині РФ). Закін. Хабаров. мед. ін-т (1955). Працював хірургом залізнич. лікарні в м. Комсомольськ-на-Амурі (1955–60, нині РФ). 1958 реабіліт. Від 1960 – в м. Кременчук Полтав. обл.: зав. хірург. відділу 2-ї міськ. лікарні (1960–63), зав. хірург. відділу залізнич. лікарні (1963–2002). Депутат Кременчуц. міськ. ради 2-х склик. (1982, 1989). Засн. і голова фонду “Шевченко і Воля”, що сприяв спорудж. та відкриттю пам’ятника *Т. Шевченку* в Кременчуці (2004). Здійснив понад 10 тис. хірург. операцій. Автор наук.-практ. публікацій із хірургії.

Б. Мельничук, Б. Петраш.

ПАРТИЗАНИ РАДЯНСЬКІ НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ (1941–44)

– осінні об’єднання періоду Другої світової війни. Для підпіл. роботи на окупов. тер., створ. партизан. загонів та диверс. груп Терноп. обком КП(б)У залишив групу рад.-парт. активу, яка, не маючи відповідної підготовки для такої діяльності, не виконала завдання; її швидко деконспірували й викрили спецслужби Німеччини. Організувати підпіл. орг-цію “Вуйко” та її бой. групу “ОРТ” (бл. 30 осіб) зуміли у вересні 1941 колиш. голова виконкому Микулинець. рай. ради Я. Кравченко та його заст. І. Охота. Вони розповсюджували летючки й ін. друк. антифашист. матеріали. В березні 1943 під час облоги у с. Настасів Терноп. р-ну в сутичці з гітлерівцями Я. Кравченко та підпільник І. Куриця загинули, а більшість учасників потрапили до тюрми й згодом були знищені у фашист. концтаборах. У Гусятин. і Копичинец. р-нах (нині Гусятин. р-н) у червні 1942 – липні 1943 діяла підпіл. антифашист. група під кер-вом колиш. зав. парткабінетом Підгаєц. РК КП(б)У М. Погоди, яка до викриття її гестапо поширювала летючки, проводила агітац. роботу серед населення, допомаг. військовополоненим. Проте дієздатнішими виявилися підпіл. орг-ції, які виникали стихійно і при підтримці населення. Від липня 1942 до березня 1943 в селах Стара Гута і Руська Гута (нині належ. до с. Андрушівка Шумс. р-ну) працювала група під кер-вом В. Беляєва, О. Аргамонова і П. Козлова (військових ЧА, які втекли з полону). Тоді ж у с. Кути Шумс. р-ну діяла група, яку створ. секр. сільс. комсомол. орг-ції З. Бойчук. Такі підпіл. групи співпрац. зі структурами ОУН та УПА. На Дедеркальщині (нині належ. до Шумс. р-ну) комсомолець В. Михайлюк очолив оунів. бойвку, яка разом із комуніст. бойвою нападала на транспорт. ко-

лони німців на шосе Дедеркалі–Ямпіль. Згодом В. Михайлюк порвав із УПА і вступив у рад. партизан. загін. Більшість підпіл. рад. груп перестали існувати в грудні 1943 – січні 1944 у зв’язку з активізац. діяльності ОУН і УПА щодо очистки терену від антиоунів. елементів перед вступом частин ЧА. Більшовики, незважаючи на діяльність окремих антифашист. груп, не зуміли створ. на Тернопільщині жодного місц. партизан. загону. Однак область стала транзитним тереном, куди рейдували рад. партизан. загони. На поч. березня 1943 на Шумщину з Кам’янець-Поділ. обл. (нині Хмельн. обл.) перебазувався загін ім. Ф. Михайлова під команд. *А. Одухи*, який розгромив відділ Шумс. рай. поліції і заволодів продовол. складами, влітку-восени 1943 вступав у затяжні бої з підрозділами пд. групи УПА-“Північ”. Відділи *П. Олійника* (“Енея”) та *І. Климишина* (“Крука”) витіснили з області рад. партизанів, завдавши їм серйоз. втрат. Улітку 1943 через Тернопільщину з пн. на пд. пройшло партизан. з’єдн. під команд. *С. Ковпака*, яке здійснив. т. зв. Карпат. рейд. Проникнення партизан у заплілля УПА стало можливим завдяки домовленості між С. Ковпаком і С. Рудневим, з одного боку, та І. Климишином – із іншого, укладеній взимку 1943 неподалік с. Теремне (нині Остроз. р-ну Рівнен. обл.). Відступ окремих відділів коваківців після невдал. рейду супроводився нападами на них загонів УПА. У Вишнівець. р-ні (нині належ. до Збараз. р-ну) кер. СБ Ю. Бойчук-“Зірка” з бойвою восени 1943 захопив і розстріляв 34 повстанці. У р-ні м. Кременець у жовтні 1943 відбулися сутички підрозділів УПА з партизан. загоном О. Федорова. В лютому–березні 1944 через тер. обл. пройшли з’єдн. і загони під команд. П. Цветкова, М. Шукаєва, Я. Мухіна, 1-е і 2-е молдав. з’єдн. на чолі з В. Андрєєвим та Я. Шкрябачем. 1943 – поч. 1944 в Підгаєц. р-ні оперували розвід. та диверс. відділи з партизан. з’єдн. С. Олексенка, 26 лютого 1944 на околицях м-ка, нині м. Шумськ відбувся бій між невел. групою розвідників із партизан. з’єдн. ім. С. Будьонного з відділом поліції; загинули партизани З. Пивоварова і Т. Большесольська. 1944–45 нарком НКДБ УРСР Т. Строкач намагався використати партизан. з’єдн. С. Ковпака для б-би з відділами ОУН та УПА, зокрема 1-у партизан. дивізію під команд. *П. Вершигори*. Однак така тактика в Чортків, Заліщиц. та ін. р-нах не дала бажаних для рад. влади результатів.

О. Клименко.

ПАРТІЙЦЬКИЙ

Омелян Йосипович (1840, с. Тейсарів, нині Жидачів. р-ну Львів. обл. – 20. 01. 1895, м. Львів) – мовознавець, етнограф, фольклорист, історик, педагог, редактор, видавець, громадський діяч. Закін. у м. Львів духов. семінарію, водночас слухав лекції на філос. ф-ті ун-ту (закін. 1864). 1864–68 – вчитель укр. і класич. мов у г-зії в м. Тернопіль, де створив літ. гурток, до якого належ. *С. Згарський, В. Ільницький, В. Лучаківський*. Викладав у Львові в акад. г-зії (1868–71) та Львів. учит. семінарії (1871–95). Один із лідерів народов. руху в Галичині. Співзасн. і співкер. львів. “Просвіти”. Видавав за влас. кошти й редагував “Газету школьну” (1875–79) та ж. “Зоря” (1880–85). Ред. видань “Просвіти”, г. “Правда” (від 1868), з *А. Вахнянином* видавав “Письмо до Просвіти” (1877–79). Співзасн. “Руського Товариства Педагогічного” (1881). Автор підручників з укр. мови та літ-ри “Словника німецько-руського” (1866–67), пр. “Скандинавщина в давній Русі” (1887), “Старинна історія Галичини” (1894), статей з укр. мовознавства. Переклав “Слово о полку Ігоревім” (1884). Матеріально підтримував студент. молодь, зокрема *І. Франка*.

Б. Пиндус, В. Ханас.

ПАРТІЇ ПОЛІТИЧНІ НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

– політичні організації з чітко окресленою програмою та ідеологічними засадами, які діють на території області. Кожна партія об’єднує людей зі схожими політ. поглядами, тих, котрі прагнуть до реалізації окресл. мети (здобуття влади). На 1 жовтня 2007 зареєстр. обл. орг-ції 109 партій України, в т. ч. (у порядку реєстрації): Терноп. край. орг-ція (ТКО) НРУ, ТОО УРП “Собор”, Християн.-демокр. партії України, ДемПУ, ПЗУ, СПУ, КПУ, Ліберал. партії України, НДПУ, Респ. Християн. партії, “Реформи і порядок”, КУН, Нар. партії України, Соціал-демокр. партії України (об’єднаної), Укр. селян. демокр. партії, Всеукр. об’єдн. “Громада”, Партії Нац.-екон. розвитку України, УСДП, Соціал-демокр.

рат. союзу, Терноп. регіон. орг-ція (ТРО) Соціал-демокр. партії України, ТОО СелПУ, Ліберал. партії України (оновленої), Партії Демокр. союз, партії “Молода Україна”, Трудової партії України, Всеукр. об’єдн. “Батьківщина”, УНП, Партії реабілітації тяжкохворих, Партії підприємців і промисловців України, Укр. партії Справедливості – “Свіча”, партії “Прагматичний вибір”, партії “Трудова Україна”, ТОО Всеукр. об’єдн. лівих “Справедливість”, ТРО партії “Яблуко”, ТОО “Народний Рух України за єдність”, Терноп. обл. відділ. Партії регіонів, ТОО Всеукр. політ. об’єдн. “Єдина родина”, Еколог. партії України “Захист”, Всеукр. політ. об’єдн. “Жінки за майбутнє”, ТОО Всеукр. партії “Нова сила”, Укр. партії “Єдина Україна”, Укр. партії “Єдність”, Партії захисту знедол. народу України, партій “Нова політика”, “Солідарність”, “Нова генерація України”, ЛДПУ, партії “Руський блок”, Нар. партії вкладників та соціального захисту, партії “Національно-демократичне об’єднання “Україна”, партії “Вперед, Україно”, Партії приват. власності, Молодіж. партії України, Партії захисту пенсіонерів України, Партії “Жінки України”, Всеукр. партії трудящих, Укр. морської партії, Терноп. обл. осередок Політ. партії малого і серед. бізнесу України, ТОО партії “Християнсько-народний союз”, Всеукр. партії духовності і патріотизму, Укр. національно-консерват. партії, партії “Громадський контроль”, ОУН в Україні, Соціал-націонал. партії України, “Солідарність жінок України”, Партії пенсіонерів України, укр. політ. партії “Християнський рух”, Християн.-ліберал. партії України, Партії вільних селян і підприємців України, соціально-еколог. партії “Союз. Чорнобиль. Україна.”, УНА, Зеленої партії України, партії розбудови, правозахисту недержав. орг-цій України “Партія правозахисту”, партій “Відродження”, “Вітчизна”, “Народна влада”, ТРО партії Свободи, ТОО партії “Держава”, Колгосп. партії України, Респ. партії України, ТРО “Партії Державного нейтралітету України”, ТОО “Зелена планета”, “Народний Союз Наша Україна”, “Справедлива Україна”, Укр. консерват. партії, Партії патріот. сил України, ТОО партій “Україна соборна”, “Нова демократія”, “Партії здоров’я”, “Пора”, Соціально-християн. партії, партії “КМКС”, Партії угорців України, партій “Інформаційна Україна”, “Наша партія”, “Могутня Україна”, “Партія труда”, “Патріотичні партії України”, “Віче”, “Третя сила”, “Русько-український союз” (Русь), Партії

захисників Вітчизни, “Народна Партія Нова Україна”, Прогрес. соціаліст. партії України, “Спільна Дія”, Аграр. ПУ, ТКО Укр. партії, ТОО політ. партії “Політичне об’єднання “Пряма дія”, ТКО УРП Лук’яненка.

Ю. Ковальков.

ПАРФАНОВИЧ

Костянтин (24. 04. 1893, м. Львів – 03. 07. 1958, м. Джерсі Сіті, США) – лікар, громадсько-політичний діяч. Брат *Т. Парфановича*. Чл. УЛТ (1926); д-р медицини. Під час 1-ї світ. війни – на Італ. фронті. Згодом за дорученням уряду ЗУНР опікувався укр. полоненими; секр. укр. посольства у м. Рим (Італія). Воєвод. лікар у містах Тернопіль, потім – Краків (Польща). 1940 П. заарешт. органи НКВС, 2 р. – у концтаборі в Сибіру. Після 2-ї світ. війни – в Німеччині, США. Працював у амер. шпиталях. Автор наук. праць.

Б. Мельничук.

ПАРФАНОВИЧ

Теодор (02. 01. 1902, м. Львів – 19. 10. 1989, м. Чикаго, США) – лікар, громадський діяч. Брат *К. Парфановича*. Чл. УЛТ (1929), УЛТ Пн. Америки. Студював медицину в Укр. таєм. ун-ті у м. Львів, Празьк. (Чехія) та Львів. держ. ун-тах. Працював у Львові. 1929 відкрив приват. лікар. практику в м-ку, нині смт Гусятин. Під час 2-ї світ. війни – у містах Самбір (нині Львів. обл.) і Сянок (нині Санок, Польща). Емігр. до США; лікар у м. Буффало. Автор наук. статей та ін. публікацій.

Б. Мельничук, Д. Чубата.

ПАРХОМІЦЬ

Микола Кирилович (28. 04. 1946, с. Човгузів, нині Теофіпол. р-ну Хмельн. обл.) – вчений у галузі економіки. Д-р екон. н. (2004). Закін. с.-г. ін-т у м. Кам’янець-Подільський Хмельн. обл. (1969, нині Поділ. держ. аграрно-тех. акад.) і ТАНГ (2001, нині ТНЕУ). Працював ст. н. с. відділу економіки НДІ тваринництва Лісостепу і Полісся УРСР у м. Харків. Від 1984 – у ТАНГ: асист., ст. викл., заст. декана агр.-екон. ф-ту, доц. (від

1989), проф. (від 2005) каф. с.-г. вироб-ва, економіки, орг-ції і планування в АПК ТНЕУ. Водночас від 2001 – ст. н. с. відділу економіки Терноп. ін-ту агропром. вироб-ва УААН. Автор більше 100 наук. праць, у т. ч. 4 монографій, 5 навч. посібників.

Б. Мельничук.

ПАРХОМЧУК

Ярослава Йосипівна (з дому – Штокало; 26. 04. 1949, с. Хоростець Козів. р-ну) – журналіст, публіцист, літератор. Чл. НСЖУ (1981). Журналіст. відзнаки і премії. Закін. ф-т журналістики Львів. ун-ту (1974, нині нац. ун-т). Працювала у ред. козів. рай. г. “Радянське слово”, де кер. школи журналіст. майстерності; від 1981 – відп. секр., зав. відділу листів у ред. бережан. рай. г. “Нове життя”; 1992 – донині – кор. обл. г. “Свобода” (м. Тернопіль), веде при ред. студію юних журналістів. Співавтор істор.-мемуар. зб. “Бережанська земля” (т. 2, 1998; т. 3, 2006), автор новел, видрук. у всеукр. вид., нарисів, статей та ін. публікацій.

Б. Мельничук.

ПАЅСЕРЬ

Броніслав-Владислав (Pasierb Bronisław Władysław; 22. 04. 1934, с. Нове Село, нині Підволочис. р-ну) – польський історик, політолог. Д-р габлітований (1972), надзвич. проф. (1978), звич. проф. (1988). Офіцер. Хрест Відродження Польщі, наук. премії. 1940 органи НКВС вивезли П. зі сім’єю на Урал (нині РФ). 1944 повернувся до Польщі (м. Вроцлав). У цьому місті закін. ун-т (1958), працював у школах, викл. на каф. історії та теорії політики Вроцлав. ун-ту. 1972–88 – кер. каф. політ. рухів, 1988–96 – кер. каф. сучас. політ. думки цього ВНЗ; орг-тор і 1-й декан ф-ту сусп. н. (1988–93). Від 1996 працює у вищій шк. педагогічній у м. Зельона Гура. Орг-тор і кер. Ін-ту політології (1996–99). 1976–86 очолював Т-во любителів Вроцлава. Автор понад 200 наук. праць, статей на тему польс.-укр. стосунків та ін.

С. Ткачов.

ПАССЧКО

Надія Василівна (26. 08. 1959, с. Цебрів Зборів. р-ну) – вчений у галузі медицини. Д-р мед. н. (1996). Закін. Терноп. мед. ін-т (1985, нині ТДМУ). У цьому навч. закладі: 1988–92 – асист., згодом – ст. викл., доц. каф. гістології; 1997–98 – доц., 1998–2002 – проф. каф. пропедевтики внутр. хвороб № 1, хірургії та сестрин. справи; водночас 1995–2002 – декан ф-ту бакалаврату і мол. спеціалістів медицини; від 2002 – проф. каф. факультет. терапії з ендокринологією. Автор та співавтор 150 наук. і навч.-метод. праць.

Л. Щербак.

ПАСІКА

Володимир (01. 06. 1909, с. Остальці, нині Теробовлян. р-ну – 02. 05. 1998, м. Буффало, шт. Нью-Йорк, США) – лікар, письменник, громадський діяч. Д-р медицини (1936). Чл. УЛТ Пн. Америки, НТШ, Польс. лікар. т-ва; дійс. чл. УВАН. Закін. г-зію в м. Тернопіль (1929), студіював медицину в ун-ті в м. Грац (Австрія). Працював фтизіатром у Тернополі. Від 1941 – в ЧА, як лікар служив в Україні, Казахстані, Киргизії. 1943 мобіліз. до ВП. Від 1945 – в Польщі, де працював у психіатр. шпиталі побл. м. Варшава. Від 1952 – ординатор санаторію “Льві Груд” побл. м. Криніца, згодом переїхав до м. Нова Гута, де провадив приват. лікар. практику. Водночас займався наук. дослідженнями в Ін-ті експеримент. патології Краків. мед. акад. 1960 емігр. до Канади. Від 1966 – у США; працював у лікарнях. Від 1987 проживав у м. Торонто (Канада). Чл. Укр. акад. мист-в і науки в Канаді, Об’єдн. укр. письменників “Слово”. Автор кн. “Думки і тіло” (1976), “У крутежі шалу” (1979), “Тя-

ра продана. Рефлексії і конклюдії” (1983), “В тенетах” (1991), наук. праць, статей. Учасник Світ. конгресу психіатрів у Югославії (1970). Свої книги П. передав до б-к Тернополя, сіл Остальці та Сороцьке Теробовлян. р-ну.

**Є. Гасай, Б. Головин,
Г. Кушнерик, Б. Пиндус.**

ПАСІКА

Іван (05. 07. 1891, с. Лошнів, нині Теробовлян. р-ну – 26. 11. 1968, м. Тернопіль) – священник. Навчався в г-зії у м. Тернопіль (1903–11), студіював теологію у м. Львів. Від 1917 – у Тернополі: священник церкви Різдва Христового, від 1921 – катехит початк. класів шкіль міста, 1926–30 – катехит г-зії т-ва “Рідна школа”. 1944–45 – в Австрії (м. Відень); 1946 повернувся до Тернополя, підпільно душпастирював. 1950 П. заарешт. органи МДБ, засудж. на 25 р. ув’язн. за відмову переходити на рос. православ’я. Звільн. 1956, повернувшись, служив у катакомбній УГКЦ, співініціатор створ. підпл. духов. семінарії у Тернополі (1968), її викл., за що зазнав переслідувань органів КДБ.

Б. Головин, о. М. Шаварин.

ПАСІКА

Микола Іванович (18. 01. 1898, с. Лошнів, нині Теробовлян. р-ну – 09. 06. 1969, м. Філадельфія, США) – історик, журналіст, публіцист. Д-р істор. н., проф. Воював у *Легіоні УСС*. Закін. Укр. тасм. ун-т у м. Львів. Викладав у г-зіях міст Яворів (нині Львів. обл.) і Станіслав (нині Івано-Франківськ), у Львів. ун-ті. 1925–39 редагував у Львові тижневики “Нова Зоря”, “Батьківщина”, “Хліборобський шлях”, “Пошук”, щоден. г. “Українські вісті”. 1943–45 – ред. двотижневика “Українська дійсність” у м. Прага (нині Чехія), 1947–48 – співроб. тижневика “Українська трибуна”, викл. укр. семінарії та г-зії, Укр. високої екон. школи в м. Мюнхен (Німеччина). Від 1955 – гол. ред. г. “Америка” у Філадельфії.

Х. Весна, С. Гасай, Б. Мельничук.

ПАСІКА

Остап Адамович (25. 07. 1929, с. Кровинка, нині Теробовлян. р-ну – 09. 06. 2000, там са-

мо) – різьбяр. Чл. НСЖУ (1958). Почес. чл. Укр. т-ва охорони пам'яток історії та культури (1988), Всеукр. т-ва “Просвіта” (1999). Працював у рай. друкарні в м. Теробовля. 1945 – орг-тор і кер. друкарні в с. Струсів (нині Теробовлян. р-ну). У м. Львів

навчався в поліграф. технікумі (1947–50), закін. ун-т (1966, нині нац. ун-т). 1950–66 працював у ред. г. “Вільне життя” (Тернопіль) і “Трудова слава” (Теробовля). Від 1966 – в м. Київ: ред. вид-ва “Політвидав України”, кер. Київ. обл. орг-ції Укр. т-ва охорони пам'яток історії та культури. 1973–75 – співорг-тор Укр. музею книгодрукування в Києво-Печер. лаврі, згодом – зав. відділу вид-ва “Мистецтво”. Автор понад 500 різьбяр. робіт на дерев. плакетках: лірич. й сагир. композиції, портрети діячів укр. історії, культури, науки та ін. Частину творч. доробку передав музеям, у т. ч. 117 – Теробовлян. істор.-краєзн. музею. Персон. виставки в респ. Буд. літераторів, СПУ (1989, Київ), у ВНЗ, закладах культури. Творчості П. присвяч. 6 фільмів; він – худож.-постан. 3-серій. фільму “Море і Україна”. Вид. ілюстр. альбом “Дивосвіт Остапа Пасіки” (2000, Київ).

Б. Головин, Г. Кушнерик.

ПАССЕНДОРФ

Артур (Passendorf Artur; 1865 м. н. невід. – січень 1936, м. Тернопіль) – польський педагог-мовознавець. Працював викл., дир. реал. шк. в м. Тернопіль (1907–12). Автор праць “Картини розвитку польського письменництва”, “Мовні помилки шкільної молоді” та ін., кількох видань “Słownika ortograficznego”, “Грамматичного poradnika” (1933).

С. Ткачов, В. Ханас.

ПАСТ

Віктор (Past Wiktor; 07. 12. 1858, м. Бережани – 24. 11. 1924, м. Краків, Польща) – польський військовик. Закін. Бережан. г-зію, кадет. корпус у м. Львів, штаб. курси в м. Відень (Австрія). Від 1878 – в австр. армії: полковник (1905), генерал-підпоручник (1910). Від листопада 1918 – у ВП, комендант шпиталю інвалідів у Львові. Від 1921 – титуляр. генерал дивізії у відставці.

С. Ткачов.

ПАСТЕРНАК

Євген Іванович (24. 01. 1907, с. Вигнанка, нині Чортків. р-ну) – інженер, громадський діяч. Чоловік *Є. Пастернак*. Чл. Асоц. профес. інженерів Онтаріо, Укр. тех. т-ва. Закін. Вищу тех.-інж. школу в м. Данціг (нині м. Гданськ, Польща); інженер у містах Львів (1935–39) та Люблін (1941–43, Польща). Від 1948 – громадянин Канади. Працював у департаменті публіч. праці пров. Онтаріо. Автор “Нарису історії Холмщини і Підляшшя” (Вінніпег, 1969), статей.

Б. Мельничук.

ПАСТЕРНАК

Євгенія Михайлівна (з дому – Новаківська; 08. 01. 1919, с. Фащівка, нині Підволочис. р-ну) – адміністратор, меценат, громадська діячка. Дружина *Є. Пастернака*. Орден Канади, медалі 100-ліття Канади та 150-річчя Онтаріо. Закін. Львів. політехніку (1938); студіювала в ун-ті у м. Франкфурт-на-Майні (1946–47, Німеччина), емігр. до Канади (пров. Онтаріо). Закін. бізнес. коледж у м. Торонто (1955) та МекМастер ун-т (1971). Від 1964 – адміністратор і дир. Буд. для громадян похил. віку ім. І. Франка в Торонто; дир. одноймен. фонду. Чл. Канад. Черв. Хреста (від 1949), КУК (1957), Ком-ту Інтергруп Онтаріо (1966), Т-ва геронтологів та ін. Своїм коштом утримувала в Канаді 4 пансіонати для літніх людей. Створила у Торонто Музей Президента України *Л. Кравчука*. Жертводавець на громад. потреби, зокрема на Студент. стипенд. фонд у Торонто (15 тис. дол.), на Буд. ветеранів сцени (м. Київ) та ін.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ПАСТЕРНАК

Зіновій Григорович (22. 02. 1949, с. Чумалі, нині Збараз. р-ну) – господарник, громадський діяч. Ордени “За заслуги перед Вітчизною” (1999), “За заслуги” 2-го і 3-го ступ. (1997, 2002), Пресв. Миколая Чудотворця (2001) та Святих Петра й Павла (2002). Засл. шахтар України (1999). Депутат Донец. обл. ради (від 1998). Акад. Укр. технол. акад. (1997). Чл. “Клубу 100 лідерів СНД” (1997). Закін. Дніпроп. гірн. ін-т (1971, нині гірн. акад.). Працював дільн. і гол. маркшейдером шахтобуд. упр. (1973–83), гол. інж. шахти “Краснолиманська” (1983–87), заст., зав. з гірн. робіт шахт ім. О. Стананова та Т. Шевченка (1987–90), гол. інж. шахти “Краснолиманська-Західна” (1990–95). Від 1996 – ген. дир. “Вугільна компанія” Шахта “Краснолиманська”. Президент регіон. федерації дзю-до. Спортсмен-розрядник.

П. Ктитор, В. Ханас.

ПАСТЕРНАК

Ярослав (02. 01. 1892, м. Хирів, нині Старосамбір. р-ну Львів. обл. – 22. 11. 1969, м. Торонто, Канада) – вчений у галузі археології. Проф., д-р філософії, дійс. чл. НТШ (1929, Львів), чл. Вільної АН, Богослов. наук. т-ва у Львові, археол. т-в (Львів., Чеськ., Віден., Канад., США). Закін. філос. ф-ти Львів. (1914) і Карл. (1926, м. Прага, Чехія) ун-тів.

1918–20 воював в УГА, у т. ч. на Тернопільщині. Працював в Укр. нац. музеї у Львові (1913–14), Держ. археол. ін-ті у Празі (1923–28); дир. Культур.-істор. музею НТШ (1928–39); доц. (1932–39), надзвич. проф. Богослов. акад. у Львові, проф. Львів. ун-ту, УВУ в м. Мюнхен (Німеччина), проф. Укр. катол. ун-ту в м. Рим (Італія). Емігр. до Канади. У студент. роки – учасник (1913–14) археол. експедиції до с. Білче-Золоте (нині Борщів. р-ну), де, зокрема, дослідж. печеру “*Вертеба*”. Орг-тор та учасник 72 археол. розкопок, із них 60 – у Галичині, зокрема в м. Тербовля (1931, 1937) та с. Підгора (нині Тербовлян. р-ну), де дослідж. поселення трипіл. культури, тілопальне поховання нордійських поселенців та пізн. бронзи, кістяк. могильник із дако-трац. керамікою заліз. доби та культур. шару княжої доби. Серед найважл. досягнень П. – розкопки залишків княж. двору в м. Галич (нині Івано-Фр. обл.) та віднайдене поховання кн. *Ярослава Осмомисла*. Автор понад 70 наук. праць і монографій, у т. ч. “Археологія України” (1961), “Праісторичні та ранньоісторичні пам’ятки Бережанщини” (1968), “Стародавні часи Тербовельщини” (1968).

О. Куріло, Г. Кушнерик, Б. Пиндус.

ПАСТУХ

Богдан Васильович (17. 09. 1924, с. Купчинці, нині Козів. р-ну) – літературознавець, художник, педагог, громадський діяч. Учасник нім.-рад. війни. Премія ім. Б. Грінченка (2003). Закін. істор.-філол. ф-т учит. ін-ту в м. Кременець (нині ТНПУ) та філол. ф-т пед. ін-ту в м. Во-

рошиловград (нині Луган. пед. ун-т). 40 р. викладав укр. мову та літ-ру в США смт Врубівка Попаснян. р-ну Луган. обл. Ініціатор створ. музею і спорудж. пам’ятника Б. Грінченку в с. Олексіївка Луган. обл., створ. музею *П. Думки* в Купчинцях; голова Луган. обл. т-ва ім. І. Огієнка. Автор кн. “Борис Грінченко – безкомпромісний лицар національної ідеї” (1997), “Поет ніжності, тривоги і болю” (1998), “Трохим Зіньківський – син України – “кришталь кривавої сльози” (2000), понад 100 кн. знаків *Т. Шевченка, П. Куліша, І. Франка, Б. Лепкого*; виготовив екслібриси для б-к *І. Блажкевич, Б. Демківа, М. Рильського* та ін.

Б. Савак, В. Хома.

ПАСТУХ

Тарас Тимофійович (20. 03. 1978, м. Тернопіль) – громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради (2006). Закін. Терноп. ВПУ № 4 (1996). Навчався на ф-ті комп’ютер. технологій ТДТУ, закін. юрид. ін-т ТАНГ (2002, нині ТНЕУ). Працював наладчиком у ТОВ “Настрій”, дизайнером у кредит. спілці “Юніт”. Помічник-консультант нар. депутата *М. Ратушного*. Від 1999 – в ТНЕУ: ст. лаборант, інж.-програміст, референт ректора. Від 2005 – нач. упр. страхування у Терноп. обл. ЗАТ “Страхова компанія “Лідер”.

О. Дацко.

ПАСТУШЕ

– село у Чортківському районі. Центр сільради. До П. приєдн. х. Добровідка. Розташ. за 6 км від райцентру, залізн. ст. Насел. 430 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1581. До 1939 діяли “Просвіта”, “Сільський господар” та ін. т-ва. Триває буд-во церкви (розпоч. 1994), є капличка Івана Хрестителя (1994). Зберег. “фігури”-хрести. Працюють клуб, б-ка, ФАП, дошк. заклад, нафтобаза, торг. заклад.

В. Уніят.

ПАСТУШЕНКО

Андрій Семенович (24. 06. 1952, с. Лисичинці Підволочис. р-ну) – композитор, фольклорист, музикознавець, хормейстер. Чл. Всеукр. нац.

муз. школи (1991). Відмінник нар. освіти України (2000). Чл. Всеукр. нац. муз. спілки (1991). Закін. Чортків. пед. уч-ще (1972), Київ. ін-т культури (1976, нині нац. ун-т культури і мист-в). 1977–78 – викл. музики в Кременец. пед. уч-щі. 1978–79 – кер. естрад. ансамблю при ПК “Октябрь” (“Березіль”, м. Тернопіль). Викл. у муз. школі в с. Корнин Рівнен. р-ну одноймен. обл. (1979–84). 1984–98 – викл., ст. викл., доц. Рівнен. пед. ін-ту; 1998–2006 – проректор, проф. Міжнар. екон.-гуманіт. ун-ту (м. Рівне). Худож. кер. ансамблю пісні й танцю “Живограй” (1984–2006). Записувач нар. пісень, вид. бл. 20 зб. – “Щедрівки та колядки” (1989), “Пісні Українських Січових Стрільців”, “Традиційні народні свята”, “Сто українських народних пісень” (усі – 1990) та ін.; автор навч. посібн. “Моя родина – Україна” (2002) та “Українська народна спадщина Рівненщини і Тернопільщини” (2004). Вип. аудіокасети “Батьку мій” із 15 пісень.

О. Матвійчук, Г. Чернихівський.

ПАСТУШЕНКО

Ярослав (29. 10. 1913, х. Весела Гора, побл. с. Мозолівка, нині Підгаєц. р-ну – 25. 04. 1998, м. Нью-Йорк, США) – журналіст, видавець, краснавець, громадський діяч. Навчався в г-зіях у містах Бережани і Рогатин (нині Івано-Фр. обл.). Торг. науки студіював у м. Львів; тут займався комерцією, у вид-ві І. Тиктора опубл. свою першу працю. 1944 виїхав до Німеччини, згодом – у США (м. Нью-Йорк). Співініціатор відновлення в діаспорі гумор. ж. “Зиз”; завдяки підтримці й за участі П. вийшли істор.-красн. зб. “Бережанська Земля”, “Підгаєцька Земля”, “Рогатин” (2 тт.) та ін. Автор статей із краснавства, історії; співпрац. із ж. “Патріярхаг” та ін. виданнями діаспори.

Б. Мельничук.

ПАСТУЩИН

Василь (1895, с. Братківці, нині Стрий. р-ну Львів. обл. – 1958, м. Львів) – філолог, педагог. Закін. г-зію в м. Стрий (нині Львів. обл.), студіював класич. мови у Львів. ун-ті. Вчителював у г-зії в м. Тереховля, 1931–39 – у

м. Тернопіль. 1939–41 – викл. грец. і латин. мов у Львів. ун-ті (нині нац. ун-т), 1941–45 – вчитель СШ у Львові. 1945–58 – декан ф-ту класич. мов Львів. ун-ту.

о. М. Шаварин.

ПАСЬКО

Володимир Васильович (10. 10. 1946, с. Вел. Бірки, нині Терноп. р-ну) – військовик-медик, письменник. Д-р мед. н., проф., почес. акад. АН ВШ України. Генерал-лейтенант мед. служби (від 2003 – в запасі). Чл. НСПУ (2002). Засл. лікар України (1995). Ордени Черв. Зірки (СРСР), Дружби (В’єтнам) та ін. нагороди. Учасник бой. дій в Афганістані. Закін. Військ.-мед. акад. в м. Ленінград (1971, нині м. Санкт-Петербург, РФ), від 1987 працював ст. викл. цього ВНЗ. 1982–84 – нач. мед. служби мотострілк. дивізії (Афганістан). Від 1992 – в Центр. апараті Мін-ва оборони України: діяльний у створенні ЗС України; співавт. концепції військ.-мед. освіти і науки в Україні; ініціатор створ. військ.-мед. відділ. та його кер. при Укр. мед. ун-ті (нині нац. мед. ун-т); заст. нач. Гол. військ.-мед. упр. ЗС України. Співініціатор прийняття Постанови КМ України “Про створення Української військово-медичної академії” (1995), сформував і очолив цей ВНЗ (1996–2003). 2005–06 – заст. Міністра оборони України. Засн. і гол. ред. ж. “Військова медицина України”. Автор 5 підручників і навч. посібників, понад 70 наук. праць; кн. “Ніч забутих пісень” (1999, 2001, 2006; рос. мовою), “Час прощення” (2001, 2005), “Пора істини” (2004, 2006); співавт. словників військ.-мед. термінології (рос.-укр.) і довідника з військ. та екстремал. медицини (рос.-англ.-укр.).

Р. Мацелюх.

ПАСЬКО

Сергій Олексійович (22. 12. 1954, с. Лошнів Тереховлян. р-ну) – лікар, громадсько-політичний діяч. 1994–98 – нар. депутат України, секр. Ком-ту ВР з питань охорони здоров’я, материнства і дитинства. Канд. мед. н. (1987). Лікар-анестезіолог-реаніматолог вищої категорії (1992), засл. лікар України (1997). Закін. Вінн. мед. ін-т

(1979, нині ун-т). 1978–83, 1985–90, 1992–94 – анестезіолог-реаніматолог в обл. та міськ. № 3 лікарнях у м. Черкаси; 1983–85 – спец. клініч. ординатор Київ. мед. ін-ту (нині нац. мед. ун-т). Від 1990 – ст. лікар-анестезіолог у Центр. військ. шпиталі (м. Аден, Ємен), 1991 – кер. групи рад. лікарів в університет. шпиталі Соба (м. Хартум, Судан). 1996–98 – заст. постій. представника ВР України в Парламент. Асамблеї Ради Європи, від 1998 – гол. консультант-експерт Упр. забезпечення зв'язків Адміністрації Президента України з ВР України. Автор понад 50 наук. праць.

Б. Мельничук.

ПАТРАК-КУХАРЕНКО

Григорій Степанович (справж. Кухар; 20. 07. 1932, с. Красіїв, нині Монастирис. р-ну) – композитор, хормейстер, скрипаль,

співак, літератор, самодіяльний художник. Засл. прац. культури України. Під час навчання в г-зії у м. Станіслав (нині Івано-Франківськ) вступив до Юнацтва ОУН. 1948 П.-К. зарешт. органи МДБ; засудж. на смертну кару; вирок замінив на 25-річне ув'язнення. Покарання відбував у таборах Мордовії, Іркут. та Омськ. обл. (нині всі – РФ); учасник підпіл. вид. рукопис. бюлетеня. Після звільнення 1955 оселився в смт, нині м. Калинівка Вінн. обл. Закін. Київ. муз. уч-ще, Львів. консерваторію (нині муз. акад.). Працював худож. кер. рай. Буд. культури, диригентом нар. чол. хору ВО “Харчомаш” та ін. хор. колективів, у т. ч. народних. Створив чол. квартет “Народні візерунки” та сімей. ансамбль “Соната”, в якому співав із двома дочками і сином. Автор бл. 400 муз. творів, зокрема поклав на музику фрагменти літургії Івана Золотустого; вид. кн. “Твори та обробка для хорів без супроводу” (В., 2002). Пише поезії, малює картини. Реабіліт. 1989.

С. Калитко.

ПАТРИЛЯК

Казимир Іванович (16. 12. 1938, с. Нагоряни Сяноц. пов., Лемківщина, нині Польща) – вчений у галузі нафтопереробки і нафтохімії. Др-

хім. н. (1986). Акад. Укр. нафтогаз. акад. (1993). 1946 пересел. до с. Гаї-Розтоцькі, нині Зборів. р-ну. Закін. Львів. політех. ін-т (1961, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). 1961–63 працював у Ін-ті хімії полімерів та мономерів АНУ, 1963–77 – ст. інж., ст. н. с. Ін-ту хімії високомолекул. сполук АНУ; 1982–89 – ст. н. с., зав. лаб., заст. кер. відділ., зав. відділу Ін-ту фізико-органіч. хімії та вуглехімії АНУ; від 1989 – зав. відділу каталіт. синтезу Ін-ту біоорганіч. хімії і нафтохімії НАНУ (всі – м. Київ). Відкрив явище коливал. адсорбції. 1986–88 очолював роботи АНУ з пиллопритушення і закріпл. пилястих територій у зоні відчуження ЧАЕС та за її межами. Автор понад 130 наук. праць; має 12 автор. свідоцтв і патентів. Діяльний у т-ві “Лемківщина” в Києві.

П. Медведик.

ПАХІЇНЯ

– село у Лановецькому районі. Підпорядк. Лопушнен. сільраді. Розташ. за 25 км від райцентру і 2 км від найбл. залізн. ст. Карначівка. Насел. 148 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1500; було розвин. килимарство. Є церква св. Покрови (1998, мур.). Встановл. пам'ят. хрест на честь відкриття церкви. Діють ЗОШ 1 ст., ФАП, торг. заклад. У П. здійсн. дослідж. археолог *О. Цинкаловський*. Пobl. села виявл. археол. пам'ятки давньорус. культури.

Г. Басюк, В. Кравчук.

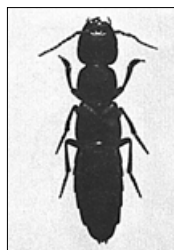
ПАХУЧИЙ СТАФІЛІН

(*Ocyrops olens Muller*) – жук. Належ. до ряду Твердокрилі, або Жуки (Coleoptera), родини Стафілініди (Staphilinidae). Занес. до Черв. книги України (1994). Трапл. поодинокі особини в залісн. долинах р. Дністер. Вразливий і зникаючий вид. Живиться здебільшого комахами, слимаками. Причини зникнення – руйнування місць проживання, використання пестицидів.

С. Подобівський.

Церква св. Покрови.

ПАЦАТИЙ

Анатолій Михайлович (12. 03. 1940, м-ко, нині смт Костянтинівка Липовец, р-ну Вінн. обл.) – спортсмен (бокс), спортивний суддя.

Закін. ф-т фіз. виховання Терноп. пед. ін-ту (1980, нині ТНПУ). М. сп. СРСР з боксу (1965). Суддя міжнар. категорії (1989). Сріб. призер першості України з боксу (1958, 1959). Чемпіон Прикарп. військ. округу (1963), спорт. т-ва “Спартак” (1965). Від 1985 – суддя на всіх чем-тах Рад. Союзу з боксу, від 1990 судив на всіх світ. та европ. чем-тах. Суддя міжнар. категорії Всесвіт. асоц. любит. боксу (1989; перший в Україні), чл. суддів. комісії Федерації боксу Європи (від 1996), від 1992 – голова суддів. колегії Федерації боксу України. 2000 – суддя на 27-х Олімп. іграх (м. Сідней, Австралія).

Л. Щербак.

ПАЦИФІКАЦІЯ НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

(від лат. *pacificatio* – умиротворення, втихомирення, приборкання) – офіційна назва масових репресій щодо українського населення Східної Галичини, зокрема Тернопільщини, які восени 1930 здійснював уряд Польщі (прем’єр – *Ю. Пілсудський*, міністр внутрішніх справ – *Ф. Славой-Складовський*). Привід – числен. проти-польс. акції: підпали майна польс. власників, пошкодж. ліній зв’язку та ін., відповідальність за які польс. влада поклала на укр. підпілля – ОУН та УВО. Мета П. – послабл. укр. політ. сил, забезпечення полякам макс. успіху на парламент. виборах у листопаді 1930. Особливої гостроти патріот. рух на Тернопільщині набув від літа 1930. Вересень–жовтень у Терноп. воєв-ві – 89 вел. селян. виступів. Намагаючись придушити народ. обурення, польс. уряд посилював репресії і терор проти укр. населення. Спец. організ. загони поліції, солдатів та осадників нападали на непокірні села і повіти. 1–30 листопада 1930 П. охопила 121 село Терноп. воєв-ва. Особливо жорстоко – у Бережан., Збараз., Зборів., Підгаєц., Терноп. повітах. 23 вересня в с. Нове Село (нині Підволочис. р-ну) карал. експедиція (130 озброєних поліцаїв) учинила

погроми в домівках свідомих українців, знищила обладнання і товари кооперативи, побила крамаря та його родину, в читальні “Просвіти” розстрошила меблі, книги, портрети *І. Мазени*, *І. Франка*, *Т. Шевченка* та ін.; ескадрон польс. уланів із м. Тербовля зруйнував у с. Купчинці (нині Козів. р-ну) будинки місц. кооперативи і крамниці “Надія”, знищив їхні фінанс. документи (збитки – 100 тис. злотих), учинив погром житл. та госп. будівель мешканців-українців. У м. Бережани бл. 40 жандармів розгромили приміщ. “Рідної школи”, де розміщ. кооператива, крамниця, укр. приват. школа, адвокат. канцелярія *В. Бемка*, помешкання суд. урядовців й ін., знищили товари, рахунк. книги та ін. документи, поламали меблі; вчинили погром в аптеці *В. Білинського*. Карателі наклали на села контрибуції: в с. Малий Ходачків (нині Терноп. р-ну) – 700 злотих та кілька возів збіжжя і фуражу, с. Гнилиці Вел. Збараз. пов. (нині Гнилиці Підволочис. р-ну) – 300 голів свійс. птиці, полотно, папір для цигарок та ін., с. Глещави (нині Тербовлян. р-ну) – 12 підвод продовольства, свійс. птиці тощо. Паціфікатори нехтували людс. і нац. правами й свободами укр. населення: у селах і м-ках українців зганяли на майдани і влаштовували екзекуцію – кляли на землю й били киями або гвинтівками. Жителі с. Гушанки двічі зазнали фіз. розправи, у с. Терпилівка (обидва нині – Підволочис. р-ну) під час П. карателі скатували 60 осіб. Поліція масово заарешт. кер. і чл. правлінь укр. т-в та кооп. управ. активістів і громад.-політ. діячів сіл, міст, повітів. Загалом на тер. Сх. Галичини, за даними Мін-ва внутр. справ Польщі, заарешт. 1739 осіб, із них 1143 відд. до суду. В м. Тернопіль жертвами паціфікації стали *О. Солевич* – дир. укр. друкарні, чл. старшини т-ва “Сокіл”, *О. Сіяк* – банк. службовець, кер. “Сокола” та ін.; у тюрмі в Бережанах поліція піддала знущанням бл. 450 осіб; у м. Підгайці – населення з окр. сіл. Найактив. учасників нац.-визв. руху засудж. на різні терміни ув’язнення; у вересні 1930 в Зх. Україні – 28 мас. суд. процесів над українцями за звинувач. у приналеж. до ОУН і УВО, участі в страйках, терор. актах тощо. На поч. березня 1931 в Бережанах – суд над *І. Розп’ятовським* і 9-ма його товаришами за нібито підпал скирт на фільварках у селах Козівка та Криве (обидва нині Козів. р-ну). Особл. утисків і знущань зазнала укр. інтелігенція краю: в Новому Селі побили юристів *Д. Сеника*, *Л. Голінатого* та інж. *А. Турянського*, у с. Денисів (нині Козів. р-ну) скалічили

письменницю і громад. діячку *І. Блажкевич*. Жертвами П. в с. Кошляки (нині Підволочис. р-ну) стали місц. вчителі А. Шевчук та Г. Камінський (померли від побоїв), у селах Багатківці – парох о. Мандзій, Зарваниця (обидва нині – Тербовлян. р-ну) – священник *В. Головінський*. Під час П. на Т. влада особливо жорстоко нищила пам'ятки укр. історії та культури. У ніч на 30 вересня 1930 в м-ку Микулинці (нині смт Тербовлян. р-ну) карателі підірвали пам'ятник УСС, у селах Шили (нині Збараз.) та Лозівка (нині Підволочис. р-нів) – знищили пам'ятники Т. Шевченку. За наказом польс. міністра С. Червінського від 26 вересня 1930 ліквід. Терноп. держ. г-зію – осередок нац. освіти і культури. На Тернопільщині внаслідок П. особливо постраждало населення сіл: Боків (нині Підгаєц.), Вел. Лука (нині Терноп.), Вербів (Бережан.), Глещава (Тербовлян.), Денисів (Козів.), Дичків (Терноп.), Добромірка (Збараз.), Довжанка (Терноп.), Конюхи, Купчинці (обидва нині – Козів.), Кутківці (нині належ. до м. Тернопіль), Лісники (Бережан.), Лозівка (Підволочис.), Мал. Ходачків, Петриків (Терноп.), Покропивна (Козів.), Прошова, Шляхтинці (обидва нині – Терноп. р-нів). Поширенню правдивих відомостей про П. і допомозі потерпілому укр. населенню сприяли культурна громадськість та укр. духовенство краю, зокрема владика І. Бучко, який відвідав спаціфік. села, зібрав дані, зробив світліни; ці матеріали надіслав Папі Римському, що негат. вплинуло на репутацію польс. держави, зумовило міжнар. скандал. У січні 1932 учасники спец. засідання Ради Ліги Націй засуд. дії польс. уряду щодо укр. населення. Незважаючи на репресії та тиски, населення Тернопільщини чинило опір владі, що сприяло консолідації українців і активізації патріот. сил краю.

Р. Матейко, **Б. Пиндус**.

ПАЧОВСЬКА

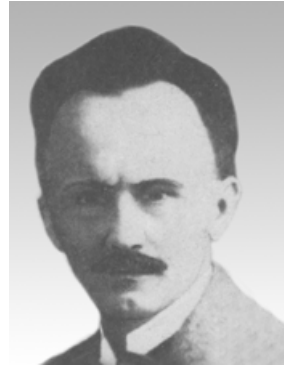
Марія Іванівна (псевдо “Оксана”; 1925, с. Зарубинці, нині Збараз. р-ну – 23. 05. 1952, ліс біля с. Чернихів, нині Зборів. р-ну) – діячка ОУН і УПА. Внучка *В. Пачовського*. Від 1936 проживала у с. Калагарівка (нині Гусятин. р-ну). Навчалася в м. Тернопіль у г-зіях т-ва “Рідна школа” (1937–39) і держ. (1937–43). Чл. ОУН; пройшла військ., сан. і зв'язк. вишколи. Від 1943 – зв'язкова надрай. проводу УПА, надрай. провідниця жін. мережі УПА на Тернопільщині. Загинула в бою з підрозділом МДБ.

Б. Мельничук.

ПАЧОВСЬКИЙ

Василь Миколайович (12. 01. 1878, с. Жуличі, нині Золочів. р-ну Львів. обл. – 05. 04. 1942, м. Львів) – письменник, публіцист, педагог, громадський діяч. Дід *М. Пачовської*, дядько *Т. Пачовського*. Д-р філософії (1926). Студіював медицину в Львів. ун-ті, історію і мист-во – в ун-ті у м. Відень (закін. 1909, Австрія), філософію – в УВУ (м. Прага, Чехія). Співорг-тор і чл. літ. групи “*Молода Муза*” (1906–14, м. Львів). Працював учителем у г-зії в м. Станіслав (нині Івано-Франківськ) та філії Львів. акад. г-зії (від 1908). 1915–18 вів курси укр. мови й історії в австр. таборах рос. військовополонених. Учасник польс.-укр. війни 1918–19. 1920–29 вчителював у містах Ужгород (де співред. часоп. “Народ”) та Берегове (нині Закарп. обл.), 1929–33 – у м. Перемишль (нині Пшемисль, Польща). Бував на Тернопільщині, зокрема в селах Сороки (нині Тербовлян.) і Ярчівці (нині Зборів. р-нів), де проживали мама і брат П.; у Ярчівцях закін. драм. поему “Сон української ночі” (1903); 1920–30 – у с. Зарубинці (нині Збараз. р-ну), де брат Іван служив на парафії; в м. Тернопіль, де мешкала сестра його дружини, заміжня за *Я. Яремою*. Тут у листопаді–грудні 1918 брав участь у вид. “*Вісника Державного Секретаріату внутрішніх справ*”, у січні 1919 П. започатк. вид. г. “*Стрілець*”, її ред. Від 1934 – службовець “Рідної школи” у Львові, від 1939 – викл. Львів. ун-ту. Автор зб. поезій, драм. творів, поем, праць з історії, перекладу “Повісті минулих літ” (1938), статей у часописах та ін.

Б. Пиндус, **Л. Щербак**.

ПАЧОВСЬКИЙ

Теоктист Іванович (18. 02. 1907, с. Вижній Стратин, нині Стратин Рогатин. р-ну Івано-Фр. обл. – 30. 12. 1984, м. Львів) – вчений у галузі філології, педагог. Племінник *В. Пачовського*. Канд. філол. н. (1947). Дитинство минуло у селах Ст. Збараж і Залужжя; 1920–30-і відвідував батьків. дім у с. Зарубинці (всі нині – Збараз. р-ну). Закін. г-зію у м. Збараж, Львів. ун-т (1933). Працював приват. репетитором укр. і польс. мов; згодом – асист., від 1936 – д-р філо-

логії Львів. ун-ту. Під час нім. окупації – вчитель 1-ї Львів. г-зії. 1939–41, 1945–73 – доц. каф. укр. літ-ри Львів. ун-ту (нині нац. ун-т). Досліджував творчість *Г. Сковороди*, *І. Франка*, *Т. Шевченка*, “Слово о полку Ігоревім”, укр.-польс. взаємини та ін.

П. Гуцал, Б. Пиндус.

ПАШКІВІЧ

Олександр Вікторович (псевда “Гіз”, “Том”); 05. 04. 1908, м. Тернопіль – між 24 і 28. 06. 1941, м. Львів або 12. 1945) – діяч національно-визвольного руху. Навчався у г-зії в м. Тернопіль, Львів. політехніці. Діяльний у Пласті та ін. укр. т-вах. Референт розвідки Край. езекутиви ОУН ЗУЗ (1933–34). Політв’язень польс. тюрем (1934–37). Заарешт. органи НКВС; розстріл. у Львів. тюрмі “Бригідки”; за ін. даними, загинув у більшов. концтаборі в Сибіру. Вписаний до почес. Куреня Заліз. Хреста – пластунів, які полягли за волю України.

В. Окаринський, Вас. Ханас.

ПАШКІВСЬКИЙ

Роман (1898, Борщів. пов., нині Борщів. р-н – 1971, м. Монреаль, Канада) – видавець, редактор. Співпрац. у м. Львів із ред. гуморист. ж. “Зиз” (відп. ред.: 1928, ч. 1–14, 1932, ч. 8 – 1933). Ред. часопису УНДО “Свобода” (1938; 45 ч.). Емігр. до Канади. Серед ін. видань редагував “Бюлетень Клубу Приятелів Української книжки” (1951).

І. Дем’янова.

ПАШКІВСЬКА

Марта (псевда “Мартуся”, “Мартуна”; 1925, м. Борщів – весна 1950, м. Львів) – учасниця національно-визвольних змагань. Від 1943 співпрац. з ОУН, виконувала завдання Край. проводу УЧХ ЗУЗ (постій. у с. Литвинів, нині Підгаєц. р-ну). Референт забезпечення чл. жін. мережі Юнацтва ОУН. Від січня 1945 обслуговувала зв’язки Гол. ком-ра УПА *Р. Шухевича*. Від 1945 – у м. Львів: закін. фельдш.-акушер. школу, забезпечувала зв’язк. хату для *Р. Шухевича*, займалася достав-

кою вакцини проти висипн. тифу для підпільників у Карпатах. 1947–48 утримувала конспірац. квартиру *Р. Шухевича* в с. Грімне, нині Городоц. р-ну Львів. обл. Від 1948 – чл. ОУН; 1949 – пом. надрай. провідника “Левка”. Автор музики до повстан. пісень “Самітність (Підпільне танго)”, “Повстанське танго” (обидві 1944), “Нічний перехід (Карпатське танго)” (1945; усі вид. 2000, м. Тернопіль). Загин. у криївці за нез’яс. обставин.

В. Штокало.

ПАШКІВСЬКИЙ

Едвард (Paszkowski Edward; псевд. Едвард-Марія; 1863, м. Кременець – 08. 07. 1934, м. Краків, Польща) – польський правник, літератор, публіцист. Закін. правн. ф-т Варшав. ун-ту (1887, Польща). Від 1889 – адвокат у містах Житомир та Київ. Автор кн. “Уламки” (1911), “Українська завірюха” (1919), праць про занепад госп-в на Волині та Поділлі.

В. Ханас, Г. Чернихівський.

ПАШКІВСЬКИЙ

Іван (18 ст., м. н. невід. – р. і м. см. невід.) – священник, поет. Душпастирював у с. Мишковичі (нині Терноп. р-ну). В серед. 18 ст. уклав рукопис. зб.: 56 укр. і польс. світс. пісень та 90 пісень духов. змісту (рукопис 1910 передано до б-ки НТШ у м. Львів). Кілька духов. пісень *П.* опубл. у зб. “*Богогласник*” (м. Почаїв, 1791). Поет. твори *П.* – в пісен. репертуарі виконавців 18–19 ст.; його “Пісні свіцькі” – зразок раннього укр. романсу.

П. Гуцал, Б. Пиндус.

ПАШУК

Андрій Йосипович (23. 08. 1910, с. Скорики, нині Підволочис. р-ну – 06. 09. 1978, м. Львів, похов. у Скориках) – вчений у галузі права, педагог, громадський діяч. Канд. юрид. н. (1956). Закін. г-зію в м. Тернопіль (1929), правн. ф-т Львів. ун-ту (1933). До 1939 працював у Львові в адвокат. конторі. 1939–40 – дир. школи в с. Пеньківці (нині Підволочис. р-ну), 1940–47 – вчитель, заст. дир., дир. СШ у Львові, 1947–51 – ст. н. с., заст.

дир., дир. Львів. істор. музею. Від 1952 – ст. викл., доц., 1953 – зав. каф. цивіл. права і процесу юрид. ф-ту Львів. ун-ту (нині нац. ун-т). Автор більше 100 наук. праць.

**А. Гудима, П. Гуцал,
О. Ліберний, о. М. Шаварин.**

ПАШУК

Андрій-Ярослав Іванович (29. 05. 1927, с. Скорики, нині Підволочис. р-ну) – вчений у галузі філософії, педагог. Д-р філос. н. (1969), проф. (1971), почес. проф. Львів. ун-ту. Засл. діяч н. і т. України (1999). Закін. істор. ф-т Львів. ун-ту (1950, нині нац. ун-т). Від 1951 – ст. викл., проф., зав. каф. філософії (1988–94), 1994 – зав. каф. історії філософії; 1991–96 – декан філос. ф-ту Львів. ун-ту. Протягом трив. часу – голова секції філософії Львів. відділ. НТШ, міськ. філос.-просвіт. “Клубу Григорія Сковороди”. Автор більше 150 наук. праць з історії філософії, у т. ч. 3-х монографій.

Р. Матейко, М. Ханас.

ПАШУК

Онуфрій Дем’янович (25. 06. 1881, с. Скорики, нині Підволочис. р-ну – 1914, м. см. невід.) – перекладач, видавець, освітній діяч. Закін. г-зію в м. Тернопіль, філол. відділ філос. ф-ту Львів. ун-ту. Жив і працював у м. Львів. Переклав та опубл. у г. “Діло” 1-й т. роману Б. Пруса “Фараон”, у Рус.-укр. видав. спілці – роман Ф. Курпера “Звіробійник”, праці Ж. Масперо “Старинна історія східних народів”, І. Гена “Нариси із старинного світу” (всі – 1905) та ін. 1909 заснував і очолив вид-во “Універсальна бібліотека”, де друк. твори світ. класики. Підтримував друж. стосунки з *І. Франком*; 1898 – учасник його передвибор. кампанії на Збаражчині. На поч. 1-ї світ. війни в серпні 1914 виїхав до Австрії; в дорозі пропав безвісти.

Б. Якимович.

ПАЮК

Віктор Борисович (22. 09. 1959, с. Озеряни Борщів. р-ну) – лінгвіст, перекладач, громадський діяч. Від 1961 – в м. Тернопіль. Закін. Одес. електротех. ін-т зв’язку (1981, нині акад. зв’язку). Працював у системі телевіз. мереж України. Активіст есперант. руху, співзасн. Укр. есперанто-асоц. (1989), її президент (1993–97). Від 2004 – в США; секр. есперанто-клубу в м. Чикаго. Постій. делегат Всесвіт. есперанто-асоціації. Кор. в Україні ж. “MONATO” (Бельгія, мовою есперанто). Автор опубл. у періодиці та зб. перекладів худож. творів із есперанто укр. і навпаки; упоряд. зб. “Українські народні піс-

ні” мовою есперанто (Вільнос, 1989), “Есперанто-українського словника” (Дрогобич, 1994).

Б. Мельничук.

ПЕЙЗАЖ

– (у перекл. з франц. – краєвид, місцевість) – жанр образотворчого мистецтва, зображення природи в живописі, графіці та рельєфній різьбі. Відомий із епохи еллінізму (4 ст. до н. е. – 1 ст. н. е.). Як самост. жанр сформ. в Італії та Нідерландах 16 ст., його розквіт припадає на 17 ст. П. поділяють на сільс. (інтимний), міськ. (ведута), класич. (ідеальний), мор. (марина), фантаст. (космічний), індустр. (промисловий). У жанрі П. працювали і працюють живописці Тернопільщини: *В. Ласовський, А. Манастирський, М. Мороз, П. Обаль, Ю. Панькевич, І. Хворостецький, О. Шатківський, Д. Шолдра* (кін. 19 – 20 ст.); *С. Львов, С. Мамчур, І. Марчук, С. Нечай, А. Петрик, А. Ткаченко, Б. Ткачик, О. Федорів, Д. Шайнога*; у техніці акварелі – *М. Дмитрух, М. Николайчук, Я. Омелян, Є. Удін, Т. Удіна* (2-а пол. 20 – поч. 21 ст.) та ін.

І. Дуда.

ПЕКАР

Володимир Павлович (24. 02. 1928, м-ко, нині смт Козова – 22. 07. 1990, м. Рівне) – педагог, диригент. Засл. діяч мист-в УРСР (1969). Закін. у м. Львів муз.-пед. уч-ще (1948) і консерваторію (1953, нині муз. акад.). Керував у цьому місті хорами пед. уч-ща № 1 (1953–67), політех. ін-ту (1957–67, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”), засл. акад. хор. капелюю УРСР “Трембіта” (1967–78). Від 1978 – доц., зав. каф. акад. співу, кер. хор. акад. капели Рівнен. ін-ту культури (нині гуманіт. ун-т).

В. Барна, Б. Пиндус, Б. Савак.

ПЕКУН

Оксана Олександрівна (02. 11. 1969, м. Тернопіль) – естрадна співачка. Засл. арт. України (1998). 1-а премія

Всеукр. телефестивалю “Мелодія” (1996, Львів), лауреат міжнар. пісен. конкурсу “Доля” (1994, Чернівці), “Пісенного вернісажу–94”, переможниця міжнар. конкурсу “Романси Славутича” (1995), дипломантка “Слов’янського базару”

(1995), 2-а премія конкурсу ім. К. Шульженко (1995, Харків). “Золот. диск” міжнар. фестивалю “Шлягер року” – 2006 (м. Київ) та ін. Закін. Терноп. пед. ін-т (нині ТНПУ). Співала в студент. ВІА “Молодість” (кер. *О. Бурміцький*). Працювала учит. музики, орг-тором Терноп. СШ № 10, муз. кер. у дит. садку, солісткою обл. філармонії. Нині – на творчій роботі. Проживає в м. Київ. Ведуча муз.-розваж. програм “Соло нового сезону” (1998, телеканал ICTV) та “Вітаємо Вас” (від 2003, УТ-1). Не раз виступала зі сольн. концертами в родин. місті. Магнітоальбоми: “Кав’ярня кохання” (1996), “Відлітаю, прощай” (2001), “Відлітаю, прощай the best”, “Я без тебе” (2004) та ін.

П. Ктитор.

ПЕЛІХ

Володимир Григорович (12. 06. 1939, с. Жога-тин Бірчин., нині Пшемисл. воєв-ва, Польща) –

– публіцист, журналіст. Чл. НСЖУ (1966). Засл. журналіст України (1999). Відзнаки СЖУ “Золоте перо” (1978, 1980). 1946 з батьками пересел. у с. Зубів Тербовлян. р-ну. Закін. Тербовлян. технікум підготовки культосвіт. працівників (1956, нині вище уч-ще культури), ф-т журналістики Львів. ун-ту (1966, нині нац. ун-т). Працював на буд-ві шахт у Донбасі, учасник освоєння цілин. земель. Від 1962 – кор., заст. ред. (1964–69) рай. г. “Радянське слово” в смт Козова, від 1971 – зав. відділу, заст. ред., гол. ред. обл. г. “Радянська Буковина” (м. Чернівці). 1984–2005 – влас. кор. агентства “Укрінформ” у Чернів. обл. Автор кн. “Порубне” (1975) і “Буковина – край космічний” (1998).

Г. Кушперик.

ПЕЛЕШОК

Катерина (з дому Шумейко; 28. 08. 1898, м-ко, нині смт Вел. Бірки Терноп. р-ну – 20. 07. 1981, м. Нью-Йорк, США) – громадська діячка. Від 1922 – в США (м. Нью-Йорк). Від часу виникнення т-ва “Жіноча Громада” (1921) і СУА (1925) – активістка цих об’єднань. Заст. голови, організац. референтка Округ. ради СУА (Нью-Йорк), заст. голови Централі СУА (1950–55) і

голови її контрол. комісії (1962–71), 1945–65 – голова, від 1965 – почес. голова 1-го відділу цієї орг-ції. 1946–58 – кер. жін. відділу Укр. конгрес. ком-ту Америки. Голова контрол. комісії Світ. федерації укр. жін. орг-цій; чл. управи Жін. відділу Злучен. укр.-амер. допомог. ком-ту (1945–48). Діяльна в ін. укр. емігр. орг-ціях. Автор спогадів та ін. публікацій.

Р. Мацелюх, Б. Мельничук.

ПЕЛІКАНИ

– перелітні птахи. Належать до ряду Веслоногі (Pelecaniformes), родини Пеліканоподібні (Pelecanidae). Занес. до Черв. книги України (1994).

Кучерявий (*Pelecanus crispus* B.). Занес. до Європ. Черв. списку (1991). Оперення сіро-біле. Біотопи – озера з очеретом. **Рожевий** (*Pelecanus jnocrotalus* L.). Оперення біло-рожеве.

Пелікан рожевий.

Гніздяться колоніями, іноді утворюють міш. поселення з бакланом великим. Оселяються біля водойм із заростями; живляться рибою. На Тернопільщині трапл. спорадично.

В. Кваша.

ПЕЛІХ

Володимир (1886, м-ко Коропець, нині Монастирис. р-ну – 1949, м. Інсбрук, Австрія) – громадський діяч. Закін. Львів. семінарію. Посол польс. сейму (1922).

Вас. Ханас.

ПЕЛІЯК

Петро Іванович (15. 11. 1950, с. Вікторівка Козів. р-ну) – господарник. Засл. прац. с. госп-ва України (2006).

Закін. ТФЕІ (1976, нині ТНЕУ). “Кращий за професією” на Всеукр. огляді-конкурсі працівників АПК (1998); імен. годинник від Президента України (2003). Працював заст. гол. бухгалтера (1972–76), гол. бухгалтером у колгоспі в родин. селі, нач. ревіз. відділу Козів. рай. упр. с. госп-ва (від 1986). 1992 – співзасн. і досі –

голова фермер. госп-ва “Вікторія” (с. Вікторівка). Нині воно розшир. від 100 до 2000 га, орендує землі в сусід. селах; введено до переліку насінневих (картопля, ріпак); щороку перемагає на всеукр. тендерах із постачання картоплі держ. установам. З ініціативи П. і за кошти високорентаб. госп-ва зведено: вироб. об’єкти (пилорама, столяр. цех, ангари, ремонт. майстерні, млин, склади), спорт. комплекс (команди з волейболу, футболу, вел. і настіл. теніс, арм-рестлінг та ін.; спортсмени – учасники обл. і всеукр. змагань); надають матер. і грош. допомогу школі, Буд. культури, церкві, жителям похил. віку і самотнім. П. – делегат щоріч. всеукр. з’їздів фермерів.

Б. Мельничук, Я. Пархомчук.

ПЕНДЗІЙ

Микола Степанович (13. 12. 1926, с. Малі Заліщики, нині Бучац. р-ну) – поліграфіст, господарник, громадський діяч. Імен. годинник від Президента України (1999). Закін. Львів. поліграф. ін-т (1964, нині Укр. акад. друкарства). Працював дир. рай. друкарні в м. Збараж, від 1965 – інж.-механік, 1969 – нач. вироб. відділу Терноп. обл. упр. преси. 1973–81 – дир. Терноп. обл. друкарні, 1981–89 – нач. друкарні з-ду “Оріон” (м. Тернопіль). Орг-тор і кер. друкарні Терноп. обл. орг-ції т-ва книголюбів, обл. орг-ції НРУ (1990–98, 1-а в Україні Рухів. друкарня). Чл. ради Терноп. відділ. Всеукр. об’єдн. ветеранів, від 1998 – голова його нагляд. ради. Під кер-вом П. вид. низку книг з історії нац.-визв. б-би, випускали укр. періодику.

І. Дем’янова.

ПІНОВ

Сергій Вікторович (14. 06. 1971, м. Тернопіль) – спортсмен (веслування на байдарках і каное). М. сп. СРСР (1989). Закін. ф-т фіз. виховання Терноп. пед. ін-ту (1993, нині ТНПУ). Дев’ятираз. переможець першостей та чем-тів СРСР. Виступав за спорт. т-во “Україна”. 1-й тренер – В. Кузяк.

Г. Гунтік, В. Ігнатенко.

ПІНЬКІВЦІ

– село у Підволочиському районі. Підпорядк. Воробіїв. сільраді. Розташ. за 13 км від рай-центру і найбл. залізн. ст. Підволочиськ. Насел. 109 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1491. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва, кооператива. Є церква Пресв. Богородиці (1902, мур.). Зберігся хрест на пам’ять про б-бу за тверезий спосіб життя. Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП. Пobl. П. виявл. поховання перших століть після Р. Х.

В. Уніят.

ПЕРВІСНА ДОБА НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

– період історії, його сучасні дослідження на території області. Її заселення почал. в добу серед. палеоліту (мустьєрська епоха) – бл. 50 тис. р. тому. Рештки середньопалеоліт. стоянок виявл. в пд. ч. області – у с. Касперівці Заліщиц. та неподалік с. Більче-Золоте Борщів. р-нів. У мустьєрс. епоху зростали матеріал. забезпеченість і культура. Вдосконалювали і технічно ускладнювали буд-во жител. Використовуючи вел. кістки мамонта й ін. ссавців, а також дерево для спорудж. каркаса з наступ. покриттям його шкурами, первіс. люди будували назем. житла. Виникли два осн. знаряддя з кременю – гостроконечник та скребло. Від періоду пізн. палеоліту (понад 25 тис. – 40–11 тис. р. тому) на Тернопільщині виявл. більше 40 стоянок та поселень того часу. Зокрема, на Кременеччині відкрито 2 довготривалі поселення, що існув. при бл. 30–25 тис. р. тому. Тут дослідж. 3 чумоподіб. житла з вогнищами, 15 вогнищ поза житлами. З часом люди вдосконалили вироб. діяльність, виникло рибальство. У період мезоліту, 10–8 тис. р. тому, на тер. краю проживали групи мисливців, які мали на озброєнні луки і стріли. Бл. 15 таких короткочас. поселень виявл. в Кременец., Терноп., Підволочис. та ін. р-нах. У неоліт. епоху (2-а пол. 6 тисячоліт. до Р. Х.) люди засновув. посел. здебільшого на берегах річок. Будували житла, можливо, типу куренів, у конструкції яких – лоза, очерет, глина. Залишки таких жител. прямокут. форми дослідж. біля сіл Торське і Богданівка Заліщиц., Яблунів Гусятин. р-нів. У с. Маркова Монастирис. р-ну розкоп. майстерню з вигот. сокирок із кременю, яку археологи відносять до надбуз. культури. Племена-носії цієї культури в добу неоліту заселяли тер. між пд. підніжжям Карпат до р. Сян, до Волині й до р. Дністер. Для їх матеріал. культури характер. шліфов. сокири й тесла, різноманіт. типи плоскодон. посуду. Поселення – вел. розмі-

рів, довготривалі, житла – наземні, прямокут. обрисів. У мідно-бронз. епоху (4–1 тисячоліт. до Р. Х.) тер. густо населяли племена ранньотрипіль. культури, які займалися землеробством і скотарством. Відомо понад 80 поселень цієї культури на підвищеннях у річк. долинах поблизу сіл Кошилівці, Колодрібка Заліщиц. р-ну й м. Заліщики, виявл. рештки назем. жител та госп. ями, майстерно розпис. глин. посуд і статуетки людей і тварин (4–3 тис. р. до Р. Х.). Наприкін. 3 – на поч. 1 тисячоліт. до Р. Х. тер. заселяли кочові племена – нордійці та племена зі шнур. керамікою. Вони ховали покійників у кам. гробницях, яких виявл. понад 20, зокрема поблизу сіл Довге Теробовлян., Увисла Гусятин., Ворвулинці Заліщиц. і Глибочок Борщів. р-нів. У цей час межиріччя верхів'їв Дністра, Стиру, Горині заселяла ін. група скотар. племен, котрі ховали покійників під насип. курганами. Їх виявл. у Бережан., Гусятин., Лановец. та Підволочис. р-нах. На Заліщанщині, Кременеччині, Підгасччині знайдено посел. племен комарівсько-білопогоц. культури. В с. Литвинів Підгасц. р-ну – бронз. скарби (зброю, госп. знаряддя, прикраси одягу тощо). Ці племена займалися хліборобством і скотарством. Над померлими насипали високі могили. У 10–7 ст. до Р. Х. Тернопільщину заселяли племена, що належ. до Карпато-Дунай. масиву. Їх поселення й могили відкриті поблизу сіл Лисичники, Кулаківці, Колодрібка Заліщиц., Федорівка Гусятин. р-нів та ін. Тодіш. люди жили в малих неукріпл. поселеннях, розташ. найчастіше на берез. підвищеннях, у назем. будівлях із каркас. стінами або в землянках. Небіжчиків ховали за обрядом трупоспалення, прах засипали в глин. урни. З пошир. заліза від 7 ст. тер. краю займали дві групи землероб.-скотар. племен, на яких вплинула скіф. культура. Вони підтримували зв'язки з антич. містами. Протягом 1 тис. тер. Тернопільщину заселяли слов'ян. племена. Лише на півдні обл. у Заліщиц. р-ні виявл. кілька поселень 2–3 ст. до Р. Х. (м. Заліщики, села Зелений Гай, Лисичники). 3–6 ст. проживали племена черняхів. культури, які належ. до антсцьк. племін. союзу. Дослідж. понад 50 поселень: поблизу сіл Вел. Вікнини, Кретівці Збараз., Яблунів Гусятин., Новосілка Заліщиц. р-нів. Для цих поселень характерні назем. й злегка заглибл. в землю житла та госп. ями. Могили – білі поселень на узвишшях. На одному з них поблизу с. Раковець Збараз. р-ну розкоп. 18 поховань. Подібні могили дослідж. у селах Романове Село Збараз., Целіїв Гусятин. та Чистилів Терноп. р-нів. Слов'ян. поселення 6–7 ст. на Тернопільщині знайдено в селах Івачів Го-

ршній Терноп., Звиняч Чортків., Зелений Гай, Касперівці та Колодрібка Заліщиц. р-нів. На поч. 7 ст. виникли 1-і слов'ян. об'єднання держ. типу. Зокрема, надбужан. племена дулібів тоді мали політ. орг-цію; місцезнаходження їх племін. центру невідомо. До цього об'єднання належ., очевидно, і тер. Тернопільщини.

В. Смолей.

ПЕРЕБИЙНІС

Євген Петрович (09. 11. 1968, м. Тернопіль) – дипломат. Надзвич. і Повноваж. Посланник 2-го класу. Син *П. Перебийноса*. Закін. Київ. ун-т (1992, нині нац. ун-т), курс з європ. і світ. відносин для дипломатів з Центр. і Сх. Європи в Ін-ті міжнар. відносин “Клінхенділ” (1992, Нідерланди), Гарвард. ун-т (1999, США). Від 1992 працював у Мін-ві закордон. справ України: аташе, 3-й, 2-й секр. Упр. інформатії. 1994–98 – 2-й, 1-й секр. Посольства України в Чес. Респ., 1998–2000 – ст., гол. консультант, заст. зав. відділу Упр. зовн. політики Адміністрації Президента України. Радник Посольства України в Греції (2000–01) і Чеськ. (2001–04) республіках. 2004–05 – заст. кер. Гол. упр. з питань зовн. політики Адміністрації Президента України, 2005–06 – заст. кер. Гол. служби зовн. політики Секретаріату Президента України. Від березня 2006 – Ген. консул України в м. Пряшів Словац. Республіки.

І. Дем'янова.

ПЕРЕБИЙНІС

Петро Мойсейович (06. 06. 1937, с. Слобода Шаргородська, нині Шаргород. р-ну Вінн. обл.) – поет, драматург, редактор, публіцист, громадський діяч. Чл. НСЖУ (1962), НСПУ (1973). Грамота Президії ВР УРСР (1987). Засл. журналіст України, відмінник освіти України (обидва – 1997). Засл. діяч мист-в України (2004). Премії ім. М. Островського (1979), “Благовіст” (1997), ім. *Братів Богдана і Левка Ленких* (1998), ім. В. Свідзинського (2003), Фонду Воляників-Швабінських при фундації УВУ в м. Нью-Йорк (США), ім. О. Гірника (обидві – 2005), ім. Д. Нитченка (2007). Орден Кн. Володимира Великого (2004), Ярослава Мудрого 5-го

ступ. (2007). Закін. Шаргород. с.-г. технікум (1956), Львів. ун-т (1965, нині нац. ун-т). Працював у ред. рай. та обл. газет на Вінниччині. 1966–70 – 1-й ред. обл. молодіж. г. “Ровесник” у м. Тернопіль, згодом – на громад. роботі; заст. гол. ред. ж. “Дніпро”, гол. ред. вид-ва “Дніпро”, гол. ред. г. “Літературна Україна” (1980–81, від 2003 донині), гол. ред. ж. “Київ”. Чл. Центр. ревіз. комісії СП СРСР (1986–91); 1987–91 – секр. правління СПУ та Київ. письмен. орг-ції, депутат Київ. міськ. ради; нині – чл. Президії НСПУ, чл. Нац. ради Конгресу укр. інтелігенції. Від 1991 – співголова журі Міжнар. літ. конкурсу “Гранослов”. Твори публ. від 1955. Автор більше 20 зб. віршів і поем, у т. ч. “Точний час” (1990), “На світанку роси” (1996), “Княжа Лука” (1999), “Чотири вежі” (у 2-х тт., 2004), “Пшеничний годинник” (2005), п’єси “Коридор, або Червоний морок” (1995). На тексти П. написали пісні О. Білаш, В. Кирейко, В. Костенко, В. Литвин, Б. Юрків та ін. композитори. Тв. П. переклад. англ., болгар., білорус, грузин., нім., польс. та ін. мовами. У жовтні 2005 перебував у м. Тернопіль із нагоди вручення П. Сороці літ. премії ім. В. Сосюри; мав зустрічі з викладачами і студентами ТНПУ, з творчою громадськістю, читачами – в обл. письмен. орг-ції та універс. наук. б-ці, зустрічався зі заст. голови обл. ради В. Кравцем і заст. голови ОДА А. Вихрущем, побував на Кременеччині. У Тернополі вид. монографія М. Ониськівка і П. Сороки “Світ поезії Петра Перебийноса” (2005).

І. Дем’янова, Б. Мельничук.

ПЕРЕВОЛОКА

– село в Бучацькому районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Курдибанівка. До П. приєдн. хутори Залісся та Хоминці. Розташ. над р. Стри-

“Фігура” Пресвятої Богородиці та Будинок культури.

па, за 7 км від райцентру і 6 км від найбл. заліз. ст. Бучач. Насел. 2404 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1467. Насел. пункт умовно поділяють на Горішню і Долішню Переволоки. Діяли 2 осередки т-ва “Просвіта” а також “Сокіл”, “Сільський господар” та ін. т-ва; по 2 кооперативи й молочарні. Є церкви св. Юрія

(1895), св. Трійці (1934, мур.); приміщення старої школи реконстр. під церкву св. Йосафата, збудов. 3 каплички: св. Покрови (1989), св. Йосафата (1990), Різдва Пресв. Богородиці (1999), “фігура” Пресв. Богородиці (2002). Спорудж. пам’ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1967), Борцям за волю України (1993), відреставр. могила на місці захоронення 6-и вояків УПА, які загинули восени 1944 р. (2000), встановл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини (відновл. 1999). Працюють ЗОШ 1–3 ступ., Буд. культури, 2 б-ки, відділ зв’язку, торг. заклади. У П. народ. інженер-механік, громад. діяч У. Голод, проживав громад. діяч о. І. Олесницький. Побл. П. виявл. археол. пам’ятки трипіл., комарівсько-тшинец., пшевор., черняхів. і давньорус. культур. На пд.-сх. околиці села є пам’ятки природи – Переволоц. траверт. скелі, на пд. околиці – Переволоц. родовище вапняків, у селі в долині р. Стрипа є гідролог. пам’ятка природи – Переволоц. джерела з водоспадами.

М. Бігус, О. Захарчишин, В. Уніят.

ПЕРЕВОЛОЦЬКЕ

РОДОВИЩЕ ВАПНЯКІВ

– скупчення корисних копалин. Розташ. на схилі р. Стрипа, на пд. околиці с. Переволока, за 6 км на північ від м. Бучач. Розвідав ін-т “Укрколгосспроєкт” (1977–79). Корисна копалина – пісковик кварц. (серед. потужн. 14,2 м), придат. для вироб-ва бут. каменю, буд. щебеню і як заповнювач важкого бетону. Запаси вапняків за пром. категоріями – більше 900 тис. м³. Родовище не розробляють.

В. Кітура, М. Сивий.

ПЕРЕВОЛОЦЬКІ

ДЖЕРЕЛА З ВОДОСПАДАМИ

– гідрологічна пам’ятка природи місцевого значення. Розташ. у с. Переволока Бучац. р-ну в долині р. Стрипа. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 554 від 21. 12. 1974. Перебуває у віданні Переволоц. сільради. Пл. 1 га. Під охороною – 20 джерел, що, зливаючись у потічок, утвор. водоспад; мають важл. наук.-пізнав., водорегулят. та естет. значення.

І. Бай.

ПЕРЕВОЛОЦЬКІ ТРАВЕРТИНОВІ СКЕЛИ

– відслонення, геологічна пам'ятка природи місцевого значення. Розташ. на пд.-сх. околиці с. Переволока Бучац. р-ну, в межах схилу долини р. Стрипа. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 554 від 21. 12. 1974. Перебуває у віданні Переволоц. сільради. Пл. 0,50 га. Під охороною – скелі зі сірувато-жовтого травертину (вапняк. туфу) з натіч. формами кальциту на поверхні. У нішах скель і конусах виносу знайдено кості десятків видів тварин голоцен. віку (дрібних ссавців, птахів, земноводних, плазунів), що мають вел. наук. цінність, зокрема для палеонтол. досліджень.

І. Бай, В. Кітура, М. Сивий.

ПЕРЕДМІРКА

– село у Лановецькому районі. Центр сільради. Розташ. за 17 км від райцентру і 15 км від найбл. заліз. ст. Кусківці. Насел. 671 особа (2007). Перша писем. згадка – 1463. 1648 згадано в літ. тв. “Справа козака з євреєм”, що зберіг. у відділі рукописів Ягеллон. б-ки (м. Краків, Польща). Діяля “Просвіта” та ін. т-ва. Є церква св. Параскевії (1914, дерев.). Спорудж. пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1968). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП. У селі народ. і проживав літератор, фольклорист і краєзнавець *Ю. Горошко*, народ. літературознавець, фольклорист, педагог, громад. діяч *Т. Комаринець*. Пobl. П. виявл. археол. пам'ятки давньорус. культури.

Г. Басюк, І. Власюк, Б. Мельничук.

ПЕРЕДМІСТЯ

Церква
св. Архистратига Михаїла.

– село в Бучацькому районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Малі Залішки. Розташ. за 14 км від райцентру і 17 км від найбл. заліз. ст. Бучач. Насел. 359 осіб (2007). Діяли т-ва “Просвіта”, “Січ”, “Луг”, “Сільський господар”,

“Рідна школа”. Є церква св. Архистратига Михаїла (1928, кам.), капличка (1995, мур.), “фігура” Божої Матері з Ісусом (2000). Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка. У П. народ. громад. діячка *Е. Вербицька* (Годзінська).

Б. Таняк, В. Уніят.

ПЕРЕДСКІФСЬКИЙ ПЕРІОД

(9–8 ст. до Р. Х.) – часовий проміжок раннього залізного віку. Передував появі скіфів на тер. України. На Тернопільщині представлений висоц. (зх. і центр. ч. обл.), лужиц. (окремі пам'ятки) і *Гава-Голіград.* культурами (центр. і пд. ч. обл.).

М. Бігус.

ПЕРЕЙМА

Ака (Арменія) Андріївна (з дому – Клим; 30. 09. 1927, м. Седльце, за ін. даними с-ще Доманіце, Польща) – художниця, скульптор, писанкарка, громадська діячка. Сестра *Т. Осадци*. Почес. чл. НСМНМУ (1993). Хрещена в м. Копичинці (нині Гусятин. р-ну), де перебувала в дитинстві. Студіювала на відділі скульптури у Вищій школі мист-в у містах Чикаго, Дейтон (1957–64), техніку електрозварюв. металу – в Мист. школі у м. Гобарт (усі – США). Під час 2-ї світ. війни проживала в м. Мюнхен (Німеччина), згодом – у Канаді. Від 1950 – у США (м. Трей). Працює в галузі декор.-парк. і станк. скульптури, декор. живопису, кераміки, писанкарства. Від 1965 щорічно організовує індивід. виставки; учасниця багатьох збір. виставок. 1991 твори П. експон. у м. Львів, 1992 – на пересув. виставці в Україні спільно з *Т. Осадцею* (міста Київ–Канів–Полтава–Суми, Миколаїв–Львів–Тернопіль–Копичинці). 1993 – персон. виставка робіт П. в ТОКМ, містах Київ, Львів, Івано-Франківськ та ін. 1997 – в містах Тернопіль і Бережани. Подарувала м. Копичинці 50 творів кераміки, що зберіг. у *Копичинц. музеї театр. мист-ва*. У Києві вид. кн. *О. Федорука* “Дивосвіт Аки Перейми” (1996) і альбом її робіт (1998).

В. Гаврилишин, І. Дем'янова, Б. Савка.

ПЕРЕМІШІВ

– село в Гусятинському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Верхівці. У зв'язку з пересел. жителів х. Милів вилуч. з обл.к. даних. Розташ. на берегах р. Тайна, за 35 км від райцентру і 8 км від найбл. заліз. ст. Хоростків. Насел. 1195 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1561 як Превилів. Діяли “Просвіта”, “Сільський господар”, “Рідна школа” та ін. т-ва, кооператива. Є церква св. Михаїла (1819, мур.). Спорудж.

пам'ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1966, скульп. С. Гончарик), *Т. Шевченку* (1992), насип. символ. могилу УСС (1991). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ. зв'язку, дошк. заклад, ПАП “Воля”, торг. заклад. У П. народ. громад. діяч *Й. Богонос*, будівничий церков *Г. Гикавий*, журналіст, редактор, громад. діяч *О. Гикавий*, лікар, громад. діяч *Д.-М. Голубицький*.

Пам'ятник
Т. Шевченку.

Б. Галабіцький, П. Гуцал, В. Уніят.

ПЕРЕМОРІВКА

– село в Шумському районі. Підпорядк. Андрушів. сільраді. Розташ. за 20 км від райцентру і 24 км від найбл. залізн. ст. Мізоч. Насел. 177 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1545. Є церква Покрови Пресв. Богородиці (1753, мур., реконстр. 1947), у храмі зберіг. чудотвор. ікона Божої Матері (18 ст.). Діє ФАП.

М. Бесараб, Б. Хаварівський.

ПЕРЕП'ЄЛЬНИКИ

– село у Зборівському районі. Центр сільради. Розташ. за 17 км від райцентру і 9 км від найбл.

Церква св. Косми і Дем'яна.

залізн. ст. Плугів. Насел. 512 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1442. Діяли “Просвіта”, “Сільський господар” та ін. т-ва, кооператива. У серпні 1916 під час 1-ї світ. війни всі жителі виселені, повернулися в зруйн. село навесні 1918. Є церква св. Косми і Дем'яна (1854, переконстр. 1885, дерев.), триває буд-во нової церкви. Насип. 2 символ. могили Борцям за волю України (1993). Працюють ЗОШ 1–3 ступ., клуб, б-ка, геріатр. центр, млин. Пobl. П. виявл. археол. пам'ятки пшевор. культури.

М. Кривий, В. Уніят.

ПЕРЕСАДА

Микола Григорович (церк. ім'я – Теоктист; 01. 12. 1958, м. Бережани) – педагог, теолог. Закін. філол. ф-т Львів. ун-ту (1982, нині нац. ун-т). Працював учителем у Бережан. СШ № 1. 1990–91 – у США, де здобував богослов. освіту. 1991 рукопоклад. у сан священника. Єпископ (від 1993) Луцько-Волин., Хмельн. і Кам'янець-Подільський. Від 2000 – учитель зарубіж. літ-ри в ЗОШ 1–3 ступ. у с. Рогачин Бережан. р-ну. Досліджує давню укр. літ-ру, фольклор, франкознавство, істор. краєзнавство, історію Укр. Церкви. Автор низки публікацій у періодиці.

Х. Весна, Я. Мазурак.

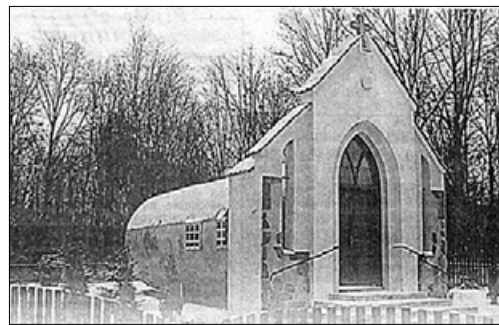
ПЕРЕСТІОК

Марія Іванівна (03. 05. 1912, с. Гнильче, нині Підгасц. р-ну – 26. 10. 1946, с. Скоморохи, нині Старі Скоморохи Галиц. р-ну Івано-Фр. обл.) – педагог, громадська діячка. Депутат *Нар. Зборів Зх. України* (1939). Освіту здобула в шк. оо. Василя у м. Станіслав (нині Івано-Франківськ). Працювала на перероб. підпр-ві в м. Бібрка (нині Перемишлян. р-ну Львів. обл.). За пошир. підпіл. літ-ри заарешт. й ув'язнена. Від листопада 1939 – інспектор Підгасц. райвно. Під час нім.-рад. війни врятувала 216 заручників-односельців від розстрілу за вбивство нім. солдата. Від 1945 – дир. семиріч. школи в Скоморохах, де трагічно загинула. Мемор. табл. П. встановл. 1989 на приміщ. школи в с. Гнильче.

С. Колодницький.

ПЕРЕХОДИ

– село у Чортківському районі. Підпорядк. Горішньовигнан. сільраді. До П. приедн. хутори Зелена та Червоний Ліс. Розташ. за 11 км від

Римо-католицька каплиця.

райцентру і 5 км від найбл. залізн. ст. Вигнанка. Насел. 723 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1603. Діяли “Просвіта”, “Сільський господар”, “Рідна школа” та ін. т-ва. Є оригін. римо-катол. каплиця св. Яна (2002), триває буд-во

церкви. Працюють клуб, б-ка, ФАП, ПАП “Оберіг”, 2 торг. заклади.

В. Уніят.

ПІРЕЦЬ

Вадим Григорович (28. 04. 1969, м. Тербовля) – редактор, правник, громадський діяч. Депутат Терноп. міськ. ради 3-х склик. (від 1998). Медаль ім. Митрополита А. Шептицького, 2 відзнаки Блаженнішого Кардинала Любомира Гузара. Закін. Львів. лісотех. ін-т (1993, нині Укр. лісотех. ун-т), юрид. ф-т Львів. нац. ун-ту (2004). Від 1996 – шеф-ред. 1-ї в м. Тернопіль безкошт. реклам.-інформ. г. “У кожен дім”; очол. ТзОВ “Дім”. Від 2002 – дир. благодій. культур.-мист. фонду імені *Й. Сліпого*.

І. Дем'янова, Н. Федорців.

ПЕРЕШЛЮГА

Дмитро (22. 10. 1910, м-ко, нині смт Товсте Заліщиц. р-ну – 1944, м. см. невід.) – учасник національно-визвольних змагань. Чл. ОУН. Закін. укр. держ. г-зію в м. Тернопіль (1930), правн. ф-т Львів. ун-ту (1934). Політв'язень тюрем і концтабору Береза Картузька (від 1932). 1939–41 діяв у Засянні (Польща). Від 1941 – повіт. провідник ОУН на Скалатщині (нині тер. Підволочис. і Гусятин. р-нів). Загинув у криївці в горах Медобори над р. Збруч.

В. Барна, о. М. Шаварин.

“ПЕРЛІНА”

– карстова порожнина (шахта), геологічна пам'ятка природи державного значення. Розташ. поблис. с. Крутилів Гусятин. р-ну. Назва пов'язана з тим, що там знайдено печер. перлини – кульки з кальциту діам. 10–12 мм. Тут також є сталактити, сталагміти та ін. натічні утворення. На відміну від ін. печер Поділля, П. утвор. в товщі риф. вапняків Товтр. кряжу. Єдина відома на Поділлі вертикал. печера, має форму колодязя глибиною 11 м, що продовжується похилим тріщинним ходом із невел. уступами. Заг. глиб. – бл. 40 м. Має наук. й естет. цінність.

Й. Свинко.

ПЕРЛЬ

Йосеф (1773, м. Тернопіль – 01. 10. 1839, там само) – єврейський письменник, просвітител,

теолог, громадський діяч. Батько *М. Перля*. Почес. чл. Берлін. т-ва єврей. культури. Орден Рос. імперії. 1812 засн. у Тернополі єврей. культ.-освіт. т-во та 1-у в Галичині приват. напівсвіт. 4-клас. школу з нім. мовою навчання для єврей. дітей; заняття – у помешканні П.; згодом на його кошти спорудж. окр. буд.; школа набула статусу серед. навч. закладу, 1820 передана в підпорядкування міськ. громади, П. признач. її прижит. дир.; після його смерті школу очолив син. “Школа Перля” стала взірцем для єврей. навч. закладів ін. міст Галичини та Сх. України (нерідко їх очолювали учні П.). 1813 П. звів влас. коштом pobl. Стар. ринку в Тернополі 2-поверх. буд. із божницею (не зберіг.); буд. школи передав терноп. кагалові. П. – представник “гаскалістичного руху”, борець проти хасидизму – секти іудаїзму. Зібрав вел. б-ку, оргтор друкарні (1812) та ремісн. навчання єврей. молоді. Перед смертю зробив пожертви на єврей. шпиталь (4000 австр. флоринів) і заклав фундацію (6000 австр. флоринів) на навчання євреїв. Автор граматики єврей. мови для учнів своєї школи, праць із реліг.-етич. проблем, зокрема 1819 видав пр. “Відкривач таємниць” – гостру сатиру на цадикізм; уклав календарі на 1813, 1814, 1815 рр. У Тернополі іменем П. назв. вул. (до 1957; від 1991).

Е. Бергер, Л. Бойцун, І. Дуда, Л. Строчень.

ПЕРЛЬ

Михайл (1803, м. Тернопіль – 23. 08. 1885, там само) – єврейський педагог, меценат. Син *Й. Перля*. Хрест Заслуги від австр. уряду. Закін. пед. школу в м. Львів (1840); здобув фах аптекаря (1-й серед євреїв Австрії). Майже 50 р. очолював єврей. школу, яку заснував його батько. За заповітом П. все його майно (бл. 300 тис. зол. ринських) передано на благодій. потреби.

Л. Бойцун, І. Дуда.

ПЕРОВ

Орест Володимирович (14. 08. 1908, м. Санкт-Петербург – 12. 03. 1992, м. Тернопіль) – російський і український вчений-гігієніст. Д-р мед. н. (1956), проф. (1961). Відмінник охорони здоров'я УРСР (1970), нагороди СРСР. Учасник нім.-рад. війни. Закін. у м. Ленінград (нині Санкт-Петербург, РФ) зоовет. (1932) та мед. ін-ти (1941). 1941–45 – військ. лікар-гігієніст, згодом – асист. каф. гігієни Ленінград. педіатр. мед. ін-ту, зав. каф. гігієни мед. ф-ту ун-ту в м. Тарту, Естонія. 1959–75 – зав. каф. заг. гігієни Терноп. мед. ін-ту (нині ТДМУ). Автор наук. праць.

Н. Голка, Б. Пиндус.

ПЕРСТАЧ БІЛИЙ

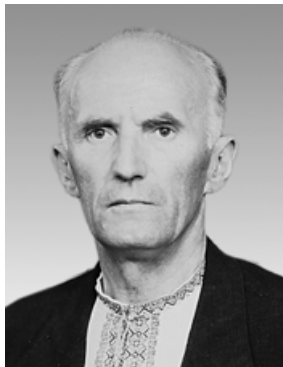
(*Potentilla alba* L.) – регіонально рідкісна трав'яниста рослина родини Розовітві (Rosaceae). Внес. до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. (рішення Терноп. обл. ради № 64 від 11. 11. 2002). Зростає в трав'янистих заростях дібров, у чагарниках, на узліссях і вирубках. На Тернопільщині трапл. рідко.

Г. Свинця.

ПЕРЧІШИН

Ярослав Андрійович (29. 03. 1932, с. Вищі Луб'янки, нині Збараз. р-ну) – громадсько-політичний діяч. Депутат Терноп. обл. ради (1990–95). Чл. Юнацтва ОУН 1949. 1964 заарешт. за політ. діяльність і засудж. на 10 р. ув'язнення. Після звільнення 1974 працював механізатором у колгоспі, лісорубом у Збараз. лісництві. Від 1990 – чл. УХДП, 1991 – голова секретаріату Терноп. обл. орг-ції цієї партії. Чл. Всеукр. Братства вояків УПА ім. Р. Шухевича. Співорг-тор (1992) КУН, голова рай. станиці Братства ОУН-УПА в Збараз. р-ні.

І. Олешук.

ПЕРШИЙ ПОДІЛЬСЬКИЙ ПІЛК ПІХОТИ ім. С. ПЕТЛЮРИ

– структурний підрозділ УГА. Сформов. наприкін. листопада 1918 в м. Тернопіль. Командант (ком-р) – підполковник *В. Федорович*. Підрозділи полку брали участь у боях: за м. Львів, під час *Чортків. офензиви*, на Правобереж. Україні. Окр. курені П. П. п. п. воювали в ЧУГА.

Б. Пиндус.

“ПЕРШИЙ ПРОМІНЬ”

– україномовний часопис. Вид. 1905 учні Укр. держ. г-зії в м. Тернопіль. Розмнж. на гектографі.

В. Окаринський.

“ПЕРШІ ЛАСТІВКИ”

– серія збірок творів молодих літераторів Тернопільщини. 1997 започатк. і щорічно видає обл. упр. у справах сім'ї та молоді. Вийшло 10 випусків.

Х. Весна.

ПЕРШІ НАЗЕМНІ РОСЛИНИ НА ТЕРИТОРІЇ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

– угруповання викопних рослин. Виявл. у пізньосилур. відкладах на лів. березі р. Дністер побли. с. Трубочин Борщів. р-ну. Належать до ранн. групи псилофітів; називають куксоніями (на честь дослідниці І. Куксон). Куксонії дуже дрібні й простої будови рослини. Стебла голі, тонкі (до 1,5 мм у діаметрі), вилкоподібно розгалужені з поодинок. спорангіями (органом розмноження) на кінцях. У них не було листків, коріння і насіння, розмнж. спорами, але мали достовірні ознаки вищ. рослин; будова набагато складніша, ніж у водоростей. Згад. угруповання – одне з найбільших у світі, тому має вел. наук. значення для пізнання історії розвитку рослин. світу. Під охороною як цінна геол. пам'ятка природи.

Й. Свинко.

ПЕТЕЛЬКО

Валентин Олексійович (18. 03. 1949, смт Скала-Подільська Борщів. р-ну) – архітектор. Чл. НСАУ (1978). Закін. Львів. політех. ін-т (1971, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Від 1973 працював у Львів. філії проект. ін-ту; 1984 – гол. арх. проектів. Осн. архіт. споруди: у м. Львів – міжнар. молодіж. готель “Супутник” (1984), мікрорайони “Сихів-17”, “Сихів-19”, “Сихів-20”, “Сихів-23” (1980–90-і, співавт.); санаторії МВС у м. Трускавець (1989) і вояків УПА в смт Моршин (2000, обидва – Львів. обл.) та ін.

І. Дуда.

ПЕТЕРЗІЛЬ

Євгенія Луківна (18. 12. 1909, м. Тернопіль – 1942, м. Суми) – громадсько-політична діячка. Закін. г-зію “Рідна школа” в м. Тернопіль (1929). Від 1930 – чл. ОУН. Діяльна у Пласті та ін. укр. т-вах. 1937 П. заарешт. польс. поліція (справа *В. Охримовича*). 1938 засудж. на 3 р. ув'язнення. Від 1939 – займалася політ. працею

на Закерзонні (Польща). 1941 повернулася в Галичину, з похід. групами ОУН здійснила рейди у Сх. Україну. Працювала у відділі безпеки міськ. управи м. Вінниця. Чл. обл. проводу ОУН Вінниччини, провідниця жін. мережі у Вінниці, заст. голови т-ва “Жіноча служба України”. Влітку 1942 переїх. до Сум, де її заарешт. і розстріл. гестапо. Вписана до почес. Куреня Заліз. Хреста – пластунів, які полягли за волю України.

**І. Дем’янова, К. Завальнюк,
Л. Левенець, В. Окаринський.**

ПЕТЕРСОН

Оке (06. 01. 1948, м. Онге, Швеція) – шведський громадський діяч. Закін. Стокгольм. ун-т. Від 1969 – на дипломат. роботі. Працював у посольствах Швеції в різних країнах світу. Грудень 2000 – липень 2004 – посол Швеції в Україні. У листопаді 2001 в м. Тернопіль виступив перед студентами та викладачами ТАНГ (нині ТНЕУ), зустрівся з представниками гендерної команди “Ольга”; учасник 10-х *Нобел. читань*.

Ю. Ковальков, К. Саломонссон, В. Ханас.

ПЕТЛЬОВАНА-КОЛОС

Станіслава Андріївна (13. 11. 1944, с-ще Бабіця Жешув. воєв-ва, Польща) – громадська діячка, економіст. Депутат ВР СРСР (1970–74). Орден “Знак Пошани” (1973), ін. нагороди. 1945 пересел. з родиною в смт Микулинці Теребовлян. р-ну, від 1951 – в м. Тернопіль. Закін. Терноп. фінанс.-екон. ін-т (1975, нині ТНЕУ). Працювала на з-ді “Електроарматура”, нині належ. до ВО “Вагра”: токарем, свердлувальницею (1964–74), економістом (1974–2000).

Н. Халуца.

ПЕТЛЮРА

Симон Васильович (10 (23). 05. 1879, м. Полтава – 25. 05. 1926, м. Париж, Франція) – громадсько-політичний і державний діяч, публіцист. Навчався у Полтав. духов. семінарії (1895–1901), виключ. за членство в укр. таєм. громаді, вияв. рев.-нац. настроїв і запрошення до семінарії *М. Лисенка*. Від 1900 – чл. РУП (від 1905 – УСДРП). Уникаючи арешту, 1902 виїхав на Кубань (нині РФ), де прац. учителем, архи-

вістом; чл. Чорномор. вільної громади РУП у м. Катеринодар (нині Краснодар, РФ). У грудні 1904 на конф. РУП у м. Львів виступив проти об’єднання з РСДРП. Навчався на курсах українознавства у Львів. ун-ті під кер-вом *М. Грушевського*. На поч.

1906 у м. Петербург (нині Санкт-Петербург, РФ) – ред. г. “Вільна Україна”; від липня цього ж р. – секр. щоденника “Рада” (м. Київ), 1907–08 – співред. соц.-демокр. часопису “Слово”. Від 1912 – ред. ж. “Українская жизнь” у м. Москва (нині РФ). 1914–18 – працівник Союзу земств і міст, голова Укр. військ. ком-ту Зх. фронту в м. Мінськ (нині Білорусь). П. – один із провід. діячів укр. нац.-демокр. революції: від березня 1917 – чл. УЦР, від травня – голова Укр. військ. ген. ком-ту, від червня – ген. секр. військ. справ (у грудні через розбіжності в поглядах із *В. Винниченком* пішов у відставку). Січень–лютий 1918 – орг.-тор. Гайдамац. коша Слобід. України, учасник придуш. більшовиц. повстання в Києві. За Гетьманату очолював Київ. губ. земство і Всеукр. союз земств, ініціатор упорядк. могили *Т. Шевченка* в м. Канів (нині Черкас. обл.; управа м. Кременець перерах. 1 тис. грн.). За антигетьман. маніфест Всеукр. союзу земств у липні 1918 П. заарешт., у листопаді звільн. і обран. до *Директорії УНР*. Відтоді – Гол. отаман *Армії УНР*. У лютому 1919 вийшов із УСДРП; голова Директорії УНР. Очолював об’єдн. укр. зброй. сили, які 30 серпня 1919 здобули Київ. 5 грудня того ж року виїхав до м. Варшава для орг.-ції військ.-політ. союзу з Польщею проти більшовиц. Росії (у квітні 1920 підпис. *Варшав. угоду 1920*). Від листопада 1920 – кер. екзил. Уряду УНР у Польщі. 31 грудня 1923 виїхав до Австрії, згодом – до Угорщини, Швейцарії (в м. Берн гостював у *Леся Курбаса*). Від жовтня 1924 – в Парижі, де організ. вид. тижневика “Тризуб”, виконував обов’язки голови Директорії УНР і Гол. отамана УНР. П. вбив. більшов. агент. Кілька разів П. перебував у м. Тернопіль: 1904 під іменем та прізвищ. Святослава Тагона їхав через Тернопіль до Львова; 23 лютого 1919 як голова Директорії УНР відвідав місто з офіц.

візитом; 16–31 травня 1919 у Тернополі оголосив мобілізацію і контролював її провед., займався формуванням Волин. армій. групи в р-ні м. Кременець, зустрічався з представниками різних політ. сил зі Сх. України щодо б-би проти більшовиків, членами Уряду ЗУНР, підписав наказ польов. команди Армії УНР про реорганізацію її частин, закон щодо розслідування протисверрей. погромів, відвідав укр. г-зію; 21–22 вересня 1920 (в Тернополі у приміщенні залізничного вокзалу розташ. штаб П.); 21 листопада того ж року – перед від'їздом до Польщі; не раз перебував на Тернопільщині, зокрема тричі – в м. Бережани: наприкінці листопада 1918, коли штаб УГА перемістився до цього міста, П. виступав на ринковому майдані перед військом; 1 березня 1919 – присутній на нараді старшин УГА, мав зустрічі з представниками цивільної та військової властей, зокрема з *Т. Старухом*, відвідав польовий шпиталь, побував у с. Потутори (нині Бережан. р-ну); 20 травня 1919 з генералами *В. Курмановичем*, *О. Микиткою*, *М. Омеляновичем-Павленком*, полковниками *Г. Коссаком*, *Г. Стефанівим* – учасник великої наради в *Бережан. замку*; 29 травня 1919 – в м. Збараж (1997 на фасаді буд. залізничної станції встановл. мемор. дошка) та м-ку, нині смт Вишневець (Збараз. р-ну), де відвідав замок, церкву-усипальницю князів Вишневецьких; влітку 1919 в м. Чортків вів переговори з *Є. Петрушевичем*; із штабом Армії УНР – у м. Борщів; у липні 1919 – на ст. Богданівка (нині Підволочис. р-ну); в липні 1920 – у Кременці (про це йдеться у поемі “П'ята симфонія” і щоденнику *Є. Маланюка*), де 2004 встановл. мемор. дошка (у листопаді 1920 проживав у с. Чабарівка (нині Густин. р-ну). Іменем П. назв. бульвар у Тернополі.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ПЕТРАШ

Богдан Осипович (19. 02. 1955, смт Підбуж, нині Дрогобицьк. р-ну Львів. обл.) – педагог, музикант, краєзнавець. Син *О.* та *Н.*, брат *М. Петрашива*. Відмінник нар. освіти УРСР (1989). Чл. НСЖУ (2007). Закін. Терноп. муз. уч-ще (1974), Івано-Франк. пед. ін-ту (1983, нині Прикарп. нац. ун-т). Під час служби у ЗС очолював полков. духов. оркестр у Москов. військ. окрузі (1974–76, нині РФ). Працював викл. муз. шкіл у м. Монастириська та смт Микулинці Тербовлян. р-ну, вчителем музики в Терноп. ЗОШ № 17, 25, ЗОШ у с. Вел. Гаї Терноп. р-ну, зав. муз. студією в Тернополі. ЗОШ № 10, викл. у Тернополі. пед. ін-ті (1993–2004, нині ТНПУ). Від 2005 – наук. ред. ТЕС. Понад 15 р. кер. вокал.-інструмент.

ансамблю в Терноп. обл. тубдиспансері (диплом 3-го ступ. Всесоюз. огляду худож. самодіяльності, 1987). Вокал.-інструмент. ансамбль Терноп. рай. лікарні, дит. хор та жіночий ансамбль с. Вел. Гаї під кер. П. – неоднораз. переможці творч. конкурсів. Автор кн. “Мирослав Скала-Старицький” (1998), “Тернопіль з Божої ласки” (1999; обидві – Т.), краєзн. статей, рецензій, наук.-метод. праць із муз. педагогіки.

Б. Мельничук.

ПЕТРАШ

Марта Осипівна (14. 01. 1960, м. Борислав Львів. обл.) – педагог, перекладач, декламатор. Дочка *Н.* та *О.*, сестра *Б. Петрашива*. Магістр природознавства (1997). Чл. Асоц. перекладачів США (1993). Закін. природн. ф-т Терноп. пед. ін-ту (1983, нині ТНПУ), ф-т інозем. мов Львів. ун-ту (1990, нині нац. ун-т), магістратуру в ун-ті у м. Даллас (1997, США). Працювала вчителькою англ. мови у школах на Львівщині, в Почапин. ЗОШ Терноп. р-ну (1983–90). Як декламатор викон. твори *М. Шашкевича* у містах Тернопіль, Бережани, Київ, Москва (нині РФ); за ініціативи *О. Гончара* у делегації Укр. ком-ту захисту миру виступала у містах Канади (1987). Від 1990 проживає у США. Працювала перекладачем у нафт. компанії “Mobil”; учасник міжнар. конференцій. Співзасн. та кер. вид-ва “Albion Woods”, співавт. 6 різногалуз. тлумач. словників (1992–2000). Від 2000 – викл. природн. дисциплін у коледжі (всі – Даллас). Часто відвідує батьківщину; як читець виступ. на сцені нац. палацу культури “Україна” у м. Київ на твор. звіті майстрів мист-в і аматор. колективів Терноп. обл. (2003).

Б. Мельничук.

ПЕТРАШ

Неоніла Миколаївна (з дому – Гусак; 01. 05. 1934, м. Тернопіль) – лікар-стоматолог, літератор.

Дружина *О.*, мати *Б.* та *М. Петрашів*. Відмінник охорони здоров'я УРСР (1984). Чл. правління Асоц. стоматологів Тернопільщини (2004), спец. вищої кваліфікац. категорії (1979), делегат 5–8 з'їздів стоматологів України (1967–85), Всеукр. форуму лікарів (2004). Закін. Київ. мед. ін-т (1964, нині нац. мед. ун-т). Працювала лікарем у смт Підбуж, м. Борислав, зав. відділ. Дрогобиц. рай. стомат. поліклініки (1964–65, усі – Львів. обл.); лікарем (1965–78), від 1978 – заст. гол. лікаря Терноп. обл. стомат. поліклініки (нині міськ. комунал. стомат. поліклініка). Автор публікацій із методики профілактики захворювань, наук.-метод. розробок у галузі стоматології, рецензій, худож. тв. (оповідань, новел, віршів).

Б. Мельничук.

ПЕТРАШ

Осип Осипович (12. 04. 1929, с. Горохолина, нині Богородчан. р-ну Івано-Фр. обл.) – літературознавець, критик, педагог. Чоловік *Н.*, батько *Б.* та *М. Петрашів*. Доц. (1995). Премія ім. *Братів Богдана і Левка Лепких* (1999). Закін. Львів. ун-т (1952, нині нац. ун-т). Працював у школах на Львівщині, від 1964 – викл. пед. ін-ту в м. Дрогобиц. Львів. обл.

1966 звільн. з роботи “за зв'язки з учасниками антидержавної змови І. Дзюбою та М. Горинем”. Відтоді – у м. Тернопіль, де вчителював у школах. Від 1992 – викл. Терноп. пед. ін-ту (нині ТНПУ). Опублік. дослідження про життя і творчість *Б. Лепкого*, *І. Франка*, *М. Шашкевича* та ін. діячів укр. культури, всього бл. 150 праць. Автор кн. “Руська Трій-

ця”. *М. Шашкевич*, *І. Вагилевич*, *Я. Головацький*” (1972), “Руська Трійця”. *М. Шашкевич*, *І. Вагилевич*, *Я. Головацький* та їхні літературні послідовники” (1986; обидві – К.), зб. статей “Огонь в одежі слова” (Даллас, США, 1995), “Подвижники української ідеї. Маркіян Шашкевич та його побратими” (Т., 1996). Окремі публікації присвяч. пед. майстерності вчителя. Перевідав “Зільник” *В. Шашкевича* (1965), опубл. невід. твори *Т. Бордуляка* “Батьюшка Спирідіон” (1995), “Татари” (2003), іноз. мовами власну наук. розвідку про “*Русалку Дністровую*” в ж. “Кур'єр ЮНЕСКО” (1989, № 4).

М. Ониськів.

ПЕТРІГА

Микола Олександрович (06. 12. 1923, с. Метнів, нині Зборів. р-ну – 26 серпня 2003, м. Тернопіль) – вчений у галузі економічної географії, громадський діяч. Канд. екон. н. (1968). Учасник нім.-рад. війни; вояк УПА; репресований. Закін. у м. Львів г-зію та ун-т (1951, нині нац. ун-т). Працював учителем у СШ смт Козова та Львова (1951–61), викл. екон. географії Львів. торг.-екон. ін-ту (1961–69, нині комерц. акад.). 1969–93 – доц., 1971–82 – зав. каф. екон. географії та екон. історії, від 1993 – проф. ТАНГ (нині ТНЕУ). Співорг-тор і чл. *Братства ОУН-УПА Поділ. краю “Лисоня”*. Автор понад 60 наук. праць, навч. посібників, підручників.

П. Медведик, М. Ониськів.

ПЕТРИК

Андрій Іванович (15. 10. 1919, с. Кутище, нині Любар. р-ну Житомир. обл. – 17. 05. 1990, смт Микулинці Тербовлян. р-ну) – художник. Учителював у селах Панасівка та Липне (1938–39; обидва нині – Любар. р-ну Житомир. обл.). Учасник нім.-рад. війни. Малярство опанував самотужки. Від 1945 – в м. Збараж, 1948 – в м. Тербовля, де викл. малювання в технікумі підгот. культосвіт. працівників (до 1958; нині вище уч-ще культури), прац. художником-оформлювачем на ф-ці ялик. прикрас, взут. ф-ці, у міськ. худож. майстерні. Від 1983 – у Микулинцях. Працював у

техніці олії в жанрах пейзажу, натюрморту і портрета. Учасник виставок у містах Тернопіль (1948–90) і Київ (1975, 1976, 1981, 1988). Персон. виставки у містах: Тербовля (1980, 6 картин), Тернопіль (1983, 100 картин), Кременець, Монастирська (1986). Посмерт. виставка у ТОХМ (1991, 48 картин) і м. Почаїв Кременец. р-ну (1991–92). Твори П. зберіг. в музеях та приват. колекціях.

А. Гриб, І. Дуда, Г. Кушнерик.

ПЕТРИК

Михайло Романович (06. 12. 1959, с. Ласківці Тербовлян. р-ну) – вчений у галузі математики,

краснавець. Канд. фіз.-матем. н. (1990), акад. АН технолог. кібернетики України (2002), чл.-кор. Міжнар. Акад. комп'ют. н. (1993). Чл НТШ (1996). Закін. Чернів. ун-т (1982, нині нац. ун-т). Наук. прац. НДІ “Компресормаш” у м. Суми (1982–88), ст. н. с.,

зав. наук.-дослід. відділ. систем. дослідж. проблем ресурсозбереження Чернів. ун-ту (1988–90), заст. дир. з наук. роботи Укр. інж. центру екології і ресурсозбереження Міносвіти України у м. Чернівці (1991–94), доц. каф. матем. моделювання у Чернів. ун-ті. Від 1994 – доц. Терноп. приладобудів. ін-ту (нині ТДТУ). Кер. досліджень лабораторії матем. моделювання масопереносу в неоднорід. і напористих середовищах відповідної укр.-франц. програми; очолює Центр франко-укр. наук. кооперації і підготовки персоналу при цьому ВНЗ. Співініц. створ. тех. ун-ту. Орг-тор і кер. наук. конф., присвяч. 175-річчю Ласковец. СШ (2001, Ласківці). Автор понад 50 наук. праць, у т. ч. 6 монографій; числен. публікацій про нац. та інтелект. відродження України.

І. Дем'янова, Г. Кушнерик, М. Ониськів.

ПЕТРИКІВ

– село у Тернопільському районі. Центр сільради. Розташ. на пр. березі р. Серет, за 3 км від обл. центру і 4 км від найбл. залізн. ст. Тернопіль. Насел. 3254 особи (2007). Перша писем. згадка – 1458. Серпень 1836, 1864 – сильні буревії; 1879, 1882 – нашествия шурів; 1887 – епідемія віспи; 1900, 1904, 1911 – епідемія скарлат

Церква св. Іллі.

тини. Діяли “Просвіта”, “Сільський господар”, “Рідна школа” та ін. т-ва, кооператива. Є церква св. Іллі (1761), костюл св. Петра і Павла (1936), капличка на місці буд-ва нової церкви, каплиця покровителів бджільництва св. Зосима і Саватія (1992), “фігура” св. Яна. Спорудж. пам'ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1975), воякам УПА на місці перезахоронення (1990-і), насип. символ. могилу Борцям за волю України (1991). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв'язку, геріатр. буд.-інтернат, дит. буд.-інтернат, санаторій-профілакторій “Веселка”, притулок для дітей-сиріт “Пресвята родина”, відділ. птахофабрики “Тернопільська”, теплич. госп-во, ремонт.-мех. і сувенір. цехи держлісгоспу, 5 торг. закладів. У П. народ. акад. Австр. АН П. Бріль, педагог, військовик С. Бріль, громад. діяч, меценат Ю. Наконечний, громад. діяч, пасічник Б. Рудка, реліг. діяч З. Чубатий, проживає письменник П. Сорока, перебували поет С. Алич (Мокрій), громад.-політ. діяч Л. Кравчук, реліг. діяч А. Шептицький. Побл. П. виявл. археол. пам'ятки пізн. палеоліту та височ. культури. Про насел. пункт 2002 видав кн. Ю. Лоза.

М. Батько, В. Уніят.

ПЕТРИНЮК

Василь Андрійович (20. 07. 1952, с. Огризківці Лановец. р-ну) – економіст, господарник, громадський діяч. Засл. прац. с. госп-ва України (1997). Герой України (1999). Грамота УПЦ і медаль на честь 2000-річчя Різдва Христ. (1999); Почес. грамота КМ України; “Знак пошани” Мін-ва агрополітики України (обидві – 2002); Грамота Митрополита Київ. і всієї України та орден УПЦ Св. рівноапостол. Вел. князя Володимира 3-го ступ. (2002). Академік Укр. технолог. акад. (2000). Закін. с.-г. технікум бухгалтер. обліку в м. Шепетівка Хмельн. обл. (1970), Терноп. фінанс.-екон. ін-т (1976, нині ТНЕУ). Працював гол. бухгалтером колгоспу в с. Ван-

жулів Лановец, р-ну (1971–74). Від 1974 – у Хмельн. обл.: гол. бухгалтер Білогір. рай. упр. с. госп-ва, голова правління колгоспу в смт Ямпіль Білогір. р-ну (1980–91), 1-й секр. Теофіпол. РК КПУ; від 1992 – голова колгоспу в с. Новоставці Теофіпол. р-ну; 1998 заснував тут фермер. госп-во “Огайо”, 1999 – очолив ТОВ “Полква”, від 2002 – у цьому ж селі ген. дир. ТОВ “Старт”, яке об’єднало 4 збанкрутілі госп-ва; обробляє бл. 12 тис. га землі; оренд. рілля в Лановец. р-ні; впроваджує новітні технології та форми орг-ції праці; утримує соціальну сферу 15 сіл. Від 1998 П. – заст. голови Всеукр. спілки с.-г. підпр-в.

Б. Мельничук.

ПЕТРИЦЬКИЙ

Михайло Костянтинович (05. 11. 1865, м. Копичинці, нині Гусятин. р-ну – лютий 1921, м. Харків) – громадський діяч, видавець. Закін. учит. семінарію і торг. акад. у м. Львів, учительовав, займався торгівлею; учасник нац.-культур. і громад. акцій укр. громади в Копичин. повіті, зокрема 1902 – вел. селян. страйку. 1902–06 – засн., вид. і ред. газ.-тижневика “Гайдамаки” (м. Львів). Видав низку книг укр. авторів: *П. Карманського*, *Б. Лепкого*, *В. Щурата* та ін. Від 1905 провадив передвибор. кампанію до австр. парламенту; 1907–18 – його посол від Гусятин. округу. За сприяння П. у Копичинцях спорудж. “Народний Дім”. За політ. діяльність ув’язнений. Під час 1-ї світ. війни рос. війська вивезли П. як заручника до Росії, звідки повернувся 1917; співзасн. у Копичинцях філії т-ва “Сільський господар” (1917), для якого придбав будинок. На поч. 1919 – чл. УНРади ЗУНР. Після переходу уряду за р. Збруч – старшина з пропаганди Нач. команди УГА. П. заарешт. більшовиц. влада; вивез. до Харкова, де 1921 засудж. до страти за сфабрик. звинуваченням; закат. у тюрмі.

Б. Головин, П. Гуцал, І. Дуда, Б. Пиндус.

ПЕТРИШИН

Григорій Прокопович (12. 06. 1934, с. Голгоча, нині Підгаєц. р-ну – 25. 10. 1998, с. Швейків Монастирис. р-ну) – священник, протоієрей,

літератор. Закін. духов. семінарію в м. Одеса і духов. акад. в м. Москва (нині РФ). Служив душпастирем у селах Потугори Бережан. (1963–74), Гадинківці Гусятин. (1974–83), Заставці Монастирис. (1983–93), Вербів Підгаєц. (1993–96) і Швейків Монастирис. (1996–98) р-нів. Зазнавав утисків рад. влади. Від 1993 – капелан *Братства ОУН-УПА Поділ. краю “Лисоня”*. Проповіді супроводив, як правило, влас. віршами. Автор зб. духов. поезій “Струмок з вічності” (Т., 2000; упоряд. *Г. Петрук-Попик*), публікацій у пресі. 2004 на родин. буд. П. у с. Голгоча встановл. мемор. таблицю.

Б. Мельничук.

ПЕТРО І Олександрович

(09. 06. 1672, м. Москва, нині РФ – 08. 02. 1725, м. Петербург, нині Санкт-Петербург, РФ) – московський цар, перший російський імператор. 1707 із гетьманом Лівобереж. України *І. Мазепою* перебував у м. Бережани, в замку-резиденції магнатів *Сенявських* для узгодж. воєн. планів. Мешкав у літньому мислив. палаці в с. Рай (нині належ. до м. Бережани). Тоді ж оглянув і м-ко, нині м. Почаїв Кременец. р-ну. Йдучи з військами на підмогу польс. королеві Августу, побував у м. Збараж. 1711 перебував у містах Бережани і Кременець.

Б. Пиндус, А. Сенік.

ПЕТРІВ

Микола Іванович (31. 03 (12. 04). 1840, с. Вознесенське, нині Макар’єв. р-ну Костром. обл. РФ – 20. 06. 1921, м. Київ) – літературознавець. Проф. словесності (1876). Чл.-кор. Петроград. АН (нині м. Санкт-Петербург, РФ), акад. АН України (від 1919). Закін. Київ. духов. семінарію (1865). 1865–70 викладав словесність у *Волин. духов. семінарії* в м. Кременець. Вивчав рукописи і стародруки Пд.-Зх. Волині. 1870 переїхав до Києва, де викл. у духов. акад. Автор кн. “Нариси з історії української літератури XVIII ст.” (1880), “Нариси з історії української літератури XIX ст.” (1884), істор.-краєзн. праць “Вольнь. Историческое описание” (1888, перевид. 1993), “Подолія. Историческое описание” (1891); праць із археології, етнографії, музей. справи, образотв. мист-ва.

Вас. Ханас, Г. Черніхівський.

ПЕТРІВ

Станіслав Володимирович (04. 11. 1947, м. Чортків) – фахівець у галузі плазми. Д-р тех. н. (1996). Чл. Нью-Йорк. АН (США). Закін. Київ. політех. ін-т (1975, нині нац. ун-т “Київський політехнічний інститут”), відтоді працює в

Ін-ті газу НАНУ. Займається наук., громад. та організац. діяльністю. Автор числен. дослідниц. праць.
М. Железняк (ЕСУ).

ПЕТРОВА

Антоніна Василівна (13. 11. 1980, м. Тернопіль) – спортсменка, громадська діячка. Закін. у м. Львів уч-ще фіз. культури (1997) та ін-т фіз. культури (2001). Канд. у м. сп. зі спорт. гімнастики, м. сп. з фристайлу. Чемпіонка України (1996), етапу Кубка Європи в Чехії (1999). Від 2002 – у м. Тернопіль.

В. Ханас.

ПЕТРОВИЧЕВА

Людмила-Ванда Миколаївна (з дому – Кравчук; 05. 11. 1882, м. Чернівці – 27. 12. 1971, м. Борщів) – співачка (меццо-сопрано). Сестра *Ф. Лопатинської*. Співу навчалася в муз.-драм. студії при театрі т-ва “Руська бесіда” у Львові в проф. В. Висоцького та *М. Коссака*. Солістка хору в м. Чернівці (1897–99), опер. трупи театру т-ва “Руська бесіда” (1899–1914), трупи *В. Коссака* (1920–21). Виступ. на сценах у містах Тернопіль, Бережани, Збараж, Чортків та ін. насел. пунктах краю. Згодом – реж. драм. гуртка, нар. театру в Борщеві. Вокал. партії: Наталка, Кулина (“Наталка Полтавка”, “Чорноморці” М. Лисенка), Оксана, Одарка (“Запорожець за Дунаєм” С. Гулака-Артемовського), Ганна (“Катерина” М. Аркаса), Кармен (однойм. опера Ж. Бізе). Займалася концерт. діяльністю.

В. Барна, П. Медведик, Б. Пиндус.

ПЕТРОВСЬКИЙ

Богдан Степанович (16. 04. 1930, м. Городенка, нині Івано-Фр. обл. – 01. 04. 2007, смт Вел. Березовиця Терноп. р-ну) – вчений у галузі машинобудування. Канд. тех. н. (1968), доц., акад. Укр. нафтогаз. акад. (1998). 9 медалей ВДНГ СРСР, грамоти і дипломи міжнар. виставок. Закін. Львів. політех. ін-т (1956, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Працював інж.-конструктором, інж.-випробувачем, конструктором, нач. відділу випроб. газомотор. компресорів у м. Горький (нині м. Нижній Новгород, РФ), нач. цеху упр. магістрал. газопроводів у м. Тернопіль, ст. інж., нач. цеху з вироб-ва пластмас. деталей такого ж упр. у м. Київ (1959–64), ст. н. с. в Ін-ті нафти і газу (1965–73, м. Москва, нині РФ). Доц. Львів. політех. ін-ту і наук. кер. лаб. Мінгазпрому СРСР (1973–91). 1991–2003 – дир.-гол. конструктор Держ. наук.-вироб. фірми “ПолімерСервісМаш” Мінпаливенерго України. Започатк. (1961) напрямок приклад. науки: високоэффект. застосування пластмас. деталей (ущільнень, підшипників, шарнірів) у газотранспорт. машинобудуванні, дорожньобуд. та с.-г. техніці. Автор 140 наук. праць, у т. ч. 2 монографій, 34 свідоцтв на винаходи, 6 патентів (вид. в Австрії, Вел. Британії, Італії, Франції, ФРН, Японії).

І. Дем’янова.

ПЕТРОВСЬКИЙ

Олександр Миколайович (24. 02. 1961, Таджикиська РСР, нині Таджикистан) – історик, археолог, культуролог, краєзнавець, педагог, громадський діяч. Канд. істор. н. (1997). Закін. Терноп. СШ № 10 (1978), Сімферопол. ун-т (1983). Від 2005 – докторант Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Працював учителем у м. Сімферополь, вихователем у ПТУ № 1 та викл. історії, майстром вироб. навчання в ПТУ № 4 (обидва – м. Тернопіль). Від 1986 – у Терноп. пед. ін-ті (нині ТНПУ): асист., ст. викл., доц., 1989–92 – заст. дек. геогр. ф-ту, 1992–2004 – заст. дек. істор. ф-ту, 2000–03 – заст. голови наук.-метод. ради. Засн. археол.-краєзн. музею “Джерела” (1996) і наук.-дослід. лаб. “Археологія Тернопільщини” (2000); наук. кер. археол. клубу “АГУ СТІС”. Голова істор. секції Терноп. обл. відділ. Малої АН України (2004). Осн. напрямки наук. досліджень – наук. та організаційно-метод. засади охорони культур. спадщи-

ни, археол. минуле України, зокрема Тернопільщини. Відкрив більше 40 археол. пам'яток. Автор понад 80 наук. і наук.-метод. праць, краєзн. досліджень, зокрема словників-довідників "Епоха каменю" (1997), "Епоха енеоліту" (1998), монографій "Тернопілля: сторінки історії" (1995), "Культурна спадщина України: Загасцький святого Іоанна Милостивого чоловічий монастир" (2005, співавт.).

О. Гаврилюк.

ПЕТРУК (ПЕТРУК-ПОПИК)

Ліна Георгіївна (17. 03. 1966, м. Тернопіль) – лікар, громадська діячка, літераторка. Дочка

Г. Петрука-Попика. Депутат Терноп. обл. ради (від 2006). Закін. Терноп. мед. ін-т (1990, нині ТДМУ). Проходила інтернатуру на базі Гусятин. ЦРЛ; працювала лікарем-анестезіологом-реаніматологом Шумс. ЦРЛ. Дільн. терапевт (1992), лікар-ендокринолог Терноп. міськ. клін. лікарні № 2 (1992–2002). Володіє методами давн. китай. медицини. 2002–05 – помічник-консультант нар. депутата України *І. Стойка* в Апараті ВР України. Від 16 лютого 2005 – в Терноп. ОДА: помічник голови ОДА, заст. голови профспіл. ком-ту. Чл. НРУ (від 1996); заст. голови Терноп. край. орг-ції НРУ (від 2002). Авторка зб. поезій "Зі світом – на ти" (2000), кн. прози "Ісусе, допоможи мені жити" (2007), публікацій у респ. та обл. періодиці. Шеф-ред. вісника ТКО НРУ "Рухівське слово" (від 2005).

І. Дем'янова.

ПЕТРУК-ПОПИК

Георгій Михайлович (18. 04. 1932, с. Вел. Іловиця, нині Шумс. р-ну – 15. 06. 2006, м. Тернопіль, похов. у родин. селі) – поет, прозаїк, публіцист, лікар, громадсько-політичний діяч. Батько *Л. Петрук*. Чл. НСПУ (1983). Нар. депутат СРСР (1990–91), депутат Терноп. обл. ради (1990–95). Орден "За заслуги" 3-го ступ. (2002), вища нагруд. відзнака НРУ "За заслуги перед українським народом" 2-го ступ. (2004). Відмінник охорони здоров'я УРСР (1979). Засл. діяч культури польської (1986). Премії

ім. *Братів Богдана і Левка Лепких* (1994) та *У. Самчука* (2000). Навчався у Кременец. мед. уч-щі (1950–51). Згодом служив на Балт. і Тихоокеан. флотах. Закін. військ.-мор. уч-ще в м. Енгельс Саратов. обл. (1953, нині РФ), Чортків. мед. уч-ще (1957) і

Терноп. мед. ін-т (1969, нині ТДМУ). 1957–63 працював у мед. закладах Шумс., Терноп. р-нів та Дрогобиц. р-ну Львів. обл. 1969–84 – зав. відділу Терноп. обл. сан.-епідем. станції. 1984–92 – відп. секр. Терноп. обл. орг-ції СПУ, від 1986 – чл. правління, 1991 – чл. ради СПУ, 1998–2001 – голова Терноп. обл. орг-ції НСПУ. В листопаді 1988 – Терноп. обл. орг-ції ТУМ ім. Т. Шевченка, чл. ради; в лютому 1989 – Терноп. обл. орг-ції т-ва "Меморіал"; у березні того ж р. – Терноп. край. орг-ції НРУ, чл. ради, за що виключ. із КПРС. У вересні 1989 – кер. обл. делегації на устан. з'їзді Руху, чл. Вел. ради НРУ; від грудня того ж р. – співголова Терноп. край. орг-ції НРУ, від березня 1999 до травня 2002 – її голова, чл. Центр. пров. НРУ; помічник-консультант нар. депутата України. В грудні 1990 – делегат устан. з'їзду ДемПУ, до 1993 – чл. нац. ради цієї партії. Співініц. спорудж. храму УАПЦ у родин. селі. Автор зб. поезій "Весняні птахи" (1981), "Топольний сніг" (1982), "Пригорща жита" (1986), "Думаю вголос" (1990), "Співоче поле" (1991), "Калиновий заспів", "Березневі послання", "Полум'я Волині" (роман у віршах; усі – 1995), "Листків пожовклих переліт", "Бережи Україну і Свободу" (кантата; обидві – 1997), "Це ти, Україно моя" (пісні), "В обіймах блискавиць" (обидві – 2002), "Нурт Ніагари" (поема-феєрія, 2003), "Калина між терням" (2007), худож.-публіцист. книг "Аура слова й борні. 1984–91" (2002) та "Погляд з третього неба" (2005), статей у періодиці, в т. ч. укр. часописах Австралії, Вел. Британії, Канади, Німеччини, Польщі, США. Диплом. всеукр. книжк. форуму (2003) у номінації "Книга року – інтелектуальний бестселер за кн. прози "Аура слова й борні. 1984–91"; диплом і медаль за поезії у зб. "Альба поетіка" (Мілан, Італія, 1995). Тв. П.-П. перекл. англ., болгар., італ., польс., рос. та ін. мовами.

Б. Мельничук, Л. Щербак, Г. Яворський.

ПЕТРУНІЯК

Іван Степанович (06. 09. 1954, с. Гавриляк Тлумац. р-ну, нині Івано-Фр. обл.) – художник-керамік. Чл. НСХУ

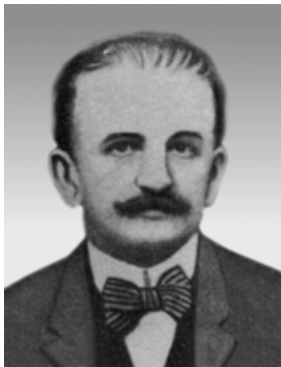
(1994). Закін. відділ. кераміки Львів. ін-ту декор. і приклад. мист-ва (1981, нині нац. акад. мист-в). Від 1981 працює в худож.-вироб. комбінаті Худ. фонду України у м. Тернопіль. Від 1982 – учасник обл., зонал., респ. виставок у містах

Київ, Львів, Сімферополь, Тернопіль та ін. Працює в жанрі декор.-приклад. і монумент. мист-ва. Серед тв.: декор. панно “Захар Беркут” (1981; теракота), декор. решітка “Весна” (1985; фарфор, розпис), керам. рельєф “Рідні переспіви” (1991), декор. пласти “Імпровізації” (1994, 6 од.) та “Хресна дорога” (1999, 3 од.), декор. фонтан “Фауна і флора” (1994), декор. тарелі “Гетьман”, “Роксолана”, “Юрій Переможець” (1998; усі – шмот). Твори П. зберіг. у мемор. музеї І. Франка у Львові, ТОКМ, приват. колекціях у Польщі, Сирії та ін. країнах.

Б. Мельничук, Т. Удіна.

ПЕТРУШЕВИЧ

Євген Омелянович (03. 06. 1863, м. Буськ, нині Львів. обл. – 29. 08. 1940, м. Берлін, Німеччина; 01. 11. 2002

прах перепохов. у м. Львів) – правник, державний і політичний діяч. Дядько *Л. Петрушевича*. Президент УНРади ЗУНР (жовтень 1918 – березень 1923). Д-р права (1891). Навчався у Львові в укр. акад. г-зії і на правн. ф-ті ун-ту.

В серпні 1885 – учасник мандрівки укр. студент. молоді по Тернопільщині. Працював адвокатом у м. Сокаль на Львівщині. 1907 обраний від округу Сокаль–Радехів–Броди–Зборів послом австр. парламенту; не раз виступав на Зборівщині на зібраннях громад і вічах. Одно-

часно від 1910 – посол *Галиц. сейму*. Під час 1-ї світ. війни – у м. Відень (Австрія); належав до Гол. Укр. Ради (від травня 1915 – Заг. Укр. Рада). Наприкінці 1916 очолив Укр. парламент. репрезентацію, яка стала політ. проводом галиц. українців. 19 жовтня 1918 обраний у Львові Президентом УНРади, яка 13 листопада проголосила ЗУНР. Наприкінці листопада прибув із Відня у м. Тернопіль, де перебував уряд ЗУНР; займався держ. справами, очолював переговори з представником УНР Г. Сидоренком про умови злуки, призначив *М. Омеляновича-Павленка* та *Є. Мешковського* на керівні посади в УГА. 4 січня 1919 в м. Станіслав (нині Івано-Франківськ) знову затвердж. Президентом УНРади ЗУНР. За рішенням Труд. конгресу України від 23 січня цього ж року ввійшов до Директорії УНР. 9 червня в м. Заліщики від імені Президії УНРади і *Держ. секретаріату ЗУНР* П. передано всю військ. та цивіл. держ. владу й оголошено його *Диктатором ЗУНР*. На поч. липня того ж року уряд ЗУНР на чолі з П. перебрався до м. Борщів. Влітку 1919 в м. Чортків П. вів переговори зі *С. Петлюрою*. Також приїжджав у Бережани та ін. міста Тернопільщини. Після переходу в середині липня 1919 УГА за Збруч перебував у м. Кам’янець-Подільський (нині Хмельн. обл.). 15 листопада з ін. керівниками ЗУНР виїхав до Відня, де у липні наступ. року створив уряд Диктатора ЗУНР в екзилі. Після рішення Ради амбасадорів країн Антанти 15 березня 1923 про передачу Сх. Галичини до Польщі цей уряд припинив діяльність; П. переїхав у Берлін і відійшов від актив. політики.

М. Литвин.

ПЕТРУШЕВИЧ

Лев Степанович (1880, Львівщина – 1940, м. Львів) – правник, громадсько-політичний діяч. Племінник *Є. Петрушевича*. Навчався в г-зіях у містах Стрий (нині Львів обл.) і Львів, Львів. та Віден. (Австрія) ун-тах. Від 1910 – суддя в м. Бережани. Учасник *Листопад. зриву* в цьому місті, обраний від Бережан. повіту делегатом УНРади ЗУНР. Із УГА перейшов за р. Збруч, перебував у м. Кам’янець-Подільський (нині Хмельн. обл.) як радник уповноваж. із закорд. справ *Диктатора ЗУНР*. Від листопада 1919 – у м. Відень, де керував канцелярією уряду ЗУНР в екзилі (до березня 1923). 1926 повернувся в Галичину, працював правн. дорадником страх. компанії “Дністер”.

П. Гуцал, І. Дуда.

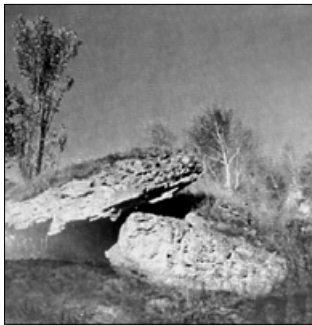
ПЕЧЕРА ВІДЛЮДНИКА

– порожнина у травертиновій скелі. Розташ. поблизу с. Литячі Заліщиц. р-ну в лісі на вершині схилу балки за 2 км на пд. схід від села. Вхід у печеру – округлий отвір на вертикал. стінці на вис. 4–5 м від її підшви. За розповідями старожилів, у цій печері 1930-і жив монах-відлюдник; тут він вирубав місце для ліжка й обладнав витяжку для розвед. вогнища. Харчувався здебільшого тим, що міг назбирати в лісі. Іноді виходив у села Литячі, Шутроминці (нині Заліщиц. р-ну), розмовляв із їх мешканцями на реліг. та морал.-етичні теми, вів щоденник. Пропав безвісти під час нім.-рад. війни.

Й. Свинко.

ПЕЧЕРА СТУДЕНТСЬКА

– порожнина у поверхневих верствах земної кори. Розташ. на пн.-сх. околиці м. Кременець в урочищі *Дівочі Скелі*. Належить до Кременец. філії заповідника “Медобори”.

Урочище Дівочі Скелі.

Сформов. у товщі піскуватих ооліт. вапняків сармат. ярусу неоген. системи, що увінчують вершини *Кременец. гір*, утворюючи стрімкі обрив. карнизи вис. 8–9 м. Вхід до печери – в підніжжі однієї зі скель мисоподіб. виступу, витягнутого на пд. захід до потоку Ірва і всипаного вел. (до 500 м³) брилами піскуватих вапняків. Печера становить систему вузьких ходів, розміщ. уздовж тектон. тріщин заг. довж. 240 м. Дно вкрите щебенисто-уламк. матеріалом та окр. брилами вміщаючих порід. Печера суха, лише подекуди видно сліди тимчас. скупчення води, що просочується згори під час інтенс. опадів. Походження П. С. – карстово-суфозійне. Неподалік ряд менших печер аналог. утворення. У деяких із них виявл. й опис. (І. Підоплічко, 1965; К. Татарінов, 1970) скупчення плейстоцен. і ранньоголоцен. тварин (печер. та бурого ведмедів, песця, пн. оленя, лемінга й ін.). П. С. має наук.-пізнав. цінність.

Й. Свинко.

ПЕЧЕРА ЮВІЛІЙНА

– карстова печера, пам’ятка природи загальнодержавного значення. Розташ. на лівому схилі

Каскад у південному залі.

долини р. Циганка поблизу с. Сапогів Борщів. р-ну. Утвор. в гіпсах тортон. ярусу неоген. системи; кілька галерей, закладених по тектон. тріщинах, з’єднані короткими ходами. Зал Планетарій має купол діам. 8 м по довгій осі та 5 м – по короткій. У склепінні галерей часто розкрив. неоген. вапняки і вапняк. мергелісті відклади, що залягають над гіпсами. Заг. довж. ходів – 1,6 км. Земел. відвід – 0,5 га.

Й. Свинко.

ПЕЧЕРИ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ

– підземні порожнини, що виробила вода у легкокорозинних гірських породах на території об-

Скельний храм.

ласті. Найпошир. у гіпсах верхн. тортону (баденію). Від 1960 відкрито кілька десятків печер, значна к-сть – у Борщів. р-ні (див. *Борщівщини печери*). Відомі також у вапняках верхн. тортону та піщан. оолітових і риф. вапняках нижн. сармату, неоген. гіпсах (див. “Млинки” й ін.). П. в гіпсах вражають не тільки вел. розмірами, а й особливостями будови, внутріш. красою, ба-

гатством кристал. утворень. Кожна печера має особливості, але є ряд спільних ознак, властивих усім гіпсовим печерам Поділля. У них переважають вузькі щілинні ходи, поєднані з вертикал. тектоніч. тріщинами двох осн. напрямків: пн.-зх., паралельного до Карпат, і пн.-сх., перпендикуляр. до них. У місцях згущення та перетину тектон. тріщин різних напрямків утворюються різноманітної форми порожнини – зали, окремі з них пл. понад 1000 м². Нерідко трапляються високі трубоподібні утвори – комини, які ніби просвердлюють товщу гіпсів над ходами й залами і верх. кінцем сягають підшви шару хемоген. ратинських вапняків. Діам. труб 1,6–2 м, до верху вони звужуються. Стінки ходів і залів печер здебільшого покриті водяно-прозорими, сніжно-білими, жовто-бурими та сірими кристалами вторин. гіпсу довжиною від 2–3 мм до 10 см. На пн. обл. у *Кременець. горах* є невеликі печери в піскуватих оолітових вапняках сармат. ярусу неоген. системи. Товщина верств вапняків,

Печера у Медоборах.

ска – 240 м і Піщанка – 166 м) виявлені в урочищі *Дівочі Скелі* поблизу м. Кременець. У деяких печерах у Кременець. горах виявлені й описані великі скупчення костей плейстоцен. і ранньоголоцен. тварин (печерного та бурого ведмедів, песця, пн. оленя, лемінга й ін.). У зв'язку з цим вони мають значну науку. цінність і потребують вивчення. У Терноп. обл. відомі й невеликі вертикал. печери у неоген. вапняках (*“Перлина”*, *“Опільська”* – виявл. 2002 поблизу с. Гутисько Бережан. р-ну; глб. – понад 30 м, має невеликі бокові відгалуження, сформовані у верхньоторгон. літотамнієвих вапняках). Усього у вапняках обл. виявл. понад 30 невеликих печер довж. 20–30 м, лише деякі з них досягають 150–240 м. 2007 спелеологи з Борщів. обл. краєзн. музею відкр. печеру *“Музейна”*, що розташована між *“Оптимістичною”* та *“Озерною”* печерами.

Й. Свинко.

ПЕЧЕРНИЙ ХРАМ У СЕЛІ РУКОМІШ БУЧАЦЬКОГО РАЙОНУ

– святилище, культова споруда у травертиновій скелі. Розташована на крут. пр. березі р. Стрипа. Це – зал пл. бл. 25 м². На стінах і стелі видно сліди від вирубування каменю. Вхід – вис. 1,5 м і шир. до 1 м – з пд. боку. На північ від храму є ряд менших гrotів, вирубуваних у скелі, які, очевидно, служили келіями для монахів. Неповдалік входу – залишки стародавн. муру. Біля підніжжя схилу розташовані мур. церква св. Онуфрія з 1,5-метр. стінами (збуд. бл. 250 р. тому на місці одноймен. дерев. храму). За переказами старожилів, печерний храм і монастир облаштували 13 ст. 2 монахи Києво-Печер. Лаври, які тут зупинилися, рятуючись від татаро-монголів, коли Батий зруйнував Київ. Згодом їх силоміць переселили у новозбуд. монастир оо. Василіян у м. Бучач. Скельний храм залишився, в ньому моляться досі. Нині він уособлює Божий гріб, тут лежить *“фігура”* Ісуса Христа, в страсну п'ятницю сюди вносять плащаницю для поклоніння. До скельної церкви підвед. освітлення, тут заст. вікно, настел. підлогу, є ікони. Цей храм – частина культового комплексу, до якого також належ. церква

Печери Тернопільщини.

що карстуються, не перевищує 8–10 м. На схилах долин і балок, де ці породи виходять на поверхню, спостеріг. обривисті карнизи, ущелини і балки. Форма П. переважно овальна, видовжена. Розміри залів досягають 30 м у діам. при висоті 1,5–2 м, рідше – 3–3,5 м. Стелі їх зазвичай склепінчасто-подібні або плоскі, інколи з ледве поміт. нахилом до бровки уступу або схилу балки. Найбільші з печер цього типу (Студент-

св. Онуфрія, Хресна дорога, басейн для освяч. води. Сюди приходять числен. паломники.

О. Волік, Й. Свинко.

ПЕЧЕРНИЙ РАННЬОХРИСТІЯНСЬКИЙ ХРАМ У СЕЛІ СТІНКА БУЧАЦЬКОГО РАЙОНУ

– святилище, культова споруда у травертиновій скелі. Розташ. серед граб. лісу в нижній ч. крут. лів. схилу р. Дністер на вис. 15–20 м над поверхнею води в річці. Вхід до храму – біля підніжжя скелі у невел. гроті карст. походження: довж. – 3 м, шир. – 2 м, вис. – 1 м. У його стелі є отвір шир. бл. 1,5 м, через який можна потрапити до штучно утвор. приміщення на 2-у ярусі – християн. храму, вирубан. у травертинах. Храм має форму неправиль. трапеції: довж. найдовшої стінки – 8 м, шир. – 9 м, вис. – 4 м. У центрі сх. стіни – квадрат. вівтар, заглибл. у породу на 3 м зі зображ. посередині солярного знаку у вигляді свастики діам. 30 см. На пн. стінці зображ. хрест із розшир. кінцями, на сх. – хрест із додатков. елементами у вигляді косих ліній вгорі та внизу, на пн. – стилізов. зображення звіра у стрибку довж. 30 см. На кожній стіні зображ. знаки у формі петлі, решітки, прямокутника, латин. і кирилич. літер. Біля нижн. гота знайдені фрагменти гончар. посуду з орнаментом у вигляді прямих ліній періоду Київ. Русі. Це свідчить, що християн. храм функціонував уже в 12–13 ст. Наявність солярних geometr. знаків і докирилич. письмен вказує на те, що храм виник, можливо, значно раніше, ще за часів язичництва, тобто до офіцій. прийняття християнства на Русі.

О. Волік, Й. Свинко, Г. Яворський.

ПЕЧІРНА

– село у Лановецькому районі. Центр сільради, який підпорядк. села Коростова та Кутиска. Розташ. за 15 км від райцентру і 8 км від найбл. залізн. ст. Влащинці. Насел. 286 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1618. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Під час 2-ї світ. війни у П. базув. підпіл. школа медсестер УПА. У липні 1943 в П. зупин. партизан. з’єднання *С. Ковпака*. Є

церква св. Миколая (1759, реставр. 1868, дерев.). Встановл. пам’ят. знак на т. зв. “козацькому” шляху. Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП. У П. народ. ред. М. Вербицький, археолог В. Воляник, еколог, меценат *Я. Голубицький*, діяч ОУН *Ю. Пундик*. Пobl. П. виявл. археол. пам’ятки пізн. палеоліту та черняхів. культури Київ. Русі.

Г. Басюк, В. Довгалюк, В. Уніят.

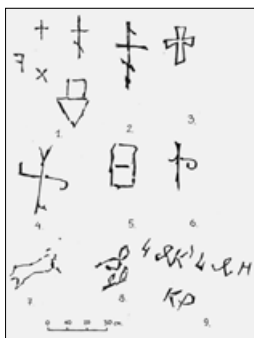
ПЕЧОРНА

– село у Заліщицькому районі. Підпорядк. Зеленогай. сільрад. Розташ. над р. Дністер, за 4 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Заліщики. Насел. 435 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1427 як Печерна. 1848, 1850 та 1866 – пошесті холери. Діяли “Просвіта”, “Сільський господар” та ін. т-ва. Є церква св. Михаїла (1909, кам.), 2 каплички Матері Божої (1991 і 1992). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у німрад. війні (1985), встановл. пам’ят. хрести на честь скасув. панщини (відновл. 1991), на могилі о. І. Разовського, на місці вівтаря церкви, що згоріла 1907, на відзнаку 10-ї річниці незалежності України; насип. символ. могилу Борцям за волю України (1994). Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП. У П. народ. меценати І. Семчук та М. Угрин, перебували фольклорист *О. Роздольський*, археологи *К. Гадачек* і *А. Шнайдер*. Пobl. П. виявл. археол. пам’ятки серед. палеоліту, трипіл. і давньорус. культур.

І. Дубецький.

П’СКНИЙ

Орест Михайлович (14. 04. 1946, с. Ягільниця, нині Чортків. р-ну – 17. 01. 2007, м. Чортків) – хореограф, педагог. Засл. прац. культури УРСР (1988). Знак Мін-ва культури СРСР “За досягнення в самодіяльній художній творчості” (1982). Закін. Тербовлян. культ.-освіт. уч-ще (1971, нині вище уч-ще культури). Працював інструктором-методистом Чортків. РБК, від 1971 – у Кременец. РБК, де створив і очолив ансамбль танцю “Кременчанка”, який 1973 отримав звання “народний”, гастролював у республіках колиш. СРСР і за кордоном. Від 1999 П. – викл.

Зображення на стінах печерного храму.

Чортків. пед. уч-ща, кер. нар. ансамблю танцю “Яблуневий цвіт”.

О. Чайка.

ПИЛАТКІВСЬКЕ ДЖЕРЕЛЮ

– гідрологічна пам’ятка природи місцевого значення. Розташ. у с. Пилатківці Борщів. р-ну. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 747 від 17. 11. 1969. Перебуває у віданні Пилатків. сільради. Пл. 0,01 га. Під охороною – джерело питної води, що має важливе водорегулят., оздоровче та естет. значення.

І. Бай.

ПИЛАТКІВЦІ

– село у Борщівському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Грабівці. До П. приєдн. хутори Корчунок, Мерлава та Поруби. Розташ. на берегах р. Нічлава, за 17 км від райцентру і 2 км від найбл. заліз. ст. Озеряни–Пилатківці. Насел. 407 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1494. Діяли “Просвіта”, “Луг”, “Сільський господар” та ін. т-ва, кооператива. Є церква св. Василя (1904, мур.). Спорудж. пам’ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні, 1-му дир. школи Ю. Якимовичу, насип. символ. могилу Борцям за волю України (1993), встановл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини. Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, с.-г. т-во “Нове відродження”. У П. народ. реліг. діяч, літератор *С. Гребенюк. Є Пилатків. джерело.*

П. Гуцал, Г. Рихлівська, Г. Уніят.

ПИЛАТІЮК

Ігор Михайлович (16. 07. 1954, м. Бучач) – музикант (скрипаль), диригент, педагог, культурний і громадський діяч. Орден “За заслуги” 3-го ступ. (2004). Нар. артист України (1999). Канд. мистецтвознавства (2004), проф. (2003). Закін. Терноп. муз. уч-ще (1973), Львів. консерваторію (1978, нині нац. муз. акад.). Від 1978 – викл. муз. уч-ща в м. Івано-Франківськ. 1982 – орг-тор і засн., до 1996 – гол. диригент і худож. кер. Івано-Фр. камер. оркестру при обл. філармонії. Від 1993 – в м. Київ: доц. каф. скрипки Нац. муз. акад., одночасно – зав. відділу скрипки серед. спец. муз. школи-інтернату. Від 1999 – ректор Вишого

муз. ін-ту (від 2007 – нац. муз. акад.) у Львові, проф. каф. скрипки. Як диригент виступає в Україні й за кордоном із творч. колективами Акад., Львів. камер. оркестром, хором та оркестром опер. студії. Як виконавець має вел. к-сть фондкових записів на радіо й телебаченні. Автор навч. посіб., статей.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ПИЛИПЕЦЬ

Володимир (14. 02. 1902, м. Скалат, нині Підволочис. р-ну – 06. 05. 1968, м. Вашингтон, США) – священик, військовик, громадський діяч. Хрест УГА, Лицар. Хрест Симона Петлюри, Хрест із мечами Союзу Укр. Ветеранів; бой. значок 6-ї Стріл. Січ. дивізії. Навчався у Скалат. г-зії, учнем 7 класу вступив до УГА; від листопада 1918 – стрілець 1-го піхот. куреня, від грудня цього ж р. – в команді Укр. держ. жандармерії у м. Тереховля. Від червня 1919 – підхорунжий, зв’язковець 1-го летун. полку УГА, після переходу Армії за р. Збруч – у школі пілотів у м. Кам’янець-Подільський (нині Хмельн. обл.), згодом – в *Армії УНР*. Після закін. військ. дій продовжив навчання в г-зії; у м. Львів: студіював в Укр. тасмн. ун-ті (1921–22), у Богослов. академії. Душпастирював у селах Свірж, нині Перемишлян. і Стрілків, нині Стрий. р-нів Львів. обл. та Білі Ослави, нині Надвірнян. р-ну Івано-Фр. обл., де створював кооперативи, молочарні, орг-тор вакац. дозвілля для дітей колиш. старшин УГА. Як голова Допомог. ком-ту в м-ку Ділятин (нині смт Надвірнян. р-ну Івано-Фр. обл.) 1941–42 сприяв перевез. голодуючих дітей на Поділля. Після 2-ї світ. війни емігр. в Німеччину, згодом – до США, де служив на парафіях у Вашингтоні та церквах у шт. Пенсильванія.

Б. Пиндус.

ПИЛИПЕЦЬ

Дмитро Михайлович (20. 10. 1916, с. Вербів, нині Бережан. р-ну) – меценат, громадський діяч. Під час нім.-рад. війни – у нім. полоні, на примус. роботах у Німеччині. 1947 емігр. у Вел. Британію, згодом – до Канади. Матеріал. сприяв спорудж. пам’ятників Борцям за волю України на Івано-Франківщині, Львівщині, у

с. Вербів; пам'ятників *С. Бандери* в родин. селі, *Т. Шевченкові* у м. Львів. Вніс кошти на ремонт школи і нар. дому в с. Вербів, на вид. часопису "Світ дитини", на Патріарший собор (обидва – м. Київ), 10 тис. дол. – на створ. к/ф "Україна в 2-й світовій війні" та ін.

Я. Павлів.

ПИЛИПЕЦЬ

Іларіон Ілліч (02. 02. 1940, с. Біла, нині Чортків. р-ну) – фінансист, правник, літератор, культурно-освітній діяч. Закін. Чернів. фінанс. технікум (1966), Черніг. юрид. технікум (1972, нині коледж). 1969–2002 – інспектор, нач. Терноп. міськ. упр. соц. захисту населення. Автор кн. "То всяке може трапитися" (1998), "Наталка-нелегалка" (2004), "Скрина бувальщин" (2006), у співавт. з *Б. Мельничуком*: "Життя відомих" (2000), "Нові бувальщини із життя відомих" (2002). Колекціонер тв. живопису і графіки, зібрав одну з найбільших в області приват. колекцій; мав персон. виставку (1997, м. Тернопіль). Виготовляє макети крівок часів УПА, частину передав у *Музей політ. в'язнів* у м. Тернопіль. Автор низки публікацій у ж. "Тернопіль", г. "Русалка Дністрова", "Тернопіль вечірній", зокрема спогадів про *І. Білозіра*, *М. Вінграновського*, *І. Герету*, *П. Загребельного* та ін. письменників і митців.

І. Дем'янова, Г. Івахів.

ПИЛИПЕЦЬ

Михайло Ількович (08. 08. 1947, с. Городниця, нині Гусятин. р-ну) – вчений у галузі машинобудування. Д-р тех. н. (2002). Закін. Терноп. філіал Львів. політех. ін-ту (1981, нині ТДГУ). Працював на підпр-вах м. Тернопіль (1969–81). 1981–92 – ст. інж., асист., ст. викл., від 1994 – доц., від 2002 – проф., зав. каф. комп'ют. технологій у машино-

будуванні ТДГУ. Автор понад 130 наук. та більше 50 навч.-метод. праць.

І. Дем'янова.

ПИЛІПІВ

Богдан Іванович (22. 06. 1951, с. Раштівці Гусятин. р-ну) – військовик. Генерал-майор (1998). Ордени, медалі СРСР та України. Закін. військ.-політ. уч-ще МВС СРСР у м. Ленінград (1972, нині Санкт-Петербург, РФ), Військ.-політ. акад. у м. Москва (1989, нині РФ). 1972–96 – заст. із політчастини ком-ра роти, батальйону, ст. інструктор, ст. офіцер із зв'язків зі ЗМІ МВС СРСР, заст. нач. відділу комплектування посад Нац. гвардії України, нач. упр. кадрів Гол. упр. внутр. військ МВС України, 1996–97 – заст. нач. 1998–2000 – 1-й заст. нач. Гол. упр. внутр. військ. Від 2000 – заст. нач., 1-й заст. нач. Гол. упр. внутр. військ – командувача внутр. військ МВС України.

В. Ханас.

ПИЛІПІВ

Микола Іванович (11. 04. 1952, с. Новий Нижбірок Гусятин. р-ну) – господарник, громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради (2002–06). Закін. Борщів. технікум механізації та електрифікації с. госп-ва (1971, нині агротех. коледж), Кам'янець-Поділ. с.-г. ін-т (1988, нині Поділ. аграр.-тех. акад., Хмельн. обл.). 1973–77 працював електромонтером, електромонтажником у містах Тернопіль і Луцьк. Від 1977 – в смт Гусятин: інж.-лаборант, ст. інж. рай. упр. с. госп-ва, 1982 – гол. спеціаліст з охорони праці міжколгосп. автопідпр-ва, 1983 – гол. інж. з охорони праці рай. упр. с. госп-ва. 1987–90 – голова виконкому селищ. ради нар. депутатів. Від 1990 – заст. голови райвиконкому, 1992–94, 1995–97 – 1-й заст. голови РДА. 1994–95 – заст. голови райради, від лютого 1997 – голова Гусятин. РДА, 2005 – дир. ПАП "Аркадія" (Гусятин. р-ну).

І. Дем'янова.

ПИЛІПЧЕ

– село у Борщівському районі. Центр сільради. До 1947 біля П. був х. Давидів, вивед. із облік. даних у зв'язку з пересел. жителів; приєдн. х. Очерет. Розташ. на лів. березі р. Нічлава, за 30 км від райцентру і 8 км від найбл. заліз. ст. Іване-Пусте. Насел. 960 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1415 як Філіповище. Діяли "Просвіта", "Луг", "Сільський господар" та ін. т-ва, братство тверезості, кооператива. Є церква Пресв. Богородиці (1907, кам.). Спо-

рудж. пам'ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1968), та воякам УПА (1992). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ зв'язку, музей *Я. Гніздовського* (від 1992), торг. заклади. У П. народ. вишивальниця *Г. Герасимович*, графік, живописець, скульптор *Я. Гніздовський*, педагоги, громад. діячі *М. і Я. Стратійчуки*, реліг. діяч *Д. Стратійчук*. Пobl. П. виявл. археол. пам'ятки трипл. культури.

В. Процюк, В. Уніят.

ПИЛИПЧУК

Василь (05. 04. 1871, с. Гнилиці Малі, нині Гнилиці Підволочис. р-ну – 1928, с. Любша, нині Жидачів. р-ну Львів. обл.) – священик, пасічник, громадський діяч.

Закін. г-зію в м. Тернопіль, у м. Львів – духов. семінарію та ун-т. Служив на парафіях Тернопільщини й Львівщини, зокрема 1909–14 – в с. Білоголови, нині Зборів. р-ну, де мав вірцеву пасіку (200 пнів), вулики різних систем. Діяльний у “Просвіті” та ін. укр. т-вах; 1919–21 ув'язн. за політ. діяльність. Співініц. створ. у Тернополі 1913 Край. т-ва укр. пасічників, належ. до його ради. Від 1914 – ред. ж. “Український пасічник” (у Тернополі вийшло 8 чисел), після його перевед. до м. Львів продовжував співпрацю з ред. до припинення виходу 1919; також дописував до ж. “Українське пасічництво” (1922–24). Автор кн. “Практичний ілюстрований підручник пасічництва” (Т., 1913; перевид.; Л., 1930).

Б. Пиндус, Б. Рудка.

ПИЛИПЧУК

Олег Ярославович (13. 08. 1947, с. Оришківці, нині Гусятин. р-ну) – вчений у галузях зоології, екології, історії освіти, науки і техніки, бібліографії, педагог. Брат *Р. Пилипчака*. Д-р біол. н. (1992), проф. (1997). Акад. АН ВШ України, Укр. АН нац. прогресу (обидва – від 1997), Міжнар. акад. екології та безпеки життєдіяльності (1999, РФ), Укр. аерокосм. акад. (2000), Укр. акад. безпеки життєдіяльності (2004); генерал-майор заліз. військ. Нагороди: ім. Ярослава Мудрого (АН ВШУ, 2000), “Знак

пошани” (Мін-во транспорту України, 2002), “Благословенна грамота” (УПЦ КП, 2002), Грамоти президій УААН і АН ВШУ (обидві – 2002). Відмінник освіти України (2003). Закін. біол. ф-т Чернів. ун-ту (1970, нині нац. ун-т). 1970–73 – вчитель СШ у с. Коцюбинці Гусятин. р-ну, 1978–88 – м. н. с. Ін-ту зоології АН УРСР, 1988–95 – асист., ст. викл., доц. Київ. пед. ун-ту, 1995–96 – зав. відділу історії науки та освіти Ін-ту українознавства Київ. нац. ун-ту, від 1996 – зав. каф. екології та безпеки життєдіяльності Київ. ун-ту економіки і технологій транспорту. Грант Фонду Дж. і К. Макартурів (1995, м. Чикаго, США) за проект “Формування радіобіологічної освіти школярів України”. Автор і співавт. понад 200 праць, у т. ч. монографій “Вовк” (1985), “Ондатра”, “Антилопа Канна” (обидві – 1987); наук.-попул. кн. “Тварини з “Червоної книги” (1986), “Загадковий світ сирен” (1988), “Ці загадкові куніци” (1989); наук.-біогр. монографій, підруч. “Основи екології” (2000), навч. посібників. Гол. ред. зб. наук. праць “Історія української науки на межі тисячоліть” (від 1999, вип. 1–20); відп. ред. серії “Історія освіти, науки і техніки в школах, напрямках, іменах” (від 2005, вип. 1–5).

В. Губ'як.

ПИЛИПЧУК

Ростислав Ярославович (10. 07. 1936, с. Оришківці, нині Гусятин. р-ну) – театрознавець, літературознавець, історик культури, педагог. Брат *О. Пилипчака*. Канд. мистецтвознавства (1971), проф. (1989). Засл. діяч мист-в України (1993). Акад. АН ВШ України (1993), Акад. мист-в України (2001). Дійс. чл. НТШ (2002), чл. НСТДУ (1963), ком-ту Нац. асоц. українознавців (1989). Премія НСТДУ в галузі театрознавства і театр. критики (1992),

театр. премія ім. І. Котляревського (1994). Орден “За заслуги” 3-го ступ. (1998), медаль до 100-річчя Л. Шіллера (Мін-во культури Польщі, 1987). Закін. філол. ф-т Чернів. ун-ту (1958, нині нац. ун-т). Працював у Літ. музеї Ю. Федьковича та учителем укр. мови та літери в США робіт. молоді № 3 у м. Чернівці (1958–1960); 1963–1977 – м. н. с., ст. н. с. відділу театрознавства, учений секр. ІМФЕ АН УРСР (нині НАНУ). Від 1977 – проректор із наук. роботи, 1983–2003 – ректор Київ. держ. ін-ту театр. мист-ва (нині нац. ун-т театру, кіно і телебачення), 2003 – радник ректора і проф. каф. театрознавства цього ВНЗ, за сумісн. – провід. н. с. відділу культурології та етномистецтвознавства ІМФЕ НАНУ. 1994–2002 – чл. Держ. акредит. комісії при Мін-ві освіти і науки України. Автор понад 200 наук. праць з історії укр. театру і літ-ри в кол. вид.: “Український драматичний театр: нариси історії” (Т. 1, 1967; розд. про театр на західноукр. землях), “Історія Української РСР. У 8 т. 10 кн.” (Т. 1, кн. 2, 1979; рос. вид.: У 10 т., Т. 2, 1982); “Історія української культури. У 5-и томах” (Т. 2, 2001; Т. 3, 2003; Т. 4, Кн. 2, 2005; розд. про театр XVI–XIX ст.), “Українсько-польські мистецькі зв’язки” (співавт., 1998), упоряд., автор вступ. статей і коментарів у вид.: “М. В. Лисенко у спогадах сучасників” (1968), “Спогади про Миколу Садовського” (1981), “Спогади про Панаса Саксаганського” (1984), “Спогади про Івана Карпенка-Карого” (1987), “Іван Карпенко-Карий. Драматичні твори” (1989), “Микола Лисенко у спогадах сучасників: У 2 т.” (т. 1, 2003), “Василь Сімович. Праці у 2 т.” (т. 2., 2005), у наук. збірниках, журналах, енцикл. вид., зокрема УРЕ (1-е та 2-е вид.), “Шевченківському словнику” у 2-х т., УЛЕ, “Мистецтво України”, ЕСУ, бібліогр. покажчик “Володимир Голога” (2002), Відп. ред. наук. зб. “Театральна культура” (вип. 6–13, 1980–87), наук. ред. багатьох видань, зокрема співред. “Праць Театрознавчої комісії” у “Записках НТШ” (т. 237, 1999; т. 245, 2003). Вид. бібліогр. покажчик “Ростислав Пилипчук” (К., 1996).

Б. Мельничук.

ПИЛИП'ЯК

Дмитро Дмитрович (01. 01. 1956, с. Гаврилівка Надвірнян. р-ну Івано-Фр. обл.) – художник декоративного мистецтва. Чл. НСХУ (2002). Закін. технікум нар. промислів у м. Косів Івано-Фр. обл. (1983, нині ін-т приклад. та декор. мист-ва). Від 1983 – в м. Тернопіль, працює у галузі станк. та монумент. скульптури. Учасник міжнар., всеукр., обл. виставок. Автор мону-

мент.-декор. композиції “Театр і музика” (1988, ПК “Текстильник”), монумент.-декор. рельєфу “Герб м. Тернопіль” (1999, фасад залізн. вокзалу; обидва – м. Тернопіль), пам’ят. знаку на козац. могилах (1990, с. Богданівка Кременец. р-ну), пам’ятників *Т. Шевченкові* в с. Бліх, смт Залізці (обидва – Зборів. р-ну) та с. Ласківці Тербовлян. р-ну, погруддя *Я. Стецька* (1995, співавт.; с. Кам’янки Підволочис. р-ну), монумент. образу Зарваниц. Божої Матері (2000, співавт., с. Зарваниця Тербовлян. р-ну), пам’ятника воякам УПА (2001, с. Тудорів Гусятин. р-ну), погруддя блажен. священномученика *В. Байрака* (2004, с. Швайківці Чортків. р-ну) та ін.

Т. Удіна.

ПІЛЯВА

– село в Бучацькому районі. Центр сільради, якій підпорядк. села Мартинівка та Новоставці.

Церква св. Великомучениці Параскевії.

Розташ. за 9 км від райцентру і 11 км від найбл. залізн. ст. Бучач. Насел. 501 особа (2007). За переказами, 12–15 ст. на місці села було м-ко Золота Пилява, яке зруйн. татари. Під час 1-ї та 2-ї світ. війн зазнало знач. руйнувань. Діяли т-ва “Просвіта”, “Луг”, “Сільський господар”, “Рідна школа”, кооператива. Є церква св. Великомучениці Параскевії (1990), костюол. Працюють ЗОШ 1–3 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, музей М. Крушельницького. У П. народ. громад. діяч *Г. Гонєць*, актор і реж. *М. Крушельницький*.

Б. Мельничук, Б. Сенік.

ПІНДУС

Богдан Іванович (09. 09. 1944, с. Настасів, нині Терноп. р-ну) – економіст, краєзнавець, публіцист. Син *І. Пиндуса*. Чл. ВУСК (1998) і НСЖУ (1999). Закін. Чернів. фінанс. технікум (1963) і Терноп. фінанс.-екон. ін-т (1973, нині ТНЕУ). Працював у райфінвідділі в смт Ємільчине Житомир. обл. (1963), фінанс. органах Гусятин. р-ну (1966–

68) і м. Тернопіль (1968–72), в Терноп. обл. фінанс. упр. (1972–89), податк. органах у м. Львів (1997–2002). Нині проживає в с. Оброшино Пустомит. р-ну Львів. обл. Автор числ. краєзн. праць у періодиці та кол. зб. (усі регіон. річники “Тернопілля”, а також “Львівщина-96”, ж. “Тернопіль”, газети “Вільне життя”, “Русалка Дністровка”, “Свобода”). Дослідж. жит. і творч. шлях *Д. Віконської, Й. Вітошинського, Б. Лепкого, В. Лучаківського, Р. Осінчука, В. Федоровича* й ін., зв’язки *М. Грушевського* і чл. його сім’ї з Тернопільщиною тощо. За публікації в річнику “Тернопілля ’96” нагородж. дипломом у номінації “Кращий автор”, переможець у номінації “За кращу ідею” до річника “Тернопілля ’97”. Збирає прислів’я, приказки, порівняння, пише вірші. Співупоряд. “Великодньої книжечки” (Т., 1995). Чл. редколегії ТЕС.

І. Миколів.

ПІНДУС

Іван Григорович (17. 11. 1914, с. Настасів, нині Терноп. р-ну – 29. 09. 2002, с. Оброшино, нині Пустомит. р-ну Львів. обл.) – громадський діяч. Батько *Б. Пиндуса*. Від 1924 навчався в укр. г-зії у м. Тернопіль; чл. Юнацтва ОУН. Від 1930 працював у родин. селі в кооперативі “Поступ”, волосн. адміністрації. 1944 емігр. до м. Ляндек (Австрія), згодом – у м. Сиракузи (шт. Нью-Йорк,

США). 33 р. – фінанс. секр. 39-го відділу Укр. нар. Союзу, Укр. Нар. дому та в ком-ті зі збору коштів на буд-во пам’ятника *Т. Шевченку* в м. Вашингтон, фінанс. референт і касир місц. відділу Укр. Конгрес. Ком-ту Америки. 1961–71 очолював україномов. секцію місц. радіомовлення; довголіт. чл. контрол. комісії кредит. спілки “Самопоміч” у Сиракузах, належ. до її 1-ї управи. Після проголош. незалежності України часто бував на батьківщині.

І. Миколів.

ПІРІГ

Ігор Миколайович (18. 08. 1950, с. Будилів Козів. р-ну) – економіст. Засл. економіст України (2000). Депутат Терноп. обл. ради (2002–06). Закін. Терноп. фінанс.-екон. ін-т (1972, нині ТНЕУ). 1972–76 – на екон. роботі в с.-г. підпр-вах Козів. р-ну. 1977–91 – гол. спеціаліст, заст. нач., від 1991 – заст. нач. з екон. роботи; 1995–99 – 1-й заст. нач. упр. сільс. госп-ва і продовольства Терноп. ОДА. 1999–2004 – голова Держ. податк. адміністрації в Терноп. обл. Від 2004 донині – нач. гол. фінанс. упр. Терноп. ОДА.

Х. Весна, М. Сотник.

ПИСАНКАРСТВО НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

– вид декоративного орнаментального мистецтва на шкаралупі пташиних яєць. За часів язичництва писанки розписували до свята весни, після запровадження християнства писанка – символ Великодня. Поряд із паскою та ін. продуктами П. освяч. у церкві, потім обмінюються ними з близькими, рідними, знайомими, промовляючи “Христос Воскрес”. У давнину П. чіпляли до стелі, стін хати, качали їх по землі, закоп. на полях, аби щедрим був урожай, клали під вулики, щоб роїлися бджоли. Різновиди писанок: крашанка (галунка), крапанка, дряпанка (шкрябанка), мальованка, інкрустованка, травленка. **Крашанка** – яйце без узорів занурюють лише в одну, переважно червону фарбу (галунь). **Крапанка** – розтопл. воском ставлять крапки

*Ростислав Крамар.
Дряпанка.*

на шкаралупі, потім яйце купають у будь-якій темній фарбі. **Дряпанка** – після того, як яйце пофарб. у темний колір, на поверхні голкою продряпують (шкрябають) узор. **Мальованка** – яйце розмальовують не воском, а фарбою.

Леся та Юрій Цікали. Писанка.

Так само розмальовують дерев. яйце: наносять будь-яку темну фарбу, двічі лакують, потім різнокольор. емаллю наносять узор і ще раз лакують. Іноді поверхню яєць прикраш. листочками, зерном злаків, насінням квітів, бісером, стеклярусом, лелітками способом аплікації та інкрустації. У цій техніці працюють тернопольяни В. Жовнич і А. Колтунюк. Подружжя Л. і Ю. Цікали з Тернополя виготовл. П. за влас. способом травлення: гусячі яйця видувають, миють і воском наносять візерунок, на 5 год. занурюють у соляну кислоту, потім виймають і знімають віск, під яким залиш. візерунок. На Тернопільщині простеж. три школи П.: західноподільську, лемківську, гуцульську. Для поділ. писанок характерні орнаменти: “солярні знаки”, “безконечник”, “трикутники”, “ромбики”, “завитки”, “решітки”, мотиви, ідентичні з вишивкою (“менандр”, “павучки”, “метелики”, “кучері”, “баранячі роги”, “берегиня”, “крутороги”), гончарством (“спіраль”, “сонечко”, “хвилі”). Основні фони писанок – чорний та червоний. Представники цієї школи: Т. Головата (с. Нивра), М. Григорій (с. Дністрове), С. Климова (с. Жилинці), М. Твердохліб (с. Вільховець), Г. Яковишин (с. Іване-Пусте; всі – Борщів. р-ну), М. Губарева (с. Зелений Гай), П. Зиманська (с. Хмелева), Н. Ілюк (с. Дунів), Г. Соколівська (с. Колодирібка), В. Урсатій (с. Богданівка, нині Синьків; усі – Заліщиц. р-ну), Я. Осадца та І. Турчин (м. Тернопіль). Осн. елемент лемків. писанок – “пелюсточка”; як білий фрагмент вона є в композиціях “зірочок”, “сонечок”, “квіточок”, “колосочків” на цегл., черв., зел., жовт. і синьому тлі. Популяризатори лемків. писанок: Т. Дубич (м. Бережани), І. Васишин і З. Пенъонжик (с. Звенигород), О. Клапач, Г. Кулик та О. Лицак

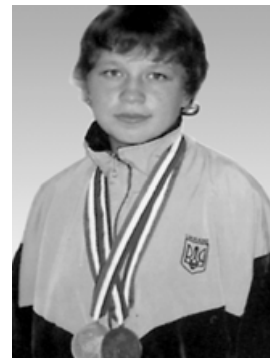
Наталія Савенко. Писанка.

(с. Підзамочок; обидва – Бучац. р-ну), М. Верхоляк (с. Яструбове Козів. р-ну), Л. Бакалюк (с.мт Підволочиськ), О. Бичковська та Г. Собіль (с. Мишковичі Терноп. р-ну), С. Сембрат (м. Бучач; окрім традиц. лемків. елементів, уводив мотиви флори і фауни Карпат, що споріднює з писанками Гуцульщини). Гуцул. школі писанок властивий дрібний графічно чіткий геометр. рисунок із деталями рослин. і тварин. світу Карпат – “безконечна”, “крапкага”, “жовтоклінички”, “дрібненька”, “коники”, “воронячі лапки”, “білокрильці”, “смерічка”, “хвильки”, “космацька” та ін. Цю школу представл. П. Данилюк (м. Кременець), О. Порохняк (с. Шили Збараз. р-ну), С. Яшевська (с.мт Вел. Березовиця Терноп. р-ну) та ін. Від 1992 напередодні Великодніх свят у ТОХМ організ. щорічну виставку традиц. і автор. писанок. 2007 представл. понад 400 взірців.

А. Гриб.

ПИСАРЕНКО

Людмила Павлівна (29. 05. 1983, с. Гермаки Бар. р-ну Вінн. обл.) – спортсменка (біатлон). М. сп. України (2002). Закін. ТДПУ (2004, нині ТНПУ); навчається у Терноп. комерц. ін-ті. Багато-раз. чемпіонка України; сріб. (2003) і бронз. (2004) призерка чем-тів світу з літнього біатлону серед юніорів. Переможниця Кубка України (2005, 2007). Від 2007 – чл. доросл. збірної України.

Г. Гунтік, Б. Мельничук.

ПІСАРІВКА

– село у Бережанському районі. Підпорядк. Рекшин. сільраді. Розташ. на пр. березі р. Золота Липа, за 25 км від райцентру і 26 км від найбл. залізн. ст. Бережани. Насел. 86 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1702 як хутір. Є церква св. Архістратига Михаїла (2003), капличка (відновл. 1990), “фігура” св. Яна (1816). Діє млин.

М. Мармаш, М. Мицько.

ПИТЛЬОВАНІЙ

Іван Мар’янович (псевда “Гонта”, “Плугатар”; 1915, с. Заруддя, нині Зборів. р-ну – 13. 01. 1946, х. Дерев’янки побл. с. Тростянець Золочів. р-ну Львів. обл.) – діяч ОУН і УПА. Чл. ОУН (1935). Від 1938 – повіт. провідник ОУН.

Ком-р похід. груп ОУН на Схід України (1941), ком-р (1943) спецвідділу УПА, що склад. з кількох куренів; від 1944 очол. спецзагін зв'язку на лінії Карпати–Волинь. Під час бою з підрозділом НКДБ поранений; застрелився.

Х. Весна, І. Дуда.

ПІШКІВЦІ

– село в Бучацькому районі. Центр сільради. До П. приєдн. х. Верховина (1920). Розташ. на берегах р. Вільховець, за 3 км від райцентру. Насел. 1300 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1651. Діяли “Просвіта”, “Рідна школа”, “Сільський господар” та ін. т-ва. 1955 у П. була вел. повінь. Є 2 церкви Пресв. Трійці (1928, 2006; кам.), каплиця-могила Борцям за волю України (1997). Встановл. пам'ят. хрест на честь скасув. кріпос. права (19 ст.), насип. символ. могилу воїнам, які оберігали насел. пункт від монголо-татар. Працюють відділ. № 1 Бучац. аграр. коледжу, ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв'язку, дошкіл. заклад, ВАТ “Агрохім”, райсількомунгосп, кооператив “Новобудова”, фермер. госп-во, 3 аграр. госп-ва.

В. Курцеба, В. Уніят.

ПІШНИЙ

Микола Петрович (03. 12. 1926, с. Бугаївка Ізюм. р-ну Харків. обл.) – художник. Чл. НСЖУ (1958), міжнар. асоц. гумористів і сатириків “Весела Січ”. Учасник нім.-рад. війни. Лауреат багатьох конкурсів. Закін. поліграф. ін-т у м. Москва (1959, нині РФ). 1955–92 – художник ред. обл. г. “Вільне життя” (м. Тернопіль). Від 2000 проживає у м. Балаклія Харків. обл.

Гол. художник Харків. куреня гумористів і сатириків (2001). Гумор. малюнки опубл. у київ. і москов. вид., предст. на виставках у Болгарії, Польщі, Угорщині, Чехословаччині. Автор графіч. портретів сучасників, ілюстрацій до оповідання *І. Франка* “Свинська конституція”, тв. *Б. Мельничука*, *І. Пилипця*, *В. Ярмуша* та ін. Вид. кн. “Намалюй сам” (1998), “Як малювати за схемою” (2000), “Як намалювати гумористичний малюнок” (2004) та ін. Роботи

зберіг. у ТОКМ, приват. колекціях в Україні й за кордоном.

Х. Весна.

ПИЩАТИНСЬКИЙ ЗАКАЗНИК

– ботанічний заказник місцевого значення. Розташ. побли. с. Вовківці Боршів. р-ну, в кв. 31, вид. 1, 2, 4, 5, 6 Боршів. лісництва Терноп. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Пищатинці”. Створ. відповідно до рішення Терноп. обл. ради від 18. 03. 1994. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 18,3 га. У широколиств. лісі зростає цибуля ведмежа – вид. занес. до Черв. книги України.

І. Бай.

ПИЩАТИНЦІ

– село у Боршівському районі. Центр сільради. Розташ. на берегах р. Нічлава, за 5 км від райцентру і 7 км від найбл. залізн. ст. Боршів. Насел. 705 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1494 як П'ятничани. 1959 внаслідок пожежі згоріли 15 госп-в. Діяли “Просвіта”, “Луг”, “Сільський господар” та ін. т-ва, кооператива. Є церква (1759), капличка (1994), “фігура” Ісуса Христа (2000). Встановл. пам'ят. хрести на честь скасув. панщини (1898), незалежності України (1991), воякам УПА (1992), на пам'ять про тих, хто виїхав до Канади (1993), на захист від чуми (відновл. 1991), насип. символ. могилу жертвам голодомору (1993). Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП. У П. народ. журналіст, літератор В. Герман, громад. діячка *Є. Гикава* (Чернейко). Побл. П. виявл. археол. пам'ятки трипіл., черняхів. і давньорус. культур.

П. Гуцал, Ю. Ковальков, М. Коляч.

ПІВДЕННО-ЗАХІДНЕ НАРІЧЧЯ

– одне з трьох наріч української діалектної мови. Охоплює говори пд.-зх. областей України, суміж. земель Молдови, Румунії, Угорщини, Словаччини, Польщі. Говірки п.-з. н. як компакт. ареали пошир. в Канаді, США, Австралії, Хорватії, Сербії. П.-з. н. – межа зі сусід. мовами. На півночі умовна лінія пролягла через міста Володимир-Волинський–Луцьк (обидва – Волин. обл.) – Рівне – Новоград-Волинський (Житомир. обл.) – Київ – Прилуки (Черніг. обл.) – Конотоп (Сум. обл.); вона відмежовує пд.-зх. н. від північного. Умовна лінія Житомир – Ананьїв – Роздільна (обидва – Одес. обл.) – нижня течія р. Дністер відмежовує п.-з. н. від пд.-східного. П.-з. н. об'єднує діалекти: волин., поділ., наддністр., надсян., лемк., бойк., закарп., гуцул., покут., буковин., басарабський. Усі говірки Терноп. обл. належать до пд.-зх. наріччя.

З. Бичко.

ПІВНИКИ ЗЛАКОЛИСТІ

(*Iris graminea* L.) – регіонально рідкісна трав'яниста рослина родини Півникові (Iridaceae). Внес. до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. (рішення Терноп. обл. ради № 64 від 11. 11. 2002). Зростає на сухих, найчастіше вапняк. ґрунтах, на трав'янистих галявинах, узліссях, рівнинах та підвищеннях. Під охороною – в заказнику загальнодерж. значення “Обіжєвський” і в межах ботан. пам'ятки природи “Стінка “Криве””.

Г. Синиця.

ПІВНІЧНО-ЗАХІДНИЙ ПОДІЛЬСЬКИЙ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИЙ РАЙОН

– більша частина території області, складова комплексу Західноукраїнського лісостепового лісогосподарського округу. Ліси Пн.-Зх. Поділля – здебільш. високопродукт. діброви з дуба звич. з домішкою в 1 ярусі ясена звич., клена-явора, клена гостролист., черешні, в'язів. У 2 ярусі – граб із домішкою липи дрібнолист. і широколист., клена подільського. У 3 ярусі трапл. яблуна, груша. У підліску зростають ліщина, свидина, гордовина, бруслина. Основа лісотиполог. спектру цього р-ну – груди (D) – 90,3%. Найпошир. тип умов місцезростання – свіжий груд (D₂) – 81,2%, типи лісу – свіжа граб. діброва (D₂ГД), свіжа граб.-бук. діброва (D₂ГБД), свіжа граб. бучина (D₂ГБ). Рідше трапл. свіжі сугрудки (C₂) – 7,4%, у т. ч. типи лісу – свіжа граб. судіброва (C₂ГД), свіжий граб.-дуб.-сосн. сугрудок (C₂ГДС), вологі груди (D₃) – 7,2%, у т. ч. типи лісу – волога граб. діброва (D₃ГД) і волога граб. бучина (D₃ГБ).

Ю. Гайда, І. Гуменюк,

Т. Кухарський, В. Трентовський.

ПІВТОРАК

Роман Євстахійович (12. 10. 1957, с. Соколів Тербовлян. р-ну) – педагог, громадський діяч,

краєзнавець. Відмінник освіти України (2000). Повний кавалер ордена Архістратига Михаїла (2002, 2004, 2005). Генерал-хорунжий Укр. козацтва (2005). Закін. істор. ф-т Львів. ун-ту (1980, нині нац. ун-т). Працював у Терноп. обл. у системі проф.-

тех. освіти, молодіж. орг-ціях, в обл. упр. у справах преси та інформації. Від 1998 – дир. Терноп. вищого проф. уч-ща № 4 – одного з кращих в Україні. Популяризатор творчості М. Паращука, ім'я якого 2003 присв. цьому навч. закладу; тут встановл. мемор. табл. скульпторів. Автор істор. досліджень із проблем нац.-визв. б-би в Галичині 20 ст., краєзн. статей, підручника “Історія України” (2001) для учнів ПТУ, монографії “Соціально-економічні райони України” (2003) та ін. публікацій.

Б. Мельничук.

ПІВЦЬО

Любов Андріївна (13. 02. 1959, с. Малий Глибочок, нині Збараз. р-ну) – інженер, правник,

громадсько-політична діячка. Закін. Терноп. філіал Львів. політех. ін-ту (1984, нині ТДТУ), Акад. держ. упр. при Президентові України (1998); магістр держ. упр. До 1991 – інж.-технолог ВО “Вапра”; 1991 – консультант, 1992–98 – кер. справами виконко-

му Терноп. міськ. ради. 1998–2000 працювала у приват. фірмах. Від 2001 – в Терноп. ОДА: радник голови, нач. відділу з гуманіт. питань, заст. голови. Від 2003 – заст. тер. упр. держ. суд. адміністрації у Терноп. області. Співзасн. громад. орг-ції “Асоціація ділових жінок “Стиль” (1993); від 2005 – голова обл. орг-ції Партії патріот. сил України.

В. Стецько.

ПІГАРЬОВ

Микола Григорович (травень 1925, м. Курськ, нині РФ – 21. 03. 1944, м. Збараж) – військовик. Герой Рад. Союзу (1944). Орден Черв. зірки. Учасник нім.-рад. війни. Воював на 1-у Укр. фронті. Під час розвідки в тилу противника між селами Романівка й Ангелівка (обидва нині – Терноп. р-ну) смерт. поранений; помер у госпіталі.

Н. Халуна.

ПІГАЧ

Ярослав Михайлович (30. 08. 1950, м. Коломия Івано-Фр. обл.) – правник, педагог. Канд. юрид. н. (1994). Закін. Коломий. технікум мех. обробки деревини (1969), юрид. ф-т Львів. ун-ту

(1977, нині нац. ун-т). Від 1988 донині працює в ТНЕУ: ст. викл., доц., від 1992 – зав. каф. міжнар. та госп. права (від 2006 – каф. прав. регулювання економіки і правознавства). Автор понад 50 наук. і наук.-метод. публікацій, у т. ч. навч. посіб. “Основи господарського права”, “Основи правознавства”, “Правове регулювання банкрутства в Україні” (2003), “Господарське законодавство” (2005), “Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності” (2006) та ін.

Б. Мельничук.

ПІГІЧИН

Петро Осипович (26. 09. 1918, с. Вільховець, нині Бережан. р-ну – 08. 09. 1998, м. Ванкувер, Канада) – видавець, редактор, літератор. Закін. Бережан. г-зію (1936). Навчався у Львів. ун-ті. Чл. ОУН, Пласту. Від 1938 працював у ред. часописів “Комар”, “На переломі” (м. Львів). Після поч. 2-ї світ. війни повернувся до Вільхівця, де його в листопаді 1939 заарешт. органи НКВС; перебував у тюрмах у містах Бережани, Тернопіль, Харків; засудж. на 8 р. примус. робіт у Сибіру; звільн. 1941. Від 1942 – в Польс. армії, яка згодом перебазув. до Ірану. Пройшов військ. вишкіл на Серед. Сході – в Ірані, Іраку, Сирії, Палестині, Єгипті; навігатор. навчання – у Вел. Британії. Від 1944 – учасник бомбардувань фашист. укріплень у Німеччині, наприкін. війни воював в Італії; згодом служив у формуваннях польс. авіації. Засн. 1-го у Вел. Британії укр. часопису “Новий клич” (1945 переймен. на “Українську думку”) – друк. органу СУБ, який через політ. розбіжності залишив 1949. Вид. часопис “Український клич”, згодом – двотижневик “Обрій”. У власній друкарні видав серію підручників англ. мови для українців. Від 1951 – в Канаді; від того ж року – співред., від 1961 – гол. ред. г. “Канадійський Фармер”. 1956 – ред. кількох чисел ж. “Поступ”. Від 1967 вид. власний незалеж. двотижневик “Український Світ”. Згодом проживав у Ванкувері, де 1969 вид. г. “Українські вісті з-над Пацифіку” (англ.). Автор п’єси “Гамалія” за поемою *Т. Шевченка* (вид. у Львові 1930-і), гуморесок, статей.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ПІГОВИЧ

Федір Павлович (13. 09. 1934, с. Ілавче, нині Теребовлян. р-ну – 13. 01. 1981, там само) – працівник культури, журналіст, літератор. Навчався у Теребовлян. культ.-освіт. технікумі (1957–59, нині вище уч-ще культури), Харків. пед. ін-ті (нині ун-т), Івано-Фр. пед. ін-ті (нині

Прикарп. нац. ун-т). Працював дир. Почаїв. буд. культури Кременец. р-ну, де кер. драм. гуртком. Вчитель у с. Ст. Тараж Кременец. р-ну, журналіст у ред. рай. г. у містах Радехів і Городок (Львів. обл.). Від кінця 1960-х працював у м. Теребовля в ред. г. “Трудова слава”, на рай. радіо. Підтримував творчі зв’язки з *В. Гжицьким, А. Малишком, М. Рильським, В. Симоненком, В. Стусом* та ін. письменниками. Зазнав переслідувань рад. влади. Автор поезій, зокрема тексту пісні “Канни” (муз. *Р. Іщука*), що запис. на платівку, яку мільйон. тиражем випуст. фірма “Мелодія” (Москва, нині РФ). Записував фольклор.

Х. Весна, Л. Щербак.

ПІДБЕРІЗЦІ

– село у Зборівському районі. Підпорядк. Серетец. сільраді. Розташ. на лів. березі р. Серет, за 35 км від райцентру. Насел. 457 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1640. Діяли “Просвіта”, “Рідна школа” та ін. т-ва, кооператива. Є церква св. Петра і Павла (1993), “фігура” (1895). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, відділ зв’язку, торг. заклад.

Церква св. Петра і Павла.

С. Макар, Б. Хаварівський.

ПІДБОЛЯЧНИЙ

Валерій Федорович (06. 09. 1954, с. Лаврів Луц. р-ну Волин. обл.) – генерал-лейтенант Служби безпеки України. Відзнака Президента України “За військову службу Україні” (1999), відзнака МО України “Доблесть і честь” (2001), Почес. відзнаки Мін-ва надзвич. ситуацій України (2002), СБУ, нагруд. знак “Хрест доблесті” 2-го ступ. (обидва – 2004), медалі. Закін. Одес. політех. ін-т (1977, спеціальність – “пром. електроніка”). Від того ж року працював на радіотех. з-ді в м. Хмельницький: майстром, на комсомол.

роботі (1978–81). Від 1981 – в органах держ. безпеки. 1995 – нач. відділу б-би з корупцією та організ. злочинністю Упр. СБУ в Хмельниц. обл., 1996–98 – заст. нач. Упр. СБУ у Львів. обл., 1998–2003 – нач. Упр. СБУ в Закарп. обл., 2003–04 – заст. нач. Гол. упр. б-би з корупцією та організ. злочинністю СБУ; 27 травня 2004 – 26 вересня 2005 – нач. Упр. СБУ в Терноп. обл. Від вересня 2005 – заст. голови СБУ – нач. Гол. упр. б-би з корупцією та організ. злочинністю.

Г. Яворський.

ПІДВИСОКЕ

– село у Бережанському районі. Центр сільради, якій підпорядк. села Гутисько та Демня. Розташ. на берегах р. Нараївка, за 16 км від райцентру, заліз. ст. Насел. 284 особи (2007). Відоме від поч. 16 ст. як м-ко, що мало магдебурз. право. Внаслідок частих нападів татар занепало. Є церква, перебуд. 1990 з костюлу. Насип. символ. могили Борцям за волю України (1993). Діють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ зв'язку, з-д будматеріалів, торг. заклад. Побл. П. виявл. археол. пам'ятки доби ран. бронзи; є *Підвисоц. родовище вапняку*.

О. Клименко, Б. Хаварівський.

ПІДВИСОЦЬКА

Ольга (1898, м. Чортків – р. і м. см. невід.) – учасниця національно-визвольних змагань. Навчалася в учит. семінарії. Діяльна в “Просвіті” та ін. укр. т-вах. Від 1915 – у *Легіоні УСС*, згодом – у Коші УСС. Одна з небагатьох дівчат-стрілчинь – учасниць боїв із рос. військами 1915–16, зокрема на тер. Тернопільщини.

Х. Весна.

ПІДВИСОЦЬКЕ

РОДОВИЩЕ ВАПНЯКУ

– скупчення корисної копалини. Розташ. на лівому березі р. Нараївка за 0,5 км на південь від заліз. ст. Підвисоке. Розвід. 1954. Пл. 9,5 га. Корисна копалина – вапняк літотамнівський, щільний, міцний, масив., сірувато-білий, серед. потужн. 11,9 м. Придатний для вироб-ва буд. вапна 2-го сорту. Затвердж. запаси вапняків за пром. категоріями – більше 6 млн. м³. Родови-

ще розробляє ВАТ “Підвисоцький завод будівельних матеріалів”, де виробл. вапно і вапняк. борошно.

В. Кігура, М. Сивий.

ПІДВИСОЦЬКИЙ

Кость Осипович (28. 06. 1851, с. Коржова, нині Монастирис. р-ну – 12. 06. 1904, с. Медуха, нині Галиц. р-ну Івано-Фр. обл.) – ак-

тор, режисер, драматург. 1875–85 – в укр.-польс. трупі *О. Бачинського*; 1881–82, 1886–89 – актор, 1893–97, 1900–02 – актор і реж. театру т-ва “*Руська бесіда*” (м. Львів); 1889–92 – в трупах *М. Кропивницького* та *М. Старицького* (гастролі у Наддніпрян. Україні, Молдові та Росії), 1897–1902 – в колективах *І. Мороза*, *О. Суходольського*, *М. Ярошенка*. Ролі: *Іван* (“*Безталанна*” *І. Карпенка-Карого*), *Бичок* (“*Глитай, або ж Павук*” *М. Кропивницького*), *Осип* (“*Ревізор*” *М. Гоголя*) та ін. Вистави: “*Украдене щастя*” (роль *М. Задорожного*), “*Кам'яна душа*” *І. Франка*, “*Бурлака*” *І. Карпенка-Карого* та ін.; муз. постановки: “*Запорожець за Дунаєм*” *С. Гулака-Артемовського*, “*Утоплена*” *М. Лисенка*, “*Катерина*” *М. Аркаса*. Автор комедії “*Підшиванець*” (1883), переробок п'єс: *Ю. Коженювського* “*Карпатські верховинці*” під назвою “*Помста гуцула*” (1892), *В. Вольського* “*Галька*” під назвою “*Галька, або Шляхетські любові*” (1899).

Б. Пиндус, О. Черемшинський.

ПІДВОЛОЧІСЬК

– селище міського типу, районний центр. До П. приєдн. с. Заднишівка; х. Княжина вивед. з обл.к. даних у зв'язку з пересел. жителів. Розташ.

на пр. березі р. Збруч, за 42 км від м. Тернопіль. Залізн. ст. на лінії Жмеринка–Хмельницький–Тернопіль–Львів. Через П. проліг автошлях Київ–Львів. Насел. – 7700 осіб (2007). Че-

У центрі селища.

рез цю місцевість здавна проходив торг. шлях (згодом – *Кучман. шлях*), що перетинав р. Збруч; тут на обох берегах виникло два поселення з однак. назвою – Волочище. Перша писем. згадка про одне з них, розташ. на пр. березі річки, – в акті від 9 липня 1463 про поділ “Отчини своєї”, коли воно перейшло до князя В. Збаразького. Тер. П. і навколо нього була засел. в епоху трипіл. та черняхів. культур, про що свідчать археол. пам’ятки. Найпошир. думка, що назва м-ка походить від слова “волочити”, через р. Збруч “волочили” (переправляли) вантажі на протилеж. берег; ін. версія – від слова “волока”, що пов’яз. з одиницею земел. міри, яка мала 30 моргів (бл. 17 га); також вважають, що давньоукр. слово “волочище” означає низинне заболоч. місце. Від травня 1518 П. належ. *К. Острозькому*, 1583 – князеві В. Збаразькому, 1631 – власники Вишневецькі, після 1744 – Мошинські. 1667 за *Андрусів. перемир’ям* П. залишився у Речі Посполитій. Від 2-ї пол. 15 до кінця 17 ст. м-ко зазнало набігів татар. орд. У серед. 18 ст. посел. на пр. березі р. Збруч назвали Підволочиськом, на лів. березі – Волочищем. 1772 – захопила Австрія. 1775 П. отримав привілей на св. Трійцю влаштов. ярмарок тривалістю 6 днів. 1786 проклад. шосей. дорогу між Тернополем і П. Наприкінці 18 ст. П. під назвою Унтерволочицьк австр. адміністрація записала до Староміщин. волості Терноп. округу. 1810–15 П. належ. до Росії; від 1815 – знову до Авст-

Відкриття пам’ятника жертвам більшовицького режиму.

рії. 1857 йому надали статус волосн. м-ка у Скалат. повіті. 1869–81 спорудж. залізниця Підволочиськ–Тернопіль–Львів. Тоді у м-ку працювали 2 ф-ки, 2 цегельні, пекарня, відбув. 2 річ. ярмарки. 1885 в П. гастролював театр *І. Бібєровича*. Від серпня 1914 до лютого 1918 П. зайняла рос. армія, від листопада 1918 до липня 1919 належ. до ЗУНР. 20–21 листопада 1920 у П. перейшла з Вел. України більша ч. *Армії УНР*, яку інтернували поляки. 1920–39 м-ко належ. до Польщі. Діяли “Просвіта”, “Сокол”, “Луг”, “Сільський господар”, “Союз українців”, “Рідна школа” та ін. т-ва, кооператива. 17 вересня 1939 в м-ко вступ. ЧА, на мітингу виступив *М. Хрущов*. Від січня 1940 П. – смт, центр р-ну. Від 5 липня 1941 до 21 березня 1944 – під нім. окупацією. 29 червня 1943 тут відбувся мас. розстріл євреїв. У липні 1943 побл. П. проходило партизан. з’єднання під командуванням *С. Ковпака*. Збереглися споруда ратуші, ч. синагоги, вилли Громницьких та Григоращуків, частково колиш. християн. та іудей. цвинтарі. Є церкви Пресв. Трійці (1863, мур.), Успіння Пресв. Богородиці (2007, с. Заднишівка), Собор Андрія Первозванного (1993, арх. *М. Білик*), костюл, молит. будинки реліг. громад ХВС та АСД, каплиця. Спорудж. мемор. монумент Перемоги (1974, скульп. *В. Бець*), пам’ятники *Т. Шевченку* (1992), жертвам більшовиц. режиму (2002), монумент на честь проголош. незалежності України (“Ангел-Хоронитель”; 2001, скульп. *Р. Вільгушинський*), погруддя *С. Бандери* (2006), насип. символ. могилу Борцям за волю України; на цвинтарі у с. Заднишівка зберег. поховання вояків УГА (групи “Підволочиськ” отамана *А. Ляєра*, загин. у червні–липні 1919). Діють буд. лицей, школа-гімназія, ЗОШ 1 та 2 ступ., 2 б-ки, центр. рай. лікарня, поліклініка, рай. Буд. культури, Буд. школяра, ДЮСШ, муз. та худож. школи, кінотеатр. Працюють ВАТ “Агро” (маслозавод), ВАТ “Фабрика пластмасових виробів”, консерв. з-д, нафтобаза, підпр-ва з вироб-ва мінерал. води та переробки м’яс. продукції, хлібопекарня, цегел. з-д, торг. заклади. У П. народ. педагог, письменниця *Л. Винничук*, громад-

Пам’ятник Т. Шевченку.

політ. діяч *Л. Ганкевич*, музикант, композитор *П. Гуменюк*, продюсер *О. Достман*, мікробіолог *А. Зварун*, письменник, літературознавець *Г. Кестен*, рад. розвідник *В. Кривіцький*, художники *І. Кучмак*, *Л. Лілле*, актор *І. Сачко*, правник *З. Скородень*, громад. діяч *Л. Стадницька*, господарник, громад. діяч *Б. Турчин*; проживали театр. режисер *П. Гордійчук*, правники *В. Вергановський* і *А. Пащук*, громад.-політ. діяч *А. Жуковський*, художник *І. Шиндереї*, перебували держ. та громад.-політ. діячі *І. Богун*, *В. Винниченко*, *М. Грушевський*, *Д. Дорошенко*, *С. Петлюра*, *С. Петрушевич*, *Ю. Пилсудський*, *П. Скоропадський*, *Б. Хмельницький*, *Франц-Йосиф I*, кінорежисер, письменник *О. Довженко*, письменники *О. Кониський*, *М. Коцюбинський*, *А. Малишко*, *І. Франко* (від 1883), композитор *М. Лисенко*, військовики *М. Тарнавський*, *С. Шухевич*, дипломат і військовик *Е. Лясота фон Стеблау*, реліг. діяч, патріарх УАПЦ *Мстислав*; похов. Герой Рад. Союзу *В. Осипов*. У с-щі вих. рай. г. “Гомін волі”. 2001 Ю. Мокрій видав кн. “Підволочиськ: Короткий ілюстрований історичний нарис”. Є пам’ятка природи – Підволочис. джерело, публ. с-ща – Підволочис. заказник.

П. Гуцал, Ю. Мокрій, В. Уніят.

“ПІДВОЛОЧИСЬКА ЗЕМЛЯ В СПОГАДАХ ЕМІГРАНТІВ”

– історично-мемуарний збірник. Вид. 1993 кн.-журн. вид-во “Тернопіль”. Укл.-ред. *Р. Матейко*, *Б. Мельничук*. Кн. склали статті, спогади та ін. матеріали, опубл. в зб. “Збаражчина” (т. 1., 1980; т. 2., 1985), “Шляхами Золотого Поділля” (т. 3, 1983) та ін. вид. діаспори, майже невідомих в Україні. Вміщ. багато інформ. про діяльність УСС, УГА, УПА, т-ва “Пласт”, “Прогрес”, “Січ”, “Сокіл”, “Союз українок” та ін. Наклад – 5 тис. прим.

Б. Мельничук.

ПІДВОЛОЧИСЬКЕ ДЖЕРЕЛЮ

– гідрологічна пам’ятка природи місцевого значення. Розташ. у смт Підволочиськ на вул. Данила Галицького, 143. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 189 від 30. 08. 1990. Перебуває у віданні Підволочис. комбінату комунал. підпр.-в. Пл. 0,01 га. Під охороною – джерело питної води, що має водорегулят., наук.-пізнав. та естет. цінність.

І. Бай.

ПІДВОЛОЧИСЬКИЙ ЗАКАЗНИК

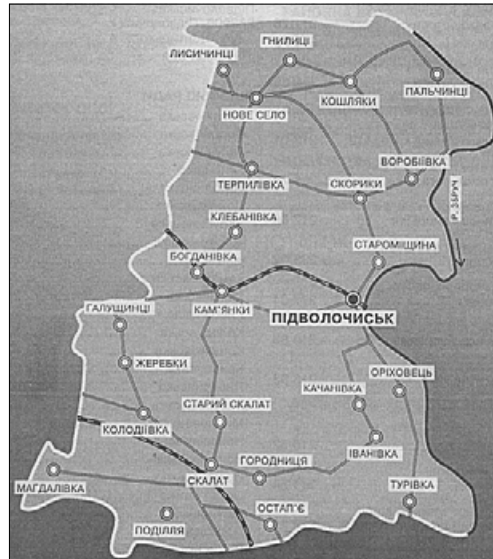
– орнітологічний заказник місцевого значення. Розташ. поблизу смт Підволочиськ, у межах

пн.-зх. ч. селищ. зони; штучний став. П. з. створ. відповідно до рішення Терноп. обл. ради № 90 від 25. 04. 1996. Перебуває у віданні Підволочис. селищ. ради. Пл. 27 га. Під охороною – орнітолог. комплекс водної та болот. орнітофауни, рідкіс. видів водної і болот. рослинності, що мають наук. та пізнав. цінність. Є чайка і крижень звичайні, лелека білий та багато ін. видів птахів. Рішенням Терноп. обл. ради № 15 від 22. 07. 1998 мислив. угіддя заказника надані у користування Підволочис. рай. орг-ції УТМР як постійно діюча ділянка з охорони, збереж. та відтвор. мислив. фауни.

І. Бай.

ПІДВОЛОЧИСЬКИЙ РАЙОН

– адміністративно-територіальний район у північно-східній частині Тернопільської області.

Підволочиський район.

Пл. 800 км² – 5,8% від тер. обл. Насел. бл. 44,7 тис. осіб (2007). П. р. межус: зі сходу з Волочис. р-ном Хмельн. обл., з півдня та пд. сходу – з Гусятин. і Тербовлян., з півночі та пн. заходу – Лановец. і Збараз., зі заходу – з Терноп. р-нами. Розташ. у межах Поділ. височини, поверхня більшої ч. – платоподібна, полого-хвиляста лісова, пд.-зх. – горбисто-пасмова. Є поклади вапняків, глини, піску. Абс. висоти – 250–400 м, макс. – 417 м. Р-н належ. до вологої, помірно теплої агроклімат. зони. Гол. ріки – Збруч та його притоки Гнила і Самець (басейн р. Дністер). Спорудж. 23 ставки (заг. пл. 192 га). Переважають чорноземи, типові малогумусні

(79,3% площі р-ну), чорноземи опідзол. й темно-сірі (14,8%), решта – лучні, болотні та ясно-сірі ґрунти. Пл. лісів – 3,8 тис. га (дуб, ясен, сосна, ялина, береза, осика, липа), лісо-смуг – 11,2 га. У р-ні – частина *Медобор. заказника, Меддин. заказник*,

Церква Успіння Пресвятої Богородиці у с. Заднишівка (нині належить до смт Підволочиськ).

11 пам'яток природи і заповід. урочище “Полупанівка”. Р-н утвор. 1940 (увійшли також ч. колиш. Скалат. та Збараз. р-нів), об'єднує 62 насел. пункти: смт Підволочиськ, м. Скалат, 60 сіл. За переказами, саме через тер. ниніш. П. р. *Кучман. шляхом* рухалося військо *Б. Хмельницького* 1648 до м. Львів, 1649 – на м. Збараж (оповідають, що гетьман сповідався у церкві Івана Богослова в с. Скорики й подарував дерев. іконостас) та 1651 – при переході до м-ка Берестечко (нині м., належ. до Горохів. р-ну Волин. обл.). Після 1-го поділу Польщі (1772) тер. П. р. відійшла до Австрії. Від 1774 створ. нар. парафіял. школи. У травні 1848 скасов. панщина, в червні того ж року проголош. вибори послів австр. парламенту, серед яких – представник Збараз. і Скалат. повітів *С. Качала* (парох с. Шельпаки). На теренах р-ну діяло багато орг-цій і т-в, зокрема “Просвіта”, “Молода просвіта”, “Рідна школа”, “Союз Українок”, “Сокіл”, “Луг”, “Сіяч”, “Пласт”. Одними з перших у Галичині спорудж. пам'ятники *Т. Шевченку* в селах Лозівка, Лисичинці, Токи, Криве. У селах р-ну відновл. старі церкви, збуд. нові. Найбільше церков. громад УГКЦ, УПЦ КП, крім того, діють храми УАПЦ і РКЦ, протестант. угруповання, функціонує *монастир св. Теодора Студита* (с. Колодіївка). В насел. пунктах насип. символ. могили на честь УСС, діячів ОУН і вояків УПА. На місцях поховань вояків УПА відкрито меморіали: 1992 в с. Нове Село (один із перших в Україні), смт Підволочиськ та в м. Скалат. У с. Ст. Скалат діє єдиний в Україні *Курбаса Леся мемор. музей-садиба*; 1991 в с. Супранівка відкрито кімнату-музей *І. Франка*; у Новому Селі, Підволочиську і Супранівці – мемор. табл. на буд., де перебував *І. Франко*. У бага-

тьох насел. пунктах спорудж. пам'ятники на честь проголош. незалежності України, зокрема в Підволочиську (2001; у вигляді Ангела-Хоронителя; скульп. *Р. Вільгушинський*). Нині у р-ні працюють 15 пром. підпр-в (найрентабельніші: Новосіклів. спиртозавод, ПП “Харчовик”, ТОВ “Полупанівський кар'єр”, ТОВ “Тера”, ЗАТ “Лотос”, ВАТ “Скалатська агропромтехніка”); діє агропром. комплекс (38 підпр-в). Пл. с.-г. угідь (за всіма товаровиробниками, у т. ч. підсоб. госп-ва) – 72,3 тис. га, ріллі – 61,5 тис. га, пасовищ і сіножатей – 8,5 тис. га. Структура с.-г. вироб-ва – тваринництво – 32%, рослинництво – 68%. У р-ні діють понад 200 магазинів, 3 підпр-ва побуту, 37 їдалень, кафе, ресторанів; є 49 ЗОШ (навчаються 5960 учнів), 5 муз. шкіл, школа-інтернат, школа-гімназія, будинок-ліцей, ДЮСШ, ПТУ, 20 дошкіль. закладів; центр. рай. лікарня, Скалат. номер. лікарня, 2 поліклініки, 7 сільс. лікар. амбулаторій, 44 ФАП, геріатр. центр (с. Токи); 23 Буд. культури, 34 клуби, 8 музеїв, 56 б-к, 14 нар. колективів самодіял. творчості; 2 стадіони, 17 футбол. полів, 24 спортзали. У р-ні народ. багато діячів науки, культури, мист-ва та політики: диригент, правник *В. Балешта* (с. Токи), кобзар і художник *М. Баран* (с. Хмельська), краєзнавець *С. Гасай* (с. Токи), актор, режисер *Я. Гелас* (с. Терпилівка), діяч ОУН і УПА *М. Голояд* та громад. діяч *П. Голояд* (обидва – с. Теклівка), правник *А. Жуковський* (с. Дорофіївка), вчений-політолог, публіцист *А. Камінський*, художник і мистецтвознавець *В. Кивелюк*, правник *І. Кивелюк*, лікар і громад. діяч *С. Кивелюк* (м. Скалат), реліг. діяч *М. Колодій* (с. Клебанівка), художник *І. Кучмак* (с. Заднишівка, нині належ. до смт Підволочиськ), громадсько-політичний діяч, господарник, вчений-економіст *Н. Миколук* (с. Колодіївка), письменниця *Н. Мориквас* (с. Шельпаки), живописець, графік *П. Обаль* (с. Ободівка), художник *М. Осінчук* (с. Голошинці), письменник і перекладач *М. Палій* (с. Богданівка), громад.-політ. діяч *Н. Процик* (с. Гнилички), науковець *Т. Рибак* (с. Староміщина), політ. діяч *М. Сорока* (с. Кошляки),

Пам'ятник Т. Шевченку в с. Турівка.

громад. діячка *М. Татаринська-Скубова* (с. Іванівка) та ін. У с. Гушанки неоднораз. гостював у тестя поет *Д. Павличко*, написав тут низку сонетів та поему для дітей “Золоторогий олень” (1968). Істор. й архіт. пам’ятки: залишки замк. споруд у Токах (16–17 ст.) і Скалаті, храми в селах Козярі (1645), Скорики (1744), Шельпаки (1783), храм. комплекс на г. Свята Гора (кін. 19 ст., с. Полупанівка). 2006 вид. Кн. Пам’яті Підволочис. р-ну “За Україну, за її волю...” (1-а кн.).

Т. Серета.

“ПІДГАСЬЦЬКА ЗЕМЛЯ”

– історично-мемуарний збірник. Вид. 1980 у серії НТШ “Український архів” (т. XXIV) Гол. ком-т підгайчан у м. Детройт (США). На титул. стор.: Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто. Обсяг – 744 с.

Б. Мельничук.

ПІДГАСЬЦЬКЕ ДЖЕРЕЛО

– гідрологічна пам’ятка природи місцевого значення. Розташ. на пд. околиці м. Підгайці, у долині р. Коропець, при в’їзді з боку м. Тернопіль, праворуч дороги. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням Терноп. обл. ради № 50 від 26. 02. 1999. Перебуває у віданні Підгаєц. міськ. ради. Пл. 0,08 га. Під охороною – джерело питної води, що має важливе водорегуляторне, наук.-пізнав. значення. Над джерелом відновл. дуб. хрест на честь скасув. панщини 1848.

І. Бай, С. Колодницький.

ПІДГАСЬЦЬКИЙ РАЙОН

– адміністративний район у західній частині Тернопільської області. Створ. 1940, ліквід. 1963

Підгаєцький район.

(насел. пункти відійшли до Бережан. р-ну), знову відновл. 1991. Пл. 496,38 км² – 3,6% тер. обл. Насел. 21,9 тис. осіб (2007; 1,2% населення обл.); у т. ч. українці – 99,3%; проживають також росіяни, поляки, татари та ін. Відстань до м. Тернопіль – 70 км. Район межує з Теремовлян., Бучац., Монастириск., Бережан. та Козів. р-нами і Галиц. р-ном Івано-Фр. обл. У р-ні –

1 місто (Підгайці), 36 сіл і 21 хутір. Найбл. заліз. станція – Потутори Бережан. р-ну – за 24 км від м. Підгайці. Розташ. на Волино-Поділ. височині. П. р. – центр Серед. Опілля, однак має особливості: Опілля на зх. ч. й Поділля на сході. Опілля творить зх. частину Поділ. височини і простягається на захід від рік Золота Липа і Коропець у пд.-сх. напрямку. На схід від Опілля від лів. берега Коропця піднімається Поділ. височина – на вис. 350–400 м. Р-н розташ. у межах мікроклімат. зони Холодне Поділля Зх. лісостепу. Рельєф тер. р-ну –

Дзвіниця церкви св. Покрови у с. Старе Місто.

хвилястий, пересічений балками і долинами, в зх. частині – горбистий. Ліси займають 93,65 км², водойми – 5,92 км², болота – 2,12 км². Тер. р-ну перетинають автошляхи Сатанів–Галич, Монастирська–Нараїв і дороги рай. значення. Найвища точка – г. Бичова побли. с. Завалів (414 м). Є поклади глини, піску, гіпсу, крейди, вапняків, пісковиків тощо. Гол. річки: Золота Липа, Коропець (притоки Дністра). На річках розташ. ставки для риборозвед. та рекреації. Ґрунти – опідзол. чорноземи. Тер. Підгаєччини засел. від періоду кам’яної доби (45–25 тис. р. тому); 10 ст. увійшла до Київ. Русі, згодом до Галиц.-Волин. держави. Від 1349 належ. до Речі Посполитої, 1772–1869 – до Австрії, згодом – Австро-Угорщини (1867 створ. Підгаєц. повіт). Листопад 1918 – липень 1919 – в ЗУНР, липень–вересень 1920 – Галиц. соц. рад. республіці, 1920–39 – у Терноп. воев-ві Польщі. 1939–91 – в УРСР. Підгаєччина у серед. віки не раз зазнавала спустошл. набігів татар. і турец. загарбників. 1655 проходило військ *Б. Хмельницького*, відбул. битва військ *Я. Собеського* зі загонами *П. Дорошенка*, яка закін. підпис. 16 жовтня 1667 Підгаєц. угод, 1698 – остання битва між польс. військом і татарами побли. Підгайців. Підпорядкування Галичини Австрії 1772 дало позитивні зрушення в екон. й соціал. житті Підгаєц. пов.: буд-во дороги Бережани–Монастирська (1831), розвиток гончарства,

Церква Різдва Пречистої Диви Марії у с. Новосілка.

тютюнництва, конярства, збільш. ярмарків, спорудж. ф-ки с.-г. машин, броварні, гуральні, повіт. шпиталь тощо. Діяли єврей., польс. та укр. культур.-просвіт. й фінанс.-госп. т-ва, установи, зокрема Клуб єврей. громадян, добродійне т-во “Плата милосердя”, ремісн. т-во “Поміч”, т-во купців, Маслосоюз, торг. спілка “Сокил” та ін. 1906 – страйк безземел. і малоземел. селян у с. Мужилів. 1908 збуд. залізниця Підгайці–Львів. Під час 1-ї світ. війни у Підгаєц. пов. були значні людські жертви, зруйн. госп-ва, спалені будинки. Після війни 1918–19 Польща

У центрі с. Вербів.

анексувала Галичину. Б-бу українців за свої права (збуд. 1934 Повіт. укр. нар. дім), Повіт. здвиг “Соколів” (1926) не зупинила *паціфікація* (1930). Розрост. мережі ОУН обернулося для жителів Підгаєччини “Кривавою неділею” – розстрілом юнаків-допризовників 11 травня 1941. Працювала трикотаж. ф-ка (1940–41). 2-а світ. війна спричинила знищення залізниці, розстріли єврей. населення, переселення поляків (1945) на терени Польщі. У результаті зброй. б-би ОУН і УПА Підгаєччина стала одним із центрів нац. руху опору в Галичині (1944–52 відбул. 66 боїв і сутичок). На Підгаєччині відбувся остан. в історії бій УПА – 12 квітня 1960 (встановл. пам’ят. знак-хрест (жовтень 2007). До 1991 діяли: школа-інтернат, ф-ка металовиробів, мед. уч-ще (1959–71), ПТУ, консерв., комбікорм. з-ди, “Сільгосптехніка”, цегельня. Після *лікві-*

дації П. р. (1963) відбувся вплив населення (з 1963 до 1991 – більш ніж 12 тис. осіб). 1989–91 у Підгайцях спорудж. пам’ятники Т. Шевченку, жертвам “Кривавої неділі” 1941 (обидва – 1990); мозаїка на теми Кобзар. творів (стіна буд. № 24 на вул. Шевченка). 1991 відновл. статус Підгайців як райцентру. 1994 розпоч. газифікацію краю. Нині в П. р. працюють пром. підпр-ва: ТзОВ “Металіст”, ВАТ “Підгаєцький маслосирзавод “Коропець”, ВАТ “Підгаєцька “Агропромтехніка”, ТзОВ “Злагода”, госп. т-во “Проба”, ТзОВ “Сільцівське”, укр.-словац. ТзОВ АПК “Гідіна ЗК Україна”; діє агропром. комплекс. Є 27 ЗОШ, 11 дит. дошкіл. закладів, 1 аграр. ліцей, 2 школи естет. виховання, 1 Буд. творчості, 66 закладів культури, з них 29 б-к, у т. ч. рай. б-ки для дорослих і дітей, істор.-красн. музей, кінотеатр, Нар. дім (РБК), райлікарня, поліклініка, 23 ФАП, 1 сільс. лікарня-амбулаторія, 3 амбулаторії сімей. лікаря. Звання “народний” удост. 9 колективів. Є футбол. клуб “Нива”. Діють 33 політ. партії, 2 благодійні орг-ції, 43 реліг. громади (УГКЦ – 33, УАПЦ – 10), офіційно не зареєстр., але діють угруповання Свідків Єгови, п’ятидесятників, ХВС. У П. р. є 7 пам’яток арх-ри держ. значення: церкви – Успенська (1650–53, мур.), св. Бориса і Гліба (1711–72, дерев.) та Спасо-Преображен. (1772, дерев.), дзвіниці церков Бориса і Гліба (1782, дерев.) і Спасо-Преображен. (серед. 19 ст., дерев.), костюл Пресв. Трійці (1634, мур., руїни), синагога (16–17 ст., мур.); 87 пам’яток арх-ри місц. значення (церкви, некрополі, громад. та житл. будинки, госп. будівлі тощо). На тер. П. р. виявл. сліди культури доби палеоліту, ранньобронз. доби, комарів.-білопотоц. культури – в с. Литвинів, у с. Шумляни викопали бронз. меч 9 ст. тощо. Серед пам’яток природи: а) держ. значення: 4 горіхи чорн. (с. Завалів), Завалів. платан; б) місц. значення: *Підгаєц. джерело*, ботан. заказник “Мужилівський”, ботан. пам’ятки “Мужилівська діброва”, “Бук лісовий” (с. Затурин), “Рудницька бучина”, геолог.

Кіркут у м. Підгайці.

пам'ятка “Карстові лійки” (с. Шумляни), загальнозоол. заказники “Рудники” та “Довге” Завалів. лісництва. Уродженці П. р.: оперні співаки М. Галій, І. Григорович; історики, краєзнавці Т. Гунчак, І. Джиджора; українознавець, історіограф Я. Калакура; астроном, педагог Ф. Гула; художник А. Манастирський, художник-фотограф С. Банах; письменники М. Кічура, О. Коверко, Л. Ліленфельд, М. Ойзеркіс, М. Рудницький, С. Сроковський; літературознавець і поет Я. Вишиваний; журналісти М. Галій, Р. Голят, М. Кальба; вчені-економісти Я. Комаринський, О. Мороз; кіномитці П. Кардаш, Я. Кулинич, Я.-С. Ломницький; диригенти, композитори В. Кардаш, О. Мостовий; ред., видавці В. Вороневич, В. Душник, О. Навроцький, В. Пап'юж; правники І. Басараб, Я.-С. Кальба; сусп.-політ. діячі та меценати М.-Д. Гайва, М. і Мих. Іваськевичі, П. Кардаш, В. Колодчин, В. Ліцинецький; в'язень ГУЛАГу В. Рокецький; діячі УПА В. Бей, В. Галаса, М. Мізерний, В. Томашівський; митрополит УГКЦ Й. Шумлянський; науковці М. Брик, Ю. Дзядикевич, І. Залуцький, Ф. Заптович, Б. Заставецький, актор Т. Ломницький; талмудист З. Мендель. Тут проживали і працювали: Т. Бордуляк, Я. Головацький, Я. Княгиницький, Ф. Коковський, К. Устиянович. Перебували: Ульріх фон Вердум (1671), П. Дорошенко (1667), Ян-Казимір (1663), А. Малишко (1959), Г. Сенкевич, Т. Уєський, І. Франко (1880), А. Шептицький (1902) та ін. Наук. та археол. дослідження здійсн. М. Бевз, Г. Логвин, Я. Острозький, Б. Януш та ін. Вид. кн.: 1994 – “Підгаєччина в спогадах емігрантів”, 2000 – “Підгайчани в боротьбі за волю України”; 2005 С. Колодницький вид. пугівник “Підгаєччина”.

С. Колодницький.

“ПІДГАЄЧЧИНА В СПОГАДАХ ЕМІГРАНТІВ”

– історично-мемуарний збірник. Вид. 1994 в друкарні смт Козова Укл.-ред. Б. Мельничук, Б. Хаварівський, І. Шебешович. Серія ДАТО “Корінь і крона”, вип. 3. Кн. склали статті, спогади та ін. матеріали, опубл. в зб. “Підгаєцька Земля” (1980) і фотоальбомі “Мандрівка землями Підгаєччини” (Детройт, США, 1980), майже невідомих в Україні. Вміщ. багато інформації про діяльність УСС, УГА, УПА, т-в “Пласт”, “Просвіта”, “Січ”, “Сокіл”, “Союз українок” та ін. Наклад – 5 тис. прим.

Б. Мельничук.

ПІДГАЙЦІ

– місто, районний центр. Розташ. за 70 км від м. Тернопіль, на пр. березі р. Коропець (басейн

Майдан Незалежності.

р. Дністер) на вис. 392 м над рівнем моря. В межах П. – колиш. х. Буда. Найбл. заліз. ст. Потуртори – за 24 км на лінії Тернопіль–Ходорів. Через П. проліг автошлях Галич–Сатанів. Насел. 3200 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1397. Як місто вперше згад. 1463. Назва походить, найімовірн., від “місто під гаєм” (крута гора Гай височить на пр. березі Коропця як край плити Волино-Поділ. височини). Перші відомі власники П. – рід укр. магнатів Княгиницьких. Містом також володіли Бучацькі, Вольські, Потоцькі, Чарториські, Гольські, Вурцелі та ін. 18 липня 1539 П. надано магдебурз. право. Місто і замок (рештки остаточ. зруйн. 1970-і) зазнавали нападів завойовників (1509, 1612–13, 1617, 1620–21, 1631, 1655, 1667, 1671, 1675, 1698). Пobl. П. відбул. битва військ Я. Собеського і П. Дорошенка (жовтень 1667), відома в історії як Підгаєц. угода, або Підгаєц. стаття. Під стінами П. 8–9 вересня 1698 відбулася й остання в історії Речі Посполитої сутичка польс. військ із татарами. Від 1772 місто належ. до Австрії (від 1869 – Австро-Угорщини). Від 1867 П. – центр одноймен. повіту. 1940–62 – райцентр. 1963–91 – належ. до Бережан. р-ну. Статус райцентру відновл. 6 грудня 1991. В травні 1889 внаслідок пожежі згоріло 75% будівель міста. До 1-ї світ. війни діяли млин, броварня (знищ. 1917), гуральня, ф-ка с.-г. машин, повіт. шпиталь (1874), цегельня. 1908 споруд. колію Підгайці–Львів. Засн. укр., єврей., польс. т-ва, зокрема “Просвіта” (1892), ремісн. т-во “Поміч” (1873), хор “Боян”, культурол. т-во “Родина”. Під час 1-ї світ. війни знищ. бл. 200 буд., загин. понад 10% населення. 1917 рос. армія вдруге спалила місто, після чого воно вже не досягло колиш. розвитку. В період ЗУНР Підгаєц. сотня вояків УГА обороняла м. Львів. 1924 створ. Повіт. союз кооператив, 1925 – Пласт; 1931 організ. дружину копан. м'яча “Хортиця”; 1930-і створ. футбол. клуби: єврей. “Маккабі” та польс. “Клуб Спортови”. Діяли молодіж. орг-ції “Січ”, “Сокіл”, “Бейтар”, “Стшельци”. 1928–34 збуд.

частину повіт. Укр. нар. дому. 1930 – П. постражд. від *нацифікації*. 18 вересня 1939 проголош. рад. влада. 1940–41 працювала. трикотаж. ф-ка “Червоний текстильник”. 11 травня 1941 – “Кривава неділя” (органи НКВС вчинили мас. розстріл доприз. молоді). Під час 2-ї світ. війни знищ. в місц. гето понад 7 тис. євреїв, зруйн. 70% житл. фонду, залізницю Львів–Підгайці. Частини ЧА вступ. у місто в березні та липні 1944. У післявоєн. період функціонували харчокомбінат, млин, промкомбінат, мед. уч-ще (1959–71). 1946 відкрита повітр. лінія Тернопіль–Підгайці. Повінь 13 червня 1957 (за ніч 276 мм опадів) спричин. значні збитки. У П. розвинуте різьбярство; понад 200 декор. тарілок місц. митців представл. у м. Монреаль (Канада) на виставці “Експо-67”. Пам’ятники архри: ринк. площа (унікальна трикут. формою), синагога (кін. 15–17 ст., мур.), руїни костюлу Пресв. Трійці (1634; збуд. на місці зруйнов. 1463), Успен. церква (1650–53, мур.) з унікал. аркадами-опасаннями, розміщ. вгорі (аналогі трапл. на іконах 12–13 ст.), церква Спаса (Преображення Господнього, 1772, дерев.) та дерев. дзвіниці (1893), храм Усіх святих укр. народу (2004, мур.). Пobl. Успен. церкви є пам’ят. знак – метал. хрест “В пам’ять Св. Тверезости” (1874). Зберег. Укр. нар. дім (нині – приміщ. істор.-краєзн. музею), на якому встановл. мемор. таблицю (1989, скульп. З. Мігоцький; 1959 тут побував поет А. Малишко), літній будинок М. Чарторискої – меценатки і власниці міста, учениці Ф. Шопена, ряд будинків 19–20 ст. У П. є один із найкраще збережених в Україні євреї. цвинтар 15–20 ст. (понад 1000 надгробків, серед них більше 50 – 17–18 ст.). На міськ. цвинтарі – брат. могила воїнів РА (1977). Спорудж. пам’ятники А. Міцкевичу (1897), Герою Рад. Союзу Я. Топоркову і капітанові М. Зубову (обидва – 1955, реконстр. 1977), Т. Шев-

Будинок ліцею.

ченку, героям “Кривавої неділі” (обидва – 1990), *Лесі Українці*, ліквідаторам наслідків катастрофи на Чорнобил. АЕС (обидва – 2006), табл. на честь 105-ї річниці каноніч. візитації Митрополита Андрея Шептицького (2007). Діють аграр. ліцей, г-зія, ЗОШ 1–3 ступ., ЦРЛ, поліклініка, муз. та худож. школи, 2 б-ки, центр позашкіль. роботи, рай. клуб творчості молоді “Джерело”.

Пам’ятник А. Міцкевичу.

Працюють ТОВ “Злагода”, ВАТ “Підгаєцький маслосирзавод “Коропець”, “ВАТ “Підгаєцька”, “Агропромтехніка”, госп. т-во “Проба”, укр.-словац. ТзОВ “АПК “Гідіна ЗК Україна”. У П. народ. письменники Л. Ліленфельд, М. Ойзеркіс, письменник, літературознавець М. Рудницький, письменники і журналісти А. та Я. Курдидики, євреї, рабин Мендель-Захарій, польсь. держ. діяч, публіцист І. Потоцький, військовик, публіцист С.-К. Потоцький, військовик Е.-О.-М. Нойберг, нейрохірург С. Хорубський, літературознавець, перекладач Л. Реттель, австр. музикознавець Г. Шенкер, митець театру і кіно Т. Ломницький, кінореж. Я.-Е. Ломницький, реліг. діячі В. і М. Головінські, М. Ковальчик, громад. діяч С. Кучма, художник Б. Титла та ін.; проживав поет С. Алич (Мокрій), навчався О. Сенатович; перебували історик, етнограф і поет Я. Головацький, художник К. Устиянович, митрополит А. Шептицький, композитор І. Недільський, майбут. президент Чехо-Словаччини Л. Свобода, художник-експресіоніст Я.-А. Крушельницький. С. Колодницький вид. путівник “Підгайці” (2005). На окол. міста є пам’ятка природи Підгаєц. джерело.

С. Колодницький.

ПІДГАЙЦІ

– село в Шумському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Кудлаївка; до 2003 підпорядк. с. Вербиця (нині незасел.). До П. приєдн. х. Ставки, у зв’язку з пересел. жителів х. Лани вивед. з облік. даних. Розташ. над р. Горинка, за 40 км від райцентру і 18 км від найбл. заліз. ст. Кременець. Насел. 497 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1414 як Підгайчики. 1966 у П. виявл. стародруки і рукопис. книгу 17 ст. Є церква св. Миколая (1882, дерев.). Спорудж. па-

м'ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1971). Діють ЗОШ 1 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, торг. заклад. У П. проживала Герой соц. праці *Н. Припотень*.

М. Бесараба, П. Гуцал.

“ПІДГАЙЧАНИ В БОРОТЬБІ ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ”

– книга, історично-мемуарний збірник. Видавець – Гол. ком-т підгайчан. Ред. колегія: *В. Ліцинецький* (гол. ред.), *П. Твардовський* (ред. мови і коректор), *П. Пшеничняк, В. Колодчин*. Мист. оформл. – *Б. Титла*. Висвітл. події нац.-визв. б-би на теренах колиш. Підгаєц. повіту. У вихід. даних: Детройт – Клівленд – Парма, США, 2000; Тернопіль, вид-во “Горлиця”. Обсяг – 624 с. Наклад – 1000 прим.

Б. Мельничук.

ПІДГАЙЧИКИ

– село у Зборівському районі. Підпорядк. Ярчовец. сільраді. Розташ. за 3 км від райцентру і 1 км від найбл. залізн. ст. Ярчівці. Насел. 181 особа (2007). Перша писем. згадка – 1598. 1803 та 1834 у П. – пошесть холери. Діяли т-ва “Просвіта”, “Січ”, “Луг”, “Сільський господар”, кооператива. Є церква св. Миколая (1737 перенес. зі с. Тустоголови на Зборівщині; дерев.). Встановл. пам'ят. хрест на честь скасув. панщини. Працює б-ка. У П. народ. громад. діяч *М. Бута*.

Г. Гошко, Ю. Ковальков.

ПІДГАЙЧИКИ

– село у Тербовлянському районі. Центр сільради, який підпорядк. села Зеленче, Малів, Підгора, Семенів. У зв'язку з пересел. жителів х. Вибранівка вивед. з облік. даних. До 1940-х назив. Підгайчики Юстинові. Розташ. на пр. березі р. Серет, за 7 км від райцентру і найбл.

Палац графа Козебродського.

залізн. ст. Тербовля. Насел. 904 особи (2007). Перша писем. згадка – 1508. Діяли “Просвіта”, “Рідна школа”, “Сільський господар” та ін. т-ва. Є церква Воздвиження Чесного Хреста (1910, кам.), костюл (1810, мур.), каплиця (1885), “фігура” Матері Божої (відновл. 1993). Зберіг. палац графа Козебродського (1887; нині тут – геріатр. центр для престарілих і самот. людей). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, відділ. зв'язку. У П. народ. реліг. і громад. діяч *П. Голинський*, працювали Герої соц. праці *П. Гачок* та *К. Колцун*. Пobl. села виявл. археол. пам'ятки серед. палеоліту, трипіл. і давньорус. культур, скарб рим. монет. Є *Підгайчик. родовище вапняків і пісковиків*.

Б. Пиндус.

ПІДГАЙЧИКІВСЬКЕ

РОДОВИЩЕ ВАПНЯКІВ І ПІСКОВИКІВ

– місце видобування корисних копалин. Розташ. біля с. Підгайчики Тербовлян. р-ну. Детально розвідане 1958 на 78 га. Корисна копалина – пісковики кварцеві, дрібнозернисті, слюдисті, міцні, тріщинуваті, щільні, сірі, рожевувато-бурі, кварц-польовошпатові, серед. потужн. 9,2 м і вапняки щільні, тріщинуваті, сірувато-білі серед. потужн. 6,1 м. Пісковики придатні для вироб-ва облицов. каменю, буту і щебеню для дорож. робіт. Вапняки – для вироб-ва вапна 2-го та 3-го сортів і вапняк. борошна, є бутовим каменем. Затвердж. запаси пісковиків за пром. категоріями – бл. 1 млн. м³, вапняків – більше 1 млн. м³. Зх. ділянка П. р. в. і п. розташ. за 1 км на захід від с. Підгайчики, на пр. березі р. Серет. Детально розвідана 1984–86 на 9,8 га. Корисна копалина – вапняк серед. потужн. 8,2 м і пісковик серед. потуж. 14 м. Вапняки і пісковики придатні для отримання щебеню для буд. робіт і каменю бутового. Обидві ділянки розробляє МП “Каменяр”.

В. Кігура, М. Сивий.

ПІДГІРНИЙ

Богдан Васильович (21. 04. 1956, м. Біробіджан Хабаров. краю, нині РФ) – кінооператор, журналіст. Чл. СКінУ (1994), НСЖУ (2002). Від 1956 проживав у м. Тернопіль. Навчався у Терноп. філіалі Львів. політех. ін-ту (1973–75, нині ТДТУ), закін. Київ. ін-т театр. мист-ва (1980, нині ун-т театру, кіно і телебачення). Працював у ВО “Ватра”, кінооператором на кіностудії ім. О. Довженка (1980–85), м. н. с. ТОКМ (1986–89), оператором кіностудії “Галфільм” (1989–91), телеоператором на TV-4 у Тернополі, від 1999 – на кіностудії “Укркі-

нохроніка” (Київ), одночасно – на телестудії “1+1”. Серед робіт: фільми про В. Стуса “Пресвітлої дороги свічка чорна” (1991; 3 серії), про В. Чорновола “Правди дорога терниста” (2004), “Хроніки від Форгінбраса” за есе О. Забужко, телесеріал “Імена” (обидва – 2003). Автор публікацій на культурол. теми, сценаріїв, п’єс. Упоряд. 2-томника спогадів про В. Стуса “Нецензурний Стус” (Т., 2004).

Х. Весна.

ПІДГОРА

– село у Тербовлянському районі. Підпорядк. Підгайчиц. сільраді. До 1939 назив. Підгір’яни. Розташ. за 2 км від райцентру і 3 км від найбл. залізн. ст. Тербовля. Насел. 90 осіб (2007). Пobl. П. здійсн. археол. дослідження В. Деметрикевич, Я. Пастернак, Ю. Полянський; виявл. археол. пам’ятки трипіл., черняхів. культур, доби міді, пізн. бронзи і заліз. доби. Біля села є Підгор’ян. (Угорниць.) Святоспас. василіян. монастир, Підгор’ян. заказник.

Б. Пивдус.

ПІДГОРНІЙ

Микола Вікторович (18. 02. 1903, с. Карлівка, нині м. Полтав. обл. – 11. 01. 1983, м. Москва, нині РФ) – державний і партійний діяч. Двічі Герой Соц. праці (1963, 1973). 1957–63 – 1-й секр. ЦК КПУ, 1963–65 – секр. ЦК КПРС, 1965–77 – голова Президії ВР СРСР. 10 грудня 1959 перебував у м. Тернопіль, зустрічався з ланковою С. Долинюк.

В. Барна, Х. Весна.

ПІДГОРОДНЕ

– село у Тернопільському районі. Центр сільради. До 1946 назив. Янівка, Іванівка (від 1939).

Церква св. Покрови.

Розташ. на берегах р. Довжанка, за 2 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Тернопіль. Насел. 1463 особи (2007). Перша писем. згадка – 1561 як Підгородичі. Діяли “Просвіта”, “Рідна школа”, “Сільський господар” та ін. т-ва. Є церкви Успіння Пресв. Богородиці (реставр. 1998), св. Покрови (1997). Працюють ЗОШ 1 ступ., обл. спорт. база олімп. резерву “Колос”, відділ. “Облплемоб’єднання”. Пobl. П. виявл. археол. пам’ятки трипіл. і давньорус. культур.

П. Бабій, В. Уніят.

ПІДГОР’ЯНСЬКИЙ ЗАКАЗНИК

– ботанічний заказник місцевого значення. Розташ. поблизу с. Підгора Тербовлян. р-ну в кв. 104 вид. 6 Тербовлян. лісництва Терноп. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Дача “Тербовлянська”. Створ. відповідно до рішення Терноп. обл. ради від 18. 03. 1994. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 8 га. Під охороною – лучно-степ. фітоценози. Особливо цінний горіцвіт весняний – вид, занес. до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. Місце оселення корис. ентомофауни.

І. Бай.

ПІДГОР’ЯНСЬКИЙ (УГОРНИЦЬКИЙ) СВЯТОСПАСЬКИЙ ВАСИЛІЯНСЬКИЙ МОНАСТІР

– комплекс культових, житлових і господарських приміщень, згромадження членів ЧСВВ, па-

м’ятка архітектури національного значення. Розташ. pobl. с. Підгора, за 3 км на південь від м. Тербовля на вис. березі р. Серет. За переказами, засн. 12 ст.; перша писем. згадка – 1650. У грамоті короля Яна II Казимира Вази від 1663 монастир назв. “старинним”, це свідчить, що він значно давніший. Первісно – дерев., значно менший, ніж нині, забезп. земл. укріпленнями й оточ. частоколом. У серед. 17 ст. зведено кам. споруди. Ансамбль монастиря – триділ. церква Різдва Івана Хрестителя (24x14 м), масив. монастир. будівля (63x10 м) із кухнею,

їдальнею і чернеч. келіями на 1-у поверсі та простор. залами на 2-у, оточ. муром трапеціє-подіб. форми з чотирма наріж. оборон. вежами. На поч. 18 ст. монастир належ. до найзначн. галиц.-поділ. чернечих осідків. Під його управою – Збараз. і Звиняц. (нині Чортків. р-ну) обителі. У монастир. школі для чернеч. молоді викл. богослов. та філософ. курси; була багата б-ка. Пн.-сх. вежа, служила не тільки для виконання сторож. і сигнал. функцій, а й як астроном. обсерваторія. З монастиря походить *Божої Матері Теробовел. Одигірії Чудотв. Ікона*. 1789 діяльність монастиря припинили австр. власті. Церква стала парафіяльною, книги перед. до Львів. ун-ту і Бучац. монастиря. Під час 1-ї світ. війни оборон. стіни і монастир. будівлі зазнали знач. пошкоджень, ч. мурів висад. в повітря рос. військові. У рад. часи на тер. монастиря розміщ. військ. частина, що спричин. подальш. руйнування. Після проголош. незалежності України парафіяни сіл Зелене (Гусятин. р-ну) та Підгора (Теробовлян. р-ну) відбудували монастир. церкву, тут відбуваються богослужіння. Корпус келій зруйнований. Зберег. залишки оборон. муру, в'їзн. брами і веж, найкраще – сх., де вціліла первіс. циліндр. стеля.

В. Бойко, Л. Городицький.

ПІДГРУШНА

Олена Михайлівна (09. 01. 1987, м. Легніца, Польща) – спортсменка (біатлон). М. сп. України (2003). Золота медаль на літн. чем-ті світу (2005, м. Муоніо, Фінляндія), бронз. призерка молодіж. чем-тів Європи (2005) та світу (2006). Три зол. медалі на міжнар. змаганнях на призи олімп. чемпіона О. Аляб'єва (2006, м. Санкт-Петербург, РФ). Багатораз. чемпіонка України серед юніорів. Чл. збірної команди України. Вихованка обл. ФСТ “Колос” (тренер *І. Починок*). Навчається в ТНПУ. Виступ. за Терноп. обл. центр олімп. підготовки.

Б. Мельничук, Б. Петраш.

ПІДЗАМОЧОК

– село в Бучацькому районі. Центр сільради, який підпорядк. села Звенигород та Підлісся.

Церква Різдва Пресвятої Богородиці.

Розташ. на лів. березі р. Стрипа, за 3 км від райцентру і 5 км від залізн. ст. Пишківці. Насел. 1568 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1785. Працювали папірня, філія Варшав. ткац. ф-ки, млин. Є руїни фортеці (див. *Підзамочок-замок*) (1600). Діяли “Просвіта”, “Рідна школа”, “Сільський господар” та ін. т-ва. Є церква Різдва Пресв. Богородиці (реставр. 1991 з костюлю), “фігури” св. Антонія (1809) і Божої Матері (1905, відновл. 1990). Діють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, дошкіл. заклад, фольклор.-етнограф. гурток лемків, торг. заклади, від 2007 – насін. завод. У П. проживав учений, педагог *В. Бігуняк*. Є геол. пам’ятка природи – відслонення міоцен. відкладів.

П. Слюсарчук, В. Уніят.

ПІДЗАМОЧОК-ЗАМОК

– фортифікаційна споруда, пам’ятка архітектури національного значення. Розташ. на плоскогір’ї на стрімк. лів. березі р. Стрипа на зх. околиці с. Підзамочок Бучац. р-ну, на північ від м. Бучач. Заклад. 1600 за сприяння власника навколиш. сіл Я. Кшиштофа Бучац. (Творовсь-

Руїни замку.

кого), про що свідчить збереж. напис над гол. в'їзн. брамою; тут також є герби засновників замку. Оборон. комплекс нерегулярний у плані, чотирикут. (близьк. до трапеції) зі звуженням до пн. боку, при якому збуд. 2-поверх. палац, обмеж. 2-ма п'ятикут. баштами. В'їзд – у пд. оборон. стіні (куртині), що також фланкована з 2-ма наріж. вежами. 1676 П.-з. зруйн. турец. війська, відтоді як оборон. споруду його не використов.; частково переобладн. під житло. До 1780 належ. М. Потоцькому. З утвердж. австр. адміністрації 1772 замок залиш. напризволяще. 19 ст. при П.-з. прац. папірня; стіни фортеці розбирали на буд. матеріал. Донині зберег. високі мури, масивна арка пд. в'їзду; є залишки веж, земел. валу, руїни приміщень.

В. Бойко, В. Парацій.

ПІДКАРПАТСЬКА КУЛЬТУРА

ШНУРОВОЇ КЕРАМІКИ (10–16 ст. до Р. Х.)

– одна з культур шнурової кераміки раннього періоду бронзи. Поширена в Польщі та Україні (Прикарпаття і Поділля). Характерні ознаки – відбиток шнура на посуді та бойові кам. сокири з просвердл. отворами. На Тернопільщині пошир. поділ. локал. група П. к. ш. к. (майже на всій тер.) – 40 пам'яток (із них 11 поселень). Її особливість – наявність, окрім курган., ґрунт. поховань у гробницях із кам. плит.

М. Бігус.

ПІДКОВИЧ

Марія Василівна (22. 06. 1929, с. Росохач, нині Чортків. р-ну) – громадська і музична діячка, педагог. Дочка *В. Говіки*. Від 1938 – в Канаді. 1954 переїхала з м. Вінніпег до м. Торонто. Закін. Манітоб. ун-т, Торонт. консерваторію; студювала слов'ян. мови. 24 р. займалася педагогікою. Чл. Т-ва музикантів Манітоби та Королів. консерваторії. 1940–50-і – диригент хору Молодіж. укр. нац. об'єдн., орг-тор підлітк. хорів у Вінніпезі (1950) і Торонто (1954). 1974–80 – організац. та культ.-освіт. референт, 2-й заст. голови, голова центр. управи ОУЖ, голова Конгресу українців Канади (1983–85). Заст. голови Світ. федерації укр. жін. орг-цій (1992–97). Від 1995 – 1-а в історії

Укр. нац. об'єдн. і Братніх орг-цій жінка – голова (президент) цієї організац. мережі.

Я. Гуцька, Я. Павлів.

ПІДКОВОНІС МАЛИЙ

(*Rhinolophus hipposideros* B.) – ссавець, летюча миша ряду Рукокрилі (Chiroptera), родини Підковоносові (Rhinolophidae). Занес. до Черв. книги України (1994). Довж. тіла до 40 мм; верх жовто-палевий. Осел. в підзем. печерах, шахтах, тунелях, улітку – на горищах, під мостами, на дзвіницях, інколи в дуплах дерев. Полює в сутінках; живиться переважно двокрилими і молюсками. Живе до 17 р. Пошир. на тер. області.

В. Кваша.

ПІДЛІСНЕ

– село у Бережанському районі. Підпорядк. Жуків. сільраді. До 1964 назив. Шумляни Малі. Розташ. на пр. березі р. Золота Липа, за 9 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Насел. 287 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1773. Діяли т-ва “Просвіта”, “Січ”, “Сільський Господар”, кооператива. Є церкви св. Володимира (1932, кам. та 1999). Встановл. пам'ят. хрести на честь скасув. панщини і на честь незалежності України (1992), насип. символ. могилу діячам ОУН і воjakам УПА, відкрито граніт. пам'ятник Матерям героїв України (2007; ініціатор і жертводавець М. Федор). Працюють ЗОШ I ступ., б-ка, ФАП. У П. перебували фольклорист, етнограф, історик *З. Кузеля*, поет, прозаїк, громад.-культур. діяч *Б. Лепкий*, реліг. діяч, письменник *С. Лепкий* та ін. 1991 В. Бич видав кн. “Село моє – Підлісне”.

В. Бич.

ПІДЛІСНЕ

– село у Кременецькому районі. Підпорядк. Плосків. сільраді. До 1964 назив. Малі Фільварки. Розташ. за 8 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Кременець. Насел. 206 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1568. Діють ФАП, торг. заклад.

П. Гуцал, М. Романюк.

ПІДЛІСНЕ

– село у Монастириському районі. Центр сільради. До 1947 назив. Дрищів. До П. приєдн. хутори Зелена та Чемерівка. Розташ. на берегах р. Горожанка, за 24 км від райцентру і 17 км від найбл. залізн. ст. Галич. Насел. 406 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1602. Діяли т-ва

Церква Іоана Богослова.

“Просвіта”, “Січ”, “Сільський господар”, “Рідна школа”, кооператива, молочарня. Є церква Іоана Богослова (1872, дерев.). Встановл. мемор. дошку полеглим воїнам ЧА, насип. символ. могилу Борцям за волю України та односельцям, які загинули або пропали безвісти під час 2-ї світ. війни. Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП. У П. народ. діяч ОУН, педагог, публіцист **В. Ленюк**.

В. Озьменський, В. Уніят.

ПІДЛІСНИЙ

Зіновій Васильович (19. 12. 1936, с. Білявинці, нині Бучац. р-ну – 22. 07. 1999, м. Львів) – архітектор. Держ. премія УРСР ім. Т. Шевченка (1979). Чл. НСАУ. Закін. Львів. політех. ін-т (1958, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Осн. роботи: у містах Трускавець (1966–75, житл. р-ни), Львів – Південний (1965–78); Сріблястий мікрор-ни (1974–78), лікарня (1965–80) і Палац піонерів (1976–81; усі – співавт.).

Б. Мельничук, Б. Пиндус.

ПІДЛІСНЯ

– село в Бучацькому районі. Підпорядк. Підзамочків. сільраді. Розташ. за 2 км від райцентру і 3 км від найбл. залізн. ст. Бучач. Насел. 419 осіб (2007). Відоме від 19 ст. 1939 в П. переважало польсь. населення. Діє клуб.

П. Слюсарчук.

ПІДЛІСЦІ

– село у Кременецькому районі. Підпорядк. Великомлиновец. сільраді. Розташ. за 2 км від райцентру і 1 км від найбл. залізн. ст. Кременець. Насел. 977 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1438. За переказами, 1651 у П. перебував **Б. Хмельницький**. Діяли “Просвіта”, “Союз українців”, Пласт та ін. т-ва. Зберег. козац. могили. Є церква св. Преображення (1913), Богдан. каплиця з криничкою (17 ст., відновл. 1993). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, поле-

лим у нім.-рад. війні (1984), встановл. мемор. дошку громад.-політ. діячеві, кооператорові **С. Жуку** (1998). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП. У П. народ. громад. діяч

Богданова каплиця.

С. Данилюк, д-р біол. н. **Ю. Чорнобай**, повстан. ватажок **Колодка**, проживав громад.-політ. діяч, кооператор **С. Жук**. Про місц. каплицю літературка, краєзнавець **В. Адамович** вид. кн. “На поклик волі” (Кременець, 2002). На окол. села є *Підлісців. родовище крейди*.

О. Галевич.

ПІДЛІСЦІВСЬКЕ РОДОВИЩЕ КРЕЙДИ

– місце видобування корисної копалини. Розташ. на пд.-зх. околиці с. Підлісці Кременец. р-ну на непродукт. землях. Детально розвідали трест “Київгеологія” (1967) та експедиція “Укргеолбудм” (1979, 1981–82). Пл. 26 га. Корисна копалина – крейда турон. ярусу неоген. системи біла, жовтувато-сіра, мікропориста зі земліст. зломом, інколи – піщаниста, з проверстками чорних кременів, тріщинувата. Потужн. пром. товщі – 23–42 м. Крейда придатна для вироб-ва писал. крейди, суперфосфатів, вапняк. борошна, мінерал. підгодівлі с.-г. тварин і птиці, випалювання магнезит. повітр. вапна буд. класу А, електрод. покрить. Розробляє Кременец. крейд. з-д. Залишок запасів на 01. 01. 2002 – понад 12,6 млн. т.

В. Кігура, М. Сивий.

ПІДМАР’ІННИКИ

Бессерів (*Gallium besseri Klok.*), **суборовий** (*subnemorale Klok. Et Zaverucha*), **членистий** (*articulatum Lam.*) – регіонально рідкісні трав’янисті рослини родини Маренові (*Rubiaceae*). Внес. до Переліку рідкіс. і таких, що перебува-

ють під загрозою зникнення, видів рослин світу на тер. Терноп. обл. (рішення Терноп. обл. ради № 64 від 11. 11. 2002). Зростають на вологих луках, узліссях, схилах гір. Під охороною – у філії “Кременецькі гори” природ. заповідника “Медобори”.

Г. Синиця.

ПДОДВІРНИЙ

Микола Ількович (03. 06. 1951, с. Клювинці Гусятин. р-ну) – спортсмен (важка атлетика), тренер. Засл. тренер України з важк. атлетики. (2001). Закін. До-нец. технікум фіз. культури і спорту (1975). Підгот. 3 м. сп. міжнар. класу, 20 м. спорту. Від 1990 – дир. і тренер Хоростків. ДЮСШ ФСТ “Колос” Гусятин. р-ну; разом із тим – ст. тренер збірної Терноп. обл. з важк. атлетики. Серед вихованців – *Н. Троценко*.

Г. Гунтік, В. Ігнатенко.

ПІДОРЛИКИ

великий (*Aquila clanga P.*), **малий** (*Aquila rotarına C. L. B.*) – перелітні птахи ряду Соколоподібні (Falconiformes) родини Яструбові (Accipitridae). Занес. до Черв. книги України (1994). Оперення темно-буре, ноги жовті. Поселяються в старих заплавах, лісах, поблизу озер, боліт, річок. Гнізда будують на деревах на вис. 6–20 м. Живляться мишоподіб. гризунами і земноводними. На Тернопільщині спостерігають при міграціях.

Підорлик великий.

В. Кваша.

ПІДПІЛІП'Я

– село у Борщівському районі. Підпорядк. Туриньчен. сільраді. Розташ. на пр. березі р. Збруч, за 17 км від райцентру і 10 км від найбл. заліз. ст. Вовківці–Туриньче. Насел. 94 особи (2007). Перша писем. згадка – 1493. Діяли “Просвіта”,

“Луг” та ін. т-ва, кооператива. Є церква св. Антонія (кін. 19 ст.). Діє ФАП. У П. народ. поет, журналіст *О. Івах*, господарник *А. Щепановський*.

А. Боднар, В. Уніят.

ПІДПІЛЬНІ ДУХОВНІ СЕМІНАРІЇ

– навчальні заклади на Тернопільщині так званої катакомбної УГКЦ. 1-а семінарія створ. 1967 в м. Тернопіль за доруч. єпископа *В. Величковського*, ЧНІ. Кер. – о. І. Пасіка, дострок. звільн. із рад. концтабору. Співорг-тори: отці *М. Кордуба* і *П. Коваль* із Тернополя, *С. Сампара* (с. Прошова), *Й. Ридель*, ЧСВВ (с. Вел. Гаї), *В. Курилас* (с. Буцнів), *В. Теленко* (с. Біла, всі – Терноп. р-ну), *С. Смаль* (м. Львів). *С. Сампара* розробив скороч. програму підготовки мол. священників. Слухачі семінарії: *Д. Базюк*, *Г. Дзюрбан*, *Й. Курилас*, *М. Паньків* та ін. Провед. бл. 10 занять (у помешканнях *О. Козак*, *П. Кордуби*, *М. Паньківа*, о. І. Пасіки та ін.). Співробіт. КДБ здійснили обшуки у викл. і слухачів, але слідів діяльності семінарії не виявили. За збереж. реліг. літ-ри *Г. Дзюрбана* засуд. на 3 р. тюрем. ув'язнення. Отців-викл. та слухачів семінарії суворо, під розписку, попередили не відновл. діяльність семінарії. 2-а семінарія підпільно діяла в м. Бучач; її орг-тор і викл. – єпископ *П. Василик*. Викл.: отці *Я. Тимчук*, ЧСВВ (згодом єпископ), *Й. Білан*, ЧСВВ (с. Колиндяни Чортків.), *М. Кисіль* (с. Ланівці Борщів.), *В. Монастирський* (с. Киданів Бучач. р-нів). Цю семінарію спецоргані держави не викрили. Крім П. д. с., підготовкою душпастирів займалися священники, зокрема о. *М. Шаварин*.

Б. Головин.

ПІДРУДА

– село у Тербовлянському районі. На поч. 20 ст. назив. Підруда-Швейцарія. Підпорядк. Семиків. сільраді. Побл. П. є х. Сіножаті (3 буд.). Розташ. за 53 км від райцентру і 13 км від найбл. заліз. ст. Денисів–Купчинці. Насел. 128 осіб (2007). Діє ФАП.

В. Лашта.

“ПІДРУЧНИКИ І ПОСІБНИКИ”

– приватне видавництво. Засн. в м. Тернопіль 1996 *Я. Гринчишин* і *Я. Гап'юк*. Видає навч.-метод. літ-ру для шкіл. До 2008 заг. наклад випущ. літ-ри – понад 33 млн. прим. майже 2,5 тис. найменувань. Належ. до п'яти провід. вид-в України; учасник міжнар. книжк. виставок. 2007 у Тернополі відкр. універсал. книгарня вид-ва – “Ярослав Мудрий”.

С. Ткачов.

ПІДСНІЖНИК БІЛОСНІЖНИЙ

(*Galanthus nivalis* L.; нар. назва – первоцвіт) – багаторічна трав'яниста цибулинна рослина родини Амарилісові (Amaryllidaceae). Занес. до Черв. книги України (1996). Стебло слабобористе, з однією квіткою. Зростає у широколиств. та міш. лісах. Вид трапл. в усіх р-нах області. Використовують у нар. медицині; добре розвив. в культурі відкр. ґрунту; ранній медонос.

Н. Мшанецька.

ПІЗНАК

Федір Іванович (1913, с. Мшанець, нині Старосамбір. р-ну Львів. обл. – 08. 01. 1972, м. Тернопіль) – господарник, громадський діяч. Орден Леніна, Жовтн. революції та ін. нагороди. Депутат ВР СРСР (1950, 1954). Від 1928 займався громад.-політ. діяльністю (1932–35 ув'язн.). Від 1940 працював на громад. та госп. роботах на Львівщині, під час нім.-рад. війни – на заводах Уралу (нині РФ). Від жовтня 1951 – у м. Тернопіль: голова виконкому обл. ради депутатів трудящих (до червня 1958); згодом – нач. обл. упр. місц. і палив. пром-сті; від 1964 – кер. обл. тресту пром-сті товарів культ.-побут. призначення і госп. вжитку.

В. Пиндус, Н. Халупа, Вас. Ханас.

ПІЗНАНКА

– село в Гусятинському районі. Центр сільради. 19 – поч. 20 ст. назив. Пізнанка Гетьманська, зі встановл. рад. влади до 1960-х – Пізнанка Комісарська. Розташ. за 43 км від райцентру і 8 км від найбл. залізн. ст. Гримайлів. Перша писем. згадка – 1628. Насел. 317 осіб (2007). Є церква св. Дмитрія (1990), каплиця. Діють ЗОШ 1 ст., ФАП, торг. заклад. Пobl. П. виявл. археол. пам'ятки давньорус. культури.

Ю. Ковальков, В. Уніят.

ПІЗНІЙ ПАЛЕОЛІТ (40–10 тис. р. тому)

– останній етап давнього кам'яного віку. Припадає на час вюрмського (валдай.) зледеніння. Клімат – холод. і сухий. Це період появи і пошир. людини сучас. фіз. типу – людини розумної. Осн. заняття – загіне полювання на вел. тварин: мамонтів, бізонів, пн. оленів, дик. коней та ін. На Тернопільщині відкр. 252 пам'ятки П. п. – стоянки та місцезнаходження. Найвідом.

серед них – багатошар. стоянки Вел. Глибочок 1, Кременець 1 (г. Куличівка).

М. Бігус.

ПІЗНЬОСИЛУРІЙСЬКОЇ ФЛОРИ ВІДСЛОНЕННЯ

– геологічна пам'ятка природи місцевого значення. Розташ. pobl. с. Кудринці Борщів. р-ну, пл. – 1 га. На пр. березі р. Збруч відслонена товща голубувато-сірих вапняків скальської серії (верх. силур). У товщі трапл. окремі брудно-сірі прошарки вапняковистих аргілітів, в яких знайд. багаті скупчення решток давніх плауноподіб. рослин.

В. Гаврилишин.

ПІЗНЬОЦВІТ ОСІННІЙ

(*Colechicum autumnale* L.; нар. назви – пізноцвіт, шафран) – багаторічна трав'яниста цибулинна рослина родини Лілійні (Liliaceae). Занес. до Черв. книги України (1996). Період цвітіння – серпень–вересень. Зростає на волог. луках, трав'янист. схилах, узліссях. Відомі поодинокі місцезростання в Гусятин. та Бережан. р-нах. Рослина декор., добре культивується у відкрит. ґрунті.

Н. Мшанецька.

ПІЛСҪУДСЬКИЙ

Юзеф-Клеменс (Pilsudski Józef Klemens; 05. 12. 1867, м-ко Зулов, pobl. м. Вільно, нині Вільнюс, Литва – 12. 05. 1935, м. Варшава, похов. у Вавельс. замку в м. Краків, обидва – Польща) – польський державний, політичний і військовий діяч. Маршал Речі Посполитої (1920). Закін. г-зію у Вільно (1885). Навчався на мед. ф-ті ун-ту в м. Харків (1885–86), виключ. за участь у студент. виступах; належав до польс. патріот. орг-ції “Сдність”. 1888–92 – на засланні в Сибіру (нині РФ) за звинувач. у підготовці замаху на рос. царя Олександра III. Співзасн. Польс. соц. партії (1892). 1894 – ред. нелегал. соц. видання “Робітник” (“Robotnik”). Під час рос. революції 1905–07 займався підготовкою та здійсненням терор. акцій. 1908–14 – в м. Львів, де керував діяльністю польс. орг-цій у Галичині, які ставили за мету досягн. незалежності Польщі. Під час 1-ї світ. війни – орг-тор і ком-р польс. легіону на боці австро-нім. військ; нач. військ. департаменту польс. Тимчас. держ. ради на тер., яку зайняли австро-нім. війська. 1917–18 П. заарешт. нім. власті; ув'язн. у Магдебурз. фортеці. 1918–22 – нач. Польс.

держави. Воював проти ЗУНР і Рад. Росії. 1919 налагодив особисті контакти зі *С. Петлюрою*; підписав *Варшав. угоду 1920, Риз. мир. договір* із РРФСР і УРСР. Від травня 1926 – диктатор Польщі (1926–28 та 1930 – одночасно прем'єр-міністр). Здійсн. політику тер. претензій Польщі на західноукр. землях, колонізації укр. населення та його *пацифікації*. Не раз перебував на Тернопільщині, зокрема 21 березня 1921 – в м. Тернопіль, куди прибув для вручення бой. нагород та освячення військ. прапорів; 15 жовтня 1922 – в м. Кременець; 6 вересня 1933 – в м. Заліщики. 1935 у Тернополі встановл. пам'ятник П. (перший у тодіш. Польщі; зруйн. 1940; скульп. *А. Гловінський*). 2002 у Тернополі вид. зб. “Піلسудський і Україна”.

О. Клименко, Л. Щербак.

ПІНЗЕЛЬ

Іоанн-Георгій (Penzel Johann Georg, Пільзе, Пільце, Пільзнов, Йоганн Георг, Ян-Сжи, Іван-Юрій, Майстер Пінзель; бл. 1725, м. н. невід. – кін. 1761, ймовірно, м. Бучач) – скульптор. За однією з версій дослідників, П. – це Лазар Відман із м. Пльзень (Чехія), за іншою – Антон Браун. Належ. до найвидат. скульпторів бароко України 18 ст. Наприкін. 1740-х прибув до *М. Потоцького* – міськ. старости в м. Канів (нині Київ. обл.). 13 травня 1751 в Бучачі взяв шлюб із *М.-С. Кейтовою*, там само хрещені їх сини *Бернард (1752)* й *Антон (1759)*, найімовір., там і проживав. Від бл. 1750 – в Галичині, працював із львів. арх. *Б. Меретином*, виконуючи замовлення графа *М. Потоцького*. Творча діяльність П. тривала бл. 10 р. Виконував декор. скульптури-“фігури” і барельєфи з каменю-пісковика (на фасадах) та дерева (в інтер'єрах). Для творів П. властиві динаміка фігур. композицій та експресія пластич. мови, гармоній. поєднання в рельєфах сюжету і стиліз. рослин. орнаменту. П. оформив фасади костьолів отців Тринітаріїв і св. Марціна (1756–57), собору св. Юра у Львові (1759–61), парафіял. костьоли містечок і сіл на Львівщині та Прикарпатті (Городенка, Мар'ямпіль, Городок, Годовиця, Лопатин, Соколівка). У Бучачі виконав придорожні монументи св. Іоанна (1750) і св. Анни (1751); цикл кам. фігур і рельєфів на фасаді ратуші (1751; із 14 зберегл. 4 – дуже пошкоджені); дерев. фігури і рельєфи у парафіял. костьолі (1761), ряд барельєфів у церкві Покрови Пресв. Богородиці (1761). У музеях м. Тернопіль зберіг. роботи “Подорож до Еммаусу”, “Ангел-Хоронитель”, “Благовіщення”, “Відсічення голови св. Іоанна Хрестителя”, “Св. Миколай-Чудотворець” (усі – дерево, левкас, позолота). Пара-

фіял. костьол у м. Монастириська був оздобл. (1761) 2-а вівтарями роботи П. – Пресв. Діви Марії і св. Розалії та 6 фігурами. Фігури св. Анни і пророка Аарона (пошкоджені) зберіг. у м. Львів. П. належ. скульп. оформлення костьолу в с. Буданів (нині Тербовлян. р-ну). Першу виставку врятов. шедеврів П. організ. 1987 *Б. Возницький* у музеї-заповіднику “Олеський замок”; 1988–95 експозиція у містах Москва (нині РФ), Прага (Чехія), Вільянів побл. Варшави, Вроцлав, Познань (усі – Польща) і Київ. 16 квітня 1966 у Львові відкрито Музей барок. скульптури П. Осн. тв.: “Святий Ян Непомука” (1750), “Богоматір” (1751), “Самсон, що роздирає пащу лева”, “Жертвоприношення Авраама”, “Розп'яття” (бл. 1760-х). Роботи П. зберіг. у Львів. галереї мист-в (бл. 40), ТОКМ (15), Івано-Фр. худож. музеї (6), Бавар. нац. музеї (м. Мюнхен, Німеччина). На Тернопільщині, Львівщині та Івано-Франківщині 2007 згідно з рішенням сесій обл. ради проголош. роком П. На міжнар. конф. у Львові (вересень 2007) зав. відділ. ТОКМ *В. Стецько* розкрила сенсац. гіпотезу, що на передпліччі статуї “Алегорія мужності” вирізьблено зображ.-автопортрет П. Фотоальбом робіт скульптора вид. 2007 в м. Івано-Франківськ, альбом “Іоанн Георг Пінзель. Скульптура. Перетворення”. – тоді ж у Києві.

І. Дуда, Б. Пиндус, В. Стецько, Т. Удіна.

ПІНІНСЬКИЙ

Леон (Piniński Leon; 1857, м-ко Гримаїлів, нині смт Гусятин. р-ну – 1940, м. Тернопіль) – польський громадський діяч, музикознавець, мистецтвознавець. Д-р права (1880). Чл. Польс. АН. Почес. громадянин м. Тернопіль (1903). Закін. правн. ф-т Львів. ун-ту, студії продовжував в ун-тах міст Лейпціг, Берлін (обидва – Німеччина), Відень (Австрія). Від 1885 – доц., 1892 – проф. Львів. ун-ту. Посол Віден. Ради (1888–98), Галиц. сейму (від 1890). Намісник Галичини (1898–1903). 1903–36 – проф. Львів. ун-ту, його ректор (1928–29). Автор праць: “Про сучасну оперу і значення Ріхарда Вагнера” (1883), “Подорож по Мадридських музеях” (1907), “Данте”, “Вагнер”, “Веласкес”, “Шекспір” (у 2-х тт., 1924), “Гете в розмовах з Еккерманом” (1932).

С. Ткачов, В. Ханас.

ПІНСКЕР

Сімха (1801, м. Тернопіль – 1864, м. Одеса) – єврейський мовознавець, археолог. 2 зол. медалі від рос. уряду; почес. громадянин Одеси. Працював секр. у равіна в Одесі, де засн. школу, яку очол. до 1840. Дослідж. історію єврей.

До ст. ПІНЗЕЛЬ Іоанн-Георгій

Благовіщення (фрагмент).
Серед. 18 ст. Дереворит. ТОХМ).
Церква Покрови в м. Бучач.

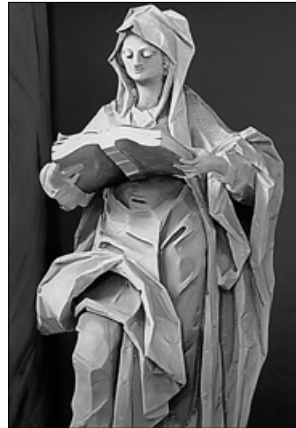
Ангел-Хоронитель (фрагмент).
Серед. 18 ст. Дереворит. ТОХМ).

Подорож до Еммаусу (фрагмент).
Серед. 18 ст. Дереворит. ТОХМ).

Марія (кінець 1750-х).

Невідома свята з вітара
Успенського костьолу в м. Бучач.

Жертвоприношення Авраама
(кінець 1750-х).

Святий Фелікс із дитиною
(1760-і дерево, біла фарба).

Святий Іоаким
(1752–55, дерево).

Розп'яття з пристоячими
(фрагмент; кін. 1750-х, дерево,
поліхромія, позолота).

граматики, лексикографію, новоєврей. поезію. Переселившись до м. Відень (Австрія), вивчав історію розвитку караїмства, систему вавілоноєврей. пунктуації; автор коментарів до тв. А. Ібн-Езри про 9 гол. чисел (1867), праці про єврей. дієслова (1887); залишив багато рукописів про єврей. мову та літ-ру.

І. Дула.

ПІНЧУК-СЕРЕБРЯКОВА

Євгенія Климівна (28. 09. 1941, с. Москалівка, нині Лановец. р-ну) – актриса. Дружина

В. Серебрякова. Засл. арт. України (1996). Депутат Сум. обл. ради 2-х скликань. Працювала у колгоспі в родин. селі, на Лановец. цукр. з-ді; зав. клубом у с. Малі Куськівці Лановец. р-ну. Навчалася в театр. студії при Терноп. обл. муз.-драм. театрі

(1962–64, нині акад. драм. театр), де 1964–67 працювала. Закін. Київ ін-т театр. мист-ва (1985, нині ун-т театру, кіно і телебачення). Від 1967 – в Сум. театрі драми та муз. комедії. Зіграла понад 200 ролей, у т. ч.: Туркиня (“У неділю рано зілля копала” за О. Кобилянською), Варка (“Безталанна” І. Карпенка-Карого), Кайдашиха (“Кайдашева сім’я” І. Нечуя-Левицького), Женька (“А зорі тут тихі” Б. Васильєва), Мати (“Орґія” Лесі Українки).

Х. Весна, Б. Мельничук.

ПІНЬ

Михайло Миколайович (16. 11. 1960, с. Озерна Зборів. р-ну) – педагог, громадсько-політичний діяч. Депутат Терноп. обл. ради (від 2006). Закін. філол. ф-т Львів. ун-ту (1983, нині нац. ун-т). 1983–86 – учитель укр. мови та літ-ри у Висиповец. СШ Зборів. р-ну; від 1986 – в Озернян. ЗОШ: кер. поч. військ. підготовки, педагог-орг-тор (1994–2006). У Терноп. обл. раді: радник голови (від вересня 2006), кер. секретаріату (від 2007). Від 2002 – голова Зборів. рай. орг-ції партії “Батьківщина”, чл. бюро обл. орг-ції цієї партії (2003, 2005). Автор публікацій на суспіл.-політ. теми в місц. періодиці.

О. Дацко.

ПІНЬ

Роман Іванович (псевд. – Р. Черемшина; 02. 01. 1941, с. Цебрів, нині Зборів. р-ну – 17. 11.

1988, м. Тернопіль) – літератор, журналіст, краєзнавець. Чл. НСЖУ. Закін. ф-т журналістики Львів. ун-ту (1965, нині нац. ун-т). 1960–65 працював у колгоспі в родин. селі. У Тернополі: кор. обл. молодіж. г. “Ровесник”, зав. відділу культури міськвиконкому, від 1972 – заст. голови виконкому міськ. ради депутатів трудящих, 1983–88 – заст. голови обл. орг-ції Т-ва охорони пам’яток історії та культури. Автор зб. поезій “Орбіта” (1979), “Замріяне сонечко” (1984), текстів путівників “Тернопіль” (1974, 1979), краєзн. статей. Записував приказки, нар. пісні, що зберіг у ДАТО. Співініц. відродження святкув. “Івана Купала” і “Тернопільської зими”.

І. Дем’янова, Б. Пиндус.

ПІНЯЗЬ

Григорій Євгенович (10. 07. 1966, с. Голгоча, нині Підгаєц. р-ну) – господарник, громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради (від 2006). Закін. Терноп. фінанс.-екон. ін-т (1989, нині ТНЕУ). Працював гол. бухгалтером Підгаєц. СПТУ № 24 (1989–91) та колгоспу в родин. селі. Від 1994 – голова правління КСПП “Голгочанське”. Від 1996 – голова ради селян. спілки в с. Дубівці Терноп. р-ну, від грудня 1999 – дир. ТзОВ “Агрокомплекс” у тому ж селі.

О. Дацко.

ПІПАН

Михайло Петрович (07. 05. 1935, с. Стибно, нині Пшемисл. пов., Польща – 04. 06. 2007, м. Тернопіль) – живописець. Чл. НСХУ (1995). Навчався в уч-щі приклад. мист-ва у м. Вишня Чернів. обл. (1956–59, нині коледж декор.-приклад. мист-ва), Львів. уч-щі приклад. мист-ва (1959–60, нині коледж декор. та ужитк. мист-ва), Одес. худож. уч-щі (1960–65, нині худож.-театр. уч-ще).

Від 1966 – у м. Тернопіль. Працював у галузі станк. (пейзаж) і монумент.-декор. живопису. Учасник виставок у містах Тернопіль, Львів, Київ, Москва (нині РФ). Індивід. виставки у містах Тернопіль (1986), Одеса (2001), Мілан (2003, Італія). 2005 вийшла кн. “Михайло Піпан” (Мілан–Тернопіль).

І. Дуда, Т. Удіна.

ПІРІН

Марія Іванівна (20. 05. 1937, с. Терстяна Кроснен. пов. Краків. воєв-ва, Польща) – науковець, громадська діячка.

Д-р соціол. н., проф. (1992), акад. АН ВШ України (1996). Засл. діяч н. і т. України (1996). “Жінка року-2000” у номінації “Науковець” (Міжнар. біогр. ін-т, США). Від 1945 з родиною проживала у с. Нагірянка Чортків. р-ну. Закін. у м. Чернівці мед. уч-ще (1956) та ун-т (1963, нині нац. ун-т). Від 1956 – зав. мед. пунктом у с. Звенигород Борщів. р-ну, 1963 – асист., ст. викл., доц. каф. філософії, 1983 – зав. каф. Чернів. ун-ту; від 1994 – зав. каф. психології та конфліктології Київ. військ. гуманіт. ін-ту, 1996 – провід. н. с. Ін-ту психології АПНУ, 1998 – проф. каф. політології Укр. акад. держ. упр. при Президентові України. Віце-президент Всеукраїнської ліги “Жінки за мир, свободу і духовність”. Автор більше 300 наук. праць.

В. Барна.

ПІСІЦЬКИЙ (П’ЯСЕЦЬКИЙ)

Олександр Федорович (27. 03. 1869, с. Котувів, нині Тербовлян. р-ну – 1948, с. Зелене, нині Гусятин. р-ну) – громадсько-політичний діяч. Проживав у м. Львів; нач. пошт. відділення. Від листопада 1918 – держ. секр. пошти і телеграфу в 1-у уряді ЗУНР, який 21 листопада 1918 – 2 січня 1919 працював у м. Тернопіль. Засн. укр. профес. орг-ції пошт. службовців. Згодом проживав у м. Хоростків (нині Гусятин. р-ну); від 1939 – в с. Зелене. У м-ку Гримайлів (нині смт Гусятин. р-ну) провадив власну канцелярію, де співорг-тор просвіт. акцій; брав дорадчу участь у роботі польс. сейму. В Зеленому діяльний у “Просвіті” та ін. орг-ціях.

І. Дуда, Л. Щербак.

ПІСКІЙ БУДІВЕЛЬНІ

– будівельна сировина. На Тернопільщині розвід. родовище пісків сеноман. ярусу крейд. системи (Монастирис. р-н), 15 родовищ тортон., 10 – сармат. ярусів неоген. системи, родовище антропоген. віку (Бучац. р-н). Найбільші родовища пісків (переважно дрібних) – у Заліщиц. і Борщів. р-нах. Осн. маса кондицій. пісків пром. значення – на тер. Збараз., Тербовлян. і Терноп. р-нів. Найкраще забезпечені піщан. сировиною Бережан., Заліщиц. та Збараз. р-ни. Піски, придатні для вигот. буд. розчинів (28,5 млн. м³), зосередж. у Бережан., Заліщиц. і Терноп. р-нах. Запаси пісків, придат. для вигот. силікат. цегли, – понад 17 млн. м³ (Черніхів. родовище в Збараз., Чистилів. у Терноп., Малобережців. у Кременец. р-нах). В області є незначні запаси пісків, придат. для вигот. бетону, автошлях. покриттів, буд. розчинів (Збараз., Тербовлян., Терноп. р-ни). На цінних орних землях – понад 32 млн. м³ запасів сировини (281 га), що створює труднощі в провед. розкрив. робіт. Понад 40 млн. м³ піску розташ. на невіддях та під лісами (більше 275 га). Усього в обл. розвід. за пром. категоріями понад 91 млн. м³ піщан. сировини. Найбільші родовища, що експлуатують: Бережан., Стегників., Черніхів., Чистилів. та ін.; резервні: Богданів., Волиц., Зарудечків., Малобережців., Шляхтин. й ін.

В. Кігура, М. Сивий.

ПІСКОВІК ТЕРЕБОВЛЯНСЬКИЙ

– осадова уламкова гірська порода. Утвор. в результаті цементації піску. Переважно червоно-бура, рідше – жовтувато-сіра, сіро-зелена, ясно-сіра. Належ. до нижн. девону. Найбільші поклади – на окол. м. Тербовля (села Застіноче, Острівець, Різдвяне та ін.). П. т. використ. для виготовл. пам’ятників, облицюв. плит, бордюрів, сходів, брусків для гостріння ножів та кіс тощо. З нього збуд. фортеці в Тербовлі, смт Микулинці, Миколаїв. церква, Василян. монастир, костюл кармелітів та ін. споруди в Тербовлі, с. Струсів, Микулинцях. Продукція місц. каменотесів експор. у містах Відень (1873, Австрія), Париж (1876, Франція), Краків, Познань (Польща); її експортували в Австрію, Китай, Німеччину, Росію, Румунію.

Й. Свинко.

ПІСКОВІК ФОНТЕНБЛОВСЬКИЙ (ПІЩАНИСТИЙ КАЛЬЦИТ)

– рідкісна осадова порода. Склад. з кристалів кальциту з дріб. піщинками кварцу (55–60%) ваги породи. Назва – від м. Фонтенбло (Фран-

ція), де вперше її знайшли. Трапл. переважно у вигляді друз кристалів, сформов. на поверхні стяжін щільних вапняковистих пісковиків. Кристали сірі, діам. від 0,3–0,5 до 3–4 см і більше. Поверхня граней рівна, але шорстка від дрібних піщинок кварцу. Найбільші в Україні скупчення друз піщанист. кальциту виявл. біля с. Залісці Шумс. р-ну (геол. пам'ятка природи місц. значення). Окр. знахідки – з околиць м. Кременець. Зразки – в ТОКМ, музеях ТНПУ та Львів. нац. ун-ту.

Й. Свинко.

ПІСКУЇН

Станіслав Миколайович (08. 04. 1950, с. Вел. Хутір Драбів. р-ну Черкас. обл.) – інженер,

громадський діяч. Відзнаки України й Афганістану. Полковник у відставці (2005). Закін. Кіровоград. ін-т с.-г. машинобудування (1973, нині тех. ун-т). 1973–76 – інж.-конструктор на Терноп. комбайн. з-ді (нині ВАТ “Тернопільський комбайновий завод”), де очолював завод. орг-цію Всесоюз. т-ва винахідників і раціоналізаторів. Від 1976 – співроб. Терноп. упр. КДБ СРСР. 1981–82 – учасник розвід.-бой. загону 1-го Гол. упр. КДБ СРСР “Каскад” в Афганістані. Від 2003 – голова Терноп. міськ. відділ. Всеукр. асоц. “Афганці Чорнобіля”.

Ю. Ковальков.

ПІСНІЙ

Василь Михайлович (02. 01. 1963, с. Лопушани Зборів. р-ну) – правник. Генерал-майор міліції (2005). Засл. юрист України (2006). Орден Св. Архистратига Михаїла (2006), відзнаки МВС України. 1986 – учасник охорони громад. порядку під час ліквідації наслідків катастрофи на ЧАЕС. Закін. юрид. ф-т Львів. ун-ту (1999, нині нац. ун-т). 1983–

2002 працював у підрозділах ДАІ (від інспектора дорож.-патрул. служби до заст. нач. обл. упр. ДАІ УМВСУ в Львів. обл.); очолював Наук.-дослід. експерт.-криміналіст. центр у Львів. обл. (2002–04). Від листопада 2004 – нач. упр. б-би з організ. злочинністю УМВСУ в Терноп. обл., березень 2005 – січень 2007 – нач. УМВСУ в Терноп. області.

Г. Яворський.

“ПІСНІ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ”

– пісенники з нотами у двох книгах. Вид. в м. Київ 1989, 1993. 1-й зб. – календарно-обряд. і родинно-побут. лірика. Розділи: веснянки та гаївки; петрівчані та купал. пісні; жнивні та обжик. пісні; новорічні віншування та щедрівки; колодчані пісні; весіл. пісні; співи з нагоди народж. дитини; колиск. та дит. пісні; дівочі та парубоц. пісні; пісні про соціал. нерівність у родинно-побут. взаєминах; пісні про родинне життя; пісні про тяжку жін. долю. Передмова П. Медведика. 2-й зб. – істор., балади, жарт., танцюв. пісні та коломийки, пісні літ. походження і романси. Вступ. ст. С. Стельмащук. Упоряд. пісенники П. Медведик і С. Стельмащук. Вип. книг сприяли бл. 50-и збирачів фольклору, мешканців Тернопільщини чи вихідців із неї, серед яких учителі Ю. Горошко, М. Прончук, С. Стефурак, письменниця І. Блажкевич, самодіял. композитори В. Подуфалій, Я. Смеречанський та ін.

І. Дем'янова.

“ПІСНІ УКРАЇНСЬКІ”

– збірники. Вид. 2006 і 2007 в м. Тернопіль за сприяння обл. ради. 1-й містить 350 знаних і призабутих пісень; 2 розділи: “За серпанком далеких віків” (давні нар. та літ. тв.), “Пісні двадцятого століття і нових часів”; репрезент. мелос із усіх регіонів України; в 2-у допов. – 394 пісні. Зб. побачили світ завдяки старанням укладача М. Ониськіва. Вид-во “Рада”, вип. 1 – 534 с.; вип. 2 – 598 с. Наклад 300 і 500 прим.

Г. Шергей, Г. Яворський.

ПІУС

Томаш (Pius Tomasz; 28 12. 1862, с. Угриньківці, нині Заліщиц. р-ну – 20. 07. 1916, м. Краків, Польща) – польський сейсмолог. Займався гравіметриєю, сейсмологією. Автор кн., зокрема “Фізика Землі” (1909).

С. Ткачов.

ПІЧМАН

Юзеф-Францішек-Ян (Piczman Józef Franciszek Jan; 1758, м. Трієст, нині Італія – 01. 09. 1834,

м. Кременець) – польський та український художник. За походж. німець. Закін. АМ у м. Відень (Австрія); від 1787 – її дійс. чл., 1788 на запрош *Т. Чацького* переїхав – до м. Корець (нині Рівнен. обл.). 1789–94 проживав у містах Варшава та Познань (Польща), 1794–1806 – у м. Львів. 1806–34 – у Кременці, проф. малювання у *Вищій Волин. г-зії* (від 1819 – Кременец. ліцей). Створив школу кременец. художників, серед яких: *Я. Каневський*, *Б. Клембовський*, *М. Лобода*, *П. Павловський*. Автор картин в академ. стилі: “Адам і Єва в раю”, “Спляча німфа і сатир”, “Ахіллес із Фетідою”; бл. 500 портретів, зокрема *Е. та С. Словацьких* – батьків *Ю. Словацького*, *Т. Чацького*, польс. короля Станіслава-Августа, автопортрета. Тв. С. зберіг. у Нац. картин. галереї у Львові, Рівнен. краєзн. музеї, ТОХМ.

Б. Головин, І. Дуда, Г. Чернихівський.

ПІШКОВСЬКИЙ

Мечислав (Piszkowski Mieczysław; 08. 08. 1901, м-ко Мельниця-над-Дністром, нині смт Мельниця-Подільська Борщів. р-ну – 23. 05. 1981, м. Краків, Польща) – польський історик літератури. Закін. Львів. ун-т (1924). Викладав у Львові, і Краків. (від 1959 – проф.) ун-тах. Автор кн. “Село в літературі польського Ренесансу” (1959), “Питання села в літературі польського просвітництва (у 2-х тт., 1960–63), “Крипачке село в польській літературі” (1972), “Село в літературі польського бароко” (1977).

С. Ткачов, В. Ханас.

ПІЩАНЕ

– село у Зборівському районі. Підпорядк. Ратишів. сільраді. До 1964 назив. Гнидава. До П. приєдн. хутори Дудишин, Млинівський та Обидра. Розташ. за 30 км від райцентру і 21 км від найбл. заліз. ст. Пługів. Насел. 257 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1442. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є церкви Чуда Архістратига Михаїла (1928, кам.) та Петра і Павла (1936, перебуд. з костельо 1995). Встановл. пам’ят. хрест на честь

Церква Чуда
Архістратига Михаїла.

скасув. панщини. Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП.

П. Гуцал, З. Пугач, В. Уніят.

ПІЩАТИНЦІ

– село в Шумському районі. Центр сільради. Розташ. на пр. березі р. Горинка, за 43 км від райцентру і 18 км від найбл. заліз. ст. Юськівці. Насел. 575 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1442 як Пишани. Діяли “Просвіта”, “Сільський господар” та ін. т-ва. Є церква Пресв. Богородиці (1938, мур.). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім. рад. війні (1966). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ зв’язку. Пobl. П. виявл. археол. пам’ятки періоду неоліту.

П. Гуцал, П. Особенко.

ПІЩКОВСЬКИЙ

Тадеуш (Piszczkowski Tadeusz; 16. 02. 1904, м-ко Мельниця-над-Дністром, нині смт Мельниця-Подільська Борщів. р-ну – 28. 06. 1990, м. Лондон, Вел. Британія) – польський вчений, дипломат, юрист. Закін. правн. ф-т Львів. ун-ту. Д-р філософії (1929). Працював у ред. г. “Слово Польське”. 1933–34 – радник польс. консула з екон. питань у м. Рим (Італія). Учасник 2-ї світ. війни, згодом – проф. у Польс. ун-ті в еміграції. Серед кн. “Відбудова Польщі 1914–1921. Історія і політика” (Лондон, 1969).

С. Ткачов.

ПЛАСКОНІС

Володимир Пилипович (30. 11. 1937, м. Тернопіль) – тренер, діяч спорту. Чоловік *Я. Пласконіс*. М. сп. СРСР із класич. (греко-рим.) б-би (1959). Засл. тренер УРСР (1967). Суддя міжнар. категорії (1980). Засл. прац. фіз. культури і спорту УРСР (1988). Відзнака 1-го ступ. Терноп. міськ. ради (1990). Закін. Кам’янець-Поділ. пед. ін-т Хмельн. обл. (1960, нині пед. ун-т). Від 1965 – тренер-викладач. 1983–85 – голова Терноп. обл. ради ДСТ “Спартак”. Від 1991 очолює Терноп. спорт. дит.-юнац. школи олімп. резерву з греко-рим. б-би. Від 2001 – президент спорт.-мист. і духов. центру “Моя Україна” (м. Тернопіль). Засн. борців. школи у Тернополі. Як тренер підготував

140 м. сп. України, 9 м. сп. міжнар. категорії, 87 чемпіонів України, 12 чемпіонів і переможців СРСР, 3 володарів Кубка світу, 4 чемпіонів Європи, 2-х учасників 27-х літ. Олімп. ігор у м. Атланта (1996, США).

І. Дуда.

ПЛАСКОНІС

Ядвіга Антонівна (25. 10. 1937, м. Тернопіль) – тренер зі спортивної гімнастики, педагог. Дружина *В. Пласконоса*. М. сп. зі спорт. гімнастики (1964). Відмінник нар. освіти УРСР (1987). Засл. працівник освіти України (2005). Закін. Кам'янець-Поділ. пед. ін-т Хмельн. обл. (1960, нині пед. ун-т). 1960–68 – вчителька фіз. виховання ЗОШ № 3 у м. Тернопіль. 1968–98 – тренер-викл. спорт. гімнастики ДЮСШ № 2, від грудня 1998 – заст. дир. спец. дит.-юнац. спорт. школи олімп. резерву з греко-рим. б-би. Підготувала 25 майстрів і канд. у майстри спорту.

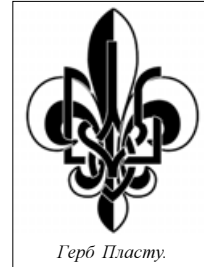

І. Дем'янова.

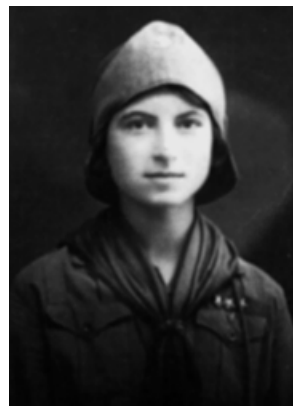
ПЛАСТ НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

– українська молодіжна і дитячо-юнацька організація. Створ. для патріот. всебіч. самовиховання, побуд. на засадах та методах світового скаутингу (пошир. з 1908) в поєднанні з укр. нац. традиціями. Герб П. – тризуб, вplet. у білу трилисту лілію. Опікуном П. вважають св. Юрія. Вихованці П. – політ. діяч *С. Бандера*, єпископ УГКЦ *Л. Гузар*, композитор *М. Колесса*, поет *О. Кандиба-Ольжич*, головнокомандувач УПА *Р. Шухевич* та ін. Перші пласт. гуртки засн. у м. Львів 1911 *О. Тисовський*, *П. Франко* та *І. Чмола*. 1912 започатк. Пласт (скаут) на Тернопільщині, зокрема Пласт. кружок при укр. держ. г-зії Франца-Йосифа I в м. Тернопіль (орг-тори проф. *В. Безкоровайний*, *І. Галуцинський* та ін.), який наприкін. 1912–13 навч. року налічував 150 осіб, у наступ. – 120. Восени 1912 виник пласт. полк ім. Гетьмана *І. Мазепи* в м. Тербовля, при якому засн. дівочу ч. – чоту ім. Княгині *Ольги* (1913). У пласт. праці на Тернопільщині допомагав *П. Франко*. До 1914 пласт. осередки пошир. у містах *Бережани*, *Борщів*, *Бучач*, *Збараж*, *Копичинці*, *Чортків* та ін.

Після поч. 1-ї світ. війни пластуни Тернопільщини – учасники *Легіону УСС* і Визв. змагань (1914–21). Значна ч. пластунів воювала на Тернопільщині в УГА, зокрема у Пластун. сотні малоліт. добровольців III Галиц. корпусу (бої біля с. Кошилівці, нині Заліщиц. р-ну, м. Бучач та ін.). Пластуни з Терноп. г-зії належ. до Студент. сотні під проводом проф. *І. Галуцинського*. Відродження діяльності П. – поч. 1920-х. Серед орг-торів та опікунів – відомі громад. діячі, колиш. старшини укр. війська: *Н. Гірняк* (Тернопіль), *В. Бемко* (Бережани) та ін. Найсильн. осередки П. у міжвоєн. період – у Тернополі й Бережанах: по 7 пласт. частин; П. також поширився на Волинь, де від серед. 1920-х діяв при “Просвіті”, найрозвин. у містах *Кременець* та *Почаїв* (нині *Кременец. р-ну*). Наприкін. 1920-х постали відділи т. зв. Село-Пласту. 1-й такий відділ у Пласті виник у с. *Озерна* (нині *Зборів. р-ну*) зусиллями пластунки 2-го полку ім. *М. Борецької* у Львові *Г. Танчаківської* – гурток “Лис” 1-го пласт. село-полку. Один із вихованців – художник *В. Гриценко*, який згодом навчався у *О. Новаківського*. Відділи Село-П. утвор. в селах *Іване-Пусте*, нині *Борщів. р-ну* (курінь 69 ім. *Б. Хмельницького*, *М. Никифорчин*), *Кобиліволоки*, нині *Теребовлян. р-ну* (*М. Гречило* і *Я. Рунківна*) та ін. На Бережанщині їхню діяльність відновив *Я. Старух*. 5 гуртків П. в с. *Денисів*, нині *Козів. р-ну* 1925 організ. *І. Блажкевич*. Тернополяни, які навчал. у Львові, створ. курінь “Вітрогони” (*І. Малюца*). Пластуни Тернополя організ. новацькі частини для дітей 6–11 років. Організаційно П. на Тернопільщині належ. до VI Поділ. округу (зв'язкові *Т. Остап'юк*, *І. Бабій*, *Н. Гірняк*) і IX Волин. з центром у *Кременці* (*В. Кархут*). Діяльність Пласту мала нац. спрямування. Це

Герб Пласту.

Тернопільська пластунка
Софія Яма, 1920.

виявил. в опіці над цвинтарями УСС і УГА: впорядк. бл. 1500 стрілец. могил на *Микулинець. цвинтарі* в Тернополі та стрілец. цвинтар і насип. курган на г. *Лисоня* біля Бережан. Пластуни брали активну участь у визв. б-бі проти польс. окупантів. Усередині П. (який намагався дотримуватися скаут. принципу аполітичності) були протистояння між політ. силами, напр., кер-ва П. з комуністами-радянськими (Почаїв), а також із УВО-ОУН. Це стало приводом до заборони П. на Волині (1928) і в Галичині (26. 09. 1930). Після заборони П. відбулися суд. процеси за приналежність до нього, зокрема у Зборів, Почаєві, Тернополі; деякі з пластунів засудж. до 2 місяців арешту зі заміною кари на штраф 3000 злотих. П. продовж. діяльність у підпіллі, зокр. від 1934 під кер-вом таєм. Пласт. Центру, в якому працювали й вихідці з Тернопільщини (*Є. Полотнюк* та ін.). Під час 2-ї світ. війни П. діяв під виглядом Виховних спільнот укр. молоді (ВСУМ), багато дорослих чл. яких зголосилися до дивізії "*Галичина*". Вихованці П. брали участь у визв. змаганнях в ОУН і УПА (*К. Зарицька, І. Мітрінга, О. Пашикевич, О. Штуль-Жданович* та ін.), чимало з них загин. за волю України. Після війни вихідці з Тернопільщини діяльні в П. укр. діаспори – як орг-тори (Н. Гіряк) і вихованці (*Б. Гаврилишин, М. Лабунька*). 1989–90 почалося відновл. П. на Тернопільщині. 1-й осередок – Тернопіль (О. Мушій та І. Гавліч, Б. Олексій). 1990 створ. міську орг-цію Пласту – станицю Тернопіль. Орг-тори і кер. П. в Тернополі: О. Куриш, С. Сидор, М. Окаринський, А. Гевко та ін. Всеукр. заходи: 2-й (позачерг.) з'їзд П. 1992, на якому прийнято офіц. назву "Пласт – Українська скаутська організація", Всеукр. мистец. змаг "Орлікіада" (1998, комендант М. Окаринський), всеукр. новацькі

табори (Б. Олексій). Відновл. курінь УСП "Плем'я Могікани" (див. "*Могікани*"). Терноп. пластуни – учасники кер-ва Пласту ін. регіонів, де перебувають на студіях чи роботі, Всеукр. проводі Пласту (А. Гевко, О. Куриш, В. Окаринський, Б. Олексій, Г. Соловій та ін.). У Тернополі вих. 1992–94 всеукр. пласт. часопис "*Цвіт України*"; 1996–98 – часопис терноп. пластунів "Полум'я" (гол. ред. М. Окаринський). 1990-і створ. осередки в містах Бережани (*І. Гавридида*), Бучач, Заліщики, Чортків, селах Купчинці, Вел. Ходачків Козів., с. Жизномир Бучач. р-нів та ін. Найбільший осередок – у Тернополі, де діють 8 куренів юнацтва і 2 гнізда новацтва. Нині найкраще працюють осередки П. в містах Бережани, Бучач (Є. Трофім'як) та Зборів, смт Козова (В. Свердун), с. Жизномир Бучач. р-ну (С. Павлишин). Діє Терноп. обл. округа Пласту – Нац. скаут. орг-ції країни (голова Окружної старшини С. Трофім'як), зусиллями якої працюють окружні табори (2005 – 2 літніх) і відновл. чи створ. нові осередки (Копичинці, Кременець, Підгайці та ін.).

В. Окаринський.

ПЛАТАН ЛОНДОНСЬКИЙ

– екзотичне дерево, ботанічна пам'ятка природи місцевого значення. Зростає у с. Бриків Шумс. р-ну, в межах садиби с.-г. підпр-ва. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 131 від 14. 03. 1977. Перебуває у віданні місц. с.-г. підпр-ва. Пл. 0,03 га. Під охороною – платан віком понад 100 р. та діам. 98 см, що має наук.-пізнав. та естет. цінність.

І. Бай.

ПЛАТОНОВА

Ольга Михайлівна (жовтень 1905, м. Кременець – 1937, м. см. невід.) – громадсько-політична діячка. Від 1923 – чл. КПЗУ, згодом – чл. Кременец. повіт., від 1925 – окруж. ком-ту КПЗУ. Вперше П. заарешт. в липні 1929 за орг-цію страйку с.-г. робітників у с. Матвіївці (нині Шумс. р-ну). У вересні того ж року переїхала до м. Львів, очолювала жін. відділ ЦК КПЗУ, зберігала парт. архів ЦК, керувала жін. парт. ком-тами. 15 листопада 1930 заарешт. й ув'язн. в тюрмі у м. Луцьк. На "Луцькому процесі 57-и" (1934) засудж. до 7-и років ув'язнення. В результаті мас. тиску з боку міжнар. комуніст. руху 1936 звільн. і виїх. до СРСР, де незабаром репресована. Померла в тюрмі.

Б. Пиндус, Н. Халуца, Вас. Ханас.

Пластуни 28-го куреня ім. Д. Байди-Вишневецького (м. Тернопіль) у с. Тудорів (1925, нині Гусятинського р-ну).

ПЛАУНІ

річний (*Lycopodium annotinum* L.; нар. назва – плаун колючий), **булавовидний** (*Lycopodium clavatum* L.) – регіонально рідкісні багаторічні спорові рослини родини Плаунові (Lycopodiaceae). Занес. до Черв. книги України (1996) та Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. (рішення Терноп. обл. ради № 64 від 11. 11. 2002). Трапл. у вологих хвой. та міш. лісах на пн. обл. (Мале Полісся). Використ. у наук. і нар. медицині. П. б. – фарбувальний; під охороною у ботан. заказнику “Голіцький”.

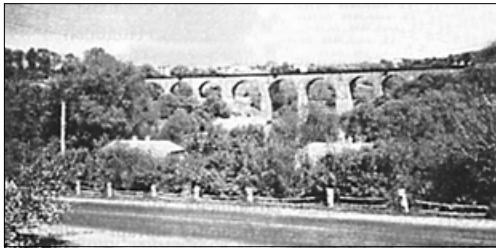

Плаун річний.

Н. Мшанецька, Г. Синиця.

ПЛЕБАНІВКА

– село у Тербовлянському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Залав'є. До П. приєдн. х. Хатки. Розташ. на лів. березі р. Гнізна, за 2 км від райцентру і найбл. заліз. ст. Тербовля. На-

Дев'ятиарковий кам'яний залізничний міст.

сел. 1152 особи (2007). Перша писем. згадка – 1425. Діяли “Просвіта”, “Рідна школа”, “Сільський господар” та ін. т-ва, кооператива. Зберігся дев'ятиарк. кам. заліз. міст. Є церква св. Івана Богослова (до 1996 – каплиця). Встановл. пам'ят. знаки воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні, на місці похов. понад 800 євреїв, яких 1943 розстріл. фашисти (1988, арх. М. Ковальчук), хрест “Благословення полів” (1991), насип. могила невід. воїну ЧА, який загинув навесні 1944. Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, дошкіл. заклад, 3 торг. заклади. Зберег. перекази про місц. пам'ятки природи – криниці “Варварину” і “Кам'яну”. У П. працював Герой соц. праці Р. Попчук. Побл.

П. виявл. археол. пам'ятки мезоліту, ран. заліз. часу і давньорус. культури.

П. Бліш, В. Дзюрбан, В. Уніят.

ПЛЕЙСТОЦЕНОВІ ВІДКЛАДИ

– відслонення, геологічна пам'ятка природи місцевого значення. Розташ. pobl. с. Ванжулів Лановец. р-ну. Охоплює зх. стінку в глин. кар'єрі. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням Терноп. обл. ради від 18. 03. 1994. Перебуває у віданні місц. с.-г. підпр.-ва. Пл. 0,02 га. Під охороною – відслонення плейстоцен. ґрунтів – класич. варіанту формування ґрунтів у автоморф. умовах. Опорний розріз для лесово-ґрунт. серії пн. ч. Поділля. Можна простеж. всі стратиграфічні лесові й палеоґрунт. горизонти верх. та серед. плейстоцену (дубнів., горхів., коршів., луцьк. виковні ґрунти). Є серія яскраво вираж. палеокріоген. структур та культурні горизонти серед. і верх. палеоліту. Заг. потуж. плейстоцен. відкладів – бл. 20 м. Має наук. цінність.

І. Бай.

ПЛЕЙСТОЦЕНОВІ ВІДКЛАДИ ҐРУНТІВ

– відслонення, геологічна пам'ятка природи місцевого значення. Розташ. на пн. околиці м. Збараж (вул. Грушевського), в глин. кар'єрі. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 496 від 26. 12. 1983. Перебуває у віданні з-ду “Метеор” Збараж. р-ну. Пл. 0,1 га. Під охороною – товща сірувато-жовтих лесоподіб. суглинків, розділених трьома добре вираж. виковними ґрунтами, верстви яких сильно порушені палеокріоген. (морозн.) деформаціями. Потуж. товщі – до 10 м, за віком належ. до пізн. і серед. плейстоцену. Деформації виковних ґрунтів свідчать про дуже холод. клімат на цій території. Відслонення значиме для вивчення стратиграфії і палеографії четвертин. періоду Волино-Поділля, розуміння закономірностей формування структури сучас. ґрунт. покриву.

І. Бай.

ПЛЕСКІВЦІ

– село у Зборівському районі. Підпорядк. Чернихів. сільраді. Відновл. 2006, до цього об'єдн. зі с. Чернихів. Розташ. на пр. березі р. Серет, за 34 км від райцентру і 8 км від найбл. заліз. ст. Курівці. Насел. 156 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1583. Діяли “Просвіта”, “Кам'яніри” та ін. т-ва, кооператива. Від грудня 1940 до червня 1941 у П. перебував рай. провід ОУН. Є церква св. Димитрія (1991). Встановл. пам'ят.

Церква св. Дмитрія.

хрести на честь скасув. панщини та 950-ліття Хрещення України-Руси (1938), насип. символ. могила Борцям за волю України. Працюють Буд. культури, фольклор. гурт "Томін над Серетом". У П. народ. засл. працівник культури України О. Кочій, громад. і реліг. діяч С. Кочій, громад.-політ. діяч В. Кузьма-Балицький, відмінник охорони здоров'я України В. Снігур, науковець Б. Татарин, красзнавці Г. і Д. Чернихівські. 2004 вид. кн. Д. Чернихівського "Село Плєсківці. Історико-красназначний нарис".

Д. Чернихівський.

ПЛЕТІННЯ З РОГОЗІЙ

(див. "Народні промисли Тернопільщини").

ПЛЕТІННЯ ЗІ СОЛЮМИ

(див. "Народні промисли Тернопільщини").

ПЛЄШ

Ігор Антонович (04. 12. 1954, м. Заліщики) – вчений у галузі медицини. Д-р мед. н. (1999), проф. (2000). Закін. Чернів. мед. ін-т (1977, нині мед. ун-т). Від 1978 – гол. лікар Новосілк. дільн. лікарні Заліщиц. р-ну, 1984 – лікар-ординатор кардіол. відділ. Чернів. міськ. лікарні № 3, 1989 – асист., доц., проф. каф. пропедевтики внутр. хвороб Чернів. мед. ін-ту. Автор бл. 100 наук. праць.

В. Барна.

ПЛІСЬКА

– село у Лановецькому районі. Підпорядк. Москалів. сільраді. Розташ. за 17 км від райцентру і 13 км від найбл. заліз. ст. Вишгородок. Насел. 263 особи (2007). Перша писем. згадка – 1618. Діяли "Просвіта", "Рідна школа", "Сільський гоподар" та ін. т-ва. Є церква Воздвиж. Чесного Хреста (1860, кам.). Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП, цех морозива. У П. народ. ген.-майор ЧА П. Богайчук.

Г. Басюк, Б. Мельничук.

ПЛИСІЮК

Василь Пилипович (14. 01. 1931, с. Сапанів, нині Кременец. р-ну) – вчений у галузі історії і культурології, педагог. Д-р істор. н. (1990), проф. (1991). Почес. громадянин м. Луцьк; ме-

дали СРСР. Закін. істор. ф-т Львів. ун-ту (1956, нині нац. ун-т). 1956–60 працював у м. Почаїв Кременец. р-ну в США робіт. молоді і ред. рай. г. "До нових перемог" (відп. секр., зав. відділу, заст. ред.). Від 1960 під час навчання в аспірантурі – заст. ред. багатотираж. г. Львів. ун-ту "За радянську науку". 1963–67 – декан Луцьк. загальнонаук. ф-ту; згодом прац. на Луцьк. загальнотех. ф-ті Київ. автомоб.-дорож. ін-ту (нині Укр. транспорт. ун-т). Від 1970 – доц., ст. н. с. цього ВНЗ. Від 1973 – доц., зав. каф. історії КПРС (нині каф. українознавства) Львів. с.-г. ін-ту (нині аграр. ун-т). Автор 11 монографій, понад 300 наук. і метод. публікацій.

Р. Матейко, Г. Чернихівський.

ПЛІСНЯНИ

– село у Зборівському районі. Центр сільради. Розташ. на берегах р. Мала Стрипа, за 10 км від райцентру і 7 км від найбл. заліз. ст. Зборів

Церква Перенесення мощей св. Миколая Чудотворця.

у с. Млинівці. Насел. 553 особи (2007). Перша писем. згадка – 1684. Діяли "Просвіта" та ін. т-ва, кооператива. Є церква Перенесення мощей св. Миколая Чудотворця (1910, дерев.), костіолов (1936, мур.), старовин. "фігура" св. Антонія. Встановл. пам'ят. знак полеглим у нім.-рад. війні воїнам-односельцям, насип. козац. могила (відновл. 1991). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв'язку, 2 торг. заклади. У П. народ. педагог Т. Брикович.

М. Боднар, Б. Хаварівський.

ПЛІХІВ

– село у Бережанському районі. Підпорядк. Урман. сільраді. Розташ. на пр. березі р. Золота Липа, за 17 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Бережани. Насел. 124 особи (2007). Відоме від 17 ст. Діяли т-ва “Просвіта”, “Січ”, кооператива. Є церква Чесного Хреста (1742, кам.), капличка (1999). В урочищі Клебанія мешканці сіл П. і Краснопуща насип. символ. могилу Борцям за волю України. Працюють клуб, б-ка, ФАП. У П. народ. художник *М. Мороз*.

О. Жак, С. Тиманський.

ПЛОСКЕ

– село у Козівському районі. Підпорядк. Теофіпіль. сільраді. Розташ. за 8 км від райцентру і 4 км від найбл. залізн. ст. Веснівка. Насел. 15 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1559 як Плоскіров.

В. Лашта.

ПЛОСКЕ

– село у Кременецькому районі. До 1946 назив. Великі Фільварки. Центр сільради, якій підпорядк. с. Підлісне. До П. приедн. х. Завалля.

Пам'ятник полеглим у німецько-радянській війні.

Розташ. за 7 км від райцентру і 9 км від найбл. залізн. ст. Кременець. Насел. 500 осіб (2007). Відоме від 1-ї пол. 16 ст. Діяли “Просвіта”, “Сільський господар” та ін. т-ва. Є церква св. Архістратига Михаїла (1994, мур.). Спорудж. пам'ятник над брат. могилою воїнів, полеглих у нім.-рад. війні (1975, скульп. В. Млинко). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ зв'язку, вет. дільниця, музей бой. слави (від 1980 – нар., зав. музеєм – засл. вчитель України *Н. Саган*), сел. спілка “Правда”, 3 торг. заклади. У П. народ. вчений-релігієзнавець *О. Саган*, перебували письменники *Р. Лубківський* та *Д. Павличко*.

М. Романюк, В. Уніят.

ПЛОТІЦЬКЕ ДЖЕРЕЛЮ

– гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення. Розташ. на пд. околиці с. Плотича Козів. р-ну, в межах лівобіч. заплави р. Серет. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 131 від 14. 03. 1977. Перебуває у віданні Плотич. сільради. Пл. 0,05 га. Під охороною – джерело питної води, що має важливе водорегулят., оздоровче та естет. значення.

І. Бай.

ПЛОТІЦЬКИЙ ПАРК

– пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення. Розташ. у с. Плотича Терноп. р-ну в межах садиби протитуберкульоз. лікарні. Засн. у 1-й пол. 19 ст. Статус об'єкта природ.-заповід. фонду парку надано рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 131 від 14. 03. 1977 зі змінами, затвердж. рішенням Терноп. обл. ради № 238 від 27. 04. 2001. Перебуває у віданні Терноп. обл. протитуберкульоз. лікарні. Пл. 10,2 га. Нині тут – понад 30 видів дерев і кущів.

І. П'ятківський.

ПЛОТІЧА

– село у Козівському районі. Центр сільради. Розташ. на пр. березі р. Стрипа, за 13 км від райцентру та 4 км від найбл. залізн. ст. Денисів–Купчинці. Насел. 533 особи (2007). Перша писем. згадка – 1456 як Велика Плотича. Діяли “Просвіта”, “Рідна школа”, “Сільський господар” та ін. т-ва. Є церква св. Михайла (1747, кам.). Спорудж. пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1986), насип. символ. могилу Борцям за волю України (1994), встановл. хрест на козац. могилі й на місці загибелі 20 липня 1944 солдатів штраф. батальйону ЧА (обидва – 2006). У П. народ. науковці *Р. Гулько*, *Р. Кушнір*, *І. Негребецька*. Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ зв'язку, ТзОВ “Плотича”. Пobl. П. виявл. археол. пам'ятки давньорус. культури. Є штуч. озеро. Про насел. пункт вид. кн.: *І. Фордзюн* – “Село Плотича. Легенди і дійсність”, “З глибин віків – осанна Господу. Плотичанська парафія”, *Г. Фордзюн* – “Книга пам'яті села”. На окол. є гідролог. пам'ятка природи – *Плотич. джерело*.

М. Бігус, С. Савич.

ПЛОТІЧА

– село у Тернопільському районі. Центр сільради. Розташ. на лів. березі р. Серет, за 6 км від райцентру і 2 км від найбл. залізн. ст. Вел. Глибочок. Насел. 1267 осіб (2007). Відоме від 1-ї пол. 16 ст. Діяли “Просвіта”, “Сокил”, “Сіль-

Церква Успіння
Пресвятої Богородиці.

ський господар” та ін. т-ва, кооперація. До 2-ї світ. війни у П. були 2 пам’ятники-надгробки з написами вірмен. та турец. мовами (1763 і 1768). Є пам’ятка арх-ри – граф. палац (1720), нині обл. протитуберкульоз. лікарня. Є церква Успіння Пресв. Богородиці (1900, мур.), в якій зберіг. стародрук – Євангеліє (1690); при вході до храму – пам’ят. знак (1808). Спорудж. брат. могила 11 воїнам ЧА, полеглим 1944 (1956), встановл. пам’ят. знак на честь скасув. панщини. Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, обл. протитуберкульоз. лікарня, відділ. зв’язку, ВАТ “Агропромтехніка”, ТОВ “Декор”, СМП: “Модуль”, “Софіт”, “Топільче”, торг. заклади та ін. У місц. шк. навчається літературознавець, прозаїк *Л. Сенник*, попл.

Графський палац,
нині обласна протитуберкульозна лікарня.

П. загинув рос. військ. льотчик штабс-капітан *Є. Крутень*, виявл. археол. пам’ятки пізн. палеоліту. Є пам’ят. природи – *Плотиц. парк*.

В. Романів, В. Хорош.

“ПЛУГ”

– тижневик українською мовою. Виходив у м. Тернопіль від 11. 05. 1932. Редактор *І. Михайлевич*.

В. Ханас.

ПЛЮГÁВКА

Тадей-Андрій Северинович (04. 02. 1922, с. Нове Село, нині Підволочис. р-ну) – лікар, громадський діяч. Почес. чл. УЛТ. Чл. ОУН (1942). Закін. г-зію “Рідної школи” в м. Тернопіль, Львів. мед. ін-т (1970, нині нац. мед. ун-т).

Від 1944 готував мед. сестер на Сколівщині (нині Львів. обл.) для укр. повстанців, орг-тор УЧХ у підпіллі. 1945 заарешт. і засудж. на 20 р. каторж. робіт; звільн. 1956. Від 1959 – у м. Львів; 1970–2003 – лікар 4-ї та 5-ї міськ. лікарень. Реабіліт.

1993. Діяльний у Львів. обл. орг-ції Спільки політв’язнів України: 1991–93 – голова її Франків. осередку, від 1994 – чл. Політради цієї орг-ції. Чл. Всеукр. братства ОУН-УПА. 1995–2000 – голова ревіз. комісії УЛТ. Автор спогадів та ін. публікацій.

Р. Матейко.

ПЛЮЩ ЗВИЧАЙНИЙ

(*Hedera helix L.*) – регіонально рідкісна витка ліана родини Аралієві (Araliaceae). Завдовжки 10–20 см. Внес. до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. (рішення Терноп. обл. ради № 64 від 11. 11. 2002). Зростає в загінених лісах. Рослина декор., лікар., добрий медонос. Технічна (з олії отрим. лак для живопису), кормова (кози та вівці поїдають листя) культура. Під охороною – в ліс. заказниках і пам’ятках природи.

Г. Синиця.

ПЮБЕР

Ігор Миколайович (17. 12. 1968, с. Королівка Борщів. р-ну) – спортсмен (бодибілдінг), пауерліфтинг. М. сп. міжнар. класу (2005). Чемпіон України, Європи, світу за версією WFA (всі – 2005) з бодибілдінгу; переможець міжнар. турнірів із пауерліфтингу. Виступає в категорії “перформенс”, клас “сеньйорів”. Депутат Терноп. міськ. ради (2006).

Закін. ф-т фіз. виховання Терноп. пед. ін-ту (1992, нині ТНПУ), магістратуру ТАНГ (2004, нині ТНЕУ). Приват. підприємець (м. Тернопіль).

І. Дем'янова.

ПОБЕРЕЖНИЙ

Остап (14. 11. 1941, с. Застіноче Тербовлян. р-ну – 05. 08. 1994, м. Львів) – вчений у галузі фізики. Др тех. н. Закін. мех.-матем. ф-т Львів. ун-ту (1964, нині нац. ун-т). 1964–78 – н. с. Фіз.-матем. ін-ту АН УРСР. 1978–94 – ст. н. с. Ін-ту приклад. проблем механіки і математики АН України (нині НАНУ). Автор більше 50 наук. праць із проблем фізики, теплофізики та теорії пружності.

Г. Кушнерик.

ПОБИГУЩИЙ

Євген (псевдо “Рен”; 15. 11. 1901, с. Постолівка, нині Гусятин. р-ну – 28. 05. 1995, місц. Гар, pobl. м. Мюнхен, Німеччина) – військовик, громадсько-політичний діяч. 1918–20 – в УГА (підстаршина); втік із польс. полону. Закін. г-зію в м. Коломия (1922, нині Івано-Фр. обл.), навчався на філос. ф-ті Укр. таєм. ун-ту в м. Львів, студіював богослов'я в м. Станіслав (нині Івано-Франківськ), згодом займався культур.-освіт. діяльністю в Коломиї. Від 1927 – у польс. війську, водночас студіював політ. економію в Познан. ун-ті (1934, магістр, Польща). Під час 2-ї світ. війни – офіцер польс. армії; перебував у нім. полоні, згодом – ком-р куреня Дружини Укр. Націоналістів “Роланд”, політ. в'язень гестапо (грудень 1942 – квітень 1943), воював у дивізії “Галичина”, полковник 1-ї Укр. дивізії Укр. Нац. Армії (учасник боїв під Фельдбахом). Викладав історію в табір. г-зії в Оберенцені, виховник молоді в літніх таборах СУМ у Німеччині, Бельгії, Вел. Британії, США, організац. референт УЧХ в Мюнхені. Від 1954 – старшина Укр. варт. сотень при англ. армії в Німеччині. Працював в установах ОУН і Антибільшов. блоку народів. Від 1968 – організац. референт Укр. Християн. Руху в Німеччині, 1974–79 – його голова. Почес. чл. Центр. представництва укр. еміграції у Німеччині. Від 1981 – Лицар-Командор Папс. ордену св. Сильвестра. Автор авто-

біогр. кн. “Мозаїка мого життя” (т. 1 – 1982, т. 2 – 1985), спогадів, статей та ін. публікацій.

Б. Мельничук.

ПОБИГУЩИЙ

Мирослав Андрійович (15. 08. 1914, м. Копичинці, нині Гусятин. р-ну – 07. 09. 1988, м. Львів) – музикант, актор, режисер. 1930-і – актор мандрів. театру *П. Карабіневича*, трупи укр. нар. театру ім. М. Садовського (м. Львів). 1940–41 – актор Терноп. укр. драм. театру ім. І. Франка. 1945–56 – дир., худож. кер. Буд. культури у Копичинцях, де створив драм. гурток. 1956–74 – дир. Буд. культури у м. Хоростків Гусятин. р-ну, худож. кер. самодіял. драм. гуртка Хоростків. цукр. з-ду. Орг-тор нац. підпілля 1950-і–60-і у Копичинцях і Хоросткові. Від 2-ї пол. 1970-х проживав у Львові; 1976–85 – кер. худож. самодіяльності у ВО “Полярон”.

О. Савка.

ПОВСТАНСЬКА ЛІРИКА

– складова української національно-патріотичної поезії. Започатк. під час Визв. змагань серед чл. ОУН та вояків УПА; побутує на Тернопільщині донині. П. л. умовно можна поділити на твори поетів-умільців, які брали участь у зброй. б-бі або жили у цей період, та поезію сучас. поетів, котрі оспівують подвиги учасників зброй. підпілля, героїчну загибель членів і симпатиків ОУН та УПА тощо. Автори багатьох текстів, особливо невольничої поезії, невідомі. Серед уцілілого спадку – вірші *М. Кушніра*, повстан. поета “*Левка*”, зб., окремі тв. сучас. поетів *Г. Барана*, *Г. Петрука-Попика*, *М. Потікевич-Заболотної*, *З. Сердюка*, *Г. Ткачук*, *Д. Чернихівського* та ін.

І. Дем'янова, П. Шимків.

“ПОВСТАНСЬКИЙ СТЯГ”

– “збірник революційних пісень “Саника” (справж. прізви. та ім'я невід.). Вид. на цикло-стилі 1947 в “п'ятиріччя героїчної б-би Української Повстанської Армії з нім.-фашист. окупантами України за Українську Самостійну Соборну Державу”. У зб. не подано, де він надрук.; зі змісту випливає, що виготовл. на тер. “Поділля” (нині Терноп. обл.): більшість пісень присвяч. місц. воякам УПА та підпіллякам, невідомим на ін. теренах. Автор майже всіх текстів і нот “Саник” – свідок і учасник визв. б-би УПА; про це згадка в “Післямові”. У зб. – 20 пісень із нотами, біогр.-істор. примітки; 5 присвяч. описам боїв, у т. ч. на Тернопільщині, або старшинам УПА, у т. ч. 2 – курінному *Д. Карпенку* (“Яструбові”), 1 – гол. ком-рові

УПА Д. Клячківському (“Климові Савуру”), 1 – бою під с. Гурби (21–25 квітня 1944), 5 пісень – діячам підпілля, які загин. на полі бою, в т. ч. 1 – Д. Миронові (“Орлику”), 1 – чл. ОУН І. (“Руху”) і М. (“Дону”) Солукам (Сулукам) та І. Нагудишину, 1 – ком-ру боївки “Кармелюкові” зі с. Буданів (нині Тербовлян. р-ну), 1 – чл. ОУН В. Галюку (“Грому”) зі с. Бариш, “Уляні” зі с. Миколаївка (нині обидва села – Бучац. р-ну), М. Кроподрі (“Тарасу”) з м. Монастирська, які героїчно загин. 27 липня 1947, 1 – районній УЧХ К. Гусак (“Ракеті”) зі с. Новосілка (нині Підгаєц. р-ну). Решта 10 пісень – на різні політ. теми, пов’яз. з б-бою УПА. У “Післямові” – коментарі про зібрані в співанику твори і заг. огляд діяльності УПА. Оригін. вид. має 62 стор., 14x20 см, зберіг. в архіві Закардон. Представництва УГВР; передрук – у т. 12 “Літопису УПА” (Торонто, 1989).

Б. Мельничук.

ПОВСТАНСЬКІ ПІСНІ

– один із різновидів історичних пісень у фольклорі Тернопільщини. П. п. – це пісні-коляди, гаївки, коломийки, пародії, пісні-хроніки, пісні-балади, гумористичні. Перші зб. П. п. надрук. 1940-і, коли у Зх. Україні діяла УПА, й у піснях оспівув. її звитяжний подвиг. Зокрема, “Збірник революційних пісень” (1945, 1946), “Повстанський стяг” (1947). У незалеж. Україні П. п. викон. на урочист. заходах, біля стрілець. і повстан. могил. Ентузіасти зібрали і впорядк. пісенники: “Повстанські пісні” (вип. 1–4; 1992, 1993, 1995, 1996; упоряд. В. Подуфалій), “Лицарям Волі” (1993, упоряд. П. Шимків), “Повстанські коляди” (1995, упоряд. Р. Крамар; усі – Т.).

П. Шимків.

ПОГЛЮД

Ольга Степанівна (07. 12. 1957, м. Тернопіль) – вишивальниця. Премія ім. О. Кульчицької (1997). Закін. Одес. ун-т (1986). Працювала в Тернополі: у худож.-вироб. майстернях Худож. фонду України (1975–77), екскурсоводом картин. галереї (нині ТОХМ), ТОКМ (1978–81), кер. цеху вишивальниць ТВО “Топільче” (1990–93). Учасниця зб. худож. виставок у містах Тернопіль, Київ та ін. Використовує традиц. моти-

ви і техніки виконання (хрестик, мережки, настил). Вироби (серветки, скатертини, жін. та чол. сорочки) зберіг. у ТОКМ, приват. колекціях в Австралії, Канаді, Німеччині, США, Франції й ін. країнах.

А. Гриб.

“ПОГЛЯД”

– газета. Видання центру “Допомога” Всеукр. чорнобил. спілки інвалідів упр. МВС у Терноп. обл. Вих. із квітня 2006 раз на місяць (до того від січня 2006 – додаток до обл. г. “Свобода”). Ред. – В. Щербина. Наклад – 1000 прим.

Б. Мельничук.

ПОГОРІЄЦЬКИЙ

Володимир Антонович (30. 03. 1967, с. Полівці Чортків. р-ну) – літератор, громадський діяч. 1985–87 служив у РА в Афганістані. Згодом навчався в Івано-Фр. мед. ін-ті (нині мед. акад.) і теолог. ін-ті. Живе й працює у м. Чортків. Автор зб. поезії “Спалах сльози” (1994), “Великодні дзвони” (2003), “Під крилом вечірньої зорі” (2006), повісті “Афганський синдром”, кн. “До стіп Зарваницької Матері Божої” (обидві – 2003), “На крилах молитви до Погонської Матері Божої”, “Кредитна спілка “Самопоміч” у Чорткові” (обидві – 2004); авт.-упоряд. мартиролога “Книга пам’яті. Афганістан (1979–1989)” (2001, перевид. 2004), ред.-упоряд. літ. альманаху Чортківщини “Сонячне гроно” (2007).

І. Дем’янова, Я. Чорніга.

ПОГОРІЄЦЬКИЙ

Зенон-Степан Михайлович (14. 04. 1928, м-ко Гримайлів, нині смт Гусятин. р-ну) – антрополог, художник. Син М. Погорецького. Після приїзду до Канади навчався в м. Саскатун (1934–41), студював філософію і мист-во в Манітоб. ун-ті (1950, бакалавр; 1956, магістр), антропологію та психологію – в ун-тах Торонт. (1959, магістр) і Каліфорн. у м. Берклі (1964, д-р філософії). Працював у Королів. онтарій. музеї в м. Торонто (1958), Саскачеван. музеї природ. історії у м. Ріджайн (1959), Нац. музеї Канади (1960). 1960–63 – у США. Після повернення до Канади – викл. антропології у Манітоб. ун-ті (1964), від того ж р. – проф. антро-

пології в Саскачеван. ун-ті. У студент. роки займався графікою, зокрема вид. історію України в малюнках (комікс); чл. Прогрес.-консерват. молодіж. групи, орг-ції “Альфа Омега” та ін. Автор культуролог. праць. Співавт. (із дружиною Стефанією) присвяч. 100-річчю укр. еміграції картини “Ми українці”, що 1991–93 репрезент. на вернісажах у Канаді й Україні, зокрема в містах Івано-Франківськ, Львів, Тернопіль (виставка однієї картини в ТОКМ, січень–лютий 1993).

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ПОГОРІЦЬКИЙ

Михайло (21. 12. 1899, с. Гадинківці, нині Гусятин. р-ну – 26. 07. 1964, м. Вінніпег, Канада) – журналіст, редактор, громадсько-політичний діяч. Батько *З.-С. Погорецького*. Добровольець *Легіону УСС* (1914), хорунжий. Студіював філософію та медицину в Укр. таєм. ун-ті у м. Львів, в УВУ у м. Відень (Австрія). Співпрацював із ж. “Заграва” *Д. Донцова* у Львові. Від 1926 – в Канаді, де вчитель у пров. Манітоба. В м. Едмонтон – ред. часопису “Західні Вісті”, вид. ж. “Відродження”, заснував тижневик “Новий Шлях”, його ред. 1930–54, 1960–64 (від 1944 – редакція у Вінніпезі), в останні роки життя – дир. одноймен. вид-ва; голова кооперативи “Калина”. Засн. і голова Край. ексекутиви Укр. нац. об’єдн. (1936), від цієї орг-ції – багатоліт. чл. Президії КУК. Від 1935 – скарбник, від 1947 – чл. управи, від 1949 – голова, від 1962 – заст. голови Гол. управи Укр. стрілец. громади. Чл. ексекутиви Осередку укр. культури й освіти в Канаді, Канад. та Вінніпез. прес. клубів, заст. голови Союзу укр. канад. ветеранів. Автор статей на політ. теми, один із ідеологів українства в Канаді.

І. Дуда, Б. Мельничук.

ПОГРІБЦІ

– село у Зборівському районі. Центр сільради, якій підпорядк. села Калинівка і Красне. Розташ. на пр. березі березі р. Стрипа, за 2 км від райцентру і 3 км від найбл. залізн. ст. Насел. 318 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1494. Діяли “Просвіта”, “Рідна школа” та ін. т-ва, кооператива. Є церква св. Йосафата (1994, мур.). Працює торг. заклад.

П. Васильчишин.

ПОДАЛІРІЙ

(*Iphiclides podalirius L.*) – метелик ряду Лускокрилі, або Метелики (Lepidoptera), родини Парусники (Papilionidae). Занес. до Черв. книги України (1994). Рідкісний і вразливий вид. По-

одинокі особини П. трапл. на узліссях і освітл. галявинах у долині р. Дністер в Заліщиц. і Борщів. р-нах. Причина зменшення чисельності – відловл. метеликів, знищ. личинок під час оприск. пестицидами плод. дерев.

С. Подобівський.

ПОДВОРНІЯК

Михайло (04. 12. 1908, с. Хотовиця, нині Кременец. р-ну – 27. 05. 1994, м. Вінніпег, Канада) – письменник, перекладач, редактор, релігійний діяч. 1926 захопився євангеліст. рухом. 1929 вступив до біблій. школи побл. м. Варшава (Польща) та біблій. семінарії у цьому місті. Від 1938 – ред. часопису “Євангелістський християнин”. 1944 – на примус. роботах у Німеччині. 1949 емігр. до Канади (м. Торонто, згодом – м. Вінніпег). Належав до Управи т-ва “Волинь” (засн. 1951); гол. ред. “Християнського вісника”, довголіт. ред. часопису “Літопис Волині”, видань Ін-ту дослідів Волині. 1953–88 – засн. і голова Укр. християн. вид-ва “Дорога правди”. Автор більше 20 книг, зокрема прози: “На шляху життя” (т. 1, 1951; т. 2, 1953), “Далека дорога” (1963), “Квіти на камені” (1976), “Вітер з Волині” (1981), спогадів, перекладів.

І. Дуда, Г. Чернихівський.

ПОДІЛЛЯ

– село у Заліщицькому районі. До 1965 назив. Цапівці. Центр сільради, якій підпорядк. с. Ангелівка. До П. приєдн. с. Підсятинка та х. Кольонія. Розташ. на пр. березі р. Джурин, за 34 км від райцентру і 12 км від найбл. залізн. ст. Товсте. Насел. 1676 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1469. Діяли т-ва “Просвіта”, “Сокіл”, “Луг”, “Союз українців” та ін., кооператива. Є

Церква Всіх святих українського народу.

церкви Положення пояса Пресв. Богородиці (1909, мур.) та Всіх святих укр. народу (1912), 2 каплички. Спорудж. пам’ятники *Т. Шевченку* (1966), воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад.

війні (1967), встановл. пам'ят. хрест на честь скасув. панщини, насип. могили УСС (1990-і). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, 2 б-ки, ФАП, відділ. зв'язку, дошкіл. заклад, торг. заклади. Побл П. виявл. археол. пам'ятки ранньозаліз. часу (голіград. культура) та пізн. середньовіччя.

В. Ландяк, В. Уніят.

ПОДІЛЛЯ

– село у Підволочиському районі. До 1960 назив. Пізнанка. Центр сільради, якій підпорядк. с. Хоптянка. У зв'язку з пересел. жителів хутори Вавилівка та Михайлівка вивед. з облік. даних. Розташ. за 30 км від райцентру і 4 км від найбл. залізн. ст. Скалат. Перша писем. згадка – 1574 як Пізнанка. Насел. 439 осіб (2007). Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є церква Успіння Пресв. Богородиці (1907, кам.). Спорудж. пам'ятник воінам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1965), встановл. пам'ят. хрест на честь скасув. панщини (1898), насип. символ. могили Борцям за волю України (1992). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ. зв'язку, торг. заклад. У П. народ. військ. та громад. діяч *М. Девоссер*, працював Герой соц. праці *П. Макаров*.

В. Уніят, П. Яськів.

“ПОДІЛЛЯ”

– українське спортивне товариство (УСТ) у м. Тернопіль. Засн. 1907 при укр. г-зії ім. Франца-Йосифа I з ініціативи її викл. С. Сидоряка та *І. Копача*. За ін. версіями – одноймен. спорт. т-во засн. між 1905 і 1909 як гурток гімназ. молоді (документи про реєстрацію втрачені під час 1-ї світ. війни). При т-ві утвор. футбол. команду “Поділля”. Крім успіш. розвитку футболу (1910–11 було 6 футбол. дружин), “П.” практик. зим. види спорту, краєзнавство, мандрівництво. 1924 влада ліквід. т-во; 1925–29 “П.” діяло в межах секції руханк. т-ва “Сокіл”. 1929 воєвод. уряд затвердив статут УСТ “П.”. Голови т-ва 1918–44: *І. Яворський*, *О. Дзядів*, *М. Никифорок*, *Т. Мисюк*, *В. Чубатий*, *В. Чумак*, *І. Бойко* та ін. У грудні 1933 УСТ дозволили використ. спорт. відзнаку зелено-чор. кольору. У вересні 1935 засн. боксер. секцію. Розвив. 18 видів спорту: копаний м'яч (футбол), відбиванка (волейбол), наколесництво (велоспорт), кошиківка (баскетбол), лещатарство (лижний спорт), руч. м'яч (гандбол), гаківка (хокей), вел. теніс та пінг-понг, бокс (орг-тор *І. Коцюмбас*; 1934 секція увійшла до боксер. ліги класу “А”), плавання, гребля, шахи, шашки, стрілець.

спорт, туризм, легка і важка атлетика. “П.” мало власні спорт. інвентар, б-ку, радіоапарат, пляж, плав. басейн, теніс. корт; передплач. часописи; при т-ві діяла театр. секція (1931 – 16 amator. вистав у Тернополі й навкол. селах). 1934 “П.” отримало приміщення в буд. *Поділ. союзу кооператив*. 1939 т-во об'єднувало 190 спортсменів, того ж року рад. влада ліквід. його як “буржуазно-націоналістичне”; багатьох чл. репресували. 1941–44 продовжило діяльність.

**І. Дем'янова, Л. Левенець,
В. Окаринський, Б. Трофим'як.**

“ПОДІЛЛЯ”

– футбольна команда, структурний підрозділ УСТ “Поділля” у м. Тернопіль. Засн. при укр. г-зії 1909 (хоча існував від 1905 як “кружок гри у копаний м'яч”); тоді ж відбувся 1-й офіцій. матч між командами “П.” і “Креси”. До 1914 при г-зії створ. 5 команд, провідна – “Поділля-1”, її назив. дружиною Вациків, оскільки в ній грали 3 брати, капітан – нападник *П. Вацик*. Від 1918 команда віднов. діяльність, провад. товариські матчі, 1921 – зареєстр., придбала форму та м'ячі. 1924 при УСТ “Поділля” діяли 2 дружини коп. м'яча. Грали з місц. укр., польс., єврей. та іногород. командами. 1930-і назив. командою Королюків, в ній – теж 3 брати; здобула першість у класі “Ц”, згодом – першість у класі “Б”; 1935 увійшла до класу “А”. 1936 8 футболістів та функціонерів УСТ “Поділля” нагородж. відзнаками футбол. союзу. 1938 зігр. 24 матчі, дохід від яких становив 84 тис. 393 злотих. Гравці “П.”: *В. Борецький*, *Л. Бурбела*, *З. Зморчок*, *В. Качмарук* (воротар), *Я. Климовський*, *В. Козуб*, *І. Кордуба*, *М.*, *О.* та *Р. Королюки*, *П. Кравченко*, *І. Коцюмбас*, *М. Лукасевич*, *В. Майка*, *О. Мельничук*, *Р. Мороз*, *Б. Мітринга*, *П. Муран*, *І. Онисько*, *В.* та *Є. Олейнюки* (ост. – довголіт. капітан, згодом – тренер), *А. Петерзіль*, *Р. Рудий*, *С. Тераз*, *В.* та *І. Чумаки*, *С. Юрчинський*. У серпні 1943 “П.” перемогло нім. команду “Люфтваффе” (1:0; див. “Матч смерті”). 1945 після реорганізації т-ва більшість футболістів “П.” увійшли до команди ДСТ “Локомотив”.

І. Дем'янова, Л. Легкий, Б. Трофим'як.

ПОДІЛЬСЬКА БУЧІНА

– ботанічна пам'ятка природи загальнодержавного значення. Зростає поблизу с. Іванків Борщів. р-ну, в кв. 93, 94, 97, 98, відповідно вид. 6, 8, 9, 6, 1 Скала-Поділ. лісництва Чортків. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Дача “Скала-Подільська”. Оголош. об'єктом природ.-за-

повід. фонду постановою РМ УРСР № 780-р від 14. 10. 1975. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 20 га. Під охороною – унікал. для Поділ. височини залишок природ. бучини, що відзнач. вис. продуктивністю та біолог. стійкістю. Зростають також дуб і граб звичайні, ясен, береза повисла. Підлісок рідкий (бруслина бородавчата та європ., бузина чорна). У трав'ян. покриві трапл. шафран Гейфеля – вид, занес. до Черв. книги України. Насадження має наук., госп. та естет. цінність.

І. П'ятківський.

ПОДІЛЬСЬКА ВИСОЧИНА

– височина у південно-західній частині України. Належ. до Львів., Терноп., Хмельн., Івано-Фр., Вінн., і частк. Одес. областей. На пн. заході обривається крутим уступом (заввишки 150–200 м) у бік рівнини Мал. Полісся, межує на пн. сході з Придністров. височиною (умовна межа – по долині р. Пд. Буг), на пд. заході (здебільш. по долині р. Дністер) – із Прикарпаттям. Довж. 580 км, шир. до 180 км. Пересічні висоти – від 350–400 м до 180–200 м, макс. – 471 м (г. Камула). П. в. має похил на південь і пд. схід. Дренують ріки Гнила Липа, Золота Липа, Стрипа, Серет, Збруч, Смотрич, Ушиця, Мурафа, Пд. Буг та ін. Глиб. врізу долин – 200–250 м. У рельєфі височини виділ. окремі масиви – Гологори, Вороняки, *Кременець. гори*, *Опілля*, *Товтр. кражс.* Розвинутий карст, інтенсивний площинний змив, подекуди – лінійна ерозія. Виявл. понад 60 печер (найбільші – *Оптимістична*, *Озерна*, *Кристална* (*Кришталева*), *Млинки*, *Вертеба*). Є заповід. території.

Й. Свинко.

ПОДІЛЬСЬКА ДОСЛІДНА СТАНЦІЯ

– комплексне господарство у м. Хоростків Гусятинського району. Наук.-дослід. структур. підрозділ Терноп. ін-ту агропром. вироб-ва УААН. Засн. 1946 як дослід.-селекц. станція, 1956 реорганіз. у Терноп. обл. держ. с.-г. дослідну станцію. Їй підпорядк. насінниц. радгоспи в м. Терехівля, у с. Горинка Кременец. і в с. Теофіпілька Козів. р-нів. 1962 до П. д. с. приєдн. радгосп у Хоросткові. 1964 при станції організ. Терноп. зонал. агрохім. лабораторію. 1970-і у 8 наук. відділах – землеробства, селекції, насінництва, економіки й орг-ції праці, захисту рослин, механізації тваринництва, наук.-тех. інформації й агрохім.лабораторії – понад 40 наук. працівників. 1966 звання Героя соц. праці присв. працівниці станції *Г. Хромейко*. Від 1978 – дир. Д. Шуль. Від 1999 – тепер. назва станції. Нині пл. госп-ва 1500 га; працюють 320

постійних і 100 сезон. робітників. На станції вирощують еліт. насіння зерн., зернобоб. культур, багаторіч. трав, вивед. 8 сортів картоплі, пристос. до клімат. і природ. умов області; усього за 60 р. – понад 80 сортів с.-г. культур. Від 2000 впровадж. бл. 100 апробов. наук.-тех. розробок, у т. ч. пшениці, вики, конюшини. До П. д. с. належ. *Хоростків. дендрол. парк*.

І. Дем'янова.

ПОДІЛЬСЬКА ПАСІЧНИЧА СПІЛКА

– просвітницько-торговельна громадська організація на Тернопільщині. Засн. 23 листопада 1932 як пасічн. кооператива, діяла до 1939. Охоплює. Бережан., Збараз., Зборів., Золочів., Копичинец., Підгаєц., Скалат., Тереховлян., Терноп. повіти; до неї належ. навіть деякі жителі Волині. П. п. с. мала, крім Терноп., відділ у м. Бережани для Бережан. і Підгаєц. повітів. В ін. містах функціон. пасічн. секції філій т-ва “Сільський господар”. 1933 в спілці – 950 членів, 1938 – 2200, тобто 55% пасічників (майже всі українці). Чл. дирекції і працівники, які різного часу кер. діяльністю П. п. с. – О. Федорук, В. Онуферко, В. Колтик, О. Баран, Д. Романишин, І. Михайлів, І. Галушинський, Я. Малаховський. Кооператива організ. наради пасічників, пошир. ж. “Український пасічник”, ін. літ-ру. Наприкін 1930-х працювали 2 пасічн.-садив. курси (по 1,5 місяці), які фінансувала спілка. Кооператива збувала продукти бджільництва, постачала членам спілки пасіч. реманент, вулики, насіння медонос. рослин, посуд. Продукти бджільництва продавали на місц. ринках та в усіх містах Галичини й Зх. Польщі, викон. замовлення з-за кордону, зокрема з Німеччини. П. п. с. провадила культ.-освіт. діяльність, робила пожертви на потреби т-в “Просвіта”, “Рідна школа”, “Українське товариство допомоги інвалідам” та ін.

І. Дем'янова.

“ПОДІЛЬСЬКА ТОЛОКА”

– періодичні колективні збірники. Укл. з тв. чл. край. літ. об'єдн. при обл. орг-ції НСПУ. Вид. у м. Тернопіль 2000, 2004, 2006.

І. Дем'янова.

ПОДІЛЬСЬКЕ ГОРБОГІР'Я (ОПІЛЛЯ)

– орографічний район, що займає західну інтенсивну почленовану частину *Подільської височини*. Від межиріччя Зубри і Щирця на зх. до вододілу рік Золота Липа і Стрипа на сх. пд. межа П. г. (О.) – долина р. Дністер. Абс. вис. горбів 350–400 м., макс. – 471 м. (г. Камула), відносні – 120–150 м. У геолог. будові рельєфу –

переважно верхньокрейд., неоген. й антропоген. осадові породи (мергелі, вапняки, піски, пісковики, суглинки). Середньорічна к-сть опадів – 751 мм. Переважають сірі опідзол. та темно-сірі опідзол. ґрунти. Характерні лісостеп. ландшафти (лісистість 27–35%).

Й. Свинко.

“ПОДІЛЬСЬКЕ СЛОВО”

– українська газета. Вих. у м. Тернопіль щоп’ятниці 1909–12 (1911–12 – двотижневик) замість часопису “Подільський голос”. Видавці: громад. ком-т (1909) і Й. Ковальський (1910–11). Ред.: П. Чубатий (1909), Й. Ковальський (1910–11). Ред. розташ. на вул. Міцкевича, 3 в приміщ. “Українбанку”.

В. Окаринський, Б. Пиндус, В. Ханас.

“ПОДІЛЬСЬКЕ СЛОВО”

– тижневик, газета Тернопільської районної ради і районної державної адміністрації. Засн. у березні 1967 (до 1991 – “Шляхом Ілліча”). Ред. А. Стечишин, М. Лівінський, Г. Мацейків (1988–2004), Г. Макух (від 2004). Часопис виходив тричі (1967–89), двічі (1989–96) на тиждень, нині – щоп’ятниці. Різного часу у ред. г. працювали Є. Безкоровайний, П. Гудима, З. Замкова, Б. Новосядлий, С. Червінський.

І. Дем’янова, В. Ханас.

ПОДІЛЬСЬКЕ ТОВАРИСТВО ПРИЯТЕЛІВ НАУК

– наукове товариство. Засн. 27 лютого 1933 в м. Тернопіль. Голова – В. Ленкевіч. Вид. “Rocznik Podolski” (1937, 1938). Чл. т-ва дослідж. етнографію мови, медицину, історію, краєзнавство, економіку, бібліографію та ін. На замовл. П. т. п. н. К. Дейна вивчав поділ.-волин. говори. Діяло до вересня 1939.

В. Ханас.

ПОДІЛЬСЬКЕ ТУРИСТИЧНО- КРАЄЗНАВЧЕ ТОВАРИСТВО

– громадська організація. Засн. 2 липня 1925 в м. Тернопіль. Голова – Т. Кунзек. Вид. “Путівник по Тернопільському воєводству” (1928, польс. мовою), проспект і фільм “Відвідайте Поділля” (обидва – 1931), “10-ліття діяльності ПТКТ” (1935), листівки “Подільські замки” (1931). Офіц. орган т-ва – “Znicz Podola”, вих. від 1936. При т-ві діяла філателіст. секція (від лютого 1935). Т-во організувало Рільничо-регіон. виставку (квітень 1931).

В. Ханас.

“ПОДІЛЬСЬКИЙ ГОЛОС”

– часописи у м. Тернопіль. 1-й – орган Терноп. громад. орг-ції, вих. 1904–07, спочатку двічі на

місяць, 1906–08 – тижневик. Ред.: С. (І.) Голубович, О. Постригач. Вих. у “Друкарні Подільській” Й. Степка. На зміну “П. Г.” поч. випуск. “Подільське Слово”. 2-й – двотижневик вих. 1928–30 як орган УНДО. Вид. і ред. – С. Баран. Окрім політ., висвітлював освітан. і госп. тематики. Ред. розташ. на вул. Міцкевича, 3 в приміщ. “Українбанку”.

Б. Головин, Л. Левенець, В. Ханас.

“PRZEGLĄD PODÓLSKI”

(“ПОДІЛЬСЬКИЙ ОГЛЯД”)

– польський щомісячник. Вих. 1920-і у м. Тернопіль. Видавець – Я. Бауер, гол. ред. – К. Вішневський.

В. Ханас.

ПОДІЛЬСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ МУЗЕЙ

– культурно-освітній і науково-дослідний заклад у м. Тернопіль. Створ. з ініціативи представників місц. філії Т-ва нар. шкіл (ТНШ); відкритий у квітні 1913 як структур. одиниця т-ва. Ініціатор створ. – голова управи ТНШ (1903–14) проф. С. Сроковський опрацював путівник по музеї. експозиції, вид. перед її офіцій. відкриттям у друкарні Л. Вербицького. 1-а музей. експозиція, розміщ. у 4-х залах буд. ТНШ, мала темат. розділи: природн., етнограф., істор.-нумізмат. й археологічний. Серед експонатів: 332 писанки, 1326 монет, археол. артефакти, заг. к-сть – бл. 10 тис. Події 1-ї світ. війни призвели до руйнації експозицій. Збірки частково вивез. до Росії (згодом поверн. нумізмат. колекцію), частково знищені; деякі зберег., приховані на горищі будівлі магістрату. 1925 терноп. викл. Б. Гурський розпочав збирати експонати та відновлювати збірки. 9 листопада 1930 музей відкрито вдруге. Експозицію поповн. переважно за рах. дарувань від приват. осіб чи орг-цій і підтримки держ. органів. Фонди й експозиція П. р. м., незважаючи на його пропольс. ідеолог. зміст, містили значні збірки і предмети укр. старовини. 1934 П. р. м. займав 12 кімнат у т. зв. Новому замку. 1939 його експонати та фонди стали основою новоствор. ТОКМ.

І. Дем’янова, В. Параций.

ПОДІЛЬСЬКИЙ СОЮЗ

КООПЕРАТИВ (ПСК)

– центральна організація споживчих кооперативів Тернопільського та сусідніх повітів. Дієв від 14 грудня 1923 в м. Тернопіль. Належ. до загальнокрай кооп. системи “Центросоюзу” і Ревіз. союзу укр. кооператив. Організ. на базі мережі кооперативів міста й довколиш. сіл та міс-

течок Поділля, котрі належ. до ПСК як члени-пайовики. Серед ініціат. і засн.: *І. Брикович, І. Галуцинський, М. Кузьмин, О. Олійник, С. Сатурський, Р. Цегельський, С. Чумак*; серед активістів: *І. Блажевич, М. Косар, А. Кунько, Д. Ладика*. ПСК володів гуртівнею спожив. товарів, магазинами зі збіжжям, буд. матеріалами і с.-г. інвентарем, закупляв і експортував яйця та зерно до Вел. Британії, Іспанії, Італії, Німеччини, Франції; мав склади, магазини і розподільчі пункти в м-ку Микулинці (нині смт Тербовлян.), селах Яструбове та Купчинці (нині Козів.), Прошова (нині Терноп. р-нів). Орг. відділ ПСК провадив курси крамарів, рахівників, чл. контрол. комісії, сприяв поліпшенню торгівлі на Поділлі. 1920–30-і ПСК об'єдн. 69 споживчих, 7 – торг.-пром., 1 – буд.-матеріал. кооперативів із 5 повіт. орг-цій; 1937 до Союзу належ. 84 кооперативи, які об'єдн. 10560 чл., майже 68% госп-в Терноп. повіту. Серед цих кооперативів: “Базар”, “Будучність”, “Будова церкви”, “Споживча спілка”, “Труд”. ПСК був чл. Центробанку, “Просвіти”, “Народної торгівлі”, що базув. у м. Львів, чл.-добродієм терноп. Укр. кооп. та Поділ. нар. банків. *Паціфікація* 1930 завдала вел. матеріал. втрат ПСК, що зумов. важку кризу цієї орг-ції, яку вона пододала під кер-вом І. Олексюка, запрош. з м. Збараж. 1939 рад. влада ліквід. орг-цію; 1 липня 1942 вона віднов. діяльність, об'єднавши 61 кооперативу Терноп. повіту. 28 січня 1943 ПСК переймен. на Окружний союз кооператив (ОСК) у Тернополі. Він об'єднав 70 кооперативів Терноп. та ін. повітів і став монополістом у госп. діяльності. ОСК займався заготівлею с.-г. продуктів і торгівлею, мав 266 працівників.

Р. Матейко, Л. Щербак.

ПОДІЛЬСЬКІ ТОВТРИ

– (див. “Медобори”, “Товтри”).

ПОДІЛЬСЬКО-СОРОЦЬКИЙ ЗАКАЗНИК

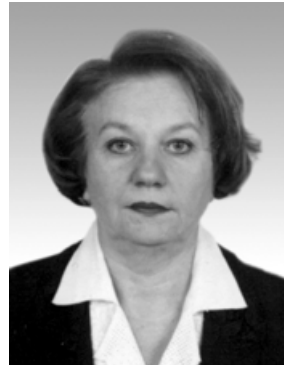
– загальнозоологічний заказник місцевого значення. Розташ. у межах Поділ. сільради Підволочис. р-ну, кв. 48–49 Скалат. лісництва Терноп. держлісгоспу (ліс. урочище “Сороцьке”). Створ. відповідно до рішення виконкому Терноп. обл. ради № 198 від 30. 06. 1986. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва (116 га), Поділ. сільради (2268 га). Пл. 2384 га. Під охороною – численна мислив. фауна. Трапл. заєць та куріпка сірі, лисиця, козуля звич., куниця лісова – цінні мислив. види й ін. тварини. Рішенням Терноп. обл. ради № 15 від 22.

07. 1998 мислив. угіддя надані у корист. Підволочис. рай. орг-ції УТМР як постійно діюча ділянка з охорони, збереж. та відтвор. мислив. фауни.

І. Бай.

ПОДКОВИЧ

Марта Михайлівна (08. 08. 1940, смт Кути, нині Косів. р-ну Івано-Фр. обл.) – музикознавець, театрознавець, педагог, громадська діячка. Засл. прац. культури УРСР (1988). Чл. НСЖУ (1999). Закін. театр. студію при Івано-Фр. обл. муз.-драм. театрі (1958), Київ. ін-т театр. мист-ва (1966, нині ун-т театру, кіно і телебачення). 1958–63 – артистка Івано-Фр.

обл. муз.-драм. театру; від 1963 працювала в Івано-Фр. обл. упр. культури. Від 1968 – в м. Тернопіль: лектор-музикознавець обл. філармонії, 1969 – ст. інспектор із мист-ва упр. культури облвиконкому. Від 1971 – на парт. роботі в містах Тернопіль та Кременець. 1975–78 – заст. голови Терноп. облвиконкому. Від 1978 – в Терноп. муз. уч-щі: зав. денним відділом, 1980–2000 – дир., від листопада 2000 – заст. дир. із заг. питань. Шеф-ред. г. “Соломія” (від 1997). Голова благодій. фонду “Соломія” (від 2001). Автор і ведуча муз.-пізнавал. програми “Срібні октави” на обл. радіо.

Л. Щербак.

ПОДІСНА

Валентина Степанівна (27. 01. 1918, м. Жмеринка Вінн. обл. – 16. 06. 1982, смт Підволочиськ) – лікар, громадська діячка. Мати *Л. Стадницької*. Засл. лікар УРСР (1964). Депутат ВР УРСР (1967–71). Закін. Вінн. мед. ін-т (1941, нині мед. ун-т). Лікар-хірург партизан. загону на Вінниччині (1942–44). Від 1945 – лікар-гінеколог, зав. полог. відділення Підволочис. ЦРЛ.

І. Дем'янова.

ПОДОБІВСЬКИЙ

Степан Степанович (26. 08. 1963, с. Тернівка Сколів. р-ну Львів. обл.) – вчений-ентомолог. Канд. біол. н. Співініц. створ. і 1-й декан біолог. ф-ту (1996–99), проректор з наук. роботи

2 навч. посібників. Підготував низку матеріалів для ТЕС.

І. Дем'янова.

“PODOLANIN” (“ПОДОЛЯНИН”)

– періодичні видання, що виходили польською мовою у м. Тернопіль. Перше – від лютого 1878 у четвер і неділю, вих. до кінця цього ж року. Ред. – К. Древіцький. Друге – тижневик, вих. від січня 1901; від 1904 набув соціаліст. спрямування. Ред. – В. Кобак.

Л. Бойцун, В. Ханас.

ПОДСАДНІОК

Роман Олександрович (14. 04. 1947, м-ко, нині смт Мельниця-Подільська, нині Борщів. р-ну – 23. 03. 1998, м. Тернопіль) – правник. Генерал-майор міліції (1993). Орден “За мужність” (1997), відзнака МВС України “Хрест Слави”, ін. нагороди. Закін. Івано-Фр. школу міліції (1970), Акад. МВС у м. Москва. (1976, нині РФ). Працював слідчим у Заліщиці, ст. інспектором Гусятин., заст. нач. Бучац., нач. Козів. РВВС, заст. нач. Терноп. обл. УВС; грудень 1992 – березень 1998 – нач. УМВС України у Терноп. обл. 2007 в обл. упр. МВС започатк. спорт. змагання на кубок П.

І. Дем'янова, П. Колісник.

ПОДУНАЙЧУК

В'ячеслав Антонович (19. 05. 1952, с. Білозірка Лановец. р-ну) – журналіст, редактор, громадський діяч. Чл. НСЖУ (1985); почес. знак цієї Спілки (2007). Депутат рай. ради 2-х склик. Закін. ф-т журналістики Львів. ун-ту (1980, нині

нац. ун-т). Працював інженером у родин. селі, на громад. роботі; від 1977 – в ред. Лановец. рай. г. “Будівник комунізму” (від 1991 – “Голос Лановеччини”); зав. відділу с. госп-ва, ред. (від 1984 донині). Автор публікацій в укр. і закордон. вид. Делегат 3-х з'їздів НСЖУ. 25 р. – голова рай. федерації футболу.

Б. Мельничук.

ПОДУСОВСЬКИЙ

Василь Федорович (28. 05. 1923, с. Вимислівка, нині Козів. р-ну – 08. 10. 1995, м. Львів) – вчений у галузі медицини. Д-р мед. н. (1970). Закін. Львів. мед. ін-т (1948, нині мед. ун-т). Працював у Львові м. н. с. шкірно-венерол. ін-ту, НДІ туберкульозу. Від 1958 – ст. н. с., 1965 – дир. НДІ туберкульозу. 1980–85 – проф. каф. фтизіатрії Львів. мед. ін-ту. Автор бл. 100 наук. праць. Як художник-аматор – автор картин, у т. ч. пейзажів Тернопільщини.

Б. Мельничук.

ПОДУФАЛІЙ

Василь Михайлович (07. 05. 1941, с. Жуків, нині Бережан. р-ну – 20. 05. 2000, там само) – педагог, фольклорист, краєзнавець, громадський діяч, самодіяльний композитор, художник. Чл. ВУСК (1991), НТШ; почес. чл. Всеукр. т-ва “Прогресивна”. Премія ім. Братів Б. і Л. Лепких (1994). Закін. філол. ф-т Дрогобиц. пед. ін-ту (1962, нині ун-т).

Працював учителем у школах Бережан. і Козів. р-нів. Ініціатор створ. і дир. музею родини Лепких у родин. селі, де співорг-тор встановл. 1-го в Україні пам'ятника *Б. Лепкому* (1991), кер. сільс. та учнів. хорів. Фольклор. записи і муз. тв. П. надрук. у зб. “Пісні Тернопільщини” (вип. 1, 1989; вип. 2, 1993). Автор музики до 150 поет. текстів і майже 1000 обробок нар. пісень. Упоряд. і вид. понад 20 книг, у т. ч. зб. стрілец. пісень: *Р. Купчинського* “Як з Бережан до Кадри”, *М. Гайворонського* “Повік не зів'яне”, *Л. Лепкого* “Чуєш, брате мій...” (усі – 1990) та ін., 4-х вип. “Повстанських пісень” (1992, 1993, 1995, 1996), пісень “Гей, мандрують пластуни” (1992), зб. пісень Л. Лепкого “Журавлі” (1999), поезій Б. Лепкого “Під Великдень” та

“Під Рідзво” (1993), літ.-муз. спадщини Л. Лепкого “Твори” (2001, співупоряд.). Автор красн. статей, картин. Від 2001 Бережан. рай. рада проводить щоріч. фестиваль стрілец. і повстан. пісні “Лисоня” ім. В. Подуфалого. 2005 в м. Тернопіль вид. кн. “Василь Подуфалий: життя і творчість” (укл. *Б. Кусень, К. Ярема*).

Б. Головин, В. Залізний.

ПОСНЄШТИ-ЛУКАШІВСЬКА КУЛЬТУРА

(третина 2-го – 2-а пол. 1-го ст. до Р. Х.) – археологічна культура ранньозалізного віку. Осн. тер. пошир. – Румунія і Молдова, в Україні – Подністров’я. П.-л. к. пов’язують із готами. Осн. заняття – орне землеробство та приселищне скотарство. На Тернопільщині розвід. 4 поселення П.-л. к., найвідом. – поселення Горошова.

М. Бігус.

ПОЖАРНИЦЯ

– урочище, ботанічний заказник місцевого значення. Розташ. поблизу с. Чумалі Збараз. р-ну, в кв. 13, вид. 5–25 Збараз. лісництва Терноп. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Пожарниця”. Створ. відповідно до рішення виконкому Терноп. обл. ради № 189 від 30. 08. 1990. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 64 га. У лісі зростають зозулині черевички справжні, сон, любка дволиста, лілія лісова – види, занес. до Черв. книги України.

І. Бай.

ПОЖЕЖА

– село в Бучацькому районі. Підпорядк. Язловец. сільраді. До П. приєдн. х. Хатки. Розташ. за 27 км від райцентру і 15 км від найбл. заліз. ст. Нагірянка. Насел. 35 осіб (2007). Відоме від 1-ї пол. 19 ст. 1944 село спалили фашисти. 1950 – більшість насел. П. вивезено у Миколаїв. обл.; відтоді П. почало занепадати. Зберег. залишки дерев. церкви. Діє ФАП.

П. Германович, В. Уніят.

ПОКАЛЬЧУК

Юрій Володимирович (24. 01. 1941, м. Кременець) – письменник, літературознавець, перекладач, громадський діяч. Чл. НСПУ (1976), АУП. Канд. філол. н. (1969). Навчався в Луцьк. пед. ін-ті (1957–59, нині Волин. ун-т), закін. ф-т сх. мов ун-ту в м. Ленінград (1965, нині Санкт-Петербург, РФ). Від 1969 – в м. Київ. 1969–76 – м. н. с. Ін-ту літ-ри АН УРСР. Від 1976 – на творчій роботі. 1992–2000 – ст. н. с. відділу зарубіж. українські Нац. б-ки України ім. В. Вернадського. 1994–98 – голова іноз. відді-

лу СПУ. Президент (1997–2000), віцепрезидент, чл. Координ. ради АУП. 2000–02 – чл. Нац. ради України з питань телебачення і радіомовлення. Чл. літ. гурту “Пси святого Юра”. Орг-тор і кер. муз. гурту “Вогні великого міста”, який виконує пісні на

його тексти. Автор літ.-крит. праць, 5 зб. поезій, 15 зб. повістей та оповідань, роману “І зараз, і завжди...” (1980, 1981, 1985), кн. “Українці у Великій Британії” (1999), перекладів творів Ж. Амаду, Х. Л. Борхеса, Х. Кортасара, Р. Кіплінга, А. Рембо та ін., публіцист. статей. Тв. П. переклад. англ., іспан., нім., польс., угор. та ін. мовами. Автор сценаріїв і співстановник телефільмів. Понад 16 р. опікується малоліт. в’язнями, для яких вид. часопис “Горизонт”. Не раз бував на Тернопільщині, зокрема в серпні 1996 – в м. Бучач як консультант докум. фільму про *Ш. Й. Агнона*; у травні 2006 – в м. Тернопіль (вид-во “Богдан”, для якого переклав 4 кн. “Тарзан” У. Берроуза); зустрічі в ТНПУ та з читачами в “Домі книги”.

Л. Щербак.

ПОКИДАНЕЦЬ

Віктор Богданович (14. 01. 1961, смт Заложці, нині Залізці Зборів. р-ну) – художник. Чл. НСХУ (1989). Закін. Одес. пед. ін-т (1983, нині Південноукр. пед. ун-т). Проживає в м. Миколаїв.

Б. Мельничук.

ПОКИДАНЕЦЬ

Григорій Григорович (15. 05. 1944, с. Гаї-Розтоцькі Зборів. р-ну) – тренер, педагог. Ордени Труд. черв. прапора (1986), “Знак Пошани” (1978) та ін. нагороди. Відмінник нар. освіти УРСР (1976), вчитель-методист (1980). Закін. Терноп. пед. ін-т (1969, нині ТНПУ). Від 1969 – вчитель фіз. культури у родин. селі. Підготував понад 40 переможців та призерів чем-тів СРСР, всесоюз. та всеукр. змагань (лижні гонки, біатлон).

Б. Петраш.

ПОКИДАНЕЦЬ

Іван Петрович (19. 05. 1911, х. Гаї-Ковтуни, нині належ. до с. Гаї-за-Рудою, Зборів. р-ну – 03. 11. 1990, с. Гаї-Розтоцькі того ж р-ну) – май-

стер декоративно-ужиткового мистецтва (художнє ткацтво). Нар. майстер УРСР (1986). Лауреат всесоюз. та всеукр. фестивалів нар. творчості. Учасник нім.-рад. війни. Працював на буд-ві доріг, бригадиром рільників у родин. селі. Килимар. справи навчався в. Г. Ковтуна та ін. майстрів у с. Малашівці (на Зборівщині). Тв.: килими, накидки на крісла, гобелени та ін. Учасник виставок самодіял. мист-ва і нар. ремесел у містах Тернопіль (1948–90), Київ (1972–76, 1985–88), Канів Черкас. обл. (1989), Пенза (1979), Москва (1985, нині обидва – РФ) та ін. Вироби зберіг. у ТОКМ, Київ. музеї декор. мист-ва, приват. колекціях в Україні й за кордоном.

А. Гриб.

ПОКИДАНЕЦЬ

Михайло (06. 10. 1938, с. Гаї-Розтоцькі, нині Зборів. р-ну) – педагог, вишивальник. Засл. майстер нар. творчості України (1997). Закін. геогр. ф-т Львів. ун-ту (1961, нині нац. ун-т). Проживає в м. Калуш Івано-Фр. обл.; до 1998 працював учителем у школі. Вишиває рушники, серветки, сорочки, блузки та ін. Учасник виставок в Україні й за кордоном. Роботи П. зберіг. в музеях, приват. колекціях.

П. Гуцал.

ПОКИНЬБОРОДА

Оксана Анатоліївна (з дому – Цап; 19. 09. 1970, м. Бережани) – правник, спортсменка (біатлон). Чемпіонка України з біатлону. Закін. юрид. ін-т ТАНГ (2003, нині ТНЕУ). Від 1985 займалася лиж. спортом, 1986 виборола першість у респ. змаганнях серед учнів ДЮСШ з біатлону. 1985–88 – чл. збірної України з біатлону, неоднораз. переможець респ. змагань, володарка зол. і сріб. медалей. Нині – юрист Бережан. рай. відділу юстиції.

Н. Волинець.

ПЇКЛАД

Ігор Дмитрович (10. 12. 1941, м. Фрунзе, нині Бішкек, Киргизстан) – композитор. Засл. діяч мист-в УРСР (1989). Нар. артист України. Держ. премія УРСР ім. Т. Г. Шевченка (1986). Закін. Терноп. середню № 4 і муз. школи, Київ. консерваторію (1967, нині нац. муз. акад.). Засн. і кер. (1965–69) 1-го в Україні ВІА “Мрія”. Автор муз. комедії “Друге весілля в Малинівці” (1973), мюзиклів “Конопотська відьма” (1982), “Різдвяна ніч” (1988), фольк-опери “Чумацькі фрески” (1984), музики до к/ф “Увійди в кожний дім” (1989), “Чорна рада” та ін., мультфільмів (серія про козаків та ін.), пісень, зокрема на тексти терноп. авторів (*О. Бугая, Б. Демківа* та ін.).

Б. Мельничук, Б. Пиндус.

ПОКРІШКІН

Олександр Іванович (06. 03. 1913, м. Новосибірськ, нині РФ – 13. 11. 1985, м. Москва, нині РФ) – військовий діяч. Тричі Герой Рад. Союзу, ордени та медалі СРСР. Учасник нім.-рад. війни. Канд. військ. н. (1969). Маршал авіації (1970). Депутат ВР СРСР (2–10 склик.), зокрема від Бережан. вибор. округу (1970–74). Автор кн. “Такая почетная обязанность” (1976), “Познать себя в бою” (1986) та ін. Не раз перебував на Тернопільщині: 23 квітня 1967 в м. Тернопіль, у грудні 1967 – в м. Тербовля, у лютому–травні 1970 – в м. Бережани та ін.

В. Барна, Н. Халуна.

ПОКРОПІВНА

– село у Козівському районі. Центр сільради. До П. приедн. хутори Вучинські та Хрипки; у зв'язку з пересел. жителів х. Зарудів виключ. з облік. даних. Розташ. на лів. березі р. Восушка, за 38 км від райцентру і 8 км від найбл. заліз. ст. Озерна. Насел. 583 особи (2007). Перша писем. згадка – 1467. Діяли “Просвіта”, “Луг”, “Сільський господар” та ін. т-ва, “Союз українок”, кооператива. Є церква Різдва Пресв. Богородиці (1884, відбуд. 1991), капличка Пресв. Богородиці (2003). Спорудж. пам'ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1967), *Т. Шевченку* та *І. Франку* (обидва – 1976), напис. символ. могилу Борцям за волю України (1991), встановл. мемор. дошку односельцям-учасникам нац.-визв. руху (2002). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв'язку, с.-г. ТзОВ. У місц. госп-ві працював *В. Юценко* – згодом Президент України.

Г. Гарасимів, В. Уніят.

ПОЛЕВА

Валентина Григорівна (20. 01. 1938, смт Новотроїцьке одноймен. р-ну Херсон. обл.) –

журналіст, публіцист, редактор. Чл. НСЖУ (1965). Засл. журналіст УРСР (1988). Переможець творч. конкурсу “Золоте перо” (1971, м. Київ). Депутат Терноп. обл. ради (1985–90). Закін. ф-т журналістики Львів. ун-ту (1960, нині нац. ун-т). Працювала у ред. Зборів. рай. г. (1960–61), від 1962 – у ред. обл. г. “Вільне життя” (м. Тернопіль): зав. відділу, заст. ред., гол. ред. (1983–90). Голова обл. орг-ції СЖУ (1983–90). 1999–2006 – оглядач обл. г. “Свобода”, нині – оглядач г. “Четверта влада” (обидві – м. Тернопіль). Автор статей, нарисів у обл. і всеукр. періодиці, кол. збірниках.

Б. Мельничук, Б. Новосядлий.

ПОЛЕВІЙ

Іван Григорович (26. 08. 1949, с. Цапівці, нині Поділля Заліщиц. р-ну) – інженер-програміст,

громадсько-політичний діяч. Депутат Терноп. обл. і міськ. рад (1990–95). Чл. Укр. гелсін. спілки (від 1989), УРП (1990–97), голова обл. орг-ції РХП, чл. Проводу РХП (обидва – від 1997). Закін. фіз.-матем. ф-т Чернів. ун-ту (1972, нині нац. ун-т). Працював фахівцем із впровадж. автоматиз. систем керування на підприємствах в радіоелектрон., нафт. та хім. пром-сті у м. Северодонецьк Луган. обл. (1972–86); викладав приклад. математику, програмування та моделювання у ВНЗ цього міста. 1986–91 – заст. нач. відділу систем автоматиз. проектування КБ “Промінь” (м. Тернопіль). 1990–95 – голова осередку, голова Терноп. міськ. орг-ції УРП, 1992–97 – голова обл. орг-ції цієї партії. 1995–96 – референт Секретаріату ВР України, пом.-консультант нар. де-

путата України *Б. Гориня*. 1996–98 – заст. голови Терноп. ОДА з гуманіт. і політ.-прав. питань. Від 1998 донині – заст. нач. Гол. упр. праці та соц. політики Терноп. ОДА. Від 2001 – голова обл. комісії зі встановл. Статусу учасника б-би ОУН-УПА. Автор та співавт. наук. праць.

І. Дем’янова.

ПОЛЕЙОВСЬКІ

– мистці 18 ст., представники стилю бароко; брати. **Петро П.** (поч. 18 ст. – бл. 1780, м. н. і см. невід.) – архітектор. Працював у м. Львів; разом із *Г. Гофманом* і *Ф. Кульчицьким* спорудж. Успен. собор Почаїв. лаври (від 1771) та ін. **Матвій П.** (бл. 1720 – бл. 1800, м. н. і см. невід.) – скульптор. Працював у містах Сандомир, Перемишль (нині Пшемисль, обидва – Польща), Львів (1766–70), оформляв Успен. собор Почаїв. лаври (1790–94) та ін.

І. Дуда, Б. Пиндус.

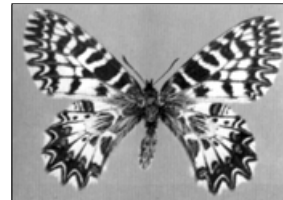
ПОЛІВЦІ

– село у Чортківському районі. Центр сільради. До П. приєдн. х. Бартошівка. Розташ. на берегах р. Джурилка, за 15 км від райцентру і 6 км від найбл. залізн. ст. Джурин. Насел. 925 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1536. Діяли “Просвіта”, “Січ”, “Луг”, “Сокіл”, “Сільський господар”, “Союз українок” та ін. т-ва. 6 січня 1944 у П. фашисти розстріляли 19 осіб. Є церкви св. Миколая (1882, кам.) та нова (реставр. з костюлу 2003), капличка (1994). Спорудж. пам’ятник *І. Франку* (1959), на місці поховання полеглих під час 2-ї світ. війни, насип. символ. могилу Борцям за волю України, встановл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини. Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, дошк. заклад, ПАП, торг. заклади. Побл. П. виявл. археол. пам’ятки черняхів. культури.

М. Синюк, В. Уніят.

ПОЛІКСЕНА

(*Zerynthia polyxena D. Et Schiffermuller*) – метелик ряду Лускокрилі, або Метелики (Lepidoptera) родини Парусники (Papilionidae). Занес. до Черв. книги України (1994). Найчастіше трапл. у пд. р-нах області. Літає в травні – червні. Характер. біотопи – узлісся і галявини лісів, береги протіч. водойм. Причини зменш. чисельності – затопл. й осуш. заплавл, вируб. лісів, меліорація, застосування пестицидів тощо.

С. Подобівський.

ПОЛІХА

Зіновій Семенович (02. 04. 1938, с. Поториця, нині Сокал. р-ну Львів. обл.) – лікар-стоматолог, статистик футболу. Батько *I. Поліхи*. Закін. Львів. мед. ін-т (1966, нині ун-т). Від 1968 працює стоматологом у м. Збараж. Від 1974 – лікар-масажист рай. футбол. команди. Автор 10 футбол. довідників, бл. 500 програм на матчі, у т. ч. з участю команди “*Нива*” (м. Тернопіль). Уклав збірку анекдотів “Рикошет у дев’ятку” (Збараж, 1998).

Б. Мельничук.

ПОЛІХА

Ігор Зіновійович (08. 06. 1965, с. Поториця Сокал. р-ну Львів. обл.) – дипломат. Син *З. Поліхи*. Канд. істор. н.

(1997). Закін. СШ № 2 в м. Збараж (1982), ін-т міжнар. відносин у м. Москва (1989, нині РФ). Від того ж року працював у посольстві СРСР в Індії, 1992 – 2-й радник посольства України в Індії. Від 1997 – радник Президента та Уряду

України з країн Азії, Африки і Латин. Америки; заст. радника з країн СНД, зав. відділу країн Азії, Африки і Латин. Америки МЗС України; Надзвич. і Повноваж. Посол України в Туреччині; згодом 3 р. – заст. кер. Гол. упр. з питань зовніш. політики Адміністрації Президента України. Надзвич. і Повноваж. Посол України в Іслам. Республіці Пакистан (від 2004), в Респ. Індії та в Демокр. Соціаліст. Респ. Шрі-Ланка (від 2007 за сумісн.). Автор статей на міжнар. тематику.

Б. Мельничук.

ПОЛІЩУК

Анатолій Григорович (26. 10. 1924, м. Старокосянтинів, нині Хмельн. обл. – 05. 01. 2006, м. Тернопіль) – вчений, громадський діяч. Канд. тех. н. (1963), проф. (1986). Засл. прац. освіти України (1994). Ордени “Знак пошани” (1981), Вітчизн. війни 1-го ступ. (1985), “За мужність” (1999). Учасник нім.-рад. війни. Закін. Львів. політех. ін-т (1951, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”); відтоді працював у цьому ВНЗ. 1968–86 – дир., декан загальнотех. ф-ту, зав. каф. хімії, доц. каф. обладнання харч. технологій Терноп. філіалу Львів. політех. ін-ту (нині

ТДТУ); почес. проф. ТДТУ (від 2001). Чл. бюро Захід. наук. центру АН УРСР (1970–85). 1969–2004 – голова Терноп. обл. відділ. Укр. фонду миру. 1986–2006 – проф. каф. земел. відносин і технол. дисциплін ТФЕІ (нині ТНЕУ). Автор бл. 100 наук. праць, навч. посібн., підручників; 7 свідоцтв на винаходи.

Х. Весна, Б. Мельничук.

ПОЛІЩУК

Віктор Миколайович (04. 11. 1957, м. Тростянець Верб. р-ну Рівнен. обл. – 02. 11. 1999,

м. Рівне) – вчений у галузі медицини, організатор охорони здоров’я. Д-р мед. н. (1997), проф. (1999). Закін. Терноп. мед. ін-т (1981, нині ТДМУ). 1981–91 – хірург Рівнен. центр. міськ. лікарні. Від 1991 – гол. лікар Рівнен. обл. лікув.-діагност. центру, 1995 – зав. каф. діагностики і мед. інформатики ф-ту післядиплом. освіти Терноп. мед. акад. 1998–99 – нач. обл. упр. охорони здоров’я Рівнен. ОДА. Автор наук. праць, у т. ч. 8 навч. посібників і монографій; має 3 патенти на винаходи.

Л. Ковальчук.

ПОЛІЩУК

Євген Степанович (13. 09. 1931, с. Токи, нині Підволочис. р-ну) – вчений, винахідник, педагог. Д-р тех. н. (1990). Закін. Львів. політех. ін-т (1953, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Від 1958 – у цьому ж ВНЗ: викл., доц. (1962), зав. каф. інформ.-вимір. техніки (1971–82), декан ф-ту автоматич. орг-тор і наук. кер. лабораторії “Електротермометрія”, від 1990 – проф. каф. інформ.-вимір. технологій. Автор понад 200 наук. праць, 5 навч. посібників; має 50 автор. свідоцтв на винаходи. Від 1971 – відп.

ред. зб. “Контрольно-вимірвальна техніка”, 1992 – чл. редколегії зб. “Вимірвальна техніка і метрологія”.

В. Барна.

ПОЛЩУК

Петро Іванович (23. 12. 1913, с. Носівці, нині Зборів. р-ну – 1987, м. Цюріх, Швейцарія) – громадський діяч, психоаналітик. Навчався у м. Львів, закін. УВУ в м. Мюнхен (Німеччина; д-р), Ін-т Юнга (Швейцарія). Ред. ж. “Юні друзі” (1933–34, м. Львів). 1939–40 – виховник юнацтва в Укр. Центр. Ком-ті у м. Краків (Польща); в’язень нім. конц. таборів. На еміграції – в Німеччині, Італії (діловий секр. Укр. ком-ту допомоги біженцям у м. Рим), Франції (ген. секр. Об’єдн. укр. робітників), від 1956 – у Швейцарії. Від 1967 – доц. і вишкіл. аналітик Ін-ту Юнга.

Б. Головин.

ПОЛОВІНКО

Іван Кузьмич (10. 01. 1943, с. Зідьки, нині Зміїв. р-ну Харків. обл.) – господарник, науковець.

Канд. екон. н. (1993). Закін. зоовет. ф-т Липковатів. с.-г. технікуму Харків. обл. (1962, нині агротех. коледж), ф-т електрифікації с. госп-ва Укр. с.-г. акад. у м. Київ (1970, нині нац. аграр. ун-т), ВПШ (1978, м. Київ). Працював інж.-електриком у Бор-

щів. р-ні (1970–72), у парт. органах, головою райвиконкому Підволочис. р-ну (1980–85), секр. Терноп. обкому КПУ (1988–89), 1-м заст. голови Терноп. облвиконкому з питань АПК (1989–91). Від 1992 – ген. дир. СП “Фірма “Басарабія”, дир. обл. птахофабрики, викл., від 1995 – доц. каф. економіки, від 2002 – викл. каф. агробізнесу ТАНГ (нині ТНЕУ). Проректор з питань наук. роботи, зав. каф. бух. обліку й аудиту Бережан. агротех. ін-ту (2000–02). Автор наук. праць, у т. ч. монографій.

І. Дем’янова.

ПОЛОЗ ЛІСОВІЙ

(*Elaphe Longissima*) – неотруйний плазун ряду Лускаті (Squamata), родини Вужеви (Colubridae). Занес. до Черв. книги України (1994). Довж. тіла – 1–2 м. Забарвлення зверху темно-оливко-

ве, знизу біле або жовтувате; на голові – вузька чорна смуга, по боках рот. порожнини – жовті плями. Трапл. на кам.

схилах розрідж. лист. лісів та в руїнах будівель у пд. р-нах Тернопільщини. Активний вдень у теплу пору року. Живиться гризунами, зрідка птахами.

Л. Кузьмович.

ПОЛОТНІЮК

Євген-Володимир (псевдо “Ойген”; 07. 01 (за ін. даними 10. 01 або 30. 03). 1906, с. Білобожниця, нині Чортків. р-ну – 28. 11. або 28. 08. 1943, м-ко Ворохта, нині смт Івано-Фр. обл.) – пластовий, спортивний, громадський діяч. Чоловік *І. Вільде*, брат *П.-І. Полотнюка*. Навчався в г-зії у м. Станіслав (нині Івано-Франківськ). Співорг-тор нелегал. Пласту і чл. його тасм. проводу – Пласт. Центру. Ініціатор мор. пластування. Спортсмен, рекордсмен із бігу в Галичині. Чл. ОУН. Розстріляли фашисти за співпрацю з УПА. Посмертно – чл. почес. Куреня Заліз. Хреста – пластунів, які загинули за волю України.

В. Окаринський, Вас. Ханас.

ПОЛОТНІЮК

Платон-Іван (28. 05. 1908, с. Білобожниця, нині Чортків. р-ну – 1938, м. Київ) – учасник національно-визвольних змагань. Брат *С.-В. Полотнюка*. Навчався в г-зії у м. Станіслав (нині Івано-Франківськ). Діяльний у Пласті. Бойовик УВО, чл. ОУН. Виконуючи завдання ОУН, переїхав в УРСР. Розстріл. органи НКВС у Києві. Посмертно – чл. почес. Куреня Заліз. Хреста – пластунів, які загинули за волю України.

В. Окаринський.

ПОЛОУС

Юрій Михайлович (03. 03. 1935, с. Нечаївка, нині Компаніїв. р-ну Кіровоград. обл.) – вчений у галузі медицини. Д-р мед. н. (1981), проф. (1983). Закін. Кіровоград. мед. уч-ще, Одес. мед. ін-т (1958, нині ун-т). Працював дир. центру мед. служби у м. Кай (Республіка Малі). 1982–95 – зав. каф. факульт. хірургії Терноп. мед. ін-ту (нині ТДМУ). Автор і співавт. більше 200 наук. і навч.-метод. праць, має 13 автор. свідоцтв, 4 патенти. Співавт. сценарію к/ф “Скарга”, консультант к/ф “За два кроки від раю”.

І. Дем’янова, В. Шидловський.

ПОЛУПАНІВКА

– село у Підволочиському районі. Підпорядк. Староскалат. сільраді. Розташ. за 15 км від рай-

Костьол св. Йосифа і церква св. Духа.

центру і 7 км від найбл. залізн. ст. Скалат. Насел. 993 особи (2007). Перша писем. згадка – 1580. Діяли “Просвіта”, “Сільський господар”, “Хліборобський вишкіл молоді” та ін. т-ва. На Св. горі, що є місцем паломництва, розташ. мур. костьол св. Йосифа і церква св. Духа (1878, відбуд. з каплиці 1989); створ. ландшафт. заказник “Полупанівська “Свята гора”. Спорудж. пам’ятники на брат. могили рад. партизан та воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (обидва – 1968), насип. символ. могилу УСС (1991). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., б-ка, ФАП, 3 торг. заклади, дит. табір “Веселка”. У П. народ. польс. літературознавець *В. Вільчинський*, архітектор Р. Хрущ. Побл. села є геол. пам’ятка природи – “*Велике сідло*”, пам’ятки природи – *Полупанів. буки та дуб* і *Полупанів. родовище вапняку*.

Б. Мельничук, В. Уніят.

ПОЛУПАНІВСЬКА “СВЯТА ГОРА”

– ландшафтний заказник місцевого значення. Розташ. на пн.-сх. околиці с. Полупанівка Підволочис. р-ну поруч із автошляхом Скалат – Кам’янки. Створ. відповідно до рішення Терноп. обл. ради від 18. 03. 1994. Перебуває у віданні держ. с.-г. підпр-ва “Заповіт” Підволочис. р-ну. Пл. 11,4 га. Під охороною – фрагмент товтр.-грядово-горбистих закарстов. височин, складених рифов. вапняками; має істор.-культур., наук. та пізнав. значення; рідкісні види степ. рослинності й тварин. світу.

І. Бай.

ПОЛУПАНІВСЬКЕ РОДОВИЩЕ ВАПНЯКУ

– місце видобування корисної копалини. Розташ. за 2 км на захід від с. Полупанівка Підволочис.

р-ну. Детально розвід. 1977–81 трест “Київгеологія” на 84,2 га. Склад. з “Північної” і “Південної” ділянок, що мають однак. геол. будову. Корис. копалина – вапняк літотамнієвий із прошарками органогенно-детритового, міцний, масив., сірувато-білий, серед. потужн. 54,3 м. За хім. складом літотамн. вапняки відповідають держ. стандартам як камінь вапняк. для цукр. пром-сті. Вихід технолог. вапняку (фракції 30–150) – 35–44%. Затверджені запаси вапняків за пром. категоріями – більше 110 млн. м³. “Північну” ділянку розробл. Полупанів. кар’єр, “Південна” перебуває на Держ. балансі запасів як резервна розвідана.

В. Кігура, М. Сивий.

ПОЛУПАНІВСЬКИЙ ДУБ

– вікове дерево, ботанічна пам’ятка природи місцевого значення. Зростає серед ялин.-граб. насадженья побл. с. Хмелиська Підволочис. р-ну, в кв. 15, вид. 5 Скалат. лісництва Терноп. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Полупанівка”. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 496 від 26. 12. 1983. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 0,02 га. Під охороною – дуб черешчатий віком понад 200 р. і діам. 112 см, має наук.-пізнав. та естет. цінність.

І. Бай.

ПОЛУПАНІВСЬКІ БУКИ

– вікові дерева, ботанічна пам’ятка природи місцевого значення. Зростають поблизу с. Хмелиська Підволочис. р-ну, в кв. 12, вид. 1 Скалат. лісництва Терноп. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Полупанівка”. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 496 від 26. 12. 1983. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 0,5 га. Під охороною – шість буків віком 150–200 р., діам. 90–123 см; мають наук.-пізнав. та естет. цінність.

І. Бай.

ПОЛЬ

Вінцент (Pol Wincenty, Поль де Поленбург 1807, м. Люблін, нині Польща – 1872, м. Краків, там само) – польський поет, географ, етнограф. Від 1820 навчався в г-зії у м. Тернопіль. Закін. ун-т у м. Вільно (нині Вільнюс, Литва; д-р філософії). Після польс. повстання 1831 виїхав до Німеччини, згодом повернувся у Галичину. Досліджував життя і побут жителів Карпат. Жив у с. Каленіце Сяноц. пов. (нині Польща), м. Львів, від 1848 – у м. Краків (Польща), де очолював каф. географії в Ягел-

лон. ун-ті. Автор поем, праць на істор., етнограф. та ін. теми. Повні вид. тв. П. вийшли у містах Відень (Австрія; 4 т., 1857) і Львів (1875); “Пісня про землю” (1888) – 7 видань. Іменем П. була назв. Польс. держ. г-зія в Тернополі.

І. Дуда.

ПОЛЬОВА

Надія Михайлівна (20. 10. 1970, м. Бережани) – спортсменка (біатлон). М. сп. СРСР. 1988–89 – перші місця на чем-тах СРСР із біатлону серед юніорок у спринті й естафеті. Переможець міжнар. змагань в Угорщині (1989). Нині перебуває за межами України.

Г. Гунтік, В. Ігнатенко.

ПОЛЬОВИЙ

Омелян Гіллярович (псевда – “Данило”, “Очерет”, “Остап”; 03. 01. 1913, с. Ярчівці, нині Зборів. р-ну – 12. 06. 1999, м. Тернопіль) – діяч ОУН і УПА, полковник. Чл. ОУН (1932). Навчався в г-зії у м. Тернопіль (1925–30). Ув’язнений (1929, 1937, 1939) за політ. діяльність. Закін. екстерном г-зію в м. Львів (1938). Провідник ОУН у м. Зборів (1939). Цього ж року емігр. до Німеччини. Кер. канцелярії ОУН у справах політв’язнів у м. Краків (1941, Польща), вояк бой. підрозділу “Нахтігаль”, ком-р чоти 201-го батальйону в Білорусі (1941–42), ком-р вишкіл. сотень УНС в Карпатах (літо 1943), ком-р Терноп. військ. округи-3 УПА-Захід, групи “Лисоня” (1943–44). Командував двома куренями; здійснив понад 20 успіш. боїв проти відділів НКДБ і ЧА. Важко поран. 27 вересня 1944 побл. х. Антонівка на Зборівщині. В ранзі поручника – старшина для особл. доручень КВШ УПА-Захід (1945–46). При виконанні спец. завдання з налагодж. зв’язків із закордоном П. захопив підрозділ НКДБ у м. Львів (квітень 1946); засудж. до смерт. кари, яку замінив на 25 р. ув’язнення. Відбув повний термін покарання в таборах Колими і Мордовії (нині РФ). Від пропозицій пуб-

Пам’ятник О. Польовому на Микулинецькому цвинтарі в Тернополі.

лічно покаятися відмовився. Звільн. 1971. Жив у родин. селі, від 1975 – в Тернополі; працював санітаром, слюсарем, кочегаром, ліфтером. На колиш. вул. О. Невського в обл. центрі, нині назв. іменем П., відкр. мемор. таблицю (2000). На могилі на Микулинець. цвинтарі встановл. бронз. пам’ятник (2003, скульп. В. Садовник, арх. С. Калашник, М. Нетриб’як). Книгу про П. “Тернистими стежками” вид. Б. Андрушків (2003).

І. Дем’янова, І. Олещук.

ПОЛЬСЬКЕ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЄ ТОВАРИСТВО ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

– громадська організація. Засн. 1990 у м. Тернопіль для сприяння нац.-культур. відродженню польс. нац. меншини Тернопільщини, всебіч. задоволення нац.-культур. потреб, репрезентації у держ. і громад. органах, забезпеч. постійн. контактів та зв’язків із польс. орг-ціями й інституціями. Нині – понад 500 чл. Голова т-ва – Г. Стронський. Від 1995 при т-ві функціонує суботньо-неділ. школа, в якій викл. польс. мову та літ-ру, культуру, історію і географію. Працює б-ка польс. літ-ри (3,5 тис. кн. і період. видань). Т-во забезп. підручниками 5 шкіл Тернополя і 3 школи обл., які вивчають польс. мову факультативно; безкошт. передає у мед. заклади Тернополя отримані з Польщі ліки і мед. устаткування; організ. оздоровлення і відпочинок у Польщі дітей із Тернопільщини. Більше 10 лікарів із обл. центру через т-во спрям. на стажування і практику до Польщі; туди щороку скеров. на навчання студентів Терноп. ВНЗ. Т-во опікується пам’ятниками польс. культури, впорядковує стару ч. Микулинець. цвинтаря у Тернополі, польс. вчені здійснили його наук. інвентаризацію. У т-ві проводять муз. та літ. вечори, присвяч. діячам польс. культури, конкурси й вікторини. Крім обл. центру, польс. громади організ. у містах Збараж, Кременець, Скалат Підволочис. р-ну, Чортків, смт Підволочиськ, селах Ст. Скалат, Полупанівка Підволочис. р-ну; в містах Бережани і Теребовля діють ініціат. групи зі створ. осередків т-ва.

Г. Стронський.

ПОЛЬСЬКІ РУХАНКОВО-СПОРТИВНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

– молодіжні спортивні, військові товариства поляків на землях Східної Галичини 1884–1939, у т. ч. на Тернопільщині. Мета діяльності: денационалізація і колонізація укр. земель, згодом – участь у паціфікації. Цього досягали через діяльність мережі польс. т-в: сокільс. (від

1867), спорт.-стрілец. (1909–10), харцер. (пластов., 1911), та спорт. клубів (“Леґіон”, “Креси”, “Поділля”, “Спарта”). Один із найбільших осідків П. р.-с. о. – у м. Тернопіль.

Б. Трофим'як.

ПОЛЬСЬКІ СПОРТИВНІ КЛУБИ

– масові спортивні об'єднання польського населення Східної Галичини. На тер. Терноп. підокругу спорт. ігор (створ. 16. 12. 1934) діяли 14 спорт. клубів, які належали до Львів. окр. союзу футболістів. Найчисл. – клуб “Леґіон” (діяв від 03. 04. 1925 у м. Тернопіль) – 320 осіб. З ініціативи А. Іванкевича 12. 08. 1930 в Тернополі засн. “Тернопільський клуб тенісовий” для високопосадовців, військовиків, банкірів. Чл. клубу 1936 провели 1-й чем-т міста. Клуб “Геркулес” об'єднував греко-католиків польс. національності (27. 05. 1931). Мережа військ.-цивільн. спорт. клубів “Креси” започатк. у Тернополі 1909. Президент клубу Ф. Польнишек – співорг-тор розвитку бл. 10 видів спорту; займ. бл. 237 чл. Діяльність т-в сприяла пропаганді польс. імпер. інтересів, тому її всебічно підтрим. держ. влада. Спорт. клуби діяли і в містах Бережани, Борщів (1936), Збараж (“Кшесовиці”, 1935), Підгайці, Терехівля (“Спарта”, 1935), Чортків (1929).

Б. Трофим'як.

ПОЛЬЩА І ТЕРНОПІЛЬЩИНА

(Polska Rzeczpospolita – Польська Республіка; до 1569 – Польське королівство; 1945–90 – Polska Rzeczpospolita Ludowa – Польська Народна Республіка) – держава у Центральній Європі. Розташ. в басейні рік Вісла та Одер, між Балтій. морем на півночі, горами Карпати і Судети на півдні. Пл. 312,7 тис. км². Насел. бл. 40 млн. осіб. Унаслідок занепаду Галиц.-Волин. держави і натиску хрестоносців експансія П. на укр. землі Галичини, зокр. на тер. сучас. Тернопільщини, посилилась у серед. 14 ст. (король Казимир III Великий). Частина Тернопільщини, що належ. до Пд. Волині (Кременеччина і Шумщина) залиш. під владою Вел. Князівства Литов. до Люблін. унії 1569. Від 1439 пд.-сх. ч. Тернопільщини належала до Поділ. воєв-ва. На сеймі в м. Люблін (1569) власник Тернополя В.-К. Острозький підписав документ про приєдн. Волині й Київ. воєв-ва до Польс. королівства. Похитнула польс. панування на Тернопільщині нац.-визв. війна під проводом Б. Хмельницького, під час якої тут відбул. важливі події – Збараз. облога, Зборів. битва (обидві – 1649) та ін. Частина Тернопільщини, що належ. Поділ. воєв-ву, стала ч. Гетьманщини під протек-

торатом Туреччини (ниніш. Борщів., Буцац., Гусятин., Заліщиц., Чортків. р-ни). Після поразки турец. військ (1683) біля м. Відень (Австрія) ч. Тернопільщини повернули до П., під її владою перебувала до трьох поділів (1772, 1793, 1795). Згідно з поділом Речі Посполитої 1772 Галичину віддали Австр. імперії (після 1867 – Австро-Угорщина), за поділом 1795 від Польщі до Рос. імперії передали Волинь (див. *Адмін.-територ. поділ Тернопільщини*). Після наступу польс. Армії Галлера і окупації ЗУНР (серед. 1919), що було закріпл. міжнар. угодами 1920–23, Тернопільщина опинилася під владою П. Відповідно до *Варшав. угоди 1920* та *Ризьк. мир. договору з РСФРР і УСРР (1921)* до П., крім Сх. Галичини, передали Волинь, що зафікс. у рішенні Ради Амбасадорів від 15 березня 1923. Таке становище – до вересня 1939. Внаслідок рад.-нім. пакту Молотова-Ріббентропа і поч. 2-ї світ. війни Польс. республіка припинила своє існування, а всі укр. землі Тернопільщини перейшли до УРСР у складі СРСР.

В. Окаринський.

“POLAK KRESÓWY”

(“ПОЛЯК КРЕСОВИЙ”)

– 1) щотижневик польською мовою. Вид. 1943–44 Терноп. округ АК. Ред. – А. Кімо, Дунаєвський. 2) неперіод. вид. польс. мовою. Вих. у машинопис. варіанті. Вид. – Терноп. округ. Ред. – Б. Жеглін.

В. Ханас.

ПОЛЯНИ

– село у Збаразькому районі. Підпорядк. Старовишнівець. сільраді. Розташ. за 26 км від райцентру. Насел. 115 осіб (2007). Є мур. каплиця, “фігура”.

В. Головатюк.

ПОЛЯНСЬКИЙ

Віктор Павлович (28. 04. 1937, м. Новгород-Сіверський, нині Черніг. обл. – 07. 09. 1994, м. Тернопіль) – спортсмен (футбол), тренер. Відмінник освіти України. Закін. пед. ін-т у м. Кременець (нині ТНПУ). Грав у футбол. командах “Динамо” (м. Київ), “Зірка” (м. Кіровоград), “Нафтовик” (м. Дрогобич Львів. обл.), СКА (м. Львів), “Аван-

гард” (м. Тернопіль). 1980–81 – тренер ДЮСШ у м. Тернопіль. Працював ст. тренером ФК “Нива” (м. Тернопіль). Всеукр. турнір із футболу пам’яті П. щоріч. від 1998 проводить Терноп. спорт. дит.-юнац. школа олімп. резерву.

Г. Гунтік, Б. Мельничук.

ПОЛІАНСЬКИЙ

Олег Арсенович (25. 06. 1950, с. Волосянка Сколів. р-ну Львів. обл.) – історик, педагог,

громадський діяч. Канд. істор. н. (1985). Премія ім. *Братів Б. і Л. Лепких* (1995). Чл. НСЖУ, ВУСК, т-ва “Просвіта” (всі – 2000). Чл. Край. ради і Політпроводу (1989–99), заст. голови (1998–99) Терноп. край. оргції НРУ. Закін. істор. ф-т Львів. ун-ту

(1973, нині нац. ун-т). Вчителював у м. Сокаль Львів. обл. (1973–76), працював у Ін-ті українознавства АН УРСР (м. Львів). 1987–2004 – у ТДПУ (нині ТНПУ): викл., проф. (2002). Від 2004 – доц. каф. історії України гуманіт. ф-ту Укр. катол. ун-ту (м. Львів), зав. каф. гуманіт. дисциплін Львів. ін-ту фіз. культури. Автор бл. 300 наук., наук.-публіцист. праць з історії України, серед яких кн.: “Західна Україна у двох революціях: 1848–1918”, “Історичні силуети” (обидві – 1998), “Армія нескорених” (2002), “Український рух Опору в 1921–1939 рр.” (2004).

Б. Головин, М. Ониськів, В. Ханас.

ПОЛІАНСЬКИЙ

Юрій (06. 03. 1892, с. Жовтанці, нині Кам’ян.-Буз. р-ну Львів. обл. – 21. 07. 1975, м. Буенос-Айрес, Аргентина) – геолог, геоморфолог, географ, археолог, громадський діяч. Д-р геогр. н. (1941). Дійс. чл. НТШ (1927), акад. АН Аргентини. Почес. чл. Аргентин. геолог. т-ва та ін. наук. т-в. Навчався у Віден. (Австрія) та Львів. ун-тах. Учасник 1-ї світ. війни, воював в УГА (старшина) у т. ч. на Тернопільщині; діяльний в УВО. У м. Львів: викл. в Акад. г-зії (1920–37), Укр. таєм. ун-ті (1921–23), Богослов. акад. (1937–39); шкіль. візитатор (інспектор). Одночасно (від 1921) працював у музеї НТШ, займався наук. роботою. Від 1923 здійснював археол. дослідж. у селах Берем’яни, Губин, Сновидів (нині Бучац.), Касперівці, Лисичинці (Заліщиц.),

Коропець, Красіїв, Лазарівка, Устя-Зелене (нині Монастирис.), Долина, Налужжя, Підгора та м. Тербовля (нині Тербовлян. р-нів) й ін. Відкрив бл. 70 палеоліт. стоянок у басейні р. Дністер. Жив у тестя в с. Новосілка Костюкова (нині Новосілка Заліщиц. р-ну). Від 1928 – дир. Природн. музею НТШ (м. Львів). 1939–41 – зав. каф. географії, проф. Львів. ун-ту. У липні 1941 – голова тимчас. упр. м. Львів. 1943 переїхав до м. Краків (Польща), згодом до Відня, де очолював представництво Укр. Центр. Ком-те в Австрії. 1945 емігр. у Німеччину, 1947 – до Аргентини (м. Буенос-Айрес), де прац. у Держ. геол. службі. 1956–67 – проф. ун-ту в Буенос-Айресі.

Ю. Малєв, Б. Пиндус, Й. Свинко.

ПОЛІАНСЬКИЙ

Михайло Михайлович (20. 04. 1958, с. Плав’є Сколів. р-ну Львів. обл.) – господарник, громадський діяч. Нар.

депутат України від Терноп. вибор. округу № 168 (2002–06), від блоку “Наша Україна” (2006–07) та “Наша Україна – Народна самооборона” (2007). Канд. екон. н. (1991). Почес. грамота ВР України (2003). Закін. Львів. зоовет. ін-т (1984, нині – акад. вет. медицини). Від 1984 – у Сколів. р-ні: бригадир відділ. радгоспу “Полонина”, провід. спеціаліст рай. агропром. об’єдн., 1986–91 – дир. радгоспу “Полонина”, від 1991 – заст., 1-й заст. голови райвиконкому, 1992–94 – заст. голови РДА-нач. упр. с.-г. і продовольства. 1994–96 – заст. нач. Гол. упр. с.-г. і продовольства Львів. ОДА. Від 1996 – в ДАК “Хліб України”: нач. упр. економіки, фінанс. і цін. регулювання, заст. голови правління; 1999–2001 – заст. ген. директора нац. асоц. “Укрзернопродукт” (м. Київ). 2001–02 – віце-президент укр.-амер. ТОВ “Рейлінг-Консалтинг”. Довір. особа канд. на пост Президента України В. Ющенко в Терноп. вибор. окрузі № 33 (2004–05). Голова Центр. контрол.-ревіз. комісії НСНУ. 2007 – кер. Терноп. регіон. штабу вибор. блоку “Наша Україна – Народна самооборона”. Як нар. депутат розробив пакет із 5-и законів щодо врегулюв. зем. питань та підзакон. актів щодо реформув. АПК. За сприяння П. побуд. школу в м. Бор-

щів, вклуч. в план добудови 5 шкіл, провед. більше 220 км газопроводів, 42 км доріг, розпоч. реконструкція комун. госп-ва в 3-х р-нах (Борщів., Заліщиц., Чортків.) і 2-х смт Терноп. обл., виділ. кошти на проклад. водоводу до смт Мельниця-Подільська Борщів. р-ну, на вироб. сухих кормів із відходів на Борщів. спиртозаводі, розпоч. роботи з газифікації 30 сіл Борщів. р-ну та ін.; подарував пересув. рентгенодіагност. комплекс Борщів. ЦРЛ (2006).

В. Ханас, Л. Щербак.

ПОМАЗАНСЬКИЙ

Андрій Іванович (12. 07. 1941, с. Русилів Буцац. р-ну) – господарник, громадський діяч. Ор-

дени, медалі та ін. нагороди. Депутат 5-и склик. Нікопол. рай. ради (Дніпроп. обл.). Закін. Буцац. вет.-зоотех. технікум (1963, нині аграр. коледж), Гурів. пед. ін-т (1971). Від 1963 – вет. фельдшер у Монастирис. р-ні, 1966–71 вчителював у с., нині смт Золотий Потік Буцац. р-ну. Від 1971 проживає у с. Придніпровське Нікопол. р-ну Дніпроп. обл. Працював головою правління колгоспу “Аврора”, від 1993 – ген. дир. ДП “Агро-Аврора” – одного з кращих в Україні.

О. Наливайко.

ПОМАРАНЧЕВА РЕВОЛЮЦІЯ

(від франц. revolution – докорінний переворот у житті суспільства) – мирна акція громадянської непокори, спричинена фальсифікацією 2-го туру виборів Президента України 22 листопада – 8 грудня 2004. Відбувалася під помаранч. символікою об’єдн. “Сила народу” на майдані Незалежності у м. Київ (шоденно брали участь від 500 тис. до 1,5 млн. громадян) та в багатьох містах, селищах і селах України. Перед учасниками П. р. в Києві виступ. відомі укр. держ. діячі *В. Ющенко, Ю. Тимошенко, М. Томенко*, та ін., інозем. політики, громад. діячі, митці, спортсмени й ін. Акції на підтримку П. р. відбулись в Австралії, Вел. Британії, Естонії, Італії, Канаді, Польщі, США, Фінляндії, Чехії тощо. Події П. р. шоденно висвітл. провідні ЗМІ світу. Серед перемог П. р. – рішення Верхов. Су-

На Театральному майдані у м. Тернопіль під час Помаранчевої революції.

ду України про визнання результатів 2-го туру голосування недійсними, признач. повтор. голосування, відставка ЦВК, зміни до виборч. законодавства щодо унеможливлення мас. фальсифікацій, відставка КМ, ген. прокурора. На Тернопільщині акції протесту розпоч. 22 листопада в обл. центрі блокуванням залізн. колії, мітингами на Театр. майдані та в усіх райцентрах, містах, селищах, селах. Виборчий штаб *В. Юшенка* очолював нар. депутат України *І. Стойко*. Терноп. обл. і міська ради прийняли рішення про визнання *В. Юшенка* Президентом України, а також “Про недовіру ЦВК”, “Про політичний страйк у Тернополі”. За результатами виборів 26 грудня переміг *В. Ющенко*, за якого проголос. 15115452 виборці – 51,99% учасників голосування; за *В. Януковича* – 12848087 голосів (44,19%). Терноп. обл. віддала за *В. Юшенка* 731215 голосів (96,03% – найвищий показник серед областей України), за *В. Януковича* – 20589 (2,7% – найменше в Україні). За *В. Юшенка* проголос.: у м. Тернопіль – 128958 осіб (92,9%), р-нах: Бережан. – 30106 (97,3%), Борщів. – 48862 (96,6%), Буцац. – 43506 (98,1%), Гусятин. – 46554 (97,4%), Заліщиц. – 35497 (97,7%), Збараз. – 38863 (94,6%), Зборів. – 31949 (98,4%), Козів. – 27840 (98,4%), Кременец. – 43253 (91,6%), Лановец. – 20905 (95%), Монастирис. – 22965 (97,9%), Підволочис. – 31203 (97,4%), Підгаєц. – 13880 – (98,6%), Теремовлян. – 48515 (98,3%), Терноп. – 41947 (98,2%), Чортків. – 51663 (96,6%), Шумс. – 22868 (93,6%).

Б. Петраш.

ПОМІРЦІ

– село в Буцацькому районі. Підпорядк. Ріпинец. сільраді. Розташ. на берегах р. Вільховець,

за 9 км від райцентру і 6 км від найбл. заліз. ст. Пишківці. Насел. 528 осіб (2007). Відоме від 17 ст. Діяли “Просвіта”, “Луг”, “Сільський господар” та ін. т-ва, кооператива. Є церква Пресв. Трійці (1898, дерев.), 2 каплиці: (1865, кам.) та нова (1991, мур.). Встановл. пам’ят. хрести на честь *Б. Хмельницького*, який відвідав місц. церкву (1653), розгрому татар (“Татарне”), скасув. панщини (кін. 19 ст.), 950-ліття Хрещення Руси-України (1938), є хрест “Петрівський”; насип. символ. могилу Борцям за волю України (1991). Працюють ФАП, торг. заклад.

Т. Данкевич, В. Уніят.

ПОМОРСЬКА КУЛЬТУРА

(кінець 4 ст. – 2 ст. до Р. Х.) – археологічна культура ранньозалізного віку. Осн. ареал пошир. – Польща. На тер. України переселилася невел. група носіїв П. к. Це осіле землероб. населення з розвин. госп-вом, особливо ремеслами. Характер. ознака – урнові підкльошеві поховання. На Тернопільщині відомі 2 поховання та могильник у с. Чернелів-Руський Терноп. р-ну, що досліджував *І. Герета*.

М. Бігус.

ПОНЯТІШИН

Петро (15. 07. 1877, с. Семенів, нині Теребовлян. р-ну – 04. 02. 1960, м. Скокі, шт. Іллінойс,

США) – церковний, громадсько-політичний діяч. Закін. г-зію в м. Тернопіль. 1902 рукопклад. у сан священника. Емігр. до США. Працював у шт. Пенсильванія, Нью-Йорк, Іллінойс. Ред. ж. “Душпастир”. Очолював Союз українців-католиків “Провидіння” (1915–16). Апостол. адміністратор у справах УГКЦ в США (1916–24). Ініціатор проголош. у США Укр. Дня Допомоги жертвам війни (21. 04. 1917), 1-й голова Укр. нар. ком-ту в США (1918–20); 1921 із митрополитом *А. Шептицьким* звернувся до амер. уряду щодо поліпшення становища українців в окупов. Сх. Галичині та допомоги жертвам голодомору в Україні. Автор статей і спогадів.

Б. Мельничук, Б. Пиндус.

ПОНЯТІВСЬКИЙ

Станіслав-Август (Poniatowski Stanisław August; 17. 01. 1732, с. Волчин, нині Каменец. р-ну

Брест. обл., Білорусь – 12. 02. 1798, м. Петербург, нині Санкт-Петербург, РФ; 1999 прах П. перепох. у м. Краків, Польща) – останній польський король (1764–95). За правління П. відбулися поділи Польщі (1772, 1793, 1795) між Австрією, Росією та Пруссією, внаслідок цього Волин. ч. сучас. Тернопільщини відійшла до Рос. імперії, Галичина – до Австрії. У листопаді 1781 відвідав с. Доманинка (нині належ. до с. Бережанка Лановец. р-ну), гостював у свого приятеля *Ю. Радзимінського*. Тоді ж та 1787 П. перебував у м-ку Вишнівець (нині смт Збараз. р-ну), в м. Почаїв (нині Кременец. р-ну), м. Кременець. Вел. б-ку П. 1805 передали *Вицїй Волин. г-зії* у Кременці.

П. Гуцал, І. Дем’янова.

ПОПАДІНЕЦЬ

Ігор Миколайович (18. 04. 1955, с. Жданівка Дрогобиц. р-ну Львів. обл.) – лісівник, господарник, громадський діяч. Засл. лісівник України (2002). Канд. с.-г. н. (2003). Почес. грамота ВР України (2006). Депутат обл. ради (1998–2002). Закін. Кременец. лісотех. технікум (1974) і Львів. лісотех. ін-т (1979, нині лісотех. ун-т). Працював у держлісгоспі в м. Самбір, 1979–80 – майстер, 1980–81 – нач. цеху держлісгоспу в м. Ст. Самбір Львів. обл. 1981–91 – лісничий: Виків. та Радехів. лісництв Радехів. держлісгоспу, Трускавець. лісництва Дрогобиц. держлісгоспу; від 1991 – гол. інж., 1992 – дир. Дрогобиц. держлісгоспу (всі – Львів. обл.). Від 1997 – ген. дир. держ. ліс.-госп. об’єдн. “Тернопільліс” (нині – Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва).

Б. Мельничук.

ПОПАДИЧ

Зіновій Карпович (псевда “Мат”, “Карпо”; 08. 12. 1921, с. Дубівці, нині Терноп. р-ну –

19. 06. 1944, с. Іванівка, нині Теребовлян. р-ну) – учасник національно-визвольних змагань. Чл. ОУН (1942). Закін. Терноп. г-зію “Рідна школа” (1939), навчався на гуманіт. відділ. ліцею (не закін.); вчителював у родин. селі (1940–43), керував осередком ОУН. Рай. (1943), окруж. субреферент пропаганди ОУН (1944), повіт. пропаган-

редком ОУН. Рай. (1943), окруж. субреферент пропаганди ОУН (1944), повіт. пропаган-

дист. Загинув у бою з підрозділом НКДБ. Залишився щоденник П. з характеристикою передвоєн. життя українців.

В. Ханас.

ПОПЕЛЬ

Маркел (Маркил; мм. н. і см. невід. 1825 – 1900) – церковний і громадський діяч. Навчався в г-зії у м. Самбір (нині Львів. обл.). 1850-і – гімназій. катехит у м. Тернопіль; учні П. – *О. В.* та *О. Барвінські*, про що останній згадує у спогадах. 1858 переїхав до м. Львів, де 1865–66 – ред. і вид. москвофіл. г. “Недѣля”. Від 1867 – на Холмщині (нині Польща), прийняв православ'я, протоієрей Холм. собору, від 1871 – адміністратор Холм. єпархії. Від 1875 – правосл. єпископ люблін., згодом поділ., польщк. і вітебський; від 1889 – чл. Синоду. Автор шкіл. підручників, поеми “Русин на празнику” та ін.

Б. Пиндус.

ПОПІК

Василь Олександрович (12. 02. 1959, с. Залужжя Шумс. р-ну) – господарник, громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради 3-х склик. (від 1998). Закін. Львів. політех. ін-т (1980, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). 1982–84 працював у Шумс. РК ЛКСМУ. Від 1984 – нач. колони, голова правління Шумс. ВАТ “АТП-2065”.

І. Дем'янова.

ПОПІК

Сергій Дмитрович (06. 08. 1970, с. Шишківці Борщів. р-ну) – дипломат, науковець. Канд. істор. н. (1996). Закін. Чернів. ун-т (1992, нині нац. ун-т), Дипломат. акад. при МЗС України (2001). Стипендіат Ін-ту історії Віден. ун-ту (1993), Австр. ін-ту Сх. та Пд.-Сх. Європи, стипендії ім. К. Іречка (1994; усі – Австрія). Від 1997 – нач. упр. національності, міграції та міжнар. зв'язків Чернів. ОДА, 2001 – віце-консул Ген. консульства України в м. Сучава (Румунія), від 2005 – в центр. апараті МЗС України. Автор кн. “Українці в Австрії. Австрійська політика в українському питанні у роки Великої війни 1914–18 рр.” (1999) та ін. наук. досліджень. Чл. автор. колек-

тиву видань “Політична історія України ХХ століття” (6 тт., 2003), “Українці та українська ідентичність у сучасному світі” (2005).

В. Барна.

ПОПІВЦІ

– село у Заліщицькому районі. Підпорядк. Кошилів. сільраді. 1920–40 біля П. був х. Біла.

Церква Різдва Пресвятої Богородиці.

Розташ. за 39 км від райцентру і 13 км від найбл. залізн. ст. Товсте (Глусте). Насел. 430 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1428. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва, кооператива. Є церква Різдва Пресв. Богородиці (1884, кам.), 2 каплички (18 і 19 ст.). Встановл. 7 пам'ят. хрестів. Працюють клуб, б-ка, лікар. амбулаторія, ПП “Колос”, торг. заклад. Пobl. П. виявл. археол. пам'ятки підкарпат. культури шнур. кераміки і комарів.-тшинец. культури.

Р. Григорків.

ПОПІВЦІ

– село у Кременецькому районі. Центр сільради, якій підпорядк. села Весела, Новий і Ст. Кокоріві. Розташ. на пр. березі р. Іква, за 21 км від райцентру і 23 км від найбл. залізн. ст. Кременець. Насел. 358 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1568. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є церква св. Миколая.

Церква св. Миколая.

Спорудж. пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1975). Працюють ЗОШ

1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ зв'язку, торг. заклад. У П. народ. громад. діяч *Я. Лавриченко*. Пobl. П. виявл. археол. пам'ятки пізн. палеоліту, підкарпат. культури шнур. кераміки, комарів.-тшинец. культури, ран. заліз. часу і давньорус. культури.

М. Бігус, Б. Мельничук.

ПОПЛІВЧИЧ

Мирослава Василівна (14. 06. 1942, м. Кременець) – бандуристка. Засл. арт. України (1998). Закін. Терноп. муз. уч-ще (1964), Львів. консерваторію (1969, нині Нац. муз. акад.). Працювала солісткою-бандуристкою Львів. філармонії. Від 1969 – солістка Київ. оркестру нар. інструментів (нині Нац. оркестр нар. інструментів Муз.-хор. т-ва України).

О. Легкун, Г. Чернихівський.

ПОПКО

Василь Петрович (16. 06. 1960, с. Вербівці Тереховлян. р-ну) – господарник, громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради (від 2006). Закін. Омськ. буд. технікум (1989, нині РФ), ТАНГ (1997, нині ТНЕУ). Працював на підприємствах Тернопільщини та РФ. Дир.: ТзОВ “Надія” (1992–99, м. Тереховля), ТзОВ “Попкор” (1999–2000, м. Тернопіль), КПТ (2000–01, с. Струсів Тереховлян. р-ну), ДП “Бучацький мальтозний завод” (2005–06). Заст. голови представництва Респ. Дагестан в Україні (2001–05, м. Київ). Від 2006 – дир. Компанії “Інтермеблі”.

І. Федечко.

ПОПЛАВИ

– село у Підволочиському районі. Підпорядк. Скалат. міськраді. Розташ. за 22 км від райцентру і 3 км від найбл. заліз. ст. Скалат. Насел. 122 особи (2007). Перша писем. згадка – 1642. На поч. 19 ст. pobl. П. діяла ватага нар. месники Панталіхи. Працює б-ка.

Р. Гола.

ПОПЛАВИ

– село у Підгаєцькому районі. Центр сільради, якій підпорядк. села Сонячне та Степове. Розташ. за 13 км від райцентру і 21 км від найбл. заліз. ст. Йосипівка. Насел. 382 особи (2007).

Перша писем. згадка – 1785. Діяли “Просвіта”, “Рідна школа” та ін. т-ва, кооперація. Є церква св. Петра і Павла (1990, мур.). Встановл. пам'ят. хрест на честь скасув. панщини (1855, кам.), спорудж. пам'ятник воїнам ЧА (1967), насип. могили воїнам УПА (1999).

Церква св. Петра і Павла.

Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ зв'язку, 2 торг. заклади.

В. Уніят.

ПОПОВ

Леонід Іванович (31. 08. 1945, м. Олександрія Кіровоград. обл.) – льотчик-космонавт, громадський діяч. Герой Рад. Союзу. Депутат ВР СРСР від Бережан. вибор. округу (1984–89). Закін. Черніг. вище військ.-авіац. уч-ще льотчиків (1968). 1-й косміч. політ здійснив як ком-р експедиції “Салют-6” (1980); ком-р рад.-румун. косміч. екіпажу (1981), ком-р косміч. корабля “Союз Т-1” (1982). Від 1982 – в Центрі підготовки космонавтів ім. Ю. Гагаріна (нині РФ).

О. Дацко, Н. Халуна.

ПОПОВИЧ

Матвій (1890, с. Вищі Луб'янки, нині Збараз. р-ну – 19. 08. 1943, м. Грімсбі, пров. Онтаріо, Канада) – журналіст, редактор, громадський діяч. Студіював у вчит. семінарії. 1910 емігр. до США, де чл. укр. секції Соц.-демокр. партії (СДП). 1911 переїхав до Канади. Співзасн., діяч Компартії Канади, кер. прокомун. т-ва “Український робітничо-фермерський дім” (ТУРФ Дім). Очолював ТУРФ Дім у м. Квебек. Ред. тижневика СДП “Робочий народ” (1917) у м. Вінніпег, газет “Українські робітничі вісті”, “Голос праці”, “Голос робітниці”, “Народна газета”, “Фермерське життя” та ж. ЦК КП Канади “За більшовизацію”. Автор публіцист. статей, нарисів з історії фермер. руху, оповідань, окремі з яких опубл. у кн. “Українські канадські письменники” (Л., 1971).

Б. Мельничук, Б. Пиндус.

ПОПОВИЧ

Мирослав Володимирович (12. 04. 1930, м. Житомир) – вчений у галузі філософії, громадсь-

кий діяч. Д-р філос. н. (1967), проф. (1974). Акад. НАНУ (2002). Засл. діяч н. і т. України (2000). Нац. премія ім. Т. Шевченка (2001). Орден “За заслуги” 3-го ступ. (1996). Закін. філос. ф-т Київ. ун-ту (1953, нині нац. ун-т). 1953–56 – дир. СШ у с., нині

сміт Золотий Потік Бучац. р-ну. Від 1956 – в Ін-ті філософії АН України: аспірант, м. н. с., ст. н. с., зав. відділів, директор. 1989 – співініц. створ. та голова Київ. регіон. орг-ції Руху, згодом – заст. голови (до Устан. з’їзду). 1992–93 – проректор із наук. роботи, від 1992 – проф. гуманіт. ф-ту Нац. ун-ту “Києво-Могилянська академія”. 1985–90 – голова, від 1990 – президент Філософ. т-ва України; від 1997 – чл. Ком-ту з Держ. премій України в галузі науки і техніки; президент т-ва “Україна–Франція”. Автор понад 300 наук. праць.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ПОПОВИЧ-БОЯРСЬКА

Клементина Карлівна (03. 02. 1863, с. Велдіж, нині с. Шевченкове Долин. р-ну Івано-Фр. обл. – 07. 05. 1945, с. Бабинці Борщів. р-ну) – письменниця, громадська діячка. Закін. г-зію у м. Львів. Працювала вчителькою у селах Жовтанці та Честини (обидва нині – Кам’ян.-Бузьк. р-ну Львів. обл.). 1890 пересел. на Буковину, 1900–44 проживала у с. Новосілка-Костокова (нині Новосілка Заліщиц. р-ну). Підтримувала дружні зв’язки з *І. Франком* (відвідував її; зберегла листування з ним) і *Н. Кобринською*, залиш. про них спогади. Після загибелі чоловіка – священика О. Боярського (розстріл. підрозділ ЧА на порозі храму) від 1944 проживала у с. Бабинці. Серед тв. П.-Б. – вірші, оповідання, поема “Звичайна історія”. Діяльна в жін. русі. У Бабинцях на буд., де мешкала П.-Б., відкрито пам’ят. таблицю

цю (1988). 1990 у м. Львів вид. зб. тв. П.-Б. (упоряд. *П. Баб’як*).

В. Олійник, Б. Пиндус.

ПОПЧУК

Роман Йосипович (1920, с. Ставичани, нині Славутич. р-ну Хмельн. обл.) – господарник. Герой соц. праці (1965). Орден Леніна, Труд. черв. прапора, “Знак пошани”. Учасник нім.-рад. війни. Від 1944 – на Тернопільщині: дир. Тереховлян. райпромкомбінату (до 1957); від 1957 – голова правління колгоспу в с. Плебанівка Тереховлян. р-ну.

Н. Халуца.

ПОРОХІВСЬКЕ

РОДОВИЩЕ ТРАВЕРТИНУ

– запаси корисної копалини. Розташ. за 20 км на пд. захід від м. Бучач, на пд. околиці с. Порохова Бучац. р-ну, лів. березі р. Бариш. Розвід. трест “Київгеологія” (1975–77). Корисна копалина – травертин (серед. потужн. – 5,4 м), придат. для вироб-ва облиц. виробів і буд. вапна. Запаси за пром. категоріями – 7 тис. м³. Родовище не розробляють.

В. Кітура, М. Сивий.

ПОРОХНІЯК-ГАНОВСЬКА

Людмила Андріївна (05. 05. 1947, м. Вінниця) – вчений у галузі медицини, громадська діячка. Д-р мед. н., проф. (1989). Орден Княгині Ольги 3-го ступ. (1999). Закін. Терноп. мед. ін-т (1970, нині ТДМУ). 1973–83 – на каф. фармакології цього ВНЗ. Нині – кер. наук.-вид. центру міжнар. орг-ції “Жіноча Громада”. Автор понад 150 наук. праць; має 52 автор. свідоцтва і патенти.

І. Ганцова.

ПОРОХОВА

– село в Бучацькому районі. Центр сільради. До П. приєдн. х. Підвільне. Розташ. на берегах р. Бариш, за 18 км від райцентру і найбл. заліз. ст. Бучач.

Насел. 1110 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1452. Діяли “Просвіта”, “Рідна школа” та ін. т-ва, кооперація. Зберігся буд. польс. шляхтичів Цилецьких (2-а пол. 18 ст.). Є церква св.

Церква св. Покрови.

Покрови (1812, мур.), костьол (1930, реставр. 1996), капличка. Спорудж. пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1969, реконстр. 1983), насип. символ. могилу Борцям за волю України (1991). Працюють ЗОШ 1–3 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ зв'язку, дошк. заклад, сел. спілка, 3 торг. заклади. У П. народ. науковець Д. Літевчук. Є *Порохів. родовище травертину*. Пobl. П. виявл. археол. пам'ятки підкарпат. культури шнур. кераміки.

В. Уніят.

ПОРТРЕТ

– мистецьке зображення конкретної людини або групи осіб у малярстві, скульптурі, графіці, мозаїці, колажі, мистецькій фотографії. П. виконують: на весь зріст, доколін., погруд., голови, автопортрет; у скульптурі – пам'ятники, портрет. статуї, групи, бюсти. За к-стю зображ. осіб П. – групові, парні, індивідуальні; влас. П. художника – автопортрет. За характером подачі персонажа П. ділять на інтимні (камерні), парадні (репрезентат.), ідеальні, алегоричні. Окремий вид П. – парсуна: зображення істор. особи, виконав. худож. засобами іконопису. В ТОКМ і ТОХМ зберіг. парсуни графа *М. Потоцького* (1771). У жанрі П. працювали і працюють скульптори *В. Голофасв, О. Маляр, І. Мулярчук, М. Невеселій, М. Парацук*, живописці *І. Марчук, Б. Ткачик, П. Шпорчук*, графіки *Я. Омелян, С. Удін* та ін. митці, життя й творчість яких пов'яз. з Тернопільщиною. Відомі автопортрети *М. Парашука* (1942), *Д. Шолдри* (1964), *Я. Гніздовського* (1971).

І. Дула.

ПОРУЧИН

– село у Бережанському районі. Підпорядк. Біщів. сільрадї. Розташ. на лів. березі р. Золота Липа, за 18 км від райцентру і найбл. заліз. ст. Бережани. Насел. 503 особи (2007). Відоме від 14 ст. Діяли “Просвіта”, “Луг” та ін. т-ва, кооператива. Зберег. поховання австр. вояків (1915). Є церква св. Великомучениці Параскевії Сербської (1410, дерев.-кам.; неоднораз. реставр.). Встановл. пам'ят. хрести на честь скасув. панщини, оберіган-

Церква св. Великомучениці Параскевії Сербської.

ня від холери та від “всяких хвороб”, мемор. табл. *Л. Лепкому* (1992), насип. символ. могилу Борцям за волю України (1996). Працюють б-ка, ФАП, кімната-музей родини Лепких. У П. народ. фольклорист, етнограф, громад.-культур. діяч *З. Кузеля*, економіст, муз. діяч *В. Майковський*, поет, прозаїк, художник, композитор, громад. діяч *Л. Лепкий*, душпастирював. письменник, громад.-культур. діяч *С. Лепкий*. Пobl. П. виявл. археол. пам'ятки пізн. палеоліту. Про село йдеться в істор.-мемуар. зб. “Від Королівки до Поляни. Біще, Поручин, Залужжя...” (2004, упор. *В. Савчук*).

П. Гуцал, Г. Шупляк.

ПОСЄЛЕННЯ (арх.)

– місце перебування людського колективу протягом тривалого часу, яке має житлові та робочі приміщення, штучно створений житловий майданчик та певну територію, що до них прилягає. В археології П. назив. сукупність житл., госп. та ремісн. споруд, що не мають зовн. ознак укріплень. Поселення започатк. 6 тис. р. до Р. Х. На тер. Тернопільщини зафікс. 964 різночас. поселень. Найбільше П. належ. носіям трипл. (4–3 тис. р. до Р. Х.) – 226, давньорус. (10–13 ст.) – 149, черняхів. (2–4 ст.) – 134 культур та скіфам (7–6 ст. до Р. Х.) – 80. Часто те ж місце для проживання використ. у різні часи носії різних культур. Такі П. археологи називають багаточасовими; їх на Тернопільщині 224.

М. Ягодницька.

“ПОСЛАННИК”

– церковний двотижневик. Вих. 1889–1911 у містах Тернопіль, Бережани, Перемишль (нині Пшемисль, Польща), Львів. Ред. *Ю. Насальський* (1889–93) у Бережанах, *Л. Джулинський* (1889–1911) у Перемишлі. Випускали “П.” у друкарні *А. Ціхоцького* (Бережани) та *С. Косовецького* (Тернопіль). Окрім церк. матеріалів, містив вірші, прозу.

В. Ханас.

“ПОСМІШКА”

– зразковий театр танцю при Тернопільському міському центрі дитячої творчості. Створ. 1979 як танц. гурток міськ. Палацу піонерів. Від 1997 – зразк. худож. колектив, 2005 – народний. Гран-прі: міжнар. фестивалю, присвяч. Всесвіт. Дню Землі (2002, м. Кіровоград); 2-го Кубка мист-в Євразії “Нові імена” (2004, м. Оdesa); конкурсу сучас. танцю “Червона калина” (м. Тернопіль); 9-го Всеукр. фестивалю ансамблів сучас. танцю “Ритми часу” (м. Львів); фестивалю “Понтійська арена” (м. Севастополь; усі – 2006) та ін. нагороди. Засн. і кер. –

Т. Шуцька, концертмейстер та звукореж. – В. Глушков, педагоги – І. Луців, В. Миханчук. У репертуарі – танці народів світу, укр. нар., класич., сучасні. На базі “П.” діє шоу-балет “Зебра” – лауреат міжнар. та всеукр. конкурсів. Колектив “П.” гастролював в Україні, Болгарії, Кореї, Польщі та ін. країнах.

Б. Петраш.

ПОСОХОВА

Катерина Андріївна (28. 04. 1950, м. Одеса) – вчений у галузі медицини. Дочка *А. Леявка*. Д-р мед. н. (1996), проф. (1997). Закін. Терноп. мед. ін-т (1973, нині ТДМУ). Працювала лікарем у ЦРЛ м. Збараж, Ялтин. НДІ ім. М. Сеченова (1973–75). Від 1981 – у Терноп. мед. ін-ті: асист., доц. каф. фармакології, 1991 – зав. каф. фармакології з клініч. фармакологією, фармацією, фармакотерапією. Автор і співавт. 2 монографій, 3 підручників, 4 навч. посібників, бл. 150 наук. і навч.-метод. публікацій; має патент на винахід.

Х. Весна.

ПОСТОЛАН

Мирон Данилович (14. 10. 1949, м. Шірк, Вел. Британія) – бандурист, співак (бас, 2-й тенор), педагог, діяч культури. 1970–90 співав у Вел. Британії в Пласт. хорі під кер-вом *Я. Бабуняка*, у хорах “Гомін”, “Булава” (кер. П. Гунька), “Дніпро” (кер. С. Мороз). Засн. і худож. кер. фольклор. колективів “Село” і “Мале село” (обидва – м. Ноттінгем). 1992 гастролював в Україні, виступав у м. Тернопіль із колективами “Село”, “Мале село”, “Дніпро”. 2003 оселився в с. Жуків Бережан. р-ну; співає у церк. хорі з дружиною Ок-

саною. В с. Надрічне цього ж р-ну – викл. муз. школи, де засн. кімнату-музей кобзарства.

М. Євгенєва, О. Маруняк, Я. Павлів.

ПОСТОЛІВКА

– село в Гусятинському районі. Центр сільради. До П. приєдн. с. Раків Кут. Розташ. на берегах р. Гнила, за 18 км від райцентру і 12 км від найбл. заліз. ст. Хоростків. Насел. 1341 особа (2007). Перша писем. згадка – 1546. Діяли “Просвіта”, “Луг”, “Сільський господар” та ін. т-ва, кооператива. Під час нім. рад. війни через П. проход. партизан. з’єднання

Капличка.

С. Ковпака. Є церква Різдва Іоана Хрестителя (1844, мур.), костюл (18 ст., мур.), капличка (1992). Спорудж. мемор. комплекс полеглим у 2-й світ. війні (1995), насип. символ. могили УСС (1991). Працюють ЗОШ 1–3 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, торг. заклади. У П. народ. історик, архівіст *С. Барвінський*, громад. діяч *Т. Кісь*. Пobl. П. виявл. археол. пам’ятки трипіл., підкарпат. культури шнур. кераміки, західно-поділ. групи скіф. часу і давньорус. культури.

М. Бігус, В. Уніят.

“ПОСТУП”

– літературно-критичний журнал. Вих. у м. Бережани. Число 1–20 листоп. 1902; обсяг 15 с., ф. 21x17 см. У ред. ст. йдеться про те, що “П.” продовж. виходити після тривал. перерви (протяж. часу не зазнач.); відомо, що одноймен. ж. вих. у Бережанах 1900; підтвердж., що це одне й те саме видання не знайдено. Мета видавців “П.” 1902 – зацікавити. укр. гімназ. молодь літ. творчістю і критикою. Опубл. поет. та проз. тв., літ.-критич. статті. Сатир. додаток до “П.” – “Небилиці”. Серед ред. – *Ф. Коковський*.

Б. Мельничук.

ПОСУХІВ

– село у Бережанському районі. Центр сільради. До П. приєдн. хутори Волосів та Зелений (Грюнфельдівка). Розташ. на пр. березі р. Золота Липа, за 5 км від райцентру, заліз. ст. Насел. 650 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1438.

Цвинтар УСС.

Під час 1-ї світ. війни спалене. Діяли “Провіста” та ін. т-ва, кооператива. Є церква св. Архістратига Михаїла (1928, кам.), “фігура” Матері Божої. Зберіг. цвинтар УСС (1916), де похов. 70 усусусів і 2 турец. вояки, спорудж. пам’ятник УСС (1994). Працюють ЗОШ I ступ., клуб, б-ка, ФАП. У П. народ. д-р істор. н., дипломат В. Харишин.

О. Жак, Л. Кулик.

ПОТИКІВЧИЧ-ЗАБОЛІТНА

Марія Василівна (псевда: “Василиха”, “Галичанка”, “Маруся”; 01. 05. 1924, с. Оришківці, нині Гусятин. р-ну – 28. 01. 2007, м. Чортків) – громадсько-політична діячка, літераторка. Орден Княгині Ольги 3-го ступ. (2006). Навчалася в укр. г-зі у Чорткові. Чл. ОУН (1941). Закін. курси медсестер; 1942 – інструктор. вишкіл політвиховників у м. Болехів, нині Івано-Фр. обл., відтоді ж – рай. політвиховник Стрий. р-ну, нині Львів. обл. Від 1943 – на Волині, опікув. поран. вояків УПА в похід. шпиталі. Учасн. боїв на Кременеччині та Рівненщині. 25 березня 1946 заарешт., ув’язн. у Рівнен., Львів., Чортків. тюрмах. 16 липня 1946 засудж. на 10 р. ВТТ і 5 р. позбавл. громадян. прав із конфіскацією майна; покарання відбувала в таборах Комі АРСР (нині Республіка Комі, РФ). 1957 повернулася до Чорткова, працювала медсестрою.

1990–96 – голова Чортків. спілки політв’язнів і репресованих. Співорг-тор рай. орг-ції “Союзу українок”, “Спілки дітей політв’язнів і репресованих”, КУН, діяльна в ін. об’єднаннях. Авторка кн. поезій та спогадів “Нам дуже треба жити” (1995), “Нескорена пісня” (1997), “Дорога пам’яті, дорога страждань” (2001), “Ціна свободи” (2004).

І. Олещук.

ПОГІЙ

Іван Васильович (10. 08. 1955, х. Сіножаття, нині приєдн. до с. Кушлин Кременец. р-ну) – поет, публіцист, господарник, громадський діяч. Чл. НСПУ (2006). Депутат Кременец. міськ. ради (від 2006). Закін. Терноп. фінанс.-екон. ін-т (1976, нині ТНЕУ). Працював за фахом у Молдові, на Дал. Сході, кор. г. “Амурська нива” Біробіджан.

р-ну Хабаров. краю (нині РФ). Від 1983 – на підпр-вах міст Кременець і Почаїв. Від 2001 – голова буд. кооперативу “Наш дім”, від 2004 – дир. ТЗОВ “Жуличівка” (м. Кременець), що спец. на спорудж. житла, заверш. довгобудів. Співініціат. створ. Кременец. рай. орг-ції НРУ, обл. літ.-просвіт. т-ва “Галицько-Волинське братство”, заст. голови цієї орг-ції. Заст. ред., ред.-упоряд., фундатор, від 2006 – гол. ред. літ.-мист. альманаху “Курінь”. Вірші й статті опубл. у всеукр., місц. і в періодиці РФ та Молдови, кол. збірках, альманахах. Автор зб. поезій: “Манівцями” (1992), “Прикутий” (1998), “Борги” (2001), “Надія” (2003), “Сліди” (2005), “Ловитва вітру” (2007, спільно з І. Дем’яною). Фінанс. сприяв спорудж. пам’ятника на могилі Г. Гордасевич, проведенню літ.-мист. акцій, зокрема щоріч. свята поезії “Останній день зими” (від 1992, м. Кременець), створ. ін. культ.-освіт. проектів.

І. Дем’янова.

ПОТІК

– село у Козівському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Сеньків. Розташ. на лів. березі р. Ценівка, за 14 км від райцентру і 10 км від найбл. залізн. ст. Бережани. Насел. 493 осо-

Символічна могила Борцям за волю України.

проголош. Незалежності України (1992). Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП.

І. Дідух, А. Свергун.

ПОТОЦЬКИЙ

Ігнацій (Potocki Ignacy; 1741, м. Підгайці – 1809, м. Відень, Австрія) – польський державний діяч, публіцист. Брат *С.-К. Потоцького*. Студював у Італії, де готувався до духов. сану. Після поверн. – чл. Комісії нар. освіти і нач. департаменту шкіл Люблінщини (Польща). Від 1766 – голова Т-ва початк. шкіл. Від 1778 – посол сейму, маршалок, 1780 – радник Постій. ради. Від 1791 – маршалок вел. Литовський. Один із творців Конституції Польщі 3 травня 1791. Після орг-ції Торговиц. конфедерації виїхав до м. Дрезден (Німеччина). На поч. революції 1794 повернувся до краю; чл. Верхов. Нар. Ради, кер. закондон. справ. Заарешт. і засл. у Росію; 1796 поверн. до Польщі, займався літ. працею. Після змін 1809 – знову діяльний у політ. справах. Автор низки праць.

І. Дуда, С. Колодницький.

ПОТОЦЬКИЙ

Йозеф (Potocki Józef; 1673, м. н. невід. – 1751, м-ко Заложці, нині смт Залізці Зборів. р-ну) – польський політичний і військовий діяч. Воевода київ. (1702), вел. корон. гетьман (1735), воевода познан. (1744), каштелян краків. (1748). Володів маєтками на Тернопільщині. Фундатор *Домінікан. костьолу* (нині *Катедр. собор Непороч. Зачаття Пресв. Богородиці*) у м. Тернопіль, за польсь. джерелами – похов. у крипті цього храму. Виявл. за допомогою спец. пристроїв кімната в підземеллі під спорудою не досліджена, ймовірно, це місце поховання П., який викупив у *Я. Собеського* місто і став його власником.

І. Дем'янова.

ПОТОЦЬКИЙ

Миколай Степанович (Potocki Mikołaj; 1720-і, м. н. невід. – 12. 04. 1782, м. Почаїв, нині Кре-

менец. р-ну) – польський магнат, граф. Староста у м. Канів (нині Черкас. обл.). Жив у м. Богуслав (нині Київ. обл.), про що свідчать нар. легенди, пісні, “Пісня про Бондарівну” (не опубл.) *О. Лятуринської*. 1750 продав Канів. староство, переїхав до м. Бучач. Фундатор бл. 70 храмів,

у т. ч. в Бучачі, м. Монастирська, а також *Бучац. ратуші*. 1761–78 написав 39 листів до Почаїв. лаври з проханням прийняти його у монахи (опубл. архімандрит Амвросій у кн. “Сказание о Почаевской Успенской Лавре” (1878, Почаїв). Постригшись у ченці, П. пере-

дав Лаврі 2244 тис. зл., за які 1771–72 споруд. Успен. собор, корпус братчиків, коронізували ікону Божої Матері (1773). У заповіті відписав значні суми церквам і костьолам. П. зобразили *Я. Головацький* (портрет на весь зріст, 1771, зберіг. у церкві Покрови Пресв. Богородиці в Бучачі); репродукція портрета – у т. 3 “Історії українського мистецтва” (1968) і *Я. Калинович* “Портрет Миколая Потоцького” (бл. 1771, олія; копія – у Львів. картин. галереї); нині обидва зберіг. у ТОКМ.

Б. Пиндус, О. Скопівська-Жмурко, Г. Чернихівський.

ПОТОЦЬКИЙ

Станіслав-Костка (Potocki Stanisław Kostka; 1755, м. Підгайці – 1821, м. см. невід.) – польський політичний діяч, письменник, публіцист, колекціонер. Брат *І. Потоцького*. Генерал; співавт. законодав. праць сейму. Співзасн. Т-ва приятелів наук; голова Ради станів і чл. Уряд. комісії у Варшав. князівстві; міністр у справах релігії та публіч. освіти в Королівстві Польському. Автор повісті “Подарунок до Темнограду”, циклу фейлетонів “Свисток критичний”; теоретик мист-ва (“Про мистецтво древніх, або “Вінкельман польський”) та літ-ри.

С. Колодницький.

ПОТЮЦЬКИЙ

Станіслав-Ревера (Potocki Stanisław Rewera; м. н. невід., 1579, за ін. даними бл. 1589 – 27. 02. 1667, м. Підгайці) – польський державний і військовий діяч. Батько *Ф.-К. Потоцького*. Гетьман польний корон. (від 1652), гетьман вел. корон. (від 1654), воєвода краків. (від 1658). Володів маєтностями у Галичині й на Поділлі. Воював із турками (1632), татарами (м. Зборів, 1649), козаками (1651, 1655). Після битви (1651) із військом *Б. Хмельницького* під м. Берестечко (нині Горохів. р-ну Волин. обл.) перебував на Кременеччині, зокрема в м. Почаїв. 1655 – співтворець Тишовецької конфедерації. 1660 полк Чуднів (нині смт Житомир. обл.) переміг рос. війська під команд. В. Шереметьєва. Від 1640 – власник Підгайців, розширив й укріпив замок та місто, яке стало одним із найзначніш. оборон. і торг. центрів Галичини. Засн. м. Станіслав (нині Івано-Франківськ).

С. Колодницький.

ПОТЮЦЬКИЙ

Стефан (Potocki Stefan; р. н. невід., ймовірно, с. Потоки, нині Жмерин. р-ну Вінн. обл. – 1726, м. см. невід.) – староста теребовельський (15. 09. 1698 – 11. 02. 1704). 1704 відмовився від староства на користь О. Центнера. 1705 отримав староство яблунівське. 1713 – городоцьке. П. – доброчинець костьолу оо. Кармелітів у м. Теребовля, де у сакристії був його портрет.

М. Ковальчук.

ПОТЮЦЬКИЙ

Фелікс-Казімір (Potocki Feliks Kazimierz; р. н. невід., ймовірно, м. Підгайці – 15. 05. 1702, м. Кристинопіль, нині Червоноград Львів. обл.) – військовик. Син *С.-Р. Потоцького*. Воєнну кар'єру розпочав під кер-вом короля Польщі *Яна II Казимира Вази* у битві проти москов. війська (1660) під м-ком Чуднів (нині смт Житомир. обл.). Воював із угорцями, козаками і москвитами. Як полководець виграв битву під м. Хотин (1673, нині Чернів. обл.). Від 1692 – гетьман польс., 1702 – краків. і вел. гетьман корон-

ний. У битві полк. Підгайців (8–9 вересня 1698) завдав поразки татар. орді.

С. Колодницький.

ПОТЮЦЬКИЙ

Ян (Potocki Jan; 1555, м. н. невід. – квітень 1611, полк. м. Смоленськ, нині РФ) – польський магнат, воєвода брацлавський, староста подільський. Володів маєтками на Тернопільщині. Бл. 1595 заклав у с. Панівці (нині Борщів. р-ну) кальвініст. школу (колегію), згодом почала діяти друкарня (відомо 8 її друків). Після загибелі П. школу і друкарню закрили.

І. Дем'янова.

ПОТОЧАНИ

– загальнозоологічний заказник місцевого значення. Розташ. поблизу с. Поточани Бережан. р-ну, в кв. 2–15 Урман. лісництва Бережан. держ. лісомислив. госп-ва у межах ліс. урочища “Поточани”. Створ. відповідно до рішення виконкому Терноп. обл. ради № 198 від 30. 06. 1986. Перебуває у віданні Бережан. держ. лісомислив. госп-ва. Пл. 722 га. Під охороною – числен. мислив. фауна. Трапл. борсук звич. (вид, занес. до Черв. книги України), заєць, куріпка сірі, лисиця, козуля, білка звич., куниця ліс., кабан дикий – цінні мислив. види та ін. тварини. Рішенням Терноп. обл. ради № 15 від 22. 07. 1998 мислив. угіддя заказника надані у користув. Бережан. держ. лісомислив. госп-ву як постійно діюча ділянка з охорони, збереж. та відтвор. мислив. фауни.

І. Бай.

ПОТОЧАНИ

– село у Бережанському районі. Підпорядк. Рекшин. сільраді. Розташ. за 25 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Бережани. Насел. 349 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1375. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва, кооператива. Є церква Перенесення мощей св. Миколая (1902, кам.). Насип. символ. могили жертвам сталінізму і Т. Шевченку (відновл. 1990), встановл. пам'ят. хрест на честь скасув. панщини (відновл. 1990). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад.

М. Мармач, М. Ткач.

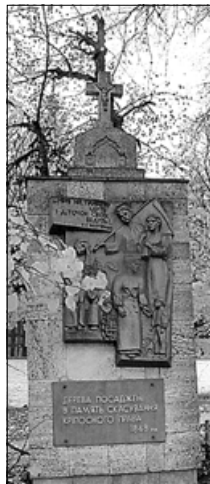
ПОТЮТОРИ

– село у Бережанському районі. Центр сільради. Розташ. у межиріччі Золотої Липи та Ценивки, за 7 км від райцентру і 2 км від найбл. залізн. ст. Потутори. Насел. 581 особа (2007). Перша писем. згадка – 1453. Діяли “Просвіта”, “Хліборобський вишкіл молоді” та ін. т-ва, ко-

Церква св. Миколая.

оператива. 1943 внаслідок пожежі згоріло понад 20 госп-в. Є церква св. Миколая (1910, кам.). Спорудж. пам'ятники воїнам-односельцям, загибл. у нім.-рад. війні (1981), полеглому в Афганістані лейтенанту І. Дуді (1984), на честь скасув. панщини (відновл. 1989, авт. – Б. Боднар), могили-пам'ятник УСС (1994), Борцям за волю України (2000). Працюють ЗОШ 1–3 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв'язку, агропостач, бурякопункт. У П. народ. громад. діячі Т. Буйняк, М. Коційовський, І. Хичій, працював Герой соц. праці Д. Некрасов. Побл. села – Потутор. родовище вапняку.

Пам'ятник на честь скасування панщини.

Я. Баріш, В. Мордованець.

ПОТУТОРІВ

– село в Шумському районі. Центр сільради. Розташ. за 7 км від райцентру і 20 км від найбл. залізн. ст. Лепесівка. Насел. 505 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1440. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є церква св. Покрови (1799, кам., реконстр. 1956). Спорудж. пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1979). Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв'язку.

М. Бесараб, О. Романюк.

ПОТУТОРСЬКЕ РОДОВИЩЕ ВАПНЯКУ

– місце видобування корисної копалини. Розташ. за 4 км на пд. схід від м. Бережани, за 1 км на пн. схід від с. Потутори Бережан. р-ну на пр. березі р. Ценівка. Розвід. 1959 трест “Укргеолнеруд”. Пл. 6 га. Корис. копалина – вапняк турон. ярусу, крейдоподіб., сірувато-білий, щільний. Серед. потужність 39,5 м. Розкрив – до 3,2 м. Родовище розвідане як сировина для цукр. пром-сті. Вапняк не відповідає вимогам держстандартів; родовище не розробляють. Запаси вапняку за пром. категоріями – бл. 24,9 млн. т.

В. Кітура, М. Сивий.

ПОХОВАЛЬНІ ЗВІЧАЇ

ТА ОБРЯДИ НА ТЕРНОПІЛЬщинІ

– комплекс обрядодій, пов'язаних зі смертю людини, переходом її зі стану земного життя в інший світ. Концепція похов. обряду – культ предків й шанування померлих, яке проєкціювали й на живих людей, рідних покійника. Коли людина помирає, родичі стараються бути при ній, щоб засвітити свічку, закрити очі мід. монетами; завішують дзеркала, одяг. темне вбрання, іноді нашив. на рукав траур. стрічку, змінюють форму привітань тощо. Померлого обмивають, це роблять переважно старші жінки. На більший ч. Тернопільщини вважають, що близькі родичі не можуть одягати покійника. Старших людей наряджають у задалегідь приготвл. одяг. Донедавна в пд. р-нах обл. літні жінки спеціально вишивали собі сорочки “на смерть”, переважно чорн. нитками. Дівчат у давнину одягали в сині, зел. чи жовті спідниці, що у народі вважали траурн. (“жалобн.”), на голову померлої наклад. вінок із квітів, стрічок, розплітали косу, як до весілля, одягали прикраси, в яких вона дівувала. Неодруж. хлопцеві також пришив. до шапки вінок. Неодруж. мол. людей (незалежно від віку) ховали, використов. деякі весіл. обряди (одягали весіл. вбрання, вбирали весіл. гільце, пекли коровай і роздавали його на цвинтарі всім присутнім). Цього звичаю дотримують і в наш час. Небіжчика зазвичай ховають на третій день після смерті. У похорон. обрядах згідно з нар. світоглядом завжди використов. зерно, що символізує вічність усього живого: насипають у глечик, встромляють свічку і ставлять біля голови покійного. Гроші (копійки) кладуть йому в кишеню – “щоб мав за що відкупитися на тому світі”. На цвинтарі прощаються з померлим, цілуючи його в чоло і руки; не залишають у труні й не кидають у могилу живі квіти, бо “молоді люди вмирати-

муть”. Наступ. дня родичі йдуть на цвинтар і несуть наїдки, щоб пом’ян. покійника біля могили. Після похорону в оселі померлого ставлять на покутті чи вікні склянку води, накриту цілушкою хліба. Все це має стояти 9 днів, бо, за віруванням, душа померлого ще живе в хаті й споживає залишене. Поминки – через 9 і 40 днів (“дев’ятини” і “сороковини”) та рік (“роковини”). У деяких р-нах, зокрема на Лановеччині, Теробовлянщині, поминал. обід – одразу після похорону. У день поминок у церкві зранку правлять парастас, а потім у помешканні померлого влаштов. поминал. обід. Померлих поминають також на Провід. неділю й на Зелені свята, 1 листопада. У поховал. обрядах, характер. для нашого краю, є деякі елементи, відмінні від усталених в Україні, особливо помітні при похованні самогубців та утоплеників. Їх смерть вваж. гріховною, вона начебто негат. вплив. Тому таких померлих колись ховали не на цвинтарі, а на межі двох сіл або суміж. полів (а нині ховають за межею цвинтарів). Похорони чи не найповніше відтворюють обрядовість, віками сформов. у краї.

І. Дем’янова, Л. Строчень.

“ПОЧАЕВСКИЕ ИЗВѢСТІЯ”

– щоденний російськомовний часопис. Вих. 1906–09 в *Почаїв. друкарні*. Тематика – моралетич., морал.-побут.; позиції – самодержавство, нетерпимість до іновірів, ін. націй, селян. проблематика. Постій. рубрики: “Последняя почта” (корот. повідомлення різн. змісту); “По нашему краю” (інформ. з життя Волині); “Союзные дела” (відомості про діяльність “Союза Русского народа”); “Местная жизнь”, “По Вольни”, “По Вольни и Подолии”, “Объявления” тощо. Ред.-видавець – архімандрит Віталій (Максименко).

І. Дем’янова, Б. Мельничук.

“ПОЧАЕВСКИЙ ЛИСТОК”

– щотижневий журнал релігійного спрямування. Вих. рос. мовою 1887–1917 в *Почаїв. друкарні* при Почаїв. Свято-Успен. лаврі. Створ. ректор Волин. духов. семінарії В. Молодецький. Серед ред. – ієромонах *Х. Сакович*. Видання мало додатки “Почаевские вести”, “Прибавление к Почаевскому листку”, “Прибавление к Почаевскому листку: Монашеский листок”. Тематика: реліг., морал.-етич., морал.-побут., морал.-філос., мед. тощо. 1906 “П. л.” перетвор. на орган чорносотен. орг-ції “Союз Русского народа”. Відтоді видання – на шовініст. позиціях.

І. Дем’янова, Б. Мельничук.

ПОЧАЇВ

– місто районного підпорядкування (Кременец. р-ну), один із найбільших релігійних центрів Ук-

Почаївська гора.

раїни. Розташ. у пн. ч. Терноп. обл., на одній із височин *Кременец. гір*. Міськ. раді підпорядк. с. Затишшя. Відстань до рай. центру – м. Кременець – 25 км, до обл. – 65 км. Насел. 7878 осіб (2007). За грамат. формою топонім П. – присвій. прикметник, похідний від дохристиян. імені Почай. 1442 вел. князь литов. Казимир IV Ягеллончик надав масток П. кременец. війтові, 1451 передав слугі Васькові Стрільцю; згодом П. належ. панам Бережецьким, на поч. 16 ст. – замож. укр. шляхет. роду Гостських (Гойських). 1597 вдова луцьк. зем. судді Я. Гостського Ганна з Козинських (*А. Гойська*) засн. у мастку правосл. чол. Успен. монастир і виділила йому 10 волок землі (бл. 200 га) та 6 сімей підданих, які по сусідству зі с. Почаїв (нині с. Старий Почаїв) започатк. нове поселення. Це монастир. село, відоме згодом під назвами Монастирська Юридика, Фундушова Юридика, Почаївська Юридика, Юридика, становить найдавн. складо-

Загальноосвітня школа I–III ступенів.

ву ниніш. м. Почаїв. 1602 масток П. передали від Гостських польс. шляхет. роду Фірлеїв, 1662 – Тарновським. У 2-й пол. 17 ст. Тарновські осадили під монастирем с. Новий Почаїв, 2-й пол. 18 ст. – с. Березина. Бл. 1730 при монастирі засн. *Почаїв. друкарню*. 1778 граф Ян-Амор Тарновський виклопотав у короля С. Августа привілей на осадження в мастку П. м-ка, яке отрим. назву Новий Почаїв. За 3-м поділом Речі Посполитої (1795) тер. П. відійшла до Рос. імперії. Спочатку Нов. Почаїв належ. до Дубен. повіту, під час наступ. адмін.-тер. розмежування – Кременец. пов. Волин. губ. 1802 Тарновські заставили це м-ко і с. Березина Почаїв. монастиреві, 1842 за указом імператора монастир.

с. Юридика і заставні поселення перейшли у відання палати держ. майна, 1858 – остаточно приєдн. до держ. маєтків. У 1-й пол. 19 ст. графи Ржищевські осадили по сусідству з Нов. Почаєвом с. Нов. Тараж, або Рідкодуби (нині належ. до Почаєва). У результаті селян. реформи 1861 м-ко Нов. Почаїв стало центром Почаїв. волості. Наприкін. 19 ст. до цієї адмін.-тер. одиниці належ. 22 насел. пункти, об'єдн. в 15 сільс. громад. Переважна більшість населення м-ка Нов. Почаїв та сіл Юридика, Березина і Нов. Тараж займалася с. госп-вом, частина – торгівлею, дехто працював у майстернях Почаїв. лаври. Із навч. закладів на поч. 20 ст. в Нов. Почаєві – двоклас. церковнопарафіял. школа та школа грамоти. 24 серпня 1915 Нов. Почаїв, який після поч. 1-ї світ. війни опинився в прифронт. смузі, зайняли австро-угор. війська, влітку 1916 – рос. армія. В лютому 1918 Нов. Почаїв зайняли нім. війська, у червні 1919 – більшовики, у серпні – 1919 – поляки, яких 26 липня 1920 знову витіснив більшовики, 8 вересня 1920 – польс. війська. На поч. 1930-х м-ко Нов. Почаїв поділ. на 2 насел. пункти – м-ко Почаїв, де майже 2/3 насел. – євреї, і с. Нов. Почаїв.

Пам'ятник Т. Шевченку.

Осн. заняття – землеробство. 1920–39 м-ко – центр Почаїв. гміни Кременец. пов., утвор. в межах дореволюц. волості. У вересні 1939 тер. П. зайняла ЧА. На поч. 1940 м-ко отрим. статус смт і стало центром новоутвор. Почаїв. р-ну. Почала вих. рай. г. “Почаївська правда”. На основі майстерень, відібраних у Почаїв. лаври, створ. рай-промкомбінат. 30 червня 1941 П. зайняли нім. війська. За роки окупації гітлерівці знищили понад 2,5 тис. цивіл. жителів. 20 березня 1944 у насел. пункт вступили війська 1-го Укр. фронту. 1948 в селах Нов. Почаїв, Юридика і Нов. Тараж створ. колгоспи (ім. Хрущова, ім. Жданова та ім. Мічуріна), які 1950 об'єдн. в госп-во ім. Жданова. 1950-і ці села об'єдн. в поселення під назвою Почаїв, за яким залиш.

Приміщення ПТУ.

статус смт. 1957 став до ладу плодоовоч. консервно-сушил. з-д. Наприкін. 1962 П. втратив роль рай. центру, але на розвитку поселення це мало позначилося. 1963 тут відкрили ПТУ, 1964 райпромкомбінат реорганіз. у ф-ку госпобут-товарів, 1966 один із її цехів перетворили на взуттєву ф-ку (1981 реорганіз. у ВО “Іква”). 8 травня 1978 смт надали статус міста; міськ. раді підпорядк. села Ст. Почаїв і Загиштя; 1992 в с. Ст. Почаїв утвор. окрему сільраду. 1990-і підпр-ва звузили або згорнули діяльність. Нині в П. частково функціонують: ТОВ “Фабрика “Іква” і ТОВ “Пластик”. У місті є Почаїв. Свято-Успен. лавра, Почаїв. Свято-Духів. монастир та Почаїв. духовна семінарія, парафіял. Свято-Миколаїв. церква; ЗОШ I–III ступ., ПТУ, рай. лікарня, Почаїв. істор.-худож. музей, Буд. культури. У Почаєві народ. художники І. Лазарчук, І. Хворостецький, О. Шатківський; працювали художники Л. Долинський, А. Лазарчук, О. Якимчук, рос. архітектор О. Шусєв. 1846 за доруч. Київ. археогр. комісії Почаїв відвідав Т. Шевченко. На тер. П. знайд. крем'яні знаряддя праці доби неоліту.

В. Собчук.

ПОЧАЇВСЬКА ДРУКАРНЯ

– видавничий заклад у м. Почаїв, важливий осередок українського культурного життя 18 – початку 19 століть. 12 березня 1618 в мандрів. друкарні, ймовірно на тер. монастиря, К. Ставровецький (Транквіліон) надрук. кн. “Зерцало богословії”. Бл. 1730 при монастирі василіян засн. друкарню заходами Луцьк. греко-катол. єпископа Ф. Лубенецького-Рудницького та ігумена Г. Козубського. 1-е вел. книжк. видання П. д. – “Службник” (1735). Окрім літург. кн., вид. проповіді, повчання, панегірики, підручники. До найважл. друків належ. зб. “Гора Почаївська”, де вміщ. житіє Іова Заліза (Іова Почаївського), нотний Ірмологіон (1766 і 1775), зб. повчань і проповідей “Народовіщані” (1-е вид. 1768), “Богословія наравоучительная” П. Антуана (1-е вид. 1776), “Богогласник” та “Біблію” (1798, передрук із київ. видання). Наприкін. 18 ст. П. д. – єдина, що випускала книжки укр. мовою, близькою до розмовної (правила добро-

Приміщення колишньої
Почаївської друкарні.

го тону “Політика світська”, радник І. Лемкевича “Книжниця для господарства...”, “Науки парохіяльні” Ю. Добриловського, 1792, 1794 та ін.). Латин. мовою надрук. посібн. з граматики, риторики та філософії, документи з істор. укр. церкви, каталоги ченців; польс. – посібн. з фізики й геометрії, кн. про мінерал. води, вірші, п’єси і промови польс. письменника В. Жевуського. Також випущ. книги на замовл. рос. старообрядців. 18 – поч. 19 ст. П. д. вид. більше оригінал. творів укр. письменників, ніж усі інші друкарні в Україні. Всупереч вказівкам ієрархії П. д. підтрим. зв’язки з Києво-Печер. друкарнею, обмін. з нею працівниками і виданнями, сприяла в пошир. книг. Префекти (кер.) П. д.: А.-А. Громачевський, С. Коберський, ред. і коректори А. Лясковський, А. Сіницький. До оформл. друків залуч. відомі гравери А. Голота, А. та Й. Гочемські, Ф. Стрільбицький. У почаїв. друках уперше застос. курсив. Євангеліє 1759 важило 16 кг. 2-га пол. 19 – поч. 20 ст. (до 1914) П. д. вид. реліг. літ-ру, збірки пісень (у т. ч. перевид. “Богогласника”), г. “Волинські єпархіальні відомості”, “Почаевские известия”; ж. “Почаевский листок”.

В. Ханас, Г. Чернихівський.

ПОЧАЇВСЬКА ЛІПА

– вікове дерево, ботанічна пам’ятка природи місцевого значення. Зростає в м. Почаїв Кременец. р-ну біля адмін. будинку Почаїв. лісництва на вул. Липовій. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 554 від 21. 12. 1974. Перебуває у віданні Почаїв. комбінату комун. підпр.-в. Пл. 0,02 га. Під охороною – липа широколиста віком понад 360 р. і діам. 200 см, має істор.-культур., наук. та естет. цінність.

І. Бай.

“ПОЧАЇВСЬКА ПРАВДА”

– газета. Орган Почаїв. райкому КП(б)У і рай. ради депутатів трудящих (нині м. Почаїв належ. до Кременец. р-ну). У ДАТО зберіг. номери за 1945–50.

Б. Мельничук, Б. Хаварівський.

ПОЧАЇВСЬКА СВЯТО-УСПЕНСЬКА ЛАВРА

– чоловічий монастир на Тернопільщині (нині належ. УПЦ МП). Засн. київ. монахи – втікачі

від татаро-монголів (1240); заслуг. на увагу повідомлення (1629) укр. вченого М. Смотрицького про виникнення монастиря 9 – поч. 10 ст. після хрещення (872) Галичини і Зх. Волині. Історія з монахами-втікачами стосується і Зарвалиць. святині, що свідчить про киевоцентрист. спрямування укр. народу, який осмислював

Почаївська Свято-Успенська лавра.

свою соборність під покровом (заступництвом) Пречистої, коли під її омофор посвятив (1037) Русь-Україну Ярослав Мудрий. Збережені в істор. пам’яті монастиря “чуда Пресв. Діви Марії” – з’явлення Божої Матері (1261; відтоді зберігся слід її правої стопи, з якого витікає цілюща (свята) вода), чудотвор. ікона Богоматері (1597, перед. монастиреві Г. Гостська (А. Гойська) та нетлін. мощі преподоб. ігумена Іова Почаїв. (зарах. 1659 до святих УПЦ) – стали нац. святинями укр. народу. За життя ігумена на вершині Почаїв. гори фундатори Ф. і Є. Домашевські збуд. (1649) вел. мур. церкву св. Трійці, де зосередж. нац. святині – символи соборності укр. народу; перед ними просили благословення козац.-селян. полки, прямуючи на битву під м. Берестечко (1651, нині Горохів. р-ну Волин. обл.) “за віру і народ руський”. 1721–1831 монастир належав УГКЦ. Незваж. на політику тотал. окатоличення і спольщення згідно

Капличка.

Дзвіниця Свято-Успенської Почаївської лаври.

з “Проектом на знищенє Русі” (1717 і наступні роки), Почаїв. святиня в Правобереж. Україні аж до Засяння орієнтувала на інтеграцію укр. нац. свідомості, підтрим. і збагач. духовність народу. Протягом греко-катол. періоду в історії монастиря при ньому засн. *Почаїв. друкарню*, вид. книги 187 назв, переважно церковнослов’ян. і нар. мовами богослужб., госп. і навч.-шкіл. змісту, в т. ч. “*Богогласник*”. При монастирі діяли школи: загальноосвіт., іконопису, регентів, де навчалися жителі навколиш. регіонів, а також міст Вільно (нині Вільнюс, Литва), Гродно (нині Гродна, Білорусь) та ін. У монастирі спорудж. й оздоблено Успен. собор (1771–82) на кошти графа *М. Потоцького*. За його клопотанням з благословення Апостол. Престолу короновано (1773) ікону *Божої Матері Почаївської*. Жертвували монастиреві князі *Вишневецькі*, *Збараські*, шляхтичі *Малиновські*, *Калиновські*, *Долинські* та ін. 1831 монастир захопили царс. війська, які вигнали з нього монахів-василіян. Наповнений вихідцями із монастирів москов. православ’я монастир (від 1833 – лавра) став осередком русифікації краю та пошир. москвофільства в Галичину, Буковину, Закарпаття. За пожертви москов. царів і знаті лавра перетвор. на могут. екон. та ідеол. центр РПЦ. На поч. 20 ст. вона мала 1370 десятин землі, вел. з-д свічок, іконописну майстерню, потужну друкарню, яка насадж. імпер. ідеї москов. православ’я. Нині Почаїв. Свято-Успен. лавра – місце паломництва прочан та цінителів культури. 2006 в Тернополі видано ілюстр. нарис *В. Балуха*, *Г. Чернихівського* “Почаївська Свято-Успенська Лавра”.

А. Гудима.

ПОЧАЇВСЬКИЙ СВЯТО-ДУХІВСЬКИЙ МОНАСТІР

– православний чоловічий монастир (нині належ. до Тернопільсько-Кременецької єпархії УПЦ МП). Виник 1903 як скит *Почаїв. Свято-Успен. лаври*; 1959 закритий; 1991 – відновив діяльність; 1996 – статус окрем. монастиря. Споруди в неорус. стилі; найголовн. – Святі ворота, храми Св. Духа і прп. Серафима Саровського (одна споруда) та церква Всіх святих.

В. Собчук.

ПОЧАПИНЦІ

– село у Тернопільському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Забойки. У зв’язку з пересел. жителів х. Ковалівка вивед. з облік. даних. Розташ. на берегах р. Руда, за 9 км від обл. центру і 5 км від найбл. залізн. ст. Вел. Ходачків. Через П. проліг автошлях Тернопіль–Бережани. Насел. 712 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1472 як Тенятники. 1671 у своєму “Щоденнику...” запис про П. залишив *Вердум Ульріх фон*. Діяли “Просвіта”, “Рідна школа”, “Сільський господар” та ін. т-ва, кооператива. Є церква св. Онуфрія (1938, мур.). Спорудж. пам’ятник воїнам ЧА, полеглим 1944 у боях за П. (1953), могилу полеглим 1947 від голодомору (2007). Працюють ЗОШ 1–3 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, торг. заклади. У П. проживав громад. діяч, письменник *М. Шарк*. 2007 на фасаді місц. школи відкр. мемор. табл. *М. Рудакевич* (автор – *З. Кітибіда*), яка тут навчалася. Пobl. П. виявл. археол. пам’ятки черняхів. культури.

Б. Мельничук, В. Уніят.

ПОЧИГАЙЛО

Ярослав (псевдо “Крук”; 1922, с. Боків, нині Підгаєц. р-ну) – учасник національно-визвольних змагань. Станичний, згодом рай. провідник Юнацтва ОУН. Перебував на офіцер. вишколі у Карпатах. Від 1944 – сотенний сотні “Лісовики” військ. округи “Лисоня” УПА. 1947 відправл. зі завданням у Сх. Україну; подальша доля невідома.

Б. Мельничук.

ПОЧІНОК

Василь Якович (05. 05. 1935, м. Новоград-Волинський, нині Житомир. обл.) – артист балету, балетмейстер. Засл. прац. культури УРСР (1967). Лауреат декади укр. мист-ва в м. Москва (1960, нині РФ), Всесоюз. конкурсів худож. самодіяльності (1967, 1977). Закін. Київ. ін-т театр. мист-ва (1974, нині ун-т театру, кіно і теле-

бачення). Артист Житомир. нар. хору "Льонок" (1958), орг-тор і балетмейстер ансамблю пісні й танцю "Полісся" (1958–68, Новоград-Волинський). Згодом – у м. Тернопіль: худож. кер. нар. танц. ансамблю "Промінь" пед. ін-ту (нині ТНПУ, 1986–

98); худож. кер. дит. фольклор. т-ва "Оберіг" (1986–99, обл. центр. дит. і юнац. творчості); від 2001 – балетмейстер театру фольклор. укр. танцю "Неопалима купина" ВПТУ № 4. Записав і поставив танці "Радуйся, земле", "Забави, танці Тернопільщини", "Дзвони Молоткова", "На Юрову росу" та ін. Колективи під кер-вом П. виступ. в Україні й за кордоном.

Б. Петраш, Т. Цибульська.

ПОЧІНОК

Ігор Мирославович (25. 03. 1949, с. Купчинці Козів. р-ну) – спортсмен, тренер (біатлон, лижні гонки). Батько *О. Починка*. М. сп. СРСР з лижн. гонок (1972), біатлону (1977). Засл. тренер УРСР (1983), суддя міжнар. категорії (1999), засл. прац. фіз. культури та спорту України (2002). Сріб. і бронз. призер чем-ту УРСР із лиж. гонок (1972), чемпіон із біатлону Спартакіади УРСР (1978). Закін. Терноп. пед. ін-т (1972, нині ТНПУ). Від 1974 – тренер, ст. тренер Терноп. ФСТ "Колос", ДЮСШ. Тренер юніор. та молодіж. зб. команд СРСР (1985–91), жін. зб. команди України з біатлону (1992–98), ст. тренер параолімп. команди України з лиж. гонок та біатлону (2000–02), яка здобула 12 нагород на Зим. параолімп. іграх (2002, м. Солт-Лейк-Сіті, США). Вихованці П. отрим. на першостях та чем-тах світу 29 нагород, із них 11 – золотих. Підготував 22 м. сп. міжнар. класу, СРСР, України.

П. Бубній, Л. Никифорів.

ПОЧІНОК

Олександр Ігорович (23. 09. 1979, м. Тернопіль) – спортсмен (біатлон). Син *І. Починка*. М. сп. України (1998). Засл. тренер України, ст. тренер Терноп. ДЮСШ. Закін. ТАНГ (нині ТНЕУ). Бронз. призер чем-ту Європи серед юніорів (1999). Багатораз. переможець юніор. першостей України. Чемпіон України в естафет. гонках (2001, 2002). Виступав за ЗС України та ФСТ "Колос". Тренери – М. Феник та І. Починок.

Г. Гунтік, В. Ігнатенко.

ПОЧІНОК

Орест Євстахійович (10. 06. 1946, с. Пишківці, нині Бучац. р-ну) – педагог, громадський діяч. Депутат Чортків. міськ. ради (1994–98). Почес. грамоти Держ. центру зайнятості (1999) та Мін-ва праці й соціал. політики України (2001). Закін. Чернів. ун-т (1969, нині нац. ун-т), Укр. ін-т ринк. відносин і підприємництва (1991, м. Київ).

Працював учителем у м. Чортків, на громад. роботі (1971–88), заст. дир. Терноп. обл. філармонії (1988–89). Від 1991 – дир. Чортків. рай. центру зайнятості. Більше 10 р. – голова громад. ради директорів міськ. і рай. центрів зайнятості. Автор наук.-практ. робіт, публікацій у пресі й фах. виданнях.

О. Левченко, М. Ониськів.

ПОЧІНОК

Тимотей (26. 02. 1875, с. Угринь, нині Чортків. р-ну – 03. 11. 1962, м. Детройт, США) – громадсько-політичний діяч. Бл. 1906 емігр. до Німеччини, 1908 – до США, де в м. Сейлем побл. м. Бостон видав одне число г. "Пролетар". 1909 перебрався до м. Скрантон, тут засн. укр. відділ Соц. партії США. Від 1910 – у Детройті; від 1914 – засн. друкарні й вид. г. "Робітник" (вих. з перервами до 1917). Після 1-ї світ. війни діяльний у т-ві "Оборона України". 1930–40-і вид. часописи "Українська Пора", "Пора", "Українська Громадська Пора". 1923–24 листувався з *М. Грушевським*.

Б. Пиндус.

ПОШТА НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

– один із видів зв'язку загального користування, що доставляє періодичні видання, листи, посылки, грошові перекази, надає інші послуги. За даними ДАТО, постійне пошт. обслуговування у м. Тернопіль організ. на поч. 17 ст. Листи, посылки та ін. тоді перевоз. спец. запряжені курсори – посланці на конях, оплата залеж. від обсягу та відстані. Стара кінна пошта з конюшнями діяла у Тернополі на розі сучас. бульв. Шевченка і вул. В. Чорновола. 1 вересня 1872 в це приміщення переїхав магістрат, і буд. став відомим як міська ратуша. Наприкін. 19 ст. в наріж. буд. навпроти почала діяти нова, тоді модерна пошта, яка функціон. там до спорудж. приміщ. на сучас. вул. В. Чорновола, 1. Марками у Тернополі почали користуватися з 1 червня 1850. Перші поштівки з видами міста викон. у місц. фотосалонах, потім – друком. На найдавні. із них зафікс. первісний вигляд вокзалу, вулиць Святоіванівської, Міцкевича (Панської), Гімназійної, Ринку, Успен. церкви. На багатьох був напис “Поздоровлення із Тернополя”. Нині в області діє система Укр. держ. підпр-ва пошт. зв'язку (УДППЗ “Укрпошта”) – нац. оператора пошт. зв'язку. Завдання Терноп. дирекції “Укрпошта” – забезпечення на тер. обл. універсал. послуг пошт. зв'язку, розповсюдж. преси, надання комерц. і банків. послуг. Терноп. дирекція утвор. в результаті реформи структури у галузі зв'язку згідно з наказом Мін-ва зв'язку України № 184 від 29. 11. 1994 після роз'єдн. обл. упр. зв'язку. Завдання Терноп. дирекції – *В. Кайда* (1994–2006), від 2006 – в. о. дир. І. Сердюк. У Терноп. обл. діють: 6 центрів, 11 цехів, 503 відділ. та пункти пошт. зв'язку, поштамт, центр обробки та перевез. пошти з відомчим парком автомобілів. Щодня через пошт. відділ. Терноп. обл. доставляють і відправляють понад 40 тис. листів і бандеролей, 1300 посилок, 1500 грош. переказів, більше 100 тис. газет та журналів, виплачують пенсію майже 20 тис. осіб. У системі пошт. зв'язку працюють бл. 3 тис. осіб, у т. ч. 1400 листонош, які надають понад 60 видів послуг, серед яких нові: електрон. переказ, прийм. замовлень і доставка додому ліків, торгівля за каталогами “Товари поштою” та ін. Випущено в обіг пошт. худож. конверти та проведено спец. погашення, присвяч. видат. громад. і культур. діячам – уродженцям Тернопільщини: *О. Барвінському, І. Горбачевському, С. Крушельницькій, Л. Левицькому, О. Лятуринській, А. Манастирському, М. Паращуку, У. Самчуку, Й. Сліпому, О. Смакулі,*

З. Храпливому, В. Юрчаку та ін. 2004 вперше в історії краю випущ. пошт. марку “Тернопільська область”. Терноп. дирекція УДППЗ “Укрпошта” відзнач. дипломом “Лідер мережі зв'язку та інформатизації України-2005”.

В. Кайда, Б. Мельничук, Б. Хаварівський.

“PRÁWDA” (“ПРАВДА”)

– польський двотижневик. Одне з перших друк. видань на Тернопільщині. Вих. від 1 червня 1882 в м. Бережани. “Р.” прихильно ставилася до нац.-культур. і сусп.-політ. уподобань українців, негати́в. – до польс. шовінізму. Вийшло 7 чисел. Ред. – І. Ціховський, видавець – Ю. Стасіцький; друкарня – Ю. Ціхоцького.

В. Ханас.

“ПРАВДА ГРЕНАДІРСКАЯ”

– газета. Єдиний відом. номер вийшов 11 червня 1917 при гренадер. полку 11-ї армії, який дислок. у м. Тернопіль. Ред. І. Дзеватовський.

М. Ониськів, В. Ханас.

ПРАВЕДНИКИ НАРОДІВ СВІТУ

– звання рятівників осіб єврейської національності під час 2-ї світової війни, зокрема на території Тернопільщини. “Той, хто врятував одну душу, врятував світ” – ці слова вигравій. на медалі, що отримує Праведник народів світу (мовою іврит “хасидей уммот га-олам”). 1953 за рішенням Кнесету – парламенту держави Ізраїль створ. спец. орг-ція для увічн. пам'яті мучеників та героїв – євреїв і тих представників ін. народів, які боролися за виживання знищуваних. За процедурою присвоєння почес. звання врятовані надсилають до спец. відділу наук. та освіт. установи “Яд-Вашем” свої заяви – свідчення про рятівників; ці заяви підтвердж. 2 свідки. Звання “П. н. с.” нині надано понад 7-и тис. рятівників євреїв – чоловікам та жінкам різних національностей із країн Європи. Ентузіаст пошуків, д-р мед. наук *Е. Бергер* опубл. на стор. г. “*Русалка Дністрова*” (грудень 1994) перелік усіх відомих на той час Праведників Тернопільщини: Г. Андрушевська (с. Ступки), М. Бендина, Я. Біла (с. Хлопівка), Р. та Ю. Білецькі (с. Завалів), А. і С. Блажкевич (х. Сабашиха), К. Богуцька (м. Борщів), П. і А. Бурак (х. Давидів), Г. Вербицька (с. Смиківці), В. та Л. Вертепні (с. Мал. Ходачків), М. та З. Вичерк, І. Синенька (м. Бучач), К. Вихопець, Г. і Т. Концевич (м. Бережани), Й. і В. Кравчуки, М. Кулик, О. та Г. Сайки, О. й З. Сердюки (м. Тернопіль), Д. та О. Ворона (м. Хоростків), С. Гаврон (с. Кровинка), Гайдукевич, К. Сікорська (м. Підгайці), Ю. і М. Гринчишини, Г. та С. Грокольські (м. Копи-

чинці), М. Дзюбатий (с. Довжанка), Г. й Г. Івасюки (с. Стрільківці), Г. Ковальчук (с. Андрушівка), А. Концевич (м. Бережани), К. Легка, М. та К. Леськів (с. Озерна), Ф. та Н. Лопатинські, М. Огірок (смт Микулинці), Ян Малиновський (с. Петриків), Р. Можарський (с. Іванівка), О. та С. Момотюки, К. та Ф. Сігнатовичі, В. та Є. Скоцень (с. Панівці), К. та Ф. Сребро, С. Стефановська (м. Збараж), А. Сухінський (м. Зборів), І. та Р. Трац (с. Коханівка), Г. та Г. Тимусі, В. та П. Хаварівські (с. Гумніська) й ін. Нові свідчення продовж. розглядати в “Яд-Вашем”.

І. Івшина, Ю. Ковальков.

“ПРАВОСЛÁВНА ВОЛÍНЬ”

– релігійний часопис. Орган Волин. духов. консисторії. Започатк. у м. Житомир 1917. 1921–22 вих. у м. Кременець двічі на місяць укр. мовою.

Г. Чернихівський.

ПРА́ЗЬКА (ПРАЗЬКО-КОРЧАЦЬКА)

КУЛЬТУ́РА

– ранньослов'янська культура (5–7 ст.), пам'ятки якої виявлені на території Тернопільщини. Відкрили С. Гамченко (кін. 19 – поч. 20 ст.) біля с. Корчак Житомир. обл., І. Борковський (1940) на тер. м. Прага (Чехія); відомості про носіїв П. к. узагалн. І. Русанова. Для П. к. характерні невел. неукріпл. поселення, незначні за площею городища і ґрунт. та підкурган. поховання з трупоспаленням. Залишки кремації вміщували у глин. горщики-урни або зсипали в ямку. Представники культури жили в квадрат. напівземлянках пл. 6–20 м² зі зрубною чи стовп. конструкцією. Дерев. каркас двосхил. даху обшивали соломомою або очеретом. Долівка – земляна, добре втрамбована. Печі склад. переважно з каменю, трапл. і глинобитні. Біля жител розташ. госп. споруди. Насел. займалося орним землеробством, про що свідчать знахідки кам. круглих ротац. жорен для перемел. зерна, заліз. лемешів, кіс-горбуш, серпів тощо. Розводили вел. рогату худобу, свиней, овець, кіз, коней, займалися залізобоб., ковальс., ювелір., гончар. та ін. ремеслами. Кераміка – ліпні горщики, сковорідки. На тер. Терноп. обл. виявл.: 1 городище, 10 поселень і ґрунт. могильник із трупоспаленням.

М. Ягодинська.

“ПРА́ПОР ВО́ЛÍ”

– газета. Орган Зборів. райкому КП(б)У і рай. ради депутатів трудящих. У ДАТО зберіг. номери за 1945–49. Нині в м. Зборів вих. рай. г. “Зборівська дзвіниця”.

Б. Мельничук, Б. Хаварівський.

“ПРА́ПОР КОМУНÍЗМУ”

– газета. Орган Гусятин. райкому КП(б)У і рай. ради депутатів трудящих. У ДАТО зберіг. номери за 1951–61. Нині у смт Гусятин вих. рай. г. “Вісник Надзбруччя”.

Б. Мельничук, Б. Хаварівський.

“ПРА́ПОР ПЕРЕМО́ГИ”

– газета. Орган Великодедеркал. РК КП(б)У і рай. ради трудящих Великодедеркал. р-ну (нині с. Вел. Дедеркалі Шумс. р-ну). В ДАТО зберіг. номери за 1945–47, 1949–56.

Б. Хаварівський.

“ПРА́ПОР ПЕРЕМО́ГИ”

– газета. Орган Пробіжн. РК КП(б)У і рай. ради трудящих (нині с. Пробіжна Чортків. р-ну). В ДАТО зберіг. номери за 1945–59.

Б. Хаварівський.

“ПРА́ПОР ПЕРЕМО́ГИ”

– газета. Орган Терноп. обкому КПУ і обл. ради трудящих при Кременец. тер. колгоспно-радгосп. упр. В ДАТО зберіг. номери за 1962. Нині у м. Кременець вих. рай. г. “Діалог”.

Б. Мельничук, Б. Хаварівський.

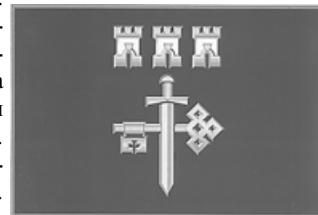
“ПРА́ПОР СОЦІАЛÍЗМУ”

– газета. Орган Зборів. РК КП(б)У і рай. ради трудящих. У ДАТО зберіг. номери за 1950–62. Нині у м. Зборів вих. рай. г. “Зборівська дзвіниця”.

Б. Мельничук, Б. Хаварівський.

ПРА́ПОР ТЕРНО́ПІЛЬСЬКОЇ О́БЛАСТІ

– символічний знак, що виражає історичні та духовні традиції Тернопільщини. Разом із гербом становить офіц. символіку органів місц. самоврядування та виконав. влади Терноп. області. Затвердж. рішенням Терноп. обл. ради № 317 від 21. 12. 2001 із доповненнями, внесен. її рішенням № 203 від 18. 11. 2003. Згідно з “Положенням про зміст, опис і порядок застосування символіки Тернопільської області”, П. Т. о. – прямокут. полотнище зі співвідношенням 2:3, на якому розміщ. істор. символи: вгорі на жовтій горизонт. смузі (висота 1/3 висоти прапора) – три білі вежі, на синьому фоні з вільного краю – нахрест золотий меч (вертикально, вістря до низу) та ключ (горизонтально, борідкою до древка і донизу). Власник прапора – Терноп.

обл. рада, де зберіг. еталон. зображення та оригінал. 5 січня 2006 на сесії обл. ради освяч. Держ. прапор України і прапор-герб області, що золот. нитками виткали умільці краю. П. Т. о. вивішують на буд. або піднімають на шоглі перед буд. Терноп. обл. ради та ОДА, його можна вивішувати на будівлях органів місц. самоврядування Терноп. обл.; ін. установи, орг-ції, підпр-ва, об'єдн. громадян, фірми тощо можуть піднімати П. Т. о. у дні держ. та місц. свят, під час урочистих церемоній і заходів. Зображення П. Т. о. використ. як елементи святк. оформлення насел. пунктів області; на почес. грамотах, вітал. листах, пам'ят. адресах, важл. документах, дипломах обл. творч. премій, обл. відзнаках у різних сферах; під час провед. обл. орг-ціями регіон., госп., політ., культур., спорт. та ін. заходів; офіц. делегації Терноп. обл. в загальноукр., міжнар. заходах і сфері політики, бізнесу, культури та спорту.

Г. Яворський.

“ПРАЦЯ”

– україномовний рукописний самвидавний часопис. Вид. учні Укр. держ. г-зії у м. Тернопіль 1905–06. Розмнож. на гектографі.

В. Окаринський.

ПРАШКО

Іван Васильович (01. 05. 1914, м. Збараж – 28. 01. 2001, м. Мельбурн, Австралія) – релігійний діяч.

Д-р богослов'я (1944). Дійс. чл. НТШ (1965), чл. Укр. істор. т-ва. Зол. Хрест “За особливі заслуги для церкви і народу” (відзнака Гол. управи Братства колиш. вояків 1-ї Укр. дивізії Укр. Нац. Армії), Орден Британ. імперії (1982). Почес. громадянин м. Збараж (2001). Закін. Збараз. г-зію (1931). Навчався на філос. ф-ті Богослов. акад. у м. Львів. Від 1937 – в Італії: студіював в ун-ті Урбаніум у м. Рим; у квітні 1939 рукопоклад. у сан священника; згодом навчався в Понтифік. орієнтал. ін-ті, де здобув ступінь доктора. 1944–50 працював в Укр. допомог. ком-ті; священник, опікун військовополонених 1-ї Укр. дивізії Укр. Нац. Армії та укр. переселенців в Італії. Від 1950 – в Австралії (м. Мельбурн), душ-

пастир у штатах Вікторія, Тасманія. Засн. у Мельбурні церк. громади: братство св. апостолів Петра і Павла (1950), Братс. школу ім. митр. Шептицького (1951), у Вікторії – Шкіл. раду (1952), яка започатк. Укр. центр. шкіл. раду в Австралії (1954). Долучився до буд-ва 11 церков, орг-тор укр. субот. шкіл та церк.-громад. т-в. Від 1958 – апостол. екзарх для українців Австралії, Нової Зеландії та Океанії; єпископ із осідком у Мельбурні. Сприяв створ. тут кооперативи “Дністер”, засн. вид-ва “Провіта”, співзасн. 1-го церк. часопису “Церква і життя” (1960), єпарх. музею та б-ки. Від 1982 – 1-й єпарх. УГКЦ. Автор богослов. праць. 1967–92 кілька разів побував в Україні, зокрема в Збаражі та ін. насел. пунктах Тернопільщини; співініц. встановл. пам'ятника Д. Клячківському в м. Збараж, автор спогадів про нього та ін. діячів. 2002 у м. Тернопіль вийшла кн. о. М. Бедрія “Єпископ Іван Прашко і Збаражчина”.

Б. Головин, Б. Мельничук, о. М. Шаварин.

ПРЭЙЗНЕР

Станіслав (Preyzner Stanislaw; 15. 05. 1911, м. Тернопіль – р. і м. см. невід.) – польський художник. Навчався в АМ у м. Варшава (1930–36, Польща). Автор фресок, мозаїк, скульптур, графіки на військ.-мор. теми; оформив у Варшаві фойє камер. театру. Працював як етнограф.

С. Ткачов.

ПРЕСА ТЕРНОПІЛЬЩИНИ

– друковані та рукописні періодичні (газети, журнали, бюлетені) й неперіодичні (брошури, листівки, альманахи) видання краю. 10 лютого 1878 в м. Тернопіль вийшла г. “Podolanin”. 26 червня 1879 М. Ландау засн. часопис “Świt”. Почали вих. польс. двотижн. “Prawda” (1 червня 1882), “Dzwonie” (1887, обидва – м. Березжани), “Głos Podolski” (1890, Тернопіль) та ін. У червні 1892 вид. 1-й том “Rocznika Kółka Naukowego Tarnopolskiego”, що започатк. період. наук. видання. На поч. 1900-х у Тернополі вих. “Tygodnik Podolski” (1901), єврей. часопис “Tygodnik Tarnopolski” (1903–04), двотижн. народовців “Руський голос” (від січня 1904), тижн. “Głos Polski” (1904–39). 1904 на Тернопільщині започатк. укр. видання “Молодіж” (1904–06), двотижн. “Подільський голос”, двомов. тижн. “Służba Dworska” (1905). Укр. гімназисти на гектографі вид. ж. “Перший Промінь” (1905–07), “Праця” (1905–06), “Ідея” (1905–07), у червні – серпні 1906 вийшли кілька чисел “Słowa Żydowskiego”, 1907 вих. тижн. со-

ціаліст. орієнтації “Червоний прапор”, 1909–12, 1928–30 – г. “Подільський голос”. Від 1911 в Тернополі вих. двотижн. “Kurier Tarnopolski”, “Mieszczanin”, “Подільське слово” (до грудня 1912), москвофіл. тижн. “Русская Воля”. У м. Теревовля 1914 – часопис “Ziemia Trembowlaska”. Під час 1-ї світ. війни видання газет призупинено. 11 червня 1917 у Тернополі побачив світ єдиний номер г. “Правда гренадерская”. Від листоп. 1918 вих. газети “Голос Поділля” – уряд. вісник повіт. укр. комісаріату, “Українські вісті” (обидві – Тернопіль), “Збаразьке слово” (Збараж), часопис укр. війська “Стрілець” (1919, ред. В. Пачовський, О. Назарук). Тоді ж започатк. газети для селян “Наша Земля”, “Український вісник”, сіоніст. г. “Das Volksblatt” (усі – Чортків), “Бережанський вісник” (Бережани), “Więści Tarnopolskie”. 1920-і в м-ку Копичинці вих. г. 41-ї стріл. дивізії 14-ї армії “Червона Галичина”, в Тернополі – г. “Більшовик”, “Вісті” (вид. *Всегалвидаву*), уряд. воєвод. “Dziennik Rządowy Tarnopolskiego województwa” (1921), двотижн. Волин. єпархіал. упр. “Православна Волинь” (1921–22), часопис “Samorząd Krzemieniecki” (1925–28, обидва – Кременець), кілька чисел г. “Przegląd Podolski” (1925), “Echo Podolskie” (1926–27), неперіод. – “Słowo Żydowskie”, “Z Marszałkiem” (1928), часопис “Громадянин” (1928–31, усі – Тернопіль), “Ziemia Skalańska” (1928, м. Скалат), укр. літ. двотижн. “Сяйво” (1930), укр. часописи “Громадянин”, “Наша думка”, “Чар-зілля”, “Плуг” (1932; усі – Тернопіль), відновл. вид. тижн. “Słowo Żydowskie”, друк. щомісячники “Echo Nauczycielskie”, “Gawędy Podchorążych” (обидва – 1931). У містах Бережани вих. місячник “Głos Brzeżański” (1932), Кременець – ж. “Życie Krzemienieckie”, Теревовля – щомісяч. “Czar Wiersza” (обидва – від 1932), зборів. філія “Просвіти” вид. щомісяч. “Зборівські вісті” (1934), тижневик “Плуг”. У Заліщиках засн. тур.-мед. тижн. “Echo Zaleszczyk” (від 1934), Тернополі – “Znicz”, від січня 1936 у Чорткові – щомісяч. “Znicz Podola” – орган секції краєзн. гуртків, у Кременці – часопис “Євангельський голос”. 1938 вийшов 1-й т. “Rocznika Podolskiego” (період. наук. вид.). Від вересня 1939 у Тернополі вих. г. “Правда большевицька”. 3 жовтня того ж року побачив світ 1-й номер обл. г. “Вільне життя”. До квітня 1940 в Терноп. обл. вих. 12 рай. г. і обл. молодіж. г. “Більшовицька зміна”. 1941–44 побачили світ “Тернопільський голос”, “Кременецький вісник”, “Рідна земля”, “До перемоги”, підпіль. г. “Polak Kresowy”. Піс-

ля нім.-рад. війни відновили вихід “Вільне життя” і рай. газети. Згодом почали виходити: обл. молодіж. г. “Ровесник” (від 1967), г. Терноп. обл. ради “Відродження” (1990–91; від жовтня 1991 – “Свобода”), г. Терноп. міськ. ради “Тернопіль вечірній” (від 1990), 1-й всеукр. незалеж. тижневик “Заповіт”, ж. “Тернопіль” (обидва – від 1991), літ.-мист. культурол. г. “Русалка Дністрова” (від 1992) та ін. Від 1994 в обл. зареєстр. 385 видань, регуляр. вих. понад 60 г. і ж., у т. ч. 21 г., співзасн. яких є органи держ. влади (ОДА – “Свобода”, РДА – рай. г.); 5 вид. заснували реліг. структури – “Божий сяєч” (Терноп. єпархія УГКЦ), “Христова скеля” (єпарх. упр. Бучац. єпархії УГКЦ), “Стяг” (реліг. громада єванг.-лютер. віросповідання), “Лампада Почаївська” (Почаїв. духовна семінарія); 4 – г. ВНЗ (“Медична академія” (ТДМУ), “Студентський вісник” (ТНПУ), “Університетська думка” (ТНЕУ), “Університетські вісті” (ТДТУ); 3 – парт. орг-ції: “Наша Батьківщина” (обл. орг-ція партії “Батьківщина”) та ін. 3 – громад. орг-ції – “Дзвін” (обл. т-во “Меморіал”), “Просвіта” (тижн. Гусятин. рай. орг-ції “Просвіта”), “Дзвони Лемківщини” (всеукр. т-во “Лемківщина”), в решті вид. – засновники труд. колективи і комерц. структури. Найтиражніші г. – “Вільне життя”, “Свобода”, “Місто”, “Нова Тернопільська газета”, “RIA плюс”, “У кожен дім”. Більшість газет – інформ.-рекламні.

Х. Весна, П. Гудима, В. Ханас.

ПРЕСОВА КВАТИРА (КВАРТИРА) УСС

– підрозділ *Легіону Українських Січових Стрільців*. Організ. восени 1914 з ініціат. Ю. Буцманюка, І. Іванця, М. Угрин-Безгрішного та ін. Восени 1915 П. к. переїхала з розташ. публ. м. Мукачеве (нині Закарп. обл.) Коша УСС до х. Тудинка публ. с. Соснів (нині Теревовлян. р-ну), де перебувала до весни 1916. П. к. очолювали І. Іванець, Т. Мелень, О. Назарук, М. Угрин-Безгрішний. До П. к. належ. А. Баб'юк (*Мирослав Ірчан*), М. Гайворонський, Л. Геєц, Р. Купчинський, О. Куршас, Л. Лепкий, А. Лотоцький, Ю. Назарак та ін. письменники, журналісти, актори, художники. Ці автори започатк. жанри стрілець. пісні, поезії, преси, фото. Зусиллями П. к. налагодж. випуск “Вістника Пресової Кватири”, журналів і альманахів “Шляхи”, “Червона Калина”, “Самоохотник” (35 чч.) і “Самопал” (10 чч.), спец. поштівок. Вид. “Співанки УСС” (1915) – зб. тв. Р. Купчинського і М. Гайворонського, нариси О. Назарука “Над Золотою Липою”, “Слідами УСС”, “З кріва-

вого шляху УСС” (усі – 1916), календар-альманах на 1917 “Тим, що впали”. П. к. ініціювала зовнішнє націоналізування УСС – ініціатор введення шапок-мазепинок та укр. однострою (одягу); 1916 виготовл. стрілец. прапор із поєднанням гербів Києва і Галичини; 1917 організ. укр. театр (діяв у Галичині й на сх. Україні 1917–18, серед акторів – стрільці *М. Бенцаль, Є. Коханенко*).

Б. Мельничук.

ПРЕТВИЧ (ПРЕТФІЧ)

Бернард (Pretficz Bernard; р. і м. н. невід. – поч. 1564, с. Шарівка, нині Ярмолин. р-ну Хмельн. обл.) – польський полководець. Батько *Я. Претвича*. 1540–52 польс. королева *Бона* признач. П. старостою в м. Бар (нині Вінн. обл.). Успішно боровся з татарами і турками, здобув бл. 70 перемог. 1545 взяв штурмом м. Очаків (нині Миколаїв. обл.). 1552–61 переведений на староство в м. Теробовль (нині Теробовля), передане за заслуги перед короною П. і його синові Якубу пожиттєво. 1555 заснував с. Мшанець, нині Теробовлян. р-ну.

М. Ковальчук.

ПРЕТВИЧ

Якуб (Pretficz Jakub; 1546, м. Бар, нині Вінн. обл. – квітень 1613, м. Теробовль, нині Теробовля, похов. у батьків. маєтку в с. Шарівка, нині Ярмолин. р-ну Хмельн. обл.) – староста теробовльський (12 липня 1561 – квітень 1613). Син *Б. Претвича*. У листопаді 1576 – учасник битви з татарами під м. Збараж. Від листопада 1592 – каштелян галиц., березня 1607 – воєвода подільський. Польс. сейм 1607 признач. П. комісаром із буд-ва замків; 1575 реставрував замок у Теробовлі.

М. Ковальчук, Вас. Ханас.

ПРЖЕВАЛЬСЬКИЙ

Микола Михайлович (12. 04. 1839, с. Кімборово, нині Смолен. обл., РФ – 01. 11. 1888, м. Каракал, нині Пржевальськ, Киргизстан) – російський мандрівник, географ, дослідник. Генерал-майор (1886). Почес. чл. Петербурз. АН (1878). Служив у Полоц. полку, який 1861 базувався в м. Кременець; дослідж. тут рослин. світ, збирав гербарії, вів спостереж. явищ природи. У “Спогадах мисливця” й “Автобіографічному оповіданні” описав Кременець та околиці, довкілля с. Тилявка (нині Шумс. р-ну).

Б. Пиндус, Г. Чернихівський.

ПРИВІДА

Олександра Олександрівна (19. 04. 1955, м. Бучач) – художниця. Чл. НСХУ (1992). За-

кін. у м. Львів уч-ще приклад. мист-ва (1974, нині коледж декор. та ужитк. мист-ва) й ін-т приклад. та декор. мист-ва (1982, нині акад. мист-в). Проживає у Львові. Працює в галузі декор. мист-ва (текстиль). Від 1974 – учасниця виставок у містах Львів, Київ, Тернопіль (квітень 1997, ТОХМ; писанки), а також у Італії, Латвії, Литві, Німеччині, Чехії.

І. Дуда, Б. Мельничук.

ПРИЙМА

Любомира Володимирівна (06. 03. 1945, смт Підволочиськ) – художник. Чл. НСХУ (1990). Закін. Львів. поліграф. ін-т (1967, нині Укр. акад. друкарства). Проживає у м. Львів. Працює в галузях живопису і графіки.

Б. Мельничук.

ПРИЙМАК

Богдан Михайлович (15. 07. 1948, с. Данилівці, Зборів. р-ну) – фотожурналіст. Чл. НСЖУ

(1981). Засл. журналіст України (2001). Лауреат міжнар. та всеукр. фотоконкурсів. Від 1972 навчався на ф-ті журналістики Львів. ун-ту (нині нац. ун-т). 30 р. працював у ред. г. “Ровесник”, “Західна Україна”; нині очолює відділ фотоілюстрації г. “Свобода”. Автор багатьох світлин в укр. і закордон. періодиці; учасник виставок худож. фотографії. Проілюстрував фотоальбом “Тернопіль” (1979), краєзн. дослідження “Галицький футбол” (1995), “Футбол Тернопілля” (2002), істор.-краєзн. нарис *Б. Новосядлого* “Буцнів. Екскурс у минуле на хвилях любові” (2006), кн. *Л. Овсянної* “Я вже не усміхнуся так...” (2004), *Д. Теличина* “Троянда на снігу” (2006) та ін. видання.

І. Дем’янова.

ПРИЙМАК

Микола Володимирович (16. 01. 1947, с. Москалівка Лановец. р-ну) – вчений. Брат *С. Приймака*. Д-р тех. н. (2001), проф. (2004). Закін. мех.-матем. ф-т Львів. ун-ту (1970, нині нац. ун-т). Відтоді в м. Київ: працював на з-ді обчислов. машин, в Ін-ті периферій. обладнання (1974–78); м. н. с. КБ “Шторм”, н. с. Ін-ту електродинаміки НАНУ (обидва – 1982–92). Від 1992 – в ТДТУ: доц. каф. біотех. систем, зав.

каф. комп'ют. наук (від 2001). Сфера наук. досліджень – теорія період. випадкових процесів і шумів, матем. статистика, імітаційне моделювання; розробив методи, що дали змогу достовірніше розраховувати споживання електроенергії; вивчає проблеми

християнства, його вплив на життя окремої особи, духов. та екон. стан держави, відповідальність духовенства перед Богом і народом за цей стан та шляхи його поліпшення. Автор більше 100 наук. праць. Чл. редколегій ж. “Вісник ТДТУ”, “Комп'ютинг”.

Х. Весна.

ПРИЙМАК

Михайло Федорович (1886, с. Гаврилівка, нині Надвірнян. р-ну Івано-Фр. обл. – р. і м. см. невід.) – педагог, письменник, громадський діяч. Закін. учит. семінарію в м. Заліщики. Працював учителем на Станіславщині (нині Івано-Фр. обл.), Лемківщині (нині Польща). Займався етногр. дослідж., надсилав їх *В. Гнатюкові*. Під час 1-ї світ. війни – в австр. армії, рос. полоні. Працював у Мін-ві освіти УНР (м. Київ). Доброволець Січ. Стрільців (писар сотні, полку, ком-р поїзда, лектор у м. Кременець). 1920 поверн. у с. Дубне Новосанч. пов. (нині Польща), продовжував учителювати. Від 1932 проживав у с. Корчин (нині Стрий. р-ну Львів. обл.). Автор кн. “Поезії” (1909), зб. новел “Кетини” (1929), п'єс “Блудний син” (1931), “У нуждарів” (1935), “Стрільцька рука” (1939), віршів, оповідань, опубл. у часописах. Уклав “Лемківський словник” (г. “Рідна мова”. – 1933. – Ч. 10, 11).

Б. Мельничук.

ПРИЙМАК

Олександра Василівна (23. 03. 1971, с. Гвізд Надвірнян. р-ну Івано-Фр. обл.) – спортсменка (дзюдо, самбо). М. сп. України з дзюдо і самбо. Закін. ТАНГ (1993, нині ТНЕУ). Багатораз. чемпіонка України, міжнар. турнірів; призерка чемпіонатів СРСР. Краша спортсменка Тернопільщини 1993. Нині проживає у США.

Г. Гунтік, В. Ігнатенко.

ПРИЙМАК

Степан Володимирович (01. 01. 1940, с. Москалівка, нині Лановец. р-ну) – вчений у галузі ядерної фізики. Брат *М. Приймака*. Д-р тех. н. (2003). Закін. Київ. геолого-розвід. технікум (1959), ф-т теорет. та експерим. фізики інж.-фіз. ін-ту в м. Москва (1970, нині РФ). Відтоді в м. Подольськ Москов. обл.: у наук.-дослід. технол. ін-ті (інженер, н. с.); від 2001 – доц. каф. математики Ін-ту економіки. Розробляє прилади і методи метролог. забезпечення температур. вимірювань у ядер. енерг. установках різн. призначення. Автор бл. 100 наук. праць.

Х. Весна.

ПРИЙМАКІ

Павло Іванович і Петро Іванович (09. 07. 1968, с. Садки Заліщиц. р-ну) – оперні й камерні

співаки. Брати-близнюки. Засл. арт. України (2005). Почес. відзнака Мін-ва культури і мист-в України (1999). Гран-прі Всеукр. конкурсу камер. виконавців у м. Хмельницький (1990), 3-я премія 1-го міжнар. конкурсу ім. М. Лисенка (1992, м. Одеса), лауреати багатьох міжнар. і всеукр. конкурсів та фестивалів, зокрема “Слов'янський базар” (1997–98, Білорусь). Закін. вокал. відділ Чернів. муз. уч-ща (1988, нині уч-ще культури і мист-в), Київ. консерваторію (1993, нині нац. муз. акад.; клас *К. Огнєвого*). Працювали у Чернів. філармонії, від 1993 – солісти Нац. опери України. У камер. репертуарі – тв. укр. і зарубіж. композиторів, укр. нар. пісні.

Опер. партії: **Павло** (тенор) – Альфред (“Травіата” Дж. Верді), Хозе (“Кармен” Ж. Бізе), Пінкертон (“Мадам Батерфляй” Дж. Пуччіні), Андрій (“Тарас Бульба” М. Лисенка) та ін. (понад 20); **Петро** (баритон) – Дон Жуан (однойм. опера В.-А. Моцарта), Онєгін (“Євгеній Онєгін” П. Чайковського), Жермон (“Травіата” Дж. Верді), Остап (“Тарас Бульба” М. Лисенка) та ін. (понад 20). Брати П. гастролювали у Вел. Британії, Данії, Іспанії, Канаді, Німеччині, Польщі, Португалії, РФ, Угорщині, Узбекистані, Франції, Швейцарії та ін. країнах. Не раз виступ. на Тернопільщині, зокрема в Заліщиц. р-ні (1994–98), містах Бучач (2000) і Тернопіль (2001). 2007 вид. зб колядок, шедрівок та віншувань із власн. репертуару.

В. Барна, Л. Щербак.

ПРИЛУЦЬКИЙ

Герман (Цві-Гірш) Наумович (1862, м. Кременець – 1942, м. Варшава, Польща) – публіцист. 1880 – вільний слухач у Київ., згодом у Берлін (Німеччина) ун-тах. Тоді ж почав друкувати статті в єврей. газетах. Від 1900 – в м. Петербург (нині Санкт-Петербург, РФ): співроб. ред. г. “Гамеліц”, згодом г. “Га-Зман”. 1905 засн. г. на ідиш “Дер вег”. Після її закриття (1906) – співроб. ред. г. “Унзер лебен”. 1910 засн. г. “Дер момент” (Варшава). Помер у гето.

І. Івшина.

ПРИМАКОВ

Віталій Маркович (18. 12. 1897, м. Семенівка, нині Черніг. обл. – 11. 06. 1937, м. Москва, нині РФ) – військовий діяч. Ордени та ін. нагороди СРСР. 1917–36 – депутат ВР УРСР, РРФСР (нині РФ), СРСР. Під час польсь.-рад. війни влітку 1920 підрозділи 8-ї кавалерій. дивізії Черв. козацтва, яка належ. до 14-ї армії під команд. П., вибили ворога з насел. пунктів – у липні: 18 – м-ка, нині смт Підволочиськ, 22 – міст Збараж, Кременець, 28 – м. Тернопіль; у серпні: 9 – м. Бучач, 19 – м. Підгайці; 17 вересня в р-ні с. Шумляни, нині Підгаєц. р-ну розгромили вел. колону поляків. 1987 Тернопіль відвідав син П. – Юрій. У Тернополі іменем П. назв. вулиця (нині – генерала М. Тарнавського).

В. Уніят, Вас. Ханас.

“ПРИНТЕРІНФОРМ”

– приватне підприємство у м. Тернопіль, що займається видавничою діяльністю. Створ. 1997, засн. і дир. – О. Гановський. Випускає книги і бланк. продукцію. Окр. видання відзнач. на міжнар. і всеукр. форумах.

Б. Мельничук.

ПРІПОТЕНЬ

Надія Семенівна (14. 10. 1928, с. Кудлаївка, нині Шумс. р-ну – 16. 12. 1999, там само) – господарниця. Герой соц. праці (1971). Працювала ланковою колгоспу в родин. селі.

Н. Халупа.

ПРИРОДНІ УМОВИ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ

– компоненти природного середовища, що впливають на господарську діяльність і життя людей. Є сприятл., несприятл. та нейтральні. До П. у. належ. геол. будова, рельєф, ґрунт. покрив, клімат, водойми, рослин. і тварин. світ. Тер. обл. розташ. на Волино-Поділ. плиті, що є ч. давньої Сх.-Європ. платформи. Її осадовий чохол становл. породи силур. віку (мергелі, глини, глинисті сланці й вапняки), девон. віку (аргіліти, пісковики, алевроліти, вапняки), крейд. віку (крейда), палеогену (кварц. піски, гіпси, бур. вугілля, мергелі, пісковики), антропогену (галька, гравій, лесоподіб. суглинки та ін.). Це сировина для вироб-ва буд. матеріалів. Поверхня області рівнинна: плоскі ділянки (Терноп. плато, *Авратин. височина* і рівнина Малеого Полісся) чергуються з горбогір’ями (*Опілля*, Кременец. горбогір’я, Товтр. кряж). Абсолютні висоти не перевищують 443 м (г. Попелиха у Бережан. р-ні), а відносні – 180 м (Кременец. горбогір’я). Це не перешкоджає госп. діяльності людей, передусім розвитку вироб-ва, транспорт. зв’язків. Деяких незручностей додає мережа ярів у Придністров’ї та Опіллі. Карст. форми рельєфу – в Товтрах та Придністров’ї, є зсуви на берегах річк. долин та схилах горбів. Клімат. умови обл. – сезон. т-ри повітря від –4,5° до –5,4° С у січні, до +18,0° – +18,8° С у липні, взимку т-ра може знижув. до –34° С, влітку піднім. до +38° С. За рік випадає у середньому в різн. ч. обл. 700 – 550 мм опадів, літо нежарке, зима м’яка, протягом остан. десятиліть клімат сухіший. Несприятл. клімат. явища (сильні зливи з градом, бурі, заметілі, пізні весняні й ранні осінні приморозки та ін.) – нечасто і не на всій тер. обл. Рівнин. рельєф та достатнє зволож. сприяють формув. густої річк. мережі. В обл. протікають понад 2400 річок і потічків, 120 із них – довж. понад 10 км. Найбільші – *Дністер* та його притоки *Серет*, *Стрипа*, *Золота Липа*, *Нічлава*, *Коропець*, *Збруч*, а також *Горинь*, *Іква* та *Вілія* – притоки Прип’яті. На річках – понад 650 ставків і 19 водосховищ. Водойми використ. для водопостачання, відпочинку населення, розвед. риби. *Прісні підзем. води* залягають у трьох водонос. горизонтах на глиб. 5–16 м, 30–40 м, 60–80 м; використ. для побут. і госп. потреб.

Мінерал. води виявл. у центр. та пд. р-нах обл.; найцін. – лікувал. джерела у Гусятин. і Теробовлян. р-нах. В обл. переваж. лісостеп. опідзол. ґрунти (ясно-сірі ліс., сірі ліс., темно-сірі ліс., чорноземи опідзол.), типові чорноземи, трапл. лучно-чорноземні, лучні, лучно-болотні, чорноземно-карбонатні та дерново-підзолисті. Тернопільщина розташ. у лісостеп. зоні. 14% пл. обл. займають ліси: на пн. – мішані (дуб.-сосн.), на решті тер. – граб., дуб.-граб. та бук.; мають ґрунтозахис., водоохорон., рекреац. значення. Степ. ділянки майже всі розорані й зайняті с.-г. культурами. Природна степ. рослинність трапляється на схилах горбів, у долинах рік, ярів і балок. Тварин. світ: горностай, ласка, дик. кабан, рись, козуля, олень, заєць, білка, тхір, перепелиця, стрепет, тетерів, куріпка, полівка та ін.

О. Заставецька.

ПРИРОДНО-ТЕРИТОРІАЛЬНІ КОМПЛЕКСИ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ

– ділянки місцевості, характерні своєрідним рельєфом, кліматом, ґрунтовим покриттям і рослинністю. Вони можуть займати невел. тер. (фації, урочища, місцевості) або значну (природ. р-ни). На тер. Терноп. обл. виділяють 9 природ. р-нів: Мале Полісся, Кременец., Бережан., Монастирис. горбогір. лісові, Товтр., Терноп., Гусятин., Лановец., Придністровський. Природ. р-ни – складова фіз.-географ. областей. Кременец. і Лановец. належ. до Північно-Поділ., Бережан. і Монастирис. – до Ростоцько-Опіл., всі інші – до Зх.-Укр. провінції лісостеп. зони. (Див. *Кременец. горбогір. ліс. район, Лановец. природ. район*). **Бережан. горбогір. ліс. р-н** розташ. на захід від р. Коропець. Поверхня р-ну погорбоквана, абсолют. вис. 350–440 м, багато ярів і балок. У минулому горби були вкриті суціл. лісами, що нині частк. знищені. Ростуть переваж. дуб, граб, бук, липа, явір та ін., на схилах – луки і пасовища. **Товтр. природ. р-н** відзнач. своєрід. ландшафтами, оскільки через нього проліг Товтр. кряж. Простяг. через тер. обл. з пн. заходу на пд. схід. Виділяється ланцюг горбів із переважно плоск. безліс. вершинами і полог. схилами, вкрит. дуб.-граб. лісами. Нерідко на поверхню горбів виходять риф. вапняки, порізані тріщинами, вирвами. **Терноп. природ. р-н** займає центр. найрівниннішу ч. області. Рівнинні ділянки використ. під с.-г. посіви та луки, у пн. і пд. ч. р-ну рельєф почленов. долинами рік, невел. горбами. Подекуди зростають діброви. **Гусятин. природ. р-н** розташ. у сх. ч. області. Ландшафти подібні до Терноп. природ. р-ну, проте дещо більші площі займають гор-

би, вкриті широколист. лісами. **Придністров. природ. р-н** розташ. у пд. ч. області. Тер. має вигляд східчастої рівнини, порізаної каньйоноподіб. долинами р. Дністер та приток. У долинах рік є яри і балки, зростають сади й виноградники. На крутих схилах, де на поверхню виходять тверді породи, ґрунт. покрив не утворюється. В підніжжях схилів – карлик. ліси скельн. дуба, білої акації, терену, шипшини та ін. У р-ні найтепліший клімат, тому тут вирощують ранні овочі, фрукти, ягоди. Мальовничі ландшафти, карст. печери, значні площі лісів сприятливі для орг-ції лікування і відпочинку людей, розвитку туризму.

О. Заставецька.

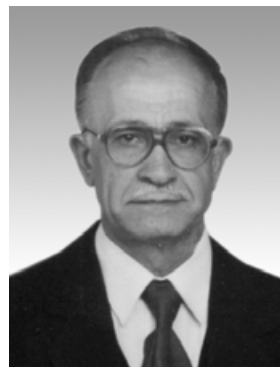
ПРИСІВЦІ

– село у Зборівському районі. Підпорядк. Млиновец. сільраді. Розташ. на лів. березі р. Мала Стрипа, за 2 км від райцентру і 3 км від найбл. заліз. ст. Зборів. Насел. 741 особа (2007). Перша писем. згадка – 1532. Діяли “Просвіта”, “Сокил”, “Сільський господар”, “Рідна школа” та ін. т-ва, кооператива. Є церква св. Різдва Христового (дерев. 19 ст.), насип. могилу Борцям за волю України (1991). Працюють ЗОШ І ступ., клуб, б-ка. У П. народ. реліг. діяч *П. Кабарівський*, вчений у галузі рільництва, громад. діяч *О. Мельник*, проживав реліг. діяч, перекладач *Є. Луцик*.

В. Уніят.

ПРИСУХІН

Модест Іванович (22. 12. 1941, м. Жданов, нині Маріуполь Донец. обл.) – педагог, скрипаль-

віртуоз, композитор. Чоловік *З. Присухіної*. Закін. Львів. консерваторію (1964, нині нац. муз. акад.). 1956–59 – кер. муз. гуртка та баяніст-аккомпаніатор Палацу піонерів та Буд. нар. творчості в м. Збараж. Від 1964 – в Терноп. муз. уч-щі: педагог струн. відділу, від 1999 – викл. англ. мови, в серед. 1980-х – ініціатор створ., диригент, соліст-скрипаль камер. оркестру. Як скрипаль-віртуоз неоднораз. учасник фестивалів польсь. музики “Квяти Подолля” (Польща), лемків. фестивалів та ін. імпрез в Україні й Польщі, концертував на батьківщині та в РФ. Автор кн. “Вивчення англій-

ської мови в музичних навчальних закладах”, “Лексика музичного мистецтва” (1-й в Україні англ. мов. навч. посіб. із теорії музики), “Курс англійської мови для музичних коледжів” (2007).

І. Дем’янова.

ПРИСУХІНА

Зіновія Ярославівна (26. 07. 1943, м. Тернопіль) – педагог, композитор. Дружина *М. При-*

сухіна. Обл. мист. премія ім. Д. Січинського (2002), лауреат обл. пісен. конкурсів “Голос серця” (1998, 2001). Закін. муз. уч-ще у м. Дрогобич (1965, Львів. обл.). Працює вчителькою (клас ф-но) в Терноп. муз. школі № 1. Авторка зб. пісень “Пісні на

слова Богдана Лепкого” (Чикаго, США; 1999), “Чотири струни” (2002), “Співає тихо коліскову мати” (2004; обидві – Т.), зокрема напис. музику на сл. *Г. Костів-Гуски*, *Б. Мельничука*, *Г. Петрука-Потика*, *Д. Чубатой*; ін. муз. творів, статей, радіо- і телепередач.

І. Дем’янова.

ПРИСЯЖНИЙ

Андрій Володимирович (07. 12. 1962, с. Товстолуг Терноп. р-ну) – громадський діяч, економіст. Чл. Ради та

Президії Федерації профспілок України. Закін. Кам’янець-Поділ. с.-г. ін-т Хмельн. обл. (1984, нині Поділ. аграр.-тех. акад.). Працював гол. економістом у колгоспі, економістом у Терноп. ВО “Облсільгосптехніка” і обл. виконкомі. Від 1987 – на профспіл. роботі: інструктор обл. ради профспілок, зав. відділу обкому профспілки прац. буд-ва і промбудматеріалів, 1991–2005 – його голова. Від грудня 2005 – голова Терноп. обл. ради профспілок.

В. Пашник.

ПРИСЯЖНИЙ

Володимир-Владислав Тадеушович (13. 02. 1946, с. Криваченці, нині Волочис. р-ну Хмельн.

обл.) – письменник, інженер. Чл. НСПУ (2004). Обл. літ. премія ім. *В. Вихруща* (2003). Закін. Львів. політех. ін-т (1969, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Працював інж. на будовах Терноп. обл. Нині – заст. голови правління ВАТ “Тернопільський кар’єр”.

Автор зб. поезій “Остання сотня” (1998), “Тиша тривога” (2002), зб. новел і оповідань “Долина днів” (2004), публікацій літ. тв. у кол. зб. і періодиці.

І. Дем’янова.

ПРИСЯЖНИЙ

Теодозій Васильович (07. 12. 1948, м. Золочів Львів. обл.) – філолог-славист, історик науки, редактор. Канд.

пед. н. (1990). Закін. пед. ін-ти у м. Дрогобич Львів. обл. (1970, нині ун-т) і Тернопіль (нині ТНПУ), Варшав. ун-т (Польща), стажувався в АН Польщі (1993–95). Працював викл. рос., укр., польс. мов у Терноп. пед. ін-ті. 1995–99 – зав. каф.

світ. літ-ри і слов’ян. мов Терноп. експеримент. ін-ту пед. освіти; згодом – доц. каф. слов’ян. мов і зарубіж. літ-ри; започатк. наук. ж. “Славістичні записки” (1996), його 1-й гол. редактор. 2004–06 – гол. ред. вид-ва “Економічна думка” ТАНГ (нині ТНЕУ). Від 2007 – доц. Кременец. обл. гуманіт.-пед. ін-ту. Коло наук. інтересів – культура мовлення, вклад ордену Пя-рив у розв. науки, освіти й культури на укр. землях у 17–19 ст. та ін. Автор 45 наук. праць, опубл. в Україні та Польщі, у т. ч. навч. посіб. “Культура дискусій” (1990), наук. розвідки “*Patium scholae* на Україні в XVII–XIX ст.” (1997), монографії “Нетрадиційний погляд на

життя і творчість Каменяра (Франко – рибалка і художник слова)”, студії “Педагогічні анекдоти як відображення думок народу про навчання і виховання нового покоління та необхідність перебудови школи”, довідн. “Вихідні відомості про наукові видання різних жанрів” (всі три – 2006); літ. перекладів із польської Є. Стемповського і Є. Гарасимовича.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ПРИСЯЖНІЮК

Борис Михайлович (20. 01. 1943, с. Олександрівка, нині Хмільн. р-ну Вінн. обл.) – журналіст, публіцист, літератор.

Чл. НСЖУ (1970). Працював ред. колгосп. багатотиражок при ред. Хмільн. рай. газети. Закін. ф-т журналістики Львів. ун-ту (1969, нині нац. ун-т). Працював у ред. обл. г. “Вільне життя” (м. Тернопіль, 1969–70), влас. кор. у Терноп. обл. респ. г. “Радянська Україна” (1970–73), зав. відділ. г. “Вільне життя” (1973–87). 1987–97 – гол. ред. тижневика “Вісник Тернопілля”. 1990 засн. і шеф-ред. приват. двомов. всеукр. незалеж. жін. г. “Чарівниця” (рос. – “Волшебница”, м. Тернопіль). Автор біограф. кн. “Людяма на добро” (1975), новел та ін. публікацій в обл. та всеукр. газетах, ж. “Дзвін”, “Україна”, “Ранок”.

Б. Мельничук.

ПРИСЯЖНІЮК

Василь Степанович (29. 11. 1955, с. Колодне Збараз. р-ну) – правник. Засл. юрист України (2002). Держ. радник юстиції 2-го класу (2001). Почес. прац. прокуратури України. Закін. Харків. юрид. ін-т (1983, нині Нац. юрид. акад. України). Від 1983 – у Волин. обл.: пом. прокурора Маневич. р-ну; від 1985 – прокурор, ст. прокурор відділу заг. нагляду обл. прокуратури; від 1991 – прокурор м. Ковель. Від 1998 – заст. прокуро-

ра Одес. обл.; 2000 – прокурор Рівнен. обл.; 2001 – прокурор Запоріж. обл.; 2002–03 – заст. Ген. прокурора України – прокурор м. Київ, чл. колегії Ген. прокуратури України. Від 2004 – прокурор м. Київ.

В. Ханас, Г. Яворський.

ПРИСЯЖНІЮК

Ігор Михайлович (24. 11. 1956, с. Голігради Заліщиц. р-ну) – господарник. Нагороди СРСР. Закін. Терноп. філіал Львів. політех. ін-ту (1983, нині ТДГУ). Працював у ВО “Тернопільський комбайновий завод”: токар, майстер, заст. нач. цеху, дир. регіон. навч. центру (1990–95). Займався приват. бізнесом. 1998–2002 – дир. Західноукр. філії фірми “Ніко” (м. Тернопіль). Від 2002 – дир. ПП “Металопрокат” (м. Тернопіль). Автор винаходів, рац. пропозицій, наук. статей, у т. ч. в закордон. виданнях.

Б. Мельничук.

ПРИХОДЬКО

Людмила Іванівна (19. 06. 1945, м. Канів Черкас. обл.) – актриса. Нар. арт. України (1993). Чл. правління СТДУ.

Сцена з вистави “Іркутська історія” О. Арбузова. Валя – Л. Приходько, Сергій – В. Бурко. 1973.

Закін. Київ. ін-т театр. мист-ва (1967, нині ун-т театру, кіно і телебачення). Працювала в обл. муз.-драм. театрах у містах Полтава (1967–70), Івано-Франківськ, Тернопіль (1970–76, нині акад. драм. театр); від 1976 – у Волин. обл. муз.-драм. театрі (м. Луцьк). Зіграла понад 150 ролей, у т. ч. на терноп. сцені: Мавка (“Лісова пісня” *Лесі Українки*), Анна (“Земля” за *О. Кобилянською*), Валя (“Іркутська історія” *О. Арбузова*), Оленка (“Голубі олені” *О. Колемійця*) та ін. У Канів. школі-г-зії, яку закін. актриса, засн. іменну стипендію Л. Приходько.

В. Барна, Г. Молицька, Л. Щербак.

ПРИШЛЯК

Василь Дмитрович (14. 01. 1929, м-ко Козлів, нині смт Козів, р-ну) – вчений-кардіолог, педагог. Засл. лікар України (1997). Канд. мед. н. (1969), доц. (1978). Чл. край. ради УЛГ Тернопільщини (1992), чл. НТШ (2001). Навчався в пед. уч-щі у м. Бережани. Закін. Омс. військ.-мед. уч-ще (1954, нині РФ), Терноп. мед. ін-т

авт. бл. 100 наук. і навч.-метод. праць, посібників.

М. Андрейчин, П. Кузів.

ПРИШЛЯК

Володимир Васильович (08. 04. 1962, с. Стриганці Бережан. р-ну) – науковець, педагог. Брат

І. Пришляка. Канд. істор. н. (1996). Чл. НТШ, Укр. істор. т-ва. Закін. істор. ф-т Івано-Фр. пед. ін-ту (1984, нині нац. ун-т). Працював учителем у с. Поточани Бережан. р-ну (1984–89). Нині – доц. каф. давн. і нової історії України Волин. нац. ун-ту (м. Луцьк).

Автор бл. 100 наук. та наук.-попул. розвідок, статей із краєзнавства, зокрема про родин. та навколиш. села в істор.-мемуар. зб. *“Бережанська Земля”* (т. 2, 1998), підручника з історії України для студентів-україністів у Білорусі.

М. Клим'юк, С. Колодницький, Б. Мельничук.

ПРИШЛЯК

Іван Васильович (17. 12. 1956, с. Поточани

Бережан. р-ну) – лікар психіатр-нарколог, психотерапевт, голкорексфлексотерапевт. Брат *В. Пришляка*. Чл. Європ. Асоц. психотерапевтів (2000), навч. тренер Укр. Спільноти психотерапевтів (груп. психоаналіз). Закін. Терноп. мед. ін-т (1980, нині ТДМУ). Від

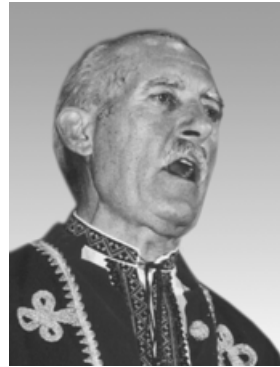
(1963, нині ТДМУ). Від 1966 – в цьому ВНЗ: асист. каф. пропедевт. терапії, доц. каф. шпитал. терапії № 1, від 1997 – доц. каф. шпитал. терапії № 2. 1980–84 – зав. курсом клініч. фармакології, 1978–97 – куратор кардіол. служби м. Тернопіль. Автор і спів-

1992 – зав. спец. амбулаторії ТОВ “Астра МІА” (м. Тернопіль). Автор наук. і наук.-попул. статей.

Б. Мельничук.

ПРИШЛЯК

Теодозій Іванович (28. 06. 1927, м. Бережани) – співак (тенор), громадсько-культурний діяч.

Золот. хрест за особл. заслуги (1995), ін. відзнаки укр. орг-цій. Навчався у Бережан. г-зії. Від 1944 – в дивізії *“Галичина”*. Гімназ. студії закін. 1947 в таборі полон. вояків 1-ї Укр. дивізії Укр. Нац. Армії у м. Ріміні (Італія), тут студіював у Ін-ті св. Йосафата. Проживав у Австрії (м. Інсбрук), США (від 1950, м. Боффало). 1951 мобіліз. на війну з Кореєю, скерований у пересув. театр. Закін. ун-т; понад 30 р. прац. інженером. Довголіт. соліст Укр. капели бандуристів ім. Т. Шевченка в м. Детройт (від 1987, США) і хору *“Бурлака”* у м. Торонто (від 1975, Канада). Із капелюю і хором виступав у країнах Пн. і Пд. Америки, Європи, не раз – в Україні, зокрема 1990, 1991, 1993, 1995, 2000, 2003 у м. Тернопіль; 9 червня 2000 – у Палаці “Україна” в м. Київ. Жертводавець на духов.-культур. потреби.

Н. Дирда, Я. Павлів.

ПРИШЛЯК

Яків (Якоб) Петрович (30. 03. 1897, с. Вікно, нині Гусятин. р-ну – 28. 04. 1932, м. Тернопіль) – діяч УВО й ОУН. Співорг-тор т-в “Луг”, “Рідна школа”, “Сільський господар” у родин. селі. Провідник УВО, ОУН Скалат. пов. (нині належ. до Підволочис. р-ну). 27 квітня 1932 з *П. Голоядом* засудж. на кару смерті через повішення за звинувач. у вбивстві агента польс. поліції, політ. діяльності, підпалюванні скирт, розповсюдж. націоналіст. літ-ри, військ. вишколи молоді та ін; вирок викон. наступ. дня. 1992 на місці поховання П. (*Микулинець. цвинтар* у м. Тернопіль) встановл. пам’ятник; у родин. селі побутує пісня про страту патріота.

І. Дем’янова.

ПРІСНІ ПІДЗЕМНІ ВОДИ

ТЕРНОПІЛЬЩИНИ

– води з мінералізацією до 1 г/л, що циркулюють у товщах гірських порід різного віку. Обл.

належ. до Волино-Поділ. артезіан. басейну, в межах якого виділяють Малополіс. і Поділ. гідрогеол. р-ни. Водонасні горизонти є у 3-х структур. комплексах: верхньопротерозой., нижньопалеозой. і мезокайнозойському. Осн. водонос. горизонт, із якого в обл. централіз. постачають воду – мергело-крейд. товща верхньокрейд. віку, менше використ. силурій. та неоген. водонос. горизонти. Прогноз. ресурси пріс. підзем. вод (ПРПВ) у Терноп. обл. – 2206 тис. м³/добу. За к-стю запасів виділяють центр. і зх. р-ни: Бережан., Бучац., Зборів., Тербовлян., Терноп., у яких ПРПВ – 170–293 тис. м³/добу. У сх. та пд. р-нах (Борщів., Гусятин., Підволочис. та ін.) ПРПВ – 36–91 тис. м³/добу. Відсоток освоєння ПРПВ в обл. невеликий – 6, у р-нах – 03–32, досягаючи піків. значення в Терноп. р-ні; у деяких р-нах (Бережан., Бучац., Зборів. та ін.) він не перевищив 1%. Показники забезпеченості ПРПВ р-нів Терноп. обл. – 0,5–5,7 м³/добу/особу (в середньому 2 м³/добу/особу). Добре забезпечені П. п. в. зх. і пн. р-ни: Бережан., Зборів., Козів., Лановец., Підгаєцький. Забезпеченість ПРПВ зменш. з пн. заходу на пд. схід. Найнижчі значення цього показника зафікс. у сх. і пд.-сх. р-нах області. Середні модулі ПРПВ (насиченість тер. адмін. р-нів ресурсами п. п. в.) змінюються: найвищі їх показники (366 і 337 м³/добу/км²) – у Бережан. і Терноп. р-нах, найнижчі – 36–60 м³/добу/км² – у Борщів., Гусятин., Заліщиц. р-нах. Із підзем. вод 2001 відібрано 106,8 тис. м³/добу, що стан. 237 л/добу/особу. Найбільшу к-сть П. п. в. витрач. на водопостач. обл. центру – 90,9 тис. м³/добу, рай. центри споживають 0,3–2,4 тис. м³/добу прісн. води. Витрати води в смт та містах Терноп. обл. – 30–70 л/добу/особу, лише в окр. містах перевищують 100 л/добу/особу (Тернопіль – 387, Ланівці – 182, Бережани – 132 л/добу/особу).

М. Сивий.

ПРІЦАК

Омелян Йосипович (07. 04. 1919, м-ко Лука, нині с. Озерне Самбір. р-ну Львів. обл. – 29. 05. 2006, м. Веслі попл. м. Бостон, США) – вчений у галузі історії, сходознавства, філології, громадський діяч, один із найвідоміших тюркологів світу. Дійс. чл. НТШ (1951), УВАН, Амер., Тур., Фін. АН, багатьох наук. т-в; почес. д-р ряду ун-тів. Чл. НАНУ (від 1990), почес. акад. НАНУ (1991). 1921–36 проживав у м. Тернопіль, тут закін. г-зію, самотужки вивчав сх. мови. Від 1936 навчався у Львів. ун-ті під кер-вом *І. Крип'якевича*. Студії продовжив у м. Київ, в аспірантурі під кер-вом А. Кримського. 1940–

41 – м. н. с. Львів. відділу Ін-ту історії України. Під час нім.-рад. війни воював, поран., потрапив у нім. полон, після втечі – оstarбайтер у м. Берлін. Навчався у Берлін. (1943–45) та Геттінген. (1946–48) ун-тах. 1948 захистив доктор. дисертацію у ун-ті м. Геттінген,

згодом – викл., 1951 – доц. у цьому ВНЗ; від 1952 – в ун-ті у м. Гамбург (усі – Німеччина). Від 1961 – у США: проф. в ун-ті м. Сіетл, 1964–89 – проф. Гарвард. ун-ту. Ініціатор створення тут Укр. наук. ін-ту (тривалий час – його дир.) і 3-х укр. кафедр – історії, літ-ри та мови (1973); засн. міжнар. ж. “Гарвардські українські студії” (від 1977; англ.). Голова Гарвард. ком-ту укр. досліджень (1968), дир. Укр. дослід. ін-ту (1973), гол. ред. Гарвард. серії українознав. досліджень. 1952 створив міжнар. наук. орг-цію – Урало-алтай. т-во, його ген. секр., 1956–58 – президент. Співорг-тор Міжнар. асоц. українців (1989), кер. її археограф. комісії, ініціатор Гарвард. Проекту Тисячоліття за монумент. серією “Гарвардська бібліотека давньоукраїнської літератури”. 1-й лауреат премії ім. А. Кримського. 1991–98 – дир. Ін-ту сходознавства НАНУ (м. Київ). Від 1992 – зав. каф. історіософії Київ. нац. ун-ту. Чл. Ком-ту з присвоєння *Нац. премії ім. Т. Шевченка*, ВУАН (США), НТШ, УВУ (м. Мюнхен, Німеччина). Від 1998 проживав у США. Автор бл. 800 наук. праць. 1990 перебував на Тернопільщині, зустрічався з викл. та студентами ТДПУ (нині ТНПУ).

Л. Щербак.

ПРОБІЖНА

– село у Чортківському районі. Центр сільради. До П. приєдн. с. Гринківці. Розташ. на берегах р. Нічлава, за 20 км від райцентру і 6 км від найбл. заліз. ст. Гадинківці. Насел. 2028 осіб (2007). Відоме від 17 ст. як власність графа А. Завадовського. 1785 П. отрим. статус м-ка в Копичинец. повіті. Діяли “Просвіта”, “Луг” та ін. т-ва, кооператива. 1940–59 – райцентр. У ніч із 4 на 5 липня 2000 внаслідок буревію без покрівлі залиш. бл. 740 будинків. Зберег. залишки синагоги. Є костюл Преображення Господнього (1900), церква Успіння Пресв. Богородиці (1907, кам.), 2 каплички, 2 “фігури” Божої

Приміщення кінотеатру.

Матері на честь скасув. панщини. Спорудж. пам'ятники на брат. могили воїнів ЧА (1954), Героєві Рад. Союзу *В. Витвінському* (1967), полеглим у нім.-рад. війні воїнам-односельцям (1975), *Т. Шевченку* (1990), скульп. *І. Мулярчук*), насип. могилу на місці захоронення 11-и УССів (1989), встановл. мемор. табл. з написом "В цьому будинку знаходилася більшовиц. катівня 1944–54 роках". Працюють ЗОШ 1–3 та 1 ступ., Буд. культури, б-ка, дільн. лікарня, відділ. зв'язку, муз. школа, дошк. заклад, кінотеатр, пошта, хлібозавод, відділ. Чортків. агропромтехніки, аграр. госп-во, 11 торг. закладів, є нар. аматор. хор. У П. працював засл. прац. культури П. Головатий, навчався лікар, громад. діяч *Я. Гіль*, проповідував реліг. діяч *В. Байрак*, перебував держ. і політ. діяч *Л. Кучма*.

Т. Малиміна-Базиляк, В. Уніят.

ПРОБЛЕМАТИЧНІ КРЕМ'ЯНІ УТВОРЕННЯ

– місце скупчення кременю в крейдових відкладах у м. Кременець. Пам'ятка природи місц. значення. Пл. – 0,1 га. В яру відслон. біла писал. крейда з крем'ян. утвореннями воск.-жовт. кольору, видовженими або зігнутими; поверхня у деяких вкрита поздовж. ребрами заввишки 2–3 мм, в інших – гладка, іноді на поверхні чітко вираж. попереч. вузли. У попереч. розрізах видно поздовж. круглий темний стержень. Довжина добутих уламків 12–18 см, діам. 3–5 см. П. к. у. нагадують уламки коренів і стебел рослин. Походж. цих утворень не встановлено, ніде в ін. місцях України їх не виявлено.

Й. Свинко.

ПРОВАЛЛЯ

– урочище, гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення. Розташ. на сх. околиці с. Новики Збараз. р-ну, біля піщан. кар'єру, за ставом. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням Терноп. обл. ради № 50 від 26. 02. 1999. Перебуває у віданні СП "Дружба". Пл. 4,7 га. Під охороною джерела, що, зливаючись, утворюють струмок – пр. притоку р. Гніздич-

на. Джерела мають оздоровче, істор. та естет. значення, водорегуляторну функцію.

І. Бай.

ПРОВОКАТИВНІ СПЕЦІАЛЬНІ ГРУПИ НКДБ

– бойові групи спеціального призначення для розгрому УПА, ліквідації політичної мережі ОУН у поєднанні з партійно-політичною роботою у західних областях України, у т. ч. на Тернопільщині. Створ. навесні 1944 з колиш. вояків УПА, підпільників ОУН, які з'явил. з повинною, й тих, котрі ухилял. від служби в ЧА. Таких агентів-бойовиків вербували тільки начальники упр. та відділів НКДБ, а також їхні заст. з опер. роботи. Спочатку їх використов. як окремих агентів-бойовиків, згодом почали формувати бой. групи особл. призначення. Спецгрупи комплектували за принципом добору агентів-бойовиків, перевірених на виконанні завдань із ліквідації ланок і чл. ОУН (у т. ч. вбивств населення, яке співчувало ОУН та УПА). Командував спецгрупою один із колиш. ватажків УПА, оперативне кер-во здійснював оператив. працівник НКДБ. Вони мали завдання: захоплення чи фіз. знищення кер. центрів або ватажків ОУН та УПА; ліквідація дрібних відділів УПА, місц. боївок ОУН і СБ; підведення формувань УПА під оператив. удар органів та військ НКДБ; знищення системи живого зв'язку; збір розвід. даних перед вел. чекіст.-військ. операціями; виявлення і знищення складів-кришок ОУН і УПА. До спецгрупи належ. 3–50 і більше осіб. На 20 червня 1945 в зх. обл. України діяли 156 спецгруп (заг. к-сть учасників – 1783 особи). У Терноп. обл. за станом на 15 червня 1945 – 2-і спецгрупи (34 особи). Внаслідок діяльності цих груп вбиті генерал-хорунжий УПА *Д. Клячківський* (12. 02. 1945), заст. Волин. обл. коменданта СБ – "Кук" (25. 01. 1945), ув'язн. чл. Волин. обл. проводу "Степан" та ін.; захопл. значні трофеї. У зв'язку з тим, що кер. ОУН та УПА стало відомо про існування спецгруп, створ. нових спецгруп припинено.

З. Сердюк, В. Уніят.

ПРОДИЇС

Іван Прокопович (18. 02. 1936, с. Устя, нині Заліщиц. р-ну) – вчений у галузі економіки. Д-р екон. н. Засл. діяч н. і т. України. Закін. ф-т економіки й орг-ції машинобуд. пром-сті Львів. політех. ін-ту (нині нац. ун-т "Львівська політехніка"). Зав. каф. менеджменту Одес. політех. ун-ту. Автор бл. 200 наук. праць.

В. Ханас.

ПРОКОПА

Ігор Васильович (01. 11. 1943, с. Солоне, нині Заліщиц. р-ну) – вчений у галузі економіки. Д-р екон. н. (1966). Чл.-кор. УААН (2002). Закін. Київ. с.-г. акад. (1965, нині нац. аграр. ун-т). Працював на с.-г. підпр-вах; у рай. план. комісії (1972–74); Держ. комісії України зі соц. розвитку села (1991–92); від 1998 – н. с. Ін-ту НАНУ (нині Об'єдн. ін-т економіки НАНУ). Автор понад 100 наук. праць.

Б. Мельничук.

ПРОКОПІШИН

Іван Йосипович (псевда: “Бурлин”, “Тригор”, “Буря”, “Прокіп”, “Модест”; цифроніми “343”, “1919”, “1516”, “306”, “579”; 1921, с. Теляче, нині Мирне Підгасц. р-ну – 06. 11. 1951, х. Підболото (нині не існує) Шумс. р-ну) – діяч ОУН. Кер. Край. проводу “Поділля”. Закін. Бережан. г-зіо. Чл. ОУН (1938), провідник Юнацтва ОУН (1939–42), оргреферент Терноп. обл. проводу (1942–45), Край. проводу “Поділля” (1945–46).

О. Клименко.

ПРОКОПІВ

Богдан Васильович (23. 11. 1961, с. Олексинці Борщів. р-ну) – правник, економіст. Полковник податк. міліції. Закін. Терноп. фінанс.-екон. ін-т (1983, нині ТНЕУ). В органах МВС – від 1986: оперуповноважений, заст. нач. відділу – нач. відділ. упр. б-би з організ. злочинністю УМВСУ в Терноп. обл. Від 1997 – нач. відділу б-би з корупцією та безпеки в органах ДПС ДПА в обл., нач. упр. податк. міліції з орг-ції взаємодії в Терноп. області. Від вересня 2005 до 25 грудня 2006 – 1-й заст. голови – нач. упр. податк. міліції ДПА в Терноп. області.

І. Дем'янова.

ПРОКОПІВ

Олександр Зіновійович (24. 07. 1970, м. Тернопіль) – громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради (від 2006). Закін. Бережан. технікум механізації та електрифікації с. госп-ва (1989, нині агротех. ін-т), ТАНГ (1997, нині ТНЕУ). Працював інж. вироб. відділу механіз. колони № 3 (м. Тернопіль). Від 2004 – провід. інж. відділу маркетингу, гол. інж. Терноп. упр. ЗАТ “Електро”.

О. Дацко.

ПРОКОПОВИЧ

Феофан (справж. Єлезар; 18. 06. 1681, м. Київ – 19. 09. 1736, м. Новгород, нині РФ) – письменник, церковний діяч. Закін. Києво-Могилян. акад. (1698), студіював у Польщі й Італії. Після

закін. Єзуїт. колегіуму в м. Рим (Італія) повернувся в Україну. У Почаїв. монастирі прийняв чернеч. постриг під іменем Самуїл. Від 1704 – викл., проф. Київ. акад., 1711 – її ректор. 1716 за викликом рос. царя *Петра I* виїхав у м. Петербург (нині Санкт-Петербург, РФ), від 1724 – архієпископ новгородський. 1702, повертаючись з Італії, відвідав міста Кременець і Вишнівець (нині смт Збараз. р-ну). 1711 перебував у Кременці з Петром I. Автор вірш. трагікомедії “Володимир” (1705), літ.-теорет. і наук. праць.

Л. Городиський, Б. Пиндус.

ПРОКОПЧИЦЬ

Євстахій (псевд. – Колосович та ін.; 1806, м. н. невід. – 02. 10. 1856, м. Тернопіль) – мовознавець, педагог, політичний діяч. Після закін. Львів. духов. семінарії працював гімназ. учителем у м. Станіслав (нині Івано-Франківськ), де 1848 обран. послом віден. парламенту (Австрія). 1849–56 – у Тернополі, 1-й дир. 1-ї класич. 8-річ. г-зії з нім. мовою навчання. Автор віршів, мовознав. та пед. статей.

Б. Пиндус.

ПРОКОПЮК

Ярослава Ярославівна (22. 05. 1959, с. Скорики Підволочис. р-ну) – фахівець у сфері страхування. За рейтингом TOP-100 визнана кращим топ-менеджером у галузі (2004). Закін. Тербовлян. культ.-освіт. уч-ще (1986, нині вище уч-ще культури), ТАНГ (1999, нині ТНЕУ), школу HRM при Києво-Могилян. бізнес-школі за програмою “Менеджмент: майстерність управління” (2004).

Працювала швеєю на Терноп. швей. ф-ці (1976–81), методистом Буд. творчості обл. упр. профтехосвіти (1982–86), дир. Буд. культури УТОГ (1986–92). 1992–98 – страх. агент у компанії “Омета інстер”, 1998–99 очол. цю компанію. Від 1999 очол. ЗАТ (згодом – ВАТ) “Страхова компанія “Терен-життя”, від грудня 2003 – ген. дир. компанії зі страхування життя “*Універсальна*”, яка щорічно належ. до десятки кращих в Україні.

О. Чотиригодина.

ПРОКУРАТУРА ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

– складова системи прокуратури України. Відповідно до Конституції України і Закону України “Про прокуратуру” на обл. прокуратуру поклад. функції підтрим. держ. звинувачення в суді; представництво інтересів громадянина або держави в суді; нагляд за дотрим. законів органами, які проводять операт.-розшук. діяльність, дізнання, досуд. слідство; нагляд за дотрим. законів при виконанні суд. рішень у кримін. справах та при застосуван. примус. заходів, пов’яз. із обмеженням особист. свободи громадян; нагляд за дотрим. прав та свобод людини і громадянина, дотрим. законів із цих питань органами виконав. влади, органами місц. самоврядування, їх посадов. і служб. особами. Розташ. у м. Тернопіль. П. Т. о. утвор. у грудні 1939. 1-й прокурор – *О. Тищенко*, уродженець Черніг. обл. Під час нім. окупації при окр. суді в Тернополі діяла прокуратура, підпорядк. нім. владі. За структурою і функціями вона нагад. установу часів Польс. держави до 1939. Очолював її М. Вишевський, уродж. м-ка Гримайлів, нині смт Гусятин. р-ну. Від квітня 1944 відновл. органи рад. прокуратури на тер. краю. Із квітня 1944 до серпня 1946 П. Т. о. розташ. у м. Чортків. Діяльність органів прокуратури обл. нині спрямов. на утвердження верховенства закону, зміцн. правопорядку. Один із найважл. напрямків роботи – нагляд за дотрим. гарант. у Конституції України прав і свобод громадян, захист фінанс.-екон. інтересів держави. Прокурори Терноп. обл. у різні роки: В. Параскевич, Л. Журбенко, В. Прик, В. Білоус, С. Литвинчук, В. Іванов, Б. Ференц (двічі), О. Улінець, А. Гіль. Від липня 2003 – *Ю. Голуб*. 1-й заст. прокурора обл. М. Люшненко (від 1992) – один із найдосвідч. прац. органів прокуратури України, уродж. Житомир. обл., почес. прац. прокуратури України, ст. радник юстиції.

Г. Яворський.

ПРОМИСЛІВІСТЬ БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ, СКЛЯНА І ФАЇРФОРОВА ФАЙНЦОВА НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

– галузь промисловості, що виробляє матеріали для будівництва, скляні та керамічні вироби. В Терноп. обл. це – вапно, цегла, гіпс, сухі буд. суміші, асфальт, залізобетон. конструкції, кахель, скляні, порцелян. вироби та ін. Згідно з Класифікатором видів екон. діяльності назва галузі – вироб-во ін. неметал. мінерал. виробів. Підпр-ва розташ. на тер. обл. рівномірно, але

внаслідок криз. процесів у економіці багато з них припин. діяльність або значно зменш. обсяги вироб-ва. 2006 частка галузі у вироб-ві пром. продукції стан. 8,6%. Найбільші підпр-ва з вироб-ва залізобетон. конструкцій розміщ. у м. Тернопіль (комбінат “Будіндустрія”, ЗАТ ЗБК “Укренергоконструкція”, ВАТ “Тернобуддеталь”) та смт Вел. Березовиця Терноп. р-ну (ВАТ “Будіндустрія”), цегел. з-ди – в м. Бережани та смт Козлів Козів. р-ну. ВАТ “*Бережанський скляновод*” вироб. сорт. склян. посуд, що відповідає світ. зразкам і корист. попитом не лише на внутр. ринку, а й за кордоном. Завод у с. Рогачин Бережан. р-ну виробляє скляну тару.

В. Бойко.

ПРОМИСЛІВІСТЬ ДЕРЕВООБРОБНА НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

– галузь промисловості, що займається механічною обробкою деревини. Згідно з Класифікатором видів екон. діяльності назва галузі – вироб-во деревини та виробів із деревини. Працює на довіз. сировині з ліс. регіонів України, передусім Карпат, також на привіз. сировині з РФ. Осн. продукція – столяр. вироби, тара, буд. матеріали. 2006 частка галузі у вироб-ві пром. продукції стан. 1,5%. Найбільші підпр-ва розміщ. у м. Тернопіль (ТОВ “Будсервіс”, ВАТ “Ліском”) і Бережан. р-ні (ТОВ “Санза-Топ” у м. Бережани та деревооброб. з-д у с. Потутори).

В. Бойко, О. Заставецька.

ПРОМИСЛІВІСТЬ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЧНА НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

– галузь промисловості, що виробляє електроенергію на території області. Має для розвитку дуже обмеж. ресурси (переважно гідрал.), тому займає у вироб-ві пром. продукції невелику частку – 3,8% (2002). Діють малі ГЕС: Більче-Золотець, Кудринец. (Борщів.), Касперів. (Заліщиц.), Скородин. (Чортків.), Велеснів. (Монастирис. р-нах) та ін. Їх сумарна потужність – 8,1 тис. кВт. Енергопостач. Терноп. обл. здійсн. від генераторів Вінн. енергосистеми (переваж. від Бурштин. ДРЕС Івано-Фр. обл.).

О. Заставецька.

ПРОМИСЛІВІСТЬ МЕБЛЕВА НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

– галузь промисловості, що займається виробництвом меблів. 2005 частка галузі у вироб-ві пром. продукції стан. 1,1%. Найбільше підпр-во – ПП “Фабрика меблів “*Нова*”, яка виго-

товляє понад 80 видів меблів; ЗАТ “Тернопільське меблеве підприємство” (с. Біла Терноп. р-ну) – фабрика з 50-річ. стажем роботи на ринку меблів; продукція з натур. деревини.

В. Бойко, О. Заставецька.

ПРОМИСЛОВІСТЬ ПИВОВАРНА

– галузь харчової промисловості на території Тернопільщини. В обл. функціон. ВАТ “*Бровар*” та “*Опілля*”, які виготовл. різні сорти пива. 2004 на Тернопільщині виробл. 1411 тис. дал. пива, що становить 27% вироб-ва 1985.

І. Пушкар.

ПРОМИСЛОВІСТЬ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ

– сукупність галузей та виробництв, що займаються видобутком, обробкою різноманітної сировини, виготовленням із неї засобів виробництва і товарів народного споживання. Займає 2-е місце (після с.-г.) в структурі вироб-ва вал. доданої вартості (17,4%). Рівень її розвитку невисокий: обл. виробляє 0,5% пром. продукції України (2006), він значно знизився за роки заг. екон. кризи в Україні. Осн. галузі пром. комплексу області: харч. пром-сть, машинобудування, легка пром-сть, пром-сть буд. матеріалів, скляна та фарф.-фаянс., хімічна, деревообробна та меблева. У структурі П. Т. провідне місце займає **харч.** (51,0%), що розвив. на місц. сировині. Підгалузі: цукр., м'ясна, молоч., спирт.-горілч., кондитер., тютюн., плодоовочеконс., пивовар., борошномельна та ін. За обсягами вироб-ва продукції лідером є цукр. пром-сть. В області діють 8 цукр. заводів, які виробл. майже 10% цукру з цукр. буряків від заг. обсягу в Україні. Також вагомі частки мають спирт. (виробляє 1/4 спирту в Україні) та молочна пром-сті. Продукція харч. пром-сті – основа експорт. потенціалу області. **Машинобуд.** пром-сть виробляє 6,3% пром. продукції. Об'єднує електротех. пром-сть, пром-сть засобів зв'язку, с.-г. машинобудування і ряд ін. підгалузей. Усі підприємства працюють на привіз. металі, випускаючи трудомістку продукцію: електротех. прилади, засоби зв'язку, світлотех. обладн., с.-г. техніку. Найбільші підприємства галузі – ВАТ “*Ватра*” та СП “*Ватра-Шредер*” – виробники світлотех. обладн. виробн. та культурно-побут. признач., ВАТ “*Тернопільський комбайновий завод*”, який випускає с.-г. техніку, ВАТ “*Оріон*”, що спеціаліз. на засобах радіозв'язку. До нових підприємств належ. ТОВ “*Люїзо*”, яке виробляє інструменти із твердих сплавів. **Легка** пром-сть (частка у заг. обсязі пром. продукції – 3,6%) виробляє тканини, взуття, швейні, текстил., перо-пух. виробн., вату та ін. Галузь певною

мірою втратила провідні позиції, однак нині відроджується. Докорінно реконстр. вироб-ва ВАТ “*Текстерно*” (нині одне з найбільших виробників бавов. тканин – понад 30% від заг. обсягу вироб-ва в Україні), створ. ряд нових підприємств із вироб-ва конкурентоспром. продукції: СП “*Антарес*”, ТОВ “*Теркурій-2*”. Інші осн. підприємства – ВАТ “*Галія*”, ВАТ “*Вінітекс*”, СП “*Білльбек-Україна*”. В Терноп. обл. також розвив. *хімічна* (1,4%), *деревообр.* (1,5%), *пром-сть буд. матеріалів, скляна і фарф.-фаянс.* (8,6%) та ін. галузі пром-сті. Пром. вироб-во здійснюють 259 підприємств, що перебувають на самот. балансі, з них 239 належ. до оброб. пром-сті. Зростає роль мал. підприємництва у насиченні ринку області пром. товарами. Діють 609 малих пром. підприємств, із них 146 – у харч., 61 – легкій, 50 – у деревооброб. пром-стях та ін. Понад 1/3 цих підприємств зосередж. у м. Тернопіль.

В. Бойко, О. Заставецька.

ПРОМИСЛОВІСТЬ ХІМІЧНА

НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

– галузь промисловості, що виробляє фармацевтичні препарати, миючі засоби, очищувально-полірувальні препарати, гумові та пластмасові вироби. 2006 частка галузі у вироб-ві пром. продукції стан. 1,4%. Найбільше підприємство – ВАТ “*Тернопільська фармацевтична фабрика*”, яка випускає шир. асортимент мед. препаратів. Підприємства галузі розміщ. також у р-нах: Тербовлян. (ТОВ “*Феропласт*” у м. Тербовля та ТОВ “*Юстас*” у с. Деренівка), Підволочиськ. (ЗАТ “*Лотос*” у м. Скалат і ВАТ “*Підволочиська фабрика пластмасових виробів*”), Кременецьк. (ТОВ “*Пластик*” у м. Почаїв), Терноп. (ТОВ “*Тотус*” у смт Вел. Березовиця).

В. Бойко.

ПРОМИСЛОВІСТЬ ЦЕЛЮЛОЗНО-ПАПЕРОВА, ПОЛІГРАФІЧНА

ТА ВИДАВНИЧА СПРАВА

НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

– сукупність підприємств та видавництв, що займаються виробництвом паперових і картонних виробів, поліграфічною діяльністю й видавничою справою. 2005 частка галузі у вироб-ві пром. продукції стан. 1,9%. Підприємства розміщ. здебільш. у м. Тернопіль. Відома не лише в краї, а й за межами області продукція терноп. вид-в “*Богдан*”, “*Джюра*”, “*Підручники і посібники*”, “*Школяр*” та ін. Поліграф. підприємства працюють також у районах. Гофр. тару виробл. ТОВ “*Христина*” у м. Бережани.

В. Бойко.

“ПРОМІНЬ”

– державне науково-технічне підприємство в м. Тернопіль. Засн. у травні 2000 на базі КБ “Промінь” і держ. з-ду “Сатурн”. “Золота Зірка якості” (1995, Іспанія). У серед. 1970-х виникла необхідність створити спец. вироб-ва з розробки й вигот. антен. систем (АС) для супутн. зв’язку, телебачення (ТБ) та оборони країни, наповн. його спец. обладнанням, що застос. на підпр-вах Мін-ва авіац. пром-сті й машинобудування. Це зумов. створ. у Тернополі НВО у складі КБ дослід. робіт із дослід. вироб-в та серій. з-ду з вигот. АС і пром. оснащення. Терноп. КБ “Промінь” створ. 1 травня 1975 шляхом реорганіз. КБ ім. С. Корольова (м. Київ, надалі – окр. КБ дослід. робіт). Нині сфера діяльності “П.” – проект., вигот. і налагодж.: професій. АС супут. зв’язку і ТБ в частот. діапазонах від 700 МГц до 43,5 ГГц, станцій для дистанц. зондування зем. поверхні, прийм.-передав. антен МХ, ДМХ, GP-антен; проект. назем. транк., квазістільн. мобіл. систем зв’язку й ТБ; замовл. та вигот. АС автотрекінгу різн. ступ. складності; сертифікація АС зв’язку, ТБ та НВЧ вузлів; проект., вигот. і монтаж антенно-мачт. споруд; інтеграція регіон. телеінформ. мереж на базі MTRIS, LMDS, MVDS; вигот., ремонт і реконстр. нафтогаз. обладнання; вигот. мегалокопструкцій різн. конфігурацій і габаритів; тех.-консульт. послуги у сфері зв’язку; вигот. виробів із кольор. металів, обладнання для ТЕЦ та ін. продукція й послуги для косміч. агентств, мережі Інтернет, телекомунікац. підпр-в, телерадіокомпаній, метеоролог. служб, телецентрів, ЗС України, МНС і населення. “П.” очолювали: Г. Гришета (1977–79), М. Шеховцов (1979–82), В. Матко (1982–85), М. Підгасвський (1985–86), В. Філатов (1986–89), В. Томський (1986–89), Ю. Вітер (1991–93), В. Пинило, В. Сиротюк (від 1993).

В. Сиротюк.

“ПРОМІНЬ ІЛЛІЧА”

– газета. Орган Коропец. РК КП(б)У і рай. ради депутатів трудящих (нині смт Коропець належ. до Монастирис. р-ну). В ДАТО зберіг. номери за 1945–59.

Б. Хаварівський.

“ПРОМІНЬ КОМУНІЗМУ”

– газета. Орган Кременецького РК КПУ і рай. ради. У ДАТО зберіг. номери за 1957–61. Нині у м. Кременець вих. рай. г. “Діалог”.

Б. Хаварівський.

ПРОНИК

Богдан Васильович (12. 10. 1938, с. Будзанів, нині Буданів Тереховлян. р-ну) – журналіст, літератор. Чл. НСЖУ (1971). Закін. ф-т журналістики Львів. ун-ту (1968, нині нац. ун-т). Працював у ред. рай. г. “Шлях до перемоги” (1956–58, с. Буданів), “Зоря” (1960–66, м. Волочиськ Хмельн. обл.), обл.: “Корчагінець” (1966–72, м. Хмельницький), “Вільне життя” (1972–83, від 1999, м. Тернопіль): літпрацівник, зав. відділу, відп. секр., заст. редактора. 1988–95 – кер. ред.-видавн. відділу Терноп. обл. упр. преси. Автор багатьох публікацій у респ. період. виданнях та збірниках, кн. прози і драматургії “Життя таке коротке” (2005), “Райський куток”.

Б. Мельничук.

ПРОНИК

Юрій Дмитрович (22. 04. 1957, с. Вербівці, нині Тереховлян. р-ну) – господарник, науковець. Канд. тех. н. (2005). Засл. будівельник України (2001). Почес. дорожник України (2002). Людина року на Тернопільщині (1997). Орден “За заслуги” 3-го ступ. (2004). Почес. грамоти Президента України, Уряду України. Закін. буд. ф-т Львів. політех. ін-ту (1979, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Відтоді: майстер, виконроб, гол. інж., нач. шлях. рем.-буд. упр. № 38 у м. Тернопіль. Від 1995 – нач. “Облавтодору”, 2001 – нач. служби автомобіл. доріг у Терноп. обл., 2003 – голова правління Держ. акціонер. компанії “Автомобільні дороги України” (м. Київ), 2005 – знову нач. Служби автомобіл. доріг у Терноп. області. Автор наук. праць.

І. Дем’янова, Г. Яворський.

ПРОНЯТІШИН

Петро (15. 07. 1877, с. Семенів, нині Тербовлян. р-ну – 04. 02. 1960, США) – релігійний діяч. 1902 руко-

поклад. у сан священика. Служив у США (шт. Пенсильванія, міста Нью-Йорк, Чикаго). Ред. ж. “Душпастир”. Голова союзу українців-католиків “Провидіння” (1915–16), адміністратор УГКЦ (1916–24). Автор богослов. праць, спогадів та публікацій у період. виданнях.

Л. Левенець.

“ПРОСВІТА”

– громадське об’єднання, тернопільська філія Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка. Засн. у м. Тернопіль з ініціативи ст. учителя вчит. семінарії *О. Барвінського*, о. С. Навроцького, викл. г-зії *П. Левицького*, вчителя *Ю. Геціва*, правників *В. Лучаківського* та *Л. Шеховича*, які підгот. Статут філії.

Читальня “Просвіти” (праворуч) у с. Жижномир, нині Буцацького району. 1926 р.

Устан. збори – 29 червня 1876 в залі міськ. магістрату: учасники – педагоги, громадськість міста, селяни з передмість Тернополя. Головою проводу філії “П.” обрали *В. Лучаківського*, секр. – *О. Барвінського*, який фактично здійснював орг-ційний процес. Філія об’єдн. читальні “Просвіти” (тодіш. назва первин. осередків) не лише Терноп., а й Гусятин., Збараз., Скалат., Тербовлян. і Чортків. повітів. На звіт. зборах 1883 головою обрали *О. Барвінського*; чл. виділу філії: *Ю. Геців*, *П. Левицький*, *І. Лошнів*, *Л. Рудницький* та ін. Чл. проводу філії виїжджали в села та містечка, де організ. збори,

засн. осередки. Активні учасники цих заходів – священики, яких просвітяни часто обирали головами читалень чи надзір. комісій т-ва. Терноп. філія “П.” була однією з кращих у Галичині; для піднесення нац. свідомості багато робили *С. Брикович*, *В. Гуркевич*, *І. Микитюк*, *О. Постригач* та ін. На поч. 20 ст. майже в кожн. селі діяли читальні т-ва. 1905–14 філію “П.” очол. *С. Голубович*; за час його головування придбали у купця Штайна три буд. на вул. Міцкевича, 9, 11, 13 (нині бульв. Т. Шевченка). Діловод філії – *І. Боднар*, якому допомагав *І. Брикович*. У будівлях “П.” були зали для ім-през, б-ка, крамниця кооперативи, приміщ. для занять гуртків за інтересами й розвитку талантів, зберігання інвентарю, обладн. і матеріалів. Перед поч. 1-ї світ. війни провід філії очол. о. *С. Цурковський*. Під час війни т-во зазнало

Ювілейний комітет “Просвіти” с. Романівка Тербовлянського району. 1938 р.

переслідувань. Після того, як Галичину захоп. війська Рос. імперії, створ. Галиц.-Буковин. генерал-губернаторство з центром у м. Львів на чолі з рос. шовіністом графом *Г. Бобринським*, котрий відразу заборонив діяльність усіх укр. партій, т-в, орг-цій та осередків. “П.” віднов. діяльність у період ЗУНР; влітку 1919 її заборон. польс. влада. Під час польс.-укр. війни будинки “П.” зайняли окупац. війська; діяльність філії дозвол. 1923; тоді ж головою її проводу обрали *С. Барана* (1923–24). 1924–39 філію очол. *І. Брикович*, секр. – *Л. Онуферко*, кер. канцелярії, книговод (бухгалтер) – *В. Брикович*. До поч. 2-ї світ. війни в майже кожн. селі Терноп. пов. чл. первин. осередків збудув. чи придбали осідки, які назив. “Читальня “Просвіти”, рідше – “Народний дім”. При них організ. хори, аматор. драм. гуртки, оркестри духов. інструментів, працювали гуртки: ліквідації неписьменності, самоосвіти, писанкарства, рільництва, садівництва, бджолярства, куховарства, догляду за хворими та дітьми й ін. Філія “П.” мала велику

б-ку. Восени 1930 польс. влада здійсн. *нацифікацію*. Майже в кожн. селі повіту розгром. читальні “Просвіти”, багатьох голів первин. осередків і актив. членів т-ва побили, заарешт., майно читалень розграб. й знищили. У січні 1932 на спец. засід. Ради Ліги Націй винесли рішення, що засуд. дії польс. уряду; укр. т-ва, у т. ч. “П.”; активізували роботу. Восени 1939 рад. влада заборон. їхню діяльність. Під час нім. окупації частк. функціон. первин. осередки, філії та об’єдн., але просвітяни зазнавали переслідувань і від фашистів. У період рад. влади “П.” не діяла. Наприкін. 1980-х в Україні почався рух за надання укр. мові статусу державної, запровадж. її у всіх сферах сусп. життя. Створ. гуртки, згодом – Т-ва укр. мови ім. Т. Шевченка. У Тернополі Т-во створ. 23 листопада 1988, його очол. *Р. Гром’як*, згодом – *О. Куца*, *О. Герман*, *П. Ковч*. 12 жовтня 1991 орг-цію переймен. на Всеукр. т-во “Просвіта” ім. Т. Шевченка. На Тернопільщині первин. осередки створ. в закладах освіти, на пром. і с.-г. підприємствах, у закладах торгівлі, обслуговування населення; голів правління обирали щорічно. Липень 1992 – січень 2001: голова Терноп. обл. правління – *Б. Головин* (нині почес. голова). За

Хор “Просвіти” в с. Денисів Козівського району. 1994 р.

цей період у всіх р-нах Тернопільщини створ. рай. об’єдн., міські – в Бучачі, Заліщиках, Збаражі, Копичинцях, Тербовлі, Тернополі, Хорошківці, селищні – в Гусятині та Вишнівці Збараз. р-ну (1062 осередки та 4 колект. чл.). 1991 вперше в Україні відновл. т-во “Молода Просвіта” на Тербовлянщині. Нині на Тернопільщині діють 1062 первин. осередки (понад 28 тис. чл.), у т. ч. “Молода Просвіта” (майже 13 тис. чл.). У січні 2001 на звіг.-вибор. конференції головою обл. правління обрали *П. Шимківа*. Особливо активно працює об’єдн. “П.” в Тернополі, яке від 1994 очолює *Д. Чубата*. 2004 1-й в Ук-

раїні пам’ят. знак осередку т-ва “П.” до його 120-річчя встановл. у с. Біла Терноп. р-ну.

Б. Головин, П. Шимків.

ПРОСІВЦІ

– село у Підволочиському районі. Підпорядк. Воробіїв. сільраді. Розташ. за 10 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Підволочиськ. Насел. 77 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1503.

В. Уніят.

ПРОСКУРІВСЬКО-ЧЕРНІВЕЦЬКА ОПЕРАЦІЯ 1944

– наступальна операція 1-го Українського фронту Червоної Армії 4 березня–17 квітня 1944 року. Мета – розгром нім.-фашист. групи армій “Південь” і продовження вибиття гітлерівців із Правобереж. України. Операцію почали наступом правого флангу фронту (60-а, 1-а гвард., 3-я і 4-а танк. армії) в напрямку на м. Чортків. 5 березня нім.-фашист. окупантів вибито з м-ка, нині м. Шумськ, 6 березня – з м-ка Вишнівець (нині смт Збараз. р-ну), м. Збараж і м-ка, нині м. Ланівці. У наступні дні перейшли на наступ війська лів. флангу (18-а і 38-а армії). 7–10 березня рад. війська вийшли на лінію міст Тернопіль–Проскурів (нині Хмельницький). Нім. командування організ. контрнаступ, унаслідок якого рад. війська 12 березня припинили наступ. дії на гол. напрямку; на всій лінії фронту тривали запеклі бої. 21 березня ЧА віднов. наступ; цього ж дня вступ. у м-ко, нині смт Підволочиськ, 22 березня – у м. Скалат, 23 березня – в м-ка, нині смт Залізці Зборів., Гримайлів Гусятин., Микулинці Тербовлян. р-нів, міста Тербовля та Чортків, 24 березня – в міста Борщів і Заліщики, м-ко Скала-Подільська (нині Борщів. р-ну) і форсувала р. Дністер. На південь від Борщева потрап. в оточення 23 нім. дивізії, однак ціною вел. втрат зуміли пробитися на захід і pobl. м. Бучач 7 квітня вирвалися з “котла”. 6 квітня вибито фашистів із м-ка Мельниця-Подільська (нині смт Борщів. р-ну); 15 квітня капітулював оточений нім. гарнізон у м. Тернопіль. Внаслідок П.-Ч. о. німців вигнано з більшої ч. Тернопільщини, за винятком західної. Під час воєн. дій край зазнав вел. руйнувань.

П. Гуцал.

ПРОТАСЄВИЧ

Григорій Семенович (09. 11. 1935, с. Федорівка, нині Черняхів. р-ну Житомир. обл.) – вчений у галузі медицини. Д-р мед. н. (1996). Закін. Терноп. мед. ін-т (1964, нині ТДМУ). Працював лікарем у смт Любар та Дзержинськ Жи-

томир., м. Калуш Івано-Фр. обл. Від 1969 – у Терноп. мед. ін-ті: асист. (1972–85), доц. (1985–94, 2000–01), зав. курсу оториноларингології (1994–2000), проф. каф. оториноларингології (від 2001). Автор і співавт. понад 120 наук. і навч.-метод. праць; має патент України на винахід.

С. Яшан.

ПРОТАСЄВИЧ

Тарас Любомирович (11. 10. 1962, м. Тернопіль – 13. 04. 1986, пров. Кунар, Афганістан, похов. у родин. місті) – військовик. Орден Черв. зірки (1986, посмерт.). Закін. військ.-артилер. команд. уч-ще у м. Хмельницький (1980), відтоді – в ЗС СРСР; в Афганістані – від червня 1985. Лейтенант, ком-р вогн. взводу. Загинув у бою. У Тернополі іменем П. назв. вул., є музей-меморіал, на фасаді приміщ. Терноп. ЗОШ № 16 встановл. мемор. таблицю.

Меморіальна таблиця
Т. Протасевичу
на вул. його імені.

І. Дем'янова.

ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНА ОСВІТА

(див “Освіта на Тернопільщині”).

“ПРОФСПІЛКОВЕ ЖИТТЯ”

– газета, вісник Тернопільської обласної ради профспілок. Вих. 1990–98. Періодич. – 2 рази на місяць. Ред. – Л. Овсянна, Н. Моховик (до 1998).

Х. Весна.

ПРОХА́СКА

Антоній (Prochaska Antoni; 13. 05 (за ін. даними 23. 03). 1852, с. Малі Заліщики, нині Бучац. р-ну – 23. 09. 1930, м. Львів) – польський історик, архівіст. За національністю – чех. Д-р історії (1874). Дійс. чл. Польс. АН (1928), чл. іноз. істор. т-в. Навчався у Львів. (1871–73) та Віден. (1873–74, Австрія) ун-тах, знання поповнював у містах Петербург (нині Санкт-Петербург), Москва (нині обидва – РФ; 1875–78) та ін. Від 1878 працював у Львові в Край. архіві актів гродських і земських, зав. каф. історії ун-ту. Автор майже 200 бібліограф. досліджень, рецензій, істор. праць, зокрема “Акти міські та земські”.

В. Барна, С. Ткачов.

ПРОХІ́РА-НЕПОЧА́ТОВА

Лариса Михайлівна (19. 03. 1961, с. Вел. Березовиця, нині смт Терноп. р-ну) – науковець, підприємець, меценат. Канд. тех. н. (1990). Акад. АН БЕТ (1999). Номінант альманаху “Золота книга української еліти” (2001), Почес. грамота

Київ. міськ. ради (2002), відзнака “Золотий олімп” (2005; номінація – розвиток страх. бізнесу). Навчалась у Терноп. філії Львів. політех. ін-ту (1978–80, нині ТДТУ), закін. Київ. ін-т інженерів цивіл. авіації (1983, нині авіац. ун-т). Працювала ст. інж.

відділу міжнар. екон. зв'язків Львів. авіапідпр-ва. Від 1993 – президент акціонер. страх. т-ва “Бусін” укр. та міжнар. авіац. сполучень. Автор понад 60 наук. праць. Фінанс. допомогла Терноп. обл. онкол. диспансеру придбати мед. обладнання.

М. Ониськів.

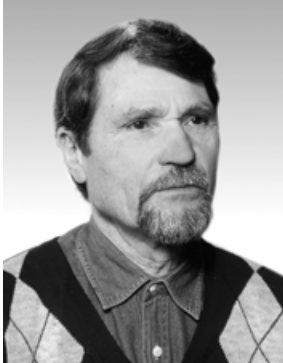
ПРОХОВА́ СКА́ЛКА

– геологічна пам'ятка природи місцевого значення. Розташ. за 4 км на північ від с. Колодіївка Підволочис. р-ну, серед полів. Оголош. рішенням Терноп. обл. ради № 105 від 14. 12. 2006. Під охороною – геоморф. утворення, складене рифоїд. вапняками верх. сармату, що представлені червононог. двостулк. моллюсками, уламками скелетів колоніал. моховаток та ін.; на виходах зростають аврinia скельна, цибуля поділ., чебрець Маршалла, тирлич хрещатий, гадючник звич. – внес. до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин на тер. Терноп. обл. За даними обстеж., яке 27. 07. 2004 провели працівники природ. заповідника “Медобори”, на цій тер. зростають більше 40 видів рослин. Ділянка має форму овалу, де один біля одного розміщ. 2 вел., 2 серед. і 27 малих “колодіївських велетнів”, серед яких виділяється один – вис. 2,6 м і шир. 12,1 м. Пл. 0,15 га. Перебуває у віданні Колодіїв. сільс. ради.

І. П'ятківський.

ПРО́ХОРОВ

Володимир Ілліч (10. 08. 1939, с. Соколиха Пільнен. р-ну, нині Нижньосногор. обл., РФ) – скульптор. Закін. Львів. школу декораторів торг. підпр-в (1964). Відтоді – художник-декоратор у м. Тернопіль. Інтарсією почав займатися 1966, карбуванням по металу – 1968, флоран-корінням – 1975, скульптурою з дерева – 1977, з каменю – 2005. Учасник худож. виставок від 1967: в містах Тернопіль (15 р.), Київ (1972, 1988, 1999), Краків, Познань, Вроцлав, Варшава (всі

колекціях в Україні й за кордоном.

– Польща, 1991), персон. – у містах Тернопіль (1980, 1999), Кременець (1989) та ін. 1995–2005 – щоріч. колект. виставки гурту “Гладушик” (його чл.). Вироби зберіг. у музеях і громад. інтер’єрах приміщень у Кременці, Тернополі та ін. містах, у приват.

А. Гриб, І. Дуда.

ПРОЦАК

Богдан Федорович (01. 08. 1945, с. Вел. Березовиця, нині смт Терноп. р-ну) – педагог, музикант, диригент.

Засл. прац. культури України (1999). Знак Мін-ва культури СРСР “За відмінну роботу” (1988); викл.-методист (2001). Закін. Терноп. муз. уч-ще (1966), Львів. консерваторію (1974, нині нац. муз. акад.). Від 1971 – викл. (кл. валторни) та кер. духов. оркестру Терноп. муз. уч-ща, 1998 – худож. кер. нар. духов. оркестру Терноп. РБК. Автор муз. тв., аранжувань та інструментовок для ансамблів духов. інструментів.

М. Клим’юк, Б. Савак.

ПРОЦЕВ’ЯТ

Марія Іванівна (09. 02. 1936, с. Нагірянкa, нині Чортків. р-ну) – співачка, диригент, педагог, громадська діячка.

Англ. орден Хрест 2-го ступ. за заслуги у відродж. укр. культури та укр. нац. пісні (1991). Засл. арт. України (1995). Закін. у м. Львів муз.-пед. уч-ще і консерваторію (1963, нині нац. муз. акад.). Від 1963 – у консерва-

торії: концертмейстер, викл. камер. співу на каф. вокалу, доц. (2003). Сольні виступи П. запис. на платівки фірм “Мелодія” (м. Москва, нині РФ), “Арка-Рекорд” (США). 1990-і створила у Львові хор укр. нац. пісні “Вірли”. Гастролювала у Бельгії, Вел. Британії, Німеччині, Польщі, РФ, Чехії, Франції, країнах Закавказзя, Прибалтики.

Х. Весна, Р. Матейко.

ПРОЦИК

Анна-Олександра Степанівна (з дому – Олексів; 11. 09. 1937, м. Чортків) – вчений у галузі філософії, історії. Д-р філософії, історії. Чл. Укр. акад. наук. т-ва, Амер. асоц. розвитку науки та ін. Від 1955 – громадянка США. Закін. Колумб. ун-т (1967, магістр). Наук. стипендіатка за прогр. вивчення нац. проблем в СРСР (1971–73). 1972–73 – проф. Фордгем ун-ту; від 1973 – в наук. т-вах Колумб. і Гарвард. ун-тів. Автор наук. праць.

Л. Щербак.

ПРОЦИК

Іван Гнатович (08. 02. 1926, с. Кабарівці, нині Зборів. р-ну) – педагог, вчений у галузі економічної географії. Канд. пед. н. (1978). Відмінник нар. освіти УРСР (1980). Закін. Львів. ун-т (1952, нині нац. ун-т). Працював учителем у селах Заруддя Зборів. р-ну (1944–50), Пониква Бродів. р-ну Львів. обл. (1950–62), зав. каб. географії Терноп. обл.

ін-ту вдосконал. вчителів (1962–72), ст. викл., доц. ТФЕІ (1972–84, нині ТНЕУ), доц., проф. Терноп. пед. ін-ту (1984–2002, нині ТНПУ). Автор понад 150 наук.-метод. праць, зокрема “Уроки географії рідного краю” (1996), “Географія рідного краю” (2001).

П. Медведик, Б. Мельничук.

ПРОЦИК

Нестор Іванович (07. 11. 1912, с. Гнилички, нині Підволочис. р-ну – 30. 06. 1973, США) – лікар, літератор, громадсько-політичний діяч. Д-р медицини (1949). Чл. УВО, очол. терен. провід., чл. Центр. пров. ОУН. Навчався в Ягеллон. ун-ті (м. Краків, Польща), закін. мед. студії в Сорбон. ун-ті (1949, м. Париж, Франція). У березні 1939 в м. Львів заарешт. під час

роботи 7-го конгресу Союзу укр. студент. орг-цій під Польшею; ув'язн. Після звільн. у вересні 1939 продовжив у Кракові мед. студії та підпіл. роботу. 1941–45 – у нім. ув'язненні. Від 1946 за доруч. *С. Бандери* відповідав за організац. мережу ОУН у Франції. 1950 переїхав до США (міста Нью-Йорк, Говадні, від 1956 – Боффало). Працював лікарем, асист., проф. психіатрії, викл. в ун-ті; від 1956 – гол. психіатр у клініці в Боффало; 1962 – асист., дир., 1970 – дир. психоневрол. лікарні в м. Нью-Йорк. Співорг-тор у цьому місті орг-ції “Американські приятелі Антибільшовицького блоку народів” (1956), відділу УЛТ Пн. Америки (1958); діяльний в ін. укр. орг-ціях. Заступ. президента Укр. конгрес. ком-ту Америки, засн. і довголіт. голова дирекції кредит. спілки “Дніпро”. Автор статей в амер. часописах, поезії опубл. в українюмов. виданнях США. Про П. вийшла кн. Г. Кичук “Відлітають журавлі” (Збараж, 1998).

Г. Кичук, **Р. Матейко**.

ПРОЦІК

Петро Йосипович (09. 03. 1947, с. Лопушани, нині Зборів. р-ну) – військовик. Генерал-лейтенант запасу. Закін. Харків. танк. командне уч-ще (1968), загально-військ. акад. (1976), Вищі акад. курси ВАГШ (1990), Курс нац. безпеки в Гарвард. ун-ті (1998, США). Військ. службу проходив у Прикарп., Забайкал. та Одес. військ. округах. Від 1977 – в штабах округів, 1988 – заст. нач. опер. упр. штабу округу. 1985–88 – радник Ген. штабу в Респ. Афганістан. У ЗС України – заст. нач. опер. штабу Одес. військ. округу, від 1993 – нач. операт. упр. – заст. нач. штабу, згодом – заст. нач. Ген. штабу ЗС. Очолював роб. групи з розробки проектів нової ред. законів “Про оборону

України”, “Про збройні сили України”. 2003 закін. військ. службу 1-м заст. нач. штабу Гол. упр. розвідки.

Б. Головин.

ПРОЦІК

Степан Йосипович (25. 05. 1921, с. Кут-Товсте, нині належ. до с. Товсте Гусятин. р-ну – 17. 08. 1997, похов. у м. Баунд-Брук, США) – редактор, економіст, громадсько-політичний діяч. Чл. ОУН. Під час 2-ї світ. війни – у нім. концтаборах за політ. діяльність. 1951 закін. Укр. вищу екон. школу в м. Мюнхен (Німеччина). Від 1961 – громадянин США. Працював менеджером, аудитором у фірмах у м. Філадельфія (до 1973). Співроб., оглядач ред. ж. “Український самостійник”. Ред. щомісячн. “Сурма” (1949–54, Мюнхен; орган Зх. частин ОУН). У США: довголіт. голова управи т-ва “Рідна школа” (1958–73) у Філадельфії, 1-й ред. ж. “За Патріярхат” (1967), ред. ж. “Незалежний бюлетень”. Чл. Орг-ції однодумців ОУН(з) у США, делегатури ЗП УГВР, Середовища УГВР, Світ. ліги Укр. політ. в'язнів, Ком-ту тисячоліття християнства в Україні.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ПРОЦІВ

Галина Петрівна (23. 04. 1966, м. Бережани) – педагог, громадська діячка, спортсменка, майстер декоративно-ужиткового мистецтва (художня вишивка і писанкарство). Дочка *Г. Семеняк*, дружина *М. Проціва*. Чл. зб. команди УРСР з лиж. гонок. Закін. природн. ф-т Терноп. пед. ін-ту (1988, нині ТНПУ). Вчителювала у с. Привітне (нині Божиків Бережан. р-ну); тут – співорг-тор (1990) і кер. осередку “Просвіта”, орг-тор фольклор. колективу. Згодом – учитель у с. Саранчуки Бережан. р-ну, від 1991 – у Бережан. г-зії. Викл. Терноп. відділ. Малої акад. наук України. Від 2004 за сумісн. – викл. Бережан. агротех. ін-ту. Від 1992 очолює Бережан. рай. дит. екол. клуб “Край” і рай. орг-цію Всеукр. екол. ліги. Координатор Дністров. басейн. робочої групи та Робочої групи з екол. освіти, просвіти і виховання Укр. річк. мережі; громад.

екол. експерт гідрол. об'єктів; учасниця драм. студії "Слово". Автор і співавт. понад 60 наук. статей, метод. посібників. Чл. Бережан. міськ. клубу вишивальниць; учасниця худож. виставок у містах: Тернопіль (від 1996), Київ (1999–2002, 2004). Вироби зберіг. у *Бережан. краєзн. музеї*, ГОХМ, приват. колекціях.

Н. Волинєць, А. Гриб.

ПРОЦІВ

Микола Павлович (26. 03. 1959, м. Бережани) – математик, громадсько-культурний діяч, краєзнавець. Чоловік *Г. Проців*. Закін. ф-т приклад. математики та механіки Львів. ун-ту (1981, нині нац. ун-т). Працював у м. Бережани: диспетчер і нач. вироб.-диспетчер. бюро (1983–84) з-ду "Мікрон"; 2-й (1984–87) та 1-й секр. (1987–89) райкому

ЛКСМУ; дир. фізкульт.-оздоров. клубу "Нива" (1989–90), у приват. бізнесі (1990–2000); нач. відділу в справах сім'ї та молоді РДА (від 2001). Голова рай. орг-цій т-в книголюбів і "Просвіта" (2002). Ред.-упоряд. кн. "Бережанські гімназисти. Медики і природодослідники" (2006) та ін. Автор істор.-краєзн. розвідок, публіцист. праць.

Н. Волинєць.

ПРОЦЬ

Ліля Петрівна (09. 01. 1974, с. Смиківці Терноп. р-ну) – спортсменка (пауерліфтинг). М. сп. міжнар. кл. (1995). Канд. у м. сп. з шашок і важк. атлетики. Закін. ТДПУ (2000, нині ТНПУ). Трираз. чемпіонка України, рекордсменка України, призер першості світу та Європи серед юніорів, призер чем-тів Європи з жиму лежачи. Працює в Терноп. ДЮСШ СТ "Спартак".

Г. Гунтік, В. Ігнатенко.

ПРОЦЬОК

Василь Яронович (псевдо "Кропива"; 22. 12. 1914, с. Городиловичі, нині Сокал. р-ну Львів. обл. – 13. 05. 1944, с. Кордишів Шумс. р-ну; 06. 11. 1994 перепох. у м. Шумськ) – діяч ОУН та УПА. Чл. ОУН (1935). Співзасн. (із *І. Климишиним*) Кременец. куреня УПА-Північ і його табору біля с. Вел. Іловиця Шумс. р-ну. Від березня 1943 – сотенний, курінний УПА. Від лютого 1944 – нач. штабу УПА-Південь. Учасник боїв із нім. та більшовиц. військ. угрупованнями. Застрелився зі своїм охоронцем у криївці, яку оточив підрозділ НКДБ. 1996 в Шумську започатк. щоріч. шах. турніри на приз ім. П. (нині – кубок повстанців "Крука" і "Кропиви").

Г. Петрук-Попик.

ПРОШКІН

Володимир Панасович (20. 11. 1941, м. Горький, нині Нижній Новгород, РФ) – спортсмен (футбол, хокей), тренер. М. сп. СРСР (1968). Чемпіон УРСР (1968), володар Кубка СРСР "Золотий колос" (1970). Закін. ін-т фіз. культури у м. Ленінград (1970, нині Санкт-Петербург, РФ). Виступав за футбол. команди "Авангард" (Тернопіль), "Колос" (Бучач, 1965–70), зб. команду Терноп. обл. з хокею (1968–70). Від 1971 – викл. ТФЕІ (нині ТНЕУ).

Б. Петраш.

ПРОШОВА

– село у Тернопільському районі. Підпорядк. Скоморохів. сільраді. Розташ. за 18 км від обл. центру, залізн. ст. Насел. 760 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1574. Діяли "Просвіта", "Рідна школа" та ін. т-ва, кооператива. Є церква Успіння Пресв. Богородиці (1700, кам.), капличка (1990-і). Спорудж. пам'ятник реліг. діячеві о. *С. Сампарі* (1996), встановл. пам'ят. хрест на честь скасув. панщини (1848), насип. символ. могилу Борцям за волю України (1992). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклади. У П. народ. літератор, громад. діяч *З. Гарник*, діяч ОУН *В. Демків*, реліг. діяч *С. Сампара*, діяч ОУН *С. Сібайло*, зв'язкова УПА *М. Яцишин-Стебельська* (автор кн.

Церква Успіння Пресвятої Богородиці.

“Зв’язкова з Прошови”, 2003); працював *Б. Голловин*, навчався проф., акад. *В. Снітинський*; на честь перебув. у селі *І. Франка* (1885, двічі) на приміщ. школи встановл. мемор. дошку.

Г. Івахів.

ПРУСІВІЧ

Олександр Миколайович (1878, м-ко Окопи, нині с. Борщів. р-ну – 1944, м. Львів) – історик, етнограф, природознавець. Закін. геолог. ф-т ун-ту в м. Москва (1905, нині РФ). 1907–15 – гол. охоронець Давньосховища (Істор. музею) в м. Кам’янець-Подільський (нині Хмельн. обл.). 1919–21 – інспектор у справах кустар. промислу Волин. округу, 1940–41 – прац. Львів. етногр. музею. Автор істор. нарису “Кам’янець-Подільський” (1915), кн. “Матеріали по библиографии Подолии” (1914, 3 т.). Залишив вел. наук. спадщину в рукописах.

Вас. Ханас.

ПРЯДУН

Петро Миколайович (27. 11. 1954, с. Краснолука Лановец. р-ну) – спортсмен (футболіст). Виступав за команди міст Ланівці, Збараж, Бережани, “Поділля” (Хмельницький). 1983–89 – нападник команди “Нива” (Тернопіль), за яку зіграв 279 матчів, забив 92 м’ячі. Нині проживає у США.

З. Поліха.

“ПСИХОЛОГІЯ І СУСПІЛЬСТВО”

– український теоретико-методологічний соціо-гуманітарний журнал. Засн. 2000 у ТАНГ (нині ТНЕУ); вих. щокварталу. Обсяг – 180 стор. формату А4. Гол. ред. – *А. Фурман*. Журнал належ. до переліку видань ВАК України.

Б. Мельничук.

ПТАХОФАБРИКА “ТЕРНОПІЛЬСЬКА”

– відкрите акціонерне товариство, підприємство у с. Великі Гаї Тернопільського району. Зол. медаль Всеукр. конкурсу “Вища проба” (2006). Засн. 1971 як держ. с.-г. т-во, 1999 – реорганіз.

у ВАГ із часткою держ. майна. Нині утримують бл. 550 тис. курей, щоріч. виробляють бл. 70 млн. яєць. Продукція – екологічно чиста. Ф-ка співпрац. із закордон. спеціалістами. Технол. і вет. служби підпр-ва визнані кращими в регіоні.

І. Дем’янова.

ПТАШНИК

Броніслав Іванович (псевда “Зень”, “Берест”; 20. 09. 1932, с. Язківці, нині Зборів. р-ну – 01. 09. 2003, м. Тернопіль) – учасник національно-визвольних змагань. 1947 створив молодіж. відділ ОУН у с. Родатичі (нині Городоц. р-ну Львів. обл.). 1949 П. заарешт. органи МДБ; 1950 засудж. на 15 р.; звільн. 1955. Співорг-тор Терноп. *Братства воjakів ОУН-УПА “Лисоня”*; 1991–2003 – військ. референт одноймен. округи. Співпрац. із ред. “*Літопису УПА*”, чл. обл. ред. колегій *Книги Пам’яті Тернопільщини* і *Книги “Реабілітовані історією”*; зібрав матеріали про учасників нац.-визв. б-би для двотомника “Нескорена Зборівщина” (2001).

Є. Гасай.

ПЇГАЧ

(*Bubo bubo L.*) – птах ряду Совоподібні (Strigiformes), родини Совині (Strigidae). Занес.

до Черв. книги України (1994). Маса тіла до 4,2 кг. Забарвлення темно-буре. Осілий – глухі старі ліси, яри, берег. урвища, скелі, іноді болота. Гніздиться на землі, найчастіше під вивернутими бурями деревами, зрідка у гніздах ін. птахів, дуплах старих дерев.

Літає низько над землею, повільно. Пошир. у пд. р-нах області.

В. Кваша.

ПЇЖАК

Казимир (Pużak Kazimierz; псевдо “Базилій” (Bazyli); 26. 08. 1883, м. Тернопіль – 30. 04.

1950. м. Равіч, похов. у м. Варшава, Польща) – польський громадсько-політичний і державний діяч. Орден Білого Орла (1996, посмерт.). Студіював право у Львів. ун-ті. Від 1899 належав до таєм. самоосвіт. орг-ції терноп. гімназистів “Світ”. Від 1904 – чл. Польсь. соц. партії (ППС). 1911–17 – в ув’язненні у Росії. В листопаді 1918 признач. у польсь. уряді держ. секр. мін-ва пошти і телеграфу. 1921–39 – ген. секр. Центр. виконав. ком-ту ППС. 1939–45 – голова Ради “Свобода. Рівність. Незалежність”, командант (ком-дир) Гол. легіону, чл. Політ. узгоджувал. ком-ту. 1944–45 – голова підпіль. Ради нар. єдності. У березні 1945 заарешт. органи НКДБ; засуд. на політ. процесах 1945 (“Процес 16-ти”) і 1947 (Керівництва ППС); помер в ув’язненні.

І. Ганчова, П. Гуцал.

ПУКАЛО

Данило Іванович (29. 12. 1917, с. Вимислівка, нині Козів. р-ну – 02. 07. 1939, там само) – громадсько-політичний діяч. Активний в укр. т-вах, орг-тор вистав, вечорів, концертів. Як чл. ОУН проводив пропаг. роботу серед молоді Вимислівки, Будилова, Таурова та ін. сіл Козівщини. Загинув у бою з поліцією; на місці, де жандарми живим спалили П., насип. символ. могилу; місце похов. невідоме. У Вимислівці щорічно відзначає день пам’яті П., про нього напис. вірші, пісні.

Б. Мельничук.

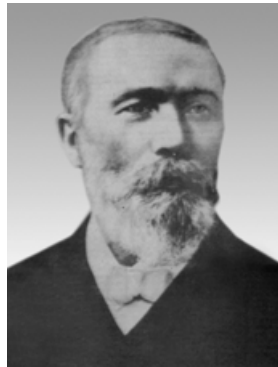
ПУЛІКОВЕ

– загальнозоологічний заказник місцевого значення. Розташ. побли. сіл Бариш і Залісся Бучац. р-ну, в кв. 78–86 Бучац. лісництва у межах ліс. урочища “Пулікове”. Створ. відповідно до рішення виконкому Терноп. обл. ради № 198 від 30. 06. 1986 зі змінами, затвердж. рішенням Терноп. обл. ради № 238 від 27. 04. 2001. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 544 га. Під охороною – числен. мислив. фауна. Трапл. борсук звич. – вид, занес. до Черв. книги України, заєць, куріпка сірі, лисиця, козуля, білка звич., куниця ліс., кабан дикий – цінні мислив. види та ін. тварини. Рішенням Терноп. обл. ради № 15 від 22. 07. 1998 мислив. угіддя надані у користув. Бучац. держлісгоспу як постійно діюча ділянка з охорони, збереж. та відтвор. мислив. фауни.

І. Бай.

ПУЛЮЙ

Іван Павлович (02. 02. 1845, м-ко Гримайлів, нині смт Гусятин. р-ну – 31. 01. 1918, м. Прага, Чехія) – фізик, електротехнік, учений, гро-

мадський діяч, перекладач. Д-р філософії (1876). Дійс. чл. НТШ у Львові. Орден Франца-Йосифа, австр. Кайзер. Орден заліз. Корони 3-го кл. Навчався в г-зії у м. Тернопіль (1857–65), де з братами *В. і О. Барвінськими* – спів-орг-тор таєм. т-ва

“Громада” і г. “Мета”. Закін. теол. (1869) та філос. (1872) ф-ти ун-ту в м. Відень (Австрія), де засн. Т-во укр. богословів. Із *П. Кулішем* та *І. Нечусем-Левицьким* переклав Біблію, 4 Свангелія (1871). П. – 1-й перекладач укр. мовою підручн. з геометрії для укр. г-зій, видав укр. переклад “Молитвослова” (1869, 1872). 1873–75 – викл. каф. фізики, математики та механіки Військ. акад. у м. Фіуме (нині Рієка, Хорватія); вивчав електротехніку в ун-ті м. Страсбург (Франція). 1877–83 – доц. експеримент. фізики Віден. ун-ту, згодом – тех. дир. електротех. бюро у Відні. 1884–1916 – проф. експеримент. фізики у політех. ін-ті в Празі; 1888–89 – його ректор, 1902 – декан 1-го в Європі електротех. ф-ту. Чл.-засн. електротех. т-ва у Відні й Празі, останнє тривалий час очолював. Під час 1-ї світ. війни П. та *І. Горбачевський* очол. Ком-т допомоги укр. біженцям із Галичини у Празі; почес. чл. т-ва “Січ” у Відні, чл. Комісії для іспитів цивіл. інженерів і архітекторів у Чехії. Наук. дослідження П. стосув. електр. розрядів у газах, молекул. фізики, електротех. змінних струмів. На думку ряду дослідників, П. – першо-відкривач х-променів, винахідник т. зв. “рентген. трубки” (її опис і схема опубл. у серії статей “Промениста електродна матерія”, березень 1882; офіц. відкрив *В.-К. Рентген* – 1885). Винахідник багатьох електротех. приладів; вел. заслуга П. у створенні 1-ї в Європі електростанції, що працювала на змін. струмі (в Празі), запуску низки електростанцій на постій. струмі в Австро-Угорщині; перший системат. досліджував холодне світло (нині назив. неоновим), запропонував конструкцію телефон. станцій і абонент. апаратів, винайшов переносну лампу, що використ. у копальнях (сріб. медаль на міжнар. виставці 1881 в м. Париж, Франція). Автор бл. 50 наук. і наук.-попул. праць укр., нім. та англ. мовами, статей, брошур “Польські русофіли і

масові арешти вірних державі українців у Галичині”, “Україна та її міжнародне політичне значення” (нім.; Берлін, 1915), в яких обґрунтував тезу про необхідність створення самост. укр. держави, виступав на захист укр. мови. Наук. праці укр. мовою опубл. у “Записках НТШ”, газетах “Діло”, “Мета”, ж. “Правда” та ін., видві “Просвіта”. Підтримував дружні зв’язки та листувався з В. і О. Барвінськими, І. Глинським, Я. Грушкевичем та ін. І. Франко присвятив П. “Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р.” і “План викладів історії літератури руської”. Ім’я П. присв. ТДТУ та СШ у Гримайлові, назв. вулиці у містах Київ, Коломия (Івано-Фр. обл.), Тернопіль. Відкр. пам’ят. таблиці у Відні та Празі. У Гримайлові встановл. пам’ятник П. (1995, скульптор М. Обезюк) та мемор. дошку, діє музей у СШ. 2001 в Тернополі з ініціат. обл. ради профспілок засн. обл. премія ім. І. Пулюя.

Б. Пиндус, Л. Щербак.

ПУНДА

Марія Григорівна (псевдо “Уляна”; 1919, с. Городниця, нині Підволочис. р-ну – грудень 1944, м. Чортків) – педагог, учасниця національно-визвольних змагань. Чл. ОУН. Закін. школу-сиротиниць у с. Вишнівчик, нині Теребовлян. р-ну, г-зію у м. Львів. 1941–44 працювала дир. початк. шк. в с. Зарубинці, водночас – в укр. ком-ті м. Скалат обидва нині – Підволочис. р-ну, належ. до жін. відділ. округ. проводу ОУН; референт СБ. Від поч. 1944 – в підпіллі. Восени 1944 діяла в Бучац., згодом – у Заліщиц. р-нах. Загинула від тортур у Чортків. тюрмі.

Я. Пунда.

ПУНДА

Ярослав Михайлович (22. 01. 1949, с. Городниця Підволочис. р-ну) – господарник, меценат. Закін. Бучац. річну школу майстрів сільс. буд-ва (1967), Борщів. технікум механізації та електрифікації с. госп-ва (1983, нині агротех. коледж), Львів. технікум сільс. буд-ва (1987). Працював робітником Скалат. хлібоприймал. пункту (1964–65), різноробочим (1965), теслею (1970–71) в Скалат. міжколгосп. буд. орг-ції; у Підволочис. міжколгоспшляхбуді, де

пройшов шлях від виконроба до нач. цього підпр-ва (1971–93). 1993–94 – дир. МП “Дніпро”, 1994–98 – заст. дир. Скалат. кар’єру. Від 1998 – дир. ТОВ “БОНА”, 2002 – за сумісництвом викон. дир. СГ ТОВ “ТЕРРА”, 2003 – викон. дир., дир. ТОВ “Кар’єр Городниця”. Фінанс. допомагав у вид. кн. “Городниця – село в Медоборах” (2007, відп. за випуск), ТЕС, серії “Корінь і крона” ДАГО й ін.

Б. Мельничук.

ПУНДИК

Юрій Миколайович (псевд. – Юрій Миколин, Юрій Селецький, крипт. – Ю. П.; 04. 11. 1918,

с. Печірна, нині Лановец. р-ну – 28. 10. 1973, м. Міннеаполіс, похов. у м. Баунд-Брук, США) – публіцист, економіст, громадсько-політичний діяч. Дійсний чл. Асоц. економістів Америки. Чл. Гол. проводу ОУН. Закін. Кременец. правосл. духов. семінарію (1938), навчався у Львів. ун-ті (1939–40), УВУ (1948–49, Німеччина), закін. Міннесот. ун-т (1955, США; магістр економіки). 1941–44 – повіт., обл. провідник ОУН, очолював ідеолог. ділянку на Кременеччині, згодом – усієї Волині з осідком у м. Рівне. 1944 емігр. до Австрії (м. Зальцбург). Засн. і ред. г. “Промінь” (1946–49). Від 1949 – в США (м. Міннеаполіс). 1955–72 – проф. коледжу в м. Гіббінг. Автор кн. “Український націоналізм” (1966), “У полум’ї дружнього слова” (1983), статей. 1988 на приміщ. Кременец. краєзн. музею встановл. мемор. таблицю П. (худ. В. Крутевич).

Г. Чернихівський.

ПУНДІЙ

Павло Йосипович (14. 04. 1922, с. Косів, нині Чортків. р-ну) – лікар, бібліограф, історіограф, видавець, громадський діяч, меценат. Почес. д-р Львів. мед. акад. (1997). Дійс. чл. НТШ. Почес. чл. УЛТ Пн. Америки (УЛТПА, 1995). Мед. студії розпоч. 1942 у м. Львів, закін. у м. Ерланген (1949, Німеччина). 1950 емігр. до США; 1952–88 – лікар у м. Чикаго. 1977 – орг-тор мед. архіву і б-ки УЛТПА в Чикаго (до 1990). Уклав і вид. 16 томів зб. “Український медичний архів” (від 1980), в т. ч. присвяч. Ю. Липі, С. Озаркевичу, Р. Осінчуку та ін. 1978

перевид. кн. “25-ліття Українського Лікарського Товариства і Медичної Громади у Львові” (1935); 1980 допов. і перевид. кн. “Український Шпиталь Народної Лічниці” (1938). Автор двотом. біобібліогр. довідника “Українські лікарі” (Львів–Чикаго, 1994, 1996). Довголіт. чл. ред. колегії “Лікарського вісника”, де опублік. понад 200 біогр. нарисів і некрологів про укр. лікарів у діаспорі; чл. ред. колегії 2-х книг “Матеріяли до історії української медицини”. Чл. управи УЛТПА; ген. секр. Світ. федерації укр. лікар. т-в. Жертводавець на потреби УЛТПА, НТШ, Гарвард. українозн. студій, Фондації підтримки дипломат. представництв України, видання ЕУ, мед. період. видань в Україні. Автор статей на наук.-мед. та істор. теми в укр. і англомов. періодиці. Зібрав вел. колекцію укр. екслібрисів. Співпрац. з ученими й наук.-мед. установами в містах Івано-Франківськ, Київ, Львів, Тернопіль, Харків та ін. Безкошт. передав літ-ру наук.-довідк. б-ці ДАТО.

Б. Хаварівський, Л. Щербак.

ПУНЧЕРТ

Людвік (Пунтшерт; рр. і м. н. і см. невід.) – громадський діяч. Бургомістр м. Тернопіль (1903–09). Почес. громадянин Тернополя (1905). Сріб. медаль Край. бджільн.-городн. виставки за зразк. утримання пасіки (1884). 1909–10 подарував Парафіял. костюлу мармур. статуї Матері Божої та Ісуса Христа. Біля Катедр. собору, на розі сучас. вул. Гетьмана Сагайдачного та Й. Сліпого мав 2-поверх. готель (буд. не зберегся). До 1941 в місті була вулиця ім. П. (нині – Вояків дивізії “Галичина”).

І. Дем’янова.

ПУСТЕЛЬНА

– геоморфологічне утворення, гора, геологічна пам’ятка природи місцевого значення. Розташ. побли. с. Мала Іловиця Шумс. р-ну. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 645 від 13. 12. 1971. Перебуває у віданні місц. с.-г. підпр.-ва. Пл. 2 га, вис. бл. 70 м. Під охороною – фрагмент останцево-горбистих височин із крейд. відкладами, один із ерозійних останців *Кременець*.

гір. Верх. ч. склад. масив. сармат. піщанист. ооліт. вапняками потужністю 5–6 м, схили задерновані. Вапняки звітрілі, закарстовані, у підшви їх трапл. карст. порожнини, в одній з яких виявл. значну к-сть решток вел. плейстоцен. тварин: печерн. ведмедя, пн. оленя та ін. Об’єкт має наук. значення.

І. Бай.

ПУСТЕЛЬНЯ

– урочище, травертинова скеля. Розташ. на північ від с. Устечко Заліщиц. р-ну на пр. схилі долини р. Джурин. Довж. скелі бл. 40 м, вис. в серед. ч. – 8–10 м. Прискел. водоспад “Дівочі сльози” утвор. із джерела; поруч – “фігура” Матері Божої. Центр. ч. скелі густо вкрита мохом, на ньому відклад. травертин. На пд.-зх. краю скелі вирубаний грот, що, ймовірно, 15–16 ст. використ. як печер. храм. Вхід і ч. храму зруйновані, залиш. ч. з овал. склепінням, вис. 2,5 м, довж. до 5 м. На лівій (зх.) стіні зберег. вирізьбл. скульптура вис. 1 м (можливо, й більше, бо долівка храму засип. породою). Права рука “фігури” притис. до грудей.

О. Волік.

ПУХАЛЬСЬКИЙ

Іларіон Юрійович (11. 11. 1929, с. Дарахів, нині Тербовлян. р-ну – 14. 05. 1991, с. Струсів цього ж р-ну) – педагог, диригент. Засл. працівник культури УРСР (1967). Закін. ф-т іноз. мов Чернівець. ун-ту (нині нац. ун-т). Дир. Струсів. ЗОШ. Співзасн. Струсів. самодіял. засл. капели бандуристів “Кобзар”. Автор муз. творів.

Г. Кушнерик.

ПУХІРНИК ЗВИЧАЙНИЙ

(*Urticularia vulgaris L.*) – регіонально рідкісна багаторічна рослина родини Пухирникові (Lentibulariaceae). Внес. до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. (рішення Терноп. обл. ради № 64 від 11. 11. 2002). Рослина комахоїдна, дрібних вод. тварин приваблює листками (1–8 см завдовжки), розсіченими на лінійні або ниткоподібні частки з числен.

дрібн. пухирцями. Росте в стоячих і з повіл. течією водах, канавах, ставках, на болотах.

Г. Синиця.

ПУХІВКА

(*Somateria mollissima*) – осілий птах ряду Гусеподібні (Anseriformes). Занес. до Черв. книги України (1994). Маса тіла – до 2,8 кг. Оперення темно-буре; політ важкий. Гніздиться колоніями на піщан. та кам'янист. мор. узбережжях. Живиться безхребетними. На тер. Терноп. обл. – рідкісний, залітний птах.

О. Івахів.

ПУЦЕНТЄЛО

Степан Васильович (21. 06. 1949, с. Босири Чортків. р-ну) – фахівець у галузі санітарії, громадський діяч. Засл. прац. охорони здоров'я України (1998) – єдиний у системі сан. служби Терноп. області. Відмінник охорони здоров'я УРСР (1987). Почес. грамота МОЗ України (2004). Закін. Чортків. мед. уч-ще (1968). Працював пом. гол. сан. лікаря, головою рай. орг-ції т-ва Черв. Хреста (1970–75) Гусятин. р-ну. Від 1975 – пом. гол. держ. сан. лікаря Терноп. області. Діяльний у громад. та політ. житті області. Автор наук.-попул. статей та ін. публікацій у пресі.

Б. Мельничук.

ПУШКА

Петро Іванович (псевда “Андрій”, “Жук”; 20. 12. 1920, с. Лиса, нині Підгаєц. р-ну – 10. 03. 1944, м. Львів, похов. у с. Солонка, нині Пустомит. р-ну Львів. обл.) – учасник національно-визвольних змагань. Чл. Юнацтва ОУН (1936). Бронз. Хрест за Заслуги (1945, по-смерт.). Закін. сад.-госп. школу в с. Милування, нині Тисмениц. р-ну Івано-Фр. обл. Працював в укр. кооперативі у м. Підгайці. Діяльний в укр. т-вах. 1940 П. заарешт. органи НКВС, утік, відтоді – у підпіллі. Від 1943 – провідник Юнацтва, чл. Край. Проводу Юнацтва ЗУЗ; контролював діяльність підпіл. друкарень, старшин. та підстаршин. шкіль у Карпатах. Загинув у перестрілці з фашистами.

І. Дем'янова.

ПУШКАР

Андрій Анатолійович (06. 08. 1985, м. Кременець) – спортсмен (армрестлінг). Засл. м. сп. України (2006). Закін. Кременец. обл. гуманіт.-пед. ін-т (2005). Навчається в ТНЕУ, від 2005 – тренер з армспорту каф. фізкультури і спорту цього ВНЗ. 2002 – володар Кубка України з армспорту; 2003 – чемпіон України серед юні-

орів, сріб. призер чем-ту Європи (Німеччина); 2004 – абсолют. чемпіон Європи, золота медаль на чем-ті Європи (Польща); 2005 – Кубок світу серед професіоналів (м. Варшава, Польща); 2006 – абсолют. чемпіон Європи (Угорщина), чемпіон світу (Вел. Британія); 2007 – чемпіон Європи (Швеція) та ін.; переможець понад 20 міжнар. турнірів. Багатораз. переможець змагань ФСТ “Колос”. Кращий спортсмен Тернопільщини (2003, 2004). Від 2004 – голова Терноп. обл. осередку Укр. федерації армспорту.

Л. Щербак.

ПУШКАР

Іван Миколайович (02. 07. 1941, с. Головчинці Заліщиц. р-ну) – вчений у галузі географії, педагог. Канд. геогр. н. (1979), проф. (2002). Закін. Львів. ун-т (1965, нині нац. ун-т). Вчителював на Кременеччині. 1976–86 – ст. н. с., заст. зав. відділу теор. проблем екон. географії сектору географії Ін-ту геофізики АН УРСР (нині НАНУ). Від 1986 – зав. каф. екон. і соц. географії в ТДП (нині ТНПУ). Автор бл. 180 наук. праць, у т. ч. підручників і посібників.

О. Заставецька.

ПУШКАР

Ігор Корнилович (14. 10. 1944, с. Головчинці Заліщиц. р-ну) – громадський діяч. Закін. Львів. ун-т (1972, нині нац. ун-т). Відтоді – на різних посадах у Терноп. ВО “Ватра”. Від 1981 – орг-тор щоріч. природоохорон. експедицій ріками Тернопільщини, р. Дністер. 1986 – кер. соц.-еколог. об'єдн. “Ноосфера”, 1987 – співголова Ком-ту захисту Дністра, ініціатор акцій протесту проти буд-ва Шумс. хім. з-ду, за збереж.

Бережан. ставу. Від 1989 – заст. голови Край. Ради НРУ, співзасн. обл. орг-ції “Меморіал”, голова обл. орг-ції “Зелений світ”, ред. г. “Край”, від 1990 – співініц. створ. природ. заповідника “Медобори”, нац. парку “Дністровський каньйон”; 1991 – співзасн. ПЗУ, 1992 – голова її секретаріату, 1993 – секр. КНДС, член Край. проводу ВНРУ. 1996 – співорг-тор Терноп. учнів. т-ва “Юна Січ”, 1997 – координатор Галиц.-Поділ. блоку “Державність”, заст. голови Укр. націоналіст. Руху, ред. г. “Літопис Юної Січі”. Від 1999 проживає у Харків. обл.

В. Барна.

ПУШКАР

Микола Антонович (30. 10. 1894, с. Головчинці, нині Заліщиц. р-ну – 14. 10. 1988, м. Львів) –

мовознавець. Д-р філософії. Закін. Карлов. ун-т у м. Прага (1925, нині Чехія). 1926–39 працював у школах на Львівщині. 1940–73 (із перервою) – викл. чес. мови і спецкурсу “Чеська та словацька діалектологія”, 1950–56 – зав. каф. слов’ян. філології

Львів. ун-ту. Автор понад 40 наук. праць, досліджень чес. літ. мови, підручників, посібників.

В. Барна, Б. Головин, В. Олійник.

ПУШКАР

Михайло Семенович (21. 11. 1940, с. Щаслива, нині Липовец. р-ну Вінн. обл.) – вчений у галузі економіки.

Д-р екон. н. (2000). Закін. Одес. кооп. технікум (1959), екон. (1965) і геогр. (1967) ф-ти ун-ту в м. Перм (нині РФ), Київ. ун-т (1971, нині нац. ун-т). Працював ст. бухгалтером (на правах гол.) в Некрасів. спожив. т-ві Вінн. облспоживспілки (1959–60), ревізором Березников. споживч. т-ва Перм. обл. (1960–62), ст. бухгалтером Алтаймоторзаводу (м. Барнаул, нині РФ). Від 1966 – ст. викл.

Алтай. навч. комбінату Центр. статист. упр. РРФСР. Від 1971 – у ТФЕІ (нині ТНЕУ): асист., ст. викл., доц., проф.; від 1984 – зав. каф. бух. обліку в пром-сті. Автор і співавт. понад 150 наук. праць, у т. ч. 6 індивід. і 3 кол. монографій.

Б. Мельничук, В. Письменний.

ПУШКАРІ

– село в Бучацькому районі. Підпорядк. Новопетликів. сільраді. До П. приєдн. хутори Грушка та Юзефівка. Розташ. за 17 км від райцентру і 19 км від найбл. заліз. ст. Пишківці. Насел. 158 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1850. Є церква св. Петра і Павла (1995), пам’ятник воякам УПА (2002). Діють клуб, ФАП, торг. заклад.

Т. Єднак, В. Уніят.

ПФІСТЕР

Ян (Йоган; Pfister Jan; 1573, м. Вроцлав, Польща – 1642, м. Бережани) – польський скульптор. Навчався у Вроцлаві. Від 1611 проживав у м. Львів, від 1627 – у Бережанах, де провадив різьбяр. школу. 1619–36 виконав надгробки і саркофаги для Замк. каплиці в Бережанах. 1920 ч. саркофагів вивез. до м. Краків (Польща), решта 1966 – до Львова; їх реставр. і вистав. в Олеськ. замку та монастирі оо. Капуцинів. Тв.: надгробки *Сенявського* та 3-х його синів у Бережанах (після 1627), князів *Острозьких* у м. Тарнов (1620, нині Тарнув, Польща), скульпт. оздоблення каплиць Боїмів (1609–11) і Камп’янів (1619) у Львові (обидві – співавт.), скульптури св. Ієроніма, Катерини та Миколая для костьолу в с. Біще, нині Бережан. р-ну (бл. 1638). Роботи зберіг. у Львів. картин. галереї.

В. Барна, П. Гуцал, І. Дуда, Б. Пиндус, В. Стецько.

“ПЧЕЛА ПОЧАЄВСКАЯ”

– російський переклад збірника проповідей, уривків із творів про православну віру. Зберіг. в архіві Почаїв. монастиря під назвою “Книга блаженного Іова Железо – Ігумена Почаївського, власною рукою его писання”. Вид. 1885 у м. Почаїв (нині Кременец. р-ну) проф. Київ. духов. акад. Н. Петров. Містить бл. 80 тв., що в оригіналі напис. тодіш. укр. літ. мовою з домішками церковностарослов’ян. слів. Зб. – взірць полеміч. літ-ри кін. 16 – поч. 17 ст.

І. Дем’янова.

ПЧІЛКА

Олена (справж. – Косач Ольга Петрівна; 17. 07 (29. 06.) 1849, м. Гадяч, нині Полтав. обл. – 04.

10. 1930, м. Київ) – письменниця, фольклористка, громадська діячка. Мати *Лесі Українки*, сестра *М. Драгоманова*. Закін. Київ. ін-т шляхет. дівчат. Вид. альманах “Перший вінок” (1887, із *Н. Кобринською*), часопис “Рідний край” (1908–14), в якому опублік. матеріали про м. Кременець і край. Навесні 1909 відвід. міста Кременець та Почаїв (нині Кременець р-ну). Автор кн. “Юліуш Словацький, його життя, творчість і зразки творів” (К., 1910). Листув. з *В. Гнатюком*, *М. Капієм*. Іменем П. назв. вулицю в Кременці.

Г. Черняхівський.

ПЧОЛА

Степан Єрофейович (15. 07. 1905, с. Вишгородок, нині Лановець р-ну – 1984, там само) – майстер-килимар. Ткацтва навчався приватно в М. Чернявського. Використ. рослин. стиліз. орнамент. Від 1957 – учасник виставок у м. Тернопіль, с. Токи Підволочис. р-ну (1973), м. Москва (1982–83, нині РФ); персон. – у Тернополі (1982).

І. Дуда.

ПШЕВОРСЬКА КУЛЬТУРА

(поч. 2 ст. до Р. Х. – четвертина 5 ст. до Р. Х.) – археологічна культура ранньозалізного віку, у т. ч. на території Тернопільщини. Осн. ареал поширення – Центр. та Пд. Польща. На тер. Зх. України прожив. сх. частина пшевор. племен, які, на думку дослідників, – учасники етногенезу слов'ян. Осн. заняття – орне землеробство та приселищне скотарство. Тип. ознака П. к. – звичай втикати деформов. зброю (мечі, списи) в дно поховал. ями. На Тернопільщині відомо 7 поселень та 11 поховань П. к.

М. Бігус.

ПШЕНІЧНИЙ

Володимир Васильович (24. 03. 1955, с. Червоний Острів Волочис. р-ну Хмельн. обл.) – генерал-лейтенант Служби безпеки України. Орден та медалі України. Закін. лісотех. акад. у м. Ленінград (1977, нині Санкт-Петербург, РФ). 1977–83 – майстер Тюрин. лісопункту (нині Естонія). Від 1983 – в органах держ. безпеки. Від 1992 – нач. відділу захисту нац. державності, 1995–96 – заст. нач. Упр. СБУ в Терноп. обл. 1996–97 – нач. Упр. захисту нац. державності та б-би з тероризмом СБУ. 11 червня 1997 – 5 вересня 2001 – нач. Упр. СБУ в Терноп. обл. 2001–03 – нач. Департаменту захисту нац. державності та б-би з тероризмом СБУ. Липень–вересень 2003 – заст. Голови СБУ. Квітень–грудень 2005 – нач. Гол. упр. СБУ в АР Крим. Від грудня 2005 – заст. Голови СБУ.

Г. Яворський.

ПШІВІЙ

Андрій (25. 10. 1915, с. Зелена, нині Буцаць р-ну – 27. 03. 1992, м. Грац, Австрія) – вчений у галузі медицини (психотерапевт). Чл. УЛТ Австрії. Навчався у м. Львів у Богослов. акад. та ун-ті (1939–41); мед. й філос. студії продовж. у Граці (докторати з філософії (1950) і медицини (1955); магістр теології), де згодом працював лікарем. Автор кн. “Автогенний тренінг і клініка (практика і виховання)” (перекл. англ.; тричі перевид. та ін. наук. праць.

Б. Мельничук.

ПШИК

Василь Михайлович (30. 01. 1950, с. Волиця Гусятин. р-ну) – правник. Чл. Спілки адвокатів України (1996). Нагороди СРСР та України. Закін. у м. Львів технікум залізн. транспорту (1969) і юрид. ф-т ун-ту (1977, нині нац. ун-т). Працював на громад. роботі, суддею Терноп. міськ. суду (1982–91), заст. нач. упр. юстиції Терноп. облвиконкому (1991–92), адвокатом Терноп. міськ. юрид. консультації (1992–2000). Від 2000 – заст. голови Кваліфікац.-дисциплінар. комісії адвокатури Терноп. обл. – голова агестац. палати. Делегат 1–4 з'їздів адвокатів України. Автор наук.-практ. праць.

Б. Мельничук.

П'ЮРКО

Богдан-Теодор Іванович (псевд. і крипт. – Б. Білокерницький, Сирота, Коваленко, П., Х.; 15. 02. 1847, с. Білокриниця, нині Підгаєць р-ну – 28. 10. 1906, м. Львів) – священник, крилошанин, літератор, редактор, педагог, перекладач. Навчався в г-зіях у містах Буцаць (1860–64) і Бережани (1864–66), на теол. ф-ті Віден. ун-ту (1867–72, Австрія). Працював пом. учителя рус. г-зії у Львові. Ред. часо-

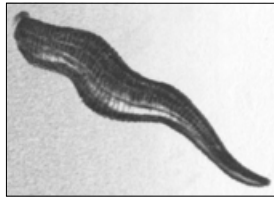
пису "Правда" (1872), від цього ж року друкував твори у період. вид. "Слово", "Голос народний", "Основа" та ін. Радник і референт митропол. консисторії, радник єпископ. консисторії в м. Станіслав (нині Івано-Франківськ). Співроб. газет "Сіонь Рускій" (1871–80) і "Рускій Сіонь" (1883–85). 1883–92 – ректор духов. семінарії у м. Відень. Народовець, голова Т-ва св. Апостола Петра, чл. т-ва "Просвіта", співзасн. політ. т-ва "Католицький руско-народний союз". Автор праць "Учебник етики для середніх шкіл", "Шевченко і його заслуги в українській літературі", "Порівняння фонетики слов'янських мов", "Церква і культура" та ін., поезій, рецензій, перекладів.

Я. Мазурак, М. Стульківський.

П'ЯВКА МЕДИЧНА

(*Hirudo medicinalis* L.) – тварина. Належ. до ряду Безхоботні п'явки (Arhynchobdellida), родини щелепні п'явки (Hirudinidae). Занес. до Європ. Черв. списку (1991) та Черв. книги України (1994). Дуже рідко трапл. на всій тер. Терноп. обл. в штуч. і природ. водоймах із чистою водою, що добре прогріваються. Довж. тіла в серед. 120 мм, шир. – 10 мм. Живиться кров'ю хребетних, жаб. Розмножується тільки влітку, а також у спец. мед. закладах. Із П. м. отримують лікар. речовину – герудин, що знижує зсідання крові й допомагає при хворобах серц.-судин. системи. Причина зникн. – хижац. промисел П. м. для вироб-ва ліків, забрудн. водойм та гідромеліор. роботи.

М. Кузьмович, С. Подобівський.

П'ЯСІЦЬКИЙ

Венантій (Piasecki Wenanti; 1832, с. Магдалівка, нині Підволочис. р-ну – після 1901, м. см. невід.) – польський лікар. Студіював медицину в ун-тах міст Львів, Краків (Польща) і Прага (Чехія). Від 1867 – голова т-ва "Сокіл" у Львові. Від 1870 – кер. водолікувал. закладу в с. Кисіль біля Львова. 1879 – орг-тор і 1-й голова Гідропатич. т-ва у Львові. 1880 засн. власн. природолікувал. заклад у м. Закопане (Польща). Автор наук. праць.

І. Дуда.

П'ЯСІЦЬКИЙ

Дмитро Іванович (08. 11. 1935, с. Гвіздець, нині смт Городенків. р-ну Івано-Фр. обл.) – господажник, громадський діяч. Засл. раціоналіза-

тор України. Закін. Львів. лісотех. ін-т (1958, нині ун-т), Одес. ін-т нар. госп-ва (1975, нині екон. ун-т). 1958–69 – технолог, нач. техбюро, заст. гол. технолога Кременчуц. автотранс. (Полтав. обл.); 1969–79 – нач. тех. відділу спеціаліст. конструктор. бюро комплекс. технології світлотехніки ВО "Ватра" (м. Тернопіль); 1979–88 – нач. підготовки вироб-ва з-ду "Квантор" ВО "Кристал" (м. Збараж). Від 1988 – голова Укр. асоц. екології людини "Зелена планета"; 1-й заст. голови Терноп. обл. ком-ту оборони прав людини; голова Громад. ком-ту захисту прав інвалідів в Україні; уповноваж. Всеукр. ком-ту оборони прав людини у Терноп. обл., зав. громад. приймальні. Автор понад 100 публікацій.

Б. Мельничук.

П'ЯТИДЕС'ЯТНИЦТВО

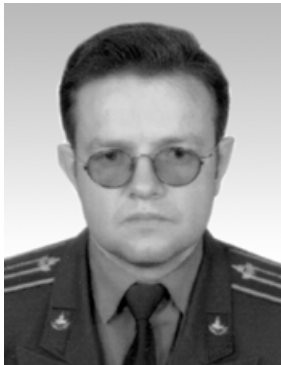
(ХРИСТІЯНИ ВІРИ ЄВАНГЕЛЬСЬКОЇ, ХВС)

– течія пізнього протестантизму. Поход. від старозавіт. свята П'ятидесятниці, що, згідно з Новим Заповітом (Дії., 2:1–13), збіглось із зішестям Св. Духа на апостолів, які заговорили різн. мовами, щоби нести Благую Вість народам світу. 1-а "Церква Бога" (майбут. п'ятидесятництва) виникла 1886 у сх. ч. шт. Теннессі й зх. ч. шт. Пн. Кароліна (США). Передумова запровадж. П. в Україні – поселення у степи Пн. Причорномор'я 2-й пол. 18 ст. на запрош. рос. царату німців-колоністів, які пошир. євангелізацію. Розвиток П. в Україні – на поч. 20 ст.: українці-послідовники нового віровчення поверталися з еміграції до США, з нім. полону (1-а світ. війна) в Україну. 1-е хрещення Євангел. Християн на Тернопільщині – 21 серпня 1921 в с. Свинохи, нині Очеретне Кременец. р-ну (засн. громади – П. Довгалюк). Згодом виникли громади в селах Печірня і Передмірка, нині Лановець, Ст. Олексинець Кременец., Бичківці Шумс., Костянтинівка, Вел. Глибочок, Мал. Ходачків Терноп. р-нів. 1921–45 на Тернопільщині було 82 громади (орг-ції). На 1 січня 2005 зареєстр. 98 реліг. орг-цій ХВС, у т. ч. 1 обл. об'єдн., 94 реліг. громади, 1 місія. Працюють 2 духов. навч. заклади (86 слухачів), 200 священнослужителів, 58 неділ. шкіл, є 66 культов. споруд. Кер. обл. об'єдн. ХВС (п'ятидесятників) – єпископ *В. Терещенко*.

А. Гудима.

П'ЯТКІВСЬКИЙ

Ігор Омелянович (15. 01. 1966, м. Тернопіль) – фахівець у галузі охорони природи. Закін. Терноп. пед. ін-т (1991, нині ТНПУ). Співорг-тор студент. екол. клубу "Гея" (1988), екол. експедицій "Серет-89". Від 1991 працює у при-

родоохорон. органах області, займається заповідною справою, формуванням екол. мережі. Розробив Програму формування регіон. екол. мережі Терноп. обл. на 2002–15 рр., що затвердж. рішенням обл. ради № 32 від 26. 07. 2002. Забезпечив орг-цію

понад 40 територій та об'єктів природ.-заповід. фонду. Учасник міжнар. наук. конф. і семінарів. Автор бл. 100 наук. та ін. публікацій.

І. Чуйко.

П'ЯТНИЦЬКИЙ ЦВІНТАР

– місце поховання козаків у м. Кременець. П. ц. заклали восени 1648 біля підніжжя г. Черча після того, як козац. загони під проводом *М. Кривоноса* з допомогою селян. війська взяли штурмом польс. замок на г. Бона. На П. ц. поряд із воїнами похов. кобзарі. Нині є бл. 60 кам. хрестів і 20 – зруйнованих. У липні 2005 під час свята “Кобзарські сезони Волині” (орг-тор – *О. Смик*) на П. ц. посадж. калин. алею. У липні 2007 під час візиту лідера партії “Народна самооборона” Ю. Луценка заклад. 1-й символ. камінь у Пантеон Героїв укр. слави.

Б. Мельничук.

“П'ЯТНИЦЯ”

– щотижнева газета для школярів у м. Тернопіль. Засн. 1998 колектив ред. ж. “*Освітняниця*”; ред. Я. Буяк. Розрах. на дітей серед. і старш. шкіль. віку. Вих. 6 місяців.

І. Дем'янова.

П'ЯТНІЧКО

Стефан Васильович (12. 02. 1959, с. Гниловоди, нині Гвардійське Тереховлян. р-ну) – оперний співак (баритон). Нар. арт. України (2006). Лауреат 1-го Міжнар. конкурсу опер. співаків ім. С. Крушельницької (1991, Львів). Спец. приз 12-го Міжнар. конкурсу вокалістів “Бельведере” у м. Відень (1993, Австрія). Закін. у м. Львів. муз.-пед. уч-ще (1983), вокал. ф-т консерваторії (1988, нині нац. муз. акад.). Працював у Львові в театрі опери і балету. Партії в операх: Жермон (“Травіата”), граф ді Луна (“Трубадур”), Ріголетто (“Ріголетто”, всі – Дж. Верді), Остап (“Тарас Бульба” *М. Лисенка*), Онегін (“Евгеній Онегін” П. Чайковського) та ін.

Нині – соліст Віден. опери (Австрія). Виступав в Австрії, Італії, Канаді, Німеччині, Польщі, Росії, Швейцарії, США та ін. країнах. Арії та пісні запис. на радіо, телебаченні, компакт-дисках. П. надає фінанс. допомогу для реконстр. церкви, впорядк. могили

УСС у родин. селі та ін. 14 травня 2006 брав участь у мист. програмі “Тернопільська вечірка 2006” в акад. обл. драм. театрі.

Г. Кушнерик, Б. Мельничук.

П'ЯТНОЧКА

Іван Теодорович (27. 05. 1933, с. Журавці, нині Томашів. пов., Польща) – вчений у галузі медицини. Д-р мед. н. (1993). Закін. Львів. мед. ін-т (1957, нині мед. ун-т). Працював лікарем-фтизіатром, зав. стаціонар. відділ. (1962–72) рай. протитуберкульоз. диспансеру в м. Кременець. Від 1972 – асист., доц., 1994 – проф. каф. фтизіатрії ТДМУ. Автор і співавт. бл. 120 наук. праць, посібників із фтизіатрії (один – укр. і англ.), 9 метод. рекомендацій; має 3 винаходи, 30 рацпропозицій.

С. Бліхар.

РАВЛІВ

Ігор Петрович (05. 12. 1953, с. Пробіжна Чортків. р-ну) – педагог, науковець, громадський діяч. Канд. філол. н. (1997). Закін. Львів. ун-т (1979, нині нац. ун-т). Працював електриком на Чортків. м'ясокомбінаті. 1979–82 – учитель у СШ с. Киданці, 1982–84 – дир. СШ у с. Стрийка (обидва – Збараз. р-ну). 1984–87 – зав. відділом нар. освіти Збараз. райвиконкому. Від 1987 – вчитель Збараз. СШ № 1. Від 1991 – голова Збараз. рай. ради нар. депутатів і райвиконкому. 1992–93 – представник Президента України у Збараз. р-ні, від 1993 – заст. представника Президента у Терноп. обл. з гуманіт. питань. Від 1994 – в обл. упр. освіти: 1-й заст. начальника, заступник. 1998–99 – помічник заст. голови-кер. секретаріату Терноп. ОДА. Від 1999 – 1-й заст., від червня 2006 – нач. упр. освіти і науки Терноп. ОДА. Кін. 1980-х – поч. 1990-х: 1-й голова Збараз. рай. ради ТУМ, співорг-тор рай. орг-ції НРУ, голова Збараз. рай. орг-ції ДемПУ, пом.-секр. нар. депутата СРСР *Г. Петрука-Попика*. Упорядник кн. “Д. Павличко. Десять віршів про мову. Б. Харчук. Слово і народ” (2007).

І. Дем'янова.

РАВЛІЇК

Іван Людвикович (14. 02. 1950, с. Турильче Борщів. р-ну) – співак (бас-баритон), педагог. Батько *Х. Равлюк*. Засл. прац. культури України (2002). Диплом Всеукр. конкурсу вокалістів (1986). Закін. у м. Львів муз. уч-ще (1976), консерваторію (1981, нині нац. муз. акад.). У

м. Тернопіль: соліст обл. філармонії (1981–91), викл. муз. школи № 2, муз. уч-ща (від 1994). Вокал. партії: симфон. поема *М. Вериківського* “Чернець”, Слук (опера Дж. Россіні “Шлюбний вексель”), Хасцький (опера *О. Білаша* “Прапорonosці”); роль Бандуриста у виставі “Наливайко” Терноп. акад. обл. драм. театру та ін.

Б. Петраш.

РАВЛІЇК

Христина Іванівна (30. 08. 1985, м. Тернопіль) – громадська діячка. Дочка *І. Равлюка*. Почес. ступінь “Гетьманська пластунка-вірлиця” (2004). Грамота КМ України (2005). Закін. ТНПУ (2007, магістр філол. н.). Голова ради станиці “Тернопіль” НСОУ “Пласт” (2004–06), голова Терноп. обл. орг-ції “Молодіж. націоналіст. конгрес” (2005–07), голова клубу творч. молоді “Камо грядеші” (2003). 2005–06 – прес. секр. ТОО НСНУ. Від 2007 – гол. ред. ж. “*Рада*”.

Б. Петраш.

“РАДА”

– видавництво у м. Тернопіль. Створ. Терноп. обл. рада у вересні 2004 на базі ред. інформ.-метод. вісника “*Рада*”. Засн. для забезпеч. потреб депутатів обл. ради і рад ін. рівнів, органів місц. самоврядування й місц. органів виконавч. влади інформ.-метод. та довідк. матеріалами. Дир. – *Б. Ничик*. На замовлення органів місц. самоврядування та виконав. влади, ін. юрид., а також фізич. осіб вид-во здійснює повний комплекс робіт із випуску книг, брошур, буклетів, інформ. листків тощо. Вийшли кн. *Б. Мельничука* “Скрипка від старого”, *С. Лисого* “Дим золотого перетину”, “Збірник наукових праць НТШ” (Т. 1; усі – 2004), “Спогади про Б. Демківка”, *П. Шпорчука* “Фатум”, *С. Синюка* “Тро-

янда в січкарни”, *П. Ковальчука* “Полювання на дика” (2005), *А. Заблуди* “Етюдослови”, “350 українських пісень” (усі – 2005), *Б. Хижняка* “Подільська трагедія” (2006), *О. Черноуса* “Життя – це пісня” (2007) та ін.

Ю. Ковальков, М. Ониськів.

“РАДА”

– журнал, інформаційно-методичний вісник Тернопільської обласної ради. 1-й номер – липень 2002. Мета вид. – інформування територ. громади краю про діяльність обл. ради та ін. органів місц. самоврядування. На допомогу працівникам рад баз. рівня “Р.” публікує норматив.-метод. матеріали, консультації, законодавчі акти, ст. науковців, фахівців галуз. відділів і упр. обл. ради та ОДА з проблем державобудівництва, дослідження з історії рідн. краю та ін. “Р.” – лауреат Міжнар. конкурсу засобів мас. інформації. Голови ред. ради вісника “Рада” – *Г. Яворський*, від 2007 – *М. Миколенко*, гол. ред. – *І. Мороз*, від 2007 – *Х. Равлюк*. Періодичність – раз на місяць. Наклад – 1000 прим.

Ю. Ковальков, М. Ониськів.

**РАДГОСПИ
(РАДЯНСЬКІ ГОСПОДАРСТВА)**

– один із типів сільськогосподарського підприємства в СРСР, у т. ч. на Тернопільщині. Засоби вироб-ва та вироблена с.-г. продукція перебували у держ. власності. Працівники Р. були у дещо кращому морал. і матеріал. становищі, ніж колгоспники: нормов. роб. день, гарант. зарплата. На Р. поширювалася дія всіх нормат.-прав. актів, що й для ін. держ. підпр-в. Керував Р. директор. У Терноп. обл. на 1 січня 1951 було понад десять Р.; 1971 – 9; 1981 – 19; 1991 – 35; 2000 – понад 50. На один Р. припадало в серед.: 1951 – 1,7 тис. га с.-г. угідь; 1971 – 2,1 тис.; 1981 – 2,4 тис.; 1991 – 1,5 тис., 2000 – 1,3 тис. У Р. працювали в серед.: 1951 – 0,6 тис. осіб; 1971 – 0,4 тис.; 1981 – 0,4 тис.; 1991 – 0,3 тис.; 2000 – 0,2 тис. осіб. Р. діяли до 2000.

В. Дерій.

РАДЗИКІВИЧ

Юліян (04. 07. 1900, Львівщина – 04. 02. 1968, м. Спрінгфілд, США) – лікар, громадський діяч, письменник. Чл. УЛП (1930), вояк УГА. Закін. г-зію у м. Львів (1918), мед. студії розпочав у цьому ж місті в Укр. тасм. ун-ті, закін. у Карлов. ун-ті в м. Прага (1927, Чехія). Від 1929 практикував у м. Копичинці, нині Гусятин. р-ну. Діяльний в УНДО та ін. т-вах. Від 1934 – в м. Судова Вишня, нині Мостис. р-ну Львів. обл. 1943–44 співпрац. із УПА. 1944 емігр. до

Австрії, згодом – до Німеччини (м. Мюнхен), 1949 – до США. 1955–68 – дир. туберкульоз. лікарні у Спрінгфілді. Автор повістей “Полковник Данило Нечай” (1961), “Полум’я” (1963), “Золото і кров” (1967), оповідань, новел.

Б. Пиндус, П. Пундій.

РАДЗІВСЬКИЙ

Володимир Олександрович (18. 04. 1930, с. Миколаїв, нині Хмельн. р-ну одноймен. обл.) – краєзнавець, спелеолог, педагог, громадський діяч. Чл. НСЖУ (1970). Відмінник освіти УРСР (1976). Орден “Знак пошани” (1986); Зол. медаль Центр. ради з туризму та екскурсій СРСР; почес. знак “Природозахисник” (Болгарія); Почес. грамоти Мін-ва освіти і науки України (2003, 2004). Почес. чл. Геогр. т-ва СРСР, Укр. спелеол. асоціації. Дійс. чл. Нац. союзу спелеологів США (2000). Закін. фіз.-матем. ф-т учит. ін-ту в м. Коломия (1947, нині Івано-Фр. обл.). 1947–59 – учитель СШ у смт Підволочиськ. Від 1959 – методист, зав. метод. відділу Терноп. обл. станції юних туристів (нині – обл. центр туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнів. молоді). Один із перших спелеологів на Тернопільщині. Відкривач та дослідник найбільших в Україні й світі гіпс. печер і лабіринтів, зокрема печери “Кристална”. Автор книг, статей та ін. публікацій, сценаріїв кіно- і телефільмів.

Б. Головин, Л. Щербак.

“РАДІО “ТЕРНОПІЛЬ”

– перша FM-станція на території області, музично-інформаційне радіо. Поч. мовлення – 24 серпня 1996. Вих. на частоті 106,1 FM. Працює 24 години на добу, сигналом охопл. вся область і частини сусідніх. Осн. увага – місц. інформації. Муз. палітра представл. композиціями “золотого” фонду, кращими тв. 1980–90-их і сучасними. Автор. програми – різножанрові: соціальні, дит., розваж., пізнав., культуролог., духовні, ток-шоу. Дир. – *О. Яциковська*, гол. ред. – *Т. Тарасенко*.

Б. Мельничук.

“РАДІО ТОН”

– радіостанція в м. Тернопіль. Працює від 20 вересня 1996. Вих. на частоті 103,5 FM; зона

прийняття – 100–120 км.: Терноп., Львів., Рівнен., Хмельн., Чернів. обл. Інформ.-пізнав., муз.-розваж. програми. Дир. – *П. Ластівка* (від 1996), А. Буслович (від 2005).

Б. Петраш.

РАДНИЦЬКИЙ

Зигмунт (Radnicki Zygmunt; 29. 11. 1894, м. Чортків – 05. 11. 1969, Польща) – польський живописець. Студював у Краків. АКМ (Польща), 1925–26 продовжував навчання у м. Париж (Франція). Від 1926 викл. у Львів. ун-ті. Співпрац. із “формалістами” (1922), мист. групами “Єдиноріг” (1925–26), “Авангард” (1930), “Нова Генерація” (1932), “Весняний Салон” (1939); учасник їх виставок. 1955–65 – проф. Краків. АКМ.

І. Дуда.

РАДОМСЬКИЙ

Олег Антонович (09. 01. 1924, х. Каплинці, нині належ. до с. Медова Козів. р-ну – 1990, м. Львів) – архітектор. Чл. САУ (1958). Навчався у Бережан. г-зії. Закін. інж.-буд. ф-т Львів. політех. ін-ту (1950, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Працював у Львів. філіалі проект. ін-ту “Діпроміст”. Серед робіт у галузі містобудування – ген. план забудови м. Бережани (1955).

І. Дуда, О. Лугова, Б. Луговий.

РАДОШІВКА

– село в Шумському районі. Центр сільради. При Р. є хутори Козятин (6 дворів) і Пасіка (5 дворів); у зв'язку з пересел. жителів х. Підліс вивед. із облік. даних. Розташ. за 25 км від райцентру і 13 км від найбл. заліз. ст. Лепесівка. Насел. 382 особи (2007). Перша писем. згадка – 1520. Діяли “Просвіта”, “Сільський господар” та ін. т-ва. У березні 1944 через Р. проход. партизан. з'єднання *С. Ковпака*. Є церква св. Параскевії (1777, мур.). Спорудж. пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1971). Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад. У Р. народ. поет, журналіст, громад. діяч *Г. Баран* (Радосівський). Пobl. Р. виявл. археол. пам'ятки трипіл. культури.

В. Уніят, Б. Хаварівський.

РАДЧЕНКО

Володимир Іванович (23. 10. 1948, м. Київ) – державний і громадський діяч. Генерал армії України. Орден Б. Хмельницького 3-го ступ., почес. відзнаки СБУ, Мін-ва оборони України, МВС України та ін. нагороди. Закін. Київ. технол. ін-т легкої пром-сті (1974, нині ун-т технологій і дизайну), Вищі курси КДБ СРСР у м. Мінськ (1972, нині Білорусь), курси при ви-

щій Червонопрап. школі КДБ СРСР (1986). 1972–90 – оперуповноваж., ст. оперуповноваж., нач. відділу УКДБ УРСР у м. Київ та Київ. обл., нач. відділ., заст. нач. відділу УКДБ УРСР у Рівнен. обл. Від 1990 – в діючому резерві КДБ СРСР, заст. нач. УКДБ

УРСР у Рівнен. обл., нач. СБУ України в Терноп. обл., нач. Упр. б-би з корупцією та організ. злочинністю СБУ, заст. голови СБУ – нач. Упр. б-би з корупцією та організ. злочинністю. Від 1994 – в. о. міністра, міністр внутр. справ України, 1995–98 – голова СБУ. 1998–2001 – 1-й заст. секр. Ради нац. безпеки та оборони України. 2001–03 – голова СБУ; 2003–05 – Секр. Ради нац. безпеки та оборони України, 2006–07 – радник голови СБУ, радник прем'єр-міністра України. Січень–травень 2007 – віце-прем'єр-міністр України з питань нац. безпеки та оборони. Голова ради з питань розвідки при Президентові України, чл. координац. ради з питань внутр. політики.

Б. Мельничук.

“РАДЯНСЬКА ПРАВДА”

– газета. Орган Підгаєц. РК КПУ і рай. ради депутатів трудящих. Вих. 1944–63; у ДАТО зберіг. номери за 1945–62. Нині у м. Підгайці вих. рай. г. “Земля Підгаєцька”.

С. Колодницький, Б. Хаварівський.

“РАДЯНСЬКЕ СЕЛЮ”

– газета. Орган Мельнице-Поділ. РК КП(б)У і рай. ради депутатів трудящих (нині смт Мельниця-Подільська належ. до Борщів. р-ну). В ДАТО зберіг. номери за 1945–62.

Б. Хаварівський.

“РАДЯНСЬКЕ СЛОВО”

– газета. Орган Великоглибоч. РК КП(б)У і рай. ради депутатів трудящих (нині с. Вел. Глибочок належ. до Терноп. р-ну). В ДАТО зберіг. номери за 1949–54, 1956, 1961.

Б. Хаварівський.

“РАДЯНСЬКЕ СЛОВО”

– газета. Орган Козів. РК КП(б)У і рай. ради депутатів трудящих (від 1991 – “Вільне слово”). У ДАТО зберіг. номери за 1945, 1947–61.

Б. Хаварівський.

“РАДІАНСЬКИЙ СЕЛЯНИН”

– газета. Орган Скала-Поділ. РК КП(б)У і рай. ради депутатів трудящих (нині смт Скала-Подільська належ. до Борщів. р-ну). В ДАТО зберіг. номери за 1947–59.

Б. Хаварівський.

“РАДІАНСЬКІ ВІСТІ”

– газета. Орган Гусятин. РК КП(б)У і рай. ради депутатів трудящих Гусятин. р-ну. У ДАТО зберіг. номери за 1945, 1948–50. Згодом – “Прапор комунізму”, від 1990 – “Вісник Надзбруччя”.

Б. Мельничук, Б. Хаварівський.

РАЗВАДІВСЬКИЙ

Євген (псевдо “Яр”); бл. 1926, с. Стегниківці, нині Терноп. р-ну – 20. 02. 1949, х. Гаї Ходорівські, нині належ. до с. Байківці того ж р-ну) – учасник національно-визвольних змагань. Провідник ОУН Великобірків. р-ну (нині смт Вел. Бірки належ. до Терноп. р-ну). Застрелився, оточ. підрозділом МДБ; місце поховання невід. У Гаях Ходорівських насип. символ. могилу Р., встановл. пам’ят. знак.

І. Дем’янова.

“РАЗОМ”

– газета громадсько-політичного спрямування. Вих. у м. Бережани від серпня 2005. Засн. – С. Кленик, *В. Павук* (ред.). Наклад – 1000 прим.

Б. Мельничук.

РАЇВСЬКИЙ МИСЛІВСЬКИЙ ПАЛАЦ

– споруда у с. Рай Бережанського району. Розташ. за 2 км на захід від м. Бережани посеред *Раїв. парку*, з яким творить палацово-парк. комплекс – пам’ятку арх-ри загальнодерж. значення. Збуд. 1760–70 на місці мислив. замку, зруйн. 1709 під час війни зі шведами. Був оздобл. числен. декор. прикрасами, на кутах даху містилися 4 невел. башти, зорієнтов. за сторонами світу. Вишуканим оздобленням відзнач. і внутр. приміщення. В палаці була вел. б-ка з багатьма рідкіс. виданнями. Одночасно з палацом заклад. парк із рідкіс. породами дерев та кущів. Р. м. п. зазнав руйнувань під час 1-ї та 2-ї світ. воєн. Реставр. 1952. Архіт. оздобл. значн. мірою втрачено. В парку зберег. унікальні породи дерев. Нині ансамбль палацу є власністю Зборів. спархії УГКЦ.

В. Бойко, І. П’ятківський.

РАЇВСЬКИЙ ПАРК

– пам’ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення. Розташ. у с. Рай Бережан. р-ну. Постановою РМ УРСР № 105 від 29. 01. 1960 парку надано статус об’єкта природ-

заповід. фонду. Перебуває у відданні Бережан. держ. лісомислив. госп-ва Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 20 га. Парк заклад. 1760 у ландшафт. стилі, належав воєводі Сенявському, від 1816 – графові Потоцькому, який перебудував *Раїв. мислив. палац* у класич.

Ставок у парку.

стилі й розробив новий проект парку. 1816 у парку – понад 370 видів і форм дерев, кущів, ліан, 2 ставки, острів, водоспад, антич. скульптури. Нині тут є 3 джерела, що живлять 4 ставки. 1941–45 та в післявоєнні роки палац і парк пошкоджені, й первісне планування парку не збереглося. 1952 парк відновл., від 1970 розпоч. реконструкцію стар. парку. Під охороною – місце під 850-річн. дубом *Б. Хмельницького*, що всох. Нині у парку – дерева і кущі 86 видів та форм, із них 42 – інтродуценти, серед яких – груп. насадження вік. дерев модрина європ., сосни Веймутова і чорної, бука ліс. форми пурпуристої, дуба та гіркокаштана звич., клена гостролист., липи широколист., тополі білої. У стар. парку підсадж. дерева катальпи чудової, тильпан. дерева, туї захід. форми пірамідальної (плодоносить), різноманіт. декор. кущі.

І. П’ятківський, С. Черняк.

РАЙ

– село у Бережанському районі. Підпорядк. Бережан. міськраді. Розташ. за 2 км від райцентру і 3 км від найбл. залізн. ст. Бережани. Насел. 726 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1540. Діяли “Просвіта”, “Січ”, “Луг” та ін. т-ва. Під час нім. окупації фашисти розстріляли біля Р. бл. 13 тис. мешканців Бережан і навкол. сіл. Спорудж. пам’ятник *Д. Мирону* (1998, скульп. *І. Сонсядло*). Працюють ЗОШ 1 ступ., б-ка. Діє сиротинець “Дім світла Христового”. У Р. народ. лікар, громад. діяч *О. Баран*, громад. діяч *М. Клецьор*, громад.-політ. діяч, ред. Д. Мирон, перебував *Петро І. Є Раїв. парк* – пам’ятка сад.-парк. мист-ва загальнодерж. значення, де зберіг. *Раїв. мислив. палац*.

Б. Хаварівський.

РАЙДУЖНИЦЯ ВЕЛИКА

(*Apatura iris L.*) – метелик ряду Лускокрили (Lepidoptera), родини Німфаліди (Nymphalidae). Занес. до Черв. книги України (1996). Трапл. часто, але поодинок, рідше парами на узліссях і ліс. галявинах, pobl. водойм на всій тер. Терноп. обл. Чисельність зменш. через порушення місць їх природ. місцеперебування: загушення або вируб. лист. порід дерев, урбанізацію, хім. обробток лісів, відволл. метеликів.

С. Подобівський.

РАЙЗ

Іцхак (псевд. – Надір Моше; 1885, с. Нараїв, нині Бережан. р-ну – 1943, м. Нью-Йорк, США) – єврейський письменник. 1898 переїхав до Нью-Йорка. Автор зб. поезій “Дикі троянди”, “Лампа на вікні” (1929), “Сповідь” (1944), п’єс “Успіх”, “Останній єврей” (1922–23) та ін., перекладів, статей.

В. Уніят.

РАКОВЕЦЬ

– село у Збаразькому районі. До 1964 назив. Вел. Раковець. Утвор. злиттям двох сіл – Вел. Раковець і Мал. Раковець. Центр сільради, який підпорядк. с. Зашляхом. Розташ. за 25 км від райцентру і 16 км від найбл. заліз. ст. Шили. Насел. 750 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1463. 1763 через Р. проход. загони *Верлана*. Діяли “Просвіта”, “Сільський господар” та ін. т-ва. Є церкви Ікони Божої Матері Казанської (1935, мур.) і св. Трійці (1970, дерев.), 2 “фігури”. Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1970), насип. символ. могилу Борцям за волю України (1991). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, 2 б-ки, 2 ФАПи, відділ. зв’язку, 2 торг. заклади. У Р. проживали громад. діячі *Б. і Ю. Козубські*. Pobl. Р. виявл. археол. пам’ятки культури кулястих амфор і черняхів. культури (*Раковець. могильник*).

В. Кулик.

РАКОВЕЦЬ

– село у Теревовлянському районі. Підпорядк. Соснів. сільраді. До Р. приедн. х. Козубський. Розташ. на пр. березі р. Стрипа, за 40 км від райцентру і 16 км від найбл. заліз. ст. Денисів–Купчинці. Насел. 255 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1472. Діяли т-ва “Просвіта”, “Рідна

школа”, кооператива. 4 липня 1941 підрозділ ЧА вбив у селі 2-х юнаків, які піднімали синьо-жовтий прапор. Насип. символ. могилу воякам УПА (1992). Працюють клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад. У Р. народ. журналіст, діяч культури *Б. Бідяк*.

В. Уніят.

РАКОВЕЦЬКИЙ МОГІЛЬНИК

– ранньослов’янський могильник 3–4 ст. до Р. Х. Розташ. pobl. с. Раковець, нині Збараз. р-ну. Належ. до черняхів. культури. Осн. дослідж. – 1962–63, розкопано 18 поховань із трупопкладеннями і трупоспаленнями. Серед знайд. речей – 2 глин. кубки сфер. форми із соняч. та зірк. знаками, висічен. із каменю ідол, що символіз. культ. плодючості.

Вас. Ханас.

РАКОВСЬКИЙ

Йосиф (06. 10. 1870, м. Львів – 16. 11. 1944, там само) – священник, громадський діяч. Закін. теолог. студії у Львові, агрономію вивчав у м-ку Дубляни (нині м. Жовків. р-ну Львів. обл.). Душпастирював у селах Львівщини. Викладав в учит. семінаріях у містах Сокаль (від 1898, нині Львів. обл.) і Заліщики (від 1902). У Заліщиках: співзасн. філій т-в “Просвіта” та “Сільський господар” (1-й голова, орг-тор гуртків у Заліщиц. і Борщів. пов.), селян. бурси Укр. пед. т-ва, голова його філії. Від 1913 – учитель, 1918–20 – дир. учит. семінарії у м. Станіслав (нині Івано-Франківськ). Згодом – парох у с. Хриплин (нині належ. до м. Івано-Франківськ). У Станіславі – довголіт. голова філії “Сільського господаря”, співорг-тор Повіт. союзу кооператив. Від 1931 – у Львові. Автор пр. “Головні основи годівлі домашніх тварин” (2 т.), попул. брошур, публікацій у часописах.

Б. Мельничук, Б. Пиндус.

РАКОЦІ ДЬСРДЬ П

(30. 01. 1621, м. н. невід. – 07. 01. 1660, м. Самошфальві, Румунія) – угорський князь, правитель Трансільванії (від 1648). В липні 1657 як союзник гетьмана *Б. Хмельницького* на чолі війська проходив через м. Зборів, с. Озерна (нині Зборів. р-ну), м. Тернопіль. Pobl. м. Скалат (нині Підволочис. р-ну) з’єднався з козац. корпусом *В. Ждановича*. 12 липня 1657 капітулював перед польсь. армією pobl. с. Чорний Острів (нині смт Хмельн. обл.).

П. Гуцал.

РАКОЦІ ФЕРЕНЦ П

(27. 03. 1676, м. Борша, нині Румунія – 08. 04. 1735, м. Родосто, нині Текірдаг, Туреччина) –

князь Трансільванії (Семигороддя, від 1704). Кер. антигабсбурз. нац.-визв. війни угор. народу 1703–11; протягом цих років не раз перебував у м. Бережани. 1707 оголосив детронізацію *Габсбургів* із угор. престолу; проголош. головою т. зв. конфедерації угор. станів для завоювання незалежності країни. Після поразки у згод. війні деякий час перебував у Москов. державі, від 1712 – у Франції, від 1717 – в Туреччині. 6 травня 1998 на стіні Бережан. замку встановл. мемор. дошка на честь нац.-визв. повстання Ф. Ракоці.

Б. Мельничук.

РАКО́ЧИЙ

Григорій Львович (1889, с. Настасів, нині Терноп. р-ну – 10. 02. 1920, с. Ободівка, нині Тростянець. р-ну Вінн. обл.) – правник, військовик. Навчався в г-зії у м. Тернопіль, закін. Львів. ун-т (1912). Збирав фольклор, співпрац. із *В. Гнатюком*; 1914 НТШ вид. у м. Львів збірник колядок і щедрівок (т. XXXVI), де вміщ. гавки, що записав Р. у Настасові. До серпня 1914 – адвокат у м. Збараж, діяльний у “Просвіті” та ін. т-вах. Під час 1-ї світ. війни воював в австр. армії (старшина). Від кінця 1918 – в УГА: сотник, служив у Терноп. окруж. військ. команді (повіти Збараж, Скалат, Тереховля, Тернопіль), до прибуття *Н. Гірянки* виконував обов’язки окруж. команданта; потім – у Держ. секретаріаті внутр. справ (заст. міністра) ЗУНР у м. Станіслав (нині Івано-Франківськ). Із УГА перейшов у Сх. Україну. Помер від тифу.

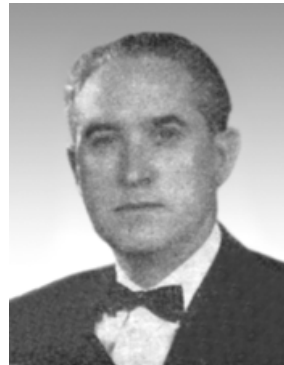

Б. Мельничук, Б. Пиндус.

РА́КУШ

Микола Васильович (27. 06. 1914, с. Серединки, нині Терноп. р-ну) – громадський діяч, меценат. Закін. Вищі торг. курси у м. Львів. 1930 – в м. Тернопіль: власник фірми металу і буд. матеріалів, діяльний у громад. житті. 1944 емігр. до Австрії, згодом до Німеччини, від 1947 – в США (м. Чикаго). Від 1966 – у м. Маямі (шт. Флорида): кер. т-ва “Український американський клуб”, Ком-ту укр. громад. орг-цій, Клубу сеньйорів (Т-во старших віком). Спів-

орг-тор. благодій. фондів. Жертводав. вєщ на реліг. потреби, УВУ (м. Мюнхен, Німеччина), ЕУ, у Фонд кафедр українознавства в м. Гарвард (100 тис. дол.). Від Клубу сеньйорів передав 250 тис. дол. на вид. підручників для початк. шкіл України. 1993 з дружиною приїжджав в Україну, де пожертвовав кошти на вид. укр. книг для дітей.

Б. Мельничук, Б. Пиндус.

РА́ЛЛО

Володимир Євгенович (25. 03. 1957, м. Тернопіль) – спортсмен (легка атлетика). М. сп. СРСР (1978). Закін. ф-т фіз. виховання Терноп. пед. ін-ту (1981, нині ТНПУ). Сріб. призер Спартакіади школярів СРСР із десятиборства (1974). Багатораз. переможець України, чемпіон Всесоюз. турніру пам’яті В. Санєсва. Чл. зб. команди СРСР на Олімп. іграх у м. Москва (1980, нині РФ). Призер міжнар. змагань. 1982–84 – інструктор ФСТ “Колос”. 1984–2002 працював в органах МВС у Терноп. області. Багатораз. призер змагань та чем-тів МВС і ФСТ “Динамо” зі служб. багатоборства.

Г. Гунтік, В. Ігнатенко.

РА́МПА”

– аматорський театр-студія. Засн. 1998 при Тереховлян. вищ. уч-щі культури. Від 2002 – народний. Лауреат 1-го обл. фестивалю молодіж. театр. колективів “Вернісаж”, 1-го Міжнар. фестивалю студент. театр. студій “Світ”, володар Гран-прі 1-го відкрит. фестивалю молодіж. театр. колективів “Овації” (обидва – 2004). Засн., реж. і продюсер “Р.” – *А. Нечай*. Вистави: “Назар Стодоля” *Т. Шевченка*, “97” і “Мина Мазайло” *М. Куліша*, “Ешелон” *М. Рощина* та ін. Кращі театр.-худож. дійства (авт. сце-

нарію та реж.-постан. А. Нечай): “Воскресла! Воскресла моя Україна!”, “В єдності – сила народу”, “Смолоскип української волі”, “Україний омофором волі”, “Ісповідник віри” (про кардинала *Й. Сліпого*), “Земля, розп’ята на хресті історії” (про Лемківщину). З дійством “Ісповідник віри” колектив понад 30 разів виступив у обл., по 2 рази – у Львів. нац. драм. театрі ім. М. Заньковецької і в м. Київ, також у містах Івано-Франківськ, Коломия, Рогатин (обидва – Івано-Фр. обл.), Дубно (Рівнен. обл.); із дійством “Земля, розп’ята на хресті історії” – в Польщі (8 міст), у насел. пунктах Терноп. обл.

Б. Мельничук.

РАМСЬКИЙ

Петро Тимофійович (21. 02. 1942, концтабір у м. Бремен-Гемелінг, Німеччина – 15. 09. 2003, м. Тернопіль) – громадський діяч. Син *Т. Басюка* (“*Яворенка*”). Орден “За заслуги” 3-го ступ. (2002). Після війни проживав на батьківщині матері – у Лановецькому р-ні; працював у Казахстані, на спорудж. магістрал. газопроводу. 1988 – співоргтор Терноп. обл. орг-ції Спілки колиш. малоліт. в’язнів фашизму (СКМВФ), її активіст і багатоліт. керівник; чл. всеукр. та міжнар. рад СКМВФ. Автор публікацій у періодиці, зокрема на теми нац.-визв. б-би.

Б. Мельничук.

РАМСЬКИЙ

Юрій Савіанович (29. 05. 1942, с. Шпиколеси, нині Кременець. р-ну) – вчений у галузі математики, педагог. Канд. фіз.-матем. н. (1968), проф. (1992). Відмінник нар. освіти УРСР (1987). Закін. Кременець. пед. ін-т (1963, нині ТНПУ). Від 1966 – в Київ. пед. ін-ті (нині нац. пед. ун-т): асист., ст. викл., доц. (1970–92), проф. каф. основ інформатики

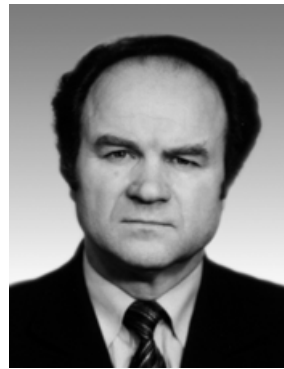

та обчисл. техніки. Від 2004 – відп. ред. фах. зб. наук. праць “Комп’ютерно орієнтовані системи навчання”. Автор бл. 200 наук. праць, навч. посібників.

Г. Черняхівський.

РАПІГА

Михайло Васильович (22. 11. 1936, с. Сурмачівка Ярослав. пов. Краків. воєв-ва, Польща) – диригент, педагог. Батько *О. Раними*. Засл. прац. культури України (1993). Від 1946 проживав у с. Ладичин Тереховлян. р-ну. Закін. Львів. консерваторію (1973, нині нац. муз. акад.) Від 1961 очол. аматор. хор. колективи навч. закладів і мед. установ у м. Тернопіль. Від 1972 – викл., зав. денним відділ. (1973–74, 1981–84) Терноп. муз. уч-ща. 1986–96 – диригент нар. самодіял. хору “*Конар Лемківщини*” (с. Жовтневе Терноп. р-ну), “*Заграва*” (м. Тернопіль) та ін. Чл. правління обл. т-ва “*Надсяння*”. Автор культурол. статей.

І. Дуда.

РАПІГА

Оксана Михайлівна (28. 11. 1964, м. Тернопіль) – піаністка, педагог. Дочка *М. Раними*. Лауреат Всеукр. конкурсу ім. М. Лисенка (1984), міжнар. конкурсу камер. ансамблів (1993, м. Хмельницький), дипломант Міжнар. конкурсу піаністів (1990, Іспанія). Закін. Терноп. муз. уч-ще (1983), Львів. консерваторію (1988, нині нац. муз. акад.), Москов. муз.-пед. ін-т ім. Гнесіних (1991, нині РФ). Від 1991 – у Львів. консерваторії: викл., доцент. Концертувала у Бельгії, Німеччині, Польщі, РФ, Швейцарії та ін. країнах.

І. Дуда.

РАППОПОРТ

Павло Олександрович (29. 06. 1913, м. Санкт-Петербург, нині РФ – 11. 07. 1988, м. Ленін-

град, нині Санкт-Петербург) – російський археолог. Д-р істор. н. (1965). Закін. Ленінград. інж.-буд. ін-т (1939). 1963 очолює археол. експедицію з дослідж. городищ 10–13 ст. Галиц., Волин. земель, у т. ч. на Тернопільщині поблизу Антонівці, Бриків, Васківці, Стіжок, х. Данилівка (літопис. Даниловь; усі – Шумс. р-ну), сіл Городище Козів. і Зеленче Тереховлян. р-нів, замків у містах Кременець і Тереховля. 1968 дослідж. розкопки літопис. Данилова (220 м²), де виявив назем. житла з кругл. глин. пічками, залишки дерев. церкви з підлогою з плиток, вкритих зеленою та коричн. поливою, предмети побуту, озброєння, прикраси 13 ст. Окр. експонати, зокрема вислу свинцеву булу зі с. Зеленче передав у фонди ТОКМ, з Данилова – у *Кременец. краєзн. музей*. Автор бл. 200 наук. робіт, у т. ч. 9 монографій, зокрема “Военное зодчество Западно-Русских земель X–XIV вв.” (Ленінград, 1967; охарактер. ряд городищ і замків Тернопільщини).

О. Гаврилюк.

РАППОПОРТ

Соломон-Іегуда Лейб (01. 07. 1790, м. Львів – 16. 10. 1867, м. Прага, Чехія) – історик, археолог, етнограф, письменник. Один із основоположників т. зв. Галиц. наук. школи дослідників історії євреїв, народу та іудаїзму. Ідей. противник хасидизму; учень і послідовник *Н. Крохмалю*. 1837–40 – округ. равин у м. Тернопіль, від 1840 – гол. равин Праги. Автор віршів, перекладів, кн. “Опис Парижа й острова Ельба”, серії біогр. нарисів, досліджень із археології, права, історії, релігії та культури.

Е. Бергер, П. Гуцал, І. Дуда, Б. Пиндус.

РАСЄВІЧ

Роман Петрович (05. 07. 1947, с. Петрилів, нині Тлумац. р-ну Івано-Фр. обл.) – педагог, літератор, громадський діяч. Чл. НСЖУ (2004), НТШ (2004). Акад. Укр. Міжнар. Акад. оригінал. ідей (2005). Закін. Івано-Фр. пед. ін-т (1972, нині нац. ун-т), Київ. нац. ун-т (1982). У Монастирис. р-ні: дир. школи у селах Велеснів (1972–77), Ковалівка (1977–78); зав. райвно (1978–85), зав. метод. кабінетом райвно (від 1985). Голова рай. об’єдн. ВУТ “Просвіта” (від 1993), голова Конгресу укр. інтелігенції (1995). Ініціатор відродж. молодіж. т-ва “Сокіл” у ЗОШ України (1992). Від 1993 – займається цілительством. Голова Монастирис. рай. орг-ції Укр. партії “Зелена планета” (2005). Автор низки зб. поезій, зокрема “Думна дорога” (2007), кн. “Молодіжне товариство “Сокіл” (2000), “Природне оздоровлення. Практичний poradnik із траволікування” (2004), статей у періодиці.

Б. Головин, Я. Павлів.

РАСЛÁВКА

– село у Кременецькому районі. Підпорядк. Лопушнен. сільраді. До Р. приєдн. х. Галяси. Розташ. за 29 км від райцентру. Насел. 404 особи (2007). Перша писем. згадка – 1710. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Будують церкву св. Пантелеймона (від 1997). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, 2 торг. заклади.

Б. Хаварівський.

РАТГАУС

Кароль (Rathaus Karol; 16. 09. 1895, м. Тернопіль – 21. 11. 1954, м. Нью-Йорк, США) – польський композитор, піаніст, педагог. За походж. єврей. Брат *Р. Ратгауса*. Студіював музику в містах Відень (Австрія) та Берлін (Німеччина). Від 1933 проживав у м. Париж (Франція), 1935 – у м. Лондон (Вел. Британія). 1938 емігр. до США. Від 1940 – проф. музики у Квен-коледжі. Виступав як піаніст. Автор симфоній, сонат, музики до к/ф та ін. творів.

П. Гуцал.

РАТГАУС

Рудольф (Rathaus Rudolf; 13. 11. 1900, м. Тернопіль – 11. 01. 1968, м. Нью-Йорк, похов. у м. Гартсдам, США) – польський дипломат. За походж. єврей. Брат *К. Ратгауса*. Закін. акад. зовн. торгівлі у м. Відень (Австрія). Консул Польщі в м. Лейпціг (1923–25), аташе з торгівлі посольства в м. Берлін (1925–28, обидва – Німеччина), секр. посольства в м. Прага (1928–31, Чехія) і консульства в м. Чикаго (1931–33, США), почес. консул у Ліберті та Монровії (до

1935). Від 1936 працював у мін-ві торгівлі та промислу Польщі. 1939 виїхав до Румунії, потім – у Вел. Британію, США.

П. Гуцал.

РАТИЧ

Іриней Борисович (15. 10. 1939, с. Оріховець, нині Підволочис. р-ну) – вчений у галузі біохімії. Д-р біол. н. (1994), чл.-кор. УААН (1999). Закін. у м. Львів зоовет. технікум (1959) і зоовет. ін-т (1966, нині акад. вет. медицини). Працював у НДІ землеробства і тваринництва зх. регіонів України (с. Оброшине Пустомит. р-ну Львів. обл.). Від 1967 – в Укр. НДІ фізіол. і біохімії с.-г. тварин (м. Львів): м. н. с., ст. н. с., пров. н. с., заст. дир. з наук. роботи. 1998–2001 – дир. НДІ землеробства і біології тварин УААН (с. Оброшине), після реорганізації установи – дир. НДІ біології тварин УААН; від 2001 – його гол. н. с. Автор бл. 200 наук. праць; має 8 автор. свідоцтв і патентів.

Б. Пиндус.

РАТИЧ

Любомір Володимирович (10. 05. 1934, с. Ступки, нині Терноп. р-ну – 25. 07. 1997, м. Львів) – вчений у галузі механіки. Чл. Укр. асоц. корозіоністів. Д-р тех. н. (1991), проф. (1993). Премія ім. С. Патона Президії АН УРСР (1985). Закін. Львів. політех. ін-т (1955, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). 1955–59 – інж.-конструктор з-ду “Автонавантажувач”; від 1959 – ст. інж., м. н. с., ст. н. с., зав. лаб. Фіз.-мех. ін-ту АН УРСР (нині НАНУ; обидва – Львів). Автор понад 110 наук. праць; 9 автор. винаходів.

В. Барна, І. Дмитрах (ЕСУ).

РАТИЩІ

– село у Зборівському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Піщане. До Р. приєдн. хутори Дерехи, Зарічний і Ратищівські Гаї. Розташ. на лів. березі р. Серет, за 25 км від райцентру і 21 км від найбл. залізн. ст. Зборів. Насел. 311 осіб (2007). Відоме від 17 ст. Кін. 18 – поч. 20 ст. – місце паломництва до Чудотвор. ікони Матері Божої. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є церква Успіння Пресв. Богородиці (1896, кам.,

відбуд. 1938; у храмі зберіг. копія Чудотвор. образу Богородиці), каплиця (2007). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні, встановл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини. Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад. У П. перебували реліг. діяч, фольклорист П. Білинський, письменник, фольклорист Я. Головацький, поет, етнограф І. Вагилевич та ін. Пobl. Р. виявл. археол. пам’ятки ран. заліз. часу і давньорус. культури.

В. Уніят.

РАТЇСЬКИЙ

Петро (1892, с. Босири, нині Чортків. р-ну – 17. 05. 1966, м. Кенора, Канада) – підприємець, громадський діяч. Від 1910 – у Канаді (м. Форт Вільям). Від 1921 провадив у Кенорі крамницю, 1945 – власник компанії “Джей-Бі Гросері”. 1951 обраний радним Кенори, 1957–60 – посадином цього міста. 16 р. – голова читальні “Просвіта”, діяльний у т-ві “Взаємна поміч” та ін. укр. і канад. орг-ціях.

Б. Мельничук.

“РАТУША”

– газета, міський часопис. Вих. у м. Чортків від жовтня 1998. Співзасн.: Т-во сприяння ЗМІ та Чортків. міська рада. Ред.: О. Солodka, Г. Остапенко, Б. Присяжний, І. Шевцова, від липня 2006 – М. Опиханий. Наклад 1100 прим. (2007).

Б. Мельничук.

РАТУШНИЙ

Михайло Ярославович (18. 08. 1962, с. Чернівці Збараз. р-ну) – громадсько-політичний

діяч. Нар. депутат України: 1994–98 – від Збараз., 1998–2002 – Кременец. вибор. округів, березень 2005 – квітень 2006 – від блоку “Наша Україна”. Закін. Луцьк. пед. ін-т (1986, нині Волин. ун-т). Працював у с. Романове Село Збараз. р-ну; 1988–90 – вчитель англ. мови США у

с. Гнідин Бориспіль. р-ну Київ. обл. 1989–1992 – чл. НРУ; чл. орг. ком-ту зі склик. Устан. з’їзду Руху (1989). 1989–90 – заст. голови НРУ Київщини. В листопаді 1990 заарешт.; ув’язн. на 10 міс. за участь у “справі С. Хмари”; під час ув’язн. обраний заст. голови Всеукр. об’єдн. страйккомів і вільних профспілок (ВОСТ),

1991–92 – заст. голови ВОСТ. 1992–94 – радник із політ. питань Укр. інформ. служби. У січні 1995 в міжнар. делегації Черв. Хреста перебував у Чечні, де організ. передачу гуманіт. допомоги від України (почес. громадянин м. Джохар-Талла (Грозний). 1992–99 – чл. КУН, від вересня 1995 – чл. Гол. проводу, жовтня 1997 – чл. президії Гол. проводу КУН (до 1998). Від 1999 – в кер. складі УНП. Співголова *Терноп. земляцтва* в м. Київ (2000–02). Заст. голови Укр. Всесвіт. Коорд. Ради (2006). Нині – голова правління Ін-ту нац. державознавства (м. Київ).

Л. Щербак.

РАТУШНЯК

Михайло Михайлович (04. 03. 1962, м. Тернопіль) – підприємець, спортсмен, громадський діяч. М. сп. УРСР (шашки; 1979). Президент Федерації шашок Терноп. обл. (від 2001). Депутат Терноп. міськ. ради 2-х склик. (від 2002). Закін. Львів. політех. ін-т (1984, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”, інж.-механік), ТАНГ (2002, нині ТНЕУ, менеджер-економіст), Львів. регіон. ін-т Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Працював у Терноп. ПТУ № 9, обл. спорт. ком-ті, дир. підпр-ва “Інтер’єр”, від 1998 – дир. ТзОВ “Ант” – ексклюзив. дистриб’ютора торг. марки “Оболонь” у Терноп. області.

І. Дем’янова.

РАФАЛЬСЬКИЙ

Григорій Антонович (у чернецтві – Антоній; 19. 02. 1789, Ковельщина, нині Волин. обл. – 16. 11. 1848, м. Санкт-Петербург, нині РФ) – православний церковний діяч, архієпископ (1840). 1809 закін. Волин. духов. семінарію в м. Острог (нині Рівнен. обл.), викл. у ній; 1818–31 – настоятель храму в цьому місті. Від 1831 – у м. Кременець, від квітня 1833 – архімандрит, намісник *Почаїв. Свято-Успен. лаври*. Від 1840 – єпископ Варшав., 1843 – архієпископ Новгород., Санкт-Петербурз. і Фінляндський.

П. Гуцал.

РАШТІВЦІ

– село в Гусятинському районі. Центр сільради. До Р. приєдн. с. Дубківці та х. Стінка. Розташ. на берегах р. Гнила Липа, за 21 км від райцентру і 16 км від найбл. залізн. ст. Хоростків. Насел. 780 осіб (2007). Перша писем. згадка про Стінку з оборон. укріпленням – серед. 13 ст.; 14 ст. вона – центр округу. Перша писем. згадка про Р. – 1564. Є церкви Успіння Пресв. Богородиці (1884, мур., Дубківці), Воздвиж. Чесн. Хреста (1912) та Вознесіння Господ-

нього. Спорудж. пам’ятники *Б. Хмельницькому* (1954), воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1966), партизанам (1985). Встановл. пам’ят. знаки на честь скасув. панщини (відновл. 1991) та полеглим воїнам УПА (2007), насип. символ. могилу УСС (1990). Працюють ЗОШ 1–3 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, торг. заклади. У Р. (Дубківцях) народ. педагог, письменник, літературознавець *О. Авдикович*, проживав і похов. реліг. діяч, фольклорист *Г. Галька*. Побл. Р. виявл. археол. пам’ятки трипіл. і давньорус. культур.

*Пам’ятник
Б. Хмельницькому.*

М. Бігус, В. Уніят.

РЕБРІНА

Василь Миколайович (07. 04. 1963, с. Матвіївці Шумс. р-ну) – правник, громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради (2002–06). Закін. Дніпроп. спец. школу міліції (1983), Нац. акад. внутр. справ України (1993, м. Київ). 1985–98 працював у Лановец. рай. відділі УМВСУ, 1998–2000 – нач. Збараз. РВ УМВСУ, від 2000 – нач. Лановец. РВ УМВСУ в Терноп. обл.

О. Дацко.

РЕДЕМПТОРИСТИ (ЧИН НАЙСВЯТІШОГО ІЗБАВИТЕЛЯ, ЧНІ)

– члени католицького ордена. Засн. 1749 святий Альфонс Лігорій. Чин Р. (від лат. *redemptoris* – спокутувач) діє в латин. і грец. обрядах. 1913 митрополит УГКЦ *А. Шептицький* запросив схід. гілку Р. у зх. обл. України, надавши їм землі та приміщення для монастирів. Нині Р. Львів. провінції, до якої належ. Тернопільщина, мають 10 монастирів, де є 37 ієромонахів і 3 брати. Львів. провінція підпорядк. архімандриту ЧНІ Зх. і Сх. гілок о. Й. Тобіну, з осередком у м. Рим (Італія). На Тернопільщині Р. – від 1931. Осідок у м. Тернопіль був у старій дерев. церкві на вул. Острозького; 1936 на її місці збуд. кам’яну. Легально діяли до 1946. За відмову перейти в рос. православ’я багато оо. Р. заслали в Сибір. Після “хрущов. відлиги” оо. Р. діяли у підпіллі; духовенство готували в таєм. семінарії ЧНІ 2-а пол. 1960-х – у зх. обл. Ук-

раїни 54 ченці. 1989 рад. влада дозволила легал. діяльність УГКЦ; повернулися до Тернополя й оо. Р. як парохіал. священники. Першими були оо. М. Хрипа, І. Возняк, В. Баран, згодом їх змінили оо. В. Іванів, В. Вітовський, М. Ференц, О. Хілінський, М. Шевчишин та ін. Почалося відновл. зруйн. у 1962 монастиря ЧНІ та церкви Успіння Пресв. Богородиці в Тернополі; 1993 заверш. буд-во церкви, 1995 – монастиря. 2007 тут – 4 ієромонахи і 1 брат; при монастирі діє братство Матері Божої Неустан. Помочі, в якому бл. 100 осіб. 1997 міська рада надала оо. Р. право власності на церкву і монастир. Ще один монастир із церквою Матері Божої Неустан. Помочі – в Тернополі на бульв. Данила Галицького (2000, 2002). 2007 тут – 4 ієромонахи. При монастир. церкві діють спільноти “Віра і Світло”, “Діти Марії”, братство, молодіж. духов. театр “Воскресіння”; проводять різні реколекції, навчання, фестивалі редемпторист. молоді, чування.

Я. Стоцький.

РЕДЛІХ

Шимон Шломович (02. 04. 1935, м. Львів) – єврейський вчений-історик, письменник, публіцист, громадський діяч. 1935–45 проживав у м. Бережани. Укр. родина Концевичів із с. Рай (нині Бережан. р-ну) і польс. родина Кодогних врятували Р. від гето. Від 1945 – у Польщі (м. Лодзь), 1950 – в Ізраїлі; студіював історію в ун-ті м. Єрусалим. Як історик працював у Гебрей. ун-ті, викладав історію євреїв у Нью-Йорк. ун-ті; на рос. студіях Гарвард. ун-ту, у Вітман-коледжі; Бар-Ліан. та Пітсбурз. ун-тах (США). Від 1970 – проф. історії ун-ту Бен-Гуріона в Ізраїлі, дир. Центру Східноєвроп. студій, президент Ізраїл. асоц. для слов’ян. Автор кн. “Разом і нарізно в Бережанах. Поляки, євреї та українці, 1919–45” (К., 2002), “Війна”, “Голокост”, “Сталінізм”. Проживає в Ізраїлі. 1997 відвідав Україну, побував у Бережанах.

Ю. Ковальков, Б. Пиндус,
Б. Тихий, В. Ханас.

РЕЗЕРВАТ ЗМІЙ

– зоологічна пам’ятка природи місцевого значення. Розташ. попл. с. Буданів Тербовлян. р-ну,

в кв. 22, вид. 2 Буданів. лісництва Терноп. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Знесіння”. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 189 від 30. 08. 1990. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 4,2 га. Під охороною мідянка – вид тварин, занес. до Черв. книги України; веретільниці, гадюки.

І. Сліпченко.

РЕЗЕРВАТ КЛОНІВ ДУБА ЗВИЧАЙНОГО

– лісовий заказник місцевого значення. Розташ. на схід від с. Біла Чортків. р-ну, в кв. 27, вид. 4–6 Білец. лісництва Чортків. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Білобожниця”. Створ. відповідно до рішення Терноп. обл. ради від 18. 03. 1994. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 30 га. Штучно створ. клонова плантація дуба черешчатого ранньої форми. Взіреть лісорозведення в умовах Зх. Лісостепу.

І. Сліпченко.

РІЖУШ

Ірина Володимирівна (06. 02. 1961, с. Пеняки Бродів. р-ну Львів. обл.) – лікар, громадська діячка. Депутат Терноп. обл. ради (2002–06), чл. її президії, голова комісії у справах інвалідів, пенсіонерів, учасників 2-ї світ. війни та бой. дій, реабілітованих. Від 1962 проживала у м. Збараж. Закін. Терноп. мед. ін-т (1984, нині ТДМУ), ТАНГ (2002, нині ТНЕУ; магістр держ. упр.), навчається на юрид. ф-ті Чернів. нац. ун-ту. Працювала лікарем-дерматологом Терноп. обл. шкірвендиспансеру. Від 1995 – менеджер ТзОВ “Захід ЛТД” (м. Тернопіль), 2000 – радник голови Терноп. ОДА. 2001–04 – заст. нач. упр. з питань надзвич. ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобиль. катастрофи Терноп. ОДА. Від 2005 – заст. дир. ТзОВ “Захід ЛТД”. 1989 – співорг-тор т-ва “Вермен” (м. Тернопіль), 1998 – голова обл. орг-ції партії “Реформи і порядок”. Від 1999 – секр. Координац. ради політ. партій на Тернопільщині. Засн. обл. Асоц. жін. орг-цій (2000). Голова обл. орг-ції “Ольвія” (2003). Від 2005 – голова обл. орг-ції партії “Християнсько-Демократичний Союз”. 2000–04

за оцінками ЗМІ – політик року на Тернопільщині; 2003 – переможець Всеукр. акції “Зорі надії” як політик, котрий найбільше займається проблемами інвалідів.

М. Кулинич.

РІЖШИН

– село у Бережанському районі. Центр сільради, якій підпорядк. села Двірці, Писарівка, Поточани та Стриганці; х. Ліс (8 сімей). Розташ. на пр. березі р. Золота Липа, за 22 км від райцентру і найбл. заліз. ст. Бережани. Насел. 406 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1421. Діяли “Просвіта”, “Луг” та ін. т-ва, кооператива. Є церква Введення в храм Пресв. Богородиці (1998, мур.), капличка (1992). Насип. символ. могилу УСС, встановл. пам’ят. знаки жертвам сталін. репресій і *Т. Шевченку* (всі – 1990). Працюють ЗОШ 1–3 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ зв’язку, ТОВ “Вільна Україна”, торг. заклад. У Р. народ. поетка *М. Чумарна*.

М. Мармач, М. Мицько.

РЕМІНІЦЬКИЙ

Ярослав Лярович (20. 01. 1936, с. Ішків, нині Козів. р-ну) – майстер плетіння з рогами, літе-

ратор. Засл. майстер нар. творчості України (2006), нар. майстер (1976). Чл. НСМНМУ (1990). Закін. Тербовлян. культ.-освіт. уч-ще (1977, нині вище уч-ще культури). Працював бухгалтером, зав. клубом, худож. кер., дир. Буд. культури у селах Бучац. і Козів. р-нів (1962–76); від 1976 – в Терноп. худож.-виробн. комбінаті Худож. фонду України. Учасник виставок у містах Тернопіль (1977–94), Київ (1978–81, 1985–92, 1994), Москва (1979–80, 1987), Пенза (1979 – обидва РФ), Львів (1979, 1982), Варшава (1982, Польща), Слівен (1982, Болгарія), Бендери (1983, Молдова). Серед тв.: “Троїсті музики” (1977), “Бандурист” (1981), “Золоті ворота” (1983), “Софія Ротару” (1987). Роботи зберіг. у музеях і приват. колекціях в Ук-

раїні й за кордоном. Поезії опубл. в ж. “Дніпро”, “Україна” та ін.; автор зб. віршів “Барви Поділля” (2001).

А. Гриб.

РІНІВ

– село у Зборівському районі. Центр сільради. До Р. приєдн. хутори Загребелля, Манюки та Новосілка. Розташ. на берегах р. Серет, за 27 км від райцентру і 23 км від найбл. заліз. ст. Зборів. Насел. 965 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1452. Діяли “Просвіта”, “Рідна школа”, “Сільський господар” та ін. т-ва, кооператива. Є церква Преображення Господнього (1899, реконстр.), костюл (1938), “фігура” Ангела-Хоронителя (2002), 4 “фігури” Матері Божої. Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1975), стелу “Ренів–1452” (2002), насип. символ. могилу Борцям за волю України (1991). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, дошкіл. і торг. заклади. Пobl. Р. виявл. археол. пам’ятки мезоліту, бронз. віку і давньорус. культури.

І. Бенцал, В. Уніят.

РІПКА

Борис Данилович (09. 07. 1971, с. Чернилівка Підволочис. р-ну) – співак (ліричний тенор). Засл. арт. України (2000). Лауреат конкурсу “Голос України” (2000, м. Київ). Закін. хор. відділ. Терноп. муз. уч-ща (1990; вокал – у *Б. Іваноньківа*), вокал. ф-т Київ. консерваторії (1997; кл. проф. *К. Огневого*; нині нац. муз. акад.). Від 1997 – соліст Терноп. обл. драм. театру (нині акад. театр). Серед ролей: Андрій (“Запорожець за Дунаєм” С. Гулака-Артемовського), Яро (“Гуцулка Ксеня” Я. Барнича), Петро (“Наталка Полтавка” *М. Лисенка*), Ленський (“Євгеній Онєгін” П. Чайковського), Генріх (“Летюча миша” Й. Штрауса). Виконує нар. пісні, романси, опер. арії. Від 2005 виступає зі сольн. програмою “З вірою, надією, любов’ю”. Гастролював у Німеччині, Польщі.

Б. Мельничук.

“РЕПОРТЕР”

– газета, аналітично-інформаційний тижневик. Вих. у м. Тернопіль як обл. громад.-політ. тиж-

невик. Зареєстр. 27 січня 2003. Засн. ТОВ “Телерадіокомпанія “Тернопіль”. Шеф-ред. *О. Муц*; від квітня 2006 – *П. Федик*.

І. Дем’янова.

РЕТТЕЛЬ

Леонард (Rettel Leonard; 06. 11. 1811, м. Підгайці – 21. 03. 1885, м. Париж, Франція) – польський журналіст, публіцист, перекладач. Учасник Польс. повстання 1831, після його поразки емігр. до Франції. Чл. ред. г. “Демократична Польща”, кор. “Варшавської газети” (1857–61), “Польської газети” (1870–75). 1863 – представник Польс. Ради Народової в Іспанії. Дружив із *А. Міцкевичем*. Автор праць “Про емігрантську літературу” (1841), “Кирило і Мефодій”, “Основні нариси польської літератури” (обидві – 1871), статей, розвідок про іспан. драматургію, перекладів.

П. Гуцал, С. Колодницький, С. Ткачов, В. Ханас.

РЕХОВІЧ

Маріан-Юзеф (Rechowicz Marian Józef; 04. 09. (за ін. даними 14. 11.). 1910, м-ко, нині смт Гусятин – 29. 09. (за ін. даними 29. 11.). 1983, м. Люблін, похов. у м. Любачів, обидва – Польща) – польський релігійний діяч, теолог, історик, педагог. Д-р теології (1941), проф. (1956). Почес. д-р ун-ту в м. Лілль (Франція). Навчався в г-зіях у містах Теревовля та Львів, закін. Львів. духов. семінарію. 1933 рукопоклад. у сан священника. Вікарій і катехит у с. Струсів (1933–34, нині Теревовлян. р-ну), містах Тернопіль (1934–36) та Львів (1936–38). 1937–38 студіював теологію в містах Рим (Італія) і Париж (Франція). Від 1938 – асист. каф. історії церкви Львів. ун-ту, разом із тим – префект духов. семінарії. Під час 2-ї світ. війни – в еміграції. 1945 поверн. до Польщі, викладав у Ягеллон. ун-ті (м. Краків). Від 1950 – в Люблін. католич. ун-ті, його ректор (1956–65). 1974 висвяч. на єпископа; єпископ-адміністратор Любачів. архідієцезії, водночас – єпископ титуляр. і адміністратор Львів. архідієцезії. Автор понад 170 праць із теології, історії церкви та культури.

П. Гуцал, С. Ткачов, В. Ханас.

РЕШЕТУХА

Мирон Васильович (1917, с. Вел. Гаї, нині Терноп. р-ну – 17. 03. 1944, с. Кип’ячка, цього ж р-ну) – учасник національно-визвольних змагань. Чл. ОУН (1936). Навч. в г-зії “Рідна школа” у м. Тернопіль. 1938 Р. заарешт. за

політ. діяльність; 9 міс. ув’язн. у Терноп. тюрмі. 1939 – надрайон. провідник ОУН, підпіл. діяльність продовжив у закордон. ч. ОУН. Від червня 1941 – у похід. групі ОУН. Після поверн. на Тернопільщину – співучасник створ. відділів Укр. самооборони. Стратили фашисти.

Х. Весна, Б. Головин.

РЕШНІВКА

– село у Збарзькому районі. Підпорядк. Шимковец. сільраді. До Р. приєдн. с. Підлісці (Підраковеччина). Насел. 388 осіб (2007). Розташ. на

Церква Преображення Господнього.

берегах р. Самець за 15 км від райцентру і 3 км від найбл. залізн. ст. Карначівка. Перша писем. згадка – 1463 як Ряшнівка. Зберіг. т. зв. “козац. цвинтар”. Є церква Преображ. Господнього (1879, кам. із чудотвор. іконою Матері Божої “Всіх сумуючих радість”; під церквою зберег. печера, де, за переказами, жили монахи), “фігура”. Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1973), насип. символ. могилу Борцям за волю України (1990-і). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, 3 торг. заклади. Побл. Р. виявл. археол. пам’ятки трипіл. і давньорус. культур. Р. – один із центрів паломництва.

П. Гуцал, В. Уніят.

РЖЕГІАК

Людмила Антонівна (24. 09. 1931, м-ко Голоби, нині смт Ковел. р-ну Волин. обл.) – поетка, журналіст, педагог. Чл. НСПУ (1998). Закін.

філол. ф-т Львів. ун-ту (1954, нині нац. ун-т). 1954–58 – викл. Тербовлян. культ.-освіт. уч-ща (нині вище уч-ще культури), згодом вчителювала у школах м. Червоноград Львів. обл. Автор зб. поезій “Печальний пам’яті естамп” (1995), “Життя невинна течія” (1998), “У вересневій заметілі” (2002), поеми “Князь і державець Галицької землі” (2002), кн. для дітей “Я живу у місті, у Червонограді” (2003) та ін., перекладів укр. мовою тв. М. Цветаєвої, В. Висоцького.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

РИБАК

Ізидор (19. 07. 1912, м. Монастирська) – редактор, видавець. Від 1936 – в Аргентині. Ред. тижневика “Українське слово” – органу т-ва “Просвіта” в Латин. Америці. Засн. укр. друкарні “Чемпіон” у м. Буенос-Айрес (Аргентина). Від 1955 проживав у Парагваї, працював у ред. тижневиків “Ля Трибуна” і “Партія”. Від 1962 – у м. Чикаго (США), де у вид-ві М. Денісюка закін. повне видання творів *Т. Шевченка*. Від 1967 – у м. Вашингтон; працював в агенції “Інформація з ЗСА”.

Х. Весна, Б. Мельничук.

РИБАК

Михайло Федорович (10. 11. 1934, с. Бронівка, нині Волочис. р-ну Хмельн. обл.) – діяч спорту. Від 1957 – в м. Тернопіль. Працював водієм у таксомотор. парку, автотранспорт. колонії, на базі “Облпостачторг”. Від 1978 займається зим. плаванням. 1986 за початк. у Тернополі 1-й в Україні міський клуб любителів загарування та зимов. плавання (“моржів”) “*Нептун*” – неоднораз. переможець та призер всеукр. змагань, нині – один із кращих в Україні. Р. – ініціатор спорудж. плав. басейну і приміщення зі сауною в парку “*Топільче*” та буд-ва джерел. басейну на березі р. Серет у Тернополі. Переможець всеукр. конкурсу городників “Осінній сад” (2003, м. Київ). Автор кн. “Моржами не народжуються” (2007).

Л. Щербак.

РИБАК

Тимофій-Теофан Іванович (09. 03. 1932, с. Староміщина, нині Підволочис. р-ну) – вче-

ний, педагог, літератор, громадський діяч. Д-р фіз.-матем. н. (1986), проф. (1990), акад. АН України (2002). Засл. прац. освіти України (2003). Під час навчання у Підволочис. СШ заарешт. 15 лютого 1949 за участь у молодіж. підпіл. орг-ції “Львинці”, яка діяла тут; засудж. на 10 р. ВТТ; звільн. 1954. Закін. мех.-матем. ф-т Львів. ун-ту (1964, нині нац. ун-т). Працював нач. конструктор. відділу спец. конструктор.-технол. бюро “Львівсільмаш”. Від 1988 – зав. каф. технології машинобудування Львів. політех. ін-ту (нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Від 1990 – у Терноп. філії Львів. політех. ін-ту (нині ТДТУ): зав. каф. техн. механіки, від 1995 – проректор із навч.-наук. виробн. комплексів і зовнішньо-університет. діяльності. Від 1991 очол. вчену раду зі захисту канд. дисертац. робіт, 1993 – доктор. спец. вчену раду. Автор 11 монографій, понад 220 наук. праць, 16 винаходів, кн. спогадів “Хмури дні неволі” (2002), “У мої сімдесят п’ять” (2007).

М. Ханас.

РІБІН

Віктор Петрович (02. 06. 1948, м. Яворів Львів. обл.) – громадсько-політичний діяч, господарник, педагог. Депутат Терноп. обл. ради (1976–80, 1983–90), міськ. ради (1988–90). Закін. Терноп. філіал Львів. політех. ін-ту (1972, нині ТДТУ), Акад. сусп. наук (1982, м. Москва, нині РФ). Від 1956 – у м. Тернопіль. Працював слюсарем-електриком на з-ді “Електроарматура”, 1968–91 – на кер. комсомол. і парт. роботі. 1991–99 – зав. філії, президент асоц. “Надністрянка” (м. Тернопіль). 1999–2000 – нач. агентства в справах банкрутства у Терноп. обл.; 2000–02 – нач. Терноп. філії об’єдн. “Національна мережа аук-

ціонних центрів”; 2002–05 – нач. гол. упр. праці та соц. захисту населення Терноп. ОДА. Від 2005 – ст. викл. каф. соціал. роботи ТНЕУ.

Б. Мельничук, В. Слюзар.

РИБНИКИ

– село у Бережанському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Нова Гребля. Розташ. на пр. березі р. Золота Липа, за 12 км від райцентру і 1 км від найбл. заліз. ст. Потутори. Насел. 273 особи (2007). Відоме від 17 ст. Діяли т-ва “Просвіта”, “Сільський господар”, “Союз українок”, “Рідна школа”, кооператива. Є церкви Введення в храм Пречистої Діви Марії (1881, мур.) та нова (1990-і), каплиця і пам’ят. хрест на честь скасув. панщини, насип. символ. могила Борцям за волю України. Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, торг. заклад. У Р. народ. реліг. та громад. діяч, публіцист *Т. Лежожубський*.

М. Бойко.

РИБНИЦТВО ТЕРНОПІЛЬЩИНИ

– галузь сільського господарства, яка займається розведенням і виловом риби у ставках та річках на території області. У Терноп. обл. – 810 ставків і 19 водосховищ із заг. пл. вод. дзеркала майже 9 тис. га. Найбільше їх у басейнах рік Серет і Стрипа. У ставках і водосховищах розводять карасів, коропів, окунів, товстолобиків, щук та ін. види риби.

О. Заставецька, О. Шмига.

РИБЧА

– село у Кременецькому районі. Підпорядк. Катеринів. сільраді. Розташ. за 16 км від райцентру і 18 км від найбл. заліз. ст. Кременець. Насел. 100 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1545 як Ребешна.

П. Гуцал.

РИДЗ-СМІГЛИ

Едвард (Rydz-Śmigły Edward; за ін. даними при народж. запис. як Баб’як Євгеній – за прізви. матері; 11. 03. 1886, м. Бережани, за ін. даними с. Лісники, нині Бережан. р-ну – 02. 12. 1941, м. Варшава, Польща) – польський військовий і політичний діяч, художник. Почес. громадянин Бережан (1937). Закін. у Бережанах нар. школу, г-зію; навчався

у Краків. (Польща) АКМ (1905–08, від 1912 до закін.), на філос. студіях в Ягеллон. ун-ті (1908–10, м. Краків), закін. вищі офіцер. курси (1914). Від 1908 – чл. орг-ції “Стшелец” (кер. – *Ю. Пілсудський*), від серед. 1913 – командував її частинами у Сх. Галичині; ред. військ. г. “Стшелец”. 1910–11 служив у австр. армії, навчався в офіцер. школі у м. Відень (Австрія). Під час 1-ї світ. війни (1914–18) – в австр. армії у Бережанах: командант (ком-р) батальйону, згодом 1-ї бригади легіонерів. 1915 – підполковник, від листопада 1917 – гол. командант Польс. Орг-ції Військової, 1918 – генерал і Начальний командант ВП (від 1918 – до смерті *Ю. Пілсудського*), квітень–червень 1920 – Польс. армії, яка зайняла м. Київ, командувач Укр. фронтом (червень–липень), Пд.-Сх. фронтом (до 6 серпня), удар. групою військ. Від 1935 – ген. інспектор ЗС і факт. диктатор Польщі, від 1936 – маршалок Польщі. У верес. 1939, під час війни з фашист. Німеччиною, в. о. верхов. головнокомандувача Польс. армії. У вересні 1939 емігр. до Румунії, де інтернований. У жовтні 1941 нелегал. повернувся до Варшави. Автор ікон, портретів військових, 12 ілюстрацій до кн. *Ю. Пілсудського* “22 січня 1863”, пейзажів, натюрмортів та ін. тв. живопису. 1937–39 Бережан. г-зія – імені Р.-С. У костьолі Різдва Богородиці (м. Бережани) за участю делегації міста-побратима Ключборг (Польща) відкр. пам’ят. табл. Р.-С. (2006).

Я. Мазурак, Б. Пиндус.

РИДІДУБИ

– село у Чортківському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Білий Потік. Розташ. за 11 км від райцентру і 3 км від найбл. заліз. ст. Калинівщина. Насел. 643 особи (2007). Перша писем. згадка – 1600. Діяли “Просвіта”, “Рідна школа” та ін. т-ва, кооператива. Є церква св. Косми і Дем’яна (1801, кам.), костьол (1931, кам.), капличка Матері Божої (1992), “фігура”, триває буд-во нової церкви. Спорудж. пам’ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1969), *Т. Шевченку* (1991, скульп. Б. Ульянов), зберег. могила воюка УПА *Й. Фабінського*. Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, дошк. заклад, ПАП, торг. заклад. У Р. народ. письменниця *Т. Зарівна*, проживали скульптор *П. Кулик* і архітектор *Й. Кулик*.

В. Уніят.

РИДІМИЛЬ

– село у Кременецькому районі. Центр сільради. До Р. приєдн. хутори Мар’янівка і Сахалін. Розташ. у верхів’ях р. Іква, за 30 км від райцентру і найбл. заліз. ст. Кременець. Насел.

Церква св. Параскеви.

1690 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1430, як Ридлів. В серед. 16 ст. належ. С. Цаті. 16–17 ст. у Р. – кам. замок. Діяли “Просвіта”, “Союз українців” та ін. т-ва. Є церква св. Параскеви (1730, дерев.), капличка Марії Магдалини, 7 “фігур”. Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні та в б-бі за незалеж. України (реставр. 1990-і), зберег. могила вояків УПА. Працюють ЗОШ 1–3 ступ., Буд. культури, б-ка, дільн. лікарня, дошк. заклад, відділ. зв’язку, торг. заклади. Пobl. Р. виявл. археол. пам’ятки культури кулястих амфор і давньорус. культури.

Г. Басюк, В. Левановський,
Вас. Ханас.

РИЖІВСЬКИЙ

Василь (16. 03. 1886, с. Струсів, нині Тербовлян. р-ну – 04. 03. 1965, м. Маямі, США) – інженер-будівельник, учасник національно-визвольних змагань, громадський діяч. Чл. НТШ. Закін. г-зію в м. Тернопіль, Львів. політех. ін-т (1912). Працював держ. спеціалістом у буд. відділі Галиц. намісництва в м. Львів. Під час 1-ї світ. війни – командант (ком-р)

сотні в залізнич. полку. Від 1916 – учасник буд-ва тунелю в Карпатах. 1918 – тех. референт Начал. команди УГА (сотник). 1920 – командант тех. полку. Після польсь.-укр. війни – засн. і голова Укр. тех. т-ва у Львові, викл. мірниц. справи в Укр. політехніці, голова Т-ва укр. промисловців; радник Інженер. палати. Власник буд. фірми, співвлас. шлях.-буд. підпр-ва, ф-ки картон. ви-

робів “Декоро” у Львові. 1944 емігр. до Німеччини, допомагав облашт. табори для втікачів із України; від 1950 – у Маямі. Співорг-тор, голова і почес. чл. Укр. т-ва інженерів Америки. Діяльний у багатьох громад. орг-ціях в Україні й за кордоном; автор публікацій із буд. справи.

Г. Кушнерик, Б. Пиндус.

РІЛЬСЬКИЙ

Максим Тадейович (07 (19). 03. 1895, с. Романівка, нині Попільнян. р-ну Житомир. обл. – 24. 07. 1964, м. Київ) – поет, вчений,

громадський діяч. Акад. АН УРСР (1943), АН СРСР (1958). Депутат ВР СРСР 2–6 склик. Держ. премія СРСР (1943, 1950); Ленін. премія (1960), ін. нагороди. Навчався у Київ. ун-ті (1915–18). Учителював 1919–29. Від 1929 – на творчій роботі. Автор понад

М. Рильський
у Кременці. 1959 р.

30 книг. 1943–46 – голова СП УРСР. Дир. ІМФЕ АН УРСР (1944–64). 5–7 вересня 1959 перебував у м. Кременець, вів виїзну сесію АН України з нагоди 150-річчя від дня народж. Ю. Словацького, на якій виступив із доповіддю. Відвідав міста Тернопіль, Почаїв (Кременець. р-ну). На вшанув. Р. встановл. мемор. таблиці на приміщ. Кременець. обл. гуманіт.-пед. ін-ту і на буд. колиш. готелю “Україна” у Тернополі, де зупинявся Р. (1989, скульп. К. Сікорський).

В. Барна, Г. Чернихівський.

РІМАР

Микола Васильович (02. 12. 1933, с. Людвигівце, нині Шумс. р-ну) – вчений у галузі економіки. Д-р екон. н. (1990), проф. (1991). 1950 заарешт. органи МДБ за співпрацю з ОУН; засудж. на 25 р.; звільн. 1955. Закін. у м. Львів ін-ти: лісотех. (1963, нині Укр. лісотех. ун-т) і поліграф. (1969, нині Укр. акад. друкарства). 1963–77 працював інж.,

нормувальником, нач. бюро та відділів на підприємствах ліс. госп-ва. Від 1977 – доц., зав. каф. економіки підприємств та організації виробництва, 1992 – зав. каф. обліку й аудиту Львів. лісотех. ін-ту; водночас від 1992 – зав. каф. податків, бюджету і казнач. справи Львів. держ. фінанс. акад. Автор понад 200 наук. праць, у т. ч. 6 монографій, підручників, навч. посібників.

Р. Баран, Л. Щербак.

РИМО-КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

– одна з традиційних християнських церков. Католики лагін. обряду на тер. України з'явилися у серед. 10 ст., в часи правління у Київ. Русі княгині Ольги; остаточно структура РКЦ сформ. у серед. 14 ст. Католики виникли у містах Перемишль (нині Пшемисль, Польща) і Володимир-Волинський (нині Волин. обл.; обидві – 1358), Холм (1359, нині Хелм, Польща), Галич (1375, нині Івано-Франківська обл.), Кам'янець (1385, нині Кам'янець-Подільський Хмельн. обл.), Київ (1400). Центр архідієцезії 1375–1414 – м. Галич, згодом м. Львів. Найдавніші парохії РКЦ на Тернопільщині: в м. Бучач (1401), селах Сокольніки (нині Тереховлян.) і Саранчуки (нині Бережан. р-нів; бл. 1410). Процес розбудови парохій і єпархій – серед. 14 ст. – ост. чверть 18 ст. Вел. роль чернечих орденів францисканців, домініканців, капуцинів, кармелітів, сзуйтів та ін., які мали монастирі у м. Тернопіль і майже кожна повіт. м-ку краю. 1945 на Тернопільщині діяли 16 реліг. громад, 270 костьолів, котрі обслугов. 111 священників; було бл. 160 черниць і ченців, 45 каплиць. У зв'язку з польс.-укр. переселенням 1949 в обл. залиш. 11 реліг. громад: у містах Тернопіль, Кременець, Борщів, Збараж, смт Підволочиськ, м-ку (нині м.) Шумськ, селах Галушинці (нині Підволочис.), Лосяч і Королівка (Борщів.), Ридодуби (Чортків. р-нів); до 3 тис. віруючих. 1974 в обл. залиш. діючими 3 громади: у містах Кременець і Борщів, с. Галушинці; 2005 діяли 79 реліг. громад, 7 монастирів; 22 ченці та черниці, 30 священників (із них 12 – іноземці); 30 неділ. шкіл; 71 костьол (26 – у власності громад), з яких 43 – пам'ятки арх-ри. У стадії буд-ва – 4 костьоли. РКЦ Тернопільщини належ. до Львів. архідієцезії і поділ. на 2 деканати – Терноп. і Чортківський; ч. РКЦ (Бережани, Підгайці) належ. до Галиц. деканату (Івано-Франківська обл.). Нема громад РКЦ у містах Зборів, Монастирська, Підгайці, смт Козова. Найбільше громад у Підволочис. і Чортків. р-нах.

Я. Стоцький.

РИНДІОК

Олексій Іванович (18. 03. 1931, с. Іванківці Лановец. р-ну) – педагог. Відмінник нар. освіти. Почес. громадянин м. Новоселиця. Почес. чл. укр. т-ва охорони пам'яток історії і культури. Медалі, грамоти. Закін. Чернів. ун-т (1956, нині нац. ун-т). Учитель географії в СШ у с. Рукшин Хотин. р-ну, Чернів. обл., від 1959 у Новосел. СШ (нині г-зія), 1965–91 – заст. дир. з навч.-виховн. роботи. Співавтор кн. Про Новосел. р-н “Мій рідний край, моя земля” (1997), та істор. нариса “Новоселиця” (2001). Автор числен. публікацій у період. пресі.

В. Барна, Б. Мельничук.

“РІНОК ПРАЦІ”

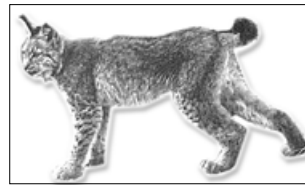
– інформаційний бюлетень, шокквартирник. Вид. Терноп. ОДА й обл. центру зайнятості. Засн. у травні 1992, співвид. – ТАНГ (нині ТНЕУ).

Б. Довжук.

РИСЬ ЗВИЧАЙНА

(*Lynx Lynx*) – хутровий звір. Занес. до Європ. Черв. списку (1991) та Черв. книги України.

Належ. до ряду хижі звірі (Carnivora), родина котячі (Felidae). Довж. тіла до 1 м; ноги довгі, хвіст короткий, на вухах китички. Хутр. покрив на спині буро-рудий із сіро-бур. плямами. Пошир. у пд. р-нах обл. в хвой. та міш. лісах із підліском у важкодоступ. місцях (хазі, болота). Живиться копитними, зайцями, гризунами і птахами.

В. Кваша.

“РІА ПЛЮС”

– газета, обласний тижневик, видання української медіа-корпорації “RIA”. Вих. у м. Тернопіль від 1999. Найбільша за обсягом газета Тернопільщини – 80 стор. Гол. ред.: – О. Рябчун, від квітня 2006 – Л. Красновська, від серпня 2006 – О. Юркова; дир. – П. Ревуцький. Наклад 19600 прим. (2007).

Б. Мельничук.

РІБУН

Ольга Михайлівна (10. 04. 1952, м. Львів) – художниця-керамістка. Чл. НСХУ (1988). Закін. Львів. ін-т приклад. і декор. мист-ва (1979, нині нац. акад. мист-в; педагоги з фаху – З. Флінта, Т. Янко). 1982–89 працювала в м. Тернопіль у худож.-виробн. комбінаті Худож. фонду УРСР, згодом повернулася до Львова. Від 1982 – учасниця виставок у Тернополі та ін. містах.

І. Дуда, Б. Мельничук.

РІВНА СКЕЛЯ

– геоморфологічне утворення, геологічна пам’ятка природи місцевого значення. Розташ. поблис. с. Скоморохи Буцац. р-ну, в кв. 69, вид. 6 Язловец. лісництва Буцац. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Язловець”. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 645 від 13. 12. 1971. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Під охороною – вапняк. останець “Рівна скеля” з джерелом підзем. вод і невел. печерою (16 м лабіринтів), має наук.-пізнав. та естет. цінність.

І. Сліпченко.

РІВНЯК

Ольга Григорівна (14. 02. 1960, м. Тернопіль) – скрипалька, педагог. Сестра *Я. Рівняк*. Засл. арт. України (1994). 1-ї премії Нац. конкурсу ім. М. Лисенка та Всесоюз. конкурсу скрипалів ім. Д. Ойстраха (обидві – 1988), Гран-прі Міжнар. конкурсу камер. музики в м. Париж (1990, Франція). Закін. Київ. серед. спец. муз. школу-інтернат (1972–78), консерваторію у м. Москва (1983, нині РФ). Солістка Нац. філармонії України (від 1990), водночас від 1991 – викл., 2000 – доц. Нац. муз. акад. (обидві – м. Київ). Гастролі в Італії, Литві, Німеччині, Польщі, Туреччині, Хорватії, Японії. Не раз виступ. у Тернополі.

Х. Весна.

РІВНЯК

Ярослава Григорівна (29. 04. 1949, м. Тернопіль) – скрипалька, педагог. Сестра *О. Рівняк*. Засл. арт. України (2000). Дипломи міжнар. конкурсів, подяки Президента, Прем’єр-міністра України. Закін. у м. Москва (нині РФ) Центр. муз. школу, консерваторію (1978). Відтоді – викл. гри на скрипці в Київ. спец. муз. школі-інтернаті. Водночас від 1995 – викл., 2004 – доц. Нац. муз. акад. (м. Київ). Фундатор власн. школи гри на скрипці, вихованці якої – лауреати міжнар. конкурсів.

Х. Весна.

РІД

Джон Сайлес (22. 10. 1887, м. Портленд, США – 17. 10. 1920, м. Москва, нині РФ) – американський письменник, журналіст. Як військ. кор. ж. “Метрополітен” із канад. художником Б. Робінсоном навесні 1915 налегал. переплив р. Прут і з м. Новоселиця (нині Чернів. обл.)

дістався до міст Заліщики, Тернопіль та Львів, згодом Петроград (нині Санкт-Петербург, РФ). Враження про Тернопільщину, опис подій 1-ї світ. війни залишив у кн. дорож. нотаток “Вздовж фронту” і серії газет. репортажів “Війна у Східній Європі”.

В. Барна, Б. Пиндус.

РІДКОЛІССЯ

– село у Монастириському районі. До 1945 назив. Ізабелла. Підпорядк. Горішньослобід. сільраді. Насел. 61 особа (2007). Є каплиця св. Дмитрія (1990). Засел. лемки.

Б. Хаварівський.

“РІДНА ШКОЛА”, УКРАЇНСЬКЕ

ПЕДАГОГІЧНЕ ТОВАРИСТВО (УПТ)

– освітньо-виховна громадська організація на Тернопільщині. Засн. 1881 у Львові як “Руське товариство педагогічне”. Завдання – освіта і виховання українців на основі рідної мови, відкриття шкіл та ін. провіт. діяльність. Один із голів Руського (Укр.) пед. т-ва до 1918 – *О. Барвінський*. Терноп. філію “Р. Ш.” під назвою “Руське педагогічне товариство” засн. 1895, згодом переймен. на Укр. пед. т-во (УПТ). Чл. філії УПТ: 1910–11 – 107, 1911–12 – 127. Тоді ж діяли одноклас. школи нижч. типу в селах Забойки і Плотича (нині обидва – Терноп. р-ну), підгот. курс до г-зії, курс для неписьмених, б-ка для молоді (79 кн.). Вартість майна – 1459,52 корон. 7 квітня 1913 Терноп. філія РПТ перетвор. на гурток (кружок) УПТ “Р. Ш.”. До 1-го складу Старшини належ.: *о. М. Конрад* – голова, *О. Солтис* – заст., *О. Демчук* – секр., *М. Войцеховський* – скарбник, *І. Гусаковський* – бібліотекар, *І. Мариняк* і *А. Сабат*; контрол. комісія: *В. Белей* і *Я. Цегельський*. Чл. на поч. 1912–13 навч. року – 126. Кружок заснував приват. жін. учит. семінарію, провадив нар. школи, б-ку, реаліз. видання т-ва, влаштов. курси для неписьмених. 1926 УПТ змін. назву на “Рідна Школа”, Українське педагогічне товариство”. У міжвоєн. період в м. Тернопіль на вул. Міцкевича діяв повіт. союз гуртків (кружків) “Р. Ш.”, який у жовтні 1934 об’єдн. бл. 200 чл. Його очол. адвокат *С. Брикович*, заст. – проф. г-зії *П. Дяків*, секр. – видавець *П. Семчишин*, скарбник – учасник нац. визв. змагань *І. Лень*. Союз опікув. діяльністю “Р. Ш.” в усьому повіті. Голови “Р. Ш.” – адвокат *Д. Ладика*, проф. г-зії *І. Боднар*. Жертводавці на потреби т-ва – укр. кооперативники, зокрема, кооператива “*Будучність*”. 14 червня 1932 в Тернополі відзначили 50-річ. ювілей

“Р. Ш.”: Служба Божа (єпископ *Н. Будка*) та урочист. похід вул. міста за участю 50 вершників у козац. строях, хорів, 16 оркестрів і 9 тис. учасників; академія, концерт і показ. вправи. 1936 в Терноп. воєв-ві діяли 11 повіт. союзів гуртків “Р. Ш.”: в містах Бережани, Борщів, Заліщики, Збараж, Зборів, Копичинці (нині Гусятин. р-ну), Підгайці, Скалат (нині Підволочис. р-ну), Теребовля, Тернопіль, Чортків; 9 нар. шкіл, у т. ч. 2 – в Борщів. пов.; 3 СШ і 1 фах. школа в Тернополі (див. “*Рідної Школи*” гімназія в Тернополі). При т-ві діяли гуртки доросту. Серед голів “Р. Ш.” у міжвоєн. період – тернополяни *А. Гладишовський* (1919–23), *І. Галуцинський* (1933–39); чл. Гол. управи “Р. Ш.” у Львові – *Н. Гірняк*. Після вересня 1939 рад. влада припин. діяльність “Р. Ш.”.

В. Окаринський.

**“РІДНОЇ ШКОЛИ”
ГІМНАЗІЯ В ТЕРНОПОЛІ
(Гімназія Українського педагогічного товариства “Рідної Школи”)**

– приватний український навчальний заклад. Дозвіл на орг-цію г-зії УПТ “*Рідна Школа*” отрим. у липні 1921; відкритий напочатку для дівчат. Єдиний штат. учитель – проф. *Н. Гірняк*; решта вчителів – сумісники. Дир. г-зії: *М. Губчак* (після 1930 – дир. коєдукац. г-зії “*Рідна школа*”), 1923–24 – *Н. Гірняк*, від 1924 – *І. Боднар*, *І. Брикович*, *М. Кужиль*, *О. Бачинський* (1936–38), *М. Тофан* (1938–39, 1941–44). Спочатку “Р. Ш.” г. – 4-клас., матуру (іспит зрілості) після завершення 3 і 4 кл. учениці склад. в чол. Терноп. укр. держ. г-зії. 1928–31 заклад – 6-клас. дів. г-зія (4–7 класи). Перших 5 р. діяльності “Р. Ш.” г. працювала у приміщ. укр. держ. г-зії в 2-у зміну; в лютому 1926 заклад перевели у приміщення Руськ. бурси, після об’єдн. з Терноп. укр. г-зією ім. Франца Йосифа – по вул. С. Качали (до 1939; нині Укрсоцбанк). Під час *нацифікації* (1930) Терноп. укр. держ. г-зію закрили (Див. *Терноп. укр. г-зія ім. Франца Йосифа*). Кер-во УПТ “Р. Ш.” домаг. реорганізації “Р. Ш.” г. у мішану г-зію. Перші (1 і 2) коєдукаційні (мішані) класи гуманіт. типу відкр. 27 серпня 1931. В цей час відбув. перебудова “Р. Ш.” г. на 4-клас. г-зію гуманіт. типу з випуск. іспитами – т. зв. малою матурою і 2-клас. ліцеєм, що закін. іспитом зрілості. “Р. Ш.” г-зія мала орган самоврядування – шкіл. громаду, спец. кабінети, майстерню, б-ку; діяли гуртки: українознавства, літератур., природн., географ., істор., драматичний. При “Р. Ш.” г. 1923 створ. 32-й курінь пластунок-юначок ім. Олени Пчілки (довголіт. опікун

гімназ. Пласту – проф. *Н. Гірняк*; див. *Пласт*), діяли Марій. дружина, батьків. ком-т. 1932 *Я. Ярема* та *І. Олексинин* засн. краєзн. музей (в буд. т-ва “*Просвіта*”, понад 800 експон.). Гімназисти брали участь у діяльності Т-ва середньошкіл. і високошкіл. молоді “*Молода Громада*” (від 1927), підпіл. націоналіст. молодіж. гуртках, пов’яз. з УВО, зі серед. 1930-х – у Юнацтві ОУН, що спричин. арешти 1937. Від 1939 г-зію переймен. на СШ №1 і перевели у буд. по ниніш. вул. М. Грушевського, 2, від 1940 донині – по вул. Коперника, 14 (1991 реорганіз. у *Терноп. укр. гімназію ім. І. Франка*).

В. Окаринський.

**РІЗДВА ХРИСТОВОГО
ЦЕРКВА (СЕРЕДНЯ)**

– одна з найдавніших культових споруд, діючий храм у м. Тернопіль. На місці сучас. стояла дерев. церква,

*Церква Різдва Христового.
1950-і.*

знана як Середня (згоріла наприкін. 16 ст.), перша згадка про котру – в королів. грамоті (6 липня 1566), де йдеться, що міськ. мур укріпив син *Я. Тарновського* – Христофор. Кам. споруду будували від липня 1602 до вересня 1608. Фундатори – ктитори *С. Григорович*, *В. Ігнатович*, будівничий

Леонтій, парафіяни міста. У камені, вмуров. над входом до церкви, згадані імена патріарха *Єремії II Траноса* та вченого-мовознавця *К. Ставровецького* (*Транквіліона*), які 1589 зустрілися з терноп. братчиками; князів *К.-В.* та *О. Острозьких* (1570 виділили 60 моргів поля на витрати храму і шпиталю), єпископа *Г. Балабана* (за якого почали зводити храм). Вартість буд-ва – 1916 золотих. Храм освяч. у день Різдва Христового 1609. За переказами, у церкві молився гетьман *Б. Хмельницький*. Згодом перебудували притвор, утвор. 2 поверхи, відокремивши приділ Св. Трійці в окрему церквичку, що згадана у грамоті єпископа *Й. Шумлянського* (1668). Тоді ж прибудували бастіони та перехідні галереї. 1808 під час реконструкції розібрали стелю, збільш. внутр. висоту, змін. розпис храму. Сучас. вигляду церква набула після 1937, коли у вітвар. частині вибили для кращого освітл. 2 вікна, дещо змінили форму гол. купола й

онов. розпис. Під час 2-ї світ. війни храм не зазнав значних руйнувань. 1958 знесли кам. загорожу та дзвіницю; не зберіг. хрест жертвам пошесті холери (1770). Святиня храму – *Божої Матері Терноп. чудотворна (плачуча) ікона*. Довголіт. парох – *В. Громницький*. 1770 церква стала греко-катол., після 1946 передана РПЦ, нині – собор УАПЦ.

А. Гудима, Г. Івахів.

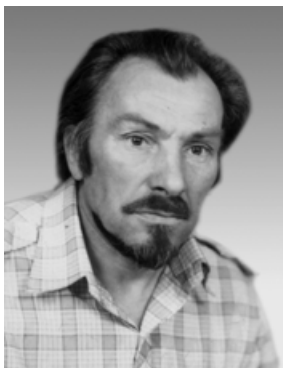
РІЗДВЯНИ

– село у Тереховлянському районі. 1964–92 назив. Світанок. Центр сільради, якій підпорядк. с. Зубів. Розташ. на берегах р. Серет, за 7 км від райцентру і 5 км від найбл. заліз. ст. Микulinці–Струсів. Насел. 603 особи (2007). Перша писем. згадка – 1410. 1919–20 – епідемія тифу. Діяли “Просвіта”, “Січ” та ін. т-ва, кооператива. 2 січня 1944 за доносом поляків нім. війська оточили села Бернадівка, Варваринці, Р. і Струсів (усі – Тереховлян. р-ну), зігнали до струсів. читальні “Просвіти” бл. 600 осіб, із них 25 українців розстріляли (9 мешканців Р.; 8 – із політ. мотивів, П. Гарасимовича – за перехов. єврейки з дитиною). Є церква Покрови Пречистої Діви Марії (1887, мур.), “фігура” Матері Божої (1993). Спорудж. пам’ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1982, арх. *І. Осадчук*), УСС (1991), *Т. Шевченку* (1992, арх. Т. Гондович), встановл. пам’ят. хрести на честь скасув. панщини (відновл. 1992), 3-ї річниці незалежності України (1994), 2000-ліття Різдва Христ. (2000), насип. символ. могилу Борцям за волю України (2005). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, дошкіль. та торг. заклади, 2 кам. кар’єри. У Р. народ. педагог, громад. діяч Д. Великанович, проживав господарник, громад. діяч *Ю. Мелимука*.

І. Галанджій, В. Уніят.

РІЗНІК

Ізидор Йосипович (12. 02. 1933, с. Нараїв, нині Бережан. р-ну – 12. 11. 2000, м. Львів) – ху-

дожник. Брат *Л. Різника*. Чл. НСХУ (1970). Закін. Львів. уч-ще приклад. мист-ва (1963, нині коледж декор. і ужитк. мист-ва). Проживав у Львові; працював у худож.-вироб. майстернях Худож. фонду України. Творив у техніці ліногравюри, літо-

графії і рисунка. Від 1962 – учасник виставок у містах Львів, Київ, Москва (нині РФ).

І. Дуда, Б. Мельничук, М. Ониськів.

РІЗНІК

Левко Йосипович (14. 01. 1938, с. Нараїв, нині Бережан. р-ну) – письменник, ґрунтознавець,

громадський діяч. Брат *І. Різника*. Чл. НСПУ (1978). Літ. премії ім. А. Головка (1997), ім. Олесья Гончара (2002) та ін. Закін. Львів. с.-г. ін-т (1959, нині аграр. ун-т). Працював у Львів. філіалі ін-ту “Укрземпроект”: ґрунтознавець, кер. сектору кадастру. Від

1981 – у Львів. орг-ції СПУ: літ. консультант, відп. секр., 1993–2005 – голова обл. письм. орг-ції. Автор зб. оповідань і повістей: “3 математичною точністю” (1969), “Голуби до сонця” (1976), “Наріжний камінь” (1977), “Міра оптимізму” (1984), “Неоплатні борги” (1985), “Друге дихання” (1986), “На крутизні” (1988), “Цілитель” (1995), “Усусути на Лисоні” (2000), “Мамонт ожив” (2004); романів: “Повінь” (1982), “Січовий батько” (1995), “Маргінал” (1996), “Карма” (1997), “Лідер” (1999), “Фактор Данила Вернади”, “Фіолетові кошенята” (обидва – 2003), “На карнавалі лукавства” (2004), “Самотність пророка” (2005) та ін. Оpubлік. у ж. “Тернопіль” повість “Героям слава” (1991), регіон. зб. “Тернопілля ’95” – оповід. “Бочка”.

Б. Мельничук.

РІЙ

Євген Васильович (14. 04. 1967, с. Козівка, нині Терноп. р-ну) – педагог, громадський діяч, літератор. Депутат Терноп. обл. ради (2002, 2006). Закін. Терноп. СПТУ № 1 (1985), Терноп. пед. ін-т (1992, нині ТНПУ). Учителював у селах Заривинці та Пишківці Бучац. р-ну; викл. істор.-філос. ліцею (нині Колегіум ім. св. Йосафата) в м. Бучач. Від 2000 – голова Бучац. рай. орг-ції профспілки прац. освіти і науки; від 2005 – заст. голови Бучац. РДА з гуманіт. питань. Від 1993 – голова Бучац. рай. орг-ції КУН, заст. голови обл. орг-ції, 2005 – чл. Центр. проводу КУН. Від 2006 – заст. голови ТОО УНП. Автор кн. “Національна на-

вчально-виховна концепція. Думки та пропозиції” (2003), зб. поезій “Охрещення душі” (2004). Автор програми підготовки молоді до вступу в молодіж. орг-ції (2006).

Х. Весна, І. Дем’янова.

РІНГЕЛЬБЛЮМ

Емануїл (Ringelblum Emanuel; 21. 11. 1900, м. Бучач – 07. 12. 1944, м. Варшава, Польща) – польський історик, громадський діяч. За походж. єврей. Д-р історії (1927). Закін. Ягеллон. ун-т (м. Краків, Польща). Під час 2-ї світ. війни – орг-тор архіву Варшав. гето.

С. Ткачов, В. Ханас.

РІПИНЦІ

– село в Бучацькому районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Помірці. До Р. приєдн. х. Семінче. Розташ. на берегах р. Вільховець, за 4 км від райцентру і 5 км від найбл. залізн. ст. Пишківці. Насел. 630 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1785. Діяли “Просвіта”, “Луг”, “Січ” та ін. т-ва, кооператива. Є церква Покрови Пресв. Богородиці (2003, мур.), 2 каплиці (1870, кам. і 1992, мур.). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1975), встановл. пам’ят. хрести: місійний (1880), на честь скасув. панщини (1888), 950-ліття Хрещення Руси-України (1938). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ зв’язку, торг. заклади. У Р. народ. діяч культури, диригент *Б. Іваноньків*.

Т. Данкевич, В. Уніят.

РІПКО

Олексій Миколайович (25. 12. 1907, м. Охтирка, нині Сум. обл. – 07. 03. 1983, м. Львів) – режисер. Засл. діяч мист-в УРСР (1982). Творчу діяльність розпочав 1929 в Харків. театрі робітн. молоді. 1932–34 навчався у Харків. театр. ін-ті. Реж. у Харків. ТЮГ (1936–41), орг-тор і худож. кер. театру в Охтирці (1944–45), гол. реж. Сум. обл. драм. театру і худож. кер. театру ляльок (1945–48); гол. реж. (1949–51), реж. Терноп. обл. муз.-драм. театру (нині акад. драм. театр); 1956–82 – реж. Львів. драм. театру ім. М. Заньковецької (нині нац. театр). У Терноп. театрі поставив 34 спектаклі, зокрема “Запорожець за Дунаєм” С. Гулака-Аргемовського, “Наталка Полтавка” І. Котляревського, “Підступність і кохання” Ф. Шіллера, “Овід” за Е.-Л. Войнич, “Роки блукань” О. Арбузова.

І. Дула, П. Медведик.

РІТТЕР ІЗ РІТЕРСБЕРГУ (РІТТЕРСБЕРГІ)

Людвік (19. 11. 1809, м. Прага, Чехія – 06. 07. 1858, там само) – літератор, перекладач, худож-

ник, композитор, етнограф. Навчався в Празі в політех. уч-щі (1826–30) і Карл. ун-ті. Працював у Праз. магістраті. Від 1841 – в м. Львів, де викл. музики і співу в Галиц. муз. т-ві та в 2-й г-зії. Переїхав до м. Бучач, де служив у маєтку шляхтича. Автор муз. п’єс, у т. ч. опери “Ідомор” (1831), новел “Гуцул”, поеми “Могила” та ін. худож. тв., дослідження “Думки про слов’янське малярство” (1848), статей, подорож. нарисів, присвяч. Галичині.

В. Барна, Б. Мельничук.

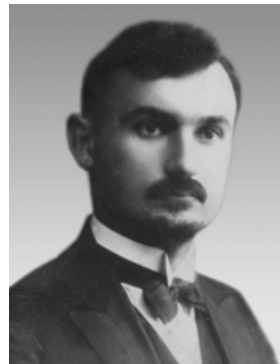
РІХТЕР

Святослав Теофілович (20. 03. 1915, м. Житомир – 01. 08. 1989, м. Москва, нині РФ) – піаніст. Нар. арт. СРСР (1961). Герой Соц. праці (1975). Держ. премія СРСР (1950), Ленін. премія (1961). Не раз бував із концертами в м. Тернопіль, зокрема у жовтні 1965, навесні 1973 і 1975, відвідував рідних у м. Бережани (дід Р. був управителем мастку на Бережанщині).

В. Барна, Х. Весна.

РІЧІНСЬКИЙ

Арсен Васильович (12. 06. 1892, с. Тетильківці, нині Шумс. р-ну – 13. 04. 1956, побл. ст. Джу-

сали, нині Жосали Кизилордин. обл., Казахстан; 14. 10. 2006 прах перевез. у м. Тернопіль) – лікар, публіцист, видавець, історик, етнограф, лінгвіст, композитор, громадський діяч. Навчався у Кременец. г-зії, Житомир. духов. семінарії, на мед. ф-тах Варшав.

(Польща) та Київ. ун-тів. Від 1915 – лікар у с. Хролин, нині Шепетів. р-ну Хмельн. обл., під час 1-ї світ. війни – у селах Сарагов., Курс. та Полтав. губерній, від 1917 – в мед. закладах Волині, 1922–25 – лікар, гол. лікар. міськ. лікарні у м. Володимир-Волинський (нині Волин. обл.). Від 1925 – вільнопрактикуючий лікар. Активно працював на просвіт. ниві, ініціював рух пластунів, займався кооп. діяльністю. Ред.-видавець журналів “Ізяславська дорога” (1918), “Нові дороги” (1911), “На Варті” (1924–26), “Рідна Церква” (1927), “Наше братство” (1929). Р. очолив б-бу за відродження нац. правосл. церкви на укр. землях, що були під протекторатом Польщі; відстоював впровадж. укр. мови у богослужіннях і церк. діловодстві, наполягав

на широкій українізації церк. життя і залученні духовництва до просвітн. діяльності. Р. 4 рази заарешт. польс. влада (в'язень Берези Каргузької, 1939); органи НКВС 20 жовтня 1939 звинуватили в антирадянщині, 1942 засудж. на 10 р. ВТТ. Від 1949 – на засланні у Казахстані. Автор зб. церк. муз. тв. “Скорбна мати”, “Українська відправа”, “Українські колядки”, видав кн. “Походження єпископату” (1926), “На манівцях” (1932), “Проблеми української релігійної свідомості” (1933; перевид. 2000, 2002). Від 1998 у м. Кременець проводять Річин. читання, видрук. зб. наук. праць “Арсен Річинський – ідеолог українського православ'я” (1998), “Арсен Річинський: видатний український громадський діяч і науковець-релігієзнавець” (2007). Ім'я Р. присвоєно Кременец. мед. уч-щу (1999), мемор. дошки встановл. у Кременці та Володимирі-Волинському. 2007 у м. Тернопіль вид. монографія А. Гудими “Харизма Арсена Річинського”.

М. Андрейчин, А. Гудима,
А. Колодний, П. Мазур.

РЙОПКА

Марія Михайлівна (15. 02. 1947, с. Горигляди Монастирис. р-ну) – художниця. Чл. НСХУ (1982). Закін. технікум нар. худож. промислів у м. Косів Івано-Фр. обл. (1969). Там проживає; працює в галузі декор.-приклад. мист-ва (кераміка). Виготовляє свічники, тарелі, вази, кахлі, скульптури малих форм, жін. прикраси та ін. Учасниця виставок, у т. ч. за кордоном.

Х. Весна, Б. Мельничук.

“РОВЕСНИК”

– молодіжна обласна газета. Засн. у м. Тернопіль 1966 як орган обкому ЛКСМУ. Перший номер вийшов 1 січня 1967. 1991–96 вих. під назвою “Західна Україна”, 1996–2002 – молодіж. г. “Ровесник”. Ред.: П. Перебийніс, В. Ковальчук, А. Ігошин, С. Безкоровайний, Д. Теличин, В. Теремко, В. Андрійшин, С. Слюзар, М. Мартинчук, Ю. Цвик, М. Лисевич, О. Чорна, Н. Пастушенко.

Б. Мельничук.

РОГАТІНСЬКИЙ

Петро Андрійович (псевд. – Пе-ро; 27. 09. 1914, с. Осівці, нині Бучац. р-ну – 23. 11. 1995, м. Детройт, США) – публіцист, редактор, громадський діяч. Закін. г-зію в м. Станіслав (нині Івано-Франківськ), де орг-тор, ред. і вид. ж. “Дружне слово”; працював у ред. тижневика “Станіславські Вісті”. Від 1936 студіював право у Львів. ун-ті; за участь в укр. націоналіст. русі неоднораз. ув'язнений. 1939–44 – у м. Перемишль (нині Пшемисль, Польща). Від

1945 – в пересел. таборах у містах Карлсфельд та Міттенвальд (Німеччина), де ред. і вид. бюлетенів “Щоденні вісті”, “Таборові будні”; діяльний у пласт. станиці. 1950 емігр. до США (м. Детройт). Як станичний “Пласту” 1953 започаткував бюлетень “Вісті зі Станиці”; голова відділу СУМ; коментатор укр. радіопрограм. Працював у Ком-ті поневолен. націй, голова відділу Укр. нар. союзу, голова кредит. спілки “Будучність”. Співініц. створ. Укр. культур. центру, жертводавець на його розбудову, згодом – референт зовн. зв'язків і чл. дирекції. Вид. місячник “Бюлетень УКЦ” (52 вип.). Чл. редколегії зб. “Бучач і Бучаччина” (1972), “Українці в Детройті і Мічигані” (1988), пропам'ят. кн. про пересел. табори, гол. ред. 10-го числа ж. “Терем” (1990), присв. С. Гординському. Автор статей в амер. часописах.

Л. Щербак.

РОГАТІНСЬКИЙ

Роман Михайлович (02. 01. 1955, с., нині смт Вел. Березовиця Терноп. р-ну) – вчений у га-

лузі механіки. Др-тех. н. (1997). Закін. Терноп. філіал Львів. політех. ін-ту (1976, нині ТДТУ). Працював інж.-технологом на з-ді автоагрегатів у м. Гродно (1976, Білорусь), Терноп. комбайн. з-ді (1977–79). Від 1979 – в Терноп. філії Львів. політех. ін-ту: ст. інж., зав. лаб. (1979–89), асист. (1989–92), ст. викл. (1992–94), доц. (1995–97), від 1998 – проф. каф. технології машинобудування, 2000–05 – зав. (від 2002 – проф.) каф. економіки виробн. діяльності, від 2005 – зав. каф. екон. кібернетики. Чл. редколегій “Вісника ТДТУ”, зб. “Гірничі, будівельні, дорожні та меліоративні машини”. Автор понад 150 наук. праць, у т. ч. 3 монографій; має 69 автор. свідоцтв і патентів, вид. понад 20 метод. праць. Належ. до спеціаліз. рад із захисту дисертацій Луцьк. тех. ун-ту (1998–2000), Київ. ун-ту буд-ва і арх-ри (від 1999), ТДТУ (від 2000). Чл. експерт. ради ВАК України з галуз. машинобудування (від 2000).

П. Ясній (ЕСУ).

РОГАЧІН

– село у Бережанському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Волиця. До Р. приєдн.

Дерев'яна церква 1713 р.
(не збереглася).

х. Гута Скляна. Розташ. на берегах р. Нараївка, за 13 км від райцентру і 9 км від найбл. заліз. ст. Підвисоке. Насел. 857 осіб (2007). Перша писем. згадка – серед. 15 ст. як власність Б. Нараївського. Від 1578 – власність І. Сенявського, який надав насел. пункту міськ. права. За часів Сенявських у Р. заклали скляну гуту, виробу якої мали збут не тільки в Галичині. У межах сучас. села були три самостійні поселення: Рогачин-село, Рогачин-місто та Гута (1944 спалена). Діяли 2 т-ва “Просвіта”, ін. укр. орг-ції. Є церкви Пресв. Богородиці-Владичиці України (1934, реставр. 1995) та св. Юрія (1956, кам.), “фігура” Божої Матері. Спорудж. пам'ятники Б. Хмельницькому (1955), воїнам РА (1967), братську могилу воякам УПА, насип. символ. могилу на місці таборування підрозділів УПА, де у вересні 1944 відбувся бій між повстанцями та підрозділом НКДБ (1992), встановл. пам'ят. хрест на честь скасув. панщини. Працюють ЗОШ 1–2 та 1 ступ., 2 клуби, б-ка, ФАП, дошк. заклад, відділ. зв'язку, з-д скловиробів (підрозділ ТзОВ “Декор”), 3 торг. заклади. У Р. народ. господарник Д. Павлів. Пobl. Р. виявл. археол. пам'ятки періоду неоліту, с *Рогачин. родовище піску*.

О. Клименко, А. Мельник, Б. Хаварівський.

РОГАЧІНСЬКЕ РОДОВИЩЕ ПИСКУ

– місце видобування корисної копалини. Розташ. на сх. околиці с. Рогачин Бережан. р-ну. Корисна копалина – білий і світло-сірий дрібнозерн., кварц. пісок баден. ярусу неоген. системи. Серед. потужність покладу – 11,7 м. Піски відповідають вимогам держстандартів до сировини склян. пром-сті. Бережан. склозавод використовував їх для вироб-ва склотари, сортос. посуду, світильників; нині Р. р. п. не експлуатують. Залишок запасів – 458 тис. т. Супутня корис. копалина – вапняк оолітово-детритусовий, придатний для вироб-ва вапна 1-го гатунку.

В. Кітура, М. Сивий.

РОГІВСЬКА ДІЛЯНКА

– ботанічна пам'ятка природи місцевого значення. Розташ. за 2 км на пн. схід від с. Криве Козів. р-ну, в межах пологого кам'янист. схилу пд.-зх. експозиції, на захід від пасовища, біля ліс. урочища “Криве”. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 189 від 30. 08. 1990, зі змінами, затвердж. рішенням Терноп. обл. ради № 238 від 27. 04. 2001. Перебуває у віданні Крив. сільради. Пл. 3,3 га. Під охороною – лучно-степ. фітоценози, види, внесені до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. Місце оселення корис. ентомофауни.

І. Сліпченко.

РОГОЗІНСЬКИЙ

Климентій Григорович (1864, с. Ягільниця, нині Чортків. р-ну – 13. 01. 1938, м. Бучач) – педагог, громадський діяч, меценат. Закін. учит. семінарію, де залиш. викладати; вчителював у школах. Згодом – власник ресторану і крамниці в м. Бучач. Займався пед. та громад. діяльністю, з о. А. Добрянським найняв приміщення для укр. бурси, купив земель. ділянку під буд-во власної бурси; фінанс. допомагав учням. Співзасн. Повіт. т-ва ощадності та позичок, філій “Української бесіди”, т-ва “Просвіта”, Укр. мішан. братства, Повіт. госп.-торг. спілки та ін. орг-цій у Бучачі. Очоловав банк “Праця”. Від 1914 та після *Листопад. зриву 1918* – садник Бучача.

Б. Петраш.

РОДОДЕНДРОНИ

(*Rhododendron*, альпійські рози) – вічнозелені та листопадні кущі, рідко невеликі деревця родини Вересові (Ericaceae). Вид занес. до Черв. книги України. Рід об'єднує 1300 видів природ. флори і понад 8400 культур. сортів. У природ. флорі України трапл. 2 види – жовтий на Поліссі та “Кочі” у Карпатах. На Тернопільщині інтродукцію й акліматизацію Р. розпоч. 1972 в *Хоростків. дендрол. парку*. Тут випробувано більше сотні видів і форм, зокрема Смирнова, Катевбінський, Ледебур, Сихотінський, Жовтий, Вазя, Західний, Канадський, Японський.

В. Корчемний.

РОЖАНІВКА

– село у Заліщицькому районі. Підпорядк. Солонен. сільраді. Розташ. на берегах р. Гуркало, за 25 км від райцентру і 3 км від найбл. заліз. ст. Товсте. Насел. 687 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1552 як Рогожна. Діяли “Просвіта”

(від 1902) та ін. т-ва. Є церкви св. Володимира (1998, мур.), Пресв. Євхаристії (2005, мур.), косяол Петра і Павла (1933), каплиця св. Миколая (1890, дерев.), “фігура” Ісуса Христа. Встановл. пам’ят. знак полеглим під час нім.-рад. війни (1984), насип. символ. могили Борцям за волю України (1995). Працюють б-ка, ФАП, ПП “Фортуна”, фермер. госп-во “Прометей”, торг. заклад. У Р. народ. реліг. діяч Д. Лещин, художник С. Словіцький.

К. Ободяк, З. Павлик, Я. Павлик.

РОЖЕЛІЇК

Степан Антонович (07. 09. 1941, с. Вілія Шумс. р-ну) – співак. Засл. арт. Молдови (1988). Закін. Київ. консерваторію (1972, нині нац. муз. акад.). Працює в Ансамблі пісні й танцю Прикордон. військ України (від 1971 – соліст-вокаліст). 1999 – учасник фестивалю духов. творчості в м. Будапешт (Угорщина). У репертуарі: пісні, романси, опер. арії, канти, балади. Гастролював у РФ та ін. країнах. Партії: Жермон (“Травіата” Дж. Верді), Онегін (“Євгеній Онегін” П. Чайковського), Фігаро (“Севільський цирульник” Дж. Россіні) та ін.

Б. Мельничук, В. Неграй (ЕСУ).

РОЖЕНКО

Марія Петрівна (01. 12. 1924, с. Гермаківка, нині Борщів. р-ну) – художник. Чл. НСМНМУ. Лауреат Всесоюз. огляду нар. творчості (1985). Закін. у м. Тернопіль дворічну школу художників-оформлювачів (1966, викл. *С. Данилишин*). Працювала художником-оформлювачем Борщів. РБК та кінотеатру. Учасниця виставок (від 1960), персон. – у містах Тернопіль (1980), Борщів (1983, 1987, 2004). Акварел. твори зберіг. в музеях і приват. колекціях в Україні й за кордоном.

А. Гриб, І. Дуда.

РОЖІЇСЬК

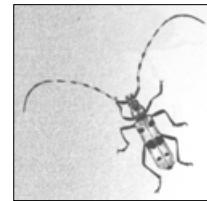
– село у Підволочиському районі. Центр сільради. Розташ. на пр. березі р. Збруч, за 16 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Підволочиськ. Насел. 332 особи (2007). Перша писем. згадка – 1470 як Рожиче. Діяли т-ва “Просвіта”, “Січ”, “Сільський господар”, “Союз українок”, коопе-

ратива. Є церква св. Михаїла (1888, мур.), капличка (2000). Насип. символ. могили УСС та Борцям за волю України (1990), встановл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини. Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, ТОВ “Воля”, торг. заклад. Пobl. Р. виявл. археол. пам’ятки трипіл., черняхів. і давньорус. культур.

П. Гуцал, О. Патріло.

РОЗАЛІЯ АЛЬПІЙСЬКА

(*Rozalia alpina* L.) – комаха. Належить до ряду Твердокрилі, Жуки (Coleoptera), родина Вусачі (Cerambycidae). Занес. до Черв. книги України та Європ. Черв. списку. Трапл. у Карпатах, зрідка – на тер. Бережан. горбогір’я, зокрема в *Голиц. ботан.-ентомол. заказнику*. Живе переважно в бук. лісах із деревами, що всихають. Чисельність виду зменш. через сан. вирубув. старих лісів.

С. Подобівський.

РОЗАЛІЇК

Ольга Стефанівна (з дому – Дунець; 23. 04. 1943, с. Ласківці Теробовлян. р-ну) – медичний працівник, педагог, літератор, громадська діячка. Сестра *В. Дуця*. Закін. Чортків. мед. уч-ще (1959), Луцьк. пед. ін-т (1983, нині Волин. ун-т). Працювала фельдшером, вихователем, викл., заст. дир. уч-ща № 36 у м. Львів. Очолювала методоб’єдн. вихователів:

Львів.-Волин. басейну, профтехосвіти Львівщини. Чл. творчої групи з питань морал.-етич. і прав. виховання при Мін-ві освіти України, чл. літ.-мист. об’єдн. у м. Червоноград Львів. обл. Автор кн. “Струни зболеного серця” (2000), “Пам’ять не вмирає” (2001), “Згусток болю” (2002), “З добром і любов’ю” (2003), “Мелодія моїх спогадів” (2004); оповідання, вірші та статті на пед. теми опубл. в укр. і закордон. періодиці. Муз. до пісень на слова Р. написав В. Дунець.

М. Кулинич.

РОЗГАДІВ

– село у Зборівському районі. Центр сільради. До Р. приєдн. хутори Вербів, Гузова та Липи-

Панорама села.

на. Розташ. на пр. березі р. Золота Липа, за 20 км від райцентру і 22 км від найбл. залізн. ст. Зборів. Насел. 435 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1494. Діяли т-ва “Просвіта”, “Луг”, “Рідна школа”, “Хліборобський вишкіл молоді”, кооператива. Є церква св. Параскевії (1696, дерев., перебуд. 1911). Встановл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини (серед. 19 ст.), мемор. таблицю (1990) і пам’ятник *Р. Купчинському* (1994, скульп. *П. Кулик*). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад. У Р. народ. громад. діяч Д. Голота, ред., громад. діяч *І. Далик*, поет, прозаїк, журналіст, композитор, громад. діяч *Р. Купчинський*. Б. Була вид. кн. “Нарис історії села Розгадів” (1994).

П. Медведик, В. Уніят.

РОЗГОНІЮК

Василь Васильович (01. 01. 1952, м. Бережани) – господарник, науковець. Канд. тех. н. (2000). Акад. Укр. нафтогаз. академії (1993). Чл. кор. Міжнар. інж. академії (2003, РФ). Ордени та ін. нагороди. Закін. Івано-Фр. ін-т нафти і газу (1973, нині нац. ун-т). Працював гол. механіком Ленськ. нафторозвід. експедиції (нині РФ), інж.-технологом Богородчан. газокompres. станції, нач. Богородчан. лінійно-вироб. упр. магістрал. газопроводів (Івано-Фр. обл.), гол. інж. ВО “Прикарпаттрансгаз”; 1993–98 – у ВО “Укргазпром”: гол. інж., 1-й заст. голови правління. 1998–2003 – заст. голови правління НАК “Нафтогаз України”, від 2003 – кер. представництва ТОВ “Газекспорт в Україні”. Співатор проектів магістрал. газопроводів, фах. технологій; орг-торг. експозицій нафтогаз. компаній (1997, Данія; 2000, Франція; 2003, Японія); доповідач на Світ. газ. конф. (2000, Франція, 2003, Японія). Учасник буд-ва та введення в експлуат. газопровід. відводів для газифікації Терноп., Івано-Фр. та Чернів. областей. Автор понад 70 наук. публікацій, бл. 10 монографій; 11 патентів на винаходи.

В. Барна.

РОЗДІЛЬСЬКИЙ

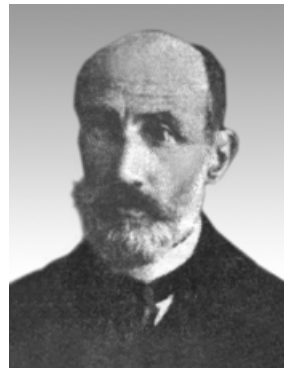
Данило Іванович (10. 12. 1875, с. Мшанець, нині Зборів. р-ну – 04. 08. 1902, с. Сихів, нині

належ. до м. Львів) – композитор, священик. Закін. Львів. духов. семінарію (1898). Служив на парафіях у селах Лисятичі (нині Стрий. р-ну), Сихів та Зубра (нині Пустомит. р-ну Львів. обл.). 1898–1901 – співроб. і ред. муз. вид-ва “Торбан” у Львові, де за ред. Р. вийшли тв. *Ю. Бачинського*, *С. Воробкевича*, *М. Кумановського*, зб. нар. пісень. Автор музики до чол. хору “Сонце заходить” на вірші *І. Шевченка* (1898), міш. хору “Ой під гаєм” (1901), солоспіву “Зелений явір” на вірші *І. Франка*, церк. музики, зокрема “Співаника” та ін. творів.

П. Медведик, Л. Щербак.

РОЗДІЛЬСЬКИЙ

Осип Іванович (29. 09. 1872, с. Доброводи, нині Збараз. р-ну – 27. 02. 1945, м. Львів) – фольклорист, педагог, перекладач. Чл. етногр. комісії АН УРСР (1926), НТШ (1930). У Львові закін. духов. семінарію, ун-т (1897). Працював викл. у г-зіях міст Перемишль (нині Пшемисль, Польща), Коломия (нині Івано-Фр. обл.), Львів. 1910 як збирач

фольклору перебував на Тернопільщині у селах Курівці (нині Зборів.), Чистилів (нині Терноп.), Білівці (нині Борщів. р-нів), 1911 відвідав села Добрівляни, Лисівці, Печорна, Торське (всі нині – Заліщиц. р-ну). 1914 на запрош. Петербурз. АН виїхав у фольклор. поїздку на Чернігівщину, де заарешт. і засланий у м. Уральськ, згодом у м. Симбірськ (1914–18, обидва нині – РФ). Працював у Львові учителем у філії Акад. г-зії (1918–28), ст. н. с. в Ін-ті сусп. н. АН УРСР, де очолював фольклор. експедиції по Львівщині (1940–41). Фольклор. діяльністю почав займатися ще студентом, 1-у фольклор. експедицію здійснив із *В. Гнатюком* на Закарпаття (1895). Співпрац. із *С. Людкевичем*, *М. Павликом*, *Д. Січинським* та ін. У Львові вид.: “Галицькі народні казки” (т. 1 – 1895; т. 2 – 1900), “Галицькі народні новели” (1900), “Галицько-руські народні мелодії” (т. 1 – 1906; т. 2 – 1907), опублік. фольклор. записи у г. “Життє і слово”, “Етнографічних збірниках”. У рукопис. фонді ІМФЕ зберіг. 6450 текстів, 2987 мелодій пісень, 150 прислів’їв та ін., що записав Р. Одним із перших у світі. народознавстві застос. для

запису матеріалу фонограф (від 1900). Автор оповідань, перекладів укр. мовою тв.: “Медея” Евріпіда, “Прометей” Есхіла, “Евтифон” Платона, нім. – “Історія Руси-України” *М. Грушевського*, тв. *П. Куліша*, *О. Маковея*, *Леся Мартовича*, *В. Стефаніка*, *Лесі Українки*, *І. Франка*. 2004 М. Назар вид. кн. “Слово про Осипа Роздольського”.

Б. Головин, Б. Пиндус.

РОЗІНЬКО

Віталій Іванович (26. 04. 1939, м. Васильків Київ. обл.) – правник. Генерал-полковник міліції (1998). Засл. юрист України (2002). Доц. (1994). Закін. СШ у м. Бережани, де 1956–57 працював піонервожатим, юрид. ф-т Львів. ун-ту (1965, нині нац. ун-т). Після закін. (1959) Львів. школи міліції – оперуповноважений Тербовлян. РВВС. Від 1961 працював у органах міліції в Київ. обл., 1966 – в центр. апараті МВС УРСР, 1974–85 – у ЦК КПУ; 1988–91 – нач. гол. упр. УВС Київ. обл. і м. Київ. 1992–94 – нач. Укр. акад. внутр. справ. Від 1996 – суддя Конституц. Суду України, згодом до 1999 – заст. його голови. Автор і співавт. наук. праць.

П. Гуцал.

РОЗЕНШТОК фон РОСТОЦЬКИЙ

Моріц (рр. і м. н. та см. невід.) – австрійський громадсько-політичний діяч. Закін. правн. ф-т Віден. ун-ту (Австрія). Мешкав у м. Скалат (нині Підволочис. р-ну), де чл. міськ. управи. Посол галиц. сейму. 1886–1900 – чл. австр. парламенту. Представл. у вид. “Еврейская энциклопедия” за ред. А. Гаркаві та Л. Каценельсона.

Б. Пиндус.

РОЗНОШИНЦІ

– село у Збаразькому районі. Підпорядк. Красносл. сільраді (приміщ. сільради – в Р.). Розташ. на лів. березі р. Гнізна, за 7 км від райцентру і 1 км від найбл. заліз. ст. Красносл. Насел. 314 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1463. Діяли т-ва “Просвіта”, “Січ”, “Союз українців”, кооператива. Є церква св. Юрія (1860, кам.), “фігура” Матері Божої. Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1982), встановл. пам’ят. знаки на честь скасув. кріпацтва і за тверезість (1874), мемор. таблицю на пам’ять про

Меморіальна таблиця В. Стефаніку.

перебув. у Р. письменника *В. Стефаніка* (1982), насип. символ. могилу жертвам сталін. репресій та Борцям за волю України (1995). Працюють ЗОШ 1 ступ., б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, с.-г. т-во “Мрія”. У Р. народ. громад. діячка С. Гон-та, науковці З. Дячун, І. Смолій, А. Гуменюк, педагог, музикант, діяч культури *Я. Рутецький*, громад.-культур. діяч *М. Лисогір*, громад. діячі *Й. Шмігер* (похов. у Р.) і *П. Таращук*.

В. Уніят, Вас. Ханас.

РОЗСОХСЬКИЙ ДУБ

– вікове дерево, ботанічна пам’ятка природи місцевого значення. Зростає побли. с. Пилипче Борщів. р-ну, в кв. 27, вид. 2 Гермаків. лісництва Чортків. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Розсоха-1”. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 189 від 30. 08. 1990. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 0,02 га. Під охороною – дуб черешчатий віком 200 р., діам. 96 см, має наук.-пізнав. та естет. цінність.

І. Бай.

РОЗТІКИ

– село у Кременецькому районі. Центр сільради. До Р. приєдн. с. Вікентівка (Вінцентівка) та хутори Коцюби, Поріччя, Стадниця, Махнід. Розташ. за 33 км від райцентру і 35 км від найбл. заліз. ст. Кременець. Насел. 1118 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1545. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є церква св. Трійці (кін. 19 ст., мур.), 5 “фігур”. Спорудж. пам’ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1967), воїнам ЧА, які загинули при визволенні села (1970). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, 4 торг. заклади.

В. Ханас, М. Ханас.

РОЗУМІНКО

Мікрона Борисівна (27. 10. 1932, м. Харків – 19. 10. 1989, м. Львів) – вчений у галузі медицини, педагог. Д-р мед. н. (1970), проф. (1981). Закін. Львів. мед. ін-т (1956, нині нац. мед. ун-т). Працювала акушером-гінекологом у смт Івано-Франкове Яворів. р-ну Львів. обл. (1956–58), від 1964 – зав. акушер. відділ. Мукачів. філії Львів. ін-ту охорони матері й дитини; зав. каф. акушерства та гінекології Дніпроп.

(1973–79) і Терноп. (1979–88) мед. ін-тів. Автор і співавтор бл. 100 наук. праць.

Л. Гута, М. Жиливський.

РОЗУМНИЙ

Ярослав Григорович (06. 09. 1925, с. Вичулки, нині Гончарівка Монастириського району) – літературознавець, громадський діяч. Д-р славистики (1968). Дійс. чл. УВАН у Канаді, 1977–80 – її президент; дійс. чл. НТШ. Шевченків. медаль КУК (1995), чл. Америк. асоц. українців, Асоц. професорів-українців Америки та ін. Навчався в г-зіях у містах Станіслав (1941–44, нині Івано-Франківськ) і Траунштайн, в Укр. духов. семінарії поблизу м. Мюнхен (Німеччина), яку перевели до м. Кулемборг (Голландія), де 1951 закін. філос. і теол. студії. Від 1950 – в Канаді (м. Торонто). 1952–58 студіював славистику в Оттаві ун-ті (магістр). 1960–63 – викл. Лаврентій., 1963–64 – Західномічиган. ун-тів. 1964–96 – проф. Манітоб. ун-ту в м. Вінніпег; читав курси староукр. літ-ри і про творчість Г. Сковороди, *Лесі Українки*, *І. Франка*, *Т. Шевченка*. Від 1978 – голова славист. відділу цього ун-ту. Викладав у Оттаві, Укр. католич. (м. Рим, Італія), Сідней. (Австралія) ун-тах; 1995–96 – декан філос. ф-ту УВУ (м. Мюнхен). Від 1992 – представник Нац. ун-ту “Києво-Могилянська академія” в Канаді, чл. Міжнар. дорадчої ради цього ВНЗ. Автор наук. праць, статей; ред. і співред. наук. зб. і канад. тому 7-том. Енциклопедії Укр. Діаспори, чл. її Гол. ред. ради. Від 1999 – голова Ін-ту-заповідника М. Шашкевича (м. Вінніпег). Президент Осередку укр. культури й освіти. 1989–92 – співзасн. і голова Канад. т-ва прихильників НРУ у Вінніпезі. 1998, 2000 ім’я Р. введ. до міжнар. реєстру “Хто є хто у світі”. 1969, 1970, 1974 побував на Тернопільщині, зокрема в родин. селі.

Б. Мельничук.

РОЙХЕЛЬ

Давид (1890, м. Кременець – 1941, за ін. даними 1942, Урал, нині РФ) – перекладач. 1913–18 працював у вид-ві Б. Кльоцькіна в м. Вільно (нині Вільнюс, Литва), де переклав ідиш кілька рос. нар. казок, 1917–18 випустив серію кн. “Ілюстрована дитяча бібліотека Ройхеля”. 1918 переїхав до м. Київ, згодом – до м. Одеса. 1923 повернувся до Кременця. 1931 опубл. кн. “Історія єврейського робітничого руху в Росії” Н. Бухбіндера, “Історія західноєвропейської літератури” П. Когана. Переклав і вид. окр. твори рос. письменників, зокрема В. Вересаєва, М. Гоголя,

О. Купріна, К. Паустовського, Б. Пільняка, О. Пушкіна. Автор статей на літ. теми.

Ю. Ковальков.

РОКІТСЬКИЙ

Богдан Дмитрович (псевд. – Дан Боривітер; 17. 05. 1951, с. Куся Чусов. р-ну Перм. обл., нині РФ – 15. 11. 2005, м. Тисмениця Івано-Франк. обл.) – письменник, правозахисник, журналіст, громадський діяч. Чл. НСЖУ (1980), НСПУ (2000). Проживав у с. Середне Підгаєцького району. Закін. Львів. поліграф. ін-т (1989, нині Укр. акад. друкарства). Працював фотокор. рай. газети у м. Монастириська (1968), навчався у Львів. ун-ті (1969–73, нині нац. ун-т), де співзасн. підпільн. антирад. орг-ції “Каменярь” (1971). Заарешт. за звинувач. у націоналіст. діяльності (1973–79). Працював у ред. рай. газети в Тисмениці (1979–83). 1983 вдруге заарешт. за політ. діяльність. 1987 реабіліт., повернувся на поперед. роботу. Чл. Укр. Гельсін. Спілки (1987), після її реорганізації – чл. УРП. 1990–2005 – шеф-ред. всеукр. г. “За незалежність” (м. Івано-Франківськ). Автор романів “Межею болі і ненависти, або Нові гладіатори” (2002), “Журавлі не для всіх” (2005); повістей “113-й день” (1995), “Професор, син Рая” (1998), “Остання битва, або Я ніхто” (2003), “Відверсіло літо в сонячній тумані” (2005) та ін. творів.

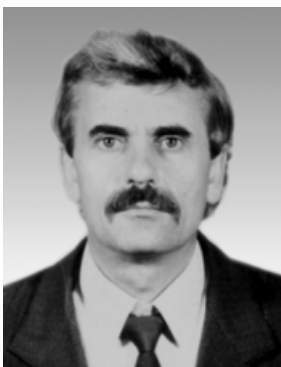

Н. Волинський, С. Колодницький.

РОКІЦЬКИЙ

Володимир Юліанович (02. 11. 1947, с. Носів, нині Підгаєцького району – 14. 01. 1999, м. Бережани) – громадський діяч, літератор, правозахисник, меценат. Брат Л. Рокецького. Почес. громадянин м. Бережани (2007). Працював учителем ЗОШ у с. Степове, нині Підгаєцького району (1965–66), в ПТУ № 1 у Бережанах (1969). Навчався у Львів. (1969–70) та Київ. (1970–71) ун-тах (нині нац. ун-ти). Здійснював легал. та підпільн. патріот. роботу: гід у приват. музеї І. Гончара (м. Київ), розповсюджував правозахис. літ-ру, писав вірші, статті на політ. теми; 9 розділів повісті “Пам’ять чистих джерел” (у рукописах). 1972 заарешт. органи КДБ, засудж. до 5 р. ВТТ сувор. режиму. В ув’язненні позна-

йомився з дисидентами *В. Морозом*, *В. Стусом*, виніс на волю бл. 50 віршів останнього. 1998 реабілітований. Після звільнення – робітник ПМК-113 у Бережанах. Учасник Всесвіт. конгресу політв'язнів (1991). 1995 створив у Бережанах МПП “Крок”; фінанс.

допомагав дит. садкам, школам, лікарням. Ініціатор, фундатор та спонсор буд-ва мемор. комплексу УСС на *г. Лисоня*. Пам'яті Р. присвяч. роман *Д. Боривітера* (справж. – *Б. Рокетський*) “Межею болю і ненависти, або Нові гладіатори” (2002).

Н. Волинєць, С. Колодницький.

РОКІЦЬКИЙ

Леонід Юліанович (15. 03. 1942, с. Носів, нині Підгаєц, р-ну) – громадсько-політичний і державний діяч Росії.

Брат *В. Рокецького*. Д-р тех. н. Засл. будівельник РФ (1995). Орден Дружби народів, “За заслуги перед Батьківщиною” 4-го ступ.; Держ. премія РФ в галузі н. і т. (1999). Закін. Львів. політех. ін-т (1970, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”).

Нач. упр. комунал. госп-ва, міськ. голова м. Сургут (1988–90, Тюмен. обл., нині РФ). 1990–91 – голова Тюмен. облвиконкому, 1993–2001 – губернатор Тюмен. обл. 1993–2004 – депутат, чл. Ради РФ, голова Ком-ту з місц. самоврядування, голова Ком-ту міжнар. захисту прав людини у РФ. Меценат, зокрема допомагає жителям родин. села.

С. Колодницький.

РОКІЦЬКИЙ

Антон Павлович (19. 08. 1926, х. Запуст pobl. м. Старокостянтинів, нині Хмельн. обл.) – лікар, громадський діяч. Відмінник охорони здоров'я УРСР. 1941 вивез. на примус. роботи до Німеччини. 1945 повернувся в рад. зону; відправл.

на уран. рудники у Серед. Азії; звільн. 1947, продовж. працювати там само. Навчався в ін-тах: юрид. у м. Ташкент (нині Узбекистан), пед. і мед. – у Таджикистані, закін. Вінн. мед. ін-т (1957). Від 1957 – лікар Бережан. пульмонолог. санаторію, 1967 – гол. лікар

Нараїв. дільн. лікарні Бережан. р-ну, яка 1970–80-і – одна з кращих в УРСР. Автор кн. “Нам пора для України жить” (2005), публікацій у пресі. Орг-тор і голова рай. орг-ції ТУМ, нині “Просвіта” (1990). Ініціатор встановл. у с. Нараїв пам'ятників жертвам енкаведист. терору в Бережан. тюрмі 1941, *Т. Шевченку* (1993), напис. на Замк. горі символ. могили Борцям за волю України, впорядк. військ. цвинтаря часів 1-ї світ. війни, могил загиблих чл. ОУН 1940 на х. Кулеби. Знаний в Україні бібліофіл, власник кількатисяч. книгозбірні.

Н. Волинєць.

РОКОЧИЙ

Богдан Дмитрович (12. 08. 1970, с. Стрільківці Боршів. р-ну) – громадський діяч, політолог. Депутат Терноп.

обл. ради (1998–2002, від 2006). Чл. Спілки офіцерів України (1994). Закін. військ. навч. заклад (1991), Терноп. експерим. ін-т пед. освіти (1998), Укр. акад. держ. упр. при Президентіві України (2003; магістр). Голова “Студентського братства Тернопільщини” (1996–99), Нар. демокр. ліги молоді Тернопільщини (1997–99), асоц. молодих депутатів Тернопільщини (від 1999), Боршів. орг-ції Всеукр. об'єдн. “Злагода” (1999–2001), кер. Ін-ту місц. демократії (від 1999, м. Тернопіль). Працював у Боршів. райво (1987–88). Від 1993 – на громад. роботі, 1999–2001 – заст. дир. ТОВ “Надзбруччя-сервіс”, від 2005 – кер. виконкому Терноп. обл. орг-ції Всеукр. громад. об'єдн. “Наша Україна”.

М. Ониськів.

РЇЛІК

Олексій Михайлович (06. 09. 1955, м. Свободний Амур. обл., нині РФ) – вчений у галузі ортопедії і травматології. Д-р мед. н. (1998). Премія ім. М. Ситенка Харків. обл. наук.-мед. т-ва. Закін. Одес. мед. ін-т (1978, нині ун-т). Працював у закладах охорони здоров'я. Від 2003 – зав. каф. травматології та ортопедії Терноп. мед. акад. (нині ТДМУ). Автор бл. 100 наук. праць; має 26 автор. свідоцтв і патентів на винаходи.

т-ва. Закін. Одес. мед. ін-т (1978, нині ун-т). Працював у закладах охорони здоров'я. Від 2003 – зав. каф. травматології та ортопедії Терноп. мед. акад.

(нині ТДМУ). Автор бл. 100 наук. праць; має 26 автор. свідоцтв і патентів на винаходи.

М. Андрейчин.

РОМАНІК

Іван Федорович (20. 07. 1937, с. Стібенець Краків. воєв-ва, нині Польща) – спортсмен (веслування на байдарках і каное), спортивний суддя. М. сп. СРСР (1967). Нац. суддя. Закін. Львів. ін-т фіз. культури (1963). Бронз. призер чем-ту України (1966), багатораз. переможець змагань на призи ДСТ “Спартак”. Виступав за Терноп. обл. ДСТ “Спартак”, “Трудові резерви”. Підготував 10 м. сп. СРСР.

Г. Гунтік, В. Ігнатенко.

РОМАНІШИН

Оксана Семенівна (з дому – Стецько; 01. 02. 1914, с. Кам'янки, нині Підволочис. р-ну – 06. 10. 1998, м. Торонто, Канада) – громадська діячка. Сестра *Я. Стецька*. Чл. ОУН. Зазнала репресій від польс. влади, органів НКВС і гестапо. В еміграції у Німеччині діяльна в УЧХ, Лізі укр. політв'язнів, в Аргентині – голова Марій. дружини, чл. управи жін. секції Централі т-ва “Просвіта” і “Союзу українок”, у Канаді – довголіт. чл. гол. управи Об'єднання жінок ЛВУ. Авторка спогадів та ін. публікацій.

Б. Мельничук.

РОМАНІШИНА

Людмила Михайлівна (02. 09. 1943, с. Лепехінка Комсомол. р-ну Саратов. обл., нині РФ) – вчений у галузі педагогіки. Д-р пед. н. (1999), проф. (2001); “Соросівський доцент” (1995). Закін. Кременец. пед. ін-т (1965, нині ТНПУ). Від 1966 – викл. каф. хімії, 1999 – зав. каф. пед. майстерності та освіт. технологій ТНПУ. Автор 250 наук. праць, із них 19 посібників: 11 – для ВНЗ і 8 – для учнів та вчителів ЗОШ; 2 монографії; 10 – метод. рекомендацій для студентів.

В. Губ'як.

РОМАНІВКА

– село у Теробовлянському районі. Центр сільради. До Р. приєдн. х. Гайдаки. Розташ. на берегах р. Гнила Рудка, за 19 км від райцентру і найбл. заліз. ст. Теробовля. Насел. 658 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1471. Діяли т-ва “Просвіта”, “Луг”, “Сокіл”, “Союз українок”, кооператива. У вересні 1944 на х. Гайдаки під час бою вояки УПА вбили 14 енкадебістів. С церква Воздвиж. Чесного Хреста (1842, кам.), каплиця та джерело Пресв. Богородиці. Спорудж. пам'ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1977), на місці перепохов. діячів ОУН та вояків УПА (1990), *М. і Т. Бойчукам* (1992, скульп. *Б. Рудий*), насип. символ. могилу Борцям за волю України (1990), встановл. пам'ят. хрест на честь 1-ї річниці Незалежності України. Працюють ЗОШ 1–2 ступ., б-ка, ФАП, відділ. зв'язку, музей Братів Бойчуків (від 2004), торг. заклад. У Р. народ. геолог, хімік *М. Безверхний*, художники *М. і Т. Бойчуки*, *М. Субчак*, діяч ОУН *М. Думанський*, громад.

Церква Воздвиження Чесного Хреста.

політ. діячка *С. Стецько*, на честь якої встановл. мемор. табл. (2004), громад. діяч, поет *А. Субчак*, перебував *І. Франко*. У селі є *Романів. джерело*, на околиці – *Романів. заказник*. Про Р. 2002 *А. Субчак* вид. кн. “З плеяди великих”.

А. Субчак.

РОМАНІВКА

– село у Тернопільському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Ангелівка. Розташ. за 15 км від обл. центру і 3 км від найбл. заліз. ст. Вел. Бірки. Насел. 547 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1571 як власність Лодзінських. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1969), “фігуру” Івана Хрестителя (2004). Працюють ЗОШ I ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад. У Р. народ. громад. діяч і господарник *В. Дідух*, реліг. та громад. діяч *В. Кузьма*, навчався театр. діяч *Й. Стадник*. Пobl. Р. виявл. археол. пам’ятки черняхів. культури.

Б. Мельничук, В. Уніят.

РОМАНІВСЬКЕ ДЖЕРЕЛО

– гідрологічна пам’ятка природи місцевого значення. Розташ. у с. Романівка Тербовлян. р-ну, в шир. коритоподіб. долині р. Гнила Рудка. Вище за течією (300–350 м) – Романів. став. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням Терноп. обл. ради від 18. 03. 1994. Перебуває у віданні Романів. сільради. Пл. 0,02 га. Під охороною – джерело питної води, має наук.-пізнав., істор.-культур. та естет. цінність. Над джерелом збудована капличка.

І. Сліпченко.

РОМАНІВСЬКИЙ ЗАКАЗНИК

– орнітологічний заказник місцевого значення. Розташ. на околиці с. Романівка Тербовлян. р-ну, в межах акваторії ставу. Створ. відповідно до рішення Терноп. обл. ради від 18. 03. 1994 зі змінами, затвердж. рішенням Терноп. обл. ради № 238 від 27. 04. 2001. Перебуває у віданні Романів. сільради. Пл. 29,8 га. Під охороною – водно-болотна орнітофауна. Рішенням Терноп. обл. ради № 15 від 22. 07. 1998 мислив. угіддя надані у користування Тербовлян. рай. орг-ції УТМР як постійно діюча ділянка з охорони, збереж. та відтвор. мислив. фауни.

І. Сліпченко.

РОМАНКІВ

Андрій Петрович (23. 11. 1973, с. Олівів Зборів. р-ну) – релігійний діяч. Брат *І. Романківа*. Навчався у Папс. Урбан. і Салезіян. ун-тах у м. Рим (1993–2000, Італія; ліцензіат філософії сакрал. мист-ва). Від 2000 – викл. естетики, ети-

ки, історії філософії *Терноп. вищої духов. семінарії ім. Патріарха Й. Сліпого*. 2001–05 – секр. єпископа, від 2005 – канцлер, 2006 – синкел у справах мирян Терноп.-Зборів. єпархії УГКЦ. 2002 рукопоклад. у сан священника; проводить богослужіння у Катедр. соборі Непороч. Зачаття Пресв. Богородиці (м. Тернопіль). Автор богослов. праць.

Г. Івахів, Б. Мельничук.

РОМАНКІВ

Ігор Петрович (10. 11. 1975, м. Тернопіль) – правник, громадський діяч. Брат *А. Романківа*. Депутат Терноп. обл. ради (від 2006), голова фракції БЮТ. Закін. юрид. ф-т Львів. комерц. акад. (1998); навчався у Папськ. ун-ті (1998–2002, м. Рим, Італія). Працював радником із юрид. питань спільн. укр.-італ. підпр-ва “ПаРК-РаРК” (1997–98), юристом у “ТОВ Юридична фірма “Центральна Консультаційна група” (2003–05, м. Київ); від 2004 – дир. представництва швейцар. компанії “СС МЕД Інтернешнл АГ” в Україні. Автор низки публіцист. статей у період. виданнях України.

О. Дацко, Б. Мельничук.

РОМАНОВЕ СЕЛЮ

– село у Збараському районі. Центр сільради. Розташ. за 18 км від райцентру і 7 км від найбл. заліз. ст. Богданівка. Насел. 863 особи (2007). Перша писем. згадка – 1574. Діяли т-ва “Просвіта”, “Січ”, “Луг”, “Союз українців”, “Відродження”, кооператива. Є

Церква Вознесіння Христового.

церкви Покрови Пресв. Богородиці (1927, мур., реставр. 1991), Вознесіння Христового (1996), залишки костьолу. Спорудж. пам’ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1965), *Лесі Українці* (1972), насип. символ. могилу УСС (1942, реставр. 1991). Працюють ЗОШ 1–3 ступ., клуб, б-ка, ФАП, теплич. комбінат, торг. заклади. У Р. С. народ. поет, лікар, громад. діяч *М. Качалуба*, господарник, громад. діяч *Ф. Качалуба*; працює господарник, громад. діяч *Ю. Фецович*. Пobl. Р. С. виявл. археол. пам’ятки черняхів. культури.

П. Гуцал, В. Уніят.

РОМАНОВИЧ

Теофіла Федорівна (з дому – Рожанковська; 16. 05. 1842, с. Довгопілля, нині Путил. р-ну

Чернів. обл. – 16. 01. 1924, м. Чернівці) – актриса, діячка театру. Дебютувала 1867 в м. Тернопіль у трупі О. Бачинського, від 1869 – у трупі А. Моленцького. 1873 організ. власну трупу, з якою виступ. в Лівобереж. Україні та Росії. 1874–80 – дир. театру т-ва “Руська бесіда” (м. Львів), куди запросила 1875 М. Кропивницького; значно оновила репертуар. 1881–82 очол. власну трупу на Чернівеччині. 1883–85 очол. в драм. театрі у Чернівцях. Гастролі у містах Бережани (1880), Борщів, Заліщики, Тернопіль, с. Улашківці (1875, нині Чортків. р-ну).

І. Дем’янова, І. Дуда.

РОМАНЧУК

Леся Іванівна (28. 07. 1955, с-ще Транспортне Тенькін. р-ну Магадан. обл., нині РФ) – лікар, письменниця, громадська діячка. Дочка Л. Романчук. Чл. НСПУ (1999). Канд. мед. н. (1988). Від 1963 – в м. Тернопіль. Закін. Терноп. мед. ін-т (1979, нині ТДМУ). 1979–94 – викл. акушерства та гінекології в мед. уч-щах у містах Кременець і Чортків. Від 1994 – асист., доц. каф. акушерства та гінекології ТДМУ. Співавт. 7-и підручників для студентів ВНЗ (укр. та англ. мовами), компакт-диска “Гінекологія”; автор наук. праць, зб. поезій: “Синьооке диво” (1995), “Тобі” (1996), “Жінка з гітарою” (1997), “Слово честі” (1998), “Над світом і собою” (2003), “Танок пера на обрії світанку” (2005), романів: “Не залишай...” (2001–04; у 8-и кн.), “Гравітація” (2004–05; у 4-х кн.), “Чотири дороги назустріч” (у 7-и кн.; всі – Тернопіль) та ін. книг. Тв. переклад. рос. й ін. мовами. Заст. голови Терноп. орг-ції НСПУ (від 2005), чл. Ради НСПУ. Авторка і виконавиця власних пісень.

Б. Мельничук.

РОМАНЧУК

Лідія Яківна (з дому – Ясень; псевдо “Ориєса”; 29. 03. 1926, с. Дермань, нині Здолбун. р-ну Рівнен. обл.) – учасниця національно-визвольних змагань, літераторка. Мати Л. Романчук. 1941–42 навчалася на санітар. і вчит. курсах у м. Острогож (нині Рівнен. обл.); вчитель у родин. селі. 1941–44 – зв’язкова і мед. сестра в підпіллі ОУН та УПА. 1944 заарешт., 1945 за-

судж. на 15 р. ВТТ і 5 р. поселення в Магадан. обл. (нині РФ); звільн. 1953. Від 1963 – в м. Тернопіль, працювала економістом в обл. упр. хлібопродуктів, Держстраху. Чл. Спільн. політв’язнів України, Братства ОУН і УПА Поділ. краю “Лисоня”, “Союзу українок”. Автор кн. “Дорогою страждань” (1997, 2001), “Червоним плакала калина” (2004), публікацій у періодиці.

Б. Мельничук.

РОМАНІЮК

Антон Йосипович (19. 09. 1936, с. Боднарівка, нині Чемеровец. р-ну Хмельн. обл.) – педагог, громадський діяч. Відмінник нар. освіти УРСР (1974). Засл. прац. освіти України (2004). Ордени “Знак пошани” (1976), Труд. черв. прапора (1981). Закін. фіз.-матем. ф-т Кременец. пед. ін-ту (1963, нині ТНПУ). Працював учителем у школах сіл Нижбірок, Постолівка, заст. дир., дир. школи-інтернату в смт Гримайлів (усі – Гусятин. р-ну). Від 1966 – зав. Гусятин. райвно, 1977 – зав. Терноп. облвно, нач. упр. освіти, заст. голови виконкому Терноп. обл. ради. Доц. (1996), від 1997 – зав. каф. менеджменту освіти Терноп. обл. комунал. ін-ту післядиплом. пед. освіти. Автор наук. праць, посібників.

Л. Щербак.

РОМАНІЮК

Богдан Іванович (03. 01. 1939, с. Черниця, нині Бродів. р-ну Львів. обл.) – живописець, педагог. Обл. премія ім. Я. Музики (2004). Відмінник нар. освіти України. Закін. Одес. пед. ін-т (1972, нині ун-т). Працював учителем школи в с. Растиці Зборів. р-ну (1962–77), викл. у Кременец. пед. уч-щі (1977–91), зав. каф. малювання Кременец. пед. коледжу (1994–97), ст. викл.; від 2003 – зав. каф. обра-

зотвор. мист-ва та методики його викл. Кременец. обл. гуманіт.-пед. ін-ту. Займається станк. живописом, пастеллю, пейзажем, портрет. рисунком і натюрмортом. Чл. гурту "Гладушик" (від 1995). Учасник виставок від 1972 у містах: Москва (1974, 1977, 1987, нині РФ), Вроцлав, Познань, Краків, Варшава (1991), Пшемисль (1999; усі – Польща); персон. – у Тернополі (1986, 1999, 2003, 2004), Кременці (1978, 1998), Почасві Кременец. р-ну (1988). Тв. зберіг. у музеях і приват. колекціях в Україні й за кордоном.

А. Гриб, Г. Чернихівський.

РОМАНІЮК

Євстахій Володимирович (27. 10. 1952, с. Товстенке Чортків. р-ну) – лікар, громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради (2002–06). Закін. Кременец. мед. уч-ще (1971), Терноп. мед. ін-т (1978, нині ТДМУ). Працював лікарем-гінекологом у Вишнівець. райлікарні № 2 Збараз. р-ну. Від серпня 1982 – лікар-акушер-гінеколог Шумс. ЦРЛ.

І. Дем'янова.

РОМАНІЮК

Микола Олексійович (28. 03. 1931, с. Качанівка, нині Підволочис. р-ну) – вчений у галузі фізики. Д-р фіз.-матем. н. (1984), проф. (1985). Закін. Львів. ун-т (1954, нині нац. ун-т). Працював у цьому ВНЗ: асист. доц. (від 1963), заст. декана, декан фіз. ф-ту (1971–74), проф., зав. каф. експеримент. фізики (1977–96), її проф. (від 1996). Автор понад 300 наук. робіт; має 20 автор. свідоцтв і патентів на винаходи.

Б. Пиндус.

РОМАНІЮК

Мирослав Миколайович (27. 07. 1952, с. Закрівці Коломий. р-ну, нині Івано-Фр. обл.) – вчений у галузі історії, редактор, видавець, публіцист, бібліограф, педагог. Д-р істор. н. (2000), проф. (2002). Закін. ф-т журналістики Львів. ун-ту (1979, нині нац. ун-т), де від 1982 працював асист. каф. теорії і практики преси, 1979–86 – ред. г. "За радянську науку". 1986–90 – на громад. роботі. Від 1990 – заст. дир. з наук. роботи ЛНБ, 1993–2003 – кер. Наук.-дослід.

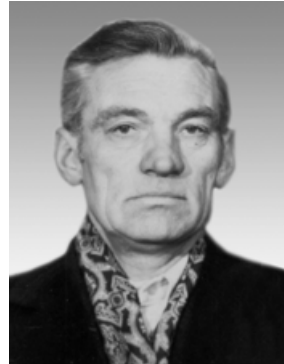

центру періодики цієї ж б-ки, водночас від 1998 – проф. Укр. акад. друкарства. Від червня 2003 – дир. ЛНБ. Автор і спів-авт. 12 монографій, істор.-біобібліограф. досліджень, навч. посіб., понад 500 наук. статей, доповідей, енциклопед. гасел. Вивчає укр. період. видання, що виход. на Тернопільщині 19–20 ст., досліджує творчість письменників, редакторів, видавців і публіцистів краю, інформацію про яких опубл. у зб. "Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника" (Л., 1994–2005. – Вип. 1–12).

Б. Мельничук.

РОМАНІЮК

Семен Прокопович (14. 04. 1933, с. Залісіці, нині Збараз. р-ну – 06. 07. 2001, с. Духів Кременец. р-ну) – майстер-гончар. Чл. НСМНМУ (1990). Медаль ВДНГ УРСР (1987) та ін. нагороди. Гончарства навчався від батька. Від 1957 проживав у Духові. Займався виготовленням чорнолещ. посуду: горщиків, ринок, куманців, глечиків, ваз та ін. Учасник худож. виставок у містах Тернопіль (1987–90), Київ (1987, 1988, 1991).

А. Гриб.

РОМАШІВКА

– село у Чортківському районі. Центр сільради. Розташ. за 20 км від райцентру і 6 км від найбл. заліз. ст. Джурин. Насел. 705 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1763. Діяли "Просвіта", "Сільський господар", "Союз українців" та ін. т-ва. Є церква Різдва Христового (1902, реставр. 2002). Спорудж. пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1971), встановл. пам'ят. хрест Борцям за волю України (1991), насип. символ. могилу односельцям, яких закат. органи НКДБ (2003). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, підпр-ва "Агро-

Спектр”, “Захід-Агро”, “Промінь”, торг. заклади. У Р. народ. літературка С. Леськів, реліг. та громад. діяч, пасічник *М. Михалевич*.

Т. Вуйчик, Б. Мельничук.

РОПУХИ

очеретяна (*Bufo calamita*) і **зелена** – земноводні. Належ. до ряду безхвості земноводні (Anura), родини Ропухові (Bufonidae). Довж. тіла – бл. 8 см. **Очеретяна** – зверху сіро-оливк. з темн. плямами і вел. “бородавками”, між якими шкіра горбкувата. Черевце – сіре. Трапл. в пн.-зх. частині обл.: у лісах,

Ропуха очеретяна.

на піщ. горбах і в кар’срах із постій. водоймами, рідше – на луках та в садках. Удень ховається в ґрунті на глиб. 20–30 см або під камінням та виверн. деревами, в сутінках і вночі – активна. Живиться комахами. Занес. до Черв. книги Міжнар. союзу охорони природи. **Зелена** має сіро-оливк. спину з вел. зелен. плямами. Шкіра горбкувата, по боках голови – отруйні залози (паротиди). Спосіб життя – наземний, нічний у вологий період доби. Живиться назем. безхребетними. Трапл. у пд. р-нах області.

В. Кваша.

РОСИЧКИ

англійська (*Drosera anglica* Huds.; нар. назва – росниця), **круглолиста** – регіонально рідкісні багаторічні трав’янисті комахоїдні рослини родини Росичкові (Droseraceae). Занес. до Черв. книги України (1996) та Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. (рішення Терноп. обл. ради № 64 від 11. 11. 2002). Листки вкриті залозистими волосками, що виділяють клейку речовину. Зростають на ліс. болотах, торфовищах. На тер. обл. трапл. дуже рідко, відомі з одинич. місць зростання у Кременец. (Мале Полісся) і Тербовлян. р-нах. Застосовують у нар. медицині як бактерицид., спазмоліт. та стимул. засіб.

Росичка англійська.

Н. Мшанецька, Г. Синиця.

РОСЛИЙ

Юрій Володимирович (16. 05. 1956, с. Давидівка Пириятин. р-ну Полтав. обл.) – господар-

ник, громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради (2002–06). Почес. пасічник України (2002). Закін. лісогосп. ф-т Укр. с.-г. акад. у м. Київ (1981, нині Нац. аграр. ун-т). 1981–83 – лісничий Золотопотіц. лісництва Бучац. лісгоспзагу. 1983–98 – дир., 1998–2000 – гол. лісничий, 2000–04 – дир. Терноп. ліс. госп-ва. Від 2004 – заст. нач. упр. екології та природ. ресурсів у Терноп. обл.

І. Дем’янова, Г. Усик.

РОСЛИННИЙ СВІТ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ

– сукупність рослинних угруповань краю. Терноп. обл. розташ. у лісостеп. зоні. Тут зростають понад 1100 видів вищих спор. і насін. рослин. Така різноманітність зумовлена розташуванням між Карпатами і Поліссям. Найчисел. – ліс. та степ. види. **Лісова рослинність** сформув. в четвертин. періоді. У минулому значна ч. обл. була вкрита лісами, які по-хижацьки вирубали в часи панування у краї Австро-Угорщини, Польщі, у період нім. окупації, а також за рад. влади. Площі лісів значно зменшилися; нині вони займають 13,9% тер. області. За розрахунками вчених, оптимальн. показник лісистості для Тернопільщини – 17,8%. Вирубування цінних порід дерев (бук, дуб) призвело також до зміни вид. складу лісів – збільш. частка малоцін. порід (граб, осика, береза тощо). Більшу ч. ділянок, що вкриті лісом, займають широколисті (граб., дуб.-граб., бук.) ліси. Тільки в пн. частині обл. зростають міш. ліси. Граб. й дуб.-граб. ліси займають пд.-зх. ч. обл. (Придністров’я), Поділ. плато, пн. ч. Товтр. кряжа, *Кременец. гори*. Крім граба, що переважає у деревостойі, у цих лісах ростуть дуб, ясен, береза, осика, бук, у підліску – ліщина, горобина та ін. **Букові ліси** зростають на підвищ. ділянках Терноп. плато. Бук утворює суціл. масиви лише в пд.-зх. ч. області, в ін. місцях він росте у вигляді острівців. Через тер. обл. пролягла сх. межа пошир. бука в Європі. Це – бучина на Товтр. кряжі біля р. Збруч. У бук. лісах ростуть також граб, явір, липа, в підліску – ліщина, калина, глід, терен, вовчі ягоди тощо. **Мішані ліси** займають тер. Мал. Полісся. Вони зростають на піщаних ґрунтах у басейнах рік Іква, Вілія й Горинь. Це переважно **дуб.-сосн. ліси**. У їхньому підліску ростуть крушина, ліщина, калина та ін. У верхів’ях лівих приток рік Дністер, Горинь, Іква та Вілія пошир. **заплавні ліси**, що склад. з осокара, в’яза, дуба, клена, ясена, вільхи. Ліси області мають важл. ґрунтозахис., водоохорон., рекреац. значення. Понад 35 тис. га лісів розміщені на водноероз. площах і виконують захисні

функції. Навколо найбільших міст створ. зелені санітар. зони – понад 32,2 тис. га. Вздовж залізниць, автомобіл. доріг насадж. лісосмуги, що мають важл. значення для очищ. повітря від шкідл. викидів транспорт. засобів. **Степ. рослинність** на тер. обл. у природ. вигляді не збереглася. Майже всі степ. ділянки розорані, а ті, що залишилися, зазнали значн. впливу людини (див. *Панталіха*). Нерозор. степ. ділянки трапл. на схилах горбів, балок, у заплавах рік тощо. На підвищ. ділянках ростуть костриця, пирій, бородач, чебрець, тонконіг та ін.; у заплавах рік на луках – мітлиця, осока, стоколос, тимофіївка, тонконіг. Певне уявлення про давні степи, що колись були на тер. області, дає ділянка степу між селами Устя та Дністрове Борщів. р-ну, про наскел.-степ. рослинність – ділянка між селами Дністрове і Трубочин цього ж р-ну (ростуть купина лікар., гадюча цибулька, кузьмичева трава (ефедра двоколоса) та ін.). Ділянки суходіл. і заплавл. лук використ. як пасовища. У рослин. світі краю – чимало ендеміч. та релікт. видів. До **релікт.** належ. осоки низька й біла, бруслиця карлик., хвощ вел., чина ряба, молочай багатобарв., меч-трава болотна, кузьмичева трава, відкасник татарниколистий. **Ендемічні види** – шавлія кременец., костриця піхвова, сонцесвіт сивий, вівсюнець пустельний, шиверекія подільська, чебрець одягнений, тонконіг різнобарв. та ін. Чимало рослин – на межі зникнення і тому занес. до Черв. книги України. Серед них – анакамптис пірамід., астранція вел., барвінок мал., відкасник татарниколист., горицвіт і білоцвіт весняні, зозулинець салеповий, клокичка периста, ковила волосиста, конвалія травнева, лілія ліс., любка дволиста, сон вел., цибуля гірська, черевички зозул., ясенець білий.

О. Заставецька.

РОСЛИЦЬКИЙ

Євген-Богдан Миколайович (08. 05. 1927, м-ко, нині смт Товсте Заліщиц. р-ну) – вчений-мікробіолог, громадський діяч. Дійс. чл. УВАН, НТШ. Чл. амер. і канад. мікробіол. т-в. Емігрувавши до Канади, навчався у Манітоб. (бакалавр, 1953) і Вісконсін. (1955, магістр, 1960, д-р філос.) ун-тах. Працював наук. дослідником у Дослід. ін-ті Мін-ва агрокультури і в Ун-ті Зх. Онтаріо. Діяльний в орг-ціях укр. студентства у містах Мюнхен (Німеччина) та Вінніпег (Канада), відтак у КУК: голова відділу в м. Лондон (пров. Онтаріо), довголіт. голова Комісії шкільництва. Ред. вид. “Листок ТУСМівця” (1953–55). Автор наук. розвідок, статей на сусп.-громад. теми. Переклав укр. з польс. ро-

ман *С. Снджесевича* про *Т. Шевченка* “Українські ночі, або Родовід генія”.

Б. Мельничук.

РОСЛЯК

Марія (з дому – Дитиняк; р. н. невід., м. Чортків) – диригент, діяч культури. У Чорткові розпочала, в Австрії продовж. муз. освіту; закін. Королів. консерваторію в м. Торонто (1958, клас ф-но; Канада). В м. Едмонтон (Канада) – засн. жін. хор. групи “Мереживо”, від 1957 – худож. кер. і диригент хору “Дніпро”. Від 1982 – президент Укр. муз. т-ва пров. Альберта (Канада).

Б. Мельничук.

РОСЛЯК

Михайло (1897, м. н. невід. – 26. 11. 1966, м. Едмонтон, Канада) – правник, громадсько-політичний діяч. Чоловік *О.*, батько *Р. Росляків*. Д-р права. 1910–14 навчався в Терноп. укр. держ. г-зії. Старшина УГА, учасник нац.-визв. змагань. Провадив адвокат. канцелярію в м. Чортків. Діяльний у т-вах “Рідна школа” (голова повіт. філії), “Просвіта”, “Сільський господар”, секр. надзир. ради Укр. повіт. кооп. банку. Під час нім. окупації – голова Допомог. ком-ту в Чорткові, чл. Держ. правління у м. Львів. На емігр. в Австрії – голова Укр. центр. допомог. об’єдн. у м. Інсбрук. Від 1948 – в Канаді (м. Едмонтон); діяльний у громад. та церк. т-вах, доповідач на конгресах КУК. Автор спогадів та ін. публікацій.

Г. Івахів, Б. Мельничук.

РОСЛЯК

Олена Дмитрівна (з дому – Пігут; 09. 11. 1903, м. Тернопіль – р. і м. см. невід.) – громадська діячка, меценатка. Дружина *М.*, мати *Р. Росляків*. Закін. учит. семінарію в м. Чортків. У цьому ж місті: довголіт. голова “Союзу українок”, солістка хору “Боян”, активна в укр. т-вах повіту. Від 1948 – в Канаді (м. Едмонтон). Культ.-освіт. референт при епарх. і край. управах Ліги укр. катол. жінок Канади, діяльна в Об’єдн. укр. педагогів; орг-тор розповсюдж. укр. літ-ри. Фундатор-меценат ЕУ та ін. видань.

Б. Мельничук.

РОСЛЯК

Роксолана Михайлівна (10. 02. 1940, м. Чортків) – оперна і камерно-концертна співачка (сопрано). Дочка *М.* та *О. Росляків*. Під час 2-ї світ. війни виїхала з батьками за кордон; від 1948 – у Канаді. Вокал. освіту здобула приватно та в Муз. студії при ун-ті м. Торонто (1964). Від 1963 – солістка Канад. опер. компанії і Край. концерт. бюро в Торонто, викл. Королів. кон-

серваторії у цьому місті. Виступала на опер-сценах у Німеччині (міста Мюнхен, Дюссельдорф), Вел. Британії ("Ковент-Гарден", м. Лондон; Шекспір. фестиваль, м. Стратфорд), Швейцарії (Женева). Партії: Джільда ("Ріголетто" Дж. Верді), Ельвіра ("Дон Жуан" В.-А. Моцарта), Мікаела ("Кармен" Ж. Бізе) та ін. Концертувала в Канаді й США (1978 – вел. турне амер. континентом); у репертуарі тв. А. Вівальді, К. Дебюссі, С. Рахманінова та ін., укр. нар. пісні. Записала у США кілька платівок.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

РОСОЛІВСЬКИЙ

Володимир Олексійович (01. 09. 1966, с. Вел. Бережці Кременец. р-ну) – педагог, громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради (від 2006). Закін. радгосп-технікум у с. Мирогоща Дубнів. р-ну Рівнен. обл. (1985; нині аграр. коледж), Терноп. пед. ін-т (1993; нині ТНПУ). Від 1995 – в м. Тернопіль: методист обл. ін-ту вдосконалення вчителів, учитель укр. мови і літ-ри ЗОШ № 6, нач. упр. в справах сім'ї, молоді та спорту Терноп. ОДА. 1988 – співзасн. т-ва "Вертеп", діяльний у ТУМ. Співорг-тор Громадян. ком-ту Тернопільщини "За Україну без Кучми". 2001 – кер. рай. окруж. штабу Блоку Ю. Тимошенко, від жовтня 2002 – голова Терноп. міськ. орг-ції "Всеукраїнське об'єднання "Батьківщина".

О. Дацко.

РОСОХАЧ

– село у Чортківському районі. Центр сільради. Розташ. на берегах р. Серет, за 13 км від райцентру і 4 км від найбл. залізн. ст. Нагірян-

Церква св. Миколая.

ка. Насел. 1836 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1785. Діяли "Просвіта", "Сокіл", "Союз українців" та ін. т-ва, кооператива. Під час нім.-фашист. окупації у Р. розстріл. 52 особи. Є церква св. Миколая (1904 і 1995), каплиці Пресв. Богородиці (1990, мур.) та св. Миколая (1991, мур.). Спорудж. пам'ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1958), першому го-

лові колгоспу П. Безпальку (1969, скульп. В. Голофаєв), встановл. пам'ят. хрест на честь Незалежності України (1991), насип. символ. могилу УСС. Працюють ЗОШ 1–3 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ. зв'язку, дошк. заклад, ЗАГ "Агропродукт", ПАП "Росохацьке", ТЗОВ "Агропродукт-2", торг. заклади. У Р. народ. громад. діяч, меценат *О. Жарський*, письменник *С. Сапельяк*, громад. діяч і господарник *В. Кравець*.

Б. Мельничук, В. Черніховський.

РОСОХУВАТЕЦЬ

– село у Козівському районі. Підпорядк. Ішків. сільраді. До Р. приедн. х. Іванівці (Янківці).

Пам'ятник Я. Струхманчуку.

Насел. 460 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1559 як Росище. Діяли т-ва "Просвіта", "Сільський господар", кооператива. Є церква Пресв. Богородиці (поч. 19 ст., мур.), капличка. Спорудж. пам'ятник *Я. Струхманчуку* (скульп. *І. Сонсядло*), насип. символ. могилу Борцям за волю України (1991). Працюють клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад. У Р. народ. художник, літератор *Я. Струхманчук*. Пobl. села є *Росохуват. родовище піску*.

П. Гуцал, В. Уніят.

РОСОХУВАТЕЦЬ

– село у Підволочиському районі. Підпорядк. Супранів. сільраді. Розташ. за 10 км від райцентру і 2 км від найбл. залізн. ст. Супранівка. Насел. 293 особи (2007). Перша писем. згадка – 1564. Діяло т-во "Просвіта". Є церква Покрови Пресв. Діви Марії (1870, мур.). Насип. символ. могилу УСС (1991), встановл. "фігура" на честь скасув. панщини. Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв'язку, торг. заклад.

М. Ханас.

РОСОХУВАТСЬКЕ РОДОВИЩЕ ПІСКУ

– природне скупчення корисної копалини. Розташ. за 10 км на схід від смт Козова і 1 км на пн.-зх. від с. Росохуватець. Обстеж. 1985 ДПІ "Західукргеологія". Корисна копалина – пісок серед. потужн. 9,5 м, придатний як сировина для буд. розчинів. Запаси – бл. 100 тис. м³. Родовище не розробляють.

В. Кітура, М. Сивий.

РОССОВСЬКИЙ

Владислав (Rossowski Władysław; 1857, м. Моностирська – 1923, м. Львів) – польський ху-

дожник. Брат *С. Россовського*. Картини зберіг. в Нар. музеї у м. Краків (Польща), Львів. картин. галереї. Автор мистецтвознавч. статей.

І. Дуда, С. Ткачов, В. Ханас.

РОССОВСЬКИЙ

Станіслав (Rossowski Stanislaw; 03. 05. 1861, м. Монастирська – 26. 02. 1940, м. Варшава, Польща) – польський поет. Брат *В. Россовського*. Навчався в г-зіях міст Бучач, Краків (Польща), Львів, Станіслав (нині Івано-Франківськ), у Львів. ун-ті. Від 1877 друкував у періодичні вірші, новели, гумор. твори. Автор кн. “Поезії” (1886, 1887), “Зі стежок життя” (1892), “З теки імпресіоніста” (1893), комедії “Навойка” (1936).

І. Дуда, С. Ткачов, В. Ханас.

РОССОХА

Віктор Васильович (26. 06. 1941, м. Красноград Харків. обл.) – педагог, диригент, діяч культури. Засл. прац. культури УРСР (1986). Закін. Львів. консерваторію (1968, нині нац. муз. акад.). 1962–63 працював у Тербовлян. культ.-освіт. уч-щі (нині вище уч-ще культури), від 1963 – соліст оркестру (тромбон) Терноп. обл. муз.-драм. театру (нині акад. драм. театр). Від 1965 працює у Терноп. муз. уч-щі: викл. кл. тромбона, згодом – туби та удар. інструментів, нині – відділу духових і удар. інструментів; 1969–89 – диригент духов. оркестру уч-ща. 1990–95 – кер. духов. оркестру “Галицькі сурми”, з яким гастрол. у Австрії, Ірландії, Польщі, Франції. Очолював “Дитячу філармонію” (1991–2002), обл. відділ. Всеукр. муз. спілки (1992–95).

І. Дуда, М. Рудзінський.

РОССОХАЦЬКИЙ

Олександр Олександрович (13. 01. 1943, с. Бамбурове Хасан. р-ну Примор. краю, нині РФ) – спортсмен (вільна боротьба), спортивний суддя, педагог. М. сп. СРСР (1965). Суддя міжнар. категорії (1994). Закін. Львів. ін-т фіз. культури (1968). Працював тренером у СТ “Спартак” (1968–72) і ФСТ “Колос” (1972–73). Багато-раз. призер першості України з вільн. б-би (1968, 1971, 1973); призер Всесоюз. сільс. спорт. ігор (1972, 1973). Учасник міжнар. турнірів. Від 1973 – тренер із вільн. б-би Терноп. ДЮСШ № 1.

Л. Щербак.

РОСТОЦЬКА

Марія Євстахіївна (з дому – Шустакевич; 04. 01. 1959, м. Тернопіль) – педагог. Відмінник освіти України (1997).

Переможець міськ. (м. Тернопіль, 1996) і обл. (1997) конкурсів учителів іноз. мов; лауреат Всеукр. конкурсу “Вчитель року-97”. Закін. Ніжин. пед. ін-т Черніг. обл. (1981, нині ун-т). Ст а ж у в а л а с я : 1997 – Вел. Британія, 1999 – США.

У Тернополі: від 1981 – вчитель СШ № 14; 1982 – вчитель, 1984–93 – заст. дир., згодом – вчитель, від 1997 – вчитель-методист англ. мови Терноп. спец. школи № 3 з поглибл. вивч. іноз. мов. Регіон. представник Програми розширеного доступу і навчань в Інтернеті (ІАТР) у Тернополі (від 2002). Кер. творчої асоц. вчителів іноз. мов та обдаров. учнів “ЕНІТО” (від 2004). Автор посіб. “Англійська абетка у віршах для малюків” (“ABC in Rhymes”; 1996), підручника з англ. мови для 1-го класу спец. шкіл “English 1” (2002), метод. та ін. публікацій; поезій.

Б. Мельничук.

РОСТОЦЬКИЙ

Михайло Дмитрович (17. 04. 1952, с. Лосяч Борщів. р-ну) – педагог, діяч культури. Закін.

Терноп. муз. уч-ще (1973), Рівнен. пед. ін-т (1980, нині гуманіт. ун-т). 1973–79 – викл. муз. школи в м. Борщів, 1979–84 – дир. муз. школи у с. Озерна Зборів. р-ну; 1984–85 – викл. Тербовлян. культ.-освіт. уч-ща (нині вище уч-ще культури). У м. Тернопіль: методист обл. курсів

підвищ. кваліфікації прац. культури; 1987–91 – інспектор навч. закладів, 1991–93 – дир. метод. кабінету навч. закладів мист-ва і культури упр. культури ОДА. 1993–2000 – дир. Терноп. обл. філармонії. Від 2000 – заст. нач. упр. культури ОДА. Автор і співавт. зб. сценаріїв, метод. посібників для навч. закладів, зокрема “Початко-

вий курс історії мистецтва”, “Майстри естради Тернопілля”, “Бібліографічний словник діячів культури і мистецтв Тернопільської області”. Співголова обл. орг-ції Нац. муз. спілки України.

Л. Щербак.

РОТАРУ

Софія Михайлівна (07. 08. 1947, с. Маршинці, нині Новосел. р-ну Чернів. обл.) – естрадна співачка. Нар. арт. УРСР (1976), СРСР (1988), Молдови (1983). Герой України (2002). Ордени “Знак пошани” (1980), Дружби народів (1985), Орден Республіки Молдова (1997), Княгині Ольги 1-го і 3-го ступ. (1999), “За заслуги” 2-го ступ. (2007) та ін. Закін.

муз. уч-ще в м. Чернівці та ін-т мист-в у м. Кишинів (1974, нині Молдова). 1971–75 – солістка Чернів., від 1975 – Крим. філармоній. Уперше викон. пісні *В. Івасюка* “Два перстені”, “Мальви”, “Дві скрипки”, “Запроси мене у сни” та ін. У репертуарі – тв. укр. і зарубіж. композиторів, укр. й молд. нар. пісні. Виступ. у м. Тернопіль, зокрема в обл. філармонії (1974), на *Співоч. полі* (вересень 2002), у ПК “*Березіль*” (1986, 2006).

Л. Щербак.

РОТМАН

Микола Якович (30. 05. 1954, с. Велика Клітна Красилів. р-ну Хмельн. обл.) – журналіст, публіцист, редактор.

Засл. журналіст України (2000). Чл. НСЖУ (1984), голова її обл. орг-ції (від 2002). Почес. грамота секретаріату НСЖУ (2006). Закін. ф-т журналістики Львів. ун-ту (1979, нині нац. ун-т). Працював у ред. обл. молодіж. г. “Корчагінець” (м. Хмельницький). Від 1985 – в м. Тернопіль: у ред. г. “*Вільне життя*” (заст. відп. секр., зав. відділом, заст. ред.); 1990 – у ред. г. “*Свобода*” (заст. ред., від 1995 – гол. ред.); від грудня

2005 – засн. і гол. ред. г. “*Четверта влада*”. Автор публікацій у пресі, кол. збірниках.

Б. Мельничук, В. Слюзар.

РОХМАНІВ

– село в Шумському районі. Центр сільради, якій підпорядк. села Залужжя та Обич. До Р. приєдн. х. Ново-Рохманів. Розташ. на берегах р. Вілія, за 3 км від райцентру і 32 км від найбл. залізн. ст. Кременець. Насел. 751 особа (2007). Перша писем. згадка – 1513 як Пегаси (Пігаси), від 1580 назив. Роxманів (Раxманів). 1619 в мастку *Р. Вишневецької-Могілянки* діяла *Роxман. друкарня*. Після смерті І. Вишневецького м-ко – власність М. Корибута-Вишневецького. 1672 пожежа знищила замок, через 3 роки м-ко зруйн. татари. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є церква св. Трійці (1730, дерев.). Спорудж. пам’ятники воїнам-односельцям, полеглим під час нім.-рад. війни (1970), воякам УПА (1993), встановл. пам’ят. хрест на честь 50-річчя створ. УПА. Діють ЗОШ 1–2 ступ., б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, дошк. заклад, швей. цех, торг. заклад. Побл. Р. виявл. археол. пам’ятки черняхів. культури, є зоолог. заказник – *Роxманів. бобрів гай*.

Г. Басюк, М. Бесараб, Б. Хаварівський.

РОХМАНІВСЬКА ДРУКАРНЯ

– пересувна видавнича майстерня, власність *К. Ставровецького (Транквіліона)*. Діяла на поч. 17 ст. у мастку *Р. Вишневецької-Могілянки* в м-ку Роxманів (нині с. Шумс. р-ну). Серед найвідом. видань Р. д. – “*Свангеліе учителное*” (1619), примірники якого є в Кременец. краєзн. музеї.

Г. Чернихівський.

РОХМАНІВСЬКИЙ БОБРІВ ГАЙ

– зоологічний заказник місцевого значення. Розташ. на сх. околиці с. Роxманів Шумс. р-ну, в межах заплави р. Вілія, на місці колиш. торфовища. Створ. відповідно до рішення Терноп. обл. ради від 18. 03. 1994. Перебуває у віданні Роxманів. сільради. Пл. 15 га. Під охороною – популяція бобра європ. – цінного мислив. виду.

І. Сліпченко.

“RÓCZNIK KÓŁKA NAUKOWÉGO TARNOPOLSKIEGO”

(“Рочнік Кулка Наукового Тарнопольського”) – періодичне видання цього товариства. У м. Тернопіль вийшло 3 т.: за 1892, 1893, за 1895 (у наступ. за назв. роками). Подано вел. факт. матеріал з історії Тернополя, що зібрав і опрац. польс. історик *Л. Фінкель*.

І. Дем’янова, Б. Пиндус.

“РУБАЧІ”

– сотня УПА. Належ. до ВО “Лисоня”. Створ. в грудні 1943 на тер. Залозец. р-ну (нині смт Залізці належ. Зборів. р-ну). Командир. склад: сотенний. “Гамалія”, політвиховник “Ілько”, бунчужний “Мручко”, нач. жандармерії “Кобчик”. Розбили частини НКДБ наприкін. 1945.

О. Клименко.

РУБІН

Владислав Гнатович (20. 09. 1917, с. Токи, нині Підволочис. р-ну – 07. 11. 1990, Польща, похов. у катедр. соборі м. Пшемисль; місце поховання 1991 освятив Папа Римський) – релігійний діяч, кардинал Латинського обряду. Навчався у г-зії в м. Тернопіль, Львів. духов. семінарії (від 1935), згодом – у Палестині, Лівані, від 1949 – в Рим. ун-ті (Італія). 1939 – капелан польс. війська під час нім.-польс. війни; при переході угор. кордону Р. затримали рад. прикордонники; засудж. на 5 р. ВТТ. Звільн. за амністією; на тер. СРСР вступив у Польс. армію. Душпастир поляків у Італії, згодом – ректор Папс. польс. колегіуму; як префект Конгрегації для костьолів східних перебував у багатьох країнах. Автор наук. і публіцист. праць, перекладів різн. мовами.

С. Гасай, о. М. Шаварин.

РУБЛІНИК

Іван Михайлович (08. 06. 1938, с. Сновидів, нині Бучац. р-ну) – вчений у галузі медицини. Д-р мед. н. (1985), проф. (1987). Акад. Укр. акад. наук нац. прогресу. Почес. грамота Президії ВР УРСР. Відмінник ВШ УРСР. Відмінник охорони здоров'я УРСР. Закін. Терноп. мед. ін-т (1961, нині ТДМУ). Працював лікарем-хірургом у м. Зоринськ Перевал. р-ну Луган. обл., від 1967 викладав у Чернів. мед. ін-ті (нині Буковин. мед. ун-т). Автор понад 200 наук. праць, у т. ч. 2 монографій; 35 свідоцтв на винаходи.

О. Наливайко.

РУБЛИН

– село в Бучацькому районі. Підпорядк. Золотопотіц. селищ. раді. До Р. приєдн. х. Кутосівка. Розташ. за 19 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Бучач. Насел. 346 осіб (2007). Відоме від 18 ст. Є церква св. Іллі (1990). Діє ЗОШ I ступ., клуб, ФАП.

Н. Новосядла, Б. Хаварівський.

РУБЛЬОВСЬКИЙ

Володимир Антонович (02. 12. 1948, с. Латківці Борщів. р-ну) – господарник, громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради (2002–06). Закін. Кам'янець-Поділ. с.-г. ін-т (1972, нині аграр.-тех. акад.). Працював гол. зоотехніком у колгоспах Борщів. р-ну (1972–73, 1975–80), на громад. роботі, головою колгоспу “Прогрес” (1983–88); дир. кол. с.-г. підпр-ва “Дністер” (1990–99; обидва – Борщів. р-ну). Від січня 1999 – 1-й заст. голови, вересня цього ж р. – голова Борщів. РДА. Від 2003 – заст. дир. фірми “Інтерагро” у смт Ставище Київ. обл.

І. Дем'янова.

РУБЧАК

Іван Дем'янович (07. 03. 1874, м. Калуш, нині Івано-Фр. обл. – 11. 05. 1952, м. Львів) – драматичний актор і співак (бас). Чоловік *К. Рубчакової*, брат *К. Коханенко*, батько *О. і Я. Рубчаківних*. Засл. арт. УРСР (1945). Держ. премія СРСР (1950). Працював у театрі т-ва “Руська бесіда” (1894–1914, м. Львів), трупі “Тернопільські театральні вечори” (1916–17, м. Тернопіль), *Новому львів. театрі* (1919–20), театрах Нач. команди УГА і ЧУГА (1920). Від 1921 – в театрах міст Ужгород та Львів; 1939–41 – актор театру ім. Лесі Українки, від 1944 – драм. театру ім. М. Заньковецької (обидва – м. Львів). Із театр. колективами 1920–30-і гастрол. на Тернопільщині.

І. Дуда, Л. Щербак.

РУБЧАКІВНА

Ольга Іванівна (10. 05. 1903, м. Чернівці – 21. 11. 1981, м. Київ) – актриса. Дочка *І. Рубчака* і *К. Рубчакової*, сестра *Я. Рубчаківни*, дружина *Г. Юри*. Засл. арт. УРСР (1940). 1917–18 навчалася в драм. школі у м. Київ (у *Й. Стадника* і *П. Коваленка*), співала в капелі *К. Стеценка*. Працювала в *Новому*

львів. театрі (1919), Укр. драм. театрі ім. І. Франка (1920–26, від 1926 – у Києві; нині нац. театр). Не раз відвідувала міста Тернопіль і Чортків, звідки родом її мати.

Л. Щербак.

РУБЧАКІВНА

Ярослава Іванівна (1900, м. Чортків – 1960, м. Самбір Львів. обл.) – актриса. Дочка *І. Рубчака* і *К. Рубчакової*, сестра *О. Рубчаківни*. Ролі на сцені театру т-ва “Руська бесіда” (м. Львів), з яким виступ. на Тернопільщині. Вела аматор. театри в м. Самбір, куди запрошувала профес. акторів. Як співачка й декламаторка виступала в концертах т-ва “Боян”.

П. Медведик.

РУБЧАКОВА

Катерина Андріївна (з дому – Коссаки; 29. 04. 1881, м. Чортків – 22. 11. 1919, с. Зіньківці, нині Кам'янець-Поділ. р-ну Хмельн. обл.; перепохов. 1958 у м. Тернопіль) – драматична актриса, співачка (сопрано). Сестра *А. Дякової*, *В. і М. Коссаків*, *М. Костів-Коссаківни*, дружина *І. Рубчака*, мати *О. та Я. Рубчаківних*. Від 1896 – в театрі т-ва “Руська бесіда” (м. Львів; 1917–18 – дир.). Сцен. діяльність почин. під кер-вом *С. Яновича* та *К. Підвисоцького*; навчалася в муз.-драм. студії при театрі під кер-вом *Й. Стадника*, співу – в *С. Козловської* (1901–02). 1918–19 грала в Укр. театрі *М. Бенцала* у м. Тернопіль; від 1919 – в Чернів. укр. драм. театрі та *Новому львів. театрі*, які гастрол. в містах Галичини (Тернопіль, Борщів, Копичинці та ін.), Буковини, Поділля. На сцені виступала з *А. Бучмою*, *М. Заньковецькою*, *М. Крушельницьким*, *Лесем Курбасом*, *А. Осиповичевою*, *М. Садовським*, *В. і Г. Юрчакми* й ін. Драм. ролі (79): *Маруся* (“*Маруся*

Богуславка” *М. Старицького*), *Ярина* (“*Невольник*” *М. Кропивницького*), *Анна* (“*Украдене щастя*” *І. Франка*) та ін.; оперні партії (18): *Оксана* (“*Запорожець за Дунаєм*” *С. Гулака-Артемовського*), *Галька* (однойм. опера *С. Монюшка*), *Маженка* (“*Продана наречена*” *Б. Сметани*) та ін.; оперет. партії (27): *Ольга* (“*Підгір'яни*” *М. Вербицького*), *Зоріка* (“*Циганська любов*” *Ф. Легара*), *Арсена* (“*Циганський барон*” *Й. Штрауса*) та ін. У концерт. репертуарі *Р. – вокал. тв. М. Лисенка*, *В. Матока*, нар. пісні й на вірші *Т. Шевченка*, *Лесі Українки*, *І. Франка* та ін. Пісні у викон. *Р.*, запис. на платівки. 1981 за рішен. ЮНЕСКО відзнач. 100-річчя від дня нар. *Р.*; 1989 в м. Київ вийшла кн. *П. Медведика* “*Катерина Рубчакова*”. Портрети *Р.* створили *Л. Медвідь* і *Я. Омелян*. 1991 в Чорткові спорудж. пам'ятник *Р.* (скульп. *Д. Стецько*); тут її ім'ям назв. Нар. дім, у краєзн. музеї – постійна виставка.

Л. Щербак.

РУДЬ-СОЛОНІЙКА

Марія Іллівна (07. 01. 1909, с. Вел. Бірки, нині смт Терноп. р-ну – 26. 02. 1982, м. Торонто, Канада) – громадсько-політична діячка, педагог, журналіст. Дружина *В. Солонинки*. Шевченків. медаль КУК (1974). Навчалася в г-зії “*Рідної школи*” у м. Тернопіль (1924–29), де чл. Пласту та Юнацтва ОУН, за що не раз заарешт. поліція; 1930 виключ. з г-зії.

Закін. торг. курси в м. Львів (1933). Працювала в “*Маслосоюзі*” у Тернополі. Активістка “*Молодої громади*”. 1937 за приналеж. до ОУН (процес *В. Охримовича*) заарешт.; засудж. на 3 р.; звільн. 1939. Виїхала до Чехії (м. Прага), згодом – до Австрії (м. Грац). Від 1948 – в Канаді (м. Монреаль), 1952 – в Торонто, де до 1975 очолювала Об'єдн. жінок ЛВУ; згодом – почес. голова цієї орг-ції. Довголіт. ред. жін. стор. в г. “*Голос України*”, чл. дирекції укр. музею “*Спадщина*” в Торонто; заст. голови Управи Управління Світ. федерації укр. жін. орг-цій (СФУЖО). Почес. чл. Орг-ції жіноцтва “*Просвіта*” в Аргентині, СФУЖО (1978), Орг-ції жіноцтва ЛВУ в Австралії. Ред. зб. “*Шлях до мети*” (1978), автор статей у періодиці.

Л. Щербак.

РУДАКЕВИЧ

Мар'яна Романівна (24. 08. 1986, с. Почапинці Терноп. р-ну – 27. 05. 2003, м. Тернопіль) – поетка. Чл. НСПУ (2004, посмерт.). Обл. літ.-мист. премія ім. С. Будного (2004, посмерт.). Навчалася в Почапин. ЗОШ, хор. школі “Зоринка”; учасниця танц. ансамблю “Червона калина”. Закін. Терноп. муз. школу № 1 (кл. бандури, 2001). Чл. літоб’єдн. при ТОО НСПУ (2002). Твори опубл. в часописах Тернопільщини від 2001. Автор зб. поезій і прози “Сонячна симфонія” (2004). 2007 на приміщ. Почапин. школи відкр. мемор. табл. Р. (автор З. Кінібіда).

І. Дем’янова.

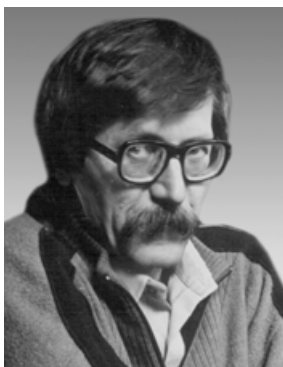
РУДЗІНСЬКИЙ

Михайло Степанович (29. 08. 1956, с. Плебанівка Теробовлян. р-ну) – музикант, педагог. Відмінник освіти України (2006). Закін. Терноп. муз. уч-ще (1976), Одес. консерваторію (1981). Від 1979 – у Терноп. муз. уч-щі: викл. кл. удар. інструментів, дир. уч-ща (від 2003). Кер. ансамблів “Тернопіль-барс” (1994–99), “Збруч” (1999–2000); учасник міжнар. фестивалів у Бельгії, Іспанії, Люксембурзі, Німеччині, Польщі, Франції та ін. Автор метод. розробок, тв. для духов. та удар. інструментів.

Б. Савак.

РУДИЙ

Борис Іванович (20. 06. 1948, с. Кривовілька, нині Теофіпол. р-ну Хмельн. обл.) – скульптор. Чл. НСХУ (1989). Обл. літ.-мист. премія ім. М. Бойчука (1990 як чл. мист. гурту “Хоругва”). Закін. Вижниц. уч-ще приклад. мист-ва Чернів. обл. (1971, нині коледж декор.-приклад. мист-ва). Від 1972 – в м. Тернопіль. Працює в галузі станк., монумент. і декор. скульптури (метал, камінь, шамот,

дерево). Відтоді ж – учасник виставок у містах України. Серед тв.: “Флейтист” (1985), “Архітектор” (1986); мемор. комплекс у с. Молотків Лановец. р-ну (1985, співавт.); пам’ятники братам М. і Т. Бойчукам у с. Романівка Теробовлян. р-ну (1992, бронза), *Данилові Галицькому* в Тернополі (2002, карб. мідь).

І. Дуда.

РУДИЙ

Ігор Антонович (21. 09. 1971, с. Струсів Теробовлян. р-ну) – музикант, композитор. Брат Р. Рудого. Гран-Прі, приз глядац. симпатій міжнар. фестивалів “Музика світу” (2002, Італія), “Мости любові” (2004, м. Чикаго, США); неофіц.

титул “Золотий саксофон України”. Закін. Терноп. муз. уч-ще (1990), Київ. ін-т культури (1996, нині нац. ун-т культури і мист-в). Від 1992 співпрацює з укр. і зарубіж. виконавцями: Т. Гвердцителі, А. Данилком, В. Меладзе, В. Павліком, Т. Петриненком, Т. Повалій, С. Ротару та ін. Від 1999 – артист-соліст Нац. радіокомпанії України. Записав 6 компакт-дисків. Гастролював у Бельгії, Італії, Німеччині, Норвегії, Канаді, Пд. Кореї, США, РФ, Японії та ін. країнах.

Б. Петраш.

РУДИЙ

Роман (13. 04. 1923, м. Підгайці) – вчений у галузі медицини. Д-р мед. н., проф. (обидва – 1972). Учасник нім.-рад. війни; бой. нагороди. Закін. Львів. мед. ін-т (1948, нині нац. мед. ун-т), де відтоді: викл., доц., від 1971 – зав. каф. фармакології. Автор і співавт. понад 120 наук. публікацій, підручника “Фармакологія” (1980, 1994), “Орфографічного словника українських медичних термінів” (1993), “Тлумачного латинсько-українсько-англійського словника медичних термінів” (1995) та ін.; 8 автор. свідоцтв на винаходи.

М. Скакун.

РУДИЙ

Роман Антонович (10. 11. 1967, с. Струсів Теробовлян. р-ну) – співак, композитор, аранжувальник. Брат І. Рудого. Засл. арт. України (2006). Закін. Терноп. муз. уч-ще (1986), Львів. консерваторію (1995, нині нац. муз. акад.). У м. Підгайці: викл. муз. школи, кер. нар. аматор. хор. капели Буд. культури, дит. гурту “Галичани”, церк. хору (1993–97). Від 1997 – в м. Тер-

нопіль. Від 2000 – орг-тор і кер. нар. естрад. студії “Сім сходинок” обл. метод. центру нар. творчості, 2003 – гурту “Отава”. Учасник Струсів. засл. самодіял. капели бандуристів “Кобзар” (1986–90), гурту “Світозари” (від 1989). Автор і виконавець бл. 60 пісень на тексти влас. та укр. поетів, 350 аранжувань різножанр. муз. творів. Записав 4 компакт-диски. Автор муз. фільму “Різдвяний подарунок” (2002); гастролі у Канаді, Німеччині, Польщі, США, Чехії.

Б. Петраш.

РУДИЙ

Роман Михайлович (10. 06. 1944, с. Чернихівці, нині Збараз. р-ну) – вчений у галузі геодезії і землевпорядкування, педагог. Д-р геол. н. (1999), проф. Закін. Львів. політех. ін-т (1966, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Працював на аерогеодез. підпр-ві № 1 у м. Іркутськ (нині РФ), викладав у Криворізі. гірнич. ін-ті Дніпроп. обл. (1973–77, нині тех. ун-т). Від 1977 – в Івано-Фр. ін-ті нафти і газу (нині нац. тех. ун-т нафти і газу): проф., зав. каф. землевпорядк. і кадастру, від 1995 – декан інж.-екол. ф-ту. Автор бл. 100 наук. публікацій; 4 автор. свідоцтва на винаходи, 1 патент України.

П. Басок.

РУДИК

Борис Іванович (22. 10. 1932, с. Підлісний Ялтушків, нині Бар. р-ну Вінн. обл.) – вчений у галузі медицини. Д-р мед. н. (1986), проф. (1987). Закін. Чернів. мед. ін-т (1957, нині Буковин. мед. акад.). Працював гол. лікарем лікарні в с. Горошівці Заставн. р-ну Чернів. обл., ординатором Терноп. обл. клініч. лікарні (1958–62), асист. каф. шпитал. терапії Чернів. мед. ін-ту (1965–71), лікарем у Тунісі (1967–69).

Від 1971 – в Терноп. мед. ін-ті (нині ТДМУ): 1975–86 – доц. каф. факульт. терапії, 1986–96 – зав. каф. кардіології; від 1997 – проф. каф. терапії та сімей. медицини ф-ту післядиплом. освіти. Від 1992 – голова Терноп. обл. наук. т-ва терапевтів. Розробив високоефект. лікування бронх. астми та гіпертон. хвороби з використ. імуномодуляторів, бета-блокаторів і антагоністів кальцію. Автор і співавт. понад 300 наук. праць, монографії “Бронхіальна астма” (1984), “Довідника фельдшера” (кн. 1, 1997), навч. посіб. “Вибрані лекції з кардіології” (3-є вид., 2005), зб. “Приказки та афоризми про здоров’я, хвороби, життя і алкоголь” (3 вид.), наук.-попул. брошур; 2 автор. свідоцтва на винаходи.

Л. Щербак, Н. Ярема.

РУДИК

Ярослав Романович (15. 03. 1966, с. Нове Село Підволочис. р-ну) – військовик, економіст. Генерал-майор (2003). Засл. економіст України (2005). Нагороди України. Закін. Ярослав. вище військ. фінанс. уч-ще (1987, нині РФ), військ. ін-т Київ. нац. ун-ту (2002, магістр). Від 1987 служив у внутр. військах МВС: від нач. фінанс. служби до нач. фінанс.-екон. упр. Гол. упр. внутр. справ. Лютий 2002 – серпень 2003 – нач. фінанс.-екон. упр. Держ. ком-ту в справах охорони держ. кордону України, від 2003 донині – в адміністрації Держ. прикордон. служби України.

Б. Головин, І. Дем’янова.

РУДКА

– село у Кременецькому районі. Підпорядк. Колосів. сільраді. До Р. приедн. хутори Антонівка та Рудочка. Розташ. над р. Іква, за 10 км від райцентру і 13 км від найбл. залізн. ст. Кременець. Насел. 618 осіб (2007). Перша писем. згад-

Церква Косми і Дам'яна.

ка – 1566 як Руда. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є церкви Косми і Дам'яна (1847, дерев. та 1991, мур.). Працюють клуб, б-ка, торг. заклад. Пobl. Р. виявл. археол. пам'ятки черняхів. культури.
М. Бігус, П. Гуцал.

РУДКА

Богдан Васильович (25. 03. 1941, с. Вербіж, нині Миколаїв. р-ну Львів. обл. – 11. 08. 2007, с. Петриків Терноп. р-ну) – пасічник, громадський діяч. Почес. пасічник України (1998). Віце-президент Зх. регіону Спілки пасічників України (від 2002). Нагороди України. Від 1945 проживав на Тернопільщині. Закін. гірничо-пром. школу в м. Новоградівка Донец. обл., буд. технікум у РРФСР (нині РФ). Працював на будовах Тернопільщини, України, Сибіру (нині РФ). Займався бджільництвом. 1990 – учасник відродження ж. “Український пасічник” (власкор, чл. редколегії). Н. с. Ін-ту бджільництва (від 1995, нині Нац. наук. центр ім. П. Прокоповича). Від 2001 – співзасн. і голова, 2003–07 – президент Терноп. обл. асоц. пасічників ім. М. Михалевича. Оргтор і голова комісії зі спорудж. у с. Чернелів-Руський пам'ятника о. *М. Михалевичу* й каплиці св. Зосима і Саватія в с. Петриків (обидва нині – Терноп. р-ну), де проживав. Вивчав історію укр. бджільництва; зібрав колекцію геральдики, марок, монет, медалей, понад 1000 книг (у т. ч. стародруки) на пасічн. теми. Орг-тор конф. бджолярів, свят меду в м. Тернопіль. Автор бл. 200 статей у фaх. виданнях, брошур “Корчемний Василь Григорович” (2001), “Микола Михалевич і “Пасіка” (2003), “Галицький пасічник-дослідник” (2005, співавт.).

І. Дем'янова.

РУДКИ

– село в Гусятинському районі. Підпорядк. Яблунів. сільраді. Розташ. за 28 км від райцентру і 5 км від найбл. залізн. ст. Хоростків. Насел. 48 осіб (2007).

Вас. Ханас.

РУДКІВСЬКИЙ

Василь Іванович (09. 12. 1945, с. Саранчуки Бережан. р-ну) – редактор, літератор, перекладач. Закін. філол. ф-т Львів. ун-ту (1970, нині нац. ун-т). Учителював у Таджикистані. Працював у м. Івано-Франківськ у ред.-видавн. відділі упр. преси облвиконкому (1972–92), зав. відділу інформації, кер. пресслужби голови обл. ради (1992–95), зав. відділу нагород ОДА (1995–97); дир. обл. друкарні, гол. ред. вид-ва “Сіверсія”, бюлетеня “Вісник” обл. ради. Переклав із таджиц. романи, повісті, оповідання, нар. казки. Автор нарисів, статей та ін. публікацій.

М. Рудковський.

РУДНИКИ

– загальнозоологічний заказник місцевого значення. Розташ. між селами Рудники і Боків Підгаєц. р-ну, в кв. 53, 54, 106–112 Литвинів. лісництва Бережан. держ. лісомислив. госп-ва, у межах ліс. урочища “Рудники”. Створ. відповідно до рішення виконкому Терноп. обл. ради № 198 від 30. 06. 1986. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 418 га. Під охороною – числ. мислив. фауна. Рішенням Терноп. обл. ради № 15 від 22. 07. 1998 мислив. угіддя надані у користування Бережан. держ. лісомислив. госп-ву як постійно діюча ділянка з охорони, збереж. та відтвор. мислив. фауни.

І. Сліпченко.

РУДНИКИ

– село у Підгаєцькому районі. Підпорядк. Литвинів. сільраді. До Р. присєдн. х. Весняний (Фурдія). Розташ. на берегах р. Золота Липа, за 8 км від райцентру і 20 км від найбл. залізн. ст. Потуроти. Насел. 231 особа (2007). Перша писем. згадка – 1476. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва, кооператива. Є церква Покрови Пресв. Богородиці (1685, дерев.). Встановл. пам'ят. хрест на честь скасув. панщини, насип. символ. пагорб на

честь Незалежності України (1991). Працюють ЗОШ 1 ступ., б-ка, ФАП. Пobl. села є загальнозоол. заказник “Рудники”.

Б. Мельничук, В. Уніят.

РУДНІЦЬКА БУЧІНА

– ботанічна пам'ятка природи місцевого значення. Зростає pobl. с. Шумляни Бережан. р-ну, в кв. 101, вид. 2 Литвинів. лісництва Бережан. держ. лісомислив. госп-ва у межах ліс. урочища “Рудники”. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 189 від 30. 08. 1990. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 22 га. Під охороною – високопродукт. бук. насадження 1 бонітету віком 80 р.; має госп., наук. та естет. цінність.

І. Сліпченко.

РУДНІЦЬКА

Мілена Іванівна (у заміжжі – Лисяк; 15. 07. 1892, м. Зборів – 29. 03. 1976, м. Мюнхен, Німеччина; перепохов. 1993 у м. Львів) – педагог, письменниця, громадсько-політична діячка, ідеолог фемінізму. Сестра *І. Кедрина-Рудницького* і *М. Рудницького*. Др філософії (1917), філософії з педагогіки і дидактики (1923). 1910–17 навчалася на філос. ф-тах ун-тів у містах

Львів та Відень (Австрія). 1921–28 – викл. в учит. семінарії, проф. Вищих пед. курсів у Львові. Від 1919 – чл. Нац. ради укр. жінок (засн. у м. Кам'янець-Подільський, нині Хмельн. обл.). Від 1921 – ідеолог жін. руху; очолювала “Союз українок” у Львові, співініц. створ. Світ. орг-ції укр. жіноцтва; від 1934 – голова Укр. жін. конгресу в м. Станіслав (нині Івано-Франківськ). Очолювала світ. “Союз українок” і політ. жін. орг-цію “Дружина імені княгині Ольги”. Співзасн. УНДО, чл. його ЦК й ексективи; 1928–35 – депутат польсь. сейму від УНДО. 1935–39 – співред. двотижневика “Жінка” (м. Львів). Належ. до Укр. парламент. репрезентації в Лізі Націй. Від 1939 – в еміграції у Польщі, Швейцарії, США; 1959 – в Мюнхені, де прац. в укр. ред. радіо “Свобода”. Співзасн. УНРади (1948) та її представництва у Швейцарії. Як дир. Укр. допомог. ком-ту в роки 2-ї світ. війни врятувала понад 500 укр. родин, посприявши їх переїзду з Чехословаччини на Захід. Ав-

тор кн. “Українська дійсність і завдання жінки” (1934), “Західна Україна під большевиками” (1958), “Невидимі стигмати” (1970, про *Й. Сліного*) та ін., наук. праць, статей у часописах.

Б. Мельничук, Л. Шербак.

РУДНІЦЬКИЙ

Василь Степанович (09. 03. 1956, с. Бібшани Золочів. р-ну Львів. обл.) – вчений у галузі економіки. Д-р екон. н. (1999), проф. (2000). Закін. ТФЕІ (1979, нині ТНЕУ). 1981–83 – асист. каф. бухг. обліку в пром-сті ТФЕІ. Від 1983 донині – у Львів. торг.-екон. ін-ті (від 1994 – комерц. акад.): асист., ст. викл., доц. (1988–94), проф., заст. декана (1993–94), від 1994 – зав. каф. аудиту. За сумісн. – проф. Вищої екон. школи у м. Тарнув (Польща). Автор понад 200 наук. і метод. праць.

Б. Мельничук.

РУДНІЦЬКИЙ

Іван Іванович (див. *Кедрин-Рудницький Іван*).

РУДНІЦЬКИЙ

Іван-Теодор Діонісійович (20. 11. 1886, с. Бедриківці, нині Заліщиц. р-ну – 03. 03. 1951, м. Гестер, Німеччина) – правник, військовик, громадський діяч. Д-р права (1925). Закін. Львів. ун-т (1908). Нотаріус у м. Бережани. Під час 1-ї світ. війни – старшина в австр. армії на Італ. фронті; ком-р сотні скоростріль. Від вересня 1918 – в Центр. військ. ком-ті, який здійснив Листопад. повстання у м. Львів; в боях у місті – ком-р окр. підрозділу. Сотник УГА; від поч. 1919 командував скоростріль. вишколом 4-ї (Золочів.) бригади. Від червня цього ж р. – військ. представник Диктатора ЗУНР у м. Відень (Австрія), згодом – військ. аташе ЗУНР у м. Прага (Чехія). Співзасн. УВО (1920), чл. її проводу; 1925 вийшов із цієї орг-ції. Від 1927 – адвокат у Львові. 1930-і – діяч УСДП, чл. її кер. органів. Під час нім.-фашист. окупації – чл. президії Укр. допомог. ком-ту у Львові. 1944 емігр. до Німеччини.

П. Гуцал, Б. Пиндус.

РУДНІЦЬКИЙ

Михайло Іванович (07. 01. 1889, м. Підгайці – 01. 02. 1975, м. Львів) – письменник, перекладач, літературознавець, педагог. Брат *І.* та

М. Рудницьких. Чл. літ. угруп. “*Молода Муза*” (1906). Д-р філософії (1914). Чл. СП УРСР (1940). Дійс. чл. НТШ. Орден “Знак Пошани”, медалі СРСР. Навчався в Березані г-зії, закін. Львів. ун-т (1912). 1915–18 вчителював і читав лекції у м. Київ, 1919–22 вивчав зарубіж. літ-ру в містах Париж (Франція) та Лондон (Вел. Британія). 1922–25 – проф. Укр. тасм. ун-ту у Львові, водночас працював (до 1939) у ред. г. “Діло” та ж. “Світ”, “Назустріч” (деякий час – ред.). 1939–41 – проф. зарубіж. літ-ри, від 1948 до кінця життя – проф. каф. укр. літ-ри Львів. ун-ту (нині нац. ун-т). Автор літ.-крит. праць “Між ідеєю і формою” (1932) та “Від Мирного до Хвильового” (1936), зб. поезій у прозі “Очі та уста” (1932), зб. оповідань “Нагоди і пригоди” (1929), спогадів-новел із літ. та театр. життя: “Творчі будні Івана Франка” (1956), “Письменники зблизка” (т. 1–3, 1958–64), “Змарнований сюжет” (1961), “В наймах у Мельпомени” (1963), “Ненаписані новели” (1966), “Непередбачені зустрічі” (1969). Переклав укр. мовою тв. *О. де Бальзака*, *Я. Каспровича*, *П. Меріме*; тв. *В. Стефаніка*, *М. Яцківа* – з укр. французькою. Ім’ям Р. назв. вулиця в Підгайцях.

С. Колодницький, Б. Пиндус.

РУДНИЦЬКИЙ

Степан Львович (03. 12. 1877, м. Перемишль, нині Пшемисль, Польща – 03. 11. 1937, урочище Сандармох біля м. Медвеж’єгорськ, нині Респ. Карелія, РФ) – вчений-географ, історик, засновник української наукової географії і картографії. Брат *С. Дністрянської*, *Юліана Опільського*. Дійс. чл. НТШ (1901), ВУАН (1929). Д-р філософії (1900), проф. (1904), акад. (1929). Дит. роки минули в м. Тернопіль, де навчався в г-зії (до 1891). Закін. у м. Львів г-зіо

(1895) та філос. ф-т ун-ту (1899); від 1902 студіював географію і геологію в ун-тах міст Відень (Австрія) та Берлін (Німеччина). Вчитель 1-ї г-зії у Тернополі (1902–03), 2-ї реал. школи у Львові (1903–08). 1907–19 – співред. з *І. Верхратським* та *В. Левицьким* “Збірника природописно-математично-лікарської секції НТШ”. Від 1908 – приват-доц. Львів. ун-ту. 1903–11 провадив географ. дослідження басейну р. Дністер (Підкарпаття і Поділля); розробляв теор. і метод. основи географії, структуру географ. науки, підготував фундамент її понятійно-термінолог. апарату. З поч. 1-ї світ. війни заклав основи укр. політ. і воєн. географії, започатк. картограф. напрям в укр. географії. 1911 – співзасн. спорт. т-ва “Україна”, від 1914 – чл. Надзир. ради Нац. музею у Львові. 1914–17 – у Відні: працював у картограф. відомстві Генштабу Австр. армії, співпрац. із СВУ та Укр. прес. службою. 1918–21 – учасник Визв. змагань, експерт уряду ЗУНР, радник *С. Петрушевича* з екон. і політ.-географ. питань. 1919–21 – в еміграції у Відні, де з *І. Горбачевським*, *С. Дністрянським*, *О. Колесою*, *С. Сміль-Стоцьким* – співорг-тор УВУ, 1-й декан філос. ф-ту. 1921–26 – у м. Прага (Чехія): проф. УВУ, викл. Карл. та Нім. ун-тів, читав лекції в Укр. Вищому пед. ін-ті ім. М. Драгоманова, Укр. госп. акад. у м. Подєбради. Від 1926 – в м. Харків: зав. каф. географії у Геодез. ін-ті, 1927 – засн. і дир. Укр. НДІ географії і картографії; очол. Комісію краєзнавства ВУАН, Музей антропології та етнографії; на поч. 1930-х працював за сумісн. в ред. УРЕ. Співзасн. і співред. ж. “Вісник природознавства”. 1933 заарешт. за звинувач. у приналеж. до контрревол. орг-ції та шпигунстві, засудж. до 5 р. позбавл. волі (покарання відбував у спец. таборах “Свірлаг” та “Біломоро-Балтійський табір”), від весни 1935 – на засланні на Соловках, де в жовтні 1937 засудж. до розстрілу. Реабіліт. у травні 1965 (за ін. даними – 1966). Автор наук. праць, шкіл. підручників, карт, статей укр., нім., польсь., чес. і рос. мовами (всього – понад 150), зокрема “Нинішня географія” (Л., 1905), “Коротка географія України. Фізична географія” (К., 1910), “Чому ми хочемо самостійної України?” (під псевд. Ш. Левенко; Відень, 1915; перевид. у Берліні, Львові, Стокгольмі 1915–1917; у Львові – 1994, за ред. *О. Шаблія*), “Україна. Політика і географія” (Будапешт, 1916), “До основ українського націоналізму” (Відень, 1920–21), “Українська справа зі становища політичної географії” (Берлін, 1923), “Основи землезнання України. Ан-

тропогеографія” (Уж., 1926), “Політична географія України” (Л., 1998, за ред. П. Штойка). У квітні 2007 в Тернополі на буд., де проживав Р. (нині бульв. Шевченка, 2), встановл. мемор. табл. (скульп. *О. Маляр*, арх. *Д. Чепіль*, карбувал. *Б. Гриненко*); *М. Мушинка* передав речі, пов’яз. зі життям та діяльністю Р., для експозиції майбут. мемор. музею родини Рудницьких–Дністрянських.

О. Шаблій, Л. Щербак.

РУДНИЦЬКИЙ

Юрій Львович (див. *Опільський Юліан*).

РУКОМИСЬКЕ РОДОВИЩЕ ТРАВЕРТИНУ

– скупчення корисних копалин. Розташ. на пд. околиці с. Рукомиш Бучац. р-ну. Придатне для вироб-ва облицов. виробів і буд. вапна. Розвідав трест “Київгеологія” (1975–77). Серед. потужність – 4,5 м. Пром. запаси – 10 тис. м³. Родовище не розробляють.

В. Кітура, М. Сивий.

РУКОМИСЬКИЙ ЯВІР

– дерево, ботанічна пам’ятка природи місцевого значення. Зростає у с. Рукомиш Бучац. р-ну, неподалік від церкви, біля травертин. скель. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 131 від 14. 03. 1977. Перебуває у віданні місц. селян. госп-ва. Пл. 0,03 га. Під охороною – клен-явір віком 370 р., діам. 176 см, має наук.-пізнав., істор. та естет. цінність.

І. Сліпченко.

РУКОМИСЬКІ СКЕЛІ

– геоморфологічне утворення, геологічна пам’ятка природи місцевого значення. Розташ. біля с. Рукомиш Бучац. р-ну, на пр. схилі р. Стрипа, вище від церкви. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 131 від 14. 03. 1977. Перебуває у віданні місц. селян. госп-ва. Пл. 1 га. Під охороною – мальовничі травертин. скелі, в карст. порожнинах яких знайдено кістки багатьох видів дріб. голоцен. тварин.

І. Сліпченко.

РУКОМИШ

– село в Бучацькому районі. Підпорядк. Заривинец. сільраді. Розташ. на пр. березі р. Стрипа, за 5 км від райцентру і 7 км від найбл. залізн. ст. Бучач. Насел. 419 осіб (2007). Вважають, що перші монахи поселились у Р. наприкін. 13 ст. Перша писем. згадка – 1453. Діяли “Просвіта”, “Сільський господар” та ін. т-ва, кооператива. Є церква св. Онуфрія (1768, мур.), каплички (1856 і 2006), “фігури” св. Онуфрія

Церква св. Онуфрія.

(18 ст., *І.-Г. Пінзеля*) і Матері Божої, Хресна дорога (2007). Працюють ЗОШ 1 ступ., ФАП, б-ка, торг. заклад. Є *печер. храм*; пам’ятки природи – *Рукомис. явір і скелі*; *Рукомис. родовище травертину*.

І. Матвійв, В. Уніят.

РУКОПІСНІ КНІГИ

– релігійні, художні, освітні, медичні, юридичні та інші твори або збірки, написані в Україні за часів Київської Русі до виникнення друкованих видань. Їх творили книжники, художники, писарі. Серед найвідом. – “Остромирове Євангеліє” (1056–57), “Ізборники Святослава” (1073–76). 12–14 ст. центри книгописання – Києво-Печер. лавра, монастирі *Галиц.-Волин. князівства*, де створили “Христинопольський Апостол” (12 ст.), “*Бучацьке Євангеліє*” (12–13. ст.), “Добринське Євангеліє” (1164), “Холмське Євангеліє” (кін. 13 ст.), “Бесіди Григорія Двоєслава” (2-а пол. 13 ст.) та ін. Із винайденням паперу Р. к. тиражували вручну. Осередки книгописання діяли 15–17 ст. на Тернопільщині: в містах Бучач, Збараж, Кременець, Підгайці, Тернопіль, селах Городниця (нині Підволочис.), Гриньки (Лановец.), Івачів (нині Івачів Горіш. та Івачів Доліш. Терноп.), Калагарівка (Гусятин.), Кривче (Борщів.), Лошнів (Теребовлян.), Олів (Зборів.), Старе Місто (Підгаєц.), Угриньківці (Заліщиц.), Улашківці (Чортків. р-нів) та ін. Тут написали низку Р. к., зокрема: “Мінея. 1542”, “Євангеліє тетр. 1606”, “Октоїх” 1610”, “Ірмологіон. 1691”. Нині оригінали цих творів зберіг. у наук. б-ках міст Київ і Львів, у Польщі та РФ.

В. Барна.

РҰРИК

Анастасія Іванівна (11. 11. 1897, с. Косів, нині Чортків. р-ну – 30. 10. 1970, Канада) – педагог, громадська діячка. Почес. чл. Союзу українок Канади (СУК). Від 1898 – в Канаді. Вчителювала у м. Вегревил, де одна з перших укр. педагогів. Голова відділ. Союзу українок Канади.

ди в м. Саскатун. Авторка кн. “Українська вишивка” (англ. мовою), публікацій у періодиці.

Б. Мельничук.

“РУСАЛКА ДНІСТРОВА”

– літературно-громадська, культурологічна газета. Вих. у м. Тернопіль від 8 жовтня 1992. Засн. і видавець – колектив ред. ж. “Тернопіль”, від 1994 видавці – ком-т (упр.) у справах преси та інформації ОДА, ДАТО. Шеф-ред. *Б. Хижняк*, від 2006 – *Н. Кузь*; від 1992 гол. ред. *Б. Мельничук*.

І. Гаврильцо.

“РУСАЛКА ДНІСТРОВАЯ”

– український альманах угруповання “Руська трійця”. Заборон. до вид. у м. Львів 1834 (первіс. назва “Зоря”), опублік. 1837 в м. Будапешт (Угорщина). Зб. укр. фольклор. записів та літ.-публіцист. тв., більшість яких належ. *М. Шашкевичу*, *Я. Головацькому* та *І. Вагилевичу*; високо оцінили *Б. Лепкий*, *І. Франко* та ін. В Україні вперше вид. 1910 накладом т-ва “Інститут жіночий ім. княгині Ярославни” у м. Тернопіль, із нагоди 100-річчя від дня нар. *М. Шашкевича*. Підгот. до друку і подав коротку ст. про *М. Шашкевича о. Й. Застирець*; “Друкарня Подільська” *Й. Степка*.

Б. Мельничук.

РУСЕНКО

Іван Юрійович (псевд. – “Сват”, “Триць Смеречок”, “Асафат Потикач”); 15. 01. 1890, с. Красна, Лемківщина, нині Польща – 10. 01. 1960, с. Королівка Борщів. р-ну) – педагог, народний поет, художник. Навчався у г-зі в м. Новий Санч (нині Нови-Сонч, Польща; 1903–12). Від 1913 служив у австр. армії в м. Сараєво (Боснія та Герцеговина), під час 1-ї світ. війни воював на Серб. та Італ. фронтах. 1924–45 вчителював у пов. Стратів. 1945–55 – вчитель у Королівці. Автор п’єси “Вертеп в Карпатах”, віршів, новел, гуморесок, та ін. тв., опубл. у період. вид. України, Польщі, США й Канади. Викон. декорації до театр. вистав, ілюстрації до “Карпаторуського Букваря Ваня Гунянка” (1931).

фронтах. 1924–45 вчителював у пов. Стратів. 1945–55 – вчитель у Королівці. Автор п’єси “Вертеп в Карпатах”, віршів, новел, гуморесок, та ін. тв., опубл. у період. вид. України, Польщі, США й Канади. Викон. декорації до театр. вистав, ілюстрації до “Карпаторуського Букваря Ваня Гунянка” (1931).

І. Дула.

РУСИЛІВ

– село в Бучацькому районі. Центр сільради. Розташ. на пр. березі р. Стрипа, за 20 км від райцентру і 23 км від найбл. залізн. ст. Бучач. Насел. 304 особи (2007). Відоме від 16 ст. 1621 у Р. збуд. дерев. церкву. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва, кооператива. 18 вересня 1945 підрозділ НКДБ вбив 8 мирних жителів. У жовтні 1949 всіх мешканців (167 родин) Р. переселили в Дніпроп. область; люди почали повертатися 1953–54. Наприкін. 1980-х в руїнах церкви виявили книгу про історію насел. пунктів, зокрема Р., автор – священик, громад.-політ. діяч *І. Галібей*. Є церква Різдва Пресв. Богородиці та каплиця Матері Божої (2001, мур.). Спорудж. пам’ятник Борцям за волю України, встановл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини. Працюють ЗОШ I ступ., клуб, б-ка, ФАП. Пobl. села є пам’ятка природи – *Русилів. водоспади*.

С. Кравчук, В. Уніят.

РУСИЛІВСЬКІ ВОДОСПАДИ

– каскад водоспадів на невеличкому потоці біля с. Русилів Бучац. р-ну, пам’ятка природи місцевого значення. Заг. довж. Русилів. потоку – бл.

3 км, на ньому є 20 водоспадів висотою від 1,5 до 12 м і шир. 10–15 м, що утвор. вел. каскад вис. бл. 150 м. Красу водоспадів доповнюють вишнево-червоні та голубувато-зелені шари гір. порід на схилах, багатих чагарник. і трав. рослинністю. Подекуди над ущелиною нависають пористі гір. породи – вапнякові туфи. На них часто можна побачити відклади листків, знайти кістки тварин, які жили тут у далекому минулому.

Й. Свинко.

“РУССКАЯ ВОЛЯ”

– газета. Випуск. рос. мовою як ілюстр. політ.-екон. (1908–11, №№ 1–5) газета “для русского народа”. Двотижневик (1908–10), тижневик (1911) москвофіл. спрямування. Вих. у містах Перемишль (нині Пшемисль, Польща), Золочів

(нині Львів, обл.), Тернопіль (1911); переїзд зумовл. утисками цензури. У Тернополі: відп. ред. М. Крупа, ред.-вид. М. Матвейков (1910–11), друкарня – на вул. Міцкевича, 11. У ЛНБ зберіг. числа 1–20, 26, 30 за 1911.

Б. Мельничук, В. Ханас.

“РУСЬКА БЕСІДА”

– культурно-освітні товариства в Галичині 1861–1939. 1-у “Р. б.” заснував у м. Львів у січні 1861 *Ю. Лаврівський* – на базі гуртка львів. інтелігенції “*Молода Муза*”, згодом т-ва виникли в містах Перемишль (нині Пшемисль, Польща), Станіслав (нині Івано-Франківськ), Тернопіль та ін. (1891 – 34 т-ва). В Тернополі “Р. б.” (серед тернополян – “Бесіда”) – від грудня 1883, співініціат.: *О. Барвінський, П. Левицький, Л. Рудницький* й ін., зокрема вчителі г-зії та семінарії; від 11 червня 1913 – “Українська бесіда”. Мета т-ва – об’єдн. освіт. українців, орг-ція читань, б-к, свят, просвіт. діяльність. Становленню т-ва як культур. і нац. осередку інтелігенції сприяли *Є. Барвінська, В. Вітошинський, В. Лучаківський* та ін. громад., освіт. й культур. діячі міста, священики *О. Вітошинський* і *А. Крушельницький*. Т-во організ. урочини, концерти, танц. та літ.-муз. вечори; при “Р. б.” діяли хори і драм. гурток. У вересні 1929 в т-ві гостював *Б. Лепкий*.

Л. Бойцун, Л. Щербак.

РУСЬКА ГУТА

– село в Шумському районі. Підпорядк. Андрушів. сільраді. Розташ. за 17 км від райцентру і 25 км від найбл. заліз. ст. Мізоч. Насел. 281 особа (2007). Перша писем. згадка – 1650 як Гутисько. Від 1946 – Руська Гута. Є Дім молитви християн віри євангельської (1992). Діють б-ка, ФАП.

В. Уніят, Б. Хаварівський.

“РУСЬКА ІСТОРІЧНА БІБЛІОТЕКА”

– збірники праць з історії України 15–18 ст. (24 т.; 1886–1904). Вих. укр. мовою в м. Тернопіль, від 16-го т. – в м. Львів. Ініціатор і 1-й ред. – *О. Барвінський*. У Тернополі видрук.: т. 1 “Коротка історія Руси” *С. Качали*; т. 2 “Історичні монографії” *М. Костомарова*; т. 3 “Княжий період України-Руси до смерти Володимира Мономаха” (т. 1) і т. 4 “Княжий період України-Руси до князювання Данила Галицького” *Д. Гловайського* (т. 2); т. 5 “Монографії до історії Галицької Руси” *М. Дашкевича, М. Смирнова, І. Шараневича* (всі – 1886); т. 6 “Історія Великого Князівства Литовського від найдавніших часів аж до упадку удільної системи в Литовській Русі” *В. Антоновича* та *Д. Гловайського* (1887); тт. 11, 12 “Богдан Хмельницький”

М. Костомарова (т. 1, 1883; т. 2, 1888; тт. 3, 4, 1889); т. 13 “Гетьманат Івана Виговського і Юрія Хмельницького” *М. Костомарова* (1891); т. 14 “Руїна. Гетьмановане Бруховецького” *М. Костомарова* (1892). Крім згаданих авторів, у “Р. І. Б.” видрук. монографії і розвідки *Д. Багалія, О. Єфименка, Ореста Левицького, А. Линниченка.*

В. Ханас.

“РУСЬКА ТРІЙЦЯ”

– громадсько-культурне угруповання патріотичного напрямку. Сформ. 1830-і у м. Львів серед укр. студент. молоді ун-ту та вихованців греко-катол. духов. семінарії. Очол. “Р. т.” *М. Шашкевич, І. Вагилевич, Я. Головацький*. Діячі “Р. т.” займалися збирач., дослід., видав., публіцист. діяльністю у галузях народознавства, фольклористики, мовознавства, джерелознавства, літературознавства, журналістики, педагогіки; літ.-худож., переклад. творчістю. Нац.-патріот. мотиви відображ. у багатьох творах учасників “Р. т.”, зокрема в альманасі “*Русалка Дністровая*” (1837). Діяльність “Р. т.” мала значний громад. резонанс у Галичині та поза її межами; ідеї “Р. т.” справили значний вплив на творчість багатьох укр. письменників. Житт. і творч. шлях *М. Шашкевича, І. Вагилевича* та *Я. Головацького* тісно пов’яз. із Тернопільщиною. 1910 в м. Тернопіль уперше в Україні перевид. альманах “*Русалка Дністровая*”. У червні 1987 в м. Бережани відбулись урочистості з нагоди 150-річчя “*Русалки Дністрової*”, які очолив голова респ. ювілей. ком-ту *О. Гончар*. Від 1992 в Тернополі вих. літ.-мист., культурол. г. “*Русалка Дністрова*”. 1993 Чортків. г-зії “Рідна школа” присвоєно ім’я *М. Шашкевича*. 1996 в Тернополі вид. кн. *О. Петраша* “Подвижники української ідеї. Маркіян Шашкевич та його побратими”.

З. Матисякевич, Б. Петраш.

РУТВІЦЯ

гачкувата (*Thalictrum uncinatum* Rehm.; нар. назва – чортова м’ята), **орликолиста** (*aguilegifolium* L.), **смердюча** (*foetidum* L.; нар. назва – василисник) – регіонально рідкісні багаторічні трав’янисті рослини родини Жовтецеві (Ranunculaceae). Занес. до Черв. книги України (1996), Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. (рішення Терноп. обл. ради № 64 від 11. 11. 2002). Зростає на вапняк. схилах у Борців. (околиці с. Більче-Золоте)

Рутвиця смердюча.

і Бережан. р-нах. Рослини використ. у нар. медицині та як декоративні. Під охороною – в природ. заповіднику “Медобори”.

Н. Мшанецька, Г. Синиця.

РУТЄЦЬКИЙ

Ярослав Павлович (14. 04. 1935, с. Розношинці Збараз. р-ну – 04. 10. 1991, с. Струсів Тереховлян. р-ну) – педагог, музикант, діяч культури. Орден “Знак Пошани” (1971). Відмінник нар. освіти УРСР (1980); засл. прац. культури УРСР (1985). Закін. Кременец. пед. ін-т (1957, нині ТНПУ). Працював у Струсові вчителем у ЗОШ (1957–59), школі-інтернаті (1959–77), дир., водночас – кер. духов. оркестру міжшкіль. навч.-виробн. комбінату (1977–91). 1991 – голова Струсів. сільради. Від 1957 – в Струсів. засл. самодіял. капелі бандуристів України “Кобзар”: цимбаліст оркестру, голова худож. ради.

Б. Петраш.

РУТКОВСЬКИЙ

Любомир Євгенович (13. 09. 1930, с. Олексинці, нині Борщів. р-ну – 01. 03. 2004, м. Бережани) – господарник, громадський діяч. Засл. працівник с. госп-ва УРСР (1983). Закін. Львів. зоовет. ін-т (1956, нині акад. вет. медицини). Працював зоотехніком Козів. рай. с.-г. інспекції. Від 1962 – ст. зоотехнік Бережан. упр. с. госп-ва, 1974 – дир. Бережан. птахорадгоспу. Під кер-вом Р. у Бережанах збуд. адмін. буд., їдальню, інкубатори, гаражі, склади, зведено 8-квартир. житл. будинок. Упродовж багатьох років птахорадгосп займав 1-е місце в області з викон. планів продажу яєць, м'яса, вирощ. молодняка. Підпр-во сприяло виходу г. “Бережанське віче”, спорудж. пам'ятника Героям України на г. Лисоня, в благоустрої рай-центру та ін.

Н. Волинєць.

РУТСЬКИЙ

Велямин Йосиф (1574, с. Рута, попл. м. Новогрудка, нині Гроднен. обл., Білорусь – 05. 02. 1637, с. Дермань, нині Здолбун. р-ну Рівнен. обл., похов. у м. Вільно, нині Вільнюс, Литва; 1655 прах перенес. у невід. місце) – греко-католицький церковний діяч, митрополит Київський, Галицький і всієї Русі. Навчався у Карлов. ун-ті

(м. Прага, Чехія), ун-ті м. Вюрцбург (Німеччина) та колегії Св. Атаназія в м. Рим (Італія). 1611 висвяч. на єпископа-помічника галиц. єпископа. Від 1612 управляв справами Київ. митрополії, від 1614 – митрополит. Не раз перебував на Тернопільщині.

Л. Щербак.

“РУШНІК”

– літературно-мистецький збірник Збаражчини. 1-й вип. – 2001, 2-й – 2005, 3-й – 2007. Ред.-упоряд. – письменник *В. Кравчук*, журналіст *В. Хрін*. Представ. поезія, проза, публіцистика уродженців р-ну та літераторів, життя і творчість яких пов'язані з цим краєм. Серед авторів: *З. Кипибіда, В. Кіріндась, М. Назар, П. Сорока, Б. Харчук, І. Чуйко, І. Потій*.

І. Дем'янова.

РУЩАК

Володимир Антонович (28. 02. 1938, с. Мезигир'я, нині Монастирис. р-ну – 04. 11. 1999, м. Київ) – лікар, вчений у галузі медицини. Д-р мед. н. (1996). Закін. у м. Івано-Франківськ мед. уч-ще (1961) та мед. ін-т (1969, нині мед. акад.). Працював лікарем-фтизіатром у Житомир. обл., м. н. с., ст. н. с., від 1998 – провід. н. с. Київ. НДІ фтизіатрії. 1988–90 – консультант педіатра-фтизіатра наук.-дослід. і лікувал.-профілакт. закладів Монгол. Нар. Республіки. Автор і спів-авт. понад 150 праць, у т. ч. 3 монографій; 25 рацпропозицій, 3 винаходи.

Б. Мельничук.

САБРИГА

Михайл (Михайло Йосипович; 22. 11. 1940, с. Бортків, нині Золочів. р-ну Львів. обл. – 29. 06. 2006, м. Житомир; похов. у с. Зарваниця Тербовлян. р-ну) – релігійний діяч. Орден “За заслуги” 3-го ступ. (1999). 1963 вступив до новіціату оо. Редemptористів у м. Львів і водночас розпочав богослов. студії в підпіл. семінарії. 8 листопада 1971 склав монаші обіти. 24 лютого 1974 *В. Стернюк* рукопоکлав С. у сан священника. Провадив підпіл. душпастир. діяльність у Львів., Терноп. та Івано-Фр. областях. 11 жовтня 1986 отримав єпископ. свячення. Після виходу УГКЦ з підпілля – єпископ-помічник кардинала *М.-І. Любачівського* у Львові. Від 1990 – у м. Тернопіль, 1992 – екзарх новоствор. Терноп. єпархії. 1993 – єпископ Терноп.-Зборів. єпархії УГКЦ. Як ініціатор відродж. УГКЦ освятив новозбуд. і відновл. храми та богослужб. споруди на Тернопільщині, зокрема *Монастир Святого Теодора Студита* в с. Колодіївка Підволочис. р-ну. 1994 – співзасн. благодій. міжнар. фонду “*Caritas*”. Засн. (1995) і вид. г. “*Божий сіяч*”. Автор статей і проповідей.

Б. Головин, М. Ханас,
о. М. Шаварин, Л. Щербак.

САВАК

Богдан Маркіянович (12. 12. 1948, с. Денисів Козів. р-ну) – краєзнавець, літературознавець, громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради (1990–94). Чл. ВУСК (1992), НТШ (2002), НСЖУ

(2004), почес. чл. Всеукр. т-ва “Просвіта” (1998). *Лит.-мист. премія ім. І. Блажкевича* (1994). Закін. фінанс. технікум у м. Чернівці (1972) і ф-т підвищ. кваліфікації Одес. ін-ту нар. госп-ва (1982). Працював у смт Козова інспектором рай. фінанс. відділу

і рай. відділ. Держстраху, згодом – заст. нач. цієї орг-ції у Козів. р-ні. 1993–99 – наук. прац., від 1999 – дир. *Денисів. краєзн. музею*. Голова осередку т-ва “Просвіта” в родин. селі (від 1989); чл. правління обл. орг-ції Т-ва охорони пам’яток історії та культури, ВУСК, Укр. фонду культури. Автор кн. “Краєзнавці Тернопільщини: Біографічний довідник” (2003), “З історії Денисова” (2006), буклетів, статей. Упоряд. і автор передмов до зб. поезій Я. Тучапського, О. Урбан, *Т. Федорів*; зб. “Просвіта” в Денисові” (1995), “Слово про Вчителя” (2002), “У вінок пошани О. Бордуляку” (2006). Засн. (2001) і вид. кварталника “*Денисівський вісник*”. Ініціатор встановл. у Денисові пам’ятників *І. Блажкевич* (1989; скульп. *І. Мулярчук*), *Т. Федорів*, *М. Шарику* (скульп. *І. Сонсядло*), *о. Й. Вітошинського* (скульп. *О. Мудрак*, усі – 1992), *Я. Струхманчуку* (с. Росохуватець Козів. р-ну, 1994); мемор. таблиць на буд. *І. Блажкевич* (1986), *о. Й. Вітошинського* (1988), *Т. Бордуляка* (1988, с. Вел. Ходачків Козів. р-ну).

Б. Головин, **І. Герета**, Б. Мельничук.

САВАРІН

Петро Михайлович (17. 02. 1926, с. Зубрець, нині Бучац. р-ну) – правник, королівський радник, громадський діяч. Шевченків. медаль КУК. Чл. НТШ. Почес. громадянин м. Вінніпег (1965, Канада). Воював у дивізії “*Галичина*”. 1949 емігр. до Канади. Закін. Альберт. ун-т (1956). 1958–91 – власник адвокат. канцелярії у м. Едмонтон. Чл. Сенату і Ради Альберт. ун-ту, його канцлер. Президент

Світ. конгресу вільних українців (1983–88). Діяльний у КУК, Клубі професіоналів і підприємців, Пласті, Нар. домі, Братстві дивізійників, Консерват. партії (заст. її президента в пров. Альберта). Співорг-тор двомов. (англ. й укр.) викладання у школах Альберти. Співзасн., секр. “Траст компани “Геритидж”. Автор статей на істор. та ін. теми. Жертводавець на укр.-громад. потреби.

Б. Мельничук, Б. Пиндус.

САВЕЛІВКА

– село у Монастириському районі. До 1947 назив. Савалуски. Підпорядк. Олешів. сільрад. Розташ. за 7 км від райцентру і 24 км від найбл. залізн. ст. Бучач. Насел. 243 особи (2007). Перша писем. згадка – 1450. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва, кооператива. Є церква Преображення Господнього (1876) і св. Івана Хрестителя (1878, мур.; тут зберіг. чудотвор. ікона Савелів. Божої Матері), Хресна дорога й капличка на місці з’яви Матері Божої. Насип. символ. могилу УСС. Функционує ФАП, ТзОВ “Пролісок”. У С. народ. лікар, громад. діяч, меценат *С. Дудяк*.

Б. Мельничук, І. Савка.

САВЕЛІЄВ

Євген Васильович (04. 01. 1938, смт Вел. Новосілка, нині одноймен. р-ну Донец. обл.) – вчений у галузі міжнародної економіки і маркетингу. Засл. діяч н. і т. України (2007). Д-р екон. н. (1984), проф. (1985). Академік (1993), віце-президент АЕН України. Закін. Одес. кредит.-екон. ін-т (1960, нині Одес. екон. ун-т). 1957–61 – економіст відділ. Держ.

банку в Донец. обл. Працював м. н. с. Донец. наук.-дослід. вугіл. ін-ту, нач. план. відділу з-ду “Буддеталь” у м. Авдіївка Донец. обл., нач. відділу праці й зароб. плати тресту “Донбасзалізобетон” (м. Донецьк). Від 1969 – викл., ст. викл. Донец. ун-ту. Від 1974 – в ТФЕІ (нині ТНЕУ): ст. викл., доц., зав. каф. планування нар. госп-ва, в. о. проректора з навч. роботи, 1985 – зав. каф. госп. механізму, 1990 – зав. каф. менеджменту і маркетингу, 1992 – зав. каф. маркетингу, від 1997 донині – зав. каф. міжнар. економіки, фінанс.-кредит. відносин і маркетингу; водночас від 1983 – проректор із навч. роботи;

2002 – гол. ред. “Журналу європейської економіки”. Чл. редколегії журналів “Вісник ТДЕУ” (від 1998) та “Господажски архива” (Болгарія, від 1997); від 1996 донині – співголова програм. ком-ту щоріч. міжнар. наук. конф. “Проблеми економічної ефективності інтеграції України в Європейський Союз”. Автор 15 монографій, бл. 300 ін. наук. робіт, 20 із яких опубл. в країнах дал. зарубіжжя.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

САВЕЛІЮК

Йосип Хомич (31. 06. 1905, м. Кременець – 1978, там само) – краєзнавець, літератор, громадський діяч. Почес. дорожник УРСР. Від 1922 – чл. т-ва “Сільроб”. Співорг-тор на Кременеччині т. зв. “Червоних профспілок” та першотравн. демонстрацій; дописував до газет “Сільроб”, “Воля народу”, “Сила”. За політ. діяльність переслід. влада. У післявоєн. період – виконроб у Кременец. міськомунгоспі. Автор брошур “Історія Крем’янця” (1-й зошит – 1934, 2-й – 1935), кн. віршів “Здвиг” (1934; усі – Кременець).

О. Клименко.

САВИНСЬКЕ

– загальнозоологічний заказник місцевого значення. Розташ. між селами Барич і Зубрець Бучач. р-ну, в кв. 10–16 Золотопотіц. лісництва ДП “Бучацький лісгосп” у межах ліс. урочища “Савинське”. Створ. відповідно до рішення виконкому Терноп. обл. ради № 198 від 30. 06. 1986. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 353 га. Під охороною – числ. мислив. фауна. Трапл. заєць і куріпка сірі, білка, борсук, лисиця та козуля звич., свиня дика, куниця ліс. і лось звич. (вид, занес. до Черв. книги України) й багато ін. тварин. Рішенням Терноп. обл. ради № 15 від 22. 07. 1998 мислив. угіддя заказника надані у корист. Бучач. р-ній орг-ції УТМР як постійно діюча ділянка з охорони, збереж. та відтвор. тварин. світу.

І. Леньків.

САВИЦЬКИЙ

Омелян (Еміліян; 1845, с. Грабівка, нині Калус. р-ну Івано-Фр. обл. – 18. 08. 1921, м. Болехів, нині Долин. р-ну тієї ж обл.) – педагог, громадський діяч. Д-р філософії. Закін. Львів. ун-т (1869). 1871–1907 – учитель акад. г-зії у м. Львів. 1881 – чл. новоутвор. у Львові Тимчас. ком-ту, який започатк. діяльність “Руського Товариства Педагогічного”, згодом – “Українського товариства “Рідна школа”. 1907–13 – дир. укр. держ. г-зії в м. Тернопіль. Дописував до “Газети Школьної” та ін. видань. Автор

підручників із арифметики, алгебри, фізики, геометрії, опрацював матем. і фіз. термінологію.

Б. Головин, І. Дуда, Б. Пиндус.

САВИЧ

Володимир Петрович (27. 07. 1923, с. Ігровиця, нині Терноп. р-ну – 1995, м. Львів) – археолог. Канд. істор. н. (1969). Учасник нім.-рад. війни. Закін. Львів. пед. ін-т (1952, нині ун-т у м. Дрогобич Львів. обл.). Від 1952 – м. н. с., 1959 – зав. відділу Львів. істор. музею; 1967 – наук. прац. Ін-ту сусп. наук АН УРСР. 1960 очолив археол. експедицію з

вивчення пам'яток палеоліту на Волині. 1968–89 дослідж. стоянку пізн. палеоліту *Куличівка* на одноймен. горі в м. Кременець; заг. пл. розкопок – понад 3000 м², знахідок – більше 500000, виявл. залишки 6 наметоподіб. жител, к-сть культур. горизонтів палеоліту – 3. Автор монографії “Пізньопалеолітичне населення Південно-Західної Волині” (1975), бл. 100 наук. статей.

О. Гаврилюк, Г. Чернихівський.

САВИЧ

Іван (справж. Лук'яненко Іван Савич; 19. 01. 1914, с. Савинки, нині Корюків. р-ну Черніг. обл. – 12. 12. 2000, м. Старобільськ Луган. обл.) – письменник, педагог. Чл. НСПУ (1959). Закін. ф-т Київ. ун-ту (1940, нині нац. ун-т). Викл. у Кременец. учит. ін-ті (1940–41, нині ТНПУ). Учасник нім.-рад. війни. 1946–48 – викл. Старобіл. учит. ін-ту. У лютому 1948 зарешт. за політ. діяльність; засудж. на 25 р.; покарання відбував у таборі в м. Інга (Комі, нині РФ). Реабіліт. 1956; вчителював у Старобільську. Автор понад 20 кн., зокрема “Друзі мої приполярні” (про нар. арт. УРСР *О. Гринька*), спогадів “А серцю боляче” (про м. Кременець), поеми “Марія Заньковецька” (1961).

Г. Чернихівський.

САВІЦЬКИЙ

Ігор Іванович (05. 08. 1969, м. Тербовля) – підприємець, громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради (від 2006). Закін. Кам'янець-Поділ. індустр. технікум (1990, Хмельн. обл.). Співвласник буд. фірми “Буд-Люкс”. Чл. партії “Всеукраїнське об'єднання “Батьківщина”. Матеріал. сприяв виданню книг місц. авторів.

І. Дем'янова.

САВКА

Богдан Михайлович (01. 04. 1931, м. Копичинці, нині Гусятин. р-ну) – педагог, краєзнавець, громадський діяч.

Відмінник нар. освіти УРСР, СРСР. Навчався у Кременец. учит. ін-ті (1950–51, нині ТНПУ), закін. істор. ф-т Чернів. ун-ту (1961, нині нац. ун-т). Учитель, дир. у школах Гусятин. р-ну. 1988 – співзасн. ТУМ в Гусятин. р-ні. Понад 10 р. – незмінний голова Гусятин. рай. та Копичинец. міськ. т-в “Просвіта”. Автор красн. кн. “Забути не маємо права” (1998), “Копичинці. Мандрівка через століття” (2000), “А смерть їх безсмертям зустріла” (2003), “...Гаряча була то хода” (2006), статей, нарисів, новел про б-бу ОУН і УПА.

І. Дем'янова.

САВКА

Мар'яна Орестівна (21. 02. 1973, м. Копичинці Гусятин. р-ну) – поетка, перекладач, сценарист, редактор, видавець. Дочка *О. Савки*. Чл. НСПУ (1997), АУП (1999).

1-і премії Всеукр. конкурсу дит. фольклор. творчості (1989), вид-ва “Смолоскип” (1998), Міжнар. журналіст. премія ім. В. Стуса (2003). Закін. філол. ф-т Львів. ун-ту (1995, нині нац. ун-т). Живе і працює у м. Львів: актриса театру ім. Леся Курбаса (1995–96), оглядач г. “Поступ”, м. н. с. Наук.-дослід. центру періодики при ЛНБ (1996–2002). Від 2003 – гол. ред. “Видавництва Старого Лева”, яке випускає літ-ру для дітей. Авторка кн. поезій “Оголені русла” (1995), “Малюнки на камені” (1998), “Гірка мандрагора” і “Кохання і війна” (у співавт. з М. Кіяновською; обидві – 2002), “Квітка цмину” (2006); для дітей: “Чи є в бабуїна бабуся?” (2003; всеукр. титул “Книга року-2003”), “Лапи і хвости” (2005) та ін.; істор.-біограф. дослідж. “Українська еміграційна преса у Чехосло-

вацькій Республіці 20–30-х рр. ХХ ст.” (2002); понад 100 літературозн., істор.-бібліогр., презоснав. статей, есе. Поезія С. опубл. в антолог. виданнях і альманахах, переклад. англ., білорус., нім., литов., польс. мовами.

Б. Мельничук.

САВКА

Орест Іванович (10. 03. 1939, с. Крогулець, нині Гусятин. р-ну) – актор, режисер, сценарист, громадський діяч. Батько *М. Савки*. Засл. діяч мист-в України (2006). Депутат Копичинец. міськ. і Гусятин. рай. рад (1987–98). Орден “Знак пошани” (1986), галуз. та козац. нагороди. Почес. відзнака з нагоди 100-річчя від дня народж. *Р. Шухевича* (2007). Чл. НСТДУ (1998). Почес. чл. Всеукр. т-ва “Просвіта” (1999). *Літ.-мист. премія ім. Братів Богдана і Левка Лепких* (2004), лауреат всесоюз. та всеукр. фестивалів худож. творчості (1968–70, 1975–77, 1983–85, 1987, 1992). Закін. балет. студію при шахтар. ансамблі пісні й танцю в м. Чорногорка Хакас. АО Краяснояр. краю (1958, нині РФ), 1-й Москов. нар. кіноуніверситет (1961), театр. студію при Терноп. обл. муз.-драм. театрі (1963, нині акад. драм. театр), режисер. відділ. Тербовлян. культ.-освіт. уч-ща (1971, нині вище уч-ще культури), режисер. ф-т Київ. ін-ту культури (1977, нині нац. ун-т культури і мист-в), Респ. реж. лабораторію (1985). 1962–65 – актор Терноп. обл. муз.-драм. театру; згодом – реж., гол. реж. драм. колективу Копичинец. міськ. Буд. культури (від 1967 – *Копичинец. нар. аматор. театр*). Від 1991 – худож. кер. центру культури і дозвілля в м. Копичинці Гусятин. р-ну, його дир. (1996), водночас 1991–96 – зав. *Копичинец. музею театр. мист-ва*. Від 1996 – пом. голови Терноп. ОДА; 1997–99 – нач. упр. культури ОДА; 1999–2000 – пом. голови ОДА. Від квітня 2000 – ст. н. с. *Музею політ. в’язнів і репресованих* у м. Тернопіль. Чл. НРУ (від 1990), Терноп. край. ради НРУ (1997–99); чл. обл. проводу Конгресу укр. інтелігенції (1995); полковник Укр. козацтва, наказ. отаман, радник гол. отамана Укр. козацтва з питань культури і мист-ва (від 2001). Здійснив понад 80 постановок за тв. нац. та світ.

драматургії і за власн. сценаріями. Серед них: “Гайдамаки” і “Невольник” за *Т. Шевченком*, “Мазепа – гетьман український”, “Сотниківна” (обидві – за *Б. Лепким*, інсценіз. *Б. Мельничука*) і “Легенда тернового поля” *Л. Крупи*. Постановки театру поезії: “Оголені русла” *М. Савки*, “Полум’я Волині” *Г. Петрука-Попика*, “Із забуття – в безсмертя” *О. Савки* та ін. Театраліз. дійства за власн. сценаріями: “Зборів – місто козацької слави”, “Берег Білий – слава вічна”, “Ой там, на горі Січ іде” та ін. Драм. ролі: Лукаш (“Лісова пісня” *Лесі Українки*), Артур (“Овід” *Е.-Л. Войнич*), Марат (“Мій бідолашний Марат” *О. Арбузова*) та ін. Звання “народного” присв. колективам під кер-вом С.: драм. колективу обл. с.-г. наук. станції (нині *Поділ. дослід. станція*) в м. Хоростків Гусятин. р-ну (1982), театру поезії “Слово” в Копичинцях (1992). 2001 С. створ. театр-студію “Новий Світ” у м. Тернопіль. Автор сценаріїв та гол. реж. (2001–03), реж. (2005) всеукр. фестивалів козац. пісні “*Байда*” (м. Тернопіль), гол. реж. фестивалю-конкурсу стрілец. та повстан. пісні “Дзвони Лисони” (2006, м. Бережани). Співініц. провед. Всеукр. конкурсу вокалістів ім. *К. Чички-Андрієнка* в Тернополі.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

САВКА

Юрій Володимирович (02. 01. 1958, м. Тернопіль) – архітектор. Чл. НСАУ (1985). Закін. Львів. політех. ін-т (1980, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). 1980–94 – архітектор проект. ін-ту “Техінмаш” у м. Тернопіль. Від 1994 – гол. спеціаліст інспекції держархбудконтролю упр. містобуд. й арх-ри Терноп. ОДА. Автор і співавт. архіт. і буд. проектів: церков св. Миколая в с. Денисів Козів. (1983), св. Дмитрія в с. Киданці Збараз. (1989) р-нів, спорт.-оздоров. комплексу (1984) та лікув.-оздоров. профілакторію (1985, обидва – Тернопіль) НВО “*Ватра*”, каплиці-пантеону вояків УПА в с. Драгоманівка Козів. р-ну (1998), каплиць у містах Борщів (2001) і Бучач (2003) та ін.; реконструкцій: готел. комплексу “Арена” Держцирку СРСР у м. Москва (1987, нині РФ), Палацу культури МВС України в м. Київ (1989), чол. *монастиря св. Теодора Студита* у с. Колодіївка Підволочис. р-ну (1995), жін. монастиря Непороч. Зачаття Діви Марії в с. Язловець Бучац. р-ну (2004) та ін.

Л. Щербак.

САВКИ

– артисти оригінального жанру. **Степан Станіславович** (17. 09. 1955, с. Турівка Підволочис.

р-ну). Чоловік *Г. Савки*. Нар. арт. України (1997). Орден “За заслуги” 3-го ступ. (2006). Медаль “За благодійність” (2003). Лауреат респ. конкурсу артистів естради, міжнар. конкурсів сучас. магії (1987, 1-а і 2-а премії в жанрі маніпуляції та ілюзії, м. Карлові Вари, Чехія; 1988,

м. Лодзь, Польща). Міжнар. премії “Дружба” (2000), “Слов’яни” (2001). Закін. уч-ща: Терехівлян. культ.-освіт. (1972, нині вище уч-ще культури) та Київ. естрад.-цирк. (1975, нині коледж естрад. і цирк. мист-ва). Від 1975 – артист “Київконцерту”. Ведучий телепрограм “Вулик пана Савки”, “На сьомому небі”, “На вареники до Савки” (автор усіх – Г. Савка). Чл. журі міжнар. конкурсів. Співзасн. Укр. відділ. Міжнар. культ.-освіт. асоц. у США. Співпрацює з благодій. фондом “Українська хата”. **Галина Михайлівна** (04. 01. 1956, с. Богданівка Волочис. р-ну Хмельн. обл.). Дружина *С. Савки*. Засл. арт. України (1990). Закін. Київ. театр. ін-т (1989, нині ун-т театру, кіно і телебачення). У репертуарі дуету: понад 100 фокусів і маніпуляцій. С. виступ. в Україні, у т. ч. неоднораз. на Тернопільщині, гастролювали в більш як 40 країнах світу.

В. Барна, Б. Мельничук.

САВКІВ

Богдан Павлович (08. 05. 1933, с. Шульганівка, нині Чортків. р-ну) – господарник, науковець, винахідник. Почес. прац. газ. пром-сті УРСР (1989). Засл. прац. пром-сті України (1998). Акад. Укр. нафтогаз. академії (2000). Закін. Львів. політех. ін-т (1954, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Від 1954 працював у Туркменії, учасник відкриття, освоєння та введ. в експлуатацію найбільш. у Серед. Азії нафтогаз. родовищ: Котур-Тепе, Барса-Гельмімез, Байрам-Алі. Від 1963 – зав. Качанів. нафтопромис-

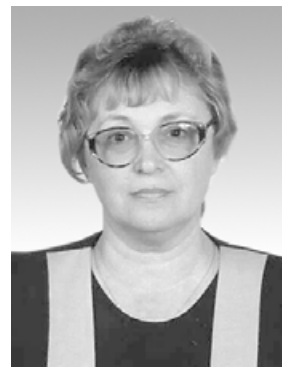
лу Охтир. нафтоупр. Сум. обл.; від 1967 – в об’єдн. “Укргазпром”: ст. інж. вироб. відділу, 1969 – гол. технолог, нач. служби підзем. зберіг. газу. Від 1998 – нач. сектору, гол. фахівець із підзем. зберіг. газу в НАК “Нафтогаз України”. Автор кн. “Нафта і газ України” (1997), “Нафтова і газова промисловість Прикарпаття” (К.–Краків, 2004; укр. та польс. мовами), бл. 100 наук. праць; 10 винаходів.

В. Барна.

САВКІВ

Тетяна Василівна (13. 04. 1949, с. Августівка Козів. р-ну) – журналіст, публіцист, літератор.

Засл. журналіст України (1996). Чл. НСЖУ (1977). Обл. премія ім. М. Костенка (2000); журналіст року (м. Тернопіль, 2004). Закін. ф-т журналістики Львів. ун-ту (1978, нині нац. ун-т). Працювала зоотехніком у Козів. р-ні; згодом – у ред. г. “Ровесник”, “Вільне життя”, від 1990 – “Відродження”, 1991–2005 – “Свобода” (оглядач, вед. попул. рубрики “Від четверга до четверга”, заст. ред.), від 2006 – у ред. г. “Четверта влада”. Вірші опубл. в обл. та всеукр. періодиці, зокрема ж. “Тернопіль”, кварталнику “Поезія”.

І. Дем’янова.

САВУЛА

Марія Михайлівна (12. 06. 1932, с. Жарово, Поморський край, Польща) – вчений у галузі фізйатрії. Д-р мед. н. (1973), проф. (1979). Закін. Львів. мед. ін-т (1955, нині мед. ун-т). Працювала рай. фізйатром Комарнів. р-ну Дрогобиц. обл. (1955–57, нині Львів. обл.), н. с. НДІ туберкульозу (м. Львів). 1970–2006 – в Терноп. мед. ін-ті (нині ТДМУ): зав. курсом туберкульозу, зав. каф. туберкульозу, проф. каф. фізйатрії. 1973–2004 – голова асоц. фізйатрів

і пульмонологів Терноп. обл. Автор 160 наук. праць, у т. ч. 2 монографій, 4 підручників і навч. посібників.

М. Андрейчин.

САВЇР

Клим (див. *Клячківський Дмитро-Роман Семенович*).

САВЧАК

Володимир Васильович (25. 05. 1911, с. Адамівка, нині належ. до м. Бережани) – художник.

Почес. громадянин м. Бережани. В Австралії – чл. Спільноти укр. мистців (1950) і Арт Галереї у м. Сідней. Медаль Світ. виставки укр. мистців у м. Торонто (1982, Канада). Закін. г-зію у м. Бережани (1930), навчався у м. Львів в ун-ті (від 1930; філософія

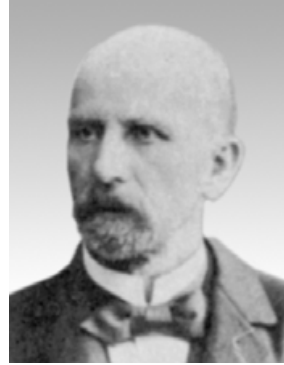
і природ. науки) та політехніці (мистец. відділ), згодом – в АКМ у містах Варшава (Польща) та Вільно (нині Вільнюс, Литва). Під час 2-ї світ. війни працював у Бережанах декоратором у театрі т-ва “Сокил” і вчителем малювання та креслення у г-зії (1941–44); розмалював купол церкви св. Трійці (1939). 1944 виїхав до Німеччини, 1948 – до Австралії. Учитель малювання у Вищій тех. школі в м. Ланчестон (о. Тасманія), 1956–59 – у школі при місії св. Терези біля м. Аліс Спрінгс, серед аборигенів племені аронта. Проживав у містах Мельбурн, Брісбен, Катумб та Сідней. Персон. виставки у містах Лондон (1981, Вел. Британія), Вашингтон (1980), Нью-Йорк (1980, 1982), Філадельфія (1980, 1982), Чикаго (1982, усі – США), Торонто (1980, 1982), Оттава (1982, Канада). Тв. С. експон. у містах Львів (1991), Тернопіль (1991; ТОКМ), Бережани (1992, 2001; красн. музей). Серед тв. (олія, акварель, пастель) – портрети *Т. Шевченка*, *М. Шашкевича*, *Лесі Українки*, *Р. Шухевича*; краєвиди, натюрморти, церк. живопис. Картини зберіг. в музеях і приват. колекціях Австралії, Канади, США, України та ін. країн. Від 1991 щороку приїждж. у Бережани; понад 300 робіт подарував музеям Тернополя, Бережан та ін. міст України. 1997 в м. Дрогобич Львів. обл. вид. кн.-фотоальбом про С. “Дивосвіт художника із Синіх гір”.

І. Дуда, Б. Мельничук, М. Павлишин.

САВЧАК

Дем'ян Антонович (Даміан; 03. 07. 1847, с. Нова Весь на Лемківщині, нині Польща – 29. 12. 1912,

м. Львів) – правник, громадсько-політичний діяч. Д-р права (1875). Закін. правн. ф-т Львів. ун-ту (1874; за ін. даними – диплом юриста отримав у Віден. ун-ті (Австрія)). Працював адвокатом у містах Заліщики, Ходорів (нині Львів. обл.), Богородчани (нині

Івано-Фр. обл.), м-ку, нині смт Гусятин. Від 1884 – суддя в м. Бережани. 1885 і 1895 – посол *Галиц. сейму* в окрузі Бережани–Підгайці–Рогатин; 1889 – посол Край. сейму Галичини від м. Підгайці. У Львові: чл. Край. виділу сейму (1889–1901), Виділу рент. осель, заст. комісара Край. банку, радник Край. суду (1897–1907). Чл. управ т-в “Дністер” (1908–10 – чл. нагляд. ради; 1911–13 – співдир.), “Земля”, “Народна гостинниця”, співзасн. і чл. нагляд. ради Край. союзу кредит. та кооператив райффазен. типу; діяч народов. руху, чл. Тіснішого Нар. ком-ту УНДП (1899) та ін. громад. і політ. орг-цій. 1901 С., як і всі послі-українці Галиц. сейму, склав мандат на знак протесту проти відмови австр. уряду відкрити у Львові укр. ун-т і повернувся до суд. служби. Від 1907 – у м. Борців: адвокат, віце-маршалок повіт. ради, чл. шкіл. окр. ради.

П. Гуцал, С. Колодницький, Б. Пиндус.

САВЧИН

Ярослав Костянтинович (13. 04. 1957, с. Рахіяна Долин. р-ну Івано-Фр. обл.) – генерал-майор Служби безпеки України. Нагороди і почес. відзнаки України. Закін. істор. ф-т Львів. ун-ту (1979, нині нац. ун-т). 1979–85 – на комсомол. роботі. Від 1985 – в органах СБУ. Серпень 1995 – січень 1999 – нач. відділу захисту нац. державності Упр.

СБУ в Терноп. обл. 1999–2001 – заст. нач. Упр. СБУ в Івано-Фр. обл. 12 вересня 2001 – 23 березня 2004 – нач. Упр. СБУ в Терноп. обл. Від березня 2004 – заст. нач. Департаменту захисту нац. державності СБУ.

Г. Яворський.

САВЧІНСЬКИЙ

Григорій Онуфрійович (26. 12. 1804, с. Дуплиська, нині Заліщиц. р-ну – 16. 02. 1888, с. Звенигород, нині Пустомит. р-ну Львів. обл.) – церковний діяч, письменник. Дід *Г. і С. Крушельницьких*, прадід *Я. Музики*. Навчався в г-зії у м. Бучач, закін. Львів. духов. семінарію (1832). Священик на парафіях у селах Виспа, Княжичі (нині Рогатин. р-ну

Івано-Фр. обл.) та Звенигород. Від 1867 – громад. радник повіт. ради м. Бібрка (нині Перемишлян. р-ну Львів. обл.), впродовж багатьох років очол. Бібр. церк. деканат. Поет. та проз. твори опубл. у г. “Зоря Галицька” (1848–51), належ. до ред. г. *І. Гушалеви́ча* “Неділя” (1865–66). Вірш. байки вміщ. у читанках для учнів г-зії (1871, 1886). Творча спадщина – новели, оповідання, повісті, гуморески, казки, притчі, статті на госп. теми (один із перших у Галичині популяризаторів вирощ. кукурудзи). Зб. тв. С. “Звенигород” вид. у м. Тернопіль (1993, упоряд. *П. Медведик*).

В. Барна, **П. Медведик**, В. Олійник.

САВЧІНСЬКИЙ

Сигізмунд Данилович (30. 04. 1826, с. Олексинці, нині Борщів. р-ну – 17. 05. 1897, м. Львів; похов. у родин. селі) – педагог, публіцист, громадсько-політичний діяч. Чл. Краків. наук. т-ва (1861, Польща). Навчався у г-зії в м. Бучач (1838–43), Львів. ун-ті. Під час революції 1848 – чл. Ради Народової у м. Львів, учасник Все-слов’ян. з’їзду в м. Прага (Чехія), делегат Собору рус. вчених. Викладав історію в г-зіях міст Тарнув (1849–50), Краків (1850–60, обидва – Польща), Чернівці, Самбір, нині Львів. обл. (1860–66). Від 1866 – у Львові, 1871–92 – дир. учит. семінарії. 1867–82 – посол *Галиц. сейму* (обраний у Терноп. окрузі). 1867–69, 1889–91 – посол Держ. ради в м. Відень (Австрія).

П. Гуцал.

САВЧИНЦІ

– село у Кременецькому районі. Підпорядк. Дунайв. сільрад. Розташ. на лів. березі р. Іква, за 15 км від райцентру і 16 км від найбл. залізн. ст. Кременець. Насел. 401 особа (2007). Перша писем. згадка – 1325. Є церква Успіння Пресв. Богородиці (1990-і). Діють ЗОШ 1 ступ., ФАП, торг. заклад.

М. Гришук, В. Уніят.

САВЧУК

Василь Дмитрович (10. 04. 1944, с. Дрищів, нині Надрічне Бережан. р-ну) – журналіст, літератор, краєзнавець, громадський діяч. Чл. НСЖУ (1975). Закін. у м. Львів тех. уч-ще та філол. ф-т ун-ту (1973, нині нац. ун-т); у м. Київ – відділ. журналістики ВПШ (1986). Від 1972 працював у ред. г. “*Нове життя*” (м. Бережани); відп. секр., від 1986 – заст. ред. 1990–91 – влас. кор. г. “*Відродження*” (нині “*Свобода*”). 1991–94 – ред. рай. г. “*Бережанське віче*”. Співорг-тор ТУМ у Бережанах (заст. голови рай. орг-ції, чл. правління до 1993) та Бережан. р-ні. Автор повісті “*Вишивала дівчина долю*” (1981), драм. поеми “*Кривавий тан*” (1991), докум. кн. “*Віночок тернових доль*” (1993, 1994), “*Діалог небайдужих*”, зб. поезій “*Отча вишня*” (обидві – 1993), краєзн. нарисів “*Надрічне – село над Золотою Липою*” (1994), “*Від Королівки до Поляни. Біще, Поручин, Залужжя...*” (2004), “*Митрополіче село Дрищів – Надрічне*” (2007), календаря “*Літопис Бережанської Землі*” (1994), зб. віршів для дітей “*Наука онукам*” (1996), сатир. поеми “*Триєсирний Гензь з Трої*” (1996, 1999), кіноповістей “*В ім’я твоє*” (1999, 2002) та “*Рейд сотні Громенка*” (2003), зб. “*Мелодії душі. Пісні бережанських композиторів на твори В. Савчука*” (2000), зб. гумору й сатири “*Тришки усмішки*” (2006), кн. “*Поеми і драми*” (2007), публікацій у рай., обл., всеукр. і закордон. період. виданнях. Ред. і упоряд. істор.-мемуар. видань “*Село Тростянець*” (1999), “*Лікарня в Бережанах*” (2004), “*Книги пам’яті Бережанщини*” (2006). Співупоряд. і співред. 2-го т. істор.-мемуар. зб. “*Бережанська Земля*” (1998). Кер. літ. студії “*Райдуга*” при ред. рай. газети.

Б. Мельничук, Я. Павлів, Л. Щербак.

САВЧУК

Євген Несторович (20. 10. 1951, с. Нище Зборів, р-ну) – співак. Нар. арт. України (2000). Закін. Львів. культ.-освіт. уч-ще (1973, нині уч-ще культури). Від 1974 – методист Золочів. палацу культури (Львів. обл.), 1975–76 – соліст вокал.-інструм. ансамблю “Ватра” Львів. обл. філармонії, 1977–92 – соліст Ансамблю пісні й танцю внутр. військ по УРСР та Молдав. РСР; від 1992 – соліст Ансамблю МВС України.

В. Романуцький (ЕСУ).

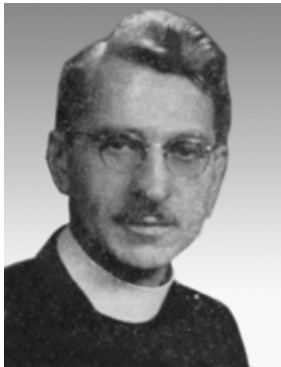
САВЧУК

Олександр Петрович (10. 08. 1961, с. Вел. Гаї Терноп. р-ну) – господарник, громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради (від 2006). Закін. Львів. політех. ін-т (1983, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Працював інж. у Рівнен. облшляхбуді (1983–84) і Терноп. тресті “Облміжколгоспшляхбуд” (1985–86). Згодом – інж. з техніки безпеки Терноп. “Облрембудтресту”. 1991–94 – інж. з охорони праці упр. житл.-комунал. госп-ва Терноп. ОДА. Від 1994 – держ. інспектор із охорони праці Тер. упр. Держнаглядохоронпраці України в Терноп. обл.

О. Дацко.

САВЧУК

Семен-Володимир Матвійович (псевд. – Матейв Семен, Т. Єсчик; 14. 02. 1895, с. Вовківці,

нині Боршів. р-ну – 28. 10. 1983, м. Вінніпег, Канада) – церковний і громадський діяч, публіцист, редактор. Шевченків. медаль КУК, 3 військ. відзнаки. Почес. д-р богослов'я Колегії Св. Андрея (1950), почес. президент КУК (1980), почес. чл. Союзу

українців-самостійників та ін. Від 1898 – в Канаді. Навчався у Саскачеван. ун-ті, духов. семінарії. Від 1920 – 1-й священник УГПЦ Канади на парафіях міст Канора, Ст. Джулієн і Саскатун (1920–24), настоятель собору у Вінніпезі (1924–32), у роки 2-ї світ. війни – капелан Канад. армії. Адміністратор (1922–31) та голова президії консисторії (1955–63). У Вінніпезі – орг-тор і ректор Укр. духов. семінарії (1932–45) та Колегії св. Андрея (засн. 1946), в якій – проф. і принципал (1952–55), дир. (до 1969). Чл. ексекютиви Світ. конгресу вільн. українців.

Співзасн. Союзу укр. самостійників, 1-й провідник і капелан СУМ Канади. 1940–56 – заст. президента КУК, Президент Канад. прес. клубу. Засн. і 1-й ред. ж. “Православний вісник” (1924–43) та “Новий літопис”, голова видавн. спілки “Тризуб” (1972–80). Автор статей, поезій, оповідань, драм. творів, наук. праць, зокрема “Історія Української Греко-Православної Церкви в Канаді” (1985).

Б. Мельничук.

САГАЙДАК

Людмила Петрівна (05. 11. 1983, м. Копичинці Гусятин. р-ну) – спортсменка (біатлон). М. сп. України (2002). Закін.

Ф-т фіз. виховання ТНПУ. Багатораз. чемпіонка України, сріб. призерка зим. Всесвіт. універсиади (2003), призерка чем-тів світу з літн. біатлону (2001, 2002). Чл. зб. команди України. Виступає за ФСТ “Колос”. 1-й тренер – П. Клочко.

Г. Гунтік.

САГАЙДАК

Мирон Іванович (20. 09. 1944, с. Заруддя, нині Зборів. р-ну) – кінорежисер, кінооператор,

методист-педагог кіноаматорів і фотолюбителів, телефоторепортер, художник-аматор. Голова Терноп. рай. об'єдн. т-ва “Прогрес” (1997–2004). Нагороди міжнар. і всеукр. фестивалів. Навчався у Терноп. пед. ін-ті (нині ТНПУ), на кіно-студіях ім. О. Довженка (м. Київ) і “Мосфільм” (нині РФ). Від 1966 – методист у Терноп. обл. клубі кіноаматорів; працював у Терноп. держ. обл. телерадіокомпанії; очолював Терноп. нар. кіностудію ім. Т. Шевченка (від 1990); кер. фотовідеогуртків у Великоглибоч. Будинку школярів. Співзасн. (літописець) Терноп. край. коша Укр. козацтва (1995). Від 1996 – будівничий і дир. *Стецьків Ярослава і Слави історико-мемор.*

музею у с. Вел. Глибочок Терноп. р-ну. Зняв: д/ф – “На щастя, на радість” (1986), “У В’єтнамі” (1987), “Батьківська земля” (1989), “З Майданом у серці” (2005), цикл фольк.-етногр. звичаїв; телефільми – “Степан Будний”, “Перезахоронення Патріарха Й. Сліпого”, “Мое село Заруддя”; фільм-цикл “Козацькому роду нема переводу” (1990–94); низку фоторепортажів для періодики. Автор кн. “Зарваниця” (1993), живопис. тв., у т. ч. ікон, 130 пейзажів.

Б. Мельничук.

САГАЙДАЧНИЙ

Петро Кононович (псевд. П. Коначевич-Сагайдачний; 1898, Бережанщина – 12. 01. 1975, м. Нью-Йорк, США) – журналіст, редактор, видавець, громадський діяч. Від 1909 навчався в г-зії у м. Бережани, де кер. таєм. гуртка “Молода Україна”. Від серпня 1914 – доброволець *Легіону УСС*; ком-р сотні; 1918–20 – в полку Січ. Стрільців під команд. *С. Коновальця* (м. Київ), старшина УГА й Армії УНР. Співорг-тор ОУН, зазнав переслідувань влади. 1934–39 – співред. г. “Новий час” та ін. видань вид-ва “Українська преса” (м. Львів). Ув’язн. у Березі Картузькій (1935). Від 1939 – у Польщі, чл. ред. колегії часопису “Краківські вісті”; чл. Проводу ОУН(м). Від поч. нім.-рад. війни – в м. Харків, де 1941–42 – ред. щоденника “Нова Україна”. Від 1945 – в Австрії (м. Зальцбург); 1945–49 співпрац. із літ. тижневиком “Нові дні”, ред. часопис “Останні новини”. 1950 емігр. до США. В Нью-Йорку засн. влас. вид-во, ред. тижневика “Сім минулих днів” та укр. ж. “Новий світ” (1950–59). Працював у канцелярії Укр. конгрес. ком-ту Америки, діяльний у Братстві УСС. Чл.-засн. Союзу укр. журналістів Америки, чл. його гол. управи.

**Н. Волинєць, Б. Головин,
П. Гуцал, Л. Щербак.**

САГАЛЬ

Йосип Йосипович (22. 08. 1946, с. Козівка, нині Терноп. р-ну) – співак (тенор), педагог. Засл. прац. культури України (1991). Премії *конкурсу ім. С. Крушельницької* (1988, 1991), *ім. Братів Богдана і Левка Лепких* (1998), міжнар. і респ. конкурсів вокалістів. “Людина року” (2003, Тернопіль). Закін. Теробовлян. культ.-освіт. уч-ще (1967, нині вище уч-ще культури). Соліст Буковин. ансамблю пісні й танцю (1967–68, м. Чернівці), Терноп. обл. філармонії (1968–74). 1974–77 – кер. естрад. ансамблю Буд. культури “Будівельник”, від 1977 – кер. чол. ансам-

блю, соліст оркестру нар. інструментів і хор. капели “Комбайнобудівник” Буд. культури ВО “Тернопільський комбайновий завод”. Від 1993 – викл.-ілюстратор відділу концертмейст. класу Терноп. муз. уч-ща, 1994 – соліст “*Оркестри волі*”. У репертуарі – арії з опер та оперет, романси; укр., рос., італ. нар. пісні; твори місц. авторів. У дуєті з *Р. Бойком* – перші на Тернопільщині профес. виконавці пісень УСС і УПА. Співзасн. і співорг-тор Т-ва митців Тернопільщини “Боян” (1993) і спорт.-мист. духов. центру “Моя Україна” (2003). Із мист. колективами гастролював в Україні й за кордоном.

Л. Щербак.

САГАН

Назар Олексійович (27. 10. 1930, с. Борсуки, нині Лановец. р-ну) – педагог, краснавець. Батько

О. Сагана. Засл. вчитель УРСР (1980), відмінник нар. освіти. Орден Дружби народів (1986), медалі та ін. нагороди. Закін. Кременец. пед. уч-ще (1955, нині обл. гуманіт.-пед. ін-т), істор. ф-т Луцьк пед. ін-ту (1961, нині Волин. ун-т). Інспектор шкіл Великодєдер-

кал. р-ну (1953–1956, нині с. Вел. Дедєркалі належ. до Шумс. р-ну); дир. і учитель у с. Плоске Кременец. р-ну (1956–96), де ініціатор буд-ва приміщення школи, створ. красн. музею (1967, від 1980 – нар.). Автор кн. “Україно моя! Ми бережемо пам’ять про подвиги твоїх героїв” (2004), публікацій у пресі.

Г. Чернихівський.

САГАН

Олександр Назарович (18. 12. 1966, с. Плоске Кременец. р-ну) – вчений-релігієзнавець. Син *Н. Сагана*. Д-р філос. н. (2005). Чл. НСЖУ (2005). Закін. істор. ф-т Київ. пед. ін-ту

(1990, нині нац. ун-т). Ст. н. с., в. о. вченого секр. спец. вченої ради відділ. релігієзнавства Ін-ту філософії НАНУ. Заст. гол. ред. ж. “Релігійна панорама”, чл. редколегій кількох проф. журналів. Від 2005 – радник Президента України. Автор понад 50 наук. праць, у т. ч. 2 монографій; кіносценаріїв.

**А. Гудима, Б. Мельничук,
Г. Черніхівський.**

САДЖІВКА

– село у Монастириському районі. Підпорядк. Горожан. сільраді. До С. приєдн. хутори Лиса і Французи. Розташ. за 18 км від райцентру. Насел. 142 особи (2007). Перша писем. згадка – 1905. Діє торг. заклад.

Н. Новосядла, Б. Хаварівський.

САДЖІВКІ

– село в Гусятинському районі. Центр сільради. При С. є х. Буда. Розташ. за 30 км від райцентру і 14 км від найбл. залізн. ст. Гримайлів. Насел. 430 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1648. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є церква св. Димитрія (1911 та 1998, обидві – мур.), “фігура” Матері Божої (1992). Спорудж. пам’ятники полеглим партизанам-ковпаківцям (1967), діячам ОУН і воякам УПА (1992), воїнам-односельцям (1994, скульп. *І. Мулярчук*), встановл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини, насип. символ. могили УСС (1990). Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку. У С. народ. Герой соц. праці *Ю. Лендюк*, реліг. і громад.-політ. діяч *С. Мохнацький*.

М. Мохнацька, В. Уніят.

САДКІ

– село у Заліщицькому районі. Центр сільради. Розташ. на пр. березі р. Джурин, за 42 км від райцентру і 14 км від найбл. залізн. ст. Товсте. Насел. 1025 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1469. Діяли т-ва “Просвіта”, “Луг”, “Січ”, “Сільський господар”, “Союз українок”, кооператива. Є церква Воскресіння Христового (1715, кам.), 4 каплиці. Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1965), встановл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини. Працюють ЗОШ 1–3 ступ., клуб, б-ка,

ФАП, відділ. зв’язку, торг. заклади. У С. народ. громад.-політ. діяч *М. Дорожинський*, співаки *Петро і Павло Приймаки*.

В. Дем’янів.

САДКІ

– село в Шумському районі. Центр сільради. До С. приєдн. х. Перетік. Розташ. за 10 км від райцентру і 19 км від найбл. залізн. ст. Лепесівка. Насел. 533 особи (2007). Перша писем. згадка – 1561. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є церква Івана Богослова (1910, мур.). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1968). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, торг. заклад. Пobl. С. виявл. археол. пам’ятки доби неоліту та рим. монету перших століть після Р. Х.

Л. Сирота, Б. Хаварівський.

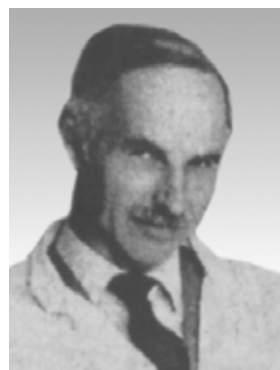
САДОВЕ

– село у Монастириському районі. До 1946 назив. Новосілка. Центр сільради. До С. приєдн. х. Кізя; у зв’язку з пересел. мешканців х. Пужники вивед. з облік. даних. Розташ. на лів. березі р. Коропець, за 16 км від райцентру і 21 км від найбл. залізн. ст. Бучач. Насел. 256 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1469. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва, кооператива. Є церква Різдва Пресв. Богородиці (1992, мур.). Спорудж. пам’ятник Герою Рад. Союзу *А. Кживонь* (1979, скульп. *В. Садовник*). Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад. У С. (х. Пужники) народ. *А. Кживонь*.

Д. Грицина, В. Уніят.

САДІВНИК

Василь Петрович (20. 12. 1934, с. Гордівці, нині Хотин. р-ну Чернів. обл. – 21. 11. 2005,

м. Тернопіль) – скульптор. Чл. НСХУ (1982). Закін. худож.-ремісн. уч-ще у м. Чернівці (1954), Львів. ін-т приклад. і декор. мист-ва (1968, нині нац. акад. мист-в). Від 1968 – у Тернополі, працював у худож.-ви-робн. комбінаті Худож. фонду України.

Творив у галузі станк. і монумент. скульптури, в портрет. жанрі. Учасник виставок у містах Тернопіль, Львів, Київ, Москва (нині РФ). Осн. роботи: скульп. портрети *А. Бобровського* (1980), *А. Кживонь* (1979), *В. Гнатюка* (1987);

пам'ятники – *Б. Лепкому* (1992, с. Крогулець Гусятин. р-ну), *Борцям за волю України* (1996) та *Володимирові Великому* (2001, обидва – м. Ланівці), о. *М. Михалевичу* (освяч. 2001, с. Чернелів-Руський Терноп. р-ну), *чорнобильцям* (м. Тернопіль, парк Нац. відродження); скульп. композиція “*Материнський поклик*” (співавт. із *К. Сікорським*; м. Тернопіль, парк Слави) та ін.

І. Дуда, Г. Івахів.

САДОВСЬКА

Галина Дмитрівна (03. 03. 1948, с. Немиринці, нині Городоц. р-ну Хмельн. обл.) – журналіст, публіцист, літератор. Дружина *К. Сікорського*. Чл. НСЖУ (1975). Засл. журналіст України (1998). Медалі “2000-ліття Різдва Христового”, Всеукр. т-ва “Просвіта” “Будівничий України” (2006), відзнака Терноп. міськ. ради 2-го ступ. (2002). Обл. журналіст. премія ім. М. Костенка (1996), лауреат всеукр. конкурсу “Журналіст року” (1999). “Людина року м. Тернопіль” (2002), “Галицький лицар” у номінації “Політичний діяч року” (2004). Закін. Київ. ун-т (1972, нині нац. ун-т). Працювала у ред. збараз. рай. г. “Колгоспне життя” (1968–73): літпрацівник, зав. відділу, заст. ред. Від 1973 донині – в ред. обл. г. “*Вільне життя*” (м. Тернопіль): власкор, зав. відділу, оглядач, заст. редактора. Чл. правління міськ. орг-ції “Просвіта”. Співавтор кн. “Про себе, про друзів, про час” (1999), “3 пісню на устах” (1999), “А було це так...” (2001), “Два пера – одна любов” (2007), регіон. зб. “Тернопілля”. Ред.-упоряд. кн. *Ю. Красевича* “Свічка в грудях: Статті в пресі. Відгуки. Листування” (1997) та “Від ОУН, УПА до святого престолу: Документальна повість. Публіцистика. Листування” (2001). Автор публікацій на сусп. політ., культурні, духов. теми, інтерв'ю з політиками, діячами культури, представниками укр. діаспори.

Б. Мельничук.

САДОВСЬКА

Стефанія Стефанівна (07. 06. 1888, м. Тернопіль – 20. 01. 1968, с. Краснопуца Бережан. р-ну, похов. у Тернополі) – краснавець, педа-

гог, літератор. Орден “Знак пошани” (1948). Депутат Терноп. міськ. ради (1948). Навчалася в м. Львів у г-зії сестер-василіянок, польс. приват. г-зії, на філос. ф-ті ун-ту (звідки 1910 виключ. за участь у студент. заворушеннях); закін. ун-т у м. Чернівці, де 1912

познайомилася з *О. Кобилянською* і мешкала у неї до 1914; надалі листувалася з нею. Від 1918 учительовала в г-зіях у Тернополі; діяльна у громад. житті. 1940–65 працювала у Терноп. істор.-краєзн. музеї (нині ТОКМ); під час нім. окупації (1941–44) зберегла ряд живопис. полотен західноєвроп. художників 17–18 ст., колекції вишивок, рідкіс. кераміки, старовин. монет та ін. Автор “Щоденника-хроніки” (1914–39), історії Тернополя (зберег. фрагменти), статей із краєзнавства, 1-го нарису з історії Терноп. музею, кн. про Деоклетіана, спогадів та ін. праць. Рукописи й істор.-краєзн. матеріали С. зберіг. у ТОКМ; її творчій спадщині присвяч. публікації *Я. Гайдукевич* та ін. дослідників.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

САДОВСЬКИЙ

Володимир Іванович (псевд. – Домет; 18. 08. 1865, с. Довжанка, нині Терноп. р-ну – 1940, м. Львів) – священник, диригент, музичний діяч і критик. Д-р богослов'я (1898). Чл. “Артистичної комісії”, “Львівського бояна” (1891–93). Закін. г-зію в м. Тернопіль (1887), Львів. духов. семінарію (1891). Священник і диригент хорів у с. Завалів (нині Підгасц. р-ну), м. Збараж (1891–94), хору УГКЦ у м. Відень (до 1901, Австрія); військ. капелан у м. Перемишль (нині Пшемисль, Польща); парох церкви св. Спаса у м. Львів. Папський шамбелян, викл. літургії у Львів. духов. семінарії. Співав на концертах у Тернополі, у т. ч. в дуєті зі *С. Крушельницькою*, 1889–90 – учасник муз.-хор. студент. концертів, які під кер-вом *О. Нижанківського* відбув. у Галичині. Орг-тор і диригент концерт. мандрівок студентів і молоді (1889, 1890; описав у спогадах “Дещо з споминів про перші артистичні прогульки співацькі в Галичині” (1903), укр. нар. хорів на Тернопільщині (1891–94), у Відні (1894–1901), Перемишлі та Львові. Від 1903 виступав як муз. критик. Співорг-тор ви-

дань “Артистичний вісник” (1905), “Ілюстрований музичний календар” (1905–07). Зібрав рідкісну нотно-муз. б-ку з універсал. стародруками. Автор підручника “Загальні науки музики” (1921, незаверш.), обробок укр. нар. пісень для хорів, праць із теорії та історії музики, нарисів про композиторів та ін.

І. Дуда, **П. Медведик**, Б. Пиндус.

САДОВСЬКИЙ

Микола Карпович (справж. Тобілевич; 01 (13). 12. 1856, с. Кам'яно-Костувате, нині Братс. р-ну Миколаїв. обл. – 07. 02. 1933, м. Київ) – актор, режисер, театральний діяч, письменник. Брат І. Карпенка-Карого, М. Садовської, П. Саксаганського. 1905–06 – дир. і реж. театру т-ва “Руська бесіда” в м. Львів, із яким гастролював у Галичині, зокрема на Тернопільщині: в містах Заліщики, Скалат (нині Підволочис. р-ну), Чортків, м-ку Товсте (нині смт Заліщик. р-ну). Перед від'їздом до м. Київ 1906 С. поставив у Тернополі п'єсу “Батькова казка” І. Карпенка-Карого (зал “*Мицанського братства*”); під час перебування в місті зупинявся у готелі “Подільський” (згодом – “Україна”, нині культур.-діловий центр міста). Навесні 1919 театр гастролював у Тернополі (травень) та ін. насел. пунктах краю. У театрі С. дебютував *Лесь Курбас*, грали *В. Авраменко*, *М. Авсюкевич-Березовська*, *Г. Березовський*, *П. Карабінович* та ін. 1921–23 С. очолював Руськ. театр т-ва “Промісвіта” в м. Ужгород (нині Закарп. обл.); 1926–32 – у різних театр. трупах.

Б. Пиндус, Л. Щербак.

САДОВСЬКИЙ

Никифор-Еміліян (1884, м. Тернопіль – 05., за ін. даними 11., 16. 03. 1935, там само) – педагог, математик, діяч культури. Дійс. чл. НТШ (1922). Закін. Львів ун-т (1906). У Тернополі: 1906–09 – викл. польс.-укр. г-зії, від 1909 – вчитель 2-ї польс. г-зії; під час 1-ї світ. війни – офіцер артилерії, 1915 потрапив у рос. полон. Після повернення – проф. 2-ї Терноп. г-зії, 1930–31 – викл. в Терноп. г-зії “Рідна школа”. Автор наук. праць із фізики і математики, підручника “Курс алгебри з задачками” (1917). Співзасн. у Тернополі філії Вищого муз. ін-ту ім. М. Лисенка.

Г. Возняк, І. Дуда, Б. Пиндус.

САСНКО

Михайло Григорович (21. 11. 1945, с. Сподахи Немирів. р-ну Вінн. обл.) – вчений-економіст, громадський діяч, літератор. Канд. екон. н. (2001), доц. (2002). Закін. Копичинец. технікум бух. обліку (1965, Гусятин. р-н), Львів. с.-г. ін-т (1971, нині аграр. ун-т). Працював заст., гол. бух., заст. голови правління колгоспу “Колос” Гусятин. р-ну; 1970–91 – на комсомол. і парт. роботі в Гусятин. та Збараз. р-нах, м. Тернопіль; від 1992 – дир. МП “Яворина” Збараз. р-ну; 1995 – кер. Збараз. філії банку “Аваль”. Від 1998 – у ТАНГ (нині ТНЕУ); викл., заст. зав. каф. економіки АПК, заст. дир. ін-ту аграр. бізнесу, 2002 – вчений секр. Терноп. ін-ту агропром. вироб-ва УААН. Автор 60 наук. і наук.-метод. праць; зб. гумору “І сміх, і гірх”; поезій “Осінній сум” (обидві – 2002); “Дорога до тебе”, “В Медоборах ми рвали суніці” (обидві – 2005).

Б. Мельничук, М. Ониськів.

САКОВИЧ

Христофор (1833, с. Святець, нині Теофіпол. р-ну Хмельн. обл. – 15. 02. 1897, с. Радочини, нині Кременчуц. р-ну Полтав. обл.) – священнослужитель. Золотий наперс. хрест (нагорода Св. Синоду). Закін. Волин. духов. семінарію. 1873–79 – вчитель у нар. уч-щі в с. Бриків (нині Шумс. р-ну). 1879 прийняв священство; настоятель Свято-Георгіїв. церкви в цьому селі. Від 1886 – монах у Почаїв. лаврі, згодом – в ін. духов. закладах. Опікувався дітьми-сиротами. Автор твору на морал.-етич. теми “Хресна пісня”.

Г. Галькевич.

САКРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

(від лат. sacer – священний) – мистецьки виконані, релігійно санкціоновані споруди, речі, стародруки чи рукописи, ікони, знаки-символи в літургійному контексті. Сакрал. предмети мають реліг. зміст, виражають Божу присутність та є місцем Божої дії (див. *Ікона*, *Іконостас*, *Іконостас Озернянський*). Арх. споруди реліг. культу відзначаються досконалими естет. елементами, що впливають на віруючих і формують у них реліг. почуття (див. *Архітектура Тернопільщини сакральна*, *Стінопис церковний на*

Тернопільщині). 2002 при Комісії сакрал. мист-ва Терноп.-Зборів. єпархії (секр. Р. Зілінко) почали формувати збірку пам'яток С. м., що вийшли з літург. вжитку. Для їх відновл. створ. реставрац. майстерню (кер. А. Чернець). Окрім консервації та реставрації творів С. м. зі збірки, майстерня здійснює реставрац. роботи в храмах. 2006 у м. Тернопіль вид. буклет "Сакральне мистецтво зі збірки Тернопільсько-Зборівської єпархії УГКЦ".

І. Дем'янова.

САЛЄВИЧ

Іван Миколайович (06. 08. 1960, с. Костільники, нині Виноградне Заліщиц. р-ну) – скульптор, художник. Чл. НСХУ (1990). Закін.

Вижниц. уч-ще прикл. мист-ва Чернів. обл., (1981, нині коледж декор.-приклад. мист-ва), вище худож.-промисл. уч-ще у м. Москва (1987, нині РФ). Від 1987 – в м. Чернівці. Працює в галузях станк. скульптури,

твори виконує у металопластику, кераміці, бронзі, дереві, камені, у станк. графіці – в техніках монотипій, пастелі, акварелі, олій. живописі, в зміш. техніці, створює інсталяції. Учасник всеукр. та міжнар. виставок; персон. – у містах Чернівці (1988), Кам'янець-Подільський (Хмельниць. обл., 2004). Твори зберіг. у музеях та приват. колекціях в Україні й за кордоном.

Т. Гринівський, В. Олійник, О. Тракало.

САЛТИКОВА

Лідія Микитівна (14. 08. 1918, м. Бендери, нині Бендер, Молдова – 30. 08. 1984, м. Тернопіль) – вчений у галузі медицини,

педагог. Д-р мед. н., проф. (1973). Орден Черв. зірки, 7 медалей за участь у нім.-рад. війні; відмінник охорони здоров'я СРСР (1970). Закін. мед. ін-т у м. Москва (1941, нині РФ). 1941–44 – лікар на фронті. 1944–62

працювала у Таджиц. мед. ін-ті (м. Душанбе). Від 1962 – у Терноп. мед. ін-ті (нині ТДМУ): доц., від 1970 – зав. каф. травматології, ортопедії і військ.-польової хірургії. Автор бл. 100 наук. праць, 10 рац. пропозицій.

О. Єдинак, Г. Івахів.

САМБОРСЬКИЙ

Кирило Микитович (07. 01. 1899, с. Кривчик, нині Збараз. р-ну – 08. 10. 1972, м. Київ) – військовик. Один із трьох уродженців Тернопільщини, яким під час 2-ї світ. війни присвоїли звання генерал-майора. Ордени Леніна, Вітчизн. війни 1-го ступ. (1943), ін. бой. нагороди. Серпень 1918 – травень 1919 – босць партизан. загону, який діяв у Вишнівець. волості (нині смт Вишнівець належ. до Збараз. р-ну). В червні 1919 біля м. Кременець С. із загonom перейшов у 1-у укр. рад. дивізію; ком-р сотні розвідників, згодом – артдивізіону. Викладав у артилер. школі в м. Вінниця. Відзначився у рад.-фін. війні, Сталінград. битві, боях за Білорусію; ком-р дивізії резерву Верхов. гол. командування. Подання С. до звання Героя Рад. Союзу анулюв. через те, що його рідні брати воювали в УПА.

А. Пасько.

САМБУЛЬСЬКИЙ

Михайло Васильович (11. 04. 1940, с. Надорожнів Бережан. р-ну) – господарник, книго-

видавець. Засл. прац. пром-сті України (1996). Почес. грамоти ВР (1990) і КМ України (2000). Закін. у м. Львів поліграф. технікум (1961) та поліграф. ін-т (1969, нині акад. друкарства). 1961–69 працював у рай. друкарні в м. Вільнянськ Запоріж. обл. У м. Київ: від 1969 – нач. цеху, дир., ген. дир. ф-ки друк. реклами респ. ВО "Поліграфкнига", від 1995 – ген. дир. цього ВО. 2002–05 – голова правління ВАТ "Поліграфкнига".

В. Барна.

САМЕЦЬ

– річка в Підволочиському районі. Права притока р. Збруч (бас. р. Дністер). Довж. 24 км, пл. бас. 150 км². Поч. з джерел у с. Хмельська цього ж р-ну. Долина трапецієподібна, глиб. у пониззі 20–30 м, шир. 600–700 м. Заплава завширшки 300–400 м. Річище у верхів'ї злегка

звивисте, у нижчій ч. спрямлене; шир. 5–6 м, глиб. на плесах – до 0,5–0,6 м. Похил річки – 2,5 м/км. Живлення міш., переважно снігове. Замерзає в грудні, скресає у березні; зарегульована ставками. Воду використ. для госп. потреб.

Й. Свинко.

САМОКІШИН

Роман Іванович (28. 03. 1885, с. Печеніжин, нині Коломий. р-ну Івано-Фр. обл. – 26. 10. 1971, с. Микитинці, нині належ. до м. Івано-Франківськ) – військовик, актор. Полковник Армії УНР (1918). Під час 1-ї світ. війни – в австр. армії; потрапив у рос. полон. 1915–17 – актор “Товариства українських артистів під орудою І. Мар’яненка” та “Товариства українських артистів...”. 1917 – учасник українізації цар. військ. частин і створення підрозділів Вільного козацтва на Катеринославщині (нині Дніпроп. обл.) та Херсонщині. Від 1918 – ком-р полку *Армії УНР*. 31 грудня того ж року полк під орудою С. розгромив об’єдн. сили більшовиц. повстан. загонів та війська під команд. Н. Махна, визволив м. Катеринослав де віднов. владу Директорії. В лютому–березні 1919 біля м. Бірзула (нині Котовськ) вів бої з більшовиц. партизан. загонами за залізницю Київ–Одеса. Після хвороби на тиф повернувся в травні 1919 додому; 1932 оселився з родиною побли. с. Торське (нині Заліщиц. р-ну). Проживав наприкін. 1940-х і 1950-і на Станіславщині (нині Івано-Фр. обл.), 1962–71 – у м. Тернопіль.

Б. Головин, Л. Никифорів.

САМОЛУСКІВЦІ

– село в Гусятинському районі. Центр сільради. Розташ. на берегах р. Тайна, за 14 км від райцентру і найбл. заліз. ст. Гусятин. Насел. 1023 особи (2007). Перша писем. згадка – 1547 як Сулківці. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва, кооператива. Є костюл (19 ст.), церква св. Димитрія (1889), капличка Небесної заступниці (мур., реставр. 1995), 4 “фігури”. Спорудж. пам’ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1965) та “Всім, хто загинув у роки лихоліття 1939–1953” (1993), встановл. пам’ят. хрест на пам’ять про померлих від чуми (1896), на-

сип. символ. могилу УСС (1991). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, дошк. заклад, крохмал. з-д. У С. народ. д-р мед. н., проф. Л. Голик.

П. Гуцал, В. Уніят.

САМОСІЛ

передгірний (*Teucrium praemontanum Klok*), **подільський** (*podolicum*) – регіонально рідкісні багаторічні рослини родини Губоцвіті (*Lamiaceae*). Внес. до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. (рішення Терноп. обл. ради № 64 від 11. 11. 2002). В обл. трапл. рідко. Під охороною – у природ. заповіднику “Медобори” та його філії “Кременецькі гори”.

Г. Синиця.

“САМОСТІЙНИК”

– масова газета. Вид. обл. пров. ОУН Тернопільщини в період нім.-фашист. окупації. Ред. В. Хомин, вих. у друкарні ім. Д. Мирона; по 6 стор. вел. формату: 1943 – № 1 від 23 грудня; 1944 – № 2 від 6 січня, № 3 – від 22–29 січня.

Б. Мельничук.

САМПІРА

Степан Михайлович (12. 12. 1897, с. Прошова, нині Терноп. р-ну – 08. 05. 1976, там само) – священник, церковний діяч. Д-р богослов’я. Крилошанин митропол. капітули. Студіював у Львів. духов. семінарії. 1926 рукопклад. у сан священника, прийняв целібат. Студіював у закордон. катол. ун-тах. У м. Львів: проф. богослов. акад., префект духов. семінарії. Від 1939 – парох у Яворів. р-ні Львів. обл. Під час нім. окупації працював у Львів. акад. і духов. семінарії. 11 квітня 1945 заарешт. з ін. владиками і Митрополитом *Й. Слітим*; ув’язн. у концтаборах у Читин. обл. (нині РФ) та ін. місцевостях СРСР. Звільн. 1964, мешкав у рідної сестри в Прошові. Підпільно займався душпастир. діяльністю. 1968 склав навч. програму для підпіль. духов. семінарії у Тернополі. Автор статей і наук. праць із богослов’я. 1996 у Прошові відкр. пам’ятник С.

Б. Головин.

САМЧУК

Віра Григорівна (07. 01. 1947, с. Зелений Гай, нині Заліщиц. р-ну) – актриса. Засл. арт. України (1997). Закін. муз. уч-ще в м. Тернопіль (1967, клас бандури), актор. відділ. Харків. ін-ту мист-в (1972). Працювала вчителем музики у містах Збараж, смт (нині м.) Шумськ, гра-ла в Шумс. нар. театрі. Від 1972 – в Терноп. обл. муз.-драм. (нині акад. обл. драм.) театрі. Ролі: Маруся Чурай (“Дівчина з легенди” *Л. За-*

бапти), Мати-Україна ("Гетьман Дорошенко" Л. Старицької-Черняхівської), Валя ("Іркутська історія" О. Арбузова), Софія ("Безталанна" І. Карпенка-Карого) та ін.; в операх: Мірабелла ("Циганський барон" Й. Штрауса), Гелен ("Гуцулка Ксеня" Я. Барнича) та ін. Як читець худож. слова виступає з Л. Изотовою з літ.-муз. композиціями: "Пісню людям віддала – серце вам лишила" (про С. Крушельницьку), "Твої листи пахнуть зов'язими трояндами" (за поезією Лесі Українки), "Славетні жінки України" (2005) та ін.

Л. Щербак.

САМЧУК

Улас Олексійович (20. 02. 1905, с. Дермань, нині Здолбунів. р-ну Рівнен. обл. – 09. 07. 1987,

м. Торонто, Канада) – письменник, публіцист, редактор, громадсько-політичний діяч. Шевченків. медалі НТШ (1965, срібна), КУК (1981). Літ. премія за кращу книгу року (1933; роман "Куди тече та річка" – 1-а ч. трилогії "Волинь"). 1913 родина переїхала до с. Тилявка, нині Шумс. р-ну. Навчався тут і в Дермані у школах, згодом – у Кременец. укр. г-зії (1920–27), де належ. до підпіл. гуртка, що випускав рукопис. ж. "Юнацтво". 1927 емігр. до Німеччини, потім до Чехії. Студював в ун-ті у м. Бреслау (нині Вроцлав, Польща), УВУ в м. Прага (Чехія). 1938–39 – репортер на Закарпатті. 1941–42 – ред. г. "Волинь" (м. Рівне). 22 березня 1942 С. заарешт. гестапо; згодом звільн. із в'язниці та з посади. Часто відвідував Дермань, Тилявку, м. Кременець. 1943–44 працював у м. Городок, нині Львів. обл. У липні 1944 виїхав до Німеччини, перебував у таборах для переміщ. осіб. 1945 – кер. літ.-мист. об'єдн. письменників-емігрантів на емігр. "Мистецький Український Рух". 1948 пе-

реїхав до м. Торонто. Ініціатор створ. Об'єдн. укр. письменників "Слово", чл. ред. колегії одноймен. збірника. Автор трилогії "Волинь" (1932, 1936, 1937), що була висун. на Нобелів. премію, "Ост" (1948, 1957, 1982), романів "Марія" (1934, в Україні після смерті автора вперше опубл. 1991 ж. "Тернопіль"), "Юність Василя Шеремети" (1947, перевид. в Україні 2005), "Чого не гоїть огонь" (1956, перевид. в Україні 1994), "На білому коні" (1956; ж. "Дзвін", 1993, № 1–2) і "На коні вороному" (1974) та ін. В Україні окр. виданнями опубл. "Марія" (1991) та роман-епоса "Волинь" (1993), у вид-ві "Джурра" (м. Тернопіль) – "Морозів хутір" (1-й том трилогії "Ост", 2005), "Темнота" (2-й том цієї трилогії, 2006). У Торонто 1987–93 діяв музей-архів письменника. Мемор. таблиці: на батьків. хаті у Тилявці (1992), приміщ. школи (там само), буд. у м. Рівне, де розташ. ред. г. "Волинь", приміщ. Кременец. укр. г-зії (всі – 1993) і на буд. у Кременці, де С. мешкав 1921–27 (1995). Його іменем назв. вулиці у Кременці, Тилявці. Музеї С. відкр. у Тилявці (1993), Дермані (1995). 1999 у м. Тернопіль засн. літ. премія ім. У. Самчука. 2005: встановл. пам'ятники С. у містах Рівне, Здолбунів Рівнен. обл., погруддя у Тилявці; відкрито світлицю-музей у Кременец. ліцеї, якому присв. ім'я С.; вид. тв. письменника і кн. Г. Черняхівського "Улас Самчук: Сторінки біографії"; "Укрпошта" вигот. худож. пошт. конверт (ілюстрація до роману "Марія") з маркою (портрет С.).

Г. Черняхівський.

САНДІГА

Юрій Григорович (16. 07. 1949, м. Заліщики) – художник. Чл. НСХУ (1992). Закін. Вижищ. уч-ще приклад. мист-ва (Чернів. обл., 1975, нині коледж декор.-приклад. мист-ва). Проживає у м. Чернівці. Працює у галузі декор.-приклад. мист-ва (худож. обробка дерева). Осн. тв.: декор. рельєфи, парк. композиції, скульптури мал. форм.

Б. Мельничук.

САНДІЙ

Микола Григорович (17. 02. 1954, с. Ванжулів Лановец. р-ну) – педагог, громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради (від 2006), Лановец. рай. ради (2002–06). Закін. Бродів. пед. уч-ще Львів. обл. (1973) і Терноп. пед. ін-т (1984, нині ТНПУ). Працював учителем в Обертин. СШ Коломий. р-ну Івано-Фр. обл. й Лановец. СШ № 1, регіон. менеджером Іспан. фірми "Інагросса", від 2001 – регіон. менеджер фірми "Тайм", від квітня 2007 – ген. дир. ТОВ "Агро Колос Л" у м. Ланівці. Від 2002 очолює гро-

мад. орг-цію “Інтелектуальний форум – Україна 21 ст.”, 2002–06 – очол. ТОО партії “Єдина Україна”.

О. Дацко.

САНДУЛІЯК

Марія Григорівна (21. 09. 1981, м. Тернопіль) – спортсменка (велоспорт). М. сп. України з велоспорту (1997) і маунтінбайку (2003). Закін. ф-т фіз. виховання Терноп. пед. ун-ту (2003, нині ТНПУ). Переможець першості України (1999); учасниця чем-ту світу в м. Тревизо (Італія).

В. Ігнатенко.

САПАНІВ

– село у Кременецькому районі. Центр сільради. До С. приєдн. хутори Борячок, Жиравка і Сапанівська Хомівка. Розташ. на лів. березі р. Іква, за 5 км від райцентру і найбл. заліз. ст. Кременець. Насел. 1636 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1545. Під час 1-ї світ. війни спалене. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва, кооператива. Є церква св. Покрови (1993, мур.). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1975), встановл. пам’ят. хрест на честь закін. 1-ї світ. війни. Працюють ЗОШ 1–3 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, торг. заклад. У С. народ. реліг. діяч, публіцист *Ю. Красевич*, д-р істор. н., проф. *В. Плисюк*. Пobl. села виявл. археол. пам’ятки доби мезоліту і неоліту.

М. Бігус, А. Лещук.

САПЕГА (САПЕГА, САПІГА)

Адам (Sapiega Adam; 1828 – 1903; м. н. і см. невід.) – польський князь, політичний діяч. Батько *Л. Сапегу*. Посол Галиц. сейму (1883). Почес. громадянин м. Тернопіль. 1886 познайомився з *О. Барвінським*, за його посередництва встановив контакти з *О. Кониським* та діячами Київ. “Громади”. Ці контакти, що тривали протягом кількох років, 1890 привели до польс.-укр. угоди. Австр. уряд підтримував добрі стосунки зі С., завдяки його авторитету надіючись на союзництво поляків і українців у випадку війни з Росією. Його сином – Адамові польс. політики пропонували очолити УГКЦ, а Леонові, який володів маєтком у с. Більче-Золоте (нині Борщів. р-ну), австр. уряд готував корону Київ. королівства, яке в перспективі мало бути утворене на теренах України після перемоги Австрії у війні з Росією.

Б. Петраш, І. Чорновол.

САПЕГА

Леон Адамович (Sapiega Leon; 14. 08. 1856, м. Париж, Франція – 08. 02. 1893, с. Більче-Золоте, нині Борщів. р-ну) – польський земле-

власник, ініціатор і меценат археологічних досліджень на Тернопільщині. Син *А. Сапегу*. Чл. Антропол. комісії АН у м. Краків (Польща). Проживав у своєму маєтку в Більче-Золотому, куди 1889 запросив для розкопок *Г. Оссовського*.

Автор ідеї комплексу досліджень печери *Вертеба* (намагався сам вивчити лабіринт), від 1890 фінанс. і матеріал. забезп. ці роботи. Завдяки сприянню і коштам С. 1892 у м. Прага (Чехія) видрук. план печери (автор *Г. Оссовський*). Помер від тифу. 1904 згідно з угодою дружини С. і Краків. АН до Польщі вивезли багато археол. знахідок із Вертеби. У колекції трипл. матеріалів Краків. археол. музею зберіг. 35 тис. експонатів – знахідок із Вертеби: фрагменти кераміки, понад 300 посудин, 120 антропоморф. та зооморф. глин. фігурок (цілих і фрагмент.), більше 60 ін. глин. виробів, бл. 200 виробів із кості та рогу, 300 крем’ян. і кам’ян. виробів тощо.

М. Сохацький.

САПЕЛЯК

Степан Євстахійович (26. 03. 1951; за паспорт. даними – 1952; с. Росохач Чортків. р-ну) – письменник, публіцист,

літературознавець, громадський діяч. Чл. НСПУ (1991), міжнар. ПЕН-клубу (1992), Укр. Гельсін. спілки (1987). Орден “За заслуги” 3-го ступ. (2005). *Нац. премія ім. Т. Шевченка* (1993), *літ.-мист. премія ім. Братів Богдана і Левка*

Летких (1995), *літ. премія ім. В. Свідзинського* (2002). Від 1969 навчався на філол. ф-ті Львів. ун-ту (нині нац. ун-т); 1973 виключ. із ВНЗ, перебував під слідством як учасник молодіж. підпіл. групи, яка вночі 22 січня 1973 на честь річниці *Акту Злуки УНР і ЗУНР* розклеїла в м. Чортків антирад. листівки і вивіс. жовто-блакит. прапори. Засудж. на майже 10 р. позбавл.

волі; до 1981 перебував в ув'язненні й на засланнях у містах Перм і Владимир, на Колимі та в Хабаров. краї (всі нині – РФ). Потім насильно спровадж. до Сх. України (Харків. обл.). Реабіліт. 1991. Нині мешкає в м. Харків. 1989–93 стажувався на філол.-філос. ф-ті УВУ в м. Мюнхен (Німеччина). Співфундатор Укр. асоц. незалеж. творчої інтелігенції (1986). Від 1987 – чл. ред. колегії “Українського вісника”, до 1988 – співред. незалеж. позацензур. часопису “Кафедра” у м. Львів, від 1989 – відп. ред. за подальші випуски цього часопису в Харкові; від 1993 – заст. ред. ж. “Основа” (м. Київ). Від 2006 – проф.-викл. сучас. літ-ри Харків. акад. культури. Автор зб. поезій “День молодого листа” (Бельгія, 1978; нім.), “Несе Амур холодну воду” (ФРН, 1987), “Без шаблі і Вітчизни” (Канада), “З гіркотою в камені” (США, обидві – 1989), “Відлуння вілілих стрוף” (Канада, 1990) та ін., кн. спогадів “Хроніки дисидентські від головосіку” (2003); літературозн. та мистецтвозн. праць, публікацій у багатьох укр. і закордон. часописах, у т. ч. ж. “Тернопіль”, г. “Русалка Дністрова”. Перша зб. в Україні – “Тривалий рваний зойк” (К., 1991). Неоднораз. відвідував Тернопільщину.

Б. Мельничук.

САПОВА

– село у Тербовлянському районі. Підпорядк. Зарваниц. сільраді. До С. приєдн. х. Поліскоки. Розташ. на берегах р. Стрипа, за 41 км від райцентру і 23 км від найбл. залізн. ст. Бучач. Насел. 152 особи (2007). Перша писем. згадка – 1439. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва, кооператива. Встановл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини (відновл. 1992). Працює б-ка. У С. народ. громад.-політ. діяч *Я. Говда*.

Б. Хаварівський.

САПОГІВ

– село у Борщівському районі. Центр сільради. Розташ. на берегах р. Циганка, за 12 км від райцентру і 8 км від найбл. залізн. ст. Вовківці–Турильче. Насел. 826 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1428. 1704 у С. діяв загін опришків під проводом Пискливого. Діяли “Просвіта”, “Луг”, “Сільський господар” та ін. т-ва, кооператива. Є церква св. Миколая (1777, реставр. 1989). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1990), насип. символ. могилу УСС (1991), могилу на місці перепохов. вояків УПА (1993). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, з-д мінерал. води, торг. заклад. У С. народ. драматург, прозаїк, журналіст *І. Чолган*, душпастирював фольк-

Церква св. Миколая.

лорист *о. І. Ляторовський*, перебували фольклористки сестри *Л. і М. Ляторовські*, громадська діячка *А. Фігус-Ралько*. У С. зберег. унікал. зразки давн. нар. вишивки. У С. – вхід до гіпс. печери Ювілейна. Побл. С. виявл. археол. пам’ятки скіф. часів, є *Сапогів. ботан. заказник*, зростають *Сапогів. буки*.

Б. Мельничук, В. Уніят.

САПОГІВСЬКИЙ

– ботанічний заказник місцевого значення. Розташ. побл. с. Сапогів Борщів. р-ну, в кв. 64, вид. 3–5, кв. 65 вид. 2–4 Борщів. лісництва Чортків. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Турильче”. Створ. відповідно до рішення виконкому Терноп. обл. ради № 360 від 22. 07. 1977. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 30,8 га. Під охороною – ділянка граб. лісу, де куртинами зростає шафран Гейфеля, занес. до Черв. книги України.

І. Леньків.

САПОГІВСЬКІ БУКИ

– вікові дерева, ботанічна пам’ятка природи місцевого значення. Зростають побл. с. Сапогів Борщів. р-ну, в кв. 65, вид. 24 Борщів. лісництва Чортків. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Сапогів”. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 645 від 13. 12. 1971. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 2,8 га. Під охороною – 15 дерев бука ліс. віком понад 110–150 р. і діам. 55–85 см, що мають наук., пізнав. та госп. цінність.

І. Леньків.

САПУЖАК

Ярослав Станіславович (01. 01. 1931, с. Кальне Зборів. р-ну – 15. 10. 2004, м. Львів) – вчений у галузі геофізики. Д-р фіз.-матем. н. (1987), проф. Акад. Нафтогаз. акад. України (1993). Дійс. чл., голова комісії фізики Землі

НТШ (від 1998). Закін. Львів. політех. ін-т (1953, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Працював у Зх.-Укр. геофіз. конторі. 1966–72 – вчений секр. Львів. філіалу Ін-ту геофізики НАНУ, а від 1972 – ст. н. с. Львів. філіалу Ін-ту матем. фізики НАНУ (від 1978 – Ін-т приклад. проблем механіки і математики НАНУ). 1991–2002 очол. Карпат. відділ. Ін-ту геофізики НАНУ. Сприяв зростанню наук. потенціалу, розвитку фундамент. і приклад. геофізики у зх. регіоні України. Автор понад 200 наук. праць. Сподвижник відродження НТШ у Львові; від 1990 – голова комісії фізики Землі цього т-ва, чл. ред. колегії кількох томів “Праць НТШ”, багатьох наук. часописів.

Б. Головин, Д. Макаренко (ЕСУ).

САРАМАҐА

Богдан Павлович (01. 04. 1905, м. Тернопіль – 12. 04. 1975, м. Детройт, шт. Мічиган, США) – музикант, композитор, диригент, театральний режисер, педагог. Чоловік *Н. Сарамати*. Чл. СК УРСР (1940). Навчався в Тернополі у г-зі та в муз. школі. На поч. 1920-х створив у Тернополі мандрівну театр. трупу. Від 1923 – оркестрант, 1925 – диригент театру т-ва “Руська бесіда” (м. Львів, кер. *Й. Стадник*). Водночас удосконалював гру на скрипці у Львів. вищому муз. ін-ті (закін. 1927, нині нац. муз. акад.). Від 1928 – в театрі ім. І. Тобілевича (м. Станіслав, нині Івано-Франківськ). 1932–39 – орг-тор і кер. “Театру ревію та оперети”, в якому на запрошення С. грали *І. Коссакова, І. Рубчак*, від 1934 – *Я. Геляс*. 1939 – співорг-тор *Терноп. укр. держ. драм. театру ім. І. Франка*, в якому до 1944 – муз. кер. і диригент хору. В березні 1944 С. з трупою виїхав на Захід. Від 1947 – концертмейстер у театрі “Швебіше Ляндесбюне” (Німеччина). 1950 емігр. до США (м. Детройт), де працював на ф-ці, згодом – вчитель в укр. школах, орг-тор симфон. оркестру, викл. в Укр. муз. ін-ті, від 1961 – в Укр. вищій муз. школі, водночас – диригент хорів. Автор понад 50 оркестр. творів, музики до п’єс “Украдене щастя” *І. Франка* і “Загибель ескадри” *О. Корнійчука*, оперет “Сади цвітуть” та “Королева балю у Ворохті”, бл. 40 пісень, 2-х

кантат для дит. хорів, 4-х квітетів, обробок 10 пісень УПА та ін творів. Поставив: п’єси “Шельменко-денщик” *Г. Квітки-Основ’яненка*, “Пошились у дурні” *М. Кропивницького* та ін.; опери “Ріголетто” *Дж. Верді*, “Кармен” *Ж. Бізе*, “Севільський цирульник” *Дж. Россіні*, “Наталка Полтавка” *М. Лисенка* та ін.; оперети “Жайворонок” *Ф. Легара*, “Циганський барон” *Й. Штрауса* й ін., кілька ревію, власні інсценізації.

Б. Мельничук, Б. Пиндус, Л. Щербак.

САРАМАҐА

Наталія Теодорівна (з дому – Костів; р. і м. н. невід. – р. см. невід., найімовір. м. Детройт, США) – актриса, співачка (сопрано). Дочка *М. Костів-Коссаківни* і *В. Верховинця*, дружина *Б. Сарамати*, племінниця *К. Рубчакової* та *В. Коссаків*. Працювала в театрі *Й. Стадника*; 1939–44 – в *Терноп. держ. укр. драм. театрі ім. І. Франка*. Після нім.-рад. війни емігр. до Німеччини, згодом – до США (Детройт). Зіграла гол. ролі у виставах “Наталка Полтавка” *І. Котляревського*, “Ой не ходи Грицю...” *М. Старицького*, оперетах “Маріца” та “Сільва” *І. Кальмана* й ін.

Б. Пиндус.

САРАНЧУКІ

– село у Бережанському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Базниківка. До С. приєдн. с. Войсовичівка (колиш. х. Вонак) та хутори Гирівця і Соколиця. Розташ. на берегах р. Золота Липа, за 12 км від райцентру і 2 км від найбл. залізн. ст. Потутори. Насел. 880 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1399. 1416 згадане як Шаранчуки. Через С. пролягав торг. шлях, яким переганяли худобу з Молдавії і Покуття, возили сіль із прикарпат. солеварень у Польщу та Литву. 1520–25 С. отрим. магдебурз. право. Через деяк. час насел. пункт занепав, переданий в оренду с. Тростянець. До 1939 діяли т-ва “Просвіта”, “Січ”, “Луг”, “Сільський господар”, “Союз українок”, кооператива. 1941 – вел. повінь. Є церква Воздвиження Чесн. і Животвор. Хреста (1865) та Петра і Павла (2007, Войсовичівка). Спорудж. пам’ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1967), громад.-політ. діячеві *І. Гавдиді* (2005, скульп. *Д. Пилип’як*), брат. могилу замордованим 1941 в тюрмі у м. Бережани, насип. символ. могилу Борцям за волю України (1992),

Герб села.

встановл. пам'ят. хрест на честь скасув. панщини. Працюють ЗОШ 1–3 ступ. ім. І. Гавдида, Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ. зв'язку, кімната-музей І. Гавдида, музей стар. речей “Берегиня”, деревооброб. з-д, млин, торг. заклади. У С. народ. науковці *М. Павлишин, В. Павліський*, громад. діячі І. Гавдида, *О. Гудзяк, Г. Климків*, поет, режисер *П. Гринчишин*, художник *І. Карась*, диригент *В. Климків*. 1999 Б. Паньків видав кн. “Історія села Саранчуки”.

В. Гнатишин, В. Леськів.

САРДАК

Григорій Антонович (08. 11. 1916, с. Новолюбимівка, нині Токмац. р-ну Запоріж. обл. – 20.

08. 2001, м. Тернопіль) – лікар-хірург, педагог, вчений у галузі медицини. Відмінник охорони здоров'я УРСР. Д-р мед. н. (1965), проф. (1966); дійс. чл. АМНУ, чл. Укр. наук. т-ва хірургів. Закін. Донец. мед. ін-т (1940, нині ун-т). Учасник нім.-рад. війни.

Працював лікарем у Запоріж. та Львів. обл., асист., доц. каф. госпіт. хірургії Івано-Фр., зав. каф. госпіт. хірургії Вінн. (1964–74) мед. ін-тів, зав. каф. факульт. хірургії, проф.-консультантом Терноп. мед. ін-ту (1974–97, нині ТДМУ), хірургом-консультантом Терноп. міськ. госпрозрахунк. поліклініки (1997–2001). Автор бл. 100 наук. праць. Знаний як один із кращих у Галичині фахівців із операцій на стравоході, легенях, серці, судинах.

О. Голяченко, Б. Петраш.

САС-ЗУБЖИЦЬКИЙ

Ян (Sas-Zubrzycki Jan; 1860, м-ко, нині смт Товсте Заліщиц. р-ну – 1935, м. Львів) – польський вчений, архітектор. Закін. Львів. політехніку (1885). Вивчав історію Товстого, автор кн. “Глуште над Дембною в землі Червоногородській”. Від 1905 – інспектор буд-ва в м. Краків (Польща), працював (1912) над проектом Товстен. церкви. 1912 – проф. історії арх-ри Львів. політехніки.

В. Барна.

САТАНОВІР

Монахем-Мендель (справж. Мендель Левін; 1749, м-ко Сатанів, нині смт Городоц. р-ну Хмельн. обл. – 01. 07. 1826, м. Тернопіль) – єврейський проповідник-просвітител, педагог,

письменник, біблієст. У Галичині С. наз. “батьком гаскалі”. 1780–83 проживав у м. Берлін (Німеччина), згодом – у м. Броди (нині Львів. обл.). Від кінця 18 ст. – у м. Тернопіль. Перекладав і тлумачив Біблію. Видав кн. “Приятелі розуму” (1785), “Листи про знання” (1809), “Морські подорожі” (1818). Автор сатир. тв. “Перший хасид” (не зберег.).

П. Гуцал, В. Уніят.

САТКЕ

Владислав (Satke Władysław; 25. 05. 1853, м. Бережани – 23. 09. 1904, м. Тернопіль) – польський педагог, природознавець, метеоролог. Чл. Польс. т-ва природодослідників. Чл.-кор. Віден. центру метеорології і магнетизму Землі (1901; Австрія). Закін. політехніку в м. Мюнхен (1871, Німеччина). Від 1883 – в Тернополі: вчитель виділ. школи (1883–87), дир. нижчої школи, 1897 – гол. учитель учит. семінарії; водночас від 1893 – кер. метеорол. станції (діяла від 1861 при колегії єзуїтів). Засн. і кер. Терноп. наук. гуртка (1893). Автор бл. 80 наук. публікацій, зокрема розвідки “Тернопільський повіт з огляду географічно-статистичного” (1894), повісті “Гості з Марса” (1897), поезій.

П. Гуцал.

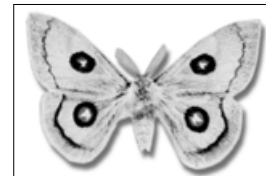
САТУРН

– завод у м. Тернопіль. Дієв 1986–2000. Розробляв і виготовляв антен. системи для супутник. зв'язку, телебачення та оборони країни. Від 2000 належ. до наук.-тех. підпр-ва “Промінь”. Керівники “С.”: В. Андрусенко – дир. вироб. комплексу “С.”, дир. з-ду “С.” (1986–96), В. Дейнекін – дир. з-ду “С.” (1996–2000).

В. Сиротюк.

САТУРНІЇ

– вид метеликів ряду Лускокрилі (Lepidoptera), родини Сатурнії (Saturniidae). Трапл. переваж. у нижн. течії р. Дністер – Заліщиц. і Борщів. р-нах, інколи в Буцац. р-ні. **Мала** (*Eudia pavonia L.*), селиться на пустощах, у чагарниках терену і глоду, плод.

Сатурнія руда.

садах, на ліс. галявинах та узліссях. Личинки живляться листям глоду, терену, вишні, шипшини; лялечки розвив. у коконах на стовбурах цих дерев. **Руда** (*Agria tau L.*), пошир. на галявинах і узліссях міш. (переважно граб. і бук.) лісів. Трапл. дуже рідко вдень або ввечері впродовж квітня–травня. **Середня** (*Spini Denis et Schiffermuller*), проживає на узліссях, ліс. галя-

винах, схилах ярів, порослих чагарником, у заплавах річок. Чисельність зменшується.

С. Подобівський.

САФОНОВ

Тимофій Олексійович (04. 02. 1873, м. Київ – 29. 05. 1930, там само) – живописець, педагог. Батько *Н. Духновської, М. Сафонові*. Проф. (1913). 1904–14 – викл. малювання і ліплення у комерц. уч-щі в м. Кременець, орг-тор худож. курсів, де безкошт. навчалися незамож. підлітки. У Кременці створив картини “Автопортрет”, “Замкова гора в Кременці” (1906), “Каплиця на Божій горі”, “Дедеркальський пейзаж” (1908) та ін., “Думи мої, думи” за мотивами поезій *Т. Шевченка* (1911) – представл. на Всесвіт. худож. виставці у м. Париж (1914, Франція). Автор праць із методики навчання живопису. На буд. в Кременці, де було розташ. комерц. уч-ще, відкр. мемор. таблицю С. (1980).

О. Данилюк, І. Дуда,

Б. Пиндус, Г. Черніхівський.

САФОНОВА

Марія Тимофіївна (03. 04. 1901, м. Київ – 08. 03. 1984, м. Москва, нині РФ) – художник-модельєр. Дочка *Т. Сафопова*, сестра *Н. Духновської*. 1904–14 навчалася у м. Кременець. Закін. театр. студію в Києві. Від 1925 – у Москві: наук. прац. Музею революції, художник-модельєр Центр. кіностудії худож. фільмів, від 1942 – на кіностудії “Мосфільм”. Авторка костюмів до к/ф “Іван Грозний”, “Олександр Невський”, “Актриса”, “Михайло Глінка” та ін.; вистав.

О. Данилюк.

САФРІН

Гораций (Safirin Horacy; 11. 01. 1899, м. Монастирська – 23. 08. 1980, м. Лодзь, Польща) – польський поет-сатирик, перекладач. Єврей за походженням. Закін. ф-т герман. філології і театр. школу в м. Відень (Австрія). 1918–39 – кер. літстудії у м. Станіслав (нині Івано-Франківськ). Від 1946 – у Лодзі. Автор перекладів польс. літ-ри на ідиш і навпаки. Зб. С. “При шабашових свічках: Жидівський гумор” перевид. 7 разів.

С. Ткачов.

САЦІВІЧ

Петро (справж. Іван Федорович Куркаш; 25. 08. 1919, с. Татаринці, нині Лановец. р-ну) – релігійний і громадський діяч. Протопресвітер (1988). Шевченків. медаль (1989, Канада), Воєн. Хрест та Хрест до 60-ліття відродж. Укр. ЗС (від Уряду УНР в екзилі), Хрест із мечами (від Укр. Вільн. Козацтва), медаль Св. Архістратига Михайла (від Гол. управи ветеранів Укр. Нац. Армії), ін. відзнаки. 1940–41 навчався у Кременец. пед. ін-ті (нині ТНПУ), 1941–43 – на богослов. курсах. Воював в УПА та 1-й Укр. дивізії Укр. Нац. Армії. 1948 висвяч. на дякона, 1950 – ієрея-священника. 1950 закін. Богослов.-пед. акад. у м. Мюнхен (Німеччина). Від березня цього ж р. – в Канаді, де прийнятий в УГПЦ. Служив на парафіях у пров. Альберта, від 1961 – в м. Ванкувер, 3 р. – у США. 1970–75 – чл. Консисторії УГПЦ. Край. капелан Укр. Вільн. Козацтва в Канаді, капелан станиці Укр.-Канад. ветеранів у Ванкувері. Діяльний в укр. громад.-політ. орг-ціях; жертводавець на їх потреби.

Г. Басюк, Б. Мельничук.

САЧЕНКО

Анатолій Олексійович (27. 02. 1945, смт Турбів Липовец. р-ну Вінн. обл.) – вчений у галузі комп’ютерних інформаційних технологій. Д-р тех. н. (1988), проф. (1991). Чл.-кор. Нью-Йорк. АН, Укр. акад. екон. кібернетики (обидва – 1998). Від 1993 – почес. чл. міжнар. т-в IEEE, Computer I&M, Systems, Man & Cybernetics. Засл. винахідник України (1992). Закін. Львів. політех. ін-т (1968, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Працював інж. обчислюв. центру в м. Вінниця (1968–70), м. н. с. ТФЕІ (1970–72, нині ТНЕУ), м. н. с. Львів. політех. ін-ту (1973–76). Від 1977 – наук. кер. галуз. наук.-дослід. лаб., зав. каф. інформац. обчислюв. систем і упр., 1994–2005 – дир. ін-ту (нині ф-ту) комп’ют. інформац. технологій ТНЕУ. Вересень 2002 – травень 2003 – Фулбрайт-проф. у департаменті комп’ют. наук ун-ту шт. Мен (США). Автор понад 320 наук. праць, у т. ч. 3 монографії; 70 патентів на винаходи. Наук. кер. міжнар. проектів.

Б. Мельничук, В. Письменний.

САЧКО

Ігор Павлович (03. 10. 1958, смт Підволочиськ) – актор. Засл. арт. України (1999). Голова обл.

орг-ції СТДУ (від 1996). Закін. Київ. ін-т театр. мист-ва (1980, нині нац. ун-т театру, кіно і телебачення). Від 1980 – актор Терноп. муз.-драм. театру (нині акад. драм. театр). Серед ролей: Писар (“Тарас Бульба” за М. Гоголем), Степан (“Жидівка-вихристка” І. Тогобочного), Гупаленко (“Суєта” І. Карпенка-Карого), Цезар Рупор (“Ромул Великий” Ф. Дюрренматта), Онисим (“Коханий нелюб” Я. Стельмаха), Художник (“Блез” К. Маньє), Макухович (“Євангеліє від Івана” А. Крима), Едек (“Танго” С. Мрожека), Король (“Легенда про Тіля Уленшпігеля” Г. Горіна), Голова суду (“Пагетична соната” М. Куліша). На малій сцені театру поставив виставу “Серце Луджі” І. Буковчана (роль Луджі). Виступає як читець худож. слова.

Б. Мельничук.

САЧКО

Ярослав Петрович (18. 08. 1947, с. Хітар Сколів. р-ну Львів. обл. – 01. 12. 2007 м. Тернопіль) – письменник, залізничник.

Чл. НСПУ (1993), об'єдн. “Письменники Бойківщини” (2004). Літ. премії ім. І. Блажкевич (1996), Орг-ції Оборони Чотирьох Свобід України (2000, США), ім. Братів Богдана і Левка Лепких (2002), ім. І. Франка (2005), ім. М. Зубрицького (2007), “Галицький лицар” (2004). Закін. Львів. ун-т (1973, нині нац. ун-т). Працював машиністом локомотив. депо ст. Тернопіль, власкором г. “Львівський залізничник” у Терноп. обл. Автор кіносценаріїв, зб. поезій “Жага доріг” (1983), “Ранкові поїзди (1990)”, “Месія” (1993), “Молочний шлях” (1995), “Ло-

микамінь” (1998), “Одкровення зорі” (2003), “Карби на серці” (2004), “Смереківий вітер”, “Яровіт”, “Любисток” (всі – 2007); кн. для дітей “Повітруля” (1996), “Золотий горішок” (2000), “Кавбуз” (2003) та ін.; нарису “Михайло Драгоманов – подвижник української державності” (1994); зб. прози “Приречені” (2004); п'єс для дітей “Золоте курча” (за В. Орловим), “Золотий горішок”, “Зачарований замок” (усі поставл. на сцені Терноп. театру актора і ляльки).

В. Барна.

САШНИК ІРЖАВІЙ

(*Schoenus ferrugineus* L.; нар. назва – смикавець) – багаторічна кореневищна трав'яниста рослина родини Осокові (Сурегасеае). Занес. до Черв. книги України (1996). Зростає на торф. болотах зрідка в ін. волог. місцях. Цвіте у червні–серпні, плодоносить у вересні–жовтні. Зростає у Кременец., Лановец. і Збараз. р-нах, в інших трапл. рідко.

Н. Мшанецька.

СВЕРСТІЮК

Євген Олександрович (13. 12. 1928, с. Сільце, нині Горохів. р-ну Волин. обл.) – поет, перекладач, літературознавець, громадський діяч, правозахисник. Нац. премія України ім. Т. Шевченка (1995), Міжнар. премія ЮНЕСКО (2000). Д-р філософії (1992). Почес. чл. Міжнар. ПЕН-клубу (1978). Закін. Львів. ун-т (1952, нині нац. ун-т). Прац. учителем укр. мови в м. Почаїв Кременец. р-ну (1952), с. Богданівка Підволочис. р-ну (1953). Викл. у Полтав. пед. ін-ті; у м. Київ – зав. відділу ж. “Вітчизна”, відп. секр. “Українського ботанічного журналу”. 1972 заарешт.; за звинув. в антирад. діяльності засудж. на 7 р. ВТТ (Перм. обл., нині РФ) і 5 р. заслання (Бурятія, нині РФ). Від 1989 – ред. правосл.-християн. г. “Наша віра” (м. Київ). Від 1993 – президент Укр. ПЕН-клубу. Співголова Спільки політв'язнів України; кер. Укр. асоц. незал. творч. інтелігенції. Автор кн., есеїв, літ.-крит. статей.

Б. Мельничук, А. Сенік.

СВЕРШКІВЦІ

– село у Заліщицькому районі. Підпорядк. Хмелів. сільраді. До С. приєдн. х. Глібове; мешканці х. Глибока в 1950-х висел. у Заліщиц. та Чортків. р-ни. Розташ. за 49 км від райцентру і 17 км від найбл. залізн. ст. Товсте. Насел. 361 особа (2007). Перша писем. згадка – 1459. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва, кооператива. Є церква Успіння Пресв. Богородиці (1896, мур.), капличка (1998). Насип. символ. могилу воякам УПА (1993), встановл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини. Працюють б-ка, приват. госп-во “Придністров’я”, торг. заклад. Пobl. С. виявл. археол. пам’ятки давньорус. культури.

М. Головецький, Б. Мельничук.

СВИДОВА

– село у Чортківському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Антонів. Розташ. на берегах р. Туша, за 18 км від райцентру і 2 км від найбл. залізн. ст. Товсте. Насел. 1127 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1457. Діяли т-ва “Просвіта”, “Січ”, “Луг”, “Сокол”, “Рідна школа”, “Союз українок”, “Відродження”, кооператива. Є церква св. Миколая (1843, мур.), 3 каплиці Божої Матері. Спорудж. пам’ятники *Т. Шевченку* (1965), воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1971, скульп. Р. Вольфер), насип. символ. могили УСС (1992) та воякам УПА (1994), відновл. т. зв. “козацьку могилу” (1990), встановл. пам’ят. хрести на захист від чуми (18 ст.), на честь скасув. панщини, б-би за тверезість (1876), 1000-ліття хрещення Руси-України (1988), відновл. ін. шість хрестів. Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, музей воїна-“афганця” О. Дмитрієва, дошк. заклад, відділ зв’язку, ПАП “Фортуна”, торг. заклади. У С. народ. реліг. і громад. діяч *В. Гітейчук*, педагог, громад. діяч *П. Гітейчук*, видавець, скульптор, художник *М.-П. Левчук*. Пobl. С. виявл. археол. пам’ятки трипіл., голіград. і давньорус. культур.

В. Уніят, М. Ханас.

СВИДРИГАЙЛО

(правосл. ім’я – Лев, катол. – Болеслав, Свидригайло, Швітригайло; 1355, Литва – 10. 02. 1452, м. Луцьк; похов. у м. Вільно, нині Вільнюс, Литва) – великий князь литовський 1430–32. Брат *Владислава II Ягелло*. 1400–02 оволодів Поділлям, зокрема м-ками Скала (нині смт Скала-Подільська Борщів. р-ну) і Червоногородом (нині урочище пobl. с. Нирків Заліщиц. р-ну). 1409–18 внаслідок князів. міжусобиць – в’язень замку в м. Кременець. На поч. 1430 відвоював для Литви міста Збараж, Кременець та ін. на-

сел. пункти Волині. 1438 надав Кременцю *магдебурз. право*. 1440–52 володів *Волин. князівством*, до якого належ. Кременеччина.

П. Гуцал, Г. Чернихівський.

СВИНКІ

Йосип Михайлович (02. 10. 1934, с. Ямна Долишня Перемишл. пов., Польща) – науковець,

педагог, краєзнавець, громадський діяч. Канд. геол.-мінерал. н. (1969), проф. (1991), акад. Укр. еколог. АН (2004). Дійс. чл. НТШ. Всеукр. премія ім. С. Подолінського (2002). Відмінник народної освіти, відмінник охорони природи України. Почес. чл.

Укр. т-ва охорони природи (1996), чл. Укр. географ. т-ва (2004). Грамота Президії ВР УРСР (1986). 1945 переселений із батьками в с. Лошнів (нині Тербовлян. р-ну). Закін. геол. ф-т Львів. ун-ту (1958, нині нац. ун-т). 1958–60 працював в Одес. геол.-розвід. експедиції, в наук.-дослід. секторі Львів. ун-ту (нині нац. ун-т). Від 1960 – у Кременец. пед. ін-ті (нині ТНПУ): ст. викл., доц., проф., декан природн. ф-ту (1969–73), ініціатор створ. географ. ф-ту, від 1982 – зав. каф. географії; нині – зав. каф. фізич. географії ТНПУ. Автор понад 300 наук. праць, у т. ч. 4 монографій (співавтор), кол. монографій “Природа Тернопільської області” (1979) та “Природа Хмельницької області” (1980); 4 програм і 2 підручників для студентів ВНЗ “Геологія з основами палеонтології” (1995), “Геологія” (2003, обидва – співавт. із *М. Сивим*), краєзн. статей у т. ч. в ТЕС. Від 1993 – голова Терноп. сусп.-культур. т-ва “Надсяння”.

А. Вихрущ, В. Штокало.

СВИРІД

Віталій Олексійович (27. 04. 1956, с. Степові Хутори Носів. р-ну Черніг. обл.) – співак, педагог, композитор. Засл. арт. України (2007). Лауреат фестивалів “Червона рута” (1989), міжнар. сучас. укр. пісні “Пісенний вернісаж” (1992, 1995), всеукр. радіофестивалю “Пісня року” (1997). Закін. Ніжин. уч-ще культури (1974), Київ. ун-т культури і мист-в (2000, нині нац. ун-т). Працював вокалістом, інструменталістом у Держ. естрад.-симфон. оркестрі України, виступав на гастролях в Україні, Німеччи-

ні, Польщі, США, Франції, Чехії. Водночас – викл. естет. дисциплін та кер. оркестру військ. ліцею у м. Боярка Київ. обл. Автор пісень на влас. та слова укр. поетів, зокрема, В. Герасименка, Н. Зубицької-Земної, Б. Мельничука, Д. Павличка. Аудіоальбоми:

“Моя любове, ти – як Бог” (1990), “Не розминутись нам з любов’ю” (2000) та ін. Не раз виступав у м. Тернопіль і в обл., у т. ч. брав участь у фестивалі “Зустрічі друзів” (1997), автор. вечорі композитора Я. Злонкевича (2004).

Б. Мельничук, Б. Петраш.

СВИСТУН

Василь (13. 01. 1893, с. Сороцьке, нині Теребовлян. р-ну – 25. 12. 1964, м. Торонто, Канада) – правник, публіцист, громадський діяч. 1912 емігр. до Канади; вчитель у пров. Манітоба. 1918 закін. Саскачеван. (бакалавр філос.), 1931 – Манітоб. (бакалавр права) ун-ти. Співорг-тор, 1916–21 – ректор Ін-ту ім. П. Могили в м. Саскатун (пров. Саскачеван), 1927–31 – ректор його філії у м. Вінніпег, де провадив правн. спілку “Свистун і Ко”. Співорг-тор УГПЦ в Канаді (1918), Союзу українців-самостійників (його 1-й голова), чл. 1-ї президії КУК; діяльний в Укр. нац. об’єд. та ін. т-вах. 1945 очолив Т-во культур. зв’язків з Україною. Автор брошур, публікацій у пресі.

Б. Мельничук, В. Ханас.

СВИСТУН

Ігор Степанович (28. 01. 1953, с. Сороцьке Теребовлян. р-ну) – господарник. Депутат Терноп. міськ. ради (1987–91). Золота медаль ВДНГ СРСР (1986). Закін. Львів. технікум харч. пром-сті (1972), Львів. політех. ін-т (1980, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Працював на Терноп. хлібозаводі, Теребовлян. консерв. з-ді. Від 1982 – гол. механік, від 1983 – дир. Терноп. з-ду безалкогол. напоїв, нині

ТОВ “Тернопільський завод безалкогольних напоїв”. Матеріал. сприяє здійсненню культ.-мист. заходів, виданню книг.

І. Дем’янова.

СВИСТУН

Мирослав Богданович (22. 05. 1951, с. Магдалівка Підволочис. р-ну) – економіст, правник. Держ. радник податк. служби 3-го рангу. Ювілей. медаль і диплом Міжнар. Акад. рейтингу популярності “Золота фортуна” (2002) та ін. Закін. Терноп. фінанс.-екон. ін-т (1973, нині ТНЕУ). Працював на екон. посадах у Крим. обл., фін. відділу та контрол.-ревіз. службі Мін-ва фінансів УРСР по містах Севастополь, Сімферополь. Від 1989 – гол. спеціаліст Терноп. гол. план.-екон. упр. обл. виконкому. 1990–2004 – нач. Держ. податк. інспекції у м. Тернопіль. У лютому – березні 2005 – нач. упр. оподаткування юрид. осіб ДПА в Терноп. обл. Від квітня 2005 – в. о. голови, грудень 2005–червень 2007 – голова ДПА в Терноп. обл., від червня 2007 – заст. нач. ДПА в Івано-Фр. обл.

В. Білецький.

СВИСТУН

Мирослав Михайлович (28. 09. 1959, с. Солоне Заліщиц. р-ну) – правник. Полковник міліції, магістр права (обидва – 2001). Відзнаки МВС України, “Людина року – 2004” (м. Київ). Закін. Укр. с.-г. акад. (1982, нині нац. аграр. ун-т), Нац. акад. внутр. справ України (1999). Від 1985 – на різних посадах у карн. розшуку в органах МВС України Закарп., згодом – Терноп. областей. 1998–2003 – нач. Терноп. МВ УМВС, 2003–05 – заст. нач. УМВС, нач. міліції громад. безпеки. Від березня 2005 – 1-й заст. нач. УМВС України в

Терноп. обл., нач. кримінал. міліції; від червня 2007 – нач. відділу внутр. безпеки в Терноп. обл. служби внутр. безпеки гол. УБОЗ МВС України.

В. Білецький.

СВИСТУН

Олександр Васильович (03. 06. 1950, с. Вільхівці Чемеровець, р-ну Хмельн. обл.) – економіст. Подяки КМ України (2004) та ВР України (2005). Закін. ТФЕІ (1971, нині ТНЕУ). 1974–79 – експерт-бухгалтер та гол. ревізор-інструктор Терноп. обл. ради профспілок. 1979–95 – кер. ревіз. служби органів охорони здоров'я та соц. захисту Терноп. облвиконкому. 1995–96 – нач. відділу обліку і продажу акцій відділ. Фонду держмайна України в Терноп. обл. Від 1996 – нач. Терноп. тер. упр. Держ. комісії з цін. паперів та фонд. ринку України.

В. Білецький, Ю. Ковальков.

СВІДЕРСЬКА

Галина (з дому – Мінчук; 01. 07. 1922, м. Кременець) – педагог, радіожурналістка, культурно-освітня діячка. Дружина *М. Свідерського*. Пед. освіту здобула в м. Кременець. 1942 переїхала до Польщі (м. Варшава), від 1943 – на Бойківщині, згодом – на Закарпатті, в Словаччині, Австрії (м. Відень), на примус. роботах у Німеччині, де залиш. жити. Від 1949 – в Австралії. Працювала в “Союзі українок”, “Рідній школі”; довголіт. секр. штат. і край. управ. парафіял. ради УАПЦ і Т-ва волинян у м. Сідней. Засн. і секр. відділу ім. О. Кобилянської в м. Сефтон. 21 р. – вчитель у “Рідній школі” у містах Сефтон, Лідкомб, Мериленд. 7 р. працювала у Щадничій кооперативі “Карпати”. 15 р. – автор програм і диктор в укр. секції Етніч. радіо, координатор укр. програм.

М. Ониськів, М. Ярій.

СВІДЕРСЬКИЙ

Микола Миколайович (17. 10. 1920, м-ко, нині м. Почаїв Кременець. р-ну – 22. 03. 1987, м. Сідней, Австралія) – громадсько-політичний діяч, літератор. Син *М.*, чоловік *Г. Свідерських*, брат *О. Качан*. Почес. чл. кількох укр. т-в у Австралії. Закін. Кременець. торг. школу (1937), студі-

ював право у Варшав. ун-ті (Польща). Емігр. до Німеччини (1944), звідти – до Австралії (1949, м. Сідней). Співзасн. і актор драм. гуртка при Укр. громаді (1950), Укр. мист. т-ва, його драм. і балет. секцій. Вчитель в укр. школах, кер. і викл. на пед.

курсах. Чл. управи кількох укр. громад; референт і голова Об'єдн. укр. громад шт. Пд. Велс, голова Союзу Укр. орг-цій Австралії (СУОА; 1974–76). Сприяв створ. Фондації українознавч. студій Австралії, ініціатор укр. радіопередач. Чл. ОУН. Орг-тор пласт. гуртків, заст. голови Орг-ції екзил. пластунів (скаутів) у Австралії (1960–62). Автор статей, п'єс; у виставах за деякими з них зіграв гол. ролі. Засн. і меценат каф. українознавства в Сідней. ун-ті, де викл. історію укр. культури.

Б. Головин, Г. Черняхівський.

СВІДЕРСЬКИЙ

Микола Олексійович (10. 02. 1892, м-ко, нині м. Почаїв Кременець. р-ну – 29. 10. 1951, м. Сідней, Австралія) –

військовик, громадсько-політичний діяч. Батько *М. Свідерського* та *О. Качан*. Нагорода уряду УНР в екзилі “Воєнний хрест”. Під час 1-ї світ. війни воював на фронті офіцером рос. армії. 1917 закін. військ. акад. в м. Київ. Співор-

тор військ. частин Армії УНР. Чл. УЦР у м. Київ. Серпень 1917 – січень 1918 – комісар УЦР в м. Трапезунд (Туреччина). Працював у мін-ві закордон. справ УНР, згодом Директорії. 1920 повернувся до Почасва; 1930-і двічі обран. війтом, орг-тор укр. культ.-освіт. і кооп. руху. 1937 виїхав до м. Варшава (Польща), від 1944 – у Німеччині; у таборах для переміщ. осіб – кер. школи і церк. хору. 1949 емігр. до Австралії.

Г. Черняхівський.

СВІДЕРСЬКИЙ

Юрій Юрійович (23. 02. 1948, м. Почаїв Кременецького району) – педагог. Канд. істор. н. (1980), доц. (1982). Відмінник нар. освіти УРСР (1987). Закін. істор. ф-т Львів. ун-ту (1971, нині нац. ун-т). Працював учителем у Терноп. СШ № 1, н. с. Ін-ту українознавства АН УРСР (м. Львів). Від 1980 – в ТДП (нині ТНПУ): ст. викл., доц., зав. каф., проректор з вихов. роботи, декан ф-ту підготовки вчителів початк. класів (1990–2005), від 2005 – доц. каф. історії України істор. ф-ту. Автор монографій, підручників з історії України, посібників, наук. статей.

Г. Івахів, Б. Мельничук.

СВІДЗІНСЬКИЙ

Володимир Юхимович (09. 10. 1885, с. Маянів, нині Тиврівського району Вінницької обл. – 18. 10. 1941, с. Непокрите, нині Вовчанського району Харківської обл.) – поет, перекладач. Закін. комерц. ін-т у м. Київ. 1915–17 служив у тил. частинах рос. армії на Тернопільщині. Від 1918 жив у м. Кам'янець-Подільський (нині Хмельницької обл.), 1925 – у м. Харків. Автор зб. поезій, перекладів. 27 вересня 1941 С. заарешт. органами НКВС; страчений. Серед лауреатів премії ім. С. – С. Сапеляк (2002) і П. Перебийніс (2003).

П. Гуцал.

СВІДКИ ЄГОВИ

– одна з пізніх течій протестантизму, релігійна організація на території Тернопільщини. Виникла у США наприкін. 19 ст. В Україні перші громади – 1920-і, впродовж тривал. часу їх переслідували комун. й фашист. режими. На поч. квітня 1951 понад 6100 С. Є. вивезли зі зх. областей України в Сибір. 1960-і кер. громад на Тернопільщині – І. Маліцький, уродженець с. Мечишів на Бережанщині. 28 лютого 1991 С. Є. зареєстр. в Україні, орг-ція вільнодіюча. Від 1 вересня 1998 її діяльність – під патронатом всесвіт. центру С. Є.; в Україні сформов. Кер. ком-т філіалу, або Всеукр. центр. Нині в Терноп. обл. – 35 реліг. громад С. Є., у т. ч. 13 – у м. Тернопіль, які об'єднують бл. 3 тис. чл.; старійшина – З. Ткач. Культ. споруди збуд. у містах Тернопіль (2), Борщів, Бучач, Тербовля та в с. Горигляди Монастирського району.

І. Дем'янова.

СВІННІХ (СВІНІНИХ)

Григорій Данилович (25. 11. 1918, с. Мага Караїделського району, нині Республіка Башкортостан, РФ – 02. 03. 1987, м. Тернопіль) – діяч культури. Орден Леніна (1958) та ін. нагороди. Засл. прац. культури УРСР (1969). 1936–44 працю-

вав у ред. рай. г., РК ВКП(б) Караїделського району Башкортостану, від 1944 – у парт. органах Вінницької обл. Після закін. ВПШ (1950, м. Київ) – 1-й секр. Струсівського, згодом Микулинського РК КПУ (нині територія належ. до Тербовлянського району). За підтримки і сприяння

С. організ. Струсівської самодіял. капели бандуристів “Кобзар”. 1963–80 – нач. упр. культури Терноп. облвиконкому. Співініціатор буд-ва у Тернополі палацу культури “Октябрь” (нині “Березіль”).

П. Бубній, С. Калашник, Ю. Ковальков.

СВІРГҀН

Богдан Іванович (26. 09. 1940, с. Баворів, нині Терноп. району) – журналіст, громадський діяч.

Чл. НСЖУ (1996). Закін. Тербовлянського культ.-освіт. технікуму (1961, нині вище уч.-ще культури), філол. ф-т Львів. ун-ту (1970, нині нац. ун-т). Працював зав. клубом, дир. Великобірківського району. Буд. культури (нині Терноп. району), інспектором, зав. відділу культури, секр. Лановецького РДА; вчителем, заст. дир. школи, зав. рай. фільмотекою Бережанського райвідділу освіти; зав. клубом-лаб. Терноп. обл. ради профспілок. 1996–97 – кор., відп. секр., заст. ред. г. “Вісник Тернопілля”, 1998–99 – ред. г. “Русалка Дністрової”. Ініціатор створ. (1999) і ред. г. “Кременецький вісник”. Орг-тор створ. обл. музею журналістики в м. Кременець (2005). Учасник респ. і всесоюз. конкурсів аматор. фільмів; к/ф “Гбурів хліб” (1978) – призер міжнар. конкурсу. Під кер-вом С. самодіял. кіностудії “Колос” у м. Бережани, “Галичанка” в смт Козова відзнач. званням “народних”. 1991 створив і очолив Лановецький район. орг-цію ДемПУ. 1998–2006 – поміч.-консультант нар. депутата України Л. Кравчука.

І. Дем'янова.

СВІСТЕЛЬ

Франц (17. 07. 1887, м. Бучач – 04. 07. 1966, м. Сірак'юс, США) – громадсько-політичний діяч.

Д-р права. Закін. Бучац. г-зію, ун-ти в містах Львів та Відень (Австрія). Працював адвокатом у м. Перемишль (нині Пшемисль, Польща). 1918–19 – чотар УГА. У міжвоєн. час – голова повіт. ком-ту УНДО в Перемишлі, ген. секр. УНДО (1937),

секр. Укр. парламент. репрезентації у м. Варшава (Польща). Під час 2-ї світ. війни – в'язень концтабору Освенцім. Від 1950 – в США. Діяльний у громад. орг-ціях у містах Рочестер і Нью-Йорк, де голова відділу Укр. конгрес. ком-ту Америки.

Б. Мельничук.

“СВІТ КУЛЬТУРИ”

– українська асоціація творчої інтелігенції (громадська неприбуткова організація). Засн. 1990 в м. Київ. Терноп. обл. ор-ція “С. к.” діє від 1993. 1-й голова – *Р. Бойко* (1993), викон. дир. – *М. Осадца* (1993–94), *В. Татарин* (від 1994). Діє у сферах вид-ва, орг-ції концерт. програм, конкурсів, фестивалів, репрезентацій, провед. ювілей. заходів для вшанув. діячів культури. Вид. зб.: колядок, шедрівок, вертеп. сценаріїв “Нова радість стала” (1994); пісень – “Україні” (1998), “Мелодії Тернового поля” (1-й вип. – 1995, 2-й – 1999, 3-й – 2006); 3. *Присухіної* “Чотири струни” (2002); *М. Маліборського* “Хорові твори” (2000), духов. твори *О. Германа* “Хресне сходження” (2001); кн. *А. Гриба* “Золоті плетінки” (1995). Проведені творчі конкурси у 7-и номінаціях “Голос серця” (1998, 2001, 2004, 2007).

Б. Петраш, В. Татарин.

“СВІТ ФІНАНСІВ”

– науково-практичний журнал Тернопільського національного економічного університету. Вих. 4 рази на рік від 2004. Введ. до переліку фах. видань ВАК у галузі екон. наук. Голова редколегії – *С. Юрій*, заст. голови – *О. Кириленко*, *Н. Кравчук*. Наклад – 500 прим. Висвітлює актуал. питання теорії фінансів, грошей і кредиту, проблеми у сфері держ. фінансів, оподаткування та фіскал. політики, держ. адміністрування й фінанс. менеджменту, банків. справи й мо-

нетар. політики, ринку фінанс. послуг та міжнар. фінансів.

Б. Мельничук.

СВІТЛЕ

– село у Монастириському районі. До 1967 назив. Вадова. Підпорядк. Коропець. селищ. раді. До С. приєдн. х. Гіжарка. Розташ. за 27 км від райцентру і 21 км від найбл. залізн. ст. Бучач. Насел. 300 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1493. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є Дім молитви Християн віри Євангельської. Збереглася могила вояків УПА. Працюють ЗОШ 1 ступ., ФАП, торг. заклад.

Н. Новосядла, В. Уніят.

СВІТЛОТЄХНІКА НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

– галузь техніки з використання променистої енергії. Розвиток світлотех. галузі почався з буд-ва заводу “Електроарматура” (м. Тернопіль), який став до ладу 1957. На ньому працювали бл. 100 робітників. 1-й дир. – *Є. Журавльов*. 1977 на базі підпр-ва створ. ВО, яке переросло у потуж. наук.-вироб. об'єдн. (НВО) “*Ватра*”. До нього тоді належ.: в Тернополі – завод світлотех. апаратури (гол. підпр-во), завод “Світлоприлад” (на базі колиш. заводу “Електроарматура”), Всесоюз. проект.-конструктор. і технолог. ін-т світлотех. пром-сті “Світло”; світлотех. з-д у м. Бровари Київ. обл., цех обробки кришталю в смт Козова, дільниця намотування котушок у м. Березжани. Загалом у НВО працювали понад 7000 осіб. 2003 на базі цих потужностей утвор. об'єдн. світлотех. підпр-в “Корпорація “*Ватра*” (президент *Р. Яремчук*, дир. *В. Щиренко*), що складається з 9-ти юридично самост. підпр-в, чію продукцію нині експорт. у 29 країн світу. Крім цього, 1990 у Тернополі засн. укр.-бельг. СП “*Ватра-Шредер*”, що спеціалізується на випуску енергоекон. вул. освітлення (кер. *В. Дубовський*).

Б. Новосядлий.

СВІТУХА

Микола Ігнатович (11. 11. 1929, м. Кременець) – економіст-адміністратор, громадський діяч. Чл. УВАН. Серед. освіту здобув у містах Холм (нині Хелм, Польща) та Регенсбург (Німеччина). Від 1949 – в Канаді, де закін. ун-ти Конкордія (бакалавр, 1955) і МекГілл (магістр, 1961); післядиплом. студії продовжив в ун-ті м. Оттава. 1955–64 працював на підпр-вах Норанда і Стелко, від 1964 – у Федерал. мін-ві індустрії і торгівлі. Керував уряд. торг. і тех. місіями до багатьох країн. Від 1973 – радник Канад. амбасади в м. Токію (Японія), 1977 – радник заст. міністра енергії, копалин і ресурсів, 1980

– голова відділу індустр. технології Федерал. мін-ва науки і техніки, 1982 – голова відділу екон.-торг. справ природ. ресурсів Канади. Голова гол. відділу Укр. нар. союзу (1956), Пласту в Канаді (1965–68), відділу КУК в Оттаві (1966–68), гол. відділу Союзу українців-самостійників (1968), Ради багатокультурності в Канаді (1970–73), Міжнар. ком-ту поневол. народів (1979–94, Оттава). Автор праць із міжнар. торгівлі, розвитку мінер. та енерг. ресурсів.

Б. Мельничук, Н. Совінська.

“СВОБОДА”

– газета Тернопільської обласної ради та обласної держадміністрації. Засн. 26 жовтня 1990 як г. обл. ради “Відродження”. Під таким заголовком вих. до 15 жовтня 1991. Від 1 вересня 1995 “С.” – спільний друк. орган облради та ОДА. Найбільш. наклад – 120 тис. прим. (1994–2000). 2007 – майже 40 тис. прим. Гол. ред.: М. Вишневецький (жовтень 1990–липень 1991); С. Слюзар (жовтень 1991–липень 1995); М. Ротман (вересень 1995–листопад 2005); Б. Новосядлий (грудень 2005–липень 2007), нині в. о. ред. – З. Кушнірук. У різні часи у ред. працювали і працюють засл. журналісти України К. Валігура, О. Грушковик, Б. Приймак, В. Полева, Т. Савків, В. Сушкевич, В. Тракало. Журналісти Г. Вандзеляк та М. Івашук відзнач. Почес. грамотами ВР та КМ України. Ред. колектив і окр. журналісти – переможці загальноукр. конкурсів “Соціальний захист” (1999), “Економіка очима журналістів” (2000), “Підприємець” (2003) та ін.

О. Грушковик, Б. Новосядлий.

СВОБОДА

Людвік (25. 11. 1895, с. Грознатін, Моравія, нині тер. Чехії – 20. 09. 1979, м. Прага, Чехія) – чехословацький військовий і державний діяч. 1968–75 – Президент ЧССР. Тричі Герой ЧССР (1965, 1970, 1975); Герой СРСР (1965). Генерал армії Чехословаччини (1945). Закін. Празьку військ. акад. (1920). Від 1915 воював в австр.-угор. армії, потрапив у рос. полон; 1916 вступив до Чехословац. легіону. 1938 емігр. до Польщі; орг-тор чехословац. закордон.

військ. підрозділу, з яким у вересні 1939 перейшов на тер. СРСР; 1941 організ. 1-й Чехословац. батальйон. 1945–52 – міністр оборони ЧССР. Перебував на тер. Тернопільщини: учасник 02. 07. 1917 битви біля м. Зборів, 1939 – бою біля м. Тернопіль; 18. 09. 1939 зупинявся у м. Підгайці, де зустрівся із генералом ЧА Л. Мехлісом; 20. 09. – 25. 09. 1939 перебував у м-ку, нині смт Гусятин.

В. Барна, В. Горбоватий, О. Клименко, С. Колодницький.

СВЯТВІЧІР

– святкова трапеза ввечері 6 січня напередодні свята Різдва Христового. За звичаєм, на Тернопільщині господар ставить на покутті під образами необмолоч. сніп вівса або пшениці (т. зв. дідух), де він перебуває до 14 січня. На долівку або підлогу стелять солому, розкидають на ній горіхи, цукерки, копійки, які діти шукають, примовляючи: “Кво-кво на Різдва, когут один, курук – сто”. Під стіл кладуть сокиру, що має відлякувати від родини відьом і злих духів, тож до неї протягом вечері торкаються ногами. На святк. стіл стелять сіно, зверху – білий обрус; на кутах і посередині стола кладуть під сіно часник, цибулю, ставлять свічку, яку запалює батько зі сходом першої зірки на небі й не гасить до заверш. вечері. Вся родина в святк. вбранні стає навколішки молитися. Батько благословить кутю на столі словами “Дякуємо Богу, що всі разом дочекали здоровими до Святого вечора. Дай, Боже, дочекати в добрі та здоров’ї до наступного року. Христос ся рождає!” (у волин. ч. Тернопільщини – “Христос народився!”). “Славте його!” – відповідають. Обов’язк. атрибути С. – калач, кутя (зварена пшениця, тертий мак, горіхи, мед, родзинки, цукор та ін.), 12 пісних страв (суп із опеньками і квасолею, капуста, смажена на олії з горохом, голубці з греч. круп, вареники з капустою, з вишнями або суш. грушами, пісний борщ, риба смажена або оселедець, підливка з грибів, напій із сухофруктів (узвар), пампушки з родзинками або вишнями тощо). Всі страви ставлять на стіл одразу. Кутю їдять із однієї вел. миски або макітри, щоби родина була дружною. Повечерявши, колядують “Бог предвічний нам народився”, “Во Вифлеємі нині новина” та ін. Після закін. трапези на столі залишають кутю і зв’язані сіном ложки, бо, за давнім повір’ям, на вечерю мають прийти душі померлих родичів.

Л. Строць.

СВЯТЄЦЬКА

Зінаїда Олексіївна (27. 09. 1927, м-ко, нині смт Чуднів одноймен. р-ну Житомир. обл.) – гос-

подарниця. Герой соц. праці (1965). Ордені “Знак пошани” (1971, 1976). Засл. агроном УРСР (1967). Закін. Турчинів. с.-г. технікум (1947, Чуднів. р-ну), Терноп. пед. ін-т (1972, нині ТНПУ). Від 1950 – на Тернопільщині: агроном, 1966–72 – голова колгоспу в с. Хмельівка Тереховлян. р-ну; від грудня 1972 – голова виконкому Тереховлян. рай. ради депутатів трудящих; 1982–86 – агроном обл. об’єдн. “Сортнасіппром”.

Г. Івахів, Н. Халупа.

СВЯТОСЛАВ

(р. і м. н. невід. – 31. 05. 1223, нині тер. Донец. обл.) – князь удільного князівства Шумськ. Один із синів *Інгвара Ярославича*. Бл. 1220–23 князував у м-ку, нині м. Шумськ, за що й отримав прізвище Шумський. Звідси вирушив на битву з татарами, що відбулася на р. Калка (нині Кальчик), відому як Калкське побоїще. Загинув там із братом Ізяславом.

Г. Мельниченко, В. Уніят.

СЄГІН

Богдан Дарійович (30. 07. 1976, м. Борщів) – композитор. Чл. НСКУ (2003). 2-а премія міжнар. конкурсу ім. С. Прокоф’єва (2002); 1-а – Всеукр. конкурсу молодих митців “Старт”; премія ім. Л. Ревуцького (обидві – 2004). Закін. Терноп. муз. уч-ще (1994), Львів. консерваторію (1999, нині муз. акад.), де працював асист.-стажистом (1999–2002). Від 2001 – консультант правління Львів. орг-ції НСКУ. Автор хор. камер.-інструм. творів, зб. “Зимова музика для фортепіано” (2002, Бельгія), статей, зокрема “Сучасна українська музика” (2003, м. Відень, Австрія).

Б. Головин, Б. Мельничук.

СЕЙМІВСЬКИЙ

Данило Антонович (17. 07. 1938, м. Варшава, нині Польща) – вчений у галузі медицини, громадський діяч. Д-р мед. н. (1985), проф. (1996). Засл. лікар України (2004). Чл. Європ. асоц. урологів (1996), *Терноп. земляцтва* у м. Київ

(2000). 1945 пересел. у м. Бучач. Навчався у мед. ін-тах: Львів. (1955–57, нині ун-т) і Терноп. (1957–61, нині ТДМУ), стажувався в уролог. клініках Австрії, Вел. Британії, США. Працював у Хмельн. обл. (1961–66): гол. лікар сільс. дільн. лікарні в с. Курилівка Волочис. р-ну, хірург рай. лікарні у м. Волочиськ. Від 1966 – в Ін-ті урології та нефрології АМН України (м. Київ): клін. ординатор, м. н. с., ст. н. с. клініки дит. урології (1977–91), від 1991 – зав. клінікою дит. урології. Від 1989 – гол. дит. уролог Мін-ва охорони здоров’я України. Голова вченої ради із захисту доктор. дисертацій при Ін-ті урології (від 1995). Автор бл. 200 опублік. праць, 5 монографій; має 10 свідоцтв про винаходи.

Д. Немирович (ЕСУ), А. Сенник.

“СЕЛЯНСЬКА ДОЛЯ”

– газета, тижневик, видання працівників агропромислового комплексу Тернопільської області. Вих. у м. Тернопіль (1990–98). Засн.: Рада агропром. формувань Терноп. обл. (від 27. 02. 1990), труд. колектив ред. (від 07. 04. 1991). Ред. – *Є. Безкоровайний* (липень 1990–січень 1996), *Г. Безкоровайний* (лютий 1996–січень 1998).

С. Безкоровайний, Б. Мельничук.

СЄМАК

Богдан Дмитрович (26. 09. 1932, с. Горожанка, нині Монастирис. р-ну) – вчений у галузі товарознавства. Д-р тех. н. (1987), проф. (1984). Засл. діяч н. і т. України (1992). Закін. Львів. торг.-екон. ін-т (1955, нині комерц. акад.), де від 1960: асист., доц. (1968–84), проф., декан товарознав. ф-ту (1985–97). Автор наук. статей.

І. Галик (ЕСУ).

СЕМАКІВЦІ

– село у Чортківському районі. Підпорядк. Білобожниц. сільраді. Розташ. на берегах р. Білий Потік, за 11 км від райцентру і 4 км від найбл. залізн. ст. Калинівщина. Насел. 220 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1785. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є костьол Преображення Господнього (1895), церква Пресв. Трійці (1939). Працюють клуб, ФАП, торг. заклад.

Я. Греськів, Вас. Ханас.

СЕМЕНІНА

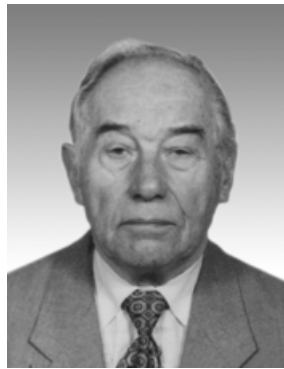
Володимир (14. 10. 1902, с. Біла, нині Терноп. р-ну) – конструктор, перекладач. Від 1912 – в США. Студіював техніку в ун-ті Нортістерн, біологію та хімію – в Гарвард. ун-ті (1926–27). У США працював у фірмах: “Бріз Корпорейшн”, де розробляв плани стал. конструкцій

для військ. суден (1933–35); “Пауер Дженерей-терс” (1946–51), де проект. катапульти для авіаносців; компанії “Дюпон” (1953–59, 1964–67), де тех. дорадник; “Гайдрометік”, де проект. спорядження для агентства аерокосміч. досліджень (НАСА), зокр. для атом. підвод. човнів та міжконтинент. кабелів (1959–64). Переклав англ. мовою тв. *Б. Лепкого, В. Стефаніка, Ю. Федьковича, І. Франка, Т. Шевченка* та ін.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

СЕМЕНИШИН

Євген Михайлович (11. 04. 1929, с. Цебрів, нині Зборів, р-ну) – вчений у галузі техніки, педагог. Д-р тех. н. (1984), проф. (1985). Почес. чл. Нью-Йорк. АН (2000). Закін. Львів. фінанс.-кредит. технікум (1949, нині банк. коледж), Львів. політех. ін-т (1953, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”), де працював асист., ст. викл. доц., професором. Автор понад 150 наук. праць, у т. ч. підручн. “Енерготехнологія хіміко-технологічних процесів” (2005); 25 автор. свідоцтв; назв. серед найвідом. учених світу (див. “Who’s Who in the World”, 2006).

Р. Матейко, Н. Совінська.

СЕМЕНІВ

– село у Тербовлянському районі. Підпорядк. Підгайчиц. сільраді. Розташ. на пр. березі р. Се-

Вид на село.

рет, за 5 км від райцентру і найбл. заліз. ст. Тербовля. Насел. 555 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1564. Діяли “Просвіта”, “Рідна школа”, “Сільський господар” та ін. т-ва, кооператива. Є 2 церкви св. Петра і Павла (поч. 19 ст. і 2002, кам.). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1985),

відновл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини. У С. народ. редактор, публіцист *Б. Василевич*. Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка. Пobl. С. виявл. археол. пам’ятки культури кулястих амфор і давньорус. культури.

М. Бігус, Б. Хаварівський.

СЕМЕНІЮК

Антон Захарович (02. 11. 1908, с. Вел. Березці, нині Кременец. р-ну) – літератор, редактор, громадсько-політичний діяч. Від 1933 – чл. Укр. радикал. партії (УРП). Зазнав утисків рад. (1939–41) та нім. (1941–43) влад; 1943 – в’язень тюрми в м. Рівне; згодом – у нім. таборі праці в Австрії. Після нім.-рад. війни емігр. до США, (м. Міннеаполіс, шт. Міннесота). Ред. ж. “Трибуна”, співпрац. із ін. часописами. Чл. Президії УНРади УНР в екзилі. Діяльний у громад. і політ. орг-ціях укр. діаспори. Автор кн. “На тему українсько-польських відносин: критичні зауваження” (Міннеаполіс, 1996), публіцист. праць. 1992 – учасник Всесвіт. форуму українців у м. Київ.

Г. Чернихівський.

СЕМЕНІЮК

Василь Петрович (02. 07. 1949, с. Дора, нині належ. до м. Яремча Івано-Фр. обл.) – релігійний діяч. Магістр богослов’я (1997), Митрофор. ієрей (1990). Закін. лісо-технікум (1969, м. Хуст Закарп. обл.), підпіл. духов. семінарію УГКЦ (1974), Люблін. катол. ун-т (2000, Польща). Працював диспетчером газ. упр.

в м. Яремча. 1974 рукопоклад. у сан священника. Від 1975 – настоятель церкви у с. Зарванця Тербовлян. р-ну. Ректор підпіл. духов. семінарії УГКЦ (1975–90); заняття в Івано-Фр. і Терноп. обл.; підготовл. 16 священників; зазнав переслідувань КДБ. 1989 з 11-а священниками розпоч. на Тернопільщині легалізацію УГКЦ. Від 1990 – ректор *Терноп. вищої духов. семінарії ім. Й. Сліпого*. Від 1993 – протосинкел (помічник) Терноп. (від 2000 Терноп.–Зборів.) єпархії УГКЦ. Ініціатор і учасник розбудови *Зарванец. духов. центру*. Від 10. 02. 2004 Папа Римс. Іван Павло II ухвалив рішення Синоду єпископів УГКЦ і призначив о. С. єпископом-помічником Терноп.-Зборів. єпархії; 03. 04. 2004

в *Катедр. соборі Непороч. Зачаття Пресв. Богородиці* у м. Тернопіль – архієрейс. хіротонія Преосвящен. Владики В. Семенюка; гол. святий – кардинал *Любомир Гузар*. 19. 10. 2006 – правляч. архієрей Терноп.-Зборів. єпархії.

Б. Головин, І. Сивак,
М. Ханас, о. М. Шаварин.

СЕМЕНІЮК

Марія Василівна (08. 11. 1984, с. Гвізд Надвірнян. р-ну Івано-Фр. обл.) – спортсменка (дзюдо, самбо). Засл. м. сп. (2004), м. сп. міжнар. класу зі самбо (2002) і дзюдо (2003). Закін. ТНЕУ. Сріб. призерка першості Європи з дзюдо (2000), переможець першості світу серед молоді зі самбо (2001), трираз. переможниця першостей Європи зі самбо (2001–02), серед молоді (2003, м. Єреван, Вірменія), серед юніорів (м. Сараєво, Боснія і Герцеговина), молодіж. першості світу (м. Уральськ, Казахстан), чемпіонка світу зі самбо (2003, м. Владивосток, РФ), бронз. призерка 22-ї літньої Всесвіт. універсади з дзюдо (м. Тегу, Пд. Корея). Чл. нац. зб. команди України з дзюдо.

Г. Гунтік.

СЕМЕНІЯК

Ганна Іванівна (04. 05. 1942, с. Маковисько Ярослав. повіту, Польща) – педагог, вишивальниця. Майстер традиц. мист-ва (1997). Чл. НСМНМУ (2001). Відмінник нар. освіти УРСР (1987). 1973–90 – депутат Бережан. міськ. ради. Закін. Кременец. пед. ін-т (1967, нині ТНПУ). 1960–64 – вчитель Рогачин. 8-річн. школи, 1964–99 – школи при Бережан. дит. санаторії, 1988–98 – зав. пед. ч. цієї школи. Виготовляє писанки, дряпанки, займається бісероплетінням. Використ. техніки вишивки: хрестик, розсипч. хрестик, стебнівка, лічильна гладь, виколування, мережка. Від 1986 – учасниця виставок нар. мист-ва в містах Бере-

жани, Львів і Стрий Львів обл., Тернопіль, Київ (1994, 1999, 2000, 2002), у Канаді (1987–88) і Польщі (2004).

Н. Волинець, А. Гриб.

СЕМЕНІЯК-ШТАНГІЙ

Валентина Миколаївна (05. 11. 1963, м. Тальне Черкас. обл.) – літераторка, журналістка, фотохудожник. Чл. НСЖУ (1996). *Премія ім. І. Блажкевич* (2005). Відзнака літ. конкурсу гумору і сатири від СУА (м. Філадельфія, США, 1995). Дипломантка літ. конкурсу 4-ї Міжнар. виставки-фестивалю “Православна Україна-2005” (м. Київ, 2005). Закін. ф-т журналістики Київ. ун-ту (1986, нині нац. ун-т). Працювала кор. г. “Наддніпряньська правда” (м. Херсон). Від 1987 – в м. Тернопіль: позаштат. кор. обл. газет. Автор кн. “Пригоди маленького ластерка” (1995), “Чи легко бути мамою?” (2005), “Світ, який люблю”, “Срібна пектораль” (обидві – 2006). Переможець всеукр. фотоконкурсу “Моя Україна” (2005, м. Київ); персон. виставка фоторобіт у м. Ельблонг (2005, Польща).

Л. Щербак.

СЕМІКІВСЬКА БИТВА

– бій Українських Січових Стрільців із військами царської Росії. Відбувся 7 жовтня 1915 біля с. Семиківці (нині Тербовлян. р-ну). Під час 1-ї світ. війни Україну поділ. між Австро-Угор. та Рос. імперіями. До австро-угор. армії належ. укр. військ. частини – *Леґіон УСС*, сформов. із нац.-патріот. молоді 3х. України. Після поразки на 1-у етапі війни Австро-Угорщина відвоювала позиції у Галичині (1915). Наприкін. літа австро-угор. армія з Леґіоном УСС почала наступ. 2-й курінь УСС, який належ. до 130-ї бригади, 11–12 вересня 1915 охороняв у с. Семиківці підступи до мосту через р. Стрипа. 7 жовтня росіяни почали наступ масованим артилер. обстрілом села і дійшли до переправи. Протидіяли рос. армії 2 сотні 2-го куреня – О. Будзиновського й А. Мельника, які змогли зупинити атаку. 30–31 жовтня росіяни повторили наступ і зайняли міст. У бою загинуло 49 уссусів, 168 поранено, 157 потрапили в полон. В історії січ. стрілецтва С. б. – приклад героїзму

і патріотизму. Жителі с. Семиківці 1916 насип. курган як символ пам'яті.

Б. Мельничук, А. Сенник.

СЕМИКІВСЬКИЙ ГІДРОЛОГІЧНИЙ ЗАКАЗНИК

– природоохоронний загальнодержавного значення. Розташ. в межах заболоч. заплави р. Студинка від с. Росохуватець Козів. р-ну до с. Соснів Теробовлян. р-ну. Створ. відповідно до постанови РМ УРСР № 132 від 25. 02. 1980, постановою КМ України № 584 від 12. 10. 1992 заказник затвердж. як об'єкт природ.-заповід. фонду загальнодерж. значення. Перебуває у віданні ТзОВ “Незалежність” Козів. р-ну (52 га), с.-г. підпр-в “Слава” (53) та “Стрипа” (50,4), Соснів. сільради (7,6) Теробовлян. р-ну. Заг. пл. 164 га. Типові для Зх. лісостепу болота. Під охороною – низинні трав'янисті болота, де переважають очеретяні, осокові та очерет.-осокові угруповання. Відіграють велику роль у живленні р. Стрипа, ґрунт. вод і як природ. фільтр очищення забрудн. вод. Сер. глиб. 2,5 м. Мають важливе водорегулююче значення. З водно-болот. птахів водяться кулики, очеретянки, мартини, норці, качки, сови, лунь болот. та ін.

І. П'ятківський.

СЕМІКІВЦІ

– село у Теробовлянському районі. Центр сільради, який підпорядк. с. Підруда. У зв'язку з пересел. жителів х. Шкіндерівка виключ. із облік. даних. Розташ. на пр. березі р. Стрипа, за 41 км від райцентру і 12 км від найбл. залізн. ст. Денисів–Купчинці. Насел. 202 особи (2007). Перша писем. згадка – 1468. 1578 згад. як м-ко, що належ. Львів. архієпископству. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. 1915 біля села відбул. *Семиків. битва*. Є церква св. Димитрія (перев. буд. з костюлу). Спорудж. пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1984,

Церква св. Димитрія.

арх. *М. Ковальчук*), насип. могили УСС (1916, відновл. 1991). Працюють клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв'язку, ТзОВ “Семиківське”, торг. заклад. Побл. села є *Семиків. гідролог. заказник*.

Б. Мельничук, Б. Хаварівський.

СЕМІРАЗ

Олег Володимирович (15. 10. 1961, м. Тернопіль) – спортсмен, тренер (легка атлетика, теніс). Чоловік *О. Семираз*. М. сп. міжнар. кл. (1984), засл. тренер України (1995). 2 місце на чем-ті СРСР (1986), багатораз. призер чем-тів СРСР, неоднораз. чемпіон України зі стрибків у довжину (найкращ. результат – 8 м 15 см). Чл. збірної команди СРСР протягом 5 років. Підготував 2 м. сп. міжнар. кл., 2 м. сп. Від 1995 – тренер у легкоатлет., теніс. клубах у м. Спліт (Хорватія).

Г. Гунтік.

СЕМІРАЗ

Олена Миколаївна (21. 11. 1965, м. Кривий Ріг Дніпроп. обл.) – спортсменка (легка атлетика). Дружина *О. Семираза*. М. сп. міжнар. кл. (1989). Сріб. призерка Всесвіт. універсиади (1991, м. Шеффілд, Вел. Британія), 3 місце на кубку Європи (1994) зі стрибків у довжину, сріб. медаль зим. першості СРСР (1991), фіналіст Гран-прі (1993) у потрій. стрибку, багатораз. чемпіонка України зі стрибків у довжину (найкращ. результат – 6 м 86 см). Від 1998 – ст. викл. каф. спорту ТАНГ (нині ТНЕУ).

Г. Гунтік.

СЕМІКІВ

Ростислав Андрійович (06. 06. 1975, м. Тернопіль) – науковець, літератор. Канд. філол. н. (2002). Закін. ТДП (1997, нині ТНПУ). Від 2000 – ст. викл., доц. каф. філології Нац. ун-ту “Кисво-Могилянська академія”. Стажув. у Гар-

вард. ун-ті (1998, США). 2000–04 – заст. дир. вид-ва “Основи”, від 2004 – дир. вид-ва “Смолоскип” (обидва – м. Київ). Галузі наук. досліджень – літ. критика, теорія літ-ри. Автор зб. поезій “Роса і твердь” (Т., 1995), есе “Фрагменти” (К., 2001), монографії “Іронічна структура: типи іронії в художній літературі” (К., 2004); публікацій у періодиці.

Б. Петраш.

СЕМОТЮК

Євгенія Яківна (15. 11 1967, м. Дніпропетровськ) – артистка балету. Засл. арт. України (1999); галуз. нагороди; відзнаки на конкурсах і фестивалях. Закін. Дніпроп. театр. уч-ще (1985, нині театр.-худож. коледж). Від 1985 – в Терноп. обл. філармонії: солістка молодіж. ансамблю “Надзбручанка”; виконує сольні партії у танцях “Свати”, “Дуботанець”, “Весілля” та ін.

Г. Шергей.

СЕМЦІВ

Надія Петрівна (29. 04. 1978, м. Тербовля) – вишивальниця, педагог. Майстер традиц. нар. мист-ва (1997). Чл. НСМНМУ (2000). Худож. вишивки навчилася від мами *С. Семців-Бабій*. Навчалась у м. Київ на курсах майстрів ткацтва (1997); закін. відділ декор.-ужитк. мист-ва Тербовлян. вищ. уч-ща культури (1999), ф-т менеджменту модел. бізнесу в Київ. нац. ун-ті культури і мист-в (2005). Працювала кер. гуртка при Тербовлян. станції юних техніків (1999–2003). Від 2003 – викл. худож. вишивки, ткацтва і методики кер-ва у Тербовлян. вищ. уч-щі культури. Від 1995 – учасниця худож. виставок у містах Тернопіль і Київ; персон. виставки – у містах Тернопіль (2000), Бжозув (2003, Польща); дипломи та пре-

мії виставок. Вироби (рушники, доріжки, обрус тощо) зберіг. у ТОХМ та ін. музеях, у приват. колекціях *Ю. Костенка*, *В. Ющенко*, в Італії, Польщі, РФ й ін. країнах.

А. Гриб.

СЕМЦІВ-БАБІЙ

Стефанія Антонівна (25. 04. 1947, с. Ласківці Тербовлян. р-ну) – народна майстриня-вишивальниця, писанкарка. Мати *Н. Семців*. Чл. НСМНМУ (1992). Закін. Чернів. мед. уч-ще (1972) і худож.-пром. технікум іграшки в м. Загорськ Москов. обл. (1982, нині РФ). Працювала медсестрою на Рівненщині та в м. Тербовля. 1976–91 –

в худож. майстерні Тербовлян. ф-ки ялинк. прикрас. Вишиває рушники, доріжки, серветки, скатертини, подушки, килимки, одяг (сукні, блузки); розписує писанки. Учасниця Всеукр. конкурсу на кращий рушник (1997, 2005, м. Київ); виставки у містах Тернопіль (1995, 2000), Київ (2001), Бжозув (2003, Польща), с. Зарванця Тербовлян. р-ну та ін.; дипломи, премії. Тв. зберіг. в музеях України, у приват. колекціях *В. Ющенко*, в Австрії, Вел. Британії, Італії, Канаді, РФ, США, Японії.

А. Гриб, Л. Щербак.

СЕМЧІШИН

Володимир Франкович (05. 05. 1949, м. Караганда, нині Караганди, Казахстан) – диригент, аранжувальник, педагог, діяч культури. Засл. прац. культури України (1991). Доц. (2001). Закін. муз.-пед. ф-т пед. ін-ту в м. Дрогобич Львів. обл. (1970, нині пед. ун-т) і диригент. ф-т Львів. консерваторії (1995, нині нац. муз. акад.). 1975–91 у м. Червоноград Львів. обл.: кер. ансамблю скрипалів, фольклор. колективу, симф. оркестру муз. школи та естрад.-симф. оркест-

ру. 1991–95 – дир. ПК “Березіль” у м. Тернопіль, де співорг-тор і гол. диригент (1992–96) естрад.-симф. оркестру (від 1993 – нар.); 1996–2003 – худож. кер. і гол. диригент *симфо-джаз оркестру* Терноп. обл. філармонії. Від 1995 – ст. викл., 1997 – зав. каф. вокал.-хор. дисциплін муз.-пед. ф-ту ТДПІ (нині ТНПУ), де кер. нар. жін. хору (1998–2002), водночас – регент-диригент у церкві св. Петра в Тернополі. Автор більше 800 аранжувань для оркестру, хору, вокал. та інструмент. ансамблів, понад 100 гармонізацій духов. музики.

Л. Щербак.

СЕМЧІШИН

Іван (псевдо “Чорний”); 1919, с. Лісники, нині Бережан. р-ну – липень 1946, с. Стегниківці, нині Терноп. р-ну) – військовик, учасник національно-визвольної боротьби. Чл. ОУН. 1939–41 перебував за кордоном; квітень 1941 – грудень 1942 – в легіоні “*Нахтігаль*”. Від 1943 – співорг-тор і 1-й ком-р сотні “Бурлаки” 3-ї воєн. округи “*Лисоня*”; старш. булавний (1944), хорунжий (1945). Орг-тор і викон. нападу (1945) на рад. органи у с. Вел. Глибочок (нині Терноп. р-ну), в результаті якого ліквід. рай. відділ НКДБ, військкомат. 1945–46 – ком-р 16-го Терноп. тактич. відтинку, старшина для доручень при окруж. проводі ОУН. Загинув у бою.

І. Олещук.

СЕМЧІШИН

Михайло Іванович (псевдо “Дон”); 1912, с. Вербів, нині Бережан. р-ну – 05. 05. 1945, концтабір Ебензее, Австрія) – громадсько-політичний діяч. Почес. житель с. Вербів. Закін. у м. Рогатин (нині Івано-Фр. обл.) г-зію та вчител. курси. Працював учителем у селах Вербів і Лапшин на Бережанщині. Від 1925 – чл. “Сокола”, 1929 – ОУН; від 1938 – округ. провідник ОУН. 1939–41 – у підпіллі.

Після проголош. у м. Львів 30 червня 1941 відновл. укр. державності та публіч. виступів у м. Бережани, на г. *Лисоня* С. заарешт. німці. Перебував у Львів. тюрмі та концтаборах Освенцім (Польща), Ебензее. Мемор. табл. С. встановл. на Нар. домі в с. Вербів (2004).

Я. Павлів.

СЕМЧУК

Іван Павлович (27. 12. 1921, с. Печорна, нині Заліщиц. р-ну) – громадський діяч, меценат.

Ювілей. медаль “Зарваницька Матір Божа” від Терноп. єпархії УГКЦ (2000). 1942 вивез. на примус. роботи до Німеччини. 1947–50 – робітник на шахті в Бельгії. 1955 емігр. до США (м. Чикаго), де працював на ф-ці, у страх. агентстві; чл. Укр. флагаел. клубу.

1999 перебував у м. Заліщики і родин. селі, де фінанс. підтримав церкви (2000 – 10 тис. дол. на буд-во храму в Заліщиках). На кошти С. 1997 прац. Пд.-Терноп. археол. експедиція Заліщиц. краєзн. музею, якому подарував рідкіс. книги з історії й археології. Жертводавець на вид. зб. наук. матеріалів Міжнар. археол. конференції “Трипільське поселення Кошилівці–Обоз” (1998), кн. “Християнські святині міста Заліщики” (2007).

В. Олійник.

СЕНАТОВИЧ

Оксана Павлівна (02. 01. 1941, м. Бережани – 31. 03. 1997, м. Львів) – поетка, перекладач,

редактор. Дружина *В. Лучука*, мати *І. й Т. Лучуків*. Чл. НСПУ (1976). Премії ім. Олени Пчілки (1992), *Іванни Блажкевич* (1995). Закін. Львів. політех. ін-т (1962, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Працювала на з-ді, в НДІ та профспілках. Від 1993 – ред.

г. “Діти Марії” (м. Львів). Автор зб. поезій “Стебло” (1968), “Діапазон весни” (1979), “Голубий голос” (1984), “Чоловік з трояндою” (1988), “Обличчям до голуба” (1990), зб. віршів для дітей “Вчиться вересень читати” (1977), “Сніговик” (1981), “Живемо в одному домі” (1983) та ін., повісті “Не виростуть хлопці без дощу” (1974), перекладів із серб. мови “Малий велетень” (1986), укр. абеток та ін. Тв. С. перекл. кількома мовами.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

СЕНДІЙ

Петро (07. 06. 1916, с. Біла, нині Чортків. р-ну) – вишивальник. 1940 вивез. із сім'єю в Комі АРСР; працював на лісорозробках. Від 1942 – доброволець польсь. армії ген. А. Андерса. 1948 з Вел. Британії емігр. до Канади. До 1981 працював на ф-ці у містах Мондер (пров. Альберта) і Торонто, у шпиталі св. Йосифа в м. Едмонтон. Вивчав різні способи та візерунки укр. нар. вишивки. Понад 10 індивід. виставок у Торонто, Гамільтоні. Образ Патріарха *Й. Сліного* та ін. вишиті образи зберіг. у м. Рим (Італія). Співав у хорах *В. Кардаша* і церковних. Заст. голови Королів. укр. легіону, куди належ. ветерани 2-ї світ. війни. У червні 1992 в ТОКМ – виставка вишивок С. з його участю.

І. Дуда, Б. Мельничук.

СЕНІК

Любомир Тадейович (26. 06. 1930, с. Чернихів, нині Зборів. р-ну) – літературознавець,

письменник, критик, громадський діяч. Д-р філол. н. (1995), проф. (2005). Чл. НСПУ (2004). Міжнар. літ. премія ім. Богдана-Нестора Лепкого (2000). Закін. істор.-філол. ф-т Львів. пед. ін-ту (1953, нині Дрогобиц. пед. ун-т). 1953–54 – учитель у с. Мша-

на Городец. р-ну Львів. обл., 1960–62 – ред. вид-ва Львів. ун-ту (нині нац. ун-т), 1962–64 – зав. відділу критики та мист-ва ж. “Жовтень” (нині “Дзвін”). Працював ст. н. с., провід. н. с. Ін-ту українознавства НАНУ, від 1996 – гол. н. с., дир. Ін-ту літературозн. студій Львів. нац. ун-ту. 1990–92 – голова Львів. край. орг-ції НРУ, співред. г. “Віче”. Автор кн. прози “На червоному полі” (1998), “Розкопати Помпеї” (2002), “Трамонтана” (2003), романів “Ізійди, сатано!” (2000), “Парабола” (2005), монографії “Климентій Шептицький – слуга Божий” (1997, співавт.), літ.-критич. розвідок.

Р. Баран, Г. Чернихівський, Л. Щербак.

СЕНІК

Мирослав Петрович (02. 11. 1957, с. Кам'янки Підволочис. р-ну) – господарник, громадський діяч. Депутат Львів. обл. ради (від 2006). Закін. Львів. політех. ін-т (1980, нині нац. ун-

“Львівська політехніка”). Працював на вироб-ві. 1990–92 – голова виконкому Червоноград. міськ. ради нар. депутатів Львів. обл. Згодом – нач. регіон. відділ. Фонду держ. майна України у Львів. обл. 1994–95 – кер. секретаріату Львів. обл. ради нар. депутатів. 1995–2000 – голова Личаків. РДА м. Львів. 2000–01 – дир. департаменту житл. госп-ва Львів. міськ. ради, згодом – дир. ТзОВ “Ліфт-Еко”, СП ТзОВ “Ком-Еко-Львів”, 2004–05 – проректор із навч.-виробн. роботи нац. ун-ту “Львівська політехніка”, 2005–06 – в. о. 1-го заст., 1-й заст. голови Львів. ОДА. Від квітня 2006 – голова Львів. обл. ради.

І. Гарматій.

СЕНІВ

Віталій Омелянович (11. 03. 1975, с. Тяпче Долин. р-ну Івано-Фр. обл.) – спортсмен (легка атлетика). М. сп. міжнар. кл. (спринт). Закін. ТАНГ (1997, нині ТНЕУ); виступ. за цей ВНЗ і Терноп. обл. Призер першості Європи (1993), учасник всесвіт. Універсіад (о. Сіцілія, Італія), м. Пальма-де-Мальорка (Іспанія), чемпіон України з бігу на 100 м (1996). Проживає в м. Івано-Франківськ.

В. Грабовенко.

СЕНІНА

Тамара Григорівна (18. 09. 1949, с. Джурич Чортків. р-ну) – журналіст, красналиця, літератор. Чл. НСЖУ

(2007). Відзнака Мін-ва культури та мист-в Республіки Польща “Заслужений діяч культури” (2000), Почес. відзнака Мін-ва культури та мист-в України (2002). Обл. премія ім. В. Вихруща (2002). Закін. ф-т журналістики Львів. ун-ту (1975,

нині нац. ун-т). Працювала в ред. рай. радіомовлення у м. Заліщики. Згодом – на громад. роботі; наук. прац., зав. відділу новіт. історії

Кременець. краєзн. музею; від 2002 – дир. обл. літ.-мемор. музею *Юліуша Словацького* в м. Кременець; засн. і ред. літ.-мист. часопису “Година роздумів” (2005). Автор статей, нарисів, поет. тв., драми “Доле моя, Кременеччино” (1984; поставл. у Кременець РБК). Укл. і ред. зб. про Ю. Словацького “Там, де Іква сріблиться імлою...” (2007).

І. Дем’янова.

СЕНКІВЧИ

Генрик (Sienkiewicz Henryk; псевд. – Літвос; 05. 05. 1846, с. Воля Окшейська, Підляшшя, нині Польща – 15. 11. 1916, Швейцарія) – польський письменник. Нобел. премія (1905). Чл.-кор. (1896), почес. акад. (1914) АН у м. Петербург (нині Санкт-Петербург, РФ). Закін. Варшав. ун-т (1871, Польща). Автор оповідань, повістей, істор. романів, зокрема трилогії “Вогнем і мечем” (1883–84), “Потоп” (1884–86), “Пан Володійовський” (1887–88; х/ф за нею поставив *С. Гоффман*); за деяк. даними, окр. розділи *С.* написав у с. Завалів, нині Підгаєц. р-ну, де гостював у мастку Рачинських. У м. Тернопіль 15 червня 1879 прочитав лекцію “Про поляків в Америці”.

**І. Дуда, Ю. Ковальков,
Б. Пиндус, Л. Щербак.**

СЕНКІВЧИ

Кароль-Казимир (Sienkiewicz Karol Kazimierz; псевд. – Кароль з Калинівки; 21. 01. 1793, с. Калинівка, нині Вінн. обл. – 07. 02. 1860, м. Париж, Франція) – польський письменник, історик, редактор, бібліограф. Навчався у *Вищій Волин. з-ві* (1810–12), 1813 – у м. Київ. 1813–17 – у м. Кременець, де працював секр. губерн. візитатора шкіл, засн. та очолив Клуб кременець. літераторів (1815). 1817–22 здійснив подорож у Зх. Європу. 1822–33 – у м. Пулави (Польща). Працював секр. А. Чарторийського, приват. учителем, кер. б-ки, де орг-тор друкарні, видав “Подільські думи” *Т. Заборовського* (1830). Після поразки повстання 1830–31 проживав у Парижі, тут налагодив видання “Польської бібліотеки”; секр. істор.-літ. т-ва; ред. “Хроніки польської еміграції” (1852). Автор поезій, перекладів, “Крем’янецьких бесід” (у 3-х т., 1857–59; вид. 1958–61), праць “Скарби польської історії” (у 4-х т., 1839–42), “Історичних і політичних праць” (1862), “Літературних праць” (1864) та ін.; переклав польс. тв. В. Скотта.

П. Гуцал, С. Ткачов, В. Ханас.

СЕНОМАНСЬКІ БОГАТИРІ

– геоморфологічне утворення, геологічна пам’ятка природи місцевого значення. Розташ. біля с. Лисичники Заліщиц. р-ну на вершині прав. схилу долини р. Серет. Оголош. об’єктом при-

род.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 131 від 14. 03. 1977. Перебуває у віданні місц. селян. спілки. Пл. 2 га. Під охороною – стовпоподібні мальовн. скелі вис. 7–8 м і шир. в основі 5–6 м, складені вапняками сеноман. ярусу (верхня крейда). Схил навколо них вкритий трав’ян. рослинністю, серед якої є рідкісні види. Мають наук.-пізнав. та естет. цінність.

І. Ленків.

СЕНЧІХІН

Прокіп Федорович (25. 05. 1923, с. Нижнекамка Алтай. краю, нині РФ – 24. 03. 1944, побл. смт Микулинці Тербовлян. р-ну) – військовик. Герой Рад. Союзу (1944). Учасник нім.-рад. війни (від травня 1943). Воював на Воронез. і 1-му Укр. фронтах у Сум. 340-й стрілец. дивізії. Учасник боїв за м. Київ, Тернопільщину. Похов. у брат. могилі в Микулинцях, на якій спорудж. пам’ятник (1954).

Н. Халуца.

СЕНЬКІВ

– село у Козівському районі. Підпорядк. Потіц. сільраді. Розташ. за 10 км від райцентру і найбл. заліз. ст. Козова. Насел. 45 осіб (2007).

Б. Хаварівський.

СЕНЬКІВ

– село у Монастирському районі. Підпорядк. Задарів. сільраді. Розташ. за 18 км від райцентру і 36 км від найбл. заліз. ст. Бучач. Насел. 233 особи (2007). Відоме від 18 ст. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є церква Пресв. Богородиці (1993, мур.). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1985), встановл. пам’ят. хрест на місці могили Борцям за волю України (1953). Працюють ЗОШ 1 ступ., ФАП, торг. заклад. Побл. С. виявл. археол. пам’ятки культури лінійно-стрічк. кераміки.

В. Уніят, Вас. Ханас.

СЕНЬКІВСЬКИЙ

Володимир Семенович (14. 08. 1908, с. Вел. Гаї, нині Терноп. р-ну – 28. 11. 2002, м. Львів) – релігійний і громадський діяч. Брат *І. Сеньківського*.

Орден Св. Хреста “За особливо видатну діяльність і старання” (1997; нагород. Папа Рим.). Закін. Терноп. укр. г-зію (1927), у м. Львів: богослов. акад. (1931), філос. ф-т ун-ту (1938). Кер. і чл. т-в “Об-

нова”, “Пласт”, “Молода громада” та ін. Від 1938 – парох у селах Дуліби і Дев’ятники, нині Жидачів. р-ну Львів. обл. 1951 органи МДБ заарешт. С.; засудж. на 10 р. позбавл. волі. Реабіліт. 1956. Після поверн. до Львова виконував священні обов’язки у катакомб. УГКЦ.

І. Олещук, О. Сеньківський.

СЕНЬКІВСЬКИЙ

Іван Семенович (монаше ім’я – Яким; 02. 05. 1896, с. Вел. Гаї, нині Терноп. р-ну – 29. 06. 1941, м. Дрогобич, нині Львів. обл.) – священник, релігійний діяч. Брат *В. Сеньківського*. Д-р богослов’я. Закін. Терноп. укр. г-зію (1914), Львів. богослов. семінарію (1921); того ж року рукопоклад. у сан священника. Богослов. студії продовжив у м. Інсбрук (Австрія). 1923 вступив до Василіян. новіціату в с. Крехів (нині Жидачів. р-ну Львів. обл.). Після склад. обіттів перевед. у монастир у с. Краснопуца (нині Бережан. р-ну), згодом – с. Лаврів (нині Старосамбір. р-ну Львів. обл.), де викл. риторичну, укр. мову, латину та ін. 1932–38 – в Свято-Онуфріїв. монастирі оо. Василіян у м. Львів. Від 1939 – ігумен катедр. Собору Пресв. Трійці в м. Дрогобич на Львівщині, там провадив Марій. дружину. Орг-тор Євхарист. Лицарства для укр. дітей. Реколекц. науки здійснював у всій Галичині. 26 червня 1941 С. заарешт. органи НКВС; за свідченням очевидців, замордований (зварений у казані) в тюрмі м. Дрогобич. 27 червня 2001 Папа Рим. Іван Павло II проголосив С. Блаженим Священномучеником.

Б. Головин, О. Сеньківський.

СЕНЬКОВСЬКИЙ

Теодозій (27. 02. 1900, м. Тернопіль – 17. 01. 1989, м. Філадельфія, США) – лікар, громадський діяч. Батько *М. Тарнавської*. Д-р медицини (1927). Чл. УЛГ (1931). Від 1917 – в *Легіоні УСС*, учасник боїв за м. Львів; 1919 з *І. Галуцинським* – співорг-тор студент. сотні УГА в Тернополі. Воював на Вел. Україні, служив у штабі *С. Петлюри* (від травня 1919); перебував у польсь. полоні (звільн. 1920). 1921 закін. г-зію в м. Тернопіль. Навчався на мед. ф-тах Укр. таєм. ун-ту у Львові та ун-ту в м. Грац (закін.

1927, Австрія). Лікар у м. Сколе (нині Львів. обл.) та Львові (1930–32); від 1932 – на Бойківщині, де засн. і голова філії “Прогресу”; згодом – гімназ. і рай. лікар у м. Солец (Польща). 1941–43 – повіт. лікар у м. Зборів. Від 1944 – в Австрії. 1949 емігр.

до США, де мав лікар. практику в штатах Нью-Джерсі (лікар-психіатр у шпиталі ветеранів 2-ї світ. війни, 1956–70), Нью-Йорк, Огайо та Пенсильванія. Діяльний в укр. т-вах та орг-ціях, зокрема співзасн. Земляц. об’єднан. “*Тернопільщина*” у Філадельфії.

Б. Головин, Б. Мельничук, Л. Щербак.

СЕНЯВСЬКІ (СИНЯВСЬКІ)

– давній польський рід, представники якого долучилися до історичних подій і культурних надбань Тернопільщини. **Рафаїл Дмитрович С.** – родоначальник династії. Від дружини одічичив с. Синява (нині Збараз. р-ну). **Ієронім Рафаїлович С.** – від дружини (Гебровської) одічичив с., нині м. Бережани і зробив його родин. осідком Сенявських. Похов. у Львів. домінікан. костьолі. **Микола Ієронімович С.** (1489–1569) – галицький і коломиєцький староста, Белзький воєвода, гетьман великокоронний, генеральний воєвода Руських земель (1554), полководець, сенатор. Похов. у родин. каплиці в м. Бережани. На могилі встановл. пам’ятник роботи львів. скульп. Горста. **Олександр Ієронімович С.** – підкоморій галицький. Успадкував від батька род. резиденцію – м-ко Синява, в якому 1594 наділив землями римо-католиц. костьол. **Анна С.-Йорданова**, дочка *Миколи* (р. н. невід. – 1574) – на підставі привілею Зигмунта III 1550 заклала й осадила с. Микулинці (нині смт Тербовлян. р-ну), побудувала там кам. замок. **Адам-Микола С.**, син Адама-Ієроніма (р. н. невід. – 1636) – крайчий коронний, згодом підчаший коронний, ротмістр, хорунжий, ратненський староста, посол сейму (1620). Уфортифікував Бережани, побудував у родин. резиденції парафіял. костьол. Похов. у родин. каплиці св. Трійці в Бережанах; на могилі встановл. пам’ятник. **Микола Ієронім С.**, син Ієроніма-Адама (1645–83) – граф, стражник коронний (1676), хорунжий, львівський, рогатинський

(1669), радомський і п'ясецький староста, Волинський воєвода (1680), гетьман польний коронний (1682), посольський (сеймовий) маршалок. 1662 вивінував дружині 400000 злотих. 1682 побудував у Бережанах для бернадинців костьол св. Миколая. Уфортифікував родову осаду.

Н. Голод.

СЕНЯКІНА

Антуанета Степанівна (14. 10. 1937, м. Олександрія Кіровоград. обл.) – вчений у галузі медицини. Д-р мед. н. (1981), проф. (1992). Офтальмолог вищої катег. (2001). Відмінник охорони здоров'я УРСР (1986). Закін. Одес. мед. ін-т (1962, нині ун-т). Працювала н. с., кер. лабораторії в Одес. НДІ очних хвороб (1962–86), зав. каф. офтальмології Терноп. мед. ін-ту (1987–2000, нині ТДМУ). Нині консультує в обл. дит. лікарні (м. Тернопіль), санаторії “Барвінок” (Зборів. р-ну) та ін. мед. установах. Виконувала щороку 200–300 операцій. 1988–2002 – голова правління Терноп. обл. наук. спілки офтальмологів, віце-президент Асоц. дит. офтальмологів України. Автор понад 100 наук. праць; 9 свідоцтв на винаходи.

Н. Совінська.

СЕРАФІМ

(справжн. – Залізницький Василь Федорович; 16. 01. 1953, с. Лосятин Кременец. р-ну) – церковний діяч. Орден “За заслуги” 3-го ступ. (1998). Закін. Кременец. с.-г. технікум (1973), у м. Москва (нині РФ): духовні семінарії (1979) і акад. (1983). Працював агрономом (1973–75). 1985 рукопоклад. у сан диякона, згодом – пресвітера. Служив настоятелем Свято-Покров. церкви в с. Глеваха Васильків. р-ну Київ. обл. (1985), храму св. рівноапостол. Марії Магдалини у м. Біла Церква цієї ж обл., благочинним Білоцерк. округу (1985–94). Від серпня 1994 – єпископ Білоцеркв. і Богуславський УПЦ МП.

А. Мирончук (ЕСУ).

СЕРАФИМОВИЧ

Ростислав (бл. 1924, м. Кременець) – оперний і камерно-концертний співак (баритон). Лауреат міжнар. конкурсів. 1944 виїхав до Німеччини; 1950 – до США, де продовж. вокал. студії. 1961–62 вдосконалював мист-во співу в м. Рим (Італія). Виступав із сольн. програмами у США та в “Сівік Опера Компані”, від 1962 як опер. співак – на сценах італ. театрів; концертував у багатьох містах Зх. Європи.

Л. Щербак.

СЕРБІНСЬКА

Олександра Антонівна (01. 03. 1929, м-ко, нині смт Золотий Потік Бучац. р-ну) – мовознавець, педагог. Д-р філол. н. (1992), проф. (1993), акад.

АН ВШ України (1999). Дійс. чл. НТШ (1992). Відмінник освіти України (1999). Після закін. СШ у м. Бучач працювала в ній бібліотекарем, учителювала в с. Нагірянкa біля Бучача. Закін. Львів. пед. ін-т (1955, нині Дрогобиц. пед. ун-т). Від 1959 – у

Львів. ун-ті (нині нац. ун-т): лаборант, викл., доц. каф. укр. мови філол. ф-ту; згодом – на ф-ті журналістики: викл. каф. укр. мови, від 1973 – доц. каф. стилістики, 1985–97 – зав. каф. мови ЗМІ, від 1999 – проф. каф. радіомовлення і телебачення. 1992–93 – викл. укр. мови в Ін-ті східнослов'ян. мов Ягеллон. ун-ту в м. Краків, 1998 – в Ін-ті слов'ян. мов ун-ту в м. Вроцлав (обидва – Польща). Автор та співавт. понад 200 наук. праць і публікацій, у т. ч. кн. “Словник паронімів української мови” (1986), “Словник труднощів української мови” (1989), “Українська мова. Практикум”, “Українська мова для початківців” (обидві – 1990, 2000), “Терміни і вирази з інформатики” (1990), “Основи мовотворчості журналіста в інтерпретації Івана Франка” (1993), “Антисуржик” (1994), “Словник-довідник з культури української мови” (1996, 2004), “Актуальне інтерв'ю з мовознавцем” (2001), “Екологія українського слова: Практичний словничок-довідник” (2003), “Культура усного мовлення: Практикум” (2003, 2004). За посіб. “Український язык для начинающих” (співавт. З. Терлан) вивчають укр. мову в Болгарії, Румунії, Польщі, Чехії та ін. країнах.

З. Бичко, Б. Мельничук, Б. Пиндус.

СЕРБІНСЬКИЙ

Антоній (Serbenski Antoni; 13. 12. 1886, м-ко, нині смт Золотий Потік Бучац. р-ну – 05. 03. 1957, м. Острів, Польща) – польський художник. Навчався у Львів. ун-ті, закін. Краків. АКМ (1919, Польща). Викл. у школах міст Равіч, Іновроцлав, Острів (Польща). 1931 переїхав до м. Остжешов,

оформляв літ. місячник “Околиця поетів”. Працював у галузях живопису й графіки у техніці деревориту, акварелі, пастелі. Персон. виставки.

В. Стецько.

СЕРГІТА

Володимир Миколайович (25. 07. 1936, м. Харків) – вчений у галузі гігієни. Д-р мед. н., проф. Закін. сан.-гігієн. ф-т Харків. мед. ін-ту (1960, нині мед. ун-т). Прац. сан. лікарем у Ворошиловград. (нині Луган.) обл. 1969–76 – зав. каф. гігієни дітей та підлітків, декан сан.-гігієн. ф-ту мед. ін-ту в м. Караганда (нині Караганди, Казахстан). 1976–95 – зав. каф. заг. гігієни Терноп. мед. ін-ту (нині ТДМУ). Автор і співавт. більше 120 наук. праць.

В. Кондратюк, А. Сенік.

СЕРГІЙ

(в миру – Генсіцький Борис Наумович; 04. 12. 1951, с. Долиняни Хотин. р-ну Чернів. обл.) –

релігійний діяч, архієпископ Тернопільської і Кременецької єпархії УПЦ МП. Нагороди УПЦ МП. Закін. мед. уч-ще в м. Новоселиця Чернів. обл. (1970), духов. семінарію (1983) та духов. акад. в м. Москва (нині РФ). 1970–71 – фельдшер у

с. Драгиня Мукачів. р-ну Закарп. обл. 15 липня 1973 рукопоклад. у сан диякона, служив у Свято-Успен. катедр. соборі в м. Смоленськ (нині РФ), в. о. секр. Смолен. єпарх. управл.; 1976 – протодиякон, секр. управління. Від травня 1985 – в Почаїв. Свято-Успен. лаврі, де в грудні 1985 прийняв чернечий постриг, від 1986 – архідиякон; 28 серпня 1990 рукопоклад. в ієромонахи, згодом – благочинний лаври. Від лютого 1991 – архімандрит, 11 лютого того ж р. – єпископ Терноп. і Кременец. УПЦ МП (хіротоніз. 17 лютого 1991).

Б. Волинський.

СЕРГІЙЧУК

Тарас Іванович (10. 03. 1939, с. Борщівка, нині Лановец. р-ну) – поет, прозаїк, перекладач, видавець, редактор. Чл. НСПУ (1996). Засл. прац. культури УРСР (1985). Всеукр. літ. премія ім. Л. Глібова (1999). Закін. філол. ф-т Рівнен. пед. ін-ту (1962, нині гуманіт. ун-т). Працював учителем на Рівненщині, 1965–72 – на

громад. роботі. 1972–87 – гол. ред. редколегії худож., дит. літ-ри і видань мист-ва Держ. ком-ту в справах вид-в, поліграфії та книж. торгівлі УРСР. 1987–2000 – дир. вид-ва “Дніпро” (м. Київ), від 2000 – зав. вид. сектору вид-ва “Київська правда”. Автор кн.

оповідань “Осінній дощ на хризантеми” (1990), “За пам’яттю історії” (1997), зб. поезій “Серцем на дотик” (1994), “Окремі високі дерева”, “Чайка з перебитим крилом”, “Формули” (всі – 2004); публікацій у періодиці, альманахах і антологіях; перекладів.

Б. Мельничук, А. Сенік.

СЕРДІЮК

Зиновій Степанович (29. 05. 1927, с. Гаї-Шляхтинецькі, нині Гаї-Шевченківські Терноп. р-ну) –

учасник національно-визвольних змагань, літератор, громадський діяч. Навчався у Бережан. пед. уч-щі (1944–45). Від травня 1945 – в УПА. Заарешт., засудж. на 10 р. позбавл. волі й 5 р. обмеж. прав. Покарання відбував у вугіл. копальнях м. Воркута (нині Респ. Комі, РФ). Звільн. 1954. Від 1955 працював у буд. орг-ціях. Співголова Терноп. рай. спілки політв’язнів і репресованих (від 1993). Автор зб. поезій “Нескорені в боях і у темницях” (1997), “З Україною в серці” (1998), “Навічно в пам’яті” (2001), “Незламні духом”, “Армія століття” (обидві – 2002), “В борню покликани сумлінням” (2003), “Біль і гнів”, “Армія безсмертних” (обидві – 2004), “Що хвилюватиме повік”, “З Богом крізь життя” (обидві – 2005), “Той час буремний” (2006), “Завжди в напруженні” (2007) та ін., публікацій у періодиці.

І. Дем’янова.

СЕРЕДА

Марія Степанівна (20. 10. 1939, с. Колодзівка, нині Заліщиц. р-ну) – господарниця. Герой

соц. праці (1971).
Ордени Леніна (1966, 1971), медалі СРСР. Закін. Кам'янець-Поділ. с.-г. ін-т (нині Поділ. аграр.-техн. акад., Хмельн. обл.). Ланкова, бригадир рілн. бригади (від 1970), голова правління колгоспу (від 1971), дир. консерв. з-ду (всі – у родин. селі).

Н. Халуца.

СЕРЕДИНКИ

– село у Тернопільському районі. Підпорядк. Буцнів. сільраді. Розташ. за 15 км від обл. цен-

Церква Перенесення мощей св. Миколая.

тру, залізн. ст. Насел. 230 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1727. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва, кооператива. Є церква Перенес. мощей св. Миколая (1913, мур., арх. *О. Луштинський*), каплиця. Працюють ЗОШ 1 ступ., б-ка, ФАП, торг. заклад. У С. народ. поет *С. Алич* (Мокрій). Про С. йдеться в кн. *Б. Новосядлого* “Буцнів – село над Серетом” (1998), “Буцнів. Екскурс у минуле на хвилях любові” (2006); *І. Гошій* та *М. Колоденна* видали нарис “Серединки – Україні маленька перлинка” (2005).

Б. Мельничук.

СЕРЕДИНЦІ

– село у Зборівському районі. Підпорядк. Висиповец. сільраді. Розташ. на берегах р. Нестерівка, за 30 км від райцентру і 4 км від найбл. залізн. ст. Цебрів. Насел. 232 особи (2007). Відоме від 18 ст. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є церква св. Михаїла (мур.). Встановл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини. Працює торг. заклад.

Вас. Ханас.

СЕРЕДНС

– село у Підгасцькому районі. Підпорядк. Завалів. сільраді. Розташ. на берегах р. Золота Липа, за 14 км від райцентру. Насел. 206 осіб (2007). Відоме від 18 ст. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва, кооператива. Є церква св. Миколая (1995, мур.). Встановл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини, насип. символ. могилу Борцям за волю України (1991). Працюють клуб, б-ка. У С. народ. діяч культури *О. Генза*, письменник, редактор *Б. Рокецький*. Пobl. С. виявл. археол. пам’ятки пізн. палеоліту та трипіл. культури.

Е. Кіцик, В. Уніят.

СЕРЕДНІЦЬКИЙ

Антін (Антон) Тимофійович (Serednicki Anton; псевд. і крипт.: Антін Верба, А. Верба, А. В., А. С., Антін Більчук, Олександр Орач, О. Лукч та ін.; 01. 03. 1916, с. Вербовец, нині Лановец. р-ну) – журналіст, письменник, літературознавець, редактор. Чл. Спільки польс. письменників (1986). Закін. учит. семінарію в м-ку Лесна Підляська, Варшав. ун-т (1948, Польща). Учителював. Під час 2-ї світ. війни – на примус. роботах у Німеччині. Від 1948 – у м. Варшава: вчитель у школі, ст. викл. у Кадет. корпусі, 1960–87 – викл. каф. укр. філології ун-ту, 1968–76 – дир. 5-го ліцею. Від 1958 – чл. редколегії місячника “Наша культура”, 1962–88 – ред. “Українського календаря”. Чл. гол. правління, кілька термінів – заст. голови Укр. сусп.-культур. т-ва (УСКТ). Писав укр. та польс. мовами. Автор зб. оповідань для дорослих та дітей, віршів, фейлетонів, гуморесок, статей, рецензій, перекладів й ін. тв. (усього – понад 1300). Окр. видання: зб. оповідань “Проїденим шляхом” (1976), “Мандрівка до Чайчинців” (1984), нарис польс. мовою про УСКТ (1976). Переклав польс. повість *Т. Шевченка* “Близнята” (1986), відредаг. понад 20 зб. поезії та прози укр. авторів у Польщі. Видав низку підручників із укр. мови для початк. класів. Автор досліджень “Нариси з польсько-українських стосунків” (1993), “Нариси польсько-українські” (1994), “Польсько-українські есеї” (1996), “Симон Петлюра”, “Польські оборонці православ’я”, “Польсько-українські діалоги” (всі – 1997), “Зі сфери польсько-українських стосунків” (2001) та ін.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

СЕРЕДНІЦЬКИЙ

Леонід Михайлович (20. 09. 1941, с. Вербовец, нині Лановец. р-ну) – вчений у галузі нафтогазової промисловості, господарник, громадський діяч. Канд. тех. н. (1967), акад. Укр.

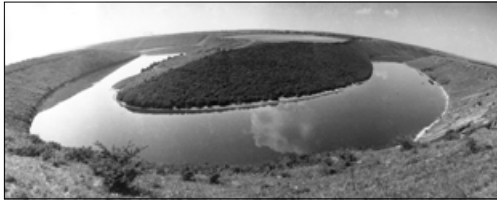
нафтогаз. академії, її віце-президент. Засл. прац. пром-сті України (2004). Почес. нафтовик СРСР; почес. розвідник надр України (2001); грамота ВР України (2003) та ін. нагороди. Закін. Львів. політех. ін-т (1962, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). 1962–95 – інж., дир. Укр. НДІ нафти і газу, голова правління ВАТ “Український нафтогазовий інститут”. Від 1969 – гол. інж. нафтогаз. пром-сті при Мін-ві пром-сті та енергетики Алжиру, 1981 – відп. виконавець проектів розробки нафт. родовищ Куби. 1995–98 – заст. нач. відділу розробки і підвищ. нафтовіддачі пластів, нач. Упр. геологорозвід. робіт та розробки родовищ нафти і газу, від 2000 – заст. нач. Департаменту з видобув. газу й нафти НАК “Нафтогаз України”. Автор та співавт. понад 100 наук. праць і винаходів.

Б. Головин, Б. Мельничук.

СЕРЕТ

– річка у Тернопільській області. Ліва притока р. Дністер. Довж. 242 км, пл. басейну 3900 км². Утвор. від злиття кількох потічків (С. Правий,

Серет поблизу хутора Миколаївка Заліщицького району.

С. Лівий, В’ятима, Граберка) біля с. Рагищі Зборів. р-ну. Долина у верхній течії широка, симетр., нижче м. Теревовля – каньйоноподіб. (на окр. ділянках шир. 0,5–0,8 км). Заплава у верхів’ї бічна, заболоч., у серед. і нижн. течіях переривчаста, шир. переважно 0,1–0,2 км. Річище у верхів’ї помірно звивисте, нижче Тернополя дуже звивисте, шир. від 10–20 до 35–50 м і більше. Похил річки 0,9 м/км. Осн. притока – Гнізна (ліва). Живлення С. міш., з переваж. сніг. і дощового. Льодостав із кінця грудня до березня. Гідролог. пости – біля смт Вел. Березовиця Терноп. р-ну і м. Чортків. Зарегульована числен. ставами (Залозец., Вертелків., Верхньо-

Івачів.) та водосховищами (Терноп., Скородин., Касперів.). Діють невел. ГЕС; воду використ. також для тех. водопостачання, с.-г. потреб, риборозведення; є рекреац. зони. На берегах С. – міста Тернопіль, Чортків та ін. насел. пункти. Створ. *Серет. заказник.*

Й. Свинко.

СЕРЕТІЦЬ

– село у Зборівському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Підберізіці. Розташ. на лів. березі р. Серет, за 36 км від райцентру і 32 км від найбл. заліз. ст. Зборів. Насел. 460 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1640. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва, кооператива. Є церква Різдва Пресв. Богородиці (1750, дерев.), каплиця (1996). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1985), встановл. пам’ят. знак на честь скасув. панщини (реставр. 1989), мемор. табл. воякові УПА В. Вишневіському (1999). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад. Пobl. С. виявл. археол. пам’ятки черняхів., давньорус. і ран. заліз. часу.

Ю. Ковальков, С. Макар.

СЕРЕТСЬКИЙ ЗАКАЗНИК

– природоохоронний гідрологічний об’єкт загальнодержавного значення. Розташ. у межах заболоч. заплави р. Серет від с. Плотича Терноп. до с. Кобзарівка Зборів. р-нів і заплави р. Лопушанка від с. Городище до с. Носівці Зборів. р-ну. Створ. відповідно до постанови РМ УРСР № 132 від 25. 02. 1980 зі змінами, затвердж. постановою РМ УРСР № 495 від 12. 12. 1983. Постановою КМ України № 584 від 12. 10. 1992 заказник затвердж. як об’єкт природ.-заповід. фонду загальнодерж. значення. Перебуває у віданні кол. с.-г. підпр-в “Дніпро”, “Вільна Україна”, “Світанок”, “Хлібороб України”, ТзОВ “Явір” (усі – Зборів. р-ну), Черняхів. сільради Збараз. р-ну, т-ва власників майн. і земел. паїв “Великоглибочецьке”, ТзОВ “Галичина”, “Україна” (обидва – Терноп. р-ну), ВАТ “Тернопільський облрибокомбінат”, держ. підпр-ва “Тернопільводоканал”. Пл. 1192 га. Під охороною – низинні трав’янисті болота, де переважають очерет., осок. та очерет.-осок. угруповання. Згідно з геол.-геоморфол. районув. боліт України (Бачуріна, Бродіс, 1958, 1962; Бродіс, Бачуріна, 1959, 1969; Кузьмічов, 1973 та ін.) болота розташ. у Поділ. р-ні лісостеп. торфоболот. області. Серетські болота розвинулися в заплаві р. Серет, в їх основі – водотривкі відклади. Вел. значення для утвор. цих боліт має наявність ставків, гребель, звужень, пов’язаних із геолог. будовою.

Глиб. боліт – 2–3 м. Водно-мінерал. живлення – здебільш. за рах. повеневих та поверх.-стіч. вод, що стікають із високих берегів і меншою мірою – ґрунт. вод. Болота розміщ. у верхів'ї Терноп. водосховища та є регулятором його вод. режиму, притулком і місцем відтвор. багатьох видів водно-болот. птахів: куликів, очеретянок, мартинів, норців, качок, жайворонків, сов, боривітру, луна болотного та ін. Серетець болота – важливі місця нересту, нагулу та зимівлі місц. видів риб із невел. популяціями – вугра річк., рибець, яльця, в'язя, голованя, умбри, сома, а також карася, коропа, окуня, плотви та ін., є визначальними для підтрим. їх популяцій, мають важл. водорегул. значення.

І. Леньків.

СЕСЛЕРІЯ ГЕЙФЛЕРА

(*Sesleria heuflerana* Schur.) – регіонально рідкісна багаторічна рослина родини Злакові (Poaceae). Внес. до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. (рішення Терноп. обл. ради № 64 від 11. 11. 2002). Зростає на кам'янистих вапняк. схилах. В обл. трапл. рідко.

Г. Свищя.

СЄКАНОВИЧ

Міхал (Siekaniowich Michał; 14. 01. 1920, с. Настасів, нині Терноп. р-ну – 16. 06. 2000, м. Катовіце, Польща) – польський архітектор, художник. Закін. г-зію в м. Тернопіль (1939). Навчався у Львів. (1941–44) і у Вроцлав. (1946–48) політехніках; закін. Катовіц. АМ (обидва – Польща). Працював архітектором у м. Глівіце (Польща). 1984 переїхав до м. Катовіце. Творив як художник; автор понад 150 картин. Виставка тв. С. – в Катовіце (2002, посмертна).

Б. Пиндус.

СЄКАНОВИЧ

Пйотр (Siekaniowich Piotr; 1895, с. Настасів, нині Терноп. р-ну – 02. 07. 1991, м. Вашингтон, США) – польський правник, громадсько-політичний діяч. Закін. г-зію в м. Тернопіль, Львів. ун-т. Працював у суд. органах. Суддя Терноп. воєв-ва. Завдяки його впливу в Настасові не було *паціфікації* 1930. Після війни емігр. до Вел. Британії. У м. Лондон належ. до польс. емігр. уряду, який очолював *В. Сікорський*. Згодом виїхав до США (м. Вашингтон).

Б. Пиндус.

СЄРАДСЬКИЙ

Юзеф (Sieradzki Józef; справж. – Гільберт Адольф; 02. 04. 1900, м. Тернопіль – 25. 03. 1960, м. Варшава, Польща) – польський історик, педагог, публіцист. За походж. єврей. Др-

філософії (1925). Навчався в г-зії, у Празьк. (1918–21, Чехія) та Львів. (1921–24) ун-тах. До 1939 викладав у г-зіях у містах Ломж (Польща) та Вільно (1925–39, нині Вільнюс, Литва). 1939–41 проживав у м. Дрогобич (нині Львів. обл.), від 1943 – у Варшаві; учасник Варшав. повстання 1944. Ув'язн. у концтаборі, звільн. навесні 1945. Проф. Ягеллон. ун-ту (м. Краків, 1948–50) та ун-ту в м. Лодзь (1950–51, обидва – Польща), Ін-ту історії Варшав. ун-ту (від 1953). Автор наук. праць.

П. Гуцал, С. Ткачов.

СИБІГА

Андрій Іванович (01. 01. 1975, м. Зборів) – дипломат, правник. Син *Івана*, брат *Ігоря Сибіг*. Закін. ЗОШ № 3 у м. Тернопіль, ф-т міжнар. відносин Львів. нац. ун-ту (1997), у цьому ж ВНЗ здобув юрид. освіту. 1998–2002 – віце-консул, консул Посольства України у м. Варшава (Польща). Нач. відділу договірно-правов. департаменту МЗС України. Від 2005 – заст. дир. Департаменту з питань міжнар. права Мін-ва закорд. справ України.

Г. Івахів, Б. Мельничук.

СИБІГА

Іван Васильович (19. 01. 1945, с. Бокиївка Волочис. р-ну, нині Хмельн. обл.) – правник. Батько *А.* та *І. Сибіг*. Держ. радник юстиції 2-го кл. (2002). Засл. юрист України (2001). Орден “За заслуги” 3-го ступ. (2004). Почес. прац. органів прокуратури (від 1999). Почес. грамота ВР України (2000). Закін. Львів. ун-т (1974, нині нац. ун-т). Працював слідчим прокуратури Зборів. р-ну, прокурором Підволочис. р-ну, зав. відділу адм. органів Терноп. обкому КПУ. Від 1991 – Терноп. транспорт. прокурор. Від 1998 – прокурор Хмельн. обл. Червень 2004 – січень 2005 –

заст. Ген. прокурора України – нач. гол. упр. кадрів Ген. прокуратури України.

Б. Мельничук, М. Ониськів.

СИБІГА

Ігор Іванович (11. 03. 1976, м. Зборів) – дипломат, правознавець. Син *I.*, брат *A. Сибіг*. Закін. ЗОШ № 3 у м. Тернопіль, ф-т міжнар. відносин Львів. нац. ун-ту (1998), у цьому ж ВНЗ (2002) здобув юрид. освіту; міжнар. курси для дипломатів при Диплом. акад. Іспанії у м. Мадрид (1999). 2000–04 – віще-консул, консул Ген. консульства України у м. Нью-Йорк (США), 2004–06 – слухач Диплом. акад. України при МЗС (м. Київ). Від 2006 – зав. відділ., заст. нач. упр. протокол. забезпечення секретаріату КМ України.

Б. Мельничук.

СІВАК

Іван Степанович (19. 01. 1952, с. Ласківці Теробовлян. р-ну) – священник, літератор, краєзнавець. Патріарша грамота (2004). Митрофор. протоієрей (1997). Почес. чл. т-ва “Просвіта” (1998); чл. ВУСК (1996). Від 1969 – дяк у с. Ладичин Теробовлян. р-ну. Закін. духовну семінарію в м. Москва (1979, нині РФ). Священик у селах Торське (1978–90) Заліщиц. і Долина (1990–93) Теробовлян. р-нів; від 1993 – парох церкви св. Миколая у м. Теробовля, декан Теробовлян. деканату УГКЦ. Чл. президії рай. об’єдн. т-ва “Просвіта”. Голова комісії у справах сім’ї та подружжя Терноп.-Зборів. єпархії УГКЦ. Автор кн. “Церква св. Миколая в Теробовлі” (1995), буклетів “Декан УГКЦ о. Степан Мохнацький”, “Від Зарваниці до Люрду”

(обидва – 1996), статей, віршів; співавт. кн. “Дороги ведуть до Зарваниці” (1997) та ін.

Б. Головин, Г. Кушнерик.

СІВІЙ

Мирослав Якович (16. 02. 1950, с. Клебанівка Підволочис. р-ну) – вчений у галузі геології та конструктивної географії, педагог. Д-р геогр. н. (2005). Закін. геол. ф-т Львів. ун-ту (1972, нині нац. ун-т). Працював інж.-геологом у Кизелов. геологорозвід. партії Урал. геологорозвід. експедиції “Уралвугільярозвідка” (1972–74, нині РФ). Згодом – м. н. с. відділу геології вугілля Ін-ту геології та геохімії АН УРСР (м. Львів). Від 1982 – в ТДП (нині ТНПУ), від 2006 – проф. каф. фіз. географії. Автор і співавт. понад 150 наук. праць, 3 монографій: “Угленосные формации юго-западной окраины Восточно-Европейской платформы” (1982, співавт.), “Мінерально-ресурсний потенціал Тернопільської області” (1997; співавт. *B. Кітура*), “Мінеральні ресурси Поділля” (2004), 2 підручників: “Геологія з основами палеонтології” (1995), “Геологія” (2003; обидва – співавт. *Й. Свинко*), 4-х навч. посібників, статей у фах. журналах і ТЕС.

Л. Щербак.

СИВИРІН

Анатолій Олександрович (07. 01. 1955, с. Остапівка Миргород. р-ну Полтав. обл.) – письменник, правознавець. Чл. НСЖУ (2003), НСПУ (2004). Полковник міліції (1999). Закін. Кременчуц. гірн. технікум (1977), Київ. ВШ МВС СРСР (1984). Від 1977 – інспектор, ст. інспектор, нач. штабу, заст. нач. відділу ДАІ УМВС України у Терноп. обл. Нині – на творчій роботі. Автор кн. прози “Хрест Лугового” (2002), “Лежачого не б’ють” (трилогія), “Окупація” (всі – 2003), “Відрикаюсь

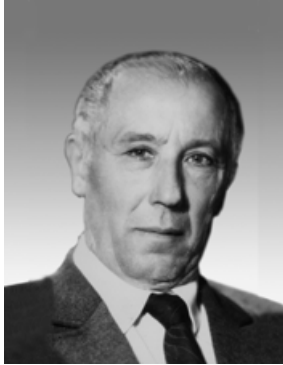

тебе, сатано”, “Цвіт папороті” (обидві – 2004), “Легенди білої зорі” (2005), “Ні грошей, ні слави?” (2006), публікацій в альманахах і періодиці.

В. Барна, Б. Мельничук.

СИВИЦЬКИЙ

Данило Йосипович (28. 08. 1938, с. Мшанець Тереховлян. р-ну) – письменник, красзнавець,

працівник культури. Чл. НСПУ (2000). Працював слюсарем у колгоспі, муляром на будові, машиністом електровоза, фотокором рай. г. “Трудова слава” у м. Тереховля, зав. клубом у родин. селі, від 1984 – дир., худож. кер. профспілк. Буд. культури Мшанець.

бурякорядгоспу. Автор кн.: оповідань “Твоя нерозквітла любов” (1994), “Зустрічі і прощання з Нефертіті” (1995), “Ще вернеться літо” (1998), романів “Жартівники” (2001), “У лабіринтах долі” (2004), “Четверте прищестя” (2006), красн. видання “Нариси з історії села Мшанець”, зб. нар. гумору та бувальщин “Паси, стара, тутка” (2004), публікацій у зб. і періодиці.

В. Барна, Г. Кушнерик, Н. Луців.

СИВУЛЬСЬКИЙ

Микола Іванович (12. 04. 1952, с. Золотники, нині Тереховлян. р-ну) – вчений у галузі економіки, громадсько-політичний діяч.

Д-р екон. н. (1991), проф. (1994). Нар. депутат України (25. 05. 2006–12. 06. 2007) Закін. ТФЕІ (1973, нині ТНЕУ). Від 1973 – асист., доц., проф., зав. каф. грош. обігу і кредиту цього ВНЗ. У м. Київ: від 1992 – 1-й заст. голови правління НБУ, 1992–93, 1994–96 – 1-й заст. міністра фінансів України. 1993–94 – заст. голови Агентства міжнар. співроб. та інвестицій. Від 1996 – радник Прем’єр-міністра України з питань банків і банк. діяльності; 1997 – президент Укр. газоресурс. консорціуму; 1999 – зав.

секретаріату Ком-ту ВР України з питань бюджету; 2003 – зав. каф. грош. обігу і кредиту Відкрит. міжнар. ун-ту розвитку людини “Україна”, від 2005 – голова Гол. контрол.-ревіз. упр. України. Кер. департаменту політ. ради партії Всеукр. об’єдн. “Батьківщина” (2005–06). Автор бл. 100 наук. праць, підручників, статей у фах. період. виданнях.

В. Барна, Б. Мельничук.

СІДОРІВ

– село в Гусятинському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Шидлівці. 1949 до С. приєдн. х. Слобідка. Розташ. на пр. березі р. Збруч,

Вид на центральну частину села.

за 12 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Гусятин. Насел. 1168 осіб (2007). Перша писем. згадка – 7 жовтня 1398. У квітні 1547 С. отримав статус м-ка. Діяли “Просвіта”, “Січ”, “Сокіл”, “Луг” та ін. т-ва, кооператива. Зберег. руїни *Сидорів. замку*. Є костюл св. Миколая (1628), церква Різдва Пресв. Богородиці (1812, кам.). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1984), насип. символ. могилу Борцям за волю України (1990), встановл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини. Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, торг. заклад. У С. народ. громад.-політ. діяч, публіцист *Є. Левицький*, громад. діяч *К. Троян*, живописець *В. Пайгерт*, поети, перекладачі *А. та Ю. Пайгерти*, перебував письменник, освіт. діяч *Я. Головацький*. Пobl. С. виявл. археол. пам’ятки трипіл. культури; є *Сидорів. родовище вапняку*.

І. Гадиняк, Б. Хаварівський.

СІДОРІВСЬКЕ

РОДОВИЩЕ ВАПНЯКУ

– природне скупчення корисної копалини. Розташ. за 0,5 км на схід від с. Сидорів Гусятин. р-ну на пр. березі р. Збруч, за 10 км на південь від смт Гусятин. Розвідав 1978–81 ін-т “Укрколгосспроєкт”. Ділянка “Зелена” є продовженням С. р. в., розташ. за 300 м на південь від нього. Розвід. 1975 трест “Київгеологія”, 1984 на ній здійснив експлуатац. розвідку трест “Укрнерудпром”. Корисна копалина – вап-

няк органог-детрит., серед. потужн. 19 м. Вапняк придатний для вироб-ва щебеню для буд. робіт. Затвердж. запаси вапняків за пром. категоріями – понад 2 млн м³. Родовище розробляє ТзОВ “Сидорівське”.

В. Кітура, М. Сивий.

СІДОРІВСЬКИЙ ЗАМОК

– оборонна споруда в с. Сидорів Гусятинського району. Пам’ятка арх-ри нац. значення. Розташ. на високому плато, з трьох боків оточ. не-

Руїни замку.

вел. р. Суходіл, води якої, підняті греблями, утвор. у давнину навколо замку вел. став і мочари. З пд., легко доступ. боку – захисний глиб. рів. Замок викладений із ламан. каменю. Рельєф місцевості зумовив планування споруди: двоповерх., у формі видовж. чотирикутника – дві поздовж. оборон. стіни, з’єднані під гостр. кутами й виносами на краях підтрикут. форми. Довж. будівлі – 178 м, шир. – бл. 30 м. Мури зміцнювали 7 напівкруг. двоповерх. веж із 2-а рядами бійниць кожна; з півдня та півночі – трикут. і ромбоподіб. башти. Замок як оборон.-житл. комплекс заклав бл. 1640 черніг. воєвода М. Каліновський – гетьман польн. коронний. 1672 та 1675 фортецю здобували турец. війська. Перебував у руїні до поч. 18 ст.; 1718 відбудував кам’янец. каштелян М. Каліновський – непрямої нащадок засновника. Наступ. власники – Мйончинські, Коритовські, *Пайтерти* – не підтримували будівлю в належ. стані, через що замок занепа. Востаннє споруду зміцнили 1920-і, викон. її фотофіксацію й архітектон. обміри. У наступ. роки замок розбирали на буд. матеріали, внаслідок чого перетвор. на руїну.

В. Бойко, В. Параїій.

СИДОРУК

Федір Фавстович (22. 09. 1891, с. Борсуки, нині Лановец. р-ну – 16. 01. 1980, м. Ічня од-

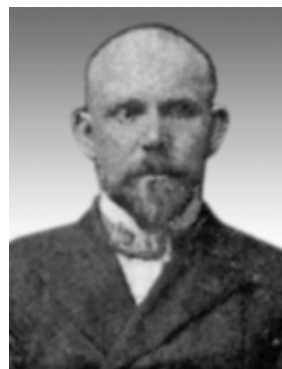

ноймен. р-ну Черніг. обл.) – лікар, господарник, громадський діяч. Орден Черв. зірки, Вітчизн. війни 2-го ступ., “Знак Пошани” (2), Леніна, ін. нагороди. Засл. лікар УРСР (1978). Депутат ВР УРСР 2-х склик. Учасник рад.-фін. (1940), нім.-рад. воєн (1941–45). Закін. учит. семінарію (1914), Одес. мед. ін-т (1930, нині ун-т). Працював викл. нар. уч-ща у с. Чорномин (1914–26, нині Піщан. р-ну Вінн. обл.), лікарем Путивл. рай. лікарні Сумс. обл. (1930–34), лікарем, зав. акушер.-гінеколог. відділ. (1934–57), гол. лікарем (1957–73), 1972–80 – акушером-гінекологом Ічнян. рай. лікарні.

Г. Івахів.

СИДОРЯК

Семен Дмитрович (1870, с. Вадівці, нині Польща – р. і м. см. невід.) – педагог, громадсь-

ко-політичний діяч. Чл. НТШ. Закін. Львів. ун-т (1900). Вчителював у Львів. акад. г-зії, 1903–14 – викл. природознавства та історії в Терноп. укр. держ. г-зії, управитель створ. 1904 селян. бурси. Співзасн. у м. Тернопіль т-в “Сільський господар”, “Поділля”

(1907; спорт.) та ін. 1913–14 – делегат 1-го і 2-го пласт. з’їздів у м. Львів. 1918 – учасник встановлення укр. влади в Тернополі, співорг-тор (із *А. Музичкою*) зброй. молодіж. загонів, які роззброїли австр. жандармерію; під час ЗУНР – комісар (посадник) Тернополя. Від 1920 працював у м. Київ заст. дир. одного з НДІ. 1935 заарешт. органи НКВС; 1936 засудж. на виселення в Казахстан; 1947 судимість знята. Подальша доля невідома. Реабіліт. 1989.

Б. Пиндус.

СИДОРЯК

Юрій Юрійович (16. 05. 1954, смт Вел. Бичків Рахів. р-ну Закарп. обл.) – спортсмен, діяч фізичної культури та спорту, господарник. М. сп. СРСР з вод. поло (1968) і плавання (1972). Неоднораз. переможець та призер все-союз. і респ. змагань із плавання ДСТ “*Авангард*”. Закін. ТДП (1975, нині ТНПУ). Працював тренером-викл. плавання (1976–98), дир. Терноп. ДЮСШ-2 та спорт. дит.-юнац. школи олімп. резерву зі спорт. гімнастики (від 1998). Серед вихованців – *О. Волинець, І. Шкарупа*. Ініціатор та орг-тор реконструкції єдиного на Тернопільщині стандарт. плав. басейну в обл. центрі.

В. Фроленков.

СИЛУРІЙСЬКА СИСТЕМА

– відклади, що утворилися на території Тернопільщини протягом силурійського періоду. Добре відслон. в долинах р. Дністер і його допливів у пд.-сх. ч. області. Дністров. розріз силуру (на околицях с. Трубочин Борщів. р-ну) розглядають як опорний для Сх.-Європ. платформи. У його підніжжі залягають породи ярузької серії (за П. Цегельнюком, 1980), представлені мор. і лагун. осадками – мергелями, вапняками, доломітами. Породи серії на поверхні обл. не відслонюються і залягають на повній глибині. Карст. порожнини у верх. ч. серії служать колекторами, з яких добувають мінерал. води типу “Збручанська Нафтуса”. На яруз. породах залягають відклади малиновец. серії, що також є на певних глибинах і відслонюються лише у Хмельн. обл. Серія склад. грудкуватими мор. вапняками і мергелями, органогенно-детритус. вапняками, доломітами, котрі викор. як буд. матеріали. Малиновец. біогерми – об’єкт пошук. робіт щодо нафти і газу в Бучац. р-ні. Заверш. розріз силуру на Поділлі відкладали рукшинські серії, пошир. в долинах рік Збруч та Дністер до с. Дністрове Борщів. р-ну на заході. Серія склад. доломіт. мергелями, глинист. доломітами, строматопоровими вапняками, глинист. грудкуват. вапняками і мергелями. Пobl. с. Дністрове є контакт серії з темно-сірими аргілітами тиверської серії нижн. девону. Вапняки і доломіти серії – буд. матеріали. В силур. відкладах встановл. до 40 приверсток бентоніт. глин. У породах часто трапл. скам’янілі рештки брахіопод, коралів, трилобітів, строматопор, мор. лілій, наутилоїдей, водоростей (куксоній), зрідка – псилофітів (пobl. сіл Дзвенигород Борщів. р-ну, Трубочин). Потужн. силур. відкладів – до 450 м.

М. Сивий.

СИЛУРІЙСЬКІ ВІДКЛАДИ**В с. КУДРИНЦІ**

– відслонення, геологічна пам’ятка природи місцевого значення. Розташ. на пн.-сх. околиці с. Кудринці Борщів. р-ну на прав. схилі р. Збруч, у межах кар’єру. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 131 від 14. 03. 1977. Перебуває у віданні Кудринец. сільради. Пл. 1,5 га. Під охороною – відслон. товщі голуб.-сірих вапняків скальської серії (верхній силур). У товщі спостеріг. окр. брудно-сірі прошарки вапняк. аргілітів, у яких знайдені багаті скупчення решток давніх рослин плауноподіб. вигляду. Відслонення має вел. значення для вивчення історії розвитку рослин. світу.

І. Леньків, М. Сивий.

СИЛУРІЙСЬКІ ВІДКЛАДИ**В с. ОКОПИ**

– відслонення, геологічна пам’ятка природи місцевого значення. Розташ. на пд.-зх. околиці с. Окопи Борщів. р-ну, на лів. схилі долини р. Дністер, у кв. 88, вид. 2, 3 Гермаків. лісництва Чортків. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Наддністрянська стінка”. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 131 від 14. 03. 1977. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 1 га. Під охороною – відслон. нижньої ч. рукшинської серії (пригородоцька і варницька світа) верх. силуру. Пригород. світа складена масивними і верстуватими доломітами з прошарками домеритів. Видима потуж. 2,7 м. Викопних організмів нема. Варниц. світа представлена перешаруванням пачок масивних та верстуватих плитчастих вапняків і пачок доломітів із прошарками домеритів. Потуж. пачок, що перешаровуються – 6–11,6 м. Видима потуж. світи – 41 м. У вапняках є брахіоподи, конодонти, табуляти, строматопори, рослин. рештки. Відслонення має наук. значення.

І. Леньків, М. Сивий.

СИМВОЛІКА**ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

(див. *Герб Тернопільської області; Прапор Тернопільської області*).

СІМОНОВ

Костянтин (Кирило) Михайлович (28. 11. 1915, м. Петроград, нині Санкт-Петербург – 28. 08. 1979, м. Москва, обидва нині – РФ) – російський письменник, громадський діяч. Герой соц. праці (1974). Держ. премії СРСР (1942, 1943, 1946, 1947, 1949, 1950). Автор зб. поезій, п’єс, повісті “Дні і ночі” (1943–44), роману-три-

логії “Живі і мертві” (1959–71) та ін. Переклав вірші *Т. Шевченка*. В квітні 1944 як кор. г. “Красная звезда” перебував у м. Тернопіль; спогади про тодішні події опубл. у вигляді листів у кн. “От Черного до Баренцева моря. Записки военного корреспондента” (1945).

І. Дула, Б. Пиндус.

СІМФО-ДЖАЗ ОРКЕСТР

– колектив музикантів, оркестр естрадної та симфонічної музики в м. Тернопіль. Кращій про-

фес. колектив Терноп. обл. (2000). Засн. 18 грудня 1991 при обл. наук.-метод. центрі нар. творчості на базі ПК “*Березіль*” як естрад.-симф. оркестр (1993 – нар.), від 1993 – в структурі ПК. 1-ий виступ – 26 лютого 1992. 1996–2003 – профес. колектив Терноп. обл. філармонії. В оркестрі – 25 музикантів, у репертуарі – бл. 180 інструм. та вокал. творів. Учасник всеукр. та міжнар. фестивалів і конкурсів (2000 – творчий звіт у м. Київ), радіо- і телепередач тощо. С.-д. о. дав понад 200 концертів, підготував програми “Ритми планети”, “Ретро”, “Калейдоскоп”, “Осінні настрої” та ін.; записав 6 аудіо- і відеокасет. Гастролював у Польщі (1993, 1994), Бельгії (м. Антверпен, 2000). Худож. кер. і гол. диригент – *В. Семчишин* (1992–2003).

Л. Щербак.

СИНГАСВСЬКИЙ

Семен Федорович (1914, с. Лутівка, нині Радомисл. р-ну Житомир. обл. – 28. 04. 1944, с. Білобожниця Чортків. р-ну) – військовик, підполковник. Герой Рад. Союзу (1944, посмерт.). Орден Черв. зірки, Черв. прапора, Олександра Невського. Від 1941 – учасник нім.-рад. війни; воював на 3х. і 1-му Укр. фронтах. Навесні 1944 артилер. полк під команд. С. брав участь у бой. діях на Тернопільщині (вел. бій біля с. Мартинівка Бучац. р-ну). Загинув під час танк. атаки.

Б. Хаварівський, Н. Халуца.

СИНЕНЬКА

Ореста Петрівна (27. 09. 1933, с. Бушковичі Перемишл., нині Пшемисл. пов., Польща) – громадська діячка. Почес. чл. Союзу українок (2004). 1945 пересел. у м. Бучач. Закін. Чорт-

ків. мед. уч-ще (1958, нині коледж). 1958–92 працювала в Бучац. рай. лікарні. Від 1989 – голова Бучац. рай. орг-ції т-ва “Меморіал” та Музею героїв Визв. змагань ОУН і УПА. Чл. т-ва “Пошук” у м. Львів (1999). Автор кн. “Зродила героїв Бучацька земля”, “За рідний край, за нарід свій” (2002). Допомогала добирати матеріали до кн. *Н. Мизака* “За тебе, свята Україно” (2005).

А. Сенник, Г. Яворський.

СИНЕНЬКА-ІВАНИЦЬКА

Іванна Олексіївна (24. 07. 1897, с. Вел. Чорнокінці, нині Чортків. р-ну – 28. 08. 1988, м. Мюнхен, Німеччина) – оперна і

концертно-камерна співачка (сопрано). Навчалася в учит. семінарії сс. Василіянок у м. Станіслав (нині Івано-Франківськ; іспит зрілості склала 1921 в м. Райхенберг, Німеччина). 1920 у м. Варшава (Польща); виступала як камер. співачка у хорі *О. Кошиця*. Закін. консерваторію у м. Прага (1927, Чехія); як стипендіатка *А. Шенцицького* вдосконалювала мист-во співу в м. Мілан (1930–31, Італія). Співала в концертах у містах Львів (1921) і Прага (1926), виступала при дворі румун. короля Карла. 1930-і – учасниця Шевченків. і Шашкевич. вечорів у Бучачі, Підгайцях та ін. містах краю. 1927–29, 1932–33 – солістка Укр. театру в м. Ужгород (кер. – *М. Садовський* та *М. Аркас*). 1931–55 – гастролі зі сольн. концертами у Галичині й на Буковині, в Австрії, Італії, Німеччині, Румунії, Чехословаччині та ін.; співала італ., нім., румун., чес. мовами. 1934–38 – популяризаторка укр. пісні на радіо у м. Відень (Австрія). У серпні 1943 приїждж. в Галичину. Після 2-ї світ. війни емігр. до Німеччини, де учасниця ювілей. концертів, присвяч. *М. Лисенку*, *І. Франку*, *Т. Шевченку*. Оперні партії: Катерина (однойм. опера *М. Аркаса*), Оксана (“Запорожець за Дунаєм” *С. Гулака-Артемовського*), Марженка (“Продана наречена” *Б. Сметани*), Віолетта (“Травиата” *Дж. Верді*) та ін.; співала в оперетах “Циганський барон” *Й. Штрауса*, “Весела вдова” *Ф. Легара* та ін. У концерт. репертуарі – тв. *В. Барвінського*, *С. Людкевича*, *Д. Січинського* й ін., укр. нар. пісні. Запис.

на 2 платівки 23 пісні та романси. Життю і творчості С.-І. присвяч. кн. С. Білокопя "Іванна Синьенька-Іваницька" (К., 1997).

Б. Мельничук, М. Ханас, Л. Щербак.

СИНИШИН

Іван Миколайович (30. 04. 1952, с. Лісники Бережан. р-ну) – вчений у галузі економіки, господарник, громадський діяч. Канд. екон. н. (1994). Акад. АЕНУ (1998). Доц. Бережан. агротех. ін-ту (2003). Засл. економіст України (2004). Депутат Терноп. обл. ради 2-х склик. (1998–2006). Чл. міжвідомч. комісії з питань місц. самоврядування при КМ України (1997–2005). Почес. грамота КМ України (2000). Закін. Львів. торг.-екон. ін-т (1979, нині комерц. акад.). Від 1970 – на різних посадах у системі спожив. кооперативів. 1981–90 – дир. Бережан. торг.-роздріб. об'єднання. Від грудня 1990 – голова правління Бережан. РайСТ. 1996–2005 – голова Бережан. РДА. Нині – доц. каф. фундамент. дисциплін Терноп. комерц. ін-ту. Автор бл. 50 наук. праць, співавтор 8 фах. книг і підручників.

І. Дем'янова.

СИНІВЦІ

– село у Лановецькому районі. Підпорядк. Борсуків. сільраді. Розташ. за 9 км від райцентру і 5 км від найбл. залізн. ст. Бережанка. Насел. 346 осіб (2007). Відоме від 1566 як Синівка. Діяли "Просвіта" та ін. т-ва. У листопаді 1918 на тер. ниніш. Лановець. р-ну діяв Лановець.-Ямпіль. партизан. загін під керівм уродженця села В. Чабая. Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад. Побл. С. виявл. археол. пам'ятки черняхів. і давньорус. культур.

Г. Басюк, М. Бігус.

СИНІЦІН

Олександр Павлович (21. 06. 1922, с. Незнаково Кораблин. р-ну Рязан. обл., нині РФ – 27. 07. 1944, похов. у с. Воля Буховська, нині Польща) – військовик, розвідник. Герой Рад. Союзу (1944). Ордени Черв. Зірки, Вітчизн. війни 2-го ступ. Від 1942 – учасник нім.-рад. війни; воював на Зх., Воронеж. і 1-му Укр. фронтах. У боях на Тернопільщині група мол. лейтенанта С. розгромила обоз противника 22 березня 1944 в с. Сухостав (нині Гусятин. р-ну), забезпечила переправу розвідників при форсуванні р. Дністер 23–24 березня того ж року в смт Товсте (нині Заліщ. р-ну). Загинув у бою.

Б. Хаварівський, Н. Халупа.

СИНОВЕРСЬКИЙ

Любомир Васильович (06. 08. 1957, с. Перерісль Надвірн. р-ну Івано-Фр. обл.) – лікар, вчений, громадський діяч. Канд. мед. н. (2005).

Засл. лікар України (2004). Депутат Терноп. обл. ради 2-х склик. (1998–2006), заст. голови постій. комісії з питань охорони здоров'я сім'ї, материнства і дитинства. Закін. Івано-Фр. мед. ін-т (1984, нині ун-т), Укр. акад. держ. упр. при Президентові

України (2001; магістр держ. управління). Працював хірургом, заст. гол. лікаря (1989), від 1994 – гол. лікар Заліщиц. центр. комунал. рай. лікарні. Присвоєні вищі категорії лікаря-гігієніста, орг-тора охорони здоров'я, лікаря-хірурга. Автор 25 наук. праць; 2 патенти на винаходи.

Г. Яворський.

"СИНІОД ЛУЦЬКИЙ 1638"

– стародрук, збірник церковних текстів. Видрук. у м. Кременець, місце зберіг. невідоме. Про "С. л." – стаття в кн. *І. Огієнка* "Історія українського друкарства" (Вінніпег, Канада, 1983, вид. 2-е).

Г. Черняхівський.

СІНЬКІВ

– ботанічний заказник місцевого значення. Розташ. побл. с. Вигода Заліщиц. р-ну, в кв. 45, вид. 1 Наддністрян. лісництва Чортків. держлісгоспу в межах ліс. урочища "Сіньків". Створ. відповідно до рішення виконкому Терноп. обл. ради № 360 від 22. 07. 1977. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 10 га. У 60-річч. дуб. лісі масово зростає шафран Гейфеля – вид, занес. до Черв. книги України.

І. Ленський.

СІНЬКІВ

– село у Заліщицькому районі. Центр сільради. 1947–93 назив. Богданівка. Розташ. на лів. березі р. Дністер, за 25 км від райцентру і 10 км від найбл. залізн. ст. Вікна Буковини. Насел. 1202 особи (2007). Перша писем. згадка – 1427. Діяли "Просвіта", "Луг", "Рідна шко-

Каплиця.

ла”, “Союз українок” та ін. т-ва, кооператива. Є церква св. Миколая (1883, кам.), каплиця.

Пам'ятник Б. Хмельницькому.

Спорудж. пам'ятники *Б. Хмельницькому* (1958), воінам-односельцям, полеглим під час нім.-рад. війни (1965), насип. символ. могили воякам УПА (1995). Працюють ЗОШ 1–3 ступ., Буд. культури, при якому від 1985 діє нар. (від 1994) аматор. об'ряд.-фольк. колектив “Синьківчанка”, б-ка, ФАП, відділ. зв'язку, 3 фермер. госп-ва, ПП “Нива Придністров'я”, торг. заклади. На околиці є *Синьків. степ. ділянка*. Пobl. С. виявл. археол. пам'ятки трипіл., гава-голіград. і давньорус. культур.

В. Олійник, Д. Підгірний.

СІНЬКІВСЬКА СТЕПОВА ДІЛЯНКА

– ботанічна пам'ятка природи місцевого значення. Розташ. на сх. околиці с. Синьків Заліщиц. р-ну, в межах лів. схилу долини р. Дністер, прилягає до кар'єру. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням Терноп. обл. ради № 187 від 21. 08. 2000. Перебуває у віданні Синьків. сільради. Пл. 9,2 га. Під охороною – лучно-степ. фітоценози. Особливо цінні – ковила волосиста, зіновать подільська, сон вел. (види, внес. до Черв. книги України), сон широколист. – вид, внес. до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. Місце оселення корис. ентомофауни.

І. Леньків.

СІНІЮК

Сергій Ярославович (16. 03. 1975, смт. нині м. Шумськ) – письменник, краснавець, автор-виконавець пісень. Чл. ВУСК (1999), НСПУ (2002), НСЖУ (2007). Літ.-мист. премія ім. *С. Будного* (2000); літ. премія ім. *У. Самчука* (2005); публіц. премія ім. *Я. Стецька* (2006). Закін. Рівнен. ін-т культури (1998, нині гуманіт. ун-т). Працював зав. відділом Шумс. центр. рай. б-ки, від 2005 – зав. сектору зв'язків із громад. орг-ціями, ЗМІ та з питань внутр. політики апарату Шумс. РДА. Автор зб. поезії “Ескізи” (1998), “Шукай або мовчи” (2007), повістей “Кладка над прірвою” (1999), “Це та-

кож вбивство” (2000, 2005), “Підміна” (2002), “Формула для фюрера” (2003), “Троянда в січкарні”, “Медовий місяць Лариси К.”, роману “Дорога до джерела” (всі – 2006). Упорядник краєзн. зб. у 2-х кн. “Шумщина” (2006).

І. Дем'янова.

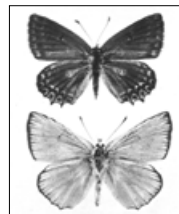
СИНЯВА

– село у Збарзькому районі. Центр сільради. До С. приєдн. с. Синягівка. Розташ. на берегах р. Гнізна, за 10 км від райцентру і 4 км від найбл. залізн. ст. Красносільці. Насел. 976 осіб (2007). Відоме від 1648. Діяли “Просвіта”, “Рідна школа”, “Сільський господар” та ін. т-ва. Є церкви Чесн. Хреста (1928, мур.) та Різдва Пресв. Богородиці (с. Синягівка, 1932, кам.). Спорудж. пам'ятники *Т. Шевченку* (1961, скульп. *В. Бець*), воінам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1966, реставр. 1986). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв'язку, ТзОВ “Синява”, цегел. з-д. У С. народ. педагог, чл. УНРади ЗУНР *Клавдій Білинський*, правник *Кипріан Білинський*. Пobl. С. виявл. археол. пам'ятки 9–8 ст. до Р. Х.

Б. Мельничук, В. Музя.

СИНЯВЕЦЬ МЕЛЕАГР

(*Polyommatus daphnis Denis et Schiffermuller*) –

комаха родини Синявці (Lусаenidae), ряду лускокрилих (Lepidoptera). Занес. до Черв. книги України (1994). На Тернопільщині трапл. вздовж р. Дністер, де є крейд. і вапняк. відслонення, також на узліссях, ліс. галявинах, сухих степ. ділянках.

С. Подобівський.

СІНІЯК ПЛЯМІСТИЙ

(*Echium maculatum L.*) – регіонально рідкісна багаторічна рослина родини Шорстколисті (Boгаginaseae). Внес. до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. (рішення Терноп. обл. ради № 64 від 11. 11. 2002). Зростає на степ. схилах, ліс. галявинах, сухих луках. Товстим коренем синяка, що проникає в ґрунт вертикально, раніше фарбували щокви, ніби рум'янами; звідси й нар. назва – “рум'янка”. Вид – на межі ареалу. Під охороною – в природ. заповіднику “Медобори” та його філії “Кременецькі гори”.

Г. Синиця.

СИРОВАРИ

– село у Зборівському районі. Раніше назив. Сервири. Підпорядк. Богданів. сільраді. До

С. приєдн. х. Яцківці. Розташ. на лів. березі р. Восушка, за 24 км від райцентру і 9 км від найбл. залізн. ст. Озерна. Насел. 293 особи (2007). Перша писем. згадка – 1542 як Сервири. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є церква Різдва Пресв. Богородиці (1888, перенес. зі с. Яцківці цього ж р-ну), “фігура” Пресв. Богородиці на честь тверезості (1850). Встановл. 2 пам’ят. хрести в місцях мас. поховань померлих від тифу та холери. Працюють ЗОШ I ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад. У С. народ. священик і письменник *Осип Барвінський*, журналіст, громад. діяч *С. Годований*. Пobl. С. виявл. археол. пам’ятки черняхів. культури.

В. Унія, М. Шилівська.

СИРОТІЮК

Володимир Григорович (29. 02. 1952, с. Волиця, нині Лановец. р-ну) – господарник, громадський діяч. На-

городи України і галузеві. Закін. Львів. політех. ін-т (1975, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Від 1969 – оператор Лановец. цукр. з-ду; 1975 – інж., ст. інж. Миколаїв. філіалу НДІ далек. радіозв’язку; 1978 – провід. інж., заст. нач. відділу Терноп. філіалу Воронез. КБ радіозв’язку. Від 1984 – нач. відділу, заст. дир., директор КБ (нині держ. наук.-тех. підпр-во) “Промінь” (м. Тернопіль). Автор наук. праць, наук.-практ. публікацій, винаходів.

Б. Мельничук.

СИТАРЧУК

Надія Степанівна (01. 06. 1961, с. Васильківці Гусятин. р-ну) – спортсменка. М. сп. СРСР з поліатлону (1991). Закін. Терноп. акад. нар. госп-ва (1984, нині ТНЕУ), ф-т фіз. виховання Терноп. пед. ін-ту (1994, нині ТНПУ). Багатораз. чемпіонка України з біатлону та поліатлону. Учасниця чем-ту світу з

лижних гонок серед спортсменок старш. віку. Нині проживає в Канаді.

Г. Гунтік.

СІТНИК

Василь (28. 04. 1907, с. Іванків, нині Борщів. р-ну) – кооперативний і громадський діяч, видавець. Шевченків. медаль КУК (1977), грамоти громад.-політ. орг-цій Канади. Закін. г-зію в м. Тернопіль (1928), діяльний у пласт. гуртках, т-вах “Відродження”, “Молода Громада” та ін. 1930 виїхав до Канади (м. Вінніпег). Від 1931 – в м. Торонто, де від 1934 – дир. “Рідної Школи” і голова контрол. комісії кооперативи “Будучність”; президент Укр. кооп. союзу (1944–79); голова Координац. ком-ту Укр. кредит. спілок (від 1956); заст. президента кредит. спілок “Форт-Йорк-Чартер” (1960–70); президент Укр. кооп. ради Канади (1971–87); голова, згодом почес. голова Укр. світ. кооп. ради. 1978–86 – дир. вид-ва “Новий шлях”, 10 р. – видавець ж. “Координатор”. Співзасн. (1933) і провід. чл. УНО; діяльний в Укр. стрілец. громаді, КУК; чл. Укр.-Канад. культур. ком-ту та ін. Автор статей; чл. видав. ком-ту 3-го тому зб. “Шляхами Золото-го Поділля”.

Б. Мельничук, В. Ханас.

СІТНИК

Іван Олександрович (07. 09. 1927, с. Росішки Петропавл. р-ну Дніпроп. обл.) – вчений у галузі мікробіології. Батько *С. Ситника*. Д-р мед. н. (1969), проф. (1970). Почес. грамота ВР УРСР (1979). Закін. Одес. мед. ін-т (1954, нині мед. ун-т). Від 1957 – в Терноп. мед. ін-ті (нині ТДМУ): асист., доц., зав. каф. мікробіології, вірусології та імунології (1965–94), проректор з наук. роботи (1965–95), від 1995 – проф. каф. мікробіології, вірусології та імунології. Чл. ред. колегій ж. “*Інфекційні хвороби*”, “Мікробіологічний журнал”; чл. Європ. т-ва з хіміотерапії інфекц. хвороб. Сформував і очолив укр. школу науковців-медиків “Мікрофлора людини в нормі та патології”. Автор і співавт. понад 200 наук. робіт, підручників, посібників; 5 автор. свідоцтв і патентів на винаходи.

М. Андрейчин, С. Клинюк, Ю. Ковальков.

СИТНИК

Йосип (1849, м-ко, нині с. Струсів Тербовлян. р-ну – 1927, там само) – громадсько-просвітницький діяч. Батько *О. Ситник-Сліпої*, зять *В. Гарматія*. Почес. чл. осередку т-ва “Просвіта” в Струсові (від 1927). Засн. 1-ї в Тербовлян. пов. укр. “Народної читальні” (1877), засн. і дир. кредит. каси “Власна поміч” (1906), голова виділу Край. політ. т-ва “Хлопська рада”. Орг-тор госп. гуртка, город.-пасічн. виставок. Співзасн. (із о. *Т. Цегельським*) кооперативи “Єдність” (1921). Майже 50 р. – незмін. 1-й заст. голови виділу Струсів. “Просвіти”; опікувався просвіт. хором, драмгуртком, виступав із рефератами.

Г. Кушнерик.

СИТНИК

Олександр Степанович (25. 09. 1952, с. Будьки Жмерин. р-ну Вінн. обл.) – вчений у галузі археології. Д-р істор. н. (2003), проф. Закін. Київ. ун-т (1975, нині нац. ун-т). Відтоді – н. сп., зав. відділом ТОКМ. 1985–86 – ст. викл. Запоріз. ун-ту. 1992 – н. сп., від 2004 – зав. відділу археології Ін-ту українознавства НАНУ, від 2005 – зав. каф. археології та історії стародав. світу, проф. Львів. та Жешув. (Польща) ун-тів. На Тернопільщині відкрив і дослідив палеолог. стоянки (Буглів, Ванжулів, Вел. Глибочок, Ігровиця, Пронятин, Тернопіль), здійснив рятув. розкопки трипіл. поселення (м. Бучач), висоц. могильника (с. Петриків Терноп. р-ну), гальштат. городища (с. Лошнів Тербовлян. р-ну). Автор і співавт. наук. праць, у т. ч. монографій “Палеоліт Поділля: Великий Глибочок” (1998), “Середній палеоліт Поділля” (2000), путівн. “Тернопільський краєзнавчий музей” (1986), експозиції відділу стародав. історії ТОКМ.

О. Гаврилюк.

СИТНИК

Сергій Іванович (27. 07. 1956, смт Петропавлівка одноймен. р-ну Дніпроп. обл.) – вчений у галузях медицини і психології. Син *І. Ситника*. Д-р мед. н. (1990), проф. (1992). Закін. ТДМІ (1979, нині ТДМУ), ф-т післядиплом. освіти

ТДПІ (1995, нині ТНПУ), Москов. гешталт. ін-т (2000, РФ). Працював ст. викл. (1982–84), доц. (1984–91) каф. анатомії та фізіології людини і тварин; проф., зав. каф. валеології та охорони здоров'я дітей ТДПІ (1991–99). Від 1999 – проф. каф. психології ТЕППО, 2005 – проф. каф. соц. упр. ТІСІТ. Автор 125 наук. праць; 2 автор. свідоцтва на винаходи.

Б. Петраш, В. Шідловський.

СИТНИК-ОНУФЕРКО

Євгенія (01. 05. 1900, за ін. даними – 1903, м. Тернопіль – 06. 11. 1975, м. Вінніпег, Канада) – журналіст, редактор, педагог, громадська діячка. Шевченків. медаль КУК. Закін. г-зію в м. Тернопіль; активістка т-в “Бесіда”, “Молода Громада” та ін. Від 1927 – у Канаді, де працювала в жін. школах, “Просвіті” та орг-ції ім. Лесі Українки при Нар. домі у Вінніпезі. Співзасн. т-ва “Канадське українське жіноцтво”. 1930-і – співініц. створ. Орг-ції українок Канади (ОУК) та дівоч. відділу при Укр. стрілец. громаді (1931), де орг-тор курсів українознавства. 18 р. – учитель у “Рідній школі”, водночас заст. голови, голова Центр. управи, секр. (10 років) ОУК, референт преси при відділі КУК; чл. президії Світ. конгресу укр. жіноцтва (1948), де діяльна в створенні Світ. федерації укр. жін. орг-цій, чл. контрол. комісії, заст. голови, почес. чл. цього об'єднання. Співпрац. з укр. період. виданнями в Канаді, зокрема ред. та співред. жін. сторінки г. “Новий шлях”.

Б. Мельничук, М. Романюк, Л. Щербак.

СИТНИК-СЛІПА

Ольга Йосипівна (27. 07. 1894, м-ко, нині с. Струсів Тербовлян. р-ну – 06. 10. 1976, смт Мельниця-Подільська Борщів. р-ну) – педагог, перекладачка, культурно-громадська діячка. Дочка *Й. Ситника*, дружина *Р.*, мати *О. Сліпих*, внучка *В. Гарматія*. Закін. польс. г-зію в м. Тернопіль і вчител. семінарію Укр. пед. т-ва у м. Львів, де познайомилася з *П. Франком*, із яким – співорг-тор пласт. руху в Галичині. Від 1916 учительовала в с. Конюшки (нині Рогатин. р-ну Івано-Фр. обл.), згодом – у родин. селі.

Діяльна в молодіж. патріот. орг-ціях. Перша в Україні переклала укр. мовою роман Ш. Бронте “Джейн Ейр”, що вийшов у Львові 1938 у 2-х тт. під назвою “Ідеалістка” з передмовою *М. Рудницького* (перевид. під первин. назвою та відредагований у Тернополі 2001). Переклала ін. твори амер. і англ. письменників: “Алясканець” Д. Кервуда (частк. друк. у г. “Діло” (1939), опубл. у Тернополі 2001 під назвою “Тасмниця Марії Стендіш”), повісті Д. Стреттон-Портер “Рябий”, “Дівчина з Лемберлосту” та ін.

І. Дем’янова, Г. Кушнерик, Б. Пиндус.

СІКОРА

Віталій Зіновійович (03. 04. 1945, м. Одеса) – вчений у галузі медицини. Д-р мед. н. (1992), проф. (1993). 1967–69 навчався в Івано-Фр. мед. ін-ті (нині мед. акад.), 1970 закін. мед. ін-т у м. Ростов-на-Дону (нині РФ). Працював лікарем райлікарні у Ростов. обл. Від 1973 – в ТДМІ (нині ТДМУ): асист., ст. викл.; 1992–94 – проф. каф. анатомії людини. Від 1994 – проф. каф. анатомії мед. ф-ту Сум. ун-ту. Автор понад 100 наук. праць і навч. посібників; 2 патенти на винаходи.

М. Андрейчин.

СІКОРА

Микола Юрійович (05. 10. 1952, м. Ленінград, нині Санкт-Петербург, РФ) – співак (тенор), композитор, аранжувальник. Засл. діяч мист-в України (2006). Лауреат міжнар. конкурсів. Від 1955 проживав у м. Бережани. 1971 закін. Львів. муз.-пед. уч-ще. У м. Київ: 1971–74 в ансамблі пісні й танцю Київ. військ. округу; після закін. 1981 вокал. відділ. консерваторії (нині нац. муз. акад.) – соліст-вокаліст Київ. філармонії, хору ім. Г. Верьовки. Працював у Будапешт. філармонії (Угорщина);

Дойче-театрі (м. Мюнхен, Німеччина). 1993–98 – соліст і худож. кер. ансамблю “Остап-Європа”, від 1999 – засн. і муз. ред. мист.-продюсер. центру “Нота-СіМ” (м. Київ). Автор пісень та ін. муз. творів. Записав цикл стрілец. пісень “Як з Бережан до Кадри”; випустив магнітоальбоми. Гастролював у Австрії, Болгарії, Вел. Британії, Німеччині, Польщі, Франції та ін. країнах, виступ. на Олімп. іграх у містах Сідней (2000, Австралія) та Солт-Лейк-Сіті (2002, США).

М. Ониськів, Я. Павлів.

СІКОРСЬКИЙ

Казимир Броніславович (26. 09. 1935, с. Ходаки, нині Шумс. р-ну) – художник, сценограф, скульптор. Чоловік *Г. Садовської*. Засл. діяч мист-в України (1997). Грамота Президії ВР УРСР (1980). Обл. *літ.-мист. премія ім. М. Бойчука* (1992). Відзнака Мін-ва культури і туризму України (2005). Від 1945 проживав у м-ку, нині м. Шумськ. Закін.

Львів. ін-т приклад. і декор. мист-ва (1970, нині нац. акад. мист-в). 1970–73 працював художником-проектантом Київ. реклам.-вироб. комбінату. 1973–88, від 1993 донині – гол. художник Терноп. обл. муз.-драм. театру (нині акад. театр), де оформ. понад 70 вистав. 1988–93 працював у Терноп. худож.-вироб. комбінаті. Художник-постановник опер “Золотий обруч” Б. Лятошинського (1989) і “Купало” *А. Вахнянина* (1993) у Київ. театрі опери та балету (нині нац. театр). Монумент. роботи: скульптура “Материнський поклик” у парку Слави (1985), пам’ятник воїнам-“афганцям” у парку Нац. відродження (1994; обидва – м. Тернопіль), пам’ят. таблиця *Б. Лепкому* (1991, м. Бережани), пам’ятники *С. Наливайку* (1992, смт Гусятин), *Т. Шевченку* (1999, м. Шумськ) та ін. Серед станк. скульптур: портрети *Б. Демківа*, *Л. Довбенчука*, *П. Загребельного* (1985). Автор живопис. творів: цикли “Балада про Карпатську Русь” (5 тв.), “Монгольська навала” (7 тв.), триптих “Володимир Великий”, портрети дружини, сина, Тараса Бульби; графіч. робіт: портрети П. Неруди, П. Пікассо, В. Шекспіра та ін.

І. Дуда, Б. Мельничук.

СІЛЬЦІ

– село у Підгаєцькому районі. Центр сільради. До С. приєдн. хутори Застав'є, Кадуби та Нова Гребля; у зв'язку з пересел. жителів с. Леонти та х. Собеско вивед. з облік. даних. Розташ. на лів. березі р. Коропець, за 1 км від райцентру і 25 км від найбл. заліз. ст. Потутори. Насел. 1204 особи (2007). Перша писем. згадка – 1466. Діяли “Прогресивна”, “Рідна школа”, “Сільський господар” та ін. т-ва, кооператива. 1937 на х. Нова Гребля була вел. пожежа, залиш. 2 будинки; 1957 у С. – вел. повінь (1 особа загинула). Є церква св. Петра і Павла (1995 та 1997), каплиця св. Володимира (1992, х. Нова Гребля) та св. Петра і Павла (1941, дерев.), “фігура” Божої Матері (1932, відновл. 1990). Спорудж. пам'ятники жертвам 2-ї світ. війни та односельцям (1988), *Т. Шевченку* (1992), встановл. пам'ят. хрести на честь скасув. панщини (відновл. 1990) і проголош. незалеж. України (1992), насп. братські могили УСС (1919, на місці похов. 3-х воєнків) та діячам ОУН і УПА (1992, на місці перепохов.), 2 символ. могили Борцям за волю України (відновл. 1991). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, ТзОВ “Сільцівське”, 3 фермер. госп-ва, торг. заклад. У С. народ. військовик, громад. діяч, поет *М.-Д. Гайва*, громад. діячі *М. Іваськевич* та *В. Чибрас*.

“Фігура”
Божої Матері.

І. Ригайло, В. Уніят.

СІЛЬЧЕНКО

Тетяна Іванівна (23. 01. 1966, м. Марганець Дніпроп. обл.) – актриса. Засл. арт. України (2006). Закін. Дніпроп. театр. уч-ще (1989, нині театр.-худож. коледж); від 2005 навчається в Київ. ун-ті театру, кіно і телебачення. Від 1989 працює в Терноп. театрі ляльок (нині акад. театр актора і ляльки). Зіграла понад 60 ролей у більш як 40 виставах: Ли-

сичка (“Золоте курча” Г. Усача), Цу (“Журавлине пір'я” за япон. легендою), Будур (“Чарівна лампа Алладіна” Н. Гернет) та ін.

І. Дем'янова.

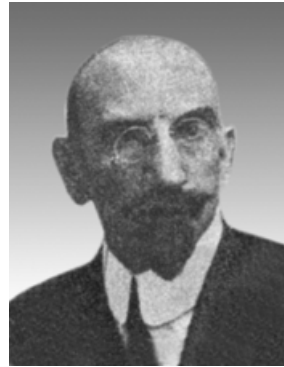
“СІМ ДЖЕРІЛ”

– печера у вапняковому останці, геологічна пам'ятка природи місцевого значення. Розташ. побли. с. Скоморохи Буцац. р-ну на пр. березі р. Стрипа в урочищі Перелісок. Земел. відвід – 1 га. Має геоморфол. та естет. цінність.

Й. Свинко.

СІМЕНОВИЧ

Володимир Львович (04. 01. 1859, с. Фільварки, нині належ. до м. Монастириська – 13. 06. 1932, м. Чикаго, США) – лікар, журналіст, громадський діяч. Брат *О. Кисилевської*. Проф. медицини. Навчався в г-зіїх у містах Бережани, Бучач, Львів; студіював грец. мову в *І. Франка*. 1885 вступив на правн. ф-т Львів. ун-ту. Від 1887 – в США,

у Чикаго закін. мед. студії в ун-ті (1895). Стажувався у Німеччині, Чехії, Польщі, Франції, Швейцарії, прац. лікарем у США. Активно займався культ.-просвіт. діяльністю: ред. часопису “Америка”, який вид. о. *І. Волянський*, чл. т-ва “Лицарі праці”. Співорг-тор “Братства Українського народного союзу” (1906), 1912–14 – голова Просвіт. комісії цього союзу. Голова Федерації українців Америки (1915–17). За сприяння С. у США 21 квітня 1917 оголошено “Український день” для збору допомоги жертвам війни в Україні. Вид. і гол. ред. тижневика “Україна” (1930–32), допомагав сестрі при виданні укр. часопису “Жіноча доля” (м. Коломия, нині Івано-Фр. обл.; 1925–39); ред. його амер.-укр. розділу (1925–32). Дописувач до г. “Діло” (м. Львів), багатьох амер. часописів, співроб. г. “Свобода”. Редагував книги і газети для т-ва “Просвіта”.

Б. Головин, Б. Мельничук, Б. Пиндус.

СІМЕНОВИЧ

Василь Іванович (псевд. і крипт. – Верниволя В., Сімартич, В. С., Вв., Сім-ич та ін.; 09. 03. 1880, с. Гадиноківці, нині Гусятин. р-ну – 13. 03. 1944, м. Львів) – мовознавець, педагог, редактор, громадський і культурний діяч. Дійс. чл.

НТШ (1923); д-р філософії (1913). Закін. філос. ф-т Чернів. ун-ту (1904). 1904–14 – викл. укр. мови та літ-ри в учит. семінарії у м. Чернівці. 1914–19 – кер. шкіл, учит. курсів у таборах полон. українців рос. армії в Австрії та Німеччині; зі *З. Кузелею*,

Б. Лепким і *Р. Смаль-Стоцьким* – співорг-тор читальень, театр. гуртків, ред. табір. тижневиків “Розсвіт” і “Розвага”. 1920–23 – ред. укр. друкарні в м. Лейпціг (Німеччина), вид. тут “Кобзар” *Т. Шевченка*. Від 1923 – проф., 1926–30 і 1933 – ректор Укр. пед. ін-ту в м. Прага (Чехія), де діяльний у Праз. лінгвіст. гуртку. Травень–червень 1927 працював у держ. правопис. комісії в м. Харків, згодом – учасник міжнар. славіст. з’їздів. Від 1933 – у Львові: наук. секр. НТШ, займався ред. і вид. діяльністю (зокрема, ред. ж. “Життя і знання”, “Сьогочасне і минуле”, видання т-ва “Просвіта”), в т. ч. у ред. колегії Укр. заг. енциклопедії (1930–35). У січні 1934 – орг-тор лінгвіст. гуртка для молоді; від 1935 – голова мовознав. комісії НТШ, сприяв засн. держ. Ін-ту українознавства при цьому т-ві. 1939 С. організував публікацію листів *Лесі Українки* до *М. Павлика*, *І. Франка* та *О. Кобилянської*; випустив 155-й т. “Наукових записок” і 23-й т. зб. філол. комісії НТШ, підготував (із *М. Кордубою*, *Б. Лепким*, *Д. Лукіяновичем*, *О. Прицаком* та ін.) і вид. 4 вип. часоп. “Сьогочасне і минуле” про досягнення укр. науки і культури. 1940–41 – проф., зав. каф. укр. мови, декан філол. ф-ту Львів. ун-ту. Від липня 1941 – ректор цього навч. закладу, проте в умовах нім. окупації діяльність провадив підпільно. 29 листопада 1941 відновив комісію НТШ, очолив каб. мовознавства. Підготував предмет. показник із лінгвістики, уклав укр.-нім. словник. 1942–44 – ред. літ.-мист. ж. “Наші дні”. Автор праць “Поуки для коректорів” (1916), “Практична граматика української мови” (1917), “Як стати по-українськи грамотним” (1919), “Граматика української мови для самонавчання та в допомогу шкільній науці” (1921), “Нариси староболгарської мови”, “Хрестоматія і пам’ятники старої української мови”, “На теми мови” (1924), “До морфології українських письмен-

ників” (1933) та ін.; літ.-істор. статей до низки видань укр. письменників; перекладів укр. мовою творів *Л. Андрєєва*, *М. Гоголя*, *Л. Толстого* та ін. Співупоряд. 25-том. вид. творів *І. Франка* (1941). Досліджував укр. фонологію, написав кілька шкіл. підручників. 1995 НТШ у Львові вид. кн. “Василь Симович. 1880–1944”; 2005 вип.: у м. Тернопіль зб. “Вибрані статті” С. (укл. *Н. Ткачова*), у м. Київ – “Праці” С. у 2 тт. 1993 в Гадинківцях встановл. погруддя С. (скульп. *І. Мулярчук*); його ім’ям назв. вулиці у Львові, Тернополі та Чернівцях, б-ка Чернів. нац. ун-ту.

**З. Бичко, Б. Мельничук,
Б. Пиндус, Л. Щербак.**

СИМОВИЧ

Оксана Іванівна (з дому – Бойко; 13. 08. 1914, м. Тернопіль – 15. 01. 1986, м. Філадельфія, США) – музикант (скрипка), педагог, громадська діячка. Від 15 р. виступала як солістка в концертах. Муз. освіту здобула в консерваторіях у містах Станіслав (1939, нині Івано-Франківськ), Варшава (1942, Польща), Відень (1945–47, Австрія), Філадельфія (1950-і, США). Викл. в Укр. муз. ін-ті у Станіславі (1939–42), Муз. ін-ті у Львові (1942–43). 1940-і – солістка симф. оркестру в м. Мюнхен, де також вела майстер-клас. 1949 емігр. до США; у м. Філадельфія працювала в муз. школі (1950–60), від 1953 – в Укр. муз. ін-ті. Як муз. оглядач виступала в часописах “Америка”, “Наше життя”, “Свобода”, “Шлях” та ін.

**Б. Головин, І. Дуда,
Б. Мельничук, Л. Щербак.**

СИМОНОВ

Володимир Дмитрович (27. 09. 1947, с. Оришин, нині Кам’янець-Поділ. р-ну Хмельн. обл.) – громадсько-політичний діяч. Депутат ВР України 2-х склик. (1998–2006). Орден “За заслуги” 3-го ступ. (2002). Закін. Рівнен. текстил. технікум (1973), Терноп. філіал Львів. політех. ін-ту (1981, нині ТДГУ), Львів. ін-т стандартизації та метрології (1984), Одес. ін-т політології та соц. управління (1992). Працював лаборантом ЗОШ № 1 у м. Копичинці Гусятин. р-ну. 1973–84 – слюсар, механік

Терноп. бавовн. комбінату, радіозаводу “Оріон”. 1984–91 – на компартій. роботі. 1991–97 – механік ТОВ “Стрипа”, заст. дир. НВП “Терція”, дир. страх. компанії “Омета-Інстер”, нач. відділ. Центру сертифікац. аукціонів (усі – м. Тернопіль). 1997–98 – консультант фракції КПУ у ВР України. Нині – 1-й секр. Терноп. обкому КПУ.

В. Білецький, Б. Волинський.

СІНГАЛІВЧИЧ

Орест Васильович (24. 06. 1956, с. Конюхи Козів. р-ну) – лісівник, еколог, господарник. Чл.-

кор. Укр. екол. АН (1997). Закін. Львів. лісотех. ін-т (1978, нині Укр. лісотех. ун-т); 1995 навчався у США (міста Вашингтон, Сан-Франциско та ін.) за програмою Агентства з міжнар. розвитку. Працював пом. лісничого в Кам’янець-Поділ. лісгоспзасі (Хмельн.

обл.); у м. Тернопіль: інспектор, ст. інспектор, в. о. нач. обл. інспекції з охорони природи (1981–88). 1988–91 – гол. лісничий держ. ліс.-госп. об’єдн. “Тернопільліс” (нині Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва). Від 1991 – нач. Держ. упр. екології та природ. ресурсів у Терноп. обл. – гол. держ. інспектор з охорони навкол. природ. середовища в Терноп. обл. Автор праць із проблем екології та охорони природи.

Л. Щербак.

СІННИЦЯ ГІРО

(*Coenonympha hero*) – метелик ряду Лускокрилі (Lepidoptera), родини Сатири (Satyridae). Трапл. на тер. Терноп. обл., переважно вздовж р. Дністер та окрем. річок на вологих луках, ліс. галявинах, попл.

боліт. Чисельність зменш. через осушення боліт і вологих лук, розроблення торфовищ.

С. Подобівський.

СІРЕДЖУК

Петро Степанович (23. 11. 1949, с. Космач Косів. р-ну Івано-Фр. обл.) – педагог, історик, краєзнавець. Канд. істор. н. (1989). Пост. чл. Гуцул. досл. ін-ту в м. Чикаго (1994, США); голова істор.-краєзн. секції Регіон. об’єдн. дослідників Гуцульщини. Премія ім. І. Крип’я-

кевича (1996), стипендіат Польс. АН (1995, 1998, 2003, 2006) та Королеви Ядвіги Ягеллон. ун-ту в м. Краків (2005, Польща), Ін-ту Гордера в Німеччині (1996). Почес. чл. Спілки краєзнавців Прикарпаття (1997). Закін. істор.-пед. ф-т Івано-Фр. пед. ін-ту (1976,

нині Прикарп. нац. ун-т). Учитель історії та географії в с. Устечко Заліщиц. р-ну. Від 1978 працював в органах УМВС у м. Львів; 1994 – викл. каф. соціал. дисциплін Львів. ін-ту внутр. справ при Укр. акад. внутр. справ; підполковник міліції; від 2004 – ст. викл., доц. каф. загальноєкон. і гуманіт. дисциплін Івано-Фр. ін-ту менеджменту ТНЕУ. Співорг-тор (1991) регіонал. громад.-культур. т-ва “Гуцульщина” у Львові. Автор кн. “Першовитоки. Нариси історії заселення Заліщанщини від найдавніших часів до наших днів” (1994) та ін., наук. праць, краєзн. публікацій у періодиці.

В. Олійник.

СІРИЙ

Сергій Антонович (11. 11. 1959, м. Тернопіль) – журналіст, фахівець соціальної сфери, поет-пісняр. Чл. НСЖУ, Асоц. діячів естрад. мист-ва України (обидві – 2006). Переможець всеукр. конкурсів публікацій із проблем зайнятості та обмеження безробіття (2000, 2002, 2003). Закін. ф-т журналістики Львів. ун-ту (1984, нині нац. ун-т). Працював у Тернополі в ред. обл. г. “Вільне життя” (1978–81, 1984), “Ровесник” (1984–85); від 2000 – в обл. службі зайнятості. Ред. терноп. відомчих період. видань “Рідне село” (1990–93), “Ринок праці” (2000–02); нині – нач. відділу обл. центру зайнятості. Автор слів пісень, зб. інтим. лірики “Твоє тіло – наркотик” (Т., 2006) і “Пожежа тіл” (Л., 2007).

О. Левченко.

“СІРІ ВОВКИ”

– сотня воєнної округи “Лисоня” УПА. Створ. 10 жовтня 1943 на Чортківщині як чоту Укр. нар. самооборони рай. провідник “Володимир”. Діяла 1943–46, гол. чином на Тернопільщині. Ком-ри: *П. Хамчук* (псевдо “Бистрий”); листопад 1943 – кінець 1944 (з перервою), “Лемко” (20 лютого 1944–травень 1944), “Хмель” (від березня 1945), від травня 1945 – “Зрив”. На-

леж. (від 1945) до куреня під команд. “Бистрого” з 18-го (Чортків.) тактич. відтинка “Стрипа”. Бої з нім. фашистами на тер. Терноп. обл.: 1-й – 16 грудня 1943 біля с. Коростятин (нині Криниця Монастирис. р-ну); 1944 – один із найбільших – 25 червня біля с. Затурин Підгасц. р-ну; бої та сутички з підрозділами НКДБ: біля сіл Пановичі Підгасц. (16 серпня), Ягільниця Чортків. (26 серпня), Постолівка Гусятин. (8 вересня), Слов’ятин Бережан. (28 жовтня) р-нів; 1945 – х. Пужники, нині у складі с. Садове Монастирис. (12 лютого), Стінка Бучац. (13 лютого), Гермаківка (15 березня) і Цигани (21 березня; обидва – Борщів.), Сосулівка, Улашківці Чортків. (7 травня) р-нів та ін. Рейди у Кам’янець-Поділ. (нині Хмельн.), Станіслав. (нині Івано-Фр.), Чернів. області. Вишкіл – у лісі поблизу с. Яргорів Монастирис. р-ну. 30 листопада 1943 до “С. В.” долучилася ще одна чота, утворивши сотню “Бистрого”. До неї належ. 2 чоти (“Ясеня” і “Довбуша”) – 120 бійців.

О. Клименко, Б. Мельничук.

“СІРОМАНЦІ”

– сотня воєнної округи “Лисоня” УПА. Діяла 1943–46 на тер. сучас. Терноп. (Бережан., Козів., Терноп. та ін. р-ни), Львів., Івано-Фр. обл., на Закерзонні (нині належ. до Польщі). Ком-ри: *Д. Карпенко* (псевдо “Яструб”; червень 1943–вересень 1944), “Косач” (від вересня 1944). Належ. до куреня під команд. І. Лютого (“Романа”), від вересня 1944 – *Д. Карпенка* зі 16-го (Терноп.) тактич. відтинка “Серет”. Бої в складі куреня “Романа” і напад на м-ко, нині смт Козова (серпень 1944), де важко поран. курінний. Спільно зі сотнями “Буйні”, “Бурлаки”, “Лісовики”, “Полтавці” та “Холодноярці” – вел. бій із част. ЧА поблизу х. Іванці Зборів. р-ну. Бої з нім. фашистами, підрозділами НКДБ, польсь. АК під час її наступу з Білгорайської пущі на м. Львів (1944). Марш сотні – “Із Карпат лунає пісня волі...”; про “С.” йдеться у пісні “Не одна вже хмара” (про один із найбільших боїв УПА з підрозділами НКДБ – 30 вересня 1944 біля с. Унів, нині Перемишлян. р-ну Львів. обл.). 25 лютого 1946 сотня “С.” розбита поблизу с. Вел. Глибочок, нині Терноп. р-ну, загинув сотник “Косач”, через кілька місяців ліквід. рештки чот “Круга” та “Козаченка”.

О. Клименко, Б. Мельничук.

СІЧІНСЬКИЙ

Денис Володимирович (02. 10. 1865, с. Ключинці, нині Гусятин. р-ну – 26. 05. 1909, м. Станіслав (нині Івано-Франківськ) – композитор, диригент, педагог, громадський діяч. Навчався у

г-зії в м. Тернопіль (1879–87), на правн. ф-ті Львів. ун-ту (1888–89). Закін. Львів. консерваторію (1892, клас проф. *В. Вишлячинського* та *К. Мікулі*). Від 1891 – чл. правління т-ва “Боян” у м. Львів; 1892 – 1-а премія конкурсу “Львівський Боян” за кантату

“Дніпро реве”; видав в’язанку обробок нар. пісень “Було не рубати зеленого дуба”. Співзасн. бережан. “Бояна” (1892). Диригент хорів “Бояна” у містах Коломия (1893–94, нині Івано-Фр. обл.), Перемишль (1895–96, нині Пшемись, Польща), Станіслав (1899–1902), капельмейстер духов. оркестру, кер. хору в м. Стрий (1896–98, нині Львів. обл.). 1899–1904 – орг-тор і кер. хорів у селах Микитинці, Угорники (обидва нині належ. до м. Івано-Франківськ), Вікторів (нині Галиц. р-ну), Серафінці (нині Городенк. р-ну, обидва нині – Івано-Фр. обл.). 1902 засн. у Станіславі нотне вид-во “Музична бібліотека” та 1-у в Галичині муз. школу (згодом – філія Львів. муз. ін-ту, від 1939 – муз. уч-ще ім. Д. Січинського), де викладав теорію музики і ф-но. 1904 у Перемишлі вид. “Збірник народних і патріотичних пісень” для дит. голосів у супроводі ф-но. 1907–08 мешкав у с. Лапшин (нині Бережан. р-ну) в священника *Л. Джулинського*, де писав оперу “Роксоляна”. 1908–09 проживав у м. Бережани, продовжував працю над цим твором; тут у січні 1909 вперше на концерті прозвучав “Пролог” до згод. опери. Автор понад 100 тв., у т. ч. опери в 3-х діях “Роксоляна” на лібрето *В. Луцика* (вперше поставл. 1912 у Києві в театрі *М. Садовського*, за кордоном – 1993 в м. Торонто, Канада), музики до вистав “Заволока”, “Нахмарило”, “Свекруха”; тв. на сл. *Б. Лепкого*, *Лесі Українки*, *І. Франка*, *Т. Шевченка* та ін.; романсів; фортеп. п’єс: вальсів “На хвилях Дністра”, “Пісня без слів” та ін.; п’єс для духов. оркестру та ін.; статей та рецензій; зробив аранжування і гармонізацію пісень “Не пора” на сл. *І. Франка* і “Чом, чом, чом, земле моя” на сл. *К. Малицької*. В Івано-Франківську на могилі С. 1939 встановл. пам’ятник (скульп. *М. Зорій*), у Ключинцях 2000 відкр. пам’ят. архіт. ансамбль (автори *Б. Білоус*, *М. Обезюк*, *М. Самарик*); є кімната-музей.

П. Баб’як, Б. Головин, Б. Пиндус.

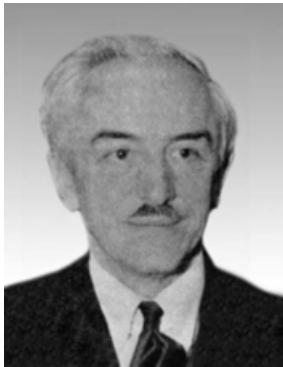
СІЧІНСЬКИЙ

Микола (1850, с. Нижбірок, нині Гусятин. р-ну – 08. 08. 1894, с. Стопчатів, нині Косів. р-ну Івано-Фр. обл.) – священик, громадсько-політичний діяч, публіцист. Батько *М.-І.-А. Січинського*. Закін. г-зію в м. Тернопіль. Після теолог. студій 1871 рукопоклад. у сан священика; служив на парафії в Гусятин. повіті. Від 1884 душпастирював у с. Чернихівці, нині Збараз. р-ну, 1893 – в Стопчатові. Чл. Збараз. повіт. ради; двічі посол Галиц. сейму: 1883 – від Гусятинщини, 1889 – від Збаражчини. Співорг-тор “Народної Ради” (1885–95); належ. до політ. об’єднання “Нова ера”, мета діяльності якого – поліпш. польсь.-укр. відносин у Галичині.

Б. Мельничук, Б. Пиндус, А. Сенник.

СІЧІНСЬКИЙ

Мирослав-Іван-Андрій Миколайович (11. 10. 1887, с. Чернихівці, нині Збараз. р-ну – 16.

03. 1979, м. Вестленд, шт. Мічиган, США) – громадсько-політичний діяч, редактор, публіцист. Син *М. Січинського*. Навчався в г-зіях у м. Коломия (нині Івано-Фр. обл.) та Перемишль (нині Пшемисль, Польща), на філос. ф-тах Віден. (Австрія) та Львів.

ун-тів. Належав до укр. студент. т-ва “Академічна громада”; заст. голови т-ва укр. соціаліст. молоді “Вільна громада”; чл. УСДП. 1907 зарешт. і ув’язн. за участь у б-бі за укр. ун-т у м. Львів. 12 квітня 1908 С. на знак протесту проти антиукр. політики застрелив польсь. графа, намісника австр. цісаря в Галичині А. Потоцького; суд двічі (1908, 1909) виносив смерт. вирок. Після шир. резонансу атентату (на захист С. стали *І. Франко, В. Стефаник, С. Петлюра* та ін.), австр. імператор *Франц-Йосиф І* замінив вирок на 20-річне ув’язнення. 1909–11 С. відбував покарання у тюрмі в м. Станіслав (нині Івано-Франківськ), звідки втік із допомогою *Д. Вітовського, М. Цеглинського* та ін. Вийшов до Німеччини, потім – у Норвегію, Швецію, 1914 – до США. В еміграції ініціював створ. укр. федерації соціаліст. партії, т-ва “Оборона України”; кер. діяч Федерації українців США, ред. їх видань, дописувач до них. Видав брошури “Народна справа в Америці” (1919),

“Зі споминів Мирослава Січинського”. Відвідував УРСР: міста Харків, Полтава (1928), Київ, Львів, Запоріжжя (1958).

Б. Головин, О. Заячківський, Б. Мельничук, Б. Пиндус.

СІЧКОРІЗ

Лонгин Михайлович (07. 06. 1921, с. Озерна, нині Зборів. р-ну) – вчений у галузі фармако-

логії. Д-р мед. н. (1972), проф. (1974). Відмінник охорони здоров’я УРСР; відмінник вищої школи СРСР. Закін. Терноп. г-зію “Рідна школа” (1942), Львів. мед. ін-т (1948, нині нац. мед. ун-т). Від 1953 працював у цьому ВНЗ: асист., викл., доц., до 2005 – проф. каф. фармакології і фармакотерапії; декан лікувал. ф-ту (1973–75); проректор (1975–92); голова експерт. комісії для оцінки наук. праць Львів. мед. ін-ту (1978–96). Автор і співавт. понад 120 наук. праць, у т. ч. метод. посібників, підручника з фармакології, тлумач. мед. укр.-лагин.-англ. словника; 2 автор. свідоцтва.

Р. Матейко, Б. Пиндус.

СІЯК

Дарія Остапівна (25. 05. 1908, м. Бучач – 05. 12. 1977, м. Сарсель, Франція) – педагог, бібліотекар, бібліограф, громадська діячка. Дочка *О. Сіяка*, дружина *В. Кубійовича*, племінниця *І. Сіяка*. Закін. ун-т у м. Познань (1930–34, Польща). Проживала в м. Тернопіль, від 1935 – у м. Львів. Діяльна у т-вах “Пласт”, “Сокіл” та ін. 1942–45 працювала в Укр. Центр. Ком-ті (УЦК). Від 1945 – в Німеччині, де викл. у табір. г-зіях. Від 1948 працювала в НТШ. 1951 виїхала до Сарселя, де секр. Ін-ту заоч. навчання, від 1956 понад 20 р. – бібліотекар НТШ; каталогізувала бібліотеч. фонди. Автор статей та ін. публікацій. Допомогала *В. Кубійовичу* в упорядк. архіву УЦК та уклад. ЕУ, співред. його наук. праць, істор. досліджень, споминів, статей. На честь дружини *В. Кубійович* заснував Фонд Володимира і Дарії Кубійовичів у Ін-ті Укр. студій (м. Едмонтон, Канада).

Б. Мельничук.

СІЯК

Іван Михайлович (08. 04. 1887, с. Ляшки Муровані, нині Муроване Пустомит. р-ну Львів.

обл. – 03. 11. 1937, урочище Сандармох поблизу м. Медвеж'єгорськ, нині Респ. Карелія, РФ) – військовик, правник, громадсько-політичний діяч. Брат *О. Сіяка*, дядько *Д. Сіяк*. Д-р права (1914). Закін. г-зію в м. Львів (1906), студіював право у Львів. та Віден.

(закін. 1916, Австрія) ун-тах. 1905–липень 1919 – діяч УСДП в Австрії, чл. її ЦК (1909–19). 1914–18 – в *Летіоні УСС*, як ком-р сапер. сотні – учасник боїв на г. *Лисоня* (1916) та біля с. Конюхи (1917, нині Козів. р-ну). Від листопада 1918 – військ. комісар Поділля. Від січня 1919 – командувач протирумун. повстання на Хотинщині (нині Чернів. обл.). Березень–липень 1920 – уповноваж. Реввійськради Пд.-Зх. фронту з орг-ції *ЧУГА*, чл. її Польов. штабу. 1 серпня–20 вересня того ж р. – кер. справами і голова ліквідац. комісії *Галревкому* (тоді ж перебував у м. Тернопіль), співорг-тор вид. г. *“Більшовик”* та ж. *“Галицький більшовик”*. 15 грудня 1920–15 квітня 1921 – кер. справами ВУЦВК. Згодом. – 1-й секр. посольства УРСР в Польщі. Від 1923 – в м. Харків. 1933 С. заарешт. органи ДПУ (за нібито причетність до УВО та шпигунство на користь Польщі й Німеччини), ув'язн. в Соловецьк. концтаборі, де розстріл.; реабіліт. посмертно.

Б. Мельничук, О. Павлишин, Б. Пиндус.

СІЯК

Остап Михайлович (29. 05. 1879, с. Ляшки Муровані, нині Муроване Пустомит. р-ну Львів. обл. – після 1939, м. см. невід.) – громадсько-політичний діяч. Батько *Д.*, брат *І. Сіяків*. У м. Львів закін. г-зію, тех. школу. Від 1904 – пошт. службовець у м. Бучач. Співзасн. читалень *“Просвіти”*, осередків т-в *“Сокіл”* та ін., належ. до їх кер. органів; орг-тор хорів. Чл. кер. органу УНДП – Ширшого нар. ком-ту. Очоловав місц. філію т-ва *“Сільський господар”*, дир. повіт. каси *“Праця”*, Госп.-торг. спілки. Під час *Листопад. зриву* 1918 належ. до Бучач. повіт. комісаріату. Від кін. листопада цього ж р. – чл. комунікац. комісії УНРади ЗУНР-ЗО УНР; після поразки ЗУНР відмовився скласти присягу на вірність польс. уряду, через що звільн. із роботи. У м. Тернопіль працював в

Укр. банку та Поділ. союзі кооператив; очолював т-во *“Сокіл”*, діяльний у *“Рідній школі”* й ін. укр. т-вах, окруж. ком-ту УНДО. У жовтні 1939 С. заарешт. органи НКВС; обставини смерті невідомі.

Б. Мельничук, О. Павлишин.

“СІЯЧ”

– щотижнева газета. Вих. у м. Ланівці від 1990 з підзаголов. *“громадсько-політичний, релігійно-філософський, літературно-мистецький та історико-красназничий тижневик”*; від 1992 – *“тижневик демократичних сил Лановецького, Кременецького і Шумського районів Тернопілля”*. Засн. як орган Лановецьк. рай. орг-ції НРУ, 1992 реорганіз. в обл. незалеж. видання, що інформаційно охопл. пн. ч. Терноп. обл. Ред., згодом вид. – Г. Басюк. Наклад – 3 тис. прим.

Б. Мельничук.

СКАБЇР

– болото, гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення. Розташ. на околиці с. Тютків Тербовлян. р-ну. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 131 від 14. 03. 1977. Пам'ятка перебуває у віданні кол. госп-ва *“Промінь”*. Пл. 1 га. Під охороною – природне болото з болот. рослинністю. Особливо цінна – росичка комахоїдна, занес. до Черв. книги України.

І. Леньків.

СКАЗІНСЬКИЙ

Ілярій Михайлович (псевдо *“Крига”*; 1921, с. Мшана, нині Зборів. р-ну – грудень 1951, м. Чортків) – учасник національно-визвольних змагань. Закін. учит. г-зію, навч. у с.-г. акад. в м. Подєбради (нині Чехія). Працював учителем. Від 1939 – чл. ОУН, 1942 – повіт. референт пропаганди Зборів. р-ну, 1943 – референт ОУН на Бережанщині. 1944–46 – політвиховник воєн. округи *“Лисоня”* УПА, від 1947 – провідник ОУН на Чортківщині. В квітні 1951 С. заарешт. органи МДБ; 28 жовтня 1951 засудж. до смерт. кари.

І. Коваль, І. Олещук.

СКАКАЛЬСЬКИЙ

Іов (в миру – Василь Якович; 01. 01. 1914, м. Кременець – 18. 02. 1974, м. Курітиба, Бра-

зиля, похов. у США) – релігійний і громадський діяч. Архієпископ УАПЦ (1971). Голова консисторії УАПЦ у Латин. Америці. Ген. капелан Укр. Вільн. Козацтва. Медаль Архієпископа Михаїла і Хрест Укр. Козацтва з мечами й зол. та сріб. лавр. гілочками.

Після закін. у Кременці духов. семінарії прийняв 1936 у м. Почаїв (нині Кременець р-ну) чернеч. постриг; тоді ж рукопоклад. у сан ієродиякона, 1938 – ієромонаха. 1939–43 служив у консисторії в м. Холм (нині Хелм, Польща), від 1944 – капелан 1-ї Укр. дивізії Укр. Нац. Армії. Перебував у англ. полоні в Італії і Вел. Британії. Від 1948 – душпастир у м. Брандфорд (Вел. Британія), 1951 переїхав до Канади, до 1953 служив на збірній парафії в м. Глендон (пров. Альберта). До 1964 – секр. митрополита Іларіона (*І. Огієнка*). Згодом – духов. настоятель і лектор Богослов. ф-ту Колегії Св. Андрія при Манітоб. ун-ті у м. Вінніпег. 1967 переїхав до США, 13 жовтня того ж р. рукопоклад. у сан єпископа і признач. вікарієм митрополита Івана для укр. правосл. парафій у Лат. Америці з осідком у м. Курітіба. За місій. працю підвищ. до сану архієпископа. Автор кн. “Паломництво по святих місцях Сходу” (Вінніпег, 1966) та ін.

Б. Мельничук, Б. Стасів, Г. Чернихівський.

СКАКУН

Микола Петрович (31. 01. 1924, с. Уяринці, нині Тиврів. р-ну Вінн. обл. – 29. 01. 2006, м. Тернопіль) – вчений у галузі медицини. Д-р мед. н. (1961), проф. (1963).

Почес. акад. Укр. АН нац. прогресу (1996). Засл. прац. ВШ УРСР (1981). Учасник нім.-рад. війни. Ордени “Знак пошани” (1976), Вітчизн. війни 2-го ступ. (1985), Б. Хмельницького (1999), медалі. Закін. Львів. мед. ін-т (1950, нині мед.

ун-т), де 1953–57 – асист., доц. каф. фармакології. Від 1957 – в Терноп. мед. ін-ті (нині ТДМУ): зав. каф. фармакології (до 1991), 1991–2006 – проф. цієї кафедри. Автор 10 монографій, 10 навч. посібників, 4 підручників, бл. 300 наук. статей; автор. свідоцтво на винахід.

К. Посохова.

СКАЛА-ПОДІЛЬСЬКА

– селище міського типу в Борщівському районі. До 1940 назив. Скала-над-Збручем. Розташ. на пр. березі р. Збруч, за 15 км від райцентру, залізн. ст. Насел. 4288 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1210 як місто Скала-над-Збручем. 1360–70-х спорудж. *Скала-Поділ. замок*. 1443 надано магдебурз. право. Поселення зазнало спустошень під час нападів татарів та турків 1497, 1516, 1539, 1615, 1672. 1518 С.-П. отрим. право на щотижн. торги у вівторок та річний ярмарок на свято Вознесіння Господнього і стала центром Скальс. староства. У серпні 1648 замок захопили козац.-селян. загони. 1770 – епідемія чуми. 1785 – С.-П. перевед. до категорії заштат. містечок. Діяли “Просвіта”, “Січ”, “Сільський господар”, “Рідна школа”, “Союз

Костьол Успіння Божої Матері.

Млин.

українок” та ін. т-ва, кооператива. Від січня 1940 – смт; жовтень 1940–січень 1959 – райцентр. 14 липня 1941–6 квітня 1944 – під фашист. окупацією, під час якої нім. війська на околицях С.-П. розстріляли 2350 осіб – жителів селища і навколиш. сіл; також було вбито і замордовано понад 1,5 тис. євреїв – мешканців с-ща. Зберег. руїни порох. вежі, оборон. мурів і палацу. С римо-катол. костьол Успіння Божої Матері (1719, мур.), церква Успіння Пресв. Богородиці (1917, мур.), капличка, “фігура” Ісуса

Мотель "Вест".

Христа (2002). Спорудж. пам'ятники Б. Хмельницькому (1954), на братс. могилі воїнів ЧА (1957), на честь перемоги у 2-й світ. війні (1988), жертвам сталін. репресій (1996), насип. символ. могилу УСС (1990), встановл. пам'ят. хрести на честь Незалежності України (1992), скасув. панщини (реставр. 1999); мемор. таблиці на честь М. Барана (1987), Б. Павлюка, М. Скала-Старицького (1995). Працюють ЗОШ 1–3 та 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, муз. школа, дит. парк, поліклініка, ВАТ "Плодорозсадник", "Скала-Подільський спецкар'єр", ДП "Збруч", оздоров. комплекс "Збруч", райсількомунгосп, МП "Аеліта", "Скеля" та ін., млин, турист. комплекс "Вест", торг. заклади. Скала-Поділ. парк. – пам'ятка сад.-парк. мист-ва загальнодерж. значення. У С.-П. народ. художник, мистецтвознавець М. Анастасієвський, військовик, громад.-політ. та освіт. діяч М. Баран, письменник Л. Василович, держ. діячі батько і син Атенори Голуховські, військовики А. та В. Калапаці, педагог, громад. діячка Л.-Ю. Кут, муз. діяч М. Левицький, кооперат. і громад. діяч І. Мартюк, архітектор В. Петелько, співак М. Скала-Старицький, актор В. Юрчак, проживали живописець та різьбяр А. Шурма, хоров. диригент, актор-аматор Г. Старицький, працювала педагог, перекладач М.-І. Грушевська, перебували історик, держ.-політ. діяч М. Грушевський, фольклористка та перекладачка К. Грушевська. На пд. окол. селища розташ. Скала-Поділ. родовище вапняків. Побл. С.-П. виявл. археол. пам'ятки голіград. групи фракійського гальштату, давньорус. культури; є пам'ятки природи – Скала-Поділ. діброва, Скала-Поділ. колонія чапель, Скала-Поділ. дуб і ясен.

О. Клименко, В. Уніят, Л. Черепій.

СКАЛА-ПОДІЛЬСЬКА ДІБРОВА

– ботанічна пам'ятка природи місцевого значення. Зростає поблизу с. Цигани Борщів. р-ну, в кв. 74, вид. 6, 10 Скала-Поділ. лісництва Чортків. держлісгоспу в межах ліс. урочища "Дача

"Скала-Подільська". Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 589 від 05. 11. 1981. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп.-ва. Пл. 12,9 га. Під охороною – високопродукт. дуб.-яворо-граб. насадження 1 бонітету віком 80 р., має наук., пізнав. та господар. цінність.

І. Ленків.

СКАЛА-ПОДІЛЬСЬКА КОЛОНІЯ ЧАПЕЛЬ

– зоологічна пам'ятка природи місцевого значення. Розташ. побл. с. Цигани Борщів. р-ну, в кв. 85, вид. 1 Скала-Поділ. лісництва Чортків. держлісгоспу в межах ліс. урочища "Дача Скала-Подільська". Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 645 від 13. 12. 1971. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп.-ва. Пл. 10,5 га. Під охороною – колонія сірих чапель, яка існує тут протягом кількох десятиліть: 10–12 гніздових пар, розміщ. на деревах дуба вис. бл. 20 м.

І. Ленків.

СКАЛА-ПОДІЛЬСЬКЕ (БРІДОК ПРАВОБЕРЕЖНИЙ) РОДОВИЩЕ ВАПНЯКІВ

– скупчення корисної копалини. Розташ. на пд. околиці смт Скала-Подільська Борщів. р-ну, на

Затоплені ділянки вапнякового кар'єру.

пр. березі потічка Брідок, пр. притоки р. Збруч. Розвідали "Укрпромгеолпроект" (1956–57), трест "Київгеологія" (1966–68), експедиція "Укргеолбудм" (1986–88). Корис. копалина – всі літолог. різновиди силурій. вапняків, придат. для вироб.-ва щебеню; їх використ. для буд.-ва. На родовищі умовно виділ. 2 ділянки, розділ. долиною безімен. потічка, що мають подібну геол. будову. Ділянка "Східна": пл. 17 га, серед. потужн. вапняків – 19 м. Ділянка "Західна": пл. 19 га, серед. потужн. вапняків – 22,6 м. Запаси вапняків за пром. категоріями – понад 6,43 млн. м³. Родовище розробляє ВАТ "Тернопільський кар'єр".

В. Кітура, М. Сивий.

СКАЛА-ПОДІЛЬСЬКИЙ ДУБ

– вікове дерево, ботанічна пам'ятка природи місцевого значення. Зростає поблизу смт Скала-Подільська Борщів. р-ну, в кв. 70, вид. 4 Скала-Поділ. лісництва Чортків. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Дача Скала-Подільська”. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 645 від 13. 12. 1971. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 0,02 га. Під охороною – дуб черешчатий віком біля 300 р. і діам. 140 см, має наук.-пізнав. та естет. цінність.

І. Бай.

СКАЛА-ПОДІЛЬСЬКИЙ ЗАМОК

– оборонна споруда в смт Скала-Подільська Борщівського району. Пам'ятка арх-ри нац. значення. Розташ. на вис. скелі на пр. березі р. Збруч. Має витягнуту форму, що зумовл. рельєфом місцевості. З трьох боків природ. захист забезпеч. р. Збруч та її стрімкі скелясті бе-

реги. З єдиного доступ. пд. боку – глиб. рів, кам. мур із виступ. напівкруглою порох. вежею. Поряд із нею – в'їзна брама, дістатися до якої можна було лише через підйом. міст. Упоперек замк. тер. розташ. двоповерх. палац прямокут. форми, що поділяв внутр. подвір'я на госп. і парадне. Перший дерев. замок, на думку багатьох дослідників, збуд. на місці давньорус. городища і зруйн. в часи монголо-татар. нашествя. 1331 тогочас. власники Поділля литов. князі Корятовичі звели кам. замок; 1393 його збудув. лит. князь Вітольд. Від 1430 Скала (нині Скала-Подільська) – адмін. центр староства, королів. насел. пункт із замком як оборон.-житл. осередком, за істор. джерелами в поданні *М. Грушевського* – потужна фортеця. Від 1515 замок – власність кам'янец. старости С. Лянцкоронського, згодом – сандомир. воєводи, який його перебудував й укріпив. 1516 споруду зруйнув. татари, на її місці збуд. кам. замок бастион. типу, зміцн. мурами, однак 1538 його майже вщент знищили волохи. В серед. 16 ст. Лянцкоронські вдвічі розшир. тер. і збудували додатк. фортифікації, завдяки чому замок витримав татар. напади. 1648 його захоп. селян.-козац. військо;

1657 пошкодж. внаслідок нападу трансільван. князя *Дьєрдя II Ракоці*. У часи польс.-турец. воєн (2-а пол. 17 ст.) замок неоднораз. переходив із рук у руки, зазнав руйнувань і вже не відбудований. 1-й пол. 18 ст. скал. староста А. Тарло відбудував на рештках поперед. будівлі палац у барок. стилі, оздобл. білокам. декором. Через кілька років після заверш. буд-ва палац спалила блискавка. Від кін. 18 ст. до 1939 замок – власність Голуховських, які звели у місті окр. палац і заклали навколо парк. 1930-і влада забезпеч. збереж. руїн замку, викон. його фотографії, провед. архітектон. обміри. У наступ. роки замок розбирали на буд. матеріали; зберегл. чотирирус. порох. вежа, ч. оборон. мурів, руїни вежі над Збручем та рештки палацу зі залишками кам. орнаменту.

В. Бойко, В. Парасій.

СКАЛА-ПОДІЛЬСЬКИЙ ПАРК

– пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення. Розташ. у смт Скала-Подільська Борщів. р-ну. Постановою РМ УРСР № 105 від 29. 01. 1960 парку надано статус об'єкта природ.-заповід. фонду. Перебуває у віданні оздоров. комплексу “Збруч”. Пл. 11 га. Парк заклад. у кінці 18 ст.; належав польс. воєводі А. Тарло. 19 ст. парк із будівлями – володіння графа Голуховського, який акліматизував ряд декор. та плод.-ягід. дерев і кущів, збудував теплицю (зберег. донині), кілька споруд на госп. дворі (нині тут корпуси оздоров. комплексу), архіт. оформив вхід у парк. До наших днів палац не зберігся. Парк створ. у ландшафт. стилі, його тер. характер. слабо вираж. горбистістю. Кожна група дерев гармоніє з парк. дорогою, з вирішенням не лише об'ємної, а й кольор. композиції. У парку – 98 видів, форм, гібридів дерев, кущів, ліан, серед яких – модрина польс., занес. до Черв. книги України, сосни Веймутова та чорна, ялина колюча різних форм, береза темна, гледичія і гіркокаштан звич., катальпа чудова, клен цукристий, платан кленолистий, ясен звич. форми однолистої. Довгожителі – 550-річна липа серцелиста. Основа парк. насаджень – дуб, граб, ясен звич., клен гостролистий. Окр. види висадж. у вигляді відокрем. куртин, що зі світл. галявинами створюють естетично цінні фрагменти ландшафту. Крізь про-світи проглядається плесо озера.

І. П'ятківський, В. Черняк.

СКАЛА-ПОДІЛЬСЬКИЙ ЯСЕН

– вікове дерево, ботанічна пам'ятка природи місцевого значення. Зростає поблизу смт Скала-Подільська Борщів. р-ну, в кв. 55, вид. 3 Скала-

Поділ. лісництва Чортків. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Дача Скала-Подільська”. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 131 від 14. 03. 1977. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 0,02 га. Під охороною – ясен звич. віком біля 160 р. та діам. 110 см, має наук.-пізнав. та естет. цінність.

І. Ленків.

СКАЛА-СТАРИЦЬКИЙ

Мирослав Григорович (справж. прізвище – Старицький, псевд. – Міро Скаля; 13. 06. 1909, м-ко Скала-над-Збручем, нині смт Скала-Подільська Борщів. р-ну – 17. 02. 1969, м-ко Епіне, передмістя м. Париж, Франція) – оперний і камерний співак (тенор), педагог, громадський діяч. Син *Г. Старицького*, чоловік *С. Ласовської*. Сріб. медаль м. Париж за

особл. досягнення у мист-ві (1950), Золот. ключ м. Детройт (США) за видат. мист. заслуги (1959). Навчався в г-зіях у містах Станіслав (нині Івано-Франківськ) та Львів, у Львові – у Вищ. муз. ін-ті, консерваторії (закін. 1941). Працював солістом в укр. пересув. театрі ім. І. Тобілевича, трупі *Й. Стадника*, хорі “Думка” (1928–37); 1939–41 – соліст Львів. радіо. Співав 7-а мовами: укр., польс., рос., нім., англ., італ., франц. на сценах провід. театрів Європи й Америки, зокрема у містах Львів (1941–42), Кайзерслаутерн (1943–44, Німеччина), Відень (“Folksoper”, 1945–47, Австрія), Мадрид (1948), Барселона (“Gran teatro del Liceo”, 1948–49, обидва – Іспанія), Париж (“Opera Comique”, 1949), Лілль (1949), Бордо, (1949, 1950, усі – Франція), Цюріх (1950, Швейцарія), Брюссель (“Theatre Royal de La Monnaie”, 1953–63, нині Бельгія), Сан-Франциско (1959, США); 1940–60-і виступав із сольн. концертами у містах Берлін, Мюнхен (обидва – Німеччина), Прага (Чехія), Відень, Зальцбург, Інсбург (Австрія), Париж, Нью-Йорк, Детройт, Клівленд, Філадельфія, Чикаго (всі – США), Ванкувер, Вінніпег, Едмонтон, Монреаль, Оттава, Торонто (всі – Канада), Единбург, Лестер, Лондон, Манчестер, Ноттінгам (усі – Вел. Британія) та ін., на сценах в Алжирі, Марокко, Тунісі. 1963 організував влас-

ну муз.-драм. студію, де навчав співу українців. Діяльний у громад.-мист. житті укр. еміграції, автор сценаріїв, промовець на патріот. імпрезах. Партії (понад 30): Андрій (“Запорожець за Дунаєм” С. Гулака-Артемівського), Петро, Микола (“Наталка Полтавка” *М. Лисенка*), Андрій (“Катерина” *М. Аркаса*), Рудольф (“Богема” Дж. Пуччіні), Герцог (“Ріголетто” Дж. Верді), Надір (“Ловці перлів” Ж. Бізе), Фауст (одноймен. опера Ш. Гуно), Ленський (“Святий Онегін” П. Чайковського), Дмитрій (“Борис Годунов” М. Мусоргського) та ін.; викон. укр. нар. пісні, камер. твори укр. і зарубіж. композиторів. Запис. 9 грамплатівок у США і Канаді. Іменем С.-С. назв. вул. та школу в Скала-Подільській, на якій встановл. мемор. таблицю (1995), вулицю в м. Борщів. Про С.-С. йдеться у кн. *Б. Петраша* “Тенор з Божої ласки” (Т., 1999).

Б. Мельничук, Б. Петраш.

СКАЛАТ

– місто у Підволочиському районі. Центр міськ. ради, якій підпорядк. с. Поплави. У зв’язку з пересел. жителів із облік. даних вивед. х. Малинівка. Розташ. на лів. березі р. Гнила, за 20 км від райцентру, залізн. ст. Насел. 4183 особи (2007). Перша писем. згадка – 1512 як село Тербовлян. пов. Руськ. воєв-ва. На межі 16–17 ст. – насел. пункт під назвою Денбно отримав магдебурз. право. 16 ст. спорудж. *Скалат.*

Костьол св. Анни.

замок. 1632 засн. катол. парафію. На поч. вересня 1648 фортецю захопив козац. загін полковника І. Чорноти (Чарноти). 1649 і 1651 м-ко займали селян.-козац. війська. В липні 1667 побл. С. проход. козац. корпус *А. Ждановича* й угор. військо *Д. II Ракоці*. 1672 та 1675 м-ко зруйн. турец.-татар. орди. 1711 у С. діяв уніят. монастир. 1734 заклад. шпиталь для вбогих. 1817 засн. ф-ку переробки тютюну. На поч. 19 ст. у С. та окрузі діяла вагага нар. месника *Панталіхи*. 1867 С. – повіт. центр. Діяли “Просвіта”, “Рідна школа”, “Січ”, “Луг”, “Сільський господар”, “Союз українок” та ін. т-ва, кооператива. 1872–82 парохом був *І. Наумович*; від

30 листопада 1918 повіт. комісар ЗУНР – *М. Новаковський*. Січень 1940–грудень 1962 С. – райцентр; 7 липня 1941–22 березня 1944 – під нім.-фашист. окупацією. 8 липня 1943 м-ко зайняло партизан. з'єднання *С. Ковпака*. Замок реставр.

Пам'ятник
Б. Хмельницькому.

1950-і. Є церква Преображення Христового (1872, кам.), каплиця, костюл св. Анни (2002, мур.), капличка. Спорудж. братські могили воїнів ЧА (1944); пам'ятники *Б. Хмельницькому* (1956), землякам, полеглим у нім.-рад. війні (1967), *Т. Шевченку* (1993, скульп. *В. Купецький*), монумент євреям, знищ. під час фашист. окупації 1943 (2002, автор проекту

Я. Музичка); встановл. пам'ят. таблицю на буд., де була катівня НКДБ-МДБ; насип. символ. могилу Борцям за волю України (1990). Працюють ЗОШ 1–3 ступ., проф.-тех. уч-ще, муз. школа, Буд. культури, б-ка, дошк. заклад, Буд. школяра, відділ. зв'язку, пошта, райлікарня № 2, поліклініка, газонаповн. станція, ЗАТ “Ф-ка “Лотос”, аптека, ТОВ “Агропарк”, ВАТ “Агро-марс”, МП “Агромлин” і “Сузір'я”, вантаж. залізн. станція, торг. заклади. У С. народ. лікар, громад. діяч *С. Кивелюк*, учений-психолог, соціолог *О. Кульчицький*, живописець, скульптор *В. Купецький*, польс. мовознавець *Е. Кліх*, навчалися актор *І. Бернацький*, вчений у галузі математики *В. Лукович*, історик, краєзнавець *П. Гуцал*, перебували письменники, громад. діячі *І. Франко*, *П. Думка*, поети *П. Воронько*, *А. Малишко*, театр. діячі *І. Біберович*, *В. Василько*, *Лесь Курбас*, адвокат, громад. діяч *І. Борискевич*, фольклорист, етнограф *Г. Галька*, мовознавець, перекладач *С. Кархут*, видавець, громад. діяч *М. Петрицький*, культур. й громад.-політ. діячі *І. та В. Федоровичі*, історик, громад.-політ. діяч *Д. Дорошенко*, льотчик, громад. діяч *О. Покришкін*, працювали літературознавець, педагог *В. Гладкий*, Герой соц. праці *Л. Якушкіна*, похов. отаман УГА, військовик *А. Ляер*. На окол. міста є *Скалат. орнітолог. заказник*, попл. – *Скалат. степ. ділянка*.

П. Гуцал, Н. Станьковська.

СКАЛАТСЬКА СТЕПОВА ДІЛЯНКА

– ботанічна пам'ятка природи місцевого значення. Розташ. попл. с. Городниця Підволочис. р-ну, в кв. 43, вид. 14 Скалат. лісництва Терноп. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Кругляк”. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 747 від 17. 11. 1969. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 0,50 га. Під охороною – скельно-степ. фітоценози. Особливо цінні гадючник звичайний, авринуя скельна – види, внесені до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. Місце оселення корисної ентомофауни.

І. Ленків.

СКАЛАТСЬКИЙ ЗАМОК

– оборонна споруда на Тернопільщині, пам'ятка архітектури національного значення. Належ. до Нац. заповідника “Замки Тернопілля” (м. Збараж). Розташ. у пд.-зх. ч. м. Скалат Підволочис. р-ну на невис. підвищенні, яке оточують береги р. Гнила. На відміну від більшості оборон. споруд, звед. на рівнині, захист забезпечу-

Одна з веж Скалатського замку.

вали вод. перешкоди – болота і мочари; з пд. та пд. сходу – глиб. (до 2 м) рів, заповн. водою. Замок заклав 1630 галиц. мечник *К. Віхровський*. Арх.-оборон. ансамбль С. з. – у формі чотирикутника з прям. куртинами, 4-а п'ятикут. вежами на кутах, орієнт. за сторонами світу. В роки нац.-визв. війни під проводом *Б. Хмельницького* С. з. кілька разів захоплювали повстан. загони та козац. військо. У часи польс.-турец. війни (кін. 17 ст.) зазнав знач. руйнувань і втратив оборон. функції. Наступ. власники – *Я. Фірлей*, *В. Фірлєва*, *Марія Сцип'янова* (з *Водзіцьких*) – перетворили замок на житл. садибу. Посеред замк. подвір'я збуд. дво-поверх. палац, у пн.-зх. стіні – вишукана в'їзна

брама з 2-а бічн. воротами, які прикрашали кам. "фігура" лицаря в шоломі та овал. щит із гербами "Сціпіон", "Леліва", "Равіч" та "Сліта". Над брамою – кам. плити зі зазнач. року побудови – 1795 та описом історії замку. Наприкін. 19 ст. вежі С. з. відреставрували в неоготич. стилі, внаслідок чого вони втратили первіс. вигляд. Замок значно пошкодж. під час 1-ї світ. війни, відбуд. після 1918. 1920–30-і 4 башти та мур із барок. брамою відновили і пристосували під казарми; тогочас. власник замку Розеншток передав його повіт. уряду на шкіль. потреби. Внаслідок руйнувань під час 2-ї світ. війни цілковито втрачені палац та в'їзна брама. Зберег. залишки мурів, фрагменти підзем. комунікацій та 4 вежі, відреставр. 1950-і. Консервац. роботи в С. з. розпоч. 1960-і (арх. М. Говденко, А. Кулагіна, В. Петричинський). 1990-і група арх. під кер-вом М. Гайди створила ескіз. проект реставрації та вивед. замку з аварій. стану; нині роботи тривають.

В. Бойко, В. Парацій.

СКАЛАТСЬКИЙ ОРНІТОЛОГІЧНИЙ ЗАКАЗНИК

– природоохоронний об'єкт місцевого значення. Розташ. на пд.-зх. околиці м. Скалат Підволочис. р-ну, поблизу автошляху Скалат–Гримайлів, у межах Скалат. водойми. Створ. відповідно до рішення Терноп. обл. ради № 90 від 25. 04. 1996. Перебуває у віданні Скалат. міськ. ради. Пл. 20 га. Під охороною – орнітолог. комплекс водно-болот. фауни: крижень, вівсянка і мартин звичайні, зяблик, плиска біла та ін. Рішенням Терноп. обл. ради № 15 від 22. 07. 1998 мислив. угіддя заказника надані у корист. Підволочис. рай. орг-ції УТМР як постійно діюча ділянка з охорони, збереж. та відтвор. мислив. фауни.

І. Леньків.

СКАЛЬСЬКА

Уляна Любомирівна (з дому – Головацька; 01. 01. 1931, с. Романівка, нині Терноп. р-ну) – вчений у галузі хімії, громадсько-культурна діячка. Канд. хім. н. (1970). Чл. ВУСК (1995), НПШ (1999), НСЖУ (2005). Премія ім. *Братів Богдана і Левка Лепких* (2003) та ін. нагороди. Закін. хім. ф-т Львів. ун-ту (1953, нині нац. ун-т). 35 р. працювала на кер.

посадах у нафтогазовидобув. пром-сті Прикарпаття. Нині проживає в м. Івано-Франківськ. Сприяла відновл. діяльності "Союзу українок" (1990, його 1-й і почес. голова), орг-тор хору "Берегиня", співініц. відкриття 1-ї укр. г-зії (1992), співзасн. міськ. т-ва "Просвіта" (його почес. чл.), обл. осередку НТШ та ін. Орг-тор і президент Клубу укр. інтелігенції ім. Б. Лепкого (1992). 2000 – орг-тор видавн. групи "Грань", де відп. ред., упоряд. 10-и видань, автор передмов до них. Сприяла встановл. мемор. таблиць Б. Лепкому в Івано-Франківську, м. Яремча, с. Розтоки Косів. р-ну (обидва – Івано-Фр. обл.), *М. Лепкому* – в Івано-Франківську. Автор понад 60 наук. праць, більше 300 публікацій у пресі та виступів по радіо на літ.-мист. теми.

Н. Волинень.

СКАРБ СЕЛІ ГОЛІГРАДИ ЗАЛІЩИЦЬКОГО РАЙОНУ

– пам'ятка культури Гава-Голігради (поч. 7 ст. до Р. Х.) на території Тернопільщини. 1937 з розщелини між вел. скелями корін. лівого берега р. Серет в урочищі "Ковалева балка" під час зливи вимитий скарб бронз. виробів: предмети збруї двох бой. коней (2 бляхи, 3 псалії, 4 орнамент. хрестоподіб. бляшки, 47 подвій. гудзиків із вушком та кістяний стержень). Центр. прикраси парад. кінс. збруї – вел. круглі бляхи (діам. 150 мм), поверхня яких підвищ. до центру (ажур. кульки) концентрич. сходишками. На внутр. поверхні є петельчасте вушко для кріплення, по краю – орнамент, відгиснутий із тильного боку, що відрізняється на обох бляхах (бляху кріпили на грудях коня). Три (первісно, мабуть, чотири) псалії вигот. з круглого у перетині бронз. стержня довж. 168 мм. Поперек нього розташ. 3 трубочки. Псалії закріплювали на вудилах з обох боків кінс. морди для обмеження руху вудил і закріпл. поводу. Хрестоподіб. пряжки утримували перехрещ. реміні упряжі. 2 пари пряжок відрізняються: їх краї розшир., а з тил. боку на рівній поверхні – отвори для ремінів. 47 гудзиків, зімкнуті між собою та з'єднані знизу дугоподіб. петелькою, їх розмір – бл. 10 мм. Кістяний гудзик довж. 34 мм – циліндр. стержень із попереч. отвором. Ці речі належ., очевидно, представникові фракцій. аристократії. Скарб передали до музею НТШ у м. Львів; нині зберіг. у Краків. археол. музеї (Польща).

Ю. Малєв.

СКАРБИ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ

– сукупність цінних речей із благородного металу чи прикрашених коштовностями, які свідо-

мо приховали наші попередники у далекому минулому; окремі археологічні знахідки тощо. Арх. Я. Пастернак вважав, що Дністров. шлях розповсюдж. бронз. предметів зумовив їх скупчення на тер. Зх. Поділля і Галичини. З поч. 1 тис. до Р. Х. на тер. України розповсюдж. рим. монети, окремі знахідки трапл. і в нашому регіоні. Найбільше С. походить із ранньослов'ян. і киеворус. часів. Найціннішими на Тернопільщині були С., знайдені у с. Михалків, нині Борщів. р-ну: 16 липня 1878 (див. *Михайлів. скарб*), 16 травня 1897 знайд. керам. посудину зі золот. предметами, подіб. до попередніх; 1898 львів. арх. В. Пшибиславський знайшов керам. горщики зі золот. прикрасами. Я. Пастернак зафікс. С.: у нинішніх Підгаєц. р-ні – в с. Литвинів (бронз. вироби), в Монастирис. р-ні – с. Маркова (ранньослов'ян. (венедського) типу); в Бережан. р-ні – у с. Котів (“срібний рим. денарій Андріана”), с. Мечишів (“римську монету консульрну”, тобто сріб. рим. денарій респ. епохи). 1937 знайд. *скарб села Голігради* (нині Заліщиц. р-ну). Шедевр прихов. цінностей епохи Київ. Русі – скарб, що місц. житель знайшов у с. Вербів Бережан. р-ну (філігран. галуззя, ладанки, ланцюги, 41 пояс. бляху, сріб. монети) до 2-ї світ. війни зберіг. у Музеї НТШ (м. Львів), нині – у цьому ж місті. Окремі цінні знахідки давньорус. часу трапл. на Бережанщині – у селах Вільховець, Лапшин, Вибудів, Гиновичі, м. Бережани (дві срібних ковтки західноукр. типу, можливо, це знахідки давньорус. колтів – скроневи жін. прикраси). 1962 в Бережанах у старій польс. твердині під час реставрац. робіт знайд. глечик, у якому – бл. 1000 монет; хронол. рамки їх карбування – кін. 15 ст. – 1565.

В. Параїій.

СКАСКІВ

Григорій Юрійович (28. 02. 1891, с. Божиків, нині Бережан. р-ну – 27. 09. 1938, там само) – учасник національно-визвольних змагань, громадський діяч. Батько Я. Скасківа. Сотник Армії УНР та УГА. Викл. історії України в г-зії у м. Полтава. В'язень концтабору в м. Тарнув (Польща). Від 1925 – в УНДО, чл. Центр. ком-ту. В Божикові очол. т-во “*Просвіта*”, орг-тор у родин. і навколиш. селах аматор. драм. гуртків, їх реж. і актор. Автор ст. у часописі “Сільський господар” (м. Львів). 1933 з допомогою “Просвіти” зібрав та відправив до р. Збруч 2 вагони пшениці для голодуючих в УРСР. Загинув трагічно.

Р. Матейко.

СКАСКІВ

Михайло (псевдо “Гарт”); 1914, с. Божиків, нині Бережан. р-ну – 24. 07. 1944, с. Старий Литвинів, нині Підгаєц. р-ну) – учасник національно-визвольних змагань. Закін. місц. школу. Від серед. 1930-х – в ОУН; 1939 ув'язн. поляк. у Бережан. тюрмі. Від 1940 – чл. Підгаєц. повіт. проводу ОУН, 1944 – район. провідник ОУН у Підгаєц. повіті (надрайоні). Загинув трагічно.

Б. Мельничук, О. Скасків.

СКАСКІВ

Ярослав Григорович (псевда “Моряк”, “Крук”; 24. 08. 1922, с. Божиків, нині Бережан. р-ну – 19. 07. 1944, с. Стари Стрілища Жидачів. р-ну, похов. у с. Прибинь Перемишлян. р-ну, обидва – Львів. обл.) – діяч ОУН. Син Г. Скасківа. Срібн. Хрест Заслуги УГВР (1945, посмерт.). Чл. Юнацтва ОУН (1936). Закін. Бережан. г-зію (1940). Навчався на хім.-технол. ф-ті Львів. політех. ін-ту (нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Водночас заочно студював економіку в с.-г. акад. у м. Подебради (Чехія), працював на Львів. шкір. ф-ці. 1941 очол. юнац. мережу ОУН м. Львів, від поч. 1942 – провідник Юнацтва ОУН Львів. обл.; від 2-ї пол. того ж р. – край. провідник Юнацтва ОУН ЗУЗ, орг-тор та кер. військ. вишколів; від червня 1944 – обл. провідник ОУН Львівщини, чл. Край. проводу ОУН. Автор публікацій у підпіл. вид. Загинув у бою з нім. фашистами.

Р. Матейко, Б. Мельничук, М. Скасків, М. Ханас.

СКВЕР ім. Т. Г. ШЕВЧЕНКА

– парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення. Розташ. у м. Тернопіль на бульв. Т. Шевченка. Заклад. 1957 в регуляр. стилі на місці зруйн. будинків. З'єднує Театр. майдан із вул. Руською. Рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 131 від 14. 03. 1977 надано статус об'єкта природ.-заповід. фонду. Перебуває у віданні Терноп. міськ. ради. Пл. 1 га. Розміщ. на газонах декор. групи надають скверові ландшафт. стилю. Переважають гірकोкаштан кін., липа звич., ялина звич. та срібляста колючої форми; висад. екзоти – тис ягідний, ясен плакучий, бундук канад., туя західна, яб-

луня-райка, бархат амурський, форзиція, сніжногйдник та ін.; на газонах зростають бузок угорський, жасмин звич., спірея Вангутта.

І. П'ятківський.

СКВЕР НА ВУЛ.

В'ЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА

– парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення. Заклад. у м. Тернопіль 1967 на місці розвал. будинків, у т. ч. на місці колиш. міськ. ратуші на розі ниніш. бульв. Т. Шевченка і вул. В. Чорновола. Рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 131 від 14. 03. 1977 скверу надано статус об'єкта природ.-заповід. фонду. Перебуває у віданні Терноп. міськ. ради. Пл. 0,50 га. У сквері зростають екзот. дерева – багрянець япон., горіх маньчжур., тюльпан. дерево, яблуня Недзвєцького, клен кулястий, береза звич. плакучої форми, гіркогоштан кінс., клен сріблястий; із чагарників – глід колючий рожевої форми, барбарис звич. темно-пурпур. форми, бирючина, жасмин звич. і широколист., бузок звич. і угорський, спірея Бумольда і Вангутта, верба розмаринлиста.

І. П'ятківський.

СКЕЛІ СЕМІ ДЖЕРЕЛ

– геоморфологічне утворення, геологічна пам'ятка природи місцевого значення. Розташ. поблис. с. Скоморохи Буцац. р-ну на пр. березі р. Стрипа, в кв. 56, вид. 2 Язловец. лісництва Буцац. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Язловець”. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 645 від 13. 12. 1971. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 1 га. Під охороною – вапняк. останець із невел. печерою “Сім джерел”. Печера має естет. і пізнав. цінність.

В. Леньків.

СКЕЛІ СЛОВАЦЬКОГО

– геоморфологічне утворення, геологічна пам'ятка природи місцевого значення. Розташ. на пн.-зх. околиці м. Кременець, в кв. 4, вид. 2 Кременец. лісництва у межах ліс. урочища “Кременець”. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 131 від 14. 03. 1977. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 2 га. Під охороною – відслонення стовпоподіб. скель вис. 7–8 м і шир. в основі 5–6 м, складених вапняками сеноман. ярусу (верхня крейда). За переказами, ці скелі були улюбленим місцем відпочинку польс. поета Ю. Словацького.

І. Леньків.

СКЕЛІ ФРАНКА

– геоморфологічне утворення, пам'ятка природи місцевого значення. Названі на честь перебування тут на поч. 1880-х письменника і громад. діяча І. Франка. Розташ. за 1 км на пн. від с. Вікно Гусятин. р-ну. Пл. – 1 га. На схилі Товтр. гряди відслон. скелі сармат. риф. вапняків, вершини і підніжжя скель покриті багатую рослинністю, серед якої є рідкісні види.

ІІ. Свинко.

СКЖИПЕК

Станіслав (Skrzypek Stanisław; pp. і м. н. та см. невід.) – польський краєзнавець, громадсько-політичний діяч. Від 1920 проживав у м. Бережани, де 1929 закін. г-зію. Активіст харцер. орг-ції. Навчався в ун-ті у м. Львів, служив офіцером у польс. війську. 1939 С. заарешт.; 1943–45 – в армії ген. Андерса. Від 1945 – у Вел. Британії; чл. польс. уряду в екзилі. Емігр. до США, де ред. радіо “Свобода”. Зібрав колекцію старожитностей Бережан.

В. Ханас.

СКИБІЦЬКИЙ

Леонтій Йосипович (21. 07. 1895, с. Михалків, нині Борщів. р-ну – 29. 03. 1992, х. Миколаївка поблис. с. Лисичники Заліщиц. р-ну) – археолог-аматор, краєзнавець. У дитинстві з батьками переїхав до с. Лисичники. Посадив сотні дерев, його стараннями взято під охорону пам'ятки природи на околицях цього села. Співорг-тор краєзн. музею у м. Залішки. Учасник археол. експедицій на р. Дністер (1920–30-і). Відкрив стародав. поселення у селах Лисичники, Голігради і Блищанка (всі нині – Заліщиц. р-ну). На основі його знахідок працювали Дністров. (Київ. нац. ун-т) і Південно-Терноп. (Заліщиц. краєзн. музей) археол. експедиції. Сприяв вихованню істориків-краєзнавців, серед яких Ю. Малєєв, В. Олійник. Автор і співавтор. наук.-краєзн. праць, зокрема “З історії села Лисичники” (1957), “Дослідження пам'ятників на лівих притоках Середнього Дністра” (1978), Скарби “Золотої гори” (1982).

В. Олійник.

СКИБНЬОВСЬКИЙ

Михайло Васильович (28. 11. 1948, с. Красне Гусятин. р-ну) – педагог, громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради (від 2006). Закін. істор. ф-т Львів. ун-ту (1972, нині нац. ун-т). Від 1972 – в м. Тернопіль: учитель, заст. дир., дир. (1981–83) СШ № 15; від 1977 – дир. СШ № 2; зав. каб. школознавства обл. ін-ту удосконалення вчителів; 1985–92 – дир. ПТУ № 3. Від 1992 – консультант, згодом кер. секретаріату

обл. ради; заст. голови ОДА з гуманіт. питань (1994–96), голова ком-ту проф.-техн. освіти ОДА (1996–98), радник голови обл. ради. Від 2000 – у ТАНГ (нині ТНЕУ): зав. Центру довуз. підготовки, дир. Ін-ту післядиплом. освіти, заст. дир. Центру довузів., післядиплом. і магістер. підготовки, ст. викл. каф. теорії та історії держави і права юрид. ф-ту. Червень 2006–серпень 2007 – пом. нар. депутата, від 2006 – заст. голови Терноп. регіон. орг-ції НСНУ.

Б. Мельничук, М. Ониськів.

СКИТ

– загальнозоологічний заказник місцевого значення. Розташ. за 4 км від м. Почаїв біля с. Старий Тараж Кременец. р-ну, в кв. 40–50 Почаїв. ліництва Кременец. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Скит”. Створ. відповідно до рішення виконкому Терноп. обл. ради № 198 від 30. 06. 1986. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 468 га. Під охороною – числ. мислив. фауна: заєць сірий, білка, лисиця, козуля звич., свиня дика, куниця ліс., борсук звич. (занес. до Черв. книги України) та ін. тварини. Рішенням Терноп. обл. ради № 15 від 22. 07. 1998 мислив. угіддя заказника надані у корист. Кременец. рай. орг-ції УТМР як постійно діюча ділянка з охорони, збереж. та відтвор. тварин. світу.

І. Леньків.

СКІФСЬКА КУЛЬТУРА НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

– культура раннього залізного віку. Найменована за самоназвою етносу, який проживав у Пн. Причорномор’ї 7–4 ст. до Р. Х. Існув. у межах степ. та лісостеп. природно-географ. зон. У степ. зоні основою госп-ва було скотарство, в лісостеп. більшу роль відігравало землеробство. Від 2-ї пол. 7 ст. до Р. Х. скіф. племена заселили Зх. Поділля та Пн. Буковину, в т. ч. Тернопільщину. Під впливом кочових скіфів змінилася культура насел. Лісостепу, яке утвор. кілька культур. груп. Із них на Тернопільщині представлені такі групи скіф. часу: західноподіл. (пд. та центр. Тернопільщина – 2 городища, 35 поселень, 27 могильників і 1 майстерня), схід-

ноподіл. (1 поселення), черепинсько-лагодів. (зх. частина Терноп. обл. – 15 поселень), могилянська (Кременец. і Шумс. р-ни – 16 поселень і 1 могильник). Поселення скіфів досліджені, зокрема, біля с. Сухостав Гусятин. р-ну. Житла – напівземлянк. й наземні з глинобит. чи кам. вогнищами, зберег. уламки ліпного кухон. та столов. посуду. В посел. біля с. Іване-Пусте Борщів. р-ну знайд. привізні іоній. амфори та посуд, зерна пшениці, проса, ячменю, жита, бобов. і олійн. культур. Особливі пам’ятки С. к. – кургани зі землі й каменю. Поховання здійсн. трупопокладенням і трупоспаленням. У похов. камері – горщики, миски, вироби зі заліза (кінська зброя та озброєння) і бронзи (стріли, дзеркала й ін. прикраси). Від серед. мин. ст. на Тернопільщині скіф. кургани дослідж. у селах Мишківці (нині належ. до с. Целіїв Гусятин. р-ну) та Зозулинці Заліщиц. р-ну. Тут прожив. осіле землероб. населення, яке увібрало елементи культури степов. скіфів. С. к. зникла внаслідок еколого-скон. кризи.

М. Бігус, Ю. Малєєв, А. Сенік.

СКЛАДАН

Ірина Богданівна (11. 10. 1966, м. Тернопіль) – драматична актриса. Дочка *Б. Стецька*. Закін.

театр. студію при Львів. акад. драм. театрі ім. М. Заньковецької (1986, нині нац. театр), реж. відділ. Рівнен. гуманіт. ун-ту (2005). Від 1987 – у Терноп. муз.-драм. театрі (нині акад. драм. театр). Серед ролей: Любуна (“Народний Малахій” М. Куліша), Лаура (“Блез” К. Маньє), Олеся (“Сотниківна” *Б. Мельничука* за *Б. Лепким*), Василина (“Суєта” І. Карпенка-Карого), Емілія Крушельницька (“Соломія Крушельницька” *Б. Мельничука* та *І. Ляховського*), Агафія (“Одруження” М. Гоголя), Мавра (“У неділю рано зілля копала” за *О. Кобилянською*), Елеонора (“Танго” С. Мрожека). Одночасно від 2005 – викл. майстерності актора у ТНПУ. Від 1998 – кер. молодіж. театру “Багато галасу...” Галиц. ін-ту ім. В. Чорновола (м. Тернопіль). Кер. самодіял. колективів Терноп. ЗОШ № 3, 10, 29.

Б. Мельничук.

**СКЛАДЧАСТІСТЬ
НИЖНЬОТОРТОНСЬКИХ ПІСКОВИКІВ**

– відслонення, пам'ятка природи місцевого значення. Розташ. поблизу м. Чортків. Земел. відвід – 0,5 га. Між Чортковом і с. Угринь Чортків. р-ну у верх. ч. ліс. схилу долини р. Серет відслон. товща ясно-сірих дрібно- і середньозернист. вапняковист. пісковиків нижньортон. під'ярусу (міоцен) потужн. 7–8 м. Верстви цієї товщі інтенсивно зім'яті у дрібні складки з розмахом “крил” від 0,2 до 2,5 м. Зверху без помітної деформації породи змінюються горизонтал. шарами аналог. пісковиків цього ж віку, перекритих четвертин. суглинками. Товща формованих верств – на розмитій поверхні порід чортків. горизонту (нижній девон), що залягають майже горизонтально. Довжина відслонення – бл. 150 м. Ця деформація верств нижньортон. пісковиків – одне з найзначніших серед відомих на Поділлі порушень осадочної товщі за ступенем дислокованості й за пл. поширення.

Й. Свинко.

СКОВРОНСЬКИЙ

Артем Олександрович (18. 12. 1982, м. Новий Розділ Миколаїв. р-ну Львів. обл.) – спортсмен (бодибілдінг). 3-раз. чемпіон України, чемпіон світу серед юніорів (2003, Іспанія). Закін. ТНПУ. Займається цим видом спорту від 2001, тоді ж завоював сріб. медаль у змаганнях на Кубок Галичини, згодом – володар Кубка України в класі юніорів та ростовому класі “2” (Федерація НАББА-Україна; 2003, м. Кузнецовськ Рівнен. обл.). Інструктор у фітнес-центрі “Лас-Вегас” у м. Тернопіль.

Г. Гунтік.

СКОВ'ЯТИН

– село у Борщівському районі. Центр сільради, який підпорядк. с. Шишківці. Розташ. на берегах р. Нічлава, за 10 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Борщів. Насел. 472 особи (2007). Відоме від 16 ст. Діяли т-ва “Просвіта”, “Луг”, “Сільський господар”, “Рідна школа”, “Відродження”, кооператива. Є церква св. Миколая (1824, мур.). Спорудж. пам'ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1980), історії насел. пункту (1990), встановл. пам'ят. хрест

на честь скасув. панщини. Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ зв'язку, торг. заклад. Побл. С. виявл. археол. пам'ятки західноподіл. групи скіф. часу та черняхів. культури.

М. Бігус, Ю. Ковальков.

СКОЛІЯ СТЕПОВА

(*Scolia hirta Schranck*) – комаха ряду Перетинчастокрилі (Нуменоптера), родини Сколієві осі (Scoliidae). Занес. до Черв. книги України. Місцями перебування виду є помірно-сухі біотипи: узлісся та ліс. галявини, схили ярів, степ. чагарники. Трапл. на всій тер.

України; у Терноп. обл. пошир. переважно в пд. р-нах: Заліщиц. і Борщівському. Чисельність зменш. через застос. пестицидів і розорювання узлісь та перелогів.

С. Подобівський.

СКОМОРОВСЬКИЙ

Йосип Захарович (1815, с. Долиняни, нині Рогатин. р-ну Івано-Фр. обл. – після 1891, с., нині смт Вел. Березовиця Терноп. р-ну) – священик, мовознавець, перекладач. Брат *К. Скоморовського*. Навчався у Бережан. г-зії (1826–32). Від 1838 – парох у Вел. Березовиці. 1839–91 – титул. радник митропол. консисторії. Співпрац. із “Руською трійцею”. Уклав вел. укр.-польськ. переклад.-глумач. словник у 5-и тт. (1849; 27 тис. статей); рукопис передав на зберіг. до б-ки Нар. дому в м. Львів (1862).

Я. Мазурак.

СКОМОРОВСЬКИЙ

Келестин Захарович (псевд. – Долиняненко Келестин; 16 (28). 04. 1820, с. Долиняни, нині Рогатин. р-ну Івано-Фр. обл. – 16 (28). 04. 1866, с. Остап'є, нині Підволочис. р-ну) – священик, поет, мовознавець, перекладач. Брат *Й. Скоморовського*. Чл. “Головної Руської Ради” в м. Львів (1848). Навчався у Бережан. г-зії (від 1831), на філософ. курсах Львів. ун-ту. 1849 закін. Львів. духов. семінарію; служив на парафії в Остап'ї. Писав поезії (опублік. 1847 в альманасі “Вінок русинам на обжинки”; г. “Зоря” – ч. 20, 1886 та ін.). Один із перших у Галичині перекладачів тв. рос. літ-ри (трагедія О. Хом'якова “Єрмак” – 1849). Зібрав матеріали до нім.-укр. словника у 2-х тт., що, за деяк. даними, доповнив і видав під своїм прізвиськом *О. Партицький* (1867); словник відомий як лек-

сикограф. джерело “Словаря немецко-руського” О. Партицького (Львів, 1867). У рукописах залиш. вірші, сонети, байки, псалми, проповіді, переклад із польс. драми *Ю. Коженювського* “Карпатські верховинці”. Окр. тв. у розвідках про С. опубл.к. *Я. Гординський* і *В. Пачовський*.

П. Гуцал, Я. Мазурак, Б. Пиндус.

СКОМОРО́ХИ

– село в Бучацькому районі. Центр сільради. Розташ. над. р. Стрипа, за 18 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Бучач. Насел. 1199 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1439. Діяли “Просвіта”, “Січ”, “Сокіл”, “Сільський господар” та ін. т-ва, кооператива. Є церква св. Дмитрія (1887, кам., перебуд. 1938). Встановл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини, два хрес-

Турбаза “Лісова”.

ти на місці поховань нім. та угор. солдатів (1944), насип. символ. могилу з “фігурою” Божої Матері (1995). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, ПП “Зоря”, тур. оздоров. комплекс “Лісовий” та оздоров. табір “Лісовий дзвіночок”, торг. заклади. У С. народ. інженер, громад. діяч *Р. Галібей*, громад.-політ. і культ. діяч *І. Красножоний*. Пobl. С. виявл. археол. пам’ятки пізн. палеоліту. Є пам’ятка природи місц. значення – *Скелі семи джерел*.

Б. Мельничук, І. Феськів.

СКОМОРО́ХИ

– село у Тернопільському районі. Центр сільради, якій підпорядк. села Прошова, Смолянка, Теофілівка. Розташ. на пр. березі р. Гнізна, за 18 км від райцентру і 3 км від найбл. залізн. ст. Прошова. Насел. 544 особи (2007). Перша писем. згадка – 1450. Діяли “Просвіта”, “Сільський господар”, “Союз українок” та ін. т-ва, кооператива. Є церква Пресв. Трійці (1906, мур.). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим під час нім.-рад. війни (1975), насип.

Церква Пресвятої Трійці.

символ. могилу Борцям за волю України (1991). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад, ПП “Агрофірма “Медобори” (дир. *В. Крупницький*). Пobl. С. виявл. археол. пам’ятки трипіл. культури, ран. залізн. віку, черняхів. і давньорус. культур.

М. Бігус, В. Уніят.

СКОМОРО́ШЕ

– село у Чортківському районі. Підпорядк. Звиняц. сільраді. Пobl. С. є хутори Муравщина та Перейма. Розташ. на пр. березі р. Серет, за 29 км від райцентру і 17 км від найбл. залізн. ст. Білобожниця. Насел. 282 особи (2007). Перша писем. згадка – 1508. На поч. 19 ст. внаслідок пожежі згоріла половина села. Діяли “Просвіта”, “Сільський господар” та ін. т-ва, кооператива. Є церкви Воздвиження Чесн. Хреста (1849, кам.) та св. Дмитрія (1959), каплиця з дерев. “фігурою” св. Яна (кін. 17 – поч. 18 ст.). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1985), встановл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини (1852), насип. символ. могили УСС (1991) та УПА (1992). Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад.

Ю. Ковальков, Я. Чорпіта.

СКО́ПА

(*Pandion haliaetus*) – хижий птах середнього розміру ряду Соколоподібні (Falconiformes),

родини Скопові (Pandionidae). Занес. до Черв. книги України. Маса тіла до 1,5 кг, довж. – 55–69 см. Оперення зверху буре, голова біла з чубчиком. Крик пискливий “кі-кі”. У польоті крила надломані. Зависає у повітрі, потім падає у стрімке “піке”. Гніздиться на узбережжі рік,

у стрімке “піке”. Гніздиться на узбережжі рік,

озер, ставків. Трапл. на всій тер. області. Гнізда будує на вис. деревах. Живиться тільки рибою.

В. Кваша.

СКОПОЛІЯ КАРНІОЛІЙСЬКА

(*Scopolia carniolica Jacq.(S.)*; нар. назва – голо-

сове зілля) – багаторічна кореневищна трав'яниста рослина родини Пасльонові (*Solapaseae*). Занес. до Черв. книги України (1996). Цвіте у квітні–серпні, плодонос. у липні–серпні. Отруйна. Трапл. у широколист. лісах, в області – спорадично. Під охороною – у природ. заповіднику “Медобори”.

Н. Мшанецька.

СКОРЗОНІРА ПУРПУРОВА

(*Scorsonera purpurea L.*) – регіонально рідкісна багаторічна рослина родини Айстрові (*Astegaseae*). Внес. до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. (рішення Терноп. обл. ради № 64 від 11. 11. 2002). Нар. назва – “зміячка”, очевидно, вказує на особливості потовщ. у верх. частині довгого кореня, що, ніби змія, вбуравлюється в землю. Росте в сосн. і міш. лісах, на луках, ліс. галявинах. Під охороною – в природ. заповіднику “Медобори” та у його філії “Кременецькі гори”.

Г. Синиця.

СКОРИКИ

– село у Підволочиському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Климківці. До С. при-

Церква Іоанна Богослова.

едн. х. Мельники. Розташ. на пр. березі р. Вовчак (Волочок), за 10 км від райцентру і 8 км від найбл. заліз. ст. Супранівка. Насел. 603 особи (2007). Перша писем. згадка – 1598 як Ско-

риківці. Діяли “Просвіта”, “Сільський господар” та ін. т-ва, кооператива. У травні–липні 1944 в С. квартирувала ред. г. “За честь Батьківщини” органу 1-го Укр. фронту (письменники – С. Борзенко, Л. Дмитерко, А. Малишко, С. Склярченко та ін.). Є пам'ятка арх-ри нац. значення – церква Іоанна Богослова (1695, дерев., реставр. 1991). За переказами іконостас та ікону “Страшний суд” (нині зберіг. у Львів. музеї нар. мист-ва) до цього храму подарував Б. Хмельницький. Спорудж. пам'ятники Б. Хмельницькому (1963, скульп. Я. Чайка), воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1966), насип. символ. могилу Борцям за волю України (1992), встановл. мемор. табл. на буд., де перебувала ред. г. “За честь Батьківщини” (1994). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ. зв'язку, дошк. заклад, ТОВ “Україна”, торг. заклад. У С. народ. д-р філології А. Пащук, працює Герой України, господарник, громад. діяч О. Крижовачук; перебував рад. військовик, письменник І. Дубинський, держ. і політ. діяч Л. Кучма. Є пам'ятка природи – Скориків. болото.

Б. Мельничук,

З. Радчук, В. Уніят.

СКОРИКІВСЬКЕ БОЛОТО

– гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення. Розташ. на пн. околиці с. Скорики Підволочис. р-ну в межах заплави р. Самчик, від автошляху між селами Скорики і Медин до ставу. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 189 від 30. 08. 1990 зі змінами, затвердж. рішенням Терноп. обл. ради № 238 від 27. 04. 2001. Перебуває у віданні Скориків. сільради. Пл. 11,1 га. Під охороною – болото, що має стабілізуюче і водорегул. значення.

І. Леньків.

СКОРОБАГАТІЙ

Богдан Петрович (03. 03. 1946, с. Оліїв, Зборів. р-ну) – журналіст, публіцист, літературний редактор, рецензент. Брат Я. Скоробагатого. Чл. НСЖУ (1970). Держ. нагороди. Закін. ф-т журналістики Львів. ун-ту (1967, нині нац. ун-т). Прац. у ред. Костоп. рай. г. Рівнен. обл. Від 1971 – в м. Тернопіль: кор., зав. відділу, відп. секретар – заст.

ред. обл. молодіж. г. "Ровесник", 1979–93 – кор., зав. відділу ред. обл. г. "Вільне життя", літ. ред., зав. відділу обл. г. "Свобода". 1979–85 працював. відпов. секр. обл. орг-ції СЖУ (нині НСЖУ). Автор низки репортер., публіцист., красн. й ін. публікацій, рецензент та літ. ред. худож. і красн. книг.

Л. Маринюк.

СКОРОБАГАЇТИЙ

Ярослав Петрович (01. 09. 1944, с. Оліїв, нині Зборів. р-ну) – учений у галузі хімії, педагог.

Брат *Б. Скоробага-того*. Канд. хім. н., проф. (1994). Чл. НТШ (1991). Закін. хім. ф-т Львів. ун-ту (1968, нині нац. ун-т). Прац. на каф. аналіт. хімії Львів. ун-ту, від 1979 – ст. викл., доц. Від 1982 – зав. каф. хімії та фізики, 1997 – декан това-розн.-комерц. ф-ту Львів. торг.-екон. ін-ту (нині комерц. акад.). Від 1991 – чл. *Терноп. земляцтва* у м. Львів. Автор понад 200 наук. праць, підручників, навч. посібн.; 6 автор. свідоцтв на винаходи.

Л. Маринюк.

СКОРОДІНСЬКИЙ

Микола (1757, м. Зборів – 23. 05. 1805, м. Львів) – церковний і освітній діяч, єпископ. Духов. освіту здобув у м. Відень (Австрія). У м. Львів: проф. пастор. богослов'я і догматики в духов. семінарії; декан, ректор ун-ту. Від 1789 – Львів. греко-кагол. єпископ. Із єпископом *А. Ангеловичем* прагнув віднов. Галиц. митрополію. Організував при церкві св. Юра єпископ. хор, капелу, фонд допомоги сиротам і вдовам священників; ініціатор і співорг-тор реставрування церкви св. Миколая у Львові (1800). Переклав польс. "Пасторальне богословіє" Ф. Тіфтштїца.

П. Медведик.

СКОРОДИНСЬКИЙ СТАВ

– штучна водойма на території Тернопільщини. Утвор. шляхом побудови греблі в долині р. Серет північніше с. Скородинці Чортків. р-ну з метою акумулювання води для роботи агрегатів місц. (Скородин.) ГЕС, збудов. 1958. Спершу – водосховище, що простягалося ввєрх по течії ріки на віддаль до 5 км. Протягом кількох десятків років експлуатації ГЕС майже повністю

Скородинська ГЕС.

(на 80–90%) замул. ґрунтом зі с.-г. угідь, заросло вологолюб. трав. рослинністю і чагарником. На поч. 1990-х ч. водойми очищ. і поглиблено. Нині площа вод. дзеркала ставу – 66 га, серед. глиб. 4 м. На ньому працюють по два агрегати Скородин. ГЕС потужн. по 900 кВт. Став частково використ. для розвед. риби.

Й. Свинко, П. Чайка.

СКОРОДИНЦІ

– село у Чортківському районі. Центр сільради. Розташ. на пр. березі р. Серет, за 12 км від райцентру і 10 км від найбл. залізн. ст. Біло-

Панорама села.

божниця. Насел. 716 осіб (2007). Відоме від 1568 як Сковродинці. 1905 внаслідок пожежі згоріло більше половини дворів. Діяли "Просвіта", Сокіл", "Сільський господар", "Рідна школа", "Відродження" та ін. т-ва, кооператива. 1958 збуд. ГЕС на *Скородин. ставу*, 1963 – цегел. з-д. Є церква Успіння Пресв. Богородиці (1914, мур.), костюл (1910), каплички УГКЦ (1991) та Іоана Хрестителя (1993). Встановл. пам'ят. хрест на честь Незалежності України (1991), насип. символ. могилу УСС (1991). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка ім. В. Фльорківа, ФАП, відділ зв'язку, торг. заклад. У С. народ. вчений у галузі економіки, проф. *В. Олійник*, музикознавець, проф. *С. Стельмащук*,

громад. діяч *В. Фльорків*. Пobl. С. виявлено археол. пам'ятки серед. палеоліту.

П. Гуцал, С. Стельмащук, М. Шатковський.

СКОРОПАД

Ірина Михайлівна (02. 03. 1933, с. Стрільківці, нині Борщів. р-ну) – господарниця. Герой соц.

Ірина Скоропад із хор-ланкою.

праці (1973). Ордені СРСР. Депутат обл. ради кількох склик. 1951–56 працювала у колгоспі дояркою, від 1958 – ланковою. Нар. хор-ланка під кер-вом С. виступ. у Києві, Тернополі та ін. містах України, гастрол. у Чехо-Словаччині, Угорщині.

А. Сенік, Н. Халуца.

СКОРОПАДСЬКИЙ

Павло Петрович (16. 05. 1873, м. Вісбаден, Німеччина – 28. 04., за ін. дан. 26. 04. 1945,

м. Метген, похов. у м. Оберсдорф, Німеччина) – державний, політичний діяч, восначальник. Гетьман України (29 квітня–14 грудня 1918). Від січня 1917 – командувач 34-го арм. корпусу рос. армії, який дислок. в Україні. Цього ж року С. не раз бував на Тернопільщині: в м. Бучач зустрічався з командирами; при переміщенні військ. корпусів брав участь на чолі 7-ї і 8-ї дивізій у бою pobl. с. Хмелівка (нині Теребовлян. р-ну). Маршрут далі проліг через села Косів (нині Чортків.) і Яблунів, м. Копичинці та м-ко, нині смт Гусятин (нині всі – Гусятин. р-ну).

Б. Мельничук.

СКОРОХІД

Володимир Йосипович (09. 06. 1928, м. Борщів) – вчений у галузі ветеринарної медицини,

педагог. Д-р вет. медицини (1972). Закін. Львів. зоовет. ін-т (1952, нині акад. вет. медицини). 1954–58 – гол. вет. лікар Богородчан. р-ну Івано-Фр. обл. Працював у НДІ фізіології і біохімії с.-г. тварин АН УРСР (м. Львів). 1987–2000 – зав. каф. фармакології і патофізіології Львів. акад. вет. медицини, згодом – її проф. Автор понад 270 наук. праць, у т. ч. 5 монографій, співавт. 3 підручників і 15 посібників.

Р. Матейко.

СКОРУПСЬКИЙ

Володимир (29. 11. 1912, м. Копичинці, нині Гусятин. р-ну – 11. 12. 1985, м. Торонто, Канада) – поет, літературознавець, правник, редактор, журналіст. Закін. правн. ф-т Львів. ун-ту (1939). Чл. ОУН, УПА, воював на Закарзонні в сотні *З. Бахталовського*. 1944 емігр. до Австрії, 1948 – до Канади, де ред. тижневика “Новий шлях”. Автор зб. поезій “Весняний гомін” (1946), “Життя” (1947), “Моя оселя” (1954), “У дорозі” (1957), “Без рідного порога” (1958), “Із джерела” (1961), вінка сонетів “Над могилою” (1963), “Айстри невідцвілі” (1972), “Споконвічні луни” (1977) та ін., літ.-крит. ст. та ін. публікацій у періодиці.

Б. Головин, Б. Мельничук.

СКОРУПСЬКИЙ

Максим Антонович (псевдо “Макс”; 15. 08. 1915, с. Антонівці, нині Шумс. р-ну – 20. 12. 1981, м. Трентон, похов. у м. Баунд-Брук, шт. Нью-Джерсі, США) – діяч ОУН і УПА. Навчався в ремісн. школі у м-ку Вишнівець (нині смт Збараз. р-ну), закін. агрон.-лісів. школу в с. Білокриниця (нині Кременец. лісотех. технікум). До 1939 працював у с. Угорськ (нині Шумс. р-ну) та ін. насел. пунктах Тернопільщини. На поч. 2-ї світ. війни виїхав на Захід, де пройшов військ. вишкіл. 1941 повернувся на Кременеччину: управитель мастки на х. Княжин, здійснював підпіл. нац. роботу. 1941–42 – рай. провідник ОУН(м) у Вишнівці. 1943–44 – в УПА: від березня 1943 – у сотні “Хрона” (*Миколи Медвецького*), квітня – ком-р чоти у Кременец. відділі УПА, липня – чотовий, ком-р сотні Дубен. куреня Воєн. округи (ВО) “Богун”;

січня 1944 – ком-р підстаршин. школи, лютого – нач. вишкіл. відділу штабу цієї ВО; від березня – ком-р куреня в УПА-Південь. Цього ж р. емігр. до Австрії; 1946–48 – у таборі для переміщ. осіб у Баварії (Німеччина). Наприкін. 1948 за сприяння *О. Неприцького-Грановського* виїхав до США (м. Мінеаполіс). Працював на ф-ці меблів. Діяльний у громад.-політ. і церк. житті укр. діаспори: чл. Центр. управи Орг-ції держ. відродж. України, терен. провідник ОУН(м) у США тощо. Автор кн. спогадів “У наступах і відступах” (Чикаго, 1961), “Туди, де бій за волю” (1961, 1989, Лондон–Париж; 1992, Київ) та ін. публікацій.

І. Олещук,
М. Ханас, Г. Чернихівський.

СКОТНІЦЬКА

Ядвіга (Skotnicka Jadwiga; 09. 03. 1926, м. Тернопіль) – польська письменниця. Закін. Вроцлав. ун-т (Польща). Опубл. кн. “Пані Птаця та інші” (1969), “Імла” (1970), “Мандрики о четвертій рано” (1976), “Опудала на горобцві” (1984), “Птах із того боку шибки” (1984) та ін.

С. Ткачов.

СКОЦКО

Євген Миколайович (20. 12. 1907, с. Ярчівці, нині Зборів. р-ну – 19. 03. 1996, м. Сільверстон, шт. Меріленд, США) – журналіст, громадський діяч. Закін. укр. г-зію в м. Золочів Львів. обл. Чл. ОУН. 1928 емігр. до США (м. Нью-Йорк). Закін. студії закордон. служби і політ. наук. Від 1931 – чл. і секр. Центр. управи Орг-ції держ. відродження України; ред. “Вісника ОДВУ” (1932). 1937 засн. у м. Нью-Йорк Інформ. бюро Укр. пресов. служби. Співорг-тор амер.-укр. т-ва СІАНО, 1-й голова Об’єдн. українців м. Вашингтон (1950). Учасник б-би за автономію Закарп. України.

Б. Мельничук.

СКОЦЬ

Андрій Іванович (30. 08. 1926, с. Нове Село, нині Підволочис. р-ну) – педагог, літературознавець. Канд. філол. н. (1958), проф. (2006). Чл. НТШ. Міжнар. літ. премія Воляників-Швабінських (2004, м. Нью-Йорк, США). Навчався у Торг. школі в м. Збараж (1942–43), закін. філол.

ф-т Львів. ун-ту (1953, нині нац. ун-т). Працював учителем у родин. селі. Від 1955 – у Львів. ун-ті: викл., доц. каф. укр. літ-ри. 1991–93 – викл. ун-ту і католиц. ун-ту в м. Люблін (Польща). Автор та співавт. бл. 200 наук. праць, метод. розвідок, монографій, підручників.

А. Гудима.

СКОЧЕК

Юзеф (Skoczek Józef; 28. 11. 1903, с. Залісся, нині Борщів. р-ну – 26. 04. 1966, м. Краків, Польща) – польський історик. Д-р історії (1926), проф. (1964). Закін. Львів. ун-т. Працював у Львів. архіві (1923–46). Після 2-ї світ. війни – в Ягеллон. ун-ті (м. Краків): доц. (від 1954), проф. Дослідж. історію Львова.

С. Ткачов.

СКОЧИЛЯС

Адам (Skoczylas Adam; 20. 01. 1902, м. Тернопіль – 07. 04. 1975, м. Варшава, Польща) – вчений у галузі сільського господарства, педагог. Віце-президент Польс. зоотех. т-ва, чл. Зоотех. ком-ту Польс. АН та ін. наук. об’єднань. Закін. г-зію в Тернополі, студіював рільництво в м-ку, нині м. Дубляни Жовків. р-ну Львів. обл. 1925–29 – асист. і ад’юнкт каф. агрономії та ґрунтознавства Львів. політехніки, до 1939 працював у Малопольс. рільн. т-ві, водночас – інспектор Львів. рільн. палати. Від 1939 – у Мін-ві рільництва та рільн. реформ Польщі. Після 2-ї світ. війни у наук. і навч. установах Польщі.

Б. Пиндус.

СКОЧИЛЯС

Ігор Ярославович (05. 04. 1967, с. Цигани Борщів. р-ну) – вчений у галузі історії, краєзнавець. Канд. істор. н. (1999). Закін. Львів. ун-т (1991, нині нац. ун-т). До 1993 – ст. н. с. ДАТО. Співзасн. краєзн. т-ва “Джерело” (м. Борщів), співред. наук.-краєзн. зб. “Літопис Борцівицини”. 1992–95 – чл. редколегії наук. зб. “Україна в минулому”; голова Істор. чл. Археограф. комісії НТШ. Від 1993 – ст. н. с. Львів. відділ. Ін-ту укр. археографії та джерелознавства НАН України, 1999 – викл. каф. церк. історії Укр. Католиц. ун-ту. Автор істор.-краєзн. нарисів “Українська церква на Борцівицині та інші сторінки національного відродження

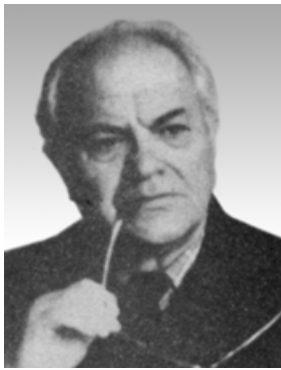

краю” (1992), “Повітовий комітет УНДО у суспільно-політичному житті Борщівщини середини 20-х – кінця 30-х рр. XX ст.” (1995), монографії “Генеральні візитації Київської унійної митрополії XVII – XVIII століть” (2004), понад 100 статей, розвідок з історії Тернопільщини, бл. 50 публ. з історії церкви в Україні.

М. Сохаський.

СКРИП'ЮК

Василь Федорович (18. 07. 1928, с. Потуторів, нині Шумс. р-ну – 11. 11. 2005, м. Кременець) –

самодіяльний режисер, актор. Засл. прац. культури УРСР (1980). Почес. грамота Президії ВР УРСР (1964), медалі та ін. нагороди. Закін. мед. уч-ще в м. Кременець (1949), стажувався у Терноп. обл. муз.-драм. театрі (1967, нині акад. драм. театр).

1952–70 – реж. Шумс., 1970–85 – Кременець. самодіял. театрів, 1985–90 – зав. постан. ч. Терноп. обл. муз.-драм. театру. Від 1991 – реж. Бучац. нар. самодіял. театру, згодом – реж. самодіял. нар. театру при Кременец. РБК; водночас – реж. вистав самодіял. нар. театрів у смт Підволочиськ та с. Вел. Глибочок Терноп. р-ну. Театри під кер. С. – лауреати всеоюз. і всеукр. конкурсів та фестивалів. Поставив понад 100 спектаклів, зіграв низку ролей.

Л. Щербак.

СКУЛЬПТУРА

– вид образотворчого мистецтва, твори якого мають реальний об'єм, тримірні. Осн. об'єкт зображ. в С. – людина, рідше – тварини. Скульпт. техніки: висікання – з каменю (мармур, граніт, пісковик); вирізання – з дерева, слон. кістки; ліплення – з пластиліну, воску, глини, гіпсу; конструювання – з готових метал. (мідь, сталь) елементів. С. поділяють на круглу, що розміщ. в просторі й дає змогу круг. огляду, і рельєф – опукле зображення на площині. Залежно від змісту та признач. круглу С. поділяють на монумент. (пам'ятники – статуї, бюсти, у т. ч. надгробки); станк. (портрети, невел. статуї, жанр. композиції у виставк. залах галерей, музеїв, інтер'єрах громад. будинків); декор. (твори прикрашають фасади будинків, парки, фонтани, мости); дріб. пластику або С. малих форм

(настіл. статуєтки, малі портрети в інтер'єрі, дит. іграшки). Рельєфи поділ. на барельєф – зображ. виступає над площиною фону менше ніж на пол. товщини об'єму; горельєф – зображ. виступає більше ніж на пол. товщини; контррельєф – плоск. рельєф, різьба на площині. Медальєрне мист-во – виготовл. медалей і монет із міді, срібла, золота і сплавів, за технікою належ. до рельєф. С. малих форм, за признач. – до декор.-прикл. мист-ва. Кругла С. може бути поєднана з рельєфом. У галузі монумент. С. від 2-ї пол. 20 ст. у м. Тернопіль працювали і працюють скульптори *Р. Вільгушинський, І. Козлик, О. Маляр, І. Мулярчук, М. Невеселій, Б. Рудий, В. Садовник, І. Сонсядло*; майстри станк. С. – *В. Голофаєв, В. Лупійчук, І. Мердак, П. Шпорчук* та ін. (Див. *Скульптура Тернополя XVIII–XXI ст.*)

І. Дуда.

СКУЛЬПТУРА ТЕРНОПОЛЯ XVIII–XXI ст.

– тривимірні види образотворчого мистецтва у місті. С. Т. можна поділити на 3 періоди: часів Австрії, Австро-Угорщини і Польщі (1772–1939), СРСР (1944–91), України (від 1991). Від 1-го час. поділу відомо 8 монументів, із яких зберігся лише один – пам'ятник св. Вінцентію з Феррари на вис. колоні-постаменті, встановл. у

Пам'ятник А. Міцкевичу (скульп. А. Гловінський).

кін. 18 ст. в центрі Домінікан. площі (нині майдан Воли); 1827 у зв'язку з реконструкцією площі переміщ. біля костельоу справа. “Фігура” св. Теклі – патронки міста стояла на колоні посеред вул. Верхня Панська (нині поч. бульв. Т. Шевченка); встановл. 1843; зруйн. 1944 – під час боїв за Тернопіль. “Фігура”-хрест; на постаменті – барельєфи св. Луки, Ро-

залиї і Франца; встановл. 19 черв. 1851 на Загребеллі при Бережан. дорозі; фундатор – міщанин Чернявський; демонт. 1962, відновл. 1993; єдина скульптура, що збереглася. Пам'ятник воякам 15-го полку піхоти ім. кн. Нассау, які загин. 1866 в Чехії у боях із армією Прус-

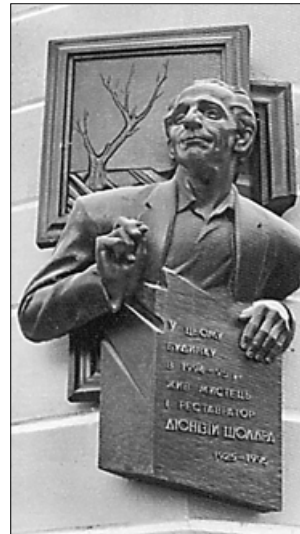
сії; у вигляді 4-гран. піраміди; стояв зліва від *Домінікан. костьолу*; встановл. 27 черв. 1868; зруйн. 1960-і. Пам'ятник-бюст *В. Мандлю* – бургомістрові Тернополя 1855–68 в “Новому Городі” (нині парк Слави); скульп. *Т. Дикас*; відкр. у липні 1887, зруйн. 1940. Курган із хрестом у “Новому Городі” на відзнач. 400-річчя *Берестей. унії*; відкрит. 29 верес. 1896; нині тут – Пагорб Слави. Статуя *А. Міцкевичу* на вул. його імені (нині бульв. Т. Шевченка): 1) скульп. *Т. Дикас* (м. Львів); відкрит. 20 жовт. 1895; зруйн. у листоп. 1918; 2) скульп. *А. Гловінський*; відкрит. 16 груд. 1923, зруйн. 10 жовт. 1940. Кінний пам'ятник *Ю. Пилсудському* – на пл. Собеського (нині майдан Волі); скульп.

Меморіальна таблиця *В. Барвінському*.

А. Гловінський; відкрит. 11 листоп. 1935; зруйн. 6 січня 1940. На Микулинець. цвинтарі зберег. ряд. високомистец. надгробків 2-ї пол. 19 ст., зокрема *М. Бауеру* (скульп. *Й. Шімзер Ст.*), *Анні й Емілії Губерам* (бл. 1860, скульп. *П. Евтельє*). За рад. влади встановл. 24 пам'ятники, 24 мемор. і 21 анотацій. таблиць. Більшість політиз. монументів і табл. демонт. на поч. 1990-х. У місті було 6 пам'ятників *В. Леніну* – статуї і бюсти; головний із них – у центрі пл. Свободи (скульп. *О. Роберман*); встановл. 5 листоп. 1967; демонт. 08 серп. 1990. За часів СРСР серій. пам'ятник *Т. Шевченку* (1952, бетон) у парку його ім. знято, у сквері біля обл. драм. театру встановл. 9 берез. 1982 ін. статую (карб. мідь; скульп. *М. Невеселій*). Серій. пам'ятник *Максимові Горькому* (1952, бетон) у сквері його імені замінено новим (1982, штучн камінь), відтак – знято. Демонт. пам'ятники і т. зв. “пам'ятні знаки” з постаментами *К. Марксу* (1960, 1982) на поч. бульв. його ім., обеліск *Перемоги* (1960) на поч. вул. Леніна (нині вул. Руська), “Танк Т-34” (1969) на пл. *Перемоги*, “Гармата-гаубиця-152 мм” (1974) на розвилці вул. Збаразька–Промислова–Текстильна–Енергетична, *В. Затонському* (1982) перед СШ № 6, *Я. Галану* (1983) перед корпусом пед. ін-ту (нині ТНПУ). Залиш. пам'ятник *О. Пушкіну* (1959,

оргскло; скульптори *М. Вронський*, *О. Олійник*, *О. Скобликов*) у сквері на вул. Чорновола; у парку Слави: монумент на Пагорбі Слави (1970, 1984; арх. *Б. Гаврилюк*, *Е. Гронський*); Алея Героїв (1984, бронза) – бюсти *А. Живова* і *Г. Танцорова* (скульп. *Т. Невесела*), *М. Пігарьова* (скульп. *М. Невеселій*), *В. Чалдаєва* (скульп. *І. Козлик*), *О. Максименка* (скульп.

Меморіальна таблиця *Д. Шолдрі*.

В. Мельник), *М. Карпенка* (скульп. *В. Садовник*); скульп. група “Материнський поклик” (1985–86, карб. мідь; скульп. *В. Садовник*, *К. Сікорський*). Серед мемор. табл. на фасадах буд., із якими пов'язані істор. події, імена видат. діячів укр. культури, залиш.: *І. Франку* і *В. Стефанику* (1963, 1976) на вул. *Й. Сліпого*, *І. Франку* (1963) на вул. *К. Острозького*, *М. Костенку* (1983) і *М. Лисенку* (1991) на вул. Гетьм. Сагайдачного, *Лесю Курбасу* (1987) і *В. Барвінському* (1989) на вул. Качали, *В. Гнатюку* (1989) на вул. його імені, *Юліанові Опільському* (1989) на вул. Каміній, *С. Дністрянському* (1989) і групі діячів укр. культури (1989) на бульв. Т. Шевченка,

Меморіальна таблиця *М. Лисенку*.

О. Вітошинському і *В. Стефанику* (1991) на вул. *Юліана Опільського*, пам'яті євреїв-тернополян (1992) на вул. Руській. Їх автори – терноп. скульп. *І. Мулярчук*, *В. Садовник*, *К. Сі-*

Меморіальна таблиця В. Чорновола.

корський, І. Козлик, О. Маляр, Д. Филип'як та ін. Викон. на плитах із мармуру, штуч. каменю, металу, переважно з барельєфами, карбов. на міді. 11 політизов. табл. знято. За часів СРСР була традиція: до ювілей. дат, пов'яз. із т. зв. Вел. Вітчизн. війною, переймен. старі назви вул. іменами "визволителів" міста; на крайніх буд. встановл. інформ. табл. з портретами. 20 із 21 "дошки" – зняті. Залиш. табл. *Лесі Українці* (1983) на одноймен. вул. Після проголош. Незалеж. України в Тернополі відкр. 16 пам'ятників і пам'ят. знаків. Серед монументів – статуї і погруддя: І. Франку на вул. Гетьм. Сагайдачного (28 трав. 1995, карб. мідь; скульп. І. Сонсядло), Я. Стецьку на поч. бульв. Т. Шевченка (15 листоп. 1998, бронза; скульп. М. Невеселий), Б. Хмельницькому на тер. війск. частини (22 черв. 1999, карб. мідь; скульп. Р. Вільгушинський), В. Гнатюку перед гол. корпусом ТНПУ (8 жовт. 1999, бронза; скульп. В. Мельник), А. Шептицькому в сквері біля вул. Січ. Стрільців (28 жовт. 2001, карб. мідь; скульп. П. Головчак), І. Горбачевському перед морфолог. корпусом ТДМУ (4 черв. 2004, бронза; скульп.

Меморіальна таблиця С. Дністрянському.

О. Маляр), Й. Сліпому перед Катедр. собором Непороч. Зачаття Пресв. Богородиці (27 серп. 2004, карб. мідь; скульп. Р. Вільгушинський). 2-й кінний пам'ятник в історії міста – королю *Данилові Галицькому* на майд. Волі (5 жовт.

2002, карб. мідь; скульп. Б. Рудий). Серед нових мемор. табл.: *Д. Шолдрі* (1998, скульп. О. Маляр) – на буд. на вул. Листопадовій, 8, єдина в місті, присвяч. художників; *Б. Ленкому* – на фасаді обл. філармонії (1999, худ. П. Кукурудза); *М. Лукасевичу* – на буд. СШ № 5 (2002). Зменш. к-сть інформ. табл. на вул. і пам'ят. знаків на будинках. Відкрито пам'ят. знаки – І. Горбачевському (1991, худ. Д. Стецько), В. Чорновола (1999, скульп. О. Маляр) і В. Лучаківському (2004, скульп. В. Садовник).

І. Дуда.

СКУПЧЕННЯ КРИСТАЛІВ ПІЩАНИСТОГО КАЛЬЦИТУ В НИЖНЬОСАРМАТСЬКИХ ВІДКЛАДАХ

– пам'ятка природи місцевого значення. Побл. с. Залісці Шумс. р-ну на лів. схилі потоку в товщі нижньоторгон. пісків трапл. стяжіння і глиби щільних вапняк. пісковиків із кристалами кальциту, що переповнені піщинками кварцу. Зовніш. вигляд і форма кристалів однакові. Розміри – від 0,3–0,5 до 3–4 см, сірі, поверхня граней шорстка, дріб. піщинки станов. 55–60% об'єму кристалів, кварц. пісок містить стяжіння, ясно-сірий, майже білий, дрібно- і середньозернистий. Піщана товща перекрита вапняк. пісковиками, ясно-сірими плитчастими з прошарками піску. На тер. колиш. СРСР такі кристали виявл. лише на Волино-Поділ. плиті на околицях міст Шумськ, Кременець та Рівне. Кристали кальциту з включеннями піску викликають інтерес вчених як незвичайні утворення. Зем. відвід – 4,5 га.

Й. Свинко.

СКУПЧЕННЯ РЕШТОК ПЛЕЙСТОЦЕНОВИХ ТВАРИН

– пам'ятка природи місцевого значення. На сх. окраїні с. Мала Іловиця Шумс. р-ну, на г. Пустельна знайдені численні рештки кісток тварин, які жили в плейстоцені. Гора Пустельна має вис. бл. 70 м; це один із ерозій. останців. Верх. ч. гори складена сармат. масив. піщанист. ооліт. вапняками потужн. 5–6 м. Схили гори задерновані. Вапняки звітрілі, закарстовані, в підосві їх часто трапл. карст. порожнини. В одній із таких порожнин виявл. багато решток вел. плейстоцен. тварин: печер. ведмедя та гієни, песця, північ. оленя й ін. Зем. відвід – 2 га.

Й. Свинко.

“SLAVICA TERNOPOLĒNSIA”

– неперіодичний збірник. Вих. від 1994 в м. Тернопіль. Містить публікації з проблем слов'ян. мово- та літературознавства, історії, теорії філо-

логії. У “S. T.” опублік. праці *О. Глотова, О. Лещака, С. Ткачова, М. Ткачука, В. Ханаса* та ін.

В. Ханас.

“СЛАВІСТІЧНІ ЗАПІСКИ”

– науковий фаховий журнал. Започатк. у ТЕІПО з ініціат. зав. каф. світ. літ-ри і слов’ян. мов *Т. Присяжного*. Вих. 1996–99. Опубл. праці вітчизн. і зарубіж. славістів (укр., рос., польсь., хорват. мовами). Гол. ред.: *Т. Присяжний* (1996–97), *В. Зевако* (1998–99).

Б. Мельничук.

СЛІВКА

– карстова печера, геологічна пам’ятка природи місцевого значення. Вхід до печери – біля с. Кривче Борщів. р-ну, в кв. 16, вид. 1 Гермаків. лісицтва Чортків. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Муравинець”. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням Терноп. обл. ради № 90 від 26. 04. 1996. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Під охороною – печера, що є лабіринтом ходів, розвинутих на 2–3 рівнях, заклад. у вузькому гіпс. масиві, з трьох боків обмеж. балками. Сформована в закритих гідрол. умовах за рахунок висхідного потоку напірних вод із підстилаючого водонос. горизонту. З пд. сходу масив з’єднаний зі значно більшим гіпс. масивом, в якому можливе продовження печери. Заг. довж. досліджених ходів – 9 км, висота їх місцями досягає 10–12 м. Пл. охорон. зони – 0,80 га.

І. Ленцьків, М. Сивий.

СЛІВНА

– село у Зборівському районі. Центр сільради. Розташ. на берегах р. Мала Стрипа, за 15 км від райцентру і 6 км від найбл. заліз. ст. Плуґів. Насел. 316 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1765. Діяли “Просвіта”, “Сільський господар” та ін. т-ва, кооператива. Є церква св. Покрови (1790, дерев.), “фігура” на честь скасув. панщини (1891). Працюють ЗОШ I ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад. У Р. народ. меценат, громад. діяч *Б. Гулай*, письменник, журналіст, педагог *Р. Завадович*.

Б. Мельничук, А. Смакула.

СЛІВСЬКИЙ

Францішек (Slawski Franciszek; 13. 05. 1916, м. Копичинці, нині Гусятин. р-ну) – польський мовознавець, лексикограф, славіст. Д-р філології (1943). Від 1969 – чл.-кор., від 1980 – дійс. чл. Польс. АН, 1979 – Болгар. АН, 1981 – Австрій. АН. Почес. д-р Софій. ун-ту (1996, Болгарія). Дит. роки минули в с. Буданів (нині Теробовлян. р-ну). Закін. г-зію у м. Теробовля. Вивчав слов’ян. філологію в ун-ті у м. Краків

(1934–38, Польща). Працював у школах сіл Сорочке і Боричівка на Теробовлянщині (1939–41). Від 1954 – проф. Краків. ун-ту. Від 1995 – кер. колективу, який працював над вид. “Словника праслов’янської мови” (у 7 тт.). Автор наук. праць, у т. ч. монографій із польсь., болгар. і серб. мовознавства.

Г. Кушнерик.

СЛЕДЗІНСЬКИЙ

Ігор Федорович (22. 07. 1933, с. Тетилківці, нині Шумс. р-ну) – науковець, педагог. Канд. пед. н. (1974). Медаль А. Макаренка (1990). Закін. Кременец. пед. ін-т (1957, нині ТНПУ). Від 1958 – асист., 1969 – ст. викл. каф. математики, 1979 – доц. каф. матем. аналізу; від 1988 – зав., 1991 – проф. каф. інформатики та методики її викладання цього ВНЗ. Автор і співавт. бл. 100 наук. і навч.-метод. праць, посібників.

І. Дем’янова.

СЛІВКА

Роман Михайлович (15. 06. 1936, м. Хоростків, нині Гусятин. р-ну) – священнослужитель, церковний і громадський діяч. Батько *Р. Сливки*. Митроф. протоієрей УПЦ КП. Депутат Терноп. обл. ради 3-х склик. (від 1998). Канд. богослов. н. (1967). Служив дяком і регентом церк. хору в храмі у м. Чита (нині РФ), де від 1951 відбував заслання з батьками. 1959–60 навчався у Ставропол. (нині РФ), 1960–63 – Одес. духов. семінаріях.

Закін. духов. акад. в м. Ленінград (1967, нині Санкт-Петербург), духов. аспірантуру в м. Москва (1970, обидва нині – РФ). Одночасно працював референтом в інозем. відділі Відділу зовніш. церков. відносин (м. Москва). Від 1971 – священник у с. Яблунів Гусятин. р-ну, 1973 – настоятель Свято-Михайл. храму в м. Збараж, благочинний Збараз. р-ну. Від 1991 – ректор Терноп. духов. семінарії (від 1998 цей навч. заклад розташ. у м. Збараж). Ініціатор буд-ва храму Покрови Богородиці у Збаражі.

І. Дем’янова.

СЛІВКА

Роман Романович (11. 11. 1977, м. Збараж) – церковний і громадський діяч. Син *Р. М. Сливки*. Закін. Терноп. духов. семінарію (1998). Канцлер, секр. вченої ради, викл., від 2003 – про-ректор цієї семінарії із гуманіт. і госп. питань. Від 2000 – ред. реліг.-громад. часопису “*Амвон*”.

І. Дем’янова.

СЛІВКА

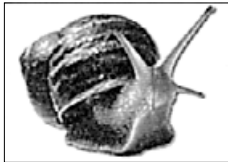
Юрій Іванович (09. 06. 1965, м. Броди Львів. обл.) – вчений у галузі медицини, педагог. Д-р мед. н. (2004). Закін. Терноп. мед. ін-т (1988, нині ТДМУ). Працював лікарем станції швид. допомоги у м. Львів (1989–91). Від 1991 – в м. Тернопіль: клін. ординатор, асист., доц. каф. терапії ТДМУ. Автор та співавтор більше 100 наукових праць.

М. Андрейчин.

СЛИМАК ВИНОГРАДНИЙ

(*Helix pomatia L.*) – найбільший представник фауни легеневих черевонігих черепашкових наземних молосків на території Тернопільської області. Занес. до Європ. Черв. списку. Тіло вкрите мушлею, з якої виступає голова з губними і очними шупальцями, що переходить у мускулисту ногу. Тулуб – у мушлі, вис. якої до 50, шир. 44 мм. Місця популяції – ліси, чагарники, парки, городи, яри, скелі, стіни старих будівель, живоплоти та ін. Живить-ся зел. частинами рослин. Живе 7 років. На Тернопільщині трапл. ще один вид молоска – *H. lutescens Rssm.* В Іспанії, Франції, Італії та ін. країнах цих молосків використ. у їжу; їх чисельність у зх. обл. України зменш. у зв’язку зі стійк. заготівлями слимаків на експорт.

М. Кузьмович.

СЛИЧЕНІЮК

Михайло Ярославович (29. 09. 1968, м. Бучач) – господарник, громадський діяч, меценат. Депутат Терноп. обл. ради (від 2006). Закін. Львів. політех. ун-т (1992, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”), Київ. вищу школу менеджерів

(1994). Від 1992 – засн. і дир. буд. МПП “Смо-лоскип” (м. Бучач).

А. Сенік.

СЛІВІНСЬКА

Ганна Василівна (15. 03. 1948, с. Стрільківці, нині Борщів. р-ну) – лікар, організатор охоро-ни здоров’я. Лікар вищої категорії (1997). Засл. лікар України (2007). Закін. Терноп. мед. ін-т (1978, нині ТДМУ). 1978–80 – зав. організац.-метод. відділом, 1980–85 – гол. лікар Терноп. обл. лікув.-фізкульт. диспансеру, від 1985 – гол. лікар Терноп. обл.

комунал. центру здоров’я. Гол. позаштат. спеціаліст із нар. і нетрадиц. медицини Терноп. обл. (1995). Ред. г. “Інформаційний вісник медицини” (від 1998). Автор наук. і наук.-попул. праць; укл., ред., рец. і консультант наук.-попул. книг.

Б. Мельничук.

СЛІПА

Ольга Родіонівна (20. 07. 1921, м-ко, нині с. Струсів Тербовлян. р-ну – 11. 05. 2003, там само) – громадсько-політична діячка, красналиця. Донька *О. Ситник-Сліпої* та *Р.-П. Сліпого*. Закін. г-зю “Рідна школа” в м. Тернопіль (1939), у м. Львів: 4 курси мед. ін-ту (1944, нині нац. мед. ун-т), мед. уч-ще (1959), зоовет. ін-т (1975, нині акад. вет. медицини). Підпільниця ОУН і УПА, діяльна в УЧХ Чортків. округи. Заарешт. органи НКДБ 19 грудня 1945, засудж. на 10 р. ув’язнення. Після звільн. працювала патронаж. медсестрою Давидів. дільн. лікарні Пустомит. р-ну Львів. обл., лаборанткою у Львів. мед. та зоовет. ін-тах. Від 1989 проживала в Струсові, збирала матеріали для місц. істор.-краєзн. музею. Співроб. Музею-заповідника *Й. Сліпого* в с. Заздрість Тербовлян. р-ну. Автор і співавт. наук.-попул. праць, статей про визнач. людей Те-

ребовлянщини. 2005 вид. кн. Т. Біленської “Не-скорена струсів’янка Ольга Сліпа”.

Б. Головин, Г. Кушнерик, Б. Пиндус.

СЛІПІЙ

Йосиф Іванович (справж. прізвище – Коберницький-Дичковський; 17. 02. 1892, с. Заздрість,

нині Тереховлян. р-ну – 07. 09. 1984, м. Рим, Італія) – релігійний діяч, вечний-богослов, первоієрарх УГКЦ, Верховний архієпископ Львівський і митрополит Галицький, кардинал. Д-р богослов’я (1917), проф. (1922). Дійс. чл. НТШ (1930, 1964) та Тіберій. акад. (1965, м. Рим), чл. Папс. акад. св. Томи (1981); почес. д-р УВУ (м. Мюнхен, Німеччина) і низки ун-тів у Канаді й США. Закін. Терноп. укр. держ. г-зію (1912). Навчався у Львів. духов. семінарії, на богослов. ф-ті Львів. ун-ту, філос.-богослов. ф-ті ун-ту в м. Інсбрук (Австрія), який закін. 1917; тоді ж митрополит *А. Шептицький* рукопоклав С. у сан священника. 1918–22 поглиблював богослов. освіту в ін-тах Грегоріанум, Анжелікум та Орієнтальному в Римі. Від 1922 – у м. Львів: викл. догмат. богослов’я (1922–26), ректор (1926–28) духов. семінарії, яку 1928 реорганіз. у Греко-Катол. Богослов. акад., її ректор (1928–44). Співзасн. Богослов. наук. т-ва, засн. Музею церк. мист-в, чл.-куратор Укр. нац. музею у Львові (від 1926), ред. та кер. низки видань, зокрема, “Богословія”, “Праці Греко-Католицької Академії”, “Дзвони”, “Нива”. Від 1931 – заст. голови Укр. католич. союзу. Від 1935 – соборовий крилошанин Архікатедр. собору св. Юра й архідиякон Львів. митропол. капітули. 1939 за згодою Папи Пія ХХІ таємно висвяч. у сан архієпископа з правом наступництва, відтоді – коад’ютор митрополита *А. Шептицького*; 1944, після його смерті, очолив Галиц. митрополію. 1945, після відмови від пропозиції більшовиц. влади перейти до РПЦ й отримати сан митрополита Київ., заарешт., з усіма владиками УГКЦ ув’язн. у тюрмі в м. Київ; 1946 засудж. до 8 р. концтаборів. Після відбуття покарання засудж. ще тричі (1953, 1957, 1962); загалом відбув

18 р. концтаборів і тюрем. 1963, під тиском світ. громадськості за вказівкою *М. Хрущова* звільн. і депорт. із СРСР. Тоді ж прибув до Ватикану, де визнаний Верхов. архієпископом. Від 1965 – кардинал, 1975 – Києво-Галиц. Патріарх із титулом “Блаженніший”. Орг-тор синодів УГКЦ (1969, 1971, 1973), на останньому схвалена Конституція УГКЦ. 1968–70 і 1973 відвідав 14 країн Європи, Пн. та Пд. Америки, Азії, Австралію для встановл. зв’язків із вірними УГКЦ та пожвавлення реліг. життя укр. еміграції. Засн. Укр. католич. ун-ту в Римі, монастиря оо. Студитів (1965, м-ко Кастель Гандольфо, передмістя Риму), Собору св. Софії (1969, м. Рим). Із ініціативи С. придбано і відновл. храм Жировиц. Божої Матері, при якому засн. укр. музей та лікарню (1971). Відновив низку наук. видань, у т. ч. ж. “Богословія”. Опубл. 13 тт. наук.-богослов. праць (1963–84). Похов. у соборі св. Софії; 1992 перепохов. згідно зі заповітом у крипті собору св. Юра у Львові. У с. Заздрість встановл. пам’ят. знак до 100-річчя від дня народж. С. (1992) і його погруддя (1994, скульп. *Е. Мисько*), відкр. *Духов. центр ім. Й. Сліпого* (1998), є *Сліпого Й. музей.-комплексна садиба*. У Львові 1997 в буд. Богослов. акад. відкр. музей С., на фасаді кам’яниці на вул. Коперника встановл. пам’ят. табл. з його барельєфом. УГКЦ оголосила 2002 роком С., тоді ж у липні у *Зарванц. духов. центрі* відбулася всеукр. проща, присвяч. 110-річчю від дня народж. С., в якій взяли участь *Л. Гузар*, священники з України, Канади, США та понад 200 тис. прочан. 2004 у м. Тернопіль за участю Преосвящ. кардинала *Л. Гузара* відкр. й освяч. пам’ятник С. (скульп. *Р. Вільгушинський*, арх. *А. Водоп’ян*).

**Т. Бойчук, Б. Головин,
О. Коневич, Б. Петраш.**

СЛІПІЙ

Родіон Тимкович (19. 04. 1909, с. Заздрість, нині Тереховлян. р-ну – бл. 1970, США) – інже-

нер, культосвітній діяч, продюсер. Навчався в Терноп. учит. семінарії, Варшав. ун-ті (Польща), закін. Колумбій. ун-т (США, інженер). Від 1926 – в УВО, за що заарешт.; 1935 втік із в’язниці до США (м. Нью-Йорк). Орг-тор радіоп-

рограми “Гомін України”. Учасник 2-ї світ. війни (Африк. фронт). 1961 у Голлівуді (США) заснував власну фірму з вироб-ва укр. кінофільмів; згодом – власник фільм. підпр-ва “Рода”.

Г. Кушнерик.

СЛІПІЙ

Родіон-Пилип Васильович (27. 11. 1887, с. Заздрість, нині Теробовлян. р-ну – 01. 06. 1948, м. Міттенвальд, Німеччина) – лікар, учасник національно-визвольних змагань. Чоловік *О. Ситник-Сліпої*, батько *О. Сліпої*. Чл. УЛП (1923). Закін. г-зію у м. Тернопіль (1911), мед. ф-т ун-ту в м. Грац (1922, Австрія). Доброволець *Легіону УСС*, згодом – хірург і нач. польов. шпиталю УГА. Працював лікарем у с. Струсів (нині Теробовлян. р-ну). Від 1943 співпрац. із мед. службою УПА, згодом – польов. хірург *дивізії “Галичина”*, брав участь у боях під м. Броди на Львівщині, поранений. Перебував у таборі для військовополон. у Міттенвальді. Вид. мед. посібник “Плекання і догляд немовлят” (1948, м. Мюнхен).

Я. Гайдукевич, Б. Головин, М. Ковальчук, Г. Кушнерик, Б. Пиндус.

СЛІПОГО ЙОСИФА ПАТРІАРХА МУЗЕЙНО-КОМПЛЕКСНА САДИБА

– духовно-меморіальний музей у с. Заздрість Теробовлянського району. Засн., ініціатор та фінанс. утримувач – релігій. т-во українців-католиків США (голова Л. Рудницький, представник т-ва у Львові – А. Рудницький). Виконуючи волю *Й. Сліпого*, Р. Навроцька у 1995 викупила його батьків. землю в онука рідного брата Патріарха – М. Сліпого і розпочала будову комплексу. Відкриття – 13 вересня 1998. Серед експонатів – одяг *Й. Сліпого*, світлини, побут. речі. У М.-к. с. провед. духов. з’їзди, наук.-теолог. конференції тощо. Обслуг. садибу сс. Василіянки.

У приміщенні духовно-меморіального музею.

Б. Петраш, М. Сенник.

СЛОБІДКА

– село у Заліщицькому районі. Центр сільради. Раніше назив. Слобідка Кошилівська. Розташ. на берегах р. Джурин, за 46 км від райцентру і 15 км від найбл. залізн. ст. Товсте. Насел. 561 особа (2007). Перша писем. згадка – 1595. 1636 С. знач. на карті військ. інженера, картографа *Г. Боплана*. Діяли “Просвіта”, “Сільський господар”, “Союз українок” та ін. т-ва, кооператива. У травні 1944 частк. спалене. 1945 у С. – повстан. госпіталь УПА.

Знайдений у селі енкалпійон бронзовий 12–13 ст.

Є церква св. Архистратига Михаїла (1882, кам., реставр. 1992), капличка Матері Божої (поч. 19 ст.). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1965), насип. символ. могилу Борцям за волю України (1993). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, цегел. з-д, торг. заклад. У С. народ. нар. оповідач-гуморист *Т. Гринишин*, громад. діяч у Бразилії М. Чайковський. Побл. С. виявл. археол. пам’ятки культури кулястих амфор, черняхів. і давньорус. культур.

О. Гаврилюк, В. Кишкан.

СЛОБІДКА

– село у Козівському районі. Центр сільради. Розташ. на пр. березі р. Восушка, за 16 км від райцентру і 4 км від найбл. залізн. ст. Денисів-Купчинці. Відоме від поч. 18 ст. Насел. 597 осіб (2007). Діяли “Просвіта” та ін. т-ва, кооператива. Під час нім.-рад. війни спалене. Є церква св. Петра і Павла (1991, мур.), капличка. Насип. символ. могилу Борцям за волю України. Працюють клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад. У С. народ. лікар, громад. діяч *Мик. Залеський*, реліг. діяч, славіст *Мих. Залеський*, перебувала письменниця, педагог, громад. діячка *І. Блажкевич*.

Я. Бойко, В. Уніят.

СЛОБІДКА

– село у Теробовлянському районі. Раніше назив. Слобідка Янівська. Підпорядк. Долин. сільраді. Розташ. на пр. березі р. Серет, за 16 км від райцентру і 8 км від найбл. залізн. ст. Деревівка. Насел. 432 особи (2007). Перша писем. згадка – 1497. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є

церква св. Петра і Павла (1930-і, мур.), “фігура” Матері Божої, капличка. Встановл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини (відновл. 1992). Працюють ЗОШ 1 ступ., б-ка, ФАП. Пobl. С. виявл. археол. пам’ятки трипіл. культури; є Слoбiд. родовище пісковиків.

І. Петрів, В. Уніят.

СЛОБІДКА-МУШКАТІВСЬКА

– село у Борщівському районі. Підпорядк. Мушкатів. сільраді. Розташ. на берегах р. Циганка, за 4 км від райцентру і 3 км від найбл. залізн. ст. Борщів. Насел. 744 особи (2007). Діяли “Просвіта”, “Луг”, “Сільський господар” та ін. т-ва, кооператива. Є церква св. Йосафата (1998), Дім молитви Християн віри євангельської (1991). Працюють Буд. культури, б-ка, торг. заклад. Пobl. С-М. виявл. археол. пам’ятки праз. культури.

Ю. Ковальков, Н. Новосядла.

СЛОБІДСЬКЕ

РОДОВИЩЕ ПІСКОВИКІВ

– природне скупчення корисних копалин. Розташ. на пр. березі р. Серет pobl. с. Слобідка Тереховлян. р-ну, за 10 км від м. Тереховля. Детально розвід. 1982 ДГП “Західукргеологія”. Корис. копалина – пісковик, придат. для вироб-ва облицювал. виробів, бут. каменю і щебеню. Родовище не розробляють.

В. Кітура, М. Сивий.

СЛОБОДЯН

Лідія Михайлівна (10. 03. 1936, с. Львівське Сандов. р-ну Твер. обл., нині РФ) – вчений у галузі медицини. Д-р мед. н. (1986), проф. (1997). Відмінник охорони здоров’я УРСР (1983). Закін. Харків. мед. ін-т (1960, нині мед. ун-т). Від 1966 – в Терноп. мед. ін-ті (нині ТДМУ): асист., доц. від 1985 – зав. каф. педіатрії, від 1997 донині – проф. цієї кафедри. Автор і співавт. бл. 250 наук. і навч.-метод. праць; 32 рац. пропозицій.

І. Сміян.

СЛОБОДЯН

Олександр В’ячеславович (21. 02. 1956, м. Тернопіль) – господарник, громадський діяч. Орден “За заслуги” 3-го ступ. (2006), кн. Володимира Великого (1998). Нар. депутат України

(1998–2006, 2007). Закін. Київ. технолог. ін-т харч. пром-сті (1978, нині ун-т харч. технологій). 1978 – інж.-економіст Городоц. цукр. з-ду (Хмельн. обл.). Від 1980 – на з-ді “Оболонь” (м. Київ): інж., ст. інж. відділу орг-ції праці й зарплати, нач. цеху, згодом – нач. лаб. наук. орг-ції праці та управління. Від 1989 – ген. дир., 1990 – голова оренд. рад ВО “Оболонь”; від 1993 – голова правл., від 1998 – президент на громад. засадах АТ “Оболонь”. Чл. Нац. ради КУН, президент ФК “Оболонь”.

Б. Мельничук, А. Сенник.

СЛОБОДЯН

Роман (17. 10. 1889, с. Настасів, нині Терноп. р-ну – 20. 05. 1982, м. Лінден, похов. у м. Елізабет, обидва – шт. Нью-Джерсі, США) – громадський діяч, меценат. Брат *С. Слободяна*. Від 1906 – у США. Від 1909 – чл., 1917 – гол. радний, 1920–23 – гол. фінанс. секр., 1933–66 – гол. касир Укр. нар. союзу; почес. чл. цієї орг-ції. Співзасн. і чл. провідів Об’єдн. укр. орг-цій Америки, Укр. конгрес. ком-ту Америки, Злученого Укр.-амер. допомог. ком-ту (від 1947 – голова контрол. комісії, заст. президента) та ін. Автор низки публікацій.

І. Ганчова, Б. Мельничук, Б. Пиндус.

СЛОБОДЯН

Степан (1894, с. Настасів, нині Терноп. р-ну – 04. 07. 1977, м. Філадельфія, США) – громадський діяч. Брат *Р. Слободяна*. Від 1913 – у США. Протягом 5-и каденцій – гол. радний Укр. нар. союзу; чл.-засн. низки укр. установ та орг-цій, їх провід. діяч. Автор спогадів.

Б. Мельничук, Б. Пиндус.

СЛОБОДЯН

Степан Петрович (псевда “Клим”, “Сфрем”; 1923, с. Синьків, нині Заліщиц. р-ну – 18. 11. 1950, с. Бережниця, нині Калус. р-ну Івано-Фр. обл.) – діяч ОУН і УПА. Бронз. Хрест бой. заслуги (1946), Сріб. Хрест заслуги (1948). Навчався у г-зії в м. Коломия (нині Івано-Фр. обл.), серед. освіту здобув 1941 у м. Заліщики. 1942–44 – обл. військ. референт Юнацтва ОУН Тернопільщини. Березень–липень 1944 – політ. виховник, учасник старшин. школи “Олені-1”, від серпня 1944 – булавний, політ. виховник Во-

ен. округи “Говерла”, квітня 1945 – хорунжий-виховник, серпня 1946 – сотник-виховник.

Л. Щербак.

СЛОБОДЯН

Тетяна Вікторівна (з дому – Дідик; 19. 04. 1980, с. Соколівка Крижопіл. р-ну Вінн. обл.) – видавець, фахівець із рекламної справи. Закін. Терноп. тех. ун-т (2002). Кер. проекту “Золоті сторінки України” на Тернопільщині (2001); дир. реклам. агентства “Триада” в м. Тернопіль (2002); викон. дир. ред. г. “Наше місто” (2003, м. Львів). У м. Тернопіль: видавець повноколір. ж. “Наречена” (від 2005); засн. і дир. весіл. агентства “Фігаро” (2006).

Б. Мельничук, А. Сенік.

СЛОБОДЯНИЇК

Олег Феофанович (27. 03. 1967, смт. нині м. Шумськ) – діяч культури, педагог. Грамота Мін-ва культури і туризму України (2007). Закін. Терноп. муз. уч-ще (1986). 1986–92 – викл. Шумс. дит. муз. школи. Від 1992 – в м. Тернопіль: 1992–96 – заст. дир. Палацу культури і техніки НВО “Ватра”, 1996–2006 – дир. ПК “Березиль”, від вересня 2006 – нач. упр. культури та туризму Терноп. міськ. ради. Автор публікацій у наук.-метод. збірниках і пресі.

Б. Мельничук.

СЛОВАЦЬКА-БЕКІЇ

Саломея (Slowacka-Wéscu Salomeya; з дому – Янушевська; 1792, м. Кременець – 21. 08. 1855, там само) – польська діячка культури. Дружина *Е. Словацького*, мати і упоряднича тв. *Ю. Словацького*. Створила в домівці літ.-мист. салон, частими гостями якого були *В. Бессер*, *А. Бопр*, *Г. Колонтай*, *Ю. Пічман*, *Т. Чацький* та ін. відомі особи. Сприяла літ. і мистец. розвит-

ку сина, показала його юнац. вірші *А. Міцкевичу*. Зберегла епістол. спадщину Юліуша (600-стор. том листів до матері); частину з них опубл. у часописах “Євангельський голос” і “Година роздумів”. 4 вересня 2005 на місці буд. (на розі ниніш. вул. Драгоманова і Словацького у Кременці), де С.-Б. проживала в останні роки, відкрито пам’ят. знак (автор – В. Логущ, ініціатор – *Т. Сеніна*).

І. Дем’янова.

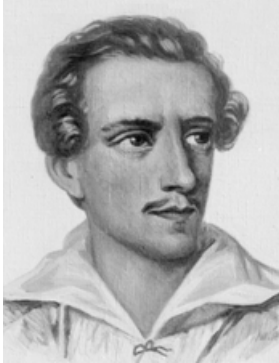
СЛОВАЦЬКИЙ

Євзебіуш (Slowacki Euzebiusz; 15. 11. 1773, с. Підгірці, нині Золочів. р-ну Львів. обл. – 10. 11. 1814, м. Вільно, нині Вільнюс, Литва) – польський теоретик та історик літератури, драматург, перекладач. Чоловік *С. Словацької-Бекю*, батько *Ю. Словацького*. Навчався у школі в м. Кременець; отримав диплом геометра. Працював землеміром, від 1800 – гувернант у маєтку *Ю. Понятовського* на Канівщині (нині Черкас. обл.). Від 1806 – викл. риторики та словесності у Вищій Волин. г-зії в Кременці, 1811 – зав. каф. риторики та поезії в ун-ті у Вільно. Автор кн. лекцій та промов “Твори” (тт. 1–4, 1824–26); трагедій “Ванда” (1806), “Мендовг, литовський король” (1812), перекладів польсь. мовою, зокрема тв. Гомера (“Іліада”), Расіна (“Андромаха”, “Іфігенія”), Вольтера (“Генріада”).

Т. Сеніна, С. Ткачов.

СЛОВАЦЬКИЙ

Юліуш (Slowacki Juliusz; 04. 09 (23. 08). 1809, м. Кременець – 03. 04. 1849, м. Париж, Франція; 1927 перепохов. у м. Краків, Польща) – польський поет і драматург, один із творців польської літературної мови. Син *Е. Словацького* та *С. Словацької-Бекю*. Проживав у Кременці (1809–11, 1814–18, шоліта 1824–30), м. Вільно (1811–14, 1819–29, нині Вільнюс, Литва). Навчався у г-зіях міст Кременець (1817–18) та Вільно (1819–25), на правн. ф-ті Вілен. ун-ту (1825–28). У Вільно познайомився з *А. Міцкевичем*. 1829 переїхав до м. Варшава (Польща), де працював в уряд. комісії мін-ва фінансів Польщі. У липні 1830 в Кременці написав поему “Ян Білецький” про події 17 ст. побл. м. Бе-

режани. У Варшаві захопився подіями Листопад. повстання (1830–31), тут створив поезії “Ода вольності”, “Гімн” (обидві – 1830), поеми “Гуго” (1829), “Монах” (1830), драми “Мендовг” (1829) і “Марія Стюарт” (1830), розпочав поему на укр. тематику “Змій”

та ін. твори. 8 березня 1831, остерігаючись арешту, виїхав до м. Дрезден (Німеччина), звідти – до м. Лондон (Вел. Британія), у вересні того ж р. – до Парижа, де на становищі емігранта залишався до смерті (за винятком виїзду до Швейцарії (1833–35), Італії (1836), у Грецію, Єгипет, Палестину, Сирію, Ліван (1836–38). У Парижі С. вид. 2 тт. поезій (1832). Автор поем “Година роздумів” (1833), “Вацлав” (1838), драм “Балладина” (1834), “Золотий Череп” (1842), “Срібний сон Саломеї”, “Ксьондз Марек” (обидві – 1843), “Беньовський” (1844), “Король Дух” (1845–49), “Фантазій”, ін. творів, що належ. до золот. фонду світ. літ-ри: “Кордіан” (1833), “Розмова з пірамідами” (1836), “Ангелі” (1837), “Мазепа”, “Лілля Венета” (обидва – 1839), “Генезис Духа” (1844) та ін., всього понад 25 драм. творів, бл. 20 поем і майже 150 лірич. поезій. Першим твори С. укр. мовою переклав *І. Верхратський* (“Батько зачумлених” (1876), “В Швейцарії” (1880), згодом їх інтерпрет. *М. Бажан*, *М. Вінграновський*, *М. Зеров*, *Олена Пчілка*, *М. Рильський*, *В. Сосюра*, *М. Старицький*, *С. Твердохліб*, *Б. Тен*, *В. Шурат*, уродженці Тернопільщини *І. Гарасевич*, *М. Гецевич*, *Г. Гордасевич*, *Р. Ладика*, *І. Фарина* та ін. Перші крит. оцінки творчості С. належ. Олені Пчілці й *І. Франку*. У м. Кременець відзнач.: 100-річчя від дня нар. С. – у вересні 1909 (в костьолі відкрито й освяч. таблицю; 1910 у костьолі св. Станіслава встановл. бронз. пам’ятник, скульп. *В. Шимановський*); 1927 – урочистості до 75-ї річниці від дня смерті С.; “Роком Словацького” оголош. 1939, але через 2-у світ. війну він не заверш.; 1959 – до 150-річчя С. тут прац. виїзна сесія АН УРСР (кер. – *М. Рильський*), урочистості продовж. у Тернополі, Львові, Києві. Відзнач. 160-ї річниці С. (у жовтні 1969) зніціювали *М. Бажан* та *Я. Івашкевич*: у Кременці на тер. садиби встановл. бронз. по-

груддя С. (скульп. *В. Бородай*). Наступні вшанування С. на міжнар. та респ. рівнях – 1979, 1984, 1989, 1994, 1999, 2000, 2002, від 2004 – щороку. 4 вересня 1993 у Кременці за участю консула Республіки Польща у Львові *З. Місяка* та ін. офіц. осіб розпочали “Рік Словацького: 1993–1994”; 2 жовтня у Кременец. пед. уч-щі (нині обл. гуманіт.-пед. ін-т) відб. міжнар. конф. 26 липня 2002 в колиш. садибі С. утвор. обл. літ.-мемор. музей *Ю. Словацького*. Від 2005 в Кременці запровад. щорічні міжнар. літ. читання. Драм. твори С. поставл. на сценах театрів: 1913 – трагедія “Мазепа” (група *М. Садовського*; у провід. ролях – *Лесь Курбас*, *М. Садовський*); 1969 – драма “Балладина” (на сцені Терноп. обл. муз.-драм. театру; реж. *Я. Геляс*). Про творчість С. вийшло худож.-публіцист. видання *М. Гецевич* “Якщо там будеш...” (1994, м. Люблін, Польща; перевид. 1996, 1999); 2007 у Тернополі випущ. літ.-мист. альманах різножанр. творів авторів із Кременеччини й обл. центру “Там, де Іква сріблиться імлою...” (ред.-упоряд. – *Т. Сеніна*, худож. – *Є. Удін*; вид. – Музей *Ю. Словацького*). Іменем С. назв. вул. і провулок у Кременці, чит. зал місц. обл. гуманіт.-пед. ін-ту; від 1956 – міська б-ка (1946–99 розташ. у буд. Словацьких; нині тут літ.-мемор. музей С.). На тер. колиш. ліцей. буд., в якому проживали дід і баба С. – *Т. і А. Янушевські*, 2003 створ. розаріум; 2004 тут відкрито пам’ят. знак. У Кременці діють Т-во відродження польс. культури ім. С. та молодіж. хор ім. *Ю. Словацького* (від 2002; кер. – *А. Галішевський*). Щорічно в місті організ. конкурси серед дітей та молоді України на кращого читця творів поета.

Т. Сеніна.

СЛОВАЦЬКОГО ЮЛІУША ОБЛАСНИЙ ЛІТЕРАТУРНО-МЕМОРИАЛЬНИЙ МУЗЕЙ

– науково-просвітницький заклад у м. Кременець. Утвор. 26 липня 2002 відповідно до рішення Терноп. обл. ради; експозиція створ. укр. і польс. науковці, працівники *Кременец. краєзн. музею* та *Музею літ-ри ім. А. Міцкевича* (Польща). 20 вересня 2004 відкритий на міжнар. рівні у рамках Року Польщі в Україні. Розташ. у родин. буд. Словацьких, відреставр. на кошти Мін-ва культури та мист-в Респ. Польща (2001–02). Експозиція “Юліуш Словацький” – “Година роздумів” розміщ. у 8 залах і умовно поділена на літ. та мемор. відділи, що доповнюють один одного, відтворюючи життя і творчість поета на фоні епохи. Буд.-садиба С. – пам’ятка арх-ри кін. 18 ст., спорудж.

Интер'єр музею.

за взірцем мішан. садиби у стилі класицизму. На його фасаді – мемор. табл., що тут минули дит. роки поета. На подвір'ї – пам'ятник-погруддя С. (1969, скульп. В. Бородай); неподалік – 2 берези, котрі посадили *М. Бажан* і *Я. Івашкевич*. У закладі працюють 14 працівників, 5 із яких науковці. Дир. – *Т. Сеніна*. Музей відвідали 10 тис. осіб, для яких провед. понад 400 екскурсій, зібрано й опрац. бл. 2 тис. експонатів; фонд наук. б-ки – більше 2,5 тис. книг. Вид. комплект листівок “По залах літературно-меморіального музею Юліуша Словацького” (2004); опубл. путівники “Замки Західної України” (2005 – польсь.; 2006 – укр.), “Кременець Юліуша Словацького” (2005, 2006 – укр., рос., польсь., англ.), “Почаїв” (автор двомов. текстів *О. Гаськевич*), переклад путівника “Музей Юліуша Словацького” (Варшава, 2004) здійсн. *А. Шульган*. 2005 з ініціативи працівників музею виготовл. і встановл. у Кременці пам'ят. знак *С. Словацькій-Бекю*; тоді ж започатк. щоріч. міжнар. літ. читання.

Т. Сеніна.

“СЛОВО”

– періодичне видання християнської асоціації “Україна для Христа”. Вих. у м. Тернопіль від 1993 на добровіл. пожертви. Ред. *Епі-Степан Білик*; адмін. ред. *Я. Велиган*.

Б. Мельничук, А. Сенік.

“СЛОВО І КРАЇ”

– щоквартальний літературно-мистецький додаток до газети “Вільне життя”. Вих. 1990–91 на 4-х стор. Редколегія: *І. Горбатий, Р. Гром'як, М. Ониськів, М. Ротман, В. Сушкевич, Д. Телічин, П. Федоршин*. Репрезент. твори і дослідж. *П. Баб'яка, Б. Бастюка, В. Вихруща, Л. Кірик-Радомської, М. Кічури, Г. Костів-Гуски, Р. Купчинського, Б. Лепкого, В. Махна, П. Медведика, Б. Мельничука, Б. Мінца, О. Федорука* та ін.

М. Ониськів.

“СЛОВО ПІДГАСЧАН”

– інформаційний бюлетень (піврічник). Вид. Гол. ком-т підгайчан (м. Детройт, США). Вих. від 1970. До 1988 гол. ред. – *В. Паніж*.

С. Колодницький.

СЛОВ'ЯТИН

– село у Бережанському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Діброва. До С. приедн. х. Паранчин Жолоб. Розташ. на берегах р. Бебілка, за 26 км від райцентру і 9 км від найбл.

Церква Перенесення Мошей св. Миколая.

залізн. ст. Мечишів. Насел. 846 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1508. Працювали “Просвіта”, “Сільський господар”, “Союз українок” та ін. т-ва, кооператива. 1943–44 у лісі біля села діяла *Слов'ятин. підстаршин. школа УПА*. Є церкви Перенесення Мошей св. Миколая (1714, дерев.) та Покрови Пресв. Богородиці (1997, мур.), капличка. Встановл. пам'ят. хрести на честь скасув. панщини, на місці, де за легендою загинув юнак Хома (реставр. 1989), насип. символ. могилу Борцям за волю України (1991). Працюють ЗОШ 1–3 ступ., клуб, б-ка, ФАП, Музей нац.-визв. б-би (2000), відділ. зв'язку, торг. заклад. У С. народ. правник, громад. діяч *Є. Гуцало*, діяч ОУН *Г. Легкий*, сотенний УПА *І. Юхнович* (“Кок”).

М. Коцій, Б. Мельничук.

СЛОВ'ЯТИНСЬКА ПІДСТАРШІНСЬКА ШКОЛА УПА

– об'єднання для національно-патріотичного і військового вишколу. Розташ. у лісі побли. с. Слов'ятин Бережан. р-ну. Засн. в грудні 1943 для підготовки вояків УПА. Належ. до воен. округи “Лисоня” (ком-р *О. Польовий*). Кер. табору –

Клас-музей.

чотовий М. Пайкуш (псевдо “Чайка”). Програма вишколу – двоступ.: підготовка рядових і канд. на підстаршини; вивчали польову службу, стріл. майстерність, сапер. справу, внутр. і саніт. служби, топографію. Водночас на вишколі – до 70 осіб. Випускників школи спрям. у підрозділи ВО “Лисоня”. Частини ЧА розгромили школу восени 1944. 1998 жителі с. Слов’ятин та чл. Поділ. куреня орг-ції “Тризуб” відновили 2 землянки; крім них, нині у комплексі споруд Музею нац.-визв. б-би (відкр. 8 жовтня 2000; відновл. 3 жовтня 2004 після спалення 15 вересня 2002) – капличка, крукарня (ідальня), клас-музей та ін. Тут проходять вишколи активісти “Тризубу”, “Пласту”, СУМу з Тернопільщини та ін. регіонів України.

Б. Мельничук, А. Сенік.

СЛОНЬ

Михайло Варнайович (1904, нині Кременчуц. р-н Полтав. обл. – р. і м. см. невід.) – господарник. Депутат ВР СРСР по Кременец. вибор. округу (1940). Прац. на взут. фабриці у м. Кременчук: шевцем, заст. дир., дир. Від 1939 – на Тернопільщині: голова Тимчас. упр. Підгаєц. повіту, 2-й секр. обкому КП(б)У, 1940–41 – голова облвиконкому.

Н. Халуца.

СЛЮЗАР

Володимир Климентійович (1898, с. Колодіївка, нині Підволочис. р-ну – 26. 09. 1952, Печорський труд. табір, АР Комі, нині РФ) – священник, релігійно-громадський діяч. Брат *К. і Р. Слюзарів*, племінник *К. Студинського*. 1909–17 навчався у г-зіях міст Львів і Тернопіль; закін.

Львів. духов. семінарію (1925). Від 1932 служив на парафії у с. Сущин (нині Тереховлян. р-ну). Діяльний у громад. орг-ціях, зокрема “Просвіті”, “Лузі”, “Соколі”, сільс. кооперативі. Після *Львів. собору 1946* не перейшов у рос. православ’я. 3 груд. 1947 С. заарешт. органи МДБ; за сфабрик. справою засудж. “за антирадянську діяльність” на 10 р. позбавл. волі. По смертню реабілітований. Нині за поданням Глави УГКЦ *Л. Гузара* розгляд. питання про беатифікацію С.

В. Слюзар.

СЛЮЗАР

Володимир Климентійович (01. 01. 1955, с. Баворів, нині Терноп. р-ну) – громадсько-політичний діяч. Брат *С. Слюзара*. Орден “За заслуги” 3-го ступ. (2000). Почес. Грамота ВР України (2005). Чл. НСЖУ (2005). Закін. філол. ф-т Львів. ун-ту (1978, нині нац. ун-т), ТАНГ (1998, нині ТНЕУ, економіст). 1978–90 – на комсомол. та парт. роб.

ботах у м. Тернопіль і Терноп. обл. Липень 1990–жовтень 1994 – консультант заст. голови Терноп. облвиконкому, пом. голови Терноп. обл. ради. Згодом – консультант, заст. зав. відділу, зав. відділу аналізу внутр. політики Упр. з питань внутріш. політики Адміністрації Президента України. Від жовтня 1996 – заст. голови – кер. секретаріату Терноп. ОДА, від червня 2002 до нині – заст. кер. секретаріату Терноп. обл. ради. Співініціатор створ. орг-ції “Відозва-91” (1990–91) як демплатформи в КПУ; брав участь у підготовці документів, що прийняла організ. з ініціативи *В. Чорновола Галиц. асамблея* – об’єднана сесія Івано-Фр., Львів. і Терноп. обл. рад нар. депутатів 16 лютого 1991 у м. Львів. Ініціатор відзнач. на всеукр. рівні 800-річчя від дня народж. *Данила Галицького*, співорг-тор спорудж. йому пам’ятника в Тернополі (2002). Автор низки публікацій на сусп.-екон., істор. та ін. теми у всеукр. і закордон. періодиці.

М. Ониськів, В. Ханас.

СЛЮЗАР

Климентій Климентійович (16. 05. 1893, с. Колодіївка, нині Підволочис. р-ну – 14. 09. 1964, с. Баворів Терноп. р-ну) – педагог, гро-

мадський діяч. Брат *В. і Р. Слюзарів*, племінник *К. Студинського*. Закін. Терноп. укр. та Львів. акад. г-зії (1913), ун-ти в м. Львів та Відень (Австрія). Офіцер УГА. Викл. у класич. г-зіях у містах Стрий та Сокаль на Львівщині, Львів. ун-ті. Дослідник у галузі класич. філології, автор друк. праць. Вільно володів 7 європ. мовами. Після поч. 2-ї світ. війни через репресії більшовиць. режиму переїхав у с. Сушин на Тербовлянщині, де проживав брат Володимир. Після війни – учитель у селах Скоморохи, Грабівці й Баворів (усі нині – Терноп. р-ну); діяльний у громад. житті.

В. Ханас.

СЛЮЗАР

Олег Романович (04. 08. 1922, м. Підгайці – 21. 06. 1994, м. Вілмінгтон, США) – лікар, громадський діяч. Син

Р., брат *С. Слюзарів*. Серед. освіту здобув у м. Краків (1940, Польща), мед. – в ун-ті у м. Марбург (1949, Німеччина). Емігр. до США; відкрив у Вілмінгтоні приват. клініку. Чл. УЛТ Пн. Америки, голова Укр. конгрес. ком-ту Америки та

ін. громад. орг-цій шт. Делавер.

Б. Головин, А. Сенник.

СЛЮЗАР

Роман Климентійович (1890, с. Колодіївка, нині Підволочис. р-ну – 1952, м. Філадельфія, США) – правник, громадський діяч. Брат *В. і К.*, батько *О. та С. Слюзарів*, племінник *К. Студинського*. 1904–08 навчався в Терноп. укр. г-зії; закін. правн. ф-т Віден. ун-ту (Австрія). У часи ЗУНР (1918) – суддя окружн. військ. суду. Поручник УГА. Працював адвокатом у містах Підгайці, м-ку Микулинці (нині смт Тербовлян. р-ну), Бучач, Тернопіль. Голова т-ва “Просвіта” у Микулинцях (1925–33), де також відновив роботу “Сокола”. 1939 С. заарешт. органи НКВС, звільн. завдяки зверн. акад. К. Студинського до 1-го секр. ЦК КПУ *М. Хрущова*. 1941 емігр. до Австрії, згодом – до США. Співфундатор і голова кредит. т-ва “Самопоміч” у Філадельфії, діяльний в ін. укр. орг-ціях. Автор спогадів та ін. публікацій.

В. Слюзар.

СЛЮЗАР

Софія Романівна (12. 08. 1937, м. Бучач) – журналіст, громадська діячка. Дочка *Р.*, сестра *О. Слюзарів*. Чл. Амер. асоц. розвитку слов'ян. наук, Амер. істор. асоц., Ін-ту східноєвроп. наук (м. Філадельфія), Укр. вільної акад. мист-в і наук (м. Нью-Йорк), Укр. нац. жіноч. ліги в Америці. Закін. у США кілька ВНЗ, у т. ч. Колумбій. ун-т у Нью-Йорку (магістр філософії). 1969–78 – пом. дир. Дослід. Ін-ту міжнар. змін Колумбій. ун-ту, одночасно – наук. консультант проф. З. Бжезінського. 1979–81 – спец. асист. Агентства міжнар. розвитку в м. Вашингтон, 1981–91 – викон. ред. ж. “Проблеми комунізму” (проблеми сусп-в і незалеж. рухів у Сх. Європі й рад. республіках); 1991–94 – ст. аналітик при Держсекретарі США; 1994–2000 – співроб. Держ. департаменту (Мін-ва закорд. справ) США. 1993–94 – дир. “Програми в Україні” – міжнар. орг-ції з виборних систем, завдання якої – сприяти вільному, чіткому і прозорому процесові перших парламент. виборів у незалеж. Україні. Автор і співавт. наук. праць та видань: “Колумбійська енциклопедія”, “Радикалізм у сучасному світі”, “Польща під військовим законом”, “Закордонні відносини США” й ін.

В. Слюзар.

СЛЮЗАР

Степан Климентійович (22. 07. 1950, с. Баворів, нині Терноп. р-ну) – журналіст. Брат *В. Слюзара*. Закін. ф-т журналістики Львів. ун-ту (1977, нині нац. ун-т). Працював слюсарем-сантехніком у Терноп. РБУ № 3, учителем у Кип'ячків. і Баворів. школах Терноп. р-ну, інж. у Терноп. облшляхбуді. Від 1977 – кор. терноп. рай. г. “Шляхом Ілліча” (нині “Подільське слово”). 1981–90 – в ред. терноп. обл. молодіж. г. “Ровесник”: кор., ст. кор., зав. відділу, відп. секр., заст. ред., редактор. За редагування С. “Ровесник” із майже 100-тис. накладом першим серед офіц. видань краю підтримав нац.-демократ. процеси. С. – співвінц. і співорг-тор створ. міськ. г. “Тернопіль вечірній”, її 1-й ред. (березень 1990–жовтень 1991); це – період розквіту видання (наклад – 50 тис. прим.). Від жовтня 1991 – ред. г. “Від-

родження”, яку реорганізував у “Свободу”. За 3 роки її тираж перевищив 100 тис. примірників, у період підготовки до *Всеукр. референдуму 1 грудня 1991* газета виходила півмільйон. накладом, признач. для Сходу та Півдня України. Як прихильник альтернативи залежним від влади і партій мас-медіа – один із ініціаторів створ. і орг-тор “*Тернопільської газети*” її шеф-редактор (1996–2000). Видання реформат. спрямування – переможець (1996) Всеукр. конкурсу серед обл. газет, який проводив міжнар. фонд “Відродження”. У серпні 1990 за програмою Інформ. агентства США (USIS) С. стажувався у цій країні. 2000–03 вивчав у США історію укр. діаспори, діяльність її політ. та громад. орг-цій, україномов. мас-медіа. Нині – на творчій роботі.

Б. Мельничук.

СМАКОЎЗ

Віталій Георгійович (02. 03. 1960, м. Акмолінськ, нині Астана, Казахстан) – господарник, громадський діяч. Син *Г. Смакоуза*. Депутат Терноп. обл. ради (від 2006). Закін. фіз. ф-т Львів. ун-ту (1982, нині нац. ун-т). У м. Тернопіль (від 1970): працював у ВО “Тернопільський комбайновий завод” (1982–84), міськ. ком-ті ЛКСМУ (1984–91; від 1987 – 1-й секр.). Співініц. і співорг-тор буд-ва молодіж. житл. комплексу (МЖК) на просп. Злуки (1991–92 – заст. дир. МЖК), центру молодіж. дозвілля “Форум”, встановл. пам’ят. знаку воїнам, полеглим в Афганістані, гуманіт. допомоги мешканцям Народиц. р-ну Житомир. обл., які постраждали від катастрофи на ЧАЕС. 1992 створив й очолив молодіж. спорт. клуб “Смок”, від 1994 – донині – голова т-ва індивід. забудовників “Добробуд”. Надає спонсор. допомогу навч. закладам Тернополя.

Л. Щербак.

СМАКОЎЗ

Георгій Микитович (25. 08. 1935, с. Комарівка, нині Кременец. р-ну) – інженер-конструктор, винахідник. Батько *В. Смакоуза*. Орден “Знак пошани” (1977), Труд. черв. прапора (1986), медалі. Держ. премія УРСР у галузі н. і т. (1981). Засл. винахідник України (1998). Закін. мех. ф-т Львів. політех.

ін-ту (1958, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Працював інж. на з-ді “Казахсільмаш” у м. Акмолінськ (нині Астана, Казахстан), від 1965 – бригадир, інж., нач. конструктор. відділу Гол. спец. конструктор. бюро протиероз. техніки. Від 1970 – на Терноп. машинобуд. з-ді (нині ВАТ “Тернопільський комбайновий завод”): 1971–98 – гол. конструктор-нач. спеціаліз. конструктор. бюро з вироб-ва бурякозбир. комплексів. Співорг-тор вироб-ва бурякозбир. комбайна СКД-2 (від 1971) та комплексу бурякозбир. машин КС-6 і БМ-6 (від 1973). Має понад 100 автор. свідоцтв на винаходи. Автор публікацій у фах. журналах.

Л. Щербак.

СМАКУЛА

Олександр Теодорович (09. 09. 1900, с. Доброводи, нині Збараз. р-ну – 17. 05. 1983, м. Обурн,

шт. Массачусетс, США) – вчений у галузях фізики та хімії, винахідник, громадський діяч. Д-р філос. (1927). Дійсний чл. НТШ (1930), почес. чл. Т-ва укр. інженерів в Америці (1964), чл. Нім. фотограф. т-ва, амер. Фіз. та Оптич. т-в, НАН у м. Нью-Йорк (США) та ін. наук. установ. 1912–14

навчався в г-зії у м. Збараж, 1922 закін. г-зію в м. Тернопіль (серед учителів – *М. Зарицький* та *А. Музичка*). Під час *Листопад. зриву* – учасник становл. влади ЗУНР у родин. селі та Збаражі. 1918–20 – в УГА. 1922–27 студіював матем. і природн. науки в ун-ті у м. Геттінген (Німеччина), від 1927 – асист. проф. Р. Поля в Першому фіз. ін-ті цього ун-ту. Від 1928 – проф. ун-ту в м. Одеса. Повернувшись до Німеччини, 1930–34 – кер. оптич. лабораторії Кайзер Вільгельм ін-ту в м. Гайдельберг, 1934–45 – кер. дослід. лабораторії фірми К. Цейса в м. Сна. Від 1946 – в США, де спеціаліст-консультант із дослідж. матеріалів інфрачерв. випромінювання військ. лабораторії армії США (шт. Вірджинія). 1951–56 – проф., заст. дир. лабораторії для дослідів із ізоляції Массачусет. технолог. ін-ту. 1964–75 – засн. і дир. лабораторії фізики кристалів, створив наук. школу з вивч. проблем твердотіл. електроніки. С. – один із зачинателів

становлення квант. механіки. Автор бл. 100 наук. праць нім., англ., укр. мовами, багатьох патентів на винаходи, досліджень оптич. властивостей ненасич. сполук, діелектр. властивостей тверд. тіл, оптич. властивостей лужногалоїдних кристалів та ін. (пояснив радіац. забарвлення кристалів і вивів кількіс. матем. співвідношення – “формулу Смакули”); дослідив процес трансформації кристаліч. вуглеводу електр. збудженнями р-електронів – т. зв. “інверсія Смакули”; створив оптич. кристали – фтористі літій і натрій, оригін. мастила, придатні до використ. за високих та низьких температур; винайшов бромідид талію для приладів нічн. бачення; винайшов і запровадив технології вирощув., очищ. й дослідж. кристалів; дослідив зміни властивостей кристалів унаслідок впливу радіації та дефектів). Дослідження і винаходи С. застос. у мікроскопах, перископах, цистоскопах, далемірах, кіно- та фотоапаратах та ін. оптич. техніці. Наук. праці С. у США присвяч. різним аспектам вивч. монокристалів, зокрема монографія “Монокристали: вирощування, виготовлення і застосування” (1962). 1972 за сприяння акад. М. Келдиша побував в Україні, відвідав м. Тернопіль і родин. село. 1996 у Тернополі засн. Фонд О. Смакули. Ім’я С. присв. тех. ліцею у Доброводах, де 2000 спорудж. пам’ятник вченому (скульп. *І. Малар*); на буд. ТДТУ йому встановл. мемор. таблицю. У Тернополі відбулися міжнар. наук. конференції, присвяч. С. За рішенням ЮНЕСКО 2000 відзнач. як рік О. Смакули.

Б. Пиндус, Л. Щербак.

СМАЛІГА

Мирослав Павлович (08. 09. 1926, с. Глешава, нині Тербовлян. р-ну) – педагог, краєзнавець,

громадський діяч. Відмінник нар. освіти УРСР. Медаль “Будівничий України” (2003) Всеукр. т-ва “Просвіта”; його почес. чл.; чл. ВУСК (1996). Навчався в м. Тербовля у г-зії і торг. школі (1939–42), у м. Чортків – у г-зії (1943–44); закін. істор. ф-т Чернів.

ун-ту (1958, нині нац. ун-т). 1942 – чл. Доросту ОУН, зв’язковий (села Зубів, Ілавче, Могильниця на Тербовлянщині). Учасник бой. дій під час 2-ї світ. війни. Учитель, дир. шкіл, зав.

Тербовлян. рай. відділом нар. освіти (1961–63). Діяльний у відродж. Тербовлян. г-зії-спецшколи, рай. орг-ції т-ва “Просвіта”, створ. рай. орг-ції ВУСК, Тербовлян. істор.-краєзн. музею; його наук. працівник (до 2005). Чл. видавн. ради істор.-краєзн. ж. “Тербовлянщина”, голова редколегії кн. “Історія міст і сіл Тербовлянщини” (1997), де опубл. і власні праці. Видав (у співавт.) істор. нариси: “Вони загинули у Панталиському степу” (2001), “Село Глешава” (2002), “3 історії Тербовлянської гімназії” (2004). Голова Тербовлян. міськ. об’єдн. т-ва “Просвіта” (від 1992).

Б. Головин, Л. Городиський, Г. Кушнерик.

СМАЧІЛО

Степан Дмитрович (15. 08. 1941, с. Дибше, нині Козів. р-ну) – педагог, музикант, композитор,

діяч культури. Засл. прац. культури України (2003). Закін. Тербовлян. культ.-освіт. технікум (1960, нині вище уч.-ще культури), пед. ін-т у м. Дрогобич Львів. обл. (1975, нині пед. ун-т). У м. Почаїв Кременец. р-ну: худож. кер. і кер. самодіял. нар. хору Буд. культури, водночас – викл. філії Кременец. муз. школи. 1978 – ініціатор відкриття Почаїв. муз. школи, відтоді – її дир.; орг-тор ансамблів, хорів та ін. Від 1990 – кер. нар. хору Почаїв. Буд. культури. Автор музики і слів хор. творів, обробок нар. пісень.

М. Клим’юк, Л. Щербак.

СМЕРЕЧАНСЬКИЙ

Ярослав Васильович (18. 04. 1909, м. Коломия, нині Івано-Фр. обл. – 27. 12. 2002, м. Заліщи-

ки) – музикант, диригент, композитор, педагог. Чл. Нац. Ліги укр. композиторів (1996). Грамота Президії ВР СРСР (1958). Закін. Заліщиц. учит. семінарію (1928), Львів. консерваторію (1932, нині нац. муз. акад.). Учитель та кер. хорів у м. Городенка, с. Чер-

нелиця (обидва нині – Городенків. р-ну Івано-Фр. обл.), інспектор відділу освіти і вчитель у Заліщиках (від 1942). Орг-тор курсів диригентів хорів (1942, 1943), дух. оркестрів (1966), Заліщиц. муз. школи (1947, 1-й дир.), хор. колективів, у т. ч. нар. аматор. хору “Добровляни”; всього організ. і очолив 52 хор. колективи в Заліщиц. р-ні й у Чернів. та Івано-Фр. обл. Автор понад 500 муз. творів для скрипки, ф-но, дух. оркестру, хорів і ансамблів. Пісні С. опубл. у часописах, альманахах, збірках в Україні, Польщі, Канаді. Про діяльність С. опубл. понад 80 ст. у вітчизн. та зарубіж. виданнях.

**В. Барна, В. Олійник,
Т. Розновський, В. Садова.**

СМЕРТІЮК

Богдан Степанович (14. 06. 1948, с. Осівці, нині Буцац. р-ну) – архітектор. Чл. НСАУ (1977). Закін. Львів. політех. ін-т (1971, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Відтоді – у м. Нальчик (нині Кабардино-Балкарія, РФ), від 1978 – гол. архітектор проектів. Осн. архіт. споруди: зона кемпінгів на Каспій. узбережжі в м. Махачкала (нині Дагестан; 1978, 1985), спорт. комплекс, школа мист-в і готель (усі – 1988) в Нальчику, турист. комплекс у м. Дербент (1989), база відпочинку в м. Ізбербаш (1990, обидва – Дагестан), будинок Ельбрус. ради з туризму (1990).

І. Дуда.

СМЕТАНА

Мирослав Володимирович (15. 01. 1946, м. Бережани) – архітектор. Чл. НСАУ (1986). Закін. Львів. політех. ін-т (1973, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). 1973–75 працював у м. Тернопіль, згодом – у м. Львів. Серед робіт – проект поліклініки на вул. Федьковича в Тернополі (1977).

І. Дуда.

СМЕЧУК

Ярослав Іванович (01. 08. 1958, с. Хоговиця Кременец. р-ну) – тренер (легка атлетика). Засл. тренер України. 1997 – один із 6-и кращих тренерів Тернопільщини. Закін. Терноп. пед. ін-т (1986, нині ТНПУ). Від 1992 – тренер Терноп. школи вищої спорт. майстерності, збір. обл.

з легк. атлетики. Підготував 12 м. сп. і 2 м. сп. міжнародного класу.

В. Ігнатенко.

СМИК

Олександр Іванович (26. 10. 1957, с. Грузьке Кролевец. р-ну Сум. обл.) – культуролог, поет-

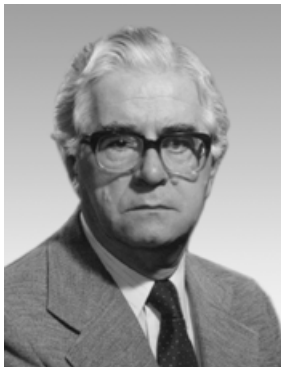
пісняр, співак, драматург, громадський діяч. Чл. НСЖУ (1985), НСТДУ (1989), НСКУ (1992), Нац. спілки кобзарів України (2005). Диплом Краків. об'єдн. поетів “Визнання” (1996, Польща). Закін. Рівнен. пед. ін-т (1982, нині гуманіт. ун-т), ф-т журналістики Київ. ун-ту (1986, нині нац. ун-т). Автор концепцій муз. фестивалів “Тарас Бульба”, “Повстанські ночі”, “Золоте підпілля”, “Кобзарські сезони Волині”; започатк. свята “День землі”, “День сонця”; зніщював і створив програму відродж. малих міст України (1988), нині державну. Організ. у влас. помешканні в м. Кременець 1-й приват. буд. творчості “Потік Ірви”, біля якого влаштув. сад скульптур (2005); проводить пленери. Автор п'єс “Шлях на Берестечко” (1988), “Межа” (1998), “Полісяночка” (1991); переклав драми “Чотири допити...” Д. Станіцького, “Суперники” О. Манохіна. Автор бл. 500 пісень. Переможець низки пісен. фестивалів, учасник конкурсу Євробачення-2005. Дискографія: “Червоне... Чорне... Біле” (2001), “Волинь +” (2003), “Отакі ми є” (2004), “Час для правди юродивих” (2004), “Зцілення коханням”, “Парносвий ковчиг” (обидві – 2005), “Мама поспішає на побачення”, “Кожен в серці солдат” (2006); аудіоальбоми: “Два тіла... Дві душі”, “Діагноз – Україна”, “Отакі ми є...”. Зб. поезій: “Пісенька – і кара” (Ж., 1990), “Тяжіння скутої ріки” (1995), “Штормує Всесвіт” (1993), “Хрести і перехрестя (1999; всі – Р.) та ін. 2004 видав поезо-публіцист. есеї “Україна провінційна”, зб. муз. літ-ри “Отакі ми є” (для бандуристів), “Не мовчи...” (авторські романси). Кн. “Два тіла... Дві душі” (1992, 2005, укр.-словац.), “Я там, де благословіння” (Кременець, 2005), “Коли розступається небо” (2006). Створив майже 30 культуролог. проектів, зокрема “Чужина”, спрямов. на підтримку укр. заробітчан за кордоном. Автор мемор. знаку цілителяві М. Носалю (2002) і

таблиці кобзареві А. Грицаю (2004, обидва в м. Рівне). Ініціатор відкриття в Кременці пам'ятника *В. Бессеру* (2006, скульп. В. Шелудько). Голова Терноп. обл. осередку Всеукр. громад. орг-ції “Антикримінальний вибір”.

І. Дем'янова, Г. Чернихівський.

СМИК

Роман Петрович (03. 10. 1918, с. Жовчів, нині Рогатин. р-ну Івано-Фр. обл.) – лікар, громадський і культурний діяч, меценат. Племінник *Б. Лепкого*. Орден “За заслуги” 3-го ступ. (2006). Д-р медицини (1945). Чл. НТШ (1983), ВУСК (1991); почес. чл. Всеукр. т-ва “Просвіта” (1996), Укр. музею-архіву в м. Детройт (США), Укр.-канад. музею-

архіву Альберти в м. Едмонтон (Канада). Премії ім. *Братів Богдана і Левка Лепких* (1994), ім. В. Винниченка (1996), ім. С. Чикаленка (2000). Почес. громадянин с. Жуків Бережан. р-ну (1990) та м. Бережани (1993). 1937 закін. г-зю в м. Станіслав (нині Івано-Франківськ), де співорг-тор етнограф. музею, вид. спорт. г. “На старт”. Студіював медицину в ун-ті у м. Краків (Польща). Від 1941 – в Німеччині, де співред. г. “Рогатинське слово”; 1945 закін. ун-т у м. Берлін; переїхав до Баварії, тут – орг-тор саніт.-харит. служби, лікар і дир. шпиталю для біженців у м. Ансбах (1945–50). У Німеччині – ред. г. “Авторемісник”, опрацював мед. словник (1944), видав брошуру “Венеричні недуги” (1947). 1950 емігр. до США, працював на ф-ці; від 1953 – в шт. Іллінойс, де лікар у шпиталях різн. міст, зокрема Ковл-Сіті; тут проживає нині. Засн. фундації Б. Лепкого при НТШ. Один із фундаторів ЕУ, зб. “Пам'яті Зенона Кузелі”, “*Бережанська Земля*”, музеїв родини Лепких у Жукові та Б. Лепкого в Бережанах і с. Крогулець Гусятин. р-ну; за сприяння й матеріал. підтримки С. спорудж. пам'ятники Б. Лепкому в Жукові (1991) та Бережанах (1997). До 1985 опікувався архівом Б. Лепкого, передав його у фонди НТШ у США. Благодійник буд-ва Укр. католич. ун-ту і собору св. Софії в м. Рим (Італія) та розбудови заповідника *М. Шашкевича* в м. Вінніпег (Канада). Упоряд. кн. Б. Лепкого “Під Великдень” і “Під Різдво” (обидві – 1993),

“Блаженніший Патріарх Йосиф у філателістичних і пропам'ятних виданнях Помісної української католицької церкви” (ч. 1, 1977–78; ч. 2, 1982); орг-тор виставки філателіст. і пам'ят. видань, присвяч. *Й. Сліпому* (Київ, Тернопіль та ін. міста України), передав її експонати Укр. католич. ун-ту (м. Львів), Самбір.-Дрогобиц. єпархії УГКЦ (м. Самбір Львів. обл.), Теробовлян. краєзн. музею та Музею переслідуваної церкви в Бережанах. Жертводавець на перевид. кн. Б. Лепкого “Казка мого життя” (1967), “Нарис української літератури” (1991), “Твори” (в 2 тт., 1997), “Журавлі повертаються...: 3 епістолярної спадщини Богдана Лепкого” (2001), монографій про Б. Лепкого й ін., на буд-во церкви в Жукові, поповнення фондів *Бережан. музею книги* та ін. Орг-тор маляр. і літ. виставок, автор багатьох статей, спогадів. Не раз побував на Тернопільщині, зокрема на Бережанщині (1990–2000); учасник мист. заходів і святк. імпрез. Про житт. шлях і громад. діяльність С. – кн. “Лежить на серці доля України” (2003).

Н. Волинець, Б. Головин, Б. Мельничук.

СМИКІВЦІ

– село у Тернопільському районі. Центр сільради. Розташ. на берегах р. Гнізна, за 4 км від об-центру і 2 км від найбл. залізн. ст. Гаї Великі. Насел. 1042 особи (2007). Перша писем. згадка – 1545. Діяли “Просвіта”, “Жуг”, “Рідна школа” та ін. т-ва, кооператива. Є церква Різдва Пречистої Диви Марії (1820, кам.; добуд. 1915), каплиця побл. джерела (2004). Встановл. пам'ят. хрест на честь скасув. панщини, насип. символ. могилу Борцям за волю України (1992). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ зв'язку, торг. заклади. У С. народ. священик, громад. діяч *В.-В. Гавліч*, референт служби безпеки УПА Р. Дячун. Побл. С. виявл. археол. пам'ятки серед. та пізн. палеоліту, висоц. культури. Підготовл. до друку кн. С. Денисюк “Смиківці”, матеріали з якої опубл. у г. “*Подільське слово*”.

М. Кришук, В. Уніят.

СМШКЮ

Маркіян Орестович (07. 11. 1900, м. Львів – 20. 03. 1981, там само) – вчений у галузі археології, педагог. Д-р істор. н. (1965). Закін. Львів. ун-т (1931), де працював ст. асист., доц., проф. каф. археології; згодом – дир. Львів. філіалу Ін-ту археології АН УРСР. Дослідж. пам'ятки неоліт. доби, розкопував кургани поч. I ст., зокрема на тер. Терноп. обл. – у с. Вікнини Збараз. р-ну. Автор низки наук. праць.

Б. Пиндус.

СМІЯН

Іван Семенович (10. 01. 1929, с. Білка, нині Тростянець, р-ну Сум. обл.) – вчений у галузі медицини, педіатр. Батько *С.* та *О. Сміянів*. Д-р мед. н. (1968), проф. (1973), акад. АН ВШ України (1994). Відмінник охорони здоров'я (1976). Засл. прац. вищої школи УРСР (1986). Чл.-кор. АМН (1994). Чл. правління Асоц. педіатрів УРСР, голова Терноп. обл. асоц. педіатрів (обидва – 1970), чл. НТШ (1999). Закін. Харків. мед. ін-т (1957, нині ун-т). Працював лікарем у с. Вербівці Терехівлян. р-ну (1948–57), гол. лікарем дит. санаторію у м. Трускавець Львів. обл. (1957–62), зав. відділу Закарп. НДІ (1962–64), ст. н. с., зав. відділом НДІ у м. П'ятигорськ (1964–70, нині Ставропол. край, РФ). Від 1970 донині – у Терноп. мед. ін-ті (нині ТДМУ): зав. каф. педіатрії, одночасно – проректор із навч. роботи (1975–80), ректор (1981–97), 1997–2004, від 2007 – проф. каф. педіатрії; радник ректора (2004–05). Автор і співавт. понад 600 наук. і навч.-метод. праць, у т. ч. 72 монографії, посібн., брошур, лекцій, зокрема “Педіатрія” (цикл лекцій; 1999, 2006), “Актуальні питання вакцинопрофілактики інфекційних хвороб у дітей” (2001), “Дитяча інфектологія” (2004), “Генетика дитячого віку” (2005); 10 кн. спогадів, зокрема “Від книги до книги” (2001), “Господи помилуй і спаси (2004), “З журбою радість обнялась” (2006) та ін.

Г. Івахів, О. Лугова.

СМІЯН

Олександр Іванович (31. 10. 1957, м. Трускавець Львів. обл.) – вчений у галузі медицини. Син *І.*, брат *С. Сміянів*. Д-р мед. н. (1996), проф. (1997), акад. Акад. нац. прогресу (1998). Від 1970 – в м. Тернопіль. Закін. Терноп. мед. ін-т (1981, нині ТДМУ). Працював у Запоріж. мед. ін-ті (1983–97, асист., доц.); від 1997 донині – в Сум. мед. ун-ті: доц., проф., зав. каф. педіатрії. Автор бл. 300 наук. і навч.-метод. праць, у т. ч. 15 підручників.

Г. Івахів.

СМІЯН

Світлана Іванівна (15. 08. 1966, м. Железноводськ Ставропол. край, нині РФ) – вчений у

галузі медицини. Дочка *І.*, сестра *О. Сміянів*. Д-р мед. н. (1996), проф. (1997). Засл. діяч н. і т. України (2004). Закін. Терноп. мед. ін-т (1989, нині ТДМУ). Відтоді працює у цьому ВНЗ: клін. ординатор (1989–91), асист., доц. (1995–96), проф. каф. факультет. терапії, від 1997 – зав. каф. шпитал. терапії № 2, від 2005 – проф. каф. внутріш. медицини. Автор і співавт. понад 100 наук. і навч.-метод. праць.

Г. Івахів, Б. Мельничук.

СМОЛЯК

Олег Степанович (01. 10. 1950, с. Настасів, нині Терноп. р-ну) – вчений у галузі мистецтвознавства, педагог, диригент. Д-р мистецтвознавства (2006). Чл. НСКУ (2004). Закін. Терноп. муз. уч-ще (1973), Львів. консерваторію (1978, нині нац. муз. акад.). Працював учителем музики в Настасів. ЗОШ (1968–89), худож. кер. та хормейстером фольклор. ансамблю пісні й танцю “Веснянка” Терноп. ПК “Октябрь” (1978–81, нині ПК “Березіль”), де поставив концерт. програми “Надзбручанське весілля”, “Західноpodільські гаївки”, “Купальський хоровод”; згодом – асист., ст. викл., доц., від 2004 – зав. каф. музикознавства й актор. майстерності ТНПУ. Автор понад 100 наук. та метод. публікацій, у т. ч. монографії “Весняна обрядовість Західного Поділля в контексті української культури” (2001, 2004), посіб. та підруч. “Українське народознавство. 1 кл., 2 кл.” (1995, 1996), “Музика. 1 кл.” (1997), “Український дитячий музичний фольклор” (1998), “Музичний фольклор Тернопільщини” (2004), навч. програм для шкіл, муз. уч-щ, пед. ін-тів і ун-тів із народознавства, муз. фольклору, нотації тв. нар. муз. творчості, етнології, аналізу нар. муз. творів. Вид. зб. нар. пісень “Великодні дзвони дзвонять” (1991), “Народні пісні з села Соломії Крушельницької” (1993), “Перлинки Прикарпаття: українські народні дитячі пісні” (1994), “Церковні пісні для мішаних та однорідних хорів” (1994). Упоряд., ред. і вид. тв. композиторів *В. Барвінського*, *М. Вериківського*, *С. Людкевича*, *Н. Нижанківського*, *Б. Фільца* та ін.; орг-тор наук.-практич. конференцій. Гол. ред. вид. “Наукові записки ТНПУ. Серія: Мистецтвознавство”.

Б. Петраш, П. Смоляк, В. Ханас.

СМОЛЯНКА

– село у Тернопільському районі. Підпорядк. Скоморохів. сільраді. Розташ. на лів. березі р. Гнізна, за 16 км від облцентру і 3 км від найбл. залізн. ст. Прошова. Насел. 307 осіб (2007). Діяли “Просвіта”, “Рідна школа” та ін. т-ва. Є церква Введення у храм Пресвятої Богородиці (1780, мур.). Насип. символ. могилу УСС (1990-і). Працюють клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад. У С. народ. педагог; громад. діяч *М. Губчак*.

Н. Новосядла.

СМОРЦЬОК

Сергій Андрійович (17. 04. 1931, с. Грицьки Волковиськ. р-ну Гродн. обл., нині Білорусь – 04.

05. 1995, м. Тернопіль) – вчений у галузі медицини, гістолог. Д-р біол. н. (1984), проф. (1985), академік Акад. екол. н. України (1993). Держ. премія УРСР в галузі н. і т. (1982). Закін. Львів. зоовет. ін-т (1960, нині акад. вет. медицини). Працював м. н. с.,

ст. н. с. НДІ землеробства і тваринництва Зх. регіонів України (м. Львів). Від 1967 – в Терноп. мед. ін-ті (нині ТДМУ): асист., доц. (1970), зав. каф. гістології та ембріології (1977). Автор і співавт. бл. 100 наук. і навч.-метод. праць.

Л. Якубишина.

СНІГУРІВКА

– село у Лановецькому районі. Центр сільради, якій підпорядк. села Мала Снігурівка і Маневе. Розташ. за 15 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Ланівці. Насел. 510 осіб (2007). Відоме від 1-ї пол. 18 ст. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є церква Успіння Пресв. Богородиці (1927, дерев.) Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1967). Працюють ЗОШ 1–3 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, торг. заклад. Пobl. С. виявл. археол. пам’ятки пізн. палеоліту, трипіл., комарівсько-тшинец. культур і ран. залізн. часу.

Г. Басюк, М. Бігус, Б. Мельничук.

СНІГУРІВЧИ

Мелетій Михайлович (15. 07. 1918, м. н. невід.) – лікар, громадський діяч. Д-р медицини (1954). Чл. УЛГ Пн. Америки, Канад. мед. т-в. Закін. Бучац. г-зію (1938). Студіював на правн., згодом – на мед. ф-тах Львів. ун-ту. 1944 ви-

їхав до Австрії, де 1954 в ун-ті у м. Інсбрук закін. мед. студії. Емігр. до Канади (м. Едмонтон), де провадив приват. лікар. практику. Голова: 1964–68 – Край. управи, 1982–84 – відділу КУК; Номінац. комісії 1-го Конгресу Світ. конгресу вільн. украї-

їнців. 1977–80 – президент Всеканад. централі укр. католиків і голова її конгресу (1984). Орг-тор збору пожертв для *Й. Сліпого* (1963), тричі очолював ком-т його прийняття. Довголіт. кер. спарх. центру українців-католиків. Засн. мед. притулків, голова ради директорів Будинку для осіб похилого віку. Голова Едмонтон. відділу УЛГ.

Б. Головин, Б. Мельничук.

СНІЖОК

Богдан Михайлович (03. 10. 1946, с. Ласківці, нині Теребовлян. р-ну) – спортсмен, тренер (велоспорт). М. сп. СРСР, заслужений тренер УРСР (1977). Закін. Терноп. пед. ін-т (1971, нині ТНПУ). Підготував 20 м. сп. України, 1 м. сп. міжнар. класу. Від 1990 – тренер із велоспорту ДЮСШ “Буревісник” у м. Тернопіль.

Г. Гунтік.

СНІТІНСЬКИЙ

Володимир Васильович (10. 02. 1948, с. Козівка, нині Терноп. р-ну) – вчений у галузі біологічних і сільськогосподарських наук, педагог, громадський діяч, меценат. Д-р біол. н. (1989), проф. (1996), акад. УААН (1999) та ВШ України (2003), чл. Нью-Йорк. АН (1996, США). Засл. діяч н. і т. України (1997). Ордени “За заслуги” 3-го ступ. (2001), св. Архістратиґа Михайла (2002), св. Андрія Первозванного (2004), св. Володимира Великого 2-го ступ. (2005). Закін. Львів. зоовет. ін-т (1972, нині акад. вет. медицини). Працював робітником на з-ді “Електро-

арматура” в м. Тернопіль (1966–67, нині ВАТ “Ватра”), зав. дільн. вет. лікарні в смт Вел.

Бичків Рахів. р-ну Закарп. обл. (1972–73), у м. Львів: асист. зоовет. ін-ту (1973–78); м. н. с. (1979–86), зав. лаб. (1988–93), дир. (1993–97) Ін-ту фізіології і біохімії тварин УААН, від 1997–98 – дир. Ін-ту землеробства і біології тварин УААН. Від 1998 – ректор

Львів. держ. аграр. ун-ту, зав. каф. агроекології та біології цього ВНЗ (1999); зав. лаб. ендокрин. регуляції Ін-ту біології тварин УААН (1988). Чл. експерт. комісії Держ. премій з питань науки і перед. технологій при КМ України (1997); чл. центр. рад Укр. біохім. і фізіол. т-в (1993); заст. голови Держ. Зх. наук. центру НАНУ та Мін-ва освіти і науки України; голова відділ. біол., мед. і аграр. наук та секції с.-г. наук (1998). Ред. журналів “Агроекологія” та “Вісник Львівського державного аграрного університету”, чл. ред. колегії ж. “Вісник аграрної науки”. Автор понад 380 наук. праць, у т. ч. 5 монографій, підручників, навч. посібників, статей. Голова Львів. обл. ради т-ва “Знання” та Львів. т-ва “Тернопільщина”. Подарував школі с. Задздрість Тербовлян. р-ну портрет *Й. Сліного* і муз. центр, ЗОШ с. Баворів Терноп. р-ну, в якій навчався – комп’ютер, добірку худож. і навч. літ-ри, м’ячі та спорт. форму для шкіл. Футбол. команди (2006), церкві с. Прошова Терноп. р-ну – ікону коронації Пресв. Богородиці (2007).

**Б. Головин, Б. Пиндус,
В. Плисюк, С. Різель.**

СНІТОВСЬКИЙ

Іван Йосипович (04. 05. 1922, с. Могильниця, нині Стара Могильниця Тербовлян. р-ну – 13. 11. 1980, м. Тербовля) – педагог, краєзнавець, бібліограф, колекціонер. Батько *О. Снітовського*. Закін. укр. г-зію в Тербовлі (1939), де діяльний у Марій. дружині, Пласті та ін. т-вах. Навчався у Львів. мед. ін-ті (1942–44, нині нац. мед. ун-т), закін. Тербовлян. бібліотеч. технікум (1945, нині вище уч-ще культури), географ. ф-т Львів. ун-ту (1954, нині нац. ун-т). Працював інспектором Терноп. обл. упр. культури. 1947–64 – зав. Тербовлян. рай. б-ки для дорослих – однієї з кращих в Україні. Від 1964 –

вчитель географії у Тербовлян. СШ № 1. Один із перших дослідників історії та природи Тербовлянщини; автор статей у рай. та обл. пресі, краєзн. збірниках. Співзасн. Тербовлян. краєзн. музею та музею Тербовлян. ф-ки ялинк. прикрас, орг-тор

1-го в Тербовлян. р-ні “Клубу юних туристів-краєзнавців”, археол. експедицій. Відомий в Україні філателіст, нумізмат, колекціонер листівок та пошт. конвертів, сірник. етикеток, значків, зразків образотв. мист-ва; зібрав одну з найбільш. в Терноп. обл. бібліотек.

Г. Кушнерик, Б. Мельничук.

СНІТОВСЬКИЙ

Олег Іванович (12. 02. 1955, м. Тербовля) – журналіст, публіцист. Син *І. Снітовського*. Закін. географ. ф-т Чернів. ун-ту (1981, нині нац. ун-т), фах журналіста здобув у м. Київ (1989). Працював учителем географії у школі в с. Кровинка Тербовлян. р-ну, кор-орг-тором Тербовлян. рай. радіо (1977–79); зав. відділ. випуску та програм, редакцією громад.-політ. передач Терноп. облтелерадіоком-ту (1979–89). Від 1991 – влас. кор. ПАТАУ (нині Укр. нац. інформ. агентство) в Терноп. обл. Співорг-тор (1992) інформ. служби, ред. і 1-й ведучий програми “Провінційні вісті” на телеканалі “TV-4” (м. Тернопіль). Автор серії істор.-природоохорон., публіцист. радіограм “Рідний край”, “Моя Вітчизна, земля моя” (1979–89) та ін., телепрограми “Мандрівник”, окремі з понад 100 випусків якої відзнач. на міжнар. телефестивалях турист. фільмів “Вітер мандрів” (2002) та “Ми – молоді” (2003; обидва – м. Київ) й ін.; серії текст. і телематеріалів із країн Європи, Серед. Азії, Африки. Співпрацює з телеканалами ICTV, НТН; веде стор. про Україну в г. “Українське слово” (м. Чикаго,

США); упоряд. книг авторів із укр. діаспори в Австралії і Канаді.

Б. Мельничук, Г. Яворський.

СНОВІДІВ

– село в Буцацькому районі. Центр сільради. До С. приєдн. хутори Кутасівка та Млинки. Роз-

Члени товариства "Луг". 1930-і рр.

таш. на лів. березі р. Дністер, за 25 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Бучач. Насел. 1946 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1457. Діяли "Просвіта", "Луг", "Сільський господар" та ін. т-ва, кооператива. Під час нім.-фашист. окупації гітлерівці спалили 60 будинків. Є церква Покрови Пресв. Богородиці (1997, кам.), "фігура" Божої Матері (2000). Спорудж. пам'ятник воїнам ЧА (1969), насип. символ. могилу Борцям за волю України (1996), встановл. пам'ят. хрест на честь скасув. панщини. Працюють ЗОШ 1–3 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ зв'язку, краєзн. музей, млин, пилорама, цегел. з-д, кам. кар'єр, торг. заклад. У С. народ. громад. діяч *І. Панькуш*, проживали художник, мистецтвознавець, поет *С. Гординський*, історик, філософ, публіцист *М. Шлемкевич*. На околиці села є *Сновидів. родовище пісковиків*. Пobl. С. виявл. археол. пам'ятки пізн. палеоліту.

М. Лисик, В. Уніят, Г. Яворський.

СНОВІДІВСЬКЕ

РОДОВИЩЕ ПІСКОВИКУ

– природне скупчення корисної копалини. Розташ. на пр. березі р. Стрипа, на зх. околиці с. Сновидів, за 24 км на пд. захід від м. Бучач. Обстеж. 1985 ДГП "Західургеологія". Пісковик кварц., серед. потужн. 4 м, придат. для вироб-ва бут. каменю. Запаси склад. 15 тис. м³. Нині родовище не розробляють.

В. Кітура, М. Сивий.

СОБІЄСЬКИЙ

Ян (Sobieski Jan; 17. 08. 1629, Олеський замок, pobl. м-ка, нині смт Олесько Буськ. р-ну Львів. обл. – 17. 06. 1696, замок Вілянув pobl. м. Варшава, похов. у м. Краків, Польща) – польський

князь, полководець, король. Учасник *Збараз. облоги 1649* і *Зборів. битви 1649*. Від 1666 – корон. польн. гетьман Польщі. Переміг у битві pobl. м. Підгайці (1667), підписав Підгаєц. договори; вел. корон. гетьман. На Тернопільщині вів успішні бої проти турків і татар під час польсь.-турец. війни 1672–76 та 1680-і. 18 жовтня 1672 уклав із Осман. імперією *Буцац. мирн. договір*. Під час походу 1673 на м. Хотин (нині Чернів. обл.) вибив турків із м-ка, нині смт Гусятин. 1676 – король Польщі та вел. князь литовський. 1684 узаконив козацтво на Правобереж. Україні. В серпні 1686 С. на чолі польсь.-козац. війська вирушив походом із-під м-ка, нині с. Язловець Буцац. р-ну в Молдавію. 1694 дружина С. – Мариселька стала власницею м. Тернопіль.

В. Горбоватий, П. Гуцал, А. Сенник.

СОБКІВ

Володимир Дмитрович (18. 11. 1924, с. Чорнокіньці Малі, нині Малі Чорнокіньці Чортків.

р-ну) – інженер-геодезист, громадсько-політичний діяч. "Людина року-2004" (м. Тернопіль). Ордени "За мужність" (1999), Б. Хмельницького 2-го ступ. (2002), "За заслуги" 3-го ступ. (2005), відзнака "Знак пошани" 1-го ступ. (2001) та ін. Навчався у Чортків. г-зії "Рідної школи", де вступив до Юнацтва ОУН. Під час нім.-рад. війни – у ЧА (1944–45). Закін. Хабаров. ін-т геодезії і картографії (1951, нині РФ). Працював у проект. ін-тах міст Тернопіль і Львів. 1989–92 – у кооперативі "Проектант" (м. Тернопіль). Від 1996 – співзасн. і голова Терноп. міськ. та обл. відділень Всеукр. об'єдн. ветеранів.

І. Дем'янова.

СОБКІВ

Максим Ілліч (1908, с. Бобровка, нині Троїц. р-ну Челябін. обл., РФ – 23. 05. 1944, с. Ромашівка, похов. у с. Косів, перепохов. у с. Білобожниця, всі – Чортків. р-ну) – військовик. Герой Рад. Союзу (1943). Медалі СРСР. Від 1942 – учасник нім.-рад. війни: мол. лейтенант, ком-р відділ. сапер. батальйону. Від весни 1944 воював на Тернопільщині; загинув при мінуванні перед. краю оборони.

Б. Хаварівський, Н. Халуна.

СОБКОВИЧ

Наталія Григорівна (з дому – Мороз; 18. 05. 1968, смт Вишнівець Збараз. р-ну) – художник, мистецтвознавець. Від 1975 проживає у с. Біла Терноп. р-ну. Закін. відділ худож. ткацтва Вижниц. уч-ща приклад. мист-ва (1987, нині коледж декор.-приклад. мист-в; Чернів. обл.), ф-т теорії та історії мист-ва Укр. акад. мист-ва (1997, м. Київ, нині нац. акад. образотвор. мист-ва і арх-ри). Працювала викл. Терноп. дит. худож. школи (1990–96), гол. зберігачем фондів ТОХМ (1996–2003), викл. теорії образотв. мист-ва на відділ. дизайну Терноп. кооп. технікуму (нині кооп. торг.-екон. коледж) і на театр. відділі Терноп. муз. уч-ща. Від 2003 – гол. спец. упр. культури Терноп. ОДА. Як художник працює у галузях гобелена, батика, живопису, графіки. Персон. виставки у містах Тернопіль (1998, 2006), Бережани (2005), Збараж (2007) та ін. Автор наук. досліджень, попул. публікацій на теми мист-ва; вид. альбом влас. робіт “Ткацтво. Батик” (2006).

Б. Мельничук.

СОБОЛЯК

Михайло (псевда “Киданець”, “Вуйко”; 21. 11. 1898, с. Киданці, нині Збараз. р-ну – 02. 02. 1949, біля с. Верхня Рожанка, нині Сколів. р-ну Львів. обл.) – педагог, художник, учасник національно-визвольних змагань. Закін. учит. семінарію в м. Самбір (1917, нині Львів. обл.), навч. в АМ у м. Краків (Польща). Воював в УГА. 1924–45 учителював у с. Яблунів, нині Турків. р-ну Львів. обл. Тут – орг-тор і кер. церков., шкіл. та громад. хорів; виступав як скрипаль. Співпрац. з УВО, чл. ОУН. 1945–47 – на Закарзонні (нині Польща) у штабі такт. відтинку “Лемко” 6-ї воєн. округи УПА; готував звед. звіти для командування УПА і Проводу ОУН, картосхеми боїв; після 1947 – референт пропаганди проводу ОУН Міжгір. р-ну Закарп. обл.; від осені 1948 – у криївці біля с. Верхня Рожанка, де викон. пропаг. роботу. Серед картин: “Мати Божа Лісова” (1920), “Дерев’яний місток у с. Висоцькому Нижньому” (1920-і), “Церква і дзвіниця в с. Яблуніві” (1935).

Б. Мельничук.

СОБЧУК

Володимир Дмитрович (06. 03. 1956, с. Лідихів, нині Кременец. р-ну) – вчений у галузі історії, педагог. Канд. істор. н. (2002). Закін. Кам’янець-Поділ. пед. ін-т (1977, нині ун-т; Хмельн. обл.), Київ. ін-т політології і соціального упр. (1991). Учитель історії і суспільствознавства у США (1977–83), викл. Кременец. мед. уч-ща (1982–87), консультант каб. політосвіти Кременец. райкому КПУ (1987–89), н. прац., зав. відділу, заст. дир. Кременец. краєзн. музею (1991–97). Від 1997 – викл., 2005 – доц. каф. сусп. дисциплін Кременец. обл. гуманіт.-пед. ін-ту. Від 2003 – вчений секр. Кременец.-Почаїв. держ. істор.-архит. заповідника. Автор більше 50 наук. і наук.-популяр. праць.

І. Дем’янова.

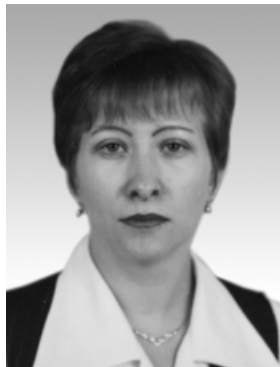
“СОВА”

– літературно-мистецький журнал. Вих. у м. Тернопіль від 1999; засн. *В. Ванчура, П. Со рока* (гол. ред.). Розділи: поезія, проза, драматургія, переклади та ін. Серед авторів – *Е. Анд ієвська, С. Баран, Б. Бастюк, І. Дем’янова, Б. Мельничук, Б. Щавурський.*

Б. Мельничук, Г. Яворський.

СОВІНСЬКА

Наталія Вікторівна (04. 09. 1971, с. Острів Терноп. р-ну) – вчений в галузі гуманітарних наук. Дочка *В. Совінського*. Канд. істор. н. (2002). Чл. НТШ (2005). Закін. Терноп. пед. ін-т (1994, нині ТНПУ). Працювала викл., від 2004 – доц. каф. політології ТАНГ (нині ТНЕУ). Сфера наук. зацікавлен: філософія, культурологія, релігієзнавство. Автор і співавт. 40 наук. праць, у т. ч. 4 монографій і 2-х навч. посібників. Підтримує ділові зв’язки з ученими укр. діаспори Зх. Європи, США і Канади.

Б. Мельничук.

СОВІНСЬКИЙ

Віктор Степанович (22. 10. 1937, с. Лопатинці, нині Шаргород. р-ну Вінн. обл.) – вчений у галузі економіки, педагог, громадський діяч. Багько *Н. Совінської*. Канд. екон. н. (1978), доц. (1981), акад. Укр. акад. екон. кібернетики (1998). Засл. прац. освіти України (2000). Нагороди

2005 – доц. і вчений секр. ф-ту економіки і підприємництва ТНЕУ. Автор і співавт. понад 200 наук. праць, у т. ч. 40 навч. посібників.

Б. Мельничук, М. Ханас.

СОВІЦЬКИЙ

Ігор Іванович (08. 05. 1969, м. Тереховля) – громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради (від 2006). Закін. Кам'янець-Поділ. індустр. технікум (1990, Хмельн. обл.). Працював на різних посадах у Тереховлі. Активіст громад.-політ. орг-цій р-ну, чл. партії “Всеукраїнське об’єднання “Батьківщина”.

О. Дацко.

СОВКА СОКІРКОВА

(*Periphanes delphinii* L.) – метелик ряду Лускокрилі (Lepidoptera) родини Совки (Noctuidae).

Занес. до Черв. книги України. На тер. Терноп. обл. зрідка трапл. в нижн. течії р. Дністер у Борщів. і Заліщиц. р-нах.

Причина малочисельності – розорювання степ. ділянок і лук, застосув. пестицидів, спалювання старої трави.

С. Подобівський.

СОДОМЇРА

Михайло (13. 11. 1877, с. Бенева, нині Тереховлян. р-ну – осінь 1919, там само) – громадський діяч. Займався в родин. селі с. госпвом, діяльний у громад. житті на Підгаєччині. Чл. Ширш. нар. ком-ту УНДП. 1908–13 – посол *Галиц. сейму*, в якому належ. до Укр. клубу. У грудні 1918 – делегат УНРади ЗУНР від Підгаєц. повіту, учасник її лютн. та березн.-квітн. сесій у м. Станіслав (нині Івано-Франківськ). У січні 1919 – учасник *Акту Злуки УНР і ЗУНР*, делегат Труд. конгресу України в м. Київ.

П. Гуцал, О. Павлишин.

СОКІРИНЦІ

– село у Чортківському районі. Центр сільради. Розташ. на пр. березі р. Збруч, за 50 км від райцентру і 14 км від найбл. залізн. ст. Скала-Подільська. Насел. 226 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1493. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва, кооператива. 1947 у С. – голод. Є церква Пресв. Богородиці (1990-і), могила вояків УПА, полеглих 1945–46. Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП. У С. народ. редактор, громад. діяч *Д.-М. Ільчишин*. Пobl. С. виявл. археол. пам’ятки трипіл. і черняхів. культур.

Н. Совінська, Б. Хаварівський, В. Ханас.

“СОКІЛ”

– незалежна молодіжна газета. Вид. у м. Підгаєцці 1990–93 Я. Борсука. Наклад – 15000 прим., обсяг – 1 друк. аркуш (4 стор.).

І. Дем’янова.

“СОКІЛ”

– українське молодіжне фізкультурно-спортивне (спортивно-руханкове) товариство. Засн. 17 липня 1892 у м. Львів як укр. пожежно-руханкове т-во. За Статутом (11. 02. 1894) т-во сприяло нац.-патріот. вихованню молоді засобами фізкультури. Голова т-ва – В. Нагірний, заст. – В. Лаврівський (син *Ю. Лаврівського*). Орг. структура “С.”: центр. відділ у Львові, повіт. союзи та місц. гнізда. “Сокил-Батько” (центр. відділ) організ. заняття з протипожеж. безпеки, стрільби, плавання, веслування, верхов. їзди, фехтування; згодом – лиж., ковзаняр., сан. спорту, футболу, боксу і туризму. 1-е т-во “С.” на Тернопільщині засн. 1891 в с. Купчинці, нині Козів. р-ну з ініціативи *П. Думки* і *К. Жмури*; 1903 – у м. Тернопіль, із ініціативи *С. Голубовича*. Чл. повіт. т-ва проводили спорт. тренування, фестини, змагання; організ. роботу т-ва в селах Буцнів, Настасів, Острів, Смиківці (всі нині – Терноп. р-ну). 1904 – в м. Бучач, під кервом С. Сіяка; діяли місц. сокил. гнізда в селах Верб’ятин, Жизномир, Зелена, Озеряни, Трибухівці (всі нині Бучац.), Задарів (нині Монастирськ.), Зарваниця (нині Тереховлян. р-нів). Т-во активно пошир. роботу в краї 1908–14 (голова – *І. Боберський*): діяли 208 сільс. і міськ. сокил. гнізд. 26 червня 1910 в Тернополі – *Сокил.-січ. (перший округ.) здвиг*, за участі 2 тис. “соколів” та гостей. Після 1-ї світ. війни сокил. рух. на Тернопільщині відродився: 1928 діяли 158 сокил. т-в (8702 чол. і 3063 жін.). Восени 1939 більшовиц. режим заборонив діяльність осередків. Відроджене 1992 всеукр. т-во “Сокил” від 1993 має філію в Тернополі (1993).

Б. Трофим’як, М. Ханас.

СОКІЛІЄЦЬ

– село в Буцацькому районі. Підпорядк. Миколаїв. сільраді. Розташ. на пр. березі р. Стрипа,

Церква Покрови Божої Матері.

за 25 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Бучач. Насел. 268 осіб (2007). Відоме від 14 ст. Діяли “Просвіта”, “Луг” та ін. т-ва, кооператива. Є церква Покрови Божої Матері (1635, дерев.; збуд. монахи). У церкві є старовин. Євангеліє (купл. 1631 про що свідчить напис на ньому; повторно опрацьоване 1850 і 1935 рр.). Насип. могили Невід. солдатів (1985). Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад. Пobl. села виявл. археол. пам’ятки пізн. палеоліту; є пам’ятки природи – *Сокіл. колонія чапель* та *Сокіл. водоспади*.

В. Гладун, Й. Свинко, В. Уніят.

СОКІЛІЄЦЬКА КОЛОНІЯ ЧАПЕЛЬ

– зоологічна пам’ятка природи місцевого значення. Розташ. pobl. с. Сокілець Бучац. р-ну, в кв. 71, вид. 20, 21, 27 Язловец. лісництва Бучац. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Язловець”. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 131 від 14. 03. 1977. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 7 га. Під охороною – колонія сірих чапель, яка існує близько 80 р.

І. Леньків.

СОКІЛІЄЦЬКІ ВОДОСПАДИ

– гідрологічна пам’ятка природи місцевого значення. Розташ. pobl. с. Сокілець Бучац. р-ну, в кв. 75, вид. 1 Язловец. лісництва Бучац. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Язловець”, у долині потічка, що почин. із джерела в селі. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 131 від 14. 03. 1977. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 1 га. Під охороною – каскад водоспадів, що мають наук., естет. і пізнав. цінність.

І. Леньків.

СОКІЛЬНИКИ

– село у Теробовлянському районі. Підпорядк. Соколів. сільраді. До 1991 належ. до с. Соколів. Розташ. на лів. березі р. Стрипа, за 24 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Теробовля. Насел. 271 особа (2007). Перша писем. згадка – 1434. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Працюють ФАП, торг. заклад. 1998 *П. Гуцал* і С. Півторак вид. кн. “У краю соколиних злетів: Нариси історії сіл Соколів та Сокільники землі Теробовлянської”.

П. Гуцал, Б. Хаварівський.

СОКІЛЬСЬКО-СІЧОВИЙ (ПЕРШИЙ ОКРУЖНИЙ) ЗДВИГ

– з’їзд сокільських товариств Східної Галичини у м. Тернопіль. Відбув. 26 черв. 1910. Орг-тор –

На першому Сокільсько-Січовому здвигі.

Старшина Терноп. “Сокола” (кер. – проф. І. Дигдалевич). Учасники: 2 тис. “соколів” із 70 т-в міст краю. Запрош. гості – *І. Боберський, В. Громницький, О. Колесса, К. Трильовський, Л. Цегельський*. Здви́г пропагував сокл. рух і мав поєднати дві конкуруючі орг-ції – “Січ” і “Сокіл” для б-би за укр. державу.

Б. Трофим’як.

СОКОЛІНА ГОРА

– родовище вапняку і пісковика. Розташ. на пр. березі р. Іква за 13 км на пд. захід від м. Кременець. Детально розвід. 1966–67 експедиція “Укргеолбудм” і 1985–87 – партія “Геолбудм”. Корис. копалина – вапняк черепашник.-детрит. потужн. 3,7 м, мілкооліт. – 9,7 м, перекристалізов. – 2,9 м та пісковик дрібнозерн. серед. потужністю 2,3 м. Придатні для виготовл. щебеню для буд. робіт. Затвердж. запаси вапняків та пісковиків за пром. категоріями – бл. 500 тис. м³. Родовище розробляють.

В. Кігура, М. Сивий.

СОКОЛІВ

– село в Буцацькому районі. Центр сільради. Розташ. на берегах р. Золота, за 16 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Бучач. Насел. 1890 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1462. Діяли “Просвіта”, “Луг”, “Сільський господар”, “Рід-

Церква св. Миколая.

на школа”, “Відродження” та ін. т-ва, коопера- тива. 1970 зі села в Музей арх-ри до м. Львів перевез. церква св. Миколая (17 ст.). Є церкви Успіння Пресв. Богородиці (1846) і св. Мико- лая (1999), 3 каплички. Спорудж. пам’ятники воїнам-односельцям, загинлим у нім.-рад. війні (1965), *Лесі Українці, Т. Шевченку* (2000), на- сип. символ. могилу полеглим “за віру Христо- ву та волю народу” (1996), встановл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини (кін. 19 ст.). Працюють ЗОШ 1–3 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, дільниця вет. медицини, ЗАТ “Берізка”, ПАП “Соколів”, підпр-во комунал.-госп. послуг, 6 торг. закладів. У С. народ. вче- ний, громад. діяч *А. Король*, громад. діяч, ме- ценат *В. Панькевич*, громад.-політ. діяч, історик *В. Федорончук*, лікар, громад. діяч *П. Тимошук*. Побл. села виявл. археол. пам’ятки пізн. палео- літу, є пам’ятка природи *Соколів. дуб*. Г. Гри- горишин вид. кн. “Село Соколів. Минувшина і сьогодення” (1998), “Духовно-патріотична спад- щина Соколова” (2003).

В. Мацькевич, В. Уніят.

СОКОЛІВ

– село у Тербовлянському районі. Центр сіль- ради, якій підпорядк. села Сокольники і Панта- лиха. Біля С. був х. Соколівка, жи- телів якого 1945– 46 вивезли до Польщі. Розташ. на лів. березі р. Стрипа, за 24 км від райцентру і 23 км від найбл. залізн. ст. Мику- линці–Струсів. Насел. 502 особи (2007). Перша пи- сем. згадка – 1444. На поч. ве- ресня 1915 побл. С. воював *Легіон*

Церква св. Великомучениці Параскеви.

УСС. Діяли “Просвіта”, “Січ”, “Сокол”, “Від- родження” й ін. т-ва, коопера- тива. Під час нім.- рад. війни село спалене. Є церква св. Великомуч. Параскеви (1936, кам.). Спорудж. пам’ятник во- їнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1968), насип. символ. могилу Борцям за волю України (2002). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, торг. заклад; діє філія т-ва укр.-словац. компанії “Гідіна-ЗК Україна”. 1998 *П. Гуцал* і С. Півторак вид. кн. “У краю соколиних злетів: Нариси історії сіл Со- колів та Сокольники землі Тербовлянської”.

П. Гуцал, В. Рогальський.

СОКОЛІВКА

– село у Лановецькому районі. Підпорядк. Вишгород. сільрад. Розташ. на берегах р. Сви- норийка, за 16 км від райцентру і 3 км від найбл. залізн. ст. Білка. Насел. 204 особи (2007). Є церква Чесного Хреста (1937, кам.). Встановл. пам’ят. хрест на місці старої церкви. Діють клуб, торг. заклад.

Г. Басюк.

СОКОЛІВСЬКИЙ ДУБ

– вікове дерево, ботанічна пам’ятка природи місцевого значення. Зростає побл. с. Соколів Бу- чац. р-ну, в кв. 4, вид. 7 Золотопотіц. лісництва Бучац. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Со- колів”. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фон- ду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 131 від 14. 03. 1977. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 0,02 га. Під охороною – дуб черешчатий віком понад 400 р., діам. 166 см і вис. 30 м, має наук.-пізнав. та ес- тет. цінність.

І. Бай.

СОКОЛОВ

Михайло Васильович (22. 07. 1929, с. Стані- славчик Жмерин. р-ну Вінн. обл. – 31. 01. 2006, м. Тернопіль) – громадсько-полі- тичний діяч, госпа- дарник. Ордени Труд. черв. прапо- ра, “Знак пошани” (2), медалі. Депу- тат Терноп. обл. ради (1969–87). За- кін. Харків. гірн.- індустр. ін-т (1952). Працював зав. май- стернями, гол. інж. МТС у с. Загайці Підгаєц. р-ну (1954–59), дир. РТС, кер. рай. від- діл. “Сільгосптехніка”, 2-м секр. Великоглибоч.

райкому КПУ (1961–62; нині с. Вел. Глибочок належ. до Терноп. р-ну), секр. пром.-виробн. парткому КПУ в м. Кременець, 1-м секр. Заліщиц. РК КПУ (1965–69), заст. голови виконкому Терноп. облради, 1-м секр. Терноп. міськкому КПУ (1971–86), головою обл. ком-ту нар. контролю (1986–90), заст. голови правління обл. орг-ції Укр. фонду миру (1990–2000). Сприяв буд-ву Кременец. цукр. заводу; в м. Тернопіль: тролейбус. мережі, ПК “Октябрь” (нині ПК “Березиль”), “Текстильник”, культ.-спорт. комплексу “Ватра”, кінотеатрів “Україна” та ім. О. Довженка, готелю “Москва” (нині “Галичина”), буд. побуту “Пенза” (нині “Роксолана”), реконструкції центр. стадіону.

М. Ониськів, Н. Халуца, Г. Яворський.

СОКОЛОВСЬКИЙ

Богдан Іванович (12. 04. 1954, с. Олексинці Борщів. р-ну) – дипломат, громадський діяч,

вчений. Канд. фіз.-матем. н. (1980). Закін. фіз. ф-т Львів. ун-ту (нині нац. ун-т). Прац. учителем у СШ № 44 в м. Львів. Від 1980 – на наук.-дослід. роботі: у Львів. ун-ті, лаб. Ін-ту атом. фізики, Фіз.-тех. ін-ті АН СРСР, в ун-ті у м. Марбург (ФРН). Від 1993 – дипло-

мат: 1-й секр., радник Посольства України у ФРН, згодом – нач. упр. екон. і наук.-тех. співроб-ва МЗС України, радник-посланник Посольства України в США. 1999–2002 – на дипломат. посадах у ФРН, Австрії. Від 2002 – у м. Київ; 2003 – Голова секретаріату Укр. нар. партії. Автор понад 100 наук. праць; має винаходи.

Б. Мельничук.

СОКОЛЬСЬКИЙ

Остап Петрович (псевдо “Обрій”; 18. 09. 1925, с. Завалів, нині Підгасц. р-ну – 19. 09. 1998, м. Скарборо, пров. Онтаріо, Канада) – вчений у галузі економіки, громадсько-політичний діяч. Д-р макроекономіки (1974). Шевченків. медаль КУК, відзнаки до 125-ліття Канади (1992), 200-ліття м. Скарборо (1996). Золот. хрест “За особливі заслуги” Братства вояків Укр. Нац. Армії (1992). Навчався в укр. г-зії у м. Березани. Від 1944 – в УПА, у дивізії “Галичина”, брав участь у боях біля м. Броди на Львівщині; згодом – у 1-й Укр. дивізії Укр. Нац. Армії

(УНА). 1945–46 – в полоні у м. Риміні (Італія), від 1947 – у Шотландії. Від 1951 – в Канаді. Закін. ун-ти в містах Торонто, Йорк (магістр), Мюнхен. УВУ (1967, Німеччина). Співзасн. і екзекут. дир. Укр. громад. дому для сеньйорів у Скарборо. Голова КУК

в м. Торонто і пров. Онтаріо, Край. управи Братства колиш. вояків 1-ї Укр. дивізії УНА. Чл. НТШ, спілки укр. журналістів Канади; президент Канад. клубу журналістів етніч. преси (від 1979); голова Ком-ту підгайчан. Засн. і президент Клубу канад. журналістів (1979); чл. Ком-ту єдності Канади, Торонт. істор. ради (1980–86), Ін-ту стратег. студій (1985), Геральд. т-ва Канади (1970), Ради сімох націй, Комісії мін-ва освіти пров. Онтаріо (Канада). Автор публікацій у ж. “Вісті комбатанта” та ін. виданнях.

С. Колодницький, Б. Мельничук.

“СОКУЇ” (SOKOŁ)

– польське гімнастично-спортивне товариство. Засн. 7 лютого 1867 з ініціативи Й. Міллерета в м. Львів. Т-во започатк. всепольс. сокіл. рух. Від 1884 діяло в м. Тернопіль, 1892 – в містах Березани, Заліщики, Терезовля, Чортків, м-ку Заложці, нині смт Залізці Зборів. р-ну; загалом 30 т-в. Вих. щоміс. сокіл. часопис “Przewodnik gimnastyczny” (“Провідник гімнастичний”). Програму військ. вишколу, муштри, школи стрільби викон. взимку і влітку т. зв. “Сталі дружини “Сокола”. Т-во сприяло патріот. вих. поляків Галичини на сокіл. зльотах, нар. святах, змаганнях, іграх; пропаг. шовініст. ідеї. 1931 на тер. Терноп. воев-ва організ. 23 сокіл. округи: м. Березани – 280 осіб, м. Збараж – 160, м-ко, нині смт Підволочиськ – 111, м. Тернопіль – 114, м. Чортків – 202 особи.

Б. Трофим'як.

СОЛЕЦЬКИЙ

Лукаш (Solecki Lukas; 1827, с. Явче, нині Рогатин. р-ну Івано-Фр. обл. – 1900, м. см. невід.) – церковний діяч. Граф і шамбелян. Закін. Березан. г-зію, де очолював польс. таєм. гурток. Студіював теологію у Львів. ун-ті. Від 1850 – вікарій при костьолі св. Марціна у м. Львів. Від 1854 – д-р теології, катехит 2-ї Львів. г-зії, доц. Біблії і схід. мов, звич. проф., ректор (від 1865) Львів. ун-ту, згодом – рек-

тор Львів. духов. семінарії. 1867 – чл. край. шкіль. ради. 1881 – римо-катол. єпископ Перемишлянський.

І. Дуда, Б. Мельничук.

СОЛОВІЙ

Мелетій-Михайло Петрович (29. 04. 1918, с. Переволока, нині Бучац. р-ну – 27. 12. 1984, Канада) – теолог, літератор, редактор, громадський діяч. Д-р богослов'я (1944), д-р схід.-богосл. н. (1950), проф. Закін. Бучац. г-зію, навчався у містах Добромиль (нині Старосамбір. р-ну Львів. обл.) і Кристинополь (1937–39, нині Червоноград Львів. обл.), богослов'я студіював у містах Оломоуц (1939–41, Чехія) та Відень (1941–44, Австрія). 1932 вступив до Чину оо. Василіян, склав чернечі обіти; 1941 рукопоклад. у сан священника. Після душпастир. праці в Німеччині (1944–46) – на студіях у Понтифік. Орієнтал. ін-ті в м. Рим (Італія). Від 1950 – в Канаді, де магістр-виховник новиків оо. Василіян у м. Мондер (1950–53), ред. місячн. “Світло” та річн. календарів у м. Торонто, (1953–60). 1960–68 – душпастир у м. Нью-Йорк (США), водночас займався літ. працею. Від 1968 – проф. сх. богослов'я та літургії в ун-ті св. Павла в м. Оттава (Канада), 1978 – в ун-ті шт. Альберта. Автор книг “Божественна літургія: історія, розвиток і пояснення” (1964), “Святий Йосафат Кунцевич, його життя і доба” (1967) та ін., підручників, наук. праць, статей.

Б. Мельничук.

“СОЛОВІЇ ГАЛИЧИНІЇ”

– жіноче вокальне тріо Тернопільської обласної філармонії. Утвор. 1997. Вокалістки: Н. Борисюк (до 2000), О. Лісовець (від 2000), І. Музика, Н. Татарчук. Худож. кер. *Б. Іванюк*, концертмейстер І. Кучма. Колектив – лауреат всеукр. конкурсу “Перлини сезону” в номінації “народна пісня” (1995), переможець фестивалів “Лемківська

ватра” у м. Ждиня (2004, 2005, Польща), “Дзвони Лемківщини” в м. Монастирська (2004, 2005), етніч. фестивалю у Венеції (2005, Італія); сольн. концерт в Андріїв. церкві (2005, м. Київ). “С. Г.” виступ. з програмами: сольн. концерт (2001), “Люблю землю свою” (2002), “Затрем-

тіли струни у душі моїй” (2004), “Як я си заспівам трьома голосами” (2005), “Солов'їне крещендо” (2007); записали 2 компакт-диски – “Ми любимо землю свою”, “Як я си заспівам трьома голосами”.

Б. Мельничук, Г. Шергей.

СОЛОВІЇНИЙ ГАЙ

– орнітологічний заказник місцевого значення. Розташ. на сх. околиці с. Онишківці Шумс. р-ну, в межах невел. ліс. урочищ при автошляху Шумськ–Боложівка. Створ. відповідно до рішення Терноп. обл. ради від 18. 03. 1994 зі змінами, затвердж. рішенням Терноп. обл. ради № 238 від 27. 04. 2001. Перебуває у віданні Бриків. сільради. Пл. 6,5 га. Під охороною – ліси як місце проживання, відтвор. та відновл. чисельності солов'я східного й ін. співучих птахів.

І. Ленків.

“СОЛОМІЯ”

– благодійний фонд. Засн. 2001 в м. Тернопіль на честь співачки *С. Крушельницької*. Недерж. орг-ція, що об'єднує фіз. та юрид. осіб із метою благодійництва в інтересах сусп-ва й окр. категорій населення Тернопільщини. Ініціатор створ. і беззмін. голова правління – *М. Подкович*; чл. правління: *С. Ваврик*, *І. Куцан*, *С. Прохорець*, *В. Тарас* (голова нагляд. ради), *М. Франків*, *Г. Шергей*, *Р. Яремчук*. Фонд призначає стипендії ім. *С. Крушельницької* студентам Терноп. муз. уч-ща і ТНПУ, учням муз. шкіл та шкіл естет. виховання області; випускає г. “*Соломія*”, фінанс. допомагає в провед. мист. акцій, муз. конкурсів учнів муз. навч. закладів, зокрема обл. конкурсів пам'яті братів *Р. та Я. Теленків* (юних скрипалів і віолончелістів) та “Піаністи Тернопілля”; проводить конференції мист. тематики; орг-тор збору коштів на проект пам'ятника *С. Крушельницькій* в м. Тернопіль, оновлення експозицій музеїв та ін.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

“СОЛОМІЯ”

– культурно-мистецька газета. Засн. в м. Тернопіль 1997 як вид. місц. муз. уч-ща. Шеф-ред. *М. Подкович*. Ред. *В. Боднарчук* (1997–2005). Від вересня 2005 власник і вид. – ПП “Спецбуд “Соломія” (дир. *С. Прохорець*). Низка статей присвяч. життю і творчості *С. Крушельницької*.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

СОЛОЇНЕ

– село у Заліщицькому районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Рожанівка. У зв'язку з пересел. жителів із облік. даних вивед. х. Княжина. Розташ. за 25 км від райцентру і 5 км від найбл. залізн. ст. Товсте (Глусте). Насел. 632 особи

(2007). Перша писем. згадка – 1724. Діяли “Просвіта”, “Луг” та ін. т-ва, кооператива. Є церква Святого Духа (1860, дерев.), “фігури” св. Петра і Павла (1989) та св. Миколая (1992). Спорудж. пам’ятники: односельцям, які загинули під час I-ї світ. війни (1936), на брат. могилі воїнів ЧА (1967), воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1984), Т. Шевченку (1993), на брат. могилі воякам УПА (1994), насип. символ. могилу жертвам сталін. терору, відновл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини (1991). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, торг. заклад. У С. народ. правник М. Свистун. Пobl. С. виявл. археол. пам’ятки пізн. палеоліту.

Церква св. Духа.

Я. Павлик.

СОЛОНІЙНКА

Василь Якович (20. 10. 1912, с. Довжанка, нині Терноп. р-ну – 25. 09. 1990, м. Торонто, Канада) – громадсько-політичний діяч, редактор, публіцист. Чоловік М. Рудої-Солонинки. Шевченків. медаль КУК (1977). Закін. г-зію в м. Рогатин (нині Івано-Фр. обл.). Студіював в ун-тах: право – у м. Львів, політ. науки – в містах Грац (1945) та Інсбрук (1946–48, обидва – Австрія). Від 1929 учнем г-зії почав підпіл. працю в ОУН, згодом – чл. її терен. і Гол. Проводу; кілька разів С. арешт. поліція; 1934 засудж. за політ. діяльність на 8 р. ув’язн. Від 1939 проживав у містах Тарнув, Краків (обидва – Польща), де також діяльний в ОУН. Від кінця червня 1941 – у м. Львів; восени цього ж р. гестапо заарешт. С.; ув’язн. до травня 1943; потім жив в Австрії. Від 1948 – в Канаді, де у м. Монреаль – співорг-тор ЛВУ та СУМ. Після переїзду до Торонто працював у ред. г. “Гомін України” (1954–79 – гол. ред.). Чл. Гол. управи і багаторіч. голова місц. відділу ЛВУ, від 1975 – почес. чл. Співініц. відновл. (1970) Спілки укр. журналістів Канади, голова її управи; чл. Екзекутиви Асоц. діячів укр. культури (1972–73), Екзекутиви Клубу етніч. преси

(пров. Онтаріо) та Екзекутиви Торонт. відділу КУК. Автор публікацій у пресі.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

СОЛТИС

Михайло Йосипович (19. 10. 1951, с. Золота Слобода Козів. р-ну – 12. 05. 2005, смт Козова) – правник, громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради (2002–05). Закін. філол. ф-т Донец. ун-ту (1974), юрид. ф-т Львів. ун-ту (1995, нині нац. ун-т). Працював учителем укр. мови та літ-ри в с. Августівка Козів. р-ну, на комсомол. і парт. роботі. Від березня 1990 – зав. відділом соц. захисту населення, від 2000 – нач. упр. праці та соц. захисту населення Козів. РДА.

І. Дем’янова.

СОЛТИС

Михайло Миколайович (19. 11. 1936, с. Завій, нині Польща) – вчений у галузі хімії, педагог, культурно-освітній діяч. Д-р хім. н. (1982), проф. (від 1988). Відмінник нар. освіти УРСР (1988). 1946 з батьками депорт. із Польщі в с. Богданівка Підволочис. р-ну. Закін. хім. ф-т Львів. ун-ту (1960, нині нац. ун-т). Від 1965 – асист., доц. каф. фіз. та колоїд. хімії, зав. каф. хім. технології та кібернетики (1967–73), декан хім. ф-ту (1985–90), проф. каф. фіз. та колоїд. хімії цього ВНЗ. Автор і співавт. понад 250 наук. праць, посібників; 10 патентів й автор. свідоцтв на винаходи. Чл. редколегій “Вісника Львівського національного університету ім. І. Франка” та “Українського хроматографічного журналу”.

Р. Матейко.

СОН

великий (*Pulsatilla grandis* Wend.; нар. назва – сон-трава), **чорнючий** (*nigricans* Styrck.; нар. назва – простріл), **широколистий** (*latifolia* Rupr.) – багаторічна кореневищна трав’яниста рослина родини Жовтецеві (*Ranunculaceae*). Занес.

Сон великий.

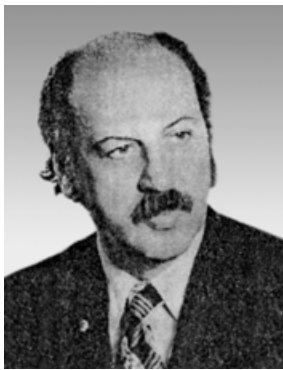
до Черв. книги України (1996). С. вел. в області трапл. спорадично. С. ч. зростає на степ. схи-

лах, соняч. узліссях, серед чагарників, сухих піщаних пагорбах у Заліщиц. р-ні. Декор., медонос., лікар. рослина. С. ш. внес. до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. (рішення Терноп. обл. ради № 64 від 11. 11. 2002). На ніч, у похмуру погоду, на дощ квітки закриваються, нахилившись до землі, ніби засинаючи. Очевидно, саме з цією особливістю рослини і пов'язані назви "сон", "сон-трава". Рослина лікар., декор., фарбувал.; отруйна. Зростає в сосн. і міш. лісах, на узліссях, галявинах. Під охороною – в заказнику загальнодерж. значення "Обіжєвський", урочищі "Криве", заказнику місц. значення "Могила", у межах ботан. пам'яток природи місц. значення "Синьківська степова ділянка", "На могилі".

Н. Мшанецька, Г. Синиця.

СОНЕВИЦЬКИЙ

Ігор Михайлович (17. 12. 1925; за докум. – 02. 01. 1926, с. Гадинківці, нині Гусятин. р-ну – 23.

12. 2006, м. Нью-Йорк, США) – композитор, диригент, музикознавець, педагог, громадський діяч. Син *М.-Я. Соневицького* та *О. Ласовської-Соневицької*, брат *Л. Соневицького*. Д-р музикознавства (1961). Відзнака Президента України "За заслуги" 3-го

ступ. Дійс. чл. УВАН (1980). Почес. чл. НТШ, УВАН, НСКУ (від 1991). Чл. Амер. спілки композиторів, авторів та видавців і Амер. музикознавч. т-ва. У м. Львів: закін. укр. г-зію (1944), навчався на відділ. ф-но у Вищ. муз. ін-ті (нині нац. муз. акад.), 1945–48 студіював у муз. акад. у м. Відень (Австрія); у м. Мюнхен (Німеччина): закін. відділ. композиції та диригування муз. акад. (1950) і УВУ (1961); диригент оркестру муз. акад. (1947–50), Укр. опер. ансамблю (1948–50). Від 1950 – в США, де у Нью-Йорку – співзасн. Літ.-мист. клубу, засн. і кер. студіо-хору при ньому (1954). Диригував укр. хорами "Думка" (Нью-Йорк; мист. дир.), ім. Т. Шевченка (м. Клівленд), "Заграва", "Трембіта" (м. Ньюарк). Від 1956 – диригент хор. капели при Укр. конгрес. метропол. ком-ті, 1961 – його мист. референт. 1952–67 – викл. в Укр. муз. ін-ті Америки (1959–61 – його ректор), де

засн. струн. оркестр (1956) та молодіж. опер. ансамбль. Від 1967 – проф. Укр. катол. ун-ту в м. Рим (Італія). Від 1978 – викл. музики й укр. мови в Акад. св. Юра у Нью-Йорку. 1983 – засн. і президент муз.-мист. центру. Голова музикознавч. комісії НТШ та УВАН у США (від 1980); від 1971 – співпрацював із радіостан. "Голос Америки"; співорг-тор щоріч. укр. муз. фестивалів у місц. Гантер pobl. Нью-Йорка. Автор опер "Зоря" та "Володимир Великий" (триптих), балету "Попелюшка", інструм. і камер. творів, зокрема поліфон. п'єс, варіацій, мініатюр та концерту для ф-но, 24 обробок укр. нар. пісень, 10 хор. композицій, у т. ч. літургії, вокал. циклів на вірші *Т. Шевченка*, *І. Франка*, *В. Симоненка* й ін., солоспівів на вірші *Б. Кравця*, *Б. Лепкого*, *О. Луцького*, *Олександра Олеся* та ін., дуетів, кантат, музики до вистав. Як музикознавець – автор "Історії української музики" (1961), "Антології української церковної музики" (1981), "Словника українських композиторів" (1993), монографій "Артем Ведель і його музична спадщина" (обидва – Нью-Йорк, 1966), "Композиторська спадщина Нестора Нижанківського" (Рим, 1973), "Мирослав Скала-Старицький" (Нью-Йорк, 1976) та ін., понад 100 статей і рецензій у збірниках, період. виданнях США та країн Європи, енциклопедіях; видав пісні *Р. Купчинського* й *І. Недільського*. 1993 читав лекції з історії укр. церк. музики у Вищому муз. ін-ті у Львові та в пед. ін-ті в м. Дрогобич Львів. обл.; мав автор. концерти у містах Львів, Дрогобич, Чортків (2002). Твори С. викон. на міжнар. муз. фестивалях сучас. музики в м. Київ, тут вид. зб. його солоспівів. 1995 у Львові вид. кн. С. Павлишин "Ігор Соневицький". Приятелював, листувався зі *С. Яремою*.

Б. Мельничук,

Б. Пиндус, Л. Щербак.

СОНЕВИЦЬКИЙ

Леонід Михайлович (25. 04. 1922, м. Чортків – 06. 08. 1966, м. Нью-Йорк, США) – вчений у галузі історії, педагог, громадський діяч. Син *М.-Я. Соневицького* та *О. Ласовської-Соневицької*, брат *І. Соневицького*. Д-р філософії (1948). Чл.-кор. УВАН (1956). Чл. НТШ у США, Амер. істор. асоціації. Закін. г-зію в м. Львів (1940); навчався на істор. ф-ті Львів. (1940–41), філос. ф-ті Віден. (1945–46, Австрія) ун-тів та УВУ в м. Мюнхен (1946–48, Німеччина), закін. ф-т політ. наук Колумбій. ун-ту в Нью-Йорку (1959, магістр політології; 1963, магістр бібліотекознавства). Асист. каф. історії України УВУ (1948–50); секр. істор. комісії НТШ у Європі,

водночас – секр. Церк.-археол. комісії при апостол. візитатурі в Зх. Європі (1949–50). 1950 емігр. до США. 1951–61 – секр., заст. голови істор. секції, від 1954 – секр. управи УВАН. Викл. історії в ун-ті Сетон-Голл (1960–61), бібліотекар у Бруклін. коледжі (від 1963). Від 1959 – ред. англ. ж. “Аннали”. 1958–60 – ред.-координатор англ. ж. ЕУ. Автор праць “Український єпископат Перемиської і Холмської єпархій в XV–XVI ст.” (Рим, 1955), “Історія України: Синхроністично-хронологічна таблиця” (Мюнхен, 1960), “УВАН у США й українська історична наука” (Нью-Йорк, 1961) та ін. Більшість наук. праць С. – в рукописах.

М. Литвин (Львів),
Б. Мельничук, Б. Пиндус.

СОНЕВІЦЬКИЙ

Михайло-Ярослав Климентійович (22. 04. 1892, с. Гадинківці, нині Гусятин. р-ну – 30. 11.

1975, м. Нью-Йорк, США) – філолог, педагог, літератор, громадський діяч. Чоловік *О. Ласовської-Соневицької*, батько *І. та Л. Соневицьких*. Дійс. чл. НТШ (1954). Д-р філософії (1923). Закін. г-зію в м. Коломия (1910, нині Івано-Фр. обл.). Навчався на філос.

ф-тах ун-тів у містах Чернівці та Відень (Австрія); 1913 склав іспити на педагога. Вчителював у м. Городенка (1914–18, нині Івано-Фр. обл.), у г-зії “Рідна Школа” в м. Чортків (1919–1924), укр. приват. жін. г-зії в м. Станіслав (1924–28, нині Івано-Франківськ; 1927–28 – дир.), викл. лат. і грец. мов в укр. держ. та рідношкіль. г-зіях у м. Тернопіль (1928–30), Малій семінарії в м. Львів (1933–39). У Львові: працював в Ін-ті літ-ри АН УРСР, 1939–41 – викл. ун-ту (нині нац. ун-т), 1941–44 – вчитель акад. г-зії. Від 1945 – викл. у г-зіях у містах Криниця (Польща), Відень, духов. семінарії в м. Гіршберг та УВУ в м. Мюнхен (обидва – Німеччина). 1950 емігр. до США. Викл. в Укр. катол. ун-ті в м. Рим (Італія). Автор “Історії грецької класичної літератури” в 2 тт. (1970, 1977), філол. праць про мову Ціцерона та Новіціана, кн. “Франкові переклади з античних літератур” (Записки НТШ, т. 16), оповідань для молоді на давньогрец. теми “Пригоди Одиссея” (1918),

“Мирмідонський лицар” (1936), зб. “Гомін давньоминулих днів” (1938), перекладів, статей із педагогіки та ін.

Б. Головин, Б. Мельничук,
Б. Пиндус, Л. Щербак.

СОНСЯДЛО

Іван Йосипович (19. 01. 1957, смт Козова) – скульптор. Чл. НСХУ (1992). Закін. Київ. ху-

дож. ін-т (1987, нині акад. образотв. мист-ва й арх-ри). Від 1987 – в м. Тернопіль. Учасник збір. виставок у містах Тернопіль, Київ та ін. Станк. роботи: “Чоловічий портрет” (1984), “Портрет композитора В. Барвінського” (1992, обидва – гіпс). Автор пам’ятників

І. Франку (1995, Тернопіль), *Т. Шевченку* (1991, м. Борщів; 1993, смт Козова), *Т. Федорів*, *М. Шаріку* (1992, с. Денисів), *Я. Струхманчуку* (1994, с. Росохуватець, обидва – Козів. р-ну), *А. Чайковському* (1996), *Б. Лепкому* (1997, обидва – м. Бережани), *Я. Струху* (1997, с. Золота Слобода Козів. р-ну), *Д. Мирону* (1998, с. Рай Бережан. р-ну) та ін.

І. Дуда, Б. Савак.

СОНЦЕЦВІТ СІВІЙ

(*Helianthemum scabrum* (L.) Baumg.; нар. назва – золота трава) – багаторічна трав’яниста рослина родини Чистові (Cistaceae). Занес. до Черв. книги України (1996). Релікт. вид. Півкущик заввишки 15–50 см. Рослина декор. та лікар.; її використ. у нар. медицині. Зростає на вапняк. схилах. Трапл. тільки у *Кременець. горах* (Дівочі скелі, Страхова, Маслятин). Під охороною – у природ. заповіднику “Медобори”.

Н. Мшанецька.

СОНЯЧНЕ

– село у Підгаєцькому районі. Підпорядк. Поплав. сільраді. До 1977 назив. Шкіндерівка. Розташ. за 15 км від райцентру і 22 км від найбл. заліз. ст. Йосипівка. Насел. 45 осіб (2007). 1930-ті діяли осередок т-ва “Просвіта”, драм. і самоосвіт. гуртки. У С. народ. громад. діячка *О. Кульчицька-Паніж*, працював громад. діяч *В. Паніж*.

Вас. Ханас.

“СОНЯЧНІ КЛАРНЕТИ”

– обласний клуб творчої молоді. Діяв 1967–91 при ред. обл. молодіж. г. “Ровесник” (м. Тернопіль). Кер. – Б. Демків, О. Ліберний (1980–82). “Ровесник” період. публік. стор. “Сонячні кларнети”: Мелодії Надзбруччя”. Тв. в ній опублік. чл. клубу О. Астаф’єв, Г. Баран (Радосівський), П. Бубній, О. Бугай, В. Вихрущ, І. Горбатий, І. Демчишин, В. Драбишинець, В. Дячун, С. Лисий, Б. Мельничук, Г. Петрук-Попик, Д. Теличин, В. Фольварочний та ін.

І. Дем’янова, М. Ониськів.

СОПЕЛЬ

Марія Андріївна (02. 05. 1907, с. Нова Гребля Ярослав. пов., нині Польща – 18. 11. 1999, с. Серединці Зборів. р-ну) – працівниця сільського господарства. Герой соц. праці (1958); Золота медаль ВДНГ СРСР. Від 1945 – на Тернопільщині; прац. свинаркою на тварин. фермі колгоспу “Маяк” Зборів. р-ну.

Н. Халуца.

СОПІЛЬЧЕ

– урочище на лівому березі р. Серет. На тер. засн. м. Тернопіль. Згадане як “місце пусте” у привілеї, що 15 квіт. 1540 польс. король Сигізмунд I надав. вел. корон. гетьману графові Я. Тарновському на засн. м-ка Тарнополе і буд-во фортеці. На думку багатьох дослідників, на тер. С. 12–15 ст. було одноймен. поселення, яке не раз знищув. татари; на поч. 16 ст. – занепало. У писем. істор. джерелах відомостей про С. не виявлено. З часом його тер. заросла кущами терну, від чого, за гіпотезою, і походить назва Тернопіль.

В. Бойко.

СОПРОНІОК

Федір Олексійович (10. 11. 1946, с. Осники Лановец. р-ну) – педагог, вчений у галузі математики. Д-р фіз.-матем. н. (1996), проф. (1998), акад. Академії ВШ України (2006). Закін. матем. ф-т Чернів. ун-ту (1964, нині нац. ун-т). Працював у обчисл. лаб. (1969–73), 1976–92 – асист., ст. викл., доц., 1992–2004 – зав. каф. матем. проблем упр.

та кібернетики, від 2004 – декан ф-ту комп’ютер. наук цього ВНЗ. Чл. редколегій зб. наук. праць

Чернів. ун-ту і наук. журналу ун-ту в м. Сучава (Румунія). Автор бл. 100 наук. праць, монографії “Моделювання та оптимізація систем управління з розгалуженням структур” (1995). Чл. спеціаліз. вченої ради зі захисту канд. дисертацій у ТДГУ.

Б. Мельничук.

СОРОКА

– село в Гусятинському районі. Центр сільради. До С. приєдн. х. Чернеча. Розташ. на берегах р. Черниця, за 24 км від райцентру і 7 км

Церква Всіх святих українського народу.

від найбл. залізн. ст. Хоростків. Насел. 816 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1564. Діяли “Просвіта”, “Відродження” та ін. т-ва, кооператива. Є церкви св. Дмитрія (1898, мур.) та Всіх святих укр. народу (2000). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1966, скульп. С. Гончарик), встановл. пам’ят. хрест на честь засн. Братства тверезості (1861), насип. символ. могилу УСС (1990). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ зв’язку, торг. заклад. Пobl. С. виявл. археол. пам’ятки давньорус. культури.

В. Уніят.

СОРОКА

Василь Іванович (16. 03. 1948, с. Серединки, нині Терноп. р-ну) – педагог, музикант, композитор. Закін. Терноп. муз. уч-ще (1972), відділ нар. інструментів Київ. ін-ту культури (1979, нині нац. ун-т культури і мист-в). Працював учителем Гусятин. дит. муз. школи, від 1972 – викл. Тербовлян. культ.-освіт. уч-ща (нині вище уч-ще культури). Концертмейстер Струсів. заслуж. самодіял. капели бандуристів “Кобзар”, акомпаніатор танц. ан-

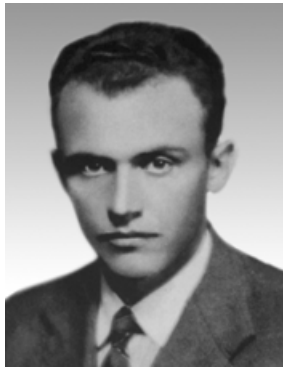

самблю “*Любисток*” Тербовлян. уч-ща. Автор музики бл. 100 пісень. Вид. зб. вибр. тв. та обробок укр. нар. пісень для баяна й акордеона (2002), вокал. та хор. твори для дітей і молоді “Калиновий цвіт” (2003).

І. Дем’янова, Г. Кушнерик.

СОРОКА

Михайло Михайлович (27. 03. 1911, с. Вел. Гнилиці, нині Гнилиці, за ін. даними с. Кошляки, нині Підволочис. р-ну – 16. 06. 1971, с. Озерна, нині Мордовія, РФ, перепохов. 21. 09. 1991 у м. Львів) – правозахисник, громадсько-політичний діяч. Чоловік *К. Зарицької*. Навчався в укр. держ. г-зії у м. Тернопіль, діяльний у Пласті та ін. укр. т-вах. Від 1926 – в Чехословаччині: навч. в укр. г-зії у м. Ржевниці; співорг-тор гуртка “Український Сокіл”, чл. його кер. органу – Команди Союзу укр. пластунів-емігрантів; активіст куреня ім. Б. Хмельницького. Закін. архіт. ф-т політех. ін-ту в м. Прага (1936). Чл. ОУН, провідник край. ексекутиви ОУН на західноукр. землях. 9 січня 1937 заарешт. за працю в ОУН; ув’язн. у тюрмах міст Чортків, Станіслав (нині Івано-Франківськ), концтаборі Береза Каргузька (Польща); звільн. 1939. 22 березня 1940 С. заарешт. органи НКВС; в’язень у таборах ГУЛАГу (Комі АР, нині РФ). 1947 засн. підпіл. орг-цію “ОУН-Північ” (“Заполярні соколи України”) для б-би за права політ. в’язнів. Автор карти таборів ГУЛАГу в СРСР, продемонстров. на сесії ООН. Від 1949 – у Львові; відновив співпрацю з *Р. Шухевичем*; заарешт. органи МДБ; відправ. на спецпоселення у Краснояр. край (нині РФ). 1952 у м. Сиктивкар (нині РФ) військ. трибунал засудив С. до страти, згодом замін. на 25-річне заслання. Покарання відбував у таборі “Стенлаг” (Казахстан). Ініціатор і кер. *Кенгір. повстання* (17. 05. 1954), автор сл. і муз. “Гімну Кенгірського повстання”. Від поч. 1960 – у мордов. концтаборах; через підірване здоров’я визн. непрацездатним. Автор кн. “Мистецька Прага”, “Мирон Зарицький”, наук. праці “Рефлекси. Інстинкти. Етика” (1967–69) та ін. публікацій.

І. Баран, Б. Головин, І. Олещук.

СОРОКА

Олександра Степанівна (22. 08. 1978, м. Тернопіль) – спортсменка (дзюдо). М. сп. України. Чемпіонка України; 5 місце на чем-ті світу серед молоді (Каїр, 1994). Виступала за ФСТ “Україна”, виїхала за кордон.

Г. Гунтік, В. Ігнатенко.

СОРОКА

Петро Іванович (06. 01. 1956, с. Грицівці Збараз. р-ну) – письменник, літературознавець, редактор, видавець. Чл. НСПУ (1994), міжнар. ПЕН-клубу (2002). Канд. філол. н. (1994). Премії: літ.-мист. міжнар. “Слово України” (1994), яку засн. СПУ і А. Новицький із Австралії, міжнар. “Тріумф” (2002), Всеукр. ім. В. Сосюри та ім. *Братів Богдана і Левка Лепких* (обидві – 2005). Закін. Кременец. мед. уч-ще (1975), філол. ф-т Терноп. пед. ін-ту (1986, нині ТНПУ). Працював у ред. рай. г. “Колгоспне життя” (1986–90) і г. “Гомін” (1990–93; обидві – м. Збараж). Викл., від 2001 – доц. каф. теорії літ-ри і порівнял. літературознавства ТНПУ. Голова правління обл. літ.-просвіт. т-ва “Галицько-Волинське братство”. Засн. і ред. просвіт.-видав. т-ва “Пегас” (обидва – від 1990), приват. видав. підпр-ва “Сорока” (від 2005), співзасн. (1999) і гол. ред. ж. “Сова”, ред. літ.-мист. альманаху “*Курінь*” (від 1992), г. “Дзвони Лемківщини” (1994–99). Автор худож. кн. “Секрет довгожителів” (1988), “Горобці про літо мріють” (1989), “Сповідь сатирика” (1991), “Крона роду” (1994), “День чудес” (1995), “Чернігівська Січ” (1998), “Сповідь слезою”, “На ясні зорі Запорожжя” (обидві – 2000), “Пам’яті напередими” (2001), “Душа при свічці”, “Найкраще помирати в понеділок” (обидві – 2002), “Рік подвійних райдуг” (2003), “Голос із притвору” (2004), “Пригоди kota Патріка” (2005), “Денники 2004–2005” (2006), “Застиглий вогонь” (2007) та ін.; монографій, статей в укр. і закордон. виданнях.

І. Дем’янова.

СОРОКА

Ярослав Михайлович (12. 04. 1930, с. Стриганці, нині Бережан. р-ну – 29. 01. 1999, м. Тернопіль) – культуролог, громадський діяч. Ор-

дени та ін. нагородили СРСР. Депутат Терноп. обл. ради (1973). Закін. філол. ф-т Львів. ун-ту (1953, нині нац. ун-т). Прац. учителем у школах сіл Котів Бережан., Кудобинці Зборів. р-нів. 1952–55 – дир. школи в с. Жабиня Зборів. р-ну. Від 1955 – на комсомол. і парт. роботі у р-нах області та в Тернополі. 1983–85 – заст. нач. Терноп. обл. упр. культури; заст. голови обл. ради укр. т-ва “Тверезість та здоров’я”. Діяльний у т-ві “Просвіта”. Активний учасник створ. мемор. музею і встановл. пам’ятника *В. Гнатюку* в с. Велеснів Монастирис. р-ну. Листувався з укр. письменниками, діячами культури, серед них – *Д. Бедзик, О. Гончар, Б. Харчук*. Автор культуролог. та літературознавч. статей, спогадів та ін. публікацій у періодиці, зокрема у г. “*Русалка Дністрова*”.

В. Барна, Н. Халуца.

СОРОКА-БУДНИК

Марія Іванівна (24. 08. 1952, м. Заліщики) – бандуристка, композитор, педагог, діячка культури. Засл. арт. України (1992). Чл. Нац. спілки бандуристів України (2000), т-ва “*Тернопільщина*” (м. Львів). Закін. муз. школу в м. Заліщики, муз. уч-ще у м. Дрогобич Львів. обл. (1971), Львів. консерваторію (1976, нині нац. муз. акад.). Викл. у різних мист. закладах Львова. 1981 – орг-тор та кер. тріо бандуристок “*Червона калина*” при Львів. відділ. Укр. фонду культури, від 2000 працює у Нац. спілці кобзарів України. З концертами гастрол. в Україні й за кордоном. Виступ. у містах Тернопіль і Бережани на ювілей. урочинах із вшанування *Б. і Л. Лепких*, у селах Жуків та Вербів (обидва – Бережан. р-ну). Авторка зб. “*Мої пісні*” (1998), музики багатьох пісень; постав. спектакль “*Толгофа*” (за п’єсою *М. Чумарної*); запис. 3 компакт-диски.
О. Маруняк, Я. Павлів.

СОРОКИ

– село в Бучацькому районі. Центр сільради. 1921–39 побл. С. був х. Кольонія. Розташ. за 7 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Бучач. Насел. 1285 осіб (2007). Перша писем. згадка –

Члени товариства “Луг” (1928 р.).

1457. Діяли “*Просвіта*”, “*Січ*”, “*Сокіл*”, “*Луг*”, “*Рідна школа*” та ін. т-ва, кооператива. Є церква св. Параскеви (1887, реконстр. 2000), капличка. Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1980), насип. символ. могили Борцям за волю України (1991) і на місці загибелі вояка УПА П. Худика, зберег. липи, посадж. на честь скасув. панщини. Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, торг. заклад. У С. народ. громад. діяч, диригент *В. Василик*, науковці *М. і О. Василички*, громад. діяч, меценат *Д. Василик-Васильченко*, скульптор *М. Витягловський*, лікар, громад. діячка *Г. Носковська-Гіряк*, проживали реліг. і громад. діяч *В. Носковський*, військовик, громад. діяч *З. Носковський*.

В. Уніят, В. Шмигельський.

СОРОКОЛІТ

Іван Михайлович (13. 05. 1926, с. Олександрівка, нині Тростянець. р-ну Вінн. обл.) – господарник, агроном. Герой соц. праці (1977), бой. ордени і медалі СРСР; орден “*За мужність*” (2004). Учасник нім.-рад. війни. Від 1952 – на Тернопільщині; закін. обл. с.-г. школу з підгот. голів колгоспів (м. Кременець, 1955). Від 1956 – голова колгоспу “*Маяк*” у

с. Котівка Гусятин. р-ну; дир. агрофірми “Маяк” у цьому селі.

Н. Халуца.

СОРОЦЬКЕ

– село у Тереховлянському районі. Центр сільради. Розташ. на берегах р. Сороцька (Сорочанка), за 15 км від райцентру і 11 км від найбл. залізн. ст. Скалат. Насел. 885 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1474. Діяли “Просвіта”, “Луг”, “Рідна школа” та ін т-ва, кооператива. Є церква св. Покрови (1863, мур.), костюл (1937), капличка Божої Матері з джерелом (1991). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім-рад. війні (1971), насип. символ. могилу Борцям за волю України (1991), встановл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини (відновл. 1991). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, ЗАТ “Комплекс “Агромарс”, ТзОВ “Сорочанське”, 2 фермер. госп-ва, 2 торг. заклади. У С. народ. живописець С. Борачок, письменник, театрознавець, журналіст Г. Лужницький, реліг. діяч, педагог, публіцист Л. Лужницький, проживав і похований священник, хоровий і муз. діяч Є. Купчинський. Є пам’ятка природи – Сороч. джерело.

Б. Хаварівський.

СОРОЦЬКЕ ДЖЕРЕЛО

– гідрологічна пам’ятка природи місцевого значення. Розташ. у с. Сороцьке Тереховлян. р-ну. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням Терноп. обл. ради від 18. 03. 1994. Перебуває у віданні Сороч. сільради. Пл. 0,02 га. Під охороною – джерело питної води. Історія джерела пов’яз. із розповідями про з’яву Матері Божої та чудодій. властивостями води.

І. Леньків.

СОРОЧІНЬСЬКА

Світлана Миколаївна (20. 01. 1969, с. Немиринці Городоц. р-ну Хмельн. обл.) – співачка, педагог. Засл. прац. культури України (2002). Закін. філол. ф-т Терноп. пед. ін-ту (1991, нині ТНПУ). Працювала вчителем Терноп. ЗОШ № 18. Від 1994 – методист Терноп. міськ. центру дит. творчості, 2006 – заст. проректора ТНЕУ. Підгот. 5 концерт. програм, з якими виступ. на Тернопільщині та

в Польщі. У репертуарі – понад 60 пісень укр. авторів, виконує укр. нар. муз.-поет. твори. Відроджує звичаї, традиції, обряди Тернопільщини; автор музики до пісень на вірші укр. поетів. Діяльна в обл. асоц. жінок, голова громад. орг-ції “Жіноче товариство “Козачка” (2005). Кер. квартету “Банк-Нот” ТНЕУ (2006). Випустила компакт-диск і магнітоальбом “Співай, моє серце” (2006).

Л. Щербак.

СОРОЧУК

Анатолій Ярославович (16. 04. 1955, м. Сокаль Львів. обл.) – архітектор. Чл. НСАУ (1996). Закін. Львів. політех. ін-т (1981, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Працював у м. Володимир-Волинський Волин. обл. (1981–84). У м. Заліщики: район., гол. архітектор р-ну, від 2006 – гол. спеціаліст відділу містобудування, арх-ри та індустрії буд. матеріалів Заліщиц. РДА. У співпраці з конструктором В. Літценбергом – автор культових споруд у селах Городок і Нирків та смт Товсте Заліщиц. р-ну, дзвіниці церкви Св. Покрови в м. Заліщики; пам’ят. знаків Борцям за волю України та О. Кандиби-Ольжичу в райцентрі, реконструкції готел. комплексу “Старі Заліщики”, житл.-адмін. будівель.

А. Сенік.

СОС

Іван-Ярослав Степанович (14. 01. 1929, м. Чортків) – інженер у галузі електроніки, громадський діяч. 1948–49 студіював фізику в ун-ті у м. Інсбрук (Австрія). Емігр. до США. Закін. Пенсильван. ун-т (1957, бакалавр; 1961, магістр). 1957–62 – інж.-електронік у військ. галузі. Від 1962 – в косміч. центрі НАСА (Нац. упр. з аеронавтики та дослідж. косміч. простору); 1972 як один із провід. спеціалістів відзнач. медаллю за особл. заслуги. Чл. міжнар. т-ва IEEE (Institute of Electrical and Electronic Engineers), Укр. інж. т-ва Америки, Пласту та ін.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

СОСЕНКО

Ксенофонт (09. 02. 1861, с. Межигірці, нині Галиц. р-ну Івано-Фр. обл. – 09. 04. 1941, с. Конохи, нині Козів. р-ну) – етнограф, етнолог, літератор, громадський діяч, священник УГКЦ. Батько П. Сосенка. Чл. НТШ (м. Львів) та Міжнар. т-ва етнографів. Закін. г-зію в м. Станіслав (1878, нині Івано-Франківськ). Навчався в АКМ у м. Краків (Польща), Львів. ун-ті. Після висвяч. 1888 – парох у селах Станіславщини та Львівщини, від 1901 служив на парафії у Конохах. Дослідник фольклору, етнографії, історії, нар. медицини. 1903 – ініціатор створ. місц.

т-ва “Просвіта” (від 1905 – голова його читальні), 1907 – співорг-тор т-ва “Сокіл” (від 1910 – “Січ”), 1917 очолював “Комітет рятунковий” для допомоги місц. населенню, яке постраждало під час I-ї світ. війни та ін. Розробляв нетрадиц. методи лікування, займався гомеопатією. Автор етногр. праць “Про містику гаїлок: Студія з української глибини” (1922), “Праджерело українського релігійного світогляду” (1923), “Культурно-історична постать староукраїнських свят Різдва і Щедрого Вечора” (1928, усі – Львів; перевид. 1994, Київ) та ін.; перекладів творів із швед. та ірланд. літ-р; статей і розвідок у період. виданнях. Підтримував друж. і творчі стосунки з *О. Барвінським*, *В. Гнатюком*, *С. Лепким*, *А. Чайковським* та ін. У С. гостювали *Ю. Буцманюк*, *Б. і Л. Лепкі*, *О. Маковей*, *І. Франко* й ін. 1991 в Конюхах у буд., де проживав С., відкр. мемор. музей.

Б. Головин, Б. Пиндус.

СОСЕНКО

Петро Ксенофонович (1900, с. Дуліби, нині Жидачів. р-ну Львів. обл. – 1937, м. см. невід.) – правник, вчений у галузі історії, громадський діяч. Син *К. Сосенка*. Д-р права (1920). Від 1901 проживав у с. Конюхи (нині Козів. р-ну). Закін. Львів. ун-т. Від 1926 – у м. Київ, де н. с. Комісії звичасв. права та історії укр. права ВУАН; займався літ. працею. Автор наук. праць “Етнологічні первні староукраїнського права” (1920), “Основні питання сучасного радянського устрою” (1924), “Праця комісії для виучування історії західно-руського та українського права” (вип. 4, 1929), “Каптурові суди на Україні” (1930, не вид.) та ін. 1933 С. зарешт. органи ДПУ; засудж. і вивез. у конц. табір ГУЛАГу на Колимі (нині РФ), де загинув; реабіліт. 1965.

Б. Пиндус, Л. Щербак.

СОСНИ

– екзотичні, вікові, плюсові дерева, ботанічні пам’ятки природи місцевого значення. Перебувають у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Мають господар., наук., пізн. та естет. цінність. **Австрійська** – зростає в межах садиби школи-

інтернату в с. Струсів Тербовлян. р-ну, перебуває в її віданні. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 131 від 14. 03. 1977. Пл. 0,02 га. Під охороною – екзот. дерево віком 160 р. і діам. 160 см. На висоті 1,2 – 1,8 м має 8 розгалуж. стовбурів діам. 37, 52, 53, 54, 57, 61, 63, 73 см. Батьківщина – гори Серед. Європи. **Лесі Українки** – зростає поблизу с. Малі Садки Шумс. р-ну, в кв. 142, вид. 5 Сураз. лісництва Кременец. держлісгоспу в межах ліс. заказника загальнодерж. значення “Суразька дача”. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 131 від 14. 03. 1977 р. Пл. 0,05 га. Під охороною – два дерева, що зрослися, віком бл. 170 р., діам. у підніжжі 200 см. **Веймутова** – зростають у с. Бичківці Чортків. р-ну (1 дерево) та поблизу с. Яблунів Гусятин. р-ну, в кв. 45, вид. 1 Копичинец. лісництва Чортків. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Яблунівська дача” (3 дерева). Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням Терноп. обл. ради від 18. 04. 1994 та № 747 від 17. 11. 1969. Перебувають у віданні Бичків. сільради. Пл. 0,02 і 0,04 га. Під охороною – екзот. дерева віком понад 100 р. та діам. 82 см (с. Бичківці) та 95 р. та діам. 60–70 см (с. Яблунів). Їх батьківщина – Пн. Америка; цінні у садово-парковому буд-ві. **Звичайні** (2 дерева) – зростають поблизу с. Кутянка Шумс. р-ну, в кв. 81, вид. 1 Сураз. лісництва Кременец. держлісгоспу та в межах ліс. заказника загальнодерж. значення “Суразька дача”. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням Терноп. обл. ради № 90 від 25. 04. 1996. Пл. по 0,01 га. Під охороною – плюсові дерева 2 бонітету, віком понад 135 р. та діам. 66 і 62 см. Висока якість стовбура та інтенсивність росту. Служать насін. базою. **Пірамідальна** – зростає поблизу с. Вел. Млинівці Кременец. р-ну, в кв. 15, вид. 4 Кременец. лісництва Кременец. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Тарнобір”. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 131 від 14. 03. 1977. Пл. 0,01 га. Під охороною – єдине в обл. дерево віком 85 р. та діам.

Сосна звичайна.

46 см. **Чорна** (5 дерев) – зростають поблизу с. Хотівка Кременецького району, в кв. 12, вид. 1 Кременецького лісництва Кременецького держлісгоспу в межах лісу, урочища “Тарнобір”. Оголошено об’єктом природоохоронного фонду рішенням Тернопільської обл. ради № 90 від 25. 04. 1996. Площа 0,05 га. Під охороною – 5 плюс. дерев 1 бонітету, віком бл. 70 р. та діам. 34, 38, 40, 40, 42 см. Служать насін. базою для заготівлі живців і насіння. Одна з осн. лісоутвор. порід області. **Чорні Коропецькі № 1 та № 2** – зростають поблизу с. Діброва Монастирського району, в кв. 85, вид. 1, 3 Коропецького лісництва Буцацького держлісгоспу в межах лісу, урочища “Вістря”. Оголошено об’єктом природоохоронного фонду рішенням Тернопільської обл. ради № 90 від 25. 04. 1996. Площа по 2,3 га. Під охороною – високопродукт. насадження 1 бонітету віком 75 р. **Чорна Тербовлянська** – зростає поблизу фортеці у м. Тербовля. Оголошено об’єктом природоохоронного фонду рішенням виконкому Тернопільської обл. ради № 131 від 14. 03. 1977. Перебуває у віданні Тербовлянського комбінату комун. підпр.-в. Площа 5 га. Під охороною – насадження 2 бонітету, віком 80 р.

І. Ленків.

СОСНІЦЬКИЙ

Валерій Володимирович (22. 02. 1948, с. Негаївка Коропецького району Чернігівської обл.) – педагог, господарник. Депутат Тернопільської обл. ради (2002–06), чл. її президії, кер. депутат. фракції. Від 1953 проживав у с. Самолусківці Гусятинського району. Навчався на філол. ф-ті Київського університету (1965–68, нині Національний університет), закін. Львівський університет (1971, нині Національний університет), Вищу парт. школу (1982, м. Київ), ТФЕІ (1982, нині ТНЕУ). Працював робітником на Струсівському спиртно-консерв. комбінаті, від 1966 – лаборант Струсівського ЦСН, вчитель у с. Заздрість, 1968–74 – вчитель, 1974–75 – дир. школи у с. Варваринці (всі – Тербовлянського району). 1975–80 – 1-й секр. Тербовлянського РК ЛКСМУ. 1982–91 – на парт. роботі. Від 1992 – на госп. роботі. 1999–2005 – голова Монастирського РДА. Нині – дир. Буцацького відділу “ТАС-Комерцбанку”.

Б. Мельничук.

СОСНІВ

– село у Тербовлянському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Гончарки і Раковець. У зв’язку з пересел. жителів із облік. даних вивед. х. Дроська та Осаліщизна. Розташ. на пр. березі Серет, за 40 км від райцентру і 16 км від найбл. залізн. ст. Денисів–Купчинці. Насел. 554 особи (2007). Перша писем. згадка – 1472. У с. перебув. *Пресова Кватирка УСС*. Діяли “Просвіта”, “Січ”, “Луг”, “Сільський господар”, “Рідна школа” та ін. т-ва, кооператива. 08. 03. 1948 поблизу с. у криївці загин. 4 вояки УПА. Є церква Різдва Пресв. Богородиці (1778). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1975), насип. символ. могилу УСС (1991), могила хорунжого УСС С. Яремкевича (відновл. 1993). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ зв’язку, торг. заклад. У с. народ. науковці *В. і С. Дусановські*, громад. діячі *А. та М. Задойні*, педагог, громад. діячка *С. Левченко*. *В. Дусановський* вид. кн. “Вулицями Соснова. Життєві перескоки” (2000).

В. Уніят, Б. Хаварівський.

СОСНІВКА

– село в Шумському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Бірки. У зв’язку з пересел. жителів із облік. даних вивед. хутори Борківський (Варшавка), Дубина, Забірник, Надстав та Шопинки. Розташ. на лів. березі р. Вілія, за 11 км від райцентру і 21 км від найбл. залізн. ст. Кременець. Насел. 491 особа (2007). Перша писем. згадка – 1545. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1958), насип. брат. могилу воїнів ЧА (1967). Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад. Побл. с. виявл. археол. пам’ятки пізн. палеоліту та культури Лука-Райковецька.

М. Бесараб, Б. Хаварівський.

СОСНОВСЬКИЙ

Михайло Іванович (01. 12. 1919, с. Вел. Гаї, нині Тернопільського району – 25. 07. 1975, м. Нью-Йорк, похов. у м. Джерсі-Сіті, США) – журналіст, редактор, історик, бібліотекознавець, громадсько-політичний діяч. Д-р політ. н. (1968). Закін. г-зію в м. Тернопіль (1938), де чл. Юнацтва ОУН. Навчався в м. Львів у Богослов. акад., на істор. ф-ті університету (1938–39), після 1941 – на фах. курсах у мед. ін-ті (нині мед. ун-т). Закін. правн. ф-т університету в м. Ерланген, УВУ в м. Мюнхен (магістр права; обидва – 1948, Німеччина), ун-т у м. Торонто (бакалавр із соціології, 1957; торг. справи, 1960; студії з бібліотекарства, 1961; Канада). 1939–40 – вчитель у с. Денисів (нині Ко-

зів. р-ну). Від 1940 – у ЧА, під час нім.-рад. війни влітку 1941 потрапив у нім. полон, із якого восени того ж року повернувся на Тернопільщину; вчителював у с. Ладичин (нині Терещівлян. р-ну); перебрався до Львова, учасник націоналіст. підпілля.

1944 емігр. до Німеччини, де працював у шпиталі в м. Берлін. Від 1948 – в Канаді, тут від 1961 – працівник б-ки ун-ту в м. Торонто, 1965–68 – кер. відділу замовлень у б-ці ун-ту в м. Оттава. Співпрац. із НТШ, очол. Т-во колиш. випускників УВУ, працював на кер. постах в ОУН; у Канаді й США: 1949–70 – співзасн. і чл. управи ЛВУ, 1966–70 – чл. Президії КУК, 1969–72 – викон. дир., заст. голови Ради в справах культури, секр. президії Комісії прав людини Світ. конгресу вільних українців, 1971–75 очол. Сеньйорат Т-ва студент. молоді ім. М. Міхновського та ін., голова Союзу укр. журналістів Канади, заст. голови Спільн. укр. журналістів Америки. Співпрац. із ред. ж. “Самостійник” (його ред., 1946–47, м. Нюрнберг), г. “Студентський вісник” та ін., прес. референт Зх. представництва УГВР (1947, усі – Німеччина); співроб. тижн. “Час” (1947–51), співзасн. (1949), гол. ред. (1951–54) тижн. “Томін України” (Канада), ред. г. “Розбудова”, 1972–75 – чл. ред. колегії г. “Свобода” (США), її спец. кор. при Канад. парламент. прес. галереї та при ООН у м. Нью-Йорк. Автор праць “Україна на міжнародній арені, 1945–65” (1966), “Дмитро Донцов – політичний портрет. З історії розвитку ідеології українського націоналізму” (1974), “Нарис історії української політичної думки” (1976, посм.), “Між оптимізмом і песимізмом. Вибрані статті і есеї 1968–1975” (1979), гасел в англ. мові. ЕУ та ін. Трагіч. загинув за нез’я. обставин.

Б. Мельничук,

Г. Чернихівський, Л. Щербак.

СОССА

Ростислав Іванович (21. 10. 1956, с. Діброва Бережан. р-ну) – господарник. Закін. географ. ф-т Київ. ун-ту (1979, нині нац. ун-т). Канд. геогр. н. (1990). Працював інж.-картографом, ред., ст. ред. у Наук.-ред. картоуклад. підпр-ві Гол. упр. геодезії та картографії СРСР (нині підпр-

во “Картографія”). 1991–94 – дир. малого підпр-ва “Мапа ЛТД”, від 1994 – дир. наук.-вироб. підпр-ва “Картографія”. Чл. Президії Вченої ради Укр. геогр. т-ва. Співавт. та упоряд. атласу туриста “Українські Карпати” (1987), “Львів” (1989), атласу “Україні. Східна діаспора” (1992, 1993); відп. ред. шкільно-краєзн. атласів обл. України. Автор бл. 100 наук. праць.

Б. Мельничук, А. Сенник, Г. Яворський.

СОСУЛІВКА

– село у Чортківському районі. Центр сільради. Розташ. на берегах р. Серет, за 16 км від райцентру і 9 км від найбл. заліз. ст. Ягільниця. Насел. 1190 осіб (2007). Відоме від 16 ст. Діяли “Просвіта”, “Луг”, “Рідна школа” та ін. т-ва, кооператива. Є церква Покрови Пресв. Богородиці (1856, кам., добуд. 1940), капличка на честь Незалежності України (1993). Спорудж. пам’ятники *Т. Шевченку* (1963), воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1965), встановл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини (відновл. 1991), насип. могилу на пам’ять про бої частин УПА та НКВД у квітні

Капличка на честь Незалежності України.

Церква Покрови Пресвятої Богородиці.

1945 (1996). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ зв'язку, склозавод, торг. заклади. У С. народ. живописець І. Гап'як, вчений, громад. діяч *П. Качур*. Пobl. С. виявл. археол. пам'ятки трипіл. культури.

Б. Бегма, Ю. Ковальков.

СОФОРА ЯПОНСЬКА

– екзотичне дерево, ботанічна пам'ятка природи місцевого значення. Зростає у м. Заліщики

на тер. міськ. цвинтаря за 20 м від входу. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 131 від 14. 03. 1977. Перебуває у віданні Заліщиц. комбінату комунал. підпр.-в. Пл. 0,01 га. Під охороною – софора япон. віком понад 100 р. і діам. 90 см, що має наук.-пізнав., істор. та естет. цінність. Батьківщина – Китай і Корея.

І. Леньків.

СОХАНІВСЬКИЙ

Володимир Олександрович (11. 10. 1925, с. Жизномир, нині Бучац. р-ну) – лікар, редактор, громадський діяч. Д-р медицини (1957). Чл. УЛТ і Канад. лікар. т-ва. Серед. освіту здобув 1944 у м. Чортків; того ж року виїхав до Німеччини. Студіював медицину в ун-тах міст Мюнхен (1945–49) і Гайдельберг. Від 1949 – у Канаді, де закін. мед. ф-т ун-ту в м. Торонто (1957); провадив лікар. практику. Діяльний в Укр. нац. об'єдн., Ком-ті бучаччан. Співред. “Пластового Шляху” та перевид. кн. О. Тисовського “Життя у Пласті”, співавт. кн. “Підручник зв'язкового”. Чл. ред. колегії “Вісника Українського Лікарського товариства”. Фундатор і співдир. каф. українознавства Торонт. ун-ту, співзасн. Шевченків. фундації. 1990 з чол. хором “*Бурлака*” побував в Ук-

раїні, зокрема у містах Тернопіль і Почаїв Кременец. р-ну та родин. селі.

Б. Головин, Б. Мельничук, Я. Павлів.

СОХАЦЬКА

Євгенія Іванівна (з дому – Товстяк; 13. 08. 1944, с. Вел. Озимица, нині Самбір. р-ну Львів. обл.) – вчений, педагог. Канд. філол. н., доц., зав. Центру огієнкознавства. Відмінник нар. освіти України (1998). Всеукр. наук.-мист. премія ім. *І. Огієнка* (1998), подяка Президента України (2003). Закін. Дрогобиц. пед. ін-т (1965, нині ун-т; Львів. обл.). Працювала в Касперів. СШ Заліщиц. р-ну, від 1974 – у Кам'янець-Поділ. пед. ін-ті (нині ун-т; Хмельн. обл.): ст. викл., доц, зав. каф. укр. літ-ри, 1988–2002 – декан філол. ф-ту, 2003–04 – ф-ту укр. філології. Співініц. надання цьому ВНЗ ім. *І. Огієнка*. Авторка понад 100 наук. праць. Виступ. під час святк. академії, яку Музей книги у м. Березжани організ. до 25-річчя пам'яті *І. Огієнка*.

Н. Волинський.

СОХАЦЬКА

Олена Миколаївна (14. 01. 1952, м. Ногінськ Москов. обл., нині РФ) – вчений у галузі економіки. Д-р екон. н. (2003). Академік Акад. екон. н. України (2002). Закін. технол. ін-т побут. обслугов. у м. Хмельницький (1974, нині технол. ун-т “Поділля”), ТАНГ (1999, нині ТНЕУ). Працювала на підприємств легк. пром-сті та в системі муніцип. управ-

ління, на парт. роботі в м. Тернопіль. Від 1990 ст. викл., доц. (1996), проф. (2005) каф. менеджменту; від 2005 – зав. каф. фінанс. інжинірингу ТНЕУ. Чл. експерт. рад ВАК та Держ. атестац. комісії України. Автор понад 90 наук. праць.

Б. Мельничук, В. Письменний.

СОХАЦЬКИЙ

Володимир Григорович (1910, м. Київ – р. і м. см. невід.) – актор. Засл. арт. УРСР (1954). Навч. у Київ. муз.-драм. ін-ті. Працював актором у Запоріж., Житомир. (1934–47) і Терноп. (1947–59) муз.-драм. театрах. Серед ролей у Терноп. театрі: Возний (“Наталка Полтавка” І. Котляревського), Андронаті (“В неділю рано зілля копала” В. Василька за О. Кобилянською), Яшка та Ничипір (“Весілля в Малинівці” Л. Юхвіда), Попов (“Тарас Шевченко” Ю. Костюка). Згодом прац. у театрах міст Житомир і Донецьк.

Б. Мельничук.

СОХАЦЬКИЙ

Михайло Петрович (26. 06. 1959, с. Більче-Золоте Борщів. р-ну) – археолог, краєзнавець, громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради 2-х склик. (2002, 2006). Засл. працівник культури України (2006). Чл. ВУСК (1992), Укр. спелеол. асоц. (1993), НТШ (2000). Подяка КМ України (2004). Диплом Мін-ва культури України “Кращий директор музею обласного підпорядкування” (2004). Закін. істор. ф-т Кам’янець-Поділ. пед. ін-ту (1985, нині ун-т). Працював учителем, заст. дир. у Глибочец. СШ Борщів. р-ну (1985–89). Від 1989 – дир. Борщів. краєзн. музею. Від 1991 – кер. археол. експедиції НАН України, яка вивчає пам’ятки трипіль. культури в Подністров’ї. Від 1992 – співред. наук.-краєзн. зб. “*Літопис Борщівщини*”. Автор статей за матеріалами археол. розкопок, опублік. в укр. і закордон. виданнях, наук. збірниках. Із ініціат. С. утвор. підзем. археол. музей Трипіль. культури в печері “*Вертеба*” поблис. с. Більче-Золоте (2004). Голова рай. краєзн. т-ва “Джерело” (від 1992). Учасник наук. конф. в Україні й за кордоном.

І. Дем’янова, Г. Яворський.

“СОЦІАЛІСТИЧНЕ СЕЛЮ”

– газета. Орган Білобожниць. РК КП(б)У і рай. ради депутатів трудящих (нині с. Білобожниця належ. до Чортків. р-ну) В ДАТО зберіг. номери за 1950–59.

Б. Мельничук, Б. Хаварівський.

СОЦІОЛОГІЧНА ДУМКА

– інформаційно-аналітичний бюлетень. Вид. щоквартально Терноп. обл. універсал. наук. б-ка.

Започатк. у січні 2003 для підвищ. фах. рівня бібліотекарів області, які займаються соціол. дослідженнями.

Г. Моліцька.

СОШИЦЕ

– село в Шумському районі. Підпорядк. Літовищ. сільраді. Розташ. за 12 км від райцентру і 30 км від найбл. залізн. ст. Кременець. Насел. 165 осіб (2007). Перша писем. загадка – 1450. Діють ФАП і торг. заклад.

М. Бесараб, В. Уніят.

“СОІЇЗ УКРАЇНОК”

– громадська жіноча організація у Східній Галичині. Створ. 1917 у результаті реорганізації “*Жіночої громади*”. Мета – активізація укр. жіноцтва, піднесення культ.-освіт. рівня, участь у добротин. діяльності; співпраця з інозем. та міжнар. орг-ціями. “С. У.” мав 3-рівневу структуру: центр. управа у м. Львів, філії у містах, осередки в селах. Серед співзасн. і чл. центр. орг-нів т-ва – І. Блажкевич, О. Кисілевська. Філії “С. У.” створ. на Тернопільщині серед жіноцтва міст Тербовля, Тернопіль та ін., у селах. Чл. т-ва опікув. сиротами, збирали пожертви на благодійні потреби, організ. виставки укр. промислів, дбали про те, щоби молодь дотрим. церк. обрядів і нац. звичаїв; брали участь у громад.-політ. діяльності. “С. У.” співпрац. з т-вами “Захоронка”, “Марійська Дружина”, “Сільський господар”, “Міщанське братство” (м. Тернопіль). 1938 польс. влада заборон. діяльність т-ва. Жін. орг-ції “С. У.” створ. в еміграції: Австралії, Аргентині, Канаді, США, Франції. 1990 т-во віднов. діяльність в Україні, в т. ч. на Тернопільщині; 1-а голова обл. орг-ції “С. У.” – М. Гром’як. Створ. рай. філії.

Б. Пиндус.

СПІВАК

Мирослав Іванович (1909, с. Терпилівка, нині Підволочис. р-ну) – громадський діяч. Шевченків. медаль КУК. 1920–30-і у родин. селі – голова т-ва “Сокіл”, секр. читальні “Просвіта”, представник страх. т-ва “Дністер”. Чл. УВО-ОУН, за політ. діяльність ув’язн. на 2 р. у терноп. тюрму; зв’язковий Збараз. повіту. Під час нім.-рад. війни С. заарешт. гестапо, перебував у концтаборі поблис. м. Лінц (Німеччина). Від 1949 – в Канаді (м. Вінніпег): голова місц. осередку “Просвіти” (від 1974), чл. і кількар. голова відділу КУК, співзасн. заповідника Ін-ту М. Шашкевича, фундатор 1-го числа “Шашкевичіани”, співзасн. і чл. управи відділу ЛВУ, осередку СУМ, голова Вибор. ком-ту Пн. Вінніпегу, діяльний у філії Сусп. служби українців

Канади, Верх. управі Братства св. Миколая та ін. громад. і культур. орг-цій укр. діаспори.

Б. Мельничук.

СПІВІСНЕ ПОЛЕ

– архітектурний комплекс для масових культурно-мистецьких та громадсько-політичних заходів. Спорудж. з ініціат. тодішн. 1-го секр. обкому

КПУ *А. Корнієнка* у Комсомол. парку (нині парк Нац. відродження) в м. Тернопіль 1986 за проектом *В. Олексюка* і *В. Старенькова* під кер-вом *В. Мамотюка* і конструктора *Є. Свердлова*. С. п. – сцена у вигляді грандіоз. метал. чаші на 1100 осіб і амфітеатр на 4600 глядачів. Тут виступ. естрадні виконавці з України й з-за кордону, ансамблі нар. інструментів і нар. танців, духові оркестри, аматор. колективи; місце провед. щоріч. конкурсів нар. пісні, молодіжно-розважал. заходів, відпочинку жителів міста, мітингів; протест. акцій (зокрема, вперше – 23. 08. 1989 т. зв. “німий” протест більшовиц. “гласності”) і громад.-політ. заходів (2007 під час передвиборч. кампанії виступ. *Ю. Тимошенко*). На сцені С. п. співали: *Д. Гнатюк*, *Н. Матвієнко*, *С. Ротару* (2001) та ін. відомі митці, хор ім. Г. Верьовки, диригували *А. Авдієвський* і П. Муравський.

Б. Мельничук, А. Сенік.

СПІЛКИ ПОЛІТВ'ЯЗНИВ І РЕПРЕСОВАНИХ УКРАЇНИ ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ

– добровільне об'єднання громадян. Створ. у жовтні 1990; співініціат.: *М. Бакайчук*, *М. Берестянський*, *В. Вірт*, *О. Жулковська*, *І. Олещук*, *С. Проць*, *С. Сокульський*, *С. Ярема*. Голови – *Г. Друль* (1990–2002), від 2002 – *Б. Когут*. До обл. орг-ції належ. 17 рай. осередків. Діє відповідно до Заг. Декларації прав людини, Конституції і законодавства України. Мета – відтвор. істор. правди про жертви репресій усіх тоталітар. режимів, увічн. пам'яті полеглих, встановл. справедливості, домагання повної і заг. реабілітації для всіх репрес. із політ. мотивів, визнання на держ. рівні ОУН і УПА як патріот. сил,

які боролися за незалежність України; захист інтересів чл. і надання їм морал. та матер. підтримки, відстоюв. й пошир. правд. інформації про історію нац.-визв. б-би в Україні від 1917 донині. Проводить вихов. роботу серед молоді, студентства, організ. у краї громад.-політ. заходів і бере в них участь.

І. Дем'янова, Б. Когут.

СПІЛКИ “ЧОРНОБИЛЬ” ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ

– добровільне громадське об'єднання. Засн. 19 квітня 1990 в м. Тернопіль. Співорг-тори: *С. Гавриш*, *В. Кандиба*, *І. Мусит*, *Ю. Наумович*, *П. Привецький*, *О. Харитонов*. Голови – *В. Чарторинський* (1-й голова), *О. Харитонов* (від 1995). С. “Ч.” об'єднує громадян, які потерпіли внаслідок Чорнобил. катастрофи, учасників ядер. випробувань та їх сімей. Мета – вирішення і захист закон. інтересів та розв'яз. соц., мед., екон. й ін. проблем чл. спілки. До обл. орг-ції належ. 17 рай. осередків, обл. рада Всеукр. асоц. “Чорнобиль”, організ. та військ МВС України в Терноп. обл., Терноп. міськ. орг-ції “Ветерани Чорнобиля”, “Інваліди Чорнобиля”, Спілка “Чорнобиль” та Ком-т ветеранів ядер. випробувань – усього 1200 чл. Найчисел. осередки: в Збараз. (голова – *В. Мельник*), Козів. (*В. Малюта*), Лановец. (*М. Мазур*), Монастириск. (*І. Біскуп*), Підволочис. (*Г. Пацута*), Чортків. (*С. Грицай*) р-нах і м. Тернопіль (*В. Хомик*). За сприяння С. “Ч.” матер. допомогу отрим. вдови, інваліди Чорнобиля, ті, чие захворюв. пов'яз. з наслідками аварії на ЧАЕС. 2001 з ініціативи орг-ції збудов. меморіал “Жертвам Чорнобильської катастрофи” (м. Тернопіль), 2004 відкр. пам'ятник “Вшанування жертв Чорнобиля” (м. Монастирська), пам'ят. знаки жертвам трагедії заклад. у Бережан., Гусятин., Збараз., Чортків. р-нах; 2007 в м. Бережани – пам'ятник ліквідаторам катастрофи на ЧАЕС. Створ. передумови для відкриття музею “Чорнобильська слава” в Тернополі. Щорічно С. “Ч.” провод. низку заходів, присвяч. річницям Чорнобил. трагедії, зокрема відвідування зони відчуження – міст Прип'ять, Чорнобиль та ін. Ініціат. група створ. докум. к/ф про трагедію (реж. *М. Ковальчик*).

І. Дем'янова, О. Харитонов.

СПОРТИВНІ ТОВАРИСТВА (КЛУБИ) НА ТЕРНОПІЛЬщині

– організації, завдання яких – залучення місцевого населення до занять фізичною культурою і спортом, підвищення спортивної майстерності.

1885 в містах Краків, Перемишль, Коломия, Львів і Тернопіль організ. польс. т-ва "Sokyl". 1890 у м. Тернопіль спорудж. будинок цього т-ва. 1891 у с. Купчинці, нині Козів. р-ну, з ініціативи П. Думки і К. Жмура засн. 1-ї укр. СТ "Січ" та "Сокил", тоді ж такі т-ва почали діяти в усіх повіт. м-ках Терноп. воєв-ва. 1896 в Тернополі біля міськ. парку (нині – Старий парк) спорудж. спорт. майданчик, де проводили змагання з "копаного м'яча" (футболу), гімнастики, легк. атлетики та ін. 1904 у Тернополі створ. укр. сокил. орг-ція з багатогран. діяльністю: пожеж., стрільням по цілі, їздою на конях і велосипедах, плаванням, веслуванням, фехтуванням та ін. 1-ї голови т-ва – С. Голубович, В. Вітошинський, І. Брикович. 1910 в Тернополі на окруж. зльоті "Соколів" відбулися показ. гімнаст. виступи та спорт. ігри й змагання з волейболу, метання диска і ядра, п'ятиборства. Тут вправи в одностроях продемонстрували понад 160 учасників із усіх осередків повіту. Цього ж року на тер. сучас. Терноп. обл. почали діяти пожеж.-гімнаст. т-ва "Січ", зокрема, у м. Бережани засн. січ. управу на чолі з А. Чайковським, яка 1911 провела 1-й повіт. здвиг за участю січовиків із Підгаєччини, Перемишлянщини, Рогатинщини, Тернопільщини, Ходорівщини та ін. 1912 у м. Прага (нині Чехія) відбувся всеслов'ян. сокил. зліт, у якому брав участь тернополянин Т. Остап'юк. 1914 у м. Львів на відзнаку 100-річчя від дня народження Т. Шевченка відбувся зліт т-в "Січ" і "Сокил", у якому брали участь представники з Тернопільщини. Перед 1-ю світ. війною на вул. Коперника у м. Тернопіль сокильці облад. спорт. майданчик із футбол. полем, теніс. кортом, зимов. льодов. ковзанкою. В період 1-ї світ. війни СТ "Січ" та "Сокил" припинили діяльність, багато їх членів вступили до *Легіону УСС*, згодом захищали ЗУНР і УНР. На поч. 1920-х після тривал. перерви віднов. діяльність терноп. філія львів. СТ "Сокил-Батько". 1924–25 створ. СТ "Луг", яке об'єдн. повіт. та низ. комітети. У цей період діяли також СТ та СК "Каменярі", "Карпатський лещетарський клуб", "Поділля" (всі – Тернопіль), "Лисоня" (Бережани), "Степ" (Монастириська), "Буревій" (Бучач), "Хортиця" (Підгайці) та ін. 1932, 1934 терноп. сокильці брали участь в урочинах із нагоди 50-річчя "Рідної школи" та 50-річчя "Просвіти", 1936 – в м. Львів – у перших післявоєн. змаганнях. 1939 сокил. осередок у Тернополі нарах. 214 чл. – міщани, робітники, службовці. Руханкові чол., жін.

та молодіж. відділи двічі на рік демонстрували майстерність (узимку на сцені будинку Міщан. братства, влітку – на фестинах). Перші спорт. клуби Тернопілля – "Поділля" і "Креси". У "Поділлі" культивували 17 видів спорту, в т. ч. футбол, волейбол, бокс, велоспорт, легк. атлетику, баскетбол, лижі, плавання, руч. м'яч, хокей, шахи, шашки. Тут виплекано одні з найсильн. у Галичині боксер. та футбол. дружини. Політ. забарвлення було характер. для діяльності терноп. клубів "Креси" та "Легіон". Єврей. спорт. життя пов'язане зі спорт. клубом "Сгу-да". 1939 після приходу ЧА спорт. т-ва та клуби Тернопілля ліквідовані, низку керівників та спортсменів репресовано. Перші СТ у післявоєн. період – "Динамо", "Авангард"; сільс. – "Колгоспник", профспілк. – "Локомотив", "Водник", "Спартак", "Буревісник", "Трудові резерви". Заг. кер-во і контроль за СТ здійснювали профспілки та відповід. відомства. 1953 в обл. було 34 осередки СТ "Спартак", разом – 1278 чл. Змагання проводили на обл., рай., артіль. рівнях. СТ "Динамо" у республік. змаганнях вибороло 3-є місце з хокею та 7-е – з футболу. 1951 СТ "Колгоспник" налічувало знач. к-сть чл., зокрема у Борщів. р-ні – 1300, Бучач. – 1525, Збараз. – 1700, Зборів. – 1232. Від 1952 діяло СТ "Урожай", чл. якого того ж року разом із т-вами "Спартак" та "Іскра" взяли участь у розигранні кубка обл., 1955 виставлено на змагання понад 2000 осіб. 1966–70 чл. СТ "Динамо" м. Тернопіль брали участь у 17 видах спорт. боротьби, в яких 1966 було задіяно 290 спортсменів, 1970 – 340. 1967 СТ "Спартак" підготувало 4 м. сп., 183 канд. у м. сп. та спортсменів 1-го розряду, всього – 6673 розрядники. Йому належ. 14 стадіонів і футбол. полів, 211 спорт. майданчиків, 10 лиж. станцій, 1 турбаза, 6 басейнів і вод. станцій, 5 спорт. ковзанок. 1975 на честь 25-річчя сільс. СТ "Колгоспник" провед. 444 змагання за участю 1356017 осіб. Цього ж року його переймен. на СТ "Колос", чл. якого встановили 367 рекордів обл. 2007 в обл. діяли СТ "Динамо", "Колос", "Спартак", "Україна". Функціонують 22 стадіони, 1025 спорт. майданчиків, 423 футбол. поля, 3 лиж. бази, 144 стрілец. тири, 10 басейнів, 436 спорт. залів, 3 легкоатл. ядра, 397 гімнаст. містечок, 384 приміщення для фізкультур. занять, 3 трампліни. Фізкультур.-оздоров. роботою охоплено бл. 100 тис. громадян, об'єдн. у 1692 колективи. Задіяна система підготовки спорт. резервів, що охоплює 35 ДЮСШ, 6 спе-

ціаліз. шкіл олімп. резерву, обл. школу вищої спорт. майстерності, обл. центр інвалід. спорту “Інваспорт”. У ВНЗ Тернополя діють 5 кафедр фіз. виховання, спорт. ліцей при ТНПУ. 2007 в спорт. школах обл. займалося понад 15 тис. дітей та підлітків. Славу Тернопільщині примнож. кращі спорт. команди – “Колос” (м. Бучач), “Кристал” (м. Чортків), “Авангард”, “Нива”; спорт. клуби – “Галичанка-Галекспорт”, “Надзбруччя”, “Академія”, “Унітех” (усі – м. Тернопіль).

Л. Легкий, **Б. Трофим'як**.

СРОКОВСЬКИЙ

Станіслав (бл. 1870, м. н. і см. невід. – після 1940) – педагог, діяч культури. 1903–14 – голова управи Т-ва нар. шкіл (ТНШ), вчитель Терноп. міськ. вчит. семінарії. Від 1906 – голова буд. комісії зі спорудж. буд. ТНШ на вул. о. Качали, 1–2. Засн. *Поділ. регіон. музею*; автор путівника по ньому (1913). Згодом – доц. Ягеллон. ун-ту в м. Краків, проф. Школи політ. наук у м. Варшава (обидва – Польща). 1936 буд. ТНШ “Просвітницький дім” у Тернополі й Нар. дім у с. Конопківка (нині Теребовлян. р-ну) назв. іменем С.; 24. 04. 1938 на буд. ТНШ встановл. пам'ят. таблицю на честь С. (нині втрач.), на відкритті якої він був присутній.

І. Дула.

СРОКОВСЬКИЙ

Станіслав (Srokowski Stanislaw; 29. 06. 1936, с. Гнильче, нині Підгаєц. р-ну) – польський поет, прозаїк, драматург, критик, перекладач, публіцист, громадсько-політичний діяч. Чл. Спілки письменників Польщі. Від 1945 – в Польщі. Навчався у лицей в м. Дебн Либ, працював учителем у школі в с. Зеліне. Закін. ф-т польс. філології Вищої пед. школи в м. Ополе (1960). 1960–68 – викл. електроенергет. технікуму в м. Легніце. Журналіст тижневика “Відомості”, гол. ред. ж. “Культура Дольношльонска” (1970–81). Зазнав політ. переслідувань, звільн. із роботи. Співзасн. орг-ції “Солідарність”, її радник у м. Вроцлав. 1990–93 – викл. Вроцлав. ун-ту. Співорг-тор культ. т-ва польс.-укр. співпраці “Білий птах”; голова клубу “Відродження”, орг-тор і голова польс.-грец. т-ва. Чл. Т-ва польс. перекладачів. Засн. і гол. ред. (від 1995) ж. “Нові Тваже” (“Нові обличчя”). Автор понад 40 книг повістей, оповідань, поезій, п'єс, розвідок, публіцист. творів, рецензій, перекладів польс. зі слов'ян. і новогрец. мов. Ініціатор Легницьких днів поезії.

С. Колодницький.

СТАВІЇ

– річка у Теребовлянському і Гусятинському районах. Ліва притока р. Тайна (басейн Дністра). Довж. 29 км, пл. бас. 95 км². Започатк. із джерел біля с. Глещави Теребовлян. р-ну. Долина трапецієподіб., глиб. 20–35 м, шир. до 1,2 км. Заплава двосторон. завширшки до 100–150 м. Річище слабо звивисте, шир. до 3–5 м. Похил річки 1,3 м/км. Живлення мішане з переважанням снігового. Замерзає у грудні, скресає у березні. Воду частк. використ. для госп. потреб. На берегах С. – м. Хоростків.

Й. Свинко.

СТАВКІ

– село в Гусятинському районі. Підпорядк. Краснен. сільраді. Розташ. за 34 км від райцентру і 17 км від найбл. заліз. ст. Гримайлів. Насел. 89 осіб (2007). Пobl. С. виявл. археол. пам'ятки підкарпат. культури шнур. кераміки.

В. Войтович.

СТАВКІ

– село у Заліщицькому районі. Підпорядк. Блищан. сільраді. До С. приедн. х. Теклівка. До 1939 назив. Угринівські Ставки, згодом – Понятово. Розташ. за 18 км від райцентру і 6 км від найбл. заліз. ст. Торське. Насел. 168 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1900. Є церква Петра і Павла (1991), “фігури” Матері Божої (1901) та св. Миколая. Насип. брат. могилу воякам УПА (1992). Діють б-ка, ФАП, торг. заклад. Пobl. С. виявл. археол. пам'ятки комарівсько-тшинец. і давньорус. культур.

В. Олійник.

СТАВКІ ТА ВОДОСХОВИЩА

– штучні водойми на території Тернопільщини. **Ставок** (став) – викоп. чи створ. шляхом побудови греблі в долинах невел. рік, потоків, у балках чи ярах, пл. до 1 км². Наповнюють поверх. або підзем. води. **Водосховище** – утвор. в долині ріки водопідпір. греблею для нагромадж. запасів води і перерозподілу їх залежно від госп. потреб. Розрізняють В. добов., тижн., місяч., сезон. (або річн.) й багаторіч. регулювання. На тер. Терноп. обл. переважають штуч. водойми, розташ. у руслах річок. Заг. пл. – 8370 га. У басейні р. Серет – 30 водойм пл. 1320 га. Серед них найбільше Залізців. і найглиб. Касперівське. Ряд с. та в. у верхів'ях рік Коропець, Нічлава (у серед. течії), Джурин, на ріках Стрипа, Збруч. Найбільший став – у с. Плотича Козів. р-ну на Стрипі: довж. 4 км, глиб. 7 м і об'єм 5,4 млн. м³. Сумар. об'єм шт. водойм – бл. 90 млн. м³. Усі використ. переважно для риборозведення та відпочинку.

Найбільші ставки
та водосховища Терноп. обл.

Назва	Габарити	Площа, га	Об'єм води, м³
Горішки			
Чортківський	Серед.	686,0	2,1
Вертецький	Серед.	247,0	3,9
Верхньохмельський	Серед.	184,0	8,1
Бережівський	Благоустр.	216,0	4,3
Пісочинський	Серед.	468,0	8,1
Перемиський	Серед.	121,0	1,1
Березівський	Мелиор.	16,0	1,3
Котківський	Мелиор.	52,0	1,1
Львівщина			
Тернопільське	Серед.	475,0	1,6
Скоринське	Серед.	141,0	8,1
Казаринське	Серед.	276,0	2,9
Польське-Білобожницьке	Серед.	71,0	2,1
Поліський	Серед.	52,0	1,2
Мушківське	Ділячка	8,0	1,6
Котківське	Благоустр.	15,0	1,1

Й. Свинко.

СТАВНИЧИЙ

Іван (псевд. – Іван Родиславич; Об. 07. 1891, м-ко Товсте, нині смт Заліщиц. р-ну – 02. 10. 1973, м. Клівленд, США) – журналіст, редактор, видавець, перекладач, громадський діяч. Початк. освіту здобув приватно, серед учителів – *П. Карманський*. 1903–12 навчався в г-зіях: укр. акад. у м. Львів та польсь. – у м. Станіслав (нині Івано-Франківськ). Студіював право в ун-тах у містах Краків (Польща) та Львів. У Станіславі: редагував тижн. “Станіславські Вісти” (1909, 1912 – травень 1913, 1937), офіц. тижн. повіт. УНРади “Станіславський Голос”, місячн. “Пролом” (1919), екон.-освіт. часоп. “Фаховий вісник” (1933); співроб. “Станіславського Слова”, дописував до львів. двотижн. “Світ” (1926). 1934 засн. вид-во “Універсальна бібліотека”, де за ред. С. вид. 1-й т. “Кобзаря” *Т. Шевченка*; під час нім.-рад. війни – орг-тор б-к “Просвіти”, зав. осн. фонду і наук. каталогу б-ки; заарешт. гестапо, після звільн. переїхав до Кракова, згодом емігр. до Німеччини, 1950 – до США. У Клівленді займався переклад. і ред. працею. Голова місц. осередку НТШ, чл. управи т-ва “Рідна школа”, голова ЦК Станіславщини, діяльний в ін. орг-ціях укр. діаспори. Культ. і видав. діяльність розпочав у г-зії, де співорг-тор тасм. “Артистичного гуртка”, співред. ж. “Зірка”. Переклав низку тв. за-

рубіж. письменників: Дж. Гама, Кнута Гамсуна, В. Гюго, Гі де Мопассана та ін.

Б. Пиндус.

СТАВНИЧИЙ

Іван Степанович (15. 06. 1879, с. Білобожниця, нині Чортків. р-ну – 29. 02. 1959, там само) – художник.

Навчався в церков. маляра А. Ковальського у с. Вербівці (нині Тербовлян. р-ну), в Краків. АКМ (Польща). Працював у галузі іконопису, різьбярства та портрета. Розписав храми у селах Королівка (нині Борщів.), Гадинківці (нині Гусятин. р-нів), Лисичники, Лисівці, Новосілка (всі нині – Заліщиц. р-ну), Базар, Біла, Білобожниця, Вигнанка, Скородинці (всі нині – Чортків. р-ну), в містах Бучач, Заліщики, у селах на Снятинщині (нині Івано-Фр. обл.).

Автопортрет.

Частину розписів у церквах і костьолах знищ. за часів рад. влади в Галичині. На батьківщині С., у хаті, де він проживав, зберег. його тв.: ікони Матері Божої та Ісуса Христа, портрет *Т. Шевченка*, 4 автопортрети (один – зі сином Степаном).

В. Олійник.

СТАВНИЧИЙ

Роман-Євген (15. 05. 1889, с. Куропатники, нині Бережан. р-ну – 17. 11. 1959, м. Баффало, шт. Нью-Йорк, США) – правник, хоровий диригент, педагог. Навчався в г-зіях міст Бережани і Коломия (нині Івано-Фр. обл.), студіював право в ун-тах міст Чернівці та Львів. Муз. освіту здобув у Вищому муз. ін-ті у Львові. Працював суддею в м. Перемишль (нині Пшемисьль, Польща). Учасник б-би за Укр. вільн. ун-т у Львові, підсудний у т. зв. “Процесі 101”. Вояк 8-ї Самбір. бригади УГА; чл. Польов. суду, поручник-суддя УГА. Від 1920 – в таборі для інтернов. у Тухолі (Польща); організ. тут хор. Після звільн. – учитель музики і диригент хору “Боян” у Бережанах та в г-зії м. Яворів Львів. обл. Від 1921 – в Коломиї: пом. адвоката, адвокат (1935–44). Відновив хор “Боян”, який заснував *Д. Січинський*; диригент (1930). Співзасн. хору “Каменяр” Муз. т-ва ім. М. Лисенка з муз. школою, учасн. і диригент хору

вчителів шкіл Коломий. повіту. 1944 емігр. до Австрії, де організ. хори у містах Відень, Берхтесгаден і Карлсфельд (всі – Австрія), викл. у муз. школах. Від 1953 – в США (Баффало): орг-тор і диригент відділу хору “Боян”. Автор спогадів та ін. публікацій у періодиці.

І. Дуда, Б. Мельничук, Б. Пиндус.

СТАВРОВЕЦЬКИЙ (ТРАНКВІЛОН)

Кирило (р. н. невід., с. Ставрів, нині Млинів. р-ну Рівнен. обл. – 1646, м. Чернігів) – освітній і церковний діяч, друкар, видавець, письменник. Від поч. 17 ст. – діяч Львів. братства, від 1589 вчителював у м. Львів; у грудні того ж року як знавець грец. мови – учасник зустрічі терноп. братчиків із константинопол. Патріархом *Єремією II Трансом* у м. Тернопіль про що свідчить напис на камені, вмурованому над входом до церкви *Різдва Христового (Середньої)*. Через переслідування *Г. Балабана* перебрався 1592 до м. Вільно (нині Вільнюс, Литва), де викл. слов’ян. і грец. мови у братс. школі. 1618 переїхав до м. Почаїв (нині Кременец. р-ну), де у власн. пересув. друкарні видав “*Зерцало Богословії...*”. 1619 в с. Рохманів (нині Шумс. р-ну) видрукував “*Свангеліє учителное*” зі зб. проповідей на неділю й свята; окремі ч. цієї праці С. присвятив *І. Вишневецькій-Могиланці*, в маєтку якої жив і працював; 1627 Собор укр. правосл. церкви засудив згад. книгу як еретич. і наказав знищити. Від 1619 – ігумен Угнів. та Любар. монастирів. 1626 перейшов в унію, від того часу – чернігів. архимандрит. 1646 видав зб. повчань і побут.-мораліст. віршів “*Перло многоценное*”.

Б. Пиндус, Г. Чернихівський.

СТАДНИК

Іван Григорович (05. 07. 1888, с. Купчинці, нині Козів. р-ну – 05. 05. 1979, м. Клівленд, США) – правник, публіцист. Брат *М. Стадника*. Д-р права. Закін. г-зію в м. Тернопіль, правн. ф-т Львів. ун-ту (1912). 1913 – в австр. армії. Під час 1-ї світ. війни – старшина *Легіону УСС*, від листопада 1918 – в УГА, 1919 – сотник; учасник боїв у Вел. Україні. Після краху ЗУНР емігр. до Чехословаччини. Повернувшись, працював у адвокат. канцелярії в м. Станіслав (нині Івано-Франківськ). Відкрив власну адвокат. контору в м-ку, нині смт Лопатин Радехів. р-ну, згодом перевів її у м. Радехів Львів. обл. 1944 емігр. до Австрії, потім – до США. Автор наук. праць юрид. тематики, нарисів про *О. Олійника*, села Йосипівку та Яструбове (обидва нині – Козів. р-ну), опубл. у 3 т. зб. “*Шляхами Золотого Поділля*” (1989).

І. Дем’янова, В. Хома.

СТАДНИК

Микола Григорович (04. 11. 1879, с. Купчинці, нині Козів. р-ну – 1947, м. Відень, Австрія) – правник, публіцист, культурно-просвітній діяч. Брат *І. Стадника*. Закін. г-зію в м. Тернопіль, юрид. ф-т Віден. ун-ту. Працював адвокатом у м. Львів; захистив три докторати з різн. галузей знань; співпрац. із ред. львів. часописів. Старшина *Легіону УСС*, сотник УГА. 1925 відкрив адвокат. канцелярію в м-ку, нині смт Козова; тоді ж очол. місц. осередок т-ва “*Прогресивіта*”, організ. т-ва “*Пласт*”, “*Плуг*”, “*Каменярі*”, діяльний в ін. укр. об’єднаннях. За політ. діяльність 1930 ув’язн. у Бережан. тюрмі. 1937 оселився в Тернополі, займався адвокат. практикою на Козівщині. Під час нім.-рад. війни працював у Львові, дописував до період. видань. 1944 виїхав із сім’єю до Австрії. Автор праць на істор. і правн. теми, перекладів укр. мовою тв. нім. літ-ри.

І. Дем’янова, В. Хома.

СТАДНИК

Павло (13. 05. 1890, с. Теклівка, нині Підволочис. р-ну – 15. 02. 1911, м. Львів) – поет, перекладач, фольклорист. Закін. укр. г-зію у м. Тернопіль (1909). Студював історію укр. літ-ри на філос. ф-ті Львів. ун-ту. Ред. ж. “*Перший промінь*”, що 1905–07 вид. гімназисти в Тернополі; автор ст. і поезій у ж. “*Праця*”, “*Ідея*” (1905–06). Перекладав поезії Й.-В. Гете, Ф. Шіллера; з фінанс. підтримкою НТШ зібрав і впорядкував бл. 1 тис. нар. пісень; окремі з них використав *І. Франко* у ст. “*Пісні про комара*”. Польс. влада переслідувала С. за участь у акціях на підтримку укр. ун-ту у Львові. Загин. трагічно.

Б. Мельничук (м. Чернівці).

СТАДНИК

Ярослав (16. 10. 1926, м. Збараж) – художник. Навчався в АМ у м. Рим (Італія), 1955 закін. ун-т у шт. Мічиган (США). Учасник худож. виставок у Римі, штатах Мічиган, Массачусетс, Нью-Джерсі, Нью-Йорк (всі – США), містах Канберра та Сідней (1969, Австралія). Серед творів: “*Розп’яття*” (вітраж), “*Жнива*” (олія) та ін. Представлений у біограф. довідн. “*Книга творчості українських мистців поза Батьківщиною*” (1981).

В. Гаврилишин, І. Дуда, Б. Мельничук.

СТАДНИКИ

– родина театральних митців. **Йосип Дмитрович С.** (18. 03. 1876, с. Валява Жешув. воєв-ва, нині Польща – 08. 12. 1954, м. Львів) – актор, режисер, педагог, перекладач. Чоловік *С. А.*, батько *С.* та *Я. Стадників*. Дит. і шкіл. роки

минули в селах Романівка та Вел. Бірки (нині смт; обидва нині – Терноп. р-ну). Закін. польс. драм. студію. 1890–94 навчався в учит. семінарії у м. Тернопіль. Тут 1894 під час гастролей Львів. укр. театру склав із *І. Рубчаком* конкурс. іспити і вступив до театру т-ва “Руська бесіда” в м. Львів, де 1894–1913 – його актор, 1899–1913 – реж., 1906–13 – дир. 1917–18 – реж. Театру *М. Садовського* в м. Київ. 1921–39 (з перерв.) очолював проф. театр. трупи в Галичині, театр ім. І. Тобілевича (1933–35); працював у театрах: 1939–41 – ім. Лесі Українки, 1945–47 – мініатюр (обидва – у Львові), 1944–45 – драм. у м. Дрогобич (нині Львів. обл.). Театр. трупи під кер. С. не раз гастрол. на Тернопільщині: в містах Заліщики, Копичинці (обидва – 1923), Бучач (1935–39), м-ку Товсте (бл. 1912 та 1914; нині смт Заліщиц. р-ну). Ролі: Іван (“Дай серцю волю...” *М. Кропивницького*), Голохвостий (“За двома зайцями” *М. Старицького*, Яго (“Отелло” *В. Шекспіра*) та ін. Драм. вистави: “Украдене щастя” *І. Франка* (роль Михайла), “Лісова пісня” *Лесі Українки*, “Скупий” *Ж.-Б. Мольєра* та ін. Опер. вистави: “Запорожець за Дунаєм” *С. Гулака-Артемівського*, “Роксолана” *Д. Січинського* (поставив уперше), “Євгеній Онегін” *П. Чайковського* та ін. Знявся в х/ф “Вітер зі Сходу” (1941). Викл. у муз.-драм. школах: ім. М. Лисенка в м. Київ (1917–18), при Вищому муз. ін-ті у Львові (1922–24; нині муз. акад.) та ін. Серед учнів С.: *М. Бенцаль*, *А. Бучма*, *Я. Геляс*, *М. Крушельницький*, *С. Коханенко*, *Лесь Курбас* та ін. Переклав понад 50 драм. творів і лібрето опер, більшість із них поставив. Автор спогадів “Народження театру” (1941), нарисів про акторів та ін. **Софія Андріївна С.** (Стаднікова; 13. 09. 1888, м. Тернопіль – 21. 09. 1959, м. Львів) – актриса, співачка (сопрано). Дружина *Й.*, мати *С.* та *Я. Стадників*, сестра *І. Коссака*. Закін. жін. ін-т у м. Яворів (нині Львів. обл.). Вокал. освіту здобула в м. Київ (1915–17). Солістка й драм. актриса у театрах: “Руська бесіда” (1907–13, 1921–24, м. Львів), “Українському театрі зі Львова” *Й. Стадника* (1913–14), *М. Садовського* (1915–18, м. Київ),

ім. І. Тобілевича (1930–39, посезон.), ім. Лесі Українки (1939–41, Львів); 1944–47 – у театрах Львова та Дрогобича (нині Львів. обл.). Грала в театр. трупях *В. Коссака*, *Я. Стадника* й ін., 1917 – в “*Тернопільських театральних вечорах*”; учасниця естрад. театрів “Веселий жарг” (1915–16, Київ), “Цвіркун” і “Криве дзеркало” (1930-і, Львів). Драм. ролі: Анна (“Украдене щастя” *І. Франка*), Маруся (“Маруся Богуславка” *М. Старицького*), Харитина (“Наймичка” *І. Карпенка-Карого*) та ін. Опер. партії: Наталка (“Наталка Полтавка” *М. Лисенка*), Марженка (“Продана наречена” *Б. Сметани*), Мерседес (“Кармен” *Ж. Бізе*) та ін. Оперет. партії: Зоріка (“Циганське кохання” *Ф. Легара*), Розалінда (“Летюча миша” *Й. Штрауса*) й ін.; в муз. виставах грала зі Стефою та Яремою С. У концерт. репертуарі – пісні та романси *В. Барвінського*, *С. Воробкевича*, *С. Людкевича*, *Н. Нижанківського*, арії з опер, нар. твори та ін. Ім’ям С. назв. вул. у Тернополі. **Стефа Йосипівна С.** (Стадніківна; 20. 09. 1912, м. Тернопіль – 27. 02. 1983, м. Львів) – актриса, співачка (сопрано). Донька *Й.* та *С.*, сестра *Я. Стадників*. Племінниця *І. Коссака*. Театр. освіту здобула у Варшав. драм. школі (Польща). Працювала в укр. трупях *Й. Стадника* (1926–39, із перерв.), 1930–33 – польс. театрах оперети у містах Львів, Познань (Польща), Вільнюс (Литва), в трупі “Артистичне турне” (1934), у театрах: ім. Лесі Українки (1939–41), юного глядача (1944–48, обидва – Львів), ім. Т. Шевченка в м. Харків (1948–57), ім. М. Заньковецької у Львові (1959–78, нині нац. театр). Драм. ролі: Шинкарка (“Гайдамаки” *Т. Шевченка*), Надія Петрівна (“Блакитна троянда” *Лесі Українки*), Ліза (“Лихо з розуму” *О. Грибоєдова*) та ін. Ролі в муз.

виставах: Оксана (“Запорожець за Дунаєм” С. Гулака-Артемівського), Наталка (“Наталка Полтавка” М. Лисенка), Белла (“Паганіні” Ф. Легара) та ін.; в оперетах грала зі Софією та Яремою С. Знялася в х/ф “Вітер зі Сходу” (Марися; 1941). Залишила спогади про своїх батьків та С. Крушельницьку. **Ярема Йосипович С.** (10. 09. 1903, м. Збараж – 19. 12. 1946, м. Львів) – актор, співак (тенор), режисер. Син *Й.* та *С. А.*, брат *С. Стадників*. Племінник

І. Косак. Від 1913 грав дит. ролі у виставах. Закін. театр. студію батька. На профес. сцені – в Укр. драм. театрі *І. Когутяка* (1921–22). Працював у Львові в театрах “Руська бесіда” та ін. укр. трупах (1922–31, 1935–37), “Криве дзеркало” (1932–34), оперети

(1938–39; в обох – антрепренер і реж.), мініатюр та естради (1941), юного глядача (1945–46); у драм. театрах: ім. І. Франка в м. Станіслав (1939–40, нині Івано-Франківськ) та в м. Дрогобич (1944–45, нині Львів. обл.). Ролі: Левко (“Ніч під Івана Купала” М. Старицького), Микола (“Мартин Боруля” І. Карпенка-Карого), Хлестаков (“Ревізор” М. Гоголя) та ін. Вистави: “Наталка Полтавка” І. Котляревського, “Пошилися у дурні” М. Кропивницького та ін.; партії в оперетах І. Кальмана, Ф. Легара та ін., грав зі Софією та Стефою С. у муз. виставах.

Л. Щербак.

СТАДНІЦЬКА

Людмила Михайлівна (13. 01. 1951, смт Підволочиськ) – лікар, громадська діячка. Дочка *В. Подлесної*. Засл. лікар України (2004). Депутат Терноп. обл. ради (2002–06). Закін. Терноп. мед. ін-т (1974, нині ТДМУ). Від 1975 – акушер-гінеколог Підволочис. ЦРЛ.

І. Дем’янова.

СТАДНИЧУК

Володимир Олександрович (08. 08. 1938, с. Михайлівка, нині Борщів. р-ну) – художник. Навчався в Москов. худож. ін-ті (1959–63; нині РФ). Працював художником-оформлювачем у містах Чернівці (1965–89), Броди Львів. обл. (від 1989). Від 1967 – учасник виставок у містах

Тернопіль (1967–71, 1981, 1988–89), Чернівці (1975–85), Київ (1967, 1970, 1988), Канів Черкас. обл. (1989); персон. – у містах Заліщики, Борщів (1987), Тернопіль (1988), Львів (2006). Серед тв. – живопис. пейзажі, портрети, жанр. полотна, рисунки олівцем, витинанки; зберіг. у музеях Тернополя та приват. колекціях.

Автопортрет.

А. Гриб, І. Дуда.

СТАНДРЕТ

Лука (23. 01. 1894, с. Ценів, нині Козів. р-ну – 14. 11. 1981, Канада) – релігійний і культурний діяч, редактор. Від 1910 – в США (м. Ньюарк, шт. Нью-Джерсі). 1913–23 навчався у Блуфілд. семінарії і коледжі. Після закін. богослов. студії – проповідник у США й Канаді. Від 1927 – в Укр. пресвітер. церкві у м. Ошан (пров. Онтаріо), де орг-тор Просвіт. т-ва ім. Т. Шевченка; провадив дит. неділ. школу та школу українознавства. Від 1939 – в Укр. пресвітер. церкві у Ньюарку, 1947 – в Укр. свангел. громаді Злуч. Церкви, від 1953 – в Незалеж. укр. свангел. церкві у м. Торонто, 1955 – в укр. громаді Злуч. Церкви у м. Вінніпег. Ред. місячн. “Наше Слово” в Ошані, г. “Канадійський Ранок” та “Слово” у Вінніпезі. Чл. Президії КУК, орг-тор театр. вистав. 1961–69 – проповідник в англослов. церквах у пров. Манітоба.

Б. Мельничук.

СТАНІМІР (СТАНІМІР)

Осип (21. 04. 1890, с. Ладичин, нині Теребовлян. р-ну – 13. 02. 1971, м. Торонто, Канада) – військовик, кооперативний і громадський діяч, літератор. Закін. г-зію в м. Тернопіль (1912), старшин. школу в м. Грац (1913) і Вищу торг. школу в м. Відень (1924, обидва – Австрія). Під час 1-ї світ. війни – в австр. армії, потрапив у рос. полон,

1917 повернувся до Австрії, воював на Італ. фронті (поручн., командант (ком-р) сотні). Від листопада 1918 – в УГА: сотник, ком-р бой. групи “Городок”, згодом – 2-го куреня 8-ї Самбір. бригади, з яким наприкін. серпня 1919 увійшов до м. Київ. Від поч. лютого 1920 – в м. Бірзула (нині Котовськ Одес. обл.); належ. до арм. рев. ком-ту УГА; причетний до арешту *О. Микитки* та *Г. Ціріца*. Лютий–квітень 1920 – ком-р 3-ї арм. бригади ЧУГА; після того, як її оточили й роззброїли польс. війська, С. із невел. підрозділом приєднався до армії *М. Омеляновича-Павленка*, потім із групою *А. Кравса* перейшов до Чехословаччини (м. Ліберець). Повернувшись у Галичину, працював у Ревіз. союзі укр. кооператив; орг-тор кооператив на Підгаєччині; дир. повіт. союзів кооператив у містгах Дрогобич (нині Львів. обл.) та Перемишль (нині Пшемисль, Польща). Після 2-ї світ. війни емігр. до Канади. Автор мемуарів “Моя участь у визвольних змаганнях” (1966), праць “Критична оцінка наших визвольних змагань” та “Значення Першого листопада 1918 р.” (не вид.), статей у ж. “Вісті комбатанта” та ін. період. виданнях.

Г. Кушнерик, Б. Мельничук, Б. Пиндус, Л. Щербак.

СТАНКЕВИЧ

Михайло Євстахович (01. 08. 1948, с. Живномир, нині Бучач. р-ну) – вчений у галузі мистецтвознавства. Чл. НСХУ (1988). Др. мистецтвознавства (1995), проф. (2000). Чл.-кор. Акад. мист-в України (2002). Обл. премія ім. С. Гординського (2005, м. Львів). Закін. Косів. уч-ще приклад. мист-ва (1968, нині ін-т приклад. і декор. мист-ва; Івано-Фр. обл.) та ф-т історії і теорії мист-ва Київ. худож. ін-ту (1978, нині акад. образотв. мист-ва й арх-ри). Прац. учителем малювання СШ № 1 у м. Бучач. Від 1980 – у Львові: співроб. і м. н. с. ІМФЕ АН УРСР; 1987 – ст. н. с., згодом – проф., зав. відділом нар. мист-ва Ін-ту народознавства при АН УРСР (нині НАНУ). Експерт ВАК України (2000). Голова регіон. спілки критиків та істориків мист-ва. Від 1999 – голова секції мист-ва НСХУ, ред. річника “Мистецтво”. Автор бл. 150 наук. і наук.-попул. праць, у т. ч.

монографії “Українські витинанки” (1986), посіб. “Декоративно-прикладне мистецтво” (1992), кн. “Українське художнє дерево” (2002).

І. Дуда, Б. Мельничук.

СТАНЬКО

Костянтин Олександрович (12. 03. 1969, м. Тернопіль) – спортсмен, підприємець, меценат. Канд. у м. сп.

з боксу (1987). Закін. Хмельн. електромехан. технікум (1988). Від 1991 займається підприємниц. діяльністю. Голова правління благодій. фонду “Захист” (від 2005), який допомагає Центру реабілітації інвалідів і підтримки інвалід. руху, ін. громад. орг-ціям, малозабезпеч. сім'ям, дітям-сиротам. Від 2006 – віце-президент ФК “*Нива*” (Тернопіль), президент обл. Федерації риболов. спорту; шеф-ред. г. “*Тернопіль-інформ*” (2006).
В. Уніят.

СТАРА БРИКУЛЯ

– село у Теробовлянському районі. Підпорядк. Хмельів. сільраді. Розташ. за 18 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Теробовля. Насел. 336 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1670. У вересні 1915 побл. С. Б. відбувся перемож. бій кінноти *Легіону УСС* із рос. військом, про що залиш. спогади *Л. Лепкий* та *Р. Купчинський*. 1919–20 – епідемія тифу. Діяли “Просвіта”, “Луг” та ін. т-ва. 1937 – внаслідок пожежі згоріли будівлі на одній із вулиць. Є каплиця (1876, кам.). Встановл. пам'ят. знак воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1982). У С. Б. народ. педагог, краєзнавець *Л. Городиський*, різьбяр, художник-аматор *М. Кульчицький*.

І. Дем'янова.

СТАРА МОГІЛЬНИЦЯ

– село у Теробовлянському районі. Підпорядк. Могильниц. сільраді. До С. М. приєдн. х. Іванівка. 1964–91 назив. Трудове. Розташ. на берегах р. Гнила Рудка, за 16 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Теробовля. Насел. 589 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1497. Діяли т-ва “Просвіта”, “Січ”, “Луг”, “Сільський господар”, “Рідна школа”, кооператива. Є церква Пресв. Трійці (поч. 18 ст., кам.). Встановл. пам'ят. хрест на честь скасув. панщини (відновл. 1989), мемор. дошку *М. Зарицькому* (1999), насип. сим-

вол. могилу Борцям за волю України (1993). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, торг. заклад. У С. М. народ. співак *Я. Дмитрук*, вечний-математик, філософ, педагог *М. Зарицький*, проживав педагог, етнограф, громад.-культур. діяч *Л. Гарматій*.

Б. Хаварівський.

СТАРА ЯГІЛЬНИЦЯ

– село у Чортківському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Черкавщина. До С. Я.

Капличка з хрестом на честь скасування панщини.

присєдн. х. Ставки. Розташ. на пр. березі р. Черкаська, за 10 км від райцентру, залізн. ст. Насел. 616 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1477. Діяли т-ва “Просвіта”, “Січ”, “Сокіл”, “Сільський господар”, “Рідна школа”, кооператива. 12 березня 1944 – нім.-фашист. війська спалили 120 дворів,

вбили 140 мешканців. Є церква Введення в храм Пресв. Богородиці (1894, дерев.), капличка з хрестом на честь скасув. панщини, 2 каплички Божої Матері, капличка-криниця. Спорудж. пам’ятники *Т. Шевченку* (1987), Жертвам лихоліть 20 ст. (1999), могилу вояків УПА (1944), насип. символ. могилу Борцям за волю України (1991). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, дошк. заклад, відділ. зв’язку, торг. заклад. У С. Я. народ. вечний-мовознавець, педагог *П. Коструба*, історик, краєзнавець, публіцист *Т. Коструба*, актор, режисер *М. Коцюлим*, адвокат, хор. диригент *Л. Крушельницький*, навч. засл. прац. культури, педагог *П. Голінатий*, засл. лікар України *С. Грицьків*. *М. Гордій* 1999 вид. кн. “Історія села Ягільниця”.

Церква Введення в храм Пресвятої Богородиці.

В. Уніят.

СТАРЄ МІСТО

– село у Підгаєцькому районі. Центр сільради, якій підпорядк. села Голendra і Загайці. Розташ. на пр. березі р. Коропець, за 1 км від рай-

Церква св. Покрови.

центру і 22 км від найбл. залізн. ст. Потутори. Насел. 1107 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1547. Пobl. С. М. 1667 відбулася битва між військами *П. Дорошенка* та *Я. Собеського*. Діяли “Просвіта”, “Січ”, “Рідна школа” та ін. т-ва, кооператива. Є церкви св. Покрови (1854, дерев.) та св. Георгія (1931, мур.), капличка св. Покрови (1995), “фігури” Ісуса Христа (1991) і св. Анни (1992). Встановл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини (відновл. 1991), насип. символ. могилу Борцям за волю України (1994). Працюють клуб, б-ка, ФАП, ТзОВ “Нива”, МП “Будівельник”, відділ. зв’язку, торг. заклади. У С. М. народ. журналіст *Р. Голіят*, історик, політолог *Т. Гунчак*, бібліотекар, диригент, громад. діяч *М. Кормелюк*.

В. Уніят.

СТАРЕНЬКІВ

Віктор Георгійович (23. 07. 1952, с. Ситківці Немирів. р-ну Вінн. обл.) – архітектор. Чл. НСАУ (1983). Закін. Полтав. інж.-буд. ін-т (1975, нині тех. ун-т). Працював арх., ст. арх. Сум. філії ін-ту “Укрмістобудпроект”. Від 1978 – в м. Тернопіль: заст. арх., гол. арх. міста, провід. арх. госпрозрах. проект. групи упр. містобуд. й арх-ри. Від 2000 – нач. комун. підпр-ва “Місто”. Сфера діяльності: ландшафтна арх-ра, інжиніринг. підготовка, громад. будівлі. Автор і співавт. проектів споруд і реконструкції парків; у Тернополі – ген. плану благоустрою парку Нац. відродження при буд-ві *Снівоч. поля* (1985), реконструкції центр. стадіону (1979–80), спорудж. (1983–85) і ре-

конструкції парку “Топільче” (2000); проекту церкви св. Георгія-Переможця (1998). Розробив плани зведення офіс., торг. приміщень, індивід. житл. будівель у Тернополі. Учасник архіт. і худож. виставок.

Б. Мельничук, А. Сенік.

СТАРИЙ ВІШНІВЕЦЬ

– село у Збараському районі. Центр сільради, якій підпорядк. села Кинахівці, Мишківці, Поляни та Федьківці. До С. В. приедн. хутори Кухаруки та Липник; у зв'язку з пересел. мешканців хутори Андрушуки, Масольщина та Ялинець вивед. з облік. даних. Розташ. на пр. березі р. Горинь, за 24 км від райцентру і 15 км від найбл. залізн. ст. Карначівка. Насел. 1538 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1395. Діяли “Просвіта”, “Сільський господар” та ін. т-ва. Є церква Різдва Христового (1845, дерев.), капличка св. Юрія. Спорудж. пам'ятник жертвам фашизму (1988). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ. зв'язку, торг. заклад. У С. В. народ. графік *Б. Дроботюк*. Пobl. С. В. виявл. археол. пам'ятки серед. та пізн. палеоліту, трипіл. і черняхів. культури.

М. Бігус, В. Головатюк.

СТАРИЙ ЗБАРАЖ

– село у Збараському районі. Центр сільради. До С. З. приедн. с. Верняки (57 дворів). Розташ. на берегах р. Гнізна, за 3 км від райцентру і 4 км від найбл. залізн. ст. Збараж. Насел. 778 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1211. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є церква св. Архистратига Михаїла (1818, мур.). Насип. козац. могили (х. Верняки), встановл. пам'ят. знак на місці замку (1991). Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв'язку, ТОВ “Старий Збараж”. У С. З. народ. правник, громад. діяч Л. Краснопера, священник, композитор, диригент *П. Любич*. Пobl. С. З. виявл. археол. пам'ятки серед. та пізн. палеоліту, трипіл., висоц., черняхів. і давньорус. культури; є руїни *Старозбараз. фортеці, Старозбараз. родовище вапняків.*

М. Бігус, Ю. Ковальков, І. Походай.

Княжа гора біля с. Старий Збараж

СТАРИЙ КОКОРІВ

– село у Кременецькому районі. Підпорядк. Попівец. сільраді. До С. К. приедн. хутори Королівщина та Кошелівка. Розташ. на пр. березі р. Іква, за 16 км від райцентру і 18 км від найбл. залізн. ст. Кременець. Насел. 348 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1545. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є “фігура”. Працює торг. заклад.

В. Уніят.

СТАРИЙ ЛИТВИНІВ

– село у Підгаєцькому районі. Підпорядк. Литвинів. сільраді. Розташ. на пр. березі р. Золота Липа, за 11 км від райцентру і 16 км від найбл. залізн. ст. Потутори. Насел. 59 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1476.

Г. Кунька.

СТАРИЙ НІЖБИРОК

– село в Гусятинському районі. Центр сільради. До С. Н. приедн. с. Гриньківці. Розташ. на берегах р. Тайна за 14 км від райцентру і 13 км від найбл. залізн. ст. Копичинці. Насел. 1014 осіб (2007). Відоме від 1554. Діяли “Просвіта”, “Рідна школа” та ін. т-ва. Є церква св. Петра і Павла (1991, мур.). Спорудж. пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1965, скульп. *В. Голофаєв*), відновл. пам'ят. хрест на честь відродж. України (1991), насип. символ. могили Борцям за волю України (1991) та УСС (1992). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, цегел. з-д, відділ. зв'язку, торг. заклади. У С. Н. народ. письменник *І. Демчишин*, Герой соц. праці *Г. Довгань*, громад. діяч *В. Триснюк*. Пobl. С. Н. виявл. археол. пам'ятки трипіл. культури.

Церква св. Петра і Павла.

М. Довгань, В. Уніят.

СТАРИЙ ОЛЄКСИНЕЦЬ

– село у Кременецькому районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Івання. До С. О. приедн. хутори Ломаки, Попова Гора і Став, у зв'язку з пересел. мешканців х. Сагани вивед. з облік. даних. Розташ. за 50 км від райцентру і 25 км від найбл. залізн. ст. Збараж. Насел. 942 особи (2007). Перша писем. згадка – 1430. 1583 посе-

лення згадане як м-ко Андріїв, власність А. Вишневецького, котрий звів замок (у 2-й пол. 19 ст. О. Ржищевський перебудував його на неогот. палац). Наприкін. 19 ст. С. О. – центр волості. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. 1920–39 – центр Старо-Олексинец. гміни Кременец. повіту. У березні 1944 в місц. замку перебували відділ повстанців і штаб “Енея” (П. Олійника). Є 2 церкви св. апостола Андрія Первозванного (1756, мур., 1938, дерев.), Дім молитви ХВС. Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1965), встановл. пам’ят. хрест воякам УПА (1992). Працюють ЗОШ 1–3 ступ., Буд. культури, б-ка, амбулаторія, відділ зв’язку, цегел. з-д, торг. заклади. У С. О. народ. військовик О. Горлинський, д-р екон. н. В. Гук, краснавець, відмінник нар. освіти Г. Шегера, навчалася поетка, публіцистка, скульпторка О. Лятурицька. Пobl. С. О. виявл. археол. пам’ятки ранньозаліз. часу і давньорус. культури. 2003 Г. Шегера вид. нарис “Старий Олексинець у коротких історичних нарисах, переказах і легендах”.

В. Собчук, В. Уніят.

СТАРИЙ ПАРК (ПАРК СЛАВИ)

– пам’ятка садово-паркового будівництва місцевого значення. Заклад. у м. Тернопіль 1860 стараннями бургомистра В. Мандля (спроєкт. садівник Львів. ботан. саду Бауер), розташ. у межах ниніш. вулиць Є. Петрушевича, Клінічної, ген. Р. Шухевича. Тут зростали в діжках тропічні рослини: банани, агави, пальми, кипариси та ін. 1881 збуд. швейцар. павільйон, кеглярню і тир, згодом – оранжерею. 1884 відб. Край. бджіл.-міськ. етнограф. виставка (див. *Виставки в Тер-*

Курган Слави.

Церква св. апостола Андрія Первозванного.

нополі). До 1887 – єдиний парк у місті, назив. “Новим городом”. 1901 відкр. літн. театр, виступ. аматори, чл. різних т-в; тут організ. концерти, фестини, грали дух. оркестри. 15–18 квітня 1944 у С. п. похов. воїнів ЧА, які полягли у боях за Тернопіль. У повоєн. період парк назив. С. п., деякий час – парком Комунальників. 9 травня 1970 парк переймен. на Парк Слави, тоді ж на місці пагорба, насип. на честь 300-річчя *Берестей. унії*, створ. Курган Слави, відкр. мемор. комплекс. Поряд із деревами-старожилами – липами серцелист., тополями канад., білою, кленами гостролист. справжньою платан., посадж. дуб північ., туя західна (форми пірамід., колоноподіб., золотистокінчикова, Розентал), ялина колюча (голуба, сиза) та ін. Біля центр. входу встановл. 9-метр. монумент. скульптуру “Материнський поклик” (скульп. В. Садовник, К. Сікорський), почин. алея Героїв, що веде до Кургану Слави. По обидва боки від алеї висад. тис ягід., сосна Веймутова, ялина звич., псевдотсуга Мензена, самшит вічнозел. – вузьколистий і широколистий, квіти. Рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 131 від 14. 03. 1977 паркові надано статус об’єкта природ.-заповід. фонду. Перебуває у віданні держ. комунал. підпр-ва “Об’єднання парків культури і відпочинку м. Тернополя”. Пл. 5,4 га. Нині тут – бл. 40 видів дерев і чагарників. Особливо цінні – тополі канад. (діам. 210 см, вис. 26–28 м), клен гостролистий (діам. 83 см, вис. 18–20 м), клен ясенелистий, ясен звич. та ін., екзоти і релікти – сосна Веймутова, псевдотсуга тисолиста, тис ягідний. Зліва і справа від Кургану Слави – 2 вел. буки звич. (діам. 55, 70 см, вис. 16–17, 20–22 м).

І. П’ятківський.

СТАРИЙ ПОЧАЇВ

– село у Кременецькому районі. Центр сільради. До С. П. приєдн. хутори Гарлани, Закаплиця, Копані та Свиринове. 1978–92 – С. П. приєдн. до м. Почаїв. Розташ. за 23 км від райцентру і найбл. заліз. ст. Кременець. Насел. 1623 особи (2007). Перша писем. згадка – 1442. Є церква Покрови Божої Матері (1643, дерев., перебуд. 1746), каплиця на честь скасув. кріпацтва. Діяли “Просвіта” й ін. т-ва. Спорудж. брат. могилу

Церква Покрови Божої Матері.

воїнам РА (1953), пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні. Працюють ЗОШ 1–3 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ зв'язку, ПАП “Оксамит” і “Почаївське”, МП “Млин”, плодоягід. цех, водонасос. станція, торг. заклади. У С. П. народ. художник-різьбяр П. Колісник, 1846 перебував *Т. Шевченко*. Є геол. пам'ятка природи місц. значення “*Старо-почаївський яр*”.

Б. Мельничук, Б. Хаварівський.

СТАРИЙ СКАЛАТ

– село у Підволочиському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Полупанівка. У зв'язку з пересел. мешканців х. Мельник вивед. із обл. даних. Розташ. за 17 км від райцентру і 5 км від найбл. заліз. ст. Скалат. Насел. 1078 осіб (2007). Відоме від 1-ї пол. 16 ст. Діяли “Просвіта”, “Січ”, “Сокил” та ін. т-ва, кооператива. Є церква св. Косми і Дем'яна (1634, мур.), римо-катол. костюл св. Якуба Стрепи, 5 “фігур”. Спорудж. пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1966), насип. символ. могили УСС і воякам УПА (1990-і). Працюють ЗОШ 1–3 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ зв'язку, *Курбаса Леся мемор. музей-садиба*, торг. заклад. У С. народ. господарник, громад. діяч *С. Кулик*, проживав реж., актор, драматург *Леся Курбас*.

Р. Гола, Н. Миколок, В. Ханас.

СТАРИЙ ТАРАЖ

– село у Кременецькому районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Комарин. До С. Т. приедн. хутори Гнилий Ліс, Грабники та Сіножат-

Церква Введення в храм Пречистої Диви Марії.

тя. Розташ. на лів. березі р. Іква, за 33 км від райцентру і найбл. заліз. ст. Кременець. Насел. 1046 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1463. Діяли “Просвіта” й ін. т-ва. Є церква Введення в храм Пречистої Диви Марії (1938, дерев.), 6 “фігур”. Спорудж. пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1986). Працю-

ють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ зв'язку, торг. заклад. Побл. С. Т. виявл. археол. пам'ятки пізн. палеоліту, комарів.-тшинец. і давньорус. культур.

Г. Басюк, М. Бігус.

СТАРІК

Петро Михайлович (06. 09. 1930, с. Білобожниця, нині Чортків. р-ну) – вчений у галузі фізики. Д-р фіз.-матем. н. (1990), проф. (1992). Закін. Чернів. ун-т (1953, нині нац. ун-т), де працював на каф. електроніки.

П. Горлей (ЕСУ), Б. Мельничук.

СТАРІЧКОВ

Валерій Павлович (16. 07. 1949, м. Коростень Житомир. обл.) – спортсмен (туризм), діяч спорту. М. сп. СРСР (1986), 2-раз. чемпіон України зі спорт. туризму (1984, 1986). Суддя нац. категорії (1979). Закін. Вищу школу профспілк. руху ВЦРПС (1979, м. Москва, нині РФ). Від 1990 – дир. Терноп. обл. спорт.-турист. клубу. Кер. багатьох всеукр., обл. семінарів та зборів із підготовки громад. турист. кадрів. Розробив низку турист. маршрутів тер. Терноп. області.

В. Ігнатенко.

СТАРИ ПІТЛИКІВЦІ

– село в Бучацькому районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Білявинці. Розташ. на пр. березі р. Стрипа, за 10 км від райцентру і 7 км

Церква св. Димитрія.

від найбл. залізн. ст. Пишківці. Насел. 1065 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1467. Діяли “Просвіта”, “Січ”, “Сокол”, “Луг” та ін. т-ва, кооператива. До 1971 функціон. сирзавод. Є церква св. Димитрія (1991, мур.), костьол, капличка з “фігурою” Матері Божої. Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1967), насип. символ. могили Борцям за волю України (1993) і на місці перезахорон. вояків УПА (1996). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ зв’язку, торг. заклад. У С. П. народ. реліг. діяч, меценат *І. Лотоцький*. Пobl. С. П. виявл. археол. пам’ятки західнопоподіл. групи скіф. часу, черняхів. і давньорус. культур.

Капличка з “фігурою”
Матері Божої.

М. Бігус, В. Уніят.

СТАРКО

Михайло Васильович (23. 11. 1966, м. Березжани) – тренер (лижні гонки). Засл. тренер України (1998). Закін. Вінн. пед. ін-т (1991). Учитель фіз. культури Березжан. спец. школи-інтернату, від 1994 – тренер Терноп. обл. центру інвалід. спорту. Вихованці С. – учасники: 1996 – чем-ту Європи за програмою спец. Олімпіади з лиж. гонок (Словенія) – зол. і 2 сріб. медалі; 1997 – спец. Олімп. ігор із зимових видів спорту (м. Торонто, Канада) – 4 зол., 5 сріб., 3 бронз. медалі; 1998 – Параолімп. ігор в Японії – 3 зол. медалі. Підготував м. сп. міжнар. класу, 3 м. сп., 7 канд. у м. сп. Нині – заст. дир. Березжан. ЗОШ-інтернату.

СТАРОВЕЦЬКИЙ

Мирон Михайлович (01. 11. 1937, м. Миколаїв, нині Львів. обл. – 04. 02. 1997, м. Тернопіль) – педагог, композитор. Закін. у м. Львів муз. уч-ще (1958) і консерваторію (1963, нині нац. муз. акад.). Відтоді працював у Терноп. муз. уч-щі: викл. кл. труби, кер. духов. оркестру; кер. обл. оркестру тирол. інструментів, із яким виступав у насел. пунктах Тернопільщини, м. Київ, Молдові, Прибалтиці, м. Москва (нині РФ). Підгот. понад 100 фахівців, серед них – засл. артисти, доц., викл. ВНЗ, муз. уч-щ та шкіл. Футбол. арбітр респ. категорії (понад 100 матчів). На вшанув. пам’яті про С. започатк. *Старовецького М. імені конкурс*.

Б. Жеграй.

**СТАРОВЕЦЬКОГО МИРОНА
ІМЕНІ КОНКУРС**

– міжнародні творчі змагання молодих трубачів. Започатк. навесні 2000 як обл. конкурс для учнів мистец. шкіл Тернопільщини, з осені того ж року – регіон., від 2002 – Всеукр., 2004 – Міжнародний. Засн. – Мін-во культури і мист-в, Мін-во освіти і науки України, упр. культури Терноп. ОДА, Терноп. обл. комунал. навч.-метод. центр, Терноп. муз. уч-ще. У журі – музиканти-педагоги провід. навч. закладів України, Польщі, Білорусі та ін., відомі артисти, композитори, зокрема з Терноп. муз. уч-ща Б. Жеграй (дир. 1-го міжнар. конкурсу), *В. Россоха, Б. Процак*. Переможці конкурсів – вихованці муз. уч-щ із міст Житомир, Кривий Ріг Дніпроп. обл., Львів, Луцьк, Суми, Тернопіль (М. Мищій – гран-прі; у номінації студентів муз. уч-щ – Р. Олексієнко (1-е місце) й О. Назарак (2-е місце; всі – 2004), Польщі, студенти з КНР, які навч. в муз. акад. у містах Київ та Донецьк.

Б. Жеграй, Г. Івахів.

СТАРОВОЙТ

Іван Сергійович (06. 02. 1949, с. Раківщина Овруц. р-ну Житомир. обл. – 17. 07. 1999, м. Тернопіль) – вчений у галузі суспільних наук. Д-р філос. н. (1998), проф. Закін. філос. ф-т Київ. ун-ту (1971, нині нац. ун-т). 1971–99 – асист., ст. викл., доц., проф., зав. каф. філософії і наук. комунізму Терноп. фінанс.-екон. ін-ту (нині каф. філософії ТНЕУ). Автор бл. 60 наук. праць, підруч. та посібників.

Б. Мельничук, В. Письменний.

СТАРОДУБ

Євген Михайлович (24. 04. 1938, с. Іванківці, нині Дунаєвецьк. р-ну Хмельн. обл.) – вчений у галузі медицини. Д-р мед. н. (1992), проф. (1992). Закін. Терноп. мед. ін-т (1961, нині ТДМУ). Викл. Кременец. мед. уч-ща. У Терноп. мед. ін-ті: 1967–78 – асист., 1978–81 – доц. каф. факультет. терапії, від 1981 – декан, 1988 – доц. каф. терапії ф-ту вдосконалення лікарів, 1997 – декан, зав. каф. терапії та сімейн. медицини ф-ту післядиплом. освіти. Автор та співавт. бл. 120 наук. і навч.-метод. праць; 2 автор. свідоцтва на винаходи.

О. Самогальська.

СТАРОДУБ ШИРОКОЛІСТИЙ

(*Laserpitium latifolia Rupr.*) – регіонально рідкісна багаторічна рослина родини Зонтичні (Ariaceae). Внес. до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. (рішення Терноп. обл. ради № 64 від 11. 11. 2002). Зростає на добре освітл. сухих місцях, найчастіше на вапняках, серед чагарників. В обл. трапл. рідко.

Г. Синиця.

СТАРОЗБАРАЇЗЬКА ФОРТЕЦЯ

– оборонна споруда, пам'ятка архітектури національного значення. Діяла 13–16 ст. як перший замок м. Збараж; руїни – на Замковій (або Княжій) горі поблизу с. Ст. Збараж. Доступ до твердині з боку долини р. Гнізна утрудн. урвисті схили, зі сх. боку – глибок. перекоп. 1-й кам. замок споруд. 1393 князь Д. Корибут, внук литов. князя Ольгерда, на місці дерев. фортеці. 1474 його спалили татари, у полум'ї загин. захисники замку і збараж. кн. В. Несвіцький. Відбудований, витримав татар. напади 1558, 1567, 1572, 1588, 1590, 1594. Після того, як його зруйнували татари – 1598, не відновлювали. Новий замок збуд. на тер. сучас. Збаража. Після 2-ї світ. війни залиш. частина стіни довж. 30 м, вис. бл. 20 м, т. зв. “Конарова стіна”, яку розібрали на буд-во дороги та ферми. Нині на поверхні видно лише частини фундаменту, сліди оборон. валів. Детал. опису первіс. вигляду фортеці нема, зберег. давня гравюра, на якій зображ. 6 кількопаверх. веж.

В. Бойко.

СТАРОЗБАРАЇЗЬКЕ**РОДОВИЩЕ ВАПНЯКІВ**

– природне скупчення корисної копалини. Розташ. на лів. березі р. Гнізна, за 3–4 км на пд. захід від м. Збараж, 0,35–0,85 км на південь і пд. захід від околиці с. Старий Збараж. Детально розвід. 1974 об'єдн. “Укрдорбудіндустрія”. Вапняк серед. потужністю 29,7 м, придатний для вироб-ва бут. каменю і щебеню для буд. робіт. Затвердж. запаси вапняку за пром. категоріями – 3000 тис. м³. Родовище розробляє ВАТ “Тернопільський кар'єр”.

В. Кітура, М. Сивий.

СТАРОМІЩИНА

– село у Підволочиському районі. Центр сільради. Розташ. на пр. березі р. Збруч, за 3 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Підволочиськ.

Красивид у селі Староміщина.

Насел. 829 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1463. Діяли т-ва “Просвіта”, “Січ”, “Луг”, “Сокол”, “Сільський господар”, “Союз українок”, “Відродження”, кооператива. Є церква св. Миколая (1889, мур.), капличка Василя Великого (2001), “фігура” Божої Матері. Спорудж. пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1967, скульп. Я. Мотика), встановл. пам'ят. хрести на честь скасув. панщини (відновл. 1993), св. Тверезості (1876, відновл. 1994), насип. символ. могили УСС (1990), на місці загибелі 2-х вояків УПА (2005). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ зв'язку, торг. заклад. У С. народ. д-р тех. н., проф. Т. Рибак, громад. діяч М. Хам, перебували культ.-освіт. та громад. діяч О. Барвінський, композитор, громад. діяч А. Вахнянин, письменник, громад. діяч І. Франко й ін. Побл. С. виявл. археол. пам'ятки східноподіл. групи скіф. часу, черняхів. і давньорус. культур.

М. Бігус, В. Уніят.

СТАРОПОЧАЇВСЬКИЙ ЯР

– геоморфологічне утворення, геологічна пам'ятка природи місцевого значення. Розташ. у

с. Старий Почаїв Кременецького району на лівих схилах р. Почаївка. Оголошено об'єктом природно-заповідного фонду рішенням виконкому Тернопільської області ради № 131 від 14. 03. 1977 зі змінами, затверджено рішенням Тернопільської області ради № 238 від 27. 04. 2001. Перебуває у віданні Старопочаївської сільради. Площа 1,3 га. Під охороною – відслонення верхньотортонського (міоцен) літотамнієвого вапняків із численними добре збереженими рештками морської фауни безхребетних. Під ними залягають нижньотортонські піски ясно-сірі, сірі, зеленувато-сірі, кварцові, дрібнозернисті з прошарками вуглистих глин і бурого вугілля, трапляються уламки дерев. Піски підстилає верхньокрейдський мергель. Загальна потужність відкладів – 13 м. Відслонення має наукове значення.

М. Кігура, І. Ленків, М. Сивий.

СТАРОЩАК

Дмитро Степанович (03. 10. 1935, с. Кожушне, нині Рясівського району, Польща) – інженер-будівельник, конструктор промислового і цивільного будівництва. Член НАСНУ (1971), членкор Акад. будівництва України (1997). Закінчив Львівський політехнічний інститут (1960, нині Національний університет «Львівська політехніка»). Працював інженером-будівельником, керував проектно-майстерні в проекті

інституту «Діпроцивільпромбуд» (1960–67), голою інженером проекту інституту «Укрколгосспроєкт» (1968–71), голою спеціалістом проекту інституту «Укрпроектреконструкція» (1972–80), голою інженером нинішньої корпорації «Терно-КОРС» (1980–95). Автор і співавтор проектів: Будівництва культури (1961–62, м. Борщів), хлібозаводу (1963, м. Чортків), ПК «Октябрь» (нині «Березиль»; 1965–67, м. Тернопіль), лабораторії корпусу Хоростківської сільськогосподарської станції (нині Подільський дослідницький станція Тернопільського інституту агропромислового виробництва УААН; 1965–67, Гусятинського району), прибудови голою корпусу корпорації «Терно-КОРС» (м. Тернопіль), навчальної і дошкільської закладів та житлових будинків у Тернополі та інших населених пунктах області.

І. Дем'янова.

СТАРУХ

Петро Михайлович (25. 08. 1961, с. Шершенівка Борщівського району) – художник. Член НСХУ (1989). Закінчив Львівський інститут прикладного і декоративного мистецтва (1989, нині Національна академія мистецтва). Проживає у

с. Оброшине Пустомитівського району Львівської області. Працює в галузі декоративно-прикладного мистецтва (дерево).

Б. Мельничук.

СТАРУХІЙ

– родина громадсько-політичних і культурних діячів. **Тимотей Михайлович** (27. 02. 1860, с. Бережниця Вишньовського повіту Сяноцького воєводства, нині Польща – 21. 04. 1923, м. Бережани) – суспільно-політичний діяч, публіцист, редактор, добродійник. Чоловік **А.**, батько **Б., І., М.-Т., О., С., Т., Я.**, дід **Т.-Т. Старухів**. Грамоти навчався вдома, займався самоосвітою. Служив від 1880 в австрійській армії; 1883 – у

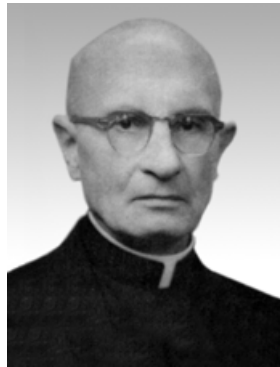

жандармерії в різних місцевостях Галичини, у т. ч. в м. Козова, містах Бережани та Бучач. Від 1896 проживав у с. Слобода Золота (нині Золота Слобода Козівського району), де організував громадську та освітню роботу, почесний член місцевої секції «Українського студентського союзу», ініціатор будівництва читальні «Просвіти», співробітник товариства «Січ», від 1908 – вчитель села; активіст громадської і політичної життя Бережанщини та інших повітів Тернопільщини. Діяч УНДП, від 1902 – член її Ширшого національного комітету. 1907, 1913 – посол австрійського парламенту від виборчого округу Бережани–Рогатин (1910 очолював у м. Відень «Український клуб», що об'єднало галицьких послів), 1911 – посол Галицького сейму. Учасник зустрічі українських парламентарів 1908 з монархом Австро-Угорської імперії Францом Йосифом для пом'якшення вироку **М. Січинському**. Власні коштами підтримував українських студентів у Львові та українськомовні часописи. 1912 оселився в Бережанах, де зі **С. Ленким** – співробітник товариства «Просвіта», «Січ», читальні та інших. 14 лютого 1914 виступив у Австро-Угорському рейхстазі щодо надання автономії Галичині. Після початку Першої світової війни – співробітник набору до **Легіону УСС** у Бережанах. 15 червня 1915 **С.** заарештований у Бережанах російською спецслужбою, в листопаді того ж року вивезений до м. Москва (нині РФ); перебував на засланнях у м. Ядрин у Підмосков'ї. 1917 повернувся в Україну, де 18 травня того ж року – учасник II Всеукраїнського з'їзду (м. Ки-

їв), виступив із промовою про самостійність та соборність укр. земель; співорг-тор із *М. Міхновським* укр. ЗС. У квітні 1918 повернувся до Бережан; співтворець УНРади ЗУНР. Від 11 листопада 1918 до липня 1919 – посадник Бережан; відп. ред. і автор публікацій у “Бережанському Вістнику” – часописі повіт. Нац. Ради; чл. УНРади ЗУНР-ЗО УНР у м. Станіслав (нині Івано-Франківськ), чл. земел. комісії та комісії закорд. справ. Січень 1919 – представник УНРади і голова селян. делегації на Труд. конгресі в Києві, 22 січня як чл. його президії – співавт. *Акта Злуки УНР і ЗУНР*. Спілкувався з *В. Винниченком*, *М. Грушевським*, *Г. Коссаком*, *С. Петлюрою* (зокрема, в Бережанах 1919) та ін. громад.-політ. діячами. З відступом УГА за р. Збруч Т. виїхав до м. Кам’янець-Подільський (нині Хмельн. обл.), де його в с. Оринин (нині Кам.-Поділ. р-ну) заарешт. польс. власті; ув’язн. у тюрмі Львова; після клопотань *А. Шептицького* 5 січня 1921 Т. звільн. через хворобу; поверн. до Бережан. *С. Дорош* вид. кн. “Тимотей Старух” (Т., 1996). **Анна Костянтинівна** (з дому – Петрицька; 25. 07. 1879,

м. Копичинці, нині Гусятин. р-ну – 13. 05. 1975, м. Тернопіль, похов. у м. Бережани) – громадська діячка. Дружина *Т. М.*, мати *Б., О., С., Т., Я. Старухів*, сестра *М. Петрицького*. Від 1905 – в с. Слобода Золота. 1919 А. заарешт. польс. поліція як дружину укр. громад.-політ. діяча; перебувала в тюрмі у Львові; після клопотань *С. Петлюри* звільн., поверн. до Бережан. Під час нім.-рад. війни заарешт. нім. окупанти як матір Ярослава С. – діяча Проводу ОУН(б), зуміла звільн. 2 липня 1949 А. заарешт. органи МДБ, висел. у Краснояр. край (нині РФ); 1956 поверн. в Україну, оселилася в Тернополі. **Микола-Теофіл Тимотейович** (24. 12. 1893, м-ко, нині смт Бурштин Галиц. р-ну Івано-Фр. обл. – бл. 1997, м. Нью-Йорк, США) – релігійний і громадський діяч. Син *Т. М.*, батько *Т.-Т.*, брат *Б., І., О., С., Т., Я. Старухів*. Від 1896 проживав у с. Слобода Золота. Закін. г-зію в м. Перемишль (1913, нині Пшемисль, Польща). 1915 М.-Т. (студента правн. ф-ту) із батьком заарешт. у Бе-

режанах рос. спецслужби; на засланні – в Підмоскві. 1917 повернувся в Україну, де 18 травня того ж року – учасник II Всеукр. військ. з’їзду (м. Київ). У квітні 1918 повернувся до Бережан. Служив у Начал. команді УГА. За матеріал. підтримки А. Шептицького закін. духов. семінарію у Львові (1924), висвяч. 1925. До 1944 душпастирював у різн. місцевостях Галичини, в т. ч. на Бережанщині. 1945–49 – у таборі для переміщ. осіб у Німеччині, згодом емігр. до США. Від 1952 – парох церкви св. Миколая, радник гол. архієпископа УГКЦ у м. Нью-Йорк. Чл. Укр. істор. т-ва, Братства св. Андрея, діяльний у культур. і громад. орг-ціях укр. діаспори. **Іванна Тимотеївна** (1899, с. Слобода Золота – р. і м. см. невід.) – лікар-стоматолог, перекладач. Донька *Т. М.*, сестра *Б., М.-Т., О., С., Т., Я. Старухів*. Закін. лицей у Перемишлі (бл. 1916) та 8-й гімназ. клас у Бережанах (бл. 1918). 1920-і з чоловіком – у Сх. Україні; згодом – як перекладач рад. укр. місій – у Чехословаччині. Від 1934 зі сім’єю – в м. Харків, де чоловіка І. Т. репресув., розстріляли (1937), її зі сином відправ. на заслання до Сибіру. Подальша доля невід. **Ольга Тимотеївна** (10. 04. 1906, с. Слобода Золота – 11.

12. 2001, м. Тернопіль, похов. у Бережанах) – громадська діячка, вчителька, добродійниця. Дочка *А. й Т.*, сестра *Б., І., М.-Т., С., Т., Я. Старухів*, племінниця *М. Петрицького*. Від 1912 проживала в Бережанах, де закін. г-зію (1921) і вчит. семінарію (1928). Активістка Пласт. дівоч. куреня Бережан та філії т-ва “Просвіта”. Від 1930 – в м. Львів, працювала в молочарні “Маслосоюзу”, займалася дрібн. підприємництвом. 1933 переїхала на Станіславщину (нині Івано-Фр. обл.), працювала в санаторії у с. Черче (нині Ро-

гатин. р-ну) та ін. 1935–38 організ. і провадила дит. садки у містах Копичинці (1936), Чортків (1937), куховар.-гігієн. курси при т-ві “Рідна школа” в пд. повітах Тернопільщини. У травні 1939 організ. молочарню в с. Брошнів (нині Рожнятів. р-ну Івано-Фр. обл.), прац. бухгалтером місц. лісопил. підпр-ва, провадила крамницю. 1944 з матір’ю та братом Тарасом – у с. Ріпне (нині Рожнятів. р-ну), працювала на нафтопромислі в м-ку Перегінське (нині смт Рожнят. р-ну), тут у лютому 1946 О. заарешт. органи НКДБ; засудж. на 10 р. ув’язн. і 5 р. позбавл. громадян. прав. Покарання відбувала в Башкирії (нині Башкортостан, РФ); звільн. 1950. Від 1956 – в Тернополі, займалася громад. працею; 1999 передала Бережан. б-ці власну книгозбірню (бл. 300 од.), серед книг – раритет. видання. **Софія Тимотеївна** (30. 09. 1907, с. Слобода Золота – квітень 1941, м. см. невід.) – учителька. Дочка *А. й Т.*, сестра *Б., І., М.-Т., О., Т., Я.* *Старухів*, племінниця *М. Петрицького*. У Бережанах: закін. г-зію (1925), отримала диплом учителя (1927), здобула фах фармацевта, працювала в аптеці. Учителювала в початк. школі pobl. м. Краків (1928–37, Польща). Зазнала утисків польс. влади. Від 1937 – на лікуванні у Львові. **Богдан Тимотеєвич** (06. 05. 1909, с. Слобода Золота – 15. 01. 1988, м. Чикаго, США) – науковець, музикант, громадський діяч. Син *А. й Т.*, брат *І., М.-Т., О., С., Т., Я.* *Старухів*, племінник *М. Петрицького*. Д-р філософії (1948). Початк. та муз. освіту здобув удома. Створив оркестр при чол. курені Бережан. Пласту. Закін. г-зію в м. Рогатин (1933), згодом перебрався до м. Бурштин (обидва нині – Івано-Фр. обл.), де започатк. оркестр. 1934 Б. заарешт. поліція за громад. діяльність, із братом Ярославом – політв’язень Берези Каргузької; 1936 звільн. 1937 у Станіславі заклав крамницю, провадив освіт. і громад.-госп. діяльність. Після 1939 – у м. Холм (нині Хелм, Польща), 1944 виїхав до Німеччини, де перебував у таборах для переміщ. осіб. В ун-ті м. Інсбрук (Австрія) студіював політологію, зокрема укр. нац.-визв. рух у Австр. імперії; захистив докторат (1948). Згодом емігр.

до США (м. Чикаго), де провадив власні крамницю й цех порцеляни. Діяльний в укр. орг-ціях, багатоліт. голова Т-ва укр. підприємців, Ком-ту побудови церкви св. Володимира і Ольги (зібрав 10 млн. дол.). Автор спогадів, зокрема про брата Ярослава, публікацій у пресі. **Ярослав Тимотеєвич** (псевда – “Синій”, “Стояр”, “Стяг”, “Ярлан” та ін.; 17. 11. 1910, с. Слобода Золота – 17. 09. 1947, місц. “Під Гори” pobl. с. Монастир Любачів. пов., нині Польща) – діяч ОУН і УПА, редактор, публіцист. Син *А. й Т.*, брат *Б., І., М.-Т., О., С., Т.* *Старухів*. Племінник *М. Петрицького*. Зол. Хрест Заслуги УГВР (1946). Почес. громадянин м. Бережани (2001). Закін. г-зію в Бережанах (1928), де співорг-тор Пласту (кошовий), т-ва “Просвіта”, Пласт. оркестри та ін. орг-цій. 1928–33 студіював право у Львів. ун-ті, де чл. Т-ва наук. викладів ім. П. Могили, ред. відділу політ. новин у тижн. *І. Тиктора* “Народна справа”. Чл. УВО, ОУН (від 1929); у Бережанах – референт пропаганди місц. Проводу ОУН (1932–34). 1926, 1937 С. ув’язн. влада за націоналіст. діяльність, 1934 – політв’язень Берези Каргузької. 1935 – співорг-тор Край. Екзекутиви ОУН на ЗУЗ, згодом – її орг. референт; Край. екзекутиви Пн.-Зх. укр. земель, заст. її край. Провідника і політ. референт. 1936–39 (з перерв.) – ред. г. “Нове село” (м. Львів). У травні 1939 як один із кер. ОУН на Волині–Холмщині засудж. у м. Рівне до 13-річн. ув’язнення, перебував у тюрмі в Кракові (Польща). Після звільн. у вересні залишився в цьому ж місті: від жовтня 1939 до січня 1940 – секр. Укр. Центр. Ком-ту, 1940 – співзасн. Рев. проводу ОУН, делегат 2-го Надзвич. збору ОУН. На поч. нім.-рад. війни з похід. групою перебрався до Львова, де кер. радіостанції ім. Є. Коновальця; учасник проголош. *Акту відновлення Укр. держави*, держ. секр. Мін-ва інформації та пропаганди Укр. держ. правління, чл. Орг. референтури Проводу ОУН(б); влітку 1941 – орг-тор політ. і громад. життя на Житомирщині та Київщині; кер. школи для чл. ОУН на Волині. 1942–43 Я. заарешт. гестапо, ув’язн. у Львові, звільн. СБ ОУН. 1943–45 – чл. референтури пропаганди

ди Проводу ОУН, кер. підпіл. радіостанції “Вільна Україна” (код. назва – “Афродіта”) у с. Ямельниця, нині Сколів. р-ну Львів. обл., згодом – в осередку інформації “Зелений Гай”; ред. ж. “Український перець” (1943–44). Від 1945 – чл. Гол. Проводу ОУН і провідник Закарзон. краю. Під час бою зі спецвідділом польс. СБ загинув у криївці. Уклав “12 прикмет характеру українського націоналіста” (1930-і). Автор праць “Тисяча років життя і боротьби українського народу” (1941), “Боротьба з Москвою” (1942), “Упир фашизму” (1946), “Вибори в ССРСР (коротка інформація)” (1947), “Нова голодова катастрофа в Україні” та ін., статей у газетах і журналах, ред. підпіл. націоналіст. видань. Кін. 1948 – поч. травня 1952 – в м-ку Товсте (нині смт Заліщиц. р-ну) діяла підпіл. друкарня *Край. Проводу ОУН ім. Ярослава Старуха – “Стяга”*. На вшанув. пам’яті Я. в його родин. селі встановл. погруддя (скульп. *І. Сонсядло*), ДАТО видав конверт зі спецпогаш. (обидва – 1997). Екслібриси Я. С. вигот. художник *Я. Омелян*. **Тарас Тимотейович** (01. 05. 1913, м. Бережани – 06. 02. 1945, м. Олава Варшав. воє-ва, Польща) – митець-фотограф, громадський діяч. Син *А. й Т.*, брат *Б., І., М.-Т., О., С., Я. Старухів*. Племянник *М. Петрицького*. Початк. освіту здобув удома. 1930-і в Тернополі склав іспит на право займатися фотосправою. Як син укр. громад.-політ. діяча зазнав утисків влади. Від 1944 з матір’ю перебрався до сестри Ольги у с. Ріпне (нині Івано-Фр. обл.), працював електриком на нафтопромислі, звідки мобіліз. у ЧА. Загинув на фронті; похов. у брат. могилі. **Теофіл-Тимотей Миколайович** (псевд. – Пан Т.; 01. 04. 1938, м. Бережани) – педагог, освітній і громадський діяч. Син *М.-Т.*, внук *Т. Старухів*. 1945–49 перебував із батьками у таборі для переміщ. осіб у Німеччині; емігр. до США. Закін. коледж Ла Саль (1959, бакалавр), Вищу шк. св. Томаса Мора у м. Філадельфія (1964), Вищі школи Полін (1967) і Кармел (1968) у м. Нью-Йорк. Чл. Укр. студент. спілки (1955–64), Пласту (1972–74), Укр. вчит. т-ва Америки (від 1973) та ін. громад. орг-цій.

Автор статей на освіт. теми в україномов. і англомов. виданнях. 1997 у Бережанах встановл. мемор. таблицю на буд., де 1912–44 проживала родина С.; на її честь назв. вул.; діє експозиція в Бережан. краєзн. музеї.

В. Штокало, Л. Щербак.

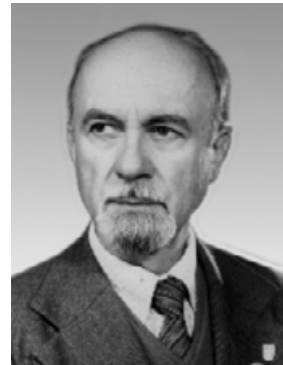
СТАСІЙШИН

Олександр Сергійович (04. 08. 1942, с. Андріївка, нині Городец. р-ну Хмельн. обл.) – лікар, громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради 3-х склик. (1990, 1998, 2002). Відмінник охорони здоров’я УРСР (1977). Відзнаки Мін-ва охорони здоров’я України. Закін. Київ. мед. уч-ще (1963). Терноп. мед. ін-т (1972, нині ТДМУ). Працював фельдшером Денисів. дільн. лікарні (1960–65, нині Козів. р-ну), гол. лікарем Зарудян. дільн. лікарні (1965–83), Вишнівц. райлікарні (1983–89; обидві – Збараз. р-ну). Від 1989 – гол. лікар Збараз. ЦРЛ.

І. Дем’янова.

СТАСІВ

Богдан-Святослав Дмитрович (03. 09. 1922, с. Корчин, нині Сокал. р-ну Львів. обл.) – учасник національно-визвольних змагань, громадський діяч. Підстаршина дивізії “Галичина”, Зол. Хрест (1993, м. Торонто, Канада), 2 зол. медалі (1993, Австрія, Спілка ветеранів, 1994, м. Лондон, Вел. Британія, Об’єдн. колиш. вояків-українців). Навчався

у м. Львів: в укр. акад. г-зії, матем. ліцеї при ній (1935–41), тех. ін-ті (1942–травень 1943). Діяльний у Пласті (1933, від 1990). Від 1943 – в дивізії “Галичина” (1-й Укр. дивізії Укр. Нац. Армії, УД УНА): доброволець 1-го набору. Вишкіл у містах Брно (нині Чехія) і Гайделагер (Польща), курси підстаршин зв’язку у м. Мюртінген (Німеччина). Інструктор чоти зв’язку 14-го дивізіону зеніт. артилерії; учасник боїв поблизу м. Броди (нині Львів. обл.); 20 липня 1944 С. потрапив у рад. полон. Ув’язн. у таборі № 6 у Москов. обл., від 1947 – на спецпоселенні у Читин. обл. (обидві нині – РФ). 1954 втік із заслання на Тернопільщину, проживав у с. Лозова (нині Терноп. р-ну), згодом – у м. Тернопіль. Учасник б-би за відновл. УГКЦ, виготовляв молитовники. Співзасн. та голова Терноп. станиці

колиш. вояків 1-ї УД УНА. Заст. голови Край. управи Галиц. братства колиш. вояків 1-ї УД УНА. Автор проекту та орг-тор встановл. пам'ятника Борцям за волю України в с. Поручин Бережан. р-ну. Автор і співавт. понад 10 дослід. праць, вид. у містах Львів і Тернопіль; ст. опубл. у вид. Австралії, Вел. Британії, Канади, України, США. Упорядк. спогади *Л. Стеткевича* "Як з Бережан до Кадри" (Т., 1998).

Т. Вашків.

СТАСІЮК

Володимир Іванович (14. 07. 1964, м. Борщів) – скульптор. Чл. НСХУ (1998). Закін. Львів. ін-т приклад. та декор. мист-ва (1989, нині акад. мист-в; педагог із фаху *Е. Мисько*). Від 1989 – скульптор худож.-виробн. майстерень Рівнен. обл. орг-ції СХУ. Учасник обл., всеукр. та міжнар. виставок. Осн. тв.: "Богородиця" (1990), "Світанок", "Середина неба. Присвята В. Стусу" (обидва – 1999), пам'ятники *Т. Шевченку* (м. Рівне, 1999 співавт. *Е. Мисько, П. Подолець*; м. Сарни Рівнен. обл., 2001), *С. Петлюри* (м. Рівне, 2001); автор ілюстрацій до книг.

В. Барна, Б. Мельничук.

СТАСІЮК

Ігор Васильович (23. 09. 1938, м. Бережани) – вчений у галузі фізики. Д-р фіз.-матем. н. Чл. кор. НАНУ (1995). Закін. Львів. ун-т (1959, нині нац. ун-т), де працював 1968–78. 1978–83 – в Ін-ті приклад. проблем механіки і математики АН УРСР (нині НАНУ), від 1983 – в Ін-ті фізики конденсов. систем АН УРСР (від 1986 – зав. відділом, 1990 – заст. дир.).

М. Железняк (ЕСУ), Б. Мельничук.

СТАСІЮК

Катерина Дмитрівна (13. 02. 1929, с. Доброводи, нині Збараз. р-ну – 03. 07. 1988, там само) – господарниця. Герой соц. праці (1976). Після закін. 1947 школи працювала в колгоспі "Дружба" у родин. селі. Ланкова з вирощування цукр. буряків.

Н. Халуца.

СТАСІЮК

Лідія Зіновіївна (10. 02. 1948, с. Королівка Борщів. р-ну) – керамік. Чл. НСМНМУ (1997). Золота медаль респ. виставки (1972). Навчалася в Терноп. обл. школі художників-оформлювачів (1965–66), Косів. уч-щі приклад. і декор. мист-ва (1967–71, нині одноймен. ін-т). Проживає в Королівці. Від 1972 – учасниця обл., всеукр. та міжнар. виставок. Інтер'єри громад. бу-

динків С. оформ. композиціями із декор. тарілок у м. Борщів, смт Гусятин і Мельниця-Подільська, с. Озеряни (обидва – Борщів. р-ну); її декор. рельєф. пластинами – у м. Борщів, смт Скала-Подільська, с. Більче-Золоте (обидва – Борщів. р-ну). Станк. тв. зберіг. в музеях Борщева, Тернополя, Києва приват. колекціях.

В. Гриб, І. Дуда.

СТАХІВ

Володимир Степанович (07. 08. 1971, с. Ключинці Гусятин. р-ну) – спортсмен, тренер (важка атлетика). М. сп. міжнар. класу (1989), багатораз. чемпіон України. Закін. ПТУ в м. Хоростків Гусятин. р-ну. Від 1989 – тренер у Хоростків. ДЮСШ.

В. Ігнатенко.

СТАХІВ

Матвій Миколайович (30. 11. 1895, с. Нише, нині Зборів. р-ну – 02. 06. 1978, м. Ел Кагун, за ін. даними м. Сан-Дієго, шт. Каліфорнія; похов. у м. Філадельфія, США) – журналіст, правник, науковець, публіцист, громадський діяч. Д-р філософії, проф. Дійс. чл. НТШ (1942). Дійс. чл. Міжнар. вільної АН (1965; м. Париж, Франція). Навчався у

держ. г-зії в м. Перемишль (нині Пшемисль, Польща). 1918 – старшина УГА. Право і сусп. н. студював у Карлов. ун-ті в м. Прага (1919–23, нині Чехія), як стипендіат фундації ім. Т. Масарика навчався на філос. ф-ті цього ун-ту (1923–24). Голова Укр. акад. громади у Празі. Від 1924 – в м. Львів: чл., гол. секр. (1923–39) Укр. радикал. партії, кер. редакції тижневика "Громадський голос" (1929–39), ред. ж. "Проти хвиль" (1928–29) і "Живе слово" (1939). Співорг-тор і голова Нар. ун-ту "Самоосвіта" у

Львові; автор і ред. бл. 130 навч. посібників для самоосвіти. 1939 емігр. до Німеччини. Тут викл. в УВУ та Укр. тех.-госп. ін-ті (Ун-ті УНРРА, Укр. екон. високій школі). Від 1949 – в США, чл. управи, 1-й заст. голови, голова НТШ (1969–74). Ред. г. Брат. союзу “Народна воля”, чл. підгот. ком-ту зі скликання Світ. конгресу вільних українців (СКВУ), чл. Секретаріату СКВУ від 1-го конгресу. Під час праці у Львові видав монографії “Нарис історії українського національно-політичного руху” (5 ч.), “Історія Першої світової війни” (2 ч.), “Нарис історії революції в Росії” (3 ч.), “Розвиток ідей демократії в новітніх часах” (3 ч.; всі – 1930-і), “Про державу” (1935). Упорядник б-чки політ. літ-ри, вид. 23 свої розвідки: “Хто винен? З історії комуністичного руху”, “Москвофільство, його батьки й діти” та ін.; у США – “Західна Україна: нарис історії державного будівництва та збройної і дипломатичної оборони в 1918–23” (6 т.; 1958–61), “Україна в добі Директорії УНР” (7 т.; 1962–65), “Західна Україна на тлі історії Європи в 1918–1919 рр.” (співавт. із Я. Штендерою; 2 т.; 1969–71), “Україна й Європейський заколот у 1917–1919 рр.” (співавт. із П. Стерчом і М. Чировським; 2 т.; 1973; англ.) та ін. наук. розвідок у зб. і періодиці. Співпрац. із кол. авторів над перекладом англ. 10-том. “Історії України-Руси” *М. Грушевського*. У м. Тернопіль перевид. (ред. *Б. Мельничук*) 3 його книги: “Україна проти большевиків. Нариси з історії агресії Советської Росії” (кн. 1 – 1992, автор. назва: “Перша советська республіка в Україні” – Нью-Йорк–Філадельфія, 1956; кн. 2 – 1993, автор. назва: “Друга советська республіка в Україні”, 1957; кн. 3 – 1994, автор. назва “Третя советська республіка в Україні”. 1958, обидві – Нью-Йорк–Детройт–Скрантон).

Б. Мельничук.

СТАХІРА

Йосип Михайлович (09. 12. 1934, с. Нирків, нині Заліщиц. р-ну) – вчений у галузі фізики, педагог. Держ. премія України у галузі н. і т. (2001). Д-р фіз.-матем. н. (1985), проф. (1989); засл. проф. Львів. нац. ун-ту. Закін. фіз.-матем. ф-т Чернів. ун-ту (1958, нині нац. ун-т). 1958–60 – ст. лаб. каф.

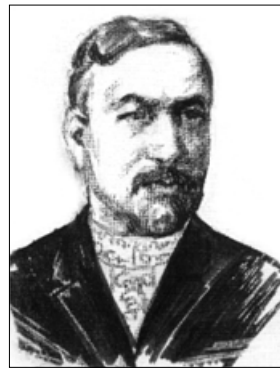

напівпровідників при цьому ВНЗ. Зав. каф. фізики Чернівецьк. мед. ін-ту (1964–68). Від 1968 – у Львів. ун-ті: доц. каф. теорії тверд. тіла (1968–70), доц. каф. заг. фізики, від 1980 – доц. каф. фізики напівпровідників, від 1987 – зав. цієї ж каф., декан фіз. ф-ту (1995–2002). Чл. Експерт. ради ВАК України з фізики, заст. голови ради зі захисту доктор. дисертацій із фізики при Львів. ун-ті. Голова Західноукр. фіз. т-ва. Автор понад 200 наук. праць, 10 навч. посібників; 3 патенти на винаходи.

Р. Матейко.

СТАХУРА

Данило (19. 12. 1860, с. Поляни, нині Кроснів. пов., Польща – 20. 12. 1938, м. Прага, нині Чехія) – правник, громадський діяч. Закін. нім. г-зію в м. Перемишль (нині Пшемисьль, Польща), студіював право у Львів. ун-ті. Від 1891 – адвокат у містах Перемишль, Тернопіль (до 1902), Самбір (від 1902, нині Львів. обл.). Приятелював з о. *Амвр.*

Крушельницьким, приїжджав до нього у с. Біла (нині Терноп. р-ну). Засн. читалень, кооп. і торг. спілок, кас взаємодопомоги, госп. курсів. Діяч УНДП, від 1902 – чл. Ширшого нар. ком-ту цієї партії. Від 1907 – посол австр. парламенту. 1915–17 вивез. до м. Симбірськ (нині РФ). Повернувся до Самбора, де засн. музею “Бойківщина” (1927), голова філії т-в “*Просвіта*”, “*Руська бесіда*”. У м. Берегово на Закарпатті – надрадник Край. суду. Від 1934 проживав у м. Ужгород. У м. Самбір встановл. мемор. таблицю (1997).

Крушельницьким, приїжджав до нього у с. Біла (нині Терноп. р-ну). Засн. читалень, кооп. і торг. спілок, кас взаємодопомоги, госп. курсів. Діяч УНДП, від 1902 – чл. Ширшого нар. ком-ту цієї партії. Від 1907 – посол австр. парламенту. 1915–17 вивез. до м. Симбірськ (нині РФ). Повернувся до Самбора, де засн. музею “Бойківщина” (1927), голова філії т-в “*Просвіта*”, “*Руська бесіда*”. У м. Берегово на Закарпатті – надрадник Край. суду. Від 1934 проживав у м. Ужгород. У м. Самбір встановл. мемор. таблицю (1997).

І. Дуда.

СТАШЕВСЬКИЙ

Юзеф (справж. прізвище – Халічек; Staszewski Józef; 18. 09. 1887, м. Тернопіль – 05. 09. 1966, м. Варшава, Польща) – польський географ, історик географії, педагог. Навчався в ун-тах міст Львів та Відень (Австрія). Під час 1-ї світ. війни потрапив у рос. полон, де зумів стати учасником 2-х наук. експедицій у Забайкалля та Сибір (нині РФ). Після поверн. з полону – викл. географії і природознавства у навч. закладах Тернополя (1921–39). Під час 2-ї світ. війни – у нім. концтаборах. Від 1960 – проф. Вищої пед.

школи в м. Гданськ (Польща) та Ін-ту геології АН у Варшаві. Автор понад 100 наук. праць, серед яких “Географічний словник” (1933, кілька перевидань), “Історія науки про землю в нарисах”, підручник із географії.

Т. Присяжний, С. Ткачов.

СТАШКІВ

Євдокія (Єва) Василівна (21. 07. 1889, м. Тернопіль – 01. 06. 1977, м. Маямі, шт. Флорида, похов. у м. Детройт, США) – громадська діячка, меценатка. Активна у молодіж. т-вах Тернополя. 1910 емігр. у США (містах Нью-Йорк, згодом – Детройт). Від 1946 – в Маямі, займалася продажем нерухомості. Співзасн. і учасник громад. орг-цій у цьому місті: укр.-амер. клубу, т-ва “Союз Українок”. Надавала фінанс. допомогу церкві, субот. школі при церкві, засн. стипенд. фонд для здібних незамож. учнів. Жертвувала на каф. українознавства при Гарвард. ун-ті, Укр. католич. ун-т у м. Рим (Італія), вид. творів *І. Франка*, англ. мов. історії нац.-визв. змагань в Україні (за ред. *М. Стахів*), ЕУ та в ювілей. фонд НТШ. Сприяла спорудж. пам’ятника *Т. Шевченку* в м. Вашингтон; надала фінанс. підтримки 1-му Світ. конгресу вільн. українців, Укр. муз. ін-ту, на вид. зб. “*Шляхами Золотої Поділля*” – загалом більше 150 тис. дол. США. Заповіла своє майно стипенд. фонду для укр. молоді у Маямі.

Б. Мельничук.

СТЕБЛЮ

Микола Іванович (02. 02. 1949, с. Веселець, нині Городецьк. р-ну Хмельн. обл.) – економіст, громадський діяч, меценат. Дійс. чл. Укр. акад. екон. кібернетики (1997). Депутат Терноп. обл. ради 3-х склик. (1990, 1994, 1998). “Людина року” в Терноп. обл. (1996). Багаторіч. чл. ректорату ТАНГ (нині ТНЕУ). Закін. у м. Львів обл.-кредит. технікум

(1968), екон. ф-т ун-ту (1975, нині нац. ун-т). Від 1970 працював у Городецьк. рай. відділ. та Хмельн. обл. упр. Держбанку: економіст, нач. відділу, гол. ревізор, заст. кер. обл. контори. 1987–99 – нач. Терноп. обл. упр. Нац. банку, 1999–2003 – заст. нач. обл. упр. Ощадбанку. Від 2003 – заст., дир. Терноп. філії комерц. банку “Імексбанк”. За актив. сприяння С. на Тернопільщині відбудов. 7 храмів (у селах Підгородне Терноп., Шумляни Підгаєц. р-нів, м. Підгайці, Почаїв. лаврі) й 2 – у Хмельниц. обл. (у родин. селі) та ін. Фінанс. допомагав вид. книг терноп. авторів, культур.-мист. заходам.

І. Дем’янова.

“СТЕГНІКІВСЬКЕ”

– товариство з обмеженою відповідальністю у Тернопільському районі. Засн. 23 березня 2000 в с. Стегниківці Терноп. р-ну. Дир. – *М. Кубант*. Незваж. на складний рельєф місцевості (круто-схили), госп-во – одне з передов. в області, має 916 га с.-г. угідь, у т. ч. 785 га ріллі, рілн. і трактор. бригади, молочно-товарну ферму. Т-во утримує високопродукт. стадо ВРХ (800 голів), розширюючи молоч. тваринництво; вирощує с.-г. продукцію за прогрес. технологіями – зерн. культури, ріпак для переробки насіння на дизпальне та ін.; сприяє соц.-екон. розвиткові села.

Б. Мельничук.

СТЕГНІКІВЦІ

– село у Тернопільському районі. Центр сільради. Розташ. на берегах р. Гніздечко (Гніздечна), за 14 км від облцентру і 2 км від найбл.

Став.

залізн. ст. Івашківці. Насел. 703 особи (2007). Перша писем. згадка – 1463 як Сониківці. 1583 – власність князів *Острозьких*. До 1939 діяли т-ва “Просвіта”, “Січ”, “Сільський господар”, “Рідна школа”, “Союз українців”, “Каменярі”, кооператива. Є церква Різдва Пресв. Богородиці

(1898, кам.; осяят. *А. Шенцицький*), “фігури” на пам’ять про вел. пошесть (1850), на честь скасув. панщини (2-а пол. 19 ст.) та тверезості (1874). Спорудж. пам’ят. знак воїнам-односельцям, полеглим під час нім.-рад. війни (1985), насип. символ. могилу УСС (1993). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, ТОВ “*Стегниківське*”, ТОВ “Україна”. У С. народ. диригент *В. Баран*, літературознавець, бібліограф *М. Бутрин*, правник *С. Воркун*, військовик, педагог, громад. діяч *В. Кривоус*, підприємець, громад. діяч *С. Кривоус*, працює господарник, громад. діяч *М. Кубант*. Пobl. С. виявл. археол. пам’ятки пізн. палеоліту, бронзи і давньорус. культури. Є став.

Б. Чикало.

СТЕЛЬМАЩУК

Антон Михайлович (06. 05. 1947, с. Скородинці Чортків. р-ну) – вчений у галузі аграрної економіки.

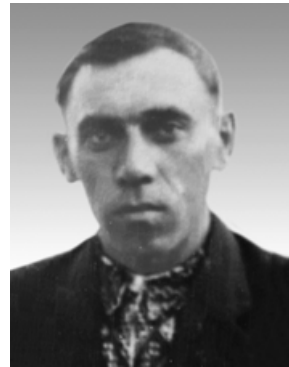
Д-р екон. н. (1991), проф. (2000), акад. Міжнар. акад. оригінал. ідей (1993). Закін. Львів. с.-г. ін-т (1972, нині аграр. ун-т). Працював гол. економістом колгоспу в с. Колодрібка Заліщиц. р-ну (1971–74), Заліщиц. міжгосп. підпр-ва з вироб-ва яловичини (1978–82), зав. відділу економіки Чернів. с.-г. дослід. станції (1983–87), ст. н. с. лаб. економіки Укр. філіалу Всесоюз. ін-ту тваринництва у м. Тернопіль (1987–90). Від 1990 в ТАНГ (нині ТНЕУ): доц., проф. каф. економіки, організації і планування АПК, від 2000 донині – зав. каф. аграр. бізнесу, від 2001 одночасно – заст. декана з наук. роботи ф-ту (ін-ту) аграр. економіки і менеджменту; співорг-тор (2004) і кер. інформ.-консульт. центру “Добрі справи” при цьому ф-ті. Гол. ред. ж. “Ефективна аграрна економіка” (від 2004). Автор та співавт. понад 120 наук. праць, у т. ч. 14 монографій, посібників.

Б. Мельничук, В. Письменний.

СТЕЛЬМАЩУК

Павло Ількович (01. 05. 1918, с. Скородинці, нині Чортків. р-ну – 13. 11. 1964, м. Львів, похов. у родин. селі) – самодіяльний диригент, співак (бас), композитор, музикант, фольклорист. Брат *С. Стельмащука*. Учасник нім.-рад. війни.

Діяльний у т-вах “Просвіта”, “Соціал” та ін. 1936–43, 1948–60 – диригент сільс. хорів та оркестрів. Автор мелодій до віршів укр. поетів (*М. Шашкевича, Т. Шевченка, В. Сосюри* та ін.), аранжувань нар. музики для троїстих музик і хорів. Зібрав низку нар. пісень, опублік. у зб. “Пісні Тернопільщини” (1989, 1993), “Ой зібралась звірина” (1991), ж. “Народна творчість та етнографія” (1970). Пісні С. надрук. у збірниках “Хай славиться дружба” (1954), “Сто українських народних пісень села Скородинці на Тернопільщині” (1967), “Шевченків день” (1970, обидва – К.), “Збірник музичних творів на слова Маркіяна Шашкевича” (1992, Вінніпер) та ін.

Р. Матейко, Л. Щербак.

СТЕЛЬМАЩУК

Степан Ількович (08. 10. 1925, с. Скородинці, нині Чортків. р-ну) – диригент, композитор,

фольклорист, педагог, громадський діяч. Брат *П. Стельмащука*. Проф. (1992). Чл. НТШ (1989). Учасник нім.-рад. війни. Бой. нагороди СРСР (відмовився від медалі ім. маршала Г. Жукова). Орден “За мужність” (1999). Відмінник нар. освіти

УРСР (1988). Закін. у м. Львів муз. уч-ще (1954) і консерваторію (1959, нині нац. муз. акад.; навчався у *С. Козака, А. Кос-Анатольського, С. Людкевича, Р. Сімовича*, з фаху – в *М. Антківа* та *В. Василевича*). Від 1957 – викл. Львів., 1960 – Дрогобиц. пед. ін-ту (Львів. обл.), 1966 – доц., 1992–2001 – проф., від 2003 донині – проф. Кременец. обл. гуманіт.-пед. ін-ту, від 2006 – проф. (за сумісн.) Львів. муз. акад. Працював за сумісн. у Львів. муз.-пед. (1958–61) і Дрогобиц. муз. уч-щах (1964–65). 1979–1980 – доц. Львів. консерваторії. 1958 – співорг-тор Укр. хор. т-ва у Львові, його 1-й секр., у Дро-

гобичі – голова хор. т-ва. Як диригент: 1943–44 – орг-тор і кер. молодіж.-юнац., 1949–50-і – церк. хорів у родин. селі. 1951–56 – кер. дівоч. хору Львів. фельдшер.-акушер. школи (нині мед. уч-ще). 1955–65 – кер. студент. хору Львів., від 1960 – Дрогобиц. пед. ін-ту, де засн. (1962) і кер. (до 1989) чол. хору “Бескид”, ініціатор створ. ТУМ (1989). 2001–03 – кер. чол. хору “Прометей” Львів. нац. ун-ту. Нині проживає у Львові. Муз. ред. ж. “Світ дитини”. Упоряд. зб. “Сто українських пісень села Скородинці на Тернопільщині” (1967), “Пісні Тернопільщини” (т. 1, 1989, т. 2, 1993; обидва – співавт. П. Медведик), “Ой зібралась звірина” (1991; усі – К.), “Перший ужинок” (Дрогобич, 2003). Автор музикознав. статей у періодиці; кн. про С. Людкевича “Під знаком його доброти” (1991), “Дмитро Котко та його хори” (2000, обидві – Дрогобич) та ін.; кн. мемуарів “Від “визволення” до “перемоги” (1995, 1998, 2000); автор-упоряд. худож. істор. таблиця “Шляхом української державності” (2005); опублікував власні муз. твори: “Двадцять українських коляд для хору” (Дрогобич, 1998), “Служба Божа для недільної відправи” (Л., 2002), “Твори для чоловічого хору” (2005), “Вибрані хорові твори” (2006, обидва – Дрогобич). Виконав обробки нар. пісень, створив низку оригін. солоспівів, ансамблів і хор. творів на вірші В. Сосюри, М. Шашкевича, Т. Шевченка й ін. Не раз виступав із хорами на Тернопільщині.

С. Ваврик, Я. Павлів.

СТЕМПЕНЬ

Станіслав (Stempeń Stanisław; 06. 06. 1952, с. Клімонтов Сандомир. восв-ва, Польща) – історик-українознавець.

Д-р історії (1988). Дійс. чл. НТШ (1998). Закін. Вищу пед. школу в м. Краків (1978). Дир. Пд.-Сх. наук. ін-ту в м. Пшемисль (Польща). Співроб. Ін-ту Макса Планка (Німеччина). Від 1992 – чл. комісії польсь.-укр. ком-ту істор. н. Польс.

АН у м. Варшава та східнослов. комісії Польс. акад. мист-в у Кракові. Віце-президент Польс. українознав. т-ва (від 1996). Співпрац. з істор. ф-том Львів. нац. ун-ту і ДАГО. Автор понад 100 наук. праць, в яких, зокрема, відображ.

особливості істор. розвитку Тернопільщини. Неодноразово бував на Тернопільщині з метою наук. досліджень.

О. Клименко.

СТЕПАНІНКО

Олександр Михайлович (26. 07. 1959, м. Чортків) – лікар, громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради 3-х склик. (1990, 2002, 2006). Голова громад. орг-ції “Гельсінкська ініціатива ХХІ” (від 2005). Очол. Чортків. рай. орг-цію НРУ (1989–90). Голова незалеж. громад. орг-ції “ЕГО” Зелений світ” у Чортків. р-ні (від 1997). Закін. Івано-Фр. мед. ін-т (1983, нині мед. акад.). Лікар-хірург у містах Чернівці та Корюківка Черніг. обл. (1983–86). Від 1986 – лікар-анестезіолог-реаніматолог Чортків. ЦРЛ. Чл. громад. орг-ції “Лікарська екоініціатива”, чл. Координац. ради Всеукр. еколог. руху “Хортицький форум”, кор. інформ. бюлетеня “Права людини”. Автор статей у періодиці.

І. Дем’янова.

СТЕПАНІЮК

Алла Василівна (з дому – Богайчук, 04. 12. 1956, м. Скалат Підволочис. р-ну) – вчений у галузі педагогіки. Д-р пед. н. (1999), проф. (2001). Закін. природн. ф-т Терноп. пед. ін-ту (1979, нині ТНПУ). Вчитель у СШ № 16 м. Тернопіль. Від 1985 – в ТНПУ: викл., ст. викл., зав. каф. методики викл. біології. Від 1999 – зав., проф. каф. педагогіки та психології Терноп. обл. комунал. ін-ту післядиплом. пед. освіти. Автор наук. і навч.-метод. праць, понад 10 монографій, наук. та пізнав. статей у періодиці.

Б. Мельничук, А. Сенік.

СТЕПАНІЮК

Арсен (06. 06. 1911, м. Кременець) – інженер-будівельник, громадський діяч. Закін. Кременец. учит. ін-т (нині ТНПУ). Працював учителем у м-ку Вишнівець (нині смт Збараз. р-ну), інспектором на тютюн. ф-ці в родин. місті. Діяльний в укр. націоналіст. підпіл. орг-ціях, співпрацював із чл. ОУН; вояк УПА. Від 1943 – в м. Львів, згодом німці вивезли сім’ю С. у м. Лінц (Австрія) на примус. роботи. 1945–48 – в таборі для біженців, де заприятелював із по-

дружжям Т. і У. Самчуків. Від 1948 – в Канаді (містах Ст. Томас, Лондон, від 1972 – в передмісті Торонто). Працював на буд-ві: робітник, інженер. Діяльний в укр. громад. орг-ціях Канади: чл., заст. голови відділу КУК у Торонто; від 1974 – чл. прихильників Держ. Центру УНР, голова відділу в Торонто, 1986 – голова цієї управи в Канаді. Чл. дирекції Фондації ім. С. Петлюри, чл. Ін-ту св. Володимира в м. Торонто, Б-ки ім. С. Петлюри в м. Париж (Франція), заст. голови Канад. фундації ім. Т. Шевченка. Спів-орг-тор архіву-музею У. Самчука в м. Торонто (1988); надав архів. матеріали до літ.-мемор. музею У. Самчука в с. Тилявка Шумс. р-ну, фінанс. допомогу при створенні літ.-мемор. музею О. Неприцького-Грановського у с. Вел. Бережці Кременец. р-ну і впорядкуванні Преображен. церкви в м. Кременець. Автор спогадів та істор.-красн. статей у пресі.

Б. Мельничук, Г. Чернихівський.

СТЕПАНЯК

Михайло (псевда: “Сергій”, “Лекс”, “Дмитрів”); 1905, с. Дзвиняч, нині Богородчан. р-ну Івано-Фр. обл. – 13. 02. 1967, там само) – правник, політичний діяч. Д-р права (1943). Закін. правн. ф-т Львів. ун-ту (1943). Працював адвокатом у м. Бережани (1937–39 – власник адвокат. канцелярії). 1920-і – чл. КПЗУ, в’язень польс. і рад. тюрем (1928–32). Чл. Проводу ОУН-СД, від 1943 – провідник ОУН ЗУЗ. Налож. до ініціат. ком-ту зі створ. УГВР. 1944 заарешт.; відбув 17 р. ув’язнення. Внаслідок невилік. хвороби звільн. зі зняттям судимості.

П. Гуцал, І. Дем’янова, Б. Пиндус.

СТЕПОВЕ.

– село у Підгасцькому районі. До 1977 – Ригайлиха. Підпорядк. Поплав. сільраді. Розташ. за 17 км від райцентру і 19 км від найбл. заліз. ст. Йосипівка. Насел. 178 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1876. Діяли т-ва “Просвіта”, “Сільський господар”, “Рідна школа”, кооператива. С церква св. Трійці (1992). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1967). Працюють ЗОШ I ступ., б-ка, ФАП.

В. Уніят.

СТЕПУЛА

Надія Іванівна (26. 06. 1953, с. Стінка Бучац. р-ну) – журналіст, редактор, поетка, перекладач, публіцист. Чл. НСЖУ (1983), НСПУ (1993). Закін. у м. Львів: ф-т журналістики ун-ту (1975, нині нац. ун-т), ред. відділ ф-ту журналістики Укр. поліграф. ін-ту (нині Укр. акад. друкарства). Навч. у політ. акад. Центр. і Сх. Європи в м. Будапешт (Угорщина). Працювала ред. у вид-

ві “Вища школа” при Львів. ун-ті (нині вид-во “Світ”). Співзасн. і кор. г. “Ратуша” у м. Львів.

Помічник-референт нар. депутата В. Чорновола з питань парламент. діяльності. Від 1995 – у ред. радіо “Свобода” та “Вільна Європа” в м. Київ; автор і ведуча програми “52 : 30 у різних вимірах” на радіо “Свобода”. Автор зб. поезій “Інше небо” (1989), “Місто удвох” (1993), “Запасні слова” (1994), “За північ у світі” (1995), “Яся любить полунічки” (1996), “У завтрашнім коліс” (1998); кн. “Говорить радіо “Свобода”. В ефірі – “Каламар” (літ. есе та інтерв’ю, що звуч. на радіо 1995–98; Львів, 1999), публіц. матеріалів “Пристрасті буття” (2000). Вид. власні переклади поезії К. Войтили “Вибране” (2001). Тв. С. переклад. польс. мовою у зб. “Інше небо” (Радом-Краків, 1999).

А. Сенник, Г. Яворський.

СТЕРН

Айзек (справж. Штерн Ісаак; 21. 07. 1920, м. Кременець – 23. 09. 2001, м. Нью-Йорк, США) – скрипаль-віртуоз. За походж. єврей. Премія амер. Акад. кіномист-ва “Оскар” за повнометраж. документ. фільм “Від Мао до Моцарта: Айзек Стерн у Китаї” (1981), премія Вольфа (1986). Від 1921 – в США (м. Сан-Франциско), де грав у симфон. оркестрі. Вчителі гри на скрипці – Л. Персінгер та Н. Бліндер. Із останнім в 11 років публіч. виконав концерт для 2-х скрипок Й.-С. Баха. Після виступу в муз. центрі Карнегі-Холл (1943, Нью-Йорк) про С. заговорили як про одного з найвидат. скрипалів світу. 1950-і: гастролі в Індії, Канаді, Японії, на Філіппінах, в Австралії, країнах Пд. Америки та Європи. Відвідав СРСР (1956, 1960, 1965), із Д. Ойстрахом викон. і записав на платівки концерти для 2-х скрипок А. Вівальді та Й.-С. Баха. Усього залишив більш як 100 записів муз. тв. Понад 30 р. – президент ради Карнегі-Холлу. З ініціативи С. 1973 в м. Єрусалим (Ізраїль) створ. Муз. центр.

Ю. Ковальков, Б. Мельничук.

СТЕРНІЮК

Володимир Володимирович (12. 02. 1907, м. Пустомити, нині Львів. обл. – 29. 09. 1997,

м. Львів) – релігійний та громадський діяч, архієпископ УГКЦ. В Бельгії: закін. г-зію та семінарію, 1927 вступив до монастиря оо. Редemptористів у м. Сант-Тронд; водночас закін. курс філософії, та богослов'я в містах Боплято і Лювен. 1928 склав тимчас. обіти, 1931 – вічні; в липні того ж року в Лювені рукопоклад. у сан священника. Від 1932 – провінц. консультант оо. Редemptористів. Займався місії. діяльністю на Волині. Душпастирював у містах Тернопіль (церква Успіння Пречист. Діви Марії, 1933–35), Станіслав (нині Івано-Франківськ), під час нім.-рад. війни служив у церквах Львова. Після ліквід. УГКЦ 1946 – бібліотекар у б-ці Львів. ун-ту (нині нац. ун-т). 1947 С. заарешт. органи МДБ; ув'язн. в Архангел. обл. (нині РФ). Після звільн. 1952 повернувся до Пустомитів, працював сторожем, поміч. бухгалтера, санітаром та ін., підпільно провадив священ. діяльність. Від 1964 – єпископ, 1972 – місцєблюстител ь і ст. єпископ Галиц. митрополії, до 1991 (після поверн. в Україну *М.-І. Любачівського*) очолював УГКЦ; згодом – титуляр. архієпископ Марчіянополя. Перебував у родин. стосунках із *Є. Ковчальцем* та *С. Крушельницькою*.

Б. Мельничук,

В. Окаринський, Л. Щербак.

СТЕТКІВИЧ (СТАТКЕВИЧ)

Осип Васильович (12. 01. 1876, с. Плотича нині Козів. р-ну – 28. 01. 1942, м. Нью-Йорк, за ін. даними м. Джерсі-Сіті, США) – педагог, журналіст, редактор, музикант, диригент-аматор, громадський діяч. Після закін. учит. семінарії в м. Тернопіль – дир. школи у с. Струсів (нині Теремовлян. р-ну). Від 1904 – в США; дяк-учитель у м. Шамокін, потім проживав у м. Оліфанта. 1906 – чл. ревіз. комі-

сії Укр. нар. союзу (УНС). 1908 – чл. ком-ту з опрац. “Букваря” і “Читанки”, що мали видрук у Галичині; 1909 – чл. “П'ятичленного комітету” для конкурсу читанок, від того ж року – чл., згодом почес. чл. “Просвіти”. Співзасн. Амер.-Руської нар. ради (1914), секр. 25-го відділу УНС у Джерсі-Сіті, в цьому місті від 1920 – учитель у парафіял. школі; після утвор. Об'єдн. укр. орг-ції в Америці 1922 – чл., заст. голови шкіль. комісії під назвою “Управа “Рідної Школи” в Америці”. 1935–37 вів курси укр. мови на ф-ті східноєвроп. мов Колумб. ун-ту. Диригент хорів у Шамокіні та Оліфанті, від 1913 – кер. т-ва “Український хор” і спів.-драм. гуртка в Джерсі-Сіті та хору “Боян” у Нью-Йорку. 1910–11, 1912–19 – ред. г. “Свобода” (США). Упоряд. “Календаря УНС” на 1914; причет. до вид. “Пропамятної книги УНС” (1936): її коректор, автор статей.

П. Гуцал, О. Лугова, М. Романюк.

СТЕФАНИЦЬ

Володимир Богданович (29. 01. 1964, с. Крогулець Гусятин. р-ну) – редактор, публіцист. Чл. НСЖУ (1986). Засл. журналіст України (2006). Закін. Чернів. ун-т (1986, нині нац. ун-т). Від 1986 – кор., зав. відділ. рай. г. “Вільне життя” (м. Кіцмань Чернів. обл.), 1990 – оглядач, заст. гол. ред. обл. г. “Молодий буковинець” (м. Чернівці), влас. кор. газет “Регіон”, “День” у Чернів. обл.; від 1996 – нач. упр. преси та інформації Чернів. ОДА. Засн. (1998) і гол. ред. громад.-політ. г. “Доба”.

В. Барна.

СТЕФАНИК

Василь Семенович (14. 05. 1871, с. Русів, нині Снятин. р-ну Івано-Фр. обл. – 07. 12. 1936,

там само) – письменник, громадський діяч. Посол австр. парламенту (1908–18). Навчався в г-зіях у містах Коломия (нині Івано-Фр. обл.) та Дрогобич (нині Львів. обл.), на мед. ф-ті Краків. ун-ту (нині Польща). 1900 повернувся в Галичину. Орг-тор читалень “Просвіти”, промовець на вічах, оборонець прав селян. Перші новели С. опубл. у м. Чернівці в г. “Праця”, яку вид. *В. Будзиновський*. 1898 перебував у м. Тер-

нопіль на Маланчин. вечорі в будинку т-ва “Українська бесіда”, де виступив із промовою. Сюди ж приїжджав 1900, 1901, 1903, 1908; гостював у С. Даниловича та В. Вітошинського, відвідував Амвр. Крушельницького у с. Біла (нині Терноп. р-ну). Підтримував друж. й творчі стосунки зі С. Крушельницькою, Б. та С. Лепкими, М. Ломацьким, С. Окуневською-Морачевською. 1894, 1896, 1898, 1903 приїжджав до товариша по навчанню у Краків. ун-ті Й. Шмігера у с. Розношинці (нині Збараз. р-ну), присвятив йому новелу “Палій”. У с. Тарасівка (нині цього ж р-ну) бував в університет. колеги Я. Остапчука. 1908 як кандидат у послы австр. парламенту виступав у м. Заліщики, в селах Добрівляни і Торське, (обидва нині – Заліщич. р-ну). Довір. особа С. як посла до парламенту – М. Кічура. 1909 С. – учасник роботи з’їзду Радикал. партії в Тернополі. Як посол виступив 26 травня 1908 у австр. парламенті проти свавілля цензури в Галичині й на захист М. Січинського. Тв. С. переклав нім. мовою *О. Роздольський*, англ. – *В. Семенина*. Серед авторів спогадів про С. – *І. Блажекевич*, *Д. Лукіянович*, *М. Тарновський*. Із С. листувався і співпрац. *А. Музичка*. Мемор. таблиці С. встановл. у Тернополі на вул. *Й. Сліпого* (1976, скульп. *І. Козлик*), *Юліана Опільського* (1991, скульп. *І. Мулярчук*), у м. Заліщики та Розношинцях (обидві – 1971).

Б. Петраш, Б. Пиндус.

СТЕФАНИЦЬКИЙ

Іван (19. 02. 1892, с. Налужжя, нині Теребовлян. р-ну – 24. 04. 1975, м. Торонто, Канада) – журналіст, громадський діяч. 1908 емігр. до США; від 1911 – в Канаді (м. Вінніпег, згодом – Торонто). Від 1923 – чл. Компартії Канади; впродовж багатьох років боровся за незалежну від міжнар. впливів лінію укр. прокомуніст. орг-цій. 1940–42 – в’язень концтабору. 1914–18 – ред. г. “Робочий народ”, “Робітничє слово”, згодом – “Свідома сила”; 1935–40 – ред. г. “Українські робітничі вісті”, 1942–47 – “Українське слово”, від 1947 – “Українське життя”. Діяльний в УСДП, т-ві “Український Робітничий Федеральний Дім”, Робіт. запомог. т-ві, Т-ві об’єдн. українців Канади та ін.

Б. Мельничук.

СТЕФАНИШИН

Ольга Василівна (з дому – Бабовал; 21. 11. 1961, с. Пахиня Лановец. р-ну) – спортсменка (легка атлетика). М. сп. СРСР міжнар. класу. Закін. Терноп. пед. ін-т (1983, нині ТНПУ). Рекордсменка світу з бігу на 2 км із перешкодами (2000). Працює тренером-викл. у Терноп. ДЮСШ № 3.

А. Сенік.

СТЕФАЇВ

Ігор Степанович (20. 03. 1962, с. Васильківці Гусятин. р-ну) – краєзнавець, літератор, громадський діяч. Закін. істор. ф-т Кам’янець-Поділ. пед. ін-ту (1984, нині ун-т; Хмельн. обл.). Працював у Гусятин. р-ні: вчителем історії в школах (1984–86, 1992–93), у комсомол. органах та молодіж. структурах (1986–92), в органах викон. влади (1993–98); заст. голови РДА з гуманіт. питань (1998–2004). Кер. проекту від Гусятин. р-ну “Інноваційна модель розвитку територій на основі ефективного використання культурних ресурсів” (2004); р-н єдиний із 7 р-нів України, приналеж. до акції, отримав сертифікат учасника в міжнар. проекті Ради Європи “Створення культурного капіталу”. Від 2005 – у приват. бізнесі. Координатор проектів громад. орг-цій “Інститут соціально-культурних ініціатив” (1998–2006), автор проекту “Збережемо Медобори для України і Європи” (1999–2000; підтрим. Канад. фонд співробітництва); автор і відп. ред. кн. “Основні аспекти формування екологічної політики Подільського регіону України” (1999); автор 4-х проектів щодо створ. в Гусятин. центр. бібліот. системі Інтернет-центру (2001–04; фінанс. підтримка Посольства США); автор і координатор проекту “Відкриємо Західне Поділля для туризму”, реаліз. на тер. Терноп. та Хмельн. обл. (2003–04); упорядник текстів турист. путівника “Західне Поділля запрошує” і навч. посіб. “Сільський туризм (поради для початківців)” (обидва – 2004). Від 2004 – голова громад. орг-ції “Тернопільське обласне відділення Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні”.

І. Дем’янова.

СТЕФАЊКІВИЧ

Мечислав Броніславович (04. 05. 1931, м. Теребовля – 17. 01. 1986, там само) – журналіст, редактор, краєзнавець. Закін. Львів. с.-г. ін-т (1954, нині аграр. ун-т; інж. ліс. госп-ва). Працював за фахом у Красовиц. МТС на Дрогобищині (1954–55, нині Львів. обл.). Від 1955 – на журналіст. роботі в рай. г. “Ленінським шляхом” (м. Теребовля: літпрацівник, 1958–61 – зав. відділом листів, 1961–62 –

заст. редактора; 1962–65 – зав. відділом міжрай. г. “За комуністичну працю”, 1965–68 – ред., 1968–73 – заст. редактора, згодом – відп. секр. тербовлян. рай. г. “Трудова слава”. Опубл. низку критич. статей, істор.-краєзн. розвідок, спецвипуск “Землі Тербовлянської славетні люди” (1970), одноймен. плакат (Т., 1972, конфіск.).

Г. Кушнерик, М. Ониськів.

СТЕХ

Володимир (12. 07. 1863, Львівщина – серед. 20 ст., США) – релігійний поет, композитор. 1881 вступив до ордену ЧСВВ. Студював філософію у монастирі оо. Василіян у м. Львів (1886–87), богослів’я – в м. Кристинопіль (1888–89, нині Червоноград Львів. обл.). Рукопклад. у сан священика 1889. Служив як проповідник, сповідник і префект у містах Львів (1890–91, 1895), Бучач (1894, 1896–97), вчитель і дир. школи в м. Дрогобич на Львівщині (1898–99, 1901), історіограф та місіонер у селах Улашківці (1900, нині Чортків.), Краснопуша (1902–04, нині Бережан. р-нів), м. Жовква (1905–06, нині Львів. обл.). Емігр. до США. Автор зб. пісень із нотами “Вінець побожних пісней” (1900), “Народно-церковни пісні” (1902, 1904), “Ангельській Хор” (1909, 1910), “Літургичні мелодії” (1928), публікацій в укр. і закордон. часописах, збірниках.

І. Дула.

СТЕЦЬКІВ ЯРОСЛАВА І СЛґВИ ІСТОРІКО-МЕМОРІАЛЬНИЙ МУЗЕЙ

– частина меморіально-музейного комплексу *Я. Стецька* у с. Великий Глибочок Тернопільського району. Музей розміщ. у колиш. парафіял. домі (спорудж. 1773) місц. церкви Різдва Пречистої Діви Марії. Відкр. 14 жовтня 2002.

Меморіально-музейний комплекс Я. Стецька у с. Великий Глибочок.

С. Стецько передала в музей особисті речі чоловіка: прижиттєві світлини, копії та оригінали документів, відеофільми й істор. розвідки про жит. шлях діячів нац.-визв. руху Я. і С. Стецьків. У цій садибі бували *Лесь Мартович, Й. Сліпий, І. Франко, А. Шептицький* та ін. Орг-тор і зав. музею – *М. Сагайдак*.

М. Сагайдак.

СТЕЦЬКО

Богдан Теодорович (30. 08. 1943, м. Львів) – драматичний актор. Батько *І. Складан*. Засл. арт. УРСР (1980). Закін.

театр. студію при Львів. драм. театрі ім. М. Заньковецької (нині нац. драм. театр, клас *О. Пінка*). Від 1968 – актор Терноп. муз.-драм. театру (нині акад. обл. драм. театр). Зіграв більше 150 ролей, серед них: Гриць, Андронаті та Михайло

(“У неділю рано зілля копала” і “Земля” за *О. Кобилянською*), Семен (“Дай серцю волю, заведе в неволю” *М. Кропивницького*), Гнат (“Безталанна” *І. Карпенка-Карого*), Степан (“Маклена Граса” *М. Куліша*), Чацький (“Горе з розуму” *О. Грибоєдова*), Буслай (“Поріг” *О. Дударєва*), Марко (“Мати-наймичка” *І. Тогобочного*), Владислав (“Цар Іван Шишман” *К. Зидарова*), Адвокат (“Філумена Мартурано” *Е. де Філіппо*), Василь (“Роксолана” за *П. Загребельним*), Балтазар та Поштмейстер (“Одруження” і “Ревізор” *М. Гоголя*), Родріго (“Сід” *П. Корнелія*), Він (“Старомодна комедія” *О. Арбузова*). Поставив із самодіял. колективом с. Кам’янки Підволочис. р-ну вистави “Зимовий вечір” *М. Старицького*, “Мартин Боруля” *І. Карпенка-Карого* та ін.

Б. Мельничук.

СТЕЦЬКО

Василь Іванович (20. 04. 1923, с. Стрільківці, нині Борщів. р-ну – грудень 1994) – господарник. Герой соц. праці (1958). Депутат ВР СРСР 3-х склик. (1962, 1966, 1970) і ВР УРСР (1975). Закін. с.-г. ін-т у м. Кам’янець-Поділ. (1962, нині Поділ. аграр.-тех. акад. Хмельн. обл.). Працював головою колгоспів ім. *І. Франка* (від 1953) і “Перемога” (1958, с. Більче-Золоте Борщів. р-ну). Від 1982 – дир. Борщів. тютюн.-ферментац. заводу.

Н. Халуна.

СТЕЦЬКО

Василь Петрович (06. 03. 1950, с. Стрільківці Борщів. р-ну) – художник. Чл. НСХУ (1994). Закін. Одес. худож. уч-ще (1976, нині худож.-театр. уч-ще); Львів. поліграф. ін-т (1991, нині Укр. акад. друкарства). Працював художником-оформлювачем у містах Борщів і Тернопіль. Від 1979 – учасник виставок у містах Тернопіль, Львів, Борщів, Київ. Персон. виставки у Тернополі (1984, 1994, 2005). Тв.: серія літографій “Кобзарі – Гомери України” (1990); розписи Буд. культури в смт Гусятин (1991), церков св. Михаїла у с. Білче-Золоте (1990), св. Миколая в с. Шишківці (1991; обидва – Борщів. р-ну) та ін.

І. Дула.

СТЕЦЬКО

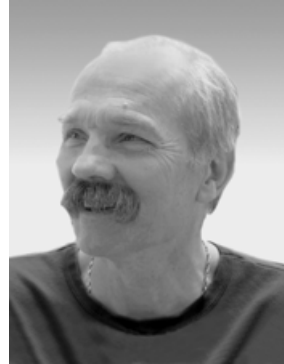
Віра Іллівна (02. 04. 1956, с. Малі Бірки Гусятин. р-ну) – мистецтвознавець, музейний працівник, громадська діячка. Дружина *Д. Стецька*. Чл. НСЖУ (1982). Голова Асоц. ділових жінок “Стиль” (1996, м. Тернопіль). Співініц. створ. ТОХМ. Закін. ф-т журналістики Львів. ун-ту (1979, нині нац. ун-т). Працювала в ред. обл. г. “Ровесник”, “Вільне життя”. Від 1984 – в ТОКМ: н. прац., зав. картин. галереєю, зав. відділу наук.-просвіт. роботи. Автор проектів понад 300 виставок у музеї і за кордоном, наук.-дослід. статей про скульпторів *І.-Г. Пінзеля*, *А. Осинського*, художників *Я. Музику*, *А. Наконечного*, громад. діяча *В. Лучакивського*, сучас. мист-во Тернопільщини, кн. “Пінзель і Тернопільщина” (2007); упоряд. каталогів, календаря на 2004–05 “Дмитро Стецько. Історичний живопис” (Л., 2004).

Я. Гайдукевич.

СТЕЦЬКО

Дмитро Григорович (08. 11. 1943, с. Полонна, нині Сяноц. пов. Краків. воєв-ва, Польща) – художник. Чоловік *В. Стецько*. Чл. НСХУ (1990–93). Співорг-тор, заст. голови Нац. асоц. митців (1993). Мист. премія ім. *М. Бойчука* (1990), ж. НСХУ “Образотворче мистецтво” у бісенале укр. образотв. мист-ва “Львів-91” – Відродження” (1991). 1946 пересел. у с. Драгоманівка (нині Козів. р-ну). Закін. Львів. уч-ще приклад. мист-ва (1970, нині коледж декор. та ужитк.

мист-ва). Художник-монументаліст у Терноп. худож.-вироб. комбінаті (1971–2003). Працює в галузі станк. та монумент. малярства, графіки, скульптури. Тв. монумент. скульптури: погруддя *К. Рубчакової* (1992, м. Чортків), *І. Франка* (1993,

с. Супранівка Підволочис. р-ну), пам’ят. знак *В. Стусу* (1993), мемор. табл. *Р. Купчинському* (1991), *М. Лисенку* (1992), *Я. Стецьку* (1993), *І. Горбачевському* (1995, всі – Тернопіль); тв. – “Благовіщення” (1990), “Апостол” (1994), “Ангел-Весляр” (2003); істор. тв. – “Нас тут тріста як скло” (1985), “Козацьке бароко” (1987), “Хрещені перелogi” (1988), “Бій під Берестечком” (1990); портрети – “Байда” (1982), “Княгиня Ольга” (1987), “Богдан-Ігор Антонич” (1989), “Никифор” (2003) та ін. Учасник реставрації Терноп. обл. муз.-драм. театру (1979). Голова Терноп. відділ. Всеукр. мист. об’єдн. “Артанія” (2000), чл. редколегії ж. “Образотворче мистецтво” (1992–95), дорадчої ради альманаху “Артанія” (від 1996). Орг-тор і 1-й голова гурту “Хоругва” (1990, м. Тернопіль). Учасник всеукр. та міжнар. виставок; персон. – у містах Львів (1989, 1999), Київ (1989, 2000–01), Хмельницький (1997), Канів Черкас. обл. (2000), Одеса (2001), Оденсе (1990, Данія), Торонто (1995, Канада), Атланта (1996, США), Вроцлав, Горлиця, Сопот (усі – 2002, Польща). Тв. зберіг. у Нац. худож. музеях міст Київ і Львів, галереях, музеї. закладах України та за кордоном, приват. колекціях.

В. Стецько.

СТЕЦЬКО

Слава Йосипівна (з дому – Музика Ганна-Євгенія; псевда “Тирса”, “Муха”; 14. 05. 1920, с. Романівка, нині Тереховлян. р-ну – 12. 03. 2003, м. Мюнхен, Німеччина, похов. у м. Київ) – громадсько-політична діячка, педагог, публіцист, редактор. Дружина *Я. Стецька*. Депутат ВР України 3-х склик. (1997, 1998, 2002), чл. Ком-ту ВР у закордон. справах, голова Комісії ВР у зв’язках із укр. еміграцією. Орден Княгині Ольги 3-го ступ. (2000). Почес. громадянка м. Львів (1993). Закін. Тереховлян. укр. г-зію, гуманіт. ліцей. Діяльна у Марії. дружині. Від 1938 –

чл. Юнац. проводу ОУН; очолювала жін. мережу Юнацтва ОУН-самостійників. 1940–41 – дир. школи у с. Юшківці Жидачів. р-ну Львів. обл. Навчалась у Львів. політех. ін-ті (1941–44, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”), згодом – на правн. від-

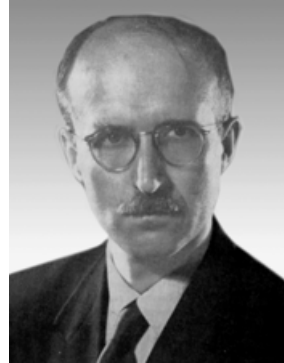
ділі Мюнхен. ун-ту (Німеччина). 1941 – чл. обл. проводу Юнацтва ОУН у Львів. обл. 1943 закін. мовні студії (англ., франц. мови) при Правн. нім. ін-ті, здала магістер. іспити з політології в УВУ (Австрія). Ув’язн. гестапо у Львові. Після 2-ї світ. війни – на еміграції в Німеччині: чл. Закордон. Частин ОУН. Кер. прес. бюро Антибільшов. Блоку Народів (АБН), ред. квартальника “Ukrainian Review” та ін. іншомов. журналів. Співорг-тор Європ. Ради за свободу. 1948–53 – чл. Центр. управи СУМ, від 1968 – чл. Проводу ОУН, кер. сектору зовн. політики. Голова Екзекутиви, віце-президент (1985), президент АБН (1986). Від кін. 1960-х – чл. Президії Всесвіт. антикомуніст. ліги. Голова Проводу ОУН (1991–2000). Від 1992 – в Україні: співорг-тор і голова КУН на базі ОУН(р), орг-тор Молодіж. КУНу (нині Молодіж. Націоналіст. Конгрес). Співроб. і кер. Ін-ту політ. освіти. Як найстарший за віком депутат ВР С. зачитала текст присяги нар. депутата в день відкриття сесій ВР України 1998, 2002. 16 травня 2007 *В. Ющенко* видав Указ “Про вшанування пам’яті Ярослава Стецька і Ярослави Стецько”. На честь С. у с. Романівка на родин. будинку встановл. мемор. таблицю. У с. Вел. Глибочок Терноп. р-ну діє *Стецьків Ярослава і Слави істор.-мемор. музей*.

Г. Кушнерик, Б. Мельничук, А. Субчак.

СТЕЦЬКО

Ярослав Семенович (псевд. – З. Карбович, С. Орловський, Б. Озерський, С. Осінський, Ю. Підлісецький; 19. 01. 1912, м. Тернопіль – 05. 07. 1986, м. Мюнхен, Німеччина) – політик, ідеолог українського націоналізму, публіцист. Чоловік *С. Стецько*. Від 1914 родина С. проживала у с. Кам’янки (нині Підволочис.), згодом – у с. Вел. Глибочок (нині Терноп. р-нів). Закін. Терноп. укр. г-зію (1929). 1929–34 студював право, філософію та соціологію в ун-тах міст

Львів і Краків (нині Польща). Діяльний у підпіл. орг-ції “Українська Націоналістична Молодь”, чл. УВО, ОУН (1929), за політ. діяльність його заарешт. польс. поліція (1930, 1932, 1933). Від 1930 – чл. Край. проводу Юнацтва, 1931 – ідеолог. референт

Край. екзекутиви (КЕ) ОУН, 1932 – чл. КЕ ОУН. Гол. ред. підпіл. вид. ОУН “Бюлетень КЕ ОУН”, “Юнак”, “Юнацтво”. Виконував таємні доручення ОУН у країнах Зх. Європи. 1934 польс. влада засуд. С. до 5-річн. ув’язнення (звільн. за амністією 1936); того ж року як чл. КЕ ОУН ув’язн. вдруге зі *С. Бандерою* і *Р. Шухевичем* у справі вбивства Б. Перацького (звільн. за амністією 1937). На 2-му Вел. Зборі ОУН (1939, м. Рим, Італія) обраний чл. Проводу Укр. націоналістів (ПУН); 1940 С. підтримав рев. лінію ОУН, від *3-го Вел. Збору ОУН* (квітень 1941, м. Краків) – 1-й заст. С. Бандери. Під час рад.-нім. війни – учасник формування похід. груп ОУН. За дорученням ОУН(р) 30 червня 1941 на Нац. Зборах у м. Львів С. проголосив відновл. Укр. держави й очолив Укр. Держ. Правління (уряд). 12 липня 1941 С. заарешт. гестапо, до вересня 1944 перебував у концтаборі Заксенхаузен (Німеччина). Від 1946 – чл. Бюро Проводу ОУН. Голова Антибільшов. блоку народів (1946–48). Співініціатор створ. Закордон. Частин (ЗЧ) ОУН і кер. сектору зовн. політики ЗЧ ОУН. Співзасн. і чл. Проводу Європ. ради свободи та Світ. антикомуніст. ліги (1970). Від 4-го Вел. Збору ОУН (1968) – Голова Проводу ОУН(р). Автор кн.-спогадів “30 червня 1941: Проголошення відновлення державности України” (Торонто, 1967), “Українська визвольна концепція” (Мюнхен; т. 1 – 1987, т. 2 – 1991). Пам’ятник Я. Стецьку відкр. 05. 11. 1995 в с. Кам’янки Підволочис. р-ну; діє мемор.-музей. комплекс Я. Стецька у с. Вел. Глибочок Терноп. р-ну (до нього належ. *Стецьків Ярослава і Слави істор.-мемор. музей*, їх садиба, пам’ятник Я. Стецьку (відкр. 14. 10. 2002), могила-меморіал Борцям за волю України); пам’ятники Я. Стецьку встановл. у містах Тернопіль (15. 11. 1998) і Стрий Львів. обл. (01. 11. 1987). 16 травня 2007 *В. Ющенко* видав Указ “Про вшануван-

ня пам'яті Ярослава Стецька і Ярослави Стецько". На родин. будинках у Тернополі та Вел. Глибочку відкр. мемор. табл. на честь С., тут його іменем назв. вулиці; школа в с. Вел. Глибочок – ім. Я. Стецька. 2007 засн. і вручена (С. Липовецький, М. Сагайдак, С. Синюк) громад. премія ім. Я. Стецька за популяризацію спадщини ідеологів укр. націоналізму.

Б. Мельничук, А. Сенник.

СТЕЦЬКО

Юрій Ярославович (04. 08. 1981, с. Плотича Козів. р-ну) – спортсмен (фрістайл). М. сп. України (1997), бронз. призер першості світу (1997) та Кубка Європи. Учасник XVIII зим. олімп. ігор у м. Нагано (Японія). Закін. спорт. лицей у м. Рівне, ф-т фіз. виховання ТДПУ (2004, нині ТНПУ). Виступає за ФСТ "Україна".

В. Ігнатенко.

СТЕЦЬОК

Василь (18. 03. 1910, с. Гнилички, нині Збараз. р-ну – 09. 04. 1978, м. Нью-Джерсі, США) –

вчений у галузі філології, педагог, редактор, громадський діяч. Д-р філософії (1944), проф. (1949). Дійс. чл. НТШ (від 1950). Закін. Терноп. г-зіно (1929), класич. філологію у Львів. ун-ті (1933). У Львові вчителював у г-зії сс. Василянок; під час нім.-рад. війни – у 2-й укр. держ. г-зії. 1944 емігр. до Німеччини, від 1945 – вквл. у табір. г-зіях у містах Карлсфельд і Берхтесгаден (в. о. дир.). Від 1946 – доц., 1949 – надзвич. проф. УВУ (м. Мюнхен). 1950 виїхав до США (м. Нью-Йорк), де орг-тор укр. шкільництва, засн. шкільн. українознавства; 1955–63 – проф. Укр. тех. ін-ту. 1958–75 – проф. класич. філології і культури в ун-ті Сітон-Голл у Нью-Джерсі, до 1963 – декан філос. ф-ту. 1963–67 – співред. "Американського інтернаціонального журналу" (лат. мовою). Довголіт. активіст НТШ у США: ген. секр. Гол. ради (1970–75), чл. президії, наук. секр., голова мовознав. комісії, секр. філол. секції, ред. і співред. "Записок НТШ". Чл. делегатури УВУ в США, співроб. ЕУ; дир. курсів українознавства, багаторіч. дир. шкільн. українознавства в містах Джерсі-Сіті та Ньюарк. Чл. Нац. істор., Вергілій. т-в, Амер. філол. асоц. та ін. Автор

двогтом. "Історичної граматики латинської мови" (1950, 1953), праць "Грецький лексичний фонд в українській мові" (1958), "Іван Франко як класичний філолог" (1967), "Проблеми етногенезу римського народу" (1980) та ін.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

СТЕЦЬОК

Іван Григорович (06. 04. 1940, с. Шушківці Лановец. р-ну) – спортсмен, педагог. Медаль "За трудову відзнаку" (1972). Відмінник освіти України. Канд. у м. сп. з біатлону. Закін. Івано-Фр. технікум фіз. культури (1967, нині коледж фіз. виховання), ф-т фіз. виховання Терноп. пед. ін-ту (1974, нині ТНПУ). Працював учителем фіз. культури в ЗОШ у с. Білозірка Лановец. р-ну, тренером із біатлону в ФСТ "Колос". Вихованці С. – переможці та призери всеукр. змагань.

Г. Гунтік.

СТЕЦЬОРА

Михайло Григорович (08. 03. 1915, м. Кременчук, нині Полтав. обл. – 16. 12. 1990, м. Тернопіль) – художник театру. Закін. Дніпроп. худож. технікум (1939, нині театр.-худож. коледж). Працював у драм. театрах міст Дрогобич (1944–50, Львів. обл.), Черкаси (1950–60). Від 1960 – у Терноп. обл. муз.-драм. театрі (нині акад. обл. драм. театр), де оформив 86 вистав, зокрема: "Катерина" М. Аркаса (1961), "Вотанів меч" І. Кавалерідзе (1966), "Безталанна" І. Карпенка-Карого, "Лісова пісня" Лесі Українки (обидві – 1971), "Сід" П. Корнеля (1972), "Украдене щастя" І. Франка (1974).

І. Дуда.

СТЕЦЯКІ

– родина лемківських різьбярів. 1945 пересел. в с. Гутисько Бережан. р-ну. **Кузьма С.** (1886, с. Вілька, Сяноц. пов., нині Польща – 1946, с. Гутисько) – майстер круглої різьби. Батько О., І., М., дід К. **Стецяків**. Навчався у М. Орлика. Автор композицій із життя лемків. селян. **Олекса Кузьмович С.** (1914, там само – 1959, м. Львів) – різьбяр. Син К., брат І., М. **Стецяків**. Навчався у Краків. АКМ (2 р.). 1936 – учасник виставки різьби в м. Закопане (Польща). Від 1944 – у Львові. За участь в ОУН і УПА засудж. на 10 р. концтаборів. Тв.: "Ведмедичка", "Перші кроки", "Скрипаль" та ін. **Іван Кузьмович С.** (1919, там само) – різьбяр. Син К., брат О., М. **Стецяків**. Різьбив фігурки тварин і жанр. композиції. Проживає у м. Бережани. **Михайло Кузьмович С.** (1925, там само – 2001, м. Трускавець Львів. обл.) – різьбяр. Син К., брат О., І., батько К. **Стецяків**. Від 1948 працював у артілі ім. Лесі Українки в м. Львів.

1949 виїхав у м. Гагра (нині Грузія), згодом – у Трускавець. Учасник виставок нар. творчості у містах Київ, Москва (нині РФ), Брюссель (Бельгія), Тбілісі (Грузія), Єреван (Вірменія). Тв.: “Чабан”, “Олень” (обидва – 1957), “Верблюд” (1978), “Тур” (1987), “Гірський козел” (1992) та ін. **Кузьма Михайлович С.** (1952, с. Гутисько Бережан р-ну) – майстер круглої анімалістичної різьби. Онук *К.*, син *М. Стецяків*. Навчався у батька. Працював у майстерні Львів. худож. фонду. Нині проживає у Трускавці.

І. Дуда.

СТЕЧІШИН

Мирослав-Ілько Васильович (24. 07. 1883, с. Глешава, нині Тербовлян. р-ну – 18. 11. 1947, м. Вінніпег, Канада) – редактор, журналіст, видавець, громадський діяч. Брат *М. і Ю. Стечишиних*. Навчався в Бучац. укр. г-зії (3 кл.) і Терноп. учит. семінарії; тут вид. г. “Зірка”. Від 1902 – в еміграції у Канаді. Від 1906 вид. і ред. г. “Робочий Народ” (1909–13, м. Вінніпег), “Новини” (1913–15, м. Едмонтон), “Народна Воля” (м. Скрантон, США), “Український голос” (1921–46, м. Вінніпег). 1920–21 – секр. дипломат. місії УНР у м. Вашингтон (США). Співзасн. Союзу українців-самостійників, КУК. Довголіт. чл. Консисто-рії УГПЦ, дир. Колегії св. Андрея у Вінніпезі. Співорг-тор і президент “Взаємної помочі”. Автор понад 1200 статей і коментарів, публіцист. праць: “Об’єднання українського народу” (1933), “Самостійність. Соборність. Федерація” (1942), “Радянська Україна в світлі советської конституції і практики” (1945).

Г. Кушнерик, Б. Мельничук.

СТЕЧІШИН

Михайло Васильович (01. 03. 1888, с. Глешава, нині Тербовлян. р-ну – 13. 03. 1964, м. Саскатун, похов. у м. Вінніпег, Канада) – правник, публіцист, учитель, громадський діяч. Брат *М.-І. і Ю. Стечишиних*. Від 1905 – в Канаді. Закін. Брендон. учит. семінарію (1913), правн. ф-т Саскачеван. ун-ту (1919). Працював учителем, згодом – адвокат у м. Йорктон (пров. Саскачеван). Від 1949 – суддя цього штату, Королів. радник (1-й із українців). Співзасн. Ін-ту

ім. П. Могили в Саскатуні, голова його дирекції. Діяльний у Союзі українців-самостійників; співорг-тор і адвокат УГПЦ, чл. її Консисто-рії. Автор наук. розвідок “Апостольські канони”, “Святий Петро і Рим” (2 т.), “Ізидоризм у Римській Церкві”, “Ізидор Самозванець”; публіцист. праць – “Польща і Україна” (під псевд. М. Осьмомисл), “Машини, наука і економічна криза”; творів для дітей – зб. “Байки” (1958), співавт. англ. мов. читанки, що використ. у школах 1913–14.

І. Ганчова, Г. Кушнерик, Б. Мельничук.

СТЕЧІШИН

Юліан Васильович (30. 06. 1895, с. Глешава, нині Тербовлян. р-ну – 24. 02. 1971, м. Саскатун, Канада) – правник, учитель, публіцист, громадський діяч. Брат *М.-І. та М. Стечишиних*. Шевченків. медаль КУК (1965), медаль до 100-річчя Канади (1967). Чл. НТШ. Від 1910 – в Канаді, працював у друкарні г. “Робочий Народ”. Закін. Брендон. учит. семінарію (1914), філос. ф-т Саскачеван. ун-ту (1921), голова студент. гуртка “Каменярі”; викл. укр. історії і в. о. ректора, ректор (1921–31) Ін-ту ім. П. Могили. 1931–37 – викл. укр. мови в ун-ті в Саскатуні. Від 1931 – на адвокат. практиці у власній конторі. Співзасн. Союзу українців-самостійників (СУС), голова (1940–42, 1952–58), почес. голова СУС (1958), голова відділу КУК у Саскатуні. Співорг-тор у Канаді УГПЦ, її секр. і чл. Консисто-рії. Автор і ред. “Ювлейної книги Інституту ім. П. Могили в Саскатуні 1916–41” (1945), “Ukrainian Grammar” (1951) для ун-тів США і Канади, “Історії поселення українців у Канаді” (1975), числ. брошур, статей і спогадів у пресі; його іменем назв. вул. у Саскатуні.

І. Ганчова,

Г. Кушнерик, Б. Мельничук.

СТІРАНКА

Марія-Романа (з дому – Фицалович; 01. 03. 1922, Тербовлянщина) – художниця. Чл. Укр. Спілки образотв. мистців. Від 1944 – в еміграції, 1955 – в Канаді, де від 1961 студіювала малярство в Онтарій. мист. коледжі. Працювала в жанрах натюрморту, пейзажу, портрета. Перша виставка – в ред. г. “Ми і світ” (1967, Канада). Персон. виставки в містах Торонто (1970, Канада), Париж (1967, Франція) та Брюссель (1977, Бельгія). Серед тв.: “Даніеля”, “Циганка”, “Іспанка”, “Іринка”, “Рибалка”, “Смереки”.

Б. Мельничук, Б. Пиндус.

СТІРАНКА

Мирослав Петрович (псевд. і крипт. – М. Зеленецький, М. Петрович, М. С., М. З., М. П.;

27. 02. 1910, с. Говилів Малий, нині Малий Говилів Тербовлян. р-ну – 10. 10. 1996, м. Мюнхен, Німеччина) – журналіст, публіцист, редактор, громадсько-політичний діяч. Чл. ОУН; сеньйор Спілки укр. журналістів Німеччини; почес. чл. і прес. референт Нім.-укр. т-ва. Закін. г-зію в м. Тернопіль (1928). Навчався у торг. школі Союзу укр. кооперативів, студіював журналістику та філософію в містах Львів і Брно (нині Чехія). Співред. “Студентського вісника”, співпрац. і ред. часописів “Голос нації”, “Голос”, від 1938 – ред. г. “Нове село”. До 1939 проживав у м. Чортків, де голова т-ва “Молода громада”. Під час нім.-рад. війни дописував до підпіль. видань; згодом емігр. до Мюнхена. 1946–49 – співорг-тор органу УГВР “Українська пресова служба” і г. “Українська трибуна”. 1954–64 працював на радіо “Свобода”, 1964 за доруч. ООН – в укр. відділі Радіо Іспанії. Від 1954 – співпрац., 1965–68 – співред. і ред. тижн. “Шлях перемоги”, від 1969 – ред. місячн. “Мета” – органу Уряду УНР в екзилі. 1977–92 – гол. ред. г. ОУН “Українське слово” (м. Париж, Франція). Співпрац. із багатьма період. виданнями.

Л. Щербак.

СТІРАНКА

Ярослав Володимирович (10. 05. 1952, с. Чабарівка Гусятин. р-ну) – лікар, громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради (2002–06). Закін. Чортків. мед. уч-ще (1972), Чернів. мед. ін-т (1981, нині Буковин. мед. акад.). Працював у мед. установах Гусятин. р-ну, Тербовлян. ЦРЛ: лікар-статист (1981–83), заст. гол. лікаря (1983–87), від 1987 – гол. лікар. Автор праці “Розвиток охорони здоров’я на Тербовлянщині” (1997), наук.-попул. статей.

І. Дем’янова.

СТІРЧАК

Володимир Федорович (01. 01. 1958, м. Підгайці) – спортсмен (біатлон). М. сп. СРСР (1982). Багатораз. чемпіон України, володар Кубка України. Закін. ф-т фіз. виховання Терноп. пед ін-ту (1979, нині ТНПУ). Виступав за ФСТ “Колос”. Від 1994 – методист Підгаєц. райво.

Г. Гунтік.

СТІЛА

– село у Монастириському районі. Підпорядк. Коропець. селищ. раді. Розташ. на лів. березі р. Дністер, за 31 км від райцентру і 23 км від найбл. заліз. ст. Бучач. Насел. 301 особа (2007). Перша писем. згадка – 1493. Діють ЗОШ 1 ступ., клуб, ФАП.

Б. Мельничук.

СТІЖЕЦЬКИЙ СОСНЯК

– ботанічна пам’ятка природи місцевого значення. Зростає попл. с. Стіжок Шумс. р-ну, в кв. 54, вид. 1 Волин. лісництва Кременец. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Антонівці–Свинодебри”. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 189 від 30. 08. 1990. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 23 га. Під охороною – сосн. насадження 1 ботанету віком понад 95 р., має наук., пізнав. та госп. цінність.

І. Леньків.

СТІЖЕЦЬКІ ЧОРНІЦІ № 1, № 2

– ботанічні заказники місцевого значення. Розташ. попл. сіл Антонівці та Стіжок Шумс. р-ну, в кв. 20, 21, 9, вид. 3–5 Волин. лісництва Кременец. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Антонівці–Свинодебри”. Створ. відповідно до рішення виконкому Терноп. обл. ради № 189 від 30. 08. 1990 зі змінами, затвердж. рішенням Терноп. обл. ради № 238 від 27. 04. 2001. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 61 і 41 га. У сосн. лісі зрідка зростає чорниця – рідкіс. вид на тер. області.

І. Леньків.

СТІЖОК (ЗАМКОВА ГОРА)

– гора-останець, геоморфологічне утворення, складова *Кременецьких гір*. Геол. пам’ятка природи місц. значення. Розташ. попл. с. Стіжок Шумс. р-ну, в кв. 55, вид. 13–16, кв. 56, вид. 10, 11 Волин. лісництва Кременец. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Антонівці–Свинодебри”. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 645 від 13. 12. 1971. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 9,8 га. Під охороною – гора (вис. 80 м), вкрита лісом, що надає їй вигляду стіжка. Вона конусоподібна, вершина плоска, складена неоген. відкладами: піски, пісковики, оолітові вапняки сармат. ярусу, в основі яких – крейда. З півночі та сходу від гори – зелені ліс. масиви. С. – приклад ерозій. останц. гір. За Київ. Русі тут був замок, руїни не збереглися. Має навч. і естет. значення.

І. Леньків, Й. Свинко.

СТІЖОК

– село в Шумському районі. Центр сільради. У зв’язку з пересел. мешканців х. Майдан вивед. з облік. даних. Розташ. за 25 км від райцентру і 11 км від найбл. заліз. ст. Кременець. Насел. 449 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1064 як м-ко Істожок. 1261 внаслідок переговорів *Василька Романовича* з *Бурундаєм* оборонні укріплення С. зруйнував *Лев Данилович*. 14 ст. С. –

Церква св. Трійці.

королів. місто з обмеж. магдебургією, тут була тимчас. резиденція польсь. короля *Казимира III Великого*. 1373 С. – округ. центр, від 1366 належ. луцьк. князеві Любарту, 1392 – *Левові Свидригайлу Ольгердовичу*, 1545 – князям Святополк-Четвертинським, згодом – князям Збарзьким і Вишневецьким, після польсь. повстань 1831 і 1863 – рос. чиновникові А. Вороніну. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. 9 травня 1943 нім.-

Пам'ятник жертвам фашизму та воїнам-односельцям, полеглим у німецько-радянській війні.

фашист. війська спалили С. і вбили 53 мешканці. Є церкви Преображення Господнього (1872) та св. Трійці (1651, обидві – мур.), 2 каплички. Спорудж. могилу воїнам ЧА (1951), пам'ятник жертвам фашизму та воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1965). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, Стіжець. краєзн. музей, відділ. зв'язку, торг. заклад. Побл. С. виявл. археол. пам'ятки підкарпат. культури шнур. кераміки і давньорус. культури; є пам'ятки природи – *Стіжець. сосняк*, ботан. заказники *Стіжець. чорниці № 1, № 2*; гора-останець *Стіжок*.

М. Бесараб, В. Уніят.

СТІНКА

– село в Бучацькому районі. Центр сільради, якій підпорядков. с. Млинки і х. Медведівці.

Розташ. на лів. березі р. Дністер і Баришка за 24 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Бучач. Населення – 2249 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1453. Від 1797 діяла дерев. церква Різдва Пресв.

Богородиці, 1921 збуд. мур. храм; на подвір'ї церкви – хрест до 1000-ліття хрещення Русі, 2 могили священників. 1928 відкрито Нар. дім. До 1939 діяли “Просвіта”, “Луг” та ін. т-ва, читальні “Про-

Церква Різдва Пресвятої Богородиці.

світи” й ім. Качковського, Братство тверезості, аматор. гурток, дит. хор, гурток “Сільського господаря”, землероб. вишкіл молоді, секція господинь. 2000 на кошти уродженця села І. Федоріва спорудж. греко.-катол. каплицю, є “фігура” Богородиці (2002). Спорудж. пам'ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1978), пам'ятник Борцям за волю України (1992), встановл. погруддя *Т. Шевченка* (1996). 2005 реконстр. молитов. дім ХВС. Серед відом. жителів: о. Я. Гавацький, який зніціював реконструкцію церкви, побудову Нар. дому, читальні, кооперативи і кредитівки; М. Шастків – провідник “Лугу”, самодіял. реж. і актор, диригент місц. хору, скрипаль, *П. Мельник* – др

Вхід у печерний храм.

агрономії, бібліотекознавець, культур.-громад. діяч. Під час 2-ї світ. війни багато жителів села емігр. за кордон, серед них М. Боєчко, І. Федорів, І. Франів, *М. Шмігельський* – нині діячі укр. громад. орг-цій Канади. У С. народ. засл. майстер нар. творчості України *М. Варениця*, поетка, публіцист *Н. Стетула*, фотомайстер *С. Чер-*

вінський, громад.-політ. діяч *Г. Яворський*. Пobl. села зберег. залишки поселення трипіл. культури (3 тис. до Р. Х.) і *Стіноків. давньорус. городища* (12–13 ст.); на околиці села є унікал. ранньохристиян. *печерний храм*. Працюють ЗОШ 1–3 ступ., дошкіл. заклад, Буд. культури, б-ка, лікар. амбулаторія, млин, 2 пилорами, відділ. зв’язку, вет. аптека, перукарня та мережа торг. закладів.

Н. Гринчишин.

СТІНКА “ГОРОДОК-КОСТІЛЬНИКИ”

– ботанічна пам’ятка природи місцевого значення. Розташ. між селами Городок і Виноградне Заліщиц. р-ну, в межах лів. схилу долини р. Дністер. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням Терноп. обл. ради № 187 від 21. 08. 2000. Перебуває у віданні Зозулин. сільради. Пл. 11,4 га. Під охороною – скельно-степ. фітоценози. Особливо цінні – ковила волосиста, шоломниця весняна (види, занес. до Черв. книги України), півники угорські, ферульник ліс., волошка східна (види, внесені до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл.). Місце оселення корис. ентомофауни.

І. Леньків.

СТІНКА “КРИВЕ”

– ботанічна пам’ятка природи місцевого значення. Розташ. пobl. с. Бедриківці Заліщиц. р-ну, в кв. 80 Заліщиц. лісництва Чортків. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Криве”. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 645 від 13. 12. 1971. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 5 га. Під охороною – скельно-степ. фітоценози. Особливо цінні – мигдаль степ., півники злаколисті, цибуля гірська, молодило руське, вишня куцова, ефедра двоколоса – види, внесені до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. Місце оселення корис. ентомофауни.

І. Леньків.

СТІНКІВСЬКЕ ДАВНЬОРУСЬКЕ ГОРОДИЩЕ

– залишки старовинного укріпленого поселення на околиці с. Стінка Бучацького району. Археол. пам’ятка місц. значення (рішення виконкому Терноп. обл. ради № 147 від 22. 03. 1971). Розташ. в урочищі “Городище”, на вис. місі, омитому з півночі, заходу та півдня гліб. яром р. Бариш (лів. берег), зі сходу – потічком Жванець (пр. берег), що впадає в річку. Трикутна пл. бл. 4,5 га. На поверхні та в розвід. шурфах

зібрано багато уламків кераміки 12–13 ст., знайдено енкаліпсон із давньорус. написами і фрагмент склян. браслета. Городище обстеж.: 1975 – експедиція ТОКМ під кер-вом *І. Герети*, 1988 – *М. Ягодинської*.

Г. Яворський.

“СТІННА ГАЗЕТА”

– періодичне видання на Тернопільщині *Галицької Соціалістичної Радянської Республіки*. Вих. від 10 вересня 1920 при *Всегалявдаві*, який очолював *І. Кулик*. У редколегії г. працювали *В. Гадзінський, О. Досвітній, Мирослав Ірчан, М. Козоріс, Н. Хомин*. Вид. містило пропаганд. статті, повідомлення про орг-цію і проведення суботників у місті, матеріали вчит. конф. та ін.

Б. Мельничук, А. Сенік.

СТІНОПИС ЦЕРКОВНИЙ НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

– різновид сакрального мистецтва, образотворчі композиції та орнаменти, виконані на стінах, стелі храмових споруд краю. С. ц. здійсн. засобами переважно фрески, клеєвого, воск., олійн. живопису, темпері (іноді до С. ц. умовно відносять мозаїку, сграфіто). Найперші зображення виявл. в печер. храмах Бучац. р-ну (див. *Печер. храм у с. Стінка, Печер. храм у с. Рукмиши*, обидва). До наших днів зберег. фрагменти розписів храм. споруд Галичини 16–17 ст., фрески поч. 18 ст. Нині триває буд-во й оздобл. церков. Серед митців Тернопільщини С. ц. викон.: окр. розписи *А. Наконечний* у церкві Вознесенія Господнього в с. Настасів, нині Терноп. р-ну (1930–31), *М. Николайчук* у храмах св. Миколая в с. Денисів (1992), с. Купчинці (обидва – Козів.), *Вел. Гаї та Петриків* Терноп. р-нів, *Б. Ткачик* у церкві Воздвиження Чесного Хреста (1993), *М. Лисак, Я. Новак* у *Катедр. соборі Непороч. Зачаття Пресв. Богородиці* УГКЦ (2002–05, обидва – Тернопіль), *М. Дирбавка* у церквах св. Миколая у м. Тербовля (1994), св. Михаїла в с. Колодне Збараз. (1992), св. Дмитрія у с. Чагарі Гусятин. р-нів (1995), *І. Зілінко* в храмах у селах *Вел. Глибочок* (1989), *Петриків* (1990) Терноп. р-ну, окр. розписи в *Катедр. соборі* у Тернополі (1996–98), *В. Купецький* у церкві в с. *Забойки* Терноп. р-ну (2001), *В. Митрога* від 1986 – бл. 15 церков, зокрема, в с. *Полупанівка* (1991) Підволочис., *Почапінці, Скоморохи* (1996) Терноп., смт *Гримайлів* (2002) Гусятин. р-нів та ін.

Т. Удіна.

СТОЙКО

Богдан Петрович (27. 06. 1915, с. Осташівці, нині Зборів. р-ну – 17. 12. 1998, м. Бережани) –

релігійний діяч. Почес. громадянин м. Бережани (1999). Навчався в г-зіях у містах Бережани і Рогатин (нині Івано-Фр. обл.), Львів. греко-католическа акад. Від 1939 – вчитель у родин. селі. Від 1944 – греко-католический священник у селах Зборів. р-ну, 1946 – священник РПЦ, 1949 – знову в ГКЦ, за що того ж р. заарешт. До 1976 – бухгалтер у смт Козова й освіт. структурах Бережан. Таємно займався душпастир. працею, за що його переслід. органи КДБ; від часу легалізації – священник у Бережанах і с. Лісники цього ж р-ну.

І. Дем'янова, О. Лугова.

СТОЙКО

Іван Михайлович (27. 04. 1961, с. Жизномир, нині Бучац. р-ну) – державник, громадсько-політичний діяч. Депутат ВР України (2002–05, 2007), Терноп. обл. ради (від 2006). Орден св. Князя Володимира Великого 2-го ступ. (відзнака УПЦ КП), відзнака МВС України (обидві – 2005), медалі-відзнаки Укр. Козацтва “Честь і Віра”. Закін. Прокопирян. ПТУ (Глибоц. р-ну Чернів. обл.), істор. ф-т ун-ту в м. Сиктивкар (1993, нині Респ. Комі, РФ), ТАНГ (2004, нині ТНЕУ; магістр економіки та підприємництва). Працював у пересув.-мех. колонії в м. Бучач (1979), в Об'ячев. ліспромгоспі Прилуз. р-ну Комі АРСР (1982–87), комерц. дир. МП “Синхроімпульс” у м. Дрогобич Львів. обл. (1993 – травень 1997). У м. Тернопіль: жовтень 1997 – жовтень 2000 – декан ф-ту, зав. навч. відділу Терноп. комерц. ін-ту; 2000–01 – кер. управи край. орг-ції НРУ, від 2002 – голова обл. орг-ції НРУ. Від листопада 2001 до квітня 2002 – заст. нач. упр. у справах преси та інформації Терноп. ОДА; згодом – кер. регіон. виборч. штабу *В. Ющенко* у Терноп. обл., очолював ком-т нац. порятунку. Від лютого 2005 до жовтня 2007 – голова Терноп. ОДА.

Л. Петрук, Г. Яворський.

СТОЛЯР

Галина-Олена Теодорівна (05. 03. 1917, м. Тернопіль – 27. 12. 1942, м. Берлін, за ін. даними м. Мюнхен, обидва – Німеччина) – діячка ОУН. Сестра *Л. Столяр-Лугової*. Навча-

лася в г-зії у м. Тернопіль, закін. г-зію в м. Львів, де чл. Юнацтва ОУН. Належала до Пласту, студ. т-ва “Смолоскип”, т-в “Рідна школа”, “Союз українців”, “Просвіта” та ін. Влада не допуст. С. до студій на мед. ф-ті Львів. ун-ту; залишилась у Тернополі. Навч.

на ремісн. торг.-адмін. курсах. Співорг-тор упорядк. стрілець. могил, збору коштів для політв'язнів тощо, працювала в молодіж. і просвітян. орг-ціях. Від 1939 – чл. ОУН, належ. до повіт. ексекютиви, зв'язкова край. ексекютиви ОУН. Від 1940 навч. на філол. ф-ті Львів. ун-ту; 7 вересня цього ж року С. заарешт. органи НКВС; засудж. на “процесі 59-и” в січні 1941 до смерт. кари, яку згодом замінив на 10 р. ув'язнення. На поч. нім.-рад. війни вивез. зі Львів. “Бригідок” до тюрми в м. Бердичів (нині Житомир. обл.), звідки втекла й повернулася додому, де прилучилася до б-би з фашистами. В липні того ж року С. знову заарешт., перебувала в тюрмі у Львові, зуміла вибратися на волю. Гол. провід ОУН скерував С. до Німеччини для зміцн. зв'язку між окр. групами підп. мережі в Україні та Німеччині. Діяла в Мюнхені, водночас студіювала стоматологію в Берліні. Від 1942 – зв'язкова Проводу ОУН із підпіллям у Галичині; в грудні того ж року С. заарешт. гестапо, загинула від катувань у тюрмі. На честь С. у м. Броди Львів. обл., де минули її дит. роки, назв. вулицю.

**П. Гуцал, М. Ковальчук,
Г. Кушнерик, В. Окаринський.**

СТОЛЯР-ЛУГОВА

Лідія Теодорівна (24. 04. 1912, с. Топольниця, нині Старосамбір. р-ну Львів. обл. – р. і м. см. невід.) – літераторка, громадська діячка. Сестра *Г.-О. Столяр*. 1923–27 навчалась у г-зії “Рідна школа” в м. Тернопіль; 1931 склала іспит зрілості у м. Львів. Активістка т-в “Пласт”, “Смолоскип”. Працювала вчителькою у с. Довжанка (нині Терноп. р-ну). Емігр. до Канади, де 25 р. – учителька у м. Монреаль. Автор статей, спогадів, опубл. в укр. пресі; кн. “Стежками минулого” (Монреаль–Броди, 1984, 2002; Тернопіль, 2003).

І. Дем'янова, А. Сенік.

СТОЛЯР

Оксана Борисівна (07. 12. 1955, м. Кременець) – вчений у галузях біології та біохімії, педагог. Д-р біол. н. (2004), проф. (2004). Відмінник освіти України (2005). Закін. Львів. ун-т (1977, нині нац. ун-т). Від 1982 – асист., від 1989 – доц. каф. хімії Терноп. пед. ін-ту (нині ТНПУ). Сфера наук. досліджень – еколог. та еволюц. біохімія.

Автор понад 170 наук. і наук.-метод. праць, у т. ч. 7 навч. посіб., понад 70 статей у міжнар. та укр. фах. виданнях; має 1 патент на винахід. Кер. спільн. укр.-франц. та укр.-грец. наук.-дослід. проектів (2005–07). Чл. редколегії фах. вид. “Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету”. Чл. спеціаліз. вчених рад ТДМУ, Чернів. нац. ун-ту.

О. Заставецька, Л. Щербак.

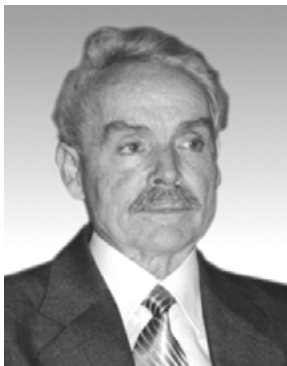
СТОРОЖИЇСЬКО

– урочище, ботанічний заказник місцевого значення. Розташ. на зх. околиці м. Бережани. Створ. відповідно до рішення виконкому Терноп. обл. ради № 189 від 30. 08. 1990. Перебуває у віданні Бережан. міжгосп. підпр-ва ліс. госп-ва. Пл. 5 га. Під охороною – лучно-степ. фітоценози. Особливо цінний горищвіт весняний – вид, внесений до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. Місце оселення корис. ентомофауни.

І. Леньків.

СТОРОЖУК

Володимир Петрович (18. 05. 1940, Київщина) – вчений у галузі статистики, педагог. Канд. екон. н. (1974), проф. (1993). Закін. с.-г. технікум у м. Сквирі Київ. обл. (1959), Київ. ін-т нар. госп-ва (1964, нині нац. екон. ун-т). Працював рахівником у колгоспі в с. Северинівка Тарасан. р-ну Київ.

обл. У м. Тернопіль: 1964–1968 – ст. екон., нач. відділу обл. упр. статистики; в Терноп. філіалі Київ. ін-ту нар. госп-ва (нині ТНЕУ): викл. (1969–70), 1974 – ст. викл. каф. статистики та обчисл. техніки, 1991 – доц., 1993 – проф. каф. статистики. Від вересня 1989 – заст. дек., 1994 – заст. дир. ін-ту післядиплом. освіти, 2005 – заст. дир. Центру довуз., післядиплом. та магістер. підготовки ТАНГ (нині ТНЕУ). Автор і співавт. 135 наук. праць, у т. ч. 2 монографії, понад 50 навч.-метод. посіб., підручників.

Л. Щербак.

СТОЦЬКИЙ

Ярослав Васильович (09. 10. 1957, с. Білоскірка, нині Терноп. р-ну) – історик, релігієзнавець, журналіст, літератор, громадський діяч. Д-р гуманіст. н. (2001). Канд. істор. н. (2004), доц. (2005). Чл. НТШ (2003). Закін. у м. Львів поліграф. технікум (1976), поліграф. ін-т (1987, нині Укр. акад. друкарства), у м. Люблін (Польща) – катол. ун-т (1997) і докторантуру (2001). 1980-і працював у вид-ві “Збруч” у м. Тернопіль. 1989–91 за доруч. Укр. Гельсін. Спільн. – засн. і 1-й ред. г. “Тернистий шлях”. 1993–98 – ред. вид-ва “Астон” у Тернополі. 1997–98 – викл. Терноп. вищої духов. семінарії. Від 1998 – в ТДТУ: асист., ст. викл., доц. каф. українознавства і філософії, від 2000 – доц. каф. психології у вироб. сфері; доц. Терноп. філії Відкритого міжнар. ун-ту розвитку людини “Україна” (2004) та Люблін. відділ. Вищої школи журналістики (2003). Наук. с. Ін-ту історії церкви Львів. богослов. акад. (від 1993; нині Укр. катол. ун-т) та Ін-ту Центральносхід. Європи в Любліні (від 1997). 1995–97 – наук. кер. спільн. укр.-канад. проекту “Дивізія “Галичина”. Від 1995 – співголова орг-ції і провед. у Тернополі щоріч. всеукр. та міжнар. релігієзнав. конференцій і ред. їх збірників. Чл. редколегії альманаху “Київська Церква” ЧСВВ в Україні (1998–2000), Укр. асоц. релігієзнавців, літ. об’єдн. при Терноп. обл. орг-ції НСПУ. Автор низки монографій та зб. поезій. Опублікував бл. 100 наук. праць в Україні, Польщі, Канаді.

В. Ханас.

СТОЯНІВСЬКИЙ

Володимир Григорович (19. 04. 1950, с. Кобиловолоки Теробовлян. р-ну) – вчений у галузі фізіології тварин, громадський діяч. Д-р вет. н. (2000), проф. Акад. УААН. Закін. Львів. зоовет. ін-т (1972, нині акад. вет. медицини). 1975–2000 – м. н. с., провід. н. с., зав. сектору фізіології травлення Укр. НДІ фізіології і біохімії с.-г. тварин (м. Львів). Від 2000 – зав. каф. патолог. фізіології Львів. акад. вет. медицини. Автор бл. 200 наук. праць, 15 навч.-метод. посіб., 6 метод. рекомендацій та ін. Чл. спеціаліз. вчених рад із захисту канд. і докт. дисертацій, редколегій фах. видань із біології тварин і вет. медицини, наук.-тех. ради Центру координації наук. програм із актуал. питань тваринництва при Ін-ті біології тварин УААН. Від 1996 – голова Львів. обл. діабет. асоц. “Інсула”.

Г. Кушнерик, В. Плисюк.

СТОЯНІВСЬКИЙ

Степан Васильович (19. 01. 1922, с. Кобиловолоки, нині Теробовлян. р-ну – 30. 04. 2000, м. Львів) – вчений у галузі фізіології тварин, громадський діяч. Д-р біол. н. (1965), проф. (1966). Засл. діяч науки України (1982). Ордени “Знак пошани” (1971), Труд. черв. прапора, “За заслуги” 3-го ступ. (1997). Навчався в м. Чортків: г-зії (1936–39, закін. 1943) та пед. школі (1940–41), у Віден. мед. акад. (від 1943, Австрія), згодом – у Львів. зоовет. ін-ті (закін. 1950, нині акад. вет. медицини). Влітку 1941 – учасник похід. групи ОУН, яка діяла в м. Кам’янець-Подільський (нині Хмельн. обл.). 1941–42 – учитель у с. Росохач (нині Чортків. р-ну). 1944–45 служив у РА; в м. Копичинці (нині Гусятин. р-ну) працював у військкоматі та бухг. рай. лікарні. Від 1950 – у

Львів. зоовет. ін-ті: асист., доц. (1961), декан вет. ф-ту (1964–65), зав. каф. фізіології с.-г. тварин, ректор (1965–89), проф. (1968–92). Автор понад 500 наук. праць, у т. ч. монографій, підручників, навч.-метод. посібників, статей; 3 автор. свідоцтв про наук. відкриття. Чл. Фізіолог. т-в України (чл. Центр. ради) та Міжнар., Укр. та Міжнар. Рад миру, 25 р. – голова Львів. обл. відділ. цієї орг-ції. Ред. і чл. ред. колегій багатьох наук. видань. Здійснював еколог. та природоохор. роботу, зібрав матеріали про діячів науки, культури і мист-ва – вихідців із Теробовлянщини, колекцію картин укр. і зарубіж. художників.

Б. Головин, З. Крушельницький, Г. Кушнерик, В. Плисюк.

СТРАЇСБЕРГ

Лі (справж. – Ізраїль; 1901, м-ко Будзанів, нині с. Буданів Теробовлян. р-ну – 1982, м. Нью-Йорк, США) – театральний діяч, режисер, педагог, актор. Премія Дж. Пулицера. Від 1910 в США. 1931 – співзасн. театру “Груп-Тієтр”. Від 1948 викл., худ. кер. Студії актора, яку закін. відомі актори театру та кіно А. Бенкрофт, М. Брандо, Дж. Харріс, М. Стелтон, К. Стенлі й ін. Розробив власний метод актор. гри. 1969 засн. Ін-т театру (м. Нью-Йорк, м. Лос-Анджелес), якому присвоєно його ім’я. Представл. до премії “Оскар” за роль єврея-мафіозі Рота Хаймена (“Хрещений батько”, 1974). Ролі у фільмах: “Переїзд Касандра” (1976), “Настил” (1979), “Красиво піти” (1980) та ін. Автор статей про театр. мистецтво.

В. Уніят.

“СТРАТЕГІЯ ЕКОНОМІЧНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2004–2015 РОКІЇ”

– науково обґрунтована програма розвитку краю як сучасного господарського, культурного та науково-освітнього центру Західного регіону України. Створ. з метою адаптації структури Терноп. обл. до вимог ринк. економіки; затвердж. на сесії Терноп. обл. ради в грудні 2004. Розробники: Львів. ін-т регіон. досліджень НАНУ, галуз. упр. Терноп. ОДА, провід. наук. заклади області, депутати і громад. орг-ції. Концепція Стратегії створ. зі застос. новіт. напрацювань у галузі менеджменту, економіки, соціології, політології; кінцевий результат – розроблення контраст. сценаріїв можл. розвитку області, оцінка та обґрунт. доцільності їх реалізації. Заг. засади Стратегії обговор. на засід. колегії ОДА, 2-у етапі Конгресу товаровиробників Ук-

раїни у Терноп. обл., в Екон. раді, постій. комісія обл. ради за участю працівників обл. управлін., провід. вчених, керівників р-нів області. Найоптимальн. для втілення визнана проміж. стратегія за нов. екон. диверсифік. моделлю зміш. типу. Реаліз. її 1-го етапу (період до 2005) зорієнт. переважно на використ. місц. джерел інвестицій (їх частка в заг. обсязі інвестування – 94%) як фундаменту для переходу після 2005 до універсал. стратегії, а в перспективі (після 2015) – до нової екон. моделі з ендеген. технол. процесом на базі створ. та використ. внутр. найсучас. інформ., фінанс., вироб., навч.-освіт., підприємн., управл. та ін. технологій. Робота над Стратегією здійсн. у три етапи: 2001 – січень 2002 – розроблення концепції та її 1-й етап; лютий 2004 – допрац. програми і 2-й етап (до 2011); III–IV кв. 2004 – 3-й етап (до 2015). Осн. стратег. заходи передбач. здійснювати насамперед в АПК, малому підприємстві, турист.-рекреац. бізнесі.

Л. Щербак.

СТРАТИГРАФІЧНІ ПАМ'ЯТКИ

– виходи на земну поверхню гірських порід, характерних для певного геологічного віку (стратотипи – еталонні розрізи порід певного віку). В Терноп. обл. охорон. такі С. п. місц. значення: 1) відслонення (далі – в-ня) викоп. ґрунтів плейстоцен. віку на околиці м. Збараж; 2) опорний розріз лес.-ґрунт. серії пн. ч. Поділля плейстоцен. віку біля с. Ванжулів Лановец. р-ну; 3) в-ня порід 5-ї тераси р. Дністер біля с. Бедриківці; 4) в-ня порід 6-ї тераси р. Дністер поблиш. с. Винятинці (обидва – Заліщиц. р-ну); 5) стратотип буглів. верств нижн. сармату на околиці с. Огризківці Лановец. р-ну; 6) стратотип бережан. верств гелвет. ярусу біля с. Чехів Монастирис. р-ну; 7) стратотип нагірян. верств гелвен. ярусу в передмісті Бучача; 8) в-ня білої писал. крейди турон. ярусу в м. Кременець; 9) в-ня нижньокрейд. (альб.) відкладів у с. Більче-Золоте; 10) в-ня нижньокрейд. (альб.) відкладів у с. Худиківці; 11) в-ня нижньокрейд. (альб.-сільських і сеноман.) відкладів у с. Пилипче (усі села – Борщів. р-ну); 12) в-ня нижньокрейд. (альб., “їжакових”) вапняків біля с. Касперівці Заліщиц. р-ну; 13) в-ня юрс. відкладів на околиці с. Луки; 14) в-ня середньодевон. відкладів біля с. Коржова (обидва Монастирис. р-ну); 15) в-ня нижньодевон. відкладів (дністр. серія) між селами Білоскірка і Грабовець Терноп. р-ну; 16) в-ня нижньодевон. відкладів (дністр. серія) у с. Іване-Золоте; 17) в-ня нижньодевон. відкладів (дністр. серія) в с. Устечко (обидва – Залі-

щиц. р-ну); 18) в-ня нижньодевон. відкладів (стратотипи чортків. горизонту) в долині р. Серет біля м. Чортків; 19) в-ня нижньодевон. відкладів (борщів. горизонт) біля с. Кривче; 20) в-ня верхньосилурий. і нижньодевон. відкладів (контакт) біля с. Дністрове; 21) в-ня порід верх. силуру (трубчин. і дзвенигород. світи) біля с. Дзвенигород; 22) стратотип трубчин. і верх. ч. варницької світ верх. силуру біля с. Трубчин; 23) в-ня силурий. відкладів у цьому ж селі (комплексне геол.-ботан.), пам'ятка природи; 24) в-ня силурий. відкладів у с. Окопи; 25) в-ня силурий. відкладів (рукшин. серія) у смт Скала-Подільська (усі – Борщів. р-ну); 26) в-ня силурий. відкладів у смт Гусятин.

М. Сивий.

СТРАТИЙЧУК

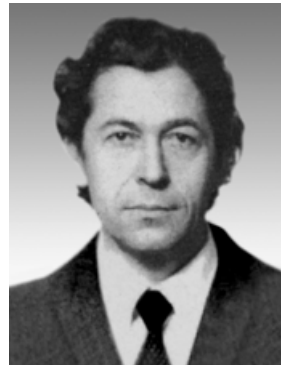
Дмитро (08. 11. 1892, с. Пилипче, нині Борщів. р-ну – 20. 02. 1973, м. Вінніпег, Канада) – релігійний діяч, літератор. Від 1900 – в Канаді (пров. Саскачеван). Закін. укр. правосл. семінарію в м. Саскатун, 1920 рукопоклад. у сан священника. Душпастирював у Брит. Колумбії та ін. провінціях; протопресвітер. Принципал, почес. д-р Колегії св. Андрея. Чл. Консистоїї УГПЦ, Ордену св. Андрея, Союзу українців-самостійників, Т-ва українців-самостійників та ін. орг-цій. Автор бібл. оповідань для дітей.

Б. Мельничук.

СТРАТИЙЧУК

Роман Васильович (22. 05. 1935, м. Снятин, нині Івано-Франк. обл.) – диригент, педагог, композитор. Закін. у м. Тернопіль муз. уч-ще (1962), пед. ін-т (1982, нині ТНПУ). Працював у Тернополі методистом обл. Буд. нар. творчості (1962–65), ст. викл. муз. студії при обл. муз.-хор. т-ві, дир. Буд. культури “Будівельник” (1965–68), кер. нар. хор. капели “Освіта” (1968–71), ст. лаборантом, викл., кер. міш. хору та чол. хор. капели у пед. ін-ті (1971–2005). Автор понад 150 інструмент., вокал.-інструмент., вокал. творів для соло, дуєтів, тріо, ансамблів, хорів на слова укр. поетів; зб. пісень “Хорові твори” (1998), “Хрестоносці України” на слова *Б. Павлівського* (1998).

Б. Петраш.

СТРЕЛЬБИЦЬКИЙ

Теодор (Федір; 2-а пол. 18 – поч. 19 ст., м. н. і см. невід.) – гравер. Працював у друкарні *Почаїв. монастиря*. Автор гравюр на міді: “Святі апостоли Петро і Павло несуть модель Почаївського собору”, “Йов Почаївський”, “Почаївська Богородиця”, “Чернігівська Богородиця” та ін., дереворитів, зокрема “Св. Іван Хреститель” (1802), титул. сторінка до “Почаївської Біблії” (1798), образків та мідритів лубоч. типу “Лицар і смерть”, “Два шляхи життя”.

І. Дуда, Л. Щербак.

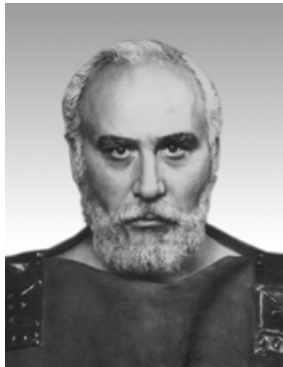
СТРИГАНЦІ

– село у Бережанському районі. Підпорядк. Рекшин. сільраді. Розташ. на пр. березі р. Золота Липа. Насел. 446 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1578. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. 1964–90 зняте з реєстру насел. пунктів і об’єднане зі с. Рекшин. Є церква св. Миколая (1837, мур.). Працюють б-ка, ФАП У С. народ. господарник, громад. діяч *М. Гнатів*, вчений-біохімік *М. Гончар*, д-р філол. н., проф. *О. Куца*, історик *В. Пришляк*, культуролог, громад. діяч *Я. Сорока*, письменник, журналіст, громад. діяч *В. Софронів-Левицький*.

В. Пришляк.

СТРИГҀН

Федір Миколайович (01. 11. 1939, с. Томашівка, нині Уман. р-ну Черкас. обл.) – актор театру і кіно, режисер, громадський діяч. Чоловік *Т. Литвиненко*. Нар. арт. УРСР (1979). Чл. кор. АМ України (1999). Чл. Ком-ту з Нац. премій України ім. Т. Шевченка (1996–2001). Держ. премія УРСР ім. Т. Шевченка (1978), премії СТДУ ім. М. Садовського (1992), ім. І. Котляревського (1994), ім. М. Форгеля фестив. “Тернопільські театральні вечори. Дебют” (1-й лауреат, 2007). Ордени “За заслуги” 3-го (1997), 2-го (1999) і 1-го ступ. (2006). Закін. актор. ф-т Київ. ін-ту театр. мист-ва (1961, нині ун-т театру, кіно і телебачення). 1961–65 – актор Запоріж. укр. муз.-драм. театру. Від 1965 – в м. Львів: актор, реж., 1987 – худож. кер. укр. акад. драм. театру ім. М. Заньковецької (нині нац. театр). Голова Львів. між-обл. відділ. НСТДУ (від 1987). Зіграв понад

100 ролей у театрі й кіно. Підтримує творчі й друж. стосунки з терноп. театр. митцями; не раз приїжджав до м. Тернопіль із заньківцанами, зокрема: червень 1965; вересень 1966; червень 1990, липень 1993, липень 1994; жовтень 2004; травень 2006; липень, вересень 2007. Реж. роботи в Терноп. обл. драм. театрі (нині акад. театр): “Суста” (1992), “Хазяїн” (1994), “Життєське море” (1996) *І. Карпенка-Карого*, “Гуцулка Ксеня” *Я. Барнича* (1998), “Маклена Граса” (2001) *М. Куліша*, “У неділю рано зілля копала” (2003) *О. Кобилянської* та ін. Голова журі 8-го фестив. “Тернопільські театральні вечори. Дебют” (2007).

Л. Щербак.

СТРИСВСЬКИЙ

Мечислав (Stryjewski Mieczysław, 12. 02. 1918, м. Тернопіль – 21. 02. 1984, м. Торунь, Польща) – польський поет. 1-у зб. вид. 1937; зб. поезій “Білі панянки” (1975), “Над мовчанням” (1983) та ін. публікації.

С. Ткачов.

СТРІЄК

Дмитро (05. 11. 1899, с. Ланівці, нині Борщів. р-ну – 05. 03. 1991, м. Саскатун, Канада) – художник-аматор. Служив в австр. армії; доброволець Золочів. бригади УГА. 1923 емігр. до Канади. Працював на залізниці та ін. Від 1964 – у Саскатуні, де займався малярством. Учасник груп. щоріч. виставок “Саскачімо”; 1975 – учасник виставки саскачеван. примітивістів у галереї Мендел, 1979 – у галереї “Шустрінг”, Вінніпез. галереї мист-в, Укр. музеї Канади і галереї Маккензі. Персон. виставки в містах: Саскатун (1980, 1981, 1985, 1990), Вінніпег (1982, 1989), Торонто (1983, 1989), Ріджайн (1985, 1990), Тандер Бей (1988), Едмонтон і Калгарі (обидві – 1990).

Г. Басюк, Б. Мельничук, Б. Пиндус.

СТРИЇВКА

– село у Збараському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Травневе. Розташ. на берегах р. Сорока, за 6 км від райцентру, заліз. ст. Насел. 1008 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1463. Діяли “Просвіта”, “Рідна школа”, “Сільський господар” та ін. т-ва. 1994 згоріла церква. Є храм св. Петра і Павла (1997, мур.). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1967), насип. символ. могилу воякам УПА (поч. 1990-х). Працюють ЗОШ 1–3 ступ., Буд. культури, б-ка, амбулаторія сімей. лікаря, відділ. зв’язку, ТзОВ “Поділля”, торг. заклад. Пobl. С. виявл. археол. пам’ятки черняхів. культури.

В. Уніят.

СТРИПА

– річка у Зборівському, Козівському і Буцацькому районах. Третя за протяжністю серед лівих приток р. Дністер, що протікають у межах

Річка Стрипа біля села Скоморохи.

Терноп. обл. Витоки – зі злиття pobl. м. Зборів кількох невел. потічків (Зх., або Малої Стрипи, Стрипи Вовчківец., Голов. Стрипи та Сх. Стрипи). Вони створ. своєрідне віяло витоків власне Стрипи як єдиного річк. русла, довж. 147 км. Пл. водозбору 1610 км² – майже 12% тер. області. Назва річки – індосвроп. походження та гідронім. за значенням, її переклад. як “текти, струмувати, струмінь; вода, що тече”. Осн. притоки – Восушка, Вільховець (ліві). Живлення мішане. Замерзає наприкін. грудня, скресає на поч. березня. Льодовий режим нестійкий, у пониззі встановлюється лише в суворі зими. Гідрол. пост – pobl. м. Бучач. Від витоків і до рівня сіл Соколів Теребовлян. та Денисів Козів. р-нів долина С. неглибока, з полог. схилами і шир. заплавою. Це дало змогу створити на її течії різноманітні ставки, найбільший із яких – біля с. Плотича Козів. р-ну. Нижче – V-подіб., на окр. ділянках – каньйоноподіб.; пересіч. шир. 0,6–1 км. Заплава двобічна. Річище помірно звивисте, схили стрімкіші, скелястіші, дно твердіше. Прибережна буйна рослинність, своєрід. ландшафт яскраво відображають мальовничість С. Посилкоє цей ефект природ. краси розташ. у гирлі р. *Берем’ян. каньйон*. Упродовж довготривал. істор. поступу визначальна в житті та діяльності людини. На берегах С., зокрема біля м. Бучач, локаліз. сліди ранньотрипіль. поселень, пізніше масово селилися люди. 17 ст. С. мала важливе стратег. значення для антитурец. й антитатар. спротиву. В пізньосередньовіччя в її басейні створ. цілісна фортифікац. система зі замк. та міськ. укріплень м. Зборів, сіл Озерна (нині Зборів.), Підзамочок, Язловець, Золотий Потік (Бучац. р-нів) і м. Бучач. Фактично межі С. визначали на землях Тернопіль-

щини тимчас. (1809–15) кордон між Австр. та Рос. імперіями. Лінія фронту пролягала по річці й під час подій 1916 в період 1-ї світ. війни, коли розгорталися бой. дії pobl. г. *Лисоня*. Нині С. залиш. важливою зоною зосередж. місц. рекреац. і госп. життя, об’єктом туризму та екскурс. діяльності.

В. Парацій, Й. Свинко.

“СТРІЛЕЦЬ”

– газета. 1-е число вид. у м. Тернопіль (адреса ред.: готель Адлера; друк. Й. Стенка) 1 січня 1919 з підзагол. “Часопись для українського війська”; потім вих. у містах Станіслав (ч. 2–12; нині Івано-Франківськ), Стрий (ч. 13–33; нині Львів. обл.), Заліщики (ч. 34, друк. Й. Гляса), Кам’янець на Поділлі (35–37, під назвою “Український стрілець”, 48–95; нині Кам’янець-Подільський Хмельн. обл.), Борщів (39–46, з 08 до 15. 07., друк П. Зайдмана). Співініц. і засн. г. – Д. *Вітовський, В. Пачовський* (ред. ч. 1–13). Від ч. 63 – “орган Галицького правительства й Н. К. Г. А.”, ч. 68 – орган тільки Нач. Команди Галиц. Армії. Рубрики: “Урядові вісті”, “Внутрішнє життя”, “З життя України”, “Загранична політика”, “Телеграми”, “Веселий кутик” та ін. Ост. число – 95 (16. 11. 1919). Зберіг. у ЛНБ.

О. Дроздовська, Б. Мельничук.

СТРІЛЕЦЬКІ ПІСНІ

– пісні часів національно-визвольних змагань у Західній Україні 1918–20. Викон. як автор., так і на мелодії козац., жовнір. та нар. лірич. пісень. Серед творців С. п. – поети і композитори з Тернопільщини: *М. Гайворонський, Р. Курчинський, Л. Лепкий, С. Чарнецький*. Окремі вірші *М. Вороного, Б. Лепкого, О. Маковея* та ін. авторів на муз. Я. Вінцковського, М. Вербицького, П. Кишакевича, *М. Колесси, Д. Січинського* й ін. стали стрілець. піснями. Тексти пісень опубл. до 1939 у “Літописі Червоної калини” (м. Львів). На Тернопільщині С. п. вид. у зб. пісень, що впорядк. *М. Крищук* “Ой у лузі червона калина” (1991), *В. Подуфалій* “Як з Березан до Кадри”, “Повік не зів’яне”, “Чуєш, брате мій” (1991–92) та ін.

М. Крищук, Б. Мельничук.

СТРІЛЕЦЬКОЇ СЛÁВИ МУЗЕЙ

– громадський музей героїв національно-визвольної боротьби у м. Заліщики. Відкр. 12 жовтня 1994 при рай. Будинку школярів, згідно з рішенням Заліщиц. рай. ради нар. депутатів № 48 про реорг-цію музею “Червона дванадцятка”. Засн. і 1-й дир. – *В. Олійник*. Осн. фонд музею налічує понад 500 експонатів, що розпо-

У приміщенні музею.

від. про відомих уродженців Заліщиц. краю – воjakів УСС, УГА і УПА. Розділи експозиції: “Перша світова війна”, “Легіон Українських Січових Стрільців”, “М. Гайворонський – Сурмач Війська Січового”, “УНР 1917–20”, “ЗУНР 1918–20”, “Заліщанщина в роки ЗУНР”, “Партизанським рейдом проти Польщі (1922)”, “ОУН і УПА – борці за волю України”, “В пам’яті народу”. При музеї діє регіонал. центр із проблем шкіл. музесзнавства Борщів., Бучац., Гусятин. та Чортків. р-нів.

С. Боднар.

СТРІЛКА

– річка у Теробовлянському і Гусятинському районах. Права притока р. Нічлава. Довж. 38 км, пл. бас. 209 км². Започатк. біля с. Кобиліволочки Теробовлян. р-ну. Долина у верхів’ї трапецієподіб., нижче – V-подіб., глиб. у пониззі – до 50 м, слабозвивиста, шир. 4 м. Похил. річки – 1,9 м/км. Живлення мішане. Льодостав від грудня до березня. Є ставки. Воду частково використ. для госп. потреб.

Й. Свинко.

СТРІЛКІВЦІ

– село у Борщівському районі. Центр сільради. Розташ. на берегах р. Нічлава, за 7 км від райцентру і 10 км від найбл. залізн. ст. Борщів. Насел. 1012 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1409. Діяли “Просвіта”, “Луг”, “Сільський господар” та ін. т-ва, кооператива. Є церква Успіння Пресв. Богородиці (1816, кам.), костьол, капличка (2000). Спорудж. пам’ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1965), Т. Шевченку (1991), насип. символ. могилу Борцям за волю України (1991), встановл. пам’ят.

Пам’ятник Т. Шевченку.

хрести “Парубоцький” (1808) і на честь скасув. панщини. Працюють ЗОШ 1–3 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, музей Поділ. села, торг. заклади. У С. народ. графік І. Балан, громад. діячі Б. Рокочий та В. Скоропад, Герої соц. праці І. Скоропад та В. І. Стецько, художник В. П. Стецько. Побл. С. виявл. археол. пам’ятки трипіл. і голіград. культур. Є печера “Озерна”.

Б. Рокочий, В. Уніят.

СТРІЛЬБИЦЬКИЙ

Данило (черн. ім’я – Модест; 17 (30). 12. 1823, с. Зіновинці, нині Шевченка Літин. р-ну Вінн. обл. – р. і м. см. невід.) – релігійний діяч. Правосл. архієпископ (1892). Магістр богослов’я. Навчався в духов. семінаріях у містах Кам’янець-Подільський (нині Хмельн. обл.) та Київ. Ректор духов. уч-ща в Кисві (1858–60) і семінарії в м. Іркутськ (нині РФ). 1877 хіротонізований єпископ Люблін. (1878–85), Нижньогород. і Арзамас. (1885–89), Волин. і настоятель Почаїв. Свято-Успен. лаври (від листоп. 1889). Автор низки праць.

П. Гуцал.

СТРІЛЬЧУК

Магдаліна Петрівна (24. 05. 1946, с. Висічка Борщів. р-ну) – господарниця. Герой соц. праці (1972). Орден Труд. черв. прапора. Депутат рай. і обл. ради нар. депутатів. Працювала у рільн. ланці, ланковою з вирощування цукр. буряків у колгоспі “Дружба” (с. Ланівці Борщів. р-ну).

Н. Халуца.

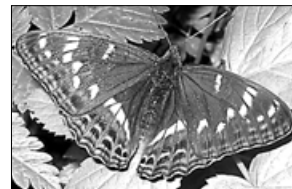
СТРІЛЬЧУК

Михайло Пилипович (16. 03. 1945, с. Любохини Старовишев. р-ну Волин. обл.) – генерал-майор Служби безпеки України. Відзнаки та медалі. Закін. пед. ін-т у м. Луцьк (1966, нині Волин. ун-т; вчитель фізики). Працював учителем у Вінн. та Волин. обл. Від 1970 – в органах держ. безпеки, на операт. посадах Упр. КДБ при РМ УРСР у Волин. обл., 1977–93 – в центр. апараті, 19. 08. 1993 – 11. 06. 1997 – нач. Упр. СБУ в Терноп. обл.

Г. Яворський.

СТРІЧКАРКИ

(*Catocala*) – метелики ряду Лускокрили (Lepidoptera). **Блакитна** (*fraxini* L.) й **Орденська малинова** (*sponsa* L.) належ. до родини Совки (Noctuidae), **Тополева** (*Limenitis populi* L.) – до родини Німфаліди (Nymphalidae).

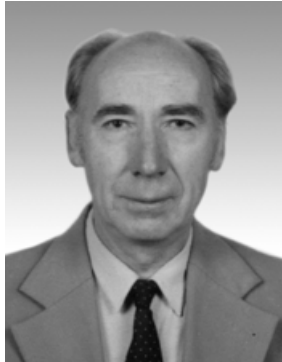
Стрічкарка Тополева.

Трапл. на всій тер. Терноп. обл., переважно у міш. та лист. лісах, лісосмугах, парках і садах у 2-й пол. серпня, увечері активно летять на світло. Чисельність зменшується через вируб. лісів, застос. агротех. заходів, використ. пестицидів та відвол. дорослих комах.

С. Подобівський.

СТРИШЕНЕЦЬ

Микола Михайлович (05. 11. 1945, с. Лемеші, нині Козелец. р-ну Черніг. обл.) – вчений у галузях історії та економіки. Д-р істор. н. (1990), проф. (1992). Закін. Чернів. ун-т (1970, нині нац. ун-т). Працював консультантом Буд. політ. освіти у м. Тернопіль. Викл., доц., проф., від 1994 – зав. каф. філософії та історії, 2003 – зав. каф. політології ТАНГ (нині ТНЕУ). Автор понад 120 наук. праць, у т. ч. 4 монографій, опубл. в Україні й за кордоном.

Б. Мельничук, Н. Совінська.

СТРІНСЬКИЙ

Генріх Йосипович (27. 07. 1952, с. Панасівка, нині Підволочис. р-ну) – вчений у галузі історії, педагог. Д-р істор. н. (2000), проф. (2003). Закін. істор. ф-т Львів. ун-ту (1977, нині нац. ун-т). Працював учителем у с. Кам'янки, дир. школи в с. Колодівка (обидва – Підволочис. р-ну). Від 1983 – асист., ст. викл., доц., проф. Терноп. філіалу Львів. політех. ін-ту (нині ТДТУ). Стажув. у Варшав. ун-ті (1994–95, 1996–98, Польща), там видав монографію й захистив габілітац. дисертацію, яку ВАК України 2000 нострифікував і видав С. диплом д-ра істор. н. Досліджує істор. долі польс. населення в Україні, укр.-польс. відносини. Автор низки монографій, більше 150 наук. статей у вітчизн. і зарубіж. виданнях. Голова обл. польс. культур.-освіт. т-ва. Реакти-

ватор, ред. і дописувач видання в Україні “Pamiętnika Kijowskiego” (тт. 6, 7, 8), яке засн. 1950-і у м. Лондон (Вел. Британія) польс. політ. емігранти.

В. Ханас, М. Ханас.

СТРІНСЬКИЙ

Маріан (Stroiński Marian; 1892, с. Лозова, нині Терноп. р-ну – 1977, м. Пшемисль, Польща) – польський художник. Навчався в АКМ у містах Краків (до 1913, Польща), Відень (Австрія). 1926–36 проживав у м. Париж (Франція). Від 1936 – у м. Варшава (Польща); під час 2-ї світ. війни майстерня і твори С. знищені. Після війни жив і працював у Пшемислі. Учасник виставок у Польщі й за кордоном. Автор портретів, пейзажів, краєвидів, творів абстракт. мист-ва. Картини С. зберіг. в музеях Польщі, Австрії, Німеччини, Франції, США, Канади; експон. у Львів. картин. галереї (1990).

П. Гуцал.

СТРІЦЕНЬ

Богдан Степанович (09. 09. 1959, с. Чернелів-Руський Терноп. р-ну) – історик, археолог. Чоловік *Л. Строщень*.

Депутат Терноп. обл. ради (2006, голова постійн. комісії з питань духовності, культури, свободи слова та інформації). Чл. НТШ, ВУСК (1991). Закін. істор. ф-т Кам'янець-Поділ. пед. ін-ту Хмельн. обл. (1980, нині пед. ун-т). Працював у

школах Тернопільщини, від 1987 – зав. відділу охорони пам'яток історії та культури ТОКМ. Від 2000 – дир. Терноп. обл. комунал. інспекції охорони пам'яток історії та культури. Від 2004 – дир. “ОАСУ “Подільська археологія” – дочір. підпр-ва Ін-ту археології НАНУ. Досліджує пам'ятки черняхів. і вельбар. культур. Автор публікацій за матеріалами розкопок в археол. та ін. збірниках України і зарубіжжя. Учасник наук. конф. у містах Київ, Кам'янець-Подільський, Львів, Луцьк, Тернопіль, Замость, Люблін, Жешув (усі три – Польща).

М. Ягодницька.

СТРІЦЕНЬ

Людмила Дмитрівна (02. 01. 1961, с. Клинини Волочис. р-ну Хмельн. обл.) – історик, етнограф. Дружина *Б. Строщеня*. Чл. ВУСК (1991),

НТШ (2000). Закін. істор. ф-т Кам'янець-Поділ. пед. ін-ту Хмельн. обл. (1982, нині пед. ун-т), Міжнар. школу "Несвізька Академія" (2006, спеціаліст із охорони пам'яток науки і техніки). Працювала вчителем у школах Бережан. і Терноп. р-нів. 1989–2003 – в ТОКМ: ст. н. с., зав. сектору етнографії, заст. дир. з наук. роботи. Нині – заст. дир. Терноп. обл. комунал. інспекції охорони пам'яток історії та культури. Автор красн. розвідок, наук. публікацій із проблем етнографії краю, пам'яткоохорон. роботи. Учасниця наук. конференцій.

М. Ягодницька.

СТРУГАНЕЦЬ

Любов Василівна (25. 07. 1967, м. Тернопіль) – вчений у галузі філології, педагог. Д-р філол. н. (2003), проф. (2004). Чл. НТШ. Закін. Терноп. пед. ін-т (1988, нині ТНПУ). Працювала вчителем укр. мови та літ-ри в США, від 1989 – викл., 1998 – доц. Терноп. пед. ін-ту. 1998–2000 – стипендіат (для молодих учених) КМ України, 1998–2001 – докторант каф. стилістики укр. мови Нац. пед. ун-ту ім. М. Драгоманова (м. Київ). Від липня 2003 – зав. каф. методики викл. укр. мови та культури мовлення ТНПУ. Автор бл. 100 наук., наук.-практ. і метод. праць.

Б. Мельничук.

СТРУК

Галина Михайлівна (12. 10. 1974, м. Тернопіль) – видавець, редактор. Закін. Терноп. приладобуд. ін-т (1997, нині ТДТУ). Вид. приват. г. "Опілля" (м. Тернопіль). Від 2003 – ген. дир. Терноп. філії медіа-корпорації "RIA" (газети "RIA ПЛЮС", "RIA райони", "Тернопіль і тернополяни", "20 хвилин"), від 2007 – гол. ред. щоден. г. "20 хвилин".

Б. Мельничук.

СТРУСІВ

– село у Тербовлянському районі. Центр сільради, якій підпорядк. села Варваринці, Бернадівка, Налужжя. Розташ. на пр. березі р. Серет, за 9 км від райцентру і 4 км від найбл. заліз. ст. Микулинці–Струсів. Насел. 1465 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1414 як Підбородиче (Підбугородичин, Підгородиче). Від

Палац, один із корпусів школи-інтернату.

поч. 16 ст. назив. Струсів. У цей період над урочищем Чортова Дебра побуд. замок. 1610 власник м-ка Миколай Струсь отримав королів. привілей на два ярмарки в рік і щовівторка – торги. 17 березня 1771 м-ко одержало повтор. привілей на магдебурз. право. 1900 у С. працювали 2 приват. лікарі, 3 акушерки, функціон. аптека. До 1939 діяли т-ва "Просвіта", "Луг", "Січ", "Союз українок", "Сільський господар" та ін. т-ва, Братство тверезості, кооператива. 29 серпня 1942 нім. війська розстріл. 20 жителів С., 5 вересня того ж року – 30, 2 січня 1944 – 25 мешканців навколиш. сіл; усього під час окупації загин. понад 500 мешканців С. Січень 1940–березень 1959 – райцентр. Збереглися старий парк із палацом 18 ст., садиби-будинки Гіряків і Ситників-Сліпих (19 ст.), млин (1911). Є церкви монастиря оо. Василян (1770), св. Миколая (1930), костьол св. Антонія (1903), синагога (19 ст.), келія язичників (9 ст.), "фігура" св. Антонія. Спорудж. пам'ятники на брат. могилі воїнів ЧА (1954), на могилі поета С. Будного (1961); Т. Шевченку (1993); насип. символ. могили УСС (1991) та воякам УПА. Встановл. мемор. табл. родині Гіряків-Ситників-Сліпих, Т. Цегельському, на пам'ять про трагедію 2 січня 1944. Працюють ЗОШ 1–3 ступ., де від 1991 діє літ.-мемор. музей С. Будного, обл. санаторна школа-

Церква св. Миколая.

інтернат, Буд. культури, б-ка, краєзн. музей, засл. самодіял. капела бандуристів "Кобзар" та її музей, ТзОВ "Струсів-Авто 1962". У С. народ. поети С. Будний і А. Іванчук, брати, громад. діячі, вчені В., С., Й., Н., О., Юліан та Юстин Гіряки, літературознавець М. Деркач, інженер, громад. діяч Х.-Л. Дмитрук, діячі ОУН і УПА Н. Заяць та С. Кароль, скульптор-аматор Л. Земський, священник, теолог М. Конрад, художник Ч. Жепінський, перекладачка О. Ситник-Сліпа, краєзнавець О. Сліпа, проживала бандуристка, педагог Г. Білогуб-Вернигір, працювали вчені в галузі мовознавства В. та О. Мельничайки. Пobl. С. виявл. археол. пам'ятки давньорус. культури.

І. Дем'янова, В. Уніят, Л. Яблонська.

СТРУТИНСЬКА

Марія Василівна (псевд. і крипт. – Віра Марська, М. С.; 1897, с. Долина, нині належ. до м. Дашава Львів. обл. – 05. 05. 1984, м. Філадельфія, США) – письменниця, журналістка, редактор, громадська діячка. Дочка В. Навроцького. Серед. освіту здобула в Долині та м. Березжани. Закін. учит. семінарію в м. Станіслав (нині Івано-Франківськ). Студіювала франц. мову в Укр. таєм. ун-ті в м. Львів. Від 1922 діяльна в укр. молодіж. та культ.-освіт. орг-ціях: чл. управи "Союзу українок" і т-ва "Сільський господар", належ. до кер-ва т-в "Рідна школа" і "Просвіта". Співорг-тор Укр. жін. конгресу у Станіславі (1934). Статті, нариси, рецензії, переклади та оповідання опубл. у період. вид. "Жіноча доля", "Жінка", "Жіночий вісник", "Українка". 1934 – автор жін. сторінки у г. "Новий час", 1938 – ред. ж. "Українка" і "Світ українки". Під час нім. окупації С. працювала в музеї ім. І. Франка, у ред. г. "Щоденні вісті"; співред. часопису "Наші дні" (всі – Львів, 1942–44). 1944 емігр. до Німеччини, 1949 – до США. Чл. управи т-ва укр. письменників "Слово", редколегії ж. "Нотатки з мистецтва". Автор повісті "Буря над Львовом" (1942), п'єси "Американка" (1973), зб. оповідань "Помилка д-ра Варецького" (1964), спогадів-репортажу "Далеке зблизька" (1957), літ. есе, споминів та ін. публікацій у часописах укр. діаспори.

Б. Мельничук, Б. Пиндус.

СТРУХМАНЧУК

Яків Михайлович (10. 08. 1884, с. Росохуватець, нині Козів. р-ну – 02. 12. 1937, Карелія, нині РФ) – художник, публіцист, педагог, громадський діяч. Навчався у Березжан. г-зії, закін. г-зію у м. Львів (1905), навчався у Краків. АКМ (1906–10, Польща), Париз. АМ (1910–13, Фран-

ція). Чл. спілки письменників "Західна Україна" (1925–33). Гімназистом у м. Березжани ілюстрував рукопис. журнали "Поступ", "Бджола", "Муха", "Мітла", "Оса"; постійний художник сатирич.-гумор. ж. "Комар" (1902–05), "Дзеркало"

(1906–07), "Жало" (1913–14; усі – Львів). 1910 у Ватикані виконав на замовл. митрополита А. Шептицького реліг. малюнки, створив образ Матері Божої. 1913–14 працював учителем малювання в укр. г-зії у м. Перемишль (нині м. Пшемисль, Польща), опубл. тв. у ж. "Дзвін", "Ілюстрована Україна", "Світ", "Страхопудь", "Сяйво" та ін.; ілюстрував тв. письменників П. Козланюка, М. Козоріса, О. Маковея, Ф. Малицького. Під час 1-ї світ. війни С. у Легіоні УСС брав участь у боях, згодом – в УГА: комр комендант. сотні, ад'ютант генерала М. Тарнавського; в ЧУГА – пом. комісара, комісар 1-ї бригади. 1920 працював у відділі освіти Галревкому в м. Тернопіль. 1920–23 проживав у м. Умань Черкас. обл., зав. відділу культури ред. г. "Вісті ревкому Уманщини". 1923 переїхав до м. Київ: викл. худож. школи, заст. дир. істор. музею, інспектор охорони пам'яток культури Київщини, від 1932 – викл. історії костюма в муз.-театр. ін-ті та ін-ті польс. пролетар. культури. 1927 – учасник 1-ї Всеукр. худож. виставки. 1933 заарешт. і засудж. на 10 р. ув'язнення за участь в УВО. 1937 повтор. репресов.; розстріляний. Реабіліт. 1964. Серед худож. тв. С. – портрети В. Атаманюка, М. Грушевського, Д. Загула, М. Кічури, І. Северина та ін.; ілюстрації для "Історії України-Руси" М. Аркаса, укр. пошт. картки; зарисовки акторів Київ. драм. театру "Кийдрамте" під кер-вом Леся Курбаса; картини "Австрійський польовий суд на Гуцульщині", "Осінній Париж" та ін. Персон. виставка – 1913 (м. Львів), учасник збір. виставок (1927, 1929, м. Харків). С. – автор мистецтвознав. статей, спогадів, мист. розвідок. Знач. частина творч. спадщини С. пропала в часи світ. воєн. Тв. С. зберіг. у Березжан. краєзн. музеї (образ Матері Божої), Львів. музеї укр. миства (17 живопис. полотен, 62 графіч. листи), Київ. музеї театр. та кіномистецтва (зарисовки ар-

тистів), Івано-Фр. краєзн. музеї (портрет М. Кічури), в приват. колекціях. У родин. селі С. відкрито пам'ятник (1994, скульп. *І. Сонсядло*); на місці буд., де він народився, встановл. пам'ят. кам'яну брилу. 1997 у Києві вид. кн. "Художник Яків Струхманчук – жертва сталінського терору".

Є. Гасай, Б. Петраш.

СТУДЕНКА

– річка у Козівському і Теробовлянському районах, права притока р. Стрипа (басейн Дністра). Довж. 24 км, пл. басейну 153 км². Започатк. з джерел у с. Вікторівка Козів. р-ну, впадає у Стрипу в с. Соколів Теробовлян. р-ну. Долина трапецієподіб., неглибока, шир. 0,2–0,3 км. Заплава завширшки до 100 м, місцями заболочена. Річище слабозвивисте, шириною до 5–6 м. Похил річки 2,2 м/км. Живлення мішане. Замерзає на поч. грудня, скресає у березні. Воду використ. частк. для госп. потреб. У долині С. на відрізу від с. Росохуватець Козів. р-ну до с. Раковець Теробовлян. р-ну розташ. *Семиків. гідролог. заказник* загальнодерж. значення.

Й. Свинко.

СТУДЕНТСЬКА МАНДРІВКА 1885

– перша подорож української молоді, яку організувало студентське товариство "Академічне братство". Маршрут по Тернопільщині проліг через міста Тернопіль, Микулинці (нині смт Теробовлян. р-ну), Теробовля, Заліщики до м. Чернівці. Під час С. м. студенти та гімназисти влаштов. концерти, лекції про освіту і творчість *Т. Шевченка* та о. *М. Шашкевича*; зустрілися з *Ю. Федьковичем*. Серед учасників С. м. – *М. Івасюк, О. Нижанківський, В. Охримович, К. Студинський, І. Франко*, хор о. *Й. Вітошинського*, гості з Наддніпрянщини – *К. Арабажин* та ін. на чолі з *В. Антоновичем*.

В. Окаринський.

СТУДЕНТСЬКА РЕВОЛЮЦІЯ НА ГРАНІТІ 1990

– акція студентського голодування у м. Київ. Відб. 2–17 жовтня 1990 на пл. Жовт. революції (саме тоді переймен. на майдан Незалежності). Орг-тори – Укр. студент. спілка (УСС), Львів. студент. братство. Співголови акції – *О. Доній* (голова УСС), *М. Іващишин* (голова Львів. студент. братства), *О. Барков, О. Кузан* (комендант намет. м-ка). Голодуючі вимагали відставки голови РМ УРСР *В. Масола*, проходження військ. служби на тер. України, націоналізації майна КПРС та ВЛКСМ на тер. України, відмови від підписання нового союзн. договору. В С. р. брали участь представники Тернопільщини – *Л. Го-*

рохівський, В. Колінець, М. Куземко. На знак солідарності у м. Тернопіль провед. студент. страйк (бл. 10 тис. осіб), який публічно підтримали голови постійн. комісій Терноп. обл. ради *В. Стародубець* і *Г. Яворський*.

В. Окаринський.

"СТУДЕНТСЬКИЙ ВІСНИК"

– газета Бережанського агротехнічного інституту. Засн. 1998. 2002–03 вих. щоквартально накладом 500 прим. 1-й ред. – *В. Савчук*, ред. очолювали *М. Кулаєць* і *Г. Михальчук*, від 2006 – *В. Карабаник*. Нині вих. на 8 стор.

Н. Волинський.

"СТУДЕНТСЬКИЙ ВІСНИК"

– газета Тернопільського національного педагогічного університету. Засн. 1 січня 1958, відновл. 1988. Ред. – *М. Вишневецький* (1988–91), згодом ред. очолювали *Б. Новосядлий, П. Сорока, О. Глотов, Н. Чайківська*. Від 1998 – ред. *А. Грицишин*. Вих. на 8 стор., наклад – 1000 прим.

Б. Мельничук.

СТУДИНСЬКИЙ

Кирило Йосипович (псевд. і крипт. – *К. Вікторин, І. Лаврін, К. Зорян, В. Кость, К. С.* та ін.; 04. 10. 1868,

с. Кип'ячка, нині Терноп. р-ну – червень 1941, м. см. невід.) – філолог-славіст, літературознавець, мовознавець, фольклорист, письменник, громадський діяч. Онук *С. Качали*, дядько *В., К. і Р. Слюзарів*. Д-р філософії (1894). Дійс.

чл. НТШ (1899). Акад. ВУАН (1928; 1933 – виключ., 1939 поновл. у чл. АН УРСР). Навчався в г-зіях у містах Тернопіль (1878–83) і Львів (закін. 1887), на теол. Львів. (1887–89) та філос. ф-тах Віден. (1889–94, Австрія) ун-тів. 1894 студіював славістику в ун-ті у м. Берлін (Німеччина). Від вересня 1894 до червня 1895 здійснював наук. пошуки в б-ках ун-тів у містах Київ і Санкт-Петербург (нині РФ); повернувся до Львова, де вчитель у г-зії. Від 1896 – у м. Краків (Польща): викл. польсь. мови в жін. учит. семінарії, викл. укр. мови й літ-ри, доц. (від 1899 – надзв. проф.) Ягеллон. ун-ту. Від кін. 19 ст. співпрац. із "Просвітою" у Львові, референт-ред. (із *І. Франком*) видань т-ва. 1900–18 – доц., проф. Львів. ун-ту. 1905–14 – чл.

Край. шкiл. ради. Голова Учит. громади (1916–20) та Укр. Нац. Ради (1921–22; 1919–20 перебував у таборах для интерн. осiб у Барановi та Домб'є побли. Кракова). Від 1916 – голова фiлол. секцiї, 1923–32 – голова НТШ у Львовi, 1922–24 – викл. укр. мови в Укр. таєм. ун-тi (м. Львiв). Працював у комiсiї з уклад. укр. правопису (1928, м. Харкiв). Належ. до Христ. сусп. партiї, співред. її часоп. “Руслан”. Спiвпрацював iз двомiсяч. “Україна” – органом iстор. секцiї ВУАН (1924–1929, ред. *М. Грушевський*). 1939–41 – декан фiлол. ф-ту, проректор Львiв. ун-ту (нинi нац. ун-т). 1939 – голова *Народ. зборiв Зх. України*; депутат ВР УРСР та ВР СРСР (вiд 1940). Товаришував iз *Б. Лепким*, *П. Франком* та iн., листувався з *В. Антоновичем*, *А. Брюкнером*, *А. Чайковським* та iн. Автор понад 500 праць iз лiтературознавства й мовознавства, iсторiї слов'ян., зокрема укр. культури, iсторiї та фiлософiї християнства; тритом. повiстi “Поема молодостi” (1919), поет. тв., оповiдань та iн. тв., дослiджень укр. поемiч. лiт-ри, творчостi *М. Шашкевича*, *І. Котляревського*, *П. Кулiша*, *І. Франка* й iн., низки праць iз шевченкознавства. У червнi 1941 С. примусово евакуйов. зi Львова в тил рад. вiйськ; загинув за нез'яс. обставин, за однiєю з версiй – застрелили конвоїри пiд час бомбард. сан. поїзда бiля м. Тернопiль. 1993 у Кип'ячцi вiдкр. пам'ятник С. (скульп. *І. Мулярчук*); тут дiє кiмна-та-музей. Iм'ям С. назв. вул. у Тернополi.

Б. Головин, Б. Пиндус, С. Ткачов, Н. Халуна, Л. Щербак.

СТУДИТИ

– чернечi угруповання на Тернопiльщинi. Засн. 5 ст. рим. вельможа Флавiй Студiї, який побуд. у м. Константинополь (нинi Стамбул, Туреччина) храм Юанна Предтечi та монастир Студiон при ньому. С. живуть за правилами “Типiкон”, що уклад. настоятель монастиря Теодор Студит. Перед нiм.-рад. вiйною у Галичинi було 200 ченцiв-студитiв, 1946 їх монастирi лiквiд., 1989 – вiдновл. орден Т. Студита в Україні. 1964 митрополит *Й. Слiпий* засн. для укр. С. монастир у м. Рим (Италiя), в липнi 1978 благословив на архимандрита С. iсромонаха *Л. Гузара*. Вiд 1993 дiє монастир у с. Зарваниця Тербовлян. р-ну. Серед настоятелiв – iсромонах *П. Гладiй* (1993–2000), диякон о. А. Сологуб (2002–03), вiд 2003 – о. Самуїл Мосцiпан. Вiд 1995 *монастир св. Теодора Студита* перенес. з Риму в с. Колодiївка Пiдволочис. р-ну (настоятель – Г. Планчак; 2002 освятив єпископ *М. Сабрига*). Вiд червня 2005 дiє монастир св. Йосифа монахинь студит.

установу в с. Вел. Гаї Терноп. р-ну. Ігуменя – Г. Івашків (церк. ім'я – Анатолія).

І. Дем'янова.

“STUDIA METHODOLOGICA” (“Методологічні студії”)

– науковий альманах iз галузей фiлологiї та фiлософiї. Започатк. 1989 Лабораторiя славiстич. та методолог. студiї ТДП (нинi ТНПУ). Вих. пiд егiдою Асоц. шанувальникiв укр. культури на основi матерiалiв темат. Терноп. славiст. iстор.-фiлол. читань, присвяч. дослiдженню i пропагандi творч. доробку визнач. вчених та дiячiв культури рiгiону: *Й.-Ш. Агнона*, *К. Айдукевича*, *С.-М. Балея*, *М. Бречкевича*, *А. Брюкнера*, *М. Вишневецького*, *Я. Головацького*, *З.-М. Завiрського* та iн. Вiд 1993 зб. вих. пiд назвою “Studia methodologica”. Зареєстр. у ВАК України як фак. видання. Ред. спiвпрац. з науковцями Бiлорусi, Польщi, Румунiї, РФ, Сербiї, Угорщини, України, Чехiї; матерiали друк. мовою оригiналу. Серед засн. i чл. ред. колегiї – терноп. науковцi *О. Глотов*, *Р. Гром'як*, *М. Лабащук*, *О. Лецак*, *С. Ткачов*, вiдомi укр. та польс. вчені. На базi альманаху системат. реалiзують актуальнi наук. проєкти “Методологiя науково-гуманiтарного пiзнання”.

О. Глотов, Б. Мельничук.

СТУПКА

Михайло (19. 09. 1914, с. Чернихiв, нинi Зборiв. р-ну) – лiтератор, громадський дiяч. Навчався в г-зiї у м. Львiв, дiяльний у Пластi, т-вах “Сокiл”, “Просвiта” й iн. Чл ОУН, за принадлежнiсть до якої 1938 заарешт.; ув'язн. вiдбував у Терноп. тюрмi. Пiд час 2-ї свiт. вiйни – у нiм. полонi, працював на ф-цi. 30 жовтня 1942 С. ув'язн. гестапо, згодом – у концтаборах Бухенвальд (1943) i Маутхаузен (1945). Пiсля вiйни проживав у Нiмеччинi, вiд 1950 – в США (м. Нью-Йорк). Фiнансував українозн. студiї в Гарвард. ун-тi, пiдтримував добротин. акцiї в Україні. Зiбрав колекцiю марок про iсторiю України i медалей з iсторiї США. 1999 передав частину фiлателiст.-нумiзм. колекцiї в ТОКМ та числ. документи i матерiали – в ДАГО. Автор кн. спогадiв i оповiдань “Над тихим Серетом” (1983), “До берегiв Атлантийського океану” (1985), “Пiд зоряним прапором Злучених Штатiв Америки” (1995) та iн. публiкацiї.

Б. Мельничук, А. Сенік.

СТУПКИ

– село у Тернопiльському районi. Центр сiль-ради. Розташ. на лiв. березi р. Гнiзни, за 11 км вiд облцентру i 1 км вiд найбл. залiзн. ст. Бiрки Великi. Насел. 707 осiб (2007). Перша пи-

Церква Різдва
Пресвятої Богородиці.

сем. згадка – 1432. Діяли т-ва “Просвіта”, “Сільський господар”, “Союз українців”, “Рідна школа” та ін. 1941–43 у С. був концтабір, у якому знищ. понад 2 тис. військовополонених, восени 1943 фашисти спалили живими євреїв. Є церква Різдва Пресв. Богородиці (1899, мур.). Спорудж. брат. могили воїнам ЧА (1952). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, лікар. амбулаторія, ВАТ “Будматеріали”, ТЗОВ “Альфа-Тернопіль”, “Захід”, “Зоря”, “Крос-2003”, два торг. заклади, є футбол. поле. У С. народ. фахівець у галузі механіки *Л. Ратич*. Пobl. С. виявл. археол. пам’ятки доби бронзи.

П. Куць, В. Уніят.

СТУПНИК

– урочище, ботанічна пам’ятка природи місцевого значення. Розташ. у с. Нараїв Бережан. р-ну, в пр. частині заплави р. Нараївка. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 131 від 14. 03. 1977. Перебуває у віданні місц. селян. спілки. Пл. 0,5 га. Під охороною – валеріана лікарська – цінний вид лікар. рослин.

І. Леньків.

СТУХЛІЯК

Петро Данилович (10. 03. 1955, с. Нове Село Підволочис. р-ну) – вчений у галузі комп’ютерних технологій, педагог. Д-р тех. н. (1996), проф. (2001). Акад. Підйомно-транспорт. АНУ (1998). Закін. Терноп. філіал Львів. політех. ін-ту (1977, нині ТДТУ). 1977–79 – інж.-технолог

на з-ді елементів обчисл. машин у м. Чернівці, 1980–82 – інж., ст. інж., м. н. с. галузевої наук.-дослід. лаб. з використання полімер. матеріалів у газотранспорт. обладнанні Терноп. філіалу Львів. політех. ін-ту. 1982–87 – м. н. с. Ін-ту механіки металополімер. систем АН Білорусії. Від 1987 – в ТДТУ: м. н.

с., ст. н. с., асист., ст. викл., доц. (1992), зав. каф. комп’ютерно-інтегров. технологій (від 1997), декан ф-ту комп’ютер. технологій (від 1999). Автор бл. 250 наук. робіт, у т. ч. 75 винаходів і патентів. Чл. редколегії “Вісника ТДТУ”, спец. рад із захисту доктор. дисертацій при нац. ун-ті “Львівська політехніка” (м. Львів) і нац. технол. ун-ті (м. Хмельницький).

Б. Мельничук, І. Федечко.

СУБЕРЛЯК

Олег Володимирович (02. 01. 1947, с. Кобиловолоки Тербовлян. р-ну) – вчений у галузі хімії, винахідник, педагог. Д-р. хім. н. (1992), проф. (1993), акад. Укр. технол. академії (1995). Почес. проф. Ченстохов. політехніки (Польща). Закін. Львів. політех. ін-т (1970, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). У цьому ж ВНЗ: викл., доц. (1986), від 1992 донині – зав. каф. хім. технології переробки пластмас, кер. наук.-дослід. лаб. синтезу та переробки полімерів спец. призначення. Чл. редколегії журналів “Композиційні полімерні матеріали” та “Вісник НУ “Львівська політехніка”: хімія, технологія речовин та їх застосування”. Автор понад 200 наук. праць, 4 навч. посібників; має 30 свідоцтв і патентів на винаходи.

В. Барна.

СУБТІЛЬНИЙ

Михайло Йосипович (1874, с. Красне, нині Гусятин. р-ну – 01. 11. 1944, с. Мокротин, нині Жовків. р-ну Львів. обл.) – педагог, громадський діяч. Дід *О. Субтельного*. Закін. учит. семінарію в м. Тернопіль. Від 1897 учителював у с. Мислова (нині Підволочис.); Від 1902 – дир. школи в с. Киданці (нині Збараз.); 1921–35 дир. нар. школи у с. Терпилівка (нині Підволочис. р-нів). Від 1935 очолював школу в Мокротині. Діяльний у громад. орг-ціях, співініц. створ. і чл. “Сільського господаря”, “Просвіти”, “Рідної школи” та ін. Орг-тор Шевченків. свят, відзнач. ювілеїв укр. діячів. За акт. громад. позицію С. не раз потрапляв під нагляд польсь. і нім. окупац. властей, двічі ув’язнений.

Р. Матейко.

СУБТІЛЬНИЙ

Орест Мирославович (1941, Канада) – канадський історик українського походження. Онук *М. Субтельного*. Д-р філософії (1973). Премія ім. М. Антоновича (1982). Батько М. Субтельного народ. у с. Терпилівка (нині Підволочис. р-ну). Від 1973 С. – на викл. роботі у Гарвард. ун-ті (США). 1975–82 – ст. викл., доц. у Гамільтон Коледж. Від 1982 – проф. історії та політології Йорк. ун-ту в м. Торонто (Канада).

Автор монографій “Мазепинці: український сепаратизм 18 ст.” (1982), “Проблеми панування у Східній Європі: місцева знать та іноземний абсолютизм. 1500–1715” (1985). 1988 у вид. Торонт. ун-ту опублік. працю “Україна: історія”, яку визн. кращим викладом укр. історії англ. мовою. В Україні кн. перевид. 1991 та ін., її використ. у навч. закладах. С. підтримує зв'язки з науковцями-істориками Тернопільщини, листувався з *Р. Матейком*.

А. Сенік.

СУБЧАК

Антін Михайлович (псевдо “Сокил”; 13. 05. 1928, с. Романівка, нині Тербовлян. р-ну) –

громадський діяч. Учасник нац.-визв. змагань. Закін. Київ. топограф. технікум (1968). Восени 1942 вступив у юнац. загін ОУН; 1943 признач. станичним зв'язку. Від 1944 – станичний військ. розвідки УПА; брав участь в операціях проти фашистів. 1945 за-

арешт. за діяльність в ОУН; із тюрми в с. Буданів на Тербовлянщині звільн. боївка УПА. Перебував у підпіллі, поран. у бою. Від 1947 – на нелегал. становищі в м. Стрий, технік-землепорядник при Дрогобиц. обл. упр. с. госп-ва (обидва нині – Львів. обл.). Від 1956 – у м. Тернопіль, прац. на з-ді “Електроарматура”, в ін-ті “Діпроцивільпромбуд”, у ВО “*Ватра*”, де організ. “Громаду Подільського краю” (1988), Т-во зі збереж. істор. спадщини; в родин. селі створ. ком-т для увічн. пам'яті *М. і Т. Бойчуків*. Чл. УСДП (від 1990), орг-тор і голова її обл. осередку (до 1998). Ініціатор створ. Асоц. селян. госп-в Терноп. обл. (1991), орг-тор кімнати-музею історії села в Романів. школі (2004). Засн. (1992) і ред. г. “Громада” (вийшло 5 чисел). Автор бл. 100 публікацій у часописах краю, кн. “3 плеяди великих” (2002).

Г. Кушнерик.

СУБЧАК

Мар'ян Петрович (27. 06. 1932, с. Романівка, нині Тербовлян. р-ну) – художник, педагог. Майстер нар. творчості України (1999). Лауреат Всесоюз. фестивалю нар. мист-ва у м. Москва (1987, нині РФ); обл. мист. премія ім. Я. Музики (2006). Відмінник освіти України (2001).

1947 заарешт. за зображ. укр. символіки; засудж. на 10 р., покарання відбув. на шахтах Заполяр'я (нині РФ); реабіліт. 1954; поверн. у родин. село. Закін. Терноп. школу художників-оформлювачів (1966), нар. ун-т мист-в у Москві (1967), Тербовлян.

культ.-освіт. уч-ще (1974, нині вище уч-ще культури), його викл. (від 1975). Орг-тор і кер. худож. студії при Буд. культури (1961–63) в Тербовлі, викл. образотв. мист-ва у Тербовлян. школі-інтернаті, Романів. школі (1964–97). Учасник понад 30 кол. виставок у містах Дрогобиц. Львів. обл., Київ, Москва, Тернопіль, персон. – у містах Бережани, Тербовля, Тернопіль, Краків (2004, Польща), родин. селі. Серед тв.: пейзажі “Зимовий день” (1968), “Хата М. Бойчука” (1992), “Тербовлянська фортеця” (1997), серія “Канада очима українця” (1999; 27 картин). Роботи зберіг. у краєзн. музеях міст Бережани, Тербовля, Тернопіль, Палермо (Канада), приват. колекціях Австралії, Італії, Німеччини, США.

А. Гриб, І. Дуда,

Г. Кушнерик, А. Субчак.

СУГАЙНИК УГОРСЬКИЙ

(*Doronicum hungaricum* (Sagl.) Reichenb. fil.; нар. назва – угорське зілля) – багаторічна кореневищна трав'яниста рослина родини Айстрові (Asteraceae). Занес. до Черв. книги України (1996). Зростає на кам'янистих і трав'янистих схилах, соняч.

галявинах та узліссях. Трапл. у Заліщиц. й Борщів. р-нах. Цінна для науки.

Н. Мшанецька.

СУЛИМА

Андрій Михайлович (06. 10. 1917, с. Чорнолозка, нині Сахновщин. р-ну Харків. обл. – 11. 03. 1984, м. Ленінград, нині Санкт-Петербург, РФ) – військовик. Герой Рад. Союзу (1944). Ордени Черв. прапора, Олександра Невського, Вітчизн. війни 1-го ступ. Полковник запасу. Учасник нім.-рад. війни від 1941; воював на Зх.,

Волхов., Воронеж. і 1-у Укр. фронтах. Від 1943 – учасник танк. боїв на Тернопільщині. Пobl. смт Товсте Заліщиц. р-ну рота С. визвол. з нім. концтабору більше 3 тис. військовополонених. Танки роти С. першими перейшли р. Дністер, прикриваючи переправу піхоти. Після війни закін. Вищу офіцер. школу бронетанк. військ. Працював у Ленінграді.

Б. Хаварівський, Н. Халуца.

СУЛИМА

Михайло Іванович (20. 07. 1916, с. Улашківці, нині Чортків. р-ну – 12. 11. 1983, м. Оттава, Канада) – бухгалтер, бібліотекар, публіцист, громадський діяч. Чл. НТШ, Укр. літ. клубу (1952), Клубу укр. професіоналістів і підприємців (1967), Спілки укр. журналістів та ін. Закін. г-зю в м. Станіслав (нині Івано-Франківськ), Вищу школу економіки й адмін. наук у м. Берлін (1941, Німеччина). Працював за фахом, після нім.-рад. війни – в адміністрації переселен. таборів у Зх. Німеччині. 1948 емігр. до Канади (м. Торонто), де працював у різних установах (1952–62). Згодом у м. Оттава, де закін. бібліот. школу ун-ту (1963), працював бібліотекарем, кер. відділу Нац. наук. б-ки. Голова Оттав. філії КУК (1968–70) і Укр. нац. об'єдн. (1972, 1977). Діяльний у Пласті й ін. т-вах. Автор статей в укр. збірниках, період. виданнях “Вісті комбатанта”, “Наша мета”, “Новий шлях” та ін., віршів, сатири. творів.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

СУЛІМІРСЬКИЙ

Тадеуш (Sulimirski Tadeusz; 01. 04. 1898, м. Кобиляни, Польща – 21. 06. 1983, м. Лондон, Вел. Британія) – польський археолог. Д-р права (1924), д-р філософії у галузі праісторії (1929). Закін. Львів. ун-т (1924), де 1931 очол. каф. праісторії. Від 1937 – проф. Ягеллон. ун-ту (м. Краків, Польща). Дослідниц. діяльність зосередив на тер. тодіш. Терноп., Львів., Станіслав. та Волин. воєв-в. Зокрема, 1930-і розкопував посел. трипіл. культури на тер. цегельні в м. Заліщики. Досліджуючи пам'ятки доби пізн. бронзи, 1931 провів археол. розвідку в селах Голігради та Новосілка Костюкова (нині с. Новосілка) на Заліщанщині для поперед. вивчення білогрудів. культури верх. Подністров'я. У повоєн. роки видав праці “Скіфи Західного Поділля” та “Культура висоцька”, де узагальнив відомості про ці вел. етніч. групи на тер. зх. обл. України у ран. заліз. віці. Під час 2-ї світ. війни служив у Польс. зброй. силах на тер. Франції та Вел. Британії; залишився у Лондоні. Чи-

тав лекції з археології Центр. та Сх. Європи в ун-тах у містах Лондон, Оксфорд, Кембрідж, Единбург, Глазго і Закардон. Польс. ун-ті (Лондон), співзасн. якого був. Автор праць “Передісторична Польща”, “Шнурова кераміка та кулясті амфори на Північний Схід від Карпат” й ін.

Я. Гурба, Ю. Малєв, М. Сохацький.

СУЛЯТИЦЬКИЙ

Тадей Васильович (01. 01. 1933, с. Пилатківці, нині Борщів. р-ну) – театральний, громадський діяч. Засл. прац. культури УРСР (1981). Премії НСТДУ в галузі театрознавства, літ. мист. ім. С. Воробкевича (обидві – 2005). Тричі – депутат Чернів. міськ. ради (1970-і). Чл. СТДУ (1971), 1988–2001 – голова Центр. ревіз. комісії цієї спілки. Закін. Чернів. ун-т (1955, нині нац. ун-т). 1955–63 – на громад. роботі. 1965–69 – заст. нач. Чернів. обл. упр. культури, 1969–97 – дир. Чернів. укр. муз.-драм. театру. 1976–80 – кер. реставрац. театру. 1992–97 – голова правління Чернів. обл. відділ. Укр. фонду культури. Від 1998 – зав. ред.-видав. відділу Буковин. мед. акад. (нині ун-т). Автор кн. “Чернівецький театр ім. Ольги Кобилянської” (1987), “Чернівецький український музично-драматичний театр імені Ольги Кобилянської” (2004), публікацій про театр. мист-во Буковини.

Т. Гринівський, М. Ониськів.

СУПРАНІВКА

– село у Підволочиському районі. Центр сільради, якій підпорядк. села Коршилівка та Росохуватець. Розташ. на берегах р. Самець, за 6 км від райцентру, заліз. ст. Насел. 369 осіб (2007). Відоме від 17 ст. Діяли т-ва “Просвіта”, “Луг”, “Сільський господар”, “Союз українок”, кооператива. Є церква Різдва Пресв. Богородиці (1907, мур.), “фігура” на честь скасув. панщини. Насип. символ. могилу воякам УПА (1990-і). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, 2 торг. заклади. У С. перебували *Б. Ленків, І. Франко.*

Н. Миколок, В. Уніят.

СУРАЖ

– село в Шумському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Ходаки. Розташ. на березі р. Вілія, за 8 км від райцентру і 35 км від найбл. заліз. ст. Лепесівка. Насел. 1357 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1390. 1555 С. Збараський збудував замок і, найімовірн., тоді поселенню надано міськ. статус. Від 1583 С. – власність *К. Острозького*, який спорудив монастир. Від серед. 18 ст. С. як міськ. поселення почав занепадати. Діяли “Просвіта” та ін.

Церква Різдва Пресвятої Богородиці.

т-ва. С церква Різдва Пресв. Богородиці (1750, мур.), капличка, 6 “фігур”. Спорудж. пам’ятник

Капличка.

воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1968), встановл. пам’ят. хрест во-якам УПА (1991). Працюють ЗОШ 1–3 ступ., Буд. куль-тури, б-ка, ФАП, від-діл. зв’язку, 2 ПАП – “Відродження” та “Ірма” і 3 фермер. госп-ва, торг. закла-ди. У С. народ. В. Суразький. Пobl. села виявл. археол. пам’ятки ранньозаліз. віку і давньорус. культури, є ліс. заказник загальнодерж. значен-ня Суразька дача і Сураз. дендрол. парк, зростає Сураз. дуб.

О. Клименко, М. Ніколюк.

СУРАЗЬКА ДАЧА

– лісовий заказник загальнодержавного значення. Розташ. між селами Сураж, Васьківці й Андрушівка Шумс. р-ну, в кв. 39–174 Сураз. лісництва Кременец. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Суразька дача”. Створ. відповідно до постанови РМ УРСР № 500 від 28. 10. 1974. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 3864 га. Під охороною – унікал. штучно створ. дуб.-ясен.-модрин.-сосн. ліс. масив. Особливо цінні ділянки вірцевих ясен.-дуб., модрин.-ясен.-дуб., ялин.-ясен.-дуб. насаджень штучн. походження, що створ. лісівники в кінці 19 – на поч. 20 ст. під кер-вом вченого-лісівника В. Дубровинського, а також ділянки лісу з ендеміч. видами дерев – генет. резервати субо-

ревого екотипу дуба і старовік. сосн.-дуб. та дуб. острів. масиви на крейд. відкладеннях. У трав’ян. покриві трапл. любка дволиста, занес. до Черв. книги України. З тварин водяться лось, козуля, свиня дика, куниця ліс., заєць; є багато птахів. С. д. – зразок створ. хвойно-широколист. стійких деревостанів; має велике наук. і пізнав. значення.

Модриновий ліс.

І. П’ятківський.

СУРАЗЬКИЙ

Василь (справж. Малюшицький Василь Андрійович; серед. 16 ст., м-ко, нині с. Сураж Шумс. р-ну – бл. 1608, м. см. невід.) – письменник-полеміст. Працював (1575–81) у резиденції кн. К. Острозького (м. Острог, нині Рівнен. обл.), де з Г. Смотрицьким ред. Остроз. Біблію (1581), переклав її укр. мовою. Від 1583 – староста Суража, сприяв розбудові Остроз. акад., до якої належ. сураз. маєтності. Виконував дипломат. доручення князя в м. Гданськ (Польща) та Московщині. Очолив острож. друкарню і забезпечив її тривалу роботу. На думку І. Огієнка, саме стараннями С. як ред. вид. кн. християн. спрямування 25 найменувань. Автор полеміч. кн. “Правило Істинного життя християнського” (1598), “Книжиця о єдиній православній істинній вірі” (1588) та ін.; передмов до видань “Псалтир з розслідуванням”, “Маргарит”, “Розмова панежника з православним”. Учитель І. Вишенського.

Г. Галькевич, І. Дем’янова.

СУРАЗЬКИЙ ДЕНДРОЛОГІЧНИЙ ПАРК

– природоохоронний об’єкт місцевого значення. Розташ. pobl. с. Сураж Шумс. р-ну, в кв. 173, вид. 1 Сураз. лісництва Кременец. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Суразька дача”. Засн. 1912 як школа ліс. кондукторів під кер-вом лісничого В. Дубровинського. Рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 734 від 14. 10. 1967 дендропарку надано статус пам’ятки природи, сучас. статус – від 1996. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 3 га. У дендропарку зростають 43 види, форми та різновиди дерев і чагарників – тис ягідний, магнолія, ялівець віргінський, ясен звич. плакучої

форми, псевдотсуга, барбарис звич. та ін. С. д. п. – база наук. лісогосподар. досліджень із вивчення, впровадж. і акліматизації різних видів деревно-чагарник. порід.

І. П'ятківський.

СУРАЗЬКИЙ ДУБ

– вікове дерево, ботанічна пам'ятка природи місцевого значення. Зростає поблизу с. Сураз Шумс. р-ну, в кв. 173, вид. 1 Сураз. лісництва Кременец. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Суразька дача” (садиба лісництва). Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 189 від 30. 08. 1990. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 0,02 га. Під охороною – дуб черешатий віком бл. 300 р., діам. 136 см і вис. 28 м, має наук.-пізн. та естет. цінність.

І. Бай.

СУСҀК

Богдан Теодорович (21. 04. 1941, с. Романове Село, нині Збараз. р-ну) – господарник, громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради (2006). Закін.

у м. Львів технікум мех. обробки деревини (1964) та політех. ін-т (1975, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Працював у м. Тернопіль на мебл. ф-ці, промкомбінаті обл. споживспілки. 1965–67 – гол. інж. Мельнице-Поділ. (Борщів. р-ну), згодом Гусятин. ф-к госп. виробів. Дир. Микулинець. ф-ки госп. виробів, від 1974 – дир. Микулинець. ВО меблів та деревообробки (Теребовлян. р-ну). 1979–86 – заст. нач., 1986–88 – нач. Терноп. обл. упр. місц. пром-сті. Від жовтня 1988 – у ВО “Надзбруччя” (м. Тернопіль; нині ВАТ “Виробничо-торгове об'єднання “Надзбруччя”): ген. дир., голова правління об'єдн., заст. голови, голова Спостереж. ради.

О. Дацко.

СУТА

Іван Володимирович (07. 07. 1957, с. Вел. Гаї Терноп. р-ну) – громадсько-політичний діяч. Закін. Терноп. СШ № 8 (1974). 1978–89 працював художником-оформлювачем у м. Тернопіль, Терноп. і Зборів. р-нах. Від 1989 – чл. ТУМ (нині “Просвіта”), НРУ; 1990 – чл. Укр. Гельсін. Спілки. Засн. (1994) на Тернопільщині та

кер. (1994–98) громад.-спорт. патріот. (нині – всеукр.) орг-ції “Тризуб” ім. С. Бандери; в цій орг-ції: підполк. (1995); курінний Поділ. куреня; кошовий Західноукр. коша; голова секретаріату, кер. політ. референтури (від 2004). 1997 Терноп. обл. суд за-судив С. за створ. та кер-во “Тризубом” на 4 р. умовно з відтермін. виконання на 1 р. Від 2003 – ред. всеукр. г. “Бандерівець” (м. Тернопіль); 2007 – співорг-тор і чл. виконкому Міжнар. антиімпер. фронту (Україна). Автор зб. статей “В ім'я нації” (2004), кн. “Політична нація чи національна держава” (2006), низки публікацій в укр. і закордон. періодиці.

Б. Мельничук.

СУХАРДА

Едвард (Sucharda Edward; 18. 06. 1891, м. Березжани – 12. 07. 1947, м. Вроцлав, Польща) – польський хімік. Чл.-кор. Польс. акад. тех. н. (1932). Д-р хім. н., проф. (1923). Навчався в реал. г-зіях у м. Ярослав (Польща) і Львів. Студіював хімію у Львів. політех. школі (1908–12), де залиш. працювати: асист. каф. заг. та аналіт. хімії (1912–17). Від 1919 – заст. проф., зав., проф. каф. заг. хімії рільн.-ліс. ф-ту, декан хім. ф-ту (1923–24), 1923–44 – зав. каф. заг. хімії на хім. ф-ті, 1933–36 – ректор Львів. політехніки. Від 1944 – в Польщі: зав. наук. лаб. Дирекції лісівництва Польщі; орг-тор політех. шкіл у містах Глівіце і Вроцлав.

Б. Головин.

СУХАРСЬКИЙ

Володимир Станіславович (06. 07. 1935, с. Клинове, нині Городец. р-ну Хмельн. обл.) – вчений у галузі економіки, господарник. Орден, медалі. Проф. (2005), академік Акад. екон. н. (1997) і Акад. еколог. н. України (2003). Всеукр. премія ім. С. Подолинського (2005). Засл. винахідник СРСР (1984). Закін. у м. Кам'янець-Подільський Хмельн. обл. с.-г. технікум (1956), с.-г. ін-т (1961, нині Поділ. держ. аграр.-тех. акад.), Укр. с.-г. акад. у м. Київ (1967, нині Укр. нац. аграр. ун-т). Працював бухгалтером, гол. зоотехніком, гол. економістом, заст. дир. Буцац. радгоспу-технікуму, дир. радгоспу “Тернопільський”, нач. Терноп. рай. упр. с. госп-ва, заст.

голови Терноп. обласпрому, 1986–97 – нач. Терноп. обл. упр. Ошад. банку. Від 1986 – доц. каф. менеджменту ТАНГ (нині ТНЕУ). Від 2000 – проректор із наук.-метод. роботи, 2004 – зав. каф. держ.-прав. регулювання економіки Буцац. ін-ту менеджменту і аудиту. Від 2005 – проф., зав. каф. міжнар. економіки Терноп. ін-ту соціал. та інформ. технологій. Очолював Наук.-тех. т-во Терноп. обл. Автор понад 400 наук. публікацій, підручників, монографій; має 3 патенти на винаходи.

Г. Івахів, Б. Мельничук.

СУХІНКО

Юрій Григорович (30. 09. 1951, м-ко, нині смт Вишнівець Збараз. р-ну) – вчений у галузі авіації, педагог, громадський діяч. Д-р

тех. н. (1999), проф. (2003). Закін. літакобуд. ф-т Харків. авіац. ін-ту (1974, нині аерокосміч. ун-т “Харківський авіаційний інститут”). 1974–75 – інж.-конструктор в Укр. філіалі НДІ авіац. технологій при ДКБ ім. О. Антонова (м. Київ). Від 1975 – в Київ. нац. ун-ті харч. технологій (НУХТ): ст. інж., м. н. с., асист., ст. н. с., доц. і проф. Від 2003 – дир. Київ. технікуму громад. харчування НУХТ, проф. каф. матеріалознавства і технології машинобудування НУХТ. Автор бл. 150 наук. праць, 3-х монографій; має 20 винаходів.

Б. Мельничук.

СУХІЙ

Олексій Миколайович (29. 03. 1957, с. Новики Збараз. р-ну) – вчений у галузі історії, педагог. Д-р істор. н. (2004), проф. (2005).

Грамота Президента України (1999). Закін. істор. ф-т Львів. ун-ту (1979, нині нац. ун-т). 1979–80 працював учителем історії СШ № 5 м. Дрогобич Львів. обл. Від 1980 – Львів. ун-ті: асист. (до 1987), доц. (до 1989) каф.

політології. 1989–2005 – доц. каф. історії та етнології України, проф. каф. новіт. історії України. Автор понад 160 наук. праць, окремі з яких вийшли за кордоном.

Р. Матейко.

СУХІЙ

Ярослав Михайлович (26. 03. 1951, с. Оришківці, нині Гусятин. р-ну) – науковець, громадсько-політичний діяч. “Орден за заслуги” 3-го ступ. Нар. депутат України 3–6-го склики. Канд. (1980), д-р (1999) істор. н. Засл. прац. пром-сті України (2001). Почес. грамота КМ України (2002). Закін. істор. ф-т Львів. ун-ту (1974, нині нац. ун-т). 1978–88 – асист. каф. філософії, доц., проректор, секр. парткому ТФЕІ (нині ТНЕУ). 1988–91 – інструктор, зав. сектору ідеол. відділу, секр. Терноп. обл. ком-ту КПУ, 1-й секр. Терноп. міськ. ком-ту КПУ. Згодом – дир. пансіонату “Горизонт” (м. Алушта, Крим). Від травня 1995 – заст. ген. дир. зі зв’язків з органами держ. влади, громад. орг-ціями та ЗМІ ВАТ “Мотор-Січ” (м. Запоріжжя), згодом – доц. каф. політології Запоріз. тех. ун-ту. Автор і ведучий телепрограми “Критерій влади” (ТРК “Алекс”).

І. Дем’янова.

СУХІВЦІ

– село у Підволочиському районі. Підпорядк. Новосілк. сільрад. Розташ. на березі р. Самчик, за 20 км від райцентру і 13 км від найбл. залізн. ст. Максимівка. Насел. 541 особа (2007). Перша писем. згадка – 1616. Є церква Вознесіння Господнього (1903). Діяли т-ва “Просвіта”, “Січ”, “Союз українок”, кооператива. У С. народ. громад. діяч, просвітянин *П. Кондзьолька*. Працює торг. заклад.

Б. Мельничук.

СУХОДІЛ

– село в Гусятинському районі. Центр сільради, якій підпорядк. х. Боднарівка. При С. були хутори Грабарки і Задолина, вивед. з облік. даних у зв’язку з пересел. жителів. Розташ. на берегах р. Гнила (Суходіл), за 5 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Гусятин. Насел. 628 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1532. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є церква св. Димитрія (1909, мур.), капличка (2002). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1967), насип. символ. могили Борцям за волю України (1991), встановл. пам’ят. хрест до 100-річчя скасув. кріпацтва (1961). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, ПАП “Надзбруччя”, торг. заклади. У С. народ. польс. письменниця, журналістка *М. Ва-*

левська, поет-пісняр *С. Галябарда*, етнограф, фольклорист, культурно-громад. діяч *М. Ломацький*. Пobl. С. виявл. археол. пам'ятки трипіл. культури.

В. Уніят.

СУХОРСЬКИЙ

Андрій Петрович (21. 08. 1932, с. Вілька Сяноц. пов., нині Польща) – різьбяр. Засл. майстер нар. творчості УРСР (1984). Син *П. Сухорського*. Чл. НСХУ (1958). 1945–48 проживав у м. Підгайці, нині – у м. Львів. Виконує станк. скульптуру малих форм. Роботи зберіг. у приват. колекціях України й зарубіжжя, музеях Львова та Києва.

І. Дуда.

СУХОРСЬКИЙ

Онуфрій Павлович (13. 02. 1917, с. Вілька Сяноц. пов., нині Польща – 27. 10. 1969, с. Пасіки-Зубрицькі Пустомит. р-ну Львів. обл.) – різьбяр, майстер народної творчості. 1945–48 проживав у с. Росохуватець, нині Козів. р-ну, згодом – у м. Львів. Виготовляв декор. тарілки, хлібниці та скульптури малих форм. Твори зберіг. в музеях Львова і Києва.

І. Дуда.

СУХОРСЬКИЙ

Петро Іванович (13. 07. 1903, с. Вілька Сяноц. пов., нині Польща – 1968, х. Почмайстрівка Підгаєц. р-ну) – майстер рельєфної різьби по дереву. Батько *А. Сухорського*. Мист-ву різьби вчився у батька, згодом – у двоюрід. брата. У доробку – шкатулки з рослин. орнаментом, фігурки тварин і птахів, ціпки зі стиліз. корінням, листям, плодами винограду, ручкою – головою лева та ін. Від 1956 – різьбяр Підгаєц. промкомбінату. Учасник обл. і регіон. виставок худож. творчості. Роботи зберіг. у музеях та приват. колекціях України, Польщі, США й ін. країн.

В. Барна.

СУХОСТАЇВ

– поселення трипільської культури (Сухостав II, 3600–3200 рр. до Р. Х.). Розвід. pobl. с. Сухостав Гусятин. р-ну в урочищі Берестки. Залишки вел. глинян. житла (20x5 м) дослідив В. Кравець (1952) у Трипіл. загоні Поділ. експедиції під кер-вом М. Смішка. Простеж. розвал печі та розподіл житла на 2 приміщення. Знайд. багато фрагментів посуду, 5 жін. глин. фігурок, кам. та кіст. знаряддя праці, в т. ч. зернотертку. Глин. посуд добре випалений, із лощеною поверхнею, розписаний чорною, білою та черв. фарбами. Пошир. миски, кубки, глечики, амфори. Розпис переважно у вигляді відрізків стрі-

чок, що утворюють зигзаги, кути, хрести. Матеріали з розкопок зберіг. у Львів. істор. музеї.

М. Сохаський.

СУХОСТАЇВ

– село в Гусятинському районі. Центр сільради. Розташ. за 26 км від райцентру і 6 км від

Церква Різдва Пресвятої Богородиці.

найбл. залізн. ст. Хоростків. Насел. 1029 осіб (2007). 1553 М. Потоцький отримав від короля привілей на засн. м-ка з магдебурз. правом під назвою Сухостав. За австр. часів м-ко належало до Заліщиц. округу, 19 ст. – до Гусятин., згодом Копичинец. повітів. Діяли “Просвіта”, “Січ”, “Луг”, “Сільський господар”, “Союз українок” та ін. т-ва, кооператива. Є церкви Різдва Пресв. Богородиці (1888 і 1997, мур.). Спорудж. пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім. рад. війні (1967), насип. символ. могила УСС (1990). Працюють ЗОШ I ступ., б-ка, торг. заклади, ФАП, відділ. зв'язку. У С. народ. просвіт. діяч, меценат *А. Дереворіз*, мовознавець *Є. Нападій*, діяч ОУН і УПА *С. Нападій*. Пobl. С. виявл. археол. пам'ятки культури лінійно-стрічк. кераміки, трипіл. (поселення *Сухостав*), голіград., черняхів. культур.

О. Клименко, Я. Ясінський.

СУЧАСНІ ТЕКТОНІЧНІ РУХИ ЗЕМНОЇ КОРИ НА ТЕРНОПІЛЬщинІ

– переміщення речовин земної кори та підкорових глибинних мас, що призводять до змін у заляганні гірських порід на території області. С. т. р. з. к. відбувалися протягом останніх 5–6 тис. р. і тривають нині. Їх визначають за допомогою інструмент. вимірювань, за істор. й археол. документами, а також геолого-геоморфол. методами. Встановл., що пн. ч. обл. (*Кременец. гори*) і зх. (Західно-Поділ. горбогір'я або *Опілля*) піднімаються зі швидк. 8–10 мм/р., центр., сх. і пд.-сх. – 4–6 мм/р. Вивчення С. т. р. з. р. має вел. практ. значення, особливо вздовж залізниць, нафто- і газопроводів, у місцях буд-ва ГЕС і АЕС.

Й. Свинко.

СУШКЕВИЧ

Володимир Леонович (08. 06. 1939, м. Тернопіль) – журналіст. Чл. НСЖУ (1971).

Засл. журналіст України (1998). Премія НСЖУ “Золоте перо” (2001). Закін. філол. ф-т Дніпроп. ун-ту (1978). Працював на підпр-вах Тернополя, в геодез. партії у Сх. Сибіру (РФ). Вчителював у школах Бережан. і Зборів. р-нів. 1967 – у секретаріаті г. “Вільне життя” (м. Тернопіль); писав на теми освіти й культури. Цього ж року переїхав у м. Кривий Ріг, де – кор. г. “Червоний гірник” (1967–85). Згодом – кор. відділу культури г. “Вільне життя” (1985–92), оглядач г. “Свобода” (1992–98, м. Тернопіль) і г. “Вільне життя” (від 1998), зам. ред. з проблем виховання і дозвілля (2007). Ведучий популяр. рубрик “Зірки далекі і близькі”, “Листи до друга”, “Закінчіть, будь ласка, речення”, “Розмаїта середа”, “Таке може бути”, “Тернятка”, “Тернопільські візії” та ін.

І. Дем’янова.

СУШКО

Макар (1920-і, с. Лопушне, нині Кременець. р-ну) – співак (баритон). Навчався в муз. школі в м. Кременець, Вищому муз. ін-ті в м. Львів (нині нац. муз. акад.). Під час 2-ї світ. війни емігрував на Захід, згодом – до Канади. Співорганізатор і соліст хору “Україна”, який виступав під керівм. Н. Городовенка. Учасник капели бандуристів ім. Т. Шевченка в м. Торонто. Представлений у “Книзі мистців і діячів української культури” (1954).

Б. Мельничук.

СУЩІН

– село у Тербовлянському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Остальці. Розташ. на лів. березі р. Гнізна, за 12 км від райцентру і 5 км від найбл. заліз. ст. Прошова. Насел. 507 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1512. Діяли “Просві-

Річка Гнізна.

та” й ін. укр. т-ва. Є церква св. Юрія (1863), “фігура” Матері Божої. Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1986), насип. символ. могилу Борцям за волю України (1991), встановл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини. Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, торг. заклад. На околиці села є пам’ятка природи – *Сущин. джерела*. Пobl. С. виявл. археол. пам’ятки черняхів. культури.

М. Бігус, Ю. Ковальков.

СУЩІНСЬКІ ДЖЕРЕЛА

– гідрологічна пам’ятка природи місцевого значення. Розташ. на пн.-сх. околиці с. Сущин Тербовлян. р-ну, в межах кам’янистого схилу пд. експозиції. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням Терноп. обл. ради від 18. 03. 1994. Перебуває у віданні Сушинец. сільради. Пл. 1 га. Під охороною – три джерела, що живлять потічок Ремезівський, ліву притоку р. Гнізна. Мають важливе водорегулят. значення.

І. Ленків.

СХІДНА ЗОЛОТА ЛІПА**(Поморянська)**

– ліва притока р. Золота Ліпа (басейн р. Дністер). Протікає у Бережан. р-ні. Довж. 33 км, пл. бас. 290 км². Започатк. біля с. Вороняки Золочів. р-ну Львів. обл. Долина у верхів’ї V-подіб., нижче – трапецієподіб., глиб. 100 м і більше, шир. 1–2 км і більше. Заплава двобічна, подекуди заболочена, завширшки до 400 м. Річище помірно звивисте, шир. до 4–5 м. Похил річки 2,4 м/км. Живлення мішане з переважанням снігового. Крижаний покрив утвор. лише у суворі зими. Воду частк. використ. для госп. потреб. Є ставки.

Й. Свинко.

СХІДНО-ПОДІЛЬСЬКА ГРУПА СКІФСЬКОГО ЧАСУ

– група археологічних пам’яток (2-а пол. 7–4 ст. до Р. Х.). Пошир. на тер. Сх. Поділля. Можливо, насел. саме цієї культур. групи мав на увазі Геродот під назвою “скіфи-орачі”. Пам’ятки представл. городищами (найвідоміше Немирівське – 1000 га) та відкритими поселеннями, курган. похованнями. На Тернопільщині відоме лише одне поселення С.-п. г. с. ч. – pobl. с. Староміщина Підволочис. р-ну.

М. Бігус.

СЦБАЙЛО

Богдан Степанович (22. 09. 1943, м. Львів – 25. 10. 1991, Польща) – спортсмен (грекоримська та вільна боротьба), тренер, педагог. Закін. СШ № 4 у м. Тернопіль (1961) та Львів.

ін-т фіз. культури (1965). 1969–89 – тренер із греко-рим., вільн. б-би, самбо, дзюдо в ДЮСШ № 1, ФСТ “Колос”, “Спартак” і “Динамо” в Тернополі. Виховав понад 20 м. сп. СРСР і канд. у м. сп.; тренер *Ю. Варибруса*. 1990 працював у Канаді, де

був почес. чл. еліт. спорт. борців. клубу в м. Монреаль. 1991 повернувся до Тернополя, того ж року 25 жовтня трагіч. загинув у автокатастрофі під час служб. поїздки до Польщі. У Тернополі від 1992 провод. традиц. міжнар. турнір з вільної б-би пам’яті С.; від 2003 діє спорт. клуб “ГалТер’С” ім. Б. Сцібайла.

І. Сцібайло.

СЦІБАЙЛО

Євген (псевдо “Булка”, 1922, с. Прошова Терноп. р-ну) – діяч ОУН. 1939 виїхав за кордон. Як чл. ОУН виконував завдання Гол. край. проводу ОУН (м. Краків, Польща). Допомагав односельцям перебратися за кордон. Особистий секр. *С. Бандери*. У м. Львів найімовір. 1941–42 С. заарешт. органи НКВС, подальша доля невідома.

Я. Муран, А. Сенник.

“СЯЙВО”

– молодіжний часопис (журнал). 1-е число – 01. 01. 1930 в м. Тернопіль. Ред. і осн. автор – місц. драматург В. Мартинович. Вийшло 2 номери “С”; опубл. поет. та проз. тв., красн. новини. Зберіг. у ЛНБ.

Б. Мельничук.

СЯТІЦЬКИЙ

Корнель Кіндратович (23. 09. 1941, с. Сидорів, нині Гусятин. р-ну) – педагог, диригент, співак (тенор). Засл. прац. освіти України (1991). Доц. (1991). Відмінник нар. освіти України (2005). Почес. грамота Мін-ва освіти України. Закін. Чортків. пед. уч-ще (1961), Дрогобиц. пед. ін-т (1969, ни-

ні ін-т), вокал. ф-т Львів. консерваторії (1987, нині нац. муз. акад.). Від 1969 – викл., доц., проф., від 2001 – зав. каф. народ. муз. інструментів Дрогобиц. пед. ун-ту. 1987–91 – соліст Львів. оперн. театру. Співпрац. із засл. хор. капелюю “Трембіта”, чол. хор. капелюю “Гомін”, засл. ансамблем танцю України “Юність”, капелюю хлопчиків та юнаків “Дударик”, симфон. оркестром Львів. обл. філармонії (всі – м. Львів), капелюю ім. М. Глінки (м. Санкт-Петербург, РФ) та ін. Як соліст концертував із цими колективами в Австрії, Вел. Британії, Греції, Канаді та ін. країнах. Із опер.-балет. групою театру виступав у Іспанії (1994–97). Брав участь в урочистостях із нагоди 400-річчя Берестей. унії у Ватикані (1996). Дієвий у мист. заходах Львівщини – міжнар. муз. фестивалях “Віртуози”, автор. концертах *І. Соневицького*, В. Балає (обидва – США), М. Кузана (Франція), Б. Фільд (Україна) та ін. Учасник творч. звіту майстрів мист-в і amator. колективів Тернопільщини у м. Київ (2000). Викон. тенор. партії: “Реквієм” Дж. Верді, одноймен. твір та “Коронаційна меса” В.-А. Моцарта, “Месія” Г. Генделя, “Літанія” С. Монюшка й ін. Вокал.-симфон. поема *С. Людкевича* на сл. *І. Франка* “Монолог Мойся” у виконанні С. належ. до фонду Укр. радіо.

С. Ваврик, М. Михаць.

ТАБАЧИНСЬКИЙ

Ян (Tabaczyński Jan; 10. 12. 1878, м. Бережани – 27. 08. 1940, м. Варшава, Польща) – польський військовик. Навчався в г-зії у м. Стрий (нині Львів. обл.) і Краків. кадет. корпусі (Польща). Від 1897 служив у австр. армії, 1918 в чині майора перейшов у ВП; військ. аташе Польщі у м. Будапешт (Угорщина). Під час польс.-рад. війни – ком-р полку (полковник). Згодом – ком-р дивізії, від 1924 – генерал бригади. Від 1927 – у відставці, оселився в с. Комарівка (нині Монастирис. р-ну). Учасник 2-ї світ. війни.

С. Ткачов.

ТАБАЧУК

Богдан Броніславович (30. 11. 1952, с. Пишківці Буцац. р-ну – 22. 07. 2001, м. Бучач) – майстер декоративно-ужиткового мистецтва (художня різьба по дереву). Чл. НСМНМУ (1997). Закін. технікум нар. худож. промислів у м. Косів Івано-Фр. обл. (1977, нині ін-т приклад. та декор. мист-ва). Працював столярем на Прикарпат. мебл. комбінаті (1969–71), різьбярем по дереву вироб. майстерень СХУ в Косові (1977–80), художником-оформл. Бучац. РТП “Сільгосптехніка” (1980–93), художником експеримент. майстерні сувенір. цеху Бучац. держлісгоспу (1993–2001). Від 1977 – учасник худож. виставок. У творчості використ. традиц. мотиви і техніки викон. (суха різьба, інкрустація). Серед тв. – декорат. тарелі, шкатулки, хрести, підсвічники.

А. Гриб.

ТАБАЧУК

Олексій Федорович (30. 03. 1942, с. Шушківці Лановец. р-ну) – музикант, диригент, режисер, громадський діяч. Засл. прац. культури УРСР (1988). Почес. відзнака Мін-ва культури і мист-в України (2004). Чл. Нац. Всеукр. муз. спілки (1976), від 1980 – голова її Терноп. осередку. Закін. Тербовлян. культ.-освіт. уч-ще (1967, нині вище уч-ще культури) і Харків. ін-т культури (1974, нині акад. культури). 1967–74 – викл. Тербовлян. культ.-освіт. уч-ща (класи диригув., оркеструв., баяна, акордеона), кер. оркестру нар. інструментів. В м. Тернопіль: 1974–76 – зав. відділу культури райвиконкому, ст. кор. обл. г. “Вільне життя” (1979), 1980–94, 1997–2004 – заст., 1-й заст. нач. упр. культури облвиконкому, 1994–97 – нач. упр. культури ОДА. 1999–2000 – голова худож. ради творч. звітів Терноп. обл. у м. Київ. Орг-тор, координатор, консультант і реж.-постановник низки культ.-мас. заходів у місті й області. Автор наук.-практ. розвідок, сценаріїв, статей у збірниках та період. виданнях.

Б. Мельничук.

ТАБІНСЬКИЙ

Петро (1888, м. Берестечко, нині Горохів. р-ну Волин. обл. – 1948, за ін. даними 1950, м. см. невід.) – церковно-освітній діяч, протоіерей. Закін. *Волин. духов. семінарію* у м. Кременець, духов. акад. у м. Петербург (нині Санкт-Петербург, РФ). 1914–18 – викл. Петербурз. духов. семінарії. 1919–22 – ректор духов. семінарії, доц. ун-ту в м. Кам’янець-Подільський (нині Хмельн. обл.). 1922–24 – настоятель собору в м. Володимир-Волинський (нині Волин. обл.); тут видавав часоп. “На варті”. 1924–30 – ректор *Кременец. правосл. духов. семінарії*. Започ. церк. відправу укр. мовою, за що 1931 звільн. з посади ректора. Згодом перейшов у греко-католич. священ. сан; від 1931 – викл. Богослов. акад. у м. Львів. 1939 Т. заарешт. органи НКВС; вивез. до Сибіру (нині РФ), перебував у таборах сувор. режиму, де, найімовір., загинув. Автор підручників із літургії, Закону Божого, реліг. праць.

Г. Черняхівський.

ТАВОЛГА

польська (*Spiraea polonica* Blocki.; нар. назва – спірея) – чагарник із білоповстистим опушенням родини Розові (Rosaceae). Занес. до Черв. книги України (1996). Зростає на берегах р. Дністер. Рослина декор., медоносна. Локальне місцезростання – попл. с. Зелений Гай Заліщиц. р-ну; під охороною – у заказниках загальнодерж. значення “*Жезавський*” та “*Обіжєвський*” (обидва – Заліщиц. р-ну); **пиківська** (*Pikoviensis* Bess.) – регіонально рідкісна багаторічна рослина. Внес. до Переліку рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. (рішення Терноп. обл. ради № 64 від 11. 11. 2002). Зростає на степ. схилах. Дуже рідко трапл. у філії природ. заповідника “*Медобори*” “*Кременецькі гори*”, де під охороною.

Таволга польська.

Н. Мшанецька, Г. Синиця.

ТАВОЛЖНИК ЗВИЧАЙНИЙ

(*Aruncus vulgaris* auct.) – регіонально рідкісна багаторічна рослина родини Розові (Rosaceae). Внес. до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. (рішення Терноп. обл. ради № 64 від 11. 11. 2002). Зростає в лісах, серед чагарників. Рідко трапл. у філії природ. заповідника “*Медобори*” “*Кременецькі гори*”, де під охороною.

Н. Мшанецька, Г. Синиця.

ТАЙНА

– річка в Тербовлянському і Гусятинському районах. Права притока р. Гнила (бас. р. Дністер). Довж. 46 км, пл. бас. 327 км². Започатк. біля с. Іванівка Тербовлян. р-ну. Долина трапецієподіб., глиб. у пониззі 45 м, шир. до 2,6 км. Заплава двобічна, на окр. ділянках заболочена, шир. її пересічно 100 м. Річище звивисте, шир. 6–7 м. Похил річки 2,0 м/км. Живлення мішане, з переваж. снігового. Замерзає в грудні, скресає у березні. Стік зарегульований ставками. Воду частк. використ. для тех. і с.-г. потреб. На берегах річки – м. Хоростків.

Й. Свинко.

ТАЛАБАН

Віктор Васильович (16. 01. 1952, м. Кременець) – журналіст, публіцист, редактор. Чл.

НСЖУ (1981).

Закін. ф-т журналістики Київ. ун-ту (нині нац. ун-т). Від 1977 працював у ред. г. “Радянська Україна” (нині “Демократична Україна”). 1980–92 – кор., ст. кор., ред. відділу, відп. секр. міськ. г. “Прапор комунізму” (нині “Київський вісник”). Від квітня 1992 працював у апараті НСЖУ, згодом – дир. Міжнар. інформ. агентства “Київ-ІРМА-прес”, шеф-ред. часопису НСЖУ “Журналіст України”.

Б. Мельничук.

ТАЛЕР

Майк (1935, м. Бережани) – науковець, лікар, історик. Від 1945 – в еміграції. Закін. мед. ф-т Каліфорній. ун-ту (США). Працював педіатром. Засл. проф. педіатр. школи медицини Каліфорній. ун-ту в м. Сан-Франциско (США). Довголіт. президент Центру Голокосту в цьому місті.

В. Ханас.

ТАНАСІВИЧ

Осип (орієнт. 1920-і, с. Тарнавка, нині Чортків. р-ну) – художник. Студював малярство у м. Львів та Німеччині. На еміграції – у США (шт. Арізона). Мав виставки у містах Торонто (Канада), Філадельфія, Нью-Йорк (обидва – США).

Б. Мельничук.

ТАНЦОРОВ

Григорій Васильович (29. 09. 1910, с. Золоте, нині Саратов. обл., РФ – 10. 03. 1944, м. Тернопіль) – військовик. Герой Рад. Союзу (1944, посмертно). Орден Вітчизн. війни 2-го ступ. Почес. громадянин м. Тернопіль. Учасник нім.-рад. війни від 1942, воював на Воронез. і 1-у Укр. фронтах. На Тернопільщині – учасник танк. боїв за м. Збараж; 9 березня 1944 першим із артилеристів увірвався до Тернополя. Під час вулич. бою підбитою

самохідкою здійснив таран, знищив 4 танки, 85 автомашин, 15 бронетранспортерів і понад 100 нім. солдатів. Похов. у парку Слави в Тернополі, де встановл. бронз. погруддя Т. (скульп. *Т. Невесела*). Його іменем названі вулиці у містах Збараж і Тернопіль; пасажир. катер у Тернополі (реконстр. 2006).

А. Сенник, Н. Халуца.

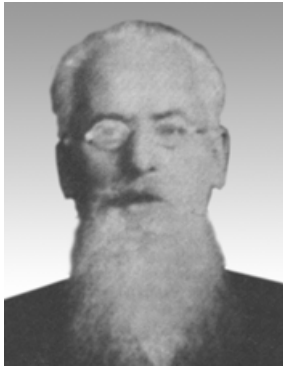
ТАНЧАК

Василь Ілліч (26. 02. 1895, с. Лісники, нині Бережан. р-ну – р. см. невід., США) – релігійний та громадський діяч. У м. Львів: навчався в ун-ті (1914–21), закін. духов. семінарію (1921). Перекладач у *Летіоні УСС* (1915). Як греко-католич. священник душпастирював у Галичині (1921–44), зокрема в селах Мшана (нині Зборів.) та Рибники (нині Бережан. р-нів). Діяльний у “Просвіті”, ін. громад. орг-ціях, 1934–44 – чл. ревіз. комісії Повіт. союзу кооператив і правління “Українбанку” в м. Перемишляни (нині Львів. обл.). 1945–51 – священник у таборі для переміщ. осіб у м. Ерлянген (Німеччина). Емігр. до США (громадянство отримав 1956), де провадив священничу працю в м. Нью-Брунсуік (шт. Нью-Йорк). 1959–69 – архієпископ у м. Філадельфія (шт. Пенсильванія). Автор низки публікацій.

Л. Щербак.

ТАНЧАКОВСЬКИЙ

Стефан Миколайович (1854, с. Вербівці, нині Тереховлян. р-ну – 29. 08. 1928, м-ко, нині смт

Золотий Потік Бучац. р-ну) – правник, громадсько-політичний діяч. Почес. чл. т-ва “Просвіта”, чл. політ. т-ва “Українська Рада”. Навчався в г-зіях у містах Тернопіль та Львів. Студював право у Львів. ун-ті. Працював суд. службовцем, суддею у

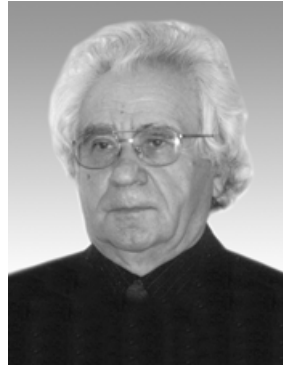
містах Косів і Коломия (нині обидва – Івано-Фр. обл.). Від 1896 – нотаріус у Золотому Потоці, де засн. власну канцелярію. Орг-тор читальні “Просвіти” у цьому м-ку, співзасн. читальні т-ва у селах повіту – Возилів, Космирин, Костільники, Порохова, Русилів, Соколів, Стінка (всі нині – Бучац. р-ну). 1907 – заст. посла австр. сейму *Є. Левицького* від Бучац. і Станіслав. округу. Зібрав колекцію різьбл. виробів, гуцул. ліжни-

ків, вишиванок і писанок, які передав до Нац. музею у Львові.

Б. Мельничук, А. Сенник, Г. Яворський.

ТАНЧУК

Юлій Володимирович (08. 12. 1934, с. Рожанівка, нині Заліщиц. р-ну) – вчений у галузі органічної, колоїдної і нафтохімії. Д-р хім. н. (1984), проф. (1986). Закін. хім. ф-т Чернів. ун-ту (1959, нині нац. ун-т). Працював м. н. с. НДІ органіч. напівпродуктів і барвників у м. Рубіжне Луган. обл. (1959–61). Від 1966 – ст. н. с. Ін-ту хімії високомолекуляр. сполук АН України, зав. лаб. нафтохім. синтезу (1972–77). Від 1988 – в Ін-ті біоорганіч. хімії і нафтохімії НАНУ: зав. сектор., кер. відділу. Автор понад 200 наук. праць, 50 авт. винаходів. За наук. розробками Т. організ. вироб-во інгібітора корозії “Нафтохім-3” на Дрогобиц. нафтоперероб. з-ді “Галичина”; єдине у світі вироб-во амініонітрилу ЦЕДА у концерні “Оріана” (м. Калуш Івано-Фр. обл.), у РФ – інгібітора корозії ІНКАНУр. Автор технології знешкодження рідкого ракет. палива “гептил”, що залиш. після ядер. роззброєння України. Чл. *Терноп. земляцтва в м. Київ “Тернопілья”*.

В. Барна, Б. Мельничук.

ТАНЮК

Леонід (Лесь) Степанович (08. 07. 1938, м. Жукин, нині Вишгород. р-ну Київ. обл.) – режи-

сер театру і кіно, театрознавець, перекладач, громадсько-політичний діяч. Чоловік *Н. Корнієнко*. Нар. депутат України 5-и склик. (1990–2006). Засл. діяч мист-в України (1995). Голова СТДУ (від 1992; від 1996 – нац.). Ордени Ярослава Мудрого 5-го

(1998) і 4-го ступ. (2005), ім. В. Стуса Всеукр. т-ва “Меморіал” (2002); нагорода Спільки “Чор-

нобиль” “За гуманізм” (1996). Закін. культосвіт. технікум у м. Луцьк (нині уч-ще культури і мист-в) та Київ. реж. ф-т ін-ту театр. мист-ва (1963, нині ун-т театру, кіно і телебачення; учень *М. Крушельницького*). 1959–63 – президент Клубу творч. молоді в м. Київ. Працював у театрах міст Біла Церква Київ. обл., Львів, Одеса, Харків, Київ. Через утиски рад. влади змуш. виїхати до м. Москва (нині РФ), де 1965–86 ставив спектаклі в МХАТі, театрах ім. К. Станіславського, ім. Пушкіна, ім. Москради, провадив правозахис. діяльність. 1986–88 – гол. реж. Київ. молодіж. театру (звільн. без права на реж. діяльність). Згодом – на творч. праці; зав. каф. майстерності актора й режисури в Київ. ун-ті театру, кіно і телебачення. Автор монографії “Мар’ян Крушельницький” (1974), кн. “Хроніка опору” (1991) та ін.; упоряд. кн. “Леся Курбас. Статті і спогади про Леся Курбаса. Літературна спадщина” (1988, співавт.) та ін.; понад 600 публікацій на теми культури, мист-ва, політики. У НРУ: чл. Центр. проводу (від 1992), заст. голови, чл. Політради (від 1999). У ВР України: голова Ком-ту з питань культури і духовності (від 1998, 2002–05), уповноваж. представник фракції НРУ. Співголова (1989–92), голова (від 1992) Всеукр. т-ва “Меморіал” ім. В. Стуса; голова Всеукр. ком-ту “Нюрнберг-2” (від 1996). Чл. Нац. комісії України у справах ЮНЕСКО (від 1995). Багато разів бував на Тернопільщині: як голова т-ва “Меморіал” (приїждж. від 1993), як нар. депутат України від виборч. округу № 166 Терноп. обл. (1998–2002) та ін. 2007 з Н. Корніснко виступав на творч. зустрічах в *Курбаса Леся мемор. музеї-садибі* в с. Ст. Скалат Підволочис. р-ну, де репрезентував свою кн. “Талан і талант Леся Курбаса” (2007), у ПК “*Березіль*” та обл. об’єдн. т-ва “Просвіта” в Тернополі.

Л. Щербак.

ТАНЯЧКІВІЧ

Данило (псевд. – Грицько Будеволя, О. Обачний, Федор Черногора; 06. 11. 1842, с. Дідилів, нині Кам’ян.-Буз. р-ну Львів. обл. – 21. 04. 1906, с. Закомар’я, нині Бус. р-ну тієї ж обл.) – релігійний діяч, публіцист, громадсько-політичний діяч. Почес. чл. т-ва “Просвіта”. Навчався у м. Тернопіль в г-зії, де співзасн. таєм. учнів. орг-ції “Громада”. Закін. духов. семінарію в м. Львів. Від 1868 – священик у Закомар’ї. 1897–1901 – посол австр. парламенту. Орг-тор кредит. спілок “Правда” та філій “Сокола” на Золочівщині. Автор “Письма народоців русь-

ких до редактора політичної часописі “Русь” яко протест і меморіал” – 1-го програм. документа *народоців*, брошур, статей.

О. Сухий.

ТАРАНТІЛЯ

(справж. Семанців Михайло, набуто в Канаді – М. Смит; 13. 11. 1889, с. Сокиринці, нині Чортків. р-ну – р. і м. см. невід.) – письменник, громадський діяч. Від 1907 – в Канаді, працював у залізнич. майстернях. Діяльний у партіях і т-вах лівого спрямування. Від 1949 – автор понад 400 фейлетонів, сатир. ст., гуморесок у г. “Український голос” та ін. часописах. Представл. у кн. О. Гай-Головка “Українські письменники в Канаді” (т. 2; Вінніпег, 1997).

Б. Мельничук.

ТАРАС

Василь Михайлович (11. 02. 1951, с. Переволока Буцац. р-ну) – економіст, господарник, громадський діяч. Чл.

Спілки аудиторів України (САУ; 1992). Лауреат Всеукр. програми “Лідери регіонів” (2002). Закін. ТФЕІ (1971, нині ТНЕУ). Відтоді працює у м. Тернопіль: 1973–90 – ст. економіст, нач. план.-екон. відділу, гол. бух. Терноп. обл. упр. побут. обслуговування; 1990–92 – фінанс. дир. СП “Едланд”; від 1992 – дир. аудит.-консультац. фірми “Орієнтир ЛТД”. Від 1998 – президент корпорації “Аудиторська група України”. Чл. ради САУ (1992–97), Аудит. палати України (1995–97), Федерації профес. бухгалтерів і аудиторів (1996). Голова Терноп. тер. відділ. САУ (від 1992). Співзасн. Ліги підприємців Тернопільщини (1992), чл. її ради. 1994–98 – наук. консультант Комісії ВР України з питань екон. політики та упр. нар. госп-вом; учасник розробки проекту Закону України “Про аудиторську діяльність” (1993). Голова нагляд. ради благодій. фонду “Соломія”.

Л. Щербак.

ТАРАСЕНКО

Тетяна Ярославівна (04. 02. 1961, м. Тернопіль) – журналіст, публіцист, громадська діячка. Закін. ф-т журналістики Львів. ун-ту (1985, нині нац. ун-т). 1985–90 – кор. ред. обл.

г. “Молодий комунар” (м. Кіровоград), 1990–94 – оглядач г. “Тернопіль вечірній”, 1994–96 – в ред. г. “Західна Україна”. 1996–2007 – гол. ред. ТзОВ “Радіо Тернопіль”, від 2007 – гол. ред. інформ. відділу творч. агенції. 1997–98 – чл. правління Терноп.

обл. орг-ції захисту прав споживачів. Чл. правління Всеукр. громад. орг-ції “Комітет виборців України”, голова обл. орг-ції цього Ком-ту (1999). Чл. Терноп. “Медіа-клубу” (2000). Від 2002 голова Терноп. прес.-клубу. Спостерігач на Президент. виборах в укр. делегації у США (2000).

Б. Мельничук.

ТАРАСІВКА

– село у Збаразькому районі. Підпорядк. Базарин. сільраді. Розташ. на пр. березі р. Гнізна, за 2 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Збараж. Насел. 327 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1463 як Тарасівці. Є церква Івана Богослова (кам.), 2 “фігури”. Діють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад. Про насел. пункт йдеться у кн. М. Грозовського “Чотири села над Гнізною” (Т., 1997).

В. Уніят.

ТАРАСІЮК

Борис Іванович (01. 01. 1949, м. Дзержинськ Житомир. обл.) – державний і громадсько-політичний діяч. Міністр закордон. справ України (1998–2000, 2005–січень 2007). Нар. депутат України (2002–07). Надзвич. і Повноваж. Посол України (1992). Орден “За заслуги” 3-го (1996), 2-го (1999) ступ. Закін. Київ. ун-т (1975, нині нац. ун-т). 1975–81 – аташе, 3-й, 2-й, 1-й секр. МЗС УРСР. 1981–86 – 2-й, 1-й секр. Постійн. представництва України при ООН (м. Нью-Йорк, США). 1986–87 – 1-й секр. відділу міжнар.

орг-цій МЗС УРСР. У МЗС України: 1990–91 – радник, заст. нач. відділу гол. радника, 1991–92 – кер. секретаріату – нач. відділу політ. аналізу і координування, від березня 1992 – заст. Міністра закордон. справ України, травень 1992–квітень 1995 – голова Нац. ком-ту України з питань роззброєння, 1993–95 – голова Держ. міжвідомч. комісії з питань вступу України до Ради Європи, грудень 1994–95 – 1-й заст. Міністра закорд. справ України, вересень того ж року – квітень 1998 – Надзвич. і Повноваж. посол України в країнах Бенілюксу (Бельгія, Нідерланди, Люксембург); глава Місії України при НАТО (жовтень 1997–квітень 1998). 2004–05 – кер. Держ. упр. справами при Президентові України. Від травня 2003 – голова НРУ. Голова Ком-ту з питань європ. інтеграції ВР України. Автор наук. і наук.-попул. праць. Неоднораз. приїжджав до м. Тернопіль (зокрема, 2003, 2004, 2006); 2007: у травні – як один із кер. “Української правди” зустрівся з громадськістю у ПК “Березіль”; у липні – учасник засідання ради Терноп. край. орг-ції НРУ, провів прес-конференцію; у вересні – почес. гість Всеукр. фестивалю козац. пісні “Байда”.

Л. Щербак.

ТАРАСІЮК

Ігор Григорович (10. 05. 1967, м. Львів) – господарник, громадсько-політичний діяч. Нар. депутат України (1998, 2002). Закін. Львів. політех. ін-т (1989, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”) і Чернів. ун-т (1997, правознавство; нині нац. ун-т). У м. Хмельницький: 1989–92 – інж.-електронник з-ду “Катіон”, від 1992 – викон. дир. вироб.-комерц. фірми “Поступ”, 1993 – нач. відділу, ген. дир. ТОВ “Реммаш”, 1995 – заст. голови правл. АКБ “Агрос”. 1996–98 – помічник голови, нач. упр. енерго-ресурсів та енергозбереж., нач. упр. матеріал.-тех. та енергет. ресурсів Терноп. ОДА. У ВР України: чл. Ком-тів із питань пром. політики (1998–2000); науки та освіти (2000–02), з питань фінансів і банк. діяльності (від 2002), як нар. депутат від НРУ, чл. фракції “Наша Україна” представляв інтереси виборців м. Тернопіль, Гусятин., Підволочис., Теребовлян. і Терноп.

р-нів (2002–05). Від квітня 2005 – кер. Держ. упр. справами при Президентові України.

Л. Щербак.

ТАРАЩУК

Павло Григорович (17. 11. 1899, с. Розношинці, нині Збараз. р-ну – 26. 02. 1981, м. Монреаль, Канада) – лікар, громадсько-політичний діяч. Д-р медицини (1927). Чл. УЛТ (1929). Закін. г-зію у м. Тернопіль (1921). Студіював медицину в Укр. таєм. ун-ті у м. Львів (1921–22), закін. ун-т у м. Грац (1927, Австрія). Студентом очолював т-ва “Січ”, самопомочі, гурток укр. нац. молоді в Іраці. Учасник Визв. змагань: доброволець Січових Стрільців під кер-вом *Є. Коновальця* (м. Київ), згодом – у *Легіоні УСС*. 1927–29 – в м. Познань (Польща), голова Т-ва укр. лікарів-нострифікаторів. 1930 розпочав у Збаражі лікар. практику. Голова повіт. осередку УНДО та “Сільського господаря”; працював у філіях т-в “Просвіта”, “Рідна школа”, “Січ”, кооп. банку. 1939 виїхав на Лемківщину; лікар у с. Буківське. Під час нім.-рад. війни – повіт. лікар у Збаражі, допомагав воякам УПА. 1944 виїхав до Австрії, згодом – до Німеччини, лікар у таборах для переміщ. осіб. 1948 емігр. до Канади. Працював у шпиталі в Монреалі, згодом провадив власну лікар. практику (до 1980). Співзасн. і 1-й голова місц. відділу УЛТ Пн. Америки.

І. Олешук.

ТАРНАВКА

– село у Чортківському районі. Центр сільради. До Т. приєдн. х. Звіголь. Розташ. на берегах р. Нічлава, за 22 км від райцентру і 6 км від найбл. залізн. ст. Озеряни. Насел. 325 осіб (2007). Відоме від поч. 18 ст. Діяли “Просвіта”, “Сільський господар” та ін. т-ва. Є церква Святого Вознесіння (1908, кам.), недіючий костюл, 3 каплички. Насип. символ. могилу Борцям за волю України (1990-і). Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП.

В. Лашта.

ТАРНАВСЬКА

Марта Теодозіївна (з дому – Сеньковська; 15. 11. 1930, м. Львів) – бібліотекар, літератор,

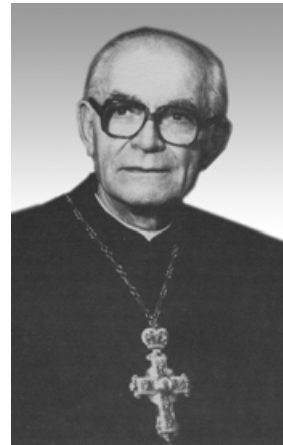
громадська діячка. Дочка *Т. Сеньковського*, дружина *О. Тарнавського*. 1941–43 проживала у м. Зборів. 1943–44 навчалася в укр. г-зії у м. Тернопіль. Переїхала до Львова, потім – на Лемківщину, до Словаччини, Австрії. Тут у м. Зальцбург закін. г-зію (1948), вступила на філол. ф-т ун-ту. 1949 вийшла заміж за *О. Тарнавського*, з яким емігр. до США (м. Скрантон, шт. Пенсильванія). Тут студіювала бібліот. справу (1961, бакалавр; 1964, магістр). Від 1964 працювала у б-ках ун-ту Пенсильванії, Пласту, “Рідної школи” (м. Філадельфія). Діяльна в Союзі українок Америки, Т-ві укр. бібліотекарів Америки та ін. Автор зб. поезій “Хвалю ілюзію” (1972, Нью-Йорк), праць із бібліографії, літературознавства та літ. критики, зокрема “Українська національна революція в поезії 1917–1967” (1969, Едмонтон, Канада), есе, культуролог. статей у періодиці.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ТАРНАВСЬКИЙ

Володимир Якович (16. 07. 1912, с. Мухавка, нині Чортків. р-ну – 24. 05. 2002, м. Едмонтон, пров. Альберта, Канада) – релігійний і громадський діяч. Брат *О. Я. Тарнавського*. Закін. Богослов. акад. у м. Львів (1936), того ж року одружився зі Стефанією Смик – сестрою *Р. Смика*; 1937 рукопоклад. у сан священника. 1938–44 служив на парафіях у Галичині, 1945–50 – у таборах для переміщ. осіб у Німеччині. 1950 емігр. до Канади. Душпастирював у різн. містах, від 1956 – священник УГКЦ у церкві св. Юра в Едмонтоні, де ініціатор буд-ва приміщ. школи й орг-тор “Рідної школи” (1962). Духов. асистент Укр. катол. братства Канади (1957–59); капелан Пласту та СУМ. 8 грудня 1967 *Й. Слітий* номінував Т. митрополит. радником, 15 лютого 1972 – почес. крилошанином, 16 липня 1997 *М.-І. Любачівський* – митрофор. протопресвітером. Орг-тор і кер. хорів в Україні (1938–44) і Канаді (1950–56). Ред. бюлєтеня “Католицька акція” (1955–58, Едмонтон); автор статей у збірниках та періодиці.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ТАРНАВСЬКИЙ

Мирон Омелянович (29. 08. 1869, с. Барилів, нині Радехів. р-ну Львів. обл. – 29. 06. 1938, м. Львів) – військовик, генерал-четар УГА, громадсько-політичний діяч. Хрест Залізн. корони, нім. Залізн. хрест (1917). Закін. г-зію в м. Броди (нині Львів. обл.). Служив у австр. армії. Від 1909 – капітан, ком-р сотні 35-го Золочів. піхот. полку. Після

поч. 1-ї світ. війни – на фронті; влітку 1915 командував куренем австр. армії в боях над р. Стрипа. Від січня 1916 – ком-р вишколу *Легіону УСС*. 1917 – ком-р куреня 35-го Золочів. полку, який займав оборону на окол. с. Куропатники (нині Бережан. р-ну), від листопада цього ж року до 8 січня 1918 – ком-р Легіону УСС, який дислок. на Чортківщині та Борщівщині. 1918 під час наступу укр. та австр.-нім. військ в Україні – ком-р полку, офіцер штабу корпусу, референт зв'язку з укр. населенням Правобережжя, комендант табору військовополон. публ. м. Київ. Від 12 лютого 1919 – в УГА: ком-р 2-го Осад. корпусу, що вів бої з польс. гарнізоном у Львові; червень цього ж року – співорг-тор і кер. *Чортків. офензиви*, за що Т. присв. звання генерала-четаря. 6 липня 1919 в м. Копичинці (нині Гусятин. р-ну) перейняв від *О. Грекова* командування УГА, яка на поч. серпня 1919 з частинами *Армії УНР* здійснила наступ на Київ та Одесу. 6 листопада 1919 для порятунку знекровл. у боях армії Т. уклав перемир'я з командуванням армії А. Денікіна, за що позбувся посади і потрапив під суд польов. трибуналу. 1920 проживав у м. Балта (нині Одес. обл.), Києві, згодом перебрався до Галичини, де його заарешт. польс. влада; перебував у таборі в м. Гданськ (Польща). Після звільн. 1921 – в м. Золочів, згодом – у с. Черниці (нині Бродів. р-ну Львів. обл.); сприяв створ. військ. музею при НТШ у Львові (1936). Ім'ям Т. назв. вул. у м. Тернопіль.

М. Литвин, Л. Щербак.

ТАРНАВСЬКИЙ

Омелян Филимонович (25. 08. 1885, с. Ма-наїв, нині Зборів. р-ну – 16. 04. 1965, м. Чикаго, США) – лікар-дантист. Син *Ф. Тарнавсько-*

го. Д-р медицини. Закін. г-зію в м. Броди (нині Львів. обл.). 1914–18 – в австр. армії, воював на Рос. та Італ. фронтах. Від 1918 – в УГА: четар, ком-р сотні, воював у Наддніпрян. Україні. 1920 з бригадою ген. А. Кравса перейшов через Карпати до Чехословаччини; згодом проживав у м. Відень (Австрія). Емігр. до США (м. Клівленд, шт. Огайо). Закін. стомат. ф-т ун-ту в Чикаго (1928); працював стоматологом у цьому місті. Учасник гетьман. руху 1933–37 (отаман “Січі”). Чл. УЛТ Пн. Америки та ін. амер. профес. т-в.
Б. Головин, П. Гуцал.

ТАРНАВСЬКИЙ

Омелян Якович (27. 05. 1910, с. Улашківці, нині Чортків. р-ну) – економіст, редактор, громадський діяч. Брат *В. Тарнавського*. Навчався в г-зіях у містах Чортків і Станіслав (нині Івано-Франківськ; закін. 1928). Студіював право у Львів. ун-ті. 1930 заарешт., засудж. як чл. ОУН до 1,5 р. ув'язн., яке відбув у чортків. тюрмі. Вищу освіту здобув у м. Берлін (інж.-економіст). 1942–44 – кер. фінанс. справ Укр. Центр. Ком-ту (м. Краків, Польща), 1942–45 – дир. Укр. вид-ва (Краків–Львів). 1944 емігр. до Німеччини, 1949 – до Канади (м. Торонто). Чл. Край. Пласт. старшини (1949–74; 1951–53 – голова) в Канаді. Співред. часописів і пласт. журналів, ред. “Пластового шляху” (1967–70); сприяв вид. ЕУ; працював у вид-ві “Новий шлях” (м. Вінніпег). Автор статей на суспіл. теми.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ТАРНАВСЬКИЙ

Остап Давидович (03. 05. 1917, м. Львів – 19. 09. 1992, м. Філадельфія, США) – письменник, журналіст, громадський діяч. Д-р філос. (1976, УВУ, м. Мюнхен, Німеччина). Чоловік *М. Тарнавської*. У м. Львів: закін. акад. г-зію (1935), навчався на філол. ф-ті ун-ту (1935–39) та в політех. ін-ті (1939–41). 1940–41 співпрац. із ред. часоп. “Львівські вісті” та “Краківські вісті”. 1948 закін. ун-т у м. Грац (Австрія; цивіл. інженер). У березні 1949 одружився з М. Сеньковською, з нею в квітні цього ж року емігр. до США (м. Скрантон, шт. Пенсильванія). Студіював бібліот. справу (магістр, 1962), працював у публіч. б-ці в місті Ньюарк, б-ці ун-ту у Філадельфії та ін. Викон. дир. Злучен. Укр.-Амер. допомог. ком-ту, діяльний у “Рідній школі”, довголіт. секр. Об'єдн. укр. письменників в екзилі “Слово”, від 1975 – його голова; чл. ПЕН-клубу. Автор зб. поезій, новел, нарисів, літ. і театр. рецензій, ревію, перекладів. Не раз перебував на Тернопільщині, зокрема у містах Зборів, Тернопіль; залишив про це спогади.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ТАРНОВСЬКИЙ

Филимон (1862, Зборівщина – 1948, м. Філадельфія, США) – релігійний діяч. Батько *О. Тарнавського*. 1893–96 – священик у с. Чистопаді, дбав про екон., політ. і культ. розвиток села, 1896–1911 – парох у с. Манаїв (обидва нині – Зборів. р-ну), де ініціатор і орг-тор буд-ва нової церкви; сприяв нац.-культур. піднесенню села. 1911 – емігр. до США, де продовжив священ. працю. Автор кн. “Спомини” (Торонто, 1981).

Б. Мельничук.

ТАРНОВЕЦЬКИЙ

Богдан-Мирослав (18. 08. 1911, с. Городниця, нині Підволочис. р-ну – 23. 07. 1990, м. Детройт, Канада) – військовик, громадський діяч. 1943 – доброволець 1-го набору дивізії “Галичина”, підстаршина. Полонений у таборі в м. Ріміні (Італія); співзасн. хору “Бурлака”, з яким виступав у Італії та Вел. Британії. Після звільнен. емігр. до США (м. Детройт). Чл. Братства дивізійників, діяльний в ін. укр. т-вах. Довголіт. хорист капели бандуристів, учасник ін. хорів.

Б. Мельничук, А. Сенік.

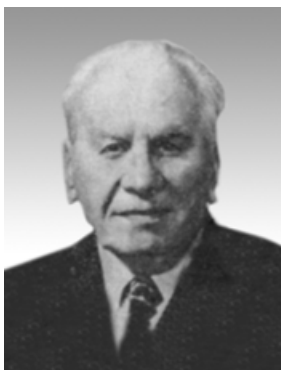
ТАРНОВСЬКА

Марія Миколаївна (псевд. – М. Вірляна; 08. 12. 1892, с. Коцюбинці, нині Гусятин. р-ну – 17. 08. 1975, м. Детройт, США) – письменниця, громадська діячка. Сестра *М. Тарнавського*. Від 1909 – в США. Чл. заокеан. філії об’єдн. “Тарт”. Вірші друк. від 1919. Авторка новел, поезій та ін. Твори Т. опубл. в ж. “Робітниця”, г. “Українські вісті”, “Вільне життя” та ін. період. виданнях.

Б. Мельничук.

ТАРНОВСЬКИЙ

Микола Миколайович (01. 01. 1895, с. Коцюбинці, нині Гусятин. р-ну – 20. 06. 1984, м. Київ)

– поет, редактор. Брат *М. Тарнавської*. Чл. СПУ (1959). 1910 емігр. до США. Працював на фабриках і заводах міст Нью-Йорк та Детройт. Діяльний у робіт. русі; ред. укр. вид.: ж. “Молот” та “Сміх і правда”, г. “Робітник” і “Українські щоденні вісті”. Секр. (1952), голова (1955–59) Ліги амер. українців. Від 1959 – в Україні (м. Київ). Заст. голови Т-ва культ. зв’язків із українцями за

кордоном. Автор зб. віршів та поем: “Патріоти” (1918), “Шляхом життя” (1921), “В коридорах вічності”, “Велике місто” (обидві – 1926), “Поєма про Гаррі Сімса” (1932); книг публіцистики – “В ярмі окупанта” (1938), “Вперед, завжди вперед!” (1940), “До світлої мети” (1951; усі – США). В Україні Т. видав 15 зб., серед них – “Вибрані поезії” (1953), “Братам на Україну” (1957), “Вітаю тебе, Україно!” (1960), “З далекої дороги” (1961), “Віночок” (1964, для дітей), “З бурхливих літ” (1965), “Мости над океанами” (1967), роман у віршах “Емігранти” (1958), “Вулиці Нью-Йорка” (1969), “Бурхливий плин” (1973), “Півстоліття за океаном” (1979), “Життєвими стежками” (1982). Не раз відвідував родин. село, в якому відкрито кімнату-музей і встановл. мемор. таблицю на його честь (1987).

В. Барна.

ТАРНОВСЬКИЙ

Ян II Амор (Tarnowski Jan; 01. 1488, м. Тарнов, нині Тарнув – 16. 05. 1561, родин. масток В’св’юрка, похов. у Тарнові, обидва – Польща) – польський державний і військовий діяч, великий коронний гетьман. Засновник м. Тернопіль. Здобув освіту при єпископі Перемишл. та королів. дворах у Німеччині, Франції, Італії. Закін. ун-т у м. Краків (нині Польща). 1509 – учасник облоги фортеці Хотин (нині м. Чернів. обл.), 1512 воював проти татар побл. с. Лопушне (нині Лановец. р-ну). 1518 відвідав Святу Землю, отримав звання лицаря Гробу Христ., побував у Єгипті, Палестині, Сирії. 1527 – вел. корон. гетьман, рус. воєвода; обороняв пд. та сх. кордони Речі Посполитої. Здобув облогою фортеці Гомель і Стародуб у війні проти росіян. 1533 очолив опозицію в сеймі; згодом відійшов від політ. справ. 1535 – воєвода, згодом – каштелян краків., воєвода Руський, граф Священ. Рим. імперії (1547). 15 квітня 1540 король Сигізмунд I видав Т. право на буд-во у місцевості Сопільче замку і міста (сучас. Тернопіль) як укріпл. пункту проти татар. 1544 заверш. спорудж. замку; 1548 місто отримало нім. право, 1550 – магдебурз. право та привілей (купці сплач. мито на користь міста); Т. видав грамоту про права й обов’язки міщан, рівність латин. і грец. обрядів, звільнив місто від сплати мита, а терноп. купців – від мита у межах польс. держави. Володів вел. б-кою, колекцією творів мист-ва. Автор військ. трактату “Рада воєнної справи” (1558); 1864 впорядк. і вид. зб. Т. “Закони польського земельного володіння” і “Про військову готовність”.

В. Окаринський, В. Ханас.

ТАРНОРУДА

– село у Підволочиському районі. Підпорядк. Турів. сільраді. Розташ. за 20 км від райцентру і 10 км від найбл. заліз. ст. Гримайлів. Насел. 18 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1578 як власницьке м-ко родини Одронжів. На поч. 18 ст. м-ко належ. до Гримайлів. ключа. Пobl. Т. виявл. археол. пам'ятки черняхів. культури.

М. Бігус, Б. Хаварівський.

ТАТАРИН

Василь Михайлович (13. 02. 1935, с. Долина, нині Чортків. р-ну) – діяч культури. Закін. Харків. ін-т культури (1966, нині акад. культури). Працював зав. клубом у родин. селі (1957–60), дир. Буд. культури у с. Ягільниця Чортків. р-ну (1960–67), зав. відділ. культури Зборів. р-ну (1967). Від 1968 – у м. Тернопіль: методист, дир. рай. Буд. культури, ст. методист обл. Буд. худож. самодіяльності, інструктор відділ. культ-мас. роботи обл. ради профспілок, ст. методист обл. Центру нар. творчості (1991–98). Від 1994 – викон. дир. Терноп. обл. орг-ції укр. асоц. творч. інтелігенції “Світ культури”. Ініціатор випуску та угод. низки мистец. книг, у т. ч. пісен. зб. “Мелодії Тернового поля” (1-й вип. – 1995, 2-й – 1999, 3-й – 2006).

Б. Петраш.

ТАТАРИНЦЬКИЙ МОНАСТІР

– православний чоловічий монастир святого Миколая. Дієв у урочищі Татаринець pobl. села Обич (нині Шумс. р-ну), ймовірно, з 2-ї пол. 14 ст. В лютому 1567 польс. король підтвердив земел. права монастиря; 1605 його зруйнували татари. Після того, як відбуд. *Я. Вишневецький*, – уніатський. Від 1795 тер. належ. до Росії; занепав і припинив існування. В монастирі була чудотвор. ікона св. Миколая.

П. Гуцал.

ТАТАРИНОВ

Костянтин Андрійович (29. 08. 1921, м. Ростов-на Дону, нині РФ – 12. 05. 2002, м. Львів) – вчений у галузі біології, педагог. Д-р біол. н. (1970), проф., акад. Лісів. акад. н. України. Закін. біол. ф-т Одес. ун-ту. Від 1925 – у м. Київ. 1947–51 – н. с., вчений секр. Львів.

наук.-природозн. музею АН УРСР. Від 1951 – вчений секр. Ін-ту агробіології АН УРСР, від 1954 – вчений секр. Президії Львів. філіалу АН УРСР. 1955–58 – ст. н. с., дир. Львів. наук.-природозн. музею АН УРСР. 1959–63 – доц., зав. каф. зоології Кременец. пед. ін-ту (нині ТНПУ). 20 р. викл. у Львів. лісотех. ін-ті (нині Укр. лісотех. ун-т), бл. 15 р. – зав. каф. біології Львів. мед. ін-ту. Вивчав териофауну зх. областей України, історію формування антропоген. фауни хребетних Поділля і Прикарпаття. Автор 325 наук. праць, з яких 32 монографії та підручники, понад 500 статей у фах. виданнях та періодиці, у т. ч. “Звірі західних областей України” (1956), “Фауна хребетних України” (1973), “Человек и мир зверей” (1980), “Хищные, хоботные и копытные раннего плейстоцена юго-запада СССР” (1990), “Поздние кайнозойские позвоночные Запада Украины” (2000).

Й. Свинко.

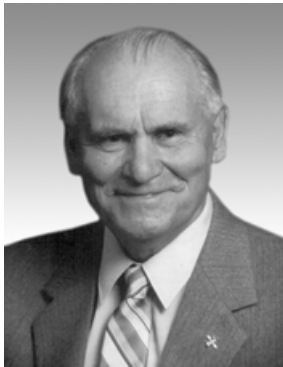
ТАТАРИНСЬКА-СКУБОВА

Марія (1880, с. Іванівка, нині Підволочис. р-ну – 1952, м. Нью-Йорк, США) – громадська діячка. Від 1907 – в США. Ініціаторка створ. у Нью-Йорку “Української бесіди” (1909), при якій діяли б-ка і театр. гурток. 1914 виїхала до Галичини як делегатка від амер. українців на з'їзд т-в “Сокіл” та “Січ” 27–28 червня у м. Львів. Від поч. 1-й світ. війни – медсестра в австр. армії, 20 листопада 1914 потрапила в рос. полон. Працювала у військ. шпиталях у містах Київ (до 1916), Львів і Тернопіль (1918–20). Після повернення 1921 до США – орг-тор віч про нац. б-бу галичан. 1930 вдруге виїхала до Галичини, працювала в “Народній лічниці” у Львові; збирала багато матеріалів про наслідки *паціфікації*, повернувшись до США, опублік. їх у пресі. 1945 – ініціаторка посилок для українців у таборах для переміщ. осіб; допомагала укр. поселенцям облаштув. у еміграції.

Б. Мельничук.

ТАТАРНІОК

Михайло Онуфрійович (псевда “Вій”, “Хорев”; 18. 10. 1913, с. Озеряни, нині Борщів. р-ну – 04. 02. 2007, м. Ванкувер, Канада) – громадсько-політичний діяч. Чоловік *Я. Татарнюк-Сулятицької*. Шевченків. медаль КУК. Закін. г-зію у м. Станіслав (нині Івано-Франківськ), філос. ф-т Папської акад. у м. Рим (Італія). Чл. ОУН (1933). 1939–41 працював учителем у родин. селі. 1941 – провідник Чортків. округи, орг-тор похідної групи ОУН на Сх. Україну. Від вересня 1941 до листопада 1942 ув'язн. у тюрмі в м. Львів, згодом – в концтаборі у м. Краків

(Польща). 1942–45 – провідник ОУН на Борщівщині, спів-орг-тор підпід. друкарні ОУН і УПА в Озерянах (1943–46). Від 1949 – в Канаді (м. Ванкувер). Діач відділу КУК у Ванкувері, чл. Канад. ком-тів пам’яті 50-річчя голодомору 1932–33 в Укра-

їні та 100-річчя поселення українців у Канаді; 1966–76 – кер. освіт. секції при відділі КУК. Голова Спархіал. ювілей. ком-ту до 1000-ліття хрещення України (1984–88). Ред. кварталника “Тисячоліття Хрещення України”. Автор кн. “Історія Українських католицьких церков і прицерковних організацій у Британській Колумбії (1904–1993)”, “50-ліття Конгресу Українців Канади. Відділ Ванкувер”, публікацій у пресі.

І. Найдух, Т. Сулятицький.

ТАТАРНЮК-СУЛЯТИЦЬКА

Ярослава Василівна (04. 02. 1923, с. Озеряни, нині Борщів. р-ну) – фармацевт, громадська діячка. Дружина *М. Татарнюка*. Шевченків. медаль КУК. Почесна медаль за “Вклад в історію, культуру та розвиток Канади і українців в Канаді” (1992). Закін. г-зію в м. Чортків (1942), фармацевт. студії в м. Прага (1949, Чехія). Від 1949 проживає у Канаді (м. Ванкувер). Діяльна у громад. орг-ціях укр. діаспори: 1986–89 – голова Ліги укр. катол. жінок у Канаді, орг-тор виставок колекцій укр. нар. одягу, предметів побут. вжитку в містах Канади і США. Меценат Терноп. доброчин. орг-ції “Українська родина” і церкви Успіння Пресв. Богородиці в м. Чернівці. Автор кн. “Українські традиційні та модерні страви” (англ. і укр. мовами), публікацій у періодиці.

І. Найдух, Т. Сулятицький.

ТАТАРИНЦІ

– село у Лановецькому районі. Назив. Веселівка (1955–62), Вишневе (1962–89). Підпорядк.

Церква Пресвятої Трійці.

Якимів. сільраді. Розташ. на пр. березі р. Горинка, за 9 км від райцентру і 5 км від найбл. залізн. ст. Юськівці. Насел. 471 особа (2007). Перша писем. згадка – 1442.

1556 у Т. діяла сукон. ф-ка. Є церква Пресв. Трійці (серед. 18 ст., дерев.). Насип. символ. могилу воюкам УПА (1992). Діють ЗОШ 1–2 ступ., б-ка, ФАП, ПСП “Влад”. У Т. народ. науковець *Ю. Мулик-Луцик*. Побл. Т. виявл. археол. пам’ятки давньорус. культури.

Г. Басюк.

ТАЇУРІВ

– село у Козівському районі. Центр сільради. Біля села є х. Собківці. Розташ. за 1 км від р. Стрипа, за 25 км від райцентру і 14 км від найбл. залізн. ст. Денисів–Купчинці. Насел. 998 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1465 як Таворів. 1880 внаслідок пожежі згоріли дерев. церква і бл. 70 помешкань. Діяли “Просвіта”, “Сокіл” та ін. т-ва. Є церква Святого Духа (1907, мур.). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим під час нім.-рад. війни (1967), брат. могилу воїнів ЧА, які загин. 1944 (1975), встановл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини. Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку. У Т. народилися історик *Я. Хома* і науковець *І. Осів*.

Церква Святого Духа.

В. Уніят.

“TV-4” (“Тіві-4”)

– товариство з обмеженою відповідальністю, регіональна мережева недержавна телекомпанія, яка діє на Тернопільщині. Утвор. 1991. Усі передачі влас. вироб-ва і 70% ін. програм – держ. мовою. Голов. акцент – на місц. інформацію. Тер. мовлення – Терноп. обл., ч. Івано-Фр., Львів., Рівнен., Хмельн. областей. Потенц. ау-

диторя – 1,2 млн. глядачів. Канали мовлення: 26, 31, 34, 41, 43 ТВК. Заг. обсяг мовлення – 18 год. на добу, з них 50% – програми власн. вироб-ва. Номінації і нагороди: сріб. диплом конкурс. програми “Золотий Георгій-2000”; гран-прі Всеукр. конкурсу програм регіон. телерадіоорг-цій “Україна єдина” (2000, 2002); Всеукр. фестиваль новин та публіцист. програм регіон. телекомпаній “Геліос-2001” – 2-е місце у номінації “Краща публіцистична програма року” та ін. Гранти: 2002 р., Бюро у справах освіти і культури Держдепартаменту США (Рада міжнар. наук. досліджень та обмінів (ІРЕХ) – грант на співпрацю з амер. телекомпанією WFIE (м. Свансвілл, Індіана на 2002–04 рр.); проекти “Тема тижня” – конкурс “Права людини і свобода преси в Україні”, оголош. посольством США в Україні (2003); “Ніч виборів” – конкурс “Хроніка виборів-2004” Міжнар. фонду “Відродження” (2004); “Межа правди” – фонд розвитку ЗМІ посольства США в Україні (2005) та ін. Серед творч. працівників: Ю. Винокур (дир. від 2001), Г. і Т. Ільницькі, О. Габруська, О. Снітовський.

І. Вовчишина, І. Дем’янова.

ТВАРДОВСЬКИЙ

Іван Іванович (27. 06. 1967, с. Бакоти Кременец. р-ну) – спортсмен, тренер (легка атлетика). М. сп. СРСР (1989). Багатораз. призер першостей СРСР серед юніорів, чемпіон України, чемпіон Спартакіади України (1991, 1995) з бігу на 3000 м із перешкодами. Закін. ф-т фіз. виховання Терноп. пед. ін-ту (1992, нині ТНПУ). Від 2000 – тренер з легк. атлетики *ФСТ “Колос”*.

Г. Гунтік.

ТВАРДОВСЬКИЙ

Петро Васильович (09. 08. 1930, с. Затурин, нині Підгаєц. р-ну) – публіцист, редактор, літературознавець, педагог.

“Видатний діяч діаспори”, Почес. відзнака Укр. злучен. орг-цій Вел. Клівленду. Чл. Терноп. обл. літ. об’єдн. при обл. орг-ції НСПУ. Зазнав переслідувань і арештів рад. влади через підозри у зв’язках із націоналіст. підпіллям. Від

1950 працював учителем, дир. школи у селах Зелена та Краснолів Верховин. р-ну, нині Івано-Фр. обл. Закін. істор. ф-т Чернів. ун-ту

(1956, нині нац. ун-т). Від 1956 – на Тернопільщині: дир. школи, інспектор шкіл у Бережан., Золотників. (нині належ. до Тереховлян.), Монастирис. р-нах. 1968–86 – зав. Козів. райвно, інспектор Терноп. райвно, дир. школи в с. Острів, 1986 – звільн. через спробу сина Богдана організ. націоналіст. орг-цію; учитель у школі для незрячих у с. Петриків (обидва – Терноп. р-ну). 1994 емігр. до США. Діяльний в укр. громад. орг-ціях, зокрема в Орг-ції оборони чотирьох свобод України та в Укр. злучен. орг-ціях (УЗО) Вел. Клівленда. Викл. історії, дир. школи українознавства при т-ві “Рідна школа”. Від 1997 – ред. укр. г. “Вісті УЗО”, спів-авт. і ведучий недільн. укр. радіопроеграми “Радіохвиля України”. Чл. редколегії, літ. ред. істор.-мемуар. зб. “Підгайчани в боротьбі за волю України” (Детройт–Клівленд–Парма (США) – Тернопіль, 2000); автор передмови до цього зб. і ст. у ньому. Видав зб. “Пропам’ятна книга. 50-ліття школи українознавства Т-ва “Рідна школа” (США, 2003); вип. “Слово підгайчан” (шорічник 1994–2003, США).

В. Барна, Б. Мельничук.

ТВЕРДОХЛІБ

Сидір Антонович (09. 05. 1886, м. Бережани – 16. 10. 1922, м. Золочів, за ін. даними 15. 10.

1922, м-ко Кам’янка-Струмилівська, нині м. Кам’янка-Бузька Львів. обл.; похов. у м. Львів) – педагог, поет, перекладач. Закін. г-зію в м. Ярослав (1903, Польща), Львів. та Віден. (1908, Австрія) ун-ти. Від 1908 працював учителем у Львові. Діяльний у літ.-мист. житті міста, учасник літ. групи “Молода Муза”. Дебютував у ж. “Світ” (1906), автор зб. поезій “В свічаді плеса” (1908). Як перекладач популяризував у Польщі тв. укр. письменників О. Маковея, І. Франка, М. Яцківа та ін. Переклав нім. мовою поему Т. Шевченка “Гайдамаки”, укр. – поеми Ю. Словацького “Батько зачумлених” і “В Швейцарії”, вірші П. Верлена, І. Рукавишнікова та ін.

В. Барна, І. Дем’янова, Б. Пиндус.

“ТВІЙ ВІБІР”

– щотижнева громадсько-політична газета. Засн. і вид. – Терноп. обл. ком-т Соціаліст. партії Ук-

раїни. Вих. від червня 2001; наклад – 5 тис. прим. Шеф-ред. – В. Богачук, ред. – Н. Костюк.

Б. Мельничук.

ТЕЙЛЬС

Ігнатій Антонович (р. і м. н. невід. – 1815, м. Санкт-Петербург, нині РФ) – російський вчений у галузі медицини, письменник, державний діяч. Губернатор Тверс. губернії; президент камер-колегії; сенатор. Від 15 червня 1810 до 6 червня 1815 Т. управляв адміністрацією т. зв. *Терноп. краю* згідно зі *Шенбрунськ. перемир'ям* (14. 10. 1809), приєдн. до Рос. імперії. Автор досліджень із географії, історії та ін.

О. Клименко.

ТЕКЛІВКА

– село в Гусятинському районі. Підпорядк. Котів. сільрад. Розташ. на пр. березі р. Нічлава, за 25 км від райцентру і 2 км від найбл. залізн. ст. Гадинківці. Насел. 213 осіб (2007). Виникло на поч. 19 ст. як присілок с. Котівка. Перша писем. згадка – 1856. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є церква св. Володимира (1902, мур.), костьол (1892, недіючий). Спорудж. пам’ятник *Т. Шевченку* (1959). У Т. народ. реліг. та громад.-політ. діяч *М. Нічка*.

Г. Гуменна, В. Уніят.

ТЕКЛІВКА

– село у Підволочиському районі. Підпорядк. Магдалів. сільрад. Розташ. за 39 км від райцентру і 8 км від найбл. залізн. ст. Скалат. Насел. 243 особи (2007). Перша писем. згадка – 1785. Діяли т-ва “Просвіта”, “Рідна школа”, “Союз українок” та ін. Є церква св. Петра і Павла (2007, мур.), “фігура”. Насип. символ. могили Борцям за волю України (1990-і). Працюють ЗОШ I ступ., клуб, ФАП, торг. заклад. У Т. народ. громад. діячі *М. і П. Голояди*, перебував меценат буд-ва церкви Б. Тодорів.

В. Уніят.

“ТЕКСТЕРНО”

– відкрите акціонерне товариство “Тернопільське об’єднання “Текстерно”. “Краше підприємство України” в номінації “Текстиль” (2005). Засн. 1965 як Терноп. бавовн. комбінат – найбільш. виробник бавовн. тканин в УРСР – 3 фабрики: прядильна, ткацька та оздоблювальна; понад 2500 працівників, виробн. пл. – 220 га. 1975 введені в дію всі потужності комбінату, який працював на бавовні з республік Серед. Азії. Від 1991 підпр-во зменш. вироб-во і реалізацію продукції через припинення поставок сировини, зниження купівел. спроможності споживачів. Від 2002 – ВАТ “Текстерно”; інвестор “Лоджистик сервіс” (м. Київ) володіє

На мотально-сшувальній ділянці комбінату.

26+30% акцій підпр-ва, 25% – власність держави. 2005 заверш. реконструкція вироб-ва, встановл. нові технол. лінії відбілюв. та друку тканин; виготовл. набивних тканин; для контролю і пакування; очищення бавовни, прядіння і ткацтва. Комбінат випускає бавовн. прядиво для трикотаж. і ткац. вироб-в, тканини зі 100% бавовни шир. до 240 см, бл. 9 млн. кв. м тканин щомісячно. Вироби відзначені на нац. виставках: спеціаліз. виставка “Інлегмаш” (вересень 2004) – золота медаль “Кращий вітчизняний товар року” і диплом “За кращу якість та дизайн продукції”; міжнар. опт. ярмарок “Легка промисловість-2004” – диплом “За високий рівень представленої експозиції”. 2004 “Т.” – єдина торг. марка виробників текстил. пром-сті на Сорочин. ярмарку (Полтав. обл.). Учасник репрезентації Тернопільщини в “Експоцентрі України” у рамках виставки “Агро-2005”. Вироби “Т.” здобули міжнар. визнання: диплом за кращу 100% бавов. еколог. чисту продукцію – міжнар. виставка “Домашній текстиль. Інтернет-2005”; знак “Приз Нового тисячоліття” і золот. значок “Управління глобальною якістю” Клубу лідерів торгівлі (Іспанія); 28 липня 2005 – Міжнар. сертифікат якості “Белкоро” (Бельгія). Підпр-во єдине в Україні перейшло на систему роботи на замовлення. Директори: С. Мусієнко (1965–75), С. Гузар’є (1975–90), С. Денисюк (1990–98), Є. Галаса (1998–99), Л. Созанська (1999–2002), В. Волошин (2002–04), К. Александрова (від 2004); працювали – *О. Курдибаха, І. Максимович*. При “Т.” діє нар. хор “Текстильник” ім. І. Кобилянського.

А. Сенік.

“ТЕКСТІЛЬНИК”

– народний хор Тернопільського бавовняного комбінату (нині – ВАТ “Тернопільське об’єднання “Текстерно”). 1968–97 – засн., диригент і худ. кер. *І. Кобилянський*. 1970 “Т.” присв. звання “народний”, 1998 – ім. І. Кобилянського. Колектив гастролював містами області й України – Київ, Львів, Харків, Чернівці; за кордо-

Народний хор ім. І. Кобиляньського.

ном – у містах Мінськ (Білорусь), Рига (Латвія) та ін. Учасник творч. звіту області в ПК “Україна” у Києві (1973, 1982); неоднораз. – респ., всесоюз. та міжнар. фестивалів нар. творчості у містах Слівен (Болгарія, 1974, 1977), Горький (нині Нижній Новгород, РФ, 1980), Тирасполь (нині Молдова, 1988), Берлін (Німеччина, 1989). 1972 фірма “Мелодія” (м. Москва, нині РФ) випустила 3 платівки хору.

І. Дула.

ТЕЛЕНКИ

– родина музичних митців, фортепіанне тріо в м. Тернопіль. **Габрієлла Габорівна** (21. 05. 1954, м. Ужгород) – піаністка, концертмейстер,

педагог. Дружина *Я. Теленка*. У м. Львів: закін. серед. спец. муз. школу-інтернат ім. С. Крушельницької (1973) і консерваторію (1978, нині нац. муз. акад.). Від 1976 – в Тернополі: солістка й концертмейстер обл. філармонії, водночас – концертмейстер струн. та духов. відділ. муз. уч-ща. 1979–86 – із Романом та Ярославом Т. – учасниця (ф-но) фортепіан. тріо обл. філармонії (1986–90 у колективі, крім Габрієлли та Ярослава Т., – двоє віолончелістів). Від 1990 – концертмейстер, від 1995 – викл. ф-но в муз. уч-щі. 1992–2001 – солістка Галиц. камер. оркестру ПК “Ватра”. **Роман Євгенович** (25. 01. 1948, с. Біла Терноп. р-ну – 20. 09. 1986, м. Тернопіль, похов. у родин. селі) – віолончеліст, педагог, артист оркестру. Брат *Я. Теленка*. Закін. муз. школу (1962) і муз. уч-ще (1966) в Тернополі та Львів. консерваторію (1973). У

Тернополі: в муз. школі – викл. (клас віолончелі), кер. симф. оркестру (1966); в муз. уч-щі викл. гри на віолончелі, контрабасі, кер. студент. симф. оркестру (1966–86). 1979–86 – із Габрієллою та Ярославом Т. – учасник (віолончель) фортепіан. тріо обл. філармонії. Зібрав велику муз. б-ку й фонотеку. **Ярослав Євгенович** (06. 08. 1951, м. Тернопіль – 25. 10. 1994, там само, похов. у с. Біла Терноп. р-ну) – скрипаль, педагог, артист оркестру. Брат *Р.*, чоловік *Г. Теленків*. Закін. муз. школу (1967) і муз. уч-ще (1971) у Тернополі та Львів. консерваторію (1976). У Тернополі: артист лекторій. бригади обл. філармонії, водночас – викл.-ілюстратор (клас камер. ансамблю) в муз. уч-щі. 1979–86 – із Габрієллою та Романом Т. – учасник (скрипка) фортепіан. тріо обл. філармонії. Від 1988 – артист Галиц. камер. оркестру ПК “Ватра”. Від 1990 – викл. (клас скрипки) муз. уч-ща. Т. – учасники мист. клубу “Золотий вересень”. У репертуарі фортепіан. тріо Т. – камер. твори укр. і зарубіж. композиторів. Концертували, в т. ч. з *М. Болотним*, на Тернопільщині та ін. насел. пунктах України. Від 2002 в Терноп. муз. школі № 1 проводять конкурс пам’яті Р. та Я. Теленків, у приміщ. цього навч. закладу їм відкрито (2004) мемор. дошку.

Л. Дунець, Б. Мельничук, Л. Щербак.

ТЕЛІЧИН

Данило Ілліч (09. 04. 1947, с. Осташівці Зборів. р-ну) – поет, публіцист, журналіст, редактор. Чоловік *Л. Овсянної*. Чл. НСЖУ (1982), НСПУ (2003). Закін. ф-т журналистики Львів. ун-ту (1972, нині нац. ун-т). 1966–83 – кор., зав. відділу, відп. секр., гол. ред. (від 1978) обл. молодіж. г. “Ровесник”; відп. секр. обл. г. “Вільне життя” (від 1983).

Автор понад 300 публікацій у рай., обл. і всеукр. вид., кол. збірниках. Видав зб. поезій “Вікно в пережите” (1997), “Блиск і біль землі Галицької”, “Остання свічка. Фрагменти одного життя” (обидві – 2002), “Я вас люблю” (2003), “Троянда на снігу”, “Пригорща вечірньої роси” (обидві – 2006), новели у віршах “Крутизна” (2005). Упоряд. кн. Л. Овсянної “Я вже не усміхнуся так” (2004).

Б. Мельничук.

ТЕЛЬОВИЧ

Роман Володимирович (07. 01. 1945, с. Язловець Буцац. р-ну) – вчений у галузі фізики. Д-р тех. н. (1995), проф. (1999). Держ. премія України в галузі н. і техніки (1993). Закін. Львів. політех. ін-т (1968, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Від 1968 – в Ін-ті металофізики АН УРСР (нині НАНУ): інж., м. н. с. (1970–78), ст. н. с. (1981–89), зав. лаб. (від 1989). Автор бл. 70 наук. праць, має 5 свідоцтв, 1 патент на винаходи.

А. Сенник, Г. Яворський.

ТЕМНІЦЬКИЙ

Володимир-Лука Миколайович (12. 07. 1879, с. Хлопівка, нині Гусятин. р-ну – 26. 01. 1938, м. Львів) – правник, громадсько-політичний і державний діяч, літератор, публіцист. Брат *О. Темницького*. Дит. роки минули в м. Хоростків (нині Гусятин. р-ну). Навчався в г-зіях у містах Коломия (нині Івано-Фр.) і Золочів (нині Львів. обл.). Студіював право в ун-тах у містах

Меморіальна таблиця в с. Устя-Зелене Монастирського району.

Львів, Краків (Польща) та Відень (Австрія). Діяльний у соц.-демокр. русі в Галичині; чл. “*Молодої України*” (1899–1903). Влітку 1902 – агітатор УСДП на Гусятинщині, Скалатщині та Збаражчині під час заг. селян. страйку. В лютому 1906 за політ. діяльність Т. заарешт. у м. Тербовля; ув’язн. у м. Тернопіль. Від 1909 – чл. ексекутиви УСДП Галичини, від березня 1914 до червня 1918 – голова партії. Під час 1-ї світ. війни – у Відні, де чл. Гол. Укр. Ради, від травня 1915 – секр. Заг. Укр. Ради, заст. голови Бой. управи УСС; співпрац. із СВУ. Чл. УНРади ЗУНР від грудня 1918; учасник *Акту Злуки УНР і ЗУНР*, відтоді – заст. міністра закордон. справ УНР. У лютому 1919 супроводжував *С. Петлюру* під час поїздки в Галичину. 24 квітня–26 серпня цього ж року – міністр закордон. справ УНР; 22 травня виїхав за кордон для дипломат. діяльності. Від 1921 – в м. Станіслав (нині Івано-Франківськ); часто бував у м-ку Устя-Зелене (нині с. Монастириск. р-ну), тут одружився з *Р. Білинською* (в заміжжі – Темницька). 1926 переїхав до м. Стрий (нині Львів. обл.). Від 1928 – у Львові, де від грудня – чл. ЦК відновл. на засадах укр. держав-

ності УСДП. Від 1933 – в ред. колегії часоп. “За вільну Україну”. Автор брошур “Українські Січові Стрільці. Думки й уваги з приводу українського мілітарного руху” (1915), “Микола Ганкевич” (1932), статей. Публіцист. праці й проз. твори опублік. у ж. “Молода Україна” (1900–01), “Світ” (1915), альманасі “Січ” (1908), газетах. Переклав і видав п’єсу М. Горького “На дні” (1903).

П. Гуцал, Б. Пиндус.

ТЕМНІЦЬКИЙ

Омелян Миколайович (25. 09. 1881, с. Хлопівка, нині Гусятин. р-ну – 14. 08. 1918, м. Одеса) – громадсько-політичний діяч. Брат *В.-Л. Темницького*. Студіював право в ун-тах міст Львів і Грац, навчався в містах Відень (обидва – Австрія) та Берлін (Німеччина), закін. торг. акад. у м. Амстердам (Нідерланди). Діяльний в УСДП, займався пересил. нелегал. літ-ри в Росію. 1902 з братом Володимиром і *М. Січинським* проводив агітацію в Збараз., Гусятин. і Скалат. повітах, за що заарешт. та ув’язн. 1906–07 – співорг-тор селян. віч на Гусятинщині й Тербовлянщині. Співпрацював із часописами “Воля”, “Земля і воля”, “Вперед”, де опублік. низку статей. 1915 Т. як заручника рос. власті вивезли до Сибіру. Від осені 1917 – в Одесі: ред. щоденника “Вісник Одеси”, заст. голови міста.

П. Гуцал.

ТЕМНОГАЙЦІ

– село в Шумському районі. Центр сільради. Розташ. за 20 км від райцентру і 28 км від найбл. заліз. ст. Кременець. Насел. 619 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1545. До 1914 в церк. архіві зберігали стародруки 17–18 ст. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є церква Архістратига Михаїла (1865, дерев.). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1975). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, ТОВ “Агролан”, торг. заклад.

М. Бесараб, В. Ханас.

ТЕМЧЕНКО

Олександр Іванович (29. 03. 1954, с. Будилка Лебедин. р-ну Сум. обл.) – вчений у галузі медицини, громадський діяч. Д-р мед. н. (2003). Депутат Терноп. обл. ради 2-х склик. (1998, 2002). Закін. Терноп. мед. ін-т (1977, нині ТДМУ). Працював лікарем у Бережан. рай. лікарні (1977–79), Зборів. ЦРЛ (1979–82), клініч. ординатором Київ. ін-ту удосконал. лікарів (1982–84), зав. полог. буд. Кременець. ЦРЛ (1984–89), зав. відділ., лікарем Терноп. обл. онкодиспансеру (1989–98), асист. каф. акушерства

і гінекології № 2 ТДМУ. Від 2004 – доц. каф. акушерства та гінекології Київ. мед. акад. післядиплом. освіти.

І. Дем'янова.

ТЕНЧІНСЬКИЙ

Станіслав (р. і м. н. невід. – кінець 1549, м. Тербовля) – тербовельський староста (1530–49). 1534 з братом Анджеєм за влас. кошти відремонт. *Тербовлян. замок*, який знищ. татари, і збудув. на його тер. дуб. палац на вис. кам. фундаменти, з підвал. приміщеннями.

М. Ковальчук.

ТЕОДОРОВИЧ

Микола Іванович (1856, м. Гродно, нині Гродна, Білорусь – 1932, США) – історик, педагог, релігійний діяч. Закін. Литов. духов. семінарію (1879), Санкт-Петербурз. духов. акад. (1883, нині РФ). Від 1883 – викл. *Волин. духов. семінарії* у м. Кременець. Від 1889 – інспектор нар. уч-щ у Польщі. Співпрац. із Волин. парафіял. істор.-статист. ком-том. 1891–1920 – чл. Поділ. істор.-археол. т-ва, 1920–30 – єпископ УАПЦ на Волині. Автор кн. “Историко-статистическое описание церквей и приходов Волынской епархии”. (Почаїв, 1888–1903; 5 тт.), “Кременецкие повитовые описания” (3 тт.), “Город Владимир Волынской губернии” (обидві – 1893), “Волынская духовная семинария” (1901, усі – Почаїв), “Город Кременец. Исторический очерк” (Седлец, 1904), краєзн. статей. Працював над архівом Почаїв. лаври.

Г. Чернихівський.

ТЕОДОРОВИЧ

Юзеф-Теоділ (25. 07. 1864, м. Жидачів, нині Львів. обл. – 04. 12. 1938, м. Львів) – релігійний діяч, теолог. Вірмен. катол. митрополит. Навчався в ун-ті у м. Чернівці, духов. семінарії у Львові. 1887–96 – священник у м. Бережани, згодом – капелан у Львові. Від 1901 очолював митропол. кафедру. Від 1902 – посол *Галиц. сейму* й австр. парламенту. Автор теол. праць, публіцист. творів.

П. Гуцал, В. Ханас.

ТЕОФІЛІВКА

– село у Тернопільському районі. Розташ. за 21 км від райцентру і 3 км від найбл. залізн. ст. Прошова. Підпорядк. Скоморохів. сільраді. Насел. 81 особа (2007). Діяло т-во “Просвіта”. Є церква св. Димитрія (переобладн. з приміщення школи).

В. Ханас.

ТЕОФІПІЛКА

– село у Козівському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Плоска. Розташ. за 5 км від

райцентру і 2 км від найбл. залізн. ст. Слобода-Теодіпілка. Насел. 819 осіб (2007). Дослідники вважають, що Т. – це колишнє м-ко Краснопілля; така назва зафіксов. у щоденнику *У. Вердума* за 1671. Перша офіц. згадка

Церква св. Іоана Хрестителя.

про Т. як село – 1785. За рад. влади тут було створ. єдиний у р-ні радгосп – імені рос. садівника-селекціонера І. Мічуріна. Є церква св. Іоана Хрестителя (1991, мур.). Спорудж. пам'ятники І. Мічуріну (1976), воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні. Діють ЗОШ 1–3 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ зв'язку, с.-г. підпр-во “Теодіпільське”, торг. заклад.

В. Уніят.

“ТЕРЕБОВЕЛЬСЬКА ЗЕМЛЯ”

– історично-мемуарний збірник (Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто: НТШ, Український архів. – Т. XX, 1968. – 920 с.). Ред. колегія: І. Винницький – гол. ред., С. Годований, І. Дурбак, А. Заплітний, Р. Карпінський, Р. Криштальський, С. Мішко, В. Палідвор, Ю. Фриз – члени. Обкл. і титул. стор. виконав *М. Борачок*.

Б. Мельничук.

“ТЕРЕБОВЕЛЬСЬКІ ВІСТІ”

– газета. Орган: управи м. Тербовля (1941, ч. 1); окруж. управи (ч. 2, 3, 14); повіт. управи (ч. 4–13); Укр. повіт. ком-ту (1941, ч. 15) в Тербовлі. Число 1–20. 07. 1941. Відп. ред.: І. Чайковський (ч. 1, 2), О. Шкамбара (ч. 3), О. Гаврилюк (ч. 4–15). Числа 1–15 зберіг. у ЛНБ і Наук.-дослід. б-ці Центр. держ. архівів України (м. Київ).

К. Курилишин, Б. Мельничук.

ТЕРЕБОВЕЛЬСЬКЕ КНЯЗІВСТВО

– удільне князівство на території верхнього і середнього Подністров'я. Утвор. між 1084 та 1087 як уділ князя *Василька Ростиславича* і закріпл. на *Любец. з'їзді 1097*. На півночі та пн. сході межувало з Волин. і Київ., на зх. – Перемишльс. княз-вами, на пд. заході доходило до Карпат, на пд. сході межувало з диким степом. Тер. Т. к. охоплювала ч. сучас. Терноп. та Іва-

но-Фр. обл., ч. Хмельн. і меншу ч. – Львів. і Чернів. обл., заг. пл. до 40 тис. км² і насел. 150–600 тис. осіб. На Тернопільщині Т. к. – пд. і центр. ч. краю. Теробовля (нині м. Теробовля) – столиця князя Василька за 1-ю літопис. згадкою 1097. 1124 після смерті Василька Т. к. поділено між його синами: в м. Теробовля княжив Іван-Ігор (до 1141), в м. Галич – Григорій-Ростислав; Теробовля – вел. ремісн.-торгов. і оборон. центр *Галиц. княз-ва*. На поч. 13 ст. Т. к. відновилось як уділ. княз-во *Ізяслава Володимировича* (сина Володимира Ігоревича); його правління означене протистоянням із галиц. боярами. За угодою бояр, угор. короля Андрія II і *Данила Романовича* відбувся похід проти Ігоревичів, 1211 – битва на р. Гнізна під Теробовлем. Ізяслав утік із міста, Галиц. престол посів князь Данило; Теробовля – торг.-ремісн. місто *Галиц.-Волин. держави*. Після смерті Данила (1264) його син *Мстислав*, імовірно, посів у Теробовлі, який знову стає уділ. княз-вом. У межах Т. к. збудов. міста-замки і насел. пункти, про які є згадки у літописах, серед них на тер. сучас. Івано-Фр. обл. – Галич, Коломия, Толмач (Тлумач; нині всі – міста), Большів, Угольники; Львів. – Удеч, Станків (нині с. Стрий. р-ну), Рогожина (нині, ймов., с. Рогожани Володимир-Волин. р-ну Волин. обл.), Синьоводсько, Голігори; Терноп. – Теробовля, Микулин (нині смт Микулинці Теробовлян. р-ну), Збараж, *Биковен*, *Борок*, *Моклеков*, *Домажирова Печера*; Хмельн. – Бакота, Каліус, Ушиця; Чернів. – Хотин, Кучельмин, Онут, Плав, Василів, деякі з них змінили назви, ін. – не збереглись, і місцезнаходження не встановлені.

Л. Городиський, Р. Миська.

ТЕРЕБОВЛЯ

(літописне – Теробовля, столиця *Теробовльського князівства*)

– місто Тернопільської області, райцентр. Розташ. на берегах р. Гнізна, за 33 км на південь

Торговий центр.

Ратуша.

від обл. центру. Залізн. станція на лінії Тернопіль–Чернівці. Через Т. пролягли автошляхи держ. і місц. значення. Пл. міста з передмістям Сади на 1 квітня 2005 – 1068 га. Насел. – 13,7 тис. осіб (2007). За версією більшості вчених, назва міста походить від староукр. дієслова “теробити”, перші поселенці “витеробили”, викорчув. ліс і розселилися; на думку проф. *Я. Рудницького*, назву слід виводити від імені Теробослав, за твердж. філолога М. Худаша – від імені Теробовіт, що побутувало в давньорус. часи. Перша писем. згадка – 1097 в “Повісті минулих літ”; археол. дослідж. вказують на давніше походж. поселення. За часів князя *Василька Ростиславича* місто розташ. під Замковою горою. Від 1199 Т. належ. до *Галиц.-Волин. держави*. 1206–10 в Т. княжив *Ізяслав Володимирович*, який зумів звільнити місто від угорців і приборкати опір бояр. 1219–27 – княжіння *Мстислава Мстиславича Удатного*, 1238–64 – *Данила Романовича Галицького*. 1241 Т. спустошили війська хана *Батия*, зруйнували замок. 1264–89 Т. – княжа столиця *Мстислава Даниловича*. 1349–1772 із перервами Т. – під владою Польщі. 1387 надано магдебурз. право. 1415 король *Ягайло* дозволив теробовлян. шляхтичу Б. Головацькому за військ. заслуги у Грюнвальд. битві засн. на лів. березі Гнізни нове місто. У серед. 17 ст. Т. обнесли валом і частотолком із брамами: Кам’янецька, Галицька та Львівська. 1434 Т. – центр староства Галиц. землі, яка належ. до Руськ. воєв-ва; тут засідали земс. суд та сеймики. 15–16 ст. місто зазнало чисел. нападів татар. 1498 Т. і замок майже по-

Пошта.

вністю знищили вагаги молдав. господаря *Стефана III Великого*, тому польс. король Ян Ольбрахт звільнив місто на 8 р. від податків. 1550 король Сигізмунд II надав Т. привілей відбувати щосуботи ярмарки, 1555 – право брати мита з мостів і доріг. 1594 укріплен. місто і замок здобув *С. Наливайко*, захопив вел. запаси зброї, пороху, продовольства, одягу і 150 коней. Мешканців міста обкладали непосил. податками і числен. повинностями, що викликало опір і повстання; 1616 королів. загони придушили бунт; кер. – К. Шуцького і Д. Малиша стражили. Місто не раз зазнавало епідемії чуми: 1652, 1721, 1770. 1648 замок без бою захопили міщани і козаки *М. Кривоноса*. Влітку 1655 об'єднані козац.-москов. війська на чолі з *Б. Хмельницьким* і *В. Бутурліним* на шляху до м. Львів вступали у Тересополь. 1672 фортеця без бою здалася туркам. Напади татар 1687 і 1688 зруйн. замок, який більше не відновлювали. За переписом 1694 у Т. – 24 житл. буд., 1765 – 246 госп-в християн і 89 госп-в жидів. Від 1772 Т. належ. до Австр. імперії з перервою 1810–15, коли відійшла до Росії. Наприк. 19 ст. почався 1-й етап труд. еміграції з Галичини в Аргентину, Канаду, США, Францію, з Тересополю 1895–98 виїхала 41 родина. 1907 в місті відкрито держ. г-зію з польс. мовою навчання (див. *Тересопольська гімназія*). Діяли “Просвіта”, “Рідна школа”, “Українська бурса”, “Сокіл”, “Січ”, “Луг”, “Пласт”, “Союз українок”, “Захоронка”, т-ва допомоги укр. інвалідам, охорони військ. могил та ін. Під час 1-ї світ. війни Т. – в зоні рос. окупації. Восени 1918 тересопольці активно підтримали *Листопад. зрив*: усі установи міста були в руках *ЗУНР*. Від грудня 1918 в Т. проходило вишкіл укр. військо. У червні 1919 місто захопили підрозділи польс. *Армії Галлера*, 12 червня у результаті *Чортків. офензиви* УГА Т. звільн. від поляків. Унаслідок рад.-польс. війни польс. військо увійшло до Т.; 16 липня 1920 їх витіснили черв. козаки *В. Примакова*. 17 вересня 1920 дивізія УНР під команд. *М. Омеляновича-Павленка* разом із польс. армі-

єю вступила до міста. В роки окупації краю Польщею Т. – відстале місто; діяли дрібні кустарні майстерні, каменоломня, цегел. завод, де разом працювало 354 робітники; швидко розвивалися кооп. рух, торгівля. Збудов. 3-поверх. буд., де розмістилися бл. 10 крамниць, у т. ч. час. фірми взуття “Батя”. 1933 відкрито краєзн. музей, згодом – басейн відкр. типу. Під час 2-ї світ. війни місто зазнало бомб. ударів нім. авіації, зокрема 7 вересня 1939 – по заліз. вокзалу й мосту біля с. Плебанівка. 17 вересня 1939 в Тересополь вступили рад. війська; місто стало центром Тересопольн. р-ну Терноп. обл. УРСР. Закрито укр. г-зію, укр. політ. й культ.-освіт. орг-ції та установи Т.; репресовано діячів укр. нац.-визв. руху, гімназистів. 22 червня 1941 поч. нім.-рад. війна, тоді ж нім. авіація знову бомбила аеродром неподалік Т., де базувався 86-й бомбардувал. авіаполк; льотчик Т. Малієнко здійснив один із перших повітр. таранів. 6 липня 1942 нім. війська вступили у Тересополь. За час окупації понад 1000 жителів міста вивезено на примус. роботи до Німеччини. Окупац. влада не дозволила відкрити в місті г-зію, в її приміщенні функціонувала торг. школа, діяли дві семирічн. школи для хлопців і дівчат, школа в Садах.

Відновився Тересопольн. міш. хор, який брав участь у конкурсі укр. хорів Галичини у Львові 1942, відзнач. серед краших. На поч. червня 1943 на околиці Тересополю фашисти розстріляли

У приміщенні фабрики ялинкових прикрас.

3 тис. євреїв. 23 березня 1944 ч. 60-ї армії під команд. *І. Черняхівського* звільнили Т. від гітлерівців. Від 1944 відновл. госп-во міста: цегельня, маслозавод, дві пром. артілі, МТС, згодом – промкомбінат, електростанція, взут. ф-ка, заклади охорони здоров'я, кінотеатр, технікум політосвіти (див. *Тересопольн. вище уч-ще культури*). Рад. влада здійснювала репресії проти діячів нац. підпілля, зокрема в жовтні 1947 – мас. вивезення до Сибіру тересопольців, запідозрен. у зв'язках із ОУН і УПА. У післявоєн. роки побудов. з-д сухого знежир. молока, нові корпуси взут. і ф-ки ялинк. прикрас, універмаг, гастроном, критий плав. басейн, приміщ. райсанепі-

Будинок культури.

демстанції і побуток комбінату, 2 ЗОШ, школу-інтернат (нині г-зія-інтернат), новий навч. корпус школи для глухонімих дітей, 3 дитсадки, понад 20 багатокварт. житл. будинків, заверш. газифікацію міста. Від 1990 діють “Просвіта”, “Союз українок”, Спілка красназців, виникли Спілка політ’язнів і репрес., Братство ОУН-УПА, Всеукр. об’єдн. ветеранів. Спорудж. пам’ятники *С. Бандері*, князеві *Васильку* (1997, скульп. *П. Кулик*, арх. – *В. Блюсюк*, *І. Хотієнко*), *І. Франку* (1999, скульп. *В. Одрехівський*), *Т. Шевченку*, полеглим синам Вітчизни (2005), мемор. таблиці загиблим гімназістам (1992), *С. Мохнацькому* (1995). 1997 – урочистості до 900-річчя Т.; видано монографію *І. Герети* “Теребовля”, кн. *М. Ковальчука* “Теребовлянський замок”, “Історія міст і сіл Теребовлянщини”. У Т. народ. художниці *А. Дідух*, *Я. Ляхович*, письменники, журналісти – *В. Гдаль*, *І. Валь*, *О. Снітовський*, скульптор *Я. Бохенек*, композитори, диригенти, естрад. співаки, муз. виконавці – *Д. Губ’як*, *В. Дунець*, *Ю. Кіцила*, *О. Кульчицький*, *В. Малієвич*, *П. Оленчик*, *В. Павлік*, актори і театр. діячі – *Ю. Малієвич-Шустакевич*, *Ю. Миколаєнко* (Здерківна), *Г. Юрчакова*, вчені – *Й. Дрінь*, *І. Жуков*, *М. Кргоун*, *З. Стефанкевич*, *І. Яцків*; перебува-

Вулиця Князя Василька.

ли письменники *С. Будний*, *О. Кисілевська*, *Р. Лубківський*, *П. Осадчук*, *Д. Павличко* та ін. У Т. в різний час працювали майстри декор. мист-ва *М. і С. Борачки*, *М. Брездень*, *П. Ткачук*, красназевець *Г. Кушнерик* та ін. Почес. громадяни міста – *Я. Борковський*, *Б. Легенький*, *С. Мохнацький*, *О. Пасіка*. На Замковій горі – пам’ят-

ка природи – бір чорної сосни. Є 47 пам’яток арх-ри, серед них – церква Св. Миколая (16 ст.), руїни Угорниць. василіян. монастиря (16–17 ст.), залишки замку (17 ст.), комплекс монастиря кармелітів (17 ст.). 4–7 липня 1997 в Т. провед. низку культ.-мист. заходів із нагоди 900-річчя міста. Дослідженням Т. займалися: *Л. Чачковський* (1940-і), *І. Свешніков* (1956), *П. Раппопорт* (1960-і), *Б. Тимошук* (1984, 1986), *М. Ягодинська* (1984, 1986–88, 2002), *Р. Миська* (2004–05) та ін.

Л. Городиський, М. Ковальчук.

ТЕРЕБОВЛЯНСЬКА БУЧІНА

– ботанічна пам’ятка природи місцевого значення. Зростає поблизу с. Кровинка Теребовлян. р-ну, в кв. 72, вид. 3 Теребовлян. лісництва Терноп. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Дача “Теребовлянська”. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням Терноп. обл. ради № 98 від 30. 01. 2003. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 15 га. Під охороною – бук. насадження І бонітету віком 75 р.; має навч., пізнав. та господар. цінність.

І. Леньків.

ТЕРЕБОВЛЯНСЬКА ГІМНАЗІЯ

– навчальний заклад у м. Теребовля. Засн. 1907 з польс. мовою викладання. У г-зії діяли курені укр. Пласту і польс. “Гарцерства”, Марійська дружина, укр. і польс. хор, оркестр. Дир. – *В. Гек* (1907–14), *М. Вавжинець* (1917–18), *В. Мазур* (1919–20), *В. Філяр*, *П. Ратасінські*, *Міссона*. Викл. у г-зії: катехит о. *С. Веселовський*, *І. Зарицький*, *М. Каній*, *І. Ратушняк*, *А. Тарчук*, *Г. Тимошук*, о. *С. Турула*, *І. Франчук*, *П. Чайківський*, *Л. Щирба*. Серед учнів Т. г. – *І. Борецький*, *М. Борачок*, *В. Василевич*, *О. Головацький*, *М. Крушельницький*, *Ф. Макоський*, *С. Стецько*. Від 1927 при г-зії орган. Укр. студ. гурток; голова – *В. Романишин*, активісти – *І. Дурбак*, *А. Козак*, *Я. та О. Мохнацькі*, *В. Сташків*. 17 вересня 1939 – розформов. на дві СШ з укр. і польс. мовами викладання. 12 червня 1941 органи НКВС заарешт. 15 учнів школи, згодом їх замордували у Терноп. тюрмі. Випускники г-зії вступали у молодіж. секції ОУН, загони УПА. Від 1994 Т. г. відновила як г-зія-школа-інтернат. Дир. – *М. Михайлюк*. Навчаються понад 320 гімназистів за гуманіт. профілем із поглибл. вивченням іноз. мов. Учні г-зії – учасники та призери обл., респ. олімпіад; Всеукр. конкурсу учнів. пошуков. робіт “Слідами історії”, дипломанти Стокгольм. міжнар. конкурсу “Юнацький Водний Приз – 2005”. У г-зії діють літ.-мист. об’єдн.

юних поетів, наук. т-во, хор “Гімназист”; виходить шкільн. г. “Нове покоління”. Г-зія налагодила зв'язки з ВНЗ міст Київ, Львів, Рівне і Тернопіль; тут діє філія Терноп. обл. тер. відділ. Мал. Акад. наук. У травні 1995 г-зію відвідала її випускниця – *С. Стецько*.

Л. Городиський, М. Михайлюк.

ТЕРЕБОВЛЯНСЬКА ДУБИНА

– ботанічна пам'ятка природи місцевого значення. Зростає попл. с. Струсів Тербовлян. р-ну, в кв. 43, вид. 6 Тербовлян. лісництва Терноп. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Дача “Тербовлянська”. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням Терноп. обл. ради від 18. 03. 1994. Перебуває у виданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 6,3 га. Під охороною – дуб.-бук.-граб.-берез. насадження 1 бонітету віком 95 р.; має наук., пізнав. та господар. цінність.

І. Леньків.

ТЕРЕБОВЛЯНСЬКА ІКОНА БОЖОЇ МАТЕРІ

– див. *Божої Матері Тербовельської Одигітрії Чудотворна ікона*.

ТЕРЕБОВЛЯНСЬКЕ ВІЩЕ УЧІЛИЩЕ КУЛЬТУРИ

– вищий навчальний заклад I–II рівнів акредитації у м. Тербовля. Засн. 1940 як бібліотечна школа (в. о. дир. *В. Анохін*). Від 1944 заклад роз-

ширювали і перейменували: технікум політосвіти (1944) із 2-а відділами (бібліот. та клубним), технікум підготовки культ.-освіт. прац. (1945), культ.-освіт. уч-ще (1965) введено спеціальності хорів. диригування і нар. та духов. інструментів; уч-ще культури (1986), 1993 – ниніш. назва. Дир.: А. Проскура (1944–50), Я. Олійник (1950–65), І. Вітенко (1965–69), А. Гончаров (1969–86), В. Конончук (1986–91), Б. Івасів (1991–93), *О. Олійник* (1993–99), М. Виннічик

(від 1999). В уч-щі працюють 127 викл., навчаються 400 студентів за 10 спеціальностями; діють 2 філії – у містах Бучач і Зборів. В уч-щі організ. творчі аматор., самодіял. колективи: духов. оркестр із ансамблем барабанщиків “Мажоретки”, ляльк. театр “Промінчик”, хореограф. колектив “Любисток”, фольклор.-етнограф. “Намисто”, “Джерело” і чол. вокал. ансамбль “Октава”, театр-студія “*Рампа*”. Серед випускників: нар. арт. України *С. Савка*, засл. арт. України *Г. Драпак, Л. Куб'юк, П. Лабатий, І. Ляховський, В. Павлік*, засл. прац. культури України *І. Громик, Ю. Ктитор, І. Николишин, Я. Солтис, З. Стахів, Ю. Фейда, Я. Чайківський*. Роботи художників-викл. уч-ща – М. Шевчука і нар. майстрів *П. Здеби, П. Ткачука і М. Субчака* не раз виставляли на персон. виставках.

О. Чайка.

ТЕРЕБОВЛЯНСЬКИЙ ЗАМОК

– фортифікаційно-житлова споруда, пам'ятка архітектури 14–17 ст. Замок зведен. на неприступ. горі, найімовір. на руїнах замку князя *Василька Ростиславича*. Про це свідчать споруди

Східний бастион замку.

княж. дитинця і двір. церкви, ймовір., з дерева, кам. будівлі та вел. земляні вали з частоколом. 1241 Т. з., зруйнов. орди хана *Батия*. 1360 польс. король *Казимир III Великий* відновив З. і посилив його оборону. 1518 – твердиня знову зруйнов., 1534–49 відремонт. і добудували брати *А. і С. Тенчинські*; протягом 1606–25 З. зазнав 15 нападів татар і перетвор. на руїни. Від 1631 тербовлян. староста *О. Балабан* розширив межі старого Т. з. і завершив буд-во муров. палацу (1632), який розміщ. у фортеці. Т. з. мав 3 оборон. вежі: сх. – чотири-, зх. – шестигранну і пд. – еліпсоподібну. По верху мурів – дерев. бланкування, а вздовж мурів – настили для оборонців замку. 1672, за нар. переказами, Т. з. урятувала *Тербовлянська ікона Божої Матері*. Напади турків 1687 і 1688 перетворили Т. з. на руїни, його вже не відновлювали. 1866 – реставрація пам'ятки: підмуров. 2 вежі і відремонт. в'їзну браму; 1930–38 – ремонт сх.

вежі; 1954 – консервація пам'ятки, 1997 – незначна реставрація сх. вежі.

М. Ковальчук.

**ТЕРЕБОВЛЯНСЬКИЙ
КРАСЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ**

– культурно-освітній заклад. Засн. 29 серпня 1999 в м. Тереховля. На благочин. кошти Р. Бернадського і Б. Легенького відрестав. 7 за-

Тереховляньський красзнавчий музей.

лів і створ. 8 експозицій. У фондах музею зберіг. археол. пам'ятки трипіл. і черняхів. культур, періоду Київ. Русі та середньовіччя. В експозиції – дереворити О. Пасіки (117 робіт), унікал. муз. інструмент – цитра С. Купчинського, кн. “Твори для цитри”, зал Патріарха УГКЦ Й. Сліпого. Етнограф. матеріали розповідають про життя та побут селян кін. 19–поч. 20 ст. Співзасн. і дир. музею – І. Зінчишин.

І. Зінчишин.

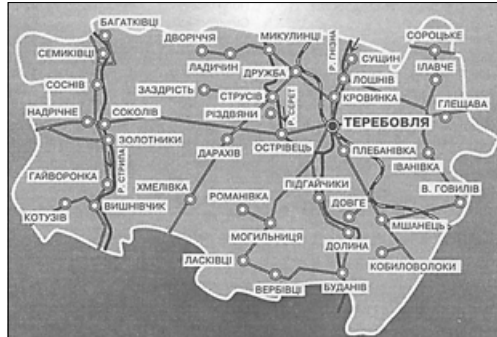
ТЕРЕБОВЛЯНСЬКИЙ ПІСКОВІК

– уламкова осадова дрібнозерниста гірська порода. Найчастіше – черв. або сірого кольору, товстоплитчаста (2,5–7,5 м); трапл. на околицях м. Тереховля, pobl. сіл Застіночне, Острівець, Різдвяни, Струсів, Слобідка Струсівська та ін. П. використ для побудови пам'ятників, хрестів, тротуар. плит, брусків для гостріння ножів і кіс, спорудж. печей та ін. будівел. потреб. Вироби з Т. п. трапл. у країнах Європи, в Китаї та Японії. Найкращі умільці обробки каменю – в Струсові (родини Конрадів і Королів) та Застіночному. Вік породи – бл. 400 млн. років.

Й. Свинко.

ТЕРЕБОВЛЯНСЬКИЙ РАЙОН

– адміністративно-територіальний район у центральній частині Тернопільської області. Утвор. у січні 1940. Пл. 1130,3 км² – 8,3% тер. обл.

Насел. 68,9 тис. осіб (2007), із них 99% – українці (69 тис. 452 особи), 0,59% – росіяни (414 осіб), 0,25% – поляки (176), 0,05% – білоруси (32 особи), 0,084% – ін. національності. У р-ні – м. Тереховля, смт Микулинці та Дружба і 75 сіл. Тер. р-ну пролягають залізниця Тернопіль–Чернівці й автодорога держ. значення Доманове–Ковель–Чернівці–Мамалига. Протяжність Т. р. зі заходу на схід – 54 км, з півночі на південь – 42 км; розташ. на Терноп. плато Поділ. височини в зх. ч. Правобереж. лісостепу. Місцевість р-ну має вигляд схиляст. плато, прирїчч. схили почленов. мережею ярів і балок. Пн.-сх. ч. Т. р. – це відроги Товтр. кряжу; гори Могила (379,5 м), Макова (363,1 м), Безіменна

Церква Рідва Пресвятої Богородиці у с. Вишнівчик.

(380,2 м), Бучина (376,8 м) утвор. висоти пд.-зх. ч. р-ну. Ріки Серет (88 км) із притокою Гнізною (34 км), Стрипа (60 км) – належ. до басейну р. Дністер. Клімат помірно-континентальний. Сірководн. води є у р-ні сіл Вел. Говилів, Гумниська, Конопківка, Мшанець, Сороцьке. Ґрунти – чорноземи опідзол. та глибокі малогумусні. Тер. Т. р. засел. в епоху раннього палеоліту (100 тис. р. до Р. Х.). 6 ст. до Р. Х. виникли поселення скіфів, венедів. Від 10 ст. Тереховлян. земля належ. до Київ. Русі. На Любец. з'їзді Тереховел. княз-во відійшло до князя Василька Ростиславича; згодом престол належ. до Галиц.

Волин. держави. 1241 землі Теробовлянщини зазнали татаро-монгол. спустошення. Від 1349 – належ. до Польщі; за реформою 1434 тут утвор. Теробовлян. староство. 1772 Теробовлянщина – в Австр. імперії, 1809–15 – під владою Росії. У листопаді 1918 тут утворено повіт Терноп. воєводства ЗУНР (до липня 1919). Вересень 1920–вересень 1939 належ. до Польщі, до липня 1941 – УРСР, липень 1941–липень 1944 – нім.-фашист. окупація. На Теробовлянщині до 1939 діяли т-ва “Просвіта”, “Рідна школа”, “Союз українок”, “Сільський господар” та ін., ряд молодіж. т-в: “Сокіл”, “Луг”, “Пласт” та ін. У повосні роки завершено адмін. районування і колективізацію с. госп-ва, які супровод. каральні акції. Нині осн. галузь госп-ва – вирощування зернов. і техн. культур. Пл. с.-г. угідь – 93,8 тис. га. С.-г. продукцію виробл. 118 підпр-в. Найбільші с.-г. підпр-ва: ПОП “Іванівське” (с. Іванівка) і “Крок” (с. Ласківці), ВАПП “Мшанецьке” (с. Мшанець), ТЗОВ “Прогрес” (с. Заздрість) і “Колос” (с. Вел. Говилів). У р-ні працюють 16 пром. підпр-в видобув. і переробн. пром-сті: Кобиловолоц. спиртозавод, Микулинець. ВАТ “Бровар”, ПП “Альма-Віта” у с. Золотники, філія ТЗОВ “Ла Кастеллана” та ін. У Т. р. – 64 ЗОШ, 44 дитсадки, 2 муз. школи, г-зія, Терноп. духов. семінарія УАПЦ, Теробовлян. Вище уч-ще культури, ДЮСШ, Буданів. ПТУ; санаторій “Медобори”,

Каплиця Зарваницької Божої Матері.

Микулинець. обл. водогрязелікарня; 3 рай-, 2 дільнич., 1 сільс. лікарня в с. Плавче; 30 Буд. культури, 36 клубів, 2 кіно-театри, 68 б-к, 2 стадіони, 26 спорт. залів, 36 футбол. полів, плавал. басейн, 113 спорт. майданчиків. У р-ні – 16 колективів худ. самодіяльності, Струсів. самодіял. капела бандуристів “Кобзар”.

бучина, Довгівська липа (300 років), Струсів. восьмистовбур. сосна; 103 пам’ятки арх-ри, 153 – історії і культури, 22 – археології: замки

Скульптура Матері Божої у с. Струсів Теробовлянського району.

у Теробовлі (17 ст.), Микулинцях (16 ст.), селах Буданів (17 ст.), Долина (17 ст.), комплекс споруд монастиря кармелітів у Теробовлі (17 ст.), руїни Підгірян. Василіан. монастиря (16–17 ст.). На Теробовлянщині народилися: письменники, журналісти – С. Будний, В. Гаврилюк, Г. Галька, В. Гжицький, М. Головінська, І. Дем’янова, М. Деркач, Л. Дуда-Крушельницька, Б. Дерій, С. Єзерський, О. Жабський, Б. Завадський, В. Завадський, А. Іванчук, П. Кекіш, В. Краснодемський, Р. Лубківський, Г. Лужницький, Ф. Маковський, О. Макогін, Є. Мандичевський, М. Ониськів, В. Пелих, С. Пігович, Д. Сивицький, Х. Саноцька, О. Сліпа (Ситник); художники – М. Бойчук, Т. Бойчук, М. Борачок, С. Борачок, К. Брикальська, І. Винник, С. Гнатченко, Х. Дохват, Г. Кожижановський, Г. Ковальчук, О. Луцишин, І. Матковський, Д. Мимрик, М. Мушинський, Я. Новак, М. Субчак, Г. Цимбала; скульптори – Я. Голець, К. Гукан, К. Діаман, Й. Зелінський, Л. Земський, Й. Конрад, О. Пасіка, Г. Перцан; композитори, музиканти, диригенти – В. Василевич, Б. Дерев’яно, А. Заячківський, Б. Ковальський, Б. Кравчук, І. Кравчук, М. Ляхович, М. Носатий, В. Обухівський, О. Олійник, І. Пухальський, Є. Цісик, М. Шайнович; оперні та естрадні співаки – І. Бердей, М. Гавриляк, Я. Головчук, Я. Дмитрук, М. Коханська-Сембріх, П. Лабатий, Я. Лемішка, В. Павлік, С. П’ятничко; актори, театр. діячі – Й. Гірняк, Є. Коллер; вчені – М. Андрейчин, М. Арсан, І. Бочан, А. Брандюк, М. Будзанівський, П. Будівський, М. Ваврик, С. Вадзюк, О. Веретюк, П. Вівчар, С. Гжицький, Ю. Гірняк, І. Головінський, С. Гумінецький, Я. Гумницький, М. Дичковський, В. Дунець, В. і С. Дусановські, М. Зарицький, В. Коваль, С. Костик, Я. Крупник, С. Кузик, А. Куликівський, О. Купчинський, М. Лазечко, І. Лисий, Г. Марцінішин, Ю. Матіяш, В. Мельничайко, С. Мягкота, В. Навроцький, С. Пан-

цьо, В. Пасіка, М. Петрик, О. Побережний, Є. Саноцький, І. Свистун, М. Сивульський, В. Смільський, М., М. і Ю. Стечишині, Г. Стояновська, В. і С. Стояновські, С. Хміль, Г. Ціх; політ. та громад.-політ. діячі – С. Абрагамовська-Грицько-Кіб'юк, С. Абрагамовський, І. Атаманюк, П. Атаманюк, В. Бабій, Я. Бабій, Б. Балько, В. і М. Бараники, В. Вавришин, Н. Гірняк, Х.-Л. Дмитрук, В. Долінний, В. Кубів, Й. Курянець, Г. Куріца, Ю. Мелимука, М. Наболотний, Є. Олесницький, О. Станислав, С. Стецько, Б. Хаварівський, М. Хоптій; реліг. діячі – О. Бачинський, І. Білинський, І. Борецький, М. Ваврик, Т. Василевич, І. та М. Гаврилюки, Р. Гладяк, А. Гумницький, П. Козак, М. Конрад, Є. Купчинський, І. Кушнір, Я. Левицький, Л. Лужницький, А. Михальський, Й. Сліпий, М. Цегельський, Т. Цегельський, Є. Цурковський; спортсмени – П. Бундза, В. Зозуля, Г. Михайлова та ін.

Л. Городиський, М. Ковальчук.

“ТЕРЕБОВЛЯНИЦІНА”

– краєзнавчий і літературно-мистецький альманах-календар. Вид. 2001, присвяч. 900-річчю м. Теребовля. Гол. ред. і упорядник – Г. Кушнерик, чл. редколегії – М. Ковальчук, А. Куликівський, М. Ониськів. В альманасі опубл. переклади “Повісті про Василька Ростиславича” і епіч. творів; сучас. наук. дослідження історії краю, ілюстрації та світлини міста.

Б. Мельничук, А. Сенник.

“ТЕРЕБОВЛЯНИЦІНА”

– об’єднання, земляцтво уродженців Теребовлянського району у Львівській області. Засн. 1993 з метою наук.-дослідн. роботи для відновлен. істор. правди, орг.-ції та проведен. культ.-мист. заходів. Голови земляцтва – А. Куликівський (1993–98), В. Кубів (1998–2001). Співзасн. періодич. істор.-краєзн., літ.-мист. ж. “Теребовляниціна”.

А. Сенник.

“ТЕРЕБОВЛЯНИЦІНА”

– періодичний історико-краєзнавчий, літературно-мистецький журнал. Вих. від 1999 у м. Теребовля. Ред.-видав. фонд ім. Б. Легенького, співзасн. Львів. об’єдн. “Теребовляниціна”, Теребовлян. РДА, Теребовлян. істор.-краєзн. музей, теребовлян. спілка краєзнавців.

Гол. ред. – А. Куликівський, чл. редколегії – А. Гумницька, В. Венгер, М. Ковальчук, Г. Кушнерик, М. Смаліга; опублік. праці М. Бойчука, Й. Сліпого, Л. Чачковського та ін. авторів.

А. Сенник.

“ТЕРЕБОВЛЯНИЦІНА В СПОГАДАХ ЕМІГРАНТІВ”

– історико-мемуарний збірник. Вид. 1993 кн.-журн. вид-во “Тернопіль”. Укл.-ред. Б. Мельничук, Г. Миколаєнко, Г. Цубера. До кн. увійшли статті, спогади та ін. матеріали, опубл. в зб. “Чортківська Округа” (1974), “Теребовельська Земля”, “Підгаєцька Земля” (обидва – 1980) та ін. вид. діаспори, відомих в Україні вузьк. колу читачів. Вміщено багато інформації про діяльність УСС, УГА, УПА, т-в “Пласт”, “Просвіта”, “Січ”, “Сокіл”, “Союз Українок” та ін. Наклад – 10 тис. прим.

Б. Мельничук.

ТЕРЕМО

Василь Іванович (14. 01. 1956, с. Копачинці Городенків. р-ну Івано-Фр. обл.) – видавець, редактор, журналіст,

педагог. Засл. прац. культури України (2006). Премія ім. Д. Нитченка (2006). Закін. філол. ф-т Чернів. ун-ту (1978, нині нац. ун-т). Працював зав. відділом ред. г. “Трудова слава” (м. Теребовля), ред. терноп. обл. молодіж.

г. “Ровесник” (1983–87), 1-м заст. гол. ред. г. “Киевские ведомости” (1997). Один із зачинателів г. “Заповіт” (1990), книж. фірми “Мальви” (1991; обидві – м. Тернопіль). Перебував на громад. роботі (1980–83, 1987–90). Співзасн. (1993), дир. видавн. центру “Академія”, вид-ва “Академвидав” (2002; обидва – м. Київ). 1-й віце-президент Укр. асоц. видавців і книгорозповсюджувачів. Від 2005 – доц. каф. видавн. справи і редагування Ін-ту журналістики Київ. нац. ун-ту. Досліджує проблеми видавн. бізнесу в Україні. Автор публікацій у всеукр. і закордон. виданнях; співавт. підручн. “Релігієзнавство” (2002, 2004, 2006).

Б. Мельничук.

ТЕРЕЩЕНКО

Марко Степанович (07. (19). 01. 1894, с. Ковалиха, нині Смілян. р-ну Черкас. обл. – 18. 08.

1982, м. Харків) – актор, режисер. Засл. арт. УРСР (1930). Закін. муз.-драм. школу ім. М. Лисенка у м. Київ (1914). Співзасн. і актор “Молодого театру” *Леся Курбаса* в м. Київ (1916–19). 1920 створив влас. театр. експеримент. студію. 1921–25 очолював Театр ім. Михайличенка, 1925–26 і 1929–34 – мист. кер. Одес. драм. театру. Працював у театрі в м. Харків, на Київ. та Одес. кіностудіях, викл. у Харків. ін-ті культури (1945–76, нині акад. культури). 1940–41 – мист. кер. Терноп. обл. драм. театру ім. І. Франка; одночас. – його реж. і актор. Автор кн. “Мистецтво дійства”, “Будова і методи роботи” (обидві – 1921), “Режисер і театр” (1971), “Крізь лет часу” (1974), “Театральні горизонти” (1981).

Б. Пиндус.

ТЕРЕЩУК

Григорій Васильович (01. 10. 1954, с. Вибудів Козів. р-ну) – вчений у галузі педагогіки. Д-р пед. н. (1995), проф. (1996), чл.-кор. АПНУ (2003). Закін. Терноп. пед. ін-т (1976, нині ТНПУ). Працював учителем у м. Скалат Підволочис. р-ну. Від 1978 – в Терноп. пед. ін-ті (нині ТНПУ): зав. навч. майстерень, ст. викл., доц. каф. труд. навчання, зав. каф. пед. майстерності (1978–95), від 1995 – про-ректор з наук. роботи, від 1998 – зав. каф. труд. навчання. Гол. ред. вид. “Наукові записки Тернопільського педуніверситету. Серія: педагогіка”. Автор понад 80 наук. і наук.-метод. праць, у т. ч. 3 монографій, 8 посібників.

Б. Петраш, Г. Яворський.

ТЕРЛІЦЬКИЙ

Любомир-Богдан (16. 05. 1922, с. Сков'ятин, нині Борщів. р-ну – 25. 09. 1993, м. Львів) – скульптор, медальєрист. Чл. СХУ. Від 1932 проживав у Львові, навчався в укр. акад. г-зії. У липні 1940 в м. Київ Т. заарешт. органи НКВС; ув'язн. на 10 р. ВТТ. 1957 повернувся до Львова, де 1966 закін. ін-т приклад. і декор. мист-ва (нині нац. акад. мист-в). Автор монумент. скульптур “Галич”, “Київ”, “Нестор-літописець”, “Коса і шабля” та ін., медалей “1500-ліття Києва”, “Праслов'янська епоха”, “Слово о полку Ігоревім”, серій медалей “Шевченкіана” і “Хмельниччина”.

П. Гуцал.

ТЕРЛІЦЬКИЙ

Маркіян Антонович (01. 11. 1885, с. Полнятичі Ярослав. пов., нині Польща – 1963, м. Нью-Йорк, за ін. даними м. Чикаго, обидва – США) – педагог, громадський діяч. Брат *О. Терлецького*. Д-р філософії. Закін. г-зію в м. Перемишль (1904, нині Пшемисль, Польща) та філос. ф-т ун-ту в м. Львів. Вчителював у Перемишлі. Учасник 1-ї світ. війни, воював в УГА, зокрема на Тернопільщині. У Чехословаччині: перебував у військ. таборі, проживав у м. Подєбради, проф., продекан Укр. пед. ін-ту у Празі. 1926 повернувся до Галичини, дир. “Рідної школи” в містах Яворів (нині Львів. обл.) і Станіслав (нині Івано-Франківськ), учитель у м. Чортків, інспектор серед. шкіл (1934–39), у м. Ярослав (нині Польща) дир. укр. г-зії (1940–44), голова Укр. допомог. ком-ту (1941–44). 1944 виїхав до Німеччини, 1949 – до США.

Б. Пиндус.

ТЕРЛІЦЬКИЙ

Омелян Антонович (02. 12. 1873, с. Крамарівка Ярослав. пов., нині Польща – 13. 02. 1958, м. Львів) – історик, педагог, диригент, громадський діяч. Брат *М. Терлецького*. Дійс. чл. НТШ (1922). Навчався в г-зіях у містах Ярослав (нині Польща) та Стрий (нині Львів. обл.). Закін. філос. ф-т ун-ту в м. Львів (студіював географію та історію; 1897), учень *М. Грушевського*. 1898–1912 – у м. Тернопіль: учитель географії, історії, музики та співів у реал. та укр. держ. г-зіях; діяльний у громад.-культур. житті міста: співорг-тор і диригент т-ва “Боян” (1901–12), орг-тор курсів для диригентів сільс. хорів, чл. т-ва “Руська бесіда” та ін. Перший дир. г-зії “Рідна школа” в м. Чортків (1911). Під час 1-ї світ. війни як співроб. СВУ працював у таборах укр. військовополонених у Німеччині. У Львові: викл. акад. (1914, 1917–24) та польс. (1924–39) г-зій, проф. історії ун-ту (1939–41, 1946–48), н. с. Ін-ту сусп. наук АН України (1948–52). Активіст гол. відділу “Просвіти”, чл. Гол. управи “Рідної школи” (1923–24, 1926–27 – голова) та “Учительської громади” (1923–24, 1926–28 – голова); чл. гол. відділу НТШ, археограф., істор.-джерелозн. (голова) та видавн. комісії; ред. ж. “Народна

освіта”. Автор праць “Історія української держави” (2 тт., 1923–24), “Гетьманська держава і Запорозька Січ” (1935), “Історія України від 1917 р. до найновіших часів” (1936), “Визвольна боротьба українського народу” (1941; усі – Львів) та ін., спогадів про табір. діяльність в Австрії та Німеччині 1916–17 у “Літописі Червоної Калини”, наук.-попул. статей, зокрема про муз. життя Тернополя й Львова 1906–14. У відділі рукописів ЛНБ НАНУ зберіг. особистий фонд Т.

Б. Головин, П. Медведик.

“ТЕРНІСТІЙ ШЛЯХ”

– газета (“Всеукраїнський громадсько-політичний тижневик Тернопільської обласної організації Української республіканської партії”). Вих. неперіод. з січня 1990 до 1998. Засн. – Терноп. філія УГС. Наклад у травні 1993 – 8000 прим. Редколегія – Л. Горохівський, Р. Сидяга, Ю. Тима, В. Хамчук. Серед ред. – З. Дуда.

І. Дем’янова, Б. Мельничук.

ТЕРНОВА

Наталія Василівна (23. 10. 1971, м. Ужгород – 09. 06. 1988, м. Бережани) – спортсменка (біатлон). Чемпіонка України серед дівчат (1985–88). Чл. збір. команд України та СРСР із біатлону. Переможець і призер Всесоюз. змагань (1986, 1987). Володарка 14 спорт. нагород – зол. і сріб. медалей. Навчалася у Бережан. ЗОШ № 3. Від 10 років займалася лиж. гонками. Тренери: П. Калакура, І. Починюк.

Н. Волинець.

“ТЕРНОВЕ ПОЛЕ”

– газета, видання Тернопільської крайової організації НРУ. Засн. в м. Тернопіль у жовтні 1989, вих. 2 рази на місяць до березня 1998. Шеф-ред. – Л. Крупа (1989–91), Г. Петрук-Попик, Г. Грециук (1994–97). До ред. ради належ. у різні часи І. Герета, М. Николин, В. Скакун та ін.

І. Дем’янова, Б. Мельничук.

“ТЕРНОВИЙ ШЛЯХ”

– газета. Часопис Терноп. обл. орг-ції НРУ за єдність. Вих. від березня 2004 двічі на місяць. Наклад – 2 тис. прим. Розповсюдж. безкоштовно.

А. Сенник.

“ТЕРНО-ГРАФ”

– видавництво у м. Тернопіль. Засн. 1 жовтня 1997; випускає книжк.-журнал. і реклам. про-

дукцію, худож., духов., метод. наук. та освіт. літ-ру. Дир. – І. Максимів. Підпр-во відзначене у числі кращих на Терноп. книжн. форумі (2005); взірці книг експон. на міжнар. виставці “Українська книга з Тернополя” у галереї ЕЛ м. Ельблонг (Польща, 2005) під час проведен. року України у Польщі. На підпр-ві впроваджено нові технології поліграф. вироб-ва. Серед нових видань – літ.-мист. зб. “Освітнянська скриня”, “Економічна ліра” (2006), що репрезентує твори педагогів та економістів Тернопільщини, антологія “Літературне Тернопілля. 1984–2007” (2007).

В. Барна.

“ТЕРНОПІЛЛЯ ‘95, 96, 97, 98–99”

– регіональні річники. Започатк. як щорічники 1995 у вид-ві “Збруч” (м. Тернопіль). Ред. колегія – Б. Куневич, М. Ониськів (упоряд.), О. Федорук, Г. Яворський та ін. Об’ємні (700–800 стор. кожний) томи в твердій палітурці висвітл. минуле й сучасне краю, тут опублік. істор. мовознавчі, літературознавчі, мистецтвознавчі дослідження, есеї, худож. твори тощо. Осн. розділи: “Хвилі історії”, “Болять мене, мамо, рани твої”, “Імена”, “Наша доба”, “Наука і технологія”, “Мій рідний край, моя земля”, “Журавлі” (про відомих земляків у діаспорі), “Життя і слово” (літ. дослідження), “Красне поле: Поезія, проза”, “Мова моя калинова” (мовознавство), “Очі й серця до небес духа” (реліг. твори), “Під козацькі знамена” (арх-ра, малярство, музика, театр), “Українська економіка: Стан. Проблеми. Перспективи”, “Гомін політичної думки”, “Люди року” та ін. У кожній книзі подано відомості про авторів (їх понад 900) та покажчик імен. Відоме в Україні й за кордоном видання призупин. через нестачу коштів.

І. Дем’янова.

“ТЕРНОПІЛЬ”

– журнал. Перший в Україні незалежн. громад.-політ. та літ.-мист. нар. часопис. Засн. 1990 Терноп. обл. упр. преси. Шеф-ред. – Б. Хиженяк, гол. ред. – М. Ониськів. 1-й номер ж. вийшов у січні 1991; виходу “Т.” сприяли О. Гончар, І. Плющ, Р. Федорів, П. Перебийніс. Осн. рубрики: “Нам пора для України жити”, “Імена, на які накладали табу”, “Пантеон українства”, “Наука і суспільство”, “Вчорашні рани”, “Сучасність. Полеміка”, “Золота сурма: Поезія”, “Мала проза”, “Велика проза. Першодрук”, “Тернопілля у дзеркалі часу: події, факти, імена”, “Срібні октави”, “Подільський віночок”. На стор. ж. вперше в незалеж. Україні опублік. оповідання Б. Лепкого “За що?”, “Чорним шляхом” та “Івашко” – 2-а і 3-я ч. істор. роману

Ю. Опільського “Опирі”, роман У. Самчука “Марія”; худож. тв. і краєзн. дослідження Г. Барана, Б. Бастюка, Г. Гордасевич, Б. Демківа, Л. Круци, Р. Лубківського, М. Матіос, П. Медве-

дика, Д. Павличка, Б. Пиндуса, Л. Різника, С. Сапеляка, О. Сенатович та ін. Вийшли журн. антології “Українські пісні-гімни”, “Державний Прапор і Герб України: Історія та сучасність” (обидві – “Т.”, 1992), “Тернопільщина літературна” (“Т.”, 1991–94), додатки – “Великодний”, “Художники Тернопільщини” та “Українська гімназія в Тернополі. 1898–1944”. Від 1992 вих. газета ж. “Т.” – “Русалка Дністрова” (гол. ред. – Б. Мельничук); засн. *Всеукр. літ.-мист. премію ім. Братів Богдана та Левка Лепких*. 1993 ж. висунуто на здобуття Держ. (нині Нац.) премії України ім. Т. Шевченка. Від 1994 ж. редагував Б. Мельничук; 1996 через нестачу коштів припинив вихід.

Г. Яворський.

“ТЕРНОПІЛЬ”

– книжково-журнальне видавництво у м. Тернопіль. Засн. Терноп. обл. упр. преси (нач. Б. Хижняк) 16 груд. 1991. 1-й шеф-ред. – Н. Миколюк. Осн. функції – випуск книжк. продукції. Серед вид.: “Етнічні межі та державний кордон України”, “Трагедія українців у Польщі” В. Сергійчука, “Руська трійця” О. Петраша, монографії на пед. теми В. Кравця, сувенір. фо-

тоальбом “Тернопіль”, зб. оповід. Б. Хижняка “Прости, Україно”, попул. літ-ра з питань нац.-визв. змагань, вірші місц. авторів Б. Демківа, М. Левицького, П. Тимочка та ін. Щороку друк. кн. понад 50 назв заг. накладом 200–300 тис. прим.

Б. Мельничук.

“ТЕРНОПІЛЬ”

– корвет Військово-Морських Сил України. 16 лютого 2006 на кораблі “Т.” урочисто під-

нято прапор ВМС України за присутності гостей – міністра оборони України А. Гриценка, голови Терноп. ОДА І. Стойка та ін. Збудували “Т.” на з-ді “Ленінська кузня” (м. Київ); корвет оснащ. найновіш. військ. технікою, супутник. зв’язком; викон. завдання з патрулювання і конвой. супроводу торг. суден в акваторії Чорного моря. В екіпажі – 20 матросів із Тернопільщини. Тех. дані “Т.”: довж. – 65 м, шир. – 10 м, водотонажність – 420 т, швидк. – 33 вузли. За участь у антитерор. операції “Активні зусилля” (травень–червень 2007) екіпаж нагородж. відзнакою НАТО.

А. Сенік.

ТЕРНОПІЛЬ

– місто обласного підпорядкування, адміністративний, економічний і культурний центр Тернопільської області. Перша писем. згадка про Т. датована 1540 і пов’язана з буд-вом замку над р. Серет на місці слов’ян. поселення *Сопільче* (Топільче). Про походження назви достовір. даних нема, її пов’яз. з прізвищем засн. Я. II *Амора Тарновського*. Від 1772 – центр округу, 1920 – воєв-ва, від 1939 – області. Розташ. майже у центрі краю, на перехресті 4-х шосей. доріг. Через Т. проклад. залізниця (відкр. 1870) зі Львова до міст Київ, Харків, Донецьк, Сімферополь, Одеса (див. “Залізниця на Тернопільщині”). Поїзди дал. спрямування зв’язують Т. із містами Москва (РФ), Софія (Болгарія), Бел-

Сучасний герб Тернополя.

град (Югославія), Відень (Австрія), Вроцлав (Польща). Лежить по обидва боки р. Серет – лів. притоки Дністра. У зх. частині розкинувся Терноп. став (269 га), гліб. якого в окр. місцях сягає 12 м, шир. – 1 км. По дамбі з мостом-греблею пролягла автомагістраль. 1961, 1962, 1966, 1970 і 1982 на ставі провод. міжнар., всесоюз. та респ. змагання з водно-мотор. спорту, веслування на байдарках і каное, судномоделістів. Місто лежить на вис. 327 м над рівнем моря. Вис. пагорбів у р-ні Кутківців – 349–356 м. До міста належ. передмістя Оболонь, Заруддя, Загребелля (від 1925), Новий Світ (від 1937), села Кутківці (від 1958) і Пронятин (від 1985); нові житл. масиви – Дружба, Східний, Сонячний, “Канада”. Т. займає пл. 5852 га, налічує 231 вулицю, 5 майданів, понад 1020 будинків. Т. – одне з найзелен. міст України (на жителя припадає 39,5 м² зел. насаджень). Його окраса – парки Слави (колиш. Ст. парк, “Новий Город”, 1861), ім. Т. Шевченка (1952), Топільче (1983), Нац. відродження зі “Співоцим полем” (1986). Т. властиві порівняно м’яка зима, тепле літо і значна к-сть опадів, взимку часті відлиги. Став вкривається кригою у серед. листопада, а скресає у квітні. Насел. міста (на 01. 12. 2007) – 217,5 тис. осіб, із них українців – 91,2%, росіян. – 7,1%, поляків – 0,5%, білорусів – 0,3%, євреїв – 0,3%, ін. національностей – 0,5%. Динаміка кількості жителів: 1857 – 17 210, 1890 – 27 405, на 01. 01. 1939 – 37 500 осіб. Серед пам’яток нац. значення, що зберег.: Старий замок (1548, відбуд. на поч. 19 ст.; див. *Терноп. (старий) замок*), церкви Воздвиження Чесного Хреста (“Надставна”; 1540, 1627), *Різдва Христового* (“Середня”; 1609), катедр. собор Непорочного Зачаття Пресв. Діви Марії (1779, див. *Домінікан. костіол у Тернополі*). Т. перебував під владою: Польщі (1540–1772, 1920–39), Австрії (1772–1809, 1815–67), Росії (1809–15, 1914–16), *Австро-Угорщини* (1867–1914, 1916–18), ЗУНР (листопад 1918 – липень 1919), СРСР (1939–41, 1944–91) (див. *Адмін.-територ. поділ Тернопільщини*). Крим. татари нищили Т. 1544, 1575, 1589, 1618, 1629, 1667, 1675, 1694. 1548 Т. отримав *магдебур. право*. 1551 власник міста

Я. К. Тарновський-син зміцнив фортецю. 16–17 ст. Т. займав невелику площу на пагорбі – від замку по сучас. вул. М. Грушевського, Валовій, Патріарха Мстислава, Танцорова до ставу. На краях 4-кутника стояли Кушнірська та Шевська вежі, Львів. і Кам’янець. брами. З півдня місто захищав став В. Баворовського (див. *Став Тернопільський*). 1570 К.-В. Острозький засн. при Серед. церкві “Шпитальну фундацію” (віднов. 1886). 1724–1939 щорічно 26 липня, в день св. Анни, провод. вел. ярмарок, який тривав 14 днів і був відомий на всю Галичину (див. *Анни святої ярмарок*). У Т. траплялись епідемії (1770, 1831, 1855, 1863, 1887,

Будинок Тернопільської міської ради.

1891), пожежі (1832, 1869, 1875) та стихій. лиха (1834, 1866, 1875, 1908, 1923, 1940, 1960, 1971, 1990). 4 листопада 1820 відкрита 1-а у Т. г-зія з нім. мовою навчання (діяла до 1848), в якій навчалися граф А. Голуховський, К. Грохольський, Ф. Зем’яковський, В. Мандль, В. Поль, Д. Чубатий, В. Урбанський. 15 лютого 1843 місто викупилося від остан. власника. Міська рада з-поміж радних почала обирати бургомістра (див. *Магістрат*). 1844 Т. отримав власний герб, яким стала “Леліва” родини Тарновських. 1850 відкрито 8-кл. держ. г-зію, в якій викл. К. Горбаль, В. Левицький, П. Левицький, С. Партицький; навчалися брати Барвінські, Н. Будка, брати Галуцинські, брати Горбачевські, А. Брюкнер, Ф. Городиський, С. Дністрянський, А. Обалінський, К. Пужак, І. Пулюй, Д. Січинський, К. Студинський. 1857 засн. Нижча реальна школа (1920–39 – Реальна г-зія, ліцей; нині – г-зія

Бульвар Т. Шевченка.

ім. І. Франка). 1871 діяла чол. держ. вчит. семінарія, де навчалися С. Дністрянський, Л. Гарматій, Й. Стадник, В. Безкоровайний, К. Чічка-Андрієнко. У

Пам'ятна таблиця Патріархові Мстиславу на церкві Різдва Христового.

громад. житті міста важливу роль відіграв. т-ва "Просвіта" (1876) та "Міщанське братство" (1891). 10 лютого 1878 вийшло 1-е число г. "Podolanin" ("Подольянин"), 17 грудня 1904–10 вересня 1939 вих. щотижневик "Głos Polski" ("Польський голос"), 1937–39 – "Gazeta Podolska" ("Подільська газета"). Від 3 жовтня 1939 (з перервами) вих. обл. г. "Вільне життя", 1944–45 – міська г. "Радянський Тернопіль", 1966–2002 – молодіж. г. "Ровесник" (1991–96 – "Західна Україна"), від 26 жовтня 1990 – "Відродження" (від 1991 – "Свобода"), від 25 березня 1990 – "Тернопіль вечірній". У Т. вийшли друком перших 15 т. із 24-том. "Руської Історичної Бібліотеки" (1886–1904; заходами О. Барвінського); альманах "Русалка Дністровая" (1910). 15 жовтня 1898 при польс. держ. г-зії ім. В. Поля відкрито 1-й укр. клас, від 21 серпня 1905 – самостійна укр. г-зія ім. Франца Йосифа І. Дир. г-зії – О. Калитовський, О. Савицький, Р. Цеглинський, Ю.-С. Левицький, М. Губчак (Див. Терноп. укр. г-зія ім. Франца Йозефа І). Після її закриття 1930 вчителі й учні об'єдн. з укр. дівоч. г-зією "Рідна Школа" (діяла від 1921) і утвор. перша коєдукаційна (мішана) г-зія, яка діяла до 1939 (Див. "Рідної Школи" гімназія в Тернополі). Дир. г-зії: 1-й дир. – М. Губчак (після 1930 – дир. коєдукац. г-зії "Рідна Школа"), 1923–24 – Н. Гірняк, від 1924 – І. Боднар, І. Брикович, М. Кукуль, О. Бачинський (1936–38), М. Тофан (1938–39, 1941–44). 1939 її переймен. на СШ №1, 1991 – реорганіз. у Терноп. укр. г-зію ім. І. Франка. У г-зіях навчалися В. Болух, А. Верблян, Я. Геляс, брати

Пам'ятник І. Горбачевському (2004, скульп. О. Малайр).

В. та С. Гжицькі, Р. Завадович К. Зарицька, М. Капій, М. Крушельницький, Лесь Курбас, В. Мудрий, о. І. Назарко, М. Осінчук, В. Охримович, Й. Сліпий, М. Сосновський, О. Смакула, Я. Стецько, І. Тесля, П. Тимочко та ін. 1913 відкр. Поділ. регіонал. музей (засн. С. Сороківський), від якого беруть початок ниніш. ТОКМ (1939) і ТОХМ (1991). У жовтні 1915 актори під проводом Лєся Курбаса створ. колектив "Тернопільські театральні вечори", який започатк. у Т. проф. театр. 23 жовтня 1939 відкрито Терноп. обл. укр. драм. театр ім. І. Франка (від 1946 – ім. Т. Шевченка; 2002 – акад.), де прац. нар. арт. України Я. Геляс, В. Грипич, Л. Давидко, П. Загребельний, Є. Корницький, М. Коцюлим, П. Ластівка, С. Онінко, В. Хім'як, В. Ячмінський. У листопаді–грудні 1918 у Т. перебував Держ. Секретаріат–уряд ЗУНР (голова К. Левицький), у червні–вересні 1920 тут був центр т. зв. Галицької Соц. Рад. Республіки (голова В. Затонський). 2 липня 1941 в Т. вступили нім. війська. У міськ. в'язниці органи НКВС залишили 460 (за ін. даними – 581, 1070) замордов. галичан. Бої за Т. тривали від 9 березня до 15 квітня 1944. ЧА втратила понад 47 тис. солдат і офіцерів. Під час обох світ. війн Т. зруйнув. 1915 і 1917 – росіяни, 1944 – більшовики (2 синагоги – 2 пол. 17 і поч. 19 ст.), замк. палац (поч. 19 ст.), ратуша (1872, 1884), Руська г-зія (1911). 1954 з наказу влади підірвано Парафіял. костьол (1908), на фундаменті якого побудов. центр. універмаг. 1995 відбуд. Монастирську церкву (Успення Пресв. Богородиці; 1636, дерев., 1837 кам.). Серед пам'яток місц. значення 2-ї пол. 19–поч. 20 ст. зберег.: пансіонат сестер Йозефіток із ліцеєм (нині облпрокуратура), офіцер. казино (нині міська рада), вілла А. Грабовського (нині обл. універсал. б-ка), заліз. вокзал, міський шпиталь (нині ЗОШ № 5), Австро-Угорський банк (нині Нац. банк), готель "Подільський" (колиш. готель "Україна"), реальна г-зія (нині укр. г-зія ім. І. Франка), "Міщанське братство" (нині філармонія), Т-во нар. шкіл (нині адмін. будинок), 2-а польс. г-зія (нині ЗОШ № 4), міська ощадна каса (нині

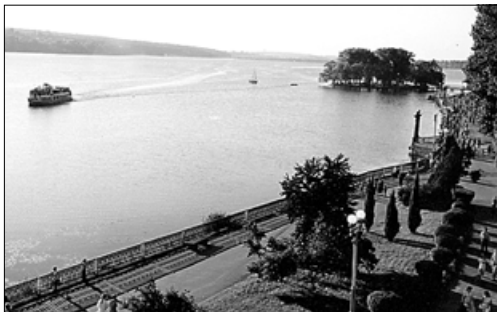

У парку "Топільче".

Ощадбанк), Промисл. школа (нині супермаркет). На вул. Листопадовій зберег. пам'ятка природи – 250-річна липа. 1957 у Т. організ. перший ВНЗ – мед. ін-т (від 1996 – ТДМА, 2004 – ТДМУ ім. І. Горбачевського); 1960 започатк. заг.-тех. ф-т Львів. політех. ін-ту, (від 1991 – Приладобуд. ін-т, 1997 – ТДТУ ім. І. Пулюя); 1966 відкрито фінанс.-екон. ф-т Київ. ін-ту нар. госп-ва (від 1971 – ТФЕІ, 1989 – ін-т нар. госп-ва, 1994 – ТАНГ, 2005 – ТДЕУ, 2006 – ТНЕУ; випускник – ниніш. Президент України *В. Ющенко* (1975)). 1969 з м. Кременець перебазов. пед. ін-т, який 1997 реорганіз. у ТДПУ, від 2004 – ТНПУ ім. В. Гнатюка). 1958 відкр. муз. уч-ще ім. С. Крушельницької, яке в різні роки закін. нар. арт. України *З.-Б. Антків*, *Р. Вітошинський*, *В. Камінський*, *І. Пидатюк*. 24 березня 1989 створ. Край. орг-ція НРУ (голова *М. Левицький*). 30 квітня 1990 вперше освяч. Нац. прапор і встановл. над будинком міської ради. Серед пром. підпр-в міста виділяються швейна, меблева, кондитер., фармацевт. ф-ки, пивозавод, хлібозавод. Зменшили потуж., але продовжують діяти ВАТ “*Ватра*” і “*Текстерно*”, з-ди “*Оріон*”, комбайн., м'ясокомбінат. У Т. нар. перекладач Біблії *Лука з Тернополя*, співак і хормейстер *Теодор* із Т., козац. полковник *І. Заруцький*, просвітитель і теолог *Я. Перль*, археолог *М. Пінскер*, науковці *А. Брюкнер*, *Л.-Л. Дмоховський*, *С. Дністрянський*, *К. Аїдукевич*, *К. Міхаловський*, педагог *М. Біленька*, композитори *В. Барвінський*, *В. Безкоровайний*, *Б. Сарамата*, письменники

Фонтан на бульварі Т. Шевченка.

Тернопільський став.

С. Горак, *Б. Демків*, *М. Іванців*, *В. Кухалашвілі*, *І. Малецький*, *Юліан Опільський*, *Я. Цурковський*, військ. діячі *С. Спрінгвальд*, брати *Кольберги*, митці *Т. Вацик*, *А. Гловинський*, *С. Дністрянська*, *Й. Костінович*, *Д. Шолдра*, актори *Т. Демчук*, *С. Стаднікова*, громад.-політ. діячі *В. і М. Болюхи*, *Я. Джоджик*, *К. Гутковський*, *Б. та В. Загайкевичі*, *Б. Левків*, *Ю. Лопатинський*, *К. Пужак*, *Я. Стецько*, *Ю. Тима*, *М. Чубатий*, митрополит *Е. Базяк*, громад. діячі в діаспорі *О. Бачинська*, *Н. Білецька*, філолог *С. Здзярський*, журналіст *В. Сушкевич*, спортсмени *О. Бірюков*, *О. Волинець*, *В. Пласконіс* та ін. Т. відвідували Патріархи *Єремія Константинопольський II*, *Мстислав (Скрипник)*, письменник *К. Ставровецький (Транквіліон)*, посли і мандрівники *У. фон Вердум*, *Е. Ляссота*, *Ю. Юст*, цесарі *Франц-Йосиф I*, *Карл I*, кардинал *Й. Сембратович*, письменники *В. Будзиновський*, *П. Куліш*, *Д. Рід*, *О. Гончар*, *Б. Лепкий*, *Леся Мартович*, *Д. Павличко*, *М. Рильський*, *Г. Сенкевич*, *В. Стефаник*, *П. Тичина*, *І. Франко*, композитор *М. Лисенко*, співаки *Д. Гнатюк*, *С. Крушельницька*, *М. Менцинський*, *О. Петрусенко*, *Б. Руденко*, *Л. Русланова*, *А. Солов'яненко*, диригенти *А. Авдієвський*, *С. Турчак*, митрополит *А. Шептицький*, політики *В. Гомулка*, *І. Дашинський*, *Д. Донцов*, *О. Керенський*, кайзер *Вільгельм II*, військ.-політ. і громад. діячі *Г. Жуков*, *С. Петлюра*, *Ю. Пілсудський*, *М. Плав'юк*, *С. Тимошенко*, *Ю. Тютюнник*, *М. Хрущов*, *П. Шелест*, Президенти України *Л. Кравчук*, *Л. Кучма*, *В. Ющенко*. У Т. помер і похов. генерал УНР *Є. Мешковський*. Встанов. пам'ятники *О. Пушкіну* (1959), є монумент на “*Пагорбі Слави*”, Алея Героїв, скульптура “*Материнський поклик*” у парку Слави (1970, 1984), *Т. Шевченку* (1982), *І. Франку* (1995), *Я. Стецьку* (1998), *Б. Хмельницькому*, *В. Гнатюку* (обидва – 1999), *А. Шептицькому* (2001), *Данилові Галицькому*, “*Несподівана зустріч*” (обидва – 2002), *І. Горбачевському*, *Й. Сліпому* (обидва – 2004); пам'ят. таблиці та мемор. знаки на будинках – *І. Франку* (1966), *В. Стефаніку*, *М. Кос-*

Вул. Валова.

Пам'ятна таблиця В. Чорновола на вулиці його імені (1999, скульп. О. Малир).

тенку (обидві – 1983), Лесю Курбасу (1987), В. Барвінському, В. Гнатюку, Юліанові Опільському, С. Дністрянському, групі діячів укр. культури (всі – 1989), о. Й. Вітошинському, замордованим співвітчизникам-галичанам (обидві – 1991), Д. Шолдрі (1998), Б. Лепкому, В. Чорновола (обидві – 1999), М. Лукасевичу, стела “Пам’-

Святотроїцька церква на розі вулиць Слівеїнська і Монастирського.

яті жертв політ. репресій 1945–86” (усі – 2002), В. Лучаківському (2004). Про Т., його історію та сьогодення видані: кн. о. П. Білинського “Місто Тернопіль та його околиця” (1894), збірники “Шляхами Золотоного Поділля” (1960, 1970, 1983), путівники і нариси “Тернопіль” (1962, 1964, 1966, 1975, 1979), Б. Остап’юка “Давній Тернопіль” (1984), фотоальбоми “Тернопіль” (1986, 1996, 2005), фотопутівники І. Дуди і Б. Мельничука “Тернопіль. Що? Де? Як?” (1989), “Земля Тернопільська” (2003), дослідження Л. Бойцун “Тернопіль у плині літ” (2003), польськомов. монографії Т. Кунзека (1928, 1932, 1935), Ч. Бліхарського “Тернопіль, затриманий в кадрі пам’яті” (1992), “Тернопіль у 1809–1945 роках” (1993), “Тернополяни на старому батьківському шляху” (1994), “Тернопільські збірки” (4 т., 1994–97).

І. Дула.

“ТЕРНОПІЛЬ ВЕЧІРНІЙ”

– міський громадсько-політичний часопис. Засн. 25 березня 1990. Співзасн. – Терноп. міськ. рада і труд. кол.; виход. двічі на тиждень. Гол. ред. – С. Слюзар (1990–92), О. Вільчинський (1992–98,

2000–02), І. Слагін (1998–2000), В. Томин (2002–06), Ю. Вересюк. Найбільший наклад – 90 тис. прим. (1990–92); 2007 – 13 тис. прим.

Б. Мельничук, А. Сенік.

“ТЕРНОПІЛЬ І ТЕРНОПОЛ’ЯНИ”

– щотижнева безкоштовна інформаційно-рекламна газета. Засн. – ТзОВ “Сьомий континент”; виход. від 19 січня 2005 як “Тернопіль і Тернопільщина”, від – 31 травня 2005 – “Т. і т.”. Гол. ред. – О. Рябчун, кер. департаменту реклами А. Малиш. Наклад – 75 тис. прим.

Б. Мельничук.

“ТЕРНОПІЛЬГАЗ”

– об’єднання газових господарств Тернопільщини, відкрите акціонерне товариство з газопостачання та газифікації, дочірня компанія “Газ України”. Очол. О. Караванський (від 1987 донині, з перервою 1999–2000). Газ. госп-во започатк. 1948 зі введенням в експлуатацію магістрал. газопроводу Дашава-Київ. Газопостачанням природ. і зрідж. газу займалися окр. газ. контори, які 1974 ввійшли в держ., від 1 жовтня 1975 – у виробн. об’єдн. “Тернопільгаз” (17 рай. газ. госп-в). Нині газопостачання області забезпечують, окрім “Т.”, ВАТ “Тернопільміськгаз” та Кременец. ВПРГ УМГ “Львівтрансгаз”. Газ. госп-ва безперервій. і безаварій. транспортують природ. газ для всіх споживачів Тернопільщини, постачають його насел., бюджет. установам та госпрозрахунк. підпр-вам, доставляють зрідж. газ насел. та ін. споживачам у балонах, прокладають газопроводи, газифікують житл. будинки та ін. об’єкти природ. та зрідж. газом, монтують газ. лічильники на діючому фонді, виготовляють проект. тех. документацію на всі види робіт, забезпечують ізольов. трубами об’єкти, що ведуть буд-во. “Тернопільгаз” здійснює централіз. упр. всіма газ. госп-вами, контролює розвиток газифікації і стан розрахунків за спожитий природ. газ усіма категоріями споживачів. 2007 введено в експлуатацію 653,3 км газопроводів, у т. ч. 627,3 км із поліетилену та газифік. 9,1 тис. квартир. 1995 рівень газифікації області становив 37,6%, у т. ч. у сільсь. місцевості 18,4%, 2000 – 48,7% і 28,0%, 2005 – 65,0% та 49,0%, 2007 – 75,7% та 60%. На 2007 природ. газом газифік. 34 міст і смт, 809 сіл. Ним користуються 94,8 тис. квартир, зрідж. газом – 51,0 тис. квартир. В експлуатації майже 12,7 тис. км підзем. газопроводів, у т. ч. 5,8 тис. км із поліетилену. 2007 газифік. 800 насел. пунктів області. За сприяння НАК “Нафтогаз України” 2005 проклад. газопровід довж. 13,8 км до

Маріїн. духов. центру в с. Зарванця Тербовлян. р-ну. Завдяки цьому додатково отримали газ ще 14 сіл. 23 березня 2006 за рахунок коштів НАК “Нафтогаз України” введено в експлуатацію 13,1 км підвідного газопроводу до сіл Вербівці, Ласківці, Могильниця, Романівка Тербовлян. р-ну. Започатк. з ініціативи О. Караванського труд. змагання серед газ. госп-в області. Серед неоднораз. переможців – колективи “Бучачгаз”, “Збаражгаз”, “Гусятингаз”, “Козовагаз”, “Монастирськагаз”, “Тернопільгаз” та “Шумськагаз”. 98,3% квартир користуються лічильниками газу – один із кращих показників серед газ. госп-в України. В об’єднанні відкрита єдина в Україні авториз. сервіс. станція з обслуговування зварювал. обладнання “FRIAMAT”; мають ексклюзив. право на реалізацію в Україні зварювал. обладнання і терморезистор. фітінгів. Використовують продукцію провід. вітчизн. виробників труб, зокрема “Ельпласт-Львів”. Організ. на базі об’єднання навчання зварників поліетилену (за 2007 – 92 представники ін. обл. України). Серед колективів газ. госп-в області проводять зимові та літні спартакіади. На змаганнях серед газ. госп-в України газовики Тернопільщини не раз виборювали приз. місця з легк. атлетики, гирьов. спорту, шахів. Понад 20 р. діє ВІА “Метан” під кер-вом зав. клубом Я. Даньківа (від 2000 – нар. самодіял. кол. профспілок України). Учасники худ. самодіяльності щоріч. беруть участь у Всеукр. фест.-конкурсі “Блакитний вогник” у смт Ворзель Київ. обл., де неоднораз. дипломанти І премій, 2005 започатк. обл. фест.-конкурс дит. і юнац. творчості. Учасники – діти прац. газ. госп-в Тернопільщини. Щороку на базах відпочинку оздоровлюють 550 прац. та чл. їх сімей.

І. Дем’янова, Л. Кібук.

“ТЕРНОПІЛЬОБЛЕНЕРГО”

– відкрите акціонерне товариство, державне підприємство зі забезпечення потреб споживачів у електричній енергії. Започатк. від обл. експлуатац. контори “Сільенерго”, створ. у січні 1939. 1958 підпр-во змінило назву на “Тернопільське обласне підприємство електричних мереж”, 1972 – на “Тернопільське обласне підприємство сільських мереж”. Одночасно р-ни електромереж ліквідовані й підпорядк. цьому підпр-ву. 1972 вперше на Терноп. обл. підпр-ві електромереж введена нова виробн. база з розміщ. виробн. служб, відділів та побут. приміщень. Від квітня 1973 підпр-во підпорядк. рай. упр. енергоупр. “Вінницяобленерго”. 1978 створ. Терноп. обл. підпр-во електромереж, 1995 – держ. акціонер.

енергопостач. компанія “Тернопільобленерго”, від лютого 1999 – ниніш. назва. До т-ва належ. 18 підпр-в рай. електромереж, у т. ч. кілька малих ГЕС.

І. Юхимець.

ТЕРНОПІЛЬСЬКА (18-А) БРИГАДА

– військовий підрозділ 1-го корпусу Української Галицької Армії. Організ. під час *Чортків. офензиви* у червні 1919 для оборони м. Тернополя. Т. (18-А) б. утворювали: Окружна Команда, її запасний Кіш у Тернополі та інтендантура, польова жандармерія. 1-й командант (ком-р) запас. Коша – отаман І. Федорович. Штаб бригади – командант *І. Цьокан*, нач. штабу *Г. Славуца*, командант жандармерії М. Алиськевич, відділи кінноти В. Шкварок і рахунков. В. Чубатий, госп. ч. О. Хома; військо утвор. із 2 куренів піхоти, батареї польов. гармат, техн. сотні й саніт. відділу. Ком-ри куренів – поручники *М. Назаревич* та І. Салаяк. Бой. шлях Т. б. пролягав на схід у напрямку Гримайлів–Скалат уздовж р. Збруч, згодом – у напрямку Тернопіль–Львів. 17–18 липня 1919 Т. б. охороняла міст через р. Збруч під час переходу УГА в Наддніпрян. Україну. В м-ку, нині смт Микулинці військовики запас. Коша ОК роззброїли польс. військ. ч., які не здавали зброї. Наприкін. 1919 в м. Житомир 18 бригада увійшла до 2-го корпусу УГА.

Б. Мельничук, А. Сенік.

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ВІЩА ДУХОВНА СЕМІНАРІЯ ІМЕНІ ПАТРІАРХА ЙОСИПА СЛІПОГО

– духовний навчальний заклад УГКЦ у смт Велика Березовиця Тернопільського району. Від 1990 діє легально (див. *Укр. греко-католич. церква на Тернопільщині*); 1991 розташ. у колиш. проборстві, розбудували приміщ.; 1993 офіц. зареєстр. в Мін-ві у справах релігій як юрид. установа. Ректор – Преосвященний Владика Кир *В. Семенюк*. У закладі – понад 100 семінаристів, працюють 36 викл., серед яких був *І. Герета*, крім того, запрошують науковців із ін. семінарій України й з-за кордону. Повний курс навчання – 7 р., у с. Зарванця Тербовлян. р-ну навчаються студенти 1-го курсу. У семінарії функціон. б-ка, конференц-зал, комп’ютер. клас, є 7 аудиторій, каплиця, трапезна, житл. та госп. споруди. Діють театр, гурток, кілька хорів, братства – Місійне, “Милосердя”, “Матері Божої Неустанної помочі”, наук. богослов. т-во ім. *А. Шептицького*. Семінаристи видають ж. “Христовий виноградник”, випустили 10 аудіокасет із записами власн. реліг. пісень, у

т. ч. “Хресна дорога”, “Шлях покаяння”, “Колядки”, “Патріотичні пісні”; компакт-диски зі записом Божеств. Літургії, відеофільми та ін. Кращі випускники мають змогу продовжити навчання в Австрії, Італії, Німеччині, Польщі.

І. Дем’янова.

“ТЕРНОПІЛЬСЬКА ГАЗЕТА”

– періодичне видання, тижневик у м. Тернопіль. Засн. і вид. – ТОВ “Тернопільська газета”. Вих. від січня 1996, від 2004 – повноколірна. Обсяг – 12, 16, 20 стор.; наклад у липні 2006 – 9500 прим. Шеф-ред. – Г. Бурбеза, від грудня 2005 – *О. Садовський*. Згодом вих. під назвою “Тернопільські оголошення”, від 2007 – “Тернопільський оглядач”. Серед журналістів у різні роки – А. Вацик (ред.), О. Гандзій, *О. Жак*, *І. Качмарський*, Р. Крамар, *М. Мартинчук*, *С. Мичко*, *С. Слюзар* (ред.).

І. Дем’янова.

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ГУБЕРНІЯ

– тимчасова адміністративно-територіальна одиниця в складі Російської імперії під час 1-ї світової війни. Утвор. 4 вересня (за ст. ст.) 1914 після того, як рос. армія зайняла край, у межах воен. ген.-губернаторства Галичини. Об’єдн. 15 повітів: Бережан., Богородчан. (нині Івано-Фр. обл.), Борщів., Буцац., Гусятин., Заліщиц., Збараз., Калус. (нині Івано-Фр. обл.), Підгаєц., Скалат., Станіслав. (нині Івано-Фр. обл.), Теребовлян., Терноп., Тлумац. (нині Івано-Фр. обл.), Чортківський. У січні 1915 тер. Т. г. – 13707 км², населення – 1,484 млн. осіб. Адмін. влада належ. губернаторові І. Чарторицькому та підлеглим йому начальникам повіт. управлінь; адміністрація (крім перекладачів) – кадри з рос. губерній. На 1-му етапі війни завдання органів упр. Т. г.: заборона укр. т-в і шкіл, недопущ. т. зв. “мазепинства”, забезпеч. порядку і госп. розвитку, продовол. допомога населенню, відшкодув. збитків, що завдали війська, мобіліз. матеріал. ресурсів краю для потреб рос. армії. В результаті наступу австро-нім. військ улітку 1915 Т. г. зменшилася до 8 сх. повітів; існувала після розформував. воен. ген.-губернаторства Галичини до 23 листопада 1915. У червні 1916 зх. межа губернії – по лінії Башуки–Озерна–Заздрість–Бучач–Язловець–Заліщики. Після наступу рос. армії 1916 у Т. г. відновл. 15 повітів (замість Тлумац. – Надвірнян. повіт). 3 липня 1916 Терноп. і Чернів. губернії утвор. воен. ген.-губернаторство областей Австро-Угорщини, зайнятих за правом війни. Червень 1917 тер. Т. г. знову зменшилась, її зх. межа – по лінії Зборів–Козова–Підгайці–Монастирська–Коропець. Від кін. 1915 осн. завдання адмін. органів губернії –

провед. ревізій і примус. залучення населення до окоп. та дорож. робіт. Від квітня 1917 губерн. комісар – *І. Красковський*, потім – в. о. губерн. комісара *К. Лоський*. Після того, як нім. війська зайняли майже всю тер. Т. г., її органи упр. розформували 7 листопада 1917. Збараз. і Скалат. повіти відійшли до Волин. губернії й існували до поч. лютого 1918.

П. Гуцал.

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ДІБРОВА

– ботанічна пам’ятка природи місцевого значення. Зростає поблизу с. Драганівка Терноп. р-ну, в кв. 49, вид. 64 Теребовлян. лісництва Терноп. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Буцнів”. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням Терноп. обл. ради № 189 від 30. 08. 1990. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 1,3 га. Під охороною – дуб.-бук.-граб. насадження 1 бонітету віком 75 р.; має наук., пізнав. та госп. цінність.

І. Леньків.

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ДУХОВНА СЕМІНАРІЯ ІМЕНІ СВЯТИХ РІВНОАПОСТОЛЬНИХ КИРИЛА І МЕФОДІЯ

– середній спеціальний навчальний заклад Київського Патріархату в м. Збараж, який готує священнослужителів. Відкр. згідно з рішенням Всеукр. собору УАПЦ 1991 стараннями митрополита *Василія (І. Боднарчука)*. Термін навчання – 4 р. для чол. віком 18–35 років. Ректор – *Р. Сливка*. 1998 семінарія перейшла у підпорядкування УПЦ КП. Від 14 жовтня 2000 тут вих. обл. реліг.-громад. часопис “*Амвон*”. 2002 на базі закладу засн. Терноп. дяків.-регент. г-зія ім. Митрополита В. Липківського. Термін навчання – 3 р. для чол. і жін. віком 16–45 років. До 2007 семінарію закін. понад 300 випускників.

Р. Сливка.

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ЛІПА

– вікове дерево, ботанічна пам’ятка природи місцевого значення. Зростає в м. Тернопіль між будинками № 1–3 на вул. Листопадовій. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 131 від 14. 03. 1977. Перебуває у віданні комун. підпр-ва житл.-експлуатац. контора № 4. Пл. 0,01 га. Під охороною – липа дрібнолиста віком 200 р. та діам. 118 см; має наук., пізнав. та естет. цінність.

І. Леньків.

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ШКОЛА МИСТЕЦТВ

(Див. *Експериментальна школа мистецтв*).

**ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА
ДЕРЖАВНА ТЕЛЕРАДІОКОМПАНІЯ
(ОДТРК)**

– установа, яка здійснює підготовку та ретрансляцію радіо- і телепередач на території області. Засн. у березні 1940 з орг-цією обл. радіо; обл. телебачення діє від квітня 1992; молодіж. радіостанція “Лад” – від серпня 1997. Т. о. д. т. керували: І. Козуля, Л. Крупа, М. Лисенко, Г. Лисий, М. Лівінський, В. Лопата, П. Морозов, С. Чабан, Ю. Шишковський, від 2001 ген. дир. – Р. Заяць. Структура телерадіокомпанії: адміністрація, творче об’єдн. програм радіо, творче об’єдн. програм телебачення, цех радіо, цех телебачення, група енергетики та спецосвітл., госп-под.-транспорт. група. Канали (частота) мовлення: радіо – обласне (1-й канал провід. мовлення (УР-1) та ефір. мережа (міста Тернопіль 69,83 МГц, Бучач – 66,0 МГц, Чортків – 66,59 МГц, Бережани – 67,28 МГц, Шумськ – 70,70 МГц); молодіж. радіостанція “Лад” – 71,03 МГц; телебачення – 59 ТВК. Т. о. д. т. – переможець всеукр. та міжнар. творч. конкурсів. У колективі – засл. журналісти України *Б. Грабовський*, Р. Заяць, М. Зубик та ін.; ряд творч. прац. нагородж. почес. грамотами Президента України, ВР і КМ України.

І. Дем’янова.

**ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА
ІНСПЕКЦІЯ ОХОРОНИ ПАМ’ЯТОК
ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ**

– пам’яткоохоронна установа. Утвор. 2001 в результаті реорганіз. ТОКМ згідно з рішенням Терноп. обл. ради від 31. 07. 2001. В структурі інспекції – 2 відділи: наук.-охорон. робіт пам’яток археології, наук.-охорон. робіт пам’яток історії та монумент. мист-ва. Осн. напрямки роботи – контроль за станом збереж. і режимом використ. пам’яток археології, історії та монумент. мист-ва, інвентаризація і паспортизація пам’яток, комплекс. наук. обстеження тер. області з подальшим дослідж. пам’яток та введенням інформації в наук. обіг, формування банку даних про пам’ятки, орг-ція наук. конф. (всеукр., міжнар.) із виданням зб. статей, популяризація пам’яткоохорон. роботи в ЗМІ. 2001 інспекція провела міжнар. наук. конф. “Археологія Тернопільщини. Здобутки, стан, перспективи”, за результатами якої вид. зб. матеріалів. Вид. буклет “Шумську-855”, підготов. Реєстр пам’яток обл. для внесення до держ. Реєстру нерухомих пам’яток України, розробл. обл. програми “Комплексна програма паспортизації об’єктів культурної спадщини Тернопільської

області на 2003–2010 роки”, “Програма збереження та використання об’єктів культурної спадщини Тернопільської області на 2003–2010 роки”, розробл. наук. теми: “Давньоруські пам’ятки Західного Поділля” (*М. Ягодинська*), “Етнографічні особливості Тернопільщини” (*Л. Строць*), “Господарсько-екологічні моделі населення скіфського часу Волино-Подільського порубіжжя” (*М. Бігус*), “Українське підпілля” (1942–1952; *С. Грабовий*); “Пам’ятки висоцької культури на Тернопільщині” (*В. Ільчишин*), “Використання об’єктів культурної спадщини в туризмі” (*О. Дерех*).

Л. Строць.

**ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА
ОРГАНІЗАЦІЯ “АСОЦІАЦІЯ
КРАЄЗНАВЦІВ-ЕНЦИКЛОПЕДИСТІВ”**

– громадська організація. Створ. 2005 на базі ред.-вид. групи “ТЕС”. Завдання – дослідження історії Тернопільщини, публікація краєзн. статей, видання книг (“Адвокатура Тернопільщини”, “Євреї на Тернопільщині”, “Іван Франко та Тернопільщина”, “Хто? Де? Коли? Як? Маловідомі факти з історії Тернопільщини”, “Чехи на Тернопільщині” та ін.). Серед засновників *І. Дем’янова*, *Ю. Ковальков*, *Б. Мельничук*, *Б. Петраш*, *В. Уніят*, *Б. Хаварівський*, *В. Ханас*. Голова правління – *Б. Мельничук*.

В. Кулик.

**ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА
ОРГАНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СПІЛКИ
АРХІТЕКТОРІВ УКРАЇНИ**

– структурний підрозділ цього творчого об’єднання. Утвор. 25 серпня 1971 як ТОО САУ. 2007 орг-ція об’єднувала 58 чл. Обл. орг-цію очолювали *Г. Карасьов* (1971–75), *В. Олексюк* (1975–81), *О. Федішин* (1981–85), *С. Дзюбинський* (1985–87), *Б. Бойко* (1987–89), *О. Головач* (1989–99), *А. Водоп’ян* (від 1999). Осн. мета орг-ції – розвиток арх-ри, міжнар. співпраці арх-рів, захист істор. та природ. середовища насел. пунктів Тернопільщини. З подачі осередку творч. кол. під орудою *М. Нетриб’яка* отримав Держ. премію (2005) за спорудж. духов. центру Зарваниц. Матері Божої.

О. Головач.

**ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА
ОРГАНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СПІЛКИ
ЖУРНАЛІСТІВ УКРАЇНИ (ТОО НСЖУ)**

– структурний підрозділ цього творчого об’єднання. Створ. в листопаді 1957. Голови у різні роки: *М. Костенко*, *І. Гермаківський*, *В. Полева*, *М. Лівінський*, від 2002 – *М. Ротман*, секр. – *С. Безкоровайний*. 2007 в ТОО НСЖУ –

345 прац. газет, радіо і телебачення, ветеранів преси та позаштат. авторів; 22 з них – засл. журналісти України (С. Баров, В. Бурма, Б. Грабовський, Я. Гулько, О. Грушковик, І. Слагін, Р. Заяць, М. Зубик, З. Кушнірук, І. Мороз, В. Полева, Б. Приймак, М. Ротман, Г. Садовська, Т. Савків, В. Сушкевич, В. Тракало, П. Федоришин та ін.); 11 – нагородж. почес. знаком НСЖУ. В обл. діють 25 первин. орг-цій НСЖУ, найчисельніші – в Терноп. облдержтелерадіокомпанії, ред. г. “Свобода”, “Вільне життя”, “Гомін волі”, “Новини Шумщини”, “Місто”. За підсумками Всеукр. конкурсу-2006 Теробл. орг-ція НСЖУ – краща в Україні. 1984 встановл. премію ім. М. Костенка – фундатора обл. орг-ції; серед лауреатів – С. Зозуляк, Л. Левицька, М. Лукашкевич, М. Ротман, Г. Садовська, Т. Савків.

Є. Безкорвайний.

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СПІЛКИ ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ (ТОО НСПУ)

– структурний підрозділ цього творчого об'єднання. Створ. в лютому 1984 відповідно до рішення Президії СПУ. Засн. – поети В. Вихрущ, Б. Демків, Г. Петрук-Попик, Г. Костів-Гуска, М. Левицький, критик і літературознавець Р. Гром'як, драматург О. Корнієнко. В устан. зборах взяли участь 1-й секр. СПУ П. Загребельний, Р. Лубківський, Р. Федорів, гості з міст Київ, Львів, Хмельницький, Луцьк та ін. Очол. орг-цією Г. Петрук-Попик (1984–92 – відп. секр., 1998–2001 – голова), П. Тимочко (1992–98), В. Барна (2001–05), Б. Бастюк (від 2005). ТОО НСПУ засн. і співзасн. літ. премій ім. Братів Лепких, І. Блажкевич, У. Самчука, С. Будного. При ТОО НСПУ діють обл. літ. об'єдн., обл. молодіж. т-во “Сонячні кларнети” ім. Б. Демківа. Письменники Тернопільщини ініціювали створ. перших в Україні гром. орг-цій НРУ, ТУМ (нині – “Просвіта”), т-ва “Меморіал” ім. В. Стуса. Нар. депутатами СРСР та УРСР були Г. Петрук-Попик, Л. Крупа, М. Куземко. Ордени: “За заслуги” (Г. Баран (Радошівський), Г. Петрук-Попик, П. Тимочко), княгині Ольги (Г. Костів-Гуска). З поч. утвор. письменники краю випустили книги майже 500 назв. заг. накладом бл. 500 тис. прим. На кінець 2007 на обліку в ТОО НСПУ 51 чл. (10 місце серед орг-цій держави за кількісним складом). Вид. антологію “Літературне Тернопілля” (1984–2007).

В. Барна.

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СПІЛКИ ФОТОХУДОЖНИКІВ УКРАЇНИ

– структурний підрозділ цього творчого об'єднання. Утвор. 1993. До 1990 фотомист-во на Тернопільщині розвив. у 3 напрямках: побутова фотографія – домінував студій. портрет. Відом. портретисти у Тернополі: М. Грінблат, І. Юрченко; фотографія для період. видань – фігур. всі напрямки, але виконання. відзнач. репортаж. методом. Фотографи були об'єднані у фотосекції обл. орг-ції СЖУ; фотолюбителі залучені до клубів, гуртків, Буд. творчості, станції юних техніків. Нині ТОО НСФХУ об'єднує фотомайстрів високого класу. Осн. завдання осередку – пропаганда досягнень укр. фотомиства шляхом орг-ції щорічних фотовиставок-звітів (у т. ч. тематичних “Характери”, “Напюрморт і пейзаж” тощо), семінарів, пленерів. Орг-ція нараховує 14 осіб, серед яких В. Балюх, М. Бенч, В. Бурма, А. Зюбровський, В. Костоюков.

В. Бурма.

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СПІЛКИ ХУДОЖНИКІВ УКРАЇНИ (ТОО НСХУ)

– структурний підрозділ цього творчого об'єднання. Створ. 20 грудня 1983. ТОО НСХУ очол. С. Удін (1983–92), Б. Ткачик (1992–2000), І. Дорош (від 2000). 2007 об'єдн. 57 митців, творчість яких охоплює всі види образотв. миства: монумент. і станк. живопис, скульптуру, графіку, декор.-приклад., театр., дизайн. 1-е худож.-виробн. об'єдн. в Тернополі – Т-во Худож. фонду України (створ. 1952). На поч. 1960-х організ. збірні виставки самодіял. і проф. митців, приуроч. до певних держ. дат того часу. 1971 в місті проживали чл. СХ СРСР – гол. худ. драмтеатру С. Данилишин, мистецтвознавець Т. Удіна, графік Є. Удін. 1983 новоствор. обл. орг-ція об'єдн. 20 художників. Засл. художники України – Є. Удін, В. Мельник, Б. Ткачик, засл. діяч мист-в України – К. Сікорський, засл. прац. культури України – І. Дуда. У ТОО НСХУ утвор. мист. гурти “Хоругва” (1989), “Фіра” (1993–96). Терноп. митці – учасники зонал., всеукр., зарубіж., міжнар. виставок, зокрема 1994–95 – до ювілею Ю. Словацького, виставки тв. О. Арутюнян, М. Пазізіна, Є. і Т. Удіних у містах Жешув, Люблін, Перемишль, Ярославль (усі – Польща); 1995 – виставка гурту “Хоругва”, Г. і Б. Ткачків, Д. Шайноги в м. Братислава (Словаччина); – персон. виставки – графіки М. Дмитруха у м. Жешув (2002),

живопису *М. Піпана* у містах Мілан, Падуя (Італія; 2003–04) та ін. Лауреати міжнар. виставок “Осінній салон” *Т. Витягловська*, *М. Дмитрух*, *Г. Лоїк*, *П. Мороз*. Міжнар. пленер. симпозіуми: в Тернополі – декор.-парк. скульптури “Медобори-89”, “Медобори-90” та з питань пластики, у результаті яких місто оздоблено високомистец. скульптурами; в Тербовлі зі скульптури (1993).

Т. Удіна.

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА ПРОФСПІЛКОВА ШКОЛА МИСТЕЦТВ

– початковий спеціалізований мистецький навчальний заклад у м. Тернопіль. Засн. 1990 Терноп. обл. рада профспілок. Переможець всеукр. огляду-конкурсу культ.-мас. закладів системи профспілок (2005). Лауреат 7-го всеукр. фестив.-конкурсу укр. мист-ва (2006, м. Дніпропетровськ), міжнар. фестив.-конкурсу “Зірки польської осені–2007” (м. Нова Руда, Польща). У школі працюють 2 відділи: образотв. мист-ва, худож. конструюв. та моделюв. одягу; муз. (вокал, скрипка, бандура, сопілка, ф-но) і хореографічний; термін навч. – 5–7 років. 2006–07 навчалися 182 учні, працювали 15 викладачів. Дир. – *М. Семків*. Т. о. п. ш. м. – неоднораз. учасник всеукр., обл. та міжнар. конкурсів.

Л. Щербак.

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА РАДА ПРОФСПІЛОК

– громадська організація, що об’єднує підвідомчі професійні спілки краю. 1926 ряд фах. профспілок краю об’єдн. і створ. повіт. раду профспілок; уперше в історії робітн. руху Тернопільщини уклад. кол. договори між профспілками і роботодавцями у пекарнях, згодом – на деревооброб. підприємств. 2001 профспілки Тернопільщини вперше відзначили 75-у річницю утвор. міжгалуз. профоб’єднання. Відтоді 25 жовтня у краї щоріч. святкують День профспілок працівника. Новітня історія обл. ради профспілок почалася 26 жовтня 1948, коли за рішенням 19 пленуму ВЦРПС у м. Тернопіль відбулася 1-а обл. міжспілк. конф. В її роботі взяли участь 74 делегати від усіх обл. ком-тів профспілок, які об’єдн. 43500 членів. На конф. обрано обл. раду профспілок (19 чл., 5 канд. у члени та 5 чл. ревіз. комісії). Голова облпрофради – *С. Карпенко*. Кін. 1980-х–поч. 1990-х у профспілк. русі країни сталися суттєві зміни, що обумов. реорганіз. профспілок області. На організ. пленумі 25 грудня 1990 проголош. утвор. Т. о. р. п. Затвердж. текст Декларації про утвор. обл. ради незалеж. профспілок. Після

проголош. незалежності України 5-й пленум обл. ради профспілок (11 лютого 1992), прийняв рішення вилучити з назви міжспілк. органу слово “незалежних”; відтоді – ниніш. назва. 20 грудня 1995 на 20-й обл. міжспілк. звітно-вибор. конф. затвердж. Положення про обл. раду профспілок; її головою обрано *Р. Замкового*. На 9-у пленумі обл. ради профспілок (7 лютого 2000) внесені зміни і доповнення до Положення про Т. о. р. п. відповідно до Закону України “Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності”. На 22-й обл. міжспілк. конф. (22 грудня 2000) головою обл. ради профспілок обрано *Б. Андрушківа*; від грудня 2005 – *А. Присяжний*. 2007 до Терноп. обл. ради профспілок належ. 18 обл. галуз. профоб’єднань, 2 ради голів первин. профспілк. орг-цій (лісов. госп-ва, енергетики та електротех. пром-сті), 99 рай. галуз. ком-тів профспілок, 17 рай. міжгалуз. координац. рад профспілок, більш як 2,3 тис. первин. проф. орг-цій, понад 180 тис. членів.

І. Дем’янова, Н. Моховик.

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА ФІЛАРМОНІЯ

– культурно-мистецький заклад у м. Тернопіль, що займається організацією концертів і пропа-

Будинок Тернопільської обласної філармонії.

гандою музичного мистецтва. Створ. у грудні 1939. Розташ. у буд. колиш. “*Мицанського братства*” на вул. Князя Острозького (нині – істор.-культур. пам’ятка), де виступали *І. Франко* (1905, 1911), хор “*Тернопільський “Боян”*”, *С. Крушельницька* (1928), *Б. Лепкий* (1929), працював театр “*Тернопільські театральні вечори*” (1915–17) та ін. У приміщ. філармонії – концерт. зал на 400 місць, малий репетиц. зал, кімнати для занять тощо. Тут працювали: хор. капела під кер-вом *М. Вороняка*, вокал.-інструм. колективи “*Дністер*” (кер. *М. Шамлі*) і “*Збруч*” (кер. *В. Щуцький*), фортеп. тріо *Г., Р.* та *Я. Те-*

ленків, ВІА "Медобори" (кер. О. Марцинківський), симфо-джаз оркестр (кер. В. Семчишин), струн. квартет (кер. І. Велиган), Л. та В. Анисимови, Іво Бобул, М., О. та С. Болотні, Б. Єфремов, Б. Кирилюк, Г. Котко, Ю. Кройтор, В. Павлік, О. Пекун, І. Равлюк, Й. Сагаль, О. Серов, Л. Тимошук та ін. Нині в Т. о. ф. – понад 150 музикантів, танцюристів, вокалістів – лауреатів міжнар. та всеукр. конкурсів; працюють: ансамбль танцю "Надзбручанка", ансамбль нар. музики "Візерунок" (кер. М. Бабчук), камер. хор (кер. С. Дунець), вокал. квартет "Акорд" (кер. С. Гунько), вокал. тріо "Солов'ї Галичини" (кер. Б. Іваноньків) симф. оркестр (кер. М. Кріль), камер. оркестр (кер. С. Черняк); вокалісти І. Гаврилюк, Л. Ізотова, Л. Корженевський, Я. Лемішка, Н. Присіч; артистка розповід. жанру, ведуча концертів А. Онуфрійчук та ін. Нині в репертуарі колективу – понад 40 концерт. програм, з якими артисти гастролюють на Тернопільщині, в Україні й за кордоном. Т. о. ф. співпрацює з Терноп. муз. учщем, Терноп. акад. обл. драм. театром, дит. муз. школами міста, творч. колективами й артистами з України і зарубіжжя, створює з ними спіл. проекти (С. П'ятничко, О. Раніта, О. Рівняк, М. Стеф'юк, В. Фогель (США), О. Шутко та ін.). На сцені філармонії під час гастролей у нашому краї виступали відомі митці та мист. колективи. Дир.: Н. Поліщук, І. Долінський, П. Карабинін, Т. Вісящий, П. Петренко, О. Погребний, А. Шапіро (1944–53), І. Луцик (1953–59), С. Хорольський (1959–64), К. Козачук (1964–65), Г. Батіщев (1965–73), Ю. Баженов (1973–91), Б. Іваноньків (1991–93), М. Ростоцький (1993–2000), Г. Шергей (2000–07), від 2007 – Я. Лемішка.

Л. Щербак.

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСТЬ

– адміністративно-територіальна одиниця України. Область має герб і прапор (див. *Герб Тернопільської області. Прапор Тернопільської області*.) **Загальні відомості.** Утвор. 4 грудня 1939. Пл. 13,8 тис. км² – 2,3% тер. України. Насел. на 01. 12. 2007 – 1105,4 тис. осіб, що становить 2,4% від заг. чисельності насел. в Україні, у т. ч. міське – 475,5, сільське – 629,9 тис. осіб. Серед. щільність насел. – 80 осіб/км² (див. *Демограф. ситуація на Тернопільщині. Нац. склад населення на Тернопільщині*). Адмін. центр – м. Тернопіль. Т. о. поділ. на 17 р-нів: Бережан., Борщів., Бучац., Гусятин., Заліщиц., Збараз., Зборів., Козів., Кременец., Лановец., Монастирис., Підволочис., Підгаєц., Теребов-

лян., Терноп., Чортків., Шумський. Адм.-територ. одиниці за станом на 1 січня 2007: одне місто обл. значення, 17 міст рай. значення, 17 смт, 1020 сіл (див. *Адмін.-територ. поділ Терноп. об-*

Голова обласної ради М. Миколенко (в першому ряду третій зліва) біля пам'ятника С. Бандері у с. Козівка Тернопільського району (2006).

ласті). Межує з Львів., Рівнен., Івано-Фр., Хмельн. і Чернів. областями. **Географічне положення та природа.** Більшість тер. регіону розташ. на Поділ. плато. Клімат помірно континентал., із теплим вологим літом і м'якою зимою. Серед. т-ра повітря – від –5°C у січні до +19°C у липні. Середньоріч. к-сть опадів – 520–600 мм. (див. *Клімат Тернопільщини. Агроклімат. районування*). Ліси займають бл. 14% тер. обл. (197,8 тис. га). На більшій її ч. пошир. широколист. (дуб., граб., бук.) ліси, пл. яких – бл. 137 тис. га. На півночі обл. переважає міш.

Голова облдержадміністрації Ю. Чижмарь (справа) вручає нагороди кращим спортсменам і тренерам 2007 року.

ліси. (див. *Ліси Тернопільщини. Лісове господарство*). Осн. річки на тер. Терноп. обл.: Горинь, Іква, Золота Липа, Стрипа, Серет, Дністер, Збруч (див. *Внутрішні води*). На Тернопільщині зосередж. значні запаси мінерал. лікувал. вод, які використ. при захвор. внутр. органів, опорно-рух. апарату та ін. хворобах. Розвідано дже-

рела гідрокарбонат, хлорид, сірководн. і сульфат. вод (див. *Гідрогеол. будова Тернопільщини. Мінерал. лікувал. води на Тернопільщині*). Бл. 200 тис. га ландшафт. тер. (15% заг. пл.), переважно ліси, мають рекреац. значення. Є понад 400 тер. та об'єктів природ.-заповід. фонду, в т. ч. заповідник "Медобори", 89 заказників, серед них 15 держ. значення, 308 пам'яток природи, у т. ч. 12 держ. значення, 18 парків-пам'яток садово-парк. мист-ва, з них 4 держ. значення (див. *Охорона природи на Тернопільщині*). Осн. природ. об'єкти екскурс. туризму – *Товтр. кряж, Кременець. гори, Дністров. каньйон*, карст. печери (див. *Борицівщини печери. Печери Тернопільщини*). Система управління територією (див. *Місц. самоврядування на Тернопільщині. Місц. бюджет Тернопільщини. Обл. рада Тернопільська, Терноп. міська рада*). Стан

Панорама с. Мишковичі Тернопільського району.

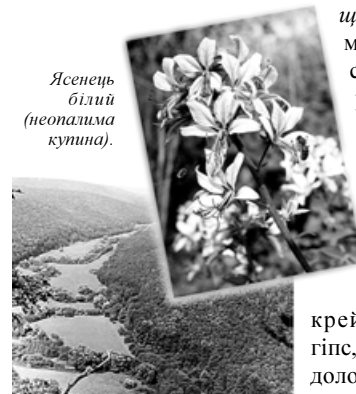
економічного розвитку. До найважлив. галузей нар. госп-ва обл. належать пром-сть та с. госп-во, перспективна для розвитку – турист. галузь. (див. *Інвестиц. привабливість Тернопільщини*). Значні природ. й труд. ресурси, концентрація перероб. пром-сті (цукр., спирт., плодоовочеконсервної), географ. розташ. на перехресті важл. транспорт. шляхів із Сх. в Центр. і Зх. Європу виділяють обл. як регіон із сприятливими можливостями для підприємниц. діяльності. Крім того, її розташ. у зх. ч. правобереж. лісостепу в зоні з родюч. ґрунтами і достатнім зволоженням сприяє розвитку с.-г. вироб-ва, а наблиз. до Львів.-Волин. вугіл. басейну та індустріал. Прикарпаття – розвитку різних галузей пром-сті. Висока щільність насел. зумовлює переважання трудомістких галузей госп-ва (див. *Безробіття й зайнятість на Тернопільщині*). Земел. ресурси – осн. багатство області. Із заг. пл. земел. фонду 76% станов. землі, що використ. для с. госп-ва. (див. *Аграр. сектор економіки Тернопільщини. Сільське господарство. Сільськогоспод. підприємства Тернопільщини*). Розораність

тер. – 62%. Орні землі в структурі с.-г. угідь займають 81% (бл. 850 тис. га) – найвищий показник в Україні. У ґрунт. покриві переваж. чорноземи та сірі опідзол. ґрунти – групи найродюч. ґрунтів у світі (див. *Ґрунти Тернопільщини*).

Аграр. сектор займає провідне місце у народногосп. комплексі області. С. госп-во дає 30% вал. внутріш. продукту регіону і забезпечує потреби насел. обл. в осн. продуктах харчування та потреби перероб. пром-сті у сировині, створює основу експорт. потенціалу області (див. *Бурякоцукровиробництво. Плодоовочеконс. промисловість. Зовнішньоекон. діяльність на Тернопільщині*). Серед галузей с. госп-ва переважає рослинництво, де виробл. 63% вал. продукції; решту припадає на тваринництво. В результаті реформування агропром. комплексу створ. нові формування, з них 269 приват. (приватно-орендних) агропром. підпр-в, 195 госп. т-в, 19 кооперативів, майже 700 фермер. госп-в та ін. госп. структур. Т. о. займає провід. місце в Україні зі заготівлі дикорослих плодів, ягід, безр. соку, лікар. трав. Ліси області мають значні ресурси лікар. сировини. Більш як на 860 га створ. плантації шипшини, калини, обліпихи, аронії, кизилу, лимонника китай.; важливе значення мають звіробій, суниця, мати-й-мачуха, чистотіл та ін. (див. *Рослин. світ Тернопільщини*).

Водоспад поблизу с. Скоморохи Бучацького району.

Ясенець білий (неопалима купина).

Медобірський кряж поблизу річки Збруч.

Основу мінерал. ресурсів стан. нерудні корисні копалини, зокрема природ. буд. матеріали, яких розвід. бл. 300 родовищ (вапняки, крейда, мергель, гіпс, кварц. піски, доломіти, пісковики, цегельно-черепичні глини, суг-

линки, буд. камінь та пісок, гравійно-галькові матеріали) (див. *Геолог. дослідження на Тернопільщині. Мінерал. ресурси Тернопільщини*). Практично в усіх

Пугач.

Парк Т. Шевченка у Тернополі.

ч. обл. є родовища вапняків, т. зв. риф. вапняки, поклади яких пошир. в р-нах Товтр. гряди, завдяки вис. вмісту кальцію – унікальні (див. *Корисні копалини Тернопільщини*). Обсяг пром. вироб-ва Тернопільщини стан. у порівнял. цінах 1,9 млрд. грн. – 0,6% обсягу в Україні. Провідне місце серед галузей пром-сті (60% заг. обсягу) належить харчовій, яка переробляє с.-г. сировину. У ній виділ.: цукрова, м'ясна, молочна,

Пам'ятник Д. Вишневецькому (Байді) у смт Вишневець Збарзького району.

на, спирт.-горілч., кондитер., тютюн., плодоовочеконсервна, борошномельна та ін. галузі. (див. *Промисловість на Тернопільщині*). За обсягами вироб-ва продукції лідер – цукр. пром-сть (діють 8 цукр. з-дів, які виробл. майже 10% цукру з цукр. буряків від заг. обсягу в Україні). Вагоме місце в державі займають також

спиртова (виробляє 27% спирту в Україні) та молочна (5,6%

провід. галузей промисл. комплексу обл. належ. машинобудівна, легка, скляна та фарфоро-фаянс., хіміч., деревообробна і меблева. Машинобудування об'єднує пром-сті: електротех., засобів зв'язку, с.-г. машинобудування та ін. підгалузі (див. *Машинобудування і металообробка на Тернопільщині*). Усі підпр-ва працюють на привіз. метали, випускаючи трудомістку продукцію: електротех. прилади, засоби зв'язку, світлотех. обладнання, с.-г. техніку. Найбільші підпр-ва галузі – ВАТ “Ватра” та СП “Ватра-Шредер” (світлотех. обладнання виробн. та культур.-побут. призначення), ВАТ “Тернопільський комбайновий завод” (с.-г. техніку), ВАТ “Оріон” (засоби радіозв'язку), ТОВ “Люїзо” (інструменти з твердих сплавів; аналогів його продукції на тер. України нема). Легка пром-сть Тернопільщини базована на місц. (шкіра) і привіз. сировині (бавовна, шерсть, текстиль, шкіра та ін.). Галузь в обл. – це 24 підпр-ва, зокрема ВАТ “Текстерно”, ВАТ “Галія”, ВАТ “Вінітекс”, СП “Білербек-Україна” (див. *Легка промисловість Тернопільщини*). За останні роки створ. ряд нових підпр-в, які організ. вироб-во конкурентоспроможної продукції: філія

Панорама площі Ринок у м. Бережани.

ТОВ “Ла Кастеллана”, СП “Антарес”, ТОВ “Теркурій-2”. Скляну і фарфоро-фаянс. пром-сть представляють ВАТ “Бережанський склозавод”, ТОВ “Фірма “Декор”, ТОВ “Тернопільфарфор”. До мебл. та деревооброб. пром-сті належ. ПП “Фабрика меблів “Нова”, ЗАТ “Тернопільське меблеве підприємство”, СП Фірма “МАК”, ТОВ “Будсервіс”, ТОВ “Ліском”. Продукція цих підпр-в користується значним попитом у споживачів. Транспорт. мережа на тер. обл. – добре розвинута за нац. стандартами. Основні види транспорту – автомобіл. і залізничний (див. *Транспорт на Тернопільщині*). За обсягом вантаж. і пасажир. перевезень першість належ. автомобіл. транспорту, яким здійснюють більше половини всіх перевезень. Довж. обл. автомобіл. шляхів – бл. 5,1 тис. км, у т. ч. 5 тис. км – із твердим покриттям. У середньому на 1 тис. км² тер. припадає 370 км автомобіл. шляхів, у т. ч. з твердим покриттям 362 км.

Палац графа Бадені (19 ст.)
у смт Коронець Монастириського району.

Довж. залізниць в обл. – 575 км, щільність залізнич. мережі – 41,4 км на 1 тис. км², що значно перевищує аналог. показник в Україні (37,6). Залізнич. транспортом за рік у серед. перевозять 1,2 млн. т вантажів і 5,7 млн. пасажирів. В області функціон. структури, покликані сприяти підприємцям у бізнес. діяльності, зокрема, обл. фонд підтримки підприємництва, на базі якого створ. Центр менеджменту інвестицій. Один із напрямків діяльності Центру – створ. поновлювальної інформац. бази даних інвестиц. проектів суб'єктів господарювання області та щорічне вид. Каталогів інвестиц. пропозицій підприємств, установ та орг-цій Т. о. Серед ін. напрямків діяльності Центру – метод. забезпечення (сприяння у розробленні інвестиц. паспортів тер. громад); розробленні бізнес-планів інвестиц. проектів та пошук інвесторів; репрезентація інвестиц. потенціалу на екон. форумах та інвестиц. ярмарках. Питома вага підприємств. структур у галузі торгівлі та громад. харчування становить бл. 34%, пром-сті – 19,5, буд-ві – 7,4, с. госп-ві – 12,9%. **Зовнішньоекономічна діяльність.** Експорт. та імпорт. поставки зв'язують Тернопільщину із 87 країнами світу. Осн.

Санна траса у м. Кременець.

торг. партнери: Австрія, Іспанія, Італія, Китай, Молдова, Нідерланди, Німеччина, Польща, РФ, Угорщина, Франція, Чехія. Т. о. експортує в Австрію, Молдову, Німеччину, Польщу, РФ переважно продукцію харч.

пром-сті, тваринництва, деревину та вироби з неї, текстиль і текстил. вироби, машини, електр. обладнання, ін. пром. товари. Італія, Китай, Нідерланди, Німеччина, Польща, Франція, Чехія імпортують в обл. машини та електр. обладнання, фармацевт. продукцію, транспорт. засоби, пластмаси і вироби з них, продукти рослин. походження, чорні метали. Інозем. інвестиції в економіку області здійснюються у вигляді переважно спільних підприємств або підприємств із 100% іноз. капіталом. У Т. о. – значна кількість підприємств, перспектив. для вкладення капіталу. Продукція, що можуть поставляти на експорт: продукти тварин. походження, м'ясо яловиче, ковбаси, крохмаль, спирт етил., горілка та горілоч. вироби, соки, пиво, мінерал. води, макарон. та хлібобул. вироби, борошно, крупи, плодоовоч. консерви, кондитер. вироби, дріжджі, харч. концентрати, майонез, масло, різні види твердих сирів, казеїн, тютюн ферментат., цигарки. З непродовол. групи – складні залізобетон. конструкції, цегла, облицювал. граніт. плитка, меблі; вироби з дерева, паркет, шпон, лісоматеріали, фармацевт. засоби, побут. хімія, пральні порошки, шампуні, миючі засоби, поліетилен. мішки, комбайни бурякозбирал. й зап. частини до них, електр. машини та обладнання, антени супутник., радіостанції, світлотех. обладнання, світильники, мікрокалькулятори, годинники, вироби зі скла, фарфоро-фаянс. посуд, ялинк. іграшки та прикраси, текстил. і трикотаж. одяг, тканини бавовн., пряжа шерстяна, швей. вироби, шкіра, лінолеум, перо-пух. вироби. **Культура і освіта.** В обл. функціонують 1927 закладів культури і мист-ва, з них 918 клуб. типу, 940 б-к, 52 школи естет. виховання, 26 музеїв (у т. ч. філій), 2 театри, обл. філармонія, 2 ВНЗ I–III ступ. акредитації, обл. метод. центр нар. творчості та обл. комун. навч.-метод. центр. Один із важл. напрямків діяльності закладів культури – аматор. мист-во (див. *Народні (зразкові) аматор. колективи на Тернопільщині*). 251 колек-

На святі з нагоди газифікації у с. Новостав Шумського району.

торг. партнери: Австрія, Іспанія, Італія, Китай, Молдова, Нідерланди, Німеччина, Польща, РФ, Угорщина, Франція, Чехія. Т. о. експортує в Австрію, Молдову, Німеччину, Польщу, РФ переважно продукцію харч.

Марійський духовний центр
у с. Зарванця Тербовляньського району.

тиму присв. звання “народний” і “зразковий”. Майже 50 тис. осіб беруть участь у 3900 творч. колективах і об’єднаннях, забезпечуючи високий мист. рівень заходів із нагоди держ. свят, конкурсів, фестивалів, концертів, худож. виставок. На тер. обл. 3850 пам’яток історії та культури (див. *Пам’ятки археології. Пам’ятки історії та архітектури. Пам’ятники Тернопільщини*). Зберег. понад 30 пам’яток оборон. арх-ри (див. *Замки Тернопільщини*). У системі освіти обл. – навч. заклади дошкіль., заг. серед., профес.-тех. та вищої школи (див. *Освіта на Тернопільщині. “Освіта Тернопільщини – 2012”*). Функціонують 909 ЗОШ, 7 спец. шкіл-інтернатів, 14 г-зій, 8 ліцеїв, 2 колеґіуми, 496 дошкіль. закладів.

Свято-Успенська Лавра
в м. Почаїв Кременецького району.

Діють обл. відділ. Малої АН України з філіями у 9 р-нах, 33 ВНЗ, у т. ч. 4 ун-ти, 8 ін-тів, 11 коледжів, 4 уч-ща, 6 філій та структур. підрозділів ВНЗ інших міст України, 24 держ. проф.-тех. навч. заклади (10,8 тис. учнів, 75 ліцензов. професій).

Соціальна сфера. Нині на Тернопільщині триває реорганізація системи охорони здоров’я. Функціонують 71 лікарня, 57 поліклінік, 2 мед. частини, 117 сільс. лікар. амбулаторій, 777 ФАП (див. *Охорона здоров’я на Тернопільщині*). Розроблена система правових, соц.-екон., організаційно-техн., сан.-гігієн., лікуваль.-профілакт. заходів, спрямованих на забезпечення життя, охорони здоров’я та працездатності людини в про-

цесі труд. діяльності (див. *Охорона праці на Тернопільщині*). **Святині.** Почаїв. Свято-Успен. Лавра і Зарванец. Марій. духов. центр – відомі паломникам усього світу (див. *Божої Матері Зарванец. ікона. Божої Матері Почаїв. ікона. Зарванец. духов. центр. Всеукр. проща в Зарванці. Почаїв. Свято-Успен. Лавра*.) Ще один духов. центр – у с. Язловець Бучач. р-ну. Монастирі Святого Теодора Студита, Непороч. Зачаття Пресв. Діви Марії і Мавзолей-гробниці Блажен. Марцеліни Даровської (беатифік. Папа Римс. Іван Павло II) – місце паломництва вірних римо-католик. церкви та віруючих ін. конфесій. Природ.-рекреац. та істор.-культур. потенціал області дає змогу розвивати практично всі напрямки турист.-рекреац. сфери.

В. Бойко, І. Дем’янова.

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСТЬ ЗУНР

– військово-адміністративна одиниця часів ЗУНР із центром у м. Тернопіль. Тер. поділ. на 4 військ. округи: Бережан., Золочів., Терноп. і Чортків., утвор. з повітів. Кожну округу очолювала Округ. Військ. Команда (ОВК). Центри повітів Золочів. округи – міста Броди, Кам’янка-Струмилова (нині Кам’янка-Бузька), Радохів, Золочів (нині всі – Львів. обл.) і Зборів; Бережан. – міста Бережани (Терноп.), Бібрка і Перемишляни (нині Львів.), Рогатин (нині Івано-Фр. обл.); Терноп. – міста Збараж, Скалат (нині Підволочис. р-ну), Тербовля і Тернопіль; Чортків. – міста Борщів, Бучач, Гусятин (нині смт), Заліщики і Чортків.

Б. Пиндус.

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛСПОЖИВСПІЛКА

– система споживчої кооперації. Засн. у грудні 1939. Осн. види діяльності: торгівля прод. і непрод. товарами, громад. харчування, заготівля та переробка с.-г. продукції й сировини, вироб-во прод. і непрод. товарів, буд. матеріалів, столяр. виробів, будівел., ремонтно-монтаж., проект. й трансп. послуги. У структурі – 17 рай., 3 спожив. т-в, 1060 підпр-в торгівлі й закладів громад. харчування, 76 загот. пунктів, 81 вироб. підпр-во, 25 ринків. Згідно з Програмою розвитку системи на 2004–08 триває реконструкція об’єктів із використ. нов. форм обслуговування та обліку під власним брендом “ТЕКО”; відкрито 67 сучас. маркетів, на черзі – ще 17. Серед голів правління облспоживспілки – Г. Биков, З. Загородній, К. Кв’ятковський, Л. Ковальчук, А. Левчук, К. Маслаченко, П. Сава, І. Сидоренко, Б. Сорока, від 1998 – М. Лазар.

А. Сенник.

**ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОКРУЖНА
ВІЙСЬКОВА КОМАНДА (ОВК)**

– одна з 12 окружних військових команд УГА. Сформов. згідно з наказом Держ. секр. військ. справ ЗУНР *Д. Вітовського* 13 листопада 1918, діяла до переходу УГА за р. Збруч у серед. липня 1919. Охоплювала тер. Збараз., Скалат., Терноп. і Тереховлян. повітів. Створ. на базі австр. 15-го піхот. полку. 1-й ком-р Т. о. в. к. – отаман *Н. Гіряк*, від 30 грудня 1918 – підполк. *В. Федорович*; старшини: отаман *С. Брикович*, сотники *С. Білас*, *М. Сіяк*, поручники *М. Дацків*, *М. Малицький* та ін. У Т. о. в. к.: кіш – 1-й *Поділ. полк піхоти ім. С. Петлюри*, кіш запас. гармат. полку, вишкіл, кіш запас. полку кінноти, команда жандармерії, булав. сотня, окруж. військ. суд, військ. команда Тернополя. В грудні засн. школу телеграфістів (нач. – *Р. Білинський*). До кін. 1918 частини Т. о. в. к. вели бої з польс. військ. частинами та роззброювали австро-угор. підрозділи, які поверталися з Вел. України на Захід; сформовані й відправлені на фронт кілька куренів та сотень, деякі з них – на антибільшов. фронт в *Армію УНР*. Окр. завдання командування Т. о. в. к. – формув. *Летун. відділу УГА*. Червень–липень 1919 на базі Т. о. в. к. сформували *18-у (Терноп.)* і *21-у (Збараз.) бригади* та *Жидів. (єврей.) курінь* УГА.

М. Литвин (Львів).

**ТЕРНОПІЛЬСЬКА ПРАВОСЛАВНА
ДУХОВНА СЕМІНАРІЯ УАПЦ**

– середній спеціальний навчальний заклад Київського Пагірархату в м. Тереховля, який готує священнослужителів. Засн. за сприяння керуючого Терноп.-Поділ. єпархією УАПЦ архієпископа *Мефодія* (*В. Кудрякова*) згідно з його указом № 120 від 04. 06. 1998. Термін навчання – 4 р. для чол. віком 18–35 рр. 1999 поч. навчання 40 семінаристів, 2001 – 60 осіб. 2002 на базі семінарії засн. Духовна академія – вищий спец. навч. заклад, який готує священнослужителів-науковців різних рівнів кваліфікації для УАПЦ. На навчання приймають чоловіків віком 18–50 рр. Термін навчання – 4 р. Обидва навч. заклади функціонують за однією адресою та під кер-вом спільного ректорату.

І. Дем'янова, А. Сенік.

ТЕРНОПІЛЬСЬКА СТАНІЦЯ

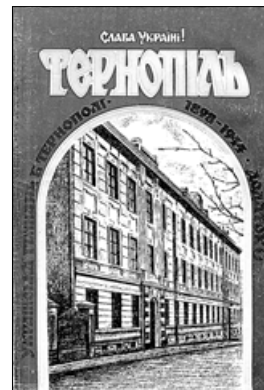
– об'єднання колишніх вояків дивізії “*Галичина*”. Засн. 4 квітня 1992 в м. Тернопіль. Управа Т. с. – *Б. Стасів* (голова), *Е. Василина* (секр.), чл.: *П. Бескевич*, *Р. Мамалига* і *П. Муха*. Т. с. здійснює організац., інформац., видавн. роботу, пошук, відновл. і збереження могил вояків.

Представники Станиці не раз відвідували могили полеглих вояків Укр. Нац. Армії: 1993, 1995 – у м. Фельдбах (Німеччина), щорічно – у Бродів. і Золочів. р-нах Львів. обл. 17 липня 1993 у Тернополі вперше в Україні з ініціативи чл. Т. с. святкували 50-річчя дивізії “*Галичина*”; наступні святкування – 1995, 1996 та ін. Від січня 1993 Т. с. – чл. Терноп. координац. ради громад. орг-цій нац.-демокр. спрямування. Т. с. – співзасн. Терноп. обл. відділ. Всеукр. об'єдн. ветеранів, співпрац. з Братством колиш. вояків ОУН-УПА “*Лисоня*”, т-вами “*Пласт*”, “*Просвіта*” і “*Союз українок*”. За сприяння Т. с. у с. Поручин Бережан. р-ну спорудж. пам'ятник Борцям за волю України (відкр. 18 серпня 1996). Братство колиш. вояків проводить зустрічі зі шкіль. та студент. молоддю, сприяє у підготовці музеїв. експозицій.

Б. Стасів.

**ТЕРНОПІЛЬСЬКА УКРАЇНСЬКА
ГІМНАЗІЯ ім. ФРАНЦА ЙОСИФА I**

– середній загальноосвітній навчальний заклад у м. Тернопіль. Засн. у жовтні 1898 (рішення Мін-ва вихов. та освіти Австро-Угорщини), затвердж. рішенням Франца Йосифа I у січні 1899 за сприяння *О. Барвінського* – посла до австр. парламенту. 1-й клас відкрили при діючій від 1820 *Польс. держ. г-зії ім. В. Поля* у приміщ. колиш. монастиря (нині ДАТО). Від 21 серпня 1905 – самостійна г-зія; перший випуск г-зії (матура) – 1906.

Зі збільш. к-сті україномов. класів 1907 г-зію перевели до буд. реал. школи на вул. Валувій (не зберігся), від 1911 – в новозбуд. приміщ. на вул. Костюшка, 9 (нині Камінна; зруйн. 1944), де навч. заклад діяв під час 1-ї світ. війни. Дир. г-зії: *П. Ріпнійський*, *О. Калитовський* (1900–05), *М. Мацішевський* (організац. період), *О. Савицький* (1907–12), *Р. Цеглинський* (1912–14), *Ю.-С. Левицький* (1920–25), *М. Губчак* (1925–30; згодом – дир. коедукац. г-зії “*Рідна школа*”). Серед викладачів г-зії: отці *Й. Застиранець*, *М. Коцрад*, *Л. Кочій*, *Т. Сембай*, *П. Карманський*, *Г. Величко*, *Т. Водяний*, *М. Зарицький*, *М. Соневицький*, *Я. Танчаковський*, *О. Терлецький*, *В. Чайковський*, *М. Чайковський*, *Я. Ярема*.

та ін. Серед випускників: *В. Гавліч, В. Гжицький, С. Гжицький, П. Джуль, Р. Завадович, М. Зарицький, С. Конрад, М. Крушельницький, Лесь Курбас, Й. Сліпий, О. Смакула, Я. Стецько, В. Стецюк, М. Чубатий* та ін. 1930 на підставі необґрунт. звинувачень її ліквідувала польс. влада. Згодом викл. й учні г-зії об'єдн. з приват. укр. дівоч. г-зією "Рідна школа" (Див. "Рідної школи" гімназія в Тернополі, Тернопільська українська гімназія імені Івана Франка). 1992 в Тернополі відбулась всесвіт. зустріч учнів Т. у. г.; того ж року вип. додаток до ж. "Тернопіль" "Українська гімназія в Тернополі 1898–1944"; до 100-річчя засн. 1998 вид. зб. "Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі 1898–1998".

П. Тимочко.

ТЕРНОПІЛЬСЬКА УКРАЇНСЬКА ГІМНАЗІЯ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

– середній навчальний заклад у м. Тернопіль. Утвор. на базі СШ № 1 (див. *Тернопільська українська гімназія ім. Франца Йосифа I, "Рідної Школи" гімназія в Тернополі*), яку 1991 реорганіз. у фіз.-матем. г-зію, від 1996 – ниніш. назва. Дир. – З. Личук (1992–98), М. Ваврик-ович (від 1998). У вересні 1993 на приміщ. г-зії відкрито мемор. таблицю на пам'ять про гімназистів І. Греня, М. Гриньківа, М. Крушельницького, М. Млинка, Р. Пасіки, М. Перса, П. Поліщука, Л. Сеньківського, Я. Стасюка, яких 1941 заарешт. органи НКВС; загинули в ув'язненні. Г-зія займає провід. місце серед навч. закладів міста й обл., зокрема з олімпіад баз. дисциплін., на конкурсах-захистах наук.-дослідн. учнів. робіт. Навч. заклад обладнано сучас. технікою та комп'ют. класами. Від 1991 вих. часопис "Животоки"; від 1999 діє "Франкова світлиця", 2001 – музей історії г-зії. 1992 в Тернополі відбулась всесвіт. зустріч учнів Т. у. г.; того ж року вип. додаток до ж. "Тернопіль" "Українська гімназія в Тернополі 1898–1944"; до 100-річчя засн. 1998 вид. зб. "Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі 1898–1998".

І. Дем'янова.

ТЕРНОПІЛЬСЬКЕ

– село для переселенців із Чорнобильської зони у Макарівському районі Київської області. Спо-

рудили після аварії на ЧАЕС 1986 будівельники із Терноп. обл.

Б. Мельничук, А. Сенік.

ТЕРНОПІЛЬСЬКЕ ВОЄВОДСТВО

(див. *Адміністративно-територіальний поділ Тернопільщини*).

ТЕРНОПІЛЬСЬКЕ ЗЕМЛЯЦТВО "ТЕРНОПІЛЛЯ"

– громадська організація вихідців із Тернопільщини у м. Київ. Створ. у червні 1997. Завд. т-ва: відродж. духовності та розвитку українства, збереж. традицій, звичаїв і культури Тернопілля, встановл. і розвиток культ. та ділов. зв'язків, підтримка екон. зростання краю. Голови земляцтва – *Л. Горохівський* (1998–2000), *Б. Будзан* і *М. Ратушний* (співголови, 2000–02), *В. Іванишин* (2002–05), *Я. Фліссак* (від листопада 2005). Чисельність Т. з. "Т." – понад 500 осіб; серед них – *О. Білинська, Б. Гаврилишин, Я. Давидович, С. Дудар, В. Корнацький, І. Марчук*. Т. з. "Т." видає інформ. бюлетень "Тернопілля", 2003 вид. кн. "Визначні постаті Тернопільщини" (уклад. *О. Бенч, В. Троян*).

Л. Горохівський, В. Троян.

ТЕРНОПІЛЬСЬКЕ ОБЛАСНЕ ДЕРЖАВНЕ МУЗИЧНЕ УЧИЛИЩЕ ІМЕНІ С. КРУШЕЛЬНИЦЬКОЇ

– вищий навчальний мистецький заклад 1-го рівня акредитації у м. Тернопіль. Діє від 1 вересня 1958. 1963 присв. ім'я *С. Крушельниць-*

кої. Готує фахівців зі спеціальностей "Муз. мист-во" (спеціалізації: ф-но, оркестр. струн. інструменти, оркестр. духові та ударні інструменти, нар. інструменти, спів, хор. диригування, теорія музики), "Театральне мист-во" (спеціаліз. – актор. мист-во), "Образотв. та декор.-приклад. мист-во" (спеціаліз. – худож. розпис); викладачів муз. шкіл, шкіл естет. виховання, вчителів музики ЗОШ; концертмейстерів; артистів оркестру, ансамблю, хору; керівників оркестру, ансамблю, хору; акторів драм. театру. Дир.: *С. Давидов* (1958–80), *М. Подкович* (1980–2000), *В. Мандзій* (2000–03), *М. Рудзінський* (від 2003). Серед викл.: *Р. Бойко, В. Верней, О. Горбачова,*

Б. Іваноньків, Ю. Кіцила, І. Левенець, І. Равлюк, М. Рапіта, І. Романко, В. Россоха, Й. Сагаль, Г. Теленко, В. Хім'як, Г. Шергей. Серед муз. колективів уч-ща: симфон. оркестр (кер. – П. Данилець, І. Левенець, Б. Гаврилюк, С. Черняк), хор (кер. І. Левенець, В. Верней), оркестр нар. інструментів (кер. – П. Данилець, О. Кміть, М. Дмитришин), ансамбль нар. інструментів (кер. Б. Гриб, Б. Маюк), духов. оркестр (кер. – О. Піковець, Г. Марченко, В. Россоха, М. Кушнірик), ансамбль бандуристів (кер. І. Турко) та ін. Випускники Терноп. муз. уч-ща – понад 4 тис. фахівців у галузі муз., театр. мист-ва та культури. Серед них – лауреати й дипломанти всеукр. і міжнар. конкурсів, засл. артисти, засл. діячі мист-в, засл. прац. культури України, відомі музиканти-виконавці, вокалісти, кер. мист. колективів, драм. артисти, муз. педагоги, зокрема: П. Андрійчук, З.-Б. Антків, Р. Вітошинський, Є. Гунько, О. Камінська, А. Комарова, Д. Комонько, І. Кульчицький, М. Литвин, М. Мечник, Р. Наконечний, І. Оленчик, Н. Очеретовська, В. Самчук, О. Смоляк, Р. та Я. Теленки, В. Феленчак, Т. Хмурич.

М. Рудзінський, О. Чайка.

ТЕРНОПІЛЬСЬКЕ ПЛАТО

– найменш розчленована центральна частина області, замкнута у багатокутнику приблизно між містами Зборів–Тернопіль–Гримайлів–Хоростків–Бучач–Зборів. Поверхня плато плоска або злегка хвиляста. Абсолют. вис. у пн. частині – від 400 м і більше, на пд. та пд. сході поступово спадають до 320–350 м, відносні – 15–20 м, лише долини найбільш. рік Серет і Стрипа врізані до 40–60 м. Долини рік мають широкі, часто заболоч. днища та пологі схили.

Й. Свинко.

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ОБЛАСНИЙ ДРАМАТИЧНИЙ ТЕАТР ІМ. Т. Г. ШЕВЧЕНКА

– культурно-мистецький заклад у м. Тернопіль. Засн. 8 грудня 1930 на базі 2-го пересув. робіт.-селян. театру ім. В. Еллана-Блакитного (від 1933 – робіт.-колгосп. пересув. театр ім. Т. Шевченка) м. Охтирка (нині Сум. обл.), від 1945 – в Тернополі (відтоді – Терноп. укр. муз.-драм. театр ім. Т. Г. Шевченка); 8 квітня 1948 об'єднався з *Терноп. укр. драм. театром ім. І. Франка* в обл. укр. муз.-драм. театр ім. Т. Г. Шевченка, від 1992 – Терноп. обл. укр. драм. театр, 2002 – акад. театр. Почес. грамота Президії ВР УРСР (1980). Гол. реж. 1945–49: М. Янківський, О. Свічкаренко, С. Черняхівський, В. Василенко, О. Григораш; 1949–56 – О. Ріпка, 1957–62 – В. Гри-

*тич, 1963–74 – Я. Геляс, 1974–87 – П. Загребельний, 1988–92 – П. П. Ластівка. 1992–2006 – худож. кер. М. Фортель; 2007: диригент – С. Корницький, гол. художник – К. Сікорський, реж. В. Жила, О. Мосійчук, худож.-постановник Г. Лоїк. У театрі працювали нар. арт. УРСР Г. Авраменко, Я. Геляс, П. Загребельний, М. Клименко, П. Т. Ластівка, С. Онитко; нар. арт. України А. Горчинський, М. Коцюлим, Л. Приходько; засл. артисти УРСР: Б. Антків, І. Биков, А. і Є. Бобровські, В. Варецька, В. Виноградов, К. Капатський, С. Коваль, В. Сохацький, М. Терещенко та засл. арт. України: Л. Ластівка, А. Цибульський; реж.: Є. Ваврик, С. Калина; художники: С. Данилишин, М. Стецюра та ін.; диригенти: Л. Леванковський, Т. Хмурич та ін.; балетмейстери: М. Безкровний, А. Гончарик, М. Веніславський, В. Підберьозкін та ін. Нині в Т. а. о. д. т. – понад 100 акторів та музикантів; працюють нар. арт. України: Л. Давидко, Є. Корницький, В. Хім'як, В. Ячмінський; засл. арт. УРСР: М. Гонта, Т. Давидко, Б. Стецько; засл. арт. України: Н. Лемішка, Н. Маліманова, І. Ляховський, О. та Я. Мосійчуки, Б. Репка, В. Самчук, І. Сачко. Серед вистав: 1945–49 – “Майська ніч” М. Старицького за М. Гоголем (реж. О. Свічкаренко), “Мрія” О. Корнійчука (реж. М. Янківський), “За другим фронтом” В. Собака (реж. О. Ріпка); 1950-і – “Весілля в Малинівці” Г. Юхвіда (реж. Г. Авраменко, Г. Квітко), “Устим Кармелюк” В. Суходольського (реж. К. Капатський), “Веселка” М. Зарудного (реж. Н. Генцлер); 1960-і – “Шуміли верби над Дністром” О. Корнієнка (реж. В. Грипич), “Фараони” О. Коломійця (реж. М. Бондаренко), “Камінний господар” *Лесі Українки* (реж. Я. Геляс); “Єгор Буличов та інші” М. Горького (реж. В. Головатюк); 1970-і – “Невігадана повість” Я. Майстренка (реж. А. Бобровський), “Сід” П. Корнеля (реж. Я. Бабій), “Іркутська історія”*

До ст. **Тернопільський академічний обласний драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка**

"Сорочинський ярмарок"
за М. Гоголем. Реж. В. Попов. (Охтирський український робітничо-колгоспний пересувний театр ім. Т. Г. Шевченка). 1937.

"Украдене щастя" І. Франка.
Реж. С. Чернявський.
Микола – Л. Марко.
(Тернопільський український драматичний театр ім. І. Франка). 1946.

"Анжело" В. Гюго.
Реж. О. Рітко. 1954.

"Ураган" С. Смулянської.
Реж. Н. Генцлер. 1956.

"Ли́ха доля" за М. Старицьким.
Реж. Н. Генцлер. 1957.

"Наливайко" за І. Ле, інсценізація
В. Григича та В. Серікова.
Реж. В. Григич. 1958.

"Замулені джерела"
М. Кропивницького.
Реж. Р. Степаненко. 1962.

"Маруся Шурай (Чурай)" І. Микитенка
за М. Старицьким.
Реж. Г. Авраменко, Я. Геляс. 1965.

"Шануй батька свого"
В. Лаврентьєва.
Реж. Р. Коломієць. 1965.

"Запорожець за Дунаєм"
С. Гулака-Артемовського.
Реж. Я. Геляс. Одарка – В. Онітко,
Карась – А. Бобровський. 1967.

"Вірус кохання" Ю. Бобошка,
А. Данілевича.
Реж. Я. Геляс. 1971.

"Протокол одного засідання"
О. Гельмана. Реж. П. Загребельний. 1977.

До ст. **Тернопільський академічний обласний драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка**

"Силою не будеш милою" М. Ножкіна за мотивами п'єси "Шельменко-денцик" Г. Квітки-Основ'яненка. Реж. П. Загребельний. 1978.

"Дамських справ майстер" В. Гльїна та В. Лукашкова. Реж. А. Горчинський. 1983.

"Мартин Боруля" І. Карпенка-Карого. Реж. А. Бобровський. 1983.

"Народний Малахій" М. Куліша. Реж. П. П. Ластівка. 1989.

"Дім божевільних" Е. Скарпетті. Реж. В. Сікорський. 1993.

"Соломія Крушельницька" Б. Мельничука, І. Ляховського. Соломія – Л. Ластівка. 1995.

"Марія Тюдор" В. Гого. Реж. П. П. Ластівка. 1996.

"Ромул Великий" Ф. Дюрренматта. Реж. В. Жила. Юлія – Я. Мельник, Ромул – М. Коцюлим. 1998.

"У неділю рано зілля копала" за О. Кобилянською. Реж. Ф. Стригун. Андронати – Б. Стецько, Мавра – І. Складан. 2003.

"Половання на качок" О. Вампілова. Реж. Є. Курман. 2005.

"Сценарій для трьох актрис" Б. Шеффера. Реж. М. Седлер (мала сцена). 2005.

"Патетична соната" М. Куліша. Реж. О. Мосійчук. Лука – А. Малинович. 2006.

О. Арбузова (реж. М. Стефурак), “Голубі олені” О. Коломійця (реж. П. Загребельний), “І змовкли птахи” І. Шамякіна (реж. А. Горчинський); 1980-і – “Без вини винні” О. Островського (реж. О. Давидов), “Роксолана” Г. Бодикіна за П. А. Загребельним (реж. П. І. Загребельний), “Рядові” О. Дударєва (реж. А. Горчинський); 1990-і – “Блез” К. Маньє (реж. С. Калина), “Маруся Богуславка” М. Старицького (реж. П. Загребельний), “Гамлет” В. Шекспіра (реж. П. П. Ластівка), “Соломія Крушельницька Б. Мельничука, І. Ляховського (реж. І. Ляховський); нині в репертуарі: “Патетична соната” М. Куліша, “Полювання на качок” О. Вампілова, “Танго” С. Мрожека, “Ціною крові” Лесі Українки, “Труфальдіно із Бергамо” К. Гольдони, “Не судилось” М. Старицького, “Поки вона помирала” О. Птушкіної, “Сватання на Гончарівці” Г. Квітки-Основ'яненка (2007) та ін.; муз. вистави: “Гуцулка Ксеня” Я. Барнича, “Легюча миша” та “Циганський барон” Й. Штрауса, “Ніч у Парижі” Ж. Оффенбаха, “Дами і гусари” О. Фредро та ін.; вистави для дітей. Гастролі до 1991 – колиш. респ. СРСР, міста і насел. пункти багатьох обл. України; від 1991 – в Україні: міста Вінниця, Дрогобич Львів. обл., Івано-Франківськ, Київ, Коломия Івано-Фр. обл., Луцьк, Львів, Рівне, Херсон, Чернівці; за кордоном: міста Ліверпуль, Манчестер (Вел. Британія, 1997), Ельблонг, Ольштин (Польща, 2001, 2005). На сцені Т. а. о. д. т. здійснили постановки: *Ф. Стригун* (м. Львів), С. Курман, Р. Коломієць (обидва – м. Київ) та ін. режисери. У театрі відбуваються бенефіси, Всеукр. фестивалі “*Тернопільські театральні вечори. Дебют*”. Колектив театру співпрацює з драм. театрами України та Польщі, Терноп. муз. уч-щем, ТНПУ, обл. філармонією та ін. Театр працює в приміщ., спорудж. 1957 (архіт. І. Михайленко, В. Новиков, Ф. Чорновол): глядац. зал на 600 місць, “мала сцена” (від 1987) на 80 місць, понад 60 репетиц., гример. та ін. приміщень; діють бутафор., перукар., кравец., костюмер., реквізит. цехи, студія звукозапису.

Л. Щербак.

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ОБЛАСНИЙ ТЕАТР АКТОРА І ЛЯЛЬКИ

– культурно-мистецький заклад у м. Тернопіль. Засн. 1 квітня 1980 як Терноп. обл. театр ляльок; творчу діяльність розпочав 1 листопада того ж року. Премії ім. С. Будного (1985), *Братів Богдана і Левка Лепких* (1993). Дипломи Мін-ва культури УРСР (1981, 1982) та Мін-ва культури СРСР (1982), Мін-ва культури СРСР і Те-

атр. т-ва (1984). Почес. грамота Президії ВР Киргиз. РСР (1988). Відзнаки респ. та всесоюз. фестивалів театрів ляльок (1983, 1986, 1989, 1992, 1993, 1999); переможець міжнар. фестивалів театрів ляльок (Вінниця, Івано-Франківськ, Луцьк, Львів, Полтава, Рівне, Чернігів, Будапешт (Угорщина), Жешув (Польща), Рудольштат (ФРН), Фрунзе (нині Бішкек, Киргизстан) та ін., “Інтерлялька” (Ужгород, 1990, 1992, 2002, 2004), всеукр. фестивалю “*Тернопільські театральні вечори. Дебют*” (2004) та ін. Співорг-тор і 1-й дир. (1980–97) – Ю. Кройтор, гол. реж. – С. Ткаченко (1980–89), гол. худож. – Л. Воробйова (1981–2002). Працював на базі ПК “Октябрь” (нині “*Березіль*”), від 1986 – у власн. приміщенні на вул. Січових Стрільців (глядац. зал – 234 місця). У жовтні 1997 реорганіз. у театр актора і ляльки. Від 2006 – акад. театр. Худож. кер. – І. Шеллеп, гол. реж. – В. Лісовий, гол. художник – В. Якубовський. Серед акторів: І. Баранова, О. Боков, О. Водюк, О. Дмитрієва, Т. Іванків, С. Касьян, В. Крися, В. Лісова, Б. Мрига, Т. Сільченко. У театрі працювали О. Бурміцький (зав. муз. частини), С. Калина (реж.-постан.). У репертуарі: “Сембо” Ю. Єлисеєва (від 1980), “Північна казка” І. Заграєвської (1982), “Голубе щеня” Д. Урбана (1983), “Опудало” Н. Медведєвої (1986), “Кому співає веселка” (1987; диплом Мін-ва культури, ЦК ЛКСМУ та СТД України), “Неопалима купина” (1989), “Рушники долі” (1990), всі – Б. Мельничука та В. Фроленкова, “Казка про Ксеню і дванадцять місяців” за Б. Лепким (1992, інсценіз. Б. Мельничука), “Добродушко” за Р. Завадовичем (1995, п’єса Б. Мельничука та Р. Олефір), “Тасмничий гіпопотам” В. Ліфшиця (1997), “Кіт у чоботях” за Ш. Перро (1999), “Чарівний перстень” (2000), “Театр братика Кролика” (2001), “Чарівник нуль один” (2002; всі – В. Лісового), “Дзвони-лебеді” Л. Браусевича (2005), “Малюк і Карлсон” (2005), “Карлсон і фрекен Бок” (2006; обидві – за А. Ліндгрена), “Білосніжка” (2007) та ін.; вистави для дорослих: “Любов, любов...” В. Маслова за Дж. Боккаччо (1986), “Рябий пес, що біжить краєм моря” за Ч. Айтматовим (1987), “Собаче серце” за М. Булгаковим (1988),

До ст. **Тернопільський академічний обласний театр актора і ляльки**

*“Добродушко”
за Р. Завадовичем.
Реж. Р. Олефір. 1995.*

*“Шукай вітра в полі”
В. Ліфиця.
Реж. В. Лісовий. 1996.*

*“Таємничий Гіпотам”
В. Ліфиця, І. Кічанова,
переклад О. Корніска.
Реж. В. Лісовий. 1997.*

*“Я – курчатко, ти – курчатко”
Г. Усача, Ю. Чеповецького.
Реж. В. Лісовий. 1999.*

*“Театр братика Кролика”
Дж. Гарріса.
Реж. В. Лісовий. 2001.*

*“Зачаклована карета”
Н. Шейко-Медведевої.
Реж. С. Калина. 2001.*

*“Чарівник Нуль-Один”
В. Лісового. Реж. В. Лісовий. 2002.*

*“Сестриця Оленка та братик Івасик”
К. Черняка. Реж. В. Лісовий. 2002.*

*“Айболить проти Бармадея”
Р. Бикова та В. Коростильова.
Реж. В. Лісовий. 2003.*

*“Ще раз про Червону Шапочку”
С. Когана та С. Єфремова.
Реж. В. Лісовий. 2003.*

“Панночка” Н. Садур за М. Гоголем (1989). Поставлено понад 12 тис. спектаклів (2,5 млн. глядачів). 14 вистав демонстрував телеканал УТ-1. Театр гастролює в Україні й за кордоном. Співпрацює з вітчизн. і зарубіж. мист. колективами лялькарів; актор. склад поповнюють випускники актор. відділу Терноп. муз. уч-ща. У приміщ. театру діє музей ляльок, подарунків і сувенірів.

Л. Щербак.

“ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ БЮЛЕТЕНЬ”

– неперіодичне видання. Засн. – Земляцьке об’єдн. “Тернопільщина” і редколегія зб. “Шляхами Золотого Поділля”. 1-й вип. – у травні 1974 в м. Бостон, згодом – у м. Філадельфія (обидва – США): 1975–77, 1979, 1982. Заг. наклад – 700 прим. Ред. – *Р. Миколаєвич*, співред. – *Б. Остап’юк*.

Вас. Ханас.

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ВІДДІЛ УКРАЇНСЬКОГО ГЕОГРАФІЧНОГО ТОВАРИСТВА

– громадська організація. Створ. 30 березня 1971 з ініціативи проф. *К. Гренчука* та *Й. Свинка*. Голови відділу – *Й. Свинко* (1971–74), *М. Ковтонок* (1974–90), *Б. Заставецький* (1990–2000), *І. Дітчук* (від 2002). Понад 600 індивід. чл. (у т. ч. 6 проф., 2 д-ри н., 35 канд. н.). Дослідження проводять викл. та студенти географ. ф-ту ТНПУ, викл. каф. упр. труд. ресурсами і розвитку продуктив. сил ТНЕУ, вчителі географії серед. навч. закладів області. Діють секції фіз. та сусп. географії, краєзнавства, геоекології, шк. географії. Відділ провів 16 наук. конф. і семінарів, серед них – період. конф. з історії укр. географії і картографії (1995, 2000, 2007), еколог. дослідження (1999, 2004), семінари з теорії і практики регіон. краєзнавства (1999, 2002). Вид. 3 зб. наук. праць (1977, 1987, 1991), матеріали 4-х звіт. наук. конф. (1990–94), матеріали наук. географ. форумів. 2000 *Б. Заставецький* започатк. вид. всеукр. часопису “Історія української географії” (шеф-ред. – *О. Шаблій*). Чл. т-ва проводять пошук. краєзн. роботу, організ. виїзні читання лекцій, виступи у ЗМІ, урочисті академії. Від 2004 *Й. Свинко* – почес. чл. Т-ва.

І. Дітчук.

“ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ГОЛОС”

– газета. Укр. попул. тижневик (1942, ч. 1 (30); укр. попул. тижневик для Тернопільщини і Золочівщини (1942, ч. 2 (31) – 1944). Почав виходити у м. Львів 26 липня 1942 на 2-у році видання г. “Рідна Земля”, зберігши в дужках її нумерацію і дублюючи матеріали, за винятком

6-ї стор. Відп. ред. *О. Боднарівч*. Збір. У ЛНБ, НДБ ЦДАУ і НБУВ.

К. Курилишин, Б. Мельничук.

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

– вищий навчальний заклад 4-го рівня акредитації. Засн. 1957; 1-й ВНЗ у м. Тернопіль.

Головний корпус ТДМУ.

Структура ун-ту – навч.-наук. ін-ти: морфології, мед.-біолог. проблем, фармакології, гігієни та мед. біохімії, моделювання й аналізу патолог. процесів, медсестринства. ТДМУ готує фахівців баз. вищої освіти за освіт.-кваліфік. рівнями: лікар-спеціаліст, спеціаліст, магістр, бакалавр, мол. спеціаліст із 8 спеціальностей (лікув. справа, фармація, клініч. фармація, технологія парфум.-космет. засобів, стоматологія, сестрин. справа, лаборат. діагностика). Діють 4 ф-ти – мед., фармацевт., стоматолог., післядиплом. освіти та його філія в м. Рівне. Форма навч. – денна: за держзамовленням і на контракт. основі. Від 2005 навч. процес відбувається за кредитно-модул. системою орг-ції. Має сучас. матер.-тех. базу: 9 навч. корпусів, клінічні каф. на базі 16 лікув.-профілакт. закладів Тернополя та Рівного; оснащений сучас. обладнанням консульт.-лікув. центр (університ. клініка), б-ка з 4 чит. залами, оснащ. комп’ютерами, комп’ют. центр із виходом до мережі Інтернет, вид-во “Укрмедкнига”; навч.-оздоров. комплекс “Червона калина” з конгрес-центром, навч.-вироб. підрозділом, ботан. садом лікар. рослин, спорт.-оздоров. базою, профілакторієм; 4 гуртожитки, комплекс студент. харчування, спорткомплекс, медпункт, профілакторій. Понад 3 тис. студентів, у т. ч. бл. 500 іноз. громадян із 28 країн світу; дві третини яких від I-го до VI курсу навчаються англ. мовою. Проф.-викл. склад на 37 каф.: 82 д-ри н., проф. та 278 канд. н., доц., у т. ч. 8 засл. діячів н. і т., 3 засл. винахідники, 1 лауреат Держ. премії України. Ректори: проф. *П. Огій* (1957–72), доц. *І. Гетьман* (1972–81), чл.-кор. АМН

України, проф. *І. Сміян* (1982–97); від серпня 1997 – проф. *Л. Ковальчук*. Ун-т підготував бл. 15 тис. лікарів, на ф-ті післядиплом. освіти підвищили кваліфікацію бл. 24 тис. лікарів. Серед відомих випускників: проф. *В. Антонів*, проф. *В. Бігуняк*, заст. міністра (1998–2000), 1-й заст. міністра охорони здоров'я України (від 2005) *В. Весельський*, міністр охорони здоров'я України (1994), нині проф. каф. терапії і ревматології НМАПО ім. П. Шупика, президент Міжнар. фонду клін. досліджень, віце-президент Асоціації дружи Україна-Куба, проф. *В. Мальцев*, науковець, письменниця *Л. Романчук*, проф. *Д. Сеймівський*, зав. відділу Київ. ін-ту серцево-судин. хірургії ім. М. Амосова АМН України, засл. діяч н. і т., лауреат Держ. премії України в галузі н. і т., проф. *Л. Ситар*, проф. *І. Чекман*, проф. *В. Цимбалюк*, заст. Міністра, Держ. секр. МОЗ України (2000–02), нар. депутат України 3–5-го склик. *С. Шевчук*, зав. відділу опік. травми і пластич. хірургії ока Одес. НДІ очних хвороб ім. В. Філатова, проф. *С. Якименко*.

В. Марценюк.

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

– вищий навчальний заклад 4-го рівня акредитації в м. Тернопіль. Засн. 1960 як Терноп. загальнотех. ф-т Львів. політех. ін-ту (нині нац. ун-т “Львівська політехніка”), декан – *В. Столярчук*; від 1964 діє як філіал Львів. політех. ін-ту, дир. – *А. Щербачков*, *А. Поліщук* (від 1968), *О. Шаблій* (від 1985); від 1991 – Терноп. приладобуд. ін-т, ректор – *О. Шаблій*; від 1996 – ТДТУ ім. І. Пулюя, від 2007 – ректор *П. Ясній*. Готує фахівців із 13 напрямків базов. вищої освіти (бакалавр) за 20 спеціальностями: спеціаліст, 8 – магістр. Діють 9 ф-тів – комп'ют. технологій, електрон. апаратів і комп'ют. систем, перероб. і харч. вироб-в, упр. та бізнесу у вироб-ві, економіки і підприємств. діяльності, механіко-технолог., електромех., контрольно-вимірюв. та радіокомп'ют. систем, комерц. на 33 каф. До структури

Головний корпус ТДТУ.

ТДТУ належ.: Центр перепідготовки та післядипл. освіти, Регіон. навч. центр мереж. технологій; підгот. відділення, мережа довузів. структур – Тех. ліцей ун-ту, ліцей-школа у с. Доброводи Збараз. р-ну; *Гусятин. коледж*, *Зборів. технікум*, *Тех. коледж* у Тернополі. Заг. чисельність студентів – 9800 осіб; проф.-викл. склад – 302 викл., з них – 28 д-р, 185 канд. н., 14 акад. і чл.-кор. АН України, чл.-кор. НАНУ, чл.-кор. Нью-Йорк. Акад. наук. Матер.-тех. база: 15 навч. і наук.-дослід. корпусів, 84 лаб., 24 комп'ют. класи; наук.-техн. б-ка з електрон. чит. залом, 4 мультимедійні класи, освіт.-мист. і навч. спорт.-оздоров. комплекс “Політехнік”, універ. спортзал, актов. зал, конференц-зал; 6 гуртожитків, 2 їдальні. В ун-ті функціон. магістратура, аспірантура і докторантура, 2 спеціалізовані ради зі захисту дисертацій за 6 спеціальностями. Ун-т – засн. і провід. заклад Регіон. центру енергоефективності та енергозбереження, обл. навч. об'єдн. “Технічні кадри”, малої АН, навч.-наук. вироб. комплексів “Агротех”, “Газда”, “Достаток”, “Комп'ютер”, “Світло”. Від 1996 ун-т видає фахов. наук. ж. “Вісник ТДТУ” і “Галицький економічний вісник”. ТДТУ підтримує зв'язки з пров. наук. ун-тами Великої Британії, Греції, Канади, Китаю, Німеччини, Польщі, Росії, США, Франції, Швеції та ін. держав, учасник міжнар. програм. Від 1999 – чл. Європ. асоціації ун-тів; 2005 – підписант Вел. хартії ун-тів в м. Болонья (Італія). Серед відомих випускників: *О. Герман*, *М. Данильченко*, *О. Караванський*, *А. Кучеренко*, *С. Нагорняк*, гол. інж. Мін-ва приладобудування РФ *О. Орлов*, *А. Рудник*, заст. дир. Київ. заводу ім. Артема *Б. Симонов*, проф. *П. Стухляк*, *В. Щиренко*.

В. Левицький, А. Сенік.

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДУБ

– ботанічна пам'ятка природи місцевого значення. Зростає в м. Тернопіль на вул. Живова, 1. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 310 від 22. 12. 1987. Пл. 0,01 га. Під охороною – дуб черешчатий віком понад 100 р. і діам. 108 см; має істор., наук., пізнав. та естет. цінність.

І. Бай.

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ
ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

– приватний вищий навчальний заклад 3-го рівня акредитації у м. Тернопіль. Дипломи міжнар. рейтингу “Золота фортуна” та рейтингу ВНЗ України. Засн. 1991 як коледж, згодом – Ін-т нар. освіти, від 1995 – Терноп. експеримент. ін-т пед.

освіти (ТЕПО). Ректори – *Е. Гришин* (1991–1996), *С. Лазаревський* (1996–2000), *А. Вихруц* (2000–04), в. о. ректора – *В. Смертін* (2004–05), від 2005 ректор – *О. Глотов*. ТЕПО на ден. формі готує бакалаврів і спеціалістів за спеціальностями: мова та літ-ра (англ., нім., польс. і франц.); педагогіка і методика серед. освіти, мова та літ-ра (англ.) та заочній – практ. психологія. При ін-ті створ. ліцей гуманіт. профілю з вивчення іноз. мов. Ін-т має б-ку, 3 комп'ют. класи, лінгафон. каб., спортзал, їдальню; видав. центр вип. “Славістичні записки” й “Вісник ТЕПО”, альманах худ. творчості викл. і студентів. ТЕПО співпрацює з міжнар. студент. орг-цією AISEC, Жешув. ун-том і Свентокшитс. акад. (Польща); щороку проводить всеукр. та міжнар. наук.-практ. конф. Випускники отримують стипендії для навчання у Німеччині.

Б. Мельничук, А. Сеник.

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ЗАВОД БЕЗАЛКОГОЛЬНИХ НАПОЇВ

– товариство з обмеженою відповідальністю, підприємство харчової промисловості у м. Тернопіль. Золота медаль і Диплом I ст. ВДНГ СРСР за вис. якість продукції (1986, м. Москва, нині РФ), дипломи галуз., Терноп. ОДА та ін. відзнаки. Одне з перших підпр-в міста, організ. після нім.-рад. війни як “харчова артіль”, що об'єднувала всі харч. підпр-ва міста (1944). На його базі започатк. ремонт.-мех. з-д із випуску нестандарт. обладнання, конд. ф-ка, харчокомбінат. Від 1969 функціон. з-д безалкогол. напоїв, від березня 1998 – ниніш. назва. Від березня 1983 – дир. *І. Свистун*. Освоєно вироб-во фрукт. вод понад 50 найменувань, у т. ч. на натур. соках, лікувал. травах, концентратах. Осн. види продукції: оцет натур., спирт харч. 9%, квас хліб. бочк. (для якого використ. лише екол. чисту висоякіс. сировину, виготовляють біол. шляхом, традиц. розливають у скляну тару), газов. безалкогол. напої “Абрикос”, “Апельсин”, “Малинка”, “Лимон”, “Грушка”, “Буратіно”, “Крем-Сода” та ін.; мінерал. води: “Лісова пісня”, “Вода питна столова”. Продукцію з-ду реаліз. у майже всіх областях України. Уклад. контракти з фірмами Болгарії, Ізраїлю, Німеччини, Польщі. Серед спорідн. підпр-в Тернопільщини з-д – лідер виробників продукції з натур. сировини.

І. Дем'янова.

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ЗАМОК (СТАРІЙ ЗАМОК)

– фортифікаційна споруда у м. Тернопіль, пам'ятка архітектури національного значення.

Сучасний вигляд замку.

Звед. 1540–48 на лів. березі р. Серет в урочищі Сопільче для охорони пд.-сх. кордонів Польщі від нападів крим. татар. Право на володіння тер. сучас. міста та спорудж. замку надав король Сигізмунд I (Зигмунт) корон. гетьманові *Я. Тарновському*. Одночасно зі замком у долині Серету насипали дамбу та звели греблю-міст, у результаті чого річка розлилася й утвор. став (див. *Терноп. став*). Із півночі замок та місто захищала р. Рудка з болот. заплавою (нині вул. С. Крушельницької), з півдня – вел. став В. Баворовського (нині його нема). Від міста замок був відділений вузьким сухим ровом-“фосою” й обнес. земл. валом із дуб. частоколом, підмурован. зі середини; по краях височіли мур. (з тес. каменю) прямокут. вежі з бійницями. В'їхати до нього можна було зі сходу через кам. браму з підйом. мостом на ланцюгах. Осн. замк. спорудою був житл. палац, який із огляду на природ. розташ. замку звели різноповерховим: окрім 3-х осн. поверхів, які було видно з боку міста, – ще 2 підземних, що відкривалися з крутого берега ставу 2-а рядами бійниць. Під час нападів татар і турків (1544–1675) міщани ховалися в підземеллях замку, пристос. до тривал. оборони. Підзем. ходи зв'яз. замок із Надстав., Серед. і Монастир. церквами, костьолами оо. Домініканців та Єзуїтів, синагогами; можливо, під ставом – із Загребеллям. 1621 власник Т. Замойський реставрував замок і приймав тут королеви *Владислава IV Вазу*. Відомості про замок, місто і став відомі зі “Щоденника подорожі...” нім. мандрівника *У. фон Вердума*, який подорож. тер. сучас. Тернопільщини у липні 1671–січні 1672. 1675 турки спалили замок, зруйн. укріплення, підірвали обидві вежі (їх більше не відбудов.). Замок відбудов. кін. 17–поч. 18 ст. 1810 росіяни організ. в ньому “танцювальне казино”, де губернатор *І. Тейльс*

влашт. великосвіт. бали. На поч. 19 ст. граф Ф. Коритовський перебуд. замок під палац, для чого зніс оборон. укріплення, вежі й брами, оточив звич. муром. Із пд. боку збуд. 3-поверх. “Новий замок” (“Замковий палац”), звів нові в’їзні ворота – з вузк. хвіртками і 2-а мур. пілонами. 1843 остан. власник Тернополя Т. Туркулл продав замок міськ. громаді, яка передала його австр. війську під касарні (казарми). 1-е акварел. зображ. С. з. належ. польсь. рисувальникові Н. Орді (1870-і; зберіг. у Нац. музеї в м. Краків, Польща). Рос. війська, відступаючи з міста, 21 липня 1917 спалили С. з. 15 квітня 1931 – посвяч. відбуд. замок; у ньому діяли Піхотна школа підхорунжих резерву, від 1936 – Наук. ком-т ім. Баворовських, що мав цінну зб. рукописів і документів. У квітні 1944 С. з. – один із остан. пунктів оборони німців; зруйн. війська ЧА. Руїни Нового замку після війни розібрані, на його місці нині – готель “Тернопіль”. Розібрані також мури і брама. Старий замок відбуд. 1956. Діє як Палац спорту, тут розташ. обл. спорт. установа, від 1969 – спорт. школа з класич. (греко-рим.) б-би. Від первіс. замку зберег. нижня (цокольна) частина, товщ. стін якої – 2,5–4,5 м. Ниніш. споруда – результат перебудов, що змінили його зовніш. вигляд та інтер’єри. Замок як осн. геральд. фігура зображ. на новому (1992) гербі Тернополя.

В. Бойко, І. Дула.

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ІНСТИТУТ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК (ТІ АВААН)

– науково-дослідний інститут Української академії аграрних наук. Створ. 1971 з Терноп. опорного пункту Всесоюз. акад. с.-г. н. (зав. М. Бабійчук), переймен. 1974 в Укр. відділ. ВІТу, яке 1983 реорганіз. в Укр. відділ. Всесоюз. наук.-дослід. ін-т тваринництва ВАСГНІЛ (кер. І. Омеляненко), 1987 на його базі організ. Укр. філіал наук.-дослід. Всесоюз. ін-ту тваринництва (кер. Л. Маланчук), 1992 переймен. у Терноп. філіал Ін-ту землеробства і тваринництва зх. регіону УААН, 1999 Терноп. філіал об’єдн. з Терноп. держ. с.-г. дослід. станцією і відтоді ниніш. назва (від 2002 дир.– *В. Олійник*). Нині на базі Ін-ту створ. регіон. Центр наук. забезпечення агропром. вироб-ва Тернопільщини до якого крім госп. дослід. станцій Ін-ту включ. 18 кращих агропідпр-в області. Має самост. статут. суб’єкти: *Поділ. дослід. станція* і дослід. госп-во “Хоростківське” в м. Хоростків Гусятин. р-ну, Укр. наук.-дослід. станція тютюни-

тва у смт Мельниця-Подільська Борщів. р-ну. Ін-т має 4 відділи: економіки АПК, технології вироб-ва продуктів тваринництва, селекції с.-г. культур та дорадництва з питань наук.-інформ. забезпечення, лабораторії. Осн. напрямки діяльності: розробка, апробація і впровадж. систем рослинництва і тваринництва в регіоні, вдосконалення порід ВРХ, коней та свиней, підвищення їх продуктивності, вироб-во еліт. насіння зернов. і кормов. культур, проведення наук. семінарів, конф., навч. нарад для підвищення кваліфікації спеціалістів с. госп-ва. В Терноп. ін-ті АПК вивед. нові сорти пшениці, конюшини і тютюну; апробовано і впроваджено бл. 600 наук. робіт. Ін-т вид. ж. “Іноваційна економіка”, зб. праць.

Г. Івахів, Б. Мельничук, А. Сенник.

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ІНСТИТУТ МІЖРЕГІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ (ТІМАУП)

– недержавний вищий навчальний заклад 4-го рівня акредитації в м. Тернопіль. Створ. 2001. Дир. – П. Муравка. Крайній недерж. ВУЗ України за результатами Рейтингу ВНЗ освіти “Софія Київська” й Міжнар. відкритого Рейтингу популярності та якості. Готує фахівців за спеціальностями: упр. персоналом і економіка праці; упр. зовнішньоекон. діяльністю; фінанс. менеджмент; банків. справа; облік і аудит; менеджмент туризму та готел. бізнесу; мед. та фармацевт. менеджмент; маркетинг; соціально правова робота; практична психологія; медична психологія; правознавство. Освітньо-кваліфікац. рівні: мол. спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, спеціаліст перепідготовки. Форми навчання – денна та заочна. Заклад має навч.-адмін. приміщ. заг. пл. 806 кв. м, комп’ют. клас, бібліот. фонд – 8000 прим. навч. літ-ри. 2006 у ТІМАУП навчалося 640 студентів.

В. Кухарський, І. Сливка.

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНИХ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ (ТІСІТ)

– україно-польський вищий навчальний заклад 3-го рівня акредитації. Засн. у грудні 2001, співзасн. – Акад. праці та соц. відносин (м. Київ), Вища Школа Менеджменту (м. Жешув, Польща), Терноп. обл. рада профспілок, Благод. фундація “Бізнес-інкубатор Тернопільщини”. Готує фахівців за спеціальностями: “міжнародна економіка”, “економіка підприємства”, “маркетинг” та “соціальна робота”. Ректор – *Я. Бакушевич*. В ін-ті діють система обов’язк. стажування студентів за кордоном, курси післядиплом. освіти; 15% студентів-інвалідів навчаються за рахунок

Фонду соц. захисту. ТІСІТ підтримує зв'язки з іноз. навч. закладами; проводить обмін і стажування студентів та викл. на польс. підпр-вах; лекції читають викл. з Канади, Нідерландів, Польщі, США. Ін-т – чл. Європ. асоц. міжнар. освіти, Асоц. вищих навч. закладів недерж. форми власності, Міжнар. кадр. акад., навчання – згідно з вимогами Болон. процесу. Студенти і викл. ін-ту використовують сучас. комп'ют. лаб. з доступом до Інтернету, окремі студенти отримують стипендію за відмінне навчання й акт. участь у наук., соц. та громад. житті ін-ту. Вих. студент. г. “Імпульс”.

Б. Мельничук, А. Сеник.

“ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ КОБЗАРСЬКИЙ ВІСНИК”

– газета. Орган Терноп. обл. осередку НСКУ. Вих. неперіод. у м. Тернопіль від квітня 2006. Редколегія: *І. Дем'янова* (ред.), *М. Свєньєва*, *М. Постолан*.

Б. Мельничук.

“ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ КОМБАЙНОВИЙ ЗАВОД”

– відкрите акціонерне товариство. Донедавна – один із провід. виробників бурикозбирал. техніки та ін. с.-г. машин в Україні й країнах СНД. Започатк. 1939 як машин.-трактор. майстерня, від травня 1944 – Терноп. міжрай. майстерня з кап. ремонту, від 1949 – з-д із ремонту трактор. і комбайн. двигунів, 1959 реорганіз. в машинобуд. з-д, від поч. 1970-х – комб. з-д. Колектив підпр-ва освоїв вироб-во понад

20 типів нових машин для різноманіт. с.-г. робіт, зокрема, машини для збирання цукр. буряків КС-6Б-01, КС-6Б-02, КС-6В, КБ-6 (бункерна), комбайн КСБ-6 “Збруч” для повнопоточ. збирання цукр. буряків за зх. технологіями; машини для збиран. гички цукр. буряків БМ-6, БМ-6А, БМ-6Б, МРГ-6, МГШ-6; розробл. і вигот. промисл. партії причіп. коренезбирал. машин, машин для картоплярства, малогабаритної техніки для фермерів. Нині підпр-во виготов. товари нар. споживання: запчастини для легк. автомобілів, сад.-город. інвентар та ін.

І. Дем'янова, Ю. Ковальков.

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ

– приватний вищий навчальний заклад 3-го рівня акредитації в м. Тернопіль. Переможець у номінації “Храм науки” серед приват. навч. за-

кладів Тернопільщини (2005). Ін-т реалізує ступ. систему підготовки фахівців Мін-ва освіти і науки України. Засн. 1991 як Терноп. вищий екон. коледж “Відродження”, 1992 реорганіз. у комерц. ін-т. Ректори ТКІ – *Б. Коротяєв* (1991–93), *І. Шост* (1993–95), *В. Андросюк* (1995–98), від 1998 – *В. Мартинюк*. Навчання проводять за напрямками “Економіка і підприємництво” та “Комерційна діяльність”. Щорічно навчаються понад 1500 студентів. ТКІ має навч. корпус із сучас. аудиторіями, комп'ют. лаб., чит. й актов. зали, б-ку, студент. кафе. Д-ри, канд. наук, провід. фахівці в галузі економіки працюють на 6 каф.: гуманіт., фундамент., загальноєкон. дисциплін, економіки й упр. вироб-вом, комерц. діяльності. В ін-ті діють культ.-мист. колективи (танц., театр. і хор.), інтелект. групи (дискус. клуб “Діалог”, команда “Що? Де? Коли?”) та спорт. команди (атлет., баскетбол., футбол. і шахова). Інформац. група видає г. “Комерсант”. Студенти ін-ту – призери фестивалів у м. Київ: “Весняна хвиля” і “Барви осені”, конкурсів – “Шляхи відродження Укра-

їни” й “Екологічні проблеми регіону”. ТКІ підтрим. зв’язки з навч. закладами у Польщі.

О. Івахів.

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ
КОМЕРЦІЙНИЙ КОЛЕДЖ**

– навчальний заклад у м. Тернопіль. Створ. 1 вересня 1963 на базі школи торг.-кулінар. учнівства (діяла від 1939) як Терноп. технікум рад. торгівлі; від вересня 1991 – Терноп. комерц. технікум; березня 2005 – Терноп. комерц. коледж. Від 2002 – вищий заклад освіти 1-го рівня акредитації. Має ліцензії на право: отримання повної заг. серед. освіти; надання вищої освіти за освіт.-кваліфікац. рівнями: бакалавр, мол. спеціаліст; фах. освіти: кухар, офіціант, бармен, кондитер, продавці продовол. і непродовол. товарів, касир торг. залу, контролер-касир торг. залу. Т. к. к. готує фахівців за 2-а спеціальностями – технологія харчування, товарознавство та комерц. діяльність; форми навч. – денна і заочна. Має сучас. матер.-тех. базу: заг. пл. навч. корпусу – 7243 м², аудитор. фонд – 81%; діють 42 навч. кабінети, 3 лабораторії комп’ют. технологій, 6-ка з читал. залом на 100 місць, спорт. зал і майданчик пл. 330 м², мед. пункт, їдальня. Навч. процес забезпеч. 50 викладачів (31 – вищої категорії, 8 відмінників освіти України), 17 викл.-методистів. Дир. – А. Грузін (1975–2005), від квітня 2005 – Л. Крукевич. Від 1996 коледж належ. до навч. комплексу з Львів. нац. ун-том та Львів. бізнес-коледжем (нині ін-т економіки та туризму); від вересня 2000 співпрацює з ін-том аграр. бізнесу ТАНГ (нині ф-т аграр. екон. і менеджменту ТНЕУ). Випускники Т. к. к. – понад 9 тис. спеціалістів для торгівлі та громад. харчування.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ
КООПЕРАТИВНИЙ ТОРГОВІЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ КОЛЕДЖ**

– навчальний заклад 3-го рівня акредитації. Засн. 1958 в м. Тернопіль на базі кадрів Бережан. торгов.-кооперат. школи як кооперат. технікум. Дир.: І. Жуко-танський, Г. Бенд о в с ь к и й, Є. Мельничук. Від 2005 – кооп. торг.-екон. коледж; дир. – В. Мулярчук. Готує фахівців за спеціальностями: “банківська справа”, “бух-

галтерський облік”, “організація обслуговування населення”, “дизайн”, “товарознавство в митній справі” й “товарознавство та комерційна діяльність”. Навч. процес на стаціон. і заочн. формах забезпечують 45 викл., серед них – 18 відмінників споживчої кооперації. Коледж підтримує зв’язки з екон. і торг. навч. закладами Польщі, зокрема м. Ельблонг. За час існування підготов. 22 тис. спеціалістів.

О. Чайка.

“ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ КРАЙ”

– частина Галичини, віддана Росії за Віденським (Шенбрунським) договором від 14 жовтня 1809. Під її владою ця територія (на схід від лінії смт Залізці – м. Зборів і р. Стрипа) перебувала від весни 1810 до літа 1815. Указом рос. імператора 15 червня 1810 тут створ. адм.-тер. одиницю – “Т. к.” із центром у м. Тернопіль, який отримав статус округ. міста. Спочатку “Т. к.” поділ. на 2 округи (циркули) – Терноп. і Заліщиц., 1814 утвор. 3-й округ – Теробовлянський. До краю належ. тер. сучас. Борщів., Заліщиц., Підволочис., Теробовлян., Терноп., Чортків., пд. (галиц.) ч. Збараз., а також окремі села Бучац., Зборів., Козів. та Підгаєц. р-нів. Управ-ляв “Т. к.” намісник, якого призначав цар. Намісник “Т. к.” І. Тейльс створ. фіктив. напівавтоном. орган – “Комітет”, який перебрав нач. округ. владу. Повіт. маршалки: Терноп. округа – Ф. Коритовський, Заліщиц. – А. Шумлянський, Теробовлян. – І. Громницький. Протягом цього періоду в “Т. к.” були введені юліан. календар, паспорти, військ. книги та ін.; почали працювати євреї. друкарня, публічна школа з нім. мовою викладання, відбуд. замок у м. Тернопіль. Згідно зі заключ. пактом Віден. конгресу 6 червня 1815 тер. “Т. к.” повернута Австрії.

Б. Мельничук, Б. Пиндус, В. Уніят.

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАУКОВИЙ
ГУРТОК (“Kuiko naukowe Tarnopolskie”)**

– історико-краєзнавче наукове товариство. Засн. 1892. Діяли істор.-літ. і природн. комісії. Секр. – В. Лучаківський. Матеріали досліджень з історії соц.-екон. відносин 16–18 ст. публік. у зб. “Щорічник Тернопільського наукового гуртка”. Вих. польс. та укр. мовами у 1892–97, опубл. 5 випусків. Видання 1892, 1893, 1895 зберіг. у ДАТО і ТОКМ. Серед авторів: П. Білинський, Я. Ленек, В. Лучаківський, М. Мацішевський, Е. Міхаловський, В. Сатке. Т-во видало істор. розвідку П. Білинського “Місто Тернопіль та його околиці” (Т., 1894).

І. Дем’янова, Вас. Ханас.

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (ТНЕУ)

– вищий навчальний заклад 4-го рівня акредитації в м. Тернопіль. Засн. 1966 як відділ. фі-

Головний корпус університету.

нанс.-екон. ф-ту Київ. ін-ту нар. госп-ва (нині Київ. нац. екон. ун-т); від 1967 – ф-т; 1971 – Терноп. фінанс.-екон. ін-т; 1989 – Терноп. ін-т нар. госп-ва, 1994 – ТАНГ; від березня 2005 – ТДЕУ; вересня 2006 – ТНЕУ. Ректори: *Л. Канищенко* (1966–75), *П. Гуменюк* (1975–84), *О. Устенко* (1984–2002), *С. Юрій* (від 2002). Ун-т готує фахівців із 9 напрямків, 22 спеціальностей, 56 спеціалізацій, 46 фах. спрямувань освіт.-кваліфікац. рівнів бакалавр, спеціаліст, магістр. Діють 10 ф-тів: аграр. економіки і менеджменту; банків. бізнесу; економіки і менеджменту інвестицій; комп'ют. інформ. технологій; міжнар. бізнесу та менеджменту; обліку й аудиту; Укр.-Нідерланд. ф-т економіки та менеджменту; фінансів; юрид.; 3 навч. інститути: Вінн. ін-т економіки, Івано-Фр. ін-т менеджменту, Чортків. ін-т підприємництва і бізнесу; Центр довузів., післядиплом і магістер. підготовки, Центр європ. і міжнар. студій, 79 кафедр. Форми навчання – денна й заочно-дистанційна. До ТНЕУ належ.: філія в м. Єреван (Вірменія), навч.-консульт. центри та пункти в містах Калуш (Івано-Фр. обл.), Кам'янець-Подільський (Хмельн.), Київ, Могилів-Подільський (Вінн.), Самбір (Львів.), Свалява (Закарп.) областей, с-щі Форос (АР Крим). 2007 в ТНЕУ навчалось майже 30 тис. осіб (у т. ч. понад 90 іноз. громадян), проф.-викл. персонал – 1259 осіб, серед них: 74 д-рів н. (проф.), 499 канд. н. (доц.), 6 засл. прац. освіти України, 6 засл. діячів н. і т. України, 5 відмінників освіти України та ін. 46 викл. – дійс. чл., 23 – чл.-кор. галуз. АН України. В ун-ті функціон. магістратура, аспірантура (18 спеціальностей) і докторантура (4 спеціальності),

3 спец. вчені ради зі захисту канд. та 2 – докт. дисертацій. Наук. діяльність ун-ту скоордін. з відповід. напрямками діяльності Зх. наук. центру НАНУ та Мін-ва освіти і науки України. Навч. заклад – чл. Європ. асоц. міжнар. освіти (м. Амстердам, Нідерланди). ТНЕУ співпрацює з 48 провід. навч. закладами Болгарії, Греції, Данії, Іспанії, Китаю, Мексики, Нідерландів, Німеччини, Польщі, Словаччини, США, Франції. Від 1994 проф.-викл. колектив ТНЕУ з іноз. партнерами здійсн. наук. дослідження з проблем екон. інтеграції України і ЄС, організ. міжнар. конференції. Серед осн. завдань ун-ту – активна участь у Болонському процесі. Щороку студенти ТНЕУ навч. і стаж. в ун-тах Зх. Європи. Навч. заклад має сучас. матер.-тех. базу: 11 навч.-лаб., 3 спорт., 3 госп.-допоміж. споруд, 5 гуртожитків (студент. м-ко), санаторій-профілакторій, мед.-оздоров. центр та ін.; діють Буд. культури (6 загальноуніверсит. колективів худож. самодіяльності, з них 4 – народні), Музей історії ун-ту і госп-ва краю, Наук.-дослід. центр історії грошей, Центр фіз. культури (46 секцій із 18 видів спорту), наук.-дослід. вироб. госп-во “Наука”, вид-во “Економічна думка”; б-ки наук., іноз. та європ. літ-р. Вих. фах. ж. “Вісник ТАНГ” (нині “Вісник ТНЕУ”), “Журнал європейської економіки”, “Комп'ютинг”, “Психологія і суспільство”, “Світ фінансів”, фах. наук. збірники “Наука молода”, “Наукові записки (збірник наукових праць кафедри економічного аналізу)”, “Регіональні аспекти розвитку і розміщення продуктивних сил України”, “Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє”, г. “Університетська думка”. Серед випускників: *В. Юценко, П. Гайдуцький, М. Довбенко, Ц. Огонь, І. Потій, М. Сивульський, Я. Фліссак, О. Шаров.*

Л. Щербак.

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

– вищий навчальний заклад 4-го рівня акредитації в м. Тернопіль. Дипломи лауреата у рейтингу кращих вищих закладів освіти України (2000) і Міжнар. рейтингу популярності та якості “Золота фортуна” у номінації “10 років незалежності” (2001, 2002). 1620 в м. Кременець створено братську школу для підготовки вчителів початк. кл., 1637 – Кременец. колегіум; 1 жовтня 1805 засн. *Вищу волин. г-зію*, яку 1818 реорганіз. в ліцей; 15 квітня 1940 – учител. (ректори *І. Вакула, У. Краглик*), 1950 – пед. ін-т (*М. Бригінець*); 1969 перебазов. у Тернопіль (*О. Явоненко, І. Бутницький, Ю. Івашенко*). Від 9 червня 1997 на базі ТДП створ. пед. ун-т

Пам'ятник В. Гнатиюку біля ТНПУ.

(В. Кравець), 19 листопада 1997 ВНЗ присвоєно ім'я В. Гнатиюка; 21 серпня 2004 – статус національного. В ун-ті функціон. ін-т педагогіки і психології, ін-т мист-в, 12 ф-тів: психолог.-пед., хім.-біол., географ., філол., іноз. мов, істор., фіз. виховання, фіз.-матем., підготовки вчителів поч. кл., інж.-пед., післядиплом. освіти, довузів. підготовки. ТНПУ забезпечує підготовку за 11 напрямками базової вищої освіти, 30 спеціальностями понад 8 тис. студентів. Навч.-вихов. процес і наук. дослідження здійснюють 50 каф., на яких працюють 474 викл., серед них 49 д-рів, проф. та 290 канд. наук, доц. Ун-т має сучасну навч.-матер. базу: 7 навч. корпусів, навч.-вироб. майстерні, навч.-спорт. комплекс, ботан.-ентомолог. заказник загальнодерж. значення, агробіостанцію, спорт.-оздоров. табір, 5 гуртожитків, студ. будинок культури “Світлиця”, 2 їдальні, інтернет-кафе, санаторій-профілакторій, бази відпочинку на р. Дністер і в заповіднику “Медобори”. ТНПУ здійснює професійну роботу через мережу навч. закладів – багатопроф. пед. ліцей, заочну матем. школу, ліцей-інтернат у м. Славути Хмельн. обл.; 1995 створено навч.-наук. комплекс, до якого належ. Терноп. обл. комун. ін-т післядиплом. пед. освіти, Кременец. обл. гуманіт.-пед. ін-т ім. Т. Шевченка, Бродів. та Чортків. пед. уч-ща, пед. ліцей. Оновлено зміст навч. планів і програм; запровадж. кредитно-модул. систему навчання, комп'ют. технології; проліценз. нові спеціальності, вдосконал. навч. плани та програми магістер. підготовки. При ун-ті функціон. магістратура (14 спеціальностей) й аспірантура (22 спеціальності), де навч. 164 магістранти і 162 аспіранти, та докторантура зі 6 спеціальностей; діють 2 спеціаліз. вчені ради зі захисту доктор. і канд. дисертацій. Ун-т інтегрує у міжнар. освіт. простір через орг-цію та участь у міжнар. наук. і наук.-техн. конф., симпозиумах, семінарах, освіт. і наук. програмах та програмах обміну студентами, аспірантами, наук.-пед. й наук. прац.; підтримує довготрив. зв'язки з ВНЗ та інформ. центрами ЮНЕСКО й іноз. країн: укр.-австр.

центром із питань науки, освіти та культури (м. Львів), т-вом Схід-Захід, Домом нім. сходу, Ін-том Сх. Європи та УВУ (всі – м. Мюнхен), Ін-том Буковини (м. Аугсбург), Допомог. ком-том галиц. німців (м. Штутгарт), Дортмунд. пед. ін-том (всі – Німеччина), Ротарі Клубом (м. Бостон), Арканзас., Іллінойс. ун-тами (всі – США). За роки існування навч. заклад підготував понад 40 тис. фахівців.

А. Сенік.

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ (ТОКІППО)

– вищий навчальний і навчально-методичний заклад. правонаступник створ. у 1939 Терноп. обл. ін-ту вдосконал. кваліфікації вчителів. За час діяльності ін-т не раз змінював назву, структуру; суттєвих змін зазнали завдання і функції його діяльності. Нині ТОКІППО – єдиний в обл. вищий навч. і наук.-метод. заклад, який здійснює моніторинг соц. замовлення на освітні послуги в системі заг. серед. і неперервної пед. освіти, організує та проводить навч.-метод. роботу й підвищ. кваліфікації пед. працівників із 33-х спеціальностей. Ін-т забезпечує провед. наук. досліджень, спрямованих на впровадження та підтримку інновац. пед. технологій у практику роботи навч. закладів, є орг-тором мас. науково-пед. та метод. заходів із пед. працівниками та учнів. молоддю, здійснює науково-метод. супровід та керує процесами апробації навч. літ-ри, програм. засобів навчання тощо. У структурі ін-ту: каф. педагогіки і психології післядиплом. освіти, методики виклад. навч. предметів та гуманіт. освіти, менеджменту освіти, 10 лабораторій, центр підготовки робітників, санаторій-профілакторій “Освітнянин”. Ін-т надає практичну допомогу на місцях і здійснює метод. супровід викладання всіх загальноосвіт. навч. дисциплін у школі, орг-тор роботи з обдарованою учнів. молоддю і творч. педагогами області. Це – провідна структура в системі метод. служби обл., до якої належ. метод. кабінети відділів освіти РДА та упр. освіти Терноп. міськ. ради; співпрацює з Центр. ін-том післядиплом. пед. освіти та Ін-том інновац. технологій і змісту освіти Мін-ва освіти і науки України. Дир. – засл. прац. освіти України, доц. Ю. Буган (від 1985).

І. Дем'янова.

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ЦЕНТР ЗДОРОВ'Я

– лікувально-профілактичний заклад. Утвор. 1947 в м. Тернопіль як Терноп. обл. буд. сані-

тар. освіти. 1989 реорганіз. у Терноп. обл. центр здоров'я, від 2001 – ниніш. назва. Кер. закладу – гол. лікар *Г. Слівінська* (від 1985). У центрі функціон. відділи: госп. розрахунк. лікувал. косметики, організ.-метод., консультац.-оздоровчий; діє консультац.-телефон. служба – 083 (безкошт. анонім. консультації). Осн. завдання закладу – формування та пропаганда здоров. способу життя. Лікарі надають консультац.-оздоровчу допомогу традиц., нетрадиц. і нар. методами.

І. Дем'янова.

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

– науково-дослідний і культурно-освітній заклад. Як держ. установа (обл. істор. краєзн. музей) створ. 1939 на основі *Поділ. регіон. музею* та музею *Т-ва "Рідна школа"* (засн. 1932). Під час 2-ї світ. війни частк. пограбований, решта фондів збереж. завдяки його працівниці *С. Садовській*. 15 липня 1945 музей відновив роботу в буд. на ниніш. вул. Валова (не зберігся). У грудні 1982 в новозбуд. приміщ. на майдані Мистецтв, 3 відкрито нову експозицію, що (зі змінами) діє донині. До січня 2002 ТОКМ мав 20 філій, у т. ч.: *Бережан., Борщів., Буцац.,*

Гусятин., Заліщиц., Збараз., Зборів., Тереховлян., Чортків., Шумс. краєзн. музей, Денисів. краєзн. музей (Козів. р-ну), мемор. музей: *Леся Курбаса* (с. Ст.

Скалат Підволочис.), *С. Крушельницької* (с. Біла Терноп.), *В. Гнатюка* (с. Велеснів Монастириск.), *У. Самчука* (с. Тилівка Шумс.), *О. Неприцького-Грановського* (с. Вел. Бережці Кременец.) р-нів, *Б. Лепкого* та *Музей книги* (обидва – м. Бережани), *Копичинець. музей театр. мист-ва* (с. Молотків Лановець.) р-нів. 2006 залиш. одна філія – Історико-мемор. музей політ. та репрес. в'язнів (див. *Музей політ. в'язнів*). Структура музей. експозиції ТОКМ – відділи: природн., давн., нової та новітньої історії, метод. роботи, худож.-реставрац. та відділ фондів. У фондах – понад 150 тис. експонатів. Осн. функції закладу: наук.-дослідн. робота (опрац. наук. тем із краєзнавства та історії України, народознавчі й природознавчі студії, дослідж. традицій, звичаїв та обрядів Тернопільщини й ін.). В останні роки ТОКМ – центр археол. науки в області (щоро-

ку спорядж. 3–4 археол. експедиції для дослідж. пам'яток доби палеоліту і давньорус. часу, черняхів. культури). Наук. працівники ТОКМ – учасники між-

нар. археол. конф. та семінарів. Матеріали з фондів музею – в експозиції Міжнар. археол. виставки (1995) та міжнар. виставки, при-

свяч. 2-й світ. війні (2004; обидві – м. Берлін, Німеччина), міжнар. археол. виставки (2002, м. Сучава, Румунія). ТОКМ проводить фольклор.-етнограф. та топонімич. експедиції, щороку влаштовує 10–15 престиж. виставок (персон. виставки художників П. Заливахи, О. Кендл (США), В. Липового, *І. Марчука, Т. Осадци й Аки Перейми* (США), М. Стратілата та ін.), виставки західноєвроп. художників 17–19 ст. із влас. фондів, сучас. польсь. живопису (м. Ярослав), різножанр. виставки Дому Америки; виставки "Український народний одяг" та художня експонув. в Польщі (1987, 1992). Музей здійснює роботу з охорони пам'яток історії та культури (виявлення місць захоронення УСС, воєнків ОУН і УПА), громад. і політ. діячів. Фондові колекції та експозиція музею – база для практич. занять студентів ВНЗ, підготовки курс. та диплом. робіт, канд. дисертацій. ТОКМ видає щорічники "*Наукові записки*" та "*Джерело*" (спільно з *ТОО ВУСК*). Упродовж остан. років ТОКМ значно поповнив фонди: зібрано вел. колекцію матеріалів з історії нац.-визв. змагань 20 ст., низку діаспор. видань, особисті речі видат. уродженців краю та ін. Повернуто в Україну творчу спадщину й архів *В. Безжорвайного*, речі, документи, фотографії родини *Гірняків* із с. Струсів Тереховлян. р-ну. Дир. ТОКМ: *Б. Ельгорт* (1959–75), *В. Лавренюк* (1975–2003), в. о. *Я. Гайдукевич* (2003), *М. Левчук* (2003–05), *С. Костюк* (від 2005). У різні час працювали провід. спеціалісти *Є. Гасай, І. Герета, С. Зелінська, Т. Ковальчук, С. Садовська, О. Ситник, П. Сливка, І. Шендирук, Г. Швець* та ін.

Я. Гайдукевич, С. Костюк.

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ХУДОЖНИЙ МУЗЕЙ (ТОХМ)

– державний, науково-дослідний, культурно-освітній заклад у м. Тернопіль. Діє від червня

1991; засн. на базі Картин. галереї ТОКМ. Дир. – *І. Дуда*. Музей. колекція започатк. від фондів *Поділ. регіон. музею*, який мав окр. розділ сучас. мист-ва і худож. промислів. Восени 1939 ре-

гіон. музей реорганіз. у Терноп. істор.-краєзн. музей. Фонди поповнені мистец. творами з націоналіз. колекцій графів *Козебродських* і *Потоцьких*. 6 травня 1978 в колиш. Домінікан. костьолі відкрито Картин. галерею (зав. *І. Герета*), при якій діяв мистец. клуб “Золотий вересень”. 1986 галерею переміст. в приміщ. на вул. С. Крушельницької. 1 травня 1991 рішенням виконкому обл. ради тут створ. ТОХМ. Осн. фонди: 1999 – 1583 експонати, 2007 – 6406. Осн. напрямки діяльності: наук.-дослід., наук.-просвіт., метод., фонд., експозиц., реставрац., орг-ція виставок. Постійна експозиція – образотв. мист-во України (*С. Васильківський, М. Глушенко, О. Новаківський, М. Пимоненко, К. Трохименко, І. Труш*) і країн Європи 17–20 ст. (*П. Брандль, П. Гаварні, Ф. Лампі, Д. Піранезі, Ф. Тамм* й ін.). Унікал. скульптури *А. Осинського, І.-Г. Пінзеля* та стародруки 18 ст. з гравюрами *Й і А. Гочемських, Н. Зубрицького*. Вел. зб. творів – уродж. Тернопільщини (*Я. Гніздовський, О. Кульчицька, А. Манастирський, Я. Музика, П. Обаль, М. Паращук, І. Хворостецький, О. Шатківський*). Окр. фонди – картини й архів. матеріали *А. Малюци, А. Петрика, Ю. Чумака, Д. Шолдри*, екслібриси з колекції проф. *Е. Бергера*. Музей мав до 2002 відділ – худож.-мемор. музей *Л. Левицького* в с. Бурдяківці Борщів. р-ну. Щороку в музеї проводять 15–20 виставок. Експон. твори митців укр. діаспори – о. *Д. Блажейовського, В. Курилика, А. Малюци, В. Савчака* та ін. Персон. – *І. Мердака, Я. Миськіва, А. Ткаченка, Б. Ткачика, Н. Хасевича, Д. Шайноги*. В залі зарубіж. мист-ва – живопис, графіка, скульптура італ., нім., польс., рос., франц., чес. митців. Від часу засн. музей популяризує творчість переважно сучас. художників Тернопільщини. Привіз. і пересув. виставки з міст Запоріжжя, Київ, Коломия, Косів, Львів, Севастополь, Тирасполь, Ужгород, Хмельницький та ін.

І. Дуда.

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОГЛЯДАЧ

– інформаційно-рекламний тижневик. Від жовтня 2007 вид. у м. Тернопіль. Засн., вид. та ред. *Л. Садовська*. Висвітлює сусп.-політ. життя краю, містить аналіт. ст., коментарі фахівців, подає інформ. приклад. і розважал. характеру. Наклад 9500 прим.

Б. Мельничук.

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОКРУГ

– військовий округ. Утвор. розпорядж. Держ. Секретаріату Військ. справ ЗУНР від 13 листопада 1918; належ. повіті Збараж, Скалат, Тербовля і Тернопіль. Команданти (ком-ри) – *Г. Ракочий, Н. Гіряк*.

Вас. Ханас.

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОСЕРЕДОК НАЦІОНАЛЬНОЇ СПІЛКИ МАЙСТРІВ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ (ТОНСМНМУ)

– структурний підрозділ цього творчого об’єднання. Утвор. 1990 після започатк. у м. Київ Спілки майстрів, від 1998 – ниніш. назва. Осередок очол.: *А. Гриб*, від 1993 – *М. Білоус*. Мета осередку – збереж. і розвиток традиц. нар.-декор.-ужитк. мист-ва краю. Перші чл. – вишивальниця *А. Баран* (м. Тернопіль), гончарі *В. Бардачевський* (с. Товсте Гусятин.), *І. Бойко* (с. Гончарівка Монастирис.) та *С. Дяків* (с. Голгоча Підгаєц. р-нів), плетільники з рогами *Г. Вівчар* (с. Пишківці Бучац. р-ну) та *Я. Ремінецький* (м. Тернопіль), майстер декор. розпису *А. Гриб* (м. Тернопіль), ткаля *Г. Касіян* (с. Трубочин Борщів. р-ну), різьбярі по дереву *В. Луніччук* та *М. Білоус* (обидва – м. Тернопіль), майстер чорнолощ. кераміки *С. Романюк* (с. Духів Кременец. р-ну). 2007 в орг-ції – 30 чл. Твори експон. на виставках у містах Тернопіль, Львів, Запоріжжя, Київ та ін. і за кордоном.

І. Дем’янова.

“ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ПРОЦЕС 51-ГО”

– розправа польського суду над прихильниками КПЗУ та КСМЗУ. Відбувся 7–30 грудня 1937 в м. Тернопіль. 36 осіб засудж. до різних термінів ув’язнення.

Вас. Ханас.

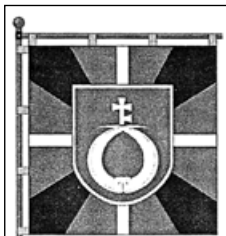
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ РАЙОН

– адміністративний район у центральній частині Тернопільської області. Утвор. у грудні 1966. Пл. 749 км². Межує зі Збараз., Зборів., Козів., Підволочис. і Тербовлян. р-нами. Рай. центр – м. Тернопіль. Насел. 62,1 тис. осіб (2007; міське – 16%, сільське – 84%); із них – понад 90% українці, мешкають також росіяни, поляки, білоруси, євреї. У р-ні – 56 насел. пунктів, із них:

Тернопільський район.

2 смт (Вел. Березовиця та Вел. Бірки) і 54 села, об'єдн. у 38 сільс. та 2 селищ. ради. Заліз. станції – Вел. Глибочок, Березовиця–Острів, Вел. Бірки, Курники. Протяжність р-ну з півночі на південь – 38 км; зі сходу на захід – 32 км. 2007 затвердж. символіку р-ну – герб і хоругву. 15–16 ст. містами та м-ками були Баворів, Буцнів, Вел. Бірки, Острів, Чернелів-Руський. До 1939 діяли “Просвіта”, “Січ”, “Сокил”, “Луг”, “Сільський господар”, “Союз українок”, “Рідна школа”, “Відродження” та ін.

Хоругва
Тернопільського району.Герб
Тернопільського району.

пам'ят. хрест у с. Стегниківці (обидва – 1999) та ін. У с. Козівка встановл. перший в області пам'ятник С. Бандері (1992, скульп. Б. Григорен-

ко). Освяч. символ. могили полеглим за волю України у майже всіх насел. пунктах р-ну. Від січня 1940 до грудня 1962 райцентрами були Вел. Бірки та Вел. Глибочок. Тер. р-ну – на Поділ. височині. Поверхня – хвиляста лесова рівнина, розчлен. долинами річок, ярами і балками. На сході р-ну – горбисте пасмо *Товтр.* Трапляються карст. форми рельєфу. Поклади кварц. піску, глини, вапняків, піщаників, торфу, самород. сірки. Є джерела мінерал. вод (побл. с. Настасів). Т. р. належ. до вологої, помірно теплої агроклімат. зони. Осн. річки – Серет із притокою р. Гнізна (басейн Дністра). Пл. лісів – 4,9 тис. га (береза, граб, дуб, липа, сосна, ялина, ясен). Переважають ґрунти чорноземні й опідзолені. Заг. пл. земель с.-г. признач. – 61,8 тис. га, в т. ч. рілля – 50,4 тис. га; сінокосяки і пасовища – 9,8 тис. га. Землі р-ну (переважно чорноземи) придатні для вирощ. районов. с.-г. культур. У вироб-ві вал. сукуп. продукту: пром. підпр-ва – 39,1%, с. госп-во – 37,7%, буд-во – 5,3%, ін. галузі – 17,9%. У р-ні вирощують та виробляють (тис. т): зерн. культури – 65,7, цукр. буряки – 155,1, картоплю – 50,4, овочі – 9,9, м'ясо – 4,3, молоко – 25,3; яйця – 122 (млн. шт.). Розвиток аграр. сектору, мінерал. ресурси та географ. розташ. р-ну зумовлюють структуру пром-сті (на 2007): машинобудування і металообробка – 31,3% (ТзОВ “Завод “Альфа-Газпромкомплект”, ВАТ “Тернопільвтормет”, ТзОВ “Тернопільський автоцентр КамАЗ”); пром-сть буд. матеріалів – 11% (ВАТ “Комбінат із виробництва шляхобуд.

Меморіальна таблиця
О. Барвінському
в с. Шляхтинці.

Освячення полів ПАП “Агропродсервіс” у с. Настасів.

Пейзаж с. Миролівка.

матеріалів”, ВАТ “Будіндустрія”, ВАТ “Будматеріали”); харч. – 49,8% (Мишковиц. спиртозавод, м’ясоперероб. з-д, ЗАТ “Терноп. молокозавод”, ТзОВ “М’ясовіта”, ВАТ “Птахофабрика “Тернопільська”); мукомел.-круп’яна і комбікорм. – 3,8% (ДП “Ветсанзавод”, ТзОВ “Тернопіль-комбікорм”, ТзОВ “Віконт”); ін. – 4,1%. На тер. Т. р. на кінець 2007 діяли 250 суб’єктів малого підприємництва – юрид. та 3010 фізич. осіб-підприємців. На січень 2007 зареєстр. 130 фермер. госп-в. У галуз. структурі підпр. діяльності домінуючі: пром-сть, с. госп-во і торгівля. У Т. р.: 1 школа-г-зія (2006, смт Вел. Бірки), 49 ЗОШ, 23 дит. дошк. заклади (2007), 3 позашкл. навч. заклади, 2 муз. школи, ДЮСШ, мемор. музей С. Крушельницької, Стецьків Ярослава і Слави істор.-мемор. музей, шкільн.-красн. кімнати, 56 б-к, 47 ФАП. Вих.

Фігури на церковному дворі у с. Плотича.

рай. г. “Подільське слово”. На тер. Т. р. розташ. пам’ятки арх-ри: церкви Різдва Іоанна Хрестителя (1747, мур.; с. Баворів), Непороч. Зачаття Пресв. Діви Марії (1744, мур.; с. Буцнів); палац (1720, мур.; с. Плотича), залізнич. міст (1897, с. Буцнів) та ін. У с. Лозова є телевежа (вис. 256 м). На тер. Т. р. народ. муз. діячі Б., З.-Б., М. Антків, психолог, педагог С. Балеї, військ. діячі С. Жидек, П. Ковалишин, В. Пасько, громад. діячі В., Г., Л. Гарматій, правник,

держ. діяч Я. Давидович, громад. діяч, публіцист Я. Демидась, громад.-політ. діяч В. Деревляний, письменники та історики В. Будзиновський, М. Кордуба, природознавець М. Ломницький, археолог, мистецтвознавець, історик І. Герета, поети С. Алич (Мокрій), о. П. Герета, Л. Крупа, В. Ярмуш, художники А. Сзерський, Х. Куріца-Ціммерман, журналісти Г. Макух, Б. Новосядлий, мистецтвознавець О. Смоляк, історик

Я. Стоцький, краєзнавці Р. Мацелюх, Б. Пиндус, В. Уніят, В. Ханас, географ І. Тесля та ін., проживали фольклорист і музикознавець П. Медведик, письменниця, громад.-політ. діячка М. Куземко, політ. діяч Я. Стецько, проживають педагог, громад. діяч

Церква Покрови у с. Біла.

М. Миколенко, письменник П. Сорока, працювали і працюють господарники, громад. діячі В. Коломийчук, Б. Косенко, В. Круницький, М. Кубант, В. Нацюк, Й. Парнета, громад. освіт. діяч Б. Головин, перебували Б. Бернстрем, Л. Кравчук, Д. Павличко, Й. Сліпий, Лесь Танюк, В. Федорович, І. Франко та ін. На тер. р-ну виявл. археол. пам’ятки – серед. та пізн. палеоліту, мезоліту, трипіл., черняхів., висоц., пшевор. і давньорус. культур, культури Лука-Райковецька, Ноа, західно-поділ. групи скіф. часу, доби бронзи, ран. залізн. віку та ін. В р-ні діють 2 держ. болот. заказники: Чистилів. орнітолог. та Серет. гідрологічний (розташ. побли. м. Тернопіль, між селами Чистилів, Вел. Глибочок та Біла), пам’ятки природи місц. значення Настасів. дендрол. парк, Острів. джерело й ін.

Р. Мацелюх.

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

– сучасний навчально-методичний заклад, освітня установа 3–4-го рівнів акредитації в м. Тернопіль. Створ. у квітні 1996 відповідно до розпорядження голови Терноп. ОДА № 164 від 19.04.1996. “Про утворення центру підвищення

кваліфікації державних службовців і керівників державних підприємств, установ та організацій при облдержадміністрації”. Від червня 2005 центр здійснює освіт. діяльність із напрямку “Державне управління”. Від 2006 дир. центру – *Г. Яворський*. Запроваджено лекції-тренінги, кейс-стаді, ділові ігри, семінари-консультації тощо, проводять виїзні практ. заняття. Щорічно підвищують кваліфікацію 1,5 тис. осіб, що відповідає потребам області на 2006–10. У центрі – навч.-організац. і навч.-метод. відділи, школа кадр. резерву, що реалізує Програму підготовки й залуч. молоді до держ. та служби в органах місц. самоврядування, каф. регіон. і муніципал. упр. Навч. процес на умовах погодин. оплати забезпечують 10 д-рів, 22 канд. наук, 10 магістрів держ. упр., майже 90 прац. органів влади.

В. Білецький, І. Дем’янова.

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ ВИСТУП

– страйк промислових підприємств Сх. Галичини. Тривав від січня до 28 листопада 1905. Протестуючі висували екон. та політ. вимоги. У м. Тернопіль відбувал. заг. страйк і численні політ. мітинги. Під тиском нар. протестів уряд Австро-Угорщини у січні 1907 здійснив реформу вибор. системи.

Вас. Ханас.

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ СТАВ

– штучна водойма у центрі м. Тернопіль. 31 січня 1525 уродж. с. Баворів В. Баворовський отримав від короля за службу в довічний дар обидва береги річки Серет у селах Петриків (нині – Терноп. р-ну) та Пронятин (нині у складі м. Тернопіль) з метою створ. водойми для вирощув. риби. 5 квітня 1540 магнат *Я. Тарновський* одержав від короля Сигізмунда (Сигмунта) І локацій. привілей на засн. м. Тернопіль на т. зв. місці Сопільче, на другому боці Серету. 6 лютого 1545 король примусив В. Баворовського відступити отримані в дар обидва береги Серету Тарновському для буд-ва там ставу. Натомість Баворовський отримав кілька сіл на Скалатщині. Ймовірно, Баворовський уступив Тарновському і с. Петриків, а брати Чистилівські віддали села Кутківці та Пронятин (обидва нині належ. до м. Тернопіль). 26 серпня 1547 Тарновський із сином отримав від короля в дожиттєве володіння ці насел. пункти. Розбудовуючи Тернопіль, Я. Тарновський 16 травня 1548 домігся від короля дозволу на утвор. ставу біля підніжжя с. Кутківці, щоби захист. місто від нападів татар; також насипали вис. й шир.

греблю, на якій була дорога до передмістя Загребелля. Рівень води в ставі піднявся на 3 м вище нижн. річища Серету. Надлишок води спливав 4-а шлюзами. Т. с. одразу набув важл. госп. значення – за інвентар. описом 1672 на ньому діяли 4 млини, що давали значні прибутки місту, протягом століть став постачав значну к-сть риби. 1671 нім. мандрівник *У. фон Вердум* у “Щоденнику подорожі...” відзначив, що Тернопіль із трьох боків оточ. вел. озеро й шир. болота; замок височів посеред ставу. Однак під час нападів турків і татар 1675 замок зруйнов., спущено воду зі ставу. На поч. 20 ст. терноп. підприємець В. Трач взяв став у оренду для розвед. риби – водилися щуки, лини, окуні, коро-

пи, карасі, лящі, плотва, коблі, пічкурі та ін. Взимку рибу експорт. до міст Львів, Краків й Варшава (обидва – Польща). Між двома світ. війнами став

занедбали, виг-

лядав як річка, кот-

ру можна перейти вбід; влітку на колиш. дні ставу мешканці Підзамча вирощ. городину. 1951–52 здійсн. благоустрій міста, зокрема, насадж. лісопарк (10450 дерев і 5400 кущів); для зміцн. берегів Т. с. використ. 2500 м² облиц. каменю. Після реконструкції піднявся рівень води, пл. водойми – 400 га. Відродження ставу почал. 26 квітня 1956, коли Терноп. облвиконком прийняв рішення про підпорядкування водойм обл. та місц. владі. На Т. с. 1974–2003 діяв фонтан, від вересня 2007 – відновл. (струміль води – 20–25 м, підсвіч. 9-ма різнокольор. лампами). Тернопіль – єдине в Україні та одне з кількох міст у світі, в центрі якого – штучна водойма.

В. Окаринський.

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ДРАМАТИЧНИЙ ТЕАТР ІМ. І. ФРАНКА

– культурно-мистецький заклад у м. Тернопіль. Створ. 15 жовтня 1939. Засн. *П. Карабінович* і *М. Комаровський* на базі реорганіз. зх.-укр. антрепренер. колективів – Театру ім. М. Садов-

ського і П. Карабіневича, театру “Промінь” М. Комаровського і драм.-оперет. трупи *Б. Сарамати*. Від кін. жовтня 1939 розташ. у буд. “*Мицанського братства*” на вул. Князя Острозького (нині приміщ. обл. філармонії). Дир. – П. Карабіневич (до січня 1940), реж. – А. Барвінок-Карабіневич, М. Комаровський. Диригенти оркестру – *Ю. Крих* і *Б. Сарамата*. Від січня-лютого 1940 працювали реж. *Ф. Бойченко* та *І. Дехтяр*, художник *Г. Кантор*; від кін. того ж р. – гол. реж. *М. Терещенко*. Колектив театру – 100 осіб, із них 15 музикантів. Для творч. допомоги до театру приїжджав *А. Бучма*. Від поч. нім.-рад. війни театр призупинив роботу; навесні 1944 М. Комаровський та худож. *О. Шатківський* відновили діяльність колективу. У репертуарі: “*Наталка Полтавка*” *І. Котляревського*, “*Шельменко-денщик*” *Г. Квітки-Основ’яненка*, “*Дай серцю волю, заведе в неволю*” *М. Кропивницького*, “*Безталанна*” *І. Карпенка-Карого*, “*Украдене щастя*” *І. Франка*, “*Загибель ескадри*” та “*В степах України*” *О. Корнійчука*, “*Підступність і кохання*” *Ф. Шіллера* й ін. Серед акторів: *Б. Антків*, *В. Варецька*, *М. Жарська*, *П. Куцієнко*, *М. Побігуций*. 8 квітня 1948 Т. у. д. т. об’єдн. із Терноп. обл. укр. муз.-драм. театром ім. Т. Г. Шевченка (реорганіз. із Охтир. драм. театру в березні 1945) під одним. назвою, нині – *Терноп. акад. обл. драм. театр ім. Т. Г. Шевченка*.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

“ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ЦЕНТРАЛЬНИЙ УНІВЕРМАГ”

– закрите акціонерне товариство. Розташ. у центрі м. Тернопіль на розі вул. Руської та

бульв. Т. Шевченка. Збуд. на місці зруйн. Парафіял. костюлу. Функціонує від 1958. Заг. пл. – 5856 м²; 96 відділів. Голова правління – *В. Фостик*. 2001–03 приміщення реконструйовано, розшир. торг. зали. У закладі – шир. асортимент

мент продовольч. і промисл. товарів, надають додатк. послуги, зокрема, безкоштов. доставляють товари в межах міста.

І. Дем’янова.

“ТЕРНОПІЛЬСЬКІ ВІСТІ”

– газета. Вих. у м. Тернопіль у 2-й пол. 1941, після того, як місто захопили нім. війська.

К. Курилишин, Б. Мельничук.

ТЕРНОПІЛЬСЬКІ ДЖЕРЕЛА

– гідрологічні пам’ятки природи місцевого значення. Розташ. в м. Тернопіль, у межах парків Національного відродження (біля *Снівоч. поля*) і “*Топільче*” на пр. березі р. Серет (джерела: № 1 – в р-ні цегел. з-ду ВАТ “*Керамік*”, № 2, № 3 – за 150 і 180 м вище від нижн. пішохід. мосту, № 4 – за 130 м нижче центр. пішохід. мосту, № 5 – за 35 м вище від центр. пішохід. мосту). Оголош. об’єктами природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради від 26. 12. 1983 та 18. 03. 1994. Перебувають у віданні ДКП “*Об’єднання парків культури і відпочинку*”. Пл. по 0,01 га. Під охороною – джерела питної води. Мають наук.-пізнав., естет., оздоровч. та госп. цінність.

І. Леньків.

“ТЕРНОПІЛЬСЬКІ ОГОЛОШЕННЯ”

– рекламно-інформаційний тижневик. Вих. у м. Тернопіль червень 2006–жовтень 2007; орг. на базі “*Тернопільської газети*”; від 2008 вих. як додаток до ж. “*Тернопільський оглядач*”. Шеф-ред. *О. Садовський*, гол. ред. *Л. Садовська*. Наклад (2007) – 9,5 тис. прим.

Б. Мельничук.

“ТЕРНОПІЛЬСЬКІ ТЕАТРАЛЬНІ ВЕЧОРИ”

– творче змагання народних аматорських театрів області, конкурс ім. *Леся Курбаса*. Започатк. 1987 в м. Тернопіль. Орг-тори – упр. культури Терноп. ОДА та обл. рада профспілок. Проводили в Тернополі до 2003 раз на 2 роки. Учасн. – нар. аматор. театри і канд. на присвоєння звання “*народний*” (зразк.) – драм. колективи клубів та Буд. культури. Серед переможців – *Копичинец. нар. театр ім. Б. Ленко*, нар. аматор. театри *Кременец.* і *Бучац. рай. Буд. культури, Тербовлян. вищого уч-ща культури, сіл Вел. Гаї Терноп., Золота Слобода Козів., Озерна Зборів. р-нів.*

Б. Мельничук, О. Савка.

“ТЕРНОПІЛЬСЬКІ ТЕАТРАЛЬНІ ВЕЧОРИ”

– театральне об’єднання професійних акторів у м. Тернопіль 1915–17. Засн. і реж. – *Леся Курбас*. Виникло після тимчас. ліквідації театру

т-ва “Руська бесіда” (м. Львів) під час гастролей у м. Борщів на поч. 1-ї світ. війни 1914; част. чол. складу трупи мобіліз. до австр. армії,

Колектив артистів об'єднання
“Тернопільські театральні вечори”. 1916 р.

група акторів повернулася до Львова; актори, які залиш. на Тернопільщині, котру зайняли рос. війська (М. Бенцаль, Я. Бортник, Т. Демчук, В. Калин), створили трупу під кер-вом Леся Курбаса. Згодом до неї належ.: П. та О. Басси, Т. Бенцалева, М. Костів-Коссаківна, Філомена і Фавст Лопатинські, Г. Юрчакова та ін. 1-й склад: 6 профес. акторів, 15 аматорів, оркестр. Театр працював у приміщ. т-ва “Сокіл” (нині – кінопалац), буд. “Мицанського братства” (нині – обл. філармонія). 1-а вистава – “Наталка Полтавка” М. Лисенка – 18 жовтня 1915. У репертуарі: “Циганка Аза” М. Старицького”, “Дай серцю волю, заведе в неволю” М. Кропивницького, “Сватання на Гончарівці” Г. Квітки-Осно-в'яненка, “Чорна Пантера і Білий Ведмідь” В. Винниченка та ін. Після виїзду Леся Курбаса до м. Київ наприкін. березня 1916 дир. і реж. “Т. т. в.” – М. Бенцаль (адміністратор – Т. Демчук, чл. управи – В. Калин і Я. Сеньків), який запросив до театру М. Крушельницького, А. Осиповичеву, І. Рубчака, С. Стадникову. Репертуар поповн. драм. (“Украдене щастя” І. Франка, “Назар Стодоля” Т. Шевченка, “Степовий гість”, “Ясні зорі” Б. Грінченка, “Бондарівна”, “Мартин Боруля” І. Карпенка-Карого й ін.) та муз. (“Запорожець за Дунаєм” С. Гулака-Артемовського, “Чорноморці” М. Лисенка, “Підгоряни” М. Вербицького та ін.) вистави. Театр – співініціатор й учасник Шевченків. свят, вшанув. пам'яті І. Франка, концертів, культур. заходів у м. Збараж, м-ках Гримайлів (нині смт Гусятин. р-ну) та Підволочиськ (нині смт), ін. насел. пунктах краю, богослужінь із нагоди відкриття укр. г-зії і нар. школи в Тернополі; актори “Т. т. в.” здійснювали патріот. агітац. роботу серед військовиків-українців цар. армії, опіку-

валися полон. вояками *Легіону УСС*, за що зазнали утисків рос. окупац. властей. Від 18 жовтня 1915 до 6 червня 1917 в театрі поставл. бл. 320 вистав, у колективі – понад 50 осіб. Після вступу до Тернополя нім. військ “Т. т. в.” припинили діяльність, згідно з рішенням заг. зборів театр. майно (гардероб, б-ку, муз. інструменти та ін.) передали театрові “Руська бесіда” у Львові. Архів “Т. т. в.” зберіг. в Нац. музеї та музеї НТШ (Львів).

Л. Щербак.

“ТЕРНОПІЛЬСЬКІ ТЕАТРАЛЬНІ ВЕЧОРИ. ДЕБЮТ”

– всеукраїнський фестиваль молоді режисури, творче змагання професійних театрів із України, ближнього й далекого зарубіжжя. Започатк. 1999 у м. Тернопіль. Ініціатор провед. та орг-тор – Терноп. обл. укр. драм. театр ім. Т. Г. Шевченка (нині акад. театр), співорг-тори – Мін-во культури і туризму України, НСТДУ, упр. культури Терноп. ОДА. Проводять у Тернополі щороку; присвяч. вшанув. пам'яті *Леся Курбаса*. Учасники – профес. театр. колективи з виставами молодих режисерів (вік – до 40 років). **1-й фестив. (1999)**: учасники – театри з міст Донецьк, Дрогобич Львів. обл., Київ, Львів, Одеса, Северодонецьк Донец. обл., Чернігів. Серед переможців (Терноп. акад. обл. драм. театр): краща режисура – В. Жила (“Ромул Великий” Ф. Дюрренматта); краща чол. роль 1-го плану – М. Коцюлим (Ромул у виставі “Ромул Великий”); краща сценографія – Г. Лоїк (“Ромул Великий”). **2-й фестив. (2000)**: учасники – театри з міст Івано-Франківськ, Львів, Северодонецьк, Сімферополь, Тернопіль, Чернігів. Серед переможців (Терноп. акад. обл. драм. театр): краща режисура – В. Жила (“Коханий нелюб” Я. Стельмаха); краща чол. роль – І. Сачко (Онисим у виставі “Коханий нелюб”); кращий сцен. ансамбль – актори у виставі “Коханий нелюб”. **3-й фестив. (2002)**: учасники – театри з міст Івано-Франківськ, Київ, Львів, Одеса, Рівне, Тернопіль, Тирасполь (Молдова). Серед переможців (Терноп. акад. обл. драм. театр): краща режисура – В. Жила (“Ромео і Джульєтта” В. Шекспіра); краща чол. роль 2-го плану – Б. Стецько (Капулетті у виставі “Ромео і Джульєтта”); кращий молодий актор – А. Малінович (Ромео); кращий сцен. ансамбль – М. Бажанов, А. Малінович, Ю. Черненко (вистава “Арт” Я. Рези); відзнака за відродж. традицій “Терноп.

театр. вечорів – М. Форгель. **4-й фестив. (2003):** учасники – театри з міст Вінниця, Івано-Франківськ, Львів, Скоп’є (Македонія), Тернопіль. Серед переможців (Терноп. акад. обл. драм. театр): краща режисура – В. Жила (“Не судилось” М. Старицького); краще пластич. виріш. вистави – С. Андрушко (актор і хореограф, вистава “Не судилось”); О. Папуша, М. Бажанов (“Не судилось”); відзнака за вірність фестивалеві – М. Форгель. **5-й фестив. (2004):** учасники – театри з міст Вінниця, Київ, Нови-Сад (Сербія), Ольштин (Польща), Тернопіль, Харків. Серед переможців (Терноп. акад. обл. драм. театр): краща сценографія – В. Якубовський (Терноп. обл. театр актора і ляльки, вистава “Чарівний перстень” В. Лісового); грамота НСТДУ – Терноп. обл. театр актора і ляльки. **6-й фестив. (2005):** учасники – театри з міст Ельблонг (Польща), Київ, Львів, Тернопіль, Севастополь, Черкаси. Серед переможців (Терноп. акад. обл. драм. театр): краща режисура – Є. Курман (“Полювання на качок” О. Вампілова); краща чол. роль 1-го плану – М. Бажанов (Зілов у виставі “Полювання на качок”); краща жін. роль 2-го плану – У. Буртняк (“Полювання на качок”); краща сценографія – А. Романченко (“Полювання на качок”); кращий актор. ансамбль – актриси Терноп. акад. обл. драм. театру (У. Буртняк, О. Малінович, С. Обухівська у виставі “Сценарій для трьох актрис” за Б. Шеффером); відзнака за честь, гідність та вірність професії – В. Хім’як; спец. приз і грамота Львів. міжобл. відділ. НСТДУ та ж. “Театральна Бесіда” – А. Малінович; грамота Львів. міжобл. відділ. НСТДУ – М. Форгель. **7-й фестив. (листопад 2006):** учасники – 14 театрів, у т. ч. з міст Ельблонг, Катовіце, Ольштин (Польща). Серед переможців – митці з міст Коломия Івано-Фр. обл., Київ, Кривий Ріг (Дніпроп. обл.), Львів, Рівне, Херсон та польськ. театрів; *О. Олійник* (Терноп. акад. обл. драм. театр) – спец. приз за орг-цію і провед. фестивалю. **8-й фестив. (листопад 2007):** учасники – 12 театрів, у

т. ч. з Польщі й Шотландії (Вел. Британія). Голова журі – Ф. Стригун. Серед переможців – митці з міст Івано-Франківськ, Київ, Коломия, Кривий Ріг, Львів та ін.; Терноп. акад. обл. драм. театр – нагорода в номінації “За довголітню відданість українській класиці”; встановл. премію ім. М. Форгеля (1-й лауреат – Ф. Стригун).

Л. Щербак.

ТЕРНОПІЛЬСЬКІ СЕЛЯНСЬКІ СТРАЙКИ 1900

– масові виступи селян на Тернопільщині. Поч. в квітні 1900 у селах Борщів. повіту – Бабинці, Мельниця-над-Дністром (нині смт Мельниця-Подільська), Панівці, Турильче та ін.; до кінця квітня – понад 50 сіл. Страйкарі вимаг. збільш. плати за роботи у поміщ. маєтках. Карал. заго-ни придуш. страйк 15 червня; поміщики частково викон. вимоги страйкарів.

Вас. Ханас.

“ТЕРНОПІЛЬЩИНА”

– вісник Львівського товариства “Тернопільщина”. Вих. 2000–03 у м. Львів. Ред. М. Забор, І. Лубкович, О. Назаренко; відповід. за випуск – В. Кубів. Вісник опубл. матеріали про Г. Гордасевич, С. Крушельницьку, І. Пулюя, О. Сліпу, С. Стояновського, С. Стецько, спогади, краєзн. статті, дослідження науковців із проблем українознавства, поет. твори чл. т-ва та ін.

Б. Мельничук.

ТЕРНОПІЛЬЩИНА

– земляцьке об’єднання, громадська організація емігрантів. Об’єднує вихідців із м. Тернопіль, колиш. Терноп. повіту і Скалатщини. Засн. з ініціативи В. Мацьківа 7 червня 1957 в м. Філадельфія (США). Осн. форми роботи: з’їзди земляків (1958, 1963, 1967, 1974 у США й Канаді); підготовка і вид. реліг. істор.-мемуар. зб. “Шляхами Золотого Поділля”; неперіод. вісника “Тернопільський бюлетень”.

Вас. Ханас.

“ТЕРНОПІЛЬЩИНА”

– товариство вихідців із Тернопільщини у м. Львів. Засн. 1998, голова – В. Снітинський. Понад 300 чл. різного віку та професій, звань і посад, а також ті, чий батьки – вихідці з Тернопільщини. Серед чл.: Б. Базиликот, Б. Білинський, Т. Дідик, Я. Дмитрук, В. Іванчук, В. Кубів (співзасн. орг-ції), В. Ляхович, Б. Мірус, В. Осадчук, І. Пілатюк, О. Сербенська, Я. Скоробагачий, С. Стельмащук, С. Трохимчук. 7 жовтня 2001 освяч. хоругву т-ва; його друк. орган – вісник “Тернопільщина”.

Я. Павлів.

“ТЕРНОПІЛЬЩИНА В СПОГАДАХ ЕМІГРАНТІВ”

– серія книг, видана у Тернопільській області. Опублік. інформація з недоступ. за рад. влади закордон. видань. 1992: “Козова і околиці у спогадах емігрантів”; “Тернопіль: Погляд крізь століття: Історія міста очима емігрантів”. 1993: “Бережанщина в спогадах емігрантів”; “Заліщицька земля в спогадах емігрантів”; “Збараж і околиці в спогадах емігрантів”; “Монастирська і околиці в спогадах емігрантів”; “Підволочиська земля в спогадах емігрантів”; “Теребовлянщина в спогадах емігрантів”; 1994: “Підгаєччина в спогадах емігрантів”. Упоряд.-ред. – Б. Мельничук, Б. Проник, Б. Хаварівський та ін.

Б. Мельничук.

“ТЕРНОПІЛЬЩИНА. ЗЕМЛЯ ЛЮБОВІ НАШОЇ”

– інформаційний довідник журнального типу. Вих. у м. Тернопіль. Засн. і шеф-ред. – І. Флешар; випуск 1 – 2004, 2 – 2005, 3 – 2006. Опубл. фото краєвидів, пам’яток природи, історії й архітектури, що супровод. істор. довідками, нарисами та детал. описом. Темат. рубрики: “На перехресті минулого і сучасного”, “Тернопільщина туристична”, “Тернопільщина – країна замків і легенд”, “Світлина міста”, реклама.

Б. Мельничук.

ТЕРНІОК-КИРИСНКО

Надія Митрофанівна (псевдо “Троянда”; 25. 12. 1924, с. Вел. Гловиця, нині Шумс. р-ну – 08. 07. 1997, м. Дубно Рівнен. обл.) – учасниця національно-визвольних змагань. Чл. ОУН (1942). Від березня 1943 – санітарка повстан. лікарні, господарча станиці, від вересня цього ж р. – в УПА. В оселі Т.-К. розміщ. 2-й штаб “Крука” (І. Климшина). Від лютого 1944 – зв’язкова нач. штабу УПА-Південь “Кропива” (В. Процюка). У вересні 1944 Т.-К. заарешт. органи НКДБ; ув’язн. в

тюрмі у м. Кременець, до липня 1954 – у таборі в Иркут. обл. (нині РФ). 1989 – орг-тор перших осередків НРУ в Дубно. Активістка нац.-патріот. орг-цій Рівненщини. Домоглася поверн. своєї хати в родин. селі й подарув. її громаді; нині в цьому приміщ. – храм УПЦ КП; у вересні 2005 тут встановл. мемор. таблицю.

Г. Петрук-Попик.

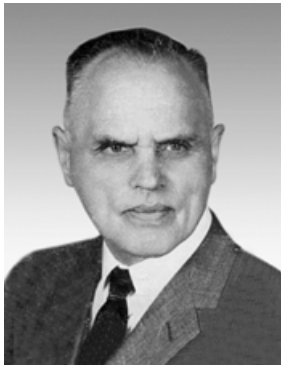
ТЕРПІЛІВКА

– село у Підволочиському районі. Центр сільради, якій підпорядк. села Гушанки, Лозівка та Ободівка. Розташ. на пр. березі р. Вовчок, за 14 км від райцентру і 9 км від найбл. залізн. ст. Богданівка. Насел. 321 особа (2007). Відоме від 1540. Діяли “Просвіта”, “Січ”, “Луг”, “Сільський господар”, “Рідна школа”, “Союз українців”, “Відродження”, кооператива. 1930 у Т. проведена *пацифікація*. Є дві церкви св. Миколая (1995). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1965, реконстр. 1989), насип. символ. могилу воякам УПА. Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ зв’язку, фермер. госп-во, 2 торг. заклади. У Т. народ. інженер-будівельник, громад. діяч І. Бомба, актор, режисер, діяч культури Я. Геляс, літератор С. Трач, вчений у галузі геології О. Матковський, прожив. і похов. священик, письменник В. Герасимович, диригент-аматор, фольклористка Г. Когут, перебували науковець Р. Матейко, письменниця, перекладач, графік Л. Палій. Пobl. Т. виявл. археол. пам’ятки черняхів. культури.

Р. Матейко, Б. Мельничук.

ТІСЛЯ

Іван Якович (19. 08. 1902, с. Настасів, нині Терноп. р-ну – 10. 04. 1996, м. Торонто, Канада) – географ, організатор освіти, громадський діяч. Д-р філософії (1946). Дійс. чл. НТШ (1949), чл. УВУ (1949), Королів. метеоролог. ін-ту в Англії (1950), чл. Канад. й Америк. географ. т-в. Шевченків. медаль. Закін. Терноп. держ. укр. г-зю (1923), у м. Львів навчався в духов. семінарії (1924–25) та ун-ті (1925–32; магістр філософії з географії, геології і кліматології). Учитель Малої семінарії (1930–39), одночасно – н. с. Ін-ту метеорології і геофізики Львів. ун-ту (1932–39). Співпрац. із проф. В. Кубійовичем, готуючи карти до “Атласу України” (1937); написав розділи “Підсоння” та “Води” до “Географії українських і суміжних країв” (1938). 1935 заарешт.; до березня 1936 – у концтаборі Береза Каргузька; у липні 1939 – повтор. арешт. У жовтні 1939, рятуючись від переслідувань ор-

ганів НКВС, переїхав до м. Белз (нині Львів. обл.); тут – чл. міської управи, в. о. шкіл. референта Белз. округи, орг-тор нар. школи і г-зії, її директор. Автор посібника з географії “Наша Батьківщина” (1942; перевид. зі змінами та допов. під назвою

“Географія України і українських поселень” (Торонто–Нью-Йорк, 1957). 1940–44 працював у шкіл. відділі Укр. центр. ком-ту (УЦК) у містах Краків (Польща) та Львів. Ред. часопису “Українська школа”. 1944–48 – вчитель в укр. г-зіях у Австрії і Баварії. 1948 емігр. до Канади, де працював на фермі, на заводі, в шахтах. 1959–69 – н. с. геодез. відділу Мін-ва гірництва і тех. pomірів у м. Оттава (Канада). Дослідж. історію українців Канади; відомо понад 50 наук. праць Т. з метеорології, геофізики, кліматології, гідрографії, демографії, підручників, монографій, рецензій, наук.-метод. статей до часописів “Українська школа”, ЕУ. 1970–75 працював над проектом “Географічний словник українських поселень у Канаді”, надрук. понад 20 праць. 1980–85 – учасник підготовки “Історичного атласу України”, опублік. низку статей у пресі, кілька географ. нарисів у регіон. зб. “Бойківщина”, “Збаражчина” (обидва – 1980), “Зборівщина” (1985) та “Стрийщина” (1985), “Шляхами Золотого Поділля” (3 т., 1970–83) й ін. У с. Настасів на місці будинку, де народ. Т., встановл. мемор. знак (2002), на подвір’ї місц. школи, що назв. його іменем – пам’ятник (2005, скульп. О. Малаяр).

Б. Пиндус, Й. Свинко.

ТЕТІЛЬКІВЦІ

– село в Шумському районі. Підпорядк. Вілій. сільраді. Розташ. на берегах р. Вілія, за 22 км від райцентру і 17 км від найбл. залізн. ст. Кременець. Насел. 575 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1326 як Вілія Верхня. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є церква св. Василя (1938, мур.). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад. У Т. народ. медик, громад. діяч А. Річинський. Пobl. Т. виявл. археол. пам’ятки підкарпат. культури шнур. кераміки.

М. Бесараб, В. Уніят.

ТЕХНІЧНИЙ КОЛЕДЖ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

– державний навчальний заклад 1–2-го рівнів акредитації у м. Тернопіль. Створ. 1993 на базі Терноп. технікуму радіоелектрон. приладобудування (1986–92) та ПТУ № 9 (діяло від 1984; нині – ф-т проф. підготовки). Першим в Україні серед аналог. навч. закладів готує фахівців за ступен. системою освіти. Дир. – В. Калущка.

Відділення: електрон. апаратів, інж. механіки, комерц. навчання за освіт.-кваліфікац. рівнями “кваліфікований робітник”, “молодший спеціаліст”, “бакалавр”. Навчання – за держзамовленням і на плат. основі. У коледжі 2007 – 2335 студентів, працюють 173 викл. (16 канд. н., 2 викл.-методисти), 58 вищої категорії, 21 – 1 категорії, 15 – 2 категорії, 39 викл.-спеціалісти). Матер.-тех. база: 90 приміщ. (35 спец. кабінетів і 17 лабораторій, 11 комп’ютер. класів (170 комп’ютерів), 7 навч.-виробн. майстерень, 2 б-ки (у т. ч. електронна; понад 11 тис. прим.), 2 акт. зали, санаторій-профілакторій, спорт. комплекс, 2 студент. їдальні, центр-музей нац. відродження “Просвіта”, підлітк. клуб, культ.-просвіт. центр (8 колективів худож. самодіяльності у т. ч. 3 – нар.). Підготовл. бл. 57 тис. спеціалістів.

П. Калущка.

“ТЕХНОТІРН”

– товариство з обмеженою відповідальністю. Засн. у січні 1991. Осн. галузі: деревообробка, буд-во, швейне і в’язал. вироб-во, автотранспортування, торгівля меблями, інвестиції, консультації громадян із питань приватизації. Ген. дир. – Я. Джоджик.

В. Ханас.

ТЕШНЕР

Богдан Филімонович (13. 01. 1926, м. Копичинці, нині Гусятин. р-ну) – громадський діяч, меценат. 1943 вивез. на примус. роботи до Ні-

меччини, зумів утекти; воював у Франц. армії. 1947 виїхав до Бельгії, тут працював у вугільн. копальнях. Від 1952 – в Канаді (м. Велланд), де засн. і провадив підпр-во з комунал. обслуговування. Діяльний у громад. орг-ціях укр. діаспори Велланда. Голова СУМ та Ліги визвол. України (1984–86). Від 1986 – голова Конгресу укр. націоналістів, який надає гуманіт. допомогу дит. будинкам, сиротинцям, школам-інтернатам, будинкам перестарілих в Україні та ін., зокрема: фінанс. підтримка спорудж. пам'ятника *Т. Шевченку* в м. Львів і музею Кобзаря в с. Моринці Черкас. обл.; придбання книг та шкіл. приладдя для дит. інтернатів і шкіл Київ., Одес., Терноп., Черкас. областей; 2005 – матеріал. підтримка *Помаранч. революції*, допомога інвалідам м. Канів Черкас. обл. й ін. КУН Велланда щорічно організовує виставки укр. мист-ва, концерти укр. виконавців, фольклор. фестивалі, допомагає укр. емігрантам. 1984–2006 Т. 15 разів відвідав Україну, зокрема Тернопільщину (Копичинці, Хоростків Гусятин. р-ну), з гуманіт. метою.

В. Дунець.

ТІБІНЬ

Анатолій Михайлович (17. 07. 1955, смт Козова) – вчений у галузі економіки, педагог.

Депутат Терноп. міськ. ради (1998–2002). Канд. екон. н. (1986). Академік Акад. екон. н. України (2001); чл.-кор. Акад. підприємництва та менеджменту України (1995). Лауреат Всеукр. програми “Лідери регіонів” (2002). Закін. ТФЕІ (1976, нині ТНЕУ). Відтоді працює у цьому ВНЗ: голова студент. профкому, м. н. с., асист., ст. викл., доц., заст. декана план.-екон. ф-ту; від 1988 – де-

кан ф-ту зовнішньоекон. діяльності. Від 1992 – дир. Ін-ту, від 2006 – декан ф-ту міжнар. бізнесу та менеджменту ТНЕУ. Автор більше 120 наук. праць.

Б. Мельничук.

“TYGÓDNIK PODÓLSKI”

(Тижоднік Подольскі; Подільський Тижневик)

– польська газета. Вих. у м. Тернопіль 1901.

В. Ханас.

ТІЛЯВКА

– село в Шумському районі. Центр сільради, якій підпорядк. села Башківці та Одерадівка. Розташ. за 15 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Кременець. Насел. 570 осіб (2007).

Перша писем. згадка – 1545 як Тенівка. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є церква Воздвиження Чесного Хреста (1938). Спорудж. пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1988), встановл. пам'ят. хрест на честь Незалежності України (1993), пам'ят. таблиці на буд., де мешкав *У. Самчук* (1992), на приміщенні школи. Працюють ЗОШ 1–3 ступ., клуб, б-ка, лікар. амбулаторія, відділ зв'язку, літ.-мемор. музей *У. Самчука* (від 1993), торг. заклад. У Т. народ. археолог, етнограф *В. Данилевич*, проживав письменник *У. Самчук*. Пobl. Т. виявл. археол. пам'ятки пізн. палеоліту і підкарпат. культури шнур. кераміки.

М. Бесараб, В. Уніят.

ТІМА

Андрій Казимирович (26. 03. 1971, м. Тернопіль) – художник, громадський діяч. Брат *Ю.*, син *Я. Тимів*. Чл. УНА-УНСО. Кавалер найвищ. нагороди Грузії – військ. ордена Вахтанга Горгасала 3-го ступ. (1993). Малює від 1996, навчався в художника *Д. Нарбута*. У творч. доробку – пейзажі, бл. 20 ікон (одна з ікон Покрови Божої Матері Унсовської освяч. 20 березня 2004 в Стрітен. каплиці (м. Київ), худож. оформлення кн. *І. Веснянко* “Добро і зло” (2000).

І. Дем'янова.

Пам'ятник
Уласові Самчуку.

ТІМА

Юрій Казимирович (29. 10. 1966, м. Тернопіль) – громадсько-політичний діяч. Син *Я.*, брат *А. Тимів*. Нар.

депутат України (1994–98). Закін. філол. ф-т Терноп. пед. ін-ту (1992, нині ТНПУ). Співініціатор створ. істор.-етногр. т-ва “*Вертеп*”; очол. істор. секцію. Організ. толоку з упорядк. могил УСС та репрес. на *Микулинець. цвинтарі*.

Делегат установч. з’їзду НРУ (1989). Командир Терноп. обл. команди УНСО (1991). Підписав угоду про співпрацю між УНА-УНСО та молодіж. структурою Білорус. нар. фронту “Білий Легіон” (1996, м. Мінськ). Від 2003 – голова Всеукр. громад. орг-ції УНА-УНСО.

І. Дем’янова.

ТІМА

Ярослава Іванівна (псевд. Ірина Веснянко; 15. 12. 1939, с. Ребетів Горлиц. пов. Краків. воєва, нині Польща) – педагог, літератор.

Маги *А. і Ю. Тимів*. Від 1946 – в м. Тернопіль. Закін. філол. ф-т Львів. ун-ту (1975, нині нац. ун-т). Працювала вчителькою англ. мови у школах Терноп. р-ну, від 1984 – Терноп. ЗОШ № 21. Діяльна в УНА-УНСО та ін. громад. орг-ціях. Автор зб. поезій “Сирітська доля” (1997), “Добро і зло” (2000), “Зоря Полин” (2001), “Квітка надії” (2003), “У прекрасному Надзбруччі” (2004), “Щем душі” (2006), публікацій у періодиці.

І. Дем’янова.

ТИМОФІЄВА

Ольга Олександрівна (18. 06. 1953, смт Золотий Потік Бучац. р-ну) – педагог, журналіст, поетка. Чл. НСЖУ (2001), НСПУ (2004). Закін. Рівнен. пед. ін-т (1976, нині гуманіт. ун-т). Працює методистом Закарп. обл. ін-ту поза-

диплом. освіти вчителів у м. Ужгород. Автор зб. поезій “На відстані руки” (1999), “Під знаком червня” та “Родинна скринька” (обидві – 2000), “Казка” (2001), “Чарівні віконця” (2002), “Сонячні каруселі” (2004), “Котилася діжечка” (2005) та ін.; наук.-пед. статей у ЗМІ.

О. Наливайко.

ТИМОЧКО

Петро Семенович (01. 08. 1925, с. Івачів Долишній, нині Терноп. р-ну – 26. 02. 2005, м. Тернопіль) – поет, перекладач, драматург, публіцист, громадський діяч.

Премії Братів Богдана і Левка Лепких, У. Самчука, М. Рильського. Орден “За заслуги” 3-го ступ. Чл. НСПУ (1990). 1938–43 навчався в укр. г-зії т-ва “Рідна школа” в Тернополі. 1943 – доброволець дивізії “Галичина”, 1944 – учасник боїв під м. Броди (Львів. обл.), потрапив у рад. полон. 1944–47 – в’язень перевір.-фільтрац. таборів ГУЛАГ на тер. Підмосков. вугіл. басейну, художник-оформлювач у таборі попл. станції Узлова (нині Тульс. обл.); до 1956 працював на копальнях Забайкалля робітником, зав. майстерні рудника та гірн. майстром (нині всі – РФ). Після звільнення повернувся в Тернопіль.

Портрет П. Тимочка. Автор Б. Ткачик.

Закін. гірнич. ф-т Всесоюз. політех. ін-ту в м. Москва (1961, нині РФ). Працював майстром, інж. у кар’єрах і на будовах Терноп. обл. Перші публікації поезій Т. – у ж. “Дорога” (1942, м. Львів). Т. – перекладач із нім., рос., польс., чеськ. та ін. мов; перші переклади поезій польс. і нім. авторів опубл. у ж. “Всесвіт” і “Жовтень” (нині “Дзвін”), кол. збірках та період. вид. 1980 – кн. перекладів поезій Я. Кохановського “Поезії”, Й.-В. Гете “Невгасима любов” (м. Київ) і Г. Сакса “Вибрані твори”

(обидві – 1997, м. Тернопіль). Голова Терноп. орг-ції СПУ (1992–98). Автор зб. поезій “На канадській землі” (1991), “Рідний клин” (1994), “Із боєм у душі”, “В стрімкім потоці часу і подій” (обидві – 1995), “Премудрість Богу в собі шукаю” (1996), “Із вічності у вічність” (2000), драм.-поет. трилогії “Трагедія зради або Українська трагедія”, “Пекельний суд” та “День перемоги” (1993–94); автобіограф. повісті “Роздуми над пережитим” (2001); зб. фейлетонів і есе “Мовчати було негоже” (2003), публіцист. статей.

Б. Мельничук.

ТИМОШЕНКО

Юлія Володимирівна (27. 11. 1960, м. Дніпропетровськ) – державна і політична діячка, Прем’єр-Міністр України, економіст-кібернетик. Депутат ВР України (1996, 1998–2007), лідер фракції “Блок Юлії Тимошенко” (БЮТ). Орден Святої Великомучениці Варвари (1998, УПЦ). *Премія ім. Братів Богдана і Левка Лепких* (2000). “Людина року

Центрально-Східної Європи” (2005). Міжнар. нагороди Prix de la Foundation (2005), “За політичну мужність” (франц. ж. “Міжнародна політика” та Сорбон. (м. Париж) ун-т; 2007). Канд. екон. н. (1999). Закін. Дніпроп. ун-т (1984). У Дніпропетровську: інж-екон. на машинобуд. з-ді (1984–89), комерц. дир. молодіж. центру “Термінал” (1989–91), комерц. дир., ген. дир. підпр-ва “Корпорація “Український бензин” (1991), президент пром.-фін. корпорації “Єдині енергетичні системи України” (1995–97). Віце-прем’єр-міністр України з питань паливно-енергет. комплексу (грудень 1999–січень 2001), голова Бюджет. ком-ту ВР України (1998–2000), голова Уряд. ком-ту з реформув. паливно-енергет. комплексу (від 2000). Внаслідок політ. переслідувань 2001 ув’язнена. Ініціатор створ. (лютий 2001), голова виборч. блоку “Форум національного порятунку” (від липня 2001), орг-тор акцій “Повстань, Україно” (вересень 2002). 2004 – ініціатор створ. коаліції “Сила народу”, одна з лідерів *Помаранч. революції*. Лютий–вересень 2005, від грудня 2007 – Прем’єр-Міністр України. 2005 за даними міжнар. ж. “Форбс”

Т. – 3-я за впливовістю жінка планети. Автор більше 50 наук. праць. Не раз перебувала на Тернопільщині, зокрема: 2002 – зустріч із тернополянами в ПК “*Березіль*” (січень), виступ на Театр. майдані в м. Тернопіль, прес-конф. (березень); 2004 – участь у вічі “Ставлення тернопільської громади до конституційної реформи в Україні”, прес-конф. у Тернополі (лютий), виступ. на мітингу на Театр. майдані обл. центру (жовтень); 2006: січень – виступ на Театр. майдані в Тернополі, прес-конф., зустрічі з виборцями в м. Тербовля; березень – виступила на мітингах у містах Бучач і Кременець, відвідала *Зарваниц. духовн. центр, Почаїв. лавру*; липень – зустріч із тернополянами; вересень 2007 – в Тернополі виступ на *Співочому полі*, зустріч із журналістами в Центрі евростудій ТНЕУ.

Л. Щербак, Г. Яворський.

ТИМОЩУК

Борис Онисимович (07. 04. 1919, с. Лука, нині Троянів. р-ну Житомир. обл. – 26. 02. 2003,

м. Чернівці) – археолог, історик, краєзнавець. Чоловік *І. Русанової*. Д-р істор. н. (1982). Навчався на істор. ф-ті Житомир. та Одес. пед. ін-тів. Працював учителем у с. Веселиново Одес. обл. Учасник нім.-рад. війни; від 1942 – в’язень концтабору Майданек (Польща), 1944 – у каменеломнях Флосенбурга (Німеччина), звільн. 1945. Від 1947 – в м. Чернівці: н. с. краєзн. музею, викл. ун-ту (від 1971), згодом – н. с. Чернів. відділ. Київ. ін-ту історії. 1984 – провід. н. с. Ін-ту археології АН СРСР у м. Москва (нині РФ). Проводив археол. дослідження в Терноп. (Заліщиц. р-н), Хмельн. і Чернів. обл.; відкрив понад 1000 археол. пам’яток. 1984–89 – Т. та І. Русанова вивчали сакрал. місця давніх слов’ян на тер. сучас. Гусятин. і Тербовлян. р-нів. Побл. р. Збруч на Товтр. кряжі відкрили унікал. язичн. комплекс 10–11 ст. – *Богит (Бохут)*, утвор. із 3 городищ–святилищ, їх селищ–супутників, ремісн. поселень та могильників. Т. локалізував літопис. Тербовлю на Замковій Горі, встановив час побудови оборон. споруд городища, культ. решток 10–13 ст., запропон. модель міста з поселеннями, ремісн. посадом, торгов. пристанню

побл. сіл Зеленче і Семенів Тербовлян. р-ну та *Підгорян. монастиря*, біля якого виявл. культ. шар 12–13 ст. Автор і співавтор монографій, у т. ч. “Язичницькі святилища стародавніх слов’ян” (1993, співавтор з І. Русановою), де опубл. результати й гіпотези досліджень на Тернопільщині.

Ю. Малєєв, М. Ягодинаська.

ТИМОЩУК

Ярослав (монаше ім’я Яків; 1919, с. Дуплиська, нині Заліщиц. р-ну – 20. 12. 1988, м. Чортків, похов. у м. Залішки) – релігійний діяч, список. Навчався в монастирі оо. Василян у м. Бучач, тут закін. г-зію (1938). Від 1938 – на Львівщині: монах у с. Крехів (нині Жовків. р-ну), переклад. у монастир оо. Василян у м. Кристинопіль (нині Червоноград Львів. обл.), де студіював богослов’я. Від 1939 – в м. Ярослав (Польща), закін. духов. семінарію. 1943 прийняв єрейські свячення; душпастир у Гошів. монастирі, згодом – у Чорткові. На Львів. соборі (1946) відмовився переходити на рос. православ’я, від березня 1946 душпастирював у катакомб. УГКЦ. Працював у музеї в м. Коломия (Івано-Фр. обл.), аптеці в м. Тербовля. 1976 прийняв єпископ. хіротонію. Співзасн. підпіл. монастирів оо. Василян у містах Чортків (1967), Борщів і Бучач.

Б. Головин.

ТИМОЩУК-ТОДЯРО

Людмила Василівна (04. 07. 1950, с. Нижні Панівці, нині Кам’янець-Поділ. р-ну Хмельн. обл.) – співачка. Закін. диригент.-хор. відділ. Терноп. муз. уч-ща (1969). Працювала викл. дит. муз. шкіл у м. Скалат Підволочис. р-ну та смт Підволочиськ. Від 1978 – в Терноп. обл. філармонії: солістка-вокалістка ансамблю танцю “*Надзбручанка*”, 1980–83 – провід. солістка ансамблю “*Медобори*”, із цим колективом – лауреат респ. конкурсу попул. укр. пісні (1981, м. Тернопіль), респ. фестив. “Молоді голоси” (там само), 2-е місце на міжнар. конкурсі “Кримські зорі” (м. Ялта, нині АР Крим; обидва – 1982). 1984–94 – солістка фольклор. гурту “Ватрівчани”,

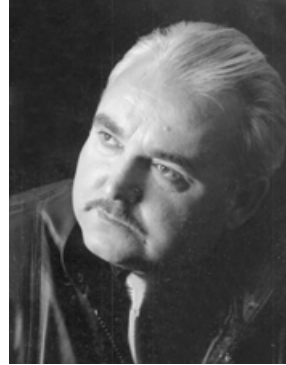

кер. дит. вокал.-інструмент. ансамблю “Ватрівчанчик” ПК “Ватра”. Від 1994 проживає в Італії (м. Рим).

Л. Щербак.

ТИМЧАК

Микола Михайлович (01. 03. 1956, с., нині смт Вел. Березовиця Терноп. р-ну) – поет, художник, різьбяр по дереву, автор і виконавець пісень. Чл. НСПУ (1988). Літ. премії ім. М. Островського (1988), В. Поліщука та А. Коломійця, мист. “Кришталевий жолудь” (2004). Закін. Рівнен. пед. ін-т (1978, нині гуманіт. ун-т). Працював у школах Дубнів. р-ну

Рівнен. обл., зав. відділу Дубнів. культ.-освіт. уч-ща, заст. голови Дубнів. райвиконкому. Нині – на творчій роботі. Учасник числен. кол. виставок; індивід. – у містах Рівне (1989), Дубно, Кременець. Тв. (горельєфи) зберіг. у приват. колекціях, музеях України, зокрема “Мамина осінь” (1984), “Останній лірник Волині – Іван Верховець” (1985; обидва – у Київ. музеї арх-ри і побуту), “Тарасова свічка” (1987; Кременец. краєзн. музей. Автор зб. поезій “Співаниця” (1987), “Сніги” (2004), “Посвіт любові” (2006), дит. зб. “Бавило” (2007), іконопис. робіт у храмах м. Дубно та Кременеччини. Т. створив пам’ятники загиблим козакам у Берестец. битві, Борцям за волю України на Рівненщині. Арх. каплиці, споруд. на місці битви в м-ку, нині м. Берестечко Горохів. р-ну Волин. обл.

В. Барна, І. Дем’янова.

ТИМЧІШИН

Володимир Іванович (08. 09. 1962, м. Копичинці Гусятин. р-ну) – громадський діяч, господарник. Депутат Терноп. обл. ради (2006). Закін. Київ. ПТУ № 15 (1980), Вінн. технікум м’ясо-молоч. пром-сті (1986). Працював у кувбас. цехах Гусятин. райспоживспілки, Хоростків. відгодівел. підпр-ва. Від 1997 – приват. підприємець. 1982–92 виступав за футбол. команди “Автомобіліст” (м. Копичинці) і “Зоря” (смт Хоростків Гусятин. р-ну). Засн. і президент громад. дит.-юнац. спорт. клубу “Надія” (м. Копичинці) – учасника і призера Всеукр. турніру на призи клубу “Шкіряний м’яч” (2003), неодно-

раз, учасник міжнар. та всеукр. турнірів із футболу і переможець обл. змагань.

О. Дацко.

ТИМЧУК

Іван Дмитрович (07. 07. 1932, с. Лисичники, нині Заліщиц. р-ну – 27. 05. 1988, м. Львів) – вчений у галузі медицини, педагог. Д-р мед. н. (1974), проф. (1977). Закін. Чернів. мед. ін-т (1957, нині ун-т). Працював ординатором у Заліщиц. і Терноп. туберкульоз. диспансерах. 1959–63 – ординатор хірург. відділ., 1963–65 – зав. відділ. анестезіології

Терноп. обл. лікарні. Від 1965 – у Львів. мед. ін-ті (нині мед. ун-т): асист. каф. торакал. хірургії і анестезіології, доц. каф. (від 1970) і зав. курсами спеціалізації лікарів-анестезіологів, від 1975 – засн. і кер. новоствор. каф. анестезіології-реаніматології. Довголіт. голова правління Львів. т-ва, чл. правління респ. т-ва анестезіологів-реаніматологів, ініціатор провед. у Львові 1-го з'їзду анестезіологів-реаніматологів України (1969) та 4-ї Укр. конф. з анестезіології-реаніматології. Автор бл. 80 наук. праць; 4 автор. свідoctва і 22 рац. пропозиції. Мемор. кабінет Т. відкрито у Львів. мед. ун-ті.

В. Олійник, Б. Пиндус.

ТИРЛИЧ ХРЕЩАТИЙ

(*Gentiana cruciata* L.; нар. назви – лихоманник, горечавка хрестовидна) – регіонально рідкісна багаторічна рослина родини Тирличеві (Gentianaceae). Внес. до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. (рішення Терноп. обл. ради № 64 від 11. 11. 2002). Зростає на сухих схилах, узліссях, луках, серед чагарників. Вид на межі ареалу. В області трапл. рідко. Під охороною – в природ. заповіднику “Медобори” та його філії “Кременецькі гори”.

Г. Синиця.

ТИРЛИЧНИЧОК ОСІННІЙ

(*Gentianella amarella* (L.) Boern.) – регіонально рідкісна багаторічна рослина родини Тирличеві (Gentianaceae). Внес. до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. (рішення Терноп. обл. ради № 64 від 11. 11. 2002). Зростає на луках, узліссях, у чагарниках. В обл. трапл. рідко. Під охороною – в природ. заповіднику “Медобори”.

Г. Синиця.

ТИСЛІЦЬКА

Стефанія Антонівна (30. 10. 1939, с. Чортгоря, нині Миролобівка Терноп. р-ну) – господарниця, громадська діячка. Засл. прац. с. госп-ва УРСР (1991). Орден “Знак пошани” (1970), Труд. черв. прапора (1983), Леніна (1988) та ін. Депутат обл. (1969–81) і рай. рад нар. депутатів (1974–95). Делегат 27-го з'їзду КПРС, 26–28-го з'їздів ЦК

КПУ. Закін. 1-річну школу бухгалтерів у м. Тернопіль (1957), ф-т зооветеринарії Кременец. с.-г. технікуму (1960), Львів. зоовет. ін-т (1970, нині акад. вет. медицини). Працювала обліковцем, зав. фермою, зоотехніком у родин. селі (1960–74), заст. голови правління та секр. парт. орг-ції колгоспу в с. Вел. Лука (1974–77), головою правління колгоспу, агрофірми, ТОВ “Поділля” у смт Вел. Березовиця (1977–98, обидва – Терноп. р-ну). Згодом – на Скалат. приват. с.-г. підпр-ві (Підволочис. р-ну); від 2002 – дир. наук.-оздоровч. комплексу “Червона калина” ТДМУ в смт Дружба Тербовлян. р-ну.

І. Дем'янова.

ТІТЛА

Богдан (23. 03. 1928, м. Підгайці) – живописець, графік. Чл. ОМУА. 1950 емігр. до США. Закін. ін-т у м. Нью-Йорк (бакалавр мист-ва). До 1995 провадив власну мист. студію в Нью-Йорку. Працює в галузі акварелі, олій. живопису. Займається книжк. графікою, мист. оформленням (зб. “Підгаєцька Земля”, 1980) плакатів, трафаретів та ін. Індивід. виставки у містах Нью-Йорк (1964, 1978), Вашингтон (1973), Філадельфія (1974; всі – США), Пассейк (1975), Торон-

то (1979; обидва – Канада). 1998 перебував у м. Тернопіль, відвідав ТОХМ.

В. Гаврилишин, І. Дуда, С. Колодницький.

ТІХИЙ

Богдан Ярославович (19. 07. 1950, м. Бережани) – інженер, краєзнавець, фольклорист, ху-

дожник-аматор, літератор, громадський діяч. Депутат Бережан. міськ. ради (1998, 2002). Почес. громадянин м. Бережани (2000). Чл. НТШ (2005). Закін. Бережан. технікум механіз. та електрифік. с. госп-ва (1971, нині агротех. ін-т), Львів. політех. ін-т

(1979, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). 1973–83 працював на підприємств у м. Тернопіль (ВО “Тернопільський комбайновий завод”, “Ватра”), 1983–92 – на газокompресор. станціях магістрал. газопроводів “Прикарпаттрансгаз” у смт Богородчани Івано-Фр. обл.; від 1993 – у ВАТ “Бережанський склозавод”. Ініціатор створ. (2001), від 2002 – дир. Держ. істор.-архіт. заповідника (ДІАЗ) у Бережанах. Співзасн. громад. об’єдн. “Центр розвитку м. Бережани” (2001), співініц. вид. г. “Бережанська ратуша” (2002), голова Бережан. рай. відділ. т-ва “Лемківщина” (2000–04). Автор красн. та літературозн. публікацій, віршів, пісень, фольклор. записів, опубл. в обл. пресі та збірниках; вид. зб. поезій “Золотий листок осінній” (2000). Упоряд. зб. “Берег моєї любові” (1995; до 620-ліття Бережан), “Лисоня. 1916–1996” (1996); ред. зб. Г. Мороза “Замок дитинства мого” (1998), ініціатор вид. “Оповідань та нарисів” М. Кушніра (1999, обидві – Бережани), вісника ДІАЗ “Наша спадщина” (2004), путівників “Бережани” (1996–2005) та “Бережани–Ключборк–Бад Дюркхайм”, худож. конвертів до 625-ліття Бережан (2000), 450-річчя замку *Сенявських*, 200-річчя Бережан. г-зії (2005). Автор герба м. Бережани (1995) і прапора міськ. ради (1998), герба і прапора Бережан. землі (2000); пам’ят. знаку (Бережани) і дуб. хрестів (села Гутиська та Урмань Бережан. р-ну; всі – 2000) на честь 2000-ліття Різдва Христового; будівничий пам’ят. знаку “50-річчя депортації українців з рідної землі 1944–47” (Бережани, 1996). Живопис. роботи Т. експон. на

виставках у містах Терноп. та сусід. обл. Індівід. худож.-книжк. виставка – у ДІАЗ (2005).

Н. Волинський.

ТИЧІЙНА

Павло Григорович (27. 01. 1891, с. Піски, нині Бобровиц. р-ну Черніг. обл. – 16. 09. 1967, м. Київ) – поет, перекладач, державний і громадський діяч. Д-р філол. н. Дійс. чл. АН УРСР (1929). Чл.-кор. Болгар. АН (1947). Чл. СП СРСР (1934). Держ. премія СРСР (1941), Держ. премія УРСР (1962). Герой соц. праці (1967). Багатораз. депутат ВР СРСР та ВР УРСР. 1–2 березня 1958 Т. як кандидат у депутати ВР СРСР від Терноп. вибор. округу № 44 відвідав м. Тернопіль: зустрічався з громадськістю міста у театрі, на Театр. площі, з обдаров. молоддю – в актов. залі мед. ін-ту (нині ТДМУ), слухав поет. виступи чл. обл. літ. об’єдн. О. Бугая, С. Будного, Б. Демківа, А. Паславського, Г. Петрука-Потика та ін., виступав перед жителями міст Збараж, Кременець, Чортків. На стіні готелю “Україна” – мемор. таблиця про перебування поета в Тернополі. 1961 Т. підтримав вихід кн. С. Будного “Людина до сонця іде”. Автор 40 зб. поезій та поем, 9 кн. літературозн. і публіцист. творів, книг для дітей, перекладів. *Лесь Курбас* 1919 інсценіз. поезії Т. із циклу “Сонячні кларнети”; вірші Т. поклав на музику В. Морозов, переклав польсь. С.-Ю. Мясляк.

В. Барна, Б. Мельничук, Б. Пиндус.

ТИШКОВСЬКИЙ

Казімеж (Tyszkowski Kazimierz; 30. 07. 1894, с. Козівка, нині Козів. р-ну – 25. 06. 1940, м. Львів) – польський історик. Д-р наук. Закін. Львів. ун-т. У Львові: учитель у школах, від 1922 – в ін-ті ім. Оссолінських; ред. “Kwartalnika Historycznego” (1937–39).

С. Ткачов.

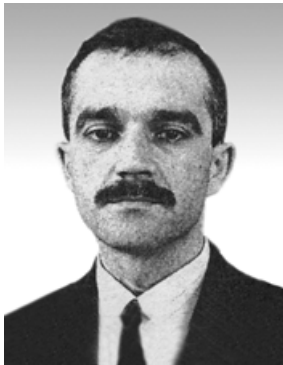
ТІЛЬ

Ернест-Кароль-Антоні-Францішек-Юзеф (Till Ernest Karol Antoni Franciszek Józef; 04. 01. 1846, м. Бережани – 21. 03. 1926, м. Львів) – польський юрист. Д-р права. Доц. австр. цивіл. права, декан правн. ф-ту Львів. ун-ту (1906–07). Автор наук. праць.

С. Ткачов.

ТКАЧ

Володимир Михайлович (20. 10. 1971, с. Золота Слобода Козів. р-ну) – історик, громадсько-політичний діяч. Депутат Терноп. обл. ради (2006). Закін. істор. ф-т Терноп. пед. ін-ту (1997, нині ТНПУ); під час навчання – голова студент. профспілков. ком-ту. 1997–99 – учи-

тель історії і права ЗОШ № 30 м. Тернопіль. Викл. ТНПУ. Від 2005 – в апараті Терноп. ОДА, від січня 2006 – нач. упр. аналітики та прогнозування внутріш. політики. Співініціатор створ. обл. молодіж. орг-ції ГСПО “Тризуб” ім. С. Бандери. Чл.

КУН, очол. молодіж. референтуру Конгресу, чл. Президії Голов. Проводу цієї орг-ції. Автор наук. і наук.-попул. статей, публікацій у періодиці.

О. Дацко.

ТКАЧ

Михайло (псевд. Настасівський; 1891, с. Настасів, нині Терноп. р-ну – 21. 02. 1965, США) – громадський діяч, публіцист. Від 1915 – чл. соціаліст. партії США. Співзасн. і голова (1961–63) Ліги амер. українців і укр. секції Міжнар. робіт. ордену. Автор числен. публікацій у пресі, досліджень укр. еміграції, зокрема “Українська еміграція в Сполучених Штатах” (1934).

Б. Мельничук, Б. Пиндус.

ТКАЧЕНКО

Андрій Зіновійович (13. 04. 1926, х. Дружевецький, нині Глазунов. р-ну Орлов. обл., РФ – 09. 04. 2004, м. Тернопіль) – живописець. Засл. художник України (1995). Чл. НСХУ (1982). Учасник рад.-япон. війни (1945). 1952–53 навчався на відділ. кераміки Одес. худож. уч-ща (нині уч-ще мист-ва і культури); 1953–57 – на відділ. живопису Пензен. худож. уч-ща (нині РФ). Від 1957 – в Тернополі: працював у галузі станк. живопису, малював у імпресіон. манері. Учасник кол. виставок у містах Київ, Львів, Москва, Пенза (обидва – РФ), Слівен (Болгарія); персон. – в Тернополі (1996, 1997, 2006).

І. Дуда.

ТКАЧЕНКО

Євген Романович (24. 04. 1941, м. Краснодон, нині Луган. обл.) – актор, режисер. Засл. артист УРСР (1985). Закін. театр. студію при Луган. драмтеатрі (1960) і режисер. відділ Челябін. ін-ту культури (1979, нині РФ). Працював реж. театру в Краснодоні (1960–62) і аматор. театру в м. Переяслав-Хмельницький Ки-

їв. обл. (1962–63), актором театру ляльок у родин. місті (1969–76) і містах Хмельницький (1970–73) та Челябінськ (1973–80). Від 1980 – в м. Тернопіль: співорг-тор і гол. реж. театру ляльок (нині – театр актора і ляльки), де поставив 31 виставу.

Від 1989 працює в м. Луганськ.

Б. Мельничук.

ТКАЧЕНКО

Іван Семенович (20. 06. 1939, м. Маріуполь Донец. обл.) – вчений у галузі економіко-математичного моделювання. Д-р екон. н. (1989), проф. Дійс. чл. Укр. акад. нац. прогресу (1992), почес. чл. вченої ради Амер. біографіч. ін-ту (1999). Закін. фіз.-матем. ф-т Бердян. пед. ін-ту (1963; Запоріж. обл.). Працював учителем у містах Маріуполь і

Горлівка Донец. обл., м. н. с. обчисл. центру Ін-ту гірн. механіки та тех. кібернетики у м. Донецьк (1965–67), ст. інж. відділу обчисл. техніки Донец. тер. упр. матер.-тех. постачання (1967–69), ст. викл., доц. каф. екон. кібернетики Донец. ун-ту (1969–76), доц. каф. вищої математики Вінн. політех. ін-ту (1976–78, 1982–90), зав. каф. економіки й упр. Вінн. філії Ін-ту підвищ. кваліфікації працівників харч. пром-сті (1978–82); проректор із навч.-вихов. роботи Уман. пед. ін-ту (1990–91; Черкас. обл.), проф., зав. каф. економетрії, обліку й аудиту Черніг. технол. ін-ту (1991–95), зав. каф., дек. ф-ту в приват. ВНЗ міст Київ і Донецьк (1995–98). 1998–2003 – проф., зав. каф. екон.-матем. методів і моделей ТАНГ (нині ТНЕУ), згодом переїхав до м. Вінниця. Автор понад 150 наук. праць.

Г. Івахів, Б. Мельничук.

ТКАЧЕНКО

Олександр Миколайович (07. 03. 1939, м. Шпола Черкас. обл.) – господарник, держав-

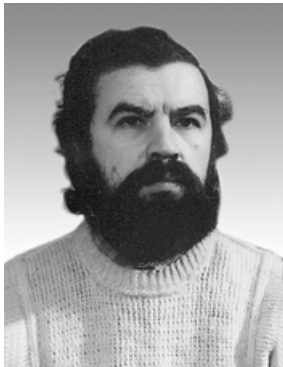
ний і громадський діяч. Канд. екон. н. (1992). Герой соц. праці (1996). Орден Труд. черв. прапора, “Знак Пошани” та ін. нагороди. Закін. Білоцерків. с.-г. ін-т (1963, нині аграр. ун-т), Вищу парт. школу при ЦК КПУ (1981). Працював агрономом шляхобуд. упр. у м. Тараща Київ. обл.; 1964–66 – ст. агроном рай. об’єдн. “Сільгосптехніка”. Від 1966 – на компарт. роботі. Липень 1982–грудень 1984 – голова викон. ком-ту Терноп. обл. ради народ. депутатів. Міністр с. госп-ва УРСР (1985); 1985–89 – 1-й заст. голови, 1989–90 – голова Держагропрому; 1990–91 – 1-й заст. голови Ради Міністрів УРСР. 1992–93 – президент укр.-нім. СП, згодом агропром. асоціації “Земля і люди”. Від 1994 донині – депутат ВР України (1994 – від Гусятин. ВО); від 7 липня 1998 до 2000 – Голова ВР України.

Н. Халуца.

ТКАЧИК

Богдан Іванович (12. 08. 1951, м. Самбір Львів. обл.) – художник, громадський діяч. Чоловік *Г.*, батько *С. Ткачиків*.

Засл. художник України (1999). Депутат Терноп. обл. ради (1990–94). Обл. мист. премія ім. *М. Бойчука* (1996). Чл. НСХУ (1982). Навчався в Київ. респ. серед. худож. школі ім. *Т. Шевченка* (1963–70) і на відділ. монумент. розпису

Львів. уч-ща приклад. мист-ва (1970–71, нині коледж декор. та ужитк. мист-ва). Від 1973 – у м. Тернопіль: працював у худож.-виробн. майстернях Худож. фонду УРСР, від 1978 – в обл. худож.-оформ. комбінаті. Від 1975 – учасник збір. виставок у містах Дніпропетровськ, Запоріжжя, Київ, Львів, Москва, Пенза (обидва нині – РФ), Братислава (Словаччина), Слівен (Болгарія), Тернопіль; персон. виставки в містах

Львів (1981), Тернопіль (1986, 1991, 1994, 1996, 2001, 2006), Самбір (1986, 1991, 1994, 1996, 2001), Стрий (1986, 1991; обидва – Львів. обл.), Бережани (1991), у Львів. нац. худож. музеї і в НСХУ (м. Київ; обидві – 2001), у Києво-Могилян. акад. та Музеї-майстерні І. Кавалерідзе (м. Київ, обидві – 2002). Від 1989 – чл. Політ. проводу Край. Ради НРУ; від 1990 – чл. Вел. ради НРУ. 1992–2000 – голова Терноп. орг-ції НСХУ. Працює в галузі станк. (пейзаж, натюр-морт, портрет, жанр. композиції) та монумент. (темпер. розпис) живопису. Станк. твори (картини): “Мій дід” (1975), “Земля подільська” (1981), “Колись у дитинстві...” (1985), портрети *І. Блажкевич* (1975), *С. Людкевича* (1977), *М. Бойчука*, *М. Вінграновського*, *П. Пікассо* (всі – 1983), *М. Левицького*, *М. Колесси* (обидва – 1984), *Леся Курбаса* (1985), *Г. Гютюнника*, *Б. Демківа* (обидва – 1986), *Т. Шевченка*, *І. Герети* (обидва – 1988), “Христос воскрес – воскресла Україна” (1995) та ін. Монумент. розписи: “Земля подільська” (кафе Хоростків. цукр. з-ду Гусятин. р-ну, 1980), “Троянди і виноград” (санаторій-профілакторій “Збруч” у смт Гусятин, 1982–83), “Вікно до знань” (центр. міська б-ка, 1985), “Історія медицини” (2-а міська лікарня, 1987), стінопис церкви Воздвиження Чесн. Хреста (1993; усі – Тернопіль). Роботами *Т.* проілюстр. низка книг *Я. Сачка*, ін. терноп. авторів. Тв. експон. у ТОХМ, Івано-Фр. худож. музеї, Самбір. дит. картин. галереї; зберіг. у Львів. нац. худож. музеї, в м. Батурин Черніг. обл., Збараз. замку, в ТОКМ і ТОХМ, у приват. колекціях в Україні й за кордоном.

І. Дуда, Л. Шербак.

ТКАЧИК

Ганна Андріївна (з дому – Гураль; 25. 10. 1949, с. Покропивна Козів. р-ну) – художниця-графік, живописець, педагог. Дружина *Б.*, мати *С. Ткачиків*. Чл. НСХУ (1995). Закін. худож. студію і майстерню *В. Голофаєва* в м. Тернопіль. У м. Львів закін.: уч-ще приклад. мист-ва (1971, нині коледж декор. та ужитк. мист-ва), ін-т приклад. та декор. мист-ва (1977, нині нац. акад. мист-в). Від 1977 – в м. Тернопіль, працювала в обл. виробн. худож.-оформ. комбінаті. Від 1982 – у Терноп. кооп. технікумі (нині кооп. торг.-екон. коледж): викл. рисунка, живопису і композиції відділ. худож. оформлення, 1996–2006 його зав., нині – знову викладач; одночасно – в. о. проф. на відділ. приклад. мист-ва, дизайну і реклами Київ. ін-ту реклами. Учасниця кол. виставок у містах Київ (1981, 1982), Львів

(1981), Тернопіль (від 1980), Братислава (Словаччина, 1995). Персон. виставки в ТОКМ (1989, 1995) і Держ. істор.-архіт. заповіднику в м. Бережани (2007). Серед робіт (понад 250): серії рисунків “Родина” (1983–84), “Світ вічний”, “Б а й д у ж і с т ь” (обидві – 1989), “Аріяда” (2000), “Створення світу” (2002), “Великодні свята”, “Березневе пробудження” (обидві – 2003); диптих “Трагедія Вірменії” (1990); триптихи “Чорнобиль”, “Туґа” (обидва – 1986), “Чернівці”, “Духовна убогість” (обидва – 1988), “Круговерть життя” (1989), “Зневажена святиня” (1994), “Розсипана доля”, “Голодомор” (обидва – 1997), “Нашого цвіту по всьому світу” (2001) та ін. Проілюстр. кн. *Г. Петрука-Попика* “Березневі послання” (1995) і “Нурт Ніаґари” (2003), *Л. Крути* “Міра болю” (1998), *П. Сороки* “Пам’яті напередіми. Денники 2000 р.” та “Душа при свічці. Діяріюш Федора Жученка” (обидві – 2001), Б. Підгірного, С. Чернілевського “Нецензурний Стус” (2002), *Б. Мельничука* “Крапельні плин” (2003), “Таїна кохання” (2007) та ін. Тв. зберіг. в музеях та приват. колекціях в Україні й за кордоном.

Л. Щербак.

ТКАЧИК

Соломія Богданівна (17. 09. 1978, м. Тернопіль) – художниця. Дочка *Г. і Б. Ткачків*. Чл. НСХУ (2004). Закін. Львів. нац. акад. мист-в (2001). Працює в галузях монумент.-декор. живопису та ін. Від 1997 – учасниця виставок у містах Бережани, Київ, Львів, Самбір Львів. обл., Тернопіль, всеукр. та міжнар. худож. виставок; персон. – в Тернополі (2003). Серед робіт – пейзажі, натюрморти, жанр. картини.

Л. Щербак.

ТКАЧО́В

Микола Володимирович (06. 12. 1962, с. Калинівка Городоц. р-ну Хмельн. обл.) – актор, видавець. Закін. Дніпроп. театр. уч-ще (1986, нині театр.-худож. коледж). 1986–99 – актор Терноп. обл. муз.-драм. театру (нині акад. обл. драм. театр). Зіграв понад 60 ролей: Сохрон Мальований (“Маруся Богуславка” М. Старицького),

Іван Барильченко і Микола (“Суґа” і “Мартин Боруля” І. Карпенка-Карого), Розенкранц (“Гамлет” В. Шекспіра), Вакула (“Ніч перед Різдвом” М. Гоголя), Гелікон (“Калігула” А. Камю), Кирило (“Сотниківна” *Б. Мельничука* за *Б. Лепким*) та ін. 1991–93 – реж. Великоглибоч. нар. театру (Терноп. р-ну), де поставив спектаклі за п’єсами “Не судилось” М. Старицького, “Відавали батька в прийми” В. Канівця та ін. Від 1997 працює у видавн. бізнесі в м. Тернопіль.

Г. Івахів, Б. Мельничук.

ТКАЧО́В

Сергій Васильович (15. 04. 1958, м. Луцьк) – філолог-славіст, історик, педагог. Чоловік *Н. Ткачової*. Д-р гуманіст. н. (історія; м. Жешув, Польща, 1997), акад. світ. акад. русин. к-ри (2007 м. Торонто, Канада). Закін. слов’ян. відділ. філол. ф-ту Львів. ун-ту (1984, нині нац. ун-т). Працював учителем у Черніг. обл., від 1986 – в м. Тернопіль: викл., зав. відділом міжнар. зв’язків Терноп. пед. ін-ту (нині ТНПУ); від 1998 – заст. гол. ред., гол. ред. вид-ва “Підручники і посібники”. 2008 – гол. ред. вид-ва “Веста/Ранок” (м. Харків). Засн. каф. слов’ян. філології в ТЕІПО. Голова Терноп. відділ. Волино-Поділ. геральдич. колегії. Співорг-тор наук. конф. та досліджень про *К. Айдукевича*, *А. Брюкнера*, *М. Бречкевича*, *М. Вишневецького*, *С. Гошинського*, *М.-З. Завірського*. Гол. ред. часопису “*Slavica Tarnopolensia*”. Стажувався в ун-тах міст Загреб (нині Хорватія), Краків, Торунь і Люблін (усі – Польща), Тарту (Естонія). Перекладає з русин., сербохорват. і польс. мов. Автор понад 100 наук. праць із славістики, серед них – “Словник порівнянь русинської літературної мови” (1992); кн. “Польсько-український трансфер населення 1944–46 р. Виселення

поляків із Тернопілля” (1997), “250 імен на карті Тернопільщини” (1996, співавт. із *В. Ханасом*), “Подорож до колгоспного “раю”: делегації польських селян в Україну 1949 р.” (2004), багатьох публікацій у періодиці. Ред. низки краєзн. та ін. видань. Автор хоругви та герба Терноп. р-ну (2006).

Б. Мельничук, В. Ханас.

ТКАЧОВА

Наталія Василівна (17. 07. 1956, м. Стрий Львів. обл.) – філолог-полоніст, педагог. Дружина *С. Ткачова*. Медаль Мін-ва освіти Польщі (2007). Закін. слов. відділ. філол. ф-ту Львів. ун-ту (1985, нині нац. ун-т). Від 1988 – у м. Тернопіль: вчитель укр. та польс. мови в ЗОШ № 24; 1992–96 – ст. викл. каф. світ. літ-ри і слов. філології ТЕРПО; 1996 – асист. каф. укр. і загал. мовознавства ТДПУ (нині ТНПУ). Стажувалась в ун-тах міст Краків та Люблін (Польща). Автор “Українсько-польського словника” (2003), “Польсько-українського словника” (2007), перекладів із польс. мови, публікацій у ж. “Тернопіль”, г. “Русалка Дністрова” та ін. період. виданнях.

Б. Мельничук, В. Ханас.

ТКАЧУК

Віталій Андрійович (11. 11. 1954, с. Чайчинці Лановец. р-ну) – господарник, педагог, громадський діяч. Закін. Кременец. пед. уч-ще (1973, нині обл. гуманіт.-пед. ін-т), істор. ф-т Луцьк. пед. ін-ту (1985, нині Волин. ун-т). 1973–74 працював учителем СШ у с. Надіїв Долин. р-ну Івано-Фр. обл. Від 1977 – вчитель, 1984 – дир. восьмиріч. школи в родин. селі. 1985–87 – голова виконкому Чайчинец. сільради. 1987–90 – на громад. роботі. Від 1990 – заст., 1992 – дир. Лановец. міжгосп. підприємства з вироб-ва продукції бджільництва, 1993 – голова сел. спілки “Влашинецька” Лановец. р-ну. 1998–2002 – заст. голови, від 2006 донині – голова Лановец. рай. ради.

Б. Мельничук.

ТКАЧУК

Ганна Антонівна (псевдо “Берізка”; 10. 07. 1923, с. Васьківці, нині Шумс. р-ну – грудень 1997, там само) – педагог, літераторка, громадська діячка. Від 1943 діяльна в нац. підпіллі: медсестрин. вишкіл при штабі УПА “Південь”, учасниця боїв сотні “Панька”. Закін. Кременец. учит. ін-т (нині ТНПУ). Працювала учителем укр. мови і літ-ри у родин. селі та в с. Малі Садки Шумс. р-ну. Автор поезій, опубл. у періодиці від 1956; співавт. колект. альманаху “Зродились ми великої години”. 1996 вид.

зб. поезій “Молитва і пісня”, 2-а ч. вийшла після смерті Т. Окремі її вірші поклад. на музику. У рай. краєзн. музеї діє експозиція “Терновий вінок Ганни Ткачук”.

Г. Галькевич.

ТКАЧУК

Ілля (псевдо “Олег”; рр. і м. н. та см. невід.) – діяч ОУН і УПА. Проживав у м. Кременець, де закін. г-зію. Чл. ОУН, штабу Карпат. Січі (1938–39). 1939–41 пройшов військ. вишкіл за кордоном у підрозділі “Нахтігаль”. Влітку 1941 – перекладач у міськ. голови Кременця, від червня того ж року – в похід. групах ОУН, заст. Д. Грицяя – нач. Гол. військ. штабу УПА-Захід. До літа 1943 – пом. прокурора в кер-ві ОУН(б) на Волині, згодом – ком-р відділу військ. округи “Богун”, восени того ж року – ком-р куреня у загоні “Кодак”. 1943–44 – учасник повстан. рейдів на Вінниччині й Кам’янецьчині (нині Хмельн. обл.). Подальша доля невідома.

М. Ханас.

ТКАЧУК

Марко Якович (1907, с. Любитів, нині Ковел. р-ну Волин. обл. – р. і м. см. невід.) – педагог, громадський діяч. Чоловік *О. Ткачук*. Депутат ВР СРСР (1946). Орден “Знак Пошани” (1948) та ін. нагород. Працював дир. школи у м. Кременець (1940–41). Служив у ЧА (1941–44). Від 1945 – голова виконкому Микулинец. рай. ради (нині смт Микулинець Терновлян. р-ну), 1946 – заст. голови, 1949–51 – голова виконкому Терноп. обл. ради.

Б. Мельничук.

ТКАЧУК

Микола Ігорович (04. 04. 1959, м. Тернопіль) – спортсмен (греко-римська боротьба), тренер-викладач. М. сп. СРСР (1989). Закін. Терноп. пед. ін-т (1980, нині ТНПУ), Київ. ін-т фіз. культури (1985, нині нац. ун-т фіз. виховання і спорту України). Бронз. призер чемпіонату України серед пед. ВНЗ (1977, 1979), багатораз. призер ДСТ “Спартак” (1977–81) і “Буревісник”. Чемпіон обл., канд. у м. сп. зі самбо і дзюдо (1981–83). Учасник матч. зустрічей із болгар., нім. та сірій. борцями. Перший тренер – *Б. Сібайло*. Т. працював тре-

нером із класич. б-би Терноп. ДЮСШ № 3 (1991–94); нині займається приват. бізнесом.

Г. Івахів, Б. Мельничук.

ТКАЧУК

Микола Платонович (19. 08. 1949, с. Золотолін, нині Костопіл. р-ну Рівнен. обл.) – літературознавець, літературний критик, педагог. Брат *П. Ткачука*. Д-р філол. н. (1998), проф. Чл. НСПУ (2003). Закін. Житомир. пед. ін-т (1971, нині ун-т). Працював учит. франц. та укр. мови й літ-ри в США у родин. селі (1971–74), викл. пед. ін-ту в м. Рівне (1975–

76, нині гуманіт. ун-т); від 1980 – в Терноп. пед. ін-ті (нині ТНПУ): викл., доц., зав. каф. історії укр. літ-ри (1993), декан філол. ф-ту (від 2004). Автор понад 200 наук. праць, зокрема з франкознавства: “Естетична концепція дійсності в бориславському циклі творів І. Франка” (1992), “Жанрова структура романів І. Франка” (1996), “Концепт натуралізму і художні шукання в “Бориславських оповіданнях” І. Франка”, “Парадигма збірки “Semper tigris” І. Франка”, “Художній світ збірки “3 вершин і низин” І. Франка” (всі – 1997), “Жанрова структура прози Івана Франка” (2003), “Лірика Івана Франка” (2006); книг “Стиль балад Левка Боровиковського” (1991, 2000), “Богдан Бойчук. Степан Сапеляк: Компендій творчості поетів” (1994), “Українська поезія останньої третини ХІХ ст.: основні тенденції розвитку і естетична стратегія” (1998), “Лірика Маркіяна Шашкевича”, “Інтерпретації. Літературно-критичні статті, творчі портрети українських поетів ХХ століття” (обидві – 1999), “Модерністський дискурс лірики та новел Богдана Лепкого” (2006), “Наративні моделі українського письменства”, “Розвиток нової української літератури в контексті культурно-національного народу перших десятиліть ХІХ ст.” (обидві – 2007) та ін.; спів-автор і ред. підручників із укр. літ-ри для США та ВНЗ (1999, 2002, 2004, 2006); автор статей, оглядів, рецензій, нарисів про творчість *О. Астаф'єва*, *С. Будного*, *О. Гончара*, *П. Загребельного*, *Б. Мельничука*, *Д. Павличка*, *М. Стельмаха* й ін. Наук. праці Т. опубл. в Білорусі, Польщі, РФ, Югославії та ін. країнах.

В. Барна, Л. Щербак.

ТКАЧУК

Ольга Семенівна (06. 01. 1913, с. Жубровичі, нині Олев. р-ну Житомир. обл. – 09. 06. 1983, м. см. невід.) – письменниця, журналіст, громадська діячка. Дружина *М. Я. Ткачука*. Чл. СПУ (1957). Навчалась у Варшав. ун-ті (Польща). Працювала в ред. рай. г. на Тернопільщині. Автор роману “Назустріч волі” (1955, перевид. 1984), зб. оповідань “Мати” (1960) і “Стежки життя” (1967), повісті “Переорані межі” (1973), низки публікацій у періодиці.

Б. Мельничук, М. Ониськів.

ТКАЧУК

Павло Петрович (13. 07. 1955, с. Пурики Козятин. р-ну Вінн. обл.) – військовик, історик.

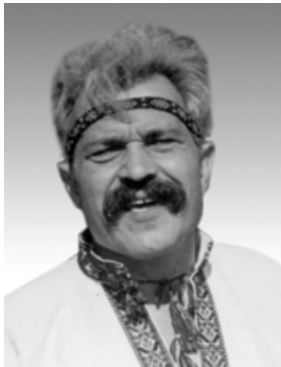

Генерал-майор (2002). Орден “За службу Батьківщині в Збройних силах СРСР” 3-го ступ. (1990), “Бронзовий козацький хрест” 3-го ступ. (2004); медалі. Канд. істор. н. (2004), доц. Відмінник освіти України (2004). Закін. Одес. морехід. уч-ще (1973), Військ. артилер. акад. (1992). Від 1977 – на військ. службі, 1982 – в Прикарп. військ. окрузі: нач. штабу, ком-р артилер. дивізіону. Після закін. Військ. артилер. акад. у м. Ленінград (1992, нині Санкт-Петербург, РФ) – ком-р окрем. розвід. артилер. полку і механізов. бригади. Жовтень 1998–листопад 2002 – ком-р 26-ї артилер. дивізії зі штабом у м. Тернопіль, від 2002 – нач. Військ. ін-ту нац. ун-ту “Львівська політехніка”. Автор військ.-істор. досліджень та ін. публікацій.

Л. Кривизюк.

ТКАЧУК

Петро Платонович (08. 07. 1946, с. Золотолін, нині Костопіл. р-ну Рівнен. обл. – 03. 04. 1997, м. Тербовля) – майстер декоративно-ужитково-

го мистецтва, режисер, педагог. Брат *М. Ткачука*. Обл. премія ім. *О. Кульчицької* (1987; 1-й лауреат). Закін. Харків. ін-т культури (1970, нині акад.). Відтоді – в м. Тербовля: викл. театр. дисциплін та декор.-ужитк. мист-ва культосвіт. уч-ща (нині вище

уч-ще культури), реж. самодіал. нар. театру рай. Буд. культури. Автор проз. творів, інсценізації повісті Ч. Айтматова “Материнське поле”, О. Купріна “Олеся”, І. Драча “Іду до тебе” (як реж. поставив у Київ. молодіж. театрі). Займався вишиванням, макраме, декор. розписом по дереву, нанизуванням бісеру. Учасник виставок у містах Київ (1986 – тричі, 1989–92), Москва (1986, нині РФ), Тернопіль (1984–93) та в Польщі (1989); персон. – у Києві (1996) і Тернополі (1997); свят нар. творчості в містах Полтава, Тернопіль, Хмельницький та ін. Тв.: рушники, серветки, кухон. дошки “Ой Ганнусю молода”, “Деся тут була подоляночка” (обидві – 1986), жін. костюми “Лілея”, “Подолянка” (обидва – 1987), “Волиняночка”, “Ярославна”, “Тербовляночка” (всі – 1989), “Свпраксія”, “Журавка” (обидва – 1994), “Золотоліночка” (1995), “Либідь” (1996), сукня “Кременчанка” (1990), блузки “Наречена”, “Оксана” (обидві – 1992) та ін.; прикраси з бісеру, плакетки “Жінки України” (1986–91) та ін. Зберіг. в ТОХМ, музеях Києва, Канева (Черкас. обл.), приват. колекціях в Україні й за кордоном.

А. Гриб, І. Дуда.

ТОВАРИСТВА СПРИЯННЯ ОБОРОНИ УКРАЇНИ ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ

– добровільне оборонно-патріотичне об’єднання громадян в області. ТСО – правонаступник ДТСААФ. Завдання орг-ції: патріот. виховання чл. т-ва, підготовка призовників і кадрів мас. тех. професій для нар. госп-ва, розвиток і популяризація тех. та приклад. видів спорту. Засн. 1940 як ТСО АВІАХІМ: викон. роботи з розмінування об’єктів пром-сті та с. госп-ва; від 1949 – ДТСАРМ; 1953 – ДТСААФ, готувало військ.-техн., військ.-мор., авіац. спеціалістів, водіїв, мотоциклістів і трактористів. Від 1981 обл. оборон. т-во очолює А. Новгородський.

Серед молодіж. заходів: походи, вахти пам’яті, пошук. експедиції, військ.-спорт. ігри “Зірниця”, “Орлятко”; 14–17 серпня 1987 – чем-т світу з водомотор. спорту в класі скутерів. Від 1991 – ТСО України, обл. орг-ція якого об’єднує 3 автешколи для підгот. водіїв транспорт. засобів категорії “С” у ЗС України, 1 міськ., 10 рай., 3 міжміськ. і 265 первин. орг-цій для військ.-патріот. виховання молоді; траса картодрому, авіа- і автомодел. кордрому. Терноп. міська орг-ція проводить “День призовника”, “Уроцисті проводи в українське військо”, уроки мужності, темат. вечори-зустрічі “Шляхами боювої слави”.

З. Кудрик.

ТОВАРИСТВА ТВЕРЕЗОСТІ

– об’єднання громадян для протидії пияцтву в Галичині. Створ. 1844 з ініціативи *М. Левицького* при церквах; пошир. від 1874, коли митрополит *Й. Сембратович* виголосив послання “О достоїнстві чоловіка” та “О брацтвах тверезості”, які у селах і містах Тернопільщини підтримали о. В. Залозинський, *Й. Кобринський*, *Й. Могильницький*, І. Мордович, *Р. Мох*. У більш як 100 насел. пунктах Тернопільщини встановл. пам’ятники на честь святої тверезості та проведено місії тверезості; діяли братства тверезості. Польс. влада вороже сприйняла укр. антиалкогол. рух, бо він завдав екон. та політ. втрат полякам. 1908 засн. протинікотин. і протіалкогол. т-во “Відродження”, яке підтримував митрополит *А. Шептицький*. *С. Качала* вид. протіалкогол. кн. “Що нас губить, а що нам помогти може” (1870, 1873, 1874, заг. наклад – 7 тис. прим.). За рад. влади Т. т. організ. у 1980-і.

О. Мелимука, А. Сенник, Д. Чубата.

ТОВАРИСТВА ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ

– складова частина всеукраїнської добровільної гуманітарної організації Національне Товариство Червоного Хреста України. У роки бездержавності України на Тернопільщині діяли Австр.-Угор. та Рос. Черв. Хрести. 1918 на Всеукр. з’їзді у м. Київ створ. Нац. орг-цію, яка дотримув. засад Міжнар. Черв. Хреста. 1943–49 під егідою УЧХ працювала підпільна “Служба здоров’я” при УПА, яку певний час очол. *К. Зарицька*. 1945 укр. емігранти розпочали відновлення УЧХ; у м. Мюнхен (Німеччина) обрали кер. органи, однак амер. окупац. влада під рад. тиском заборон. використ. цю назву. УЧХ перетвор. спершу на санітар.-харитатив. службу, 1949 – на Укр. мед.-харитатив. службу з осід-

ком у Мюнхені. У роки рад. влади в Україні налагод. мережа Т-ва Черв. Хреста. На Тернопільщині Т-во діє від 1944. Тут уперше організ. пункт громад. харчування для дітей-сиріт та інвалідів війни. Нині в структурі Т-ва – обл., міськ., 17 рай. і 1443 первин. орг-цій. Функціонують 5 мед.-соціал. центрів, 8 мед.-соціал. кімнат, лікарня Черв. Хреста, 5 палат Черв. Хреста. Голова орг-ції – доц. Л. Захарчук. Т-во реалізує цільов. програми розвитку та роботи патронаж. служби, донорства, роботи з молоддю, фінанс.-госп. діяльності, б-би з туберкульозом та СНІДом, служби розшуку і катастроф. Осн. завд. орг-ції – мед.-соціал. та соц.-побут. допомога соц. незахищ. верствам населення області. На обслуговуванні (2007) – понад 12 тис. осіб. Орг-ція та ОДА щорічно проводять змагання юних інспекторів дорож. руху, в програмі яких – етапи “Перша мед. допомога при ДТП” і “Знання історії Червоного Хреста”.

П. Бубній, Б. Петраш, А. Сенник.

ТОВСТАНОВСЬКИЙ

Олександр Іванович (25. 12. 1927, с. Джуржівка, нині Новоушиц. р-ну Хмельн. обл.) – інженер, господарник, громадський діяч. Депутат ВР УРСР 8–11 скликань. Ордені Леніна, Труд. черв. прапора, медалі СРСР. Закін. школу механізаторів у м. Полонне (1946), технікум механізації с. госп-ва у смт Нова Ушиця (1949, обидва нині – Хмельн. обл.), ін-т механізації с. госп-ва в м. Мелітополь Запоріж. обл. (1955). У Хмельн. обл.: працював техніком МТС у с. Кутківці Чемеровец. р-ну, гол. інж. Чемеровец. МТС, дир. МТС у с. Плужне Ізяслав. р-ну; в м. Ізяслав: 1959–63 – голова виконкому рай. ради нар. депутатів, 1-й секр. РК КПУ, від 1963 – нач. вироб. колгосп.-радгосп. упр. 1965–69 – 1-й секр. Білогір., Дунаєвец. РК КПУ Хмельн. обл. 1969 – секр., 1970 – 2-й секр. Хмельн. обкому КПУ, 1972 – голова виконкому Хмельн. обл. ради нар. депутатів. 1974 – 1-й заст. міністра с. госп-ва УРСР. Березень 1985 – січень 1990 – голова виконкому Терноп. обл. ради нар. депутатів. Потім переїхав до м. Київ.

Н. Халуца.

ТОВСТЕ

– селище міського типу в Заліщицькому районі. Розташ. на берегах р. Дупла (Тупа), за 24 км від райцентру, заліз. ст. Насел. 3453 особи (2007). Перша писем. згадка – 1414. 1435 після того, як поляки захопили Зх. Поділля, Товсте переймен. на Тлусте, яке належ. до Червоногород. повіту Поділ. воєв-ва. Розташ. на важлив. торг. шляху, що з’єднав Львів із Волощиною,

Приміщення фабрики “Літій”.

Т. тоді було знач. торг. центром Зх. Поділля. 1549 надано магдебурз. право; 1571 власник Т. Ян Ходоровський отримав привілей на 2 ярмарки на рік та щотижн. торги. У 2-й пол. 16 ст. Т. належ. М. Хмельницькому (бацько Б. Хмельницького). Під час Визв. війни під проводом Б. Хмельницького Т. – одне зі семи повстан. центрів на Галич. Поділлі. Влітку 1672 м-ко захоп. турки, до 1683 належ. до Чортків. пашалику. Згодом – власність князів Понінських, піз-

Ратуша (нині Приватбанк).

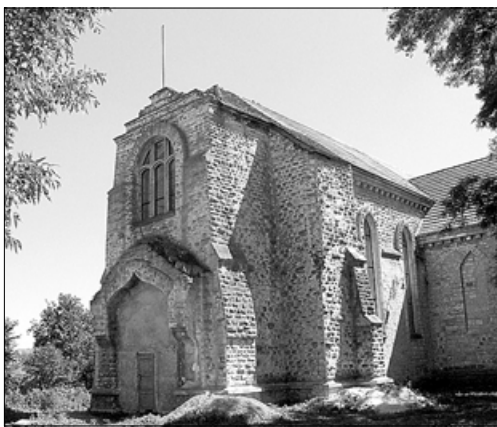
ніше – Любомирських та Потоцьких. 1701 король Август II підтвердив Т. магдебурз. право і всі привілеї. Після 1772 австр. уряд визначив Т. як повіт. місто Заліщиц. округи, згодом –

Будинок на вул. Грушевського.

заштат. м-ко. 1880 тут прожив. 3199 осіб. Діяли “Просвіта” (читальню засн. 1902, віднов. 1925), “Луг”, “Сільський господар”, “Рідна школа”, “Союз українок” та ін. т-ва, окруж. складниці Союзу кооператорів. У січні 1940 – смт; райцентр до 1962. 7 липня 1941–13 квітня 1944 – під нім. окупацією. У вересні 1943 повл. Т.

проход. партизан. з'єднання *С. Ковпака*. Під час фашист. окупації у Т. й на околиці с-ша закатув. бл. 5 тис. осіб. Від 1948 до травня 1951 діяла підпіл. друкарня ОУН. Зберег. замковий форт (кін. 16 ст.), палац (18 ст.), ратуша і приміщення Нар. дому (поч. 20 ст.). Є церкви св. Архистратига Михаїла (поч. 20 ст.), св. Андрея Первозванного (1995, мур.), костьол св. Анни (1912). Спорудж. братські могили воїнам ЧА, серед них Герой Рад. Союзу *О. Худяков* (1944), пам'ятники воїнам ЧА (1954), Б. Хмельницькому (1956), жертвам фашизму (1990, на єврей. цвинтарі), *Т. Шевченкові* (1993,

Костьол св. Анни.

скульп. Л. Юрчук), надгробки на могилах УСС (1991), вояків УПА (1992) і рай. провідника ОУН та УПА П. Скалецького (1996), встановл. пам'ят. хрест (1991) і насип. символ. могилу на честь Незалежності України з "фігурою" Матері Божої (1992, скульп. І. Гудима). Є пам'ятка природи – залишки панс. парку (19 ст.). Діють ЗОШ 1–3 ступ., ПТУ № 22, муз. школа, Буд. культури, Буд. школяра, б-ка, лікарня, 5 аптек, кінотеатр, 2 стадіони, істор. нар. музей, відділ зв'язку, лінійно-тех. станція, шлях.-експлуат. дільниця, хлібозавод, швей. цех, комбінат комунал. підпр-в, "Заготзерно", бурякопункт, селян. спілка "Дружба", 23 торг. заклади. У Т. народ. поет, публіцист, літературознавець *В. Барна*, дизайнер, педагог, публіцист *Л.-І. Боднар*, журналіст, редактор, громад. діяч *П. Дорожинський*, священнослужитель *І. Здерковський*, артист, діяч культури *Б. Єфремов*, вчений у галузі стоматології *Т. Заболотний*, науковець, архітектор *Я. Зубицький*, вчений-фізик, військовик, генерал-майор міліції *О. Кміта*, Герой Рад. Союзу *С. Кошель*, педагог *В. Кучер*, літературознавець,

перекладач *С. Рослицький*, правник, журналіст, перекладач *І. Ставничий*, проживали єврей. реліг. реформатор, нар. цілитель *Беит*, громад. діяч *Л. Горбачевський*, працювали адвокат, громад. діяч *В. Бараник*, правники *І. Кивелюк* і *В.-Р. Ставничий*, навчався письменник, громад.-культур. діяч *Д. Збігнєв*, перебували режисер, актор *Лесь Курбас*, бандурист *Г. Хоткевич*. У селищі та побли. нього виявл. археол. пам'ятки трипіл., гава-голіград., сармат., черняхів. і давньорус. культур та пізньофеод. часу.

Я. Павлик.

ТОВСТЕ

– село в Гусятинському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Кут. Розташ. на лів. березі р. Гнила, за 26 км від райцентру і 10 км від найбл. заліз. ст. Гримайлів. Насел. 528 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1420-і. 1720 отрим. магдебурз. право. 1822 м-ко – власність Л. Пельтенберга. Від 1838 почало занепадати. Внаслідок пожежі згоріли: 1903 – всі будинки на вул. Горішня (спорудж. "фігура"), 1915 – частина села. Діяли т-ва "Прогрес", "Луг", "Сільський господар", "Союз українців", кооператива. Є церква Івана Хрестителя (1783, мур.), "фігура" на пам'ять про односельців, які загинули під час 1-ї світ. війни. На місц. цвинтарі зберег. брат. могили УСС, вояків УПА, воїнів ЧА. Спорудж. пам'ятники *М. Шашкевичу* (1911), воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1967), *Т. Шевченку* (1992), на честь скасув. панщини (реставр. 1989), насип. символ. могилу Борцям за волю України (1991). Працюють ЗОШ 1–3 ступ.,

Пам'ятник М. Шашкевичу.

Пам'ятник на честь скасування панщини.

клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв'язку, торг. заклади. У Т. народ. літературознавець *Г. Бігеляйзен*, художник *Ф. Городиський*, перебували письменник *Д. Лукіянович*, поет, громад. діяч *А. Малишко*, письменники, громад. діячі *І. Франко*, *М. Шашкевич*. Пobl. Т. виявл. археол. пам'ятки доби неоліту-енеоліту.

М. Бігус, Г. Грунтас, Б. Мельничук.

ТОВСТІНЬКЕ

– село у Чортківському районі. Центр сільради. Розташ. за 20 км від райцентру і 12 км від найбл. заліз. ст. Гадинківці. Насел. 826 осіб (2007). Відоме від 17 ст. Діяли т-ва “Просвіта”,

Церква Пресвятої Трійці.

“Сокил”, “Луг”, “Сільський господар”, “Союз українок”, “Відродження”, кооператива. Є церква Пресв. Трійці (1846, кам.), 2 каплички (1991 і 1998), “фігури” Матері Божої (1864) і на честь 50-річчя скасув. панщини. Спорудж. пам'ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні, *І. Франку* (2004), насип. символ. могилу Борцям за волю України (1921, реконстр. 1990). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ. зв'язку, торг. заклади. У Т. народ. діяч ОУН і УПА *Я. Белінський*, громад.-політ. діяч *С. Голубович*, письменник, журналіст *Р. Колісник*, громад. діяч *Є. Романюк*.

Б. Качмарський, В. Уніят.

ТОВСТОЛУГ

– село у Тернопільському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Застінка. Розташ. на берегах р. Гнізна, за 12 км від райцентру і 6 км від найбл. заліз. ст. Дичків. Насел. 770 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1482. Окрім рільництва, частина населення займалася видобутком та обробкою каменю з місц. каменоломень; працювали династії майстрів-каменотесів, які виготовляли “фігури”, пам'ятники, здебільш. надгробні. Перед 1-ю світ. війною діяли 2 читальні “Просві-

та” та 1 москов-філ.; за сприяння педагогів-просвітян Т. і О.-Л. Павлишиних 1920–30-і організ. проти-алкогол. т-во “Відродження”, відновл. діяльність “Просвіти”, утвор. т-ва “Січ”, “Союз українок”, “Рідна школа”, кооператива,

“Маслосоюз”, хор, драмгурток. 1930-і заверш. буд-во 3-поверх. Нар. дому – одного з кращих на Тернопільщині. Є церква св. Георгія Побідоносця (1900, кам.), “фігури” на честь скасув. панщини, св. Яна та ін. Спорудж. пам'ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1967, скульп. О. Панчишин), *Т. Шевченку* (1992, скульп. О. Шулик), насип. символ. могилу Бор-

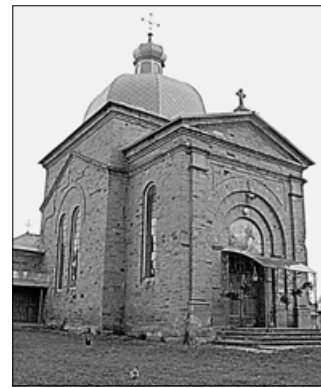
Пам'ятник Т. Шевченку.

цям за волю України (1991). Працюють ЗОШ 1–3 ступ. (1968; комп'ют. клас, фізіотерапевт. кабінет, гурток “Каменотес”), клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв'язку, ПМП “Агрон”, фермер. госп-ва, торг. заклад. У Т. народ. Герой соц. праці *О. Гаврилюк*, диригент, діяч культури *З. Гнопко*, фотожурналіст, підприсмець *П. Литвин*, реліг. діяч, вчений-теолог *І.-І. Назарко*, вчитель, громад. діяч *О.-Л. Павлишин*, проживає і протягом тривал. часу працював дир. місц. школи педагог, громад. діяч, голова Терноп. обл. ради *М. Миколенко*. Пobl. Т. виявл. археол. пам'ятки давньорус. культури, є ботан. пам'ятка природи – *Товстолуз. дуб*.

І. Дем'янова, В. Уніят.

ТОВСТОЛУЗЬКИЙ ДУБ

– ботанічна пам'ятка природи місцевого значення. Зростає pobl. с. Товстолуг Терноп. р-ну, серед поля на кургані. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням Терноп. обл. ради від 18. 03. 1994. Перебуває у віданні Товстолуз.

Церква св. Георгія Побідоносця.

сільради. Пл. 0,02 га. Під охороною – дуб черешчатий віком понад 100 р., має наук.-пізнав., істор. та естет. цінність.

І. Бай.

ТОВСТЯНКА ЗВИЧАЙНА

(*Pingicula vulgaris* L.; (нар. назва – товстянка) – багаторічна трав'яниста комахоїдна рослина родини Пухирникові (*Lentibulariaceae*). Занес. до Черв. книги України (1996). Зростає на болотах та вологих луках. Вис. 5–17 см. Зрідка трапл. на Малому Поліссі, в Розточчі-Опіллі. Вид зникає, потребує додаткових заходів охорони.

Н. Мшанецька.

ТОВТРИ (ПОДІЛЬСЬКІ ТОВТРИ)

– викопний бар'єрний риф тортонського і сарматського морів неогенового періоду. Після відступу остан. (сармат.) моря (бл. 10 млн. р. тому) залишився в рельєфі у вигляді невис.

горбкуват. пасма, що перетинає тер. обл. з пн. заходу на пд. схід по лінії насел. пунктів: смт Підкам'янь (Львів. обл.) – м. Збараж – м. Скалат Підволочис. р-ну – смт Гримайлів Гусятин. р-ну – смт Гусятин і далі до м. Кам'янець-Подільський Хмельн. обл. Шир. пасма – переважно 3–5 до 15 км (біля м. Тернопіль), віднос. вис. – 50–60 м. Пасмо складене органоген. та органоген.-детритус. вапняками тортон. (баден.) і сармат. ярусів. Гол. породоутвор. організмами служили багрянні водорості (літотамнії), корали, червоногі та двостулкові моллюски, черви й ін. Із т. зв. “тернопільськими верствами” тортону пов'яз. піляні (“тесові”) вапняки, придатні до випилювання з них стін. блоків (Добровод. і Лисичин. родовища). Тесові породи розміщ. на схилах риф. масивів чи побл. них і складені щільно зцементов. уламками (детритусом) морс. організмів. Відклади сармат. ярусу, що перекривають тортон. рифи або утворюють ізольовані

скелясті підняття в їх пд.-зх. ч. (деякі дослідники назив. власне Товтрами), складені переважно хомогенними (кремово-сірі, світло-сірі щільні) та органогенними (серпулові, моховатково-серпулові, детритусові) відмінами вапняків. Утвор. риф. масиву пов'язують із конседиментаційними антиклінальними складками, розташ. у зоні глибин. розлому, вздовж якого проходила берегова лінія тортон. і сармат. морів неоген. періоду. Унікал. ландшафти Т. оголош. заповідними (див. “Медобори”).

М. Сивий.

ТОВТРОВОЇ ГРЯДІ ДІЛЯНКА

– пам'ятка природи місцевого значення. Розташ. на околиці с. Галушинці Підволочис. р-ну. Викопний мор. риф, склад. щільними органоген. вапняками міоценов. віку. Земел. відвід 1 га. Має наук. і пізнав. значення.

Й. Свинко.

ТОДТ

Фридерик (Todt Fryderyk; 19. 08. 1896, м. Бережани – 20. 05. 1982, м. Краків, Польща) – польський скульптор-монументаліст. Закін. Варшав. АМ. Чл. Спільки польс. митців-пластиків (1930). 1934 – перша персон. виставка у м. Львів. Автор пам'ятників у Польщі.

І. Дуда.

ТОКАРЄНКО

Юрій Мефодійович (27. 05. 1972, м. Хмельницький) – господарник, громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради (від 2006). Закін. Хмельн. технол. ін-т (1994, нині ун-т; інж.-економіст). Працював інспектором, ст. інспектором Держ. податк. інспекції, від 1996 – ст. податк. інспектор Держ. податк. адміністрації в м. Хмельницький. Від 2001 – комерц. дир., 1-й заст. дир., дир. ТзОВ “Тернопільхлібпром”. Кер. виконав. ком-ту ТОО політ. партії “Народний Союз “Наша Україна” (від 22 червня 2005), чл. її політради.

І. Дем'янова.

ТОКАРСЬКА

Зінаїда Юрїївна (04. 07. 1951, смт Козлів Козів. р-ну) – педагог, фотохудожник, краєзнавець, винахідник, раціоналізатор. Чл. Спільки фотохудожників України (2006). Почес. громадянка м. Бережани (2006). Лауреат обл. і призер Всеукр. конкурсів юних кіномитців. Закін. Львів. політех. ін-т (1973, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”), Терноп. пед. ін-т (1988, нині ТНПУ). Працювала інж.-конструктором, технологом на підпр-вах міст Тернопіль і Бережани. Від 1975 за сумісництвом, від 1981 – кер. техн. гуртків, від 1985 – дир. Бережан. Палацу піонерів (нині

Будинок творчості школярів). Орг-тор і засн. драм. студії “Нагхнення”, дит. драм. театру “Дзвіночок”, образотвор. студії “Веселка”, турист.-краєзн. клубу “Бережанщина”, засн. і кер. фото-кіноклубу. Фото-виставки у містах Київ, Тернопіль, Бережани та ін.;

світлина опубл. у пресі. Т. – автор фотоальбому “Мій Бережанський рай” (2002), наук.-пізнав. книги “Чарівний світ дитинства” (2006). Виконала роль Матері-України в х/ф “Страчені світанки” (Київ, реж. Г. Кохан). Автор низки винаходів і рацпропозицій.

Я. Павлів.

ТОКАРЧУК

Марія Богданівна (12. 01. 1970, м. Старокостянтинів Хмельн. обл.) – громадська діячка. Закін.

Львів. ун-т (1992, нині нац. ун-т), ТАНГ (2001, нині ТНЕУ). Працювала в органах місц. самоврядування Терноп. обл., у т. ч. в обл. раді. Від 2006 працює у представництві “Укрсиббанку” в

м. Санкт-Петербург (РФ). Автор публікацій у збірниках і пресі.

М. Ониськів.

ТОКІЇ

– село у Підволочиському районі. Центр сільради. Розташ. на пр. березі р. Збруч, за 18 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Підволочиськ. Насел. 1172 особи (2007). Передмістя м-ка – Ожигівці (нині с. Ожигівці Хмельн. обл.) відоме від 1430. Як окреме село Т. згадане 1764. Від 1772 pobl. Т. пролягав кордон між Австрією та Росією. Діяли т-ва “Просвіта”, “Луг”, “Сокол”, “Сільський господар”, “Союз українців”, “Каменярі”, тверезості та кооператива. На поч. 20 ст. село – осередок килимарства. 1944 у Т. розміщ. штаб 1-го Укр. фронту; відбул. нарада письменників-фронтовиків. Зберег. залиш-

У центрі села.

ки *Токів. замку* князів Збаразьких і Вишнівських (побуд. 1570-і). Є церква Преображення Господнього – Спаса (1902; зберіг. чудотвор. ікона Розп'яття Христа-Спасителя, відома від 17 ст.), триває буд-во храму греко-катол. обряду, “фігура” на честь засн. Т-ва тверезості (1862). Спорудж. соняч. годинник (1907, мур.), пам'ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1970), *Т. Шевченку* (1991), насип. символ. могилу Борцям за волю України (2002, відновл.). Працюють ЗОШ 1–3 ступ., Буд. культури, б-ка, дільн. лікарня, геріатрич. відділ. тер. центру соц. обслугов. пенсіонерів та одиноких

Пригородок із рештками замку.

непрацездат. громадян (від 1999), дошк. заклад, відділ. зв'язку, аптека, торг. заклади. У Т. народ. історик, краєзнавець *Є. Гасай*, науковці, професори *Б. Гладич*, *Н. Гунька*, *Є. Поліщук*, *Є. Походило*, реліг. діяч *В. Рубін*, художник *З. Флінта*, служив парохом о. П. Білинський, перебували *І. Франко* (1888, 1912), *А. Шептицький* (1906). Pobl. Т. виявл. археол. пам'ятки черняхів. культури. Є сірчані джерела. *Є. Гасай* видав кн. “Село Токи та його околиці: Історико-краєзнавчий нарис” (Т., 1992).

М. Безкоровайна, Є. Гасай.

ТОКІВСЬКИЙ ЗАМОК

– пам'ятка архітектури місцевого значення, обронна споруда у с. Токи Підволочиського району. Розташ. на вершині кам'ян. пагорба на острові (нині півострів), з усіх боків оточ. шир. ставом, утвор. на старому руслі р. Збруч. Мuri замку – неправил. трикутник із трьома вежами на кутах; одна – п'ятикутна, дві – на-

півкруглі. Кожна вежа мала в нижн. частині два ряди стрільниць, верх. частини займали каземати. Доступ до фортеці здійснюв. через підйом. міст, який охороняла ще одна – надворітна вежа. Збуд. наприкін. 16 ст. брацлав. воєвода кн. Я. Збараський. 1631–1744 належав кн. Вишневецьким, після смерті остан. представника роду – Чарнецьким і Матковським. 1648 Т. з. захоп. козац. військо, 1675 – зруйн. турки. Відбуд. і утрим. у належ. стані до кінця 18 ст. Зі втратою оборон. значення 2 вежі й значну частину мурів поступ. розібрали на госп. потреби. Нині зберег. руїни п'ятикут. вежі й частина фортеч. муру.

В. Бойко.

ТОЛМАЧОВ

Владислав Валентинович (28. 02. 1941, м. Уссурийськ, нині РФ – 02. 10. 2007, м. Бровари

Київ. обл.) – композитор. Премія ім. Ленін. комсомолу (1967). 1955–62 проживав у м. Чортків, тут навчався в СШ та муз. школі, де згодом працював викладачем. Закін. Терноп. муз. уч-ще (1966). 1968–70 – дир. муз. школи в м. Київ; від 1970 донині – на творчій роботі; проживає у м. Бровари Київ. обл. Автор попул. пісень “Квіти ромена” на сл. *Б. Демківа* (1964, “Золота платівка”, 1967, мільйон. тираж, у викон. *В. Купріної*; звучала на міжнар. конкурсах), “Сік землі” на сл. *В. Вихруща*, “Не метелиця лугом стелиться” на сл. *Б. Снісаренка*, що увійшли до Міжнар. золотого фонду укр. музики; опери “Мауглі”; кантати “Карпатські акварелі” на сл. *М. Нагнибиди*;

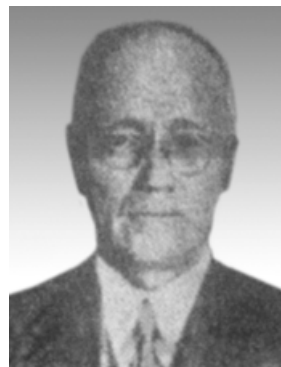
творів для оркестру, хору; музики до вистав; інструмент. музики для ф-но, скрипки, баяна та ін.; вокал. циклу “Русь” на вірші *С. Ссеніна*, романсів; обробок укр. нар. пісень; більше 50 пісень для дітей, понад 200 естрад. пісень.

Л. Щербак.

ТОМАШІВСЬКИЙ

Степан Теодорович (псевд. – *С. Федоренко*; 09. 01. 1875, с. Купновичі, нині Самбір. р-ну Львів. обл. – 21.

12. 1930, м. Краків, Польща) – історик, редактор, публіцист, політичний і громадський діяч. Д-р філософії (1904). Дійс. чл. НТШ (1899). Закін. Львів. ун-т (1900). Викл. у г-зіях міст Перемишль (нині Пшемисль, Польща), Львів, Бережани (1903–10). Секр. і касир (1903–04) місц. філії т-ва “Просвіта”, засн. філій “Бояна” і “Товариства педагогічного”. Досліджував матеріали Бережан. архіву, з *В. Гнатюком* проводив етнограф. дослідження Угор. Русі. У Бережанах видав кн. “Погляд на розвиток Бережанської гімназії (1795–1905)”, уклав хроніку в ювілей. гімназ. збірнику, опубл. праці “Матеріали до історії галицько-руського шкільництва 18 і 19 вв.” (у серії “Українсько-руський архів”, 1909), “Угорські русини в світлі мадярської урядової статистики” (1903), “Етнографічна карта Угорської Русі” (1906) та ін. Чл. “Товариства прихильників української літератури” (1904) і статистич. комісії при НТШ (1906), співавтор проекту реформи нац. статистики. Від 1910 – доц. Львів ун-ту, 1913–14 – в. о. голови НТШ, кер. істор.-філос. секції, ред. “Записок НТШ” (116–124 тт.). Під час 1-ї світ. війни – орг-тор стрілец. руху, чл. Бойов. Управи УСС і Загальноукр. культур. ради у м. Відень (Австрія). Березень 1919–червень 1921 – на дипломат. службі: радник делегації УНР та кер. делегації ЗУНР на Паризьк. мирн. конф., представник Уряду ЗУНР у м. Лондон (Вел. Британія). 1921–25 – у Німеччині, співпрац. із ред. г. “Українське слово”, ред. тижневика “Літопис політики, письменства і мистецтва”. 1925 – у Львові, ред. часоп. “Політика” і г. “Нова Зоря”, вчитель у польсь. г-зії. Доц. Ягеллон. ун-ту (1928–30, м. Краків, Польща). Чл. гол. управи

Укр. християн. орг-ції, співторець ідеології Укр. католич. нар. партії. Автор розвідок “Українська історія: нарис І. Стародавні і середні віки” (1919), “Вступ до “Історії Церкви в Україні”, укладач зб. документів “Матеріали до історії Галичини” (1889, 1901, 1913), “Ватиканські матеріали до історії України. Донесення римських нунційів про Україну”.

Б. Головин, Б. Пиндус.

ТОМИН

Василь Адольфович (22. 07. 1959, с. Угринів, нині Підгаєць. р-ну) – журналіст, редактор. Чл. НСЖУ (1986). Почес. грамота секретаріату НСЖУ (2006). Закін. у м. Львів буд. технікум (1979) і ф-т журналістики ун-ту (1984, нині нац. ун-т). Працював кореспондентом у ред. рай. г. “*Нове життя*” (1984–86, м. Березани), молодіж. г. “*Ровесник*” (1986–91, із перерв.), г. “*Вільне життя*” (1989), худож. ред. у міжобл. г. “*Західна Україна*” (1991–96), обл. г. “*Свобода*” (1996–2002; усі – Тернопіль). 2002–06 – гол. ред. г. “*Тернопіль вечірній*”; нині – гол. спец. упр. інформації та зв’язків із громадськістю Терноп. ОДА. Заст. голови обл. орг-ції НСЖУ. Автор гуморесок та усмішок, опублік. у періодиці, збірниках.

Я. Шургот.

ТОМИЧ

Іван Федорович (28. 06. 1958, с. Текуче Косів. р-ну Івано-Фр. обл.) – господарник, фермер, громадський діяч. Орден “За заслуги” 3-го ступ. Нар. депутат України (2002–06), голова ком-ту ВР з питань аграр. політики та земел. відносин. Закін. Заліщиц. радгосп-технікум (1981), Кам’янець-Поділ. с.-г. ін-т Хмельн. обл. (1987, нині Поділ. держ. аграрно-техн. акад.). Від 1982 у Заліщиц. р-ні: бригадир садів. бригади, агроном у радгоспі-тех-

нікумі; агроном рай. упр. с. госп-ва (1984–85); заст. голови колгоспу в с. Касперівці (1985–87). 1987–88 – інструктор-зав. сектору з реформування АПК в РК КПУ. 1989 засн. 1-е в р-ні фермер. госп-во (10 га). 1993 очолив раду фермер. кооперативу “Ратай” і стажувався у кращих фермер. госп-вах США. Віце-президент Асоц. фермерів України (від 1993), президент Асоц. фермерів та приват. землевласників (від 1997). Чл. Комісії з питань аграр. політики при Президентові України (1998).

Б. Мельничук, В. Олійник.

ТОМКІВ

Василь Юрійович (03. 04. 1924, с. Коцюбинчики, нині Чортків. р-ну) – публіцист, історик, громадський діяч. Лауреат міжнар. фестивалю “Нашого цвіту – по всьому світу”. Навчався на учит. курсах в м. Чортків. Чл. ОУН (1942). 1943 – доброволець дивізії “*Галичина*”. Пройшов навч. та спец. вишкіл в містах Ешвайлер і Бльомберг (обидва – Німеччина), закін. підстаршин. школу в м. Ляйбах (нині Любляна, Словенія); скеров. у м. Поважська-Бистрица. Заст. ком-ра чоти гранатометів, учасник боїв під м. Фелдбах. У таборі для полон. у містах Белярія (ред. г. “Наша мета”) та Ріміні (обидва – Італія) – друкар і співред. ж. “Світло” і “Бюлетень Таборових Товариств “Просвіта”. Після 2-ї світ. війни емігр. до Вел. Британії (м. Болтон). Діяльний у громад. орг-ціях діаспори: чл. і голова Відділу Об’єдн. колиш. вояків-українців (ОбВУ), чл. його Гол. Управи. Автор “Альманаху ОбВУ 1949–54”, чл. редколегії ж. “Сузірмач”. Співзасн. англо-укр. та укр.-польс. т-в. Діяльний в ОУН на еміграції: чл. крайов. Політ. ради ОУНз у Вел. Британії (від 1979), секр. фінанс. і пресов. відділів, учасник усіх конф. ОУНз. Чл. УГВР. Провід. чл. Т-ва укр. письменників і журналістів у Вел. Британії. Ред. “Бюлетеня Політичної Ради ОУНз (1979–89), автор числен. статей та публікацій у закордон. і укр. вид. Від 1992 щороку відвідує Україну; дописувач до г. “*Божий сяч*”, “*Вільне життя*”, “*Свобода*” (всі – Тернопіль), “*Гомін волі*” (сміт Підволочиськ). 1997 Т. із дирекцією школи засн. музей

історії Коцюбинців. Автор кн. "... Та найбільше любив Україну" (2004).

М. Шпікула.

ТОМЧУК

Петро Михайлович (02. 01. 1934, с. Коцюбинці, нині Гусятин. р-ну) – вчений у галузі фізики. Чл.-кор. НАНУ (2000). Д-р фіз.-матем. н. (1973), проф. (1980). Держ. премія УРСР (1986) і України (1995) в галузі н. і т. Засл. діяч н. і т. України (1997). Закін. фіз.-матем. ф-т Чернів. ун-ту (1957, нині нац. ун-т). В Ін-ті фізики АН УРСР у м. Київ (нині Ін-т фізики НАНУ): м. н. с., ст. н. с. (1964–74), від 1974 донині – зав. відділу теорет. фізики. 1993–96 і 2002–05 – голова експерт. ради з фізики ВАК України. Автор 3 монографій, наук. праць, зокрема циклів "Розмірні ефекти у малих частинках твердого тіла" і "Фізичні механізми деградації та шляхи підвищення надійності оптоелектронних приладів", понад 200 наук. публікацій в укр. та зарубіж. періодиці.

М. Ониськів, Л. Щербак.

ТОНКОНІГ РІЗНОБАРВНИЙ

(*Poa versicolor* Bess.; нар. назва – мурава) – багаторічна трав'яниста рослина родини Тонконогі (Злакові) Роасеае (Gramineae). Занес. до Черв. книги України (1996). Зростає на лучно-степ. ділянках і вапняк. освітлених схилах. Трапл. біля сіл Більче-Золоте і Трубочин Борщів. р-ну та в *Кременець. горах*. Під охороною – у природ. заповіднику "Медобори", *Жезав. ботан. заказнику*, урочищі "Глоди".

Н. Мшанецька.

"ТОПІЛЬЧЕ"

– гідропарк у м. Тернопіль. Утвор. 1983 на місці осуш. болота в долині р. Серет на 98 га під назвою "Піонерський гідропарк", хоча роботи з його створення тривали від поч. 1970-х. 1985–87 та 2000–01 реконструйований. Має зони: тихого відпочинку – галявина казок, зоокуток, мости, острівці, канали й водойми з декорат. водоплав. птахами; атракціонів, актив. ігор та культур.-видовищ. заходів; спорт. – аквадром,

картингдром, баскетбол. та волейбол. майданчики, футбол. поле. У "Т." – гідролог. пам'ятка природи "Тернопільські джерела", каскад фонтанів на центр. алеї, водяні декор. млини, фортеч. м-ко, дерев. скульптури, вид. майданчики, плет. тини та ін. Зростають бл. 60 видів дерев, кущів, ліан. Споруджують буд. природи, прокат. бази, літ. кафе та естраду. У парку діє клуб любителів загартування та зим. плавання "Нептун".

Б. Петраш, І. Турко.

ТОПОЛЬНИЦЬКИЙ

Генрик Генрикович (07. 07. 1869, м. Золочів, нині Львів. обл. – 1920, м. Тернопіль) – композитор, піаніст, культурно-громадський діяч. 1887–91 у м. Львів навчався на правн. ф-ті ун-ту, студіював ф-но та композицію у консерваторії. 1891–95 – чл. і піаніст львів. муз.-хор. т-ва "Боян". Від 1896 – у Тернополі, мав правничу практику. Автор муз. тв. на сл. П. Грабовського, І. Франка, М. Шашкевича, Я. Щоголіва й ін. поетів, обробок нар. пісень. Опубл. праці "Перегляд 19 століття для музичних русинів" (1894), "Пару слів про стан музики русько-української" (1900), "Катерина" Т. Шевченка, музика Й. Кишакевича" (1901), муз. рецензії та ін.

П. Медведик,

Б. Пиндус, Л. Щербак.

ТОПОЛЬНИЦЬКИЙ

Іван Йосипович (19. 05. 1877, с. Золота Слобода, нині Козів. р-ну – 15. 07. 1934, м. Тернопіль) – фінансист, громадський і культурний діяч. Навчався в м. Львів. Був інспектором скарбу в м. Кельци (Польща), потім – у Тернополі. Чл. Укр. Терноп. Ради (квітень–липень 1917), міськ. комісаріату в період ЗУНР (листопад 1918–червень 1919). Діяльний в укр. т-вах, зокрема, "Боян" і "Руська бесіда", очолював їх. Співзасн. у місті філії муз. т-ва ім. М. Лисенка (1928).

П. Гуцал.

ТОПОРКОВ

Яків Миколайович (14. 05. 1917, с. Дерюгіно, нині Курськ. обл., РФ – 02. 08. 1944, с. Новосілка, нині Підгаєц. р-ну, похов. у м. Підгайці) – військовик. Герой Рад. Союзу (01. 05. 1943). Орден Черв. Зірки, Черв. прапора й Олександра

Невського. Учасник нім.-рад. війни, боїв за міста Москва (нині РФ), Київ, Тернопіль та ін. Капітан ЧА; штурман авіац. полку. Від липня 1944 підтримував наступ ЧА в Львів.-Сандомир. операції на Тернопільщині. Загинув у бою.

Б. Хаварівський, Н. Халуца.

ТОРГІВЛЯ НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

– форма обміну продуктами праці та послугами, що характерна відносинами між продавцем і покупцями на основі вартісного обміну. Сусп. поділ праці сприяв пошук. зв'язків на тер. сучас. Тернопільщини. У м. Бучач щорічно (від 1515) відбувал. 2 ярмарки, щотижня – торги; в м. Підгайці торгували зерном, рибою, кіньми, худобою. Залежно від стадії руху товарів розрізн. опт. і роздріб., внутр. та зовн. торгівлю 1895 в м. Тернопіль – 167 крамниць; для обслугов. опт. торгівлі створ. кредитно-банк. установи. У рад. період в області діяли кооп. торг. заклади: 1966 в обл. центрі – 201 магазин, 1971 – 280. Нині на спожив. ринку області – понад 4360 магазинів прод. і непрод. товарів, 960 закладів ресторан. госп-ва та більше 70 ринків. У Тернополі функціон. мережа магазинів “Торговий світ”, корпорації “Ровекс”, супермаркети “Київ”, ТОВ “Орвіс”, “Сільпо”, “Родина”, в р-нах – маркети спожив. кооперації “Теко” та ін.

Є. Демчук, О. Стрішенець.

ТОРКИ

– степова ділянка, ботанічна пам'ятка природи місцевого значення. Розташ. на зх. околиці с. Криве Козів. р-ну, в межах схилу пд. експозиції у долині невел. потічка. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням Терноп. обл. ради № 50 від 26. 02. 1999. Перебуває у віданні місц. селян. спілки. Пл. 8,3 га. Під охороною – добре збережені, типові для Зх. лісостепу лучно-степ. фітоценози. Місце оселення корис. ентомофауни.

І. Ленків.

ТОРСЬКЕ

– село у Заліщицькому районі. Центр сільради, якій підпорядк. села Глушка та Якубівка. Розташ. за 12 км від райцентру, заліз. ст. Насел. 813 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1440. Восени 1648 під час визв. війни під проводом *Б. Хмельницького* жителі Т. під кер-вом селянина Петраша брали участь у поході на замок у Червоногороді (нині урочище поблис. с. Нирків Заліщиц. р-ну). Діяли “Просвіта” (читальню засн. 1898, віднов. 1922), “Сокол”, “Луг”, “Відродження” та ін. т-ва, кооператива. Є церква

Благовіщення Пресв. Богородиці (1842) і капличка (1995); зберег. братська могила воїнів ЧА. Спорудж. пам'ятники *Т. Шевченкові* (1961) та воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1967)

Церква Благовіщення Пресвятої Богородиці.

насип. символ. могилу Борцям за волю України (1942, відновл. 1991), встановл. пам'ят. хрест на честь скасув. панщини. Працюють ЗОШ 1–3 ступ., Буд. нар. творчості, б-ка, лікар. амбулаторія, аптека, дошк. заклад, відділ. зв'язку, торг. заклади. У Т. народ. науковці Р. Земледух, Б. Павлик, М. Цепенюк, проживав д-р мед. н., хірург *І. Дейкало* та ін. Побл. Т. виявл. археол. пам'ятки пізн. палеоліту, трипіл., комарів., черняхів. і давньорус. культур; є *Торс. родовище вапняків*. 1995 М. Дейкало видав кн. “Історія Торського, на тлі якої вишитий літопис нашого краю, доля України”.

М. Дейкало, Б. Мельничук.

ТОРСЬКЕ РОДОВИЩЕ ВАПНЯКІВ

– природне скупчення корисної копалини. Розташ. за 1,5 км на пн. схід від с. Торське Заліщиц. р-ну, за 10 км на північ від м. Заліщики. Детально розвід. 1987–88 ДГП “Західукргеологія”. Вапняк серед. потужністю 18 м придат. для вироб-ва вапна і вапняк. борошна. Затвердж. запаси вапняків за пром. категоріями – понад 700 тис. м³. Родовище не розробляють.

В. Кігура, М. Сивий.

ТОРФ НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

– органогенна гірська порода на території області. Утвор. з відмерлих і не повністю розклад. решток болотян. рослинності з домішкою до 50% мінерал. компонентів. Тернопільщина належ. до Поділ. торф. р-ну Лісостеп. торф. області. Тип покладів – низинний. Торфи переважно середньота високозольні (зола – 14–35%). Є 103 торф. поклади, заг. геол. запаси – 122,4 млн. т. Баланс. родовищ – 77, із них частково (чи періодично) розробляють 28. Запаси пром. категорій – понад 26,5 млн. т. Відомо 10 родовищ торфу, запаси кожного з яких перевищ. 1 млн. т. Найбільші: Басарабиха перевищ. 6 млн. т., Калитка, Куд-

лаївка в Шумс., Гарбузів. у Зборів., Іквільське 3,6 млн. т. у Кременец., Горинька у Лановец. р-нах. Більшість експлуатац. родовищ розташ. на тер. р-нів: Шумс. (понад 50% запасів пром. категорій), Зборів. (більше 15%), Лановец. (15%) і Кременец. (15%). За пл. окремі родовища в обл. відносять до середніх (напр., Серет. – 1368 га, Зборів. – 534 га та ін.). Більшість – дрібні. Найвища щільність розподілу запасів

Торфовидобувна ділянка
в с. Нові Петликивічі Буцацького району.

торфу – в Шумс. р-ні (202 т/га), тут також найбільша забезпеченість населення цією сировиною (444 т/особу). Остан. показник майже у 15 разів перевищує його середнє значення в обл. (30 т/особу). В Бережан., Буцац., Збараз., Підволочис. і Терноп. р-нах – дуже низькі показники щільності й забезпеченості запасами торфу (відповідно, до 10 т/га і до 10 т/особу). Боршів., Густин., Заліщиц., Монастириск., Підгаєц. і Чортків. р-ни не мають розвід. запасів торфу. Перспективні для оцінювал. робіт родовища Кудлаївка в Шумс. і Руда-Загаївське у Зборів. р-нах.

В. Кігура, М. Сивий.

ТОРЧЕНКО

Михайло Миколайович (справж. Цісельський; 23. 09. 1902, с. Саранчуки, нині Бережан. р-ну – 20. 03. 1989, м. Нью-Йорк, США; похов у м. Київ) – громадський діяч. Орден Дружби народів. 1927 емігр. до США. Діяльний у Лізі амер. українців, Допомог. союзу амер. українців. Голова (1963), край. секр. викон. ком-ту Ліги амер. українців, від 1980 – її ген. секретар. Співініціатор створ. у Нью-Йорку культ. центру “Арров-парк”, фольклор. танц. ансамблю “Дніпро”.

Б. Мельничук, М. Ониськів.

ТОФАН

Микола (09. 12. 1892, с. Русів, нині Снятин. р-ну Івано-Фр. обл. – 18. 12. 1974, м. Мюн-

хен, Німеччина) – освітній і громадський діяч. 1910–14 навчався у Чернів. ун-ті. Учасник 1-ї світ. війни; поручник австр. армії, 1918–20 – в УГА. 1924 закін. студії у Віден. ун-ті (Австрія). 1924–36 працював учителем математики в г-зії “Рідна школа” у м. Станіслав (нині Івано-Франківськ). Від 1936 – дир. г-зії у м. Чортків; 1938 – орг-тор буд-ва її нового корпусу. 1938–39, 1941–44 – дир. г-зії “Рідна школа” в м. Тернопіль. 1939–41 – інспектор Терноп. обл. відділу нар. освіти, викл. фізики у Терноп. пед. школі, згодом – у Терноп. ін-ті вдосконал. вчителів. Під час нім. окупації – знову дир. укр. г-зії. 1944 виїхав до Австрії, 1945 – до Німеччини. Від 1957 в Мюнхені – постій. чл. делегації від УНДО в укр. екзил. уряді (довічно). Автор спогадів та публікацій на освіт. теми у періодиці.

Б. Мельничук, Б. Пиндус.

ТРАВЕРТИНИ (ВАПНЯКОВІ ТУФИ)

– пористі карбонатні осадові породи (вапняки) на території Тернопільщини. Утвор. в місцях виходу на поверхню джерел підзем. вод, збагач. біокарбонатом кальцію ($\text{Ca}(\text{HCO}_3)_2$). Часто містять рештки назем. рослин і тварин. організмів (переважно молюсків). Колір – здебільш. жовтий, сірий до темно-сірого. Т. – рідкісні мінерал. утворення, відомі в Україні лише в Криму біля Красної печери й на Поділлі. Найбільше їх місцезнаходжень – у пд. ч. Терноп. обл. в басейнах річок Джу-

Травертини в с. Переволока
Буцацького району.

рин, Дністер, Нічлава, Збруч, Серет та Стрипа (села Переволока, Рукомиш, Скоморохи, Сокильц Буцац.; Дорогичівка, Литячі, Нирків, Устечко – Заліщиц., Кривче Боршів. р-нів й ін. (див. *Траверт. скелі*). Наук. значення Т. у тому, що вони є індикаторами палеогеограф. умов часу їх утворення. Завдяки своєрід. текстурі, міцності, можливості обробки (різання, полірування) травертини придатні для виготовл. високоякіс. облицювал. плиток, випалювання вапна тощо. Наші предки спорудж. у травертин. скелях житла відлюдників, печер. храми (села

Стінка Бучац., Рукомиш, Сокілець, Устечко Заліщиц. р-нів та ін.).

Й. Свинко.

ТРАВЕРТИНОВІ СКЕЛІ

– великі скупчення травертину (70 тис. м³ і більше), що часто нагадують фрагменти річкових терас. На тер. Тернопільщини розташ. як

Травертинові скелі в с. Рукомиш Бучацького району.

у верхніх, так і серед. чи нижніх ч. круглих схилів каньйоноподіб. долин р. Дністер та його приток. Довж. скель – від кількох до 150–200 м, вис. – від 2–3 до 10–15 м. Найбільші скелі розміщ. в нижній ч. басейну р. Стрипа (біля сіл Рукомиш, Переволока, Скоморохи, Сокілець Бучац. р-ну); долинах р. Бариш (с. Порохова того ж р-ну) та р. Серет (Улашківці Чортків. р-ну); в каньйоні Дністра між гирлами Коропця та Серету (біля сіл Стінка, Космирин Бучац. та Литячі, Зелений Гай Заліщиц. р-нів); в басейні р. Нічлава (Кривче Боршів р-ну) та ін. Всього на Тернопільщині – понад 20 травертин. скель. У їх утвор. виділяють кілька етапів. На 1-у травертин відклад. паралельно до схилу на мохах, траві чи опалому листі. На 2-у – у верх. ч. травертин. скупчення виникає майданчик, і карбонат кальцію відклад. горизонтально. 3-й етап – травертин нагромад. здебільш. на вертикал. стінці, що густо поросла мохом. На 4-у збоку від старої скелі формується нове травертин. скупчення, в результаті зміщення водного потоку вбік. На Тернопільщині є скелі, формування котрих завершене (біля сіл Рукомиш, Переволока, Порохова, Сокілець та ін.), вони значних розмірів, складені ущільн. травертином, тут є закарст. тріщини, гроти, печери. Інша група – скелі, де триває відкладання травертину (біля сіл Устечко, Нирків, Скоморохи, Космирин, Стінка, Зелений Гай та ін.). Такі скелі часто зарослі мохом, мають кулісоподіб. утворення у верх. ч., їхньою поверхнею стікають струмки, утворюючи водоспади. Т. с. – екскурс. об'єкти: у них та біля них є водоспади (Устечко, Нирків, Скоморохи, Космирин, Стінка), печер. храми та келії відлюдників (Рукомиш, Сокілець, Стінка, Дорогичівка, Литячі, Устечко, Улашківці), печери з натіч. формами (Переволока, Космирин, Порохова).

О. Волік.

ТРАВЕРТИНОВІ СКЕЛІ В СЕЛІ ЛИТЯЧІ ЗАЛІЩИЦЬКОГО РАЙОНУ

– геоморфологічне утворення, геологічна пам'ятка природи місцевого значення. Розташ. на пд.-сх. околиці села, на лів. схилі долини р. Дністер. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 131 від 14. 03. 1977. Перебуває у віданні Литяц. сільради. Пл. 0,5 га. Під охороною – відслонення мальовн. травертин. скель із печерами. Має наук.-пізнав. значення.

В. Кітура, І. Ленків, М. Сивий.

ТРАВНІВЕ

– село у Збарзькому районі. Підпорядк. Стрийв. сільраді. До 1964 назив. Заруддя. Розташ. за 8 км від райцентру і 4 км від найбл. заліз. ст. Стрийвка. Насел. 449 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1523. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є церква св. Покрови (1900, кам., перебуд. з костьолю), “фігура” св. Миколая. Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад. Пobl. Т. виявл. археол. пам'ятки пізн. палеоліту.

М. Бігус, Ю. Ковальков.

ТРАВОТОЛОЖИ

– село у Зборівському районі. Підпорядк. Зарудян. сільраді. Розташ. за 7 км від райцентру і 9 км від найбл. заліз. ст. Зборів. Насел. 107 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1570. Є церква Покрови Пресв. Богородиці (1908, мур.). Встановл. пам'ят. хрести на честь скасув. панщини і незалежності України. Діє клуб.

Ю. Ковальков, В. Уніят.

ТРАКАЛО

Василь Йосипович (24. 09. 1956, смт Товсте Заліщиц. р-ну) – журналіст, письменник, громадський діяч. Засл. журналіст України (2002). Чл. НСЖУ (1984), НСПУ (2004). Почес. знак НСЖУ (2006). Премія ім. Братів Б. і Л. Лепких (2000). Всеукр. премія “Золоте перо” (1994) та 1 премія Фонду ім. Воляників-Швабівських (2001). Закін. ф-т журналістики Київ. ун-ту (1979, нині нац. ун-т). Працював у ред. рай. г. Чернівець. обл. та Чернівець. обл. радіомовлення. 1980–83 – кор. г. “Будівельник” у м. Тернопіль. 1983 – зав. відділу рай. г. “Перемога”, 1991 – гол. ред. рай.

г. "Нова доба" в м. Бучач. Влас. кор. обл. г. "Свобода" (м. Тернопіль) у Бучац, Заліщиц, та Монастирис. р-нах. 1-й заст. ген. дир. Терноп. обл. телерадіокомпанії (2001). Автор документ. повісті "Три кола пошани" (1990), роману "Колонія" (1998), публікацій у ж. "Сучасність", "Дзвін", "Тернопіль", в укр. і зарубіж. пресі.

В. Барна, Б. Мельничук.

ТРАКАЛО

Ольга Йосипівна (10. 06. 1955, смт Товсте Заліщиц. р-ну) – бібліотекар, громадська діячка.

Засл. працівник культури України (1999). Почес. чл. т-ва "Просвіта" (1998). Закін. Чернів. ун-т (1979, нині нац. ун-т). Працювала в Товстому учителем укр. мови та літ-ри, дир. Будинку школярів (1980–85). 1985–91 – на громад. роботі. У м. Залішки: 1991–92 – дир. рай. б-ки для дітей, в 1992 – рай. б-ки для дорослих. Ініціатор створ. літ.-мист. читальні "Берегиня", Клубу творчої молоді й ін. Ред. бібліограф. посіб. "З любов'ю до краю" (1998) та ін. видань. 2002 Заліщиц. рай. б-ка – переможець конкурсу "Інтернет для читачів публічних бібліотек", який провело Посольство США в Україні; згодом тут відкрито інтернет-центр. Заст. голови рай. орг-ції т-ва "Просвіта", чл. проводу рай. орг-ції КУН. Автор статей у пресі, виступів на радіо і телебаченні.

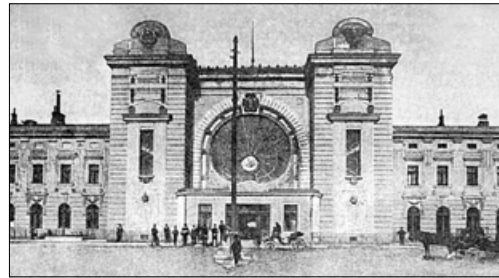
Б. Головин, В. Олійник.

ТРАНКВІЛІОН

(див. *Ставровецький Кирило*).

ТРАНСПОРТ НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

– сектор господарства області, який забезпечує перевезення вантажів і пасажирів. Значною мірою впливає на рівень розвитку госп-ва, умови життя людей. В обл. розвин. (крім мор.) види транспорту: залізн., автомобіл., повітр., трубопровід., річковий. Вони утвор. транспортну систему – складову частину транспорт. системи України. До неї належ. транспорт. мережа, рухомий склад, служба перевезень. **Мережа авто-транспорту** охоплює всі види шляхів. Найдовші – автомобіл. шляхи – 5,6 тис. км, у т. ч. дороги з твердим покриттям – 5,1 тис. км.

Залізничний вокзал у Тернополі. Поштівка, надрукована під час 1-ї світової війни.

Щільність цих доріг на 1000 км² тер. обл. – 405 км, із твердим покриттям – 358 (в Україні відповідно – 270 і 247 км). Найважлив. автомагістралі перетинають область із півночі на південь (Дубно–Кременець–Тернопіль–Залішки–Чернівці) та зі заходу на схід (Львів–Зборів–Тернопіль–Підволочиськ–Хмельницький), важливі – Тернопіль–Бучач–Івано-Франківськ, Тернопіль–Чортків–Кам'янець–Подільський, Тернопіль–Бережани–Рогатин, Тернопіль–Залізці–Почаїв–Броди, Тернопіль–Гусятин та ін. Протяжність **залізниць** в обл. – 563 км, щільність 41 км на 1000 км² тер. (в Україні – 37,6 км). Найгущіша мережа – у центр. частині обл., найрідша – у пн., ця мережа сформов. 19 – поч. 20 ст. 1-а залізниця з'єдн. (1871) м-ко, нині смт Підволочиськ із містами Тернопіль і Львів; 1884 проклад. залізницю Бучач–Чортків–Гусятин–Ярмолинці (Хмельн. обл.), 1897 – Бережани–Тернопіль. На поч. 20 ст. проклад. залізницю Тернопіль–Збараж (1906) і Бережани–Підгайці (1909). Остання, як і залізниця Бучач–Івано-Франківськ, зруйн. під час 2-ї світ. війни й не відновлена. Найважлив. залізниця Київ–Львів і Тернопіль–Чернівці перетинають тер. області зі сходу на захід та з півночі на південь. Ділянка залізниця Підволочиськ–Тернопіль–Львів електрифікована. **Трубопровід. транспорт** представл. газопроводами, які перетинають область із сходу на захід: Оренбург (РФ)–Ужгород ("Союз"), Уренгой (РФ)–Ужгород, Торжок (РФ)–Долина, Дашава–Київ. **Повітр. транспорт** використ. для чартер. перевезень до Туреччини. Потребують реконструкції Терноп. аеропорт, Борщів. і Мельнице-Поділ. аеродроми та вертодром у с. Лопушне Кременец. р-ну. **Водний транспорт** розвин. на р. Дністер нижче від м. Залішки. **Транспорт. перевезення** – переміщення вантажів і пасажирів транспорт. засобами. Здійсн. різними видами транспорту. Провідне місце за обсягами перевезень вантажів (90%) і пасажирів (50%) в обл. займає автомобільний.

Ним перевозять товари переважно на невеликі відстані (у серед. на 50 км), тому його частка у вантажообігу – бл. 31%, у пасажирообігу – 49%. Вантажі перевоз. у межах області, України й за кордон. Автомобіл. транспорт здійсн. внутрішньообл., міжобл. та приміські перевезення пасажирів. Заліз. транспортом перевоз. бл. 10% вантажів та 5,7% пасажирів (у серед. вантажів на 823 км, пасажирів – на 170 км). Вантажообіг заліз. транспорту – 902 млн. т/км (64%), а пасажирообіг – 968 млн. пас./км (64%). Залізничі використ. найінтенсивніше. На км довж. шляху припадає 1600 тис. т/км і 1718 тис. пас./км перевезень на рік (автомобіл. дорогами відповідно 101 тис. т/км і 198 тис. пас./км). Річк. транспортом перевоз. будматеріали (гальку) вниз по Дністру. Транзит. газопроводами область отримує природ. газ.

О. Заставецька.

ТРАУНШТЕЙНЕРА КУЛЯСТА

(*Traunsteinera globosa* (L.) Reichenb.; нар. назва – зозулячі слізки) – багаторічна бульбова трав'яниста рослина родини Зозулинцеві (Orchidaceae). Занес. до Черв. книги України (1996). Зростає на вологих луках, узліссях, ліс. галявинах, гірських луках, у гірських бук. лісах, переважно на вапняках. В області трапляється спорадично. Декоративна рослина.

Н. Мшанецька.

ТРАЧ

Андрій Петрович (01. 02. 1977, м. Тернопіль) – господарник, громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради (від 2006). Закін. Терноп. акад. нар. госп-ва (1998, нині ТНЕУ). Від 1996 – приват. підприємець.

О. Дацко.

ТРАЧ

Мирон Володимирович (13. 09. 1942, с. Частковичі Ярослав. пов., нині Польща) – інженер, громадський діяч. Засл. раціоналізатор УРСР (1988). 1944 пересел. із батьками на Тернопільщину. Закін. Київ. ін-т нар. госп-ва (1968, нині нац. екон. ун-т), Центр. ін-т патентознавства в м. Москва (1978,

нині РФ). Працював на Терноп. комбайн. з-ді токарем, інж.-програмувальником, був на громад. роботі. Від 1972 – секр., 1974 – голова Терноп. обл. орг-ції Т-ва винахідників і раціоналізаторів.

Ю. Ковальков, В. Ханас.

ТРАЧУК

Володимир Борисович (03. 01. 1985, м. Кременець) – спортсмен (лижне двоборство). М. сп. України (2002). Призер чем-ту (2004) і Спартакіади України (2004), 5-е команд. місце на Всесвіт. Олімпіаді студентів (2005, м. Зефельд, Австрія). 29-е місце на етапі Кубка світу (2006, м. Карпач, Польща) дало право участі у 20-х зим. Олімп. іграх у м. Турин (Італія).

Б. Петраш.

ТРАЯНОВІ ВАЛІ (ТРОЯНОВІ ВАЛИ)

– земляні укріплення у формі валів у Середньому Подністров'ї. Виділ. три групи – на прав. березі вздовж нижн. течії р. Збруч (Терноп.

Траяновий вал між селами Кудринці й Завалля.

обл.), у межиріччі річок Збруч і Смотрич (Хмельн. обл.) та Дністер і Прут (Чернів. обл.). На Тернопільщині відомо шість Т. в. – біля сіл Гермаківка (4,3 км), Залісся (975 м та 825 м), Боришківці (600 м) і Вигода (1250 м), між селами Кудринці й Завалля (нині приєд. до с. Панівці (1450 м), Борщів. р-ну. Вис. валів – від 3 до 5 м, шир. – 20–25 м. Зазнач. Т. в. прикривають межиріччя Збруча й Дністра довж. 21 км і всі можливі місця переправ через р. Збруч у його нижн. течії. Особливістю конструкції валів є дерев. стіни-крепиди в їх основі. Хронолог. рамки Т. в. обмеж. поч. 1-го тис. Р. Х., коли племена фракій. гальштату зводили оборон. споруди від скіф. набігів або вали насип. римляни (від імені імператора Траяна, ймовірно, назва споруд).

М. Бігус, В. Парацій.

ТРЕТЯК

Антон Миколайович (24. 06. 1949, с. Дзвиняч Залщиц. р-ну) – вчений у галузі сільського

господарства, редактор, громадський діяч. Д-р с.-г. н. (1995), проф. Чл.-кор., віце-президент УААН (2001). Засл. прац. с. госп-ва України. Почес. землевпорядник України. Закін. Львів. с.-г. ін-т (1973, нині аграр. ун-т). 1973–87 – гол. інж.-землевпорядник Мурованокуриловец. рай. упр. с. госп-ва Вінн. обл. 1987–96 – дир. Чернів. філії Ін-ту землеустрою; доц. каф. ґрунтознавства й агробізнесу Чернів. ун-ту (нині нац. ун-т). 1996–2000 – 1-й заст. голови Держ. ком-ту України із земел. ресурсів, 2000–01 – заст. дир. з проект. і навч. робіт Ін-ту землеустрою УААН, водночас – зав. каф. упр. земел. ресурсами, зав. каф. землевпоряд. проектування Нац. аграр. ун-ту (м. Київ). Співрозробник Земел. кодексу України (2001), кількох законів України. Автор 230 наук. праць, зокрема 30 монографій, видав 48 метод. рекомендацій; має 14 автор. свідоцтв. 1997–2001 – гол. ред. ж. “Землевпорядний вісник”, від 2001 – заст. гол. ред. ж. “Землевпорядкування”. Співпрацює з наук. закладами за кордоном. Чл. Міждерж. наук. проблем. ради земел. відносин і землеустрою країн-учасниць СНД.

Б. Мельничук.

“ТРИ БЛИЗНЮКІ”

– три прямостовбурних дуби в урочищі “Діброва”. Належ. до Гермаків. лісництва Борщів. р-ну. Ростуть у зміш. насадженні; вік – понад 150 р., вис. – 29–31 м. Насіннєв. походження, ростуть із одного гнізда, за що й назв. “Три близнюки”. Занес. до “Книги рекордів України”.

Б. Мельничук.

ТРИБУХІВЦІ

– село в Бучацькому районі. Центр сільради. 1961–91 назив. Дружба. При Т. є хутори Заниво та Поперечки, приєдн. х. Завадина; хутори Верховина, Довговина, Кут вивед. з облік. даних у зв’язку з пересел. мешканців. Розташ. на лів. березі р. Вільховець, за 5 км від райцентру і 2 км від найбл. заліз. ст. Пишківці. Насел. 4232 особи (2007). Відоме від 16 ст. 1672

згадане в щоденнику *У. Вердума*. Діяли “Просвіта”, “Луг”, “Сокіл”, “Сільський господар” та ін. т-ва. Є церкви Благовіщення Пресв. Богородиці (16–17 ст., дерев.), св. Параскеви (1847, відбуд. 1994, кам.) та Успіння Пресв. Богородиці (1926, мур.), костюл Неустанної По-

Церква св. Параскеви.

мочі Божої Матері (1936, відбуд. 1990-і), 5 капличок. Спорудж. пам’ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1970, реконстр. 1984), на могилі воїна ЧА В. Грамоти (1979), встановл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини (відновл. 1991). Працюють ЗОШ 1–3 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, дільн. сімей. лікарня, аптека, дошк. заклад, відділ. зв’язку, фермер. госп-ва, 10 торг. закладів; у селі розташ. центр. приміщення *Бучац. аграр. коледжу*. У Т. народ. композитор, педагог *В. Багрії*, поет, публіцист, громад. діяч *І. Балюк*, громад. діяч *М. Головач*, архітектор *М. Нетриб’як*; проживала Герой соц. праці ланкова *О. Мокій*. С. Страшків видала кн. “Трибухівці. Минуле і сьогодення” (Івано-Фр., 2004).

В. Уніят, Г. Яворський.

“ТРИЗУБ”

– газета. Орган окруж. упр. Чортків. округи й управи м. Чортків (1941, ч. 4–8); окруж. упр. Чортків. округи (1941, ч. 4–8); Упр. окруж. ком-ту (1941, ч. 15 – 1942). Число 1 вид 20. 08. 1941. Ред. Б. Будник. Зберіг. у ЛНБ і Наук.-дослід. б-ці Центр. держ. архівів України (м. Київ).

К. Курилишин, Б. Мельничук.

ТРИЛІНСЬКИЙ

Іван Іванович (22. 12. 1927, с. Звиняч, нині Чортків. р-ну) – вчений-філолог, громадський діяч. Канд. пед. н. (1971), проф. (1990). Орден Вітчизн. війни 3-го ступ. та ін. нагороди. Відмінник нар. освіти УРСР (1965). Навчався у Чернів. ун-ті (1948–50, нині нац. ун-т), Жито-

мир. ін-ті іноз. мов (1958, нині ун-т). 1954–58 працював учителем іноз. мов у школах Буцац. і Заліщиц. р-нів. 1958–61 – заст. дир. дит. будинку в м. Заліщики; 1965–69 – інспектор шкіл Заліщиц. райвно. Від 1968 – в м. Тернопіль: викл. фінанс.-екон. ін-ту (нині ТНЕУ); від 1984 – зав. каф. наук. основ упр. школою в пед. ін-ті (нині ТНПУ). Від 1994 донині – проф. каф. нім. і франц. мов ТЕПО. Автор бл. 100 наук. праць, 2 монографій, 16 наук.-метод. посібників; вид. худож. кн.: “Заграгована юність” (1994), “Весняний бурелом” (1996), “Жита половіли” (1998).

Б. Мельничук, А. Сенік.

ТРИНІЯ БАГАТОСТЕБЛА

(*Trinia multicaulis Schischk.*) – регіонально рідкісна багаторічна рослина родини Селерові (Araliaceae). Внес. до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. (рішення Терноп. обл. ради № 64 від 11. 11. 2002). Зростає на степ. схилах, виходах різних порід. Вид на межі ареалу. В області трапл. рідко. Під охороною – в природ. заповіднику “Медобори” та його філії “Кременецькі гори”.

Г. Синиця.

ТРИНЬКА

Василь Прокопович (25. 04. 1949, с. Новоставці Буцац. р-ну) – вчений-агроном, господарник, меценат. Закін. Снятин. с.-г. технікум (1969, Івано-Фр. обл.), Укр. с.-г. акад. у м. Київ (1978, нині нац. аграр. ун-т). Працював агрономом у с. Криве (1971–75), головою правління колгоспів у селах Золота Слобода (1975–77), Ішків (1977–88), Бишки (1988–91, усі – Козів. р-ну), нач. упр. с.-г. Козів. райвиконкому (1991–94); від 1994 – дир. ТОВ “Незалежність” (с. Ішків); від 2002 донині – нач. Козів. рай. відділу земел. ресурсів. Ініціатор встановл. пам’ятника художникові Я. Струханчуку та спорудж. асфальт. з-ду в с. Росохуватець Козів. р-ну, насипання символ. могили воякам УПА в Ішкові, сприяв спорудж. церков у смт Козова, селах Яструбово Козів. і Тютків Тербовлян. р-нів, газифікації сіл Ішків та Росохуватець і прокладенню у них водогону й ін. Автор наук.-практ. праць із агроно-

мії, краєзн. досліджень. Зібрав одну з найбільших у р-ні б.-к. Фінанс. сприяв у вид. кн. С. Кравцю, М. Пишному, В. Хомі, О. Черноусу та ін. авторам.

Б. Мельничук.

ТРИНЬКО

Роман Іванович (14. 07. 1933, с. Краснопуца, нині Бережан. р-ну) – науковець, педагог. Д-р екон. н. (1975), проф. (1978), акад. УААН (1995), Міжнар. акад. комп’ют. н. і систем (1993). Засл. діяч н. і т. України (1989). Почес. відзнака Президента України (1996). Закін. Львів. с.-г. ін-т (1957, нині аграр. ун-т). Працював у НДІ гідротехніки і меліорації (м. Київ, 1958), в Львів. обл. статист. упр. (1958–61). Від 1961 – у Львів. с.-г. ін-ті: асист., викл., доц., проректор з наук.-дослід. роботи (1974–89), ректор (1989–98), зав. каф. статистики (1998–2005). Від 2005 – зав. каф. менеджменту Львів. юрид. ін-ту. Автор понад 230 праць, у т. ч. 5 монографій, 10 навч. посібників; вид. кн. “Краснопуца. Дорога до отчого дому” (Л., 2005).

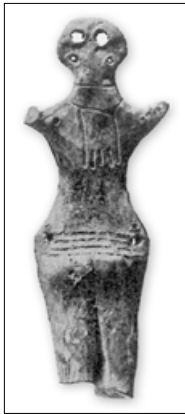

В. Барна, Б. Головин, О. Шавалюк.

ТРИПІЛЬСЬКА КУЛЬТУРА

(5–3 тис. до Р. Х.) – культура мідного віку (халколіту) і раннього етапу епохи бронзи, високорозвинута енеолітична цивілізація, поширена на території України, Молдови та Румунії. Часто вжив. назви трипіл.-кукутен. спільність, культура Трипілля-Кукутені. Відкрив В. Хвойка в кін. 19 ст. побли. с. Трипілля на Київщині. Але за 25 р. до цього відкриття Г. Оссовський та К. Гадачек дослідж. пам’ятки згад. культури на Тернопільщині. Тер. пошир. Т. к. – від лісостеп. передгір’я Карпат до Серед. Подніпров’я. Виділяють три етапи існування Т. к. – ранній (А), середній (В) та пізній (С). Поселення розташ. на берегах річок і схилах їхніх надзаплав. терас. Житла – каркасно-стовп. конструкції, одно- і двоповерхові. На ранн. етапі буд-ва поселень часто облаштовували напівземлянки та землянки. Осн. заняття трипільців – землеробство і скотарство. Вирощ. пшеницю м’яких сортів, ячмінь, просо, горох та ін. На деяких посел. знайдено кісточки абрикоса й вино-

граду столов. сортів, що свідчить про певні досягнення в садівництві. Трипільці кожних 50–80 рр. із невід. причин спалювали свої посел. й переселялися на нові місця. Основу свійс. стада станов. ВРХ, від якої отрим. молоко, м'ясо і ви-

Терракотова статуетка, IV–III тис. до Р. Х.; с. Більче-Золоте Борщів. р-ну.

корист. її як тяглову силу; розвод. овець, кіз, свиней, курей. Важливу роль у житті людей відіграв. полювання на диких тварин та збиральництво. Визначальна риса Т. к. – особливий посуд, що поділ. на 2 групи: кухонний та столовий. Для столов. характерна висока технолог. досконалість, а зі серед. періоду – розписний орнамент черв., чорн. та білою фарбами в різних поєднаннях. Кухон. посуд – гіршої якості, прикраш. прокресленим орнаментом і наліпами, часто у вигляді голівок бичків. Кераміка різних р-нів і навіть кожної трипіль. общини відрізн. між собою. В Терноп.

обл., наприклад, особливо відрізн. посуд Подністров'я та Волині, що зумовл. не тільки різною сировиною, а й смаками та культ. вподобаннями. Сучас. дослідження свідчать, що на посуді трипільці відображали міфолог. уявлення про людину та довколиш. світ. Населення Т. к. володіло високою технологією обробітку крем. та кам. сировини для виготовл. різноманіт. знарядь. Мідні речі виготовл. за допомогою кування та лиття на місцях або завозили з Балкан чи Кавказу; розвивали ткацтво. Значних масштабів набула торгівля всередині трипіль.-кукутен. племен та між сусідами. Обробіток кременю й виготовл. посуду досягли рівня общин. ремесла. Етніч. приналежність носіїв Т. к. не встановлена, хоча воно мало тісні генетичні та культур. зв'язки з балкано-карпат. землероб. регіоном. Також налагоджені активні й довготривалі взаємини з насел. степів, зокрема середньостогів. культури. На Тернопільщині відомо бл. 300 поселень Т. к., поховання в печері *Вертеба* поблис. с. Більче-Золоте, 2 могильники поблис. с. Верхняківці (обидва – Борщів. р-ну) та біля м. Теревовля. До ран. етапу розвитку культури належ. відомі поселення біля с. Окопи Борщів. р-ну; серед. – поселення і крем. майстерні поблис. с. Бодаки Збараз. р-ну (дослідж. набули міжнар. статусу; знахідки експонув. у Болгарії, Іспанії,

Франції) і в м. Заліщики; пізн. – печерне поселення і святилище в печері Вертеба, поселення поблис. с. Кошилівці Заліщиц. р-ну, де знайдено вел. к-сть керам. жін. статуеток-символів культу родючості. Біля с. Блицанка Заліщиц. р-ну виявл. посел.-гігант (бл. 10000 осіб), житл. споруди розміщ. концентр. колами. Теренами Тернопільщини пролягав кордон між тер. пошир. Т. к. і сусід. культур: лендельської та лійчаст. посуду, взаємини з якими були здебільш. мирними. Одна зі загадок Т. к. – незначна к-сть могильників; дослідж. поховань у Подністров'ї свідчить про середземномор. тип насел. цієї культури. Зміна клімат.-еколог. обставин у 3-у тис. до Р. Х., зокрема зменш. к-сті опадів, змусили трипільців та їхніх сусідів адаптуватися до нових умов. Нашадки трипільців, найімовір., стали частиною нових культурно-істор. спільнот епохи бронзи: культур шнур. кераміки, ямної та ін. У печері “Вертеба” з ініціативи *М. Сохацького* відкрито музей Т. к. – єдиний у світі. На базі Бодаків. трипіль. посел. планується створ. Міжнар. центр археол. досліджень. На Тернопільщині провед. низку наук.-практ. конф. з Т. к.

В. Мороз, М. Сохацький.

ТРИСНЮК

Василь Миколайович (08. 10. 1962, с. Старий Нижбірок Гусятин. р-ну) – економіст, науко-

вець, громадський діяч. Канд. географ. н. (2004). Депутат Терноп. обл. ради (2002, голова комісії з питань еколог. політики природокорист. та спорту; 2006). Навчався в технікумі с-г. бухг. обліку в м. Копичинці Гусятин. р-ну (1978–81), Терноп. фінанс.-екон. ін-ті (1983–88) й Терноп. акад. нар. госп.-ва (2000–02, нині обидва – ТНЕУ). Працював пом. гол. бухгалтера, гол. економістом у колгоспі у родин. селі. 1990–2001 – голова сільс. ради Ст. Нижбірка. 2001–05 – декан ф-ту гуманіт. та фундамент. підготовки Копичин. технікуму бух. обліку (нині філія Івано-Фр. ін-ту менеджменту і економіки “Галицька академія”). Від березня 2005 – голова Гусятин. РДА.

О. Дацко.

ТРИЦЯ

– село у Борщівському районі. Підпорядк. Іванковец. сільраді. 1964–90-і назив. Зоряне. Розташ. на пр. березі р. Збруч, за 16 км від райцентру і 8 км від найбл. залізн. ст. Скала-Подільська. Насел. 48 осіб (2007). Є церква Івана Хрестителя (перебуд. з костюлу). Працюють клуб, б-ка, ФАП. Пobl. Т. виявл. археол. пам'ятки голіград. культури.

В. Ханас.

ТРОЙЧАК

Марія Іванівна (з дому – Хомишок; 23. 11. 1950, с. Магдалівка Підволочис. р-ну) – лікар-

фітотерапевт нетрадиційної медицини, гомеопат. Чл. Світ. асоц. лікарів-католиків (2005). “Лідер України – 2006” (за версією Асамблеї ділових кіл України). Представлена у фотоальманасі “Жінки України. Відомі імена” (2006). Зол. медаль якості Асам-

блеї ділових кіл України (2007). Закін. ф-т фітотерапії та гомеопатії Київ. ін-ту нетрадиц. медицини (1995), мед. ін-т Укр. асоц. нар. медицини (1997). Від 1998 щорічно проходить атестації на базі Київ. клін. лікарні. До 1990 – мол. фармацевт у відділі трав центр. аптеч. системи у м. Тернопіль. Від 1992 – заст. голови обл. асоц. нар. медицини, 1994 – очолює ПП нар. та нетрадиц. медицини “Барвінок”, де одночасно – гол. консультант із фітотерапії та гомеопатії. 16 р. діяльна у Всеукр. орг-ції нар. цілителів “Зелена аптека” Н. Земної (Зубицької). Делегат 22-го Всесвіт. конгресу Асоц. лікарів-католиків у м. Барселона (2006, Іспанія). Авторка наук.-практ. праць.

Г. Івахів, Б. Мельничук.

ТРОСТЯНЕЦЬ

– село у Бережанському районі. Центр сільради. Розташ. на берегах р. Журавлиця, за 18 км від райцентру і 8 км від найбл. залізн. ст. Червоне. Насел. 428 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1409. Діяли “Просвіта”, “Січ” “Луг”, “Союз українців”, “Братство тверезості” та ін. т-ва, кооператива. Є церква Архістратиґа Михаїла (1859, кам.), капличка (1991), “фігура” Божої Матері (2002). Встановл. пам'ят. хрести на честь скасув. панщини і засн. Т-ва тверезості, насип.

символ. могилу Борцям за волю України (1993). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, аматор. хор, торг. заклад. У Т. народ. поет, прозаїк, драматург *Л. Лотоцький*, перебували: 1745 – *О. Довбуш*, 1902 – митрополит *А. Шептицький*. На сх. околиці села є пам'ятка природи місц. значення – *Тростянець. джерела*. В. Рабик видав кн. “Тростянець” (Бережани, 1999).

З. Бойко, В. Парацій, В. Уніят.

ТРОСТЯНЕЦЬ

– село у Зборівському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Білокриниця. У зв'язку з пересел. жителів хутори Заруб, Засільський, Крутнів Гай, Підбілоголовський виведені з облік. даних. Розташ. на берегах р. Смолянка, за 20 км від райцентру і 17 км від найбл. залізн. ст. Зборів. Насел. 251 особа (2007). Перша писем. згадка – 1437. 1941 pobl. Т. фашисти розстріл. 202 полонених воїнів ЧА (на брат. могилі 1948 спорудж. пам'ятник, реконстр. 1978). Є церква св. Параскеви (1893; зруйн. 1944; перебуд. 1950-і з костюлу). Діють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад. У Т. народ. реліг. та громад. діяч *А. Локоть* і культур.-громад. діяч *В. Локоть*.

Б. Мельничук, В. Уніят.

ТРОСТЯНЕЦЬКА БУЧІНА

– ботанічна пам'ятка природи місцевого значення. Зростає pobl. с. Ст. Литвинів Підгаєц. р-ну, в кв. 80, вид. 2 Литвинів. лісництва Бережан. держ. лісомислив. госп-ва у межах ліс. урочища “Тростянецька дача”. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 637 від 27. 12. 1976 зі змінами, затвердж. рішенням Терноп. обл. ради № 90 від 25. 04. 1996. Перебуває у віданні Бережан. держ. лісомислив. госп-ва Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 15 га. Під охороною – високопродукт. бук. насадження 1 бонітету віком 95 р.; має наук., пізнав. та госп. цінність.

І. Ленків.

ТРОСТЯНЕЦЬКЕ РОДОВИЩЕ ГІПСУ

– скупчення корисних копалин. Розташ. за 18 км на захід від м. Монастирська, на пд.-сх. околиці с. Тростянці. Детально розвід. 1958 ін-т “Укрдіпропром”, дорозвід. 1983–87 експедиція “Укргеолбудм”. Корис. копалина – гіпс, серед. потуж. – 20,6 м, придат. для вироб-ва облицовал. виробів. Затвердж. запаси гіпсу за пром. категоріями – понад 800 тис. м³. Розробляє Монастириск. заводоупр. будматеріалів.

В. Кітура, М. Сивий.

ТРОСТЯНЕЦЬКИЙ № 1, № 2

– ботанічні заказники місцевого значення. Розташ. pobl. сіл Діброва та Слов'ятин Бережан.

Булатка
велико-
квіткова.

р-ну, в кв. 27, вид. 9 та кв. 31, вид. 1 Литвинів. лісництва Березжан. держ. лісомислив. госп-ва в межах ліс. урочища "Тростянецька дача". Створ. відповідно до рішення виконкому Терноп. обл. ради № 189 від 30. 08. 1990. Перебувають у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 6 та 9,6 га. У бук.-граб. і дуб.-граб. лісі

Гніздівка
звичайна.

зростають підсніжник та гніздівка звич., булатка великоквіткова, лілія лісова – види, занес. до Черв. книги України.

І. Ленків.

ТРОСТЯНЦЬКІ ДЖЕРЕЛА

– гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення. Розташ. на зх. околиці с. Тростянець Березжан. р-ну. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням Терноп. обл. ради від 18. 03. 1994. Перебуває у віданні Тростянець. сільради. Пл. 3 га. Під охороною – джерела підзем. вод, що живлять ставок. Мають наук.-пізнав., естет. та оздоров. цінність.

І. Ленків.

ТРОСТЯНЦІ

– село у Монастириському районі. Центр сільради. У зв'язку з пересел. жителів 1970-і х. Явирків вивед. з облік. даних. Розташ. за 19 км від райцентру і 22 км від найбл. заліз. ст. Дубівці. Насел. 365 осіб (2007). Відоме від 16 ст. Діяли "Просвіта", "Січ", "Луг" та ін. т-ва, кооператива. 1939 внаслідок пожежі згоріла половина будівель. Є церква Пресв. Трійці (1911), костюль (поч. 20 ст.). Спорудж. пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1967), насип. символ. могилу Борцям за волю України (відновл. 1990). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад. На околиці села є *Тростянец. родовище гіпсу.*

І. Гусениця, Ю. Ковальков.

ТРОФИМ'ЯК

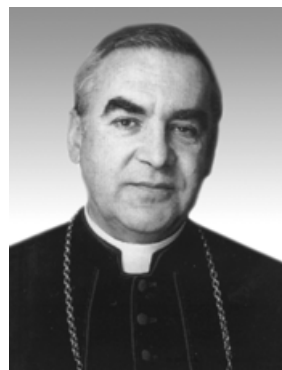
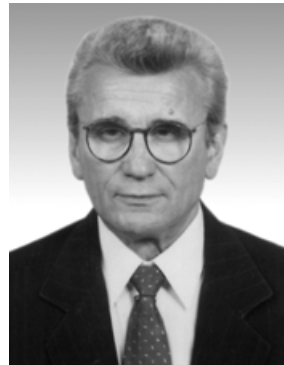
Богдан Євстахійович (06. 01. 1933, м-ко, нині смт Козова – 13. 12. 2007, м. Тернопіль) – вчений у галузі історії, спортивний і громадський діяч. Чоловік *Ю. Трофим'як*. Д-р істор. н. (2004), проф. (2004). Закін. Львів. ін-т фіз. культури (1955). 1955–61 – чл. збірн. команди України з легк. атлетики, неоднораз. призер та

чемпіон України з бігу на 3000 м із перешкодами. 1962–77 – зав. каф. фіз. виховання Терноп. філіалу Львів. політех. ін-ту (нині ТДТУ). Від 1978 – в ТДПІ (нині ТНПУ): доц. каф. теорет. основ фіз. вихов. з курсу історії фіз. культури, 1979 – доц. каф. теорії і методики фіз. виховання, 2004 – проф. каф. нової і новіт. історії та методики викладання історії. Автор монографій "Розвиток фізичної культури і спорту в західних областях України (1939–71)" (1987), "В боротьбі за націю: участь гімнастично-спортивних товариств Західної України у духовному і тілесному відродженні української нації у 1830–1939 рр." (1997), "Гімнастично-спортивні організації в національно-визвольному русі Галичини ХІХ–ХХ ст." (2001), навч. посіб. "Фізичне виховання і спортивний рух у Західній Україні" (1997), спецкурсу "Український національно-визвольний рух ХІХ–ХХ ст.: ідеологія, збройна боротьба", навч. програми з історії фіз. культури і спорту для студентів пед. ін-тів та ун-тів України (1995), наук. і навч.-метод. праць, понад 100 публікацій у фah. наук. виданнях, всеукр. та обл. часописах, гасел для ТЕС.

Б. Мельничук, М. Ониськів, Л. Щербак.

ТРОФИМ'ЯК

Маркіян (16. 04. 1947, смт Козова) – релігійний діяч. Орден "За заслуги" 3-го ступ. Навчався на муз. ф-ті Львів. пед. уч-ща, закін. Вищу духов. семінарію в м. Рига (1974, нині Латвія) і ф-т моральн. богослов'я Люблін. католич. ун-ту (2000, Польща; магістр). 1974 рукопоклад. у сан священика. 1974–91 – настоятель римо-католич. парафії в м. Кременець, служив на парафіях Волин., Терноп., Рівнен. та Хмельн. областей. Від 1991 – єпископомічник Львів. архієпископа, 1998 – ординарій

Луцьк дієцезії РКЦ, від цього ж року – віцепрезидент Конференції Римс.-катол. єпископату України; очолює літург. комісію та комісію з питань сакрал. буд-ва. 2001 – співголова Церков. ком-ту з орг-ції та проведення візиту Папи Івана Павла II до України.

В. Ханас.

ТРОФИМ'ЯК

Юлія Михайлівна (26. 03. 1934, с. Вел. Підліски, нині Кам'ян.-Буськ. р-ну Львів. обл.) – педагог, громадська діячка. Дружина *Б. Трофим'яка*. Канд. істор. н. (1970). Орден Дружби народів (1986) та ін. нагороди. Депутат Терноп. обл. ради 5-и склик. (1977–90). Закін. Львів. ун-т (1956, нині нац. ун-т). Працювала вчителем історії у восьмиріч. школі в с. Біла, нині Терноп. р-ну, 1957–65 – в адмін. органах Терноп. обл., від 1965 – вчитель історії СШ № 3 у м. Тернопіль; 1969–77 – в ТДП (нині ТНПУ): ст. викл., доц., зав. каф. (від 1976). Червень 1977–90 – заст. із гуманіт. питань голови виконкому Терноп. обл. ради нар. депутатів. 1984 як чл. делегації України працювала в ООН (м. Нью-Йорк, США). Автор наук. праць, статей у періодиці.

М. Ониськів, Л. Щербак.

ТРОХИМЧУК

Степан Васильович (08. 07. 1935, с. Оришківці, нині Лановец. р-ну) – вчений у галузі географії, педагог, громадський діяч. Канд. геогр. н. (1968). Чл.-кор. Укр. еколог. АН (1993). Проф. (1998). Закін. геогр. ф-т Львів. ун-ту (1959, нині нац. ун-т). Учасник ґрунтознав. експедицій ун-ту у Волин., Львів., Закарп. і Полтав. обл. Від 1960 – на каф. фіз. географії Львів. ун-ту: ст. лаборант, викл., ст. викл., доц (1972). 1980–82 – ст. н. с. Львів. відділ. Ін-ту економіки АН

України, 1982–84 – доц. каф. географії ТДП (нині ТНПУ), 1984–91 – доц. каф. екології, ландшафт. арх-ри і сад.-парк. буд-ва Львів. лісотех. ін-ту. Від 1991 – у Львів. ун-ті: доц. (1992), проф. каф. політ. географії та країнознавства, наук. кер. Ін-ту Польщі (1998). Викл. у Люблін. ун-ті (Польща). Від 2003 – проректор із наук. роботи Галиц. ін-ту економіки і туризму (м. Львів). Наук. консультант Укр. енциклопедії лісівництва. Автор та співавт. понад 300 наук. праць, у т. ч. 28 монографій та посібників, зокрема “Природа Тернопільської області”. З А. Гелю розробив концепцію розвитку м. Трускавець як курортного міста з правами вільн. екон. зони, що заклад. в основу Закону України. Від 2000 Т. – заст. голови т-ва “Тернопільщина”.

Р. Баран, Й. Свинко, Г. Яворський.

ТРОЦЕНКО

Наталія Іванівна (07. 11. 1984, м. Хоростків Гусятин. р-ну) – спортсменка (важка атлетика). М. сп. міжнар. кл. Багаторазов. призерка чем-тів Європи серед юніорів, сріб. призерка чем-ту Європи (2003, Іспанія), сріб. призерка чем-ту світу (2004), чемпіонка Європи серед юніорів (2004), чемпіонка України (2004), володарка Кубка України (2005), бронз. призерка чем-ту Європи серед дорослих (2005, Болгарія), сріб. призерка чем-ту Європи (2006, Польща). Виступає за ФСТ “Колос”, переможниця чем-ту Європи, віцепіонка континент. першості (2007, м. Страсбург, Франція). Тренер – *М. Підодвірний*.

Б. Петраш.

ТРОЯН

Віра Михайлівна (01. 09. 1940, с. Зелена, нині Чортків. р-ну) – вчена у галузі біології, громадська діячка. Д-р біол. н. (1989). Чл. президії Укр. та Європ. т-в фізіологів рослин, чл. ради *Терноп. земляцтва* у м. Київ. Премія ім. М. Холодного Президії НАНУ (2000). Закін. біол. ф-т Чернів. ун-ту (1962, нині нац. ун-т). Працювала м., ст., провід. н. сп. Ін-ту фізіології рослин та генетики (1965–96), Ін-ту ботаніки (1996–2002) НАНУ. Нині – проф. Нац. ун-ту “Кисво-Могилянська академія”. Одночасно – співорг-тор ВАК України, де 1992–96 – заст.

нач. упр. мед., біол., хім. та с.-г. н.; експерт. ради біол. н. Наук. ред. і заст. гол. ред. ж. "Физиология и биохимия культурных растений" (м. Київ). Автор понад 170 наук. праць, 2 монографії та 6 винаходів, низки наук.-популяр. ст. у періодиці.

Наук. ред. і перекладач укр. мовою сучас. підручників із біології, вид. у США. Співавт. кн. "Визначні постаті Тернопілля" (К., 2003). Наук. інтереси – механізм поділу клітин, дія фітогормонів та біол. активних речовин, фізіологія росту і розвитку рослин. Виявила явище періодичності функціонування геному в процесі індукції росту, що має значення для розробки технологій регуляції продуктивності рослин та біотехнол. досліджень. Орг-тор і кер. громад. орг-ції "Жінки в науці" (1996).

Б. Мельничук.

ТРОЯН

Йосип Миколайович (28. 08. 1962, с. Сидорів Гусятин. р-ну) – спортсмен (гирьовий спорт). М. сп. СРСР (1989). Чемпіон України, сріб. призер Кубка СРСР (1989). Рекордсмен України. Працює в Терноп. домобудів. комбінаті.

Б. Петраш.

ТРОЯН

Кирило (Корнило) Олексійович (26. 09. 1884, с. Сидорів, нині Гусятин. р-ну – 05. 03. 1959, м. Нью-Йорк, США) – правник, громадсько-політичний діяч. Д-р права (1912). Закін. Львів. ун-т (1906). На поч. 1900-х як прихильник радикал. руху – учасник орг-ції селян. страйків і вибор. кампаній до австр. парламенту й *Галиц. сейму*. Адвокат у м. Ходорів (нині Львів. обл.). На поч. 1-ї світ. війни – в австр. армії на Галиц. фронті (старшина), служив у *Легіоні УСС*, потрапив у рос. полон, вивез. до Туркестану. Під час рев. подій 1917–19 очолював Укр. раду в м. Ташкент (нині Узбекистан). 1920 – зав. культ.-освіт. відділу *Галревкому*. 1921 відновив адвокат. практику в Ходорові (1924–39). Один із кер. діячів УНДО, чл. його ЦК від 1925; політ. орг-тор Бібрківщини і Ходорівщини (нині Львів. обл.). 1928 – сенатор, 1935 – посол польсь. сейму; від 1939 – в Польщі. Від 1941 працював у Львові. 1944 виїхав до

Німеччини, де правн. дорадник у Центр. представництві укр. емігрантів. 1952 емігр. до США. Діяльний в орг-ціях укр. діаспори, чл. виділу Укр. Нац. Ради УНР в екзилі, автор публікацій у періодиці.

Б. Волинський, І. Ганцова, П. Гуцал.

ТРУБИЧ

Степан Юрійович (07. 01. 1951, с. Старе Село, нині Пустомитів. р-ну Львів. обл.) – вчений у галузі економіки, педагог, громадський діяч. Д-р екон. н. (2001), проф. (2003). Закін. екон. ф-т Львів. ун-ту (1973, нині нац. ун-т). Від 1974 – на викл. роботі в Терноп. пед. ін-ті (нині ТНПУ): асист. доц., зав. каф. філософії і політ. економії. 1990–95 – заст. голови Терноп. ОДА. Від 2001 – доц., проф. каф. економ. теорії ТАНГ (нині ТНЕУ). Від 2006 – проф. каф. упр. проектами Львів. регіон. ін-ту держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Автор понад 100 наук. робіт, 1 індивід. та 3 колект. монографій, співавт. 2 посібників і підручника.

Б. Мельничук, М. Ханас.

ТРУБЧІН

– село у Борщівському районі. Підпорядк. Вигод. сільраді. Розташ. на лів. березі р. Дністер, за 49 км від райцентру і 24 км від найбл. заліз. ст. Іване-Пусте. Насел. 260 осіб (2007). Відоме від 17 ст. Є церква св. Миколая (1724, мур.). Діють ЗОШ 1 ступ., б-ка, ФАП, торг. заклад. Є пам'ятка природи – Дністров. розріз силуру.

Б. Хаварівський, В. Ханас.

ТРУБЧІН

– урочище, комплексна пам'ятка природи загальнодержавного значення. Розташ. побли. с. Трубчин Борщів. р-ну, на лів. березі р. Дністер, за 400 м нижче від села за течією ріки. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду постановою РМ УРСР № 780 від 14. 10. 1975. Перебуває у віданні агрофірми "Ранок" Борщів. р-ну. Пл. 5 га. Під охороною – потужна (50–70 м) товща доломіт. мергелів, доломітів плитчастих і грудкуватих, найчастіше бітумізованих вапняків ружин. серії верхн. силуру, що відслон. на вис. крут. березі Дністра. У цих відкладах є багато викоп. мор. фауни (брахіопод, табулят, остракод

та ін.) і решток рослинності. Дністров. розріз силуру – опорний для ярусного поділу силурій. системи та проведення межі силуру і девону на тер. України й один із кращих у світі за безперервністю та непорушністю залягання гірськ. порід. На задернованій частині відслонень є рідкісна степ. і скельна рослинність. Особливо цінні ковила пірчаста (занес. до Черв. книги України), ефедра двоколоса, цибуля гірська, півники злаколисті, горицвіт весняний, гвоздика Анджейовського (види, занес. до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл.). Ділянка має важливе наук. значення.

В. Кітура, І. П'ятківський, М. Сивий.

“ТРУДОВА СЛАВА”

– газета. Від квітня 1965 до березня 1992 – орган Теробовлян. РК КПУ і рай. ради. Вих. тричі на тиждень, на 4-х сторінках, заг. наклад – до 15 тис. прим. Ред. – І. Вандяк, О. Калашник, Г. Кушнерик, М. Стефанкевич, М. Стечишин, Г. Цубера, М. Шепеленко (1962–65). У ред. г. працювали М. Мартинчук, Д. Сивицький. Від 1992 – “Воля”.

А. Ткач.

ТРУШ

Іван Степанович (справж. – Щербань Аркадій Арсенович; 24. 11. 1921, м-ко Скала-над-Збручем, нині смт Скала-Подільська Борщів. р-ну) – публіцист, літератор, перекладач. Академік Універс. акад. ім. Ф. ді Свевія (м. Корато, Італія). Закін. Львів. с.-г. ін-т (нині аграр. ун-т) і ф-т інозем. мов Чернів. ун-ту (нині нац. ун-т). Учасник 2-ї світ. війни, воював у 1-й Укр. дивізії Укр. Нац. Армії, згодом – у ЧА. Працював учителем іноз. мови в Хотин. с.-г. та Кіцман. зооветеринар. технікумах (обидва – Чернів. обл.). Перекладає із польсь., нім., італ., чеськ. мов і твори укр. письменників цими мовами, стараннями видавця Дж. Мартуччі в Італії опубл. поезії 94 укр. авторів у перекладі Т., зокрема, власні вірші й тв. поетів Тернопільщини: *І. Дем'янової, Є. Зозуляка, Б. Мельничука, Г. Петрука-Потика*. Серед осн. перекладів Т.: “Вибрані поезії” (італ.) *Б. Лепкого* (Бережани, 1997), 8 зб. “Українська поезія в Італії” (1999–2004), “Вибрані твори” Д. Загула (2002, укр.-італ.). Автор кн. “На бистрині: Поезія, проза, статті” (2003, всі – Чц.).

І. Дем'янова.

ТРУШКИ

– художники. Проживають у м. Косів Івано-Фр. обл. Твори зберіг. у музеях України й за кордоном. **Галина Михайлівна** (27. 05. 1968, с. Го-

ригляди Монастирис. р-ну). Дружина *М. Трушика*. Чл. НСХУ (1995). Чл. НСМНТУ. Працює в галузі декор.-прикл. мист-ва (кераміка). Серед робіт – свічники, тарелі, вази, скульптури малих форм, миски. **Михайло Вікторович** (06. 10. 1963, с. Горигляди Монастирис. р-ну). Чоловік *Г. Трушик*. Чл. НСХУ (1990). Чл. НСМНТУ. Закін. Косів. технікум нар. і худож. промислів (1986, нині ін-т прикл. та декор. мист-ва). Працює в галузі декор.-прикл. мист-ва (кераміка). Осн. тв.: тарелі, вази, куманці, сервізи, скульптури малих форм, бочівки. Учасник всеукр. конкурсів та колект. виставок.

Б. Мельничук.

ТЇДОР

Степан (справж. – Олексюк Степан Йосипович; 25. 08. 1892, с. Пониква, нині Бродів. р-ну Львів. обл. – 22. 06. 1941, м. Львів) – письменник, літературознавець, педагог, громадський діяч. Д-р філософії (1932). Чл. СП СРСР (1939). Закін. Львів. ун-т (1926). Служив у австро-угор. армії, 1915 потрапив у рос. полон. Учителював на Черкащині та Волині. 1926–27 – викл. в укр. г-зії у м. Чортків. Співорг-тор та кер. літ. групи “Горно”, ред. ж. “Вікна” (від 1930, м. Львів). Від 1940 – дир. Львів. філіалу Ін-ту літ-ри АН УРСР. Автор кн. поезій, оповідань, повістей та романів. Загинув від нім. бомби.

Б. Мельничук.

ТЇДОРІВ

– село в Гусятинському районі. 1946–2002 назив. Федорівка. Центр сільради. Розташ. на лів.

Церква св. Миколая. 1936 р.

березі р. Серет, за 38 км від райцентру і 13 км від найбл. заліз. ст. Копичинці. Насел. 566 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1442. Діяли “Просвіта”, “Сокіл”, “Луг”, “Рідна школа” та ін. т-ва. 1940-і у Т. розташ. Гол. провід УПА, тут була сформ. сотня сотника “Полтави”. 4–5 березня 1945 у Т. – бій між частинами УПА та НКДБ. Є церкви св. Миколая (1936, кам.) та нова (1993, мур.). Спорудж. пам'ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1976) та Борцям за волю України (2001; на могилі во-

яків УПА), насип. символ. могилу УСС (1990). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ зв'язку, торг. заклад. У Т. учите-лював педагог, військовик, меценат *С. Бріль*. Пobl. Т. виявл. археол. пам'ятки трипiл., голi-град. та черняхiв. культур. 2002 вид. кн. I. Чай-ки “Тудорiв – далекий i близький”.

I. Гончарик, О. Злочовська.

ТУЇЛИН

– село у Борщiвському районi. Пiдпорядк. Ла-новец. сiльрадi. Розташ. за 6 км вiд райцентру i 3 км вiд найбл. залiзн. ст. Тересин. Насел. 201 особа (2007). Є церква Пресв. Трiйци (1990-i, мур.). Дiють клуб, б-ка, ФАП.

Б. Хаварiвський.

ТУЇЛЕ-ПРАВДЗИЦ

Ян (Thullie-Prawdziej Jan; 20. 10. 1878, с. Вел. Бiрки, нинi смт Терноп. р-ну – 22. 10. 1927, м. Львiв) – польський вiйськовик. Закiн. корпус кадeтiв, вiйськ. акад. у м. Вiдeнь (Австрiя). Вiд 1918 – на вiйськ. службi: полковник, нач. штабу групи “Схiд”, 1919 – нач. штабу Литов.-бiлорус. фронту. Генерал бригади (1922), генерал дивiзiї (1924) Вiйська Польського.

С. Ткачов.

ТУМАШОВА

Нiна Иванiвна (21. 09. 1922, м. Оренбург, нинi РФ – 09. 06. 2006, м. Тернопiль) – вчений у

галузi медицини. Д-р мед. н. (1967), проф. (1968). Закiн. мед. iн-т у м. Фрунзе (1946, нинi Бiшкек, Кир-гизстан). 1956–62 – асист. каф. дерматовенерологiї Донец. мед. iн-ту, 1962–72 – зав. каф. дерматовенерологiї Вiнн. мед. iн-ту, 1972–87 – зав. каф.

шкiр. хвороб Терноп. мед. iн-ту (нинi ТДМУ). Автор понад 100 наук. праць.

М. Андрейчин.

ТУР

Онисiй Степанович (15. 02. 1914, с. Вергуни, нинi Хорол. р-ну Полтав. обл. – 10. 01. 1997, м. Залiщики) – iсторик, краєзнавець, громадський дiяч. Засл. вчитель УРСР (1966). Учасник нiм.-рад. вiйни. Навчався на курсах учителiв у м. Хорол, при Великосорочин. пед. технiкумi (обидва нинi – Полтав. обл.), вчителiв укр. мови та лiт. при Уман. пед. iн-тi (Черкас. обл., ни-

ни ун-т). Закiн. Кременец. пед. iн-т (1950, нинi ТНПУ), iстор. ф-т Чернiв. ун-ту (нини нац. ун-т). Працював зав. Пiдволочис. райвно (1950–52), учителем iсторiї СШ у Залiщиках (1952–83), де орг-тор та кер. iстор.-краєзн. гуртка (1950–80); 1967 створив

громад. лiт.-мемор. музей О. Маковея. Спiвiниц. i спiворг-тор створення Залiщиц. рай. iстор.-краєзн. музею. Автор бл. 400 краєзн. статей у пресi, посiбникiв iз народознавства – “Чумацькими шляхами” (1995, м. Київ) i “Географiя рiдного краю” для учнiв 5-х класiв.

В. Барна, В. Олiйник.

ТУРБАЦЬКИЙ

Лев (псевд. i крипт.: Л. Т., л. т., Лев Т., Лев Тур, Т-цкий Лев, Т-ий Л.; 07. 06. 1876, с. Джу-рин, нинi Чорткiв. р-ну – 08. 02. 1900, м. Львiв) – лiтературний критик, перекладач, журналіст, громадський дiяч. Навчався у Коло-мий., Станiслав. (нини м. Ивано-Франкiвськ) г-зiях, на правн. ф-тi Львiв. ун-ту. Дiяльний у Русько-Укр. радикал. та Польс. соцiал-демократ. партiях. Ред. г. “Буковина” (1898–99, м. Чернiвцi), вiд 1899 – у ред. г. “Дiло” (м. Львiв), спiвпрац. з ред. “Громадського голо-су” i “Радикалу”. Автор критич. нарисiв “Лiте-ратурнi замiтки”, “З культурного життя” (обид-ва – 1898), оглядiв творчостi Б. Гринченка, Е. Зо-ля, I. Котляревського, *В. Стефанiка*, Л. Толс-того, *I. Франка* та iн. Перекладав твори М. Конопницької (з польс.), А. Чехова (з рос.).

С. Ткачов, В. Ханас.

ТУРiЦЬКИЙ

Василь Павлович (04. 01. 1945, с. Самолускiв-цi, нини Гусятин. р-ну) – громадсько-полiтичний дiяч. Закiн. юрид. ф-т Львiв. ун-ту (нини нац. ун-т). Вiд 1972 – секр. виконкому Петриків. сiльс., згодом Великоберезовиц. селищ. рад Терноп. р-ну. 1976 звiльн. з роботи за полiт. пере-конання. Працював слюсарем у майстернi Терноп. лiсгоспзагу, в буд. орг-цiях Тюмен. обл. (ни-ни РФ). Вiд 1989 – чл. Укр. Гельсiнк. спiлки. I-й заст., спiвголова край. Ради НРУ на Терно-пiльщинi. Жовтень–грудень 1991 – кер. Всеукр. штабу “Референдум” у м. Київ. Згодом займав-ся пiдприємн. дiяльнiстю. Працював у Край.

раді ТОО НРУ (1991–97). 1994 – референт Край. проводу НРУ Тернопільщини. Від лютого 1997 до січня 1998 – голова Борщів. РДА. 1998 – лютий 2003 – голова комісії з питань поновлення прав реабілітованих Терноп. обл. ради. 2004 емігр. у США.

І. Дем'янова, Г. Яворський.

ТУРЕЦЬКИЙ

Степан Петрович (12. 07. 1951, с. Самолусківці Гусятин. р-ну) – інженер-будівельник, господарник, громадський діяч, меценат. Засл. будівельник України (1997). Премія Держбуду України за високоякіс. виконання та дострок. введення об'єктів соц.-культ. і житл. комплексів, а також спорудж. житла в смт Гусятин для переселенців зі смт Народичі Жи-

томир. обл., які постраждали внаслідок катастрофи на ЧАЕС. Депутат Гусятин. рай. ради (2002, 2006). Закін. Кам'янець-Поділ. буд. технікум (1975, Хмельн. обл.), Львів. політех. ін-т (1987, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Працював у буд. і постач. орг-ціях; 1997–99 – заст. голови Гусятин. РДА. Від 1999 – голова ВАТ “Гусятинська ПМК”, 2000 – дир. агропідпр-ва ТзОВ “Самолози” в родин. селі. 1999–2004 очол. рай. орг-цію партії “Соціал.-демократичний союз”. Від квітня 2006 – голова Гусятин. рай. ради. Фінанс. сприяв культ.-мист. заходам і акціям, зокрема облаштуванню тер. і буд-ву каплиці над джерелом повл. Самолусківців.

В. Барна, І. Дем'янова.

ТУРИ

– село в Шумському районі. Підпорядк. Великозагай. сільраді. Насел. 48 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1538 як Туриновичі. Є церква (1998).

П. Гуцал.

“ТУРИЗМ І ВІДПОЧІНОК”

– рекламно-інформаційна газета. Засн. і вид. – ПП “Домінус”. Вих. від травня 2006 у м. Тернопіль. Шеф-ред. М. Григор; гол. ред. В. Андрійшин. Тижневик містить інформацію про турист. бізнес, еміграцію, навчання, роботу, мандри та відпочинок в Україні й за кордоном. Наклад – 25 тис. прим.

Б. Мельничук.

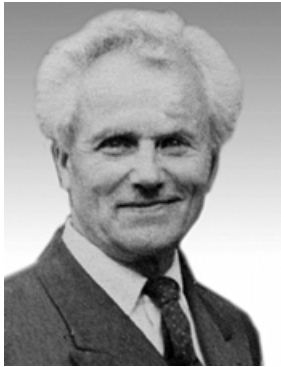
ТУРИЗМ НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

– галузь сфери послуг, яка сприяє ознайомленню людей із природними та історичними пам'ятками. Розвиток туризму на Поділлі активіз. від 1924 за сприяння відділу туризму Польс. мін-ва публіч. робіт. У м. Тернопіль 2 липня 1925 створ. “Воеводське туристично-краєзнавче товариство”, голова – Т. Кунзек; від 1931 – “Подільське туристично-краєзнавче товариство”; 1935 об'єдн. з Польс. краєзн. т-вом. У т-ві діяли: секції пропаганди туризму і краєзнавства, виставок, лекц. роботи, екскурсій і охорони пам'ятників історії. Т-во надрук. “Путівник по Тернопільському воєводству” (1928) із 70 ілюстр. і картами, наук. праці, карти, фотоальбоми, схеми, зокрема, “План міста Тернопіль”, “Наше Поділля”, ж. “Туристичні відомості” і “Відвідуємо”, повіт. “Ілюстровані путівники”. Чл. т-ва – учасники міжнар. комунік.-турист. конф. у м. Познань (Польща), регіонал. с.-г. виставки у Тернополі, Волин. краєзн. виставки (1932). Т-во сприяло популяризації екскурс. маршрутів Поділлям: вид. інформ. табл., схеми, маршрут. проспекти, зокрема – “Відвідайте Поділля” (англ., нім., польс. і франц. мовами), про-водило ознайом. екскурсій для чл. іноз. турист. т-в та краєзн. з'їзди. 1933 вийшов 1-й краєзн. фільм “Відвідайте Поділля”. Діяли повіт. відділи т-ва, які віднаход., реставр. і обслугов. істор. пам'ятки, зокрема – руїни *Угорниць. монастиря* повл. с. Підгора (Теребовлян. р-ну), *Теребовлян. замок, Чортків. р-ну*; спорудж. турист. бази в селах Крутилів (нині Гусятин.) та Скоморохи (Бучац. р-нів) і м. Бережани. У післявоєн. період у Терноп. обл. діяла мережа турист. орг-цій: обл. дит. екскурс. турист. станція (від 1956, нині Центр туризму, краєзнавства і екскурсій учнівської молоді), Обл. рада по туризму (1965, нині ЗАТ “Тернопільтурист”), бюро міжнар. туризму “Супутник” та орг-ція “Інтурист”. 1970-і на Тернопільщині створ. турист. бази: “Збруч” у смт Мельниці-Подільська Борщів., “Лісова” (нині база відпочинку “Над Стрипою”) у с. Скоморохи Бучац. р-нів, автобаза “Турист”, розпоч. буд-во бази “Дністрянка” у с. Добрівляни Заліщиц. р-ну. Рішенням № 234 від 27 квітня 2001 Терноп. обл. рада затвердила програму розвитку туризму в обл. на 2001–10. Від 2006 у Тернополі вих. г. “Туризм і відпочинок”.

М. Лисевич, В. Янків.

ТУРИК

Степан Іванович (24. 12. 1892 (05. 01. 1893), с. Шкроботівка, нині Шумс. р-ну – 24. 09. 1982,

м. Кременець) – фольклорист, філолог. Навчався на Вищих пед. курсах при Київ. ун-ті (1919), закін. Кременец. пед. ін-т (нині ТНПУ), Учитель на Чернігівщині. Учасник 1-ї світ. війни (прапорщик). 1917 – голова ревкому в с. Жванець, нині Кам'янець-Поділ.

р-ну Хмельн. обл. Після 1920 – учитель у селах Шумщини, від 1938 – в с. Уховецьк (нині Ковел. р-ну Волин. обл.). Від вересня 1939 – в Кременці: інспектор шкіл Кременец. р-ну (1944–48); 1948–56 – учитель СШ у м. Кременець. Перші фольклор. записи зробив у родин. селі (1913). Зібрав майже 1000 пісень – 28 вел. нотних зошити (прим. зберіг. в ІМФЕ НАНУ в м. Київ, другий – у Кременец. краєзн. музеї). Записи Т. опубл. у зб. “Весільні пісні” (1982), “Балади” (1987), “Пісні Тернопільщини” (1989), “Весілля на Дубенщині” (2001). Зберег. листування Т. з *М. Рильським*, *А. Хижняком* та ін. Автор роману-хроніки “Крізь бурі і громи” (рукопис – у Кременец. краєзн. музеї).

Г. Чернихівський.

ТУРІЛЬЧЕ

– село у Борщівському районі. Центр сільради, якій підпорядк. села Вербівка та Підпилип'я. Розташ. за 19 км від райцентру і 10 км від найбл. залізн. ст. Скала-Подільська. Насел. 759 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1462. У 5-у вип. наук.-краєзн. зб. “*Літопис Борщівщини*” В. Бідулько опублік. “Найдавніший опис Турільча з 1753 року”. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва, кооператива. Є церква Різдва Пресв. Богородиці та костюл. Спорудж. пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1974). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ. зв'язку, торг. заклади. Публ. Т. виявл. археол. пам'ятки давньорус. культури.

Н. Новосядла, В. Уніят.

ТУРИН

Роман Миколайович (02. 09. 1900, м. Снятин, нині Івано-Фр. обл. – 29. 08. 1979, м. Львів) – живописець, портретист, громадський діяч. 1906

переїхав у м. Тернопіль; 1921 закін. тут класич. г-зію. 1921–25 навчався у Краків. АМК (нині Польща), 1925–27 вдосконалював майстерність у м. Париж (Франція). Дослідник і популяризатор творчості маляра Никифора. 1939 працював у Тернополі, потім – у м. Львів: н. с. Музею укр. мист-ва, згодом – голова обл. орг-ції Спільки художників УРСР. Співзасн. і 25 р. – дир. дит. худож. школи. Автор етнограф. фільмів про Гуцульщину (1933–35). Учасник виставок у містах Краків, Львів, Париж, Харків, Москва (нині РФ). 1982 – персон. (посмерт.) виставка. Серед робіт – портрети Ф. Колесси (1947), *В. Стефаника* (1956), натюрморти, пейзажі та ін.

І. Дуда, М. Ониськів.

ТУРІВКА

– село у Підволочиському районі. Центр сільради, якій підпорядк. села Тарноруда і Фащівка. У зв'язку з пересел. мешканців 1948 х. Гостра Могила вивед. з облік. даних. Розташ. на

У центрі села.

берегах р. Вікнина, за 18 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Підволочиськ. Насел. 712 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1457. Діяли “Просвіта”, “Сільський господар”, “Союз українок” та ін. т-ва, кооператива. Є церква Василя Великого (1888, кам.), 3 каплички. Спорудж. пам'ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1967), *Т. Шевченку* (1992), насип. символ. могилу УСС (1991), встановл. пам'ят. хрест на честь скасув. панщини. Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ. зв'язку, торг. заклади. У Т. народ. артист-ілюзіоніст *С. Савка*. Публ. Т. виявл. археол. пам'ятки черняхів. культури. Про насел. пункт вид. 1995 кн. “Турівка. Коротка історія села” (упоряд. М. Корейко, М. Костик).

А. Голод.

ТУРКЕВИЧ

Іван Львович (19. 09. 1872, с. Гарбузів, нині Зборів. р-ну – 12. 12. 1936, м. Львів) – священик, катехит-педагог, диригент, музикант, музично-театральний критик, громадський діяч. Закін. Львів. духов. семінарію (1895). Катехит у г-зіях міст Львів (1896–99, 1909–12) і Броди (нині Львів. обл.; 1900–13). Диригент хору т-ва

“Руська бесіда”, кер. чол. хору учнів Заліщиц. учит. семінарії (1903–09), вчитель музики *М. Гайворонського*. Від 1910 – у Львові: спів-орг-тор “Українського людового театру”, “Українського ювілейного театру”; диригент хорів та духов. оркестрів. Референт і рецензент театру т-ва “Руська бесіда”. Диригент хору церкви св. Юра; секр. Митрополичої палати зі збору відомостей про час і місце загибелі УСС та вояків УГА; священник церкви св. Покрови у Львові.

П. Медведик, **Б. Мельничук**.

ТУРКЕВИЧ

Сабіна Іванівна (23. 08. 1912, с. Нагірянкa, нині Чортків. р-ну – 30. 12. 1983, м. Тернопіль) – господарник, громадська діячка. Ордени, медалі СРСР. Депутат Нар. зборів Зх. України (1939). Закін. Чортків. учит. семінарію. Працювала на тютюн. фабриці в с. Ягільниця Чортків. р-ну, зав. відділом соц. забезпечення, заст. голови Чортків. райвиконкому, від 1944 – інструктор Терноп. обл. ком-ту КПУ, заст. голови Терноп. міськ. ради нар. депутатів, дир. Терноп. швейної фабрики.

Б. Пиндус, **Н. Халуца**.

ТУРКОВСЬКИЙ

Василь (псевдо “Павло”; 23. 01. 1909, с. Вікно, нині Гусятин. р-ну – 01. 11. 1944, урочище Чорний Ліс поблизу м. Станіслав, нині Івано-Франківськ) – діяч ОУН і УПА. Навчався в Терноп. укр. держ. г-зії (1921–29), на правн. ф-ті Львів. ун-ту (1929–33, нині нац. ун-т). Чл. ОУН (1921), із *Р. Паладійчуком* і *Я. Стецьком* – орг-тор місц. осередку. Діяльний у т-вах “Пласт”, “Сокил” та ін. 1930 – голов. відповідач на суд. процесі проти 16 українців (м. Львів). Заарешт., 1932–35, 1939 перебував у тюрмах. Референт пропаганди Край.

екзекутиви ОУН на ЗУЗ. Чл. Край. проводу ОУН у м. Краків (Польща); співорг-тор СБ ОУН. Учасник 2-го Вел. збору ОУН у Кракові, 1941–44 – заст. гол. кер. СБ при Проводі ОУН. На 3-у *Вел. зборі (третій надзвич.) ОУН* обраний чл. Гол. ради ОУН та організац. референтом Проводу. Учасник батальйону “*Нахміталь*”; згодом – в УПА, обл. референт СБ у м. Станіслав. Учасник боїв із нім. та рад. військами. Загинув у бою зі загоном НКДБ.

Б. Пиндус.

ТУРґҀЛА

Євген Теодорович (04. 01. 1882, м. Бережани – 03. 12. 1951, м. Вінніпег, Канада) – композитор,

диригент, педагог, видавець, священник. Закін. г-зію в родин. місті, духов. семінарію у м. Львів (1906; цього ж року рукопклад. у сан греко-католич. священника), водночас приватно навчався гри на ф-но та скрипці. 1904–05 очолював студент. хор. 1906

склав іспит у Львів. консерваторії (диплом учителя музики і співу). 1906–14 – катехит г-зії в м. Тереховля. Від 1914 – у Львові; диригент чол. хору, з яким виступ. *Ф. Лопатинська*. На поч. 1-ї світ. війни – військ. капелан. Від 1917 – орг-тор хорів у таборах укр. полонених рос. армії в містах Вейцляр (Австрія), Фрайштадт, Берлін (обидва – Німеччина); 1919–23 студіював теорію хор. співу у “Вест-консерваторії” в Берліні, 1920–23 очолював укр. чол. аматор. хори, з якими концертував у Зх. Європі. 1923 на запрош. *Н. Будки* виїхав до Канади. У Вінніпезі служив священником; 1-й голова т-ва Опіки укр. населення, диригент і педагог муз. школи, викл. учит. курсів українознавства. 1924 – орг-тор хору “Канада” при Ін-ті “Просвіти”. Як диригент і муз. реж. працював в Укр. нар. домі (1929–32), муз. студії (1934–36), дириг. хорами у м. Віндзор (1932–34), т-ва “Просвіта” (1936–40) та “Українським артистичним хором” із симф. оркестром муз. школи, де викладав. 1934 вийшов зі священ. сану, відкрив у Вінніпезі школу музики й співу, якою керував понад 20 років. Автор 20 тв. для чол. хору, 8 – для жін., 7 дуетів, 40 композицій для скрипки, 10 – для ф-но, 12 – для оркестру; музики до вистав “Ба-

рон циганів”, “Сон під судний день”, “Ой не ходи, Грицю...”, “Дівочі мрії”, “Запорожець” та ін., які сам поставив; музики до фільму “Вифлеємська зоря”; уклав понад 40 зб. муз. творів укр. композиторів та обробок нар. пісень (видво “Україна”, Київ–Лейпціг, 1920-і), серед них: “Музика до “Кобзаря”, “Музика до слів Б. Лепкого”, “Музика до слів В. Пачовського”, “Музика до слів І. Франка”, “Українські маршові пісні” (для хорів), “Українські співи і думи”, “Українські танкові пісні” (для голосу з ф-но), “Українські маршові пісні” (інструмент. твори), “Колядки та шедрівки”; автор статей на муз. теми.

О. Лугова, Б. Мельничук, Л. Щербак.

ТУРЧАН

Іван (Джон) Теофілович (02. 01. 1930, м. Бучач) – хімік-спектроскопіст, громадський діяч. Від 1954 – громадянин США. Закін. Фарлей Дікінсон ун-т (1960, бакалавр хімії). 1960–68 – хімік, згодом – спектроскопіст у сфері вироб-ва продуктів харчування та ліків. Чл. Амер. хім. т-ва, Асоц. хіміків-аналітиків, Укр. інж. т-ва в Америці; діяльний у Пласті; скарбник відділ. “Червоної Калини”. Автор статей у фах. виданнях.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ТУРЧІН

Лука (27. 10. 1881, с. Вел. Глибочок, нині Терноп. р-ну – 15. 12. 1951, м. Львів) – вчений, педагог, громадський діяч. Д-р філософії. Дійс. чл. НТШ. Навчався в укр. г-зіях у містах Тернопіль і Перемишль (нині Пшемисль, Польща), в ун-тах міст Відень і Грац (обидва – Австрія) студіював нім. і класич. мови. Від 1911 – викл. акад. г-зії у м. Львів. Під час 1-ї світ. війни служив у австр. армії; згодом – сотник УГА. Викл. польс. та 2-ї укр. г-зії у Львові. 1939–41 – викл. у Львів. торг.-екон. ін-ті, 1942–44 – в агроном. школі у м. Дубляни (нині Жовків. р-ну Львів. обл.). Автор наук. праць і спогадів.

Б. Головин, Б. Пиндус.

ТУРЯНСЬКИЙ

Роман Володимирович (псевд. – Балабан, Комар, Лазаркевич; справж. прізви. Кузьма; 25. 05. 1894, с. Стрийка, нині Гори-Стрийовецькі Збараз. р-ну – 16. 07. 1940, м. Москва, нині РФ) – громадсько-політичний діяч. Навчався на мед. ф-ті Львів. ун-ту. Співзасн. “Інтернаціонал-революційної соціал-демократії молоді”. Ред. г. “Клич”, “Вільна школа”. 1915 мобіліз. до австр. армії, згодом – мед. працівник у УГА. Чл. КПЗУ (1918). Від 1919 – в Наддніпрян. Україні: учасник бой. дій, полков. лікар у ЧА. 1921–24 – на викл. і профспілк. роботі у містах Бердичів (Житомир. обл.) і Погребище (Вінн. обл.).

Чл. ЦК (1924), Політбюро ЦК КПЗУ (1925). Ред. часописів “Культура”, “Наша правда”, “Вікна”, “Світло”. Від 1926 – представник партії в польс. секції Комуніст. Інтернаціоналу. 1927–28 очолював опозиц. групу комуністів щодо політики в УСРР;

1928 опублік. “Лист з Польщі”, де покритикував нац. політику Й. Сталіна, за що виключ. із партії. Від 1932 – в Москві; працював у вид. Профінтерну, ред. г. “Селянська газета”. 8 лютого 1933 Т. заарешт. органи ДПУ, засудж. на 5 р. ув’язнення; 1939 заарешт. повторно. Автор публіцист. статей. 1956 реабілітов. посмертно.

Є. Гасай, Б. Головин,
П. Сливка, Вас. Ханас.

ТУСТОГОЛОВИ

– село у Зборівському районі. Підпорядк. Млиновец. сільраді. Розташ. на пр. березі р. Стрипа, за 2 км від райцентру. Насел. 247 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1532. Діяли т-ва “Просвіта”, “Луг”, “Сільський господар”, “Каменярі” та ін., кооператива. Є церква Пресв. Богородиці (1939). Працює ЗОШ 1 ступ. У Т. народ. вчений-кардіолог, хірург *Я. Барвінський*.

В. Уніят.

ТУЧЕМСЬКИЙ

Михайло (05 (17). 09. 1872, с. Понебель, нині Рівнен. р-ну тієї ж обл. – 23. 04. 1945, м. Кременець) – релігійно-освітній, громадський діяч, публіцист, краєзнавець. Закін. Кременец. духов. уч-ще, Волин. духов. семінарію (1893). Вчитель церк. співу в Почаїв. лавр. двоклас. церков.-парафіял. школі (1893–96), священник і законвчитель у с. Загірці (1896–1904, нині Лановец. р-ну). Від 1904 – наглядач церков.-парафіял. шкіл Остроз. пов., водночас – 2-й священник Богоявлен. собору в м. Острог (нині Рівнен. обл.). Співорг-тор і 1-й кер. музею князів Острозьких у цьому місті. Чл. Всеукр. правосл. церк. собору (1917). 1920–30-і – священник у с. Вербоваць (нині Лановец. р-ну), кафедрал-протоіерей у м. Кременець. Автор кн. “Сторожевой замок князей Острожских” (1912), “Город Острог” (1913, обидві – Почаїв) та ін., статей.

Г. Чернихівський.

ТУШИЦЬКА

Марія (04. 10. 1897, м. Збараж – р. і м. см. невід.) – живописець, скульптор. Навчалася у Львів. худож.-пром. школі, закін. Укр. акад. пластич. мист-ва в м. Прага (1945, Чехія). Серед тв.: пейзажі, натюрморти, жанр. картини, декорації до вистав Укр. театру в м. Ужгород, скульп. портрети.

Б. Мельничук.

ТХОРЖІВСЬКИЙ (БЕРТЬС)

Роберт Йосипович (25. 05. 1927, м. Вінниця – 05. 09. 2001, м. Чернівці) – вчений у галузі історіографії, джерелознавства та історії грошей. Д-р істор. н. (1995). Закін. Чернів. ун-т (1952, нині нац. ун-т). 1952–76 – учитель історії у м. Чернівці, 1976–81 – викл. історії в Кишинів. (нині Молдова), згодом – у Миколаїв. пед. ін-тах. Від 1981 – асист., 1995 – проф. каф. грош. обігу та кредиту ТАНГ (нині ТНЕУ), де з ініціативи Т. 1986 створ. музей історії грошей, 1992 переймен. на наук.-дослід. центр історії грошей; Т. – його дир. Автор 170 наук. праць, у т. ч. 7 монографій, 4 метод. розробок, навч. посібників, брошур із історії папер. грош. знаків.

О. Клименко, Б. Мельничук.

ТІОТЬКІВ – село у Тербовлянському районі. Підпорядк. Дарахів. сільраді. Розташ. за 13 км від райцентру і 12 км від найбл. залізн. ст. Микулинці–Струсів. Насел. 514 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1410 як місцевість; як село відоме з 1683. Діяли “Просвіта”, “Сокол” та ін. т-ва. Є

Церква св. Йоанна.

церква св. Йоанна (1903, реставр. 1997), триває буд-во правосл. храму. Спорудж. Брат. могилу воїнів ЧА, встановл. пам'ят. хрест на честь скасув. панщини (відновл. 1997). Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП.

П. Гуцал, М. Сивульська.

ТЯЖКА

Олександра Василівна (12. 11. 1936, с. Божиків, нині Бережан. р-ну) – вчений у галузі медицини. Д-р мед. н. (1986), проф. (1990). Закін. Хабаров. мед. ін-т (1959, нині РФ). Працювала рай. педіатром Яремчан. р-ну Станіслав. (нині Івано-Фр.) області. На каф. педіатрії Київ. мед. ін-ту (нині нац. ун-т): асис., доц., проф., від 1999 – зав. каф. 1988–98 – позаштат. дит. імунолог МОЗ України, співорг-тор цієї служби в Україні. Автор і співавт. 170 наук. праць, 2-х підручників із педіатрії, багатом. посіб. “Медицина дитинства”; співавт. і ред. 5 метод. посібників із педіатрії для студентів ВНЗ та рецептур. довідника для лікарів.

І. Дем'янова.

“У КОЖЕН ДІМ”

– рекламно-інформаційна газета. Вих. від серпня 1996 в м. Тернопіль. Шеф-ред. – *В. Перець*, ред. – Н. Худа. Наклад 123800 прим. (2007). 8 стор. формату А2; повноколір. друк. “У к. д.” безкоштовно отримують жителі Тернополя, тижневик також надходить за юрид. адресами міста й райцентрів області.

І. Дем’янова.

“У СВІТІ КАЗОК” (“В МИРЕ СКАЗОК”)

– журнал для дітей. Вих. у м. Тернопіль від 2003 укр. і рос. мовами раз на місяць. Засн. і шеф.-ред. *І. Тріль*. Ред. *О. Танасійчук*. Видавці: видавн.-інформац. дім “Діана плюс” і ПП “Бялас Т. В.”. Наклад не зазначено.

Б. Мельничук.

УВІСЛА

– село в Гусятинському районі. Центр сільради. Розташ. на берегах р. Тайна, за 20 км від райцентру і 6 км від найбл. заліз. ст. Хорост-

Церква Введення у храм Пречистої Діви Марії.

ків. Насел. 1355 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1358. Діяли т-ва “Просвіта”, “Сокіл”, “Луг”, “Рідна школа” та ін. Є церква Введення у храм Пречистої Діви Марії (1896, мур.), каплички Івана Хрестителя (1994, з “фігурою”) і Матері Божої (2000). Спорудж. братську моги-

лу на місці похов. (1944) вояків УПА, пам’ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1967), *Т. Шевченку* (2000), встановл. пам’ят. хрест. на честь скасув. панщини (відновл. 1990); насип. символ. могилу УСС (1990). Працюють ЗОШ 1–3 ступ., кімната-музей історії села, клуб, б-ка, ФАП, відділ зв’язку, торг. заклади. В У. народ. правник, громад. діяч *І. Борискевич*. Пobl. У. виявл. археол. пам’ятки культури кулястих амфор, голіград., черняхів. і давньорус. культур. Про село Т. Довгошия-Косінська вид. кн. “По терновому шляху до волі і храму” (Т., 2002).

В. Ковальчук, В. Уніят.

УГОРНИЦЬКИЙ (ПІДГОРЯНСЬКИЙ) МОНАСТІР

– церковні, оборонні споруди і територія, що належали oo. Василянам. Розташ. біля с. Підгора Тербовлян. р-ну. Засн. 12–13 ст. Перша писем.

Руїни Угорницького монастиря.

згадка – 1603, тоді польс. король Ян Казимир затвердив монастир. наділи. Споруда обнесена муром і сторож. баштами зі стрільницями. Не раз витрим. турец. облогу, зазнавала руйнувань, її відбудовували. Монастир славився іконою *Божої Матері Тербовельської* вона, за переказами, захистила укріплення від турків; від 1673 – ікона в Святоюрс. соборі у м. Львів. 1789 австр. уряд закрив У. м.; вівтар Преображен. церкви перенес. у Янівськ. костьол, іконостас – у церкву с. Могильниця, вел. дзвін – у храм Пресв. Трійці в с. Зарваниця (всі села нині – Тербовлян. р-ну). Монастир та фортеч. укріплення не зберег.; діє церква Преображення Господнього.

В. Бурма, А. Сенік.

УГОРЧАК

Францішек (Uhorczak Franciszek; 27. 02. 1902, с. Горішня Вигнанка, нині Чортків. р-ну – 1981, м. Люблін, Польща) – польський вчений у галузі географії і картографії. Д-р філософії (1932), проф. Вивчав хімію та географію у Львів. ун-ті; водночас працював тут на каф.

географії та в об'єднаних картограф. і видав. установах "Книгарня-Атлас". Від 1944 – ст. н. с. Львів. філії Акад. арх-ри СРСР. 1946 переїхав до м. Краків (Польща), де викл. на географ. ф-ті Ягеллон. ун-ту. Від 1949 – в Любліні, де в ун-ті ім. М. Кюрі-Склодовської: проф. і кер. каф. екон. географії, від 1964 – орг-тор і кер. каф. картографії Ін-ту наук про землю при цьому ВНЗ. Гол. ред. "Польського картографічного огляду". Автор наук. праць, зокрема регіон. атласів та географ.-госп. монографій.

Я. Гурба (м. Люблін), **Ю. Малєв**.

УГОРСЬК

– село в Шумському районі. Центр сільради. 1946–1990-і назив. Підгірське. Розташ. за 19 км від райцентру і 20 км від найбл. залізн. ст. Кременець. Насел. 592 особи (2007). Перша писем. згадка – 1545. Діяли "Просвіта" та ін. т-ва.

Красвид поблизу с. Угорськ.

Є церква Іоана Богослова (1826, мур.). Спорудж. пам'ятники на могилі воїна ЧА М. Ракова (1964), воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1969, реконстр. 1990). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ зв'язку, торг. заклад. Пobl. У. виявл. археол. пам'ятки пізн. палеоліту і давньорус. культури.

М. Бесараб, В. Уніят.

УГРІНІВ

– село у Підгаєцькому районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Яблунівка. До 1939 pobl. У. був х. Казмирівка, де прожив. польс. переселенці. Розташ. за 6 км від райцентру і 35 км від найбл. залізн. ст. Потутори. Насел. 823 особи (2007). Перша писем. згадка – 1450. Під час 1-ї світ. війни згоріли понад 20 госп-в. Діяли "Просвіта", "Сільський господар" та ін. т-ва, кооператива. У госп-ві Ф. Вирсти облаштув. підп. друкарню ОУН, за це його заарешт. органи НКВС. Є церква св. Покрови (1936, дерев.),

капличка. Встановл. пам'ят. хрест на честь скасув. панщини, насип. символ. могилу Борцям за волю України (1991). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад. Пobl. села є урочище *Угринів* – ботан. заказник місц. значення та *Угринів. родовище вапняків*,

Б. Ксидра, В. Уніят.

УГРІНІВ

– урочище, ботанічний заказник місцевого значення. Розташ. pobl. с. Угринів Підгаєц. р-ну, в кв. 50, вид. 22 Підгаєц. лісництва Бережан. держ. лісомислив. госп-ва у межах ліс. урочища "Буда". Створ. відповідно до рішення Терноп. обл. ради від 18. 03. 1994. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 11 га. Під охороною – місце зростання, відтвор. та відновл. підсніжника звич. (занес. до Черв. книги України).

І. Бай.

УГРІНІВСЬКЕ

РОДОВИЩЕ ВАПНЯКІВ

– скупчення корисної копалини. Розташ. за 1 км від с. Угринів Підгаєц. р-ну. Обстеж. 1985 ДГП "Західукргеологія". Вапняк літотамнієвий серед. потуж. 20 м, використ. для вироб-ва вапна і вапняк. борошна. Запаси вапняку – бл. 3000 м³. Родовище не розробляють.

В. Кігура, М. Сивий.

УГРІНЬ

– село у Чортківському районі. Центр сільради. До Угринів. сільради належ. с. Синякове (нині віднес. до м. Чортків). Розташ. на лів. березі р. Серет, за 12 км від райцентру і 4 км від найбл. залізн. ст. Шманьківчики. Насел. 1008 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1427. Діяла "Просвіта", "Сільський господар" та ін. т-ва, кооператива. Є церква Успіння Пресв. Богородиці (1870, із чудотвор. образом

Церква Успіння Пресвятої Богородиці.

Матері Божої), капличка (1996). Спорудж. пам'ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1987), *Т. Шевченку* (1991), встановл. пам'ят. знак УСС (1992) та хрест на честь проголош. незалежності України (1992). Працюють ЗОШ 1–2 ступ.,

клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв'язку, торг. заклади. В У. народ. засл. арт. України *І. Ляховський*. Пobl. У. виявл. археол. пам'ятки давньорус. культури. Є карст. печера "Угринь".

В. Уніят.

УГРИНЬ

– карстова печера, геологічна пам'ятка природи місцевого значення. Розташ. на пд. схід від с. Угринь Чортків. р-ну, у верхньотортон. (неоген) гіпсах, довж. 1,2 км. Вхід – у верх. частині схилу долини р. Млиники. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 870 від 20. 12. 1968. Перебуває у віданні Угрин. сільради. Пл. 0,25 га.

І. Бай.

УГРИНЬКІВЦІ

– село у Заліщицькому районі. Центр сільради, якій підпорядк. села Бересток і Хартонівці. Розташ. на берегах р. Тупа, за 15 км від райцентру і 3 км від найбл. залізн. ст. Торське. Насел. 641 особа (2007).

Красивид с. Угриньківці.

Перша писем. згадка – 1442. Діяли т-ва "Просвіта" (читальню засн. 1896, відновл. 1922), "Сільський господар", "Союз українців" та ін., кооператива. Є церква Успіння Пречистої Діви Марії (1769), руїни кост'юлу св. Яцека (1902). Спорудж. пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1968). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ. зв'язку, торг. заклади. Пobl. У. виявл. археол. пам'ятки культури кулястих амфор, трипіл., голіград. і давньорус. культур.

М. Бігус, В. Олійник.

УГРИНІЮК

Марія (Маруся; рр. н. і см. невід., с. Дзвиняч, нині Заліщиц. р-ну – Канада) – актриса, співачка. Від 1911 – в Канаді (м. Вінніпег). Після 1-ї світ. війни – одна з найвідоміш. мисткинь укр. походження у цьому місті.

Б. Мельничук.

УДІН

Євген Тимофійович (11. 04. 1937, м. Донецьк) – художник, громадський діяч. Брат *Ю. Удіна*, батько *О. Арутюнян, В. Удіної*. Чл. НСЖУ

(1957) та НСХУ (1970). Засл. художник України (1987). Відзнака Терноп. міськ. ради – Почес. хрест "За заслуги перед містом Тернополем" (2001). *Премія ім. І. Блажкевич* (2006). Навчався (1959–60) у студії І. Холоменюка в м. Чернівці (нині нар. художник

України). Закін. Львів. поліграф. ін-т (1966, спец. – книжк. графіка; нині Укр. акад. друкарства). Від 1961 – в м. Тернопіль: працював у худож.-вироб. майстернях, згодом – у комбінаті (ТХВК) Худож. фонду України, 1976–83 – голова бюро творч. групи ТХВК. 1983–92 – голова Терноп. обл. орг-ції СХУ. Чл. правління: Львів. орг-ції СХУ (1977–83), СХУ (1977–89), Терноп. обл. орг-ції НСХУ (від 2001). Працює в друк., станк., книжк., газетно-журнал., плакат., приклад. графіці та екслібрисі. Проілюстрував та оформив понад 120 книг для вид-в України і РФ, зокрема "Між двома стенокардіями" *В. Качалуби* (1995), укр. нар. казки "Котик і Півник", "Рябеньке яєчко", "Про Ріпку" (2001–02), "Наталка-нелегалка" *І. Пилипча* (2004), "Проти течії" *Б. Мельничука* (2006). Тв. станк. графіки – серії: "Моя Буковина" (1969–70, ліногравюра), "Чернівці" (1970, цинкографія), "Архітектурні пам'ятки Львова" (1978, кольор. автолитографія), "Пам'ятки України" (1970–95), "Юліуш Словацький" (1989–2005), "Пам'ятки Тернопільщини" (1995–2005; всі – кольор. графіка). Від 1961 – учасник худож. виставок в Україні й за кордоном: Болгарія, Канада, Польща, Румунія, РФ, Словаччина, США, Японія та ін. Персонал. виставки в містах Чернівці (1968), Вінниця (1969–70), Тернопіль, Кременець (1975, 2001–03, 2007), Бережани (1980, 2001–03). 2002–05 в рамках мист. акцій: виставка ілюстрацій до укр. нар. казок та серії "Кост'юли Жешува" (грудень 2002–березень 2003, ТОКМ; березень–травень 2003, Бережан. музей книги); 2004 – експозиції, присвяч. Рокові Польщі в Україні: "Кост'юли Жешува" (травень–липень, Бережан. музей книги; вересень, Кременец. гуманіт.-пед. ін-т; листопад, ТАНГ, нині ТНЕУ); "Юліуш Словацький у графічних аркушах Євгена Удіна" (від вересня, Кременец. обл. літ.-мист. музей *Ю. Словацького*); виставка книж. ілюстра-

цій (жовтень 2003–жовтень 2004, ТАНГ). Тв. зберіг. у музеях, держ. установах і приват. колекціях в Україні й за кордоном.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

УДН

Юрій Тимофійович (24. 10. 1939, м. Донецьк – 20. 06. 1996, м. Київ) – художник. Брат *Є. Удіна*.

Чл. НСХУ (1971). Засл. художник України (1982). Закін. у м. Чернівці: індустр. технікум (1959), фіз.-матем. ф-т ун-ту (1965, нині нац. ун-т). 1966–69 – провід. інж. Чернів. відділ. Ін-ту напівпровідників АН УРСР. Від 1973 – графік Терноп. худож.-вироб. комбінату. В Києві: в. о. гол. художника ВДНГ УРСР (1980–85), кер. рекламно-видав. бюро “Прес-графіка” (1985–96). Розробив оригінал. технологію худож. тиснення на шкірі, у співавт. з С. Удіним виконав твори декор.-приклад. мист-ва для держ. установ до ювілей. дат України та її почес. гостей, розробив проекти комплекс. оформлення гол. і галуз. павільйонів ВДНГ УРСР і СРСР. Серед худож. робіт: обкладинки зі шкіри для Біблії, суперобклад. для ювілей. книжк. видань; декор.-приклад. вироб. Від 1973 – учасник худож. виставок, у т. ч. індивід. в Чернівцях (1975, 1977, 1980), Тернополі (1984), Києві (1985, 1990). Твори У. зберіг. в музеях, держ. установах, приват. колекціях в Україні й за кордоном.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

УДНА

Вероніка Євгенівна (09. 10. 1973, м. Тернопіль) – лікар-психіатр. Чл. Нац. спілки психотерапевтів України. Лікар 1-ї категорії. Дочка *Є. і Т. Удіних*, сестра *О. Арутюнян*. Закін. лікувал. ф-т Терноп. мед. ін-ту (1996, нині ТДМУ), навчалася на баз. курсі з позитив. психології Укрнім. центру Вісбаден. ін-ту післядиплом. освіти (2001–02), від 2004 студіює на майстер-курсів цього ВНЗ. Від 1997 донині – лікар-психіатр в Терноп. обл. клініч. психоневролог. лікарні, водночас від 2003 – лікар-психіатр, експерт із питань проф.-психол. добору кадрів у системі СБУ, у військ.-мед. службі СБУ в Терноп. обл. Автор наук. статей у фах. виданнях.

І. Дем’янова.

УДНА

Тамара Олексіївна (28. 08. 1937, м-ко, нині смт Буки Маньків. р-ну Черкас. обл.) – історик,

мистецтвознавець, педагог, художник, діячка культури. Мати *О. Арутюнян, В. Удіної*. Чл. НСЖУ (1968), НСХУ (1971), Міжнар. асоц. мистецтвознавців (1995). Відмінник нар. освіти УРСР (1977). Співорг-тор (1983) Терноп. орг-ції СХУ (нині НСХУ).

Від 1946 проживала в м. Чортків, від 1950 – в м. Тернопіль. Закін. істор. ф-т Чернів. ун-ту (1960, нині нац. ун-т), ф-т теорії, історії мист-ва Акад. мист-в у м. Ленінград (1968, нині Санкт-Петербург, РФ). Ст. н. с., зав. відділу Терноп. істор.-красн. музею (1960–68, нині ТОКМ), співзасн.-викл. Терноп. дит. худож. школи (1965–68), викл. Терноп. пед. ін-ту (1968–83, нині ТНПУ), вечір. ун-ту (1970–90), обл. ін-ту вдосконал. кваліфікації вчителів (1968–98). Спів-авт. видань “НСХУ (1991–2001)”, “Художники України” (обидві – К., 2002), “Ротонда” (Італія, 2004); автор мистецтвозн. праць-каталогів, понад 200 статей, рецензій, нарисів у фах. журналах, ЕСУ, ТЕС. Автор і ведуча фільму “Невмируща Шевченкіана народного скульптора-різьбяря Володимира Лупійчука” (реж. *М. Джинд-жиристий*; 1986), упоряд. і автор каталогів *П. Барболюка, А. Гриба, С. Львова, І. Мердака, Я. Омеляна, М. Пазізіна* та ін.; видань “Імпреза”, “Художники Тернопільщини” (обидва – 1989). Як художник працює в графіці, акварелі, пастелі, станк. олій. живописі, перевага – пейзаж. жанр, натюрморт. Серед тв.: акварелі – “А в Тернополі весна!” (1975), “Дерева – як люди” (1983–2002), серії до ювілею Ю. Словацького “Кременецькі мотиви” (1993–96), “Вибух весни” (2004); пастелі – “Смеркає”, “Купання коней. Золоте сонце” (обидві – 1987), “Осінь у лісі” (1988), “Липень” (2001); олій. живопис – “Осінь спрага” (1985), “З дитинства. Чорнобривці” (1994). Від 1965 – учасниця виставок у містах України, РФ та Болгарії; персон. – 1978–80. Тв. зберіг. у музеях та приват. колекціях в Україні й за кордоном.

Б. Мельничук.

УЇЙСЬКИЙ

Корнель (Ujejski Kornel; 12. 09. 1823, с. Берем'яни, нині Буцац, р-ну – 19. 09. 1897, с. Павлів, нині Радехів, р-ну Львів, обл.) – польський поет, публіцист, громадський діяч. Посол австр. парламенту. Навчався у Львів. ун-ті. Від 1844 проживав у м. Варшава (Польща), згодом – на Львівщині: у селах Підлипці (нині Золочів.), Зубра (нині Пустомитів.), Павлів (нині Радехів.) р-нів. Автор кн. “Маратон”, (1844); “Пісні Соломона”, “Скарги Єремії” (обидві – 1846), “Квіти без запаху” (1848); “Зів'яле листя” (1849), “Епізод із сибірського заслання” (1851), “Біблійні мелодії” (1852), “Виправдання Шопена” (1857), “Листи з-під Львова” (1860). Повні збір. творів У. вийшли 1857, 1866 (1–2 тт.), вибр. твори – 1955, 1957 (1–2 тт.), 1975. 1992 вийшла кн. в 2 тт. “Велике серце. Листування Корнеля Уейського з родиною Млодніцких”, 1993 – кн. “Невідомі поезії” (обидві – Варшава). Укр. мовою тв. У. перекл. *О. Левицький, Б. Мельничук, С. Ткачов* (1995).

Я. Мазурак, Б. Пиндус, С. Ткачов, В. Ханас.

“УЗОРИ ВІШИВОК”

– журнал. Вих. у м. Тернопіль від 2002 укр. і рос. мовами двічі на місяць. Засн. і шеф-ред. І. Тріль. Ред. О. Коломієць. Видавці: видавн.-інформ. дім “Діана плюс” і ПП “Бялас Т. В.”. Наклад (2007) – 17 770 прим.

Б. Мельничук.

“УЗОРИ ВІШИВОК “МІНІ”

– журнал. Вих. у м. Тернопіль 2003 укр. і рос. мовами двічі на місяць. Засн. О. Тарасійчук. Шеф-ред. І. Тріль. Ред. О. Коломієць. Видавці: видавн.-інформ. дім “Діана плюс” і ПП “Бялас Т. В.”. Наклад (2007) – 17 700 прим.

Б. Мельничук.

“УЗОРИ ВІШИВОК “МІНІ”. РУШНИКІ”

– журнал. Вих. у м. Тернопіль від 2005 укр. і рос. мовами двічі на місяць. Засн. і шеф-ред. І. Тріль. Ред. О. Коломієць. Видавці: видавн.-інформ. дім “Діана плюс” і ПП “Бялас Т. В.”. Наклад (2007) – 17 770 прим.

Б. Мельничук.

“УКРАЇНА”

– обласна організація всеукраїнського фізкультурно-спортивного товариства. Об'єднує працівників буд-ва, житл.-комун. госп-ва, електротех., текстил. і легкої пром-сті, культури, освіти й науки, охорони здоров'я та ін. Створ. 6 лютого 1992. На 2007 – 55 колективів фізкультури, понад 14 тис. фізкультурників і спортсменів. Орг-ція координує роботу 3-х ДЮСШ

(одна – олімп. резерву), де культивують 11 видів спорту. 1992–2007 підгот. 14 м. сп. міжнар. кл., 101 м. сп. Серед вихованців: *Т. Багрій, А. Бойко* – чемпіонка світу із маутенбайку (2007), *А. Дзигасов, С. Дячук*. 26 спортсмени т-ва – чл., канд. у чл., резервісти збір. команд України, 2 – учасники 20-х зимових Олімп. ігор. “У.” – орг-тор обл. спартакіад, змагань, спорт. фестивалів, легкоатлет. кросів й ін.; має 2 веслув., лиж. та велобазис, комплекс лиж. трамплінів у м. Кременець. Голова орг-ції – *Б. Білоус* (від 1992).

Б. Мельничук, В. Татарин.

“УКРАЇНА”

– товариство з обмеженою відповідальністю, сільськогосподарське підприємство у с. Скорики Підволочиського району. Диплом “Провідне підприємство України” – Еталон якості” (2006), ін. нагороди. Дир. – Герой України *О. Крижовачук* (від 1986). ТОВ об'єднує землі пайовиків 21 села Підволочищини. Осн. галузь вироб-ва – рослинництво. Посів. пл. госп-ва – 13 тис. га (2007). Діє власний еліт. насін. племзавод; насінням гороху, пшениці, ячменю забезпеч. потреби “У.” та ін. госп-в. Функціон. племін. ферма, трактор. бригада з найсучас. тех. засобами для обробітку ґрунту, догляду за посівами і збору врожаю. 2007 зібрано понад 40 тис. т зерна, 140,2 тис. т цукр. буряків; урожайність пшениці – 68 цнт/га, кукурудзи – 140 цнт/га, цукр. буряків – 700 цнт/га. Утрим. 1600 голів ВРХ, у т. ч. 360 корів (середньоріч. надій від кожної – 6000 кг молока). 2007 придбали техніки більш як на 6 млн. грн., усього її на 35 млн. грн. Серед. зарплата працівників – понад 1 тис. грн. 2006–07 виділ. 4 млн. грн. на сільс. газифікацію і заверш. буд-ва місц. школи. Всі спеціалісти “У.” забезп. мобіл. телефонами за рахунок підпр-ва, широко використ. комп'ют. техніку. Багато років госп-во матеріально допомагає ветеранам війни, вдовам, учасникам нац.-визв. змагань, колиш. воякам УПА, виділяє кошти на культ.-мист. заходи, сприяє буд-ву храмів і монастирів; спорудж. т. зв. будинок шерифа. 2007 на благодій. потреби виділ. понад 500 тис. грн. На базі “У.” пров.д. всеукр., обл. та рай. семінари; тут перебували перші особи держави.

І. Дем'янова.

“УКРАЇНА ПРАВОСЛАВНА”

– газета. Засн. 1991 як видання Терноп. край. Братства св. апостола Андрія Первозванного при церкві Різдва Христового в м. Тернопіль. 1992–96 не виходила, 1997 віднов. випуск. Від 2004 – видання Терноп. правосл. семінарії-ака-

демії. Вих. раз на квартал. Гол. ред. – митрополит *Мефодій*.

І. Дем'янова, Б. Мельничук.

“УКРАЇНА-СВІТ”

– товариство, громадська організація. Створ. 1971 в м. Тернопіль як обл. відділ. Т-ва культур. зв'язків із українцями за кордоном. Ініціатори і фундатори – обл. упр. культури, обл. муз.-драм. театр (нині акад. театр). Мета діяльності – здійсн. засобами культури зв'язків із українцями за кордоном. Від 1991 сфера діяльності Т-ва розшир.: розвиток зв'язків із укр. орг-ціями в країнах Зх. та Сх. Європи, незалеж. державах після розпаду СРСР, країнах Пн. і Пд. Америки, Австралії. Відтоді назва – Т-во зв'язків із українцями за межами України, від 1995 – “Україна-світ”; мета – консолідація українців на засадах гуманізму та взаємопідтримки для утвердж. і розбудови незалеж. самоств. України. Обл. відділ. “У.” співпрацює зі Світ. конгресом українців, Укр.-амер. координац. радою, Т-вом об'єдн. укр. канадців, Робітн.-Запомог. Т-вом, УГВР, Укр. нац. об'єдн., Об'єдн. українців Британії, СУБ, “Просвітою” українців Аргентини і Бразилії, зарубіж. укр. громадами, діл. колами, наук. установами, навч. закладами та ін. Серед найважл. заходів Т-ва: участь у Всесвіт. форумах і Конгресах українців, Конгресах Світ. федерації УЛТ; орг-ція турів українців Канади, Аргентини, Бразилії в Україну, в т. ч. на Тернопільщину, концерт. виступи зарубіж. мист. колективів. У первин. орг-ціях Т-ва (драм. театр, філармонія, театр актора і ляльки, ТОКМ, музеї, ПК “Березіль”, СШ Тернополя та ін.) відбул. зустрічі культур. і наук. громадськості міста зі зарубіж. українцями, мистец. колективами. Т-во організ. виставки творів образотв. мист-ва, зокрема *Т. Осадци* (США), *Х. Куріци-Ціммерман* (Австрія), *В. Савчака* (Австралія) та ін.; організовує хореогр. семінари для зарубіж. укр. танцюристів, на його стипендії навчається й стажується молодь із Австрії, Вел. Британії, Канади, Польщі, Румунії, Сербії, США, Франції, Хорватії та ін. країн. Обл. відділ. “У.” фінанс. підтрим. відбудову музею Т. Шевченка в м. Палермо (Канада; кошти, роботи самодіял. художників тощо) та ін. осередки укр. культури за кордоном; надіслало в громади українців Вірменії, Казахстану, Латвії, Литви, Молдови, РФ літ-ру, підручники, посібники, платівки укр. музики тощо. Т-во очол.: *В. Вихруц* (1971–91), *Р. Гром'як* (1991–92), *Б. Іваноньків* (1992–97), *А. Клим* (1997–99; від 2001), *Р. Крамар* (1999–2001).

Я. Павлів, Л. Щербак.

УКРАЇНКА ЛІСЯ

(Леся Українка; справж. – Косач-Квітка Лариса Петрівна; 25. 02. 1871, м. Новоград-Волинський, нині Житомир. обл. – 01. 08. 1913, м. Сурамі, нині Грузія; похов. у м. Київ) – поетка, громадська діячка. Дочка *Олени Пчілки*, дружина *К. Квітки*. Авторка кн. “На крилах пісень” (1893), “Думи і мрії” (1899), “В і д г у к и” (1902), поем “Давня казка” (1893), “Одно слово” (1903),

*Леся Українка.
Літорит Я. Омеляна.*

драм “Бояриня” (1913), “Кассандра” (1903–07), “В катакомбах” (1905), “Лісова пісня” (1911) та ін. У червні–липні 1907 з майбут. чоловіком перебувала в м. Кременець у *М. Биковської-Беляєвої* (садиба Биковських на вул. Осовиця, 6 зберег.; 1993 на буд. встановл. мемор. табл.) та с. Вел. Бережці (нині Кременец. р-ну). Краєзнавець *А. Малевич*, посилаючись на свідчення викл. Волин. духов. семінарії *Л. Данилевича* і *Ф. Кульницького* та дослідники творчості поетки *О. Бабишкіна*, *В. Курашової*, *А. Музички* стверджував, що *У. Л.* і *К. Квітка* також відвід. м. Почаїв, села Ст. Тараж (обидва нині – Кременец.) і Дзвиняча, м-ко, тепер смт Вишнівцев (обидва нині – Збараз. р-ну). Матеріали про перебування *У. Л.* в краї зберіг. у Кременец. краєзн. музеї. Пам'ятники *У. Л.* встановл. у селах Вел. Бережці (1987, скульп. *Л. Біганіч*), Кабарівці Зборів. (1989), Мироліувка Терноп. р-нів (1996). Ім'ям *У. Л.* назв. вул. у містах Тернопіль, Кременець та ін.

І. Дуда, Г. Чернихівський.

УКРАЇНСЬКА АВТОКЕФАЛЬНА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА (УАПЦ) НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

– релігійна організація православного духовництва та віруючих краю. У жовтні 1921 Всеукр. Правосл. Церк. собор затвердив канони УАПЦ, її внутр. устрій, ієрархію тощо. В січні 1930 на 3-му Всеукр. Правосл. соборі, з огляду на силовий тиск держави, прийнято рішення про саморозпуск УАПЦ. Почалися мас. арешти духо-

венства та мирян УАПЦ, начебто за участь у діяльності політ. орг-ції “Спілка Визволення України”. 1939 в Україні не було жодного єпископа УАПЦ, 1942–44 Церква відновила діяльність. Після 2-ї світ. війни УАПЦ формувала свої структури серед укр. діаспори – в Австралії, Зх. Європі, Канаді, Пд. Америці, США. Влітку 1988 о. В. Романюк передав у викон. ком-т *Укр. Гельсін. Спілки* чернетку проекту “Звернення” щодо відновл. УАПЦ. У лютому 1989 створ. ініціат. Ком-т відновл. УАПЦ (голова – о. Б. Михайличко), оприлюдн. заяву Першоєрарха УАПЦ у США митрополита *Метислава* і Ради митрополії, в якій задекларов. солідарність із діями Ком-ту. 8 вересня 1989 митрополит Мстислав видав Архієпископ. послання у справі відродж. УАПЦ на рідних землях; того ж місяця почали вих. часопис “Наша Церква”. 9 грудня 1989 в Києві засн. Всеукр. Братство Св. Апостола Андрія Первозванного – дійовий центр відродж. УАПЦ. 31 березня–травень 1990 – створ. ієрархію церкви, 5–6 червня 1990 відбувся Всеукр. Правосл. Собор УАПЦ (понад 700 делегатів із усієї України, в т. ч. 7 єпископів і понад 200 священників), який затвердив факт відновл. УАПЦ, визнав недійс. акт приєдн. 1686 УПЦ до Москов. Патріархату. 2 жовтня 1990 Рада у справах релігій при РМ УРСР офіційно зареєстр. УАПЦ. 18 листопада того ж р. в соборі Св. Софії Київської інтроніз. на Київ. Патріарший Престіл Патріарха Мстислава (С. Скрипника). На 1 січня 1991 УАПЦ мала 8 єпархій і 939 парафій, через рік – 1490 парафій. 25–26 червня 1992 Всеукр. Правосл. Собор об’єднав УАПЦ і частину УПЦ МП в УПЦ КП. Однак частина УАПЦ цього об’єдн. не визнала (поновно УАПЦ зареєстр. 1995). Патріархи УАПЦ – Мстислав, від 1993 – протопресвітер Димитрій (В. Ярема), від 2000 – Патріарший Місцєблоститель митрополит *Мефодій*. Церква керується рішеннями Помісного Собору, який склик. раз на три роки. Між цими склик. вищий орган каноніч. влади – Архієрей. Собор. Адмін. центр УАПЦ – Київ. Патріархія, адмін. центри єпархій – єпархіал. консисторії. На 1 січня 2007 УАПЦ в Україні наліч.: 1156 реліг. громад, 5 монастирів, де перебув. 17 ченців і черниць, 7 місій, 7 навч. закладів (ден. форма навчання – 181, заоч. – 77 студентів), 685 священнослужителів, 325 неділ. шкіл, 7 період. видань. Найбільше реліг. громад УАПЦ в Івано-Фр. (148), Львів. (368), Терноп. (290) областях. На Тернопільщині на 1 січня

2007 – 290 реліг. громад, 1 Терноп.-Поділ. єпархія (глава – митрополит Мефодій), 1 монастир, 1 духов. заклад – *семінарія у м. Теребовля*, 72 священнослужителі, 55 неділ. шкіл, 81 культ. споруда у власності, 173 – у користуванні, 28 храмів у почерг. користуванні, 4 приміщ. пристос. під молитовні.

Я. Стоцький.

УКРАЇНЬСЬКА ВІЙСЬКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ (УВО)

– нелегальна військова організація в Західній Україні. Діяла 1920 – поч. 1930-х. Засн. у липні 1920 за рішенням Стрілец. ради та з’їзду представників військ. орг-цій у м. Прага (нині Чехія). Завдання УВО – зброй. б-ба за незалежність України. Створ. УВО розпоч. у м. Львів у вересні 1920 на основі т-ва “Воля”. Чл. орг-ції – колиш. вояки *Легіону УСС* й *УГА*, старшини *Армії УНР*. Гол. командант (ком-р) УВО – *Є. Коновалець* (1921–31, із перервою 1923–24). Начал. команда зі штабом і орг-ніз.-кадрова, розвідча, бойова та пропаганд.-політ. референтури утвор. центр. органи кер-ва. Тер. Галичини поділ. на 13 військ. округів. Крайов. команданти – *Ю. Головінський*, *О. Сенник*, *Р. Сушко*. Активісти УВО орг-ніз. масштабні акції опору: замах на представників польс. влади та укр. діячів, які виступали за співпрацю з поляками, мас. саботаж. кампанії, бойкот польс. адміністрації, нищення уряд. майна, розповсюдження підпільн. літ-ри тощо. Серед акцій УВО у м. Тернопіль – замах на місц. воєводу восени 1921, замінування староства, бойкот виборів 1922 до польс. сейму і сенату. Числ. акції саботажу – у вересні 1922: спалено філярки в селах Буцнів та Острів (обидва нині – Терноп. р-ну) й Курівці (нині Зборів. р-ну), пошкодж. телеграф. зв’язок між Тернополем і селами Вел. Березовиця (нині смт) та Вел. Гаї (обидва нині – Терноп. р-ну). Серед чл. Терноп. округи УВО – *О. Василюшин*, *П. Вацик*, *В. Кордибан*, *М. Королюк*, *В. Онуферко*. Від 1928 в УВО посилюлась нац. тенденція, що проявилась у б-бі за власну нац., самост. і соборну державу. Ці ідеї наблизили УВО до ін. нац. орг-цій – Групи укр. нац. молоді (м. Прага), Легії укр. націоналістів (м. Подєбради, Чехія), Союзу укр. націоналіст. молоді (м. Львів), які у січні–лютому 1929 об’єдналися в ОУН. Деякий час УВО продовж. діяти автономно, припинила існування 1931. 2007 у м. Тернопіль з ініціат. громад. діяча *Є. Філя* перевид. кн. “У.В.О.” (1929).

А. Сенник.

УКРАЇНСЬКА ГАЛИЦЬКА АРМІЯ НА ТЕРНОПІЛЬщині

– збройні сили Західно-Української Народної Республіки, які діяли на території області. Галиц. армія (ГА; від 6 листопада 1919 – УГА) утвор. після *Листопад. зриву* (1 листопада 1918) та поч. укр.-польс. війни (1918–19). Метою укр. командування було витіснення польс. військ за межі укр. етнограф. території і забезпечення непорушності держ. кордонів. 15 листопада 1918 Держ. секретаріат військ. справ ЗУНР (ДСВС) оголосив заг. мобілізацію чол. насел. і встановив військ.-тер. поділ держави. Тер. ЗУНР поділ. на 3 військ. обл. – Львів., Станіслав. і Терноп., на чолі з військ. командантами (ком-рами). До Терноп. обл. належ. Бережан., Золочів., Терноп. і Чортків. округи. 28 листопада 1918 в м. Тернопіль утвор. 1-й Поділ. полк піхоти ім. С. Петлюри з 2-х куренів; ком-ри – *І. Лень* та *В. Бачинський*. Заг. кер-во військ. справ ЗУНР виконував ДСВС, який поділ. на Військ. канцелярію та 16 відділів. Очолювали ГА держ. секр. – *Д. Вітовський* (до 13 лютого 1919) і *В. Курманович* (до 9 червня 1919), Начальні вожді – ген. *О. Греков* (до 6 липня 1919), ген. *М. Тарнавський* (до 1920). Після встановл. диктатури *С. Петрушевича* заг. військ. кер-во здійсьн. Військ. канцелярія диктатора (кер. – *К. Долежаль*) і *Начал. команда*. Основа армії – курені УСС, рядов. склад утвор. добровольці, солдати-українці австро-угор. та рос. армій. Усі війська об'єдн. у 3 корпуси, по 4 бригади в кожному, які утвор. з 3–5 піхот. куренів, полку артилерії, кінної сотні, сотні зв'язку, тех. сотні та допоміж. формацій; летунські сотні підпорядк. безпосередньо Начал. команді. Оргтори авіації ГА – поручники *С. Кузьмович* і *П. Франко*; діяли 3 летун. сотні і аеродром у м-ку Красне (нині смт Львів. обл.), згодом перебаз. до Тернополя, пізніше – на околицю м. Чортків. Вояки різних підрозділів мали свої розпізнавал. позначки на формі: смужки різних кольорів на шапках, зубчатки на комірах, підкладки для відзнак, нашивки на рукавах. Заг. чисельність армії зростала від 50 тис. (листопад 1918), 75 тис. (січень 1919) до 100 тис. осіб (улітку того ж року). УГА в умовах чисел. переваги противника, неритміч. забезпечення зброєю, боєприпасами, амуніцією, регуляр. поповнення особов. складу, недостат. вишколу новобранців і нестачі вищих старшин провела ряд блискучих наступ. операцій: на Раву-Руську, Вовчухівську та ін. Країни Антант схиляли командування УГА до перемир'я з Польщею. За-

тягування переговорів сприяло польс. стороні передислокуванні війська і нарощуванні сил. На Тернопільщині команд. УГА спланув. та успішно провело *Чортків. офензиву* (7–28 червня 1919). Вояки 3-го корпусу УГА звільнили міста Чортків (8 червня), Бучач (11 червня), Терехівля (14 червня), Тернопіль (15 червня) і Бережани (19 червня). Однак через військ.-тех. труднощі та неузгоджен. дій командування УГА не змогло закріпити перемогу і продовжити звільнення міст і сіл Сх. Галичини. За підсумком переговорів із *С. Петлюрою* УГА об'єдн. із *Армією УНР* і 16–18 липня переправ. на лівий берег р. Збруч: 1-й корпус перейшов річку поближ. м-ка, нині смт Гусятин при підтримці *18-ї Терноп. бригади*, 2-й корпус – поближ. м-ка, нині смт Скала-Подільська; в с. Кудринці (обидва нині – Борщів. р-ну) – 3-й корпус. Детально про це йдеться у кн. *Р. Матейка* і *Б. Мельничука* “За рідний край, за нарід свій... Українська Галицька Армія на Тернопільщині” (Т., 1993).

Р. Матейко, **Б. Мельничук**, **А. Сенник**.

УКРАЇНСЬКА ГРЕКО-КАТОЛІЦЬКА ЦЕРКВА (УГКЦ) НА ТЕРНОПІЛЬщині

– католицька церква, релігійна організація духовництва віруючих краю, візантійської обрядової традиції. Утвор. в результаті уклад. *Берестей. церк. унії* (1596) Київ. митрополії з Апостол. престолом у м. Рим (Італія). 18–19 ст. еволюціонував. у традиц. віросповідання насел. Галичини. Від 1774 – ниніш. назва. УГКЦ ліквід. на *Львів. соборі 1946*. До 1989 діяла нелегально, за кордоном – у структурах УКЦ. Від 1991 кер-во УГКЦ – в Україні. Очільники: Патріарх *Мирослав-Іван* кардинал *Любачівський* (до грудня 2000), Верх. архієпископ Києво-Галиц. кардинал *Л. Гузар* (інтроніз. 28 січня 2001). Унія з Римом дала змогу укр. ієрархії та духовенству зберегти обряд, реліг. і нац. традиції, пробудити нац. свідомість українців, виховати націонал-патріот. інтелігенцію, зародити й розвинути просвіту, освіту, культуру, закласти фундамент нац. державотворення. УГКЦ на сучас. етапі притаманна активна динаміка структурування єпархій, екзархатів, деканатів тощо з метою розшир. на всю тер. України. Греко-католицизм на терени Тернопільщини впровадж. після приєдн. до Унії. Церкви 1700 Львів. єпархії. 19 ст. греко-католики краю структурно належ. до Галиц. митрополії УГКЦ – Львів. архієпархії та Станіслав. єпархії (від 1885 – пд. р-ни Тернопільщини). Після т. зв. Львів. собору греко-катол. парохії поглинула РПЦ (майже 80% духовенства). 40 священнослужителів (через те, що не

возз'єднались із РПЦ) ув'язн. карні органи, 20 діяли нелегально, уникаючи ув'язнення. 1946 на тер. обл. діяли 8 чол. монастирів, 4 жін. і 18 жін. чернеч. груп УГКЦ: згромадження василіян, редемптористів, студитів, служебниць, сестер Пресв. Родина та Св. Йосафата (бл. 200 осіб). 1948 легал. служіння чернецтва УГКЦ заборон. рад. влада, монастирі закрили. 1950-і ув'язн. духовенство повернулось із ГУЛАГів і, здебільшого, прилучилося до підпіл. УГКЦ, служіння якої (нелегал.) тривало до легалізації 20 листопада 1989. Але факт. виходом УГКЦ з підпілля можна вважати 17 липня 1988, коли в с. Зарваниця Тербовлян. р-ну на честь 1000-ліття хрещення Русі-України відкриту відправу для греко-католиків провів владика УГКЦ *П. Василук* у співслужінні з отцями М. і Г. Сімайлами, І. і Т. Сеньковими й ін. у присутності кількох тисяч віруючих УГКЦ із Тернопільщини, Львівщини, Івано-Франківщини і Закарпаття. Відтоді почалась активізація підпілля УГКЦ з метою легалізації. Цьому процесові опирались як влада, так і рос. православ'я. 1988–89 відбулися мас. мітинги віруючих, які організ. “Комітет захисту УГКЦ”. Вимоги про реєстрацію громад УГКЦ, вплив папи Івана Павла II на першу особу в СРСР – М. Горбачова під час підготовки, а згодом – і візиту останнього до Ватикану, змусили легаліз. УГКЦ. Розпоч. період як виходу УГКЦ з підпілля, так і міжконфес. б-би за храми між греко-католиками й православними. На Синоді єпископів УГКЦ (травень 1992) створ. Терноп. і Зборів. єпархії. З благословення папи Івана Павла II від 12 липня 1993 Терноп. єпархію УГКЦ очолив єпископ-ординарій *М. Сабрига*. Церемонія встановл. Терноп. єпархії та інсталяція єпископа-ординарія відбул. 17 жовтня 1993 в *Катедр. соборі Непороч. Зачаття Пресв. Богородиці* у м. Тернопіль. Зборів. єпархію очолив владика *М. Колтун* із осідком у м. Броди Львів. обл. Згідно з Рішенням (2000) Синоду єпископів УГКЦ Тернопільщина була поділена на дві єпархії: Терноп.-Зборів. (владика М. Сабрига; після його смерті від 1 липня 2006 – адміністратор владика *В. Семенюк*; із осідком у Тернополі) та Буцац.-Чортків. (владика І. Білик, осідок у м. Чортків). На 1 січня 2005 УГКЦ в Терноп. обл. наліч. 755 реліг. громад, 2 єпархії, 18 монастирів, у яких 165 черниць і ченців, 1 місія, 3 духов. навч. заклади (253 студенти), 406 священнослужителів, із них 3 іноземці, 250 неділ. шкіл, 572 храми у власності, 63 у користуванні, в т. ч.

28 – у почерг., 37 приміщень пристос. під молитовні.

Я. Стоцький.

“УКРАЇНЬСЬКА НАУКА: МИНУЛЕ, СУЧАСНЕ, МАЙБУТНЄ”

– науковий фаховий збірник. Засн. 1997 при каф. українознавства ТАНГ (нині ТНЕУ). Гол. ред. – *Б. Лановик*, від 2006 – зав. згад. каф. М. Лазарович. Чл. редколегії – *В. Гринчуцький, О. Дзюблюк, А. Мельник, С. Трубич, Д. Штефаніч*. Вид. 12 випусків. У зб. опубл. розвідки з проблем економіки, історії, філософії та ін. 2000 започатк. його б-ку, вийшло понад 10 видань, зокрема монографія М. Лазаровича “Українські Січові Стрільці: національно-політична та культурно-просвітницька діяльність”.

Б. Мельничук.

УКРАЇНЬСЬКА ПОВСТАНЬСЬКА АРМІЯ (УПА)

– військово-політичне формування, яке діяло в Україні 1942–50-і. Завд. – оборона укр. насел. від нім. терору, спричинен. рад. провокаціями, здобуття самостійності України, б-ба за осн. громад. права, рівні права нац. меншин і співпрацю з ін. поневол. народами проти нацизму та більшовизму. Основа УПА – Військ. відділи ОУН(б) і ОУН(м). Засн. восени 1942 на конф. військ. референтів вищих провідів ОУН у м. Львів. Процес становл. УПА – об'єдн. розрізнен. похід. груп ОУН на Волині й Поліссі та “Поліської Січі” *Т. Боровця*. У структурі УПА – три Ген. воєн. округи: УПА-Пн. (Волинь і Полісся), УПА-Зх. (Галичина, укр. землі, що належ. до Польщі), УПА-Пд. (Кам'янець-Поділ. (нині належ. до Хмельн. обл.), Вінн. обл. та Кременец. повіт). Орг-тор і 1-й Гол. кер. – *Д.-Р. Клячківський*. Влітку 1943 ч. “Поліської Січі” прилучилася до УПА, решта утвор. Укр. нар. рев. армію (УНРА), яку згодом роззброїла ОУН(б). Восени 1943 між ОУН(б) і ОУН(м) досягнуто згоди про припинен. міжфракц. ворожечі на час б-би за визвол. України та участь ОУН(м) у єдиному штабі, створ. єдин. армії, методи ведення підпіл. роботи. УПА уникала відкритих нападів на нім. військ. об'єкти і використ. тактику “самооборони” насел., що, однак, спровокувало карал. акції окупантів проти вояків армії і заручників із мирн. населення. Від 1943 зі вступом ЧА на тер. України УПА протистояла карал. загонам НКДБ і ч. регуляр. армії. В умовах війни УПА на два фронти об'єдн. пости провідника ОУН і гол. ком-ра УПА: від листопада 1944 – *Р. Шухевич*. У липні 1944 до УПА приєдналися понад 1 тис. вояків дивізії

“Галичина”. Наприкін. 1944 Р. Шухевич відійшов від тактики широкомасштаб. бой. операцій, посилив зв’язок між тактич. одиницями. 1945 осн. б-ба – силами УПА-Зх. на тер. Галичини й Буковини. На Тернопільщині діяли ВО “Волинь-Південь” – на тер. ниніш. Кременець, Лановець та Шумс. р-нів; ВО “Лисоня”. Побл. с. Слов’ятин, нині Бережан. р-ну діяла *Слов’ятин. підстаршин. школа УПА*. У с. Антонівці на Шумщині в квітні–серпні 1943 розміщ. штаб УПА-Пд. Після закін. нім.-рад. війни підпільна б-ба УПА проти відновл. рад. влади набула нового змісту. На поч. 1946 масован. наступ ЧА і карал. загонів НКДБ змусив підрозділи УПА змінювати місця дислокації. У містах і селах краю здійснюв. розправи і репресії мирн. населення та повстанців (див. *Репресії на Тернопільщині*). З метою дезорганізації руху Опору рад. уряд не раз оголошував амністію повстанцям, тільки 1945 бл. 41 тис. вояків добровіл. склали зброю. В цих умовах командування частково перевело підрозділи УПА до Німеччини й Австрії. 1946 УПА-Пн. припинила діяльність, 1948–49 акт. боролася група “Говерла” та окремі сотні на Гуцульщині. Зазнало втрат і командування армії – загинули: 31. 01. 1949 в м. Львів шеф Гол. військ. штабу О. Гасин, 14. 04. 1949 – ком-р УПА-Сх. В. Сидор. 5 березня 1950, після загибелі головнокоманд. УПА Р. Шухевича, УПА припинила існування як єдина військ. формація. Надалі діяли окремі підрозділи УПА під командуванням В. Кука. Через їх блискавичність і рухливість регуляр. війська були малоефектив. у б-бі з цими підрозділами. Останні бої окр. загонів УПА з ліквідац. військами КДБ зафікс. 1961 на Тернопільщині. Питання чисельності УПА – суперечливе. За остан. підрахунками, під час 2-ї світ. війни в УПА та підпіллі ОУН – понад 400 тис. осіб. Серед гол. видань УПА: ж. “До зброї” (1943), “Повстанець” (1944–46), “Український перець” (1943–45), “Ідея і чин” (1942–46), “Осередок інформації і пропаганди” (1948–50); г. “За самостійну Україну”, “Бюлетень”, “Інформатор” (усі – 1942). Окремі тактич. відділи теж випуск. друк. органи: група “Говерла” – ж. “Шлях перемоги” і г. “Чин зброї”, група “Буг” – “*Літонис УПА*”, брошури, підручники, листівки. Підпільні публіцисти і ред. – О. Дяків, М. Дяченко, Я. Старух та ін. Деякий час у Карпатах діяла підпіл. радіостанція “Вільна Україна”, кер. – Я. Старух. 2004 в с. Озерна Зборів. р-ну віднайдено т. зв. “Озернянський архів” УПА (опубл. 2006 у 43 і 44 тт. “*Літонису УПА*”). 2007 Терноп. обл. рада проголос.

роком Р. Шухевича й УПА. Того ж року в м. Тернопіль за підтримки обл. ради вид. кн. В. Пукача та І. Олещука “За свободу і соборність” – про діяльність УПА у краї.

Б. Мельничук, А. Сенник.

УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА КІЇВСЬКОГО ПАТРІАРХАТУ (УПЦ КП) НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

– релігійна організація православного духовництва і віруючих краю. Імпульс для утвор. УПЦ КП дав 1–3 листопада 1991 Поміс. Собор УПЦ МП, який скликав митрополит *Філарет* з метою проголош. автокефалії. Цей захід був зумовл. проголош. незалежності України. 25–26 червня 1992 Всеукр. Православ. Собор об’єднав УАПЦ і частину УПЦ МП в єдину помісну УПЦ КП (очолив Патріарх *Мстислав*). Це спричинило чіткий розподіл в Укр. православ’ї на прихильників УАПЦ і УПЦ КП. 21–24 жовтня 1993 в соборі Святої Софії Київської – Всеукр. Собор (150), де Патріархом Київським і всієї Русі-України УПЦ обрали Володимира (Романюка), а після його смерті від 1995 Місцеблюститель Патріаршого Престолу – митрополит *Філарет*. 2007 УПЦ КП в Україні нарах.: 3395 реліг. громад, 34 монастирі (185 ченців і черниць), 23 місії, 16 навч. закладів (стаціонар. форма навчання – 915, заоч. – 565 студентів), 2588 священнослужителів, 1086 неділ. шкіл, 25 період. видань. Найбільша концентрація громад УПЦ КП – у Волин. (251), Житомир. (169), Івано-Фр. (273), Київ. (288), Львів. (414), Рівнен. (283), Терноп. (210), Хмельн. (177), Чернів. (138) областях. 2007 в Терноп. обл. церква нарах.: 2 спархії – Терноп.-Кременець (очолює владика Іов) та Терноп.-Бучаць (владика Василій), 207 громад, 2 монастирі (3 черниці), 2 духов. навч. заклади, 243 священнослужителів, 94 неділ. школи. Церква в обл. має у власності 73 культ. будівлі, 145 культ. будівель у користуванні, 3 – у почерг. користуванні, 4 приміщ. пристосов. під молитовні.

Я. Стоцький.

УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА МОСКОВСЬКОГО ПАТРІАРХАТУ (УПЦ МП) НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

– релігійна організація духовництва та віруючих у структурі Російської Православної Церкви на території краю. Узакон. під час Архієрей. Собору в січні 1990. УПЦ надали адм. автономію в межах каноніч. підпорядкування екзархії Москов. Патріархату в Україні. До весни 1992 – предстоятель УПЦ митрополит *Філарет*, згодом – Володимир (В. Сабадан). 1950 УПЦ МП

у Кременець, Лановець та Шумс. р-нах налічув. 152 діючі правосл. церкви (громади; 150 священників МП); з 592 "возз'єднаними" парафіями УГКЦ нарах. 744 діючі церкви (394 священники). Крім того, в обл. діяли: *Почаїв. Лавра*, *Почаїв. свято-духів.*, *Кременець, Малозагаєц. та Обичець. правосл. монастирі* (4 чол. і 1 жін.; наліч. 139 ченців і 49 черниць). 1960 в обл. діяли 790 церков МП із 804 зареєстр., 330 правосл. парохів і *Почаїв. Лавра* (121 чернець); інші монастирі закрили. 1961 – в обл. зняли з реєстрації 311 церкви і стільки ж парафій МП (38%), із них 134 храми (43%) використ. на культур. та госп. потреби; 1965–66 – зареєстр. 510 реліг. громад МП, які мали 509 церков (у 283 церквах служіння провод. регулярно, у 58-х – період., у 168 – відправи не проводили). На 1 січня 1988 зареєстр. 489 правосл. реліг. громад (280 священників), *Почаїв. Лавра* (51 чернець). Для запобігання легалізації УГКЦ від осені 1988 до березня 1989 знову зареєстр. 107 правосл. громад, у наступ. місяці – ще майже 200. На 1 жовтня 1989 в краї нарах. 792 реліг. громади (320 священників), об'єдн. від грудня 1988 у новоствор. *Терноп.-Кременець. єпархію* (очолює донині архієпископ *Сергій*). 2007 у Терноп. обл. УПЦ МП нарах.: *Терноп.-Кременець. єпархію*, 117 реліг. громад, 3 монастирі (226 ченців і черниць), 1 навч. заклад (250 студентів), 123 священники, 28 неділ. шкіл, 49 культ. споруд у власності, 79 – у корист. і 3 – в почерг. корист., 3 приміщ. пристос. під молитовні.

Я. Стоцький.

"УКРАЇНСЬКА ТЮТЮНОВА КОМПАНІЯ"

– відкрите акціонерне товариство, підприємство з виробництва сигарет у м. Монастириська. Засн. 1777, за ін. даними 1797 як Держ. ф-ка тютюну та сигарет (перша в Галичині), де взимку працювали 800 робітників, здебільш. жінки, влітку – 500. 1812 ф-ку перевели до м. Снятин (нині Івано-Фр. обл.); віднов. 1849–50. 1870 селяни навколиш. сіл поставили 4296 ц тютюну. листя; сировину купували також у США, Туреччині, Угорщині. При ф-ці засн. Ін-т для нагляду за вирощ. тютюну (1897, нині наук.-дослід. станція); діяли лікарня, кухня, лазня, душові, 1901 відкрили б-ку. 1904 побуд. 3-поверх. виробн. корпус, де ф-ка розміщ. донині. Впровадж. премії за підготовку кращого сорту тютюну-сирцю. Продукцію експорт. до Австрії та ін. країн Європи. До 1-ї світ. війни на ф-ці працювали 1114 осіб, внаслідок воєн. дій вивез. устаткування, спалено склад. приміщення. 1924 підпр-во відновл., але к-сть працівників значно

зменшилася. У січні 1945 ф-ка віднов. діяльність, переймен. на тютюн.-ферментац. з-д, на поч. 1980-х – на комбінат. 1972 виготов. продукції на 4,3 млн. крб. 1985 переймен. на ВО тютюн. пром-сті, до якого належ. тютюн. з-ди міст *Кременець, Борщів, с. Ягільниця Чортків. р-ну*. На поч. 1990-х об'єдн. розпалося, підпр-во знову – тютюн.-ферментац. комбінат. Від 1997 – ниніш. назва. Голова правління – Ю. Писаренко (1997). 2000 відкрито філію компанії в м. Київ. На поч. 2007 працювали 200 осіб; виготовл. 14 видів тютюну. виробів, реаліз. різаний і ферментов. тютюн.

І. Дем'янова.

"УКРАЇНСЬКЕ КОЗАЦТВО"

– газета. Часопис Міжнар. орг-ції укр. козаків світу. Засн. у лютому 1998 козак. старшина *Гусятин. т-ва ім. С. Наливайка – І. Бандурка*, Л. Дубас, І. Марків. Вих. 1998–99 у м. Хоростків *Гусятин. р-ну*. Видання припин. через нестачу коштів.

І. Дем'янова, Б. Мельничук.

УКРАЇНСЬКЕ НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНЕ ОБ'ЄДНАННЯ (УНДО) НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

– найбільша політична партія міжвоєнного періоду, яка діяла в Західній Україні, у т. ч. в нашому краї. Засн. 11 липня 1925 в м. Львів, у результаті об'єд. Укр. нар.-труд. партії та Укр. партії нац. роботи. Програма партії – створ. самост., собор. Укр. держави мирн. шляхом; протидія легалізації чужого панування і б-ба за дотримання Польщею міжнар. зобов'язань. За статутом УНДО – всеукр. партія всіх станів та класів. Структура: Центр. ком-т, повіт. ком-ти, міськ. орг-ції у містах та мужі довір'я – у селах. Від Тернопільщини до Центр. ком-ту обрані: *С. Баран, І. Брикович* – від м. Тернопіль, *Б. Козубський* – від м. Кременець, *Г. Скасків* – від м. Підгайці. Повіт. ком-т УНДО: голова – І. Брикович, заст. голови – Й. Гринькевич, скарбник – М. Никифорок, чл. – С. Баран, *В. Болюх, С. Вонс, О. Грицай, П. Зварич, А. Кунько, М. Маліцький, Ю. Середюк*. 1-а політ. акція УНДО на Тернопільщині – вічева кампанія проти колонізації та осадництва 11–18 жовтня 1925. 1928 обрані до сейму і сенату *В. Бараник, А. Горбачевський, М. Кузьмин* – сенаторами, *С. Баран, І. Завалишук, Л. Куніцький, А. Кунько, Я. Олесницький, О. Яворський* – послами (депутатами). 1939 (вересень) партія припин. своє існування.

О. Потіха, А. Сенік.

**УКРАЇНСЬКИЙ БАНК
КООПЕРАТИВНИЙ (УКРАЇНБАНК)**

– кредитно-банківська установа. Діяв 1927–44 у м. Тернопіль. Засн. у квітні 1899 як “*Повітове Товариство Кредитове*”, від 1927 – У. б. к. Мета діяльності – надання кредитів, приймання грош. вкладів, здійсн. грош. переказів, пошир. кооп. ідей шляхом розповсюдж. літ-ри, читання лекцій, орг-ції кооп. курсів та ін. 1939 грошовий обіг банку – понад 5 млн. злотих. Більшовиц. влада припин. діяльність банку; 4 липня 1941, під час нім. окупації, розпочав працю наново. 1942 в У. б. к. – понад 722 чл., резерв. фонд – 240889 злотих. У 1944 банк припинив діяльність, його будинок зруйнований.

Р. Матейко, О. Потіха.

“УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС”

– газета, видання Тернопільської повітової ради ЗУНР. Вих. у м. Тернопіль від 27 листопада 1918, раніше – “*Голос Поділля*”. Ред.: П. Карманський, М. Малицький. Від 4 травня 1919 – “*Українські вісті*”.

Р. Матейко, А. Сенник.

“УКРАЇНСЬКИЙ ПАСІЧНИК”

– щомісячний журнал. Орган Краєвого т-ва укр. пасічників у м. Тернопіль. Засн. 1914, вийшло 8 чисел. Ред. – В. Пилипчук. 1915 ред. “У. п.” перевед. до м. Львів, де вих. до 1919. Серед дописувачів – М. Михалевич. 1992 вид. відновл. у Львові.

Б. Мельничук, А. Сенник.

**УКРАЇНСЬКИЙ СВІТЛОТЕХНІЧНИЙ
ІНСТИТУТ (УСІ)**

– науково-дослідний заклад у м. Тернопіль. Підпорядк. Мін-ву пром. політики України. Засн. 1992. Дир. – Л. Зодоройко, нині – В. Ступак. Завдання – здійсн. єдиної наук.-тех. політики, розроблення принципів освітлення, координація робіт та метод. і практ. допомога підприємств, стандартизація, метрологія, забезпечення і сертифікація за спеціалізацією “Світлотехнічні прилади”. 1992–94 УСІ – учасник створ. й освоєння вироб-ва світлотех. виробів та пускорегул. апаратури. 1994–95 розробив держ. програму “Розвиток в Україні енергозберігаючих джерел світла і систем освітлення”; 2001–03 – виконав наук.-дослід. роботу “Гармонізація національних стандартів із міжнародними та європейськими стандартами”. Ін-т співпрац. з вітчизн. ОСП “Корпорація “*Ватра*”, СП “*Ватра-Шредер*” (м. Тернопіль), ВАТ “Іскра” (м. Львів), “Газотрон” (м. Рівне) і зарубіж. (фірми “Philips” (Нідерланди), “OSRAM” (Німеччина), “Modus”, “Novalamp” (Чехія) виробниками світлотех. продукції.

Н. Новосядла, **Б. Новосядлий**.

“УКРАЇНСЬКИЙ ТЕАТР”

– драматичний театр, товариство акторів у м. Тернопіль 1918–19. Орг-тор і худож. кер. – М. Бенцаль. Створ. на основі “*Тернопільських театральних вечорів*”. Серед акторів: Г. Бабієвна, Т. Бенцалева, Я. Бортник, А. Бучма, Т. Демчук, М. Крушельницький. У репертуарі: “Наталка Полтавка” І. Котляревського, “Запорожець за Дунаєм” С. Гулака-Артемовського, “Ой не ходи, Грицю...” М. Старицького, “Молодість” М. Гальбе та ін. У березні 1919 реорганізов. (об’єдн. із групою акторів театру “*Руська бесіда*”, м. Львів) у “*Новий львівський театр*”, який очол. А. Бучма, М. Бенцаль і В. Калин.

Л. Щербак.

“УКРАЇНСЬКІ ВІСТІ”

– урядовий вісник повітового комісаріату ЗУНР. Вих. у м. Тернопіль від 4 травня 1919. Ред. М. Малицький, секр. С. Мацелюх.

Б. Мельничук, А. Сенник.

УКРАЇНСЬКІ СІЧОВІ СТРІЛЬЦІ

(див. *Легіон Українських Січових Стрільців*).

“УКРАЇНСЬКІ ХРЕСТІВКИ”

– газета сканвордів. Вих. у м. Тернопіль від 2005 укр. мовою раз на місяць. Засн. і шеф-ред. І. Тріль. Видавці: видавн.-інформ. дім “Діана плюс” і ПП “Бялас Т. В.” Наклад (2007) 7500 прим.

Б. Мельничук.

**УКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА
МИСЛИВЦІВ ТА РИБАЛОК (УТМР)
ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ**

– структурний підрозділ цього об’єднання, громадська організація. Мета діяльності – сприяння розвитку любител. мислив., стенд. та рибал. спорту, а також охорона, відтворення, збереження, раціон. використання тварин. світу і захист спільних інтересів членів товариства. Засн. 1921 у м. Харків. Терноп. обл. рада УТОС зареєстр. 1947 в м. Київ рішенням 1-го з’їзду УТМР. Нині в Терноп. обл. орг-ції УТМР – понад 6 тис. чл.; 16 рай. та 1 міська край. орг-ції, за якими закріпл. 793 тис. га мислив. угідь, надано в користування 13 водоймищ заг. пл. 1070 га. Голова президії – В. Сас.

Б. Петраш.

**УКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА ОХОРОНИ
ПАМ’ЯТОК ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ
ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ**

– структурний підрозділ цього культурно-освітнього об’єднання, громадська організація.

Створ. 6 грудня 1966 в м. Тернопіль для виявл. і збереж. пам'яток. Чл. орг-ції здійснюють пошук. роботи, досліджують пам'ятки (див. *Пам'ятки історії та культури на Тернопільщині*), організують толоки з упорядкування могил, цвинтарів тощо. Від 1991 в обл. поновл. понад 300 пам'яток на честь скасув. панщини, більше 40 – на честь братств тверезості, відновл. козак. могили. Громадськість вивчає і поновлює місця поховань УСС, діячів ОУН, вояків УПА, жертв війн та політ. репресій. Спорудж. пам'ятники борцям за незалежність України – понад 300 символів. Орг-ція мала пайову частку в буд-ві нових пам'яток, створ., ремонті та реставрації музеїв, виданні друк. продукції, провед. конференцій тощо. Спорудж. та відремонт. пам'ятники: *І. Франку* – в м. Тернопіль, *Лесі Українці* – у с. Вел. Бережці Кременец. р-ну, *С. Наливайку* – в смт Гусятин, *Лесі Українці й А. Міцкевичу* – в м. Борщів, *С. Будному* – в с. Струсів Тереховлян. р-ну, *О. Вітошинському* – в с. Денисів Козів. р-ну, жертвам фашизму в м. Шумськ, монумент спален. селу – в с. Стіжок Шумс. р-ну; провед. ремонт. роботи на Пагорбі Слави та військ. цвинтарі на вул. Микулинської у м. Тернопіль; відкрито мемор. таблиці: *В. Барвінському, М. Бенцалю, В. Гнатюку, С. Дністрянському, Лесеві Курбасу, Юліанові Опільському, В. Стефаньку, І. Франку* – в м. Тернопіль, *О. Маковейо* – у м. Заліщики, родині Лепких – у с. Жуків Бережан. р-ну, *С. Крушельницькій* – у с. Білявинці Бучац. р-ну, *Б. Харчужу* – у с. Лози Збараз. р-ну, *Н. Морозенку* та *І. Франку* – в м. Збараж, с. Чернихівці Збараз. р-ну, *О. Роздольському* – в с. Доброводи Збараз. р-ну; реставр. пам'ятки арх-ри: Церкву Воздвиження Чесного Хреста (16–17 ст.), *Домінікан. кост'юл* (18 ст., нині *Катедр. собор Непороч. Зачаття Пресв. Богородиці*) і пам'ятку арх-ри 16 ст. Старий замок у м. Тернопіль; церкву Св. Покрови й ратушу в м. Бучач, кост'юл у с. Бариш Бучац. р-ну, Полкову церкву, церкву Преображення Господнього, каплицю на Калантир. цвинтарі, ліцей – у м. Кременець, церкву в с. Ст. Олексинець і каплицю Б. Хмельницького у с. Дунаїв (обидва Кременец. р-ну), синагогу в смт Гусятин, Нард'ім у м. Борщів, церкву в с. Сапогів Борщів. р-ну, замок у м. Збараж, кост'юли в містах Заліщики, Тереховля і Чортків, замок у смт Микулинці Тереховлян. р-ну, церкви у селах Щепанів Козів., Мужилів Бережан. р-нів та у смт Підволочиськ. Т-во виділяло кошти на створ., поновл. і зміну експозицій музеїв: рай.

істор.-краєзн. у містах Бучач, Заліщики, Збараж, Ланівці, Чортків, смт Гусятин та ін.; музею С. Крушельницької у с. Біла Терноп., Бононумізмат. музею ТНЕУ, музею Леся Курбаса у с. Старий Скалат Підволочис., музею *І. Хворостецького* у м. Почаїв Кременец., музею С. Будного та музею *Струсів. засл. самодіял. капели бандуристів* у с. Струсів Тереховлян., музею історії смт Товсте Заліщиц., музею історії с. Стіжок Шумс. р-нів та ін. Для повернення уваги громадськості та органів держ. влади до катастроф. стану пам'яток Гол. рада Укр. т-ва охорони пам'яток історії та культури засн. Червоно книгу культур. спадщини України (Ч. К.), куди занес. пам'ятки історії, археології, містобудування й арх-ри, мист-ва, фольклору та етнографії, науки і техніки загальнонац. значення, яким загрожує знищення. У Терноп. обл. до Ч. К. занес. пам'ятки арх-ри: замок у м. Бережани, Успен. кост'юл у с. Біше Бережан., замок і палац у смт Скала-Подільська Борщів., палац у с. Червоногород (нині урочище побли. с. Нирків Заліщиц.), вежа у с. Новосілка Заліщиц. р-нів, кост'юл у м. Підгайці, замок у м. Чортків. Гол. рада т-ва засн. премії в галузі охорони істор.-культур. спадщини: археології, арх-ри, історії, фольклору та етнографії. В Терноп. обл. лауреати премії ім. П. Чубинського: *І. Герета, о. Іван (Теодозій) Майкович, П. Медведик, О. Черемшинський, Г. Чернихівський*. Т-во – учасник пам'яткоохорон. програм “Некрополі України” і “Забуті імена”, вид. кн. *Б. Андрушківа* “Некрополі Тернопільщини” та відп. секр. обл. орг-ції Т-ва П. Медведика “Літературно-мистецька та наукова Зборівщина” (обидві – 1998). Проведено ряд наук.-практ. конф., зокрема присвяч. 350-річчю Зборів. битви, громад. читань, “круглих столів” із питань охорони та збереж. істор.-культур. спадщини й археол. досліджень.

О. Біркова.

УКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА СЛІПИХ (УТОС) НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ, ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ

– структурний підрозділ цього об'єднання, до якого належать люди з вадами зору. Створ. 1933 у м. Київ. На тер. Терноп. обл. від 1945 діяла Львів. орг-ція УТОС, 19 квітня 1994 створ. Терноп. обл. орг-ція. Мета діяльності – захист інтересів інвалідів із зору 1-ї і 2-ї груп, сприяння їх інтеграції у суспільство, соціально-труд. та мед. реабілітація. 2007 в обл. – 1326 чл. т-ва, які належ. до 4 тер.-первин. орг-цій – Кременец., Підгаєц., Терноп., Чортківської. При Тер-

ноп. орг-ції працює виробн. підпр-во. В усіх орг-ціях діють клуби за інтересами, гуртки худож. самодіяльності і шах.-шашкові; здійсн. культ.-просвіт. робота. При обл. орг-ції діє школа з вивчення грамоти Брайля (крапк.-рельсф. шрифту). Голова правління Терноп. обл. орг-ції УТОС (від дня заснування) – О. Войтович.

Б. Петраш.

УКРАЇНСЬКОЇ АСОЦІАЦІЇ РЕЛІГІЄЗНАВЦІВ ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОСЕРЕДКО

– структурний підрозділ цього об'єднання. Засн. 16 квіт. 1993 як громад. позапарт. орг-ція, що об'єднує на добровіл. засадах вчених-релігієзнавців, викл. релігієзн. дисциплін, богословів, співробітників просвіт. установ та окр. громадян із метою духов. відродження України. Започатк. осередок *А. Гудима* (голова), *П. Гуцал*, *Н. Опалко* (секр.), *Ю. Свідерський*. Орг-ція ініціювала всеукр. та міжнар. наук. конф. за участю вчених і богословів Австралії, Білорусі, Італії, Канади, Польщі, США та ін.: “Релігія і Церква в національному відродженні України” (1993), “Хресна дорога митрополита Василя Липківського” (1994), “Почаївський монастир у контексті історії та духовності українського народу” (1995), “Берестя–1596 в історичній долі українства” (1996), “Ідея національної Церкви в Україні” (1997), “Християнство і культура” (1998), “Християнство і національна ідея” (1999), “Християнство і особа” (2000), “Християнство і мораль” (2001), “Переяслав (1654) в історії Української Церкви” (2003), “Київська традиція і Східний обряд в Українському християнстві” (2004), “Українське християнство: історія трагедій і уроки сьогодення (1596–1686–1946)” (2006). Випущено 12 наук. збірників, перевид. кн. *А. Річинського* “Проблеми української релігійної свідомості” (2000, 2002), створ. док. фільм “А. Річинський – ідеолог українського православ'я”. За заслуги з відродження духовності в Україні чл. осередку нагородж. медаллю ім. А. Річинського “Духовність народів” (УАПЦ), орденами Святого Архистратига Михаїла (УПЦ КП). До осередку належ. викл., працівники культури, асоцій. чл. – *Кременец. мед. уч-ще ім. А. Річинського* (*П. Мазур*), Підволочис. г-зія ім. І. Франка (*Б. Береза*); беруть участь представники конфесій, які діють на Тернопільщині.

А. Гудима.

“УКРМЕДКНИГА”, ВИДАВНИЦТВО

– видавничо-поліграфічний комплекс. Створ. у Терноп. мед. акад. (нині ТДМУ) у вересні 1997.

Завдання – забезпеч. студентів мед. ВНЗ, коледжів, медучилищ та мед. працівників України метод. літ-рою, підручниками і посібниками, випуск монографій, опубл. статей та ін. праць. У структурі вид-ва: ред.-видав., поліграф. підрозділи, відділ реклами й реаліз. продукції (понад 50 працівників). Напрямки діяльності: випуск власн. друк. продукції (книг, брошур, період. видань); створ. та тиражув. навч. і наук. комп'ют. програм, випуск компакт-дисків; надання редакц., інж. та поліграф. послуг вид-вам, редакціям, установам, орг-ціям, приват. особам й ін. За час існування “У.” видано понад 100 книг. “У.” випускає 10 всеукр. наук. мед. журналів: “Шпитальна хірургія”, “Інфекційні хвороби”, “Вісник наукових досліджень”, “Медична хімія”, “Медична освіта”, “Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я”, “Екологічна фізіологія” та ін., г. “Медична академія”. Створ. і розтиражов. на компакт-дисках навч.-контрол. і наук. програми (понад 50). Студія “Наукова таблиця” надрук. і розповсюд. в Україні понад 3 тис. темат. таблиць.

Л. Щербак.

“УКРПОШТА”

(див. *Пошта на Тернопільщині*).

УЛАНСЬКИЙ

Володимир Васильович (11. 02. 1952, м. Тернопіль) – радіоінженер. Д-р тех. н. (1990). Закін. Київ. ін-т інж. цивіл. авіації (1975, нині міжнар. ун-т цивіл. авіації). У цьому ВНЗ – інж., м. н. с., ст. н. с., від 1984 – доц., 1990 – професор. Автор наук. праць, підручників, статей.

Є. Сікорський (ЕСУ).

УЛАШКІВСЬКА

– карстова печера, геологічна пам'ятка природи місцевого значення. Розташ. на пн. схід від с. Улашківці Чортків. р-ну, у верхньотортон. (неоген) гіпсах. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 645 від 13. 12. 1971. Перебуває у віданні Улашків. сільради. Довж. 94 м, пл. 0,10 га.

І. Бай, Й. Свинко.

УЛАШКІВЦІ

– село в Чортківському районі. Центр сільради. До У. приєдн. хутори Добрівка, Жмиків і Хагки. Розташ. на березі р. Серет, за 17 км від райцентру і 7 км від найбл. залізн. ст. Нагірян-ка. Насел. 1306 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1464. 16 ст. У. отримали магдебурз. право та привілей на щоріч. ярмарок у день св. Івана Хрестителя. 1672 в У. побував нім. мандрівник *У. Вердум*, який залишив про насел. пункт за-

Церква Різдва Пресвятої Богородиці.

пис. Діяли т-ва “Просвіта”, “Сокіл”, “Луг”, “Рідна школа” та ін., Братство тверезості, кооперація. Є церква Різдва Пресв. Богородиці (1867), Собор Пресв. Богородиці (2000), костюль (19 ст.), монастир св. Івана Хрестителя (1722, із чудотвор. іконою Найсвятішої Діви Марії), “фігура” ангела (1992). Спорудж. пам’ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1980), *Т. Шевченку* (1990), насип. символ. могилу Борцям за волю України, встановл. пам’ят. хрести на честь скасув. панщини, на місці “фігури” св. Івана Хрестителя (1856). Працюють ЗОШ 1–3 ступ., Буд. культури, б-ка, амбулаторія, відділ. зв’язку, муз. школа, дошк. заклад, ПАПи “Весна-2000” і “Таурис”. В У. народ. громад. політ. діяч, журналіст *П. Ладан*. Пobl. У. виявл. археол. пам’ятки трипіл., культури кулястих амфор, Ноа, голіград., черняхів. і давньорус. культур. Пobl. У. є ліс. заказник загальнодерж. значення “*Дача Галілея*” і пам’ятка природи – *Улашків. печера*.

О. Леснічук, Б. Мельничук, В. Уніят.

УНІАС

– гора, геологічна пам’ятка природи місцевого значення. Розташ. пobl. с. Антонівці Шумс. р-ну, в кв. 62, 63, вид. 5, 6, 11 Волин. лісництва. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 320 від 19. 11. 1984. Перебуває у віданні обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 6,3 га. Під охороною – типовий останець *Кременец. гір* ерозій. походження, склад. в осн. нижньосармат. дрібнозерн. кварц. піском, покритим піщанистим оолітовим вапняком цього ж віку. Під вапняками – ряд карст.-ерозійних порожнин. У порожнинах і на поверхні гори є сліди проживання давніх людей. Схил гори вкритий лісом. Об’єкт має наук. і естет. значення.

І. Бай, І. Ленків.

УНІАС-ГОРОДИЩЕ

– укріплене поселення на околиці с. Антонівці Шумського району. Розташ. на гірс. кряжі *Кременец. гір*. Збереглись укріпл. майданчики, роз-

таш. з півночі на південь на 800 м, на вис. 110 м над р. Ловиця. Центр. укріплення – дитинець – чотирикут. майданчик: шир. – 250 м, довж. – 220 м, захищ. валами, ровами, ескарпами та урвищами. На пн.-зх. боці – невел. мисов. укріплення (Уніас-II) трикут. форми, довж. сторін 66 м, 60 м і 55 м. На північ від гори – укріпл. майданчик Лиса Гора, овалн. форми, обнес. валом і ровом. На всіх укріпл. майданчиках виявл. западини, утвор. на місці котлованів давніх будівель. Городище не раз руйнували турец.-татар. навали. Археол. дослідження У.-г. поч. 1987 експедиція ТОКМ під кер-вом *О. Гаврилюка*. Виявл. назем. житла і напівземлянки з печами-кам’янками (10–11 ст.), ювелір. вироби, форми керам. виробів 10–11 і 16–17 ст., середньовіч. монети.

О. Гаврилюк, А. Сенік.

“УНІВЕРСАЛЬНА”

– відкрите акціонерне товариство, компанія страхування життя. Започатк. 1991 як відділ страхування життя в структурі АСТ “Терен”, від 1997 – ЗАТ “Страхова компанія “Терен-життя” (статут. фонд – 365 тис. грн.), у січні 2002 реорганіз. у ВАТ (статут. фонд – 7,5 млн. грн.), від грудня 2003 – “Компанія страхування життя “Універсальна” (5 червня 2004 статут. фонд – до 11 млн. грн.). Від 1999 – ген. дир. *Я. Прокотюк*. Під страх. захистом компанії на кінець 2007 перебувало майже 24000 осіб. Осн. напрямок стратегії компанії – розвиток мережі філій та представництв. Успішно працюють “Вінницька”, “Київська”, “Львівська”, “Закарпатська”, “Шепетівська” філії. Компанія має представництва в усій Україні. 2002 “У.” перша серед страх. компаній Life у рейтингу “Інвестгазети” у номінації “Кращі компанії фінансового сектору”, 2004 в конкурсі “Галицький лицар” перемогла у номінації “Краща страхова компанія”. За добротинність “У.” не раз отримувала подяки від благодій. фонду “Карітас” та ін. орг-цій.

І. Дем’янова.

“УНІВЕРСИТЕТСЬКА ДУМКА”

– газета Тернопільського національного економічного університету. Вих. від 28 жовтня 1994 як г. “Академія” ТАНГ, від 7 лютого 2006 – сучас. назва. Періодичність – двічі на місяць. Друк – кольоровий. Гол. ред. – *М. Федик, В. Ханас*, нині – *М. Баліцька*. Наклад – 1000 прим. При ред. часопису діють гурток творч. молоді “Сузір’я” та школа журналістики.

Л. Щербак.

“УНІВЕРСИТЕТСЬКІ ВІСТІ”

– газета Тернопільського державного технічного університету ім. І. Пулюя. Засн. у червні 1997. Гол. ред. – Б. Бекесевич. Періодичність – 4 рази на рік.

Б. Мельничук, А. Сеник.

УНІЯТ

Віктор Богданович (23. 07. 1977, с. Дубівці Терноп. р-ну) – історик, краєзнавець, журналіст.

Чл. Асоц. краєзнавців-енциклопедистів Тернопільщини (2005), НСЖУ (2006), редколегій з видання монограф. дослідження “Історія населених пунктів Тернопільського району” (2006), “Адвокатура Тернопільщини” (2007). Закін. ПТУ № 1 м. Тернополя (1995,

нині вище проф. уч-ще), істор. ф-т ТДПУ (2000, нині ТНПУ). Працював викл. історії, політології та філософії Вищ. проф. уч-ща № 1 (2000–03); кор. “Медіа-Простору” (2001–02), г. “Бізнес” (2002–03); від 2003 – наук. ред. “Тернопільського Енциклопедичного Словника”. Автор кн. “Свреї на Тернопільщині: Мала енциклопедія” (2006), “Літературно-мистецька і наукова Тернопільщина: Словник біографій визначних людей Тернопільського району” (2002; у співавт. з В. Ханасом, опубл. у г. “Подільське слово”), з В. Барною та Б. Мельничуком підгот. до друку кн. “Чехи на Тернопільщині” (2005), із Б. Мельничуком – “Хто? Коли? Як? Маловідомі цікаві факти з історії та літературно-мистецького життя області” (2006). Автор та співавт. понад 500 публікацій у ЗМІ.

Н. Новосядла, В. Ханас.

УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ В ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ

– провідник, виконавець політики цієї банківської установи в регіоні. Діє в межах повноважень, визнач. Законом України. НБУ – центр. банк, єдиний емісій. центр держави, держ. орган грош.-кредит. і валют. регулювання, нагляду за комерц. банками; особливий центр. орган держ. упр., юрид. статус, завдання, функції, повноваження та принципи орг-ції якого визнач. у Конституції України, Законі України “Про Національний банк України” та ін. Створ. НБУ 20 березня 1991. Осн. функція діяльності НБУ – забезпечення стабільності нац. грош. одиниці –

гривні. Упр. НБУ в Терноп. обл. провод. у регіоні роз’ясн. роботу з питань грош.-кредит. і валют. політики НБУ, надає органам держ. влади та місц. самоврядування інформацію про стан розвитку економіки, банків. системи, грош.-кредит., фонд. й валют. ринків, аналізує та прогнозує готівк. обіг, розглядає документи і приймає рішення про реєстрацію філій та відділень банків. Від 1991 діяльність упр. НБУ в Терноп. обл. спрям. на розбудову банків. системи регіону, яка динамічно розвивається. На 1 січня 2007 в обл. функціон. 261 банк. установа, з яких 37 – баланс. філії, 224 – безбаланс. відділ., які надають населенню увесь спектр банк. послуг. Від 1998 упр. очол. В. Чвалюк.

В. Чвалюк.

УРБАНСЬКИЙ

Войцех (Urbański Wojciech; 1820, Жидачівщина, нині Львів. обл. – р. см. невід., м. Львів) – польський педагог, вчений-фізик. Навчався в г-зіях у містах Бережани (від 1831) і Станіслав (нині Івано-Франківськ), колегіумі єзуїтів у м. Тернопіль, у Львів. та Віден. (Австрія) ун-тах. Проф. фізики, бібліотекар Львів. ун-ту. Осн. праці “Елементарна фізика” (1849), “Геометрія” (1851), “Вступ до вищої фізики” (1857), “Основи фізики” (1867), “Уміла фізика” (в 2-х тт., 1867).

С. Ткачов, В. Ханас.

УРІТВА

– село у Козівському районі. Підпоряд. Олесин. сільрад. Розташ. за 9 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Козова. Насел. 193 особи (2007). Виникло як присілок с. Олесино на поч. 20 ст. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є церква Пресв. Богородиці (1995, мур.), “фігура” Матері Божої. Триває буд-во символ. могили Борцям за волю України. Працюють клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад.

Б. Мельничук, Н. Новосядла.

УРМАНЬ

– село у Бережанському районі. Центр сільради, якій підпорядк. села Краснопуца та Пліхів. До У. приєдн. х. Волиця. Розташ. на лів. березі р. Золота Липа, за 15 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Бережани. Насел. 622 особи (2007). Перша писем. згадка – 1385. Діяли “Просвіта”, “Січ”, “Луг”, “Союз українок” та ін. т-ва, кооператива. Є церква Петра і Павла (1992), “фігура” Матері Божої з ангелами. Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1967), встановл.

“Фігура”
Матері Божої
з ангелами.

Церква Петра і Павла.

народ. громад. діяч *В. Гнатишин*, художник *А. Наконечний*, народна майстриня-вишивальниця *Є. Наконечна*, перебували письменник, публіцист, етнограф *О. Маковей* та громад.-політ. діяч *Т. Старух*. Пobl. У. виявл. археол. пам'ятки давньорус. культури.

Б. Мельничук, С. Тиманський.

УРМАНСЬКА БУЧІНА

– ботанічна пам'ятка природи місцевого значення. Зростає pobl. с. Краснопуша Бережан. р-ну, в кв. 19, вид. 1, 3 Урман. лісництва Бережан. держ. лісомислив. госп-ва у межах ліс. урочища “Урмань”. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням Терноп. обл. ради № 90 від 25. 04. 1996. Перебуває у віданні Бережан. держ. лісомислив. госп-ва. Пл. 14,8 га. Під охороною – бук. насадження 1 а бонітету віком 60 р., має господар., наук. та естет. цінність.

І. Бай.

УРОЖАЙНЕ

– село у Борщівському районі. Центр сільради, якій підпорядк. села Дзвенигород і Латківці.

Відділення зв'язку.

(2007). Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є церква Успіння Пресв. Богородиці (1860, кам.). Спорудж. пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1970), встановл. пам'ят. хрест на честь скасув. панщини, насип. символ. могилу Борцям за волю України (1992). Працюють

пам'ят. хрест на честь скасув. панщини, насип. символ. могилу Борцям за волю України, каплицю з “фігурою” Божої Матері (2007). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, дільн. лікарня, відділ. зв'язку, торг. заклад. В У.

ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв'язку, ПАП “Надія”, цегел. з-д, торг. заклад.

В. Уніят.

УРОЧИЩЕ “РОМАНСЬКОГО”

– ботанічний заказник місцевого значення. Розташ. pobl. с. Гермаківка Борщів. р-ну, в кв. 9, вид. 11–14, кв. 14, вид. 21, 23 Гермаків. лісництва Чортків. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Дача Романського”. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 360 від 22. 07. 1977. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 12,4 га. Під охороною – місце зростання любки дволистої (занес. до Черв. книги України).

І. Леньків.

УРУСЛІЯК

Мирослав Степанович (14. 10. 1936, с. Степева, нині Снятин. р-ну Івано-Фр. обл. – 18. 04. 2004, м. Монастирська) – лікар, громадський діяч. Відмінник охорони здоров'я УРСР (1976). Депутат Терноп. обл. ради 3-х склик. (1994–2002). Закін. Івано-Фр. мед. ін-т (1959, нині мед. акад.). Від 1959 працював гол. лікарем Висоц. дільнич. лікарні, хірургом рай. лікарні, зав. хірург. відділення ЦРЛ (1988–2004; усі – Монастириск. р-ну). Автор наук.-практ. праць.

І. Дем'янова.

УРУСЬКИЙ

Ігор Семенович (10. 08. 1965, м. Чортків) – композитор, педагог, громадський діяч. Брат *О. Урусського*. Чл. Нац. Ліги укр. композиторів (1996). Закін. теорет. відділ. і клас композиції *Б. Климчука* в Терноп. муз. уч-щі (1984), композит. ф-т Нац. муз. акад. (1991, м. Київ). Від 1991 – викл. Чортків. пед. уч-ща. Автор симфон. поеми, фортепіан., хор. і камерно-інструмент. тв.; муз. зб.: “Шість багателей для фортепіано” (1998), “Одкровення” (2002), “Струни душі моєї” (2004), хор. тв. (2006).

Б. Мельничук.

УРУСЬКИЙ

Олег Семенович (13. 04. 1963, м. Чортків) – вчений у космічній галузі, громадський діяч. Брат *І. Урусського*. Держ. премія України в галузі н. і т. (1996). Д-р тех. н. (1997). Чл.-кор. Укр. АН нац. прогресу. Закін. у м. Київ: суворов. військ. уч-ще (1980), вище військ. авіац.-інж. уч-ще (1985). 1985–91 в цьому навч. закладі: інж., ст. інж., нач. відділу оборон. програм. 1991–92 – н. с. Центру операт.-стратег. досліджень Генштабу ЗС України. Від 1992 – нач. відділу, 1993–96 – нач. упр. косміч. комплексів і транспорт. систем Нац. косміч. агент-

ства України; співавтор. Нац. косміч. програми України з підготовки і запуску укр. косміч. апарату "Січ-1" (1993–95). 1996–2000 – кер. упр. планування оборон. безпеки апарату Ради нац. безпеки і оборони України. 2000–2003 – 1-й заст. Голови Держ. комісії з питань оборонно-пром. комплексу України. 2003–2005 – дир. Департаменту оборон., оборонно-пром. політики та військ.-тех. співроб-ва Секретаріату КМ України. 2005–06 – 1-й заст. Міністра пром. політики України; нац. координатор співроб-ва України з НАТО у сфері оборон. пром-сті. Автор понад 150 наук. праць. Чл. Гол. ради ХДПУ.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

УСАЧ МУСКУСНИЙ

(*Aromia moschata* L.) – жук родини Усачі (Cerambycidae). Занес. до Черв. книги України. Забарвл. мінливе – зелене, синє, бронз., пурпур. з метал. відблиском. Розміри 16–40 мм, личинки довж. до 35 мм; роблять ходи у верх. частині дерева. На Тернопільщині виявлений жук зеленого метал.-блиск. забарвлення в придорож. насадженнях липи у с. ч. Тернополя.

М. Кузьмович.

УСІНКО

Олександр Борисович (22. 06. 1969, м. Білопіль Сумс. обл.) – педагог, громадський діяч. Депутат Шумс. міськ. ради (2002), Терноп. обл. ради (від 2006). Закін. Глухів. пед. ін-т Сумс. обл. (1995). Працював учителем у с. Шкроботівка Шумс. р-ну, від 1997 донині – дир. Шумс. рай. центру позашкіль. роботи.

О. Дацко.

УСТІНКО

Олександр Андрійович (17. 10. 1930, м. Вінниця) – вчений у галузі економіки, педагог, громадсько-політичний діяч. Депутат ВР України (2002–06), голова підком-ту з фах. підготовки Ком-ту з науки та освіти. Канд. екон. н. (1965), проф. (1978), академік Акад. інж. н. (1994) і Акад. екон. н. України (1996), дійс. чл. Укр. акад. екон. кібернетики (1997).

Відмінник вищої школи СРСР (1970). Засл. прац. нар. освіти УРСР (1990). Ордени Труд. черв. прапора (1971), Ярослава Мудрого 5-го ступ. (2006), медалі. Почес. грамота ВР Укра-

їни (2005). *Премія ім. Братів Богдана та Левка Лепких* (1998). Почес. громадянин м. Тернопіль (2000). Закін. юрид. ф-т Київ. ун-ту (1954, нині нац. ун-т). 1954–62 – секр. ком-ту комсомолу, викл., ст. викл., доц. (1965–67) каф. політ. економії Дрогобиц. пед. ін-ту (Львів. обл.; нині ун-т). 1967–80 – ректор Івано-Фр. пед. ін-ту (нині Прикарпат. ун-т). 1980 – проф. каф. політ. економії Львів. лісотех. ін-ту (нині Укр. лісотех. ун-т), 1980–84 – проф. каф. політекономії Вінн. пед. ін-ту (нині ун-т). Від квітня 1984 до квітня 2002 – ректор ТФЕІ; від квітня 2002 до березня 2005 – президент, голова Нагляд. ради; від вересня 1992 до вересня 2006 – зав. каф. менеджменту ф-ту міжнар. бізнесу і менеджменту ТАНГ (нині ТНЕУ); згодом – зав. одноймен. каф. Терноп. філії Європ. ун-ту. Опублік. понад 200 наук. праць, у т. ч. 6 монографій. Автор та співавтор. ст. у наук. фах. виданнях і тритом. "Економічній енциклопедії" (2000–02), підготовленої із його ініціативи та за його підтримки, заст. гол. ред. цього видання. 1990–96 – чл. ред. ради ж. "Тернопіль". За сприяння У. вийшли щорічники "Тернопілля '95", "Тернопілля '96", "Тернопілля '97", кн. "Павло Загребельний у спогадах сучасників" (упоряд. *Б. Мельничук*; 1998), "Два життя Петра Тимочка" *П. Сороки* (1999), "Гімнастично-спортивні організації в національно-визвольному русі Галичини" *Б. Трофим'яка* (2001), "Аура слова й борні" *Г. Петрука-Попика* (2002; усі – Т.) та ін. За підтримки У. в обл. проведено низку заходів, приуроч. до важл. нац. подій, Днів міста Тернополя та ін. Про У. вид. кн. "Ректор. Олександр Устенко: його слово, слово про нього" (2000).

Б. Мельничук, Л. Щербак.

УСТІЧКІВСЬКА ДІЛЯНКА

– ботанічна пам'ятка природи місцевого значення. Розташ. побли. с. Шутроминці Заліщиц. р-ну, в кв. 65, вид. 6 Дорогичів. лісництва Бучац. держлісгоспу в межах ліс. урочища "Нирків", на лівому крут. схилі р. Дністер. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 636 від 27. 12. 1976 зі змінами, затвердж. рішенням Терноп. обл. ради № 238 від 27. 04. 01. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 1,1 га. Під охороною – скельно-степ. фітоценози на девон. відкладах. Місце оселення корис. ентомофауни.

І. Бай.

УСТІЧКІВСЬКИЙ РОЗРІЗ НІЖНЬОГО ДЕВОНУ

– відслонення, геологічна пам'ятка природи місцевого значення. Розташ. на пн.-зх. околиці

с. Устечко Заліщиц. р-ну, в кв. 65, вид. 13 Дорогичів. лісництва Бучац. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Нирків”. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 747 від 17. 11. 1969. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 1 га. Під охороною – тип. відслонення потуж. (кілька десятків м) товщі порід дністров. серії нижн. девону, в якій перешаров. верстви червоноколір. пісковиків, алевролітів і аргілітів. У червоноколір. пісковиках залягають лінзоподібні прошарки мідистих пісковиків, з якими зв’язані рудопрояви міді. Трапл. скупчення решток панцир. риб. Відслонення має наук. і пізнав. значення.

І. Бай, В. Кітура, М. Сивий.

УСТЕЧКО

– село у Заліщицькому районі. Центр сільради. До 2-ї світ. війни pobl. У. було 2 хутори, які

Церква св. Параскевії.

засел. поляки. Розташ. на лів. березі р. Дністер, за 20 км від райцентру і 9 км від найбл. заліз. ст. Торське. Насел. 820 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1414 як Усте. 1661 згадане як м-ко. 1681 під час турец. окупації належ. до Язловец. нахії Язловец. санджаку Кам’янец. ейялету. Діяли “Просвіта” (читальню засн. 1897, відновл. 1922), “Луг” та ін. т-ва. Під час 2-ї світ. війни згоріла половина села; 1941 та 1969 – вел. повені. Є церква св. Параскевії (1881, кам.), костюл (1876), капличка (1992), 6 “фігур”. Спорудж. пам’ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1967), на могили рад. партизан М. Остроухова та Л. Соловйової (1969), воюкам УПА (1994), встановл. пам’ят. хрести на честь скасув. панщини та УСС (1991). Працюють ЗОШ 1–3 ступ., Буд. культури, б-ка, амбулаторія, відділ. зв’язку, ПАП “Устечко”, фермер. госп-во, цех розливу мінерал. води “Вікторія”, торг. заклади. На околиці села є Ус-

течків. розріз ниж. девону. Пobl. У. виявл. археол. пам’ятки пізн. палеоліту, культури кулястих амфор і трипл. культури.

Л. Бабин, І. Дубецький, В. Олійник.

УСТЕЧКО

– село у Кременецькому районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Очеретне. У зв’язку з пе-

Церква св. Михаїла.

ресел. мешканців х. Левковий вивед. з облік. даних. Розташ. на лів. березі р. Горинь, за 35 км від райцентру і 20 км від найбл. заліз. ст. Зарудечко. Насел. 566 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1430. 1649 тут перебували козац. загони *І. Богуна*. Діяло т-во “Просвіта”. Є церква св. Михаїла (1862, дерев.), дзвіниця (1744), капличка. Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1985). Діють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, торг. заклади.

В. Уніят, В. Ханас.

УСТІМЕНКО

Степан Якович (29. 06. 1917, с. Крутьки, нині Чорнобаїв. р-ну Черкас. обл. – 20. 04. 1945, похов. у м. Ландсберг, Німеччина) – військовик, розвідник. Герой Рад. Союзу (1944). Ордени Леніна, Черв. зірки, Черв. прапора, Вітчизн. війни 1-го ступ. та ін. нагороди. Учасник нім.-рад. війни від 1943. Воював на Воронеж. і 1-му Укр. фронтах. 1944 – учасник боїв на Тернопільщині та форсування р. Дністер у м. Заліщики. 23 березня 1944 рота У. перейшла річку, знищила румун. заставу і сприяла переправі осн. сил 20-ї гвардій. механіз. бригади. Героям боїв за Заліщики спорудж. пам’ятник (1971, скульп. *І. Козлик, В. Колесник*, арх. *Г. Карасьов*).

Н. Халуца.

УСТІНОВ

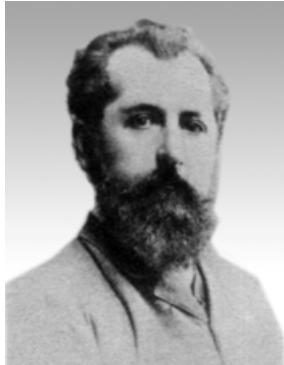
Леонід Миколайович (1947, м. Тернопіль – 30. 06. 1993, там само) – спортсмен (футбол). М. сп. СРСР (1968). Чемпіон УРСР у команд. першості в класі “Б” чем-ту СРСР (1968). Ви-

ступав за терноп. команди “Авангард” (1966–71) і “Будівельник” (1971–74).

Б. Петраш.

УСТИЯНОВИЧ

Корнило Миколайович (1839, с. Вовків, нині Пустомит. р-ну Львів. обл. – 22. 07. 1903,

с. Довге, нині Дрогобиць. р-ну тієї ж обл.) – художник, письменник, публіцист, громадський діяч. Навчався в г-зіях у містах Бучач і Львів. Закін. АМ у м. Відень (1863, Австрія). Подорожував Галичиною та Буковиною, 1867 побував у м. Петербург

(нині Санкт-Петербург, РФ), 1872 – у м. Київ. 1882–83 у Львові редагував та ілюстрував сатирич.-гуморист. часопис “Зеркало”. Автор монумент. розписів і картин на істор. та біблій. теми, у т. ч. “Василько Тербовельський” (1866); жанр. картин: “Бойківська пара”, “Гуцулка біля джерела”, “Гуцул” (усі – 1891) та ін.; портретів *А. Вахнянина, С. Качали, Ю. Лаврівського* та ін.; пейзажів. 1862–1902 написав ікони для 50 церков, виконав 11 стінописів, 15 іконостасів. Серед літ. тв. У.: істор. поеми “Іскоростень”, “Вадим”, “Святослав Хоробрий”, трагедії “Олег Святославич Овруцький”, “Ярополк Перший Святославич, великий князь київський” (усі – 1870-і); деякі тв. поставл. на сцені театру “Руська бесіда” у Львові. Не раз перебував на Тернопільщині: 1873–74 жив у с. Вікно (нині Гусятин. р-ну) у *В. Федоровича*, де малював портрети та пейзажі, писав літ. тв., записував у навколиш. селах пісні, їздив за доруч. *В. Федоровича* до Відня на міжнар. худож. виставку; 1882–83 – у м-ку Гримайлів (нині смт Гусятин. р-ну). 1880-і розписував церкви в с. Острів та Буцнів (обидва нині – Терноп. р-ну). 1885 побував у с. Угринь (нині Чортків. р-ну), з *І. Франком, О. Нижанківським* та прогрес. студентами – учасник концерт. мандрівки: Тернопіль – с. Прошова (нині Терноп. р-ну) – м-ко Микулинці (нині смт) – с. Конопківка (обидва нині – Тербовлян. р-ну) й ін. насел. пункти краю. 1886 приїжджав до Тернополя на відзнач. роковин від дня смерті *Т. Шевченка*, читав його поему “Чернець” і власн. вірш “Земле моя” (написав до цієї події під початк. назвою “На Тарасовій

могілі”), влітку цього ж року виконав етюди під час подорожі поділ. краєм із *Миколою Івасюком* та *Ю. Панькевичем*. 1887–90 (з перерв.) на прохання *О. Вітошинського* У. розпис. церкву в с. Денисів (нині Козів. р-ну), намалюв. портрети дир. місц. школи *О. Бородівича* та його дружини (зберіг. в *І. Блажкевич*, яка залиш. спогади про У.), низку портретів жителів села. 1888 проживав у с. Красносілці (нині Збараз. р-ну), де 1890 виконав стінопис церкви. 1889 побував у селах Вел. Ходачків, Денисів, Драгоманівка, Купчинці (всі нині – Козів. р-ну); в Купчинцях не раз гостював у *П. Думки*; 1889–90 у м. Зборів записав нар. пісні “Ой кувала сивая зозуля у вишневому саду” та “Прийшов мужик до корчми”, побував у м-ку Залізці (нині смт Зборів. р-ну); 1892 – у м. Підгайці; 1890-і – в селах Гермаківка (гостював у *Г. Савчинського*, написав портрети його родини), Більче-Золоте (обидва нині – Борщів.), Ягільниця (нині Чортків. р-нів), м. Чортків та ін. селах і м-ках Тернопільщини. *О. Федорук* видав кн. “Корнило Устянович” (К., 1992).

І. Дуда, Б. Мельничук, Б. Пиндус, Л. Щербак. УСТЯ

– село у Борщівському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Михалків. Розташ. на берегах р. Нічлава, за 30 км від райцентру і 9 км

Будинок культури.

від найбл. залізн. ст. Іване-Пусте. Насел. 1085 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1469. 1498 король Ян Ольбрахт подарував м-ко Кам’янець-Поділ. єпископству; відтоді назив. Спископським. Від 1785 – м-ко в Заліщиц. окрузі, від 1867 – в Борщів. повіті. Діяли “Просвіта”, “Січ”, “Сільський господар”, “Рідна школа” та ін. т-ва, кооператива. Є церква св. Михаїла (18 ст.), капличка Матері Божої. Спорудж. пам’ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1968), жертвам сталін. репресій та воїнові-афганцеві *В. Гричаку*. Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, амбулаторія, відділ.

зв'язку, торг. заклад. Пobl. У. виявл. археол. пам'ятки серед. і пізн. палеоліту, мезоліту, трипіл., голіград., черняхів. і давньорус. культур. На околиці села розташ. ботаніч. пам'ятка природи місц. значення – *Устян. ділянка*.

М. Бігус, Н. Новосядла, В. Уніят.

УСТЯ-ЗЕЛІНЕ

– село у Монастирському районі. Центр сільради, якій підпорядк. села Лука та Межигір'я. У зв'язку з пересел. мешканців хутори Вареньків, Мельники, Свидівка та Хомниця вивед. з облік. даних. Розташ. на берегах р. Горожанка, за 19 км від райцентру і 18 км від найбл. заліз. ст. Дубівці. Насел. 528 осіб (2007). Відоме від 1438. 1548 згадане як м. Ружане Усте, згодом Усте-Зелене. Від – 1564 центр староства Усте. 1785

Костьол св. Трійці.

м-ко належ. до Заліщиц., згодом – Станіслав. циркулу. До 1914 – статус м-ка. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Січень–червень 1940 – райцентр. У липні 1943 через У-З. проходило з'єднання *С. Ковпака*. Є костьол св. Трійці (1755) і церква Собору Пресв. Діви Марії (1893, мур.), капличка, зберіг. єврей. цвинтар. Спорудж. пам'ятники *Т. Шевченку* (1960), воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1965), насип. символ. могилу УСС (1991), встановл. пам'ят. хрест на честь скасув. панщини, мемор. табл. на буд., де проживав *В. Темницький* (1997). Працюють ЗОШ 1–3 ступ., клуб, б-ка, дільн. лікарня, аптека, дошк. заклад, дільн. вет. медицини, відділ. зв'язку, 2 торг. заклади. В У-З. народ. громад. діяч, правник *Я.-Р. Ботюк*, громад.-культ. діяч *С. Душенко*, художник, громад. діяч *Ю. Панькевич*, громад.-політ. діяч *В. Темницький*. Пobl. У-З. виявл. археол. пам'ятки пізн. палеоліту.

Б. Мельничук, О. Товстенюк, В. Уніят.

УСТЯНСЬКА ДІЛЯНКА

– ботанічна пам'ятка природи місцевого значення. Розташ. на околиці с. Устя Борщів. р-ну, у верх. частині лівого схилу долини р. Дністер, поряд із автошляхом Устя–Мельниця–Подільська. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 554 від 21. 12. 1974. Перебуває у віданні ВАТ “Ус-

тянське”. Пл. 1,5 га. Під охороною – лучно-степ. фітоценози. Особливо цінна ковила волосиста, занес. до Черв. книги України. Місце оселення корис. ентомофауни.

І. Бай.

“УХ-РАДІО”

– тернопільська радіостанція “Українська хвиля”. Розпочала мовлення на частоті 101,1 FM 20 грудня 1998. Охоплює Тернопільщину і частину сусід. областей. Від 27 липня 2004 в ефірі звучать тільки укр. пісні; 1-а в Україні комерц. FM станція, що перейшла на укр. мовлення. Популяризує кращі етнічні, весільні, патріотичні укр. пісні. Дир. – *Ю. Фартушняк*. Проводить прямі трансляції з *Катед. собору Непороч. Зачаття Пресв. Богородиці* (м. Тернопіль). Рубрики: “Народний хіт”, “Краша українська етнічна музика”, “Українська забава” та ін. Програми: інформац. (місц. новини), істор. (“Відгомін минулого”), розваж. (“Галицькі плячки”, “Байки-посміхайки”) й ін.

В. Уніят.

УЧИТЕЛЬСЬКА СЕМІНАРІЯ ім. Г. СЕНКЕВИЧА

– державний навчальний заклад у м. Тернопіль. Засн. 1 вересня 1871. Розташ. у буд. В. Стахевича на пл. Собеського (нині майдан Волі); після 1-ї світ. війни – в буд. “Товариства Шкіл Людових” на вул. Міцкевича (нині бульв. Т. Шевченка). 1-й дир. – *С. Дністрянський*, 1905–10 – *Е. Міхаловський*, 1919–39 – *Л. Голубович*. Навч. (укр. і польс. мовами) – чотириріч. з одноріч. підгот. курсом і чотириріч. школою вправ; при семінарії функціонував безоплатн. інтернац. для 60 незаможн. студентів. 1929 у семінарії запровад. однострої. Діяв хор, просвіт. гурток (від 1906) та ін. Семінаристи влаштовували вечори пам'яті *Т. Шевченка* та *А. Міцкевича*, працювали в читальнях “Просвіти”, кооперативах, брали участь у драм. гуртках, спорт. т-ві “Сокіл” та ін. громад. орг-ціях.

Л. Левенець.

ФАБІЯН

Петро (22. 01. 1903, с. Медин, нині Підволочис. р-ну – р. і м. см. невід.) – громадський діяч. Воював в УГА, інтернований. Від 1927 – в Канаді (м. Вінніпег, згодом – Ст. Катеринс), де заснував відділ Укр. Стрілец. Громади (УСГ). Від 1942 – в Канад. армії. Потім проживав у м. Торонто. Діяльний в Укр. нац. об'єдн. та ін. орг-ціях. Голова УСГ (ч. 1), заст. голови Укр. канад. легіону, чл. Ком-ту буд-ва пам'ятника на честь полеглих у війнах канад. вояків. Автор спогадів та ін. публікацій.

Б. Мельничук.

ФАЙФУРА

Василь Васильович (01. 05. 1940, с. Сивороги, нині Дунаєвець. р-ну Хмельн. обл.) – вчений-патофізіолог. Д-р мед. н. (1987), проф. (1988), акад. Укр. еколог. акад. (1993). Почес. грамота МОЗ України (2001). Закін. Терноп. мед. ін-т (1963, нині ТДМУ). Працював асист., доц. (1977–84), проректором із навч. роботи (1984–93), проф. (1991–96), від 1996 – зав. каф. патологіч. фізіології ТДМУ. Автор та співавт. понад 120 наук. і навч.-метод. праць, має автор. свідоцтво на винахід.

Ю. Бондаренко, О. Маркова.

ФАЛЕНДИШ

Осип Дмитрович (24. 02. 1893, м. Тернопіль – 21. 11. 1973, там само) – педагог, громадський діяч. Відмінник нар. освіти УРСР. Депутат ВР УРСР (1947–51). Навчався у Терноп. укр. держ. г-зії (1903–12), на біол. ф-ті Львів. ун-ту (1912–16). 1916–18 – в австр. армії. Працював викл. в укр. та польс. г-зіях, г-зії “Рідна школа” в Тернополі (1921–30), учителем нар. школи в

с. Івачів Долишній (1930–39, нині Терноп. р-ну). 1939–41 – дир. Терноп. СШ № 4. У роки нім.-рад. війни – лаборант с.-г. станції б-би зі шкідниками зерн. культур. 1944–54 – дир. Терноп. СШ № 3.

Б. Головин.

ФАЛЬФУШІНСЬКИЙ

Іван Макарович (04. 01. 1940, с. Маяки, нині Луцьк. р-ну Волин. обл.) – лікар-хірург вищої категорії, науковець, громадський діяч. Канд. мед. н. (1978). Відмінник охорони здоров'я УРСР (1978). Депутат Терноп. обл. ради (1998–2002). Закін. Терноп. мед. ін-т (1969, нині ТДМУ). Викл. Кременец. мед. уч-ща (1969–86), одночасно – лікар-оториноларинголог, від 1986 донині – зав. спец. відділом № 1 (лор.-очний) Кременец. ЦРЛ. Голова профспілок лікувал. установ р-ну (1986–98); чл. обл. ради профспілок і обкому профспілок медпрацівників.

І. Дем'янова.

ФАРІНА

Ігор Андрійович (26. 03. 1958, с. Загір'я Зборів. р-ну) – журналіст, літератор, перекладач. Закін. ф-т журналістики Львів. ун-ту (1980, нині нац. ун-т). Від 1980 працював у ред. Зборів., Лановець. та Шумс. рай. газет; від 1991 – влас. кор. терноп. обл. г. “Свобода”. Вірші, статті, переклади з франц. і польс. мов, краєзн. дослідж. опублік. у місц. та всеукр. періодиці, альманасі “Курінь”, збірниках. Автор зб. поезій “Думаю про журавля” (1998), “Пісня пісень” (2003, переспіви з біблій. текстів), “Осінні жорна” (2004), повістическ про У. Самчука “Пекуча чужина” (2005).

І. Дем'янова.

ФАРІОН

Іван Дем'янович (30. 06. 1947, с. Бурканів, нині Теребовлян. р-ну) – вчений у галузі економіки. Д-р екон. н. (1992), проф. (1994). Дійс. чл. Укр. акад. екон. кібернетики (2003). Закін. Терноп. кооп. технікум (1967), Київ. торг.-екон. ін-т (1972, нині ун-т). Працював економістом, ст. економістом, нач. план.-фінанс. упр. і нормування тресту харч. пром-сті Чернів. і Терноп. облспоживспілок. Від 1974 – в ТФЕІ (нині ТНЕУ): асист., викл., ст. викл., доц. каф. екон. аналізу (1983), від 1992 – зав. каф. обліку і кон-

тролю в бюджет. установах, від 2002 донині – зав. каф. економіки, обліку та екон. аналізу в сфері соц. інфраструктури. Гол. ред. наук. ж. “Економіка і ринок: облік, аналіз, контроль” (від 1999 донині; 18 вип.). Автор і співавт. понад 200 наук. праць, більше

30 монографій, підручників і посібників.

Б. Мельничук, Г. Яворський.

ФАРТУШНЯК

Анатолій Кіндратович (15. 01. 1941, смт Стара Ушиця, нині Кам’янець-Поділ. р-ну Хмельн. обл.) – історик, громадський діяч. Батько *Ю. Фартушняка*. Канд. істор. н. (1976), доц. (1986). Відмінник освіти України (1995). Закін. істор. ф-т Чернів. ун-ту (1967, нині нац. ун-т). Працював ст. викл., головою профспілки працівників Терноп. фінанс-екон. ін-ту (1975–77, нині ТНЕУ). Від вересня 1977 в Терноп. пед. ін-ті (нині ТНПУ): декан ф-ту громад. професій (1978–84), голова т-ва “Знання” (1983–90), голова профспілки працівників цього ВНЗ (1993–2001). Автор більше 50 наук. праць.

В. Уніят.

ФАРТУШНЯК

Юрій Анатолійович (25. 04. 1975, м. Тернопіль) – історик, громадський діяч, підприємець, меценат. Син *А. Фартушняка*. Депутат Терноп. міськ. ради (2002–06). Закін. істор. ф-т Терноп. пед. ін-ту (1997, нині ТНПУ). Автор більше 20 наук. робіт. Від 1998 – дир. “Радіо “Укра-

їнська хвиля” 101,1 FM, яка першою в Україні (від 30 липня 2004) почала вести передачі тільки укр. мовою. Займається благодійництвом.

Б. Мельничук.

ФАТХУТДІНОВ

Василь Гайнулович (03. 03. 1956, с. Вел. Бірки Терноп. р-ну) – правник, педагог. Полковник міліції. Канд. юрид. н. (2006). Закін. Київ. ун-т (1982) і Акад. МВС РФ (1992). Від 1982 – слідчий Києво-Святошин. рай. відділу внутр. справ УВС Київ. обл., заст. нач. Вишневого міськвідділу міліції, нач. Києво-Святошин. райвідділу внутр. справ Гол. упр. МВС України в Київ. обл. 2000–02 – заст. нач. Гол. упр. адмін. служби міліції МВС України. 2002–05 – нач. каф. Нац. Акад. внутр. справ України, заст. нач. Гол. упр. МВС України в Київ. обл. 2005–06 – заст. нач. юрид. ф-ту з навч. роботи Київ. юрид. ін-ту МВС України, нач. наук. лабораторії Київ. нац. ун-ту внутр. справ. Від грудня 2006 – заст. Міністра внутр. справ України – нач. міліції громад. безпеки.

Р. Мацелюх.

ФАУНА ТЕРНОПІЛЬЩИНИ

– компонент біосфери, сукупність диких тварин на території області. Вони впливають на формування рослинності, сприяють утворенню ґрунтів, збагачуючи їх органіч. речовинами. Дані про фауну краю є в літописах 10–11 ст., де зображ. тогочасні княжі полювання. Кн. *Я. Осмомисл* 1154 полював на зубрів. У волино-галиц. літописах 13 ст. є повідомлення про полювання на бобрів, кабанів, оленів, зубрів, рисей, лисиць та ін. ссавців. У природ.-геогр. атласах М. Кромера (1555), Д. Кантемира (1716), Г. Рачинського (1721), К. Ханока (1848)

Борсук.

певне місце відвед. тварин. світу тер. зх. регіону, куди належ. і сучас. Тернопільщина. Ентомофауна обл. визнач.

багатьма факторами: місцем розташ. обл., її рельєфом, кліматом, рослин. світом, ґрунтами, вод. режимом, госп. діяльністю людини. На Тернопільщині є кілька осн. біоценозів: ліс., лісостеп., степ., степ.-лучний. До них примикають агроценози з різн. польов. культурами. У пн. і зх. р-нах обл. дуже різноманіт. ряд Жуків, де найбільші родини Вусачі, Листоїди, Довгоносики, Пластинчастовусі, Короїди та ін. Із ряду Перетинчастокрилих переважає. Рогохвости, Пильщики, Оси. З ряду Лускокрилих трапляються представники родин

Німфаліди, Білани, Совки. Багаті на вид. склад ряди Двокрилі та Прямокрилі. У пд. і сх. р-нах – значна к-сть видів жуків із родин Довгоносики, Жужелиці, Листоїди, Сонечка, Мертвоїди та ін. Ряд Лускокрилих характериз. знач. к-стю видів із родин Совки, Бражники, П'ядуни. Багато видів у ряду Перетинчастокрилі, де переваж.

Лелека чорний.

представники родин Бджолиних, Пильщиків, Ізців, Мурашок. У згад. р-нах багато водойм, тож пошир. вид. склад ряду Бабки, Веснянки й Одноденки. У степ. ділянках – види з ряду Прямокрилих: Коніки, Цвіркуни, Кобилки, Саранові. На час досліджень зібрано понад 600 видів комах із 42 родин 6 рядів. За вид. складом найбагатший ряд Твердокрилі, або Жуки, який на даній тер. представл. 22 родинами і 487 видами. Найчисел. родини: Довгоносики (106 видів), Листоїди (81), Вусачі (73), Жужелиці (53), Пластинчастовусі (48), Ковалики (28), Шашелі (12), Мертвоїди (11), Короїди (10). Багатий на види ряд Лускокрилі, або Метелики: знайд. 76 видів із 10 родин. Найбільш представниц.

Засць білий.

родини Совкові (24 види), Бражники (10 видів), Німфаліди (11). Ряд Перетинчастокрилі представл. 5 родинами з 41 видом (дані попередні, бо дослідження – на початк. стадіях). Розпочато дослідження ряду Двокрилих. Ряд Прямокрилі представл. 4 родинами і 7 видами. На тер. дослідж. регіону виявл. 13 видів комах із 2 рядів 6 родин, які занес. у Червону книгу: Ряд Твердокрилі, або Жуки, Родина Вусачі: вусач великий дубовий, вусач мускусний, вусач альпійський (є тільки усні дані); Родина Рогачі – жук-олень; Родина Пластинчастовусі – скарабей священний; Ряд Лускокрилі, Родина Парусники: махаон, аполлон, подалірій, жалібниця, адмірал; Родина Совки – стрічкарка синя; Родина Ведмедиці: ведмедиця кая, ведмедиця гера. У кін. 18–1-й пол. 19 ст. розпоч. спец. описово-системат. дослідження фауни хребетних (Я. Брінкен). 19 –

поч. 20 ст. зоологи приділяли увагу систематиці та зовн. морфології окр. хребетних (І. Антип, О. Завадський, К. Кардош, Г. Кюль, Л. Мегелі, М. Новицький, О. Нордман, О. Плятер, В. Тачановський, Е. Шребер). Після 1919 почався період поглибл. вивчення біології окр. видів риб, амфібій, рептилій, птахів та ссавців; публікації у вид. "Мисливський листок" (1920–38). 1930–40-і вивчали птахів і ссавців О. Дунаєвський, Л. Сагана, Я. Соколовський. Риб, земноводних, плазунів, птахів та ссавців регіону дослідж. В. Кульматицький, С. Пашковський, Й. Фун. 1940–50-і фауну хребетних вивчали К. Бескид, О. Грабар, О. Дикиш, Ф. Славик. Круглоротих та риб водойм зх. регіону – Е. Алтухов, В. Кононов, Л. Опалатенко. 1952–67 – найбільше праць про пошир. екології, чисельність іхтіофауни (П. Балабай, 1952; Л. Опалатенко, 1967).

Джміль червонуватий.

1961 – стаття І. Марисової "Земноводні та плазуни Північної Тернопільщини", де повідом. про 7 видів плазунів (болот. черепаха, веретільниця ламка, ящірки живородна та прудка, вуж, мідянка і гадюка звичайні). Птахи Тернопільщини (Кременець, Тернопіль) 1950–72 вивчали орнітологи І. Марисова, Ф. Страутман, В. Талпош. Орнітофауну Поділля вивчали О. Кістяківський, Л. Портенко, К. Татаринів, В. Хрєневич, М. Черкашенко. Про ссавців Поділля згад. у працях О. Мигуліна, О. Корнеєва, І. Сокура, К. Татаринова; ніні їх дослідж. І. Майхрук, Д. Страшнюк, В. Талпош, н. с. заповідника "Медобори" М. Капелюх, зав. каф. зоології ТНПУ проф. В. Кваша та ін. Ф. хребетних Тернопільщини об'єднує 6 класів (Круглороті, Кісткові риби, Земноводні, Плазуни, Птахи, Ссавці), 25 рядів, 49 родин, 450 видів, у т. ч. 67 рідкісних. Пошир. серед ряду Міногоподібні – мінога річкова, з ряду Кістково-хрящеві – стерлядь, із ряду Кісткові риби – форель струмкова, вирезуб, головень, білізна, підуст звич., марена звич., рибець, миньок, чоп великий. Найбільші ряди – коропо- і окунеподібні. Серед хвостатих земноводних у водоймах регіону часто трапл. тритон гребінчастий та звичайний. Характерні представники водойм із ряду безхвості – кумка червоночерева, часничиця звич., ропуха зел., жаби озерна і ставкова,

Йорж.

трав'яна та гостроморда. Герпетофауна краю представл. рядами: Черепахи (черепаха болотяна), Лускаті (веретільниця ламка, ящірки зел. та прудка). Із підряду змії у регіоні пошир. ву-

Гоголь.

жі – звич., вод., ліс. та жовтопуз, мідянка, з отруйних – гадука звичайна. Клас Птахи представл. багатьма рядами, що пов'язано з різнозональністю Тернопільщини: поліс. зона, лісо-степ, кременец. кряж. Найвні птахи належ. до 11 рядів та 21 родини. Найпоширеніший ряд – Горобцеподібні: 10 родин. До орнітофауни належ. осілі, переліт., зимуючі й заліт. птахи, що обумовл. антропогенно-еколог. факторами (огар, степ. орел, пелікан, каравайка, чорний лелека, чорновола гагара, гоголь). Ссавці регіону – це 6 рядів, що об'єднують 12 родин, найпошир. родини ряду Хижі звірі та Гризуни. Серед хребетних – значна к-сть видів, занес. у Червону книгу, в т. ч. поміж риб: стерлядь, вирезуб, чоп вел.; із плазунів: полоз ліс., мідянка; птахів: чапля жовта, косар, каравайка, казарка червоновола, огар, скопа, глушець, журавель сірий, пугач, сипуха; серед ссавців: кутора мала, підковоніс малий, нічниця Бехштейна, вечірниця мала, вовчок ліщиновий, борсук, норка європейська.

В. Кваша, С. Подобівський.

ФАЩІВКА

– село у Підволочиському районі. Підпорядк. Турів. сільраді. Розташ. на пр. березі р. Збруч, за 25 км від райцентру і 18 км від найбл. залізн. ст. Гримайлів. Насел. 196 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1547. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. 4 квітня 1945 близько 40 чл. ОУН і во-яків УПА загинули у штольнях гори Стінка (спорудж. пам'ятник із переліком 23-х відомих імен). Є церква Різдва Пресв. Богородиці (1867, кам.). Спорудж. брат. могилу на цвинтарі 22 во-якам УПА, встановл. пам'ят. хрест на честь скасув. панщини, насип. символ. могилу УСС (1991). Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад. Побл. Ф. виявл. археол. пам'ятки ранньоскіф. періоду.

В. Уніят.

ФЕДАК

Володимир (псевдо “Граб”); 24. 06. 1914, м. Чортків – 29. 04. 1943, м. Берлін, Німеччина) – діяч ОУН. Навчався у г-зії в м. Станіслав (нині Івано-Франківськ), де вступив до Юнацтва ОУН; чл. Пласту. Студіював право у Львів. і Берлін. ун-тах. Від 1940 – край. провідник

ОУН(б) у Німеччині. Заарешт. гестапо наприкін. 1942, закатований на допиті.

П. Гуцал, В. Окаринський.

ФЕДІЧКО

Іван Григорович (псевдо “Добриня”); 15. 02. 1925, с. Бишки, нині Козів. р-ну – 10. 04. 2002, м. Йоркшир, Вел. Британія) – громадсько-політичний діяч. Чл. Юнацтва ОУН, зв'язковий. 1942 вивез. до Німеччини. Від 1944 – доброволець дивізії “Галичина”, полонений у таборі в м. Ріміні (Італія). 1946 емігр. до Австрії, 1947 – до Вел. Британії. Діяльний в

укр. громад. орг-ціях: довголіт. чл. Гол. ради Союзу Українців Британії, голова Гол. управи ОБВУ в Йоркширі. Чл. Ради Патріарх. т-ва, Крайов. ком-ту СУМ. Станич. і обл. провідник, чл. Терен. проводу ОУН. Голова ком-ту “Бережанська Земля”. Автор автобіограф. нарису до зб. “Бережанська Земля” (т. 2, 1998). Не раз відвідував Україну; фінанс. підтримав відкриття пам'ят. знака Борцям за волю України та Музею нац.-визв. б-би ОУН і УПА ім. Я. Бусела у родин. селі, надав книги до його експозиції. Чл. редколегії та меценат вид. у Вел. Британії кн. “Село Бишки. Історія і боротьба за волю”.

О. Лугова, Б. Мельничук.

ФЕДІЧКО

Мар'ян Григорович (20. 01. 1954, с. Бишки, нині Козів. р-ну) – поліграфіст, господарник. Закін. Львів. поліграф. технікум (1973, нині поліграф. технікум Укр. акад. друкарства), Всесоюз. заоч. ун-т упр. персоналом (1990, м. Київ). Від 1973 – у Терноп. обл. друкарні (нині вид.-поліграф. комбінат “Збруч”); майстер, нач. цеху, нач. відділу, заст. дир., заст.

голови правління; від 2004 – викон. дир. комбінату. Співініціатор впровадж. офсет. друку в га-

зет. вироб-ві. Сприяв випуску ТЕС, річників “Тернопілля”, кн. *І. Гермаківського, П. Тимочка, В. Тракала* та ін. терноп. авторів, реалізації ін. видавн. проектів; підтрим. виробн. зв'язки з ред. рай. газетами і друкарнями, поліграф. підприємствами сусід. обл. і науковцями. Автор публікацій у пресі.

І. Дем'янова, Б. Мельничук.

ФЕДЕЧКО

Теодор Миколайович (псевдо “Ярема”; 1912, с. Бишки, нині Козів. р-ну – 10. 02. 1941, м. Львів) – діяч ОУН. Закін. Бережан. г-зію. 1932–35 навчався на правн. ф-ті Львів. ун-ту. Активіст Пласту й ін. молодіж. т-в. Від 1933 – чл. ОУН, зв'язковий між Край. ексекутивною та Бережан. округою ОУН. 1937–39 – окруж. провідник ОУН на Бережанщині. В лютому–вересні 1939 ув'язнений у Березі Картузькій. Чл. Край. ексекутиви ОУН у м. Краків (нині Польща). Учасник наради в лютому 1940 у Кракові, на якій створ. революц. ОУН на чолі зі *С. Бандерою*. В березні 1940 нелегально прибув до Львова як окруж. провідник Бережанщини. Того ж місяця Ф. заарешт. органи НКВС; у жовтні 1940 засудж. до розстрілу.

П. Гуцал, В. Окаринський.

ФЕДИК

Богдан Миколайович (псевдо “Крук”; 12. 02. 1919, с. Мечищів, нині Бережан. р-ну – 07. 05. 1945, за ін. даними 1948, попл. с. Сосулівка, нині Чортків. р-ну) – військовик, учасник національно-визвольних змагань. Брат *Я. Федика*. Сріб. Хрест Бойов. Заслуги (1945). Навчався в ремісн. уч-щі в м. Бережани (слюсар). Чл. ОУН, за що кілька разів Ф. заарешт.

польс. і рад. власті. Після військ. вишколу на Холмщині (нині Польща) 1941 зі сотнею багальйону “*Нахтіраль*” під команд. *Р. Шухевича* прибув до м. Львів. Від 1943 – командант (ком-р) підстаршин. школи воєн. округи (ВО) “*Лисоня*” в Тростянець. лісі (Бережанщина). Квітень 1944 – орг-тор сотні УПА “Холодноярці” (в курені “*Бондаренка*”), яка здійснила рейд у Карпати, перейшла фронт і в серпні 1944 поверн. на Поділля. У вересні того ж року поранений у

бою з підрозділом НКДБ на Зборівщині, лікувався на Бережанщині (х. Молохів Мечищівський, нині с. Червоне). Ком-р Бережан. куреня (1945), згодом – кер. Чортків. тактич. відтинку ВО “*Лисоня*”. Загинув у бою з рад. карал. загonom.

О. Гуменюк, І. Олещук.

ФЕДИК

Дмитро Павлович (21. 05. 1931, с. Чорторія, нині Мирнолюбівка Терноп. р-ну – 28. 08. 2005, смт Козова) – педагог, громадсько-політичний діяч. Чоловік *Я.-Х.*, батько *П. Федиків*. Закін. філол. ф-т Рівнен. пед. ін-ту (1957, нині гуманіт. ун-т), істор. ф-т Кам'янець-Поділ. пед. ін-ту Хмельн. обл. (1978, нині ун-т). Працював інспектором Козів. рай. відділу освіти (1954–55, 1958–61), дир. Будилів. 7-річн. школи Козів. р-ну (1955–58); дир. (1961–64, 1981–86), завучем (1964–81), учителем (1986–92) шкіл № 1, № 2 та серед. заоч. у смт Козова. Лютий 1989 – співорг-тор і кер. (до 2001) рай. об'єдн. ТУМ (нині “*Просвіта*”). 1989–90 – заст. голови рай. орг-ції НРУ. Від 1990 – співорг-тор і кер. рай. орг-ції ДемПУ. 1991–94 – 1-й заст. представника Президента в Козів. р-ні. 1993 з ініціативи і стараннями Ф. у Козові встановл. пам'ятник *Т. Шевченку*. Автор публікацій у пресі.

І. Дем'янова.

ФЕДИК

Марат Степанович (23. 09. 1930, м. Могилів-Подільський, нині Вінн. обл.) – журналіст, літератор. Чл. НСЖУ (1959). Закін. фіз.-матем. ф-т Миколаїв. пед. ін-ту (нині ун-т) і ф-т журналістики ВППШ у м. Київ (1964). Працював у ред. миколаїв. рай. і обл. газет. Влас. кор. г. “*Правда України*” у Терноп. (1965–91) та Івано-Фр. (1973–91) об-

ластях. 1994–2003 – співорг-тор і гол. ред. г. “Академія” ТАНГ (нині “*Університетська думка*” ТНЕУ). Автор зб. поезій “Вінок життя” (Т., 1996), “Человек берется за перо” (Варшава, 1999), поеми “Вінок розпаду” (регіон. річник “*Тернопілля '98–99*”); статей до УРЕ; публіцист. матеріалів і віршів у колект. зб.; нарисів; рецензій на вистави та к/ф (диплом Держ. Ком-ту кінемаграфії РМ УРСР і Спілки кінемаграфістів України, 1972). Переклав укр. мовою сонети В. Шекспіра, вірші А. Ахматової, М. Лермонтова, Б. Пастернака, Б. Чичибабіна; рос. мовою – тв. *Л. Костенко*, В. Симоненка, *В. Сосюра*, *І. Франка* та ін. Тв. *Ф.* опубл. у всеукр. та обл. газетах і журналах, ж. “Новый мир”, тижн. “Неделя”, “Московская правда” (всі – м. Москва, нині РФ). Лауреат конкурсу *г. “Вільне життя”*, присвяч. пам’яті *Л. Овсянної* (2004).

М. Ониськів, Л. Щербак.

ФЕДИК

Микола Дмитрович (1901, с. Мечищів, нині Бережан. р-ну – 01. 04. 1945, м. см. невід., похов. у родин. селі) – господарник. Діяльний у громад. орг-ціях. Жовтень 1939 – депутат Нар. зборів Зх. України. Очолював колгосп у родин. селі. Під час нім.-рад. війни працював у своєму госп-ві, після війни – фінанс. агент Бережан. райвиконкому. Загинув.

Н. Халуца.

ФЕДИК

Михайло Миронович (03. 08. 1950, с. Звиняч Чортків. р-ну) – архітектор. Чл. НСАУ (1983). Закін. Львів. політех. ін-т (1972, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Працює в архіт. установах Львова. Серед робіт у галузі містобудування (співавт.): у Львові – реконструкція просп. Свободи (1989), реновації істор.-архіт. заповідника, проекти реконструкції ряду міст Зх. України (1990–94). Автор архіт. частини пам’ятників *М. Шапкевичу* (1989, Львів; 1993, Золочів Львів. обл.), *В. Івасюкові* (1990, Львів), П. Сагайдачному (1992, с. Кульчиці Самбір. р-ну Львів. обл.) та ін.

І. Дуда.

ФЕДИК

Павло Дмитрович (26. 07. 1963, смт Козова) – економіст, громадський діяч. Син *Д.* і *Я.-Х. Федиків*. Канд. екон. н. (1992), доц., д-р філософії. Відмінник освіти України (2003). Закін. екон. ф-т Київ. ун-ту (1985, нині нац. ун-т). Викл. каф. політекономії (1985–89), каф. держ. і муні-

ципал. упр. ТФЕІ (нині ТНЕУ). Співорг-тор і виховник Пласту в Козові (1991–93). 1995–2005 – про-реktor і зав. каф. Терноп. ін-ту економіки і підприємництва. Від 2005 донині – кер. Терноп. відділ. Асоц. економістів України; 2006 – помічник-консультант народногo депутата *О. Муца*.

І. Дем’янова, Г. Івахів.

ФЕДИК

Ядвіга-Христина Миколаївна (11. 11. 1930, с. Новосілка, нині Буцац. р-ну) – педагог, літератор, художниця, фольклористка. Дружина *Д.*, мати *П. Федиків*. Закін. Рівнен. пед. ін-т (1957, нині гуманітар. ун-т). 40 р. викл. укр. мову і літ-ру та образотв. мист-во, вела гуртки образотв. миства у школах с. Золотники, нині Тереховлян. р-ну, м. Буцац, смт Козова. Орг-тор експедиц. загону “Мистецтво належить народові”, який займав приз. місця в Україні. Співорг-тор рай. об’єдн. ТУМ (1989), діяльна в т-ві “Просвіта”, ін. громад. орг-ціях. У доробку – акварелі, портрети “Данило Галицький”, “Маруся Чурай”, “Павло Думка” та ін. картини. Тв. збір. у Козів. б-ці, приват. колекціях в Україні й Канаді. Автор статей у періодиці, істор.-мемор. нарису “Роки і люди. Місто Козова за півстоліття (1944–1994)” (2001, доповн. перевид. – 2004); упоряд. кн. спогадів про *І. Блажкевич* (2006).

І. Дем’янова.

ФЕДИК

Ярослав Миколайович (псевдо “Стріла”; 09. 10. 1916, с. Мечищів, нині Бережан. р-ну – 09. 07. 1981, м. Мюнхен, Німеччина) – журналіст, редактор, громадсько-політичний діяч. Брат *Б. Федика*. Сріб. Хрест Бойов. Заслуги 2-го класу (1950). Закін. Бережан. г-зію. Від 1930 –

чл. гімназ. ланки ОУН, 1939 – чл. Край. проводу. За політ. діяльність ув'язн. у Березі Картузькій. Під час нім.-рад. війни – гол. зв'язковий Проводу ОУН. Ф. разом із *І. Гриньохом*, *М. Лебедем* і *Я. Стецьком* перевозили за кордон архіви орг-ції. Був в охороні М. Лебеда; у м. Тернопіль супровод. його на конспірат. квартири. У Мюнхені – співзасн. і прац. вид. “Сучасна Україна”, “Сучасність”, “Пролог”.

О. Лугова, Б. Мельничук.

ФЕДІШЕНА

Світлана Іванівна (23. 05. 1961, с. Людвигів Шумс. р-ну) – журналіст, громадська діячка.

Чл. НСЖУ (1990). Депутат Кременец. міськ. (2002) і рай. (2006) рад. Закін. ф-т журналістики Київ. ун-ту (1983, нині нац. ун-т). Працювала від 1983 у ред. Кременец. рай. г., 1991–2006 – ред. рай. радіомовлення. Від квітня 2006 – голова Кременец. рай.

ради. Автор числен. публікацій у періодиці, радіопередач.

І. Дем'янова.

ФЕДІШИН

Остап Іванович (11. 02. 1936, с. Мала Горужанка, нині Миколаїв. р-ну Львів. обл.) – архітектор. Чл. НСАУ

(1971). Бронз. медаль ВДНГ СРСР (1980). Вища творча категорія художника-архітектора (1987). Закін. Львів. політех. ін-т (1965, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Працював у Терноп. філіалі проєкт. ін-ту “Діпроцивільпромбуд”:

арх., кер. групи, гол. арх. (1979–85), 1985–89 – худож.-арх. Терноп. худож.-оформл. комбінату, 1989–90 – арх. “Тернопільархпроєкт”. 1979–85 – голова Терноп. орг-ції САУ. Автор і співавт. робіт у м. Тернопіль: приміщення облтелерадіокомпанії (Будинок політосвіти, 1970), проєкти забудови мікрорайонів №№ 1, 2, 7, 8, 9 (1968–

75), реконструкція центр. частини міста (кер. тв. групи) і Парку Слави (обидві – 1984).

І. Дуда.

ФЕДІР (ТЕОДОР) ІЗ ТЕРНОПОЛЯ

(серед. 17 ст.) – співак, хормейстер. Муз. освіту здобув у Києво-Могилян. колегіумі. 1630–50 – регент хор. капели у м. Київ. Від 1652 навчав співу придвор. хор у м. Москва (від 1653 – його регент; нині РФ). Винахідник і популяризатор т. зв. “партесного співу” (викон. хор без солістів і супроводу), пошир. 17–18 ст. в укр. церк. музиці.

І. Дуда.

ФЕДІР КОРИБУТОВИЧ

(р. і м. н. невід. – прибіл. 1442, Волинь) – князь кременецький (1432–35), подільський (1432–34), несвіцький (від 1435). Союзник вел. литов. князя *Свидригайла* в б-бі проти польс. короля. У битві під Вількоміром 30 серпня 1435 потрапив у полон. Намагаючись зберегти свої володіння та життя, відмовився від союзу зі Свидригайлом. Ф. К. вважають засновником Вишнівця (нині смт Збараз. р-ну) та Вінниці; в наук. літ-рі Ф. К. інколи ототожнюють із Федором Несвіцьким.

П. Гуцал.

ФЕДОНІЮК

Ярослав Іванович (10. 04. 1940, с. Білопілля, Холмщина (нині Польща) – вчений у галузі медицини. Д-р мед. н., проф. (1988),

акад. Міжнар. акад. інтегр. антропології (1994), Нью-Йорк. АН (1997), Укр. Еколог. АН (2003). Засл. діяч н. і т. України (1996), “Людина року” (1997, США), “Людина тисячоліття у медичній освіті” (2000, Вел. Британія).

Почес. грамота Мін-ва охорони здоров'я України (2002). М. сп. СРСР з легк. атлетики (1960). Суддя респ. категорії з легк. атлетики (1970) та лиж. спорту (1971). Закін. Рівнен. мед. уч-ще (1959), Терноп. мед. ін-т (1968, нині ТДМУ). Від 1971 – асист., доц., від 1984 до нині – зав. каф. нормал. анатомії цього ВНЗ. Чл. експерт. комісії МОЗ України й Акад. мед. н. України (від 1998), ред. колегії і рад 6 наук. журналів. Автор і співавт. понад 600 наук. і навч.-метод. праць, у т. ч. монографій, посібн. для студентів; має 7 винаходів.

І. Дем'янова, Г. Івахів.

ФЕДОРІВ

Іван Федорович (псевд. І. Садовий, Ю. Діброва, Рибалка; 13. 02. 1890, с. Іллінці, нині Снятин. р-ну Івано-Фр. обл. – 18. 11. 1954, м. Караганда, нині Караганди Казахстан; перепохов. 03. 09. 2006, с. Русів Снятин. р-ну) – письменник, педагог, громадський діяч. Навчався в м. Коломия (нині Івано-Фр. обл.) у г-зії та семінарії (1902–10), закін. учит. семінарію в м. Заліщики (1913). Під час 1-ї світ. війни – в австр. армії. 1921–47 – учитель, дир. школи в с. Русів, де з *В. Стефаником* здійснив культ.-просвіт. та громад. роботу. Зазнав переслідувань влади. Співпрацював із ред. ж. “Рідна Школа”, “Учительський календар”. Автор статей, нарисів, оповідань, повістей “Депутати до Відня” і “Побережники” (обидві – Тернопіль, 1927), “Безіменні плугатарі” (1935), “Танок смерті” (1937, обидві – Львів). 1947 Ф. з родиною вивезений на поселення у Караганду. Працював на копальнях і в шахтах; написав тут кн. спогадів “Мій шлях”. 2003 у м. Київ вийшла зб. “Іван Садовий. Безіменні плугатарі”, де опубл. повість “Весняний гамір”. 1991 в Русові відкрито пам’ятник Ф. і кімнату-музей; про нього Т. Виноградник вид. кн. “Великої правди учитель” (Снятин, 2004).

Б. Мельничук, Б. Мельничук (м. Чернівці).

ФЕДОРІЙКО

Анатолій Степанович (01. 01. 1948, с. Сидорів Гусятин. р-ну) – господарник. Брат *В. Федорейка*. Засл. прац. пром-сті України (2004). Крайній роботодавець року в Україні (2005). Закін. ф-т електрифікації Укр. с.-г. акад. у м. Київ (1972, нині нац. ун-т). 1974–85 – гол. механік, гол. інж. Чортків. перо-пух. ф-ки. 1985–91 – на громад. роботі. Згодом – заст. дир. з буд-ва Чортків. горілч. з-ду, 1992–94 – заст. нач. ВАТ “Чортківгаз”, від 1994 донині – дир. ТОВ “Білербек-Україна”; підпр-во, що займається вигот. перо-пух. виробів, під кер-вом Ф. досягло значн. успіхів.

І. Дем’янова.

ФЕДОРІЙКО

Валерій Степанович (08. 06. 1954, с. Сидорів Гусятин. р-ну) – науковець, громадсько-політичний діяч. Брат *А. Федорейка*. Д-р тех. н. (2004), проф. (2005), дійс. чл. АЕН України (2006). Премія ім. *І. Пулюя* в галузі н. і т. (2004). Закін. у м. Київ Укр. с.-г. акад. (1976; нині нац. ун-т; інж.-енергетик). 1976–89 – в Укр. наук.-дослід. ін-ті механізації і електрифікації с.-г. вироб-ва: ст. інж.-кер. госпдогівір. наук. підрозділу; 1984–89 – кер. спільних укр.-литов. наук.-тех. про-

ектів у галузі автоматиз. виробн. процесів, що реаліз. в Україні, Литві, Латвії, Білорусі. Від 1984 – ст. н. с., доц., від 1989 – зав. каф. машинознавства ТДПУ (нині каф. машинознавства та комп’ют. інженерії ТНПУ), де 1991 – засн. та кер. (за сумісн.) наук.-дослід. підпр-ва “ТЕРРА”. Від 2005 за сумісн. – проф. каф. систем електроспоживання та комп’ют. технологій в електроенергетиці ТДТУ. Автор і співавт. понад 100 наук. праць, винаходів, у т. ч. 1-ї в Україні систем. монографії в галузі енергозбереження. Голова обл. орг-ції Ліберал. партії України (1997–2005).

І. Дем’янова.

ФЕДОРІШИН

Петро Степанович (20. 07. 1949, с. Біла Чортків. р-ну) – журналіст, редактор, педагог, спортивний діяч. Засл. журналіст України (2004). Канд. філол. н. (1996), доц. (2004). М. сп. СРСР із самбо (1976), володар чорного пояса з карате (1990). Закін. ф-т журналістики Львів. ун-ту (1976, нині нац. ун-т). Відтоді працює у ред. терноп. обл. г. “*Вільне життя*”: кор., зав. відділу, заст. ред., від 1990 донині – гол. редактор. Одночасно викладає зарубіж. літ-ру в ТНПУ, від 2005 – зав. каф. журналістики цього ВНЗ. Від 1994 донині – президент обл. федерації сх. єдиноборств. Тренер із карате; підготував 8 м. сп. України, 4 м. сп. міжнар. класу, чемпіона Європи *О. Лелюха* (1996). Автор кн. “Карате-до для всіх” (1989, 1991), “Відгомін століть” (1997), “Преса і українська державність” (1998), “І великі мали гроші” (1999), “Словник українських імен біблійного походження” (2001), літ.-крит. статей, нарисів у збірниках, обл. і всеукр. пресі.

Б. Мельничук.

ФЕДОРІВ

Євген (псевдо “Опришок”; р. н. невід., с. Вербів, нині Підгаєц. р-ну – навесні 1945, х. Райок, похов. по бл. м. Підгайці) – учасник національно-визвольних змагань. Рай. провідник УПА в Підгаєц. р-ні. Загинув у перестрілці з підрозділом НКДБ.

Б. Мельничук.

ФЕДОРІВ

Ігор Васильович (08. 06. 1954, с. Боришківці Борщів. р-ну) – військовик. Генерал-майор. Ордени, медалі. Закін Київ. суворов. уч-ще (1972), вище загальновійськ. команд. уч-ще (1976); навчався у Військ. акад. у м. Москва (1986–89, нині РФ), Акад. ЗС України (1997–99). Служив у Київ. (1976–79), Ленінград. (1979–86) і Прикарпат. (1989–94) ВО та в Північ. операт. командуванні (1994–97): від ком-ра взводу до 1-го заст. ком-ра танк. дивізії. Від 1999 – нач. штабу – 1-й заст. нач. Гол. упр. бой. підготовки (сухопут. військ), від 2006 – 1-й заст. нач. штабу Командування сухопут. військ ЗС України. Учасник миротвор. місії ЗС України в Косово (2003, автоном. край Югославії), Іраку (2003–05), Лівані (2005) та Лівані (2006).

Б. Головин.

ФЕДОРІВ

Мирон-Михайло Олексійович (12. 04. 1907, с. Криве, нині Козів. р-ну – 23. 12. 1996, США) – композитор, музикознавець, диригент, педагог. Закін. Бережан. г-зію (1927), навчався в монастирі оо. Василіян у м. Жовква, нині Львів. обл. Студіював філософію у Львів. ун-ті (1929–32), музику – у Варшав. консерваторії (1938–42, Польща); у м. Відень (Австрія) навчався на філос. ф-ті ун-ту та у Вищій муз. школі (1942–44). 1937–38 – греко-католич. священник у Варшаві. Після нім.-рад. війни емігр. до США. Працював у Коледжі св. Василя в м. Стамфорд (1947–49, шт. Коннектикут). Удосконалював знання з муз. мист-ва в “Чикаго Космополітен Скул” (1950-і) та Філадельф. ун-ті. У м. Чикаго: кресляр в інж. компанії (1958–73), викл. музики в Укр. церк. школі (1964–68); дир. хору “Сурма” (1950) та укр. хор. колективів (1950–60-і). Автор музики до служб Божих, понад 300 хор. тв., здебільш. духов.-реліг., зб. вокал. та фортеп. тв., 2 книг, більш як 30 статей. Серед пр.: “Українські церковні наспіви” (1961, Рим, Італія), “Українські пісні та жіночі хори”, “Українська музика” А. Рудницького: Історично-критичний огляд чи пасквіль?” (обидві – 1964), “Напрями праці літургічної комісії” (1968, 1971; усі – Чикаго).

Б. Мельничук, С. Федорів, Л. Щербак.

ФЕДОРІВ

Олег Петрович (08. 07. 1942, с. Криве, нині Козів. р-ну) – художник, педагог. Чл. НСХУ (1997). Дипломи, премії виставок. Закін. істор.-філол. ф-т Кам’янець-Поділ. пед. ін-ту Хмельн. обл. (1965, нині ун-т). Навчався в худож. студіях у містах Кам’янець-Подільський, Львів і Тер-

нопіль. 1967–72 вчителював у селах Бишки, Козівка і Криве (всі – Козів. р-ну). Від 1973 – у Тернополі: худож.-оформлювач, від 1974 – вчитель, методист із образотв. мист-ва. Працює в жанрах філософ. та лірич. пейзажу, натюрморту і наїмастики, техніка – олія,

темпера; відомий як графік. У творч. доробку понад 600 живопис. робіт: “Круки на церкві” (1976), “Омолоджений сад” (1977), “Човни в снігах”, “Старий тартак” (обидві – 1978), “Покинута плуг” (“Україна страждаюча”), триптих “Із життя псів” (обидва – 1983), “Відкриті вулики” (1985), “Місяць над хутором” (1993), триптих “Гартування шаблі” (1995), цикл абстракцій (2000–05), “Сліди на небі й на землі” (2004), “Зимові ялини”, “Яблуні цвітуть” (обидві – 2006). Оформив кн. *Б. Мельничука, І. Пулиця* та ін. терноп. авторів. Від 1977 – учасник кол. виставок у містах Тернопіль, Київ (1987–88, 1993), Львів, Москва (нині РФ); персон. – Тернопіль (1987, 1994–96), Бережани (1988), Козова (1989). Тв. зберіг. у ТОКМ, ГОХМ, Лівадій. палаці в м. Ялта (Крим), приват. колекціях у Канаді, Німеччині, Польщі, США, Україні. Від 1998 розписує храми у селах Тернопільщини.

І. Федорів.

ФЕДОРІВ

Петро Михайлович (псевда: “Дальнич”, “Косич”, “П’єр”, “Сівач”, “Сівко”; 20 (за ін. дан. 21). 11. 1910, с. Криве, нині Козів. р-ну – 11. 04. 1950, м. Варшава, Польща) – діяч ОУН. Чоловік *Т. Бзової-Стахів*. Навчався в Бережан. г-зії (1921–29), діяльний у “Просвіті”, Пласті й ін. т-вах Бережанщини. Студент правн. ф-ту Львів. ун-ту (від 1929), відтоді – чл. ОУН. Орган. військ. мережу в повіт. ОУН. 1930-і не раз. арешт. за політ. діяль-

ність; 1938–39 – ув'язн. у Львів. тюрмі. Жовтень 1939 – червень 1941 – у секретаріаті Укр. допомог. ком-ту в м. Краків (Польща). Влітку 1941 – учасник Пн. похід. групи ОУН(б) (Київщина). Політв'язень нім. тюрми (1941–42). В умовах підпілля працював у референтурі СБ Проводу ОУН (1942–44). Крайов. референт СБ Зх. Укр. Земель (1944–45). 1945–47 – референт (шеф СБ) і чл. Проводу ОУН Закарзон. Краю (нині Польща). Співорг-тор (із *В. Галацою* та *Я. Старухом*) пролому інформац. блокади нац.-визв. руху. Налагодив контакти з посольством США у Варшаві, щоби за його посередництвом передавати матеріали ОУН і УПА за кордон, забезпеч. охорону переговорів (травень 1945) на Томашівщині, що привели до укр.-польс. замирення та спіл. бой. акцій відділів УПА й АК у м. Грубешів (Польща) в квітні 1946, результат яких – визвол. укр. і польс. політв'язнів. 16 вересня 1947 Ф. захопл. у загав. криївці pobl. с. Річиця Белз. повіту (Польща); ув'язнен. у Мокотов. тюрмі (м. Варшава), де після триріч. катувань розстріляний. 1995 у садибі батьків Ф. встановл. його пам'ятник-погруддя. 2000 на буд., де народ. Ф., освяч. мемор. таблицю.

**П. Гуцал, В. Окариський,
І. Олещук, О. Федорів, М. Ханас.**

ФЕДОРІВ

Тетяна Миколаївна (з дому – Микитів; 26. 01. 1922, х. Веснівка, pobl. с. Денисів, нині Козів. р-ну – 04. 07. 1989, м. Едмонтон, Канада) – письменниця, мисткиня, громадська діячка. Шевченків. медаль КУК (1983). Після закін. Бережан. торг. школи працювала в Союзі кооператив у м-ку, нині смт Козова. Під час нім.-рад. війни організ. на родин. хуторі ланку ОУН. 1944 виїхала до Австрії, у переселен. таборі – орг-тор танц. групи. 1948 емігр. до Канади. В Едмонтоні: орг-тор і кер. жін. хору “Верховина”, танц. групи “Дунай” і драм. гуртка; голова Об'єдн. жінок ЛВУ та культ.-освіт. референтури Орг-ції Укр. визвол. фронту, співзасн. й активістка СУМ. Автор віршів, пісень; сцен. картин “Леся на Тарасовій горі”, “Андріївський вечір”, “Нескоримим”, “В ніч під Івана Купала”, “Колядники з України”, “В ніч під Великдень” та ін., інсценізацій, монтажів, літ. тв., опубл. у пресі та збірниках. Виготовляла і розписувала кераміку (за трипіл. мотивами), вишивальниця, учасниця мист. виставок. Упоряд. і ред. книг. 1992 на подвір'ї школи в Денисові встановл. пам'ятник Ф. (скульп. *І. Сонсядло*). Вид. зб.

вибр. поезій та пісен. тв. Ф. “Я до вас ще повернуся...” (Т., 1993).

І. Дуда, Б. Савак.

ФЕДОРІВСЬКИЙ

– ботанічний заказник місцевого значення. Розташ. на лівому березі р. Серет на околиці с. Турдорів Гусятин. р-ну. Створ. відповідно до рішення виконкому Терноп. обл. ради № 360 від 22. 07. 1977 зі змінами, затвердж. рішенням Терноп. обл. ради № 238 від 27. 04. 2001. Перебуває у віданні місц. селян. госп-ва. Пл. 14,1 га. Під охороною – зарості шипшини, цінної лікар. сировини.

І. Бай.

ФЕДОРОВ

Юрій Георгійович (15. 12. 1949, м. Тернопіль) – художник. Навчався у Москов. ін-ті мист-в (1971–75, нині РФ). Працює в стилі акцентуїзму (близький до сюрреалізму), його фундатор. Персон. виставки: в ТОХМ (1995 – 37 тв., 1997 – 29 тв., 2000 – 26 тв.), Терноп. обл. б-ці для молоді (1994), м. Форос (1996, Крим); учасник зб. виставки у м. Рід (1998, Австрія). Тв.: живопис. серії “Мій цирк” (1976–2002), “Виникнення джазу” (1978–2001; усі – олія); графіч. серії “Купальниці” (1975–77), “12 за Шекспіром” (1977), “Художник і модель” (1981–88), “День і ніч” (1991–92), “Хронічні хоббіани” (1992), “Ваханалії” (2006, усі – вугіль, сангіна, акварель). Картини “Старий клоун” (1976), “Діалог великих” (1982), “Двоє” (2002) зберіг. у ТОХМ.

І. Дуда.

ФЕДОРОВИЧ

Володислав Іванович (25., за ін. даними 26. 05. 1845, с. Білинівка, нині Гусятин. р-ну – 22. 12. 1917, м. Київ) – публіцист, земельний магнат, культурно-просвітницький і громадсько-політичний діяч. Син *І. Федоровича*, батько *Д. Віконської*. Дійс. чл. НТШ. Дитинство минуло у родин. маєтку в с. Вікно (нині Гусятин. р-ну). Після закін. г-зії в м. Тернопіль 1864 разом із її дир. *В. Ільницьким* подорожував европ. країнами. 1866 вступив до Віден. ун-ту (Австрія), 1868 навчався у Франції: в Сорбонні та франц. Ко-

легії. Від 1870 – власник сіл Вікно, Кут, Товсте (всі нині – Гусятин.), Чернихівці (нині Збараз.), Курники, Лозова і Шляхтинці (нині Терноп.) р-нів. У Вікні організ. зразк. с.-г. вироб-во, ткац. майстерню, де працюва-

ли майстри *А. Івахів* та *А. Турик*, у Товстому – бондар.-ковал.-гончарну школу. Від 1868 – чл. т-ва “Просвіта”, 1873–77 – його голова у м. Львів та почес. чл. Пожертвував для т-ва 12 тис. злотих на вид-во укр. посібників, фінансував археол. розкопки старокняж. столиці – м. Галич (нині Івано-Фр. обл.). 1879–82 – посол австр. парламенту, пожиттєв. чл. Палати панів Австр. держ. ради, де відстоював інтереси українців. Домігся від цісаря Австро-Угорщини ухвали про викл. укр. мовою у старших класах акад. г-зії у Львові. 1887 – меценат і голова ком-ту з орг-ції етнограф. виставки у м. Тернопіль із нагоди приїзду до міста австр. престолонаслідника архієпископа Рудольфа (див. *Виставки*). У палаці Ф. зібрав вел. колекцію килимів, предметів старовини, картин, галерею, б-ку старовин. книг і архів. матеріалів. У родин. маєтку Ф. “Вікно” зупинялися та проживали *К. Голкевич*, *М. Івасюк*, *О. Терлецький*, *К. Устиянович*; *І. Франко* вивчав родин. архів Ф., використав його в дослідженнях, біограф. статтях і працях про *І. та В. Федоровичів*. Під час 1-ї світ. війни рос. солдати влітку 1917 пограбували і спалили палац. Автор публіц. і наук. розвідок, дописувач до ж. “Господарь и Промышленник”, г. “Зоря” (усі – 1886). Видав спогади про мандрівки країнами Європи “*Studia artystyczne, literackie i spoieczne*” і праці свого батька; зібрав матеріали для вел. істор. праці про події 1809, опублік. її 1-й том франц. мовою.

Б. Волинський, Б. Головин, Б. Пиндус, В. Ханас, Г. Чемера.

ФЕДОРОВИЧ

Іван Андрійович (10. 06. 1811, с. Гнилиці, нині Підволочис. р-ну – 02. 11. 1870, с. Вікно, нині Гусятин. р-ну) – письменник-мораліст, філософ, правник, громадський діяч. Батько *В. Федоровича*, дід *Д. Віконської*. Д-р права (1840). Дитинство та юність минули в с. Жеребки (нині Підволочис. р-ну). Навчався в г-зіях у містах

Тернопіль (1823–29) і Львів (1829–30), у Львів. та Віден. (Австрія) ун-тах. Учасник *Польс. повстання 1830–31*. Від 1840 – власник маєтку в с. Білинівка (нині Гусятин. р-ну). За причетність до польс. конспірат. руху ув’язн. 1846 в Тернополі. Від 1848 проживав у маєтку в с. Вікно, займався госп. справами (мав маєтки в Скалат. і Збараз. пов.), започаткував колекцію рукописів, книг, старожитностей, мист. цінностей; подорожував країнами Зх. Європи. Серпень–листопад 1848 – посол австр. парламенту. Ініціатор створ. у Терноп. окрузі агроном., кредит. і благодій. т-в, жертводавець на громад. потреби. 1859 – чл. Держ. ком-ту з підгот. закону про самоуправління Галичини, розробив власний проект цього документа (уряд не прийняв). 1850-і займався переважно філос.-літ. працею, написав тв. укр. мовою, зокрема вірш “Помарніла наша доля”, що став попул. пісню (муз. *А. Вахнянина*), працював над філос. кн. “Організм соціальний” (рукопис втрач.). Залишив 9 кн. щоденників, понад 10 тис. рукопис. стор. філос. та соціолог. нотаток (колекція й архів загин. 1917). Частина творч. спадщини Ф. опубл. в кн. “Афоризми Яна Федоровича” (1873; польс. мовою), “Афоризми” (1882), “Думки Івана Андрійовича Федоровича” (М., 1884; рос. мовою; вид. заходами сина), “Федорович Іван. Листи” (1913; польс. мовою). *І. Франко* упорядковував сімей. архів Федоровичів, присвятив Ф. нарис “Життя Івана Федоровича і його часи”.

Б. Волинський, Б. Головин, П. Гуцал, С. Ткачов, В. Ханас.

ФЕДОРОВИЧ

Роман Володимирович (01. 01. 1947, с. Брошнів-Осада Рожнятів. р-ну, нині Івано-Фр. обл.)

– вчений у галузі економіки. Канд. екон. н. (1978), проф. (1990); акад. Акад. екон. н. України (2001). Працював у Рожнятів. рем.-мех. майстерні Мінлісдеревпрому, мех. цеху Брошнів. експерим. з-ду “Лісдеревмаш” Рожнятів. р-ну. Закін. ТФЕІ (1973, нині

ТНЕУ). У цьому навч. закладі: асист. (1973–75, 1979–81), доц., від 1990 – проф. каф. екон. аналізу; 1981–83 – заст. декана облік.-екон. ф-ту. 1993–2004 – дир. Ін-ту економіки і управління

(нині ф-т); від 2002 – проф. каф. економіки підприємств і корпорацій ТНЕУ. Від 2006 – проректор з навч. роботи Ін-ту економіки і підприємництва. Автор і співавтор понад 100 наук. праць.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

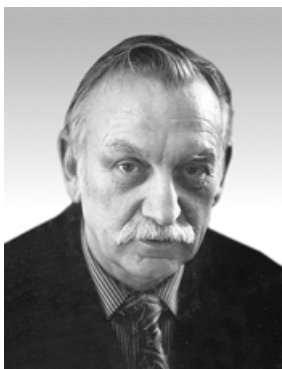
ФЕДОРОНЧУК

Василь Лукинович (26. 01 (за ін. даними – 26. 03). 1915, с. Соколів, нині Бучацьк. р-ну – 1984, за ін. даними 1991, м. Рим, Італія) – журналіст, видавець, редактор, громадський діяч. Д-р політ. н. (1945). Навчався в г-зії у м. Бучач, закін. акад. г-зію в м. Львів. Активіст укр. нац. руху, за що зазнав утисків властей. Від 1936 – в м. Париж (Франція), де студіював право в Сорбон. ун-ті, голова “Студентської громади”, згодом вивчав історію та журналістику. Від 1942 – у Римі як представник ОУН(м); тут закін. правн. студії і здобув докторат. Голова “Студентської громади” (1945–47), згодом – “Української громади” в цьому місті. Співпрац. із міжнар. емігр. орг-ціями вихідців із Серед. та Сх. Європи. 1951–75 – кер. укр. програми на Італ. держ. радіо. Як журналіст співпрац. із італ. та укр. виданнями. Виголосив у італ. містах бл. 400 доповідей про ситуацію в Україні й СРСР. Від 1952 – ген. секр. “Інтернаціоналу Свободи”, Кер. ради Європ. спілки журналістів. Співзасн. і ген. секр. Італо-укр. т-ва. 1960–70-і працював в Уряді УНР в екзилі, кер. його відділу міжнар. справ; орг-тор і голова одного з відгалужень УНДО, 1972–74 – голова уряду. Від 6-ї сесії УНРади (березень 1967) – кер. ресорту закордон. справ її виконав. органу. Вид. і ред. італомов. квартальника “Ukraine” (1955–56). Автор праць на теми укр. історії, літ-ри та ін.

Б. Головин, Б. Мельничук, В. Семак.

ФЕДОРУК

Олександр Касіянович (27. 09. 1939, м. Мерікур-Коран, Франція) – мистецтвознавець, журналіст, громадський діяч. Чл. НСЖУ, НСХУ (1977), НСМНМУ (1991). Засл. діяч культури Польщі (1977) та України (2003). Д-р мистецтвознавства, проф. (1996). Чл. Нац. комісії у справах ЮНЕСКО (від 1991), чл.-кор. АМ України (1997), чл.

Ком-ту з Нац. премій України ім. Т. Шевченка (2001–03), Всеукр. премії ім. О. Білецького (1988) та ім. Олени Пчілки (1994). Від 1952 проживав у м. Тернопіль. Закін. ф-т журналістики Львів. ун-ту (1960, нині нац. ун-т), Ін-т живопису, скульптури і архітектури у м. Ленінград (1968, нині Санкт-Петербург, РФ). Працював у ред. рай. г. “Голос колгоспника” в с. Вел. Глибочок (нині належ. до Терноп. р-ну), обл. г. “Вільне життя”, “Ровесник” (1962–68; обидві – м. Тернопіль). 1968–93 – м. н. с., ст. н. с., вчений секр., заст. дир., зав. відділу ІМФЕ АН УРСР (нині НАНУ). Секр., чл. правління СХУ (нині НСХУ). 1991–2005 – голова Нац. комісії Держ. служби контролю з питань поверн. культур. цінностей в Україну при КМУ. Від 2006 – гол. ред. ж. “Образотворче мистецтво”. Від 1996 – голова Всеукр. філії Міжнар. асоц. мистецтвознавців (АІСА). Автор праць із мистецтвознавства і кн. худ. прози: “Джерела культурних взаємин” (1976), зб. оповідань “Народжені в Елладі” (1984), “Образотворче мистецтво НДР” (1986), повісті “Корнило Устиянович” (1992), “В колі традицій та авангарду” (1995), “Василь Хмельюк”, “Дивосвіт Аки Перейми” (обидві – 1996), статей.

І. Дуда, В. Ханас.

ФЕДОРЦІВ

Ольга Євгенівна (09. 03. 1956, с. Бичківці Чортків. р-ну) – вчений у галузі медицини. Д-р мед. н. (1999), проф. Закін. Терноп. мед. ін-т (1980, нині ТДМУ). 1981–83 – дільнич. лікар-педіатр дит. поліклін. відділ., 1983–84 – лікар-ординатор дит. інфекц. відділ. Терноп. міськ. лікарні № 1. Від 1988 – асист., 1992 – доц., 1997 – проф. каф. педіатрії, від 1999 донині – зав. каф. пропедевтики дит. хвороб ТДМУ. Автор понад 130 наук. праць, у т. ч. 2 монографій; має 1 винахід.

М. Андрейчин, Б. Мельничук.

ФЕДОРЧЕНКО

Євдокія Нестерівна (10. 03. 1920, с. Ісківці Лубен. р-ну Полтав. обл. – 11. 12. 1994, м. Тернопіль) – господарниця. Герой соц. праці (1960). Від 1939 – на Тернопільщині, працювала

ла на залізниці. Під час нім.-рад. війни – кочегар паровоза в ешелонах боєприпасів і продовольства для фронту. 1944 повернулася до Тернополя, працювала машиністом.

Н. Халуца.

ФЕДЧІШИН

Михайло Григорович (30. 01. 1938, с. Гиновичі, нині Бережан. р-ну) – правознавець. Закін.

юрид. ф-т Львів. ун-ту (1966, нині нац. ун-т), у м. Київ: ВПШ (1978) і ф-т міжнар. відносин та міжнар. права ун-ту (1979, нині нац. ун-т). 1965–92 працював у Терноп. облвиконкомі, його відділах та управліннях: соц. забезпечення, юстиції, комунал. госп-ва; обл. бюро тех. інвентаризації. Від 1992 – в Терноп. ін-ті нар. госп-ва (нині ТНЕУ): ст. викл., від 2000 – доц. Юрид. ін-ту (нині ф-т). Автор статей на правн. тематику.

Л. Щербак.

ФЕДЧІШИН

Степан Васильович (09. 02. 1899, с. Жуків, нині Бережан. р-ну – 30. 10. 1971, м. Львів) – педагог, вчений у галузі філософії, військовик. Проф. (1930). Навчався у Бережан. та Віден. (нині Австрія) г-зіях, закін. Харків. школу черв. старшин (1921), істор. ф-т Вищої військ.-політ. школи (1922, м. Москва, нині РФ). Від 1918 – в УГА, потрапив у польсь. полон. 1919 служив у військ. комендатурі в м. Бережани; від січня 1920 – в ЧА: політпрацівник, інструктор, секр. політ. відділу; учасник боїв. 1924–27 – викл., лектор у м. Сімферополь, навчався у Крим. ун-ті, одночасно – чл. президії і чл. правління пед. ф-ту. Згодом – викл. філософії у Харків. технолог. ін-ті, ред. сусп.-екон. літ-ри Держвидаву України. 1930–33 – заст. дир. Ін-ту червоної професури літ-ри, мист-ва і мови, зав. літ. відділ. Головліту Наркомосвіти УРСР, зав. відділу соц.-екон. і наук.-дослід. ін-тів; зав. каф. у Харків. худож. ін-ті, на ін. посадах. 1933 заарешт., засудж. до 3-х років позбавл. волі; реабіліт. 1958. Від 1940 – викл. промисл. акад. в м. Івано-Вознесенськ (нині – Іваново, РФ), 1941 – викл., 1944 – ст. викл., зав. каф. педагогіки Житомир. пед. ін-ту. Від 1945 – в м. Львів: викл. пед. ін-ту, 1953–70 – ст. викл. Львів. ун-ту

(нині нац. ун-т), доц. Львів. зоовет. ін-ту (нині акад. вет. медицини). Автор 4-х книг (16 вид.), 2-х брошур, бл. 100 наук. праць.

С. Гасай, Б. Петраш.

ФЕДЧУК

Богдан-Боніфатій Дмитрович (17. 12. 1907, с. Жилинці, нині Борщів. р-ну – 1992, м. Торонто, Канада) – педагог, письменник, меценат. Чоловік *С. Федчук*. Чл. НТШ. Нагороди від Укр. визв. фонду, КУК, грамота УВАН. Закін. учит. семінарію в м. Чортків (1929), Вищі учит. курси у м. Львів (1938). Студіював економіку та журналістику в м. Варшава (Польща), заочно навчався в Тех.-госп. ін-ті у м. Подєбради (1948, Чехія). 1929–44 – вчитель та інспектор шкіл в Україні, 1945–48 учителював в укр. табір. г-зії у м. Мангайм (Німеччина). Від 1948 – в Канаді, де в Торонто працював на ф-ці паперу, викладав на курсах українознавства в Укр. нац. об'єднанні. 1965 закін. 5-річн. Школу архіт. креслення. Чл. Об'єдн. укр. працівників літ-ри для дітей і молоді та Об'єдн. укр. педагогів у Канаді. Автор 4 зб. віршів для дітей, 25 зб. укр. загадок; усього – понад 22 тис. вірш. і проз. загадок, розрах. на 226 збірок, за що Ф. назвали “королем укр. загадок”. Із дружиною – жертводавці на вид. ЕУ, кн. “Студії до історії українців Канади” (УВАН), укр. студії в Торонто. і Йорк. ун-тах та ін. Посмертно коштом дружини Ф. вийшло його оповідання “Ганя” (Торонто, 1995), кілька прим. якого зберіг. у ДАТО.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ФЕДЧУК

Стефа Василівна (03. 01. 1926, с. Глибочок, нині Борщів. р-ну) – оперна й камерна співачка (драматичне сопрано), педагог, меценатка. Дружина *Б.-Б. Федчука*. Закін. консерваторії в Люксембурзі (1946) та м. Ліон (1951, Франція). Лауреатка міжнар. вокал. конкурсу в Бельгії (1948). 1944 емігр. на Захід. Виступала як солістка симф. і камер. оркестрів у Люксембурзі, Німеччині, Франції, Швейцарії та ін. країнах Зх. Європи; учасниця опер. ансамблю в Бельгії. 1952 виїхала до Канади, де в м. То-

ронто закін. учит. коледж (1970) та ун-т (1975). Від 1970 – в Торонт. департаменті освіти; викл. франц. мови в шкiл. окрузі м. Йорк. Як співачка виступ. на радіо, телебаченні, в концертах у Канаді, США, муз. виставах Т-ва укр. опери в Канаді (Монреаль, Торонто). Опер. партії: Дездемона (“Отелло” Дж. Верді), Маргарита (“Фауст” Ш. Гуно) та ін. 1965 записала платівку укр. пісень “Співає Стефа Федчук”. Діяльна в громад. орг-ціях, почес. чл. профспілок Канад. опери та “Метрополітен-опера” США. Із чоловіком – жертводавці коштів на розвиток укр. науки і культури в Канаді й США, зокрема вид. ЕУ, потреби укр. студій у Торонт. і Йорк. ун-тах.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ФЕДЬКІВЦІ

– село у Збарзькому районі. Підпорядк. Старо-вишнівець. сільраді. Розташ. за 23 км від райцентру і 17 км від найбл. залізн. ст. Карначівка. Насел. 511 осіб (2007). Встановл. пам'ят. знак воюючому УПА. Діють клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад.

Ю. Ковальков, Н. Новосядла.

ФЕЙДА

Юрій Степанович (10. 05. 1945, с. Тарнавка Санок. пов. Жешув. воєв-ва, нині Польща) – педагог, музикант.

Сріб. медаль 10-го Всесвіт. фестивалю молоді та студентів у м. Берлін (1973, НДР, нині Німеччина). Засл. працівник культури УРСР (1988). Доцент (1989). Закін. Теробовлян. культ.-освіт. уч-ще (1964, нині вище уч-ще культури), Івано-

Фр. пед. ін-т (1972, нині Прикарпат. нац. ун-т). 1964–67 служив у РА: артист ансамблю пісні й танцю Пн. військ. округу. Працював викл. у Теробовлян. культ.-освіт. уч-щі (1967–68). Від 1972 – асист., ст. викл., доц. муз.-пед. ф-ту (нині ін-т мистецтв) Івано-Фр. пед. ін-ту. Створив і очолив квартет “Усмішка”, з яким репрезент. укр. мист-во у Канаді (1992, 1993), Пд. Америці (1994 – Аргентина, Бразилія, Парагвай, Уругвай), США (1985, 1988, 1991) із співаками М. Сливоцьким, В. Степовою, М. Стеф'юк, Н. Шестаковою, Н. Яремчуком та ін.

В. Губ'як, Б. Петраш.

ФЕЛЕНЧАК

Василь Андрійович (20. 03. 1947, с. Басівка, нині Пустомитів. р-ну Львів. обл.) – диригент, педагог, діяч культури. Доц. диригент.-вокал. каф. ТНПУ (2007). *Премія ім. С. Будного* (1995). Людина року (м. Тернопіль, 1996). Лауреат 1-го всеукр. конкурсу хорів та оркестрів “Синкопа... Слово... Пад-Де...” (2007). Засл. арт. України (2007). Закін. Терноп.

ноп. муз. уч-ще (1971), Таджиц. ін-т мист-в (1977, м. Душанбе, нині Таджикистан). У м. Томськ (нині РФ): артист обл. філармонії (1972–77), диригент симфон. оркестру (1979–86), де співпрац. із відом. виконавцями – В. Крайневим, І. Ойстрахом, В. Співаковим та ін. 1977–79 – стажув. на курсах опер.-симфон. диригування під кер-вом акад. А. Каца у м. Новосибірськ (нині РФ). Від 1986 – викл. Терноп. пед. ін-ту (нині ТНПУ), де орг-тор фортепіан. тріо, струн. квартету, ансамблю скрипалів, камер. оркестру. Від 1991 – засн., худож. кер і диригент Галиц. камер. оркестру (від 2002 – Галиц. муніципал. камер. оркестр). Автор муз. тв., оркестр. аранжувань, інструментівок, навч. програм, метод. рекомендацій із муз. дисциплін.

Б. Петраш.

ФЕЛІНСЬКИЙ

Алоїзій (Feliński Alojzy; 1771, м. Луцьк, нині Волин. обл. – 23. 02. 1820, м. Кременець) – польський поет, педагог. Учасник повстання під проводом Т. Костюшка (1794); секр. його штабу. Проживав у с. Войтин (нині Локачин. р-ну Волин. обл.), де займався літ. працею, згодом у с. Осова (нині Смільчин. р-ну Житомир. обл.). Поезії почав друкувати у “Віденській газеті”. Від 1818 – проф. польс. мови, від 1819 – дир. Кременец. ліцею. Автор віршів, реліг. пісень, перекладів, літературознав. статей, трагедії “Барбара Радзівіллувна” (Краків, 1820; Львів, 1869, 1892) – однієї з кращих п'єс періоду польс. класицизму. Твори Ф. вид. у Варшаві (т. 1, 1816; т. 2, 1821).

І. Дуда, Г. Моліцька, С. Ткачов, В. Ханас.

ФЕЛІНСЬКИЙ

Зигмунд (Feliński Zygmunt; 01. 11. 1822, с. Воютин, нині Луцьк. р-ну Волин. обл. – 17. 09. 1895, с. Дзвинячка, нині Борщів. р-ну; 1920 перепохов. у катедрі св. Яна в м. Варшава, Польща) – польський релігійний діяч. Навчався в Москов. (нині РФ) та Сорбон. (Франція) ун-тах, духов. семінаріях у містах Житомир і Санкт-Петербург (нині РФ), де рукопоклад. у сан священника. Дружив із *Ю. Словацьким*; запис. зі слів хворого поета його тв.; виконав Таїнство сповіді й причастя хворого. Душпастир та викл. у духов. акад., засн. притулку для сиріт і вбогих, згромадження сс. Родини Марії (1857). Архієпископ Варшав. (від 1862). За оборону прав костюлу царс. уряд засуд. Ф. до 20-річ. заслання у м. Ярославль (нині РФ). 1883 на запрошення О. Козебродської поселився у її маєтку в Дзвинячці, де співзасн. школи; проживав до смерті; похов. у її родин. склепі. 18 серпня 2002 Папа Римськ. Іван Павло II беатифікував Ф. У Дзвинячці побл. джерела, де молився Ф., збудов. каплиця.

Б. Мельничук, А. Сенник.

ФЕЛЬДМАН

Вільгельм (Feldman Wilhelm; 08. 04. 1868, м. Збараж – 25. 10. 1919, м. Варшава, Польща) – польський літературний критик, історик, публіцист, драматург. За походженням єврей. Активний діяч єврей. асиміляц. руху; з єврей. ортодокс. оточенням порвав 1884. Від 1889 – в м. Краків (Польща), де співзасн. часопису “Ognisko”. Один із фундаторів Нар. ун-ту в Кракові (1889) та Вищих освіт. курсів у м. Закопане (Польща). 1901–14 – ред. ж. “Крутука”. Автор повісті “Нові люди” (1894), праці “Сучасна польська література” (1902). 1885–86 у перекладі Ф. надрук. окремі поезії *Т. Шевченка*.

С. Ткачов.

ФЕЇНИК

Степан Йосипович (05. 11. 1964, с. Свірж Перемишлян. р-ну Львів. обл.) – вчений у галузі молекулярної біології. Канд. біол. н. (1996). Чл. Т-ва фізіологів України (1995). Закін. Терноп. пед. ін-т (1989, нині ТНПУ). Н. с. лаб. екології та біотехнології, доц. каф. заг. біології (1997–2003) ТНПУ. Від 2003 – н. с. Даремс. ун-ту (Вел. Британія). Сфери наук. досліджень: молекул. біологія, генетика. Автор більше 50 наук. праць, у т. ч. в зарубіж. виданнях.

Б. Мельничук, Н. Мшанецька.

ФЕЇНЦУР

Василь Володимирович (08. 08. 1955, м. Бережани) – художник. Чл. НСАУ (1981), Укр.

акад. арх-ри (1996), Міжнар. ком-ту охорони пам'яток та істор. місць (2001). Почес. працівник туризму України (2004). Премія респ. конкурс мол. архітекторів (1980). Нагороди Мін-ва буд-ва, арх-ри та житл.-комун. госп-ва України, КМ України.

Закін. Львів. політех. ін-т (1979, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Працював у проєкт. ін-ті ВПКТУ “Світло” (м. Тернопіль), від 1985 – кер. групи з охорони пам'яток арх-ри упр. арх-ри Терноп. облвиконкому, дир., ген. дир. Держ. істор.-архіт. заповідника (нині Нац. істор.-архіт. заповідник “Кам'янець”) у м. Кам'янець-Подільський Хмельн. обл.

Н. Волинець.

ФЕЇНЮК

Богдан Петрович (23. 07. 1958, с. Дмухівці, нині Козів. р-ну) – педагог, видавець, громадський діяч. Закін. фіз. ф-т Львів. ун-ту (1980, нині нац. ун-т). Працював у Тернополі: вчитель, заст. дир. ЗОШ № 16, від 1987 – заст. дир. ЗОШ № 8. Від кінця 1980-х – у Край. орг-ції НРУ. Від 1990 – зав. відділу освіти Терноп. міськвиконкому, тоді ж під його кер-вом розроб. Концепцію укр. нац. школи. 1992–94 – 1-й заст. нач. обл. упр. освіти. Методист вищої категорії Міжнар. центру освіти і науки в м. Львів. 1993 – засн. і гол. ред. наук. ж. “Мандрівець”, 1994 – засн. і дир. вид-ва “Мандрівець” (м. Тернопіль). Від 1999 – гол. менеджер ж. “Перехід-IV”. Від 2001 – шеф-ред. г. для дітей мол. шкіл. віку “Мандрівець-газета”. 2002–06 – радник міськ. голови Тернополя. Співзасн. громад. орг-цій “Фундація ім. О. Смакули” (1996) та “Інститут розвитку міста” (2005). Автор статей із педагогіки у фах. виданнях.

І. Дем'янова, Б. Мельничук.

ФЕОДОР

(справж. – Галюн Олексій Олексійович; 17. 02. 1958, Волин. обл.) – релігійний діяч. Закін. духов. семінарію і духов. акад. у м. Москва (нині РФ). 1987 постригся в чернецтво. Від липня 1992 – ігумен, признач. намісником Свято-Успен. Почаїв. лаври, від серпня 1992 – хіротонізований. Від 1992 – ректор Почаїв. духов. семінарії, від квітня 1997 – єпископ Кам'янець-Поділ. і Городоцький УПЦ МП.

В. Ханас.

ФЕОДОСІЙ

(рр. і м. н. та см. невід.) – релігійний діяч. Архімандрит. Ректор *Волин. духов. семінарії* у м. Кременець (1848–52).

Вас. Ханас.

ФЕОДОСІЙ П

(рр. і м. н. та см. невід.) – релігійний діяч. Архімандрит. Ректор *Волин. духов. семінарії* у м. Кременець (1899–1902).

Вас. Ханас.

ФЕОФЛАКТ

(рр. і м. н. та см. невід.) – релігійний діяч. Архімандрит. Ректор *Волин. духов. семінарії* у м. Кременець (1857–60).

Вас. Ханас.

ФІРЕНЦ

Антон-Микола Васильович (01. 08. 1924, с. Вел. Глибочок, нині Терноп. р-ну) – меценат.

Чл. ОУН (1941). Підтримував діл. зв'язки з *Я. Стецьком*. Учасник вишкол. таборів ОУН. Емігр. у 3х. Європу, згодом – до США (шт. Флорида). Співзасн. Міжнар. Асоц. прав людини, нині – її президент. Фінанс. підтримує *Стецьків Ярослава і Слави*

істор.-мемор. музей у с. Вел. Глибочок, дит. заклади України. Біля свого будинку заклав парк, в якому ростуть рідкіс. дерева, встановл. “фігури” Ісуса Христа, гетьманів України, зниклих на Землі тварин; для відвідувачів звучать укр. пісні та музика.

М. Сагайдак.

ФІРЕНЦ

Василь Володимирович (09. 07. 1960, м. Монастирська) – лікар, громадсько-політичний діяч.

Депутат Терноп. обл. ради 3-х склик. (1998, 2002, 2006). Закін. лікувал. ф-т Терноп. мед. ін-ту (1983, нині ТДМУ). 1984–99 – лікар-хірург, 1999–2004 – заст. гол. лікаря з лікувал. роботи, від червня 2004 – зав. хірург. відділ. Монастирськ. ЦРЛ. Голова Монастирськ. рай. орг-ції політ. партії “ВО “Батьківщина” (2005).

І. Дем'янова.

ФІРЕНЦ

Теодозій Михайлович (1913, с. Кутківці, нині належ. до м. Тернопіль – 1938, Колима, нині РФ) – кіносценарист. Закін. режисер. ф-т Київ. кіноін-ту (1935). Працював асист. режисера на Київ. кінофабриці під кер-вом *О. Довженка*. Заарешт. органи НКВС 17 березня 1937; 13 червня того ж року засудж. до 5 років ВТТ за “антирадян. пропаганду і агітацію”. Реабіліт. 1989. Автор кіносценаріїв “Було літо”, “На світанку”, “Тарас Бульба”, що з іншими матеріалами конфісков. під час арешту.

Є. Гасай, Б. Петраш.

ФЕРУЛЬНИК ЛІСОВИЙ

(*Ferulago sylvatica* (Bess.) Reichenb.) – регіонально рідкісна багаторічна рослина родини Зонтичні (Аріасеае). Внес. до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. (рішення Терноп. обл. ради № 64 від 11. 11. 2002). Зростає групами в дуб. і граб. лісах, на галявинах та узліссях. В обл. трапл. рідко.

Г. Синиця.

ФЕСОЛОВИЧ

Маркіян (03. 02. 1915, м. Збараж – 23. 08. 1984, Аргентина) – журналіст, редактор, художник.

Працював молочар. техніком у м-ку Журавне (нині смт Жидачів. р-ну Львів. обл.), учителював. Під час 2-ї світ. війни – доброволець дивізії “*Галичина*”. Перебував у таборі військовополон. у м. Ріміні (Італія), де чл. мист. об'єдн. “Веселка”. На еміграції в Аргентині працював в укр. друкарні; в останні роки життя – ред. часопису “Наш клич” та ін. видань т-ва “Відродження”. Чл. управи Братства дивізійників і т-ва “За Патріар-

хаг”. Автор статей, нарисів, репортажів; орг-тор виставок власн. живопис. робіт.

Б. Мельничук.

ФЕСУН

Сергій Миколайович (22. 02. 1982, м. Новодністровськ Чернів. обл.) – спортсмен (веслування на байдарках і каное). М. сп. України (2000). Закін. ф-т фіз. виховання Терноп. пед. ін-ту (нині ТНПУ). Багатораз. переможець та призер першостей і чем-тів України, 5-е місце на етапі Кубка світу з веслування на байдарках і каное. 4 золоті нагороди чем-ту України з веслування (2007, м. Дніпропетровськ). Виступає за ФСТ “Україна” (м. Тернопіль) та ін. команди. Чл. зб. команди України.

Г. Гунтік.

ФЕЦЬОВИЧ

Юрій Романович (03. 06. 1962, м. Збараж) – господарник. Закін. Львів. с.-г. ін-т (1985, нині аграр. ун-т). Працював у колгоспі в с. Залужжя Збараз. р-ну, 2-м секр. Збараз. райкому ЛКСМУ, провід. спеціалістом Збараз. райвиконкому (1989–92), агрономом ВАТ “Зоря” (с. Зарубинці), від 1993 – зав. базою сировини Зарубинец. спиртоз-ду Збараз. р-ну. Від 1999 – голова правління ВАТ “Збаразький тепличний комбінат”, де – орг-тор реконструкції теплиць, впровадж. сучас. технологій; комбінат – серед кращих с.-г. підпр-в України.

І. Дем’янова.

ФЕЩАК

Олекса (в чернецтві – Яким; 11. 06. 1881, м-ко, нині смт Золотий Потік Бучац. р-ну – 12. 02. 1920, м-ко, нині смт Чечельник Вінн. обл.) – релігійний діяч, редактор. Закін. 4 кл. г-зії оо. Василіян у м. Бучач, навчався у Добромиль. г-зії (1897–1902, нині Старосамбір. р-ну Львів. обл.), на богослов. студіях – у м. Кристинополь (нині Червоноград Львів. обл.) та у “Канізіянумі” в м. Інсбрук (Австрія). 1896 вступив до Новіціату оо. Василіян у Добромилі, прийняв чернецтво, склав обіти. Проф. і префект конвікту в Бучачі. 1907 отримав єрейські свячення. Викл. чернеч. ліцею в с. Крехів (нині Жовків. р-ну Львів. обл.). Від 1910 – провідник Марій-

ських т-ва молоді й дружини у монастирі св. Онуфрія у м. Львів, від 1911 одночасно – ред. реліг. місячника “Місіонар”. Під час 1-ї світ. війни – в містах Жовква (нині Львів. обл.) та Перемишль (нині Пшемисль, Польща). У Моравії працював у духов. семінарії для укр. емігрантів у Кромержіжі. 1916 повернувся до Перемишля, де катехит жін. школи сс. Бенедикток. 1918 переїхав до Жовкви, співвид. часопису “Україна”. Від 1918 – капелан 9-ї Белз. бригади УГА, польовий духівник у ранзі сотника. 1919 служив відправи в сиріт. захисті сс. Служебниць у м. Тернопіль, де перебував бл. 2-х тижнів. Із УГА перейшов р. Збруч у м-ку, нині смт Підволочиськ. У м. Вінниця очолив польове духовенство 1-го корпусу УГА. Помер від тифу.

І. Дуда, Б. Пиндус.

ФИЛИПОВИЧ

Корнель (Filipowicz Kornel; 20. 10. 1913, м. Тернопіль – 28. 02. 1990, м. Краків, Польща) – польський прозаїк. Держ. премія Польщі. Навчався на біол. ф-ті Ягеллон. ун-ту (м. Краків). Учасник 2-ї світ. війни та Руху Опору; в’язень концтабору. Автор зб. оповідань “Незворушний пейзаж” (1947), “Після бурі” (1956), “Морок і світло” (1959), “Білий птах” (1960), “Вибрані оповідання” (1964) та ін., романів “Місяць над Нідою” (1949), “Голубий зошит”, “Голубина війна” (обидва – 1955), “Завтра знову буде війна” (1958), мікророманів “Провінційний роман” (1960), “Щоденник антигероя” (1961), “Полонений і дівчина” (1964), “Сад пана Нічке” (1965), “Мужчина як дитина” (1967). Співавт. сценаріїв кінофільмів “Три жінки” (1957), “Місце на землі” (1960), “Голос з того світу” (1962). Твори Ф. перекл. багатьма мовами.

І. Дуда, Ю. Ковальков, В. Ханас.

ФІАЛКИ

різнолиста (*Viola epipsila Ledeb.*), **біла** (*alba Bess.*; нар. назва – братки білі) – регіонально рідкісні багаторічні рослини родини Фіалкові (Violaceae). Внес. до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. (рішення Терноп. обл. ради № 64 від 11. 11. 2002) та Черв. книги України (1996). Зростає на болотах і торф’янистих луках, у лісах,

Фіалка біла.

чагарниках у Гусятин. р-ні (в природ. заповіднику *Медобори*). Трапляється рідко.

Н. Мшанецька, Г. Синиця.

ФІАЛКО

Ніна Іванівна (10. 09. 1943, с. Косенівка, нині Уман. р-ну Черкас. обл.) – літератор, господарниця. Закін. Уман. школу бухгалтерів (Черкас. обл.), Кам'янець-Поділ. технікум харч. пром-сті (1960, нині коледж харч. пром-сті, Хмельн. обл.). Працювала рахівником колгоспу, технологом, майстром Терноп. хлібоз-ду, на кер. посадах у Терноп. міськ. упр. громад. харчування. Автор романів “Небезпечна межа”, “Зламани жоржини” і “Родинні гріхи” (всі – 2006). Займається худож. вишивкою, учасниця виставок нар. мист-ва.

Б. Мельничук.

ФІГУРСЬКИЙ

Анатолій Володимирович (07. 08. 1956, с. Жеребки Підволочис. р-ну – 01. 02. 2006, м. Тернопіль) – господарник. Грамота Терноп. міськради “За заслуги” 3-го ступ. Лауреат Всеукр. програми “Лідери регіонів” (2002). Голова Терноп. обл. орг-ції партії “Відродження”.

Закін. Львів. автодорож. технікум (1975), Львів. політех. ін-т (1984, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”), ін-т післядиплом. освіти ТАНГ (1999, нині ТНЕУ). Працював майстром дистанції цивіл. споруд Львів. залізниці (1977–81), інж., кер. домоуправління, гол. інж. цієї ж дистанції, нач. Терноп. вокзалу Львів. держ. залізниці (1989–2006). Ініціатор та орг-тор реконструкції Терноп. залізн. вокзалу.

Б. Петраш.

ФІГОЛЬ

Микола Михайлович (19. 12. 1924, с. Бронгалівка, нині Підгаєц. р-ну – 18. 06. 1993, м. Торонто, Канада) – журналіст, редактор, громадський діяч. Навчався у США в м-ку Золотники (нині с. Теремовлян. р-ну). 1942 виїхав до Німеччини, де закін. Укр. тех.-госп. ін-т у м. Регенсбург, згодом студіював журналістику. 1949 емігр. до Канади, 2 роки проживав у

США, повернувся до Канади; оселився в Торонто. Організаційний кер. Край. управи СУМ у Канаді (1951), кер. її преси та інформації (1970–83), ред. стор. цієї орг-ції в г. “Гомін України” (1983). Від 1975 – чл. Гол. управи ЛВУ та Спілки укр. журналістів, секр. дирекції Видав. спілки “Гомін України”, діяльний в Укр. визв. фронті. Ред. зб. “25 років СУМ у Канаді” (1973), “Альманаху “Гомону України” на 1982 р.”. Автор нарисів із історії СУМ у Канаді, матеріалів на вихов. теми. 1991 побував у родин. селі та Золотниках, у Тернополі дав прес-конф., зустрічався з культур. громадськістю та видавцями.

Б. Мельничук, Л. Шербак.

ФІГУС-РАЛЬКО

Анна Антонівна (22. 09. 1926, посел. Шевченкове, нині Вайта, пров. Манітоба Канада) – редактор, громадська діячка. Закін. курс книгознавства у “Домініон Бізнес Коледжі” в м. Вінніпег, курси укр. і рос. мов у Манітоб. ун-ті. 1946–49 – адміністратор у ред. г. “Український Голос”. Чл. центр. апарату СУМ Канади (1949–51). Співпрац. з ред. україномов. канад. г., готувала молодіж. додаток до ж. “Промінь” – “СУМівський Промінь”. 1952–63 – у Консиссторії УГПЦ: секр., адміністратор г. “Вісник”. 1963 переїхала у м. Торонто, де співорг-тор та співзасн. освіт. і наук. осередків українців Канади в Ін-ті св. Володимира, його викон. секр., адміністратор. Після повернення до Вінніпегу працювала в Колегії св. Андрея при Манітоб. ун-ті (1981–85), у Консиссторії УПЦ в Канаді (1985–90), як секр. гол. ювілей. ком-ту 1000-річчя хрещення України-Русі – орг-тор пересилки реліг. літ-ри у міста Київ, Тернопіль. Від 1991 – у вид. спілці “Тризуб”: касир, секр., 1-а жінка-президент; сприяла виходу “Кобзаря” *Т. Шевченка* (у 4 тт.) 1991 при ред. г. “Український Голос” засн. ком-т “Допомога Україні”. Неоднораз. бувала в Тернополі й родин. селах багьків – Гермаківка і Сапогів (обидва – Борщів. р-ну). За 10 років благодій. діяльності відправила в Україну понад 3 тис. посилок із продуктами, одягом, книгами, ліками. Співзасн. в Україні Фондації ім. митроп. Іларіона. Автор кн. “Історія “Українського Голосу” в біографіях його основоположників і будівничих” (Вінніпег, 1995), зб. журнал. і публіц. статей “Українська Канада” (К., 2001, доповн. і перевид. – К., 2003). Фундатор перевид. в Україні кн. *І. Огієнка* “Українська культура” і “Тарас

Шевченко”, що розісл. у б-ки, школи та ВНЗ Тернопільщини.

М. Тимошик, В. Чайковський.

ФІЗАЛІС ЗВИЧАЙНИЙ

(*Physalis alkekendi* L.) – регіонально рідкісна багаторічна рослина родини Пасльонові (Solonaceae). Внес. до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. (рішення Терноп. обл. ради № 64 від 11. 11. 2002). Вид на межі ареалу. Рослина декор., харчова. Під охороною – в природ. заповіднику “Медобори” та його філії “Кременецькі гори”.

Г. Синиця.

ФІЛАРЕТ

(в миру – Михайло Антонович Денисенко; 23. 01. 1929, с. Благодатне, нині Амвросіїв. р-ну

Донец. обл.) – релігійний та громадський діяч, глава УПЦ КП, Патріарх Київський і всієї Руси-України. Д-р богослов'я (1984). Закін. Одес. духов. семінарію (1948), Москов. духов. акад. (1952, нині РФ). Чл., віце-президент Всесвіт. Ради миру (від 1977). У РПЦ – від 1950: 1 січня прийняв чернеч. постриг із ім'ям Філарет, 15 січня рукопоклад. у сан ієродиякона, 18 червня 1952 – ієромонаха. Від 1952 – викл., від 1953 – доц. і ст. помічник інспектора Москов. духов. семінарії й академії. Від 1956 – ігумен, інспектор Саратов. духов. семінарії (нині РФ), 1957 – інспектор, 1958 – архимандрит, ректор Київ. духов. семінарії. 1960 – кер. справами Укр. Екзархату, настоятель Володимир. кафедр. собору. Травень 1961–січень 1962 – настоятель Олександро-Невс. храму-подвір'я РПЦ (м. Александрія, АРС). Від січня 1962 – єпископ Лузьк., вікарій Ленінград. єпархії з доруч. кер-ва Ризьк. єпархією; від червня – в. о. пар-тріарш. екзарха в Серед. Європі, від жовтня –

єпископ Віден. і Австрійський. Від 1964 – єпископ Дмитрів., вікарій Москов. єпархії і ректор Москов. духов. семінарії й академії. Від травня 1966 – екзарх України з титулом архієпископа Київ. і Галиц., постій. чл. Священ. Синоду РПЦ; від лютого 1968 – митрополит. Від 1969 – чл., 1979 – Голова Синоду РПЦ з питань християн. єдності. Від 1990 – патріарш. Місцєблоститель Москов. патріархату, 10 липня того ж року надіслав Священ. Синоду й Патріархові РПЦ Олексію II звернення з проханням надати УПЦ самостійність, від жовтня – предстоятель новоутвор. УПЦ, іменованій Блаженнішим митрополитом Київ. і всієї України. Ініціатор надання УПЦ повної каноніч. самостійності – автокефалії (РПЦ засудила дії Ф.). 25–28 червня 1992 Всеукр. Правосл. Собор об'єднав УАПЦ і УПЦ в УПЦ КП, предстоятель – Мстислав, Ф. – його заступник. Від 11 червня 1993 – предстоятель УПЦ КП – Володимир (Романюк), Ф. – його заступник, від липня того ж року – патріарш. Місцєблоститель; від жовтня 1995 – Патріарх Київ. і всієї Руси-України (1997 Архієрей. собор РПЦ відлучив Ф. від церкви). Автор теолог. праць. Не раз приїжджав на Тернопільщину: 29 вересня 1996 в м. Кременець відправив молебень, побував у с. Савчинці Кременец. р-ну; 21 грудня 1997 освятив у смт Підволочиськ церкву св. апостола Андрія Первозваного собору Єдності християн Сходу і Заходу, відправив святк. літургію; 26 вересня 2003 у м. Тернопіль побував у Свято-Троїц. духов. центрі, де освятив бювет, вступив перед тернополянами, мав у міськ. раді зустрічі з представниками УПЦ, УПЦ КП, УГКЦ, з якими підписав звернення до Президента України щодо статусу Почаїв. лаври як нац. духов. святині; 5 вересня 2004 у Кременці відправив урочисту службу Божу з нагоди передання храму Св. Преображ. Господн. до Київ. патріархату та поминал. панахиду – біля пам'ятника *Т. Шевченку*, зустрівся зі студент. і викл. Кременец. обл. гуманіт.-пед. ін-ту; 3 грудня 2005 освятив відновл. церкву в с. Осники Лановец. р-ну, відслужив святк. літургію; 4–5 грудня в Тернополі мав зустрічі з головою ОДА *І. Стойком* та громадськістю. 2007: 20 травня освятив новозбуд. храм у с. Борщівка Лановец. р-ну, у вересні – храм Різдва Пресв. Богородиці на вул. Кліма Савура в Тернополі, зустрівся з представн. влади, дав прес-конференцію; побував у Кременці, де мав зустрічі з мирянами та духовенством, відправив молебень.

Л. Щербак.

ФІЛІНСЬКИЙ

Богдан (17. 10. 1905, м. Тернопіль – 24. 11. 1987, м. Філадельфія, США) – інженер-агроном, громадський діяч. Навчався в Терноп. укр. держ. г-зії. Чл. т-ва “*Молода громада*”, при якому організ. чол. хор. Закін. студії агрономії у м. Дубляни (нині Жовків. р-ну Львів. обл.). В’язень Берези Картузької. Після 2-ї світ. війни емігр. до Польщі, згодом – до США. Співзасн. і голова створ. 7 липня 1957 у Філадельфії земляц. об’єдн. “*Тернопільщина*”; учасник випуску його бюлетенів.

Б. Пиндус.

ФІЛІПЕНКО

Володимир Степанович (22. 04. 1933, с. Зимове Черепанів. р-ну Новосибір. обл., нині РФ – 23. 09. 1994, м. Тернопіль) – спортсмен (велоспорт). М. сп. СРСР (1956; 1-й на Тернопільщині з цього виду спорту). Багатораз. переможець і призер змагань Всесоюз. ради “Урожай” та Центр. ради ДСТ “*Колос*” (1955–62), учасник 1-х міжнар. велогонок укр.-польс. дружби пам’яті В. Скопенка. Суддя міжнар. категорії, націон. комісар України з велоспорту (1991–94). Працював у м. Тернопіль тренером у СТ “Колос” та “Локомотив”. Підготував понад 30 м. сп. Від 1995 в Тернополі щорічно – всеукр. велоперегони пам’яті В. Філіпенка. Загинув трагічно.

Г. Гунтік, Б. Петраш.

ФІЛЬ

Олег Андрійович (30. 09. 1974, с. Вікно Гусятин. р-ну) – спортсмен (пауерліфтинг). М. сп. України (2004). Чемпіон та призер чем-тів України (“Інваспорт”, 2002–04).

Н. Новосядла, О. Юзчишин.

ФІНК

Іда (р. н. невід., м. Збараж) – ізраїльська письменниця. Пише польс. мовою. Автор драм, творів і радіопередач, літературозн. праць, кн. “Відрізок часу” (1983; голланд. літ. премія ім. Анни Франк, 1985), “Подорож” (1990), п’єси “Стіл”, екраніз. в Ізраїлі, Німеччині, Польщі.

С. Ткачов, В. Ханас.

ФІНКЕЛЬ

Людвік (Finkel Ludwik; 20. 03. 1858, м. Бурштин, нині Галиц. р-ну Івано-Фр. обл. – 24. 10.

1930, м. Львів) – польський історик, літератор, педагог. Д-р філософії (1881). Дійс. чл. Акад. знань у м. Краків (Польща). Закін. Терноп. г-зію (1877). Студіював на філос. ф-ті Львів. ун-ту; стажувався в ун-тах міст Берлін (Німеччина) і Париж (Франція). Від 1885 – доц. Вищої рільн. школи в м. Дубляни (нині Жовків. р-ну Львів. обл.). Від 1892 – проф. Львів. ун-ту. Секр. ред. “Історичного квартальника”, секр. і голова Істор. т-ва (1913–23), чл. т-ва ім. А. Міщевича і нар. освіти, викон. ради “Матері Польської” у Львові. 1930 заповів б-ку з 4000 кн. відновленому *Поділ. регіон. музею* в Тернополі. Іменем Ф. була названа вуличка в кварталі ниніш. вул. Кам’яної – Грушевського. Автор праць “Опис Речі Посполитої з 1574 р.”, “Окопи Святої Трійці”, “Місто Тернопіль у 1674 р.”, “Історія Львівського університету”, “Історія Австро-Угорської монархії”, “Огляд літератури світової історії” (1892–97, співавт.) та ін.

І. Дуда, Б. Пиндус, С. Ткачов, В. Ханас.

ФІЦАЛОВИЧ

Іван Юліанович (18. 02. 1924, с. Швейків, нині Монастирис. р-ну) – композитор, музикант. Син *Ю. Фіцаловича*. Навчався у Чортків. г-зії, закін. муз. уч-ще в м. Станіслав (1951, нині Івано-Франківськ; клас віолончелі). В Івано-Франківську: кер. струн. квартету обл. філармонії, зав. муз. частиною обл. муз.-драм. театру, викл. та кер. інструмент. квінтету дит. муз. школи. Автор музики до вистав; тв. для камер. оркестрів, для скрипки, віолончелі, ф-но; романсів, солоспівів, ансамблів, дуєтів; різножанр. хорів; кантати “Помолимося за Україну” на сл. *В. Вихруща*; вокал. циклу для дітей “Ангел Божий” та ін.; бл. 100 обробок колядок, щедрівок, веснянок, гаївок, укр. нар. та обряд. пісень.

М. Стульківський.

ФІЦАЛОВИЧ

Юліан Ромуальдович (20. 04. 1889, с. Голгоча, нині Підгаєц. р-ну – 31. 10. 1976, м. Торонто, Канада) – релігійний та громадсько-культурний діяч. Батько *І. Фіцаловича*. Закін. г-зію в м. Коломия (1916, нині Івано-Фр. обл.). Навчався у Львів. духов. семінарії. Священик у м. Підгайці, де учасник *Листопад. зриву*. Капелан УГА. Священик у селах Зарваниця, Котузів (нині Тереховлян.), Швейків (нині Монастирис. р-нів), ін. насел. пунктах Тернопільщини й Станіславщини (нині Івано-Фр. обл.). Зазнав переслідувань польс. і рад. властей: в’язень Бригідок у м. Львів (1917–18) та концтаборів у Сибіру (10 р.). 1944 дружина Ф. з дітьми виїхала на Захід, згодом – до Канади (м. Торонто). Зав-

дяки втручанню *М. Хрущова* та клопотанню канад. посольства Ф. 1966 емігр. до Канади; тут – душпастир у пансіоні ім. І. Франка в Торонто. Чл. редколегії зб. “*Підгаєцька Земля*” (ст. “Швейків (Трудолобивка)”).

Б. Мельничук, М. Стульківський.

ФІЦУЛА

Михайло Миколайович (01. 07. 1932, с. Посада-Яслиська Сяноц. пов., Польща) – вчений у галузі педагогіки.

Д-р пед. н. (1992), проф. (1990), акад. АН ВШ України (1993). 1945 пересел. у с. Будилів Козів. р-ну. Закін. Бережан. пед. уч-ще (1953), Чернів. ун-т (1964, нині нац. ун-т). Працював учителем Надрічн. школи Бережан. р-ну, вихователем

Заліщиц. дит. будинку, Копичинец. дит. вихов. колонії, заст. нач. Бережан. дит. вихов. колонії з навч.-вихов. роботи, зав. каф. педагогіки Ніжин. пед. ін-ту Черніг. обл. (1968–71, нині пед. ун-т). У Терноп. пед. ін-ті (нині ТНПУ): зав. каф. педагогіки (1971–77, 1983–88, 1991–99), декан фіз.-матем. ф-ту (1977–79), проректор із навч. роботи (1990–99). Автор понад 180 наук. праць, у т. ч. 17 монографій і навч. посібників.

Н. Купина, Я. Павлів.

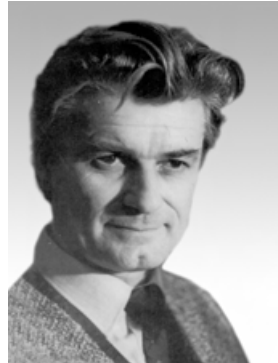
ФЛІШАР

Ігор Адамович (05. 07. 1971, м. Тернопіль) – видавець, громадський діяч. Закін. Терноп. ПТУ № 4 (1989). Від 2000 – голова правління громад. орг-ції “3-тє тисячоліття”. Випустив “Інформаційно-аналітичний довідник м. Тернополя та області”. Від 2004 видає серію фотоальбомів “Тернопільщина. Земля любові нашої”.

Б. Мельничук.

ФЛІНТА

Зеновій Петрович (01. 09. 1935, с. Токи, нині Підволочис. р-ну – 02. 04. 1988, м. Львів) – живописець, графік, керамік. Засл. художник УРСР (1987). Чл. СХ СРСР (1970). Почес. диплом міжнар. конкурсу-виставки кераміки (1974, Італія). Закін. Львів. уч-ще декор.-приклад. мист-ва (1959, нині коледж декор. і ужитк. мист-ва), ін-т приклад. і декор. мист-ва (художня кераміка; 1965, нині акад. мист-в), де 1965–76 – викл. каф. худож. кераміки. Чл. правління і голова секції

декор.-приклад. мист-ва Львів. орг-ції СХУ; чл. худож. ради Львів. керам.-скульптур. ф-ки. Працював у галузі декор. мист-ва, станк. живопису, графіки. Осн. тематика – краєвиди Карпат, Поділля, Галичини, портрети, натюрморти. Від 1966 – учасник

виставок у містах Львів, Київ, Вільнюс (Литва), Москва, Санкт-Петербург (нині обидва – РФ); міжнар. виставки: “Гданськ-73” (1973, Польща), м. Фаснце (1974, Італія); посмертні – у Львові й Тернополі (1990, 1997). Осн. тв.: декор. панно “Львів” (1963), “Лісова фантазія” (1971), серія декор. керам. пластів “Архітектура Львова” (1987), живопис. і графіч. роботи “Автопортрет” (1961), “Замок у с. Токи” (1963), “Володимир” (1963), “Художник Роман Сельський” (1981), “Вид на площу Ринок” (1987). Автор портретів *М. Вінграновського*, *С. Людкевича*, *І. Марчука*, *Е. Миська*, *Я. Музики*. У Львові іменем Ф. назв. вулиця (1994), засн. премія ім. З. Флінти (1996).

І. Дуда, В. Стецько.

ФЛІССАК

Андрій Антонович (17. 06. 1951, с. Рай Бережан. р-ну) – вчений у галузі економіки та еко-

номічної дипломатії, громадський діяч. Брат *Я. Фліссака*. Канд. екон. н. (1978), доц. (1983). Держ. службовець 5-го рангу. Золотий диск досягнень від Амер. біограф. ін-ту за особист. внесок у розвиток екон. науки та укр. нац. державотворення (1997). Закін. ТФЕІ

(1972, нині ТНЕУ). На каф. фінансів у цьому ВНЗ: асист. (1972–74), викл. (від 1979), ст. викл. (від 1982), доц. (від 1983), зав. каф. (1990–94). Від вересня 1994 – в Терноп. ОДА: нач. упр. економіки, 1995–лютий 2001 – заст. голови ОДА з екон. питань, водночас – нач. гол. упр. економіки. Від березня 2001 до лютого 2005 – на ди-

пломат. службі: 1-й секр. Посольства України у ФРН – заст. кер., в. о. кер. Торг.-екон. місії цього Посольства. Від березня 2005 – доц. каф. міжнар. економіки, фінанс.-кредит. відносин і маркетингу ТНЕУ. Від грудня 2007 – 1-й заст. голови Терноп. ОДА. Автор понад 100 наук. праць.

Л. Щербак.

ФЛІССАК

Ярослав Антонович (22. 10. 1954, с. Божиків Бережан. р-ну) – економіст, громадський діяч.

Брат *А. Фліссака*. Засл. економіст України (2006). Почес. грамота КМ України (2001). Держ. службовець 1-го рангу (2005). Закін. ТФЕІ (1975, нині ТНЕУ). У м. Київ: контролер-ревізор Контрол.-ревіз. упр. (КРУ) в Київ. обл. (1975), від 1976 – ст. контролер-ревізор КРУ Шевченків. р-ну, від 1984 – зав. фінанс. відділу Радян. райвиконкому. 1995 – співорг-тор Держ. казначейства України, від цього ж року – заст. нач. його Гол. управління. Від 1997 – заст. дир. департаменту Рахунк. палати України; 1999 – гол. контролер – дир. департаменту з питань науки та гуманіт. сфери, чл. колегії Рахунк. палати. Від 2005 – голова Терноп. земляцтва у м. Київ “Тернопілля”.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

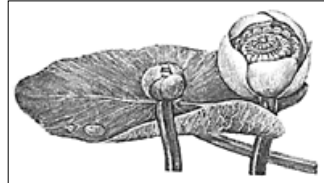
ФЛОРА ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

– сукупність видів рослин чи ділянок рослинності, що складалась історично. Формується в процесі еволюції рослин. світу у взаємозв'язку з геолог. історією та фізико-географ. середовищем краю. Флору обл. дослідж. *А. Анджейовський, В. Бессер, Б. Блоцький, Г. Лентц, А. Реман, П. Рогович, А. Слендзінський, В. Тинецький, Ш. Труш, І. Шмальгаузен, а згодом – Ш. Вердак, В. Гавєвський, Г. Запалович, М. Кочвара, С. Лавренко І. Пачоський, В. Шафер та ін.* У післявоєн. період започат. систем. флорист. дослідж. Поділля: Ю. Мотика вивчав по-

Котошина польова.

шир. й екологію рослин пн. р-нів, *Ф. Гринь* (1950) дослідж. ліси, *Г. Кузнєцова* – флору Серед. Придністров'я, *М. Круцкевич* – флору Товтр. кряжа. Цінна флорист. інформація у працях *С. Кульчинського, Б. Павловського, В. Шафера*. Особливий вклад у вивч. флори області внесли *М. Котов, Б. Заверуха* (1965, 1983, 1985), *М. Клоков, В. Чопик* (1970), *Г. Куковиця; І. Мороз і С. Харкевич* (1973); *Ю. Шеляг-Сосонко* (1980); *Т. Андрієнко, В. Протопопова* (1983); *Ю. Шемшученко, В. Бабенко* (1985). Певне значення для створ. заповід. тер. і орг-ції їх охорони мали роботи *Л. Балашова, С. Зелінки, С. Стойка, М. Чайковського і В. Шиманської*, а також співроб. каф. ботаніки Терноп. пед. ін-ту (нині ТНПУ) *Г. Барановської, М. Барни, Н. Мианецької, Н. Шанайди та ін.* природодослідників. Ф. області налічує понад 1200 видів вищих судин. рослин, що зростають у різн. еколог. умовах та різн. рослин. угрупованнях. Усі вони належ. до таких флороценокомплексів: борового – верес, одноквітка, сосна звичайні, плаун булавовид., хвощ зимуючий, зимолюбка зонтична та ін.; неморальноліс. – дуб, граб, ліщина звичайні, бук ліс., липа сердцелиста, медунка темна та ін.; лучн. – люцерна хмелевид., буркун лікар., конюшина, костриця, тонконіг лучні, пирій повзучий та ін.; лучностеп.-степ. – осока низька, костриця борозниста, вівсюнець пустельний, волошка терноп., тимофіївка степ., цибуля поділ. та ін.; кальцепетрофільного – підмаренник забутий, самосил паннонський, чебрець одягнен., юринея вапняк., волошка Маршалла, цибуля гірс. та ін.; псамофільного – цмин, перстач, кардамінопсис піскові, очиток їдкий, вероніка сива, віхалка гілляста та ін.; ксерокущового – таволга пиків., берека, вишня кущ., мигдаль степ., кизил справж., калина цілолиста й ін.; болотного – очерет звич., рогіз широколист., комиш ліс., незабудка та півники болотні, осока гостра та ін.; гідрофільного – глечики жовті, латаття біле, кушир темно-

Глечики жовті.

Верба біла.

шербак. Флору обл. дослідж. *А. Анджейовський, В. Бессер, Б. Блоцький, Г. Лентц, А. Реман, П. Рогович, А. Слендзінський, В. Тинецький, Ш. Труш, І. Шмальгаузен, а згодом – Ш. Вердак, В. Гавєвський, Г. Запалович, М. Кочвара, С. Лавренко І. Пачоський, В. Шафер та ін.* У післявоєн. період започат. систем. флорист. дослідж. Поділля: Ю. Мотика вивчав по-

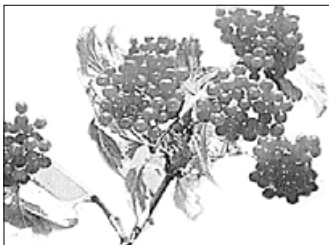

Півники болотні.

зелений, рдесник плаваючий, водяний жовтець фенхелевид., водяний різак алоєвид. та ін.; синантропного – кропива дводом., галінсога дрібноцвіта, сте-нактис одноріч., злинка канад., льонок звич. та ін. Ф. Тернопільщини багата регіон.-географ. групами ареалів: євроазіат., євразі-хідноазіат., голарктич., європ., євросибір., євразі-хідносибір., середньоєвроп., європ.-малоазіат., середньо-східноєвроп., південноєвроп.-малоазіат.-іран., південноєвроп.-балкано-середземномор., поліконтинентал., при-чорноморсько-поділ., поділ., волино-поділ. та ін. Зростає чимало ендеміч. і релікт. видів рослин. Під ендеміками розуміють види, обмеж. у своєму пошир. певною тер., а під реліктами – види, що належ. до рослин. покриву певної країни чи області як пережитки флор минулих геолог. епох. Ендеміч. і субендем. рослини: таволга польс., лещиця дністров., береза Клокова, мінуарції побільш. і дністров., юринея товстосім'янка, чебреці одягнений та поділ.; жовтозілля, аконіт і живокіст Бессера; анемона розлога, волошка терноп., гвоздика несправжньо-пізня, самосил гірс., молочай волин., підмаренник забутий, шавлії кременец. і зарослева, заяча конюшина Шиверека, відкасники татарниколистий і осотовид., цибуля поділ. і круглонога, шоломниця весняна, шивереція поділ., тонконіг різнобарвний, зі-

Медушка темна.

Калина звичайна.

новаті Блоцького і поділ. та ін. Релікт. види різн. істор. віку: баранець, одноквітка, верес, беладона, багатоніжка, площ, товстянка звичайні, діфазіаструм

сплюснутий, плауни колюч. і булавовид., хвощі зимуючий та вел., зимолубка зонтич., грушанка мала, сер., зеленоцвіта, круглолиста, оргилія однобока, осока низька, підмаренник забутий, вовчі ягоди пахучі, бруслина карликова, шивереція поділ., сонцесвіт сивий, в'язіль стрункий та увінчаний, відкасники татарниколист. і осотовид., гронянка півмісяцева, мигдаль степ., водяний горіх плаваючий, пізноцвіт осінній, самосил гірс., жовтозілля дібровне, шафран Гейфелів, цибулі гірс., ведмежа, переодягнена і пряма, береза Клокова, клопогін європ., молочай волин. і мигдалевид., таволга польс., волошка Маршалла, змієголовник австр., ефедра двоколоск., клокичка периста, гіпокрепіс чубатий, шоломниця весняна, крем'яник гарний, воронець колосистий, листовик сколопендровий, аконіт Бессера, лунарія оживаюча, скополія карні-олійська, зозуліні черевички справжні, ремне-цвітник європ., сеслерія Гейфлера та ін. На тер. обл. проходить сх. межа пошир. ряду західно- і середньоєвроп. видів – апозериса смердючого, лунарії оживаючої, астранції вел., крем'яника гарного, вівсюнця пустел., таволги польс., купини кільчастої, чемерника червонуватого, вальдштейнії гравілатоподіб., анемони розлогої, мінуарції побільшеної, листовика сколопендрового, змієголовника австр., беладони звич. та ін., а також пн.-сх. межа острів. пошир. бука ліс. в Європі на г. Черча на околиці м. Кременець. У межах Тернопільщини проходить і пн.-зх. межа пошир. багатьох видів: волошки схід., головачки урал., мигдалю степ., горлянки хіоської, люцерни маленької, заліз-ниці гірс., таволги пиків., ластовеня рос. та ін. На тер. Терноп. обл. з 429 видів судин. рослин, що будуть занес. до 2-го вид. "Червоної книги України", виявлено зростання 99 видів. Протягом останніх 100 р. деякі види, що рідко

Незабудка польова.

Вовчі ягоди пахучі.

трапл. в обл., зникли, зокрема, маренка Міхельсона (зростала в околицях м. Збараж), рутвиця поділ. зі Зх. Поділля, геліосперма таєм. (околиці м. Заліщики), сальвінія плаваюча (с. Лежанівка Гусятин.), марсилія чотирилиста (с. Угриньківці Заліщиц. р-нів); деякі зникли з окр. місць зростання – шивереція поділ. (з околиць Кременця), вовчі ягоди пахучі (з околиць с. Волиця Гусятин.), відкашник осотовид. (із с. Буданів Тербовлян.), анемона розлога та вівсюнець пустел. (із Гострих скель, що біля сіл Вікно Гусятин. й Остап'є Підволочис. р-нів), горцивіт весняний (із околиць Тернополя) і багато ін. рослин. Для охорони фітогенфонду в обл. держ. установи, вчені та природодослідники розробили комплекс заходів (див. *Охорона природи на Тернопільщині*).

С. Зелінка.

ФЛОРЯНСЬКИЙ

Владислав (Floriański Władysław; справж. – Кохман, Коман; 08. 09. 1880, м. Бережани – 22. 07. 1952, м. Гданськ, Польща) – польський художник, сценограф. Чл. Спілки польс. худож.-пластиків, Т-ва приятелів крас. мист-в у Львові. Навчався у м. Прага (нині Чехія) в Політехніці, Школі худож. промислу, Львів. держ. промисл. школі. У міжвоєн. період – сценограф у Львів. міськ. театрі. Від 1945 проживав у Гданську; проф. Політехніки, навчав техн. рисунка, від 1949 – зав. каф. машинознавства на хім. ф-ті. Серед тв.: пейзажі та ін. картини, дереворити. Учасник виставок у містах Львів (1910, 1916–36), Відень (1912, Австрія), Прага (1915), Краків (1938, Польща), Москва (нині РФ), Київ, Харків (1940–41).

І. Дуда.

ФЛЬОРКІВ

Василь Іванович (1895, с. Скородинці, нині Чортків. р-ну – 1974, там само) – громадський діяч. Хрест Легіону УСС. Січковий стрілець; підхорунжий УГА. Засн. у родин. селі осередки т-ва “Просвіта”, “Сокіл”, читальню і б-ку. 1914 з батьком та сільс. столярем І. Стельмашуком виготовив і встановив купол над сільс. церквою. Депутат Нар. Зборів Зх. України у м. Львів (жовтень 1939). 1941 на сільс. вічі виголосив текст *Акту Відновлення Укр. Держави*.

С. Стельмашук.

ФОДЧУК

Семен (псевд. і крипт. – Семен Василів, Джан, С. Ф.); 1883, с. Тулова, нині Снятин. р-ну Івано-Фр. обл. – 08. 03. 1971, м. Торонто, Канада) – літератор, педагог, перекладач. Закін. Заліщиц.

учит. семінарію (1904). Учителював у селах Снятинщини; учасник 1-ї світ. війни, зазнав утисків польс. властей. 1944 емігр. до Канади. Автор сатир. творів, перекладів із нім. та польс., нарисів, спогадів, у т. ч. кн. “Мої спомини про Заліщицьку семінарію”, розвідок, серед них істор.-побут. “Снятин на Покутті” (“Вільне Слово”, 1964–65), рецензій. Видав власн. коштом “Календар Українського Вчителя” (1922) та зб. оповідань *К. Поліщука “Манівцями”*.

Б. Мельничук, С. Ткачов, В. Ханас.

ФОДЧУК

Степан (псевд. Штіф Табачнюк; 31. 05. 1888, с. Тулова, нині Снятин. р-ну Івано-Фр. обл. – 19. 03. 1967, м. Ванкувер, Канада) – літератор, педагог. Навчався в Заліщиц. учит. семінарії, укр. г-зії в м. Кіцмань (нині Чернів. обл.). 1906 емігр. до США, звідти – до Канади (шт. Альберта). Автор гуморесок, фейлетонів, новел, опубл. у газетах “Канадійський Фармер”, “Новий Шлях”, “Український Голос” та ін. виданнях, зб. гуморесок “Дивні пригоди Штіфа Табачнюка”. 1917 видав своїм коштом гуморист. “Календар Штіфа Табачнюка”. Останні роки проживав у Ванкувері.

Б. Мельничук.

ФОЛЬВАРОЧНИЙ

Василь Іванович (30. 01. 1941, с. Нападівка Лановец. р-ну) – поет, прозаїк, драматург, громадський діяч. Чл.

НСПУ (1969), чл. НСТДУ (1973). Засл. діяч мист-в України (2001). Орден “За заслуги” 3-го ступ., рівноапостол. Кирила і Мефодія (обидва – 2006), почес. відзнаки “Знак пошани” (1986), “Будівничий України” (2001). Премії Всеоюз. конкурсу за кращу п'єсу (1977), літ.-мист. премії ім. С. Воробкевича (2000). Депутат Чернів. обл. ради (1990). Навчався у Чернів. ун-ті (від 1958, нині нац. ун-т), закін. Львів. ун-т (1963, нині нац. ун-т). Працював учителем; журналіст у ред. г. Буковини і Житомирщини, зав. літ. частиною Житомир. обл. муз.-драм. театру; в м. Чернівці: заст. нач. обл. упр. культури, заст. голови облвиконкому (1990), заст. голови ОДА (1991–93), заст. дир. Наук.-дослід.

центру буковинознавства при Чернів. ун-ті (1993–97). Від 1974 – секр., 1976–90 – відп. секр. Чернів. НСПУ. Голова обл. орг-ції Конгресу укр. інтелігенції (1997–2001). Від жовтня 2003 – 1-й заст. голови Київ. орг-ції, 2003 – голова об’єдн. драматургів НСПУ. 2002–06 – дир. Буд. письменників НСПУ. Друк. літ. тв. почав 1960. Автор зб. поезій “Тривога” (1966), “Ростуть сини” (1967), “Досвіток” (1968), “Уроки вірності” (1976), “Течія” (1982), “Родовід” (1992), “Поезії” (2000), “Соняшник на балконі” (2005); проз. кн. “Сонце в зернині” (1972), “Цілюща вода” (1976), документ. тв. “Під зорями братерства” (1975), “Земля Жижиянових правнуків” (1980); романів “Сказ”, “Обірвані струни” (обидва – 2004), “Чорний бумер” (2006); п’єс “Складна гама” (1968), “Друге цвітіння” (1969), “Екзамен на зрілість” (“Жива вода”; 1974), “Не проспати роси” (1976), “Вода з отчої криниці” (1978; 1983 постав. у Терноп. обл. муз.-драм. театрі (нині акад. обл. драм. театр), “Травнева музика” (1979), “І прийде день”, “Світлиця для прийдешнього”, “Дитячі забави” (1988), “Богдан” (2003), “Петлюра”, “Доки море перелечу” (обидві – 2005), “Пастка” (2006) зб. п’єс “Пересолений мед”, “Спокуса” (обидва – 2000) та ін.

Б. Мельничук.

“ФОНТАН СКАНВОРДОВ”

– газета. Вих. у м. Тернопіль від 2004 рр. мовою раз на місяць. Засн. і шеф-ред. І. Тріль. Видавці: видавн.-інформ. дім “Діана плюс” і ПП “Бялас Т. В.”. Наклад (2007) – 37770 прим.

Б. Мельничук.

ФОНТАНА

Марія Юліан (Fontana Maria Julian; 04. 02. 1864, м. Бережани – 02. 10. 1937, м. Познань, Польща) – польський правник, співак. Під час навчання в ун-ті співав у опері та опереті (баритон). Засн. хорів “Відлуння” у містах Львів (1886; кер. ним 10 р.), Ярослав, Войнилів, Брно, Краків, Познань (усі – Польща). Перекладав із франц. пісні, лібрето опер.

С. Ткачов.

ФОРГЕЛЬ

Михайло Якубович (27. 08. 1952, с. Новосілка Підволочис. р-ну – 29. 09. 2006, м. Тернопіль) – діяч культури, театрознавець. Засл. діяч мист-в України (2002). Закін. Київ. ін-т культури (1977, нині нац. ун-т культури і мист-в), Держ. ін-т театр. мист-ва у м. Москва (1989, нині

РФ). Працював на викл. роботі у Тербовлян. культ.-освіт. уч-щі (нині вище уч-ще культури), у Терноп. обл. Буд. нар. творчості, обл. упр. культури. Від 1985 – худож. кер. Терноп. обл. філармонії, 1992–2006 – художній керівник

Терноп. обл. драм. театру (нині акад. обл. драм. театр). 2007 засн. премію ім. М. Форгеля фестивалю “Тернопільські театральні вечори. Дебют”.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

“ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ РІНКУ”

– збірник наукових праць. Вих. у ТАНГ (нині ТНЕУ) щорічно від 1997. Наук. ред. – д-р н., проф. І. Фаріон. Обсяг – 30 і більше обл.-вид. аркушів. Наклад – 300 прим.

Б. Мельничук.

ФОРТУНА

Василь (1816, м. н. невід. – 16. 07. 1893, м. Тернопіль) – релігійний, громадсько-політичний діяч. Почес. крилошанин греко-катол. капітули (1888). 1841 рукопоклад. у сан священника. Служив парохом у м-ку, нині смт Поморяни Львів. обл. 1864–65 – парох Тернополя, згодом – декан Терноп. деканату. 1861 – депутат Галиц. сейму від виборч. округу Залізці–Зборів, 1867 – від курії сіл. Чл. “Руської Ради”.

Б. Пиндус.

“ФОРУМ”

– журнал, культурологічний ілюстрований кварталник. Засн. і вид. ТОВ “Лілея” (м. Тернопіль). Вих. 1996–97 (3 числа). Гол. ред. – Р. Гром’як; ред. – В. Махно, П. Сорока, С. Ухачевський та ін. Наклад – 1000 прим.

Б. Мельничук.

ФОСТИК

Володимир Євгенович (14. 11. 1950, с. Забойки, нині Терноп. р-ну) – господарник, меценат. Закін. у м. Тернопіль технікум рад. торгівлі (1972, нині комерц. технікум) та фінанс.-екон. ін-т (1986, нині ТНЕУ). Займав керівні посади в системі Терноп. міськпродторгу. Від 1986 – дир. ЦУМу, від 1994 – голова правління ВАР

“ЦУМ”. Меценат всеукр. свят літ-ри “Тернопільська весна” (1985–87), автор. вечора *І. Драча* в м. Тернопіль (1989), міжнар. свят літ-ри “Тернове поле” (1990–91), *Помаранч. революції* у Тернополі та Києві (2004); вид. кн. *В. Сергійчука* “Поділля” (2004), *П. Засенка* “Князівство трав” (серія “Книга з арешту”; 2007), зб. поезій *В. Драбишинця*.

В. Барна, Г. Яворський.

ФОСТІЙ

Марія Йосипівна (1924, с. Фастовиця, нині Бахмац. р-ну Черніг. обл.) – педагог, громадська діячка. Орден Труд. черв. прапора, медаль ім. А. Макаренка. Засл. вчитель УРСР (1966), відмінник нар. освіти УРСР. Депутат ВР (1975–80). Закін. Рівнен. пед. ін-т (1957, нині гуманіт. ун-т). Працювала зав. поч. школою, заст. дир. Завалів. СШ Бережан. р-ну.

Н. Халуца.

ФОСФОРІТИ (ФОСФАТНІ РУДИ) НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

– природні мінеральні утворення. Використ. при вироб-ві мінерал. (фосфатних) добрив. У межах обл. скупчення фосфатів пов’яз. з породами альбс. і сеноман. ярусів крейд. системи. Фосфоритопрояв середньоальб. віку побл. сіл Худиківці та Пилипче Борщів. р-ну (нижня течія р. Нічлава) представл. черепашк. й піщаними жовновими фосфоритами, фосфоритизов. деревиною та ін. і беруть участь у будові фосфоритоніч. верстви (0,3–0,5 м), утвор. скупчення, де вміст фосфоритів сягає 40–50% (порівняно багата руда). Із відкладами сеноман. ярусу пов’яз. фосфоритопрояви у селах Підзамочок Бучац., Золотники і Лощинівка Тербовлян. р-нів. Побл. Бучача над пісковиками девон. віку залягає верства іноцерамового вапняку (до 1 м) із фосфатизов. рештками моллюсків. У межах т. зв. Здолбунів.-Терноп. площі (до якої належ. пн. р-ни Терноп. обл.) виявл. фосфоритоносні нижньосеман. відклади, відомі як зернисті фосфорити. Продукт. горизонт представл. пісковиками фосфат-глауконіт-кварцовими, зцементов. вапнистим матеріалом та фосфоритизов. іноцерамов. вапняками. Зернисті фосфорити містять:

глауконіту – до 15%, фосфатів – до 32%, карбонатів – до 36% і є комплексними агоруродами.

М. Сивий.

ФОТОСПРАВА НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

(див. *Балух Василь, Бенч Михайло, Бурма Василь, Зюбровський Андрій, Калішевський Брунон, Ляуби: Вільгельм, Вольф, Леопольд, Приймак Богдан, Тернопільська обласна організація Спілки фотохудожників України.*)

ФРАКІЙСЬКИЙ ГАЛЬШТАТ

– назва групи культур, поширених на території Молдови і Західної України, у т. ч. на Тернопільщині (див. *Гава-Голігради (Голіградська) культура.*)

М. Бігус.

ФРАЇНІВ

Іван Іванович (09. 10. 1926, с. Стінка, нині Бучац. р-ну) – громадський діяч. Закін. місц. школу, актив. у Пласті та ін. молодіж. т-вах. На еміграції – в Канаді (м. Торонто). Здобув тех. освіту. Працював на індустр. підприємств та в Мін-ві транспорту (відділ планування шляхів). Діяльний у громад. орг-ціях укр. діаспори, учасник хору. Активний у Пласті: виховник, голова Вихов. сектору в станиці Торонто, Станич. ради, Край. пласт. ради; чл. Гол. пласт. ради. Не раз – комендант новац. таборів та інструктор на вишколах виховників. Співред. ж. “Вогонь Орлиної Ради”, дописувач до ж. “Пластовий Шлях”, “Юнак”, “Готуйсь”. Автор кн. “Батькам про Пласт”; сценаріїв заходів і вечорів сатири у Т-ві.

А. Сенік.

ФРАЊК

Яків Лейбович (1726, м-ко Королівка, нині с. Борщів. р-ну – 1791, м. см. невід.) – єврейський релігійний діяч. До 1738 проживав у Королівці. Освіту здобув у містах Чернівці та Снятин (нині Івано-Фр. обл.), кілька років проживав у м. Бухарест (Румунія), потім – у Туреччині. Засн. секти франкістів. Оголосив себе месією. Число його прихильників становило десятки тисяч; вони розгорнули кампанію проти Талмуду і рабинів; останні звинувач. франкістів у розпусті. Під час цього протистояння публічно спалено тисячі примірників Талмуду. Згодом франкісти масово перейшли у християнство.

В. Уніят.

ФРАЊКІВ

Михайло Омелянович (20. 09. 1955, с. Козівка, нині Терноп. р-ну) – хормейстер, режисер, громадсько-культурний діяч. Почес. відзнака Мін-ва культури і мист-в України (2005). Закін. Тербовлян. культ.-освіт. уч-ще (1973, нині

вище уч-ще культури), диригент-хор. ф-т Рівнен. ін-ту культури (1980, нині гуманітар. ун-т). Працював зав. клубом у с. Байківці Терноп. р-ну. 1980–2004 – методист, провід, методист, зав. відділу нар. творчості, заст. дир., дир. (1992–98, лютий–червень 2004) Терноп. обл. метод. центру нар. творчості. Від червня 2004 донині – заст. нач. упр. культури Терноп. ОДА. Від листопада 2000 – заст. голови Терноп. обл. творч. осередку Нац. всеукр. муз. спілки. З його участю підготовл. і вид. зб.: “Ой, Андрію, Андрієчку”, “Вже Миколай у хату йде”, “Нова радість стала”, “Вже весна воскресла”, “Сурми кличуть”, “Мелодії Тернового поля”; буклети. Реж. творч. звітів р-нів, Терноп. муз. уч-ща; гол. реж. свят духов. музики (1999, 2000, 2004); свят фольклору і нар. ремесел (1999, 2000, 2001); відзнач. 60-річчя визвол. області та України від фашист. загартників, реж. святкув. ювілеїв міст Тербовля, Шумськ, смт Вишнівець Збараз., Коропець Монастирськ., Микулинці Тербовлян. р-нів та ін. В різні роки Ф. – худ. кер. чол. хору Терноп. таксомотор. парку та с. Баворів Терноп. р-ну. Співорг-тор ансамблю “Тернове поле”, з яким репрезентував мист-во Надзбруччя в Канаді, Німеччині, Польщі, Словаччині.

В. Губ'як.

ФРАНКО

Іван Якович (псевд. – Джеджалик, Живий, Кремень, Мирон та ін.; 27 (за ін. даними 25). 08. 1856, с. Нагуєвичі, нині с. Івана Франка Дрогобиц. р-ну Львів. обл. – 28. 05. 1916, м. Львів) – письменник, публіцист, вчений, громадсько-політичний діяч. Батько *П. Франка*. Д-р філософії (1893). Почес. д-р Харків. ун-ту (1906). Дійс. чл. НТШ (1899).

Закін. г-зію в м. Дрогобич (1875, нині Львів. обл.), де учень *І. Верхратського*. Навчався у Львів. та Чернів. ун-тах; закін. Віден. ун-т (1893, Австрія). Літ. діяльність розпочав 1868, 1-й тв. опублік. 1874. Активіст громад. і політ. життя: у Львів. ун-ті – чл. студент. орг-ції “Академічний гурток”; чл. ред. 1-ї в Галичині соц. г. “Праца”; за політ. діяльність виключ. із Львів. ун-ту, 4 рази заарешт., відбував тюрем. ув’язн. у Львові та Коломиї (нині Івано-Фр. обл.). Через утиски властей 1886–96 змуш. працювати в польсь. виданнях. 1890 – співорг-тор із *В. Будзиновським*, *С. Левицьким*, *М. Павликом* РУРП, її 1-й голова (до 1898), співред. ж. “Народ” (1890–95). Від 1899 – чл. Укр. нац.-дем. партії; активну участь у політ. житті припинив 1904. Із *М. Павликом* – співвид. ж. “Громадський друг” (1878), альманахів “Дзвін” (1878) і “Молот” (1898); орг-тор і відп. ред. ж. “Житє і слово” (1894–97) й ін. видань; ред. і чл. редкол. багатьох газет (“Діло”, 1883–85 та ін.), журналів (“Світ”, 1881–82, “Зоря”, 1883–86 та ін.), збірників тощо. Дописувач до низки період. укр. (Київ) і зарубіж. (Варшава, Відень, Петербург, нині Санкт-Петербург, РФ) видань. У НТШ: 1898–1901, 1903–12 очолював філол. секцію, 1898–1900, 1908–13 – етнограф. комісію; ред. багатьох видань т-ва, зокрема 1898–1907 із *В. Гнатюком* та *М. Грушевським* редагував “Літературно-науковий вістник”. Автор (укр., польсь., нім. мовами) бл. 4000 літ. і публіцист. тв., наук. праць із теорії й історії літ-ри та літ. критики, мовознавства, історії, фольклористики та етнографії, образотв. мист-ва, театру, історії, економіки, філософії, соціології, політики; перекладів із 14 мов; статей, рецензій та ін. Серед найвідом. літ. тв.: вірші “Каменярі” (1878), “Вічний революціонер” (1880), “Не пора, не пора...” (1880; став одним із нац. гімнів); поема “Мойсей” (1905); повісті – “Воа constrictor” (1878), “Борислав сміється” (1881), “Захар Беркут” (1883), “Основи суспільності” (1895), “Для домашнього огнища” (1897), “Перехресні стежки” (1900); драми – “Украдене щастя” (1893), “Сон князя Святослава” (1895); казка-поема “Лис Микита” (1890); перша в укр. історіографії праця у жанрі істор. біографії “Життя Івана Федоровича та його часи” (1883). Прижиттєві вид.: зб. поезій “З вершин і низин” (1887), “Зів’яле листя” (1896), “Мій ізмарagd” (1897), “Із днів журби” (1900), “Semper tiro” (1906), зб. оповід. “Галицькі образки” (1885), “У поті чола” (1890). На Тернопільщині Ф. побував у майже 50 насел. пунктах. 1883: зупи-

нявся в Тернополі (лютий); побував у м-ку (нині смт) Підволочиськ, де переклав вірш “Похорони” Г. Гейне. Наприкін. 1883 Ф. гостював у батька свого приятеля Василя Лукича (*В. Левицького*) в с. Завалів (нині Підгаєц. р-ну), після чого опублік. у г. “Зоря” мистецтвозн. нарис “Два образи в церкві Завалівській”; 2006 на буд. ЗОШ І–ІІ ступ. встановл. мемор. таблицю. 1884: після відвід. Тернополя Ф. в поет. циклі сатир. мініатюр “Сучасна літопись” зобразив події у місті й на його околицях, зокрема, у тв., датованому 19 червня 1884, змалював, як австр. власті придуш. “тернопільський бунт” міщан, котрі виступили проти нововвед. дорож. податків і незакон. повинностей. Ті ж події та розправу жандармів над жителями м. Копичинці (нині Гусятин. р-ну) описав у статті “Бунти в Тернополі і Копичинцях” у варшав. г. “Prawda” 24 травня 1884. Побував у Підволочиську. 22–23 листопада з *В. Федоровичем* відвідав *Р. Чарторийського* в с. Яблунів (нині Гусятин. р-ну); 1991 тут встановл. мемор. табл. та погруддя Ф., скульп. *І. Мулярчук*). 1883–84 (з перерв.) проживав у с. Вікно нині Гусятин.

Вид на село Вікно
Гусятинського району.

р-ну, де опрац. родин. архів *І. Федоровича*, написав його біографію, поезії “N. N.” (березень), “Молодому другові” (квітень), “Беркут” (травень), “Vivere Memento”, “Журавлі” (жовтень), “Не покидай мене, пекучий болю...” (листопад), завершив наук. праці “Розмови про гроші і скарби”. На основі документів архіву *І. Федоровича* про екон. становище західноукр. селянства 1810–48 згодом написав праці “Критичний огляд до подій 1846 року, особливо в Східній Галичині”, “Історія скасування панщини в Галичині 1848–50”, “Гримайлівський ключ в р. 1800” та ін. Розмова Ф. з *В. Федоровичем* про потребу провед. край. етнограф. і госп. виставок дала матеріал для його статті “Постоян-

на виставка у Тернополі” (1885). Знайдений у архіві лист (1846) про різню у Кальварії (Польща) відображ. у поемі “Панські жарти” (1887, допов. вид. 1893, 1911) і стало основою оповід. “Різуни”. На честь перебув. Ф. у Вікні спорудж. пам’ятник (1956), встановл. мемор. табл. (1987), діє кімната-музей; побл. села – т. зв. *скелі Франка*. 1885: у серпні Ф. з *С. Гушалевичем*, *М. Івасюком*, *О. Нижанківським*, *Ю. Панькевичем*, *К. Студинським*, *К. Устияновичем* та ін. – учасник мандрівки львів. студентів за маршрутом Тернопіль–Теребовля–Чернівці (до *Ю. Федьковича*). 1 серпня Ф. прибув до Тернополя, зупинився в буд. адвоката *І. Зарицького* (нині вул. За Рудкою). В буд. “Руської бесіди” виголосив промову про служіння творч. інтелігенції труд. народу, її внесок у загальнолюд. культуру. 2 серпня оглянув місто, замок, буд. бурси (нині вул. С. Качали); на літ.-муз. вечорі (у залі замк. палацу) слухав виступ ансамблю *Є. Любович*, в якому співала *С. Крушельницька*, та чол. хору *Й. Вітошинського* зі с. Денисів (нині Козів. р-ну). 3 серпня в с. Прошова (нині Терноп. р-ну) учасники мандрівки гостювали в *О. Варапучинського*, із розмови з ним Ф. почерпнув дані про аматор. вистави львів. семінаристів 1841, якими скористався в наук. праці “Руський театр у Галичині” (1885). У м-ку Микулинці (нині смт Теребовлян. р-ну) Ф. планував виголосити доповідь, проте поліція заборонила (епізод приїзду Ф. до м-ка зобразив *М. Гончарук* – картина “Іван Франко в Микулинцях” (1956), зберіг. у ТОКМ). У с. Конопківка (нині Теребовлян. р-ну) Ф. та учасники мандрівки зупинилися в приміщ. водолікарні, у м. Теребовля оглянули ратушу, архіт. споруди, замок (1999 в місті спорудж. пам’ятник Ф., скульп. *В. Одрехівський*); за переказами, побував Ф. і в с. Романівка (нині Теребовлян. р-ну). Через переслідування поліції Ф. змушений 5 серпня залишити Поділля. 1887: від 27 червня до серед. липня Ф. як кореспондент г. “Kurjer Lwowski” відвідав у Тернополі 2-у край. етнограф. виставку в міськ. парку (нині Старий парк) та буд. міськ. магістрату, підготував матеріали для г. “Kraj”. 1894: влітку на запрош. *А. Чайковського* приїжджав до Бережан, оглянув місто, замок і ратушу, де розташ. г-зія, в якій навч. *М. Шашкевич* (на буд., де зупинявся Ф., 1981 встановл. мемор. табл., скульп. *З. Мігоцький*). Побував у с. Жуків у *С. Ленкого* (Марка Мурави), з ним і *А. Чайковським* ознайомивсь із книгозбірнями в селах Краснопуца і Рай (всі нині – Бережан. р-ну). 1895: у серпні Ф. зі сім’єю проживав у *О. Глі-*

бовицького – родича А. Чайковського в с. Цигани (нині Борщів. р-ну; 1992 тут встановл. пам'ятник Ф.), де записав 18 етнограф. замальовок (про перебув. у Циганах згадує Б. і Л. Леткі, З. Кузеля та ін.). За свідчен. сучасників, Ф. бував у м. Борщів. Того ж року гостював у А. Грицуняка в с. Чернихівці (нині Збараз. р-ну; 1991 встановл. мемор. табл.), записав від нього кілька сатирич. оповідань (1898 – легенду “Чоловіка не наситиш”); одна з розповідей А. Грицуняка – в основі оповід. Ф. “Свинська конституція” (1896). Після смерті Г. Ф. вид. брошуру “Антін Грицуняк, його жите та смерть і спадщина, яка по нім лишилася для нас”; Л., 1900). 26 грудня у м. Збараж Ф. виступав на вічі з доповіддю про причини еміграції західноукр. селян; після огляду Збараз. замку написав вірш “Збаразька експедиція” (мемор. таблиці на честь перебув. Ф. у місті встановл. на буд. СШ № 2 (1970) та буд. НРУ (1991), 1992 спорудж. пам'ятник Ф., скульп. В. Одрехівський). 1894–95, 1897, 1902 гостював у П. Думки в с. Купчинці, де записав істор. пісні “Ой Морозе, Морозенку...”, “Літай, літай, сивий орле...”, “Ой не три дні та не три неділі...” (П. Думка матеріально підтримував хворого Ф. та його сім'ю). Ф. – ініціатор перейменує. х. Микитівка на с. Драгоманівку (нині Козів. р-ну). В Купчинцях і Драгоманівці Ф. зустрічався з А. Білим, С. Гарматієм, Мих. Косарем та ін., виступав на вічах, організував діяльність селян-радикалів. 1970 в Купчинцях із ініціативи І. Блажкевич і В. Хоми спорудж. пам'ятник Ф. (скульп. І. Гончар); 1976 встановл. погруддя Ф. у с. Покропивна Козів. р-ну. Про перебув. Ф. у Купчинцях йдеться в спогаді І. Блажкевич “Іван Франко в с. Купчинцях” (1956). 1896: 24 травня Ф. приїжджав до Тернополя з передвибор. радикал. агітацією (у дорозі написав вірш “В вагоні”). Перебуваючи на Збаражчині, зупинявся в А. Шмігельського у с. Залужжя, привіз заборон. літ-ру для відправл. в Росію; побував у селах Тарасівка (приїздив до Я. і Д. Остапчуків) і Базаринці (всі нині – Збараз. р-ну). 1897: 2 лютого в Тернополі виступив із промовою на селян. вічі. Тоді ж Ф. отримав від адвоката Гриневського рукопис. спогади шляхтича (1845), де знайшов підтвердження фактологіч. матеріалові, викладеному в поемі “Панські жарти”. У червні виступив на вічах у Збаражі та вдруге – в с. Чернихівці; побував в Підволочиську. 1898: як канд. до австр. парламенту по вибор. округу Тернопіль–Збараж–Скалат 14 травня виступив із промовою “Панщина і її скасування та

наслідки” на передвиборч. зібранні в с. Тарасівка (нині Збараз. р-ну); 16 травня Ф. та Лесь Мартович прибули до Тернополя, де їх зустріли П. Думка, А. Шмігельський та ін. 17 травня Ф. виступав на вічі у Тернополі й на передвиборч. зборах, а також перед жителями передмістя Загребелля та с. Кутківці (нині належ. до м. Тернопіль); 18 травня – на зборах у с. Курівці (нині Зборів. р-ну), побував також у селах Настасів, Вел. Глибочок, Чистилів (всі нині – Терноп. р-ну) та ін. насел. пунктах Терноп. повіту. У травні цього ж року приїжджав до Збаража, виступав на передвибор. зборах у навколиш. селах: Добромірка (зустрічався з А. Марцинюком, записав від нього кілька нар. пісень, згодом надрук. у ж. “Народ”); мемор. табл. 1971), Клебанівка, Лозівка (побував двічі – 1898 і 1902), Нове Село (нині всі – Підволочис. р-ну), 19 травня – в с. Заднишівка (нині належ. до смт Підволочиськ). У Новому Селі зупинявся в М. Гординського (на буд., де він проживав, встановл. мемор. табл.; є пам'ятник Ф., 1966, скульп. В. Сколоздр). Виступав на передвибор. зборах у Підволочиську (нині ім'ям Ф. назв. школа-г-зія, від 2001 діє кабінет франкознавства, 1992 встановл. погруддя). 1902: у травні перебував у Тернополі для висвітл. селян. страйків на Поділлі та участі в передвибор. агітації за “мужицьких послів” до галиц. сейму, зупинявся в готелі “Подільський” (згодом – готель “Україна”, нині – діловий центр), удруге проживав тут у грудні 1911 (встановл. пам'ят. табл.). 1905: 2 квітня в буд. “Міцанського братства” (нині – обл. філармонія) виступав на селян. вічі з рефератом про справу нар. освіти; 17 грудня 1911 на запрош. “Учительської громади” в цьому приміщ. читав поему “Мойсей” (епізод зобразив І. Богиня у картині “Іван Франко читає поему “Мойсей”, 1956; зберіг. у ТОКМ); наступ. дня Ф. і Я. Ярема здійснили санну поїздку Тернополем та околицями (Загребелля). 1913 востаннє побував на Тернопільщині, зокрема в Підволочиську й навкол. селах. 1914 з ініціативи О. Маковея іменем Ф. назв. вул. у селах Дзвиняч і Касперівці (обидва нині – Заліщиц. р-ну). Тернопіль та його околиці Ф. не раз згадав у оповіданнях “На дні” (1880), “Вільгельм Тель” (1884), “Місія”, “Чума” (обидва – 1887), “Між добрими людьми” (1890) та ін. творах. Підтримував зв'язки з уродж. Тернопільщини Г. Бігелайзенем, С. Бохенською, І. Волянським, Л. Гарматієм, А. Казновським, Б. Лепким, Д. Лукіяновичем, В. Нароцьким, Є. Олесницьким, О. Роздольським та

ін.; співпрацював із *В. Білинським*, *С. Даниловичем*, *В. Лучаківським* та ін. У Тернополі іменем Ф. назв. вул., г-зія; спорудж. пам'ятник (скульп. *І. Сонсядо*, 1995), мемор. таблиці на вул. Й. Сліпого та Кн. Острозького (обл. філармонія); у ТОКМ зберіг. експонати (зокрема, картина Г. Томенка "Народні пісні" (І. Франко та М. Лисенко серед селян), 1977), у ДАГО – архів. матеріали, пов'яз. зі життям і творчістю Ф. 1939–48 діяв *Терноп. укр. драм. театр ім. І. Франка*. Окремі тв. Ф. поставл. на сцені Терноп. обл. муз.-драм. театру ім. Т. Г. Шевченка (нині акад. обл. драм. театр). 2006 вид. кн. Я. Яреми "Хронологія життя і творчості Івана Франка" (Видавн. центр Львів. нац. ун-ту); 2007 – монографію *М. Ткачука* "Лірика Івана Франка" (К.). Опубл. кн. *П. Медведика* та *І. Михайлюка* "Іван Франко і літературна Тернопільщина" (Л., 1963), "Іван Франко на Збаражчині" (Збараж, 1991); *В. Хома* видав кн. "Іван Франко в Купчинцях і Драгоманівці" (Козова, 1996); львів. письменник *Л. Різник* опубл. роман "Самотність пророка" (2005); 2004 у м. Чернівці вид. зб. *І. Труша* "Іван Франко – Ivan Franko. Poesia – Poesia" (переклади італ. мовою); поет. тв. присвят. Ф. письменники-уродженці Тернопільщини *С. Будний*, *В. Вихруц*, *І. Гнатюк*, *Б. Демків*, *Р. Лубківський*, *Б. Мельничук*, *Г. Петрух-Потик*, *Б. Цаєвський* та ін. Окрім названих, пам'ятники Ф. встановл. у містах Борщів (1983), Залішки (1956), Чортків (1959), селах Возилів (1958, Бучац.), Ворвулинці (1972) і Лисівці (1957, обидва – Заліщиц.), Киданці (1966, Збараж.), Лука (1958, Монастирис.), Палашівка (1963) і Полівці (1959, Чортків. р-нів) та ін. Образи Ф. та героїв його поезій і прози відтвор. у роботах *Я. Омеляна*, *Б. Ткачика*, *Є. Удіна*, *М. Цибулька*, *П. Шпорчука* та ін. сучас. художників; частина цих робіт зберіг. у ТОКМ і ТОХМ. 2008 в Тернополі вид. кн. *Б. Мельничука* і *В. Уніята* "Іван Франко і Тернопільщина".

Л. Щербак.

ФРАНКО

Петро Іванович (28. 06. 1890, с. Нагуєвичі, нині с. Івана Франка Дрогобиц. р-ну Львів. обл. – червень 1941, м. см. невід.) – громадський, військовий, спортивний діяч, науковець, письменник, педагог. Син *І. Франка*. Чл. НТШ. Закін. у м. Львів укр. г-зію (1910) та хім. ф-т політехніки (1923); водночас учителював, працював у страх. т-ві "Дністер", діяльний у громад. житті гімназ. та студент. молоді: пропагандист фіз. культури, чл. т-в "Січ", "Основа", співзасн. (із *В. Кучабським*, *Р. Сушком*, *О. Сте-*

панів та ін.) "Пласту" (сокіл. і пласт. псевдо "Red Boy"), ред. часопису "Пластовий табір" (автор книг про цю орг-цію); гол. орг-тор 1-го та 2-го пласт. з'їздів (1913, 1914). Як гол. пласт. орг-тор у Галичині перед 1-ю світ. війною не раз бував на Тернопільщині, зокрема на Теребовлянщині, де провадив терен. пластун. вправи на окол. монастиря оо. Василян у с. Підгора в жовтні 1913, приймав іспити пластунів куреня ім. І. Мазепи в м. Теребовля 1 листопада того ж року. Співпрацював із т-вом "Січові стрільці". Від серпня 1914 – в *Легіоні УСС* (четар сотні Р. Сушка); у жовтні 1915 відзначився в бою біля с. Семиківці, нині Теребовлян. р-ну, того ж року з четою перебував у селах Вівся, Ішків, Росохуватець (нині всі – Козів. р-ну). 1916 закін. летун. (авіац.) школу; під час боїв на Бережанщині збив 8 літаків противника. Від 1918 – в УГА (сотник, поручник, ком-р піхот. і тех. відділів), учасник боїв за Львів; за наказом *Д. Вітовського* – командант (ком-р) Летун. відділу, як референт летунства при Держ. Секретаріаті Військ. Справ бував у містах Тернопіль і Бережани. Орг-тор створення в м. Броди (нині Львів. обл.) та м-ку (нині смт) Підволочиськ збір. станиць авіац. майна, що потім перевозили до м. Тернопіль, де в буд. Пром. школи сформував. тех. сотню (60 стрільців); тут навесні 1919 створ. авіазагін; 1920 галиц. авіац. частини під команд. Ф. базув. у Теребовлі. Від 1923 – вчитель руханки (фізкультури) в г-зії у м. Коломия (нині Івано-Фр. обл.), водночас – викл. хімії Укр. таєм. ун-ту у Львові; 1929 у Коломиї організував таєм. гурток пластунів, за що польс. влада звільнила з роботи. 1932–36 Ф. працював у НДІ в м. Харків. Від 1939 – декан товарознав. ф-ту Львів. торг.-екон. ін-ту, дир. музею І. Франка. Від вересня цього ж року – чл. Президії *Нар. Зборів Зх. України*; 1940 – депутат ВР СРСР. Автор наук. праць із хімії, зокрема "Енциклопедичного словника з хемічної термінології"; підручн. зі швед. руханки, історії і теорії руханки; кн. "Махнівська попівна", "В пралісах Бразилії", спогадів "Іван Франко зблизька" (1937), кіносценарію за повістю "Борислав сміється" та ін.; 36 винаходів.

28 червня 1941 Ф. з *К. Студинським* вивезли зі Львова в тил. рад. військ; загинув за нез'яс. обставин, імовірно, побл. Тернополя.

**М. Литвин (м. Львів),
В. Окаринський, Л. Щербак.**

ФРАНЦ-ЙОСИФ I

(Franz Joseph; 18. 08. 1830, м. Відень, Австрія – 21. 11. 1916, там само) – правитель Австро-Угорської імперії. Належ. до династії Габсбургів. Від 1848 – цісар Австрії; 1867 – король Угорщини та імператор дуалістич., конституц. держави. Ф.-Й. I часто здійснював поїздки-інспекції країною, контролював призначення чиновників серед. і нижч. ланки. Укр. нац. рух сприймав як противагу польс. сепарат. і антирос. настроям, підтримував його частков. поступками українцям: 1861–1914 діяв *Галиц. сейм* як орган внутр. самоврядування Галичини. Ф.-Й. I сприяв розвитку госп-ва краю, зокрема, рільництва, промисловості, транспорту (залізниць, шосей. доріг); розбудовував міста, в т. ч. Тернопіль. 20–22 жовтня 1851 перебував у Тернополі. Урочиста зустріч відб. у *Домінікан. костьолі*. 26 червня 1855 імператор удруге відвідав місто, радні міськ. ради отримали дозвіл на засн. Реальної школи. Указом цісаря № 14502 від 07. 10. 1898 у Тернополі відкрито 1-й клас руськ. (укр.) г-зії; від січня 1899 – імені Франца-Йосифа I (Див. *Терноп. укр. г-зія ім. Франца-Йосифа I, Терноп. укр. г-зія ім. І. Франка*).

І. Дуда, А. Сенник.

ФРАНЦОЗ

Карл-Еміль (25. 10. 1848, м. Чортків – 26, за ін. даними 28. 01. 1904, м. Берлін, Німеччина) – австрійський і німецький письменник, перекладач, літературознавець, журналіст. Син *Х. Францо́за*. Д-р права. Навчався у нім. г-зії в м. Чернівці (1859–67), на правн. ф-ті Віден. і Грац. ун-тів (1867–72, обидва – Австрія). 1874–77 – кор. г. “Нова вільна преса” (Відень). 1877 – юрид. консультант єврей. громади у Відні. Від 1884 – у Німеччині: голова правління Загальнонім. спілки письменників, ред. “Нової ілюстрованої газети”; вид., гол. ред. двотижневика “Німецька поезія” (від 1886). Автор кн. дорож. нотаток, оповідань і замальовок “З напів-Азії” (1876) і “Від Дону до Дунаю” (2 т., 1878); видав літ. розвідки “Народна пісня малоросів”, “Українські газети”, “Українці та їх співець” (1877), “Література українців”, “Українські поети” (обидві 1889); автор оповідань “Бунт у селі Воловець” (1874), “Староста села Біала” (1875), зб. оповідань “Євреї з Барнова” (1876; згодом переклад. 16 мовами і 5 разів перевид.);

романів “Боротьба за правду” (1882, переклад. укр. 1910, м. Чернівці; згодом в Україні вийшло ще кілька видань) “Мошко з Парми” (1890), “Юдіт Трахтенберг” (1891), “Шукачі правди” (1894), “Паяц” (1893, вид. 1905), “Гов із Унтераха” (1913) та ін. Тв. Ф. переклад. багатьма мовами.

Б. Головин, М. Ониськів, Я. Чорпіта.

ФРАНЦОЗ

Хайнрік (1808, м. н. невід. – 1858, м. Чортків) – лікар, громадський діяч. *Батько К.-Е. Францо́за*. Закін. мед. ф-т Віден. ун-ту (Австрія). Працював лікарем у Чорткові. Один із лідерів чортків. повстання українців та євреїв 1848.

В. Уніят.

ФРАНЦУЗ

Анатолій Йосипович (23. 03. 1954, м. Монастирська) – правник, громадський діяч. Генерал-майор міліції

(1995). Засл. юрист України (1999). Герой України (2002): як учасник міжнар. операції з визвол. заручниці та знешкодж. 3-х терористів, які 3 квітня 2002 здійснили розбій. напад на банк у м. Ульцен (Німеччина) і викрали 300 тис. євро.

Ф. добровільно виступив заручником та звільнив заручницю. Нагороди: 14 церк., 7 відомч. та 2 – інозем. держав. Канд. юрид. н. Почес. проф., акад. Чл. НСЖУ. Закін. Львів. спец. серед. школу міліції МВС СРСР (1977), Київ. вищу школу МВС (1983), Акад. МВС СРСР (1990, м. Москва, нині РФ). 1973–83 працював у Монастирській РВВС та інспектором, нач. відділ. карн. розшуку Зборів. РВВС. Викл. у спец. серед. школі міліції в м. Івано-Франківськ (1983). Від 1984 – нач. 4-го відділ., заст. нач. відділу карн. розшуку УВС Терноп. облвиконкому. 1988–91 – заст. нач. відділу упр. карн. розшуку, 1991–92 – нач. організ.-метод. відділу упр., 1992–94 – нач. упр. з орг-ції операт. розшук. діяльності Гол. упр. карн. розшуку МВС України. Нач. УМВС в Івано-Фр. (листопад 1994–травень 2000) та Рівнен. обл. (травень 2000–червень 2002), голова Волин. ОДА (червень 2002–лютий 2005). Голова постій. комісії Івано-Фр. облради з прав людини, законності, правопорядку (1998). Чл. Нац. олімп. ком-ту

України. Автор та співавт. кн.: “Автобукварик” (1998), “Гвардія міліції”, “Християнський буквар” (1999), ред. та рецензент кількох книг.

В. Ханас.

ФРАНЧУК

Анатолій Юхимович (30. 11. 1930, с. Жовтневе, нині Волочиск. р-ну Хмельниц. обл.) – вчений у галузі медицини. Д-р мед. н. (1986), проф. (1987). Грамота Президії ВР УРСР (1986). Закін. Терноп. мед. ін-т (1964, нині ТДМУ). Від 1967 – на каф. акушерства та гінекології у цьому ВНЗ: ординатор, асист., доц. (1975–84), заст. декана (1972–76), декан мед. ф-ту (1976–90), зав. каф. (1984–97), проф. (1997–2002), від 2002 – проф. каф. акушерства та гінекології ф-ту післядиплом. освіти. Має 9 патентів на винаходи. Автор та співавт. понад 200 наук. праць, 2 підручників, довідника та монографії.

В. Флехнер.

ФРЕЙК

Йосип Васильович (14. 11. 1951, с. Киданів Бучац. р-ну) – господарник. Депутат Терноп. обл. ради 1-го і 4-го склик. Закін. Кременец. лісотехнікум (1970), Львів. лісотехн. ін-т (1977, нині ун-т). Від 1970 працював майстром Бучац. лісгоспу. 1978–82 – лісник Збараз. лісництва Терноп. лісгоспу. Від 1982 – дир. Бучац. лісгоспу.

А. Сенік, Г. Яворський.

ФРІДРАК

Орест-Ярема Миколайович (01. 01. 1937, м-ко, нині смт Товсте Заліщиц. р-ну) – журналіст, літератор. Нагороди кардинала *М.-І. Любачівського*, митрополита *Фларета*. Засл. журналіст України (1983). Закін. Київ. ун-т (1965, нині нац. ун-т). Від 1954 – інспектор Товстен. рай. відділу освіти, економіст, інструктор Товстен. райвиконкому, 2-й секр.

Товстен. РК ЛКСМУ. Від 1965 – кор., ст. ред., заст. гол. ред. Укр. радіо, заст. голови Держтелерадіо України, 1-й віце-президент, дир. дирекції соціолог. досліджень та зв'язків із громадськістю Держтелерадіокомпанії України. Автор понад 300 телепередач про видат. українців. 1988 – ініціатор першопрочитання літ. творів Б.-І. Антонича, *С. Маланюка*, В. Стуса та ін. і розповідей про них. Очоловав творч. колектив телерадіожурналістів із підготовки та проведення Всеукр. референдуму за незалежність України; порушував у телепередачах теми підтримки УГКЦ та УПЦ КП. Автор кн. “Товстенські епізоди” (2006).

В. Барна.

ФРИС

Зиновій Петрович (02. 02. 1956, с. Борщовичі, нині Пустомитів. р-ну Львів. обл.) – журналіст, радіожурналіст, публіцист. Чл. НСЖУ (1985). Нагороди всеукр. та міжнар. конкурсів. Закін. ф-т журналістики Львів. ун-ту (нині нац. ун-т). Працював відп. секр. у ред. г. “Ровесник”, редактором чортків. рай. г. “Голос народу” (листопад 1988–квітень 1991); співзасн. і ред. (1991–93) всеукр. тижневика “Пан+Пані”, ред. незалеж. всеукр. тижневика “Заповіт” (1991–92). Від 1995 – журналіст на амер. радіо “Свобода”, де веде цикли радіопередач, зокрема “Вечірня “Свобода” в прямому ефірі” (розмови з укр. політиками, політологами, журналістами. Проживає у м. Прага (Чеська Республіка).

Б. Мельничук.

ФРІТЗГАНД

Марек (Frytsgand Marek; 12. 10. 1913, м. Бучач – 02. 12. 1992, м. Варшава, Польща) – польський філософ, соціолог. Єврей за походженням. Проф. (1954). Дійс. чл. Польс. АН. Закін. Львів. ун-т. Учасник 2-ї світ. війни, служив у РА. Від 1945 працював журналістом. Від 1950 – у Варшав. ун-ті: викл., проф., декан відділення філософії та соціології. Засн. школи етики і часопису “Етука”. Голова Ком-ту філос. н. Польс. АН.

С. Ткачов, В. Ханас.

ФРІДМАН

Давид-Моше (1828, м. н. і см. невід. – 1900, за ін. даними 1904) – єврейський релігійний діяч.

Прихильник хасидизму. 1870 переселився у м. Чортків, де служив равиним. Викупив замок, добував до нього кілька приміщень і засн. резиденцію Чортків. гілки Ружинсько-Садагород. хасид. династії. Мав вел. авторитет серед хасидів; на свята до Чорткова приїждж. десятки тисяч прихильників падики. Автор тв. із філософії іудаїзму, реліг. етики, напис. мовою іврит: “Давид Діврей”, “Краса людини”, “Сад винограду”, “Скарбниця філософії і думки” та ін.

Б. Мельничук, В. Уніят.

ФРІДМАН

Яків (1910, м-ко Мельниця-над-Дністром, нині смт Мельниця-Подільська Борщів. р-ну – 1972, м. Тель-Авів, Ізраїль) – поет. Літ. премії, зокрема Л. Хофера та Шолом-Алейхема (м. Париж, Франція, 1962). Від 1919 проживав у м. Чернівці; друк. тв. у г. “Черновицер блетер”. 1929–1933 – у м. Варшава (Польща), де опублікував свої вірші в єврей. пресі. 1949 виїхав до Ізраїлю. Зб.: “Шабес” (“Субота”, Чернівці, 1939), “Пастухи в Ізраїлі” (Тель-Авів, 1953), “Легенда Ноаха Гріна” (Нью-Йорк, США, 1960), “Нефілім” (1963), “Любов” (1967), “Гейзен ойф а вайл” (1979, посмерт.; всі – Тель-Авів).

В. Уніят.

ФРІДРІХ

Ольга Петрівна (07. 12. 1972, м. Красногорськ Сахалін. обл, нині РФ) – спортсменка. М. сп. України з біатлону (1993). Закін. Терноп. кооп. технікум (1992). Біатлоном займалася в Терноп. ДЮСШ “Колос”. Тренер – *І. Починок*. Переможець першості СНД, бронз. призер Кубка світу (1993).

Г. Гунтік.

ФРОЛЕНКІВ

Володимир Миколайович (27. 02. 1948, м. Львів) – педагог, журналіст, літератор. Чл. НСЖУ (1996). Від 1952 проживає у м. Тернопіль. Закін. філол. ф-т Львів. ун-ту (1974, нині нац. ун-т). Працював учителем у школах № 8, 12, 20 (всі – м. Тернопіль), в Обл. ін-ті вдосконал. вчителів; від 1986 – в ред. г. “Комбайнобудівник”, “Тернопіль вечірній”, “Пан+пані”, “ПРО”, “Твій вибір”,

“Крок” та ін. Автор публікацій у всеукр. пресі, радіопередач; співавтор. (із *Б. Мельничуком*) поставл. у Терноп. театрі ляльок (нині театр актора і ляльки) п’єс “Кому співає веселка” (1987), “Неопалима купина” (1989), “Рушники долі, або Хитра наука” (1990), у Терноп. обл. муз.-драм. театрі (нині акад. обл. драм. театр) п’єси “Василькові зорі” (1988).

Н. Новосядла.

ФРОЛОВА

Надія Василівна (09. 08. 1927, с. Татянівка Тамбов. р-ну Амурс. обл., нині РФ – 22. 11. 1992, смт Підволочиськ) – господарниця. Герой соц. праці (1947). Від 1935 – в Україні (м. Суми); ланкова і бригадир рілнь. бригади. Від 1951 – в Терноп. обл., працювала у Підволочис. відділі нар. освіти.

Н. Халуна.

ФРОЛОВА

Тетяна Іллівна (22. 04. 1941, с. Білозірка, нині Лановец. р-ну) – поетка, громадська діячка. Навчалася в школі для незрячих у м. Львів. Працювала на підприємстві для сліпих. Закін. філол. ф-т Львів. ун-ту (нині нац. ун-т). Відтоді й донині працює у вечір. школі для сліпих у Львові. Не раз приїжджала до родин. села з творч. виступами, побувала у с. Чернихівці Збараз. р-ну та ін. насел. пунктах обл., де мала зустрічі з читачами. Автор зб. поезій “Виклик долі” (1996), “Повінь” (1997), “Солоспів” (1998), “Зачерпніть води в долоні” (1999), кн. спогадів “Стежка від воріт” (1999), для дітей – “Казка за казкою” (2000). Упорядк. кн. “Слідами Сінгалевича. Спогади про Ю. Даниліва” (Л., 1999). Окремі поезії Ф. поклав на мелодію її чоловік – Лайош Молнар; Ф. – автор слів і муз. до пісень у викон. ансамблю незрячих “Струмочок”.

Б. Мельничук.

ФУНДАЦІЯ КНЯЗЯ

КОСТЯНТИНА ОСТРОЗЬКОГО

– так зване “заведеніє”, добродійна українська інституція в м. Тернопіль. 1570 власник міста *К. Острозький* видав грамоту, в якій, зокрема, обумовив створ. при церкві *Різдва Христового* шпиталю для бідних. На утримання лікарні князь записав частину своїх дібр (235 моргів) поля, що тягнулися до с. Біла, з одного боку, й до Теремовлян. гостинця – з іншого. У місті виникло братство, яке, крім церков. справ опікув. шпиталем, розміщ. неподалік церкви, і займалося шкільництвом. 1883 шпитал. фонд відокремлено від церкви й утвор. фундацію під назвою “Заведеніє фундації Костянтина князя Острозького в Тернополі”. Буд-во притулку для хво-

рих і престарілих міщан 1884 очол. Комітет, до якого належ. *В. Лучаківський*. 12 травня 1886 “заведеніє” відкрили (2-поверх. буд. зберіг. на ниніш. вул. Острозького). Перестарілих, а згодом і дітей-сиріт утрим. сестри-служебниці Непороч. Діви Марії; вони опікув. також укр. захоронкою.

Сучасний вигляд будинку фундації на вул. Князя Острозького.

1938 для неї і закладу “Сирітський захист” на благодій. кошти тернополян та жителів навколиш. сіл. збуд. приміщення на вул. Острозького № 56. В одній із кімнат фундації деякий час розміщ. 1-а міська читальня “Міщанське братство”, яку засн. *О. Барвінський*; у рад. часи в приміщ. розташ. шкір.-вен. диспансер; нині – стаціонар цього закладу. 2006 на даху встановл. реставр. хрест, знятий у 1940-і. Фундація пробуд. нац. свідомість міщан, завдяки благодійництву яких виникли укр. т-ва, установи тощо.

І. Дем’янова.

ФУРДА

Михайло Іванович (псевдо “Орлик”; 27. 11. 1919, с. Галич, нині Підгаєц. р-ну) – громадсько-політичний діяч. Чл. Юнацтва ОУН (1937), від 1942 – повіт. виховник Юнацтва ОУН. Закін. г-зію в м. Перемишль (нині Пшемисль, Польща). Навчався на правн. ф-ті УВУ (м. Мюнхен, Німеччина). Чл. Т-ва укр. студент. молоді ім. М. Міхновського. 1950

емігр. до США (м. Нью-Йорк). Протягом 35 р. працював у СУМ Америки, 8 р. очолював гол. управу. Діяльний в Укр. визв. фронті та ін. орг-ціях діаспори. Упоряд. зб. спогадів “В рядах УПА”, хроніки “Незабутні літо та осінь повстання незалежності 1991 року”, матеріалів “Українська Повстанська Армія. Драматичні події кінця 40-х”, “Святійший Отець Іван-Павло II. Україна вітає Папу” та ін. Переклав із

польс. тв. А. Щесняка, В. Шота, В. Щельоговського, з рос. – кн. І. Біласа “Репресивно-каральна система в Україні у 1917–1953 роках”. Ф. – меценат: на буд-во пам’ятника *Т. Шевченку* в м. Львів, Собору Зарваниц. Матері Божої, церкви у м. Підгайці; на створ. у м. Підгайці музею УПА (1994; на його базі 2002 створ. нар. істор.-краєзн. музей), передав йому вел. к-сть діасп. літ-ри укр. мовою; дир. цього музею Б. Манюк видав кн. “Михайло Фурда – патріот, лідер СУМ Америки” (2004).

Б. Мельничук.

ФУРМАН

Анатолій Васильович (06. 02. 1957, с. Криві Коліна Тальнів. р-ну Черкас. обл.) – вчений у галузі суспільно-

гуманітарних наук, громадський діяч. Д-р психол. н. (1994), проф. (1998). Візит-проф. Саскачеван. ун-ту (Канада, 1997). Чл. НСЖУ (2001). Акад. АН ВШ України (2002), акад.-секр. цієї ж акад. (2005). Відмінник освіти України (1997). Закін. Київ. пед. ін-т (1980, нині нац. пед. ун-т). Учитель, заст. дир. СШ у с. Жуляни Києво-Святош. р-ну Київ. обл. (1980–85), ст. і провід. н. с. НДІ психології Мін-ва освіти України в м. Київ (1986–93), зав. каф. експеримент. систем освіти Держ. акад. кер. кадрів освіти Мін-ва освіти України (1994–99). Від 1999 – дир. Ін-ту експеримент. систем освіти при ТАНГ (нині ТНЕУ), водночас від серпня 2000 – дир. наук.-дослід. центру “Економіка вищої освіти” АПН України, 2003–07 – зав. каф. соціал. роботи ТНЕУ. Від вересня 2007 – зав. каф. психології Крим. гуманіт. ун-ту (м. Ялта). Автор інновац. проекту модульно-розвивальної системи нац. освіти, що від 1992 реалізують у 20-и ЗОШ України як фундамент. соціал.-психол. експеримент. Від 2000 – гол. ред. ж. “Психологія і суспільство”; 2004–07 – голова Терноп. осередку Всеукр. соціал. ради, чл. колегії Гол. упр. праці та соціал. захисту населення Терноп. ОДА. Автор понад 200 наук. праць, у т. ч. 10 монографій, підручників та посібників, 5 експерт. систем і психол. тестів, статей у фах. період. вид.; зб. поезій “Золоті джерела кохання” (Т., 2002, 2006).

Б. Мельничук.

ФУРТАК

Марія-Олена Дем'янівна (з дому Деркач; 25. 06. 1896, с. Струсів, нині Тереховлян. р-ну – 14. 04. 1972, м. Львів) – архівіст, діячка у галузі культури. Д-р філософії (1926). Навчалася в Укр. ін-ті для дівчат (1909–12), учит. семінарії у м. Перемишль (нині Пшемисьль, Польща), у Карл. ун-ті в м. Прага (1920–26, Чехія). 1916–18 – учителька в с. Тростянець (нині Долин. р-ну Івано-Фр. обл.). Працювала упорядником рукопис. фондів *М. Павлика* у Львів. нац. музеї, у ред. жін. ж. “Наша хата”, у б-ці НТШ (1926–44), в Ін-ті укр. літ-ри АН УРСР у Львові (1944–62). Упорядк. архіви та підгот. до вид. тв. *Лесі Українки*, *І. Франка* (1950–56). Авторка літературозн. статей.

Б. Головин.

ФУРТАК

Роман Михайлович (15. 07. 1927, с. Ладичин, нині Тереховлян. р-ну) – редактор, сценарист, діяч культури. Засл. прац. культури України. Чл. НСКУ, НСЖУ. Навчався в г-зії у м. Тернопіль, на філол. ф-ті Львів. ун-ту (1944–49, нині нац. ун-т). Учителював у Львів. школі № 34. Від 1953 – відп. ред. передач для дітей та юнацтва Львів. радіо. 1963–69 – гол. ред. літ-драм. програм Київ. студії телебачення. 1969–76 – дир. студії “Укртелефільм” із вироб-ва телефільмів та програм, 1976–89 – гол. ред. сценарно-ред. колегії студії “Укртелефільм”. За його сценаріями знято док. стрічки “Великий Кременчанин”, “Лесині дороги”, “Василь Стефаник”, “Учитель-пісняр”, “Кременець”, “Іван Франко”, “Михайло Коцюбинський”, “Збирач слави козацької”, “Татя будуйте міцну, високу”, дво-серій. фільм “Гори димлять”; здійсн. телестановки “Леся”, “Ясна зоря українського письменства”, “Тополька моя у червоній хустинці” та ін.

М. Ковальчук.

ФУТБОЛ

– ігровий вид спорту, поширений на Тернопільщині. Футбол. змагання почали влашт. в Англії від 1860. 14 липня 1894 у м. Львів відбувся матч між “сокільними” командами Львова і Кракова (Польща, 1:0), який 3 липня 1999 виконком Федерації футболу України визнав початком літопису футболу України. На Тернопільщині початок розвитку Ф. датов. 1905, коли з учнів старших класів г-зії та молоді міста створ. спорт. т-во “Поділля”, хоча гра в “копаний м'яч” була ще раніше популярною серед гімназистів, яких заохочував до занять вчитель С. Сидоряк. Знач. вклад у становлення Ф. в

Тернополі внесли професори тов. “Сокіл” Куликівський і Романський та г-зії – Мединський і Словік. 1907–08 засн. польс. т-во “Kresy”, в укр. г-зії – спорт. т-во “Поділля”. Між цими командами 1909 відбувся 1-й на Тернопільщині футбол. матч. 1910 створ. терноп. клуби “Бурса ТСП”, “Студа”, “Руська бурса” та “Погонь” (Золочів). 1910–11 найсильн. команда Тернопільщини – “Поділля”. 1912 у м. Тернопіль було 7 футбол. дружин. 1913–14 т-во “Kresy” мало 8 команд, своє футбол. поле (на місці сучас. стадіону), повне екіпірування. Після створ. у межах Австр. футбол. союзу (АФС) Польс. футбол. союз (ПФС) отримав право на влас. чем-т. Створ. “Східна футбольна ліга” з класами “А”, “Б”, “Ц”. Укр. галиц. клуби змагались у класі “Ц”. Після 1-ї світ. війни поновл. діяльність “Поділля” (голови О. Дядів, Т. Мисюк, В. Чубатий, І. Яворський, М. Никифорук). Серед гравців: Л. Бурбела, В. Качмарук, І. Коцюмбас, П. Кравченко, О. Мельничук, П. Мурич, Р. Мороз, В. і Є. Олійники, В. Онуферко, А. Савицький, С. Скочиліс, В. Чумак, С. Юрчинський та ін. 1920–21 заходами В. Онуферка і С. Чумака зареєстр. статут т-ва, придбано спорт. реманент. 1930-і команда змаг. у класі “А”. 1933 організов. терноп. футбол. півокруг, до якого вступ. 11 статут. клубів із Тернополя, Золочева, Чорткова, Тереховлі й Збаража. 1939 з приходом ЧА спорт. т-ва розформ., окремі гравці виступ. у клубах “Пищевик” і “Восход”. Одночасно організ. нові спорт. т-ва – “Авангард”, “Буревісник”, “Динамо”, “Колгоспник”, “Локомотив”. 1942 у Галичині створ. 1-у укр. футбол. лігу з класами “А” і “Б”, відновл. діяльність спорт. т-ва “Поділля”, у футбол. команді грали кілька передвоєн. спортсменів. Створ. команди: 2-у та юніорів. 1945 – 1-ї післявоєн. поєдинки на Тернопільщині, 1946 команди взяли участь у першості України. 1948 – змагання за Кубок міста, який виборола команда “Локомотив”. 1949 залізничники успішно виступ. у змаганнях на першість УРСР. Від 1951 Тернопілля представляла команда “Динамо”, яка 1956 дійшла до півфіналу Кубка України. 1958 створ. команда “Авангард”; 1960–68 – майстри класу “Б”, 1969–71 – 2-ї ліги СРСР. Спорт. досягненнями відзнач. команди “Колос” (“Колгоспник”) із м. Бучач: чемпіон УРСР у рамках ДСТ “Колос” (1966–73), 3-раз. володар Кубка СРСР “Золотий колос” (1969–71), чемпіон та сріб. призер чем-ту України серед колективів фізкультури (1966); “Кристал” (“Цукровик”) із м. Чортків:

команда виступ. у 1-й (1992–97) та 2-й лігах нац. першостей України; “*Нива*” (міста Підгайці, Бережани, Тернопіль, Бережани, Тернопіль): чемпіон України серед колективів фізкультури (1982), у 2-й лізі класу “А” чем-ту СРСР (1983–91), вищій лізі України (1992–2001). На обл. рівні 1947–2004 володарями найвищих нагород були 20 команд із міст та сіл: міста Тернопіль – 14 разів, Бучач – 8, Бережани, Чортків, Заліщики – по 6, Хоростків – 4, Кременець, Монастирська, Теремовля – по 3, с. Вел. Гаї Терноп. р-ну – 2, м. Копичинці Гусятин. р-ну, м. Підгайці, с. Новосілка Підволочис. р-ну – по 1 разу. Рекордсмен за кількістю завойов. чемпіон. титулів підряд – команда “Колос” (Бучач) – 8 разів (1966–73), володар Кубка обл. 6 разів поспіль (1952–57) – команда “Динамо” (Тернопіль). Загалом Кубок обл. зимував у Тернополі 15 разів, Бережанах і Чорткові – по 7, Теремовлі – 6, Заліщиках – 5, Микулинцях та Підволочиську – по 3, Вел. Гаях, Підгайцях і Хоросткові – по 2 рази, Бучачі, Збаражі, Копичинцях, Кременці, Терноп. р-ні – по разу.

Л. Легкий, Я. Мармаш.

ФУТЕЙ

Богдан Петрович (28. 06. 1939, м. Бучач) – правник, політичний і громадський діяч. Д-р права, проф. (1968).

Ордени Ярослава Мудрого (1995), “За заслуги” 2-го ступ. (1999), відзнака СБУ (2007). 1943 родина Ф. виїхала до Німеччини (табори для біженців Ф’юсен та Міттенвальд), згодом оселилися в Аргентині, де Ф. закін. г-зію. Від 1957 – в

США. У м. Клівленд закін. юрид. відділ. ун-ту “Вестерн Резерв” (1962, бакалавр; 1964, магістр), Юрид. школу “Маршал” (здобув ступінь д-ра). Співзасн. і партнер юрид. фірми “Футей та Раковський” (1968–72). 1972–74 – гол. помічник прокурора поліції Клівленда, 1974–75 – помічник мера Клівленда. Орг-тор і партнер правн. фірми “Базарко, Футей і Оришкевич” (1975–84). 1984–87 Ф. очол. комісію з урегулювання міжнар. позовів США. Від 1 січня 1987 – позитгев. Федерал. суддя округу Колумбія, єдиний із федерал. суддів, яких призначає президент, – українець. Викл. конституц. права

УВУ (м. Мюнхен), ун-ту Пасау (Німеччина), Київ. та Львів. нац. ун-тів. Чл. вибор. команди під час президент. кампанії Р. Рейгана. Голова Укр. клубу, Укр.-амер. асоц. та їх Федерації, Центр. союзу укр. студента. Чл. та голова Клівленд. бюро СУМ в Америці. Гол. адвокат Укр. нац. асоц., голова Об’єд. укр. орг-цій Вел. Клівленду, заст. голови Укр. конгрес. ком-ту Америки. Радник Міжнар. фундації вибор. систем, офіц. спостерігач на виборах до ВР України (1994, 1998) та виборах Президента України (1994). Чл. Координац. ком-ту допомоги Україні. Учасник програм обміну судьями, консультант робоч. групи ВР України з підготовки Конституції України. Автор наук. розвідок та публікацій про вибор. право України, орг-тор і учасн. конф. та симпозіумів із цієї проблематики. Учасник 2-х світ. конгресів укр. юристів (1994, 1996). Почес. д-р ТАНГ (нині ТНЕУ), Нац. ун-ту “Києво-Могилянська академія”, проф. Прикарпат. нац. ун-ту (м. Івано-Франківськ) та УВУ.

Б. Мельничук, В. Ханас.

ФУТОРІ

– село у Зборівському районі. Підпорядк. Зборів. міськ. раді. До Ф. приєдн. х. Хутори. Розташ. за 3 км від райцентру і 5 км від найбл. залізн. ст. Зборів. Насел. 310 осіб (2007). Є церква Покрови Пресв. Богородиці (2003, мур.). Діють ЗОШ 1 ступ., клуб, ФАП, торг. заклад.

В. Ханас.

ХАБА

Петро (23. 05. 1903, с. Чорнокінці Великі, нині Вел. Чорнокінці Чортків. р-ну – 29. 03. 1964, м. Редвотер, Канада) – підприємець, громадський діяч. Від 1910 – в Канаді (м. Еґрімонт). 1948–55 – посол легіслятури пров. Альберта від партії Соціал. кредиту округи Редвотер (1952 переобр.). Чл. провінц. управи Укр. нац. об'єдн. (1935–38), діяльний у Братстві українців-католиків Альберти (1946) та ін. громад. орг-ціях укр. діаспори. Автор статей, спогадів, ін. публікацій.

Б. Мельничук.

ХАБЇРСЬКИЙ

Степан (1898, м. Рогатин, нині Івано-Фр. обл. – 1975, м. Торонто, Канада) – священник, публіцист, видавець. Закін. Львів. духов. семінарію. Діяльний у Пласті, “Просвіті” та ін. т-вах. Вояк *Легіону УСС*. Від 1932 – парох у с. Беримівці, нині Зборів. р-ну, де орг-тор Братства апостольства молитви і Марій. дружини, ініціатор буд-ва дзвіниці й читальні “Просвіта”, засн. дит. садка і с.-госп. курсів. Дописувач до львів. г. “Діло” і “Католицька акція” та ж. “Нива”. Автор і упоряд. молитовника “Благодарім Господа”. За актив. громад.-політ. діяльність 1938 заарешт.; звільн. за сприяння *А. Шептицького*. 1939 Х. заарешт. органи НКВС, ув'язн. у Зборів. тюрмі. 1941–44 – душпастир у с. Підбірці (нині Пустомит. р-ну Львів. обл.). 1944 емігр. до Канади (м. Торонто), де видав підручн. для навч. “Божа наука”, молитовник “Радуйся, благодатная” та серію біблій. малюнків із текстами для дітей; наук. працю “Епіклеза” (1968). Дописувач у тижневики “Наша мета” та “Вільне слово”; орг-тор і учасник паломництва представників укр. діаспори до Св. Землі; автор репортажу-враження “З подорожей до Святої Землі” й ін. публікацій.

Б. Мельничук, А. Сенік.

ХАВАРІВСЬКИЙ

Богдан-Роман Васильович (01. 09. 1948, с. Гумницька Тербовлян. р-ну) – архівіст, педагог, краєзнавець, громадсько-культурний діяч, літератор. Відзнака Укр. фонду культури “За подвижництво в культурі” (1989), медаль до 2000-ліття Різдва Христового (2000), відзнака Терноп. міськ. ради 1-го ступ. (2005). *Премії*

ім. І. Блажкевич

(1995), *ім. Братів Лепких* (2003). Чл. ВУСК (1992), НТШ (1994). Депутат Терноп. обл. ради (1994–98). Співзасн. обл. орг-цій ТУМ (1989), чл. правління обл. орг-цій “Просвіта” (1989) та Конгресу укр. інтелігенції (1995), голова правління Асоц. укр. словесників (1989), обл. орг-ції “Меморіал” (від 2003). Закін. філол. ф-т Чернів. ун-ту (1972, нині нац. ун-т). Працював учителем у ЗОШ с. Перепельники Зборів. р-ну (1972–73), ПТУ № 2 (1973–74), ст. н. п. ДАТО (1974–77), викл. ПТУ № 3 м. Тернопіль (1977–89), Терноп. пед. ін-ту (1989–90, нині ТНПУ), нач. Терноп. обл. упр. освіти (1990–92); від 1992 – дир. ДАТО. Співвидавець г. “*Русалка Дністрова*” (1994–99), започатк. (1994) серію книжк. видань ДАТО “*Корінь і крона*”; чл. ред. рад журналів “*Тернопіль*” (1994–98), “*Студії з архівної справи і документознавства*” (1995), “*Рада*” (від 2002), редколегій “*Книги Пам'яті*” (від 1989), ТЕС (від 2003), з видання монограф. дослідження “*Історія населених пунктів Тернопільського району*” (2006). Співавт. праць: “*Біфони*” (1995), “*Хто пожав “Бурю”?: Армія Крайова на Тернопільщині*” (1996), “*Предтеча*”, “*Міська геральдика Тернопільщини*”, “*Українець Михайло Парашук: ровесник болгарської волі, страдник нашої долі*” (усі – 2003); автор. зб. поезій “*Метелики юності на павутинці осені*” (2003, перекл. есперанто *М. Кривецького*). Ініціатор розроблення і прийняття Концепції укр. нац. школи в Терноп. області (1991). Чл. Комісії зі створ. герба Терноп. обл. (2003) та пошт. марки Терноп. обл. (2003). Ініціатор створ. в ДАТО особових фондів відомих діячів науки та культури, чий життя і творчість пов'яз. з Тернопільщиною: *І. Блажкевич, С. Будного, Я. Геляса, В. Гнатюка, В. Дідюка, П. Загребельного,*

І. Марчука, Б. Мельничука, М. Паращука та ін.; започатк. тут б-ку діаспор. літ-ри. Орг-тор наук. конференцій, семінарів, у т. ч. міжнар. Автор понад 300 статей у наук. збірниках, періодиці.

Б. Мельничук, В. Уніят.

ХАЗАНОВ

Онисим Тимофійович (28. 08. 1903, м. Смоленськ, нині РФ – 1993, м. Тель-Авів, Ізраїль) – вчений у галузі медицини. Д-р мед. н. (1946), проф. (1948). Закін. ін-т мед. знань у м. Ленінград (нині Санкт-Петербург, РФ). Працював лікарем у Шугозер. р-ні Ленінград. обл. (1928–32); асист., проф. каф. патолог. анатомії Військ.-мор. мед. акад.

(1940–53), гол. патологоанатомом Тихоокеан. флоту в м. Владивосток (1953–59), зав. каф. патолог. анатомії мед. ін-ту в м. Архангельськ (1959–60, нині всі – РФ). 1960–74 – зав. каф. патолог. анатомії Терноп. мед. ін-ту (нині ТДМУ). Після виходу на пенсію проживав у Ленінграді, Ізраїлі. Автор і співавт. бл. 120 наук. статей, 6 монографій та 2 посібників.

Я. Боднар.

ХАЛУПА-ГОЛОВАЧ

Надія Омелянівна (06. 01. 1931, с. Тростянець, нині Бережан. р-ну) – педагог, архівіст, громадська діячка. Відмінник архів. справи (1987). Депутат Терноп. обл. ради (1963). Дружина *Ф. Головача*. Закін. Бережан. пед. уч-ще (1951), Кременец. пед. ін-т (1958, нині ТНПУ), ВПШ при ЦК КПУ (1968, м. Київ). Працювала вчителем Русько-Гутськ. та Рохманів. семиріч. шкіль Шумс. р-ну, завучем Шумс. СШ. 1956–66 – на комсомол. і парт. роботі у смт, нині м. Шумськ. Від 1968 понад 20 р. – зав. парт. архівом Терноп. обкому КПУ. 1989–97 – наук. ред. роб. групи з видання “Книги Пам’яті” Терноп. обл. Співавт. нарису

“Шумськ” у виданні “Історія міст і сіл Української РСР. Тернопільська область” (К., 1973), кн. “Нариси історії Тернопільської обласної партійної організації” (Л., 1980), “Подвиги безсмертя” (2001), автор ст. у ТЕС.

І. Дем’янова.

ХАМАР

Марія Іванівна (з дому – Голяш; 27. 01. 1938, с. Бишки, нині Козів. р-ну) – педагог, вишівальниця, громадська діячка. Сестра *С. і Г. Голяшів*, дружина *С. Хамара*. Чл. НСМНМ (1993), Всеукр. Ліги укр. жінок (1995), т-в “Меморіал” (1998), “Тернопільщина” (2001) у м. Львів. Учитель-методист із математики (1996). Закін. Львів. ун-т

(1960, нині нац. ун-т). Працювала вчителем у селах Пустомит. р-ну Львів. обл. та у Львові (від 1965). Оформ. кімнату-музей укр. рушника (2005). Власні вишивки експон. на виставках у містах Філадельфія (1998) і Нью-Йорк (2002, США), Пшемисль і Варшава (2002, Польща), на всеукр. виставках “Народне мистецтво” (1997, 2000, 2004); персон. – у містах Львів (1983, 1990, 1993, 1997, 2005), Бережани (1998), Тернопіль (2005), с. Вербів Бережан. р-ну (1998). Тв. збір. у ТОХМ та ін. музеях. Співорг-тор у Бишках Музею нац.-визв. б-би ім. Я. Бусела (1999), спорудж. монумента Борцям за волю України (2000). Автор статей у періодиці.

Я. Павлів.

ХАМАР

Степан Дмитрович (14. 02. 1935, с. Вербів, нині Бережан. р-ну) – краєзнавець, громадський діяч, інженер-механік меблевої промисловості. Чоловік *М. Хамар*. Почес. грамоти, подяки, відзнаки. Чл. т-в “Просвіта” (1990), “Пошук” при т-ві “Меморіал” (1998) і “Тернопільщина” (від 2001) у м. Львів. Закін. Львів. лісотех. ін-т (1959, нині лісотех. ун-т). Пра-

цював інж-мех. мебл. ф-ки у смт Нижанковичі Старосамбір. р-ну Львів. обл.; ініціатор створ. там худ.-ремісн. уч-ща худож. меблів, де був ст. майстром, зав. майстернями. 1964–2001 – нач. цеху, ст. конструктор, гол. технолог мебл. ф-ки у м. Львів, 2001–05 – гол. технолог однієї з ф-к компанії “Киянка-штайнгф” (м. Львів). Орг-тор первин. осередків Т-ва укр. мови (нині – т-во “Просвіта”) у труд. колективах (1988), агітпоїздів у сх. і центр. обл. України.

Я. Павлів.

ХАМАРБІЯ БОЛОТНА

(*Hammarbya paludosa* (L.) O. Kuntze.; нар. назва – малак-сис) – багаторічна кореневищна трав’яниста рослина родини Зозулинцеві (Orchidaceae). Занес. до Черв. книги України (1996). Зростає на вологих луках та торфовищах. Відома у Кременец. р-ні. Під охороною – в природ. заповіднику “Медобори”.

Н. Мшанецька.

ХАМЄЦ

Кшиштоф (Chamiec Krzysztof; 02. 02. 1930, с. Андруга, нині Кременец. р-ну – 10. 11. 2001, м. Варшава, Польща) – польський актор театру і кіно. Кавалер Хреста Ордена відродження Польщі (1984), мист. премії. Від 1949 виступав на сценах театрів міст Лодзь, Люблін, Щецін, Гнєзна, Каліш, Краків (актор. іспит 1954); від 1967 – актор у театрах Варшави. Зіграв понад 50 театр. ролей, серед яких Збігнев і Воевода в “Мазепі” Ю. Словацького; майже 60 ролей на телебаченні. 1961–2001 знявся у 47 фільмах, у т. ч. “Чотири танкісти і пес”, “Лялька”, “Крах операції “Герор””.

С. Ткачов.

ХАМЧУК

Петро Михайлович (псевда “Старий”, “Бистрий”); 26. 07. 1919, с. Вел. Чернокінці, нині Чортків. р-ну – 21. 01. 1947, pobl. с. Діброва, за ін. даними листопад 1948, х. Вербка, pobl. м-ка, нині смт Коропець, всі нині – Монастирис. р-ну; перепохов. 12. 06. 1994 в родин. селі) – військовик, діяч ОУН і УПА. Бронз. Хрест УГВР за бой. заслуги (1945). У м. Чортків: закін. г-зію (1939), навчався у школі механіків, пед. школі (1940). Мобіліз. до ЧА, звідти скеров. у офіцер. школу в м. Маріуполь (нині Донец. обл.), воював у чині капітана, 1941 потрапив у нім. полон. 1942–43 – перекладач у штабі б-би

з рад. партизанами. Налагодив зв’язки з підпіллям ОУН, передавав інформацію. Від листопада 1943 під псевдом “Старий” – в УПА; під псевдом “Бистрий” очол. сотню “Сірі вовки” ВО “Лисоня”. Від весни 1944 – інструктор підстаршин. школи на тер.

Бережан. р-ну, від листопада – ком-р (ст. булавний) Чортків. куреня. Від 1945 – ком-р 18-го Чортків. тактич. відтинка “Стрипа”. Від червня 1946 – поручник, орг. референт округ. проводу ОУН Чортківщини. Загинув у бою. 20 жовтня 2002 Х. відкрито пам’ятник у Чорткові. 2007 вид. кн. Н. Мизака “Курінний УПА “Бистрий” – України Герой”.

Н. Мизак, І. Олещук, М. Ханас.

ХАНАС

Василь Онуфрійович (26. 03. 1941, с. Дубівці, нині Терноп. р-ну) – історик, краєзнавець, педагог. Батько Вол. Ханаса. Закін. Кременец. лісотехнікум (1959), істор. ф-т Івано-Фр. пед. (1971, нині Прикарпат. нац. ун-т). Працював у лісозаготівел. орг-ціях Карелії і Архангельск. обл. (1959–61, нині РФ). Від 1964 – в ЗОШ с. Дубівці: вчитель фізкультури і труд. навчання (1964–66), історії та правознавства (від 1966), дир. школи (1973–2005). Автор статей із методики викладання та педагогіки, історії і краєзнавства в ЗМІ, енциклопед. виданнях.

В. Уніят.

ХАНАС

Володимир Васильович (01. 01. 1966, с. Дубівці Терноп. р-ну) – історик, краєзнавець, педагог, публіцист, громадський діяч. Син Вол. Ханаса. Премія ім. І. Блажкевич (1996). Чл. НСЖУ (1996), редколегій ТЕС, із видання монограф. дослідження “Історія населених пунктів Тернопільського району” (2006). Закін. Київ. торг.-екон. ін-т (1989),

магістратуру ТАНГ (1999, нині ТНЕУ), навчався на істор. ф-ті Київ. ун-ту (1991–93, нині нац. ун-т). Працював заст. голови Конотоп. міськ. район. т-ва “Просвіта” (1989–90), вчителем у ЗОШ с. Дубівці (1990–93), оглядачем, ред. відділу г. “Тернопіль вечірній” (1993–96), гол. ред. газет “Заповіт” та “Оазис-експрес” (1996), у прес-службі й відділі зв’язків та інформ. Терноп. міськ. ради (1999–2001), ред. “Вісника Асоціації Нобелівських студій” (від 2002), г. “Академія” (2003–04), заст. дир. Західноукр. регіон. філії Нац. турист. орг-ції (2004–06), регіон. представник міжнар. коаліції гендер. журналістів “КавкАзія” в Україні та Молдові (від 2005), від 2006 – радник із міжнар. відносин ректора ТЕРПО. Автор кн. “Абетка для Василька” (1995), “Історія села Дубівці. Ч. 1”, “Михайло Грушевський і Конституція Української Народної Республіки”, “250 імен на карті Тернопілля. Польсько-українські культурні взаємини”, “Хто пожав “Бурю”?: Армія Крайова на Тернопільщині в 1941–1944 рр.” (усі – 1996), “Предтеча” (2002), “Літературно-мистецька та наукова Тернопільщина. Словник біографій визначних людей Тернопільського району (2003; опубл. у г. “Подільське слово”), “Великі Бірки – з глибини віків до наших днів. Історико-краєзнавчий нарис” (2005, усі п’ять – співавт.). Співініціатор проведення “Нобелівських читань”; співзасн. кількох громад. орг-цій. Співкоординатор коаліції громад. орг-цій “Свое!”. Автор понад 1000 істор.-краєзн. публікацій у пресі, статей в енциклоп. та бібліограф. виданнях.

В. Уніят.

ХАНАС

Мирослав Іванович (19. 05. 1941, с. Дубівці, нині Терноп. р-ну) – історик, культуролог, краєзнавець, громадський діяч. Канд. істор. н. (1978), доц. (1978). Закін. істор. ф-т Івано-Франк. пед. ін-ту (1967, нині Прикарпат. нац. ун-т). Працював учителем на Івано-Франківщині. Від 1977 – викл. ТФЕІ (нині ТНЕУ). Від 2005 – декан екон. ф-ту, 2007 – про-реktor з наук. роботи Бучац. ін-ту менеджменту й аудиту. Досліджує історію укр. культури, діяльність УНРади, ОУН і УПА в роки 2-ї світ.

війни та 1-ї Укр. дивізії Укр. Нац. Армії. Активіст становлення НРУ (1989); діяльний у створ. політ. структур нац.-демокр. спрямування. Від 1997 – учасник хору в церкві св. Михаїла у м. Тернопіль. Автор підручників та посіб. для студентів ВНЗ, бл. 100 наук. статей, у т. ч. в зарубіж. виданнях. Чл. ред. колегії ТЕС.

Б. Мельничук.

ХАНКІВІЧ

Клеменс (Chankiewicz Klemens; 02. 09. 1842, с. Настасів, нині Терноп. р-ну – р. і м. см. невід.) – польський психолог, мовознавець, літератор. Навчався у Львів. та Віден. (Австрія) ун-тах. Викладав у Чернів. ун-ті. Автор кн. “Психологія” (1863), “Системи наголосу в санскриті, грецькій та малоруських мовах” (1874), “Життя, листи та система Б. Трентовського” (1871) та ін.

С. Ткачов, В. Ханас.

ХАРА

Марія Романівна (01. 05. 1957, с. Петриків, нині Терноп. р-ну) – вчений у галузі медицини. Дружина *О. Хари*. Д-р мед. н. (2006). Закін. Терноп. мед. ін-т (1983, нині ТДМУ). Від 1986 – асист., доц. (2002), 2006 – зав. каф. патолог. фізіології того ж ВНЗ. Автор бл. 150 наук. праць; має 2 патенти на винаходи.

М. Андрейчин.

ХАРА

Олександр Іванович (20. 02. 1953, м. Берестечко, нині Горохів. р-ну Волин. обл.) – лікар, громадський діяч. Чоловік *М. Хари*. Канд. мед. н. (1989), доц. (2005). Засл. лікар України (1998). Чл.-кор. Інженер. акад. України (2005). Ордени Б. Хмельницького 3-го ступ. (2003), Преподоб. Агапія Печерського 3-го ступ. (2005, УПЦ). Грамоти Президії ВР СРСР та Мін-ва освіти України, ін. вітчизн. й закордон. нагороди. Закін. Терноп. мед. ін-т (1977, нині ТДМУ). Працював у рай. лікарні в м. Острог Рівнен. обл.: зав. дерматовенерол. відділу і заст. гол. лікаря. 1980–81 – учасник бой. дій в Афганістані; підполковник мед. служби. Від 1982 – у м. Тернопіль: асист. каф. дерматовенерології мед. ін-ту, від 1983 донині – гол. лікар Терноп. обл. комун. клініч. шкірно-венеро-

лог. диспансеру. Віце-президент Асоц. дерматовенерологів і косметологів України (2000), голова Терноп. осередку цієї орг-ції (2000). Чл. ред. рад фахов. ж. та збірників, бюро обл. орг-ції Т-ва сприяння обороні Україні, очолював спілку ветеранів Афганістану в Тернополі. Стараннями Х. 2005 на будівлі диспансеру встановл. на поперед. місце 120-річний кам'яний хрест, що височів тут до 1945. Автор бл. 100 наук. публікацій, низки метод. рекомендацій та раціоналіз. пропозицій; опублік. у пресі власні поезії.

Б. Мельничук, А. Сенник.

ХАРИНОВИЧ

Михайло Вікторович (21. 11. 1950, с. Глинця Кіцман. р-ну Чернів. обл.) – художник, графік. Чл. НСХУ (1982). Закін. відділ худож. оформл. Одес. худож. уч-ща (1970, нині худож. театр. уч-ще), Київ. худож. ін-т (1976; спец. “графіка”). Від 1976 – у м. Тернопіль. Працює в галузі плаката, станк. графіки, шрифтів. Серед плакатів – “Володимир Гнатюк”, “Тернополь – 450” (обидва – 1990), “Струсівська капела бандуристів” (1991), “Соломія Крушельницька” (1994). Проілюстрував зб. Г.-Х. Андерсена, та ін. книги. Співатор герба м. Тернопіль. Від 1974 – учасник виставок у містах України, Москва і Пенза (нині обидва – РФ), Торонто (Канада).

І. Дуда, Т. Удіна.

ХАРИТОНОВ

Олександр Євгенович (01. 06. 1958, м. Тернопіль) – правник, громадський діяч. Підполковник внутр. служби (1993). Медалі “За відвагу на пожежі”, “За мужність”, “Захисникові Вітчизни” (2000). Закін. Львів. пожеж.-тех. уч-ще (1978), Київ. вищу школу МВС СРСР (1987). Від 1975 – на службі в органах внутр. справ. 7 червня–18 липня 1986 у спецбатальйоні 6033, 1 квітня–5 травня 1989 як нач. підрозділу пожеж. безпеки брав участь у ліквідації наслідків катастрофи на ЧАЕС. 1993 відправл. у відставку з органів внутр. справ унаслідок захворювання, отрим. при ліквідації цієї аварії. 1990 – співініціатор створ. і голова Терноп. обл. орг-ції *Спілки “Чорнобиль”*. Від 2005 донині – дир. Терноп. підпр-ва “РОСТЕРН”.

І. Дем’янова.

ХАРИТОНОВА

Клавдія Іларіонівна (17. 05. 1929, с. нині смт Вороновиця Вінн. р-ну одноймен. обл.) – архітектор. Чл. НСАУ (1971). Закін. Львів. політех. ін-т (1956, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Від 1960 – гол. інж. проект. ін-ту “Діпроцивільпромбуд” у м. Тернопіль. Виконала проект експеримент.-показ. села Кам’янки Підволочис. р-ну (1965–75), архіт. споруд: м. Тернопіль – комплекс лікарні № 3 (1985), вид-во “Збруч”, (1986; обидва – співавт.); Буд. культури в селах Колодівка Підволочис. (1986) і Синява Збараз. (1987) р-нів.

І. Дуда.

ХАРИШИН

Михайло Володимирович (07. 03. 1964, с. Посухів Бережан. р-ну) – дипломат, історик. Канд. істор. н. (1995). Дипломат. ранг радника 2-го класу. Грамота ВР України (2005). Закін. Київ. ун-т (1989, нині нац. ун-т), Акад. держ. упр. при уряді Респ. Молдова (1999), Білорус. пед. ун-т (2005). Працював на з-ді “Мікрон” (Бережан. філія Київ. ВО ім. С. Корольова), у теплич. комбінаті в с. Потутори Бережан. р-ну, вчителем історії СШ № 227 у м. Київ, асист. каф. всесвіт. історії Кіровоград. пед. ін-ту. Від 1995 – на дипломат. службі. У центр. апараті МЗС України – 2-й секр. Упр. країн СНД, 1-й секр., радник 3-го та 1-го тер. управлінь. Займався укр.-молдов. двостор. відносинами, відповідав за розв’яз. окр. проблем. укр.-рос. взаємин. Чл. Групи Повноваж. представника Президента України з питань політ. врегулювання конфлікту в Придністров. регіоні Респ. Молдова (1996–99), викон. секр. укр. Міжвідом. комісії з даної проблематики (2000–01). 1-й секр. Посольства України в Респ. Молдова та Посольства України в Респ. Білорусь (політ. питання). Від 2005 – зав. сектору (кер. секретаріату) із забезпечення роботи 1-го заст. міністра закордон. справ України. Автор публіцист. статей, понад 20 наук. праць, у т. ч. монографії зі середньовіч. історії Укр. церкви.

В. Барна.

ХАРТОНІВСЬКИЙ

– ботанічний заказник місцевого значення. Розташ. на околиці с. Хартонівці Заліщиц. р-ну, в

межах лівого крутого схилу р. Тупа. Створ. відповідно до рішення Терноп. обл. ради від 18. 03. 1994. Перебуває у віданні Угриньків. сільради. Пл. 5 га. Під охороною – сончницький, занес. до Черв. книги України. Місце оселення корис. ентомофауни.

І. Бай.

ХАРТОНІВЦІ

– село у Заліщицькому районі. Підпорядк. Угриньків. сільраді. Насел. 227 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1493. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є церква Усікновення голови Івана Хрестителя (19 ст., мур.), капличка на честь Незалежності України (1992). Встановл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини (відновл. 1992), насип. символ. могилу Борцям за волю України (1996). Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад. На околиці села є *Хартонівський* ботан. заказник місц. значення. Пobl. X. виявл. археол. пам’ятки культури кулястих амфор.

Ю. Ковальков, В. Олійник.

ХАРЧУК

Борис Микитович (13. 09. 1931, с. Лози, нині Збараз. р-ну – 16. 01. 1988, м. Рига, нині Латвія, похов. у м. Київ) –

письменник. Чл. СПУ (1958). Літ. премії ім. М. Трублаїні (1982), ім. Ю. Яновського (1988), ім. Лесі Українки (1992; обидві – посмерт.). Після закін. СШ у смт Вишнівець (Збараз. р-ну) навчався на філол. ф-ті Кременец. пед. ін-ту

(1950–52, нині ТНПУ), з якого виключ. за напис. пародій на кер-во навч. закладу; закін. Полтав. пед. ін-т (1954) і Вищі літ. курси при Літ. ін-ті в м. Москва (1962, нині РФ). Працював журналістом, на громад. роботі; ред. ж. “Малютко” (1960). Зазнав утисків влади. Автор кн. повістей та оповід. “Йосип з гроша здачі” (1957, 1969), “З роздоріжжя” (1958), “Станція “Настуся” (1965), “Закам’янілий вогонь” (1966), “Неслава” (1968), “Зазимки і весни” (для дітей. 1967), “Горохове чудо” (1968), “Помста” (1970), “Материнська любов” (1972), “Школа” (1979); кн. повістей “Невловиме літо” (1981), “Подорож до зубра” (1986); зб. нарисів “Розстріляні ночі” (1980); романів “Волинь” (у 4-х тт.,

1959–65; 2-а ред. – 1988; гол. герої тв. – жителі Лоз, Вишнівця, Кременця та ін. насел. пунктів краю), “Місяць над майданом” (1970; нова ред. “Майдан”, 1980), “Хліб насущний” (1976), “Довга гора” (1979; нова ред. “Кревняки”, 1985). Низка тв. залиш. у рукописах, зокрема роман “Межі і безмежжя” (1966), повісті “Вишневі ночі” (1985), “Мертвий час”, есе “Слово і народ” (обидва тв. – 1987), опубл. 1988–89 у журналах, всеукр. альманахах, г. “Диалог”, “Русалка Дністрова” та ін. Тв. X. переклад. білорус., вірмен., рос., таджиц., англ., іспан., нім., та ін. мовами. За тв. X. зняті х/ф “Вишневі ночі” (1990; знімалися терноп. актори *А. Бобровський*, *В. Бурко*, *Л. Давидко*, *Б. Стецько*, *В. Хім’як*), телефільми “Палагна” (1983), “Панкрац і Юдка”. Творчість X. досліджують *О. Василюшин*, *Р. Гром’як*, *П. Сорока*, *Г. Чернихівський* та ін. Часто приїжджав до родин. села, бував у Вишнівці, Збаражі, Кременці, Тернополі, с. Велеснів Монастирис. р-ну; приятелював із *Я. Сорокою*, *М. Ониськівим*. 1991 у Кременец. обл. гуманіт.-пед. ін-ті встановл. мемор. табл.; у Лозах відкр. мемор. табл. на буд., де він нар.; Харчукова світлиця облашт. у приміщ. т-ва “Просвіта” в Кременці (всі – 2006).

Л. Щербак.

ХАРЧУК

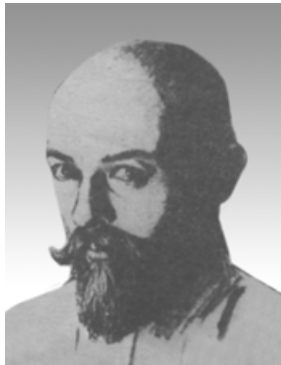
Ніна (11. 01. 1948, м. Бережани) – журналістка, художник. Чл. НСХУ (1984). Засл. журналіст України (1998). Закін. філол. ф-т Київ. ун-ту (1972, нині нац. ун-т). Працювала у вид-ві “Мистецтво” (м. Київ). 1972–89 – літ. ред., зав. відділом ред. ж. “Образотворче мистецтво”. 1989–95 – зав. наук. ред. “Мистецтво України” вид-ва “Українська енциклопедія”. Парламент. оглядач г. “Час-Тіме” (1995–98), від 1998 – зав. відділу політики г. “Час”, парламент. кор. інформагентції “Рух-прес”. Автор бл. 500 публікацій.

Я. Мазурак, Б. Мельничук.

ХАСЕВИЧ

Ніл Антонович (псевда “Бей”, “Зот”, “Старий” та ін.; 13. 11. 1905, с. Дюксин, нині Костопіл. р-ну Рівнен. обл. – 04. 03. 1952, хутір pobl. с. Сухівці, нині Рівнен. р-ну тієї ж обл.) – художник-графік, діяч УПА. Сріб. Хрест Заслуги (1948). Навчався в г-зії у м. Рівне; 1922 потрапивши під поїзд, втратив ногу. Закін. у м. Варшава (Польща) г-зію (1925, екстерн.) і акад. мист-в (1933); тут чл. “Української студентської громади”, співзасн. мист. гуртка “Спокій”, яким опікувався *А. Шенцицький*. Займався живописом і графікою, від 1939 – лише графікою (дереворит, лінорит, офорт та ін.). 1931–

44 тв. Х., зокрема екслібриси, експон. на 35 виставках, у т. ч. в містах Львів, Прага (Чехія), Берлін (Німеччина), Чикаго, Лос-Анджелес (США). 1940-і перебував в укр. підпіллі; 1941–42 ілюстрував г. “Волинь” у м. Рівне (ред. *У. Самчук*). В УПА: 1943–52 – чл.

Край. референтури пропаганди на ПЗУЗ та УГВР; перебував на Тернопільщині. 1943–44 очолював політ.-пропаганд. ланку УПА “Північ” (ком-р *Д.-Р. Клячківський* – “Клим Савур”). Працював у ред. підпіл. ж. “До зброї” – органу політ. відділу Гол. команди УПА, ілюстрував сатир. ж. “Український перець”, “Хрін”, г. “Вільна Україна”, оформляв листівки, агітац. матеріали, ін. видання; кер. підпіл. друкарні, розробник проектів прапорів, печаток, бланків УПА, автор ескізів *бофонів*, усіх нагород УПА та УГВР. Кер. т. зв. ліс. графіч. школи “Ланка Зота” – підпіл. мист. школи Х. Загинув у бункері під час бою із загоном МДБ. Тв. доробок Х. вміщ. в альбомах “Екслібрис Ніла Хасевича” (1939, Варшава), “Графіка в бункерах УПА” (1952, Філадельфія). 1994 на студії “Українохроніка” зняли фільм про Х. “Здобути чи не бути”. У родин. селі встановл. погруддя Х. У червні 1993 в ТОХМ відбулася виставка тв. Х.: довоен. збірка та 37 робіт, викон. у підпіллі, серед них: серія дереворитів “Волинь у боротьбі”, портрет Кліма Савура, малюнки “Ліс – наш батько, нічка – наша мати”, “Новобранці в УПА”; ілюстр. Х. передали музею *Е. Бергер* та *І. Герета*. Діє книж.-ілюстрат. виставка “Ніл Хасевич: художник і воїн УПА”.

Л. Щербак.

ХАТКІ

– село у Тернопільському районі. Підпорядк. Великолуц. сільраді. Розташ. за 16 км від райцентру. Насел. 42 особи (2007). Діяли т-во “Просвіта” та кооператива. Є капличка. Працюють клуб, ФАП.

В. Ханас.

ХАУПТ

Зигмунт (Haupt Zygmunt; 05. 03. 1907, с. Улашківці, нині Чортків. р-ну – 10. 06. 1975, м. Вінчестер, шт. Вірджинія, США) – польський письменник,

перекладач. Закін. школу в м. Тернопіль, г-зію в м. Ярослав (Польща), навчався у Львів. ун-ті. 1928 виїхав до м. Париж (Франція), де навчався в Ін-ті урбаністики в Сорбоні, займався живописом. 1930 повернувся до Львова, малював. Літ. дебют – 1938. Після війни проживав у США, працював у ред. радіо “Голос Америки”. 1958 – ред. ж. “Америка”.

С. Ткачов.

ХВАЛКОВА ДАЧА

– ботанічна пам’ятка природи місцевого значення. Зростає на пд.-сх. околиці х. Базниківка Саранчуків. сільради Бережан. р-ну. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням Терноп. обл. ради № 50 від 26. 02. 1999. Перебуває у віданні місц. селян. спілки. Пл. 10 га. Під охороною – горлицвіт весняний, гадючник шестипелюстк., рідкісні й такі, що перебувають під загрозою зникнення, види рослин на тер. Терноп. обл. Місце оселення корис. ентомофауни.

І. Бай.

“ХВІЛЯ”

– літературний журнал. Виходив у м. Кременець від 12 лютого 1923. Друк. на літографії. Вийшло 2 числа. Вид. Ф. Півниченко, ред. *У. Самчук* (під псевд. А. Офіренко), В. Данильченко й А. Гайовий.

П. Гуцал.

ХВОРОСТЕЦЬКИЙ

Іван Федорович (18. 04. 1888, с. Юридика, нині належ. до м. Почаїв Кременец. р-ну – 19. 11. 1958, там само) – живописець, педагог. Чл. СХ УРСР (1949). Навчався в Київ. худож. уч-щі (1908–15), акад. мист-в у м. Петербург (1916–19, нині Санкт-Петербург, РФ), Київ. худож. ін-ті (1925–28). Працював у цьому ін-ті, викл. живопис на архіт.

ф-ті Київ. інж.-буд. ін-ту та в ін. навч. закладах Києва, учителював у сільс. школі; вів дит. худож. студію в Київ. Палаці піонерів, згодом – у Почасві, куди повернувся влітку 1943. Від 1927 – учасник виставок у містах Київ, Москва (нині РФ), Венеція (1928, Італія); персон. – у містах Київ (1937, 1948, 1954, 1957, 1959, 1973),

Кременець (1955–56, 1969), Львів (1955), Москва (1978), Почаїв (1957, 1978), Тернопіль (1955, 1963, 2003), Херсон (1976). Автор жанр. картин і пейзажів; розписував храми. 1989 в Почаєві відкрито відділ Кременец. краєзн. музею – худож.-мемор. музей Х., мемор. табл. Х. на родин. буд. (1968). Тв. зберіг. у ТОКМ, ТОХМ, Кременец. краєзн. музеї, Держ. музеї укр. образотв. мист-ва у м. Київ.

**В. Гаврилишин, І. Дуда,
Б. Пиндус, Г. Чернихівський.**

ХВОЩ ЧЛЕНІСТІЙ

(*Eguisetum telmateia Ehrh.*) – регіонально рідкісна спорова багаторічна рослина родини Хвощові (Eguisetaceae). Внес. до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. (рішення Терноп. обл. ради № 64 від 11. 11. 2002). Зростає в тінист. лісах, попл. боліт. Рослина лікар., використ. у нар. медицині. Релікт. вид флори України, в області трапл. рідко.

Г. Синиця.

ХЕЦК

Корнеліуш (Check Korneliusz; 09. 09 1860, м. Зборів – 11. 07. 1911, м. Львів) – польський історик літератури, бібліограф. Закін. Львів. ун-т. Працював учителем у г-зіях міст Стрий, Львів, Краків (Польща). 1902–06 – ред. часопису “Przewodnik bibliograficzny”. Дослідж. літ-ру 17 століття. Видав кн. “Лютерівський “Заповіт” (1890), “Нариси до історії Львова” (1899), “Життя і твори Шимона Шимоновича” (1901–03). Підготував до друку 1-й т. “Польської бібліографії XIX століття” К. Естрайхера (1906).

С. Ткачов, В. Ханас.

ХИЖДІЙ (ХИЖДЕУ, ХАШДЕУ)

Александр Тадейович (30. 11. 1811, с. Мізюринці, нині Шумс. р-ну – 09. 11. 1872, с. Крештенешти, нині Керстенці Хотин. р-ну Чернів. обл.) – молдавсько-румунський письменник, фольклорист, просвітник. Почес. чл. Румун. АН (1870). Чл.-кор. Т-ва с. госп-ва Пд. Росії. Закін. Благород. пансіон при Кишинів. духов. семінарії (1828, нині Молдова), правн. ф-т Харків. ун-ту (1833). 1833–35 працював у м. Кишинів. Від 1836 – почес. доглядач Хотин. повіт. уч-ща. Займався наук. діяльністю в с. госп-ві. Дослідж. творчість *Г. Сковороди*. 1840–50-і – викл. у г-зіях міст Вінниця, Кам’янець-Подільський (нині Хмельн. обл.); займався адвокат. практикою. Володів майже всіма мовами Європи; писав рос. мовою. Автор повісті “Дука”

(1830), зб. поезій “Молдавські сонети” (1837), наук. праць на філософ., фольклор.-етнограф., істор., правн., с.-г. теми, опубл. у ж. “Молва”, “Вестник Європы”, “Телескоп”. Фолькл. тв., що записав Х., надрук. у зб. “Зібрання пам’ятників народної української словесності”.

Г. Галькевич, А. Пасько.

ХИЖНЯК

Борис Семенович (12. 12. 1941, с., нині смт Слизаветградка Олександрів. р-ну Кіровогр. обл.) – письменник, журналіст, громадський діяч. Чоловік *Т. Хижняк*, брат *В. Хижняк-Галушкової*. Чл. НСЖУ (1981), НСПУ (2000). *Премія ім. Братів Б. і Л. Лепких* (2006). Після 2-ї світ. війни проживав у с. Вел. Глибочок (нині Терноп. р-ну). Закін.

ф-т журналістики Львів. ун-ту (1967, нині нац. ун-т). Працював у ред. рай. та обл. газет, на громад. роботі. 1987–2002 – нач. Терноп. обл. упр. з преси та інформації. Співзасн. (1991), шеф-ред. і вид. всеукр. ж. “Тернопіль”, г. “Русалка Дністрової”. Ініціатор і засн. літ.-мист. премій ім. Братів Лепких та ім. *І. Блажкевича*. Співорг-тор громад.-політ. орг-ції “Відозва-91” (1990, м. Тернопіль). Чл. ред. ради г. “Наша Батьківщина” (2000–04). У літ-рі дебютував циклом публіцист. новел “Прости, Україно” (1991–92), опублік. у ж. “Тернопіль”. Автор кн. для дітей “Моя Україна” (1993), “Мандрівка в країну шахів” (1995), зб. новел і оповідань “Прости, Україно” (1995), повістей “Перекотиполе” (1998), “Кукіль” (2000), “Марафон над Дністром” (2001), роману “Зрада” (2003), роману-диалогії “Подільська притча” (ч. 1 “Слобідка”, 2005; ч. 2 “Україна”, 2006), публіцист. ст. у г. “Літературна Україна”, “Вільне життя”, “Свобода” та ін.

Б. Мельничук, Г. Яворський.

ХИЖНЯК

Максим Іванович (1913, м. н. невід. – 02. 01. 1991, м. Тернопіль) – журналіст. Батько *О. Хижняк-Бурми*. Ордени Вел. Вітчизн. війни (2), Черв. зірки, медалі “За оборону Сталінграда”, “За перемогу над Німеччиною”, ін. нагоро-

тя”. Автор ст. на сусп.-політ. тематику, нарисів та ін. публікацій.

В. Бурма, Б. Мельничук.

ХИЖНЯК

Тамара Андріївна (15. 08. 1940, с. Маслово, Ленін. р-ну Курс. обл., нині РФ) – лікар. Дружина *Б. Хижняка*. Відмінник охорони здоров'я СРСР (1989). Закін. Терноп. мед. ін-т (1963, нині ТДМУ). Працювала в Підволочис. рай. лікарні, Терноп. міськ. та обл. дит. лікарнях, гол. педіатром області (1978–84). 1984–95 – 1-й заст. зав. Терноп. обл. упр. охорони здоров'я. Автор наук.-практ. праць.

А. Заячківська.

ХИЖНЯК-БҀРМА

Олександра Максимівна (30. 07. 1938, с., нині смт Котельва одноймен. р-ну Полтав. обл. – 29. 03. 1990, м. Тернопіль) – журналістка. Дружина *В. Бурми*, дочка *М. Хижняка*. Лауреат респ. конкурсу журналіст. майстерності “Золоте перо” (1978). Закін. ф-т журналістики Львів. ун-ту (1963, нині нац. ун-т). Працювала кор., зав. відділом Терноп. обл. радіо. Автор циклів передач для молоді, на теми театр. мист-ва, радіопортретів людей рідного краю.

ноп. обл. радіо. Автор циклів передач для молоді, на теми театр. мист-ва, радіопортретів людей рідного краю.

Б. Мельничук.

ХИЖНЯК-ГАЛУШКОВА

Валентина Семенівна (17. 04. 1938, с., нині смт Єлизаветградка Олександрів. р-ну Кіровоград. обл.) – бібліограф. Сестра *Б. Хижняка*.

Бібліограф вищої категорії. Закін. Харків. ін-т культури (1968). Популяризатор творчості художників *І. Мердака*, *А. Петрика*, *А. Ткаченка* та ін.; колекціонер тв. художників і письменників Тернопільщини; орг-тор виставок маловід. картин художників. Працювала у бібліотеч. мережі, у ред. ж. “*Тернопіль*”, “*Русалка Дністрова*”. Ред. низки кн. терноп. авторів.

В. Крошко, Н. Новосядла.

ХИМ'ЯК

Вячеслав Антонович (19. 08. 1949, с. Голосків (Кептинці) Кам'янець-Поділ. р-ну Хмельн. обл.) – актор театру і кіно, режисер, педагог, громадський діяч. Нар. арт. України, проф. (обидва – 1999). *Обл. літ.-мист. премія ім. С. Будного* (1978), премія СТДУ ім. А. Бучми (1999). Закін. театр. студію при Київ. укр. драм. театрі ім. І. Франка (1969, нині нац. театр) і філол. ф-т Терноп. пед. ін-ту (1991, нині ТНПУ). 1969–74 – актор Хмельницьк. обл. муз.-драм. театру. Від 1974 – у м. Тернопіль, актор обл. муз.-драм. театру (нині акад. театр). Ролі в театрі (понад 100): Василь (“Циганка Аза” М. Старицького), Артуро Уї (“Кар'єра Артуро Уї” Б. Брехта), Платон (“Платон Кречет” О. Корнійчука), Павло Корчагін (“Драматична пісня” за М. Островським), Остап (“Тарас Бульба” за М. Гоголем), Назар (“Назар Стодоля” *Т. Шевченка*), Ібрагім (“Роксолана” за П. Загребельним), Голубев (“Наодинці з усіма” О. Гельмана), Лестер (“Дженні Герхард” за Т. Драйзером), Клавдій (“Гамлет” В. Шекспіра), Наливайко (однойм. п'єса за Іваном Ле), Іван Барильченко (“Житейське море” І. Карпенка-Карого), Доменіко (“Філумена Мартурано” Е. де Філіппо), Ігнатій Падур (“Маклена Граса” М. Куліша), Отелло (однойм. драма В. Шекспіра), Майор (“Дами і гусари” О. Фредро). Кіноролі: Зв'язковий (“Вишневі ночі”, 1990), Люсьєн (“Полковник Шабер”, 1993), Шиманський (“Час збирати каміння”, 1995). Реж. роботи: “Будиночок на околиці” О. Арбузова (1979), “Строк проживання закінчився” М. Варфоломєєва (1996), “Додому” Л. Разумовської, “Титанік-вальс” І. Мушатеску (обидві – 1998), “Кохан-

До ст. **ХІМ'ЯК Вячеслав Антонович**

*Леоніда Панатто
"Моя професія – синьйор
з вищого світу"
Дж. Скарначчі, Р. Тарабузі.*

*Микита. "Влада темряви"
Л. Толстого.*

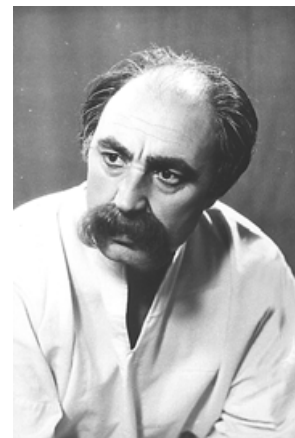
*Дугін. "Рядові"
О. Дударєва.*

*Князь Данило.
"Данило Галицький"
В. Фацука.*

*Ренд Макмерфі.
"А за тим пропав і слід"
за А. Кізі.*

*Поет. "Сон"
О. Білявського, З. Сагалова.*

*Сірко. "Іван Сірко"
С. Черкасенка.*

*Херя. "Калігула"
А. Камю.*

*Іван. "Євангеліє від Івана"
А. Крима.*

ням не жартують” П. де Кальдерона (2000), “Моя професія – синійор з вищого світу” (2002), “Водевіль, водевіль...” М. Кротівницького, М. Старицького (2006). Як читець худож. слова виконує моновиставу “Душі почину і краю немає” за тв. Т. Шевченка, на літ.-мист. вечорах, святк. імпрезах, у концертах, по радіо читає твори Б. Бастюка, І. Драча, Б. Мельничука, Б. Олійника, Д. Павличка, П. Тичини, М. Шашкевича, зарубіж. авторів. Від 1994 – худож. кер. курсу на відділ. театр. мист-ва Терноп. муз. уч-ща, 1999 – проф. каф. педагогіки ТЕРНО, від 2004 – проф. ін-ту мист-в ТНПУ.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ХІРШЛЕР

Ян (Hirschler Jan; 07. 05. 1883, м-ко, нині смт Товсте Заліщиц. р-ну – 01. 03. 1951, м. Гданськ, Польща) – польський учений у галузі медицини. 1928–29 – зоолог, декан матем.-природ. ф-ту Львів. ун-ту. Чл. Краків. акад. (1931–45, Польща). Після 2-ї світ. війни працював у мед. акад. у Гданську, проф. Ін-ту тропіч. і мор. медицини.

С. Ткачов.

ХЛЕМБОВСЬКИЙ

Петро (1799 – 1868, м. н. і см. невід.) – педагог, перекладач, математик, географ. Закін. Кременец. ліцей. Чл. Рос. географ. т-ва (1845); радник при дворі імператора Ніколая І.

Б. Мельничук, І. Панчук.

ХЛОПАСЬ

Андрій Антонович (14. 03. 1962, м. Березани) – лікар-хірург, науковець, громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради (1998, 2002). Канд. мед. н. (1986). Закін. Терноп. мед. ін-т (1985, нині ТДМУ). Працював хірургом Лебедин. ЦРЛ Сумс. обл. (1986–89), хірургом, зав. хірург. відділ. (1991–97) Підгаєц. ЦРЛ. Від 1997 – хірург Березан. ЦРЛ, за сумісн. – викл., зав. каф. природн. наук Березан. агротех. коледжу (нині ін-т). Від травня 2005 – в США.

І. Дем'янова.

ХЛОПІВКА

– село в Гусятинському районі. Центр сільради. Розташ. на берегах р. Тайна, за 23 км від райцентру і 5 км від найбл. залізн. ст. Хоростків. Насел. 1118 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1458. Діяли т-ва “Просвіта”, “Луг”, “Сільський господар” та ін., кооператива. Є церква Івана Богослова (1895, мур.), капличка (1993). Встановл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини (відновл. 1991), насип. символ. могили Борцям за волю України. Працюють

ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, торг. заклади. У Х. народ. іконописець-ієромонах Ю. Мокрицький.

Ю. Ковальков, В. Ханас.

ХМАРА

Степан Ількович (12. 10. 1937, с. Боб’ятин, нині Сокал. р-ну Львів. обл.) – громадсько-політичний діяч, правозахисник, публіцист. Нар. депутат ВР України 1-го, 2-го, 4-го скликань. Герой України. Орден кн. Я. Мудрого 5-го ступ. (2007). Почес. громадянин м. Тернопіль (1991). Політв’язень (1980–87). Голова Всеукр. ком-ту захисту політв’язнів (від 2001).

Закін. Львів. мед. ін-т (1964, нині нац. ун-т). Працював водієм на Львівщині, згодом у Казахстані (1955–59), від 1964 – лікарем-стоматологом на Львівщині. Нині проживає у м. Київ. Автор праць на політ. теми, зокрема “Етноцид українців в СРСР” (1975), “Сьогодні про минуле” (1993), “За справедливу Україну” (1999), “Десять років номенклатурної незалежності” (2002), “Дорогою до мрії” (2005). Не раз перебував у Тернополі, зокрема мав зустрічі з громадськістю міста в грудні 2005 у ПК “Березіль”.

С. Журавель, Я. Павлів, В. Ханас.

ХМЕЛЕВА

– село у Заліщицькому районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Сверхківці. Розташ. за 48 км від райцентру і 15 км від найбл. залізн. ст. Тлусте. Насел. 442 особи (2007). Перша писем. згадка – 1424. Діяли т-ва “Просвіта”, “Січ”, “Сокіл”, “Сільський господар”, “Союз українок”, “Рідна школа”. Є 2 церкви св. Параскевії (1880, мур.) та нова (2003), капличка (1998). Спорудж. брат. могили воїнам РА (1965), встановл. пам’ят. знак на честь скасув. панщини (відновл. 1990), насип. символ. могили Борцям за волю України (1991). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклади. У Х. народ. агроном-дослідник, громад.-політ. діяч Р. Коцик, проживав письменник, фольклорист, вчений-славіст Я. Головацький. Пobl. Х. виявл. археол. пам’ятки пізн. палеоліту; є ботан. пам’ятка природи місц. значення Хмельівська ділянка.

Б. Мельничук, Н. Новосядла.

ХМЕЛІСЬКА

– село у Підволочиському районі. Центр сільради. Розташ. за 12 км від райцентру і 5 км від найбл. залізн. ст. Богданівка–Кам’янки. Насел. 697 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1785. Діяла “Просвіта”, “Сільський господар” та ін. т-ва. Через Х. проходило партизан. з’єднання *С. Ковака*. Є церква Непорочного Зачаття Пресв. Богородиці (1807, мур.). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1970). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., дошкіль. заклад, клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, ТОВ “Агрофірма “Нива”, 2 торг. заклади.

Церква Непорочного Зачаття Пресвятої Богородиці.

Б. Мельничук, Б. Хаварівський.

ХМЕЛІВКА

– село у Тербовлянському районі. Центр сільради, який підпорядк. села Нова та Стара Брикулі. Від кін. 17 ст. до 1809 та від 1921 до 1947

Пам’ятник Борцям за волю України.

назив. Винявка. Розташ. за 18 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Тербовля. Насел. 570 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1581. 1809 побл. Х. відбулася битва австр. військ під команд. ген. Бекера з польс. повстанцями. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є церкви Покрови Пресв. Богородиці (1939, кам., реставр. 2001) та на місці колиш. проборства (перебуд. 1989, мур.), Дім молитви ХВС (2000). Відновл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини (1991), насип. символ. могилу Борцям за волю України (1996). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка,

ФАП, відділ. зв’язку, торг. заклад. У Х. проживав геолог, географ, педагог *І. Олексинин*, працювала Герой соц. праці *З. Святецька*.

І. Дем’янова, В. Уніят.

ХМЕЛІВСЬКА ДІЛЯНКА

– ботанічна пам’ятка природи місцевого значення. Зростає побл. с. Хмелева Заліщиц. р-ну, в кв. 7, вид. 7 Дорогичів. лісництва Бучац. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Свершківці”, на лівому крут. схилі р. Дністер. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 131 від 14. 03. 1977 зі змінами, затвердж. рішенням Терноп. обл. ради № 238 від 27. 04. 2001. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 8,7 га. Під охороною – скельно-степ. фітоценози на девон. відкладах. Особливо цінні – горищівт весняний, рідкісний і такий, що перебуває під загрозою зникнення від рослин на тер. Терноп. області. Місце оселення корис. ентомофауни.

І. Бай.

ХМЕЛЬ

Василь Афанасійович (10. 02. 1940, с. Скалеве Новоархангел. р-ну Кіровогр. обл.) – правник. Генерал-майор міліції. Закін. Одес. ун-т (1972). Від 1984 працював у органах внутр.р. справ Терноп. обл. 1990–92 – нач. упр. внутр.р. справ Терноп. обл. Від 1992 – в Кіровогр. обл.

П. Колісник.

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ

Богдан-Зіновій Михайлович (27. 12. 1595, (за нов. ст. 06. 01. 1596 або 30. 12. 1595 (09. 01. 1596), х. Суботів, нині Черкас. обл. – 27. 07.

1657, м. Чигирин, нині Черкас. обл.; похов. 23. 08. 1657 на х. Суботів) – державний діяч, полководець, гетьман України. Син *М.*, батько *Т. Хмельницьких*. Поч. освіту здобув у школах міст Чигирин та Київ. Навчався в езуїт. колегіумі у м. Львів

(за ін. даними в м. Ярослав, Польща). 1618 вступив до Чигирин. сотні реєстров. козацтва. Разом із батьком – на службі у корон. гетьмана *С. Жолкевського*, учасник походу на Молдову. 1620 у битві під Цецорою Х. полонили турец.

війська, перебуваючи 2 роки у полоні, вивчив турецьку мову. Після звільнення (ймовірно, втечі чи викупу) – на службі у Чигиринському полку. Від грудня 1638 – сотник цього полку, писар Війська Запорізького. Проводив акт зовнішньої діяльності: таємно зустрічався із *Владиславом IV Вазою*, посланцем іноземних країн. Від лютого 1648 – гетьман Запоріжжя, Січі. Організатор загальнонаціонального повстання проти Польщі (1648–57). Здобув перші перемоги у Жовтководі (5–6. 05. 1648), Корсуні (16. 05. 1648), Пилявці (14. 09. 1648) битвах. Восени того ж року вирушив у 1-й похід у Галичину: через міста Збараж, Зборів, Тернопіль, Броди (нині Львівська обл.) до м. Львів. Місцеве населення підтримало військо Х., організувало загони, витісняло шляхту і допомагало козакам.

Пам'ятник Богданові Хмельницькому в м. Зборів.

Козацько-селянське військо Б. Хмельницького зайняло міста Бережани, Бучач, Копичинці (нині Гусятинський р-н), Тернопіль, Підгайці, Терехів, Хоростків (нині Гусятинський р-н), Чортків, смт Товсте (нині Заліщицький р-н), оволоділи Збаразькою фортецею, *Кременецьким замком*, твердинями у селах Буданів і Соколів (обидва нині Терехівський р-н) та м-ку Гримайлів (нині смт Гусятинський р-н). 2-й похід у Тернопільщину Х. здійснив влітку 1649; козацькі полки спільно з військом хана *Іслам-Гірея III* кілька тижнів тримали *Збаразьку облогу* (червень–серпень 1649), у *Зборівській битві* (5 (за нов. ст. 15) серпня 1649) гетьманське військо з татарами розбило 30-тисячне польське військо на чолі з королем *Яном II Казимиром*. 8 (18) серпня 1649 під *Зборовом* Х. уклав із королем *Зборівський договір*. Перемоги козацького війська засвідчили військовий талант соратників гетьмана – *І. Богуня, М. Кривоноса, Н. Морозенка і Д. Нечая*. Влітку 1651 козацьке військо проходило півднем нашої області до м. Берестечко (нині Горохівський р-н Волинська обл.), стояло табором поблизу с. Колодне (нині Збаразький р-н), у церкві с. Підлісці (нині Кременецький р-н) військо гетьмана освяти-

ло бойові знамена і зброю перед битвою; нині тут відновлено Богданівську каплицю. Від 23 червня до початку липня 1651 Х. перебував у полоні в турецькій ханській фортеці в м-ку Вишнівець (нині смт Збаразький р-н). Там гетьман продовжував активно працювати, видавав укази зі закликами до б-би з польськими шляхтою. Навесні 1652 розбив польське військо біля г. Батіг поблизу м. Ладижин на Вінниччині, продовжив наступ на Поділля. У битві біля м-ка Жванець (нині с. Кам'янець-Подільський р-н Хмельницької обл.) укр. військо стояло на Волині й у Галичині, в т. ч. поблизу Гусятини. Тут 7 грудня 1653 гетьман розірвав союз із турками і надіслав до рос. послів повідомлення про припинення спільних дій. За підсумками укр.-рос. зближення 1654 уклав *Переяславську угоду*. Гетьман виробив нову стратегію б-би: вирішив об'єднати укр.-рос. військами завдати польським гол. удару не з центру, а з флангу – з Поділля. Влітку–восени 1655 укр. полки і рос. загони атакували м. Кам'янець-Подільський, здобули м-ко (нині смт) Скала-Подільська, м. Борщів, Чортків, і Ягільницю замки; розбили поблизу Бучача кін. загін корон. гетьмана *С. Потоцького*, визволили від польської шляхти місто Терехів, Підгайці, Бережани. Місцеві жителі допомагали козацькому війську, вступали у визвольну армію. Донині у с. Рай (Бережанський р-н) зберегіть більший як 700-річний *дуб Б. Хмельницького*, де, за переказами, гетьман зупинився на шляху до Львова. Облога міста завершила вимушене відступом укр.-рос. військ через Зборів; 10 (за нов. ст. 20) листопада 1655 поблизу с. Озерна (нині Зборівський р-н) відбувся бій із військами Махмед-Гірея, в результаті укладено *Озернянську угоду*. На честь гетьмана споруджено пам'ятники у містах Збараж, Зборів, Кременець, Почаїв (всі – 1954) Кременець, і Скалат (1956) Підволочиський р-нів, смт Скала-Подільська (1954) Борщів, і Товсте (1956) Заліщицький р-нів, селах Раштівці (1954) Гусятинський р-н, Рогачин (1955) Бережанський р-н, Синьків (1958) Заліщицький р-н, Скорички (1963) Підволочиський р-нів та ін.; іменем Х. названі вулиці в Тернополі й інших містах області; на місцях козацької слави в області встановлено пам'ятні знаки, насипано символічних могил. У м. Тернопіль видано кн. *Б. Мельничука і Н. Юрчак* "Шляхами Богдана Хмельницького на Тернопільщині" (1991, доп. вид. 2007). 1990 в області почало відродження козацтва (див. *Козацтво на Тернопільщині*). Про Х. йдеться у поезії та прозі місцевих авторів (див. *Козацтво в художніх творах авторів Тернопільщини*).

Б. Мельничук, А. Сенник.

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ

Геннадій Казимирович (06. 09. 1945, с. Озетівка Лошкарів. р-ну (насел. пункт нині не існує) Дніпроп. обл.) – господарник, громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради (2002–06). Чл.-кор. Укр. нафто-газ. акад. (1998). “Людина року-2005”. Подяка Президента України, Почес. грамота ВР України, відзнака ДК “Укртрансгаз” (2005). Закін. ін-т транспорт. машинобудування у м. Брянськ (1968, нині РФ). Працював у спец. упр. № 3 тресту “Союзмонтаж” Мін-ва газ. пром-сті СРСР інж. із монтажу і наладки турбін на компресор. станціях (здав 18 компресор. станцій). 1972–87 – нач. газокомпресор. служби, від 1987 донині очолює Терноп. лінійно-виробн. упр. магістрал. газопроводів. За його участю побудов. газопроводи – відгалуження до насел. пунктів у Терноп., Івано-Фр., Хмельн. обл. (26 газорозподіл. станцій), газопровід “Торжок–Долина”, 2 автомобіл. газозаправ. компресор. станції в містах Тернопіль і Чортків, 2 компресор. станції у Тернополі й Рогатині (Івано-Фр. обл.).

І. Дем’янова, М. Петровська.

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ

Михайло (р. н. невід., ймовір. с. Хмельник на Перемишльщині, нині Пшемисл. повіт, Польща – ймовір. жовтень 1620) – український шляхтич. Батько *Б.-З.*, дід *Т. Хмельницьких*. Служив при дворі корон. гетьмана *С. Жолкевського*, потім – корсун.-чигирин. сотника *Я. Даниловича*. Староста Товстен., Язловецький. Власник родин. маєтку у м-ку Товсте (нині смт Заліщиц. р-ну), проживав тут 1569–92; це підтвердж. матеріали місц. музею. За свідченням корол. історіографа *В. Коховського*, старосту *Х.* польс. влада виселила з родин. маєтку, позбавивши громадян. прав. Змушений виїхати до Чигирин (нині місто у Черкас. обл.); там придбав х. Суботів; від 1594 – підстароста чигиринський. Під час Хотин. війни (1620–21) – учасник походу на Молдову; восени 1620 у битві біля с. Цецори полбл. м. Ясси (нині Румунія) полонен., перебував у турец. полоні. У Держ. архіві Львів. обл. знайдено документ від 08. 11. 1627 з відомостями про обмін полонен. турка на чигирин. підстаросту *М. Хмельницького*. Обмін тоді не відбувся, і подальша доля *Х.* не встановлена.

Б. Мельничук, Я. Павлик, А. Сенник.

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ

Тиміш Богданович (Тимофій, Тимош; 1632, м. н. невід. – 05 (за нов. ст. 15). 09. 1653, м. Сучава, нині Румунія, похов. 27 (за ін. даними 30).

12. 1653, х., нині с. Суботів Чигирин. р-ну Черкас. обл.) – військовий і політичний діяч. Син *Б.-З.*, онук *М. Хмельницьких*. Учасник Нац.-визв. війни укр. народу 1648–57 під проводом *Б. Хмельницького*. Від 1648 – чигирин. сотник, учасник походу гетьмана на м. Львів, куди військо йшло через Тернопільщину. Загин *Х.* без бою здобув м. Зборів, де перед тим повстали міщани вигнали польс. шляхту. *Х.* – учасник облоги м. Збараж, *Зборів. 1649 і Берестеч. 1651 битв*. Смерт. поранений при обороні Сучав. фортеці.

Б. Мельничук, А. Сенник.

ХМІЛІЦЬКИЙ

Віктор Вікторович (12. 07. 1963, м. Кременець) – журналіст, публіцист, редактор. Чл. НСЖУ (1990). Орден св. Архістратиґа Михаїла (2007). Лауреат конкурсу “Лицар свободи слова” в рамках Всеукр. акції “Лідер народної довіри” (2001). Почесна Грамота секретаріату НСЖУ (2006). Закін. ф-т журналістики Львів. ун-ту (1989, нині нац. ун-т). Працював у ред. г. “Вільне життя” та обл. радіо і телебачення. Від 1993 – ред. Кременец. рай. г. “Диалог”. Голова Кременец. рай. орг-ції НСЖУ.

Б. Мельничук, Г. Чернихівський.

ХМІЛЬ

Стефан Володимирович (06. 12. 1956, с. Надричне Тереховлян. р-ну) – вчений у галузі медицини, громадський діяч. Д-р мед. н. (1994). Засл. діяч н. і т. України (2004). Депутат Терноп. обл. ради (2002–06). Закін. Золочів. мед. уч-ще Львів. обл. (1976) і мед. ін-т у м. Тюмень (1984; нині РФ). Працював зав. ФАП у селах Соколів та Підруда Тереховлян. р-ну; 1989 – асист. каф. акушерства та гінекології Тюмен. мед. ін-ту. Від 1990 – в

ТДМУ: асист., доц. (від 1993), проф. (від 1995), зав. (1997–2005) каф. акушерства та гінекології. Від 2006 – зав. клініки проф. С. Хміля у Тернополі. Автор і співавт. понад 250 наук. і навч.-метод. праць; 23 автор. свідоцтва і патенти на винаходи. Віце-президент Європ. асоц. лікарів акушерів-гінекологів “FEMS” (1998, м. Париж, Франція), президент Всеукр. асоц. лікарів “Менопауза та репродуктивне здоров’я жінки” (1999). Чл. ред. колегій укр. і зарубіж. журналів.

А. Франчук, Л. Щербак.

ХМІЛЬОВСЬКИЙ

Микола Іванович (псевд. М. Лаврівський; 18. 05. 1880, с. Покропивна, нині Козів. р-ну – 30. 04. 1963, с. Мшана Городец. р-ну Львів. обл.) – священик, педагог, громадський діяч. Студіював богослов’я на теол. ф-тах Львів. (1901–05) та Віден. (1905–07, Австрія) ун-тів. 1907 рукопоклад. у сан священика. 1907–31 – у м. Золочів (нині Львів. обл.): священик, катехит школи. Від 1908 – викл. у г-зії та учител. семінарії. Чл. міськ. управи, ком-ту спорудж. пам’ятника о. М. Шашкевичу (1911), співзасн. т-ва його імені. Під час укр.-польс. війни – капелан, військ. польов. духівник 4-ї Золочів. бригади УГА. Перебував у Наддніпрянщині, де вів переговори зі С. Петлюрою про пошир. там УГКЦ. Після закін. війни Х. зазнав переслідувань та репресій властей, ув’язнен. у таборі для військовополон. у Пікуличах побли. м. Перемишль (нині Пшемисль, Польща). 1920 звільнен. за наполяганням папськ. нунція у Польщі. Повернувшись до Золочева, у власн. будинку організ. одноріч. курси для гімназистів, які через війну не склали іспит зрілості. 1922 – співзасн. і орг-тор у цьому місті укр. приват. г-зії “Рідна школа”, її дир. і викл. релігії; на вимогу влади залишив посаду. Від 1931 – парох у с. Мшана на Львівщині. Викл. (1932), дир. (1934) Малої духов. семінарії у м. Львів. Дійсн. радник Митропол. консисторії та суду (1933), Ординатор. шкіл. ради (1935). На парафії сприяв роботі т-в “Просвіта”, “Сільський господар”, “Союз українок” та ін., засн. дит. будинок, струн. і духов. оркестри, шах. гурток, курси для неписьмен., дит. садок на 50 дітей. Фінанс. допомагав гімназістам і студентам із незамож. сімей. 1946 Х. не визнав рішення *Львів. собору*, до 1948 очолював підпільну УГКЦ; співпрац. із Проводом ОУН; від 1948 – належ. до УГВР; листувався з Р. Шухевичем, не раз зустріч. з ним у Мшані. 31 березня 1950 Х. заарешт. органи МДБ, засудж. на 10 років тюрем. ув’язнення. Покарання відбував у Сибіру. Звільн. 27 люто-

го 1954, після поверн. у Мшану підпільно здійсн. реліг. обряди УГКЦ.

Б. Головин, Б. Мельничук, В. Слюзар.

ХМУРИЧ

Мирослава Василівна (25. 03. 1956, с. Денисів Козів. р-ну) – бібліотекар-бібліограф, діяч культури. Подяка КМ України (2001). Крайший керівник року в системі обл. упр. культури (2003). Чл. президії міськ. орг-ції т-ва “Просвіта” (2000), Укр. бібліот. асоц. (2000). Закін. Теробовлян. культ.-освіт. уч-ще (1976, нині вище уч-ще культури), Київ. ін-т культури (1982, нині нац. ун-т культури і мист-в).

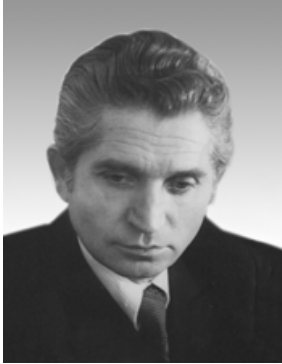

Працювала у Підгаєц. міській, Бережан. рай. б-ках (1976–81): бібліотекар, методист, провід. методист, зав. відділу, заст. дир. Бережан. ЦБС, заст. дир. Терноп. обл. б-ки для юнацтва (1981–85), інспектор із бібліот. роботи Терноп. обл. упр. культури (1985–87), відп. секр. обл. орг-ції Добровіл. т-ва любителів книги (1987–88), дир. Терноп. обл. б-ки для молоді (від 1993 донині). Ініціатор реорганізації б-ки для юнацтва в б-ку для молоді (1994), співорг-тор Обл. клубу творчої молоді (1998), кер. конкурс. проєктів “Інтернет для читачів публічних бібліотек”, “LEAP-plus”, “LEAP-Delta”, “LEAP-Connect”, за фінанс. підтримки Посольства США в Україні (2001–06), консультант цих проєктів у рай. ЦБС. Орг-тор психол. консультації “Магнолія” (від 1996), виставок картин у б-ці (від 1999). Ініціатор випуску серії біобібліогр. видань “Вони прославили наш край”, створ. при б-ці театру поезій, творч. зустрічей із письменниками та митцями краю.

Г. Івахів, Б. Мельничук.

ХМУРИЧ

Теодор Миронович (20. 06. 1931, с. Бенева, нині Теробовлян. р-ну) – диригент, педагог, художник. Засл. прац. культури УРСР (1967). Грамота Президії ВР УРСР (1965). Нагороди Всесоюз. та респ. мистец. оглядів-конкурсів. Закін. Терноп. муз. уч-ще (1962), муз.-пед. ф-т Івано-Фр. пед. ін-ту (1972, нині Прикарпат. нац. ун-т). Працював учителем співів і малювання у ЗОШ в Одес. і Терноп. областях; актором, хормейстером, зав. муз. частиною, диригентом у

Терноп. обл. муз.-драм. театрі (1962–63, нині акад. театр). Від 1963 – в м. Заліщики: худож. кер. рай. Буд. культури, дир. дит. муз. школи (1973–93), зав. рай. відділом культури, кер. чол. хор. капели “Гомін”, чол. вокал. квартету, жіночих – тірольс. оркестру та інструмент. ансамблю “Мелодія”, нар. ансамблю пісні й танцю “Дністер”, оркестру укр. нар. інструментів “Барвінок”, симфон. оркестру, хорів у селах р-ну, зокрема нар. хору “Добровляни”, який очолює понад 40 років (11 пісень у викон. колективу запис. на грамплатівку Всесоюз. фірма “Мелодія”), а також хорів на підпр-вах та в установах міста. Автор музики пісень, обробок укр. нар. мелосу, хор. аранжувань, вокал.-хореогр. композицій; живопис. робіт, що зберіг. у приват. колекціях у Вел. Британії, Канаді, Польщі, Росії, США, Україні.

В. Барна, В. Бурма, Б. Головин.

ХОДАКИ

– село в Шумському районі. Підпорядк. Сураж. сільраді. Розташ. за 12 км від райцентру і 31 км від найбл. заліз. ст. Лепесівка. Насел. 415 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1570 як Ходаків. Діяла “Просвіта” та ін. т-ва. Працюють ЗОШ І ступ., клуб, б-ка, ФАП.

М. Бесараб, Н. Новосядла.

ХОДАЧОК

Нестор Степанович (1906, с. Байківці, нині Терноп. р-ну – 03. 03. 1943, посел. Верхньоуральськ Челябін. обл., нині РФ) – співак, актор. Навчався в г-зії у м. Тернопіль; закін.

Вищий муз. ін-т у м. Львів (1935, нині муз. акад.). Від 1925 – артист, соліст укр. хору під кер-вом *Д. Котка*, з яким виступав у Зх. Україні, Данії, Канаді, Норвегії, Швеції. Від 1928 працював в Укр. робіт. театрі у м. Торонто (Канада), виступав на гастролях у містах Нью-Йорк (США) та Лондон (Вел.

Британія). Після повернення в Галичину і закін. навчання працював у Львів. драм. театрі ім. І. Тобілевича, у хорі *Д. Котка*. З поч. 2-ї світ. війни повернувся до Тернополя, працював у обл. театрі ім. І. Франка. Заарешт. 26 червня 1941, ув’язн. у Терноп. тюрмі, етапов. у Челябін. обл. 27 лютого 1943; засудж. до 3-х р. сталін. концтаборів, помер у Верхньоурал. тюрмі. Реабіліт. 7 липня 1992.

Є. Гасай, І. Дем’янова, Б. Петраш.

ХОДІЦЬКИЙ

Станіслав (р. н. невід., посел. Ходче (нині не існує), повл. м. Калуш Івано-Фр. обл. – 1-а пол. 1474, м. Тербовль, нині Тербовля) – тербовельський староста (грудень 1471–74). Мав маєток повл. с. Комарне (1473 домігся надання йому магдебур. права і статусу міста), нині Городоц. р-ну Львів. обл. 1450 отримав у спадок від брата кілька десятків сіл на Львівщині та Тербовельщині. 1452 отримав староство Галицьке, від 1460 – каштелян львів., від листопада 1462 – воєвода поділ., від квітня 1466 – воєвода руський. Учасник багатьох боїв із татарами. Фундатор міст і катол. костьолів. Після смерті Х. його сини Микола, Ян і Станіслав спільно тримали староства галиц., кам’янец. і тербовельське.

М. Ковальчук.

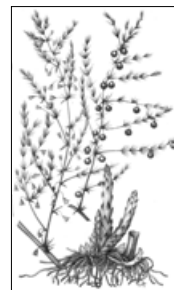
ХОЛЮДНИЙ

Матвій (псевдо “Рух”, від 1939 за рад. документами – Холодян; 1925, с. Панасівка, нині Зборів. р-ну – 16. 08. 1948, с. Гаї-за-Рудою цього ж р-ну; місце похов. невід.) – учасник національно-визвольних змагань. Чл. ОУН (1941), від травня 1943 – в загоні УПА на Поліссі, в липні того ж року – вишкіл у підстаршин. школі УПА-Північ; згодом – чотовий, політвиховник сотні. Восени 1944 рейдував із групою УПА в Карпати, від 1945 – куштовий, рай. провідник ОУН Заложців. р-ну (нині смт Залізці належ. до Зборів. р-ну). Під час остан. бою застрелився, за ін. даними – підірвався гранатом.

І. Дем’янова.

ХОЛОДОК

кільчастий (*Asparagus verticillatus* L.), **лікарський** (*Asparagus officinalis* L.; нар. назва – спаржа, холодок) – регіонально рідкісна багаторічна рослина родини Холодкові (Asparagaceae). Внес. до Червоної книги України. Виділивають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. (рішення Терноп. обл. ради № 64 від 11. 11.

Холодок лікарський.

2002). Зростає на узліссях, у чагарниках, на трав'янистих і кам'янистих схилах. В обл. трапл. рідко. Х. л. – рослина лікар., овочева; молоді пагоони використ. для пригот. салатів. Під охороною – в природ. заповіднику “Медобори” та його філії “Кременецькі гори”.

Г. Синиця.

ХОМА

Анатолій Максимович (1923, с. Гнилиці, нині Підволочис. р-ну – 08. 01. 1978, м. Махачкала, Дагестан, нині РФ) – вчений, педагог, лікар-фтизіатр. Д-р мед. н. (1966). Закін. Львів. мед. ін-т (1948, нині нац. мед. ун-т). Працював зав. рай. амбулаторії, м. н. с. (1948–55), ст. н. с. (1956–72) Львів. НДІ туберкульозу, в. о. вченого секр. ін-ту. 1972–75 – заст. дир. з науки Туркмен. НДІ. 1975 – зав. каф. госпітал. педіатрії Дагестан. мед. ін-ту. Автор бл. 90 друк. праць, у т. ч. 1 монографії; 6 рац. пропозицій.

Б. Мельничук.

ХОМА

Володимир Іванович (02. 02. 1930, с. Денисів, нині Козів. р-ну – 06. 03. 2005, с. Купчинці того ж р-ну) – педагог, краєзнавець, літературознавець, фольклорист, літератор. Чл.-кор. ІМФЕ НАНУ, чл. НСЖУ (1992), ВУСК (1992), Географ. т-ва УРСР (1969); почес. чл. Всеукр. т-ва “Прогресивіта” (1998). *Премія ім. І. Блажкевич* (1993). Навчався на філол. ф-ті Кременец. учит. ін-ту (1950, нині ТНПУ), закін. філол. ф-т Львів. ун-ту (1957, нині нац. ун-т), Київ. пед. ін-т іноз. мов (1962). Працював учителем ЗОШ у селах Покропивна (1949–50), Ценів (1953–56), Кальне (1956–60), Купчинці 1960–90); ст. н. с. краєзн. музею у с. Денисів (1990–2004, усі – Козів. р-ну). Дослідж. творчість І. Блажкевич, *І. Верхратського, В. Гнатюка, П. Думки, О. Дучимінської, М. Кічури, Ю. Словацького* та ін. Автор кн. “Наш синьо-жовтий стяг”, “Денисів – село славне”, “Провідник “Сфрем” (усі – 1997), “Денисівський календар”, “Павло Думка. Літературний портрет” (обидві – 1999), “Літературно-мистецька Козівщина” (2003); зб. для дітей – “Ми маленькі діточки” (1993), “У садочку” (1997), казки “Лісова Білосніжка” (1999) та ін.; краєзн. праць про села Драгоманівка, Купчин-

ці, Яструбове Козів. р-ну; рецензій на наук., худож., краєзн. твори; ст. у “Шевченківському словнику” (1976–77), УЛЕ, УРЕ, УРЕС, ТЕС; у всеукр., обл. і рай. пресі. Видав бібліограф. покажчики “Хлібороб” (1971, співавт.) та “Івана Блажкевич” (1980). Упорядник кн. І. Блажкевич, П. Думки й ін. На прохання О. Дея зібрав низку фольклор.-етнограф. матеріалів із Тернопільщини, що надрук. у зб. “Рекрутські та солдатські пісні” (1974), “Спілкування митців з народною поезією” (1981), “Пісні кохання” (1986), “Балади” (3 т., 1987), “Пісні Тернопільщини” (1993), “Казки Західного Поділля” (1994) й ін. Ініціатор спорудж. пам’ятників П. Думці та *І. Франку* в с. Купчинці.

Б. Головин, В. Шкільний.

ХОМА

Григорій Петрович (24. 10. 1942, с. Кобиля, нині Збараз. р-ну) – вчений у галузі математики. Д-р фіз.-матем. н. (1987). Закін. Львів. ун-т (1965, нині нац. ун-т). Від 1970 – в ТДП (нині ТНПУ): асист., доц. (1974–88), проф. (1988–96), зав. каф. матем. аналізу (1985–92), декан фіз.-матем. ф-ту (1990–95). Від 1996 донині – проф. каф. вищої математики ТНЕУ. Чл. спеціаліз. ради зі захисту доктор. дисертацій із математики при Львів. нац. ун-ті. Автор більше 100 наук. праць.

Б. Мельничук, В. Письменний.

ХОМА

Любов Осипівна (з дому Стефанівська; 02. 04. 1922, м. Тернопіль) – лікар, громадська діячка. Почесна грамота Папи Івана Павла II. Чл. УЛТ Пн. Америки й амер. мед. т-ва. Секр. Метрополіт. відділу лікар. т-ва (1965–67), чл. його Контрол. комісії (1967–69 і 1991–93). Навчалася в г-зії “Рідна школа” в Тернополі; 1940 вступ. у Львів. мед. ін-т (нині нац. мед. ун-т); закін. Мюнхен. ун-

(1949, Німеччина), тоді ж емігр. до США. 1949–52 працювала в лікарнях міст Ірвінгтон та Оріндж. Займалася приват. лікар. практикою в шт. Огайо (1958) і Нью-Джерсі (1972). Асист. мед. школи у Нью-Джерсі. 1958–61 очолювала відділ фіз. медицини і реабілітації та резединтуру в шпиталі для ветеранів Орінджа. Надавала благодій. допомогу духов., наук. і культур. закладам в Україні. Автор наук. праць.

Б. Головин.

ХОМІЄНКО

Віктор Григорович (13. 03. 1947, с. Білобожниця Чортків. р-ну) – народний цілитель, спортсмен, діяч спорту. М. сп. СРСР з вільн. б-би (1974). Закін. Чортків. мед. уч-ще (1986) і ф-т фіз. вихов. Терноп. пед. ін-ту (1995, нині ТНПУ). Працював як спеціаліст із реабілітації збір. УРСР із пожеж.-приклад. видів спорту в м. Київ (1981–84), масажистом Терноп. лікув.-фізкульт. диспансеру (1984–87), лікарем-масажистом ФК “Нива” (1987–88), масажистом і мануал. терапевтом Терноп. рай. лікарні в смт Вел. Бірки Терноп. р-ну (1989–91). Від 1991 займається нетрадиц. медициною, 1996 – цілительством за китай. методиками цигун (очищення і корекція енергосистеми людини), чжун юань цигун (терапія думкою та образом), тайцзи цюань (самовдосконалення); провадить навчання.

Л. Щербак.

ХОМИ

– село у Збаразькому районі. Підпорядк. Гніздичнен. сільраді. До Х. приєд. х. Ліс (Ліски). Розташ. за 27 км від райцентру і 19 км від найбл. залізн. ст. Зарудечко. Насел. 234 особи (2007). Встановл. пам'ят. знак *О.-З. Лятуринській* (2002). Діють ЗОШ 1 ступ, клуб, б-ка, ФАП. У Х. (х. Ліс) народ. поетка, журналістка, художниця, скульпторка *О.-З. Лятуринська*.

Ю. Ковальков, Н. Новосядла.

ХОМИК

Артим (літ. псевд. і крип.: А. Жабченко, А. Яковенко; 1881, м. Бережани – 1921, м. Відень, Австрія) – письменник, публіцист, педагог, громадський діяч. Закін. Бережан. г-зію, Львів. ун-т (1906). Викл. у Бережан., згодом Городенків. г-зіях. У роки 1-ї світ. війни – помічник лісничого на Київщині. 1917–19 працював у ред. г. “Відродження”, ред. вид. “Дніпросоюз” (обидва – м. Київ). Згодом – у м. Відень співпрац. із ред. “Літературно-наукового вісника”, г. “Воля” і “На переломі”. Автор циклу новел “Всесильний доляр” (1905–10, вид. 1922, 1990), оповідань “На бойовищі життя. Уривки з листів до приятеля”

(1906), “Raison d'tat” (1908), роману “Титан” (1914, незакін.), статей, брошур, підручників.

Я. Мазурак, Б. Мельничук.

ХОМИН

Василь (псевда “Борис”, “Єфрем”; 1922, с. Загір'я, нині Рогатин. р-ну Івано-Фр. обл. – 13. 02. 1944, с. Липівка, там само; перепохов. у родин. селі) – учасник національно-визвольних змагань. Бронз. Хрест ОУН (1945, посмерт.). Навчався у Рогатин. г-зії, діяльний у молодіж. т-вах. Чл. ОУН (1940). 1941 – орг-тор молодіж. т-ва “Січ” на Рогатинщині. Зав. істор. музею в м. Рогатин. 1942 – окруж. референт пропаганди Бережан. р-ну при Терноп. обл. Проводі ОУН. Орг-тор і кер. політ.-вихов. вишкочів. Засн. та гол. ред. г. “Самостійник”. Загинув у бою з нім. фашистами.

Б. Мельничук.

ХОМИН

Михайло (01. 04. 1926, с. Воробіївка, нині Зборів. р-ну) – громадський діяч. Навчався у Терноп. укр. держ. г-зії (1941–44). Вояк дивізії “Галичина”, 1945–48 – у таборах для військовополон. у м. Ріміні (Італія) й Вел. Британії, де від 1950 проживав у м. Ноттінгем. Чл. управи Союзу українців Великобританії (СУВ). Голова ком-ту зі закупівлі та буд-ва приміщень для СУВ, виховник у СУМ, вчитель у школі українознавства. Автор спогадів та ін. публікацій.

Б. Мельничук.

ХОМИН

Олександр (28. 03. 1897, с. Воробіївка, нині Підволочис. р-ну – 08. 01. 1981, м. Ліма, шт. Огайо, США) – лікар, громадський діяч. Чл. УЛТ Пн. Америки, амер. лікар. т-в. Студіював медицину у Краків. ун-ті (1922–28, Польща). Під час 1-ї світ. війни – в австр. війську, згодом – доброволець УГА. 1928–33 спеціалізувався у лікарнях у м. Варшава, від 1933 – повіт. лікар у Янові Любельському (обидва – Польща). 1940–42 – повіт. лікар, згодом дир. лікарні у м. Сколе Львів. обл. Наприкін. 2-ї світ. війни виїхав до Німеччини; лікар у Тюрингії, у лікарні для хворих туберкульозом побли. Ендорфа (Баварія). 1950 емігр. до США. Працював у лікарнях у містах Нью-Йорк і Ютика. Від 1955 – лікар-психіатр у м. Ліма. Діяльний у громад. орг-ціях. Автор наук.-практ. праць, спогадів.

Б. Мельничук.

ХОМИН

Петро Якимович (26. 04. 1944, с. Хлівчани Сокал. р-ну Львів. обл.) – вчений у галузі економіки. Д-р екон. н. (2004), проф. Закін. Львів. с.-г. ін-т (1966, нині аграр. ун-т). Працював гол. бухгалтером у колгоспі в Старо-

самбір. р-ні Львів. обл., гол. бухгалтером Сокал. рай. упр. с. госп-ва (1967–76). М. н. с. УкрНДІ економіки і орг-ції с. госп-ва (1979–80). Від 1980 донині – в Терноп. фінанс.-екон. ін-ті (нині ТНЕУ): ст. викл., доц., проф., зав. каф. бухг. обліку і аудиту в агропром. вироб-ві (1981–87, 2000–03). Автор понад 160 наук. праць, у т. ч. 5 монографій, 105 навч. посібників.

Б. Мельничук, Г. Яворський.

ХОМІШИН

Григорій Лукич (25. 03. 1867, с. Гадинківці, нині Гусятин. р-ну – 28. 12. 1945, м. Київ) –

церковний і громадський діяч. Д-р богослов'я (1899). Блаженний священномученик (2001). Закін. Терноп. укр. г-зію (1888), богослов. освіту здобув у містах Львів (1888–94) та Відень (1894–99, Австрія). 1893 рукопоклад. у сан священника. Від

1902 – помічник митрополита *А. Шептицького*, 1902–04 – ректор Львів. духов. семінарії. Від 1904 – єпископ *Станіслав. єпархії*, де засн. духов. семінарію (1907), вид. г. “Нова зоря” (1930), кварталник “Добрый пастир” (1931–39), співорг-тор на парафіях читалень “Скала” (1931). Займався благодій. діяльністю (г-во Івана Милостивого, кооп. “Священника самопоміч”, “Дієспісальний фонд” та ін.). Сприяв латинізації греко-католич. обряду; 1916 спробував увести григоріан. календар, 1921 впровадив обов'язк. целібат для священників. Автор пастир. послань, брошури “Problem ukrainski” (1930), статей у пресі. 26. 03. 1945 Х. заарешт. органи НКДБ за звинувач. в “антирад. діяльності”; засудж. на 10 р. ув'язнення. Помер у тюрмі в м. Київ. 2007 в Гадинківцях відкрили пам'ятник (скульп. *Д. та І. Мулярчуки*) і мемор. табл. на дяків. школі. Вид. кн. *Петро Мельничук* “Владика

Григорій Хомишин” (1907, Львів), *А. Баб'як* “Нові українські мученики ХХ століття” (2002, Рим, Італія), *О. Єрешій* “Єпископ Григорій Хомишин. Портрет релігійно-церковного, громадсько-політичного діяча” (2006, Івано-Фр.) та ін. **Г. Івахів, Б. Головин, Б. Пиндус, П. Хомишин.**

ХОМІШИН

Пантелеймон Григорович (22. 05. 1929, с. Гадинківці, нині Гусятин. р-ну) – педагог. Відмінник нар. освіти УРСР (1960). Засл. учитель України (1995). Навчався у Чортків. г-зії (1943–44), Терребовлян. культ.-освіт. технікумі (1946–49, нині вище уч-ще культури), закін. істор. ф-т Кременец. учит. ін-ту (1951, нині ТНПУ). Працював учителем у с. Винятин, дир. школи у с. Лисичники (1952–57; обидва – Заліщиц. р-ну), дир. Заліщиц. дит. будинку (1957–95), Заліщиц. г-зії (1995–97), на базі якої 1996 провед. 1-й всеукр. семінар на тему “Використання народних традицій у навчанні та вихованні учнів”.

В. Олійник.

ХОМІВКА

– село у Зборівському районі. Підпорядк. Мшанец. сільраді. Розташ. за 38 км від райцентру і 13 км від найбл. залізн. ст. Курівці. Насел. 178 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1705 Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є церква св. Дмитрія (1989, мур.), капличка Божої Матері (1996). Функціонують ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП.

В. Ханас.

ХОМІЦЬКИЙ

Остап Васильович (09. 02. 1919, м-ко Заложці, нині смт Залізці Зборів. р-ну – 10. 06. 2006, м. Львів) – вчений у галузі філології, літератор, перекладач. Канд. філол. н. (1965), проф. (1999). Навчався в Терноп. г-зії “Рідна школа” (1934–39), закін. філол. ф-т Львів. ун-ту (1950, нині нац. ун-т); студіював у Львів. учит. ін-ті. Учасник 2-ї світ. війни. 1950–53 – інспектор шкіл Львів. відділу нар. освіти. Від 1953 – у Львів. зоовет. ін-ті (нині акад. вет. медицини): викл., доц., зав. каф. іноз. мов (1962–89). Чл. правління секції іноз. і рос. мов, наук.-метод. рад гол. упр. вищої і серед. с.-г. освіти Мін-ва с. госп-ва

СРСР. Автор понад 120 наук. праць, зб. поезій. Вірші почав писати 1935, друк. – після 1990; 2005 багато своїх книг передав у Залозец. б-ку.

І. Дем'янова, **Р. Матейко**, Б. Пиндус.

ХОМІЦЬКИЙ

Юрій Миколайович (13. 09. 1969, с. Старий Вишнівець Збараз. р-ну) – підприємець, меценат. Відмінник служби побуту України (2005), ін. нагороди. Закін. ПТУ № 6 у м. Кременець (1987), індустр.-пед. технікум у м. Конотоп Сум. обл. (1992), Укр. інж.-пед. акад. в м. Харків (1998). Від 1995 – власник приват. підпр-ва з вигот. і ремонту взуття (м. Тернопіль). Створює музей взуття. Співпрацює з міжнар. християн. дит. благодій. фондом “Сонця” (м. Київ), допомагає дітям-сиротам Терноп. області; сприяв у вид. кн. *І. Демчишину, М. Кривецькому, П. Тимочку* та ін., в орг-ції культ.-мист. заходів у Тернополі й області.

Б. Мельничук.

ХОМ'ЯКІ

– брати, учасники національно-визвольних змагань. **Стефан Х.** (1908, с. Кудинівці, нині Зборів. р-ну – 1958, там само). Чл. ОУН (1934). У родин. селі: займався с.-г. працею, орг-тор осередку ОУН (голова), т-в “Сокіл”, “Пласт” і “Просвіта”. При *нацифікації* зазнав переслідувань. Під час нім.-рад. війни працював у Зборіві, допомагав братам у підпіл. роботі – надавав інформацію, сприяв у виготовл. посвідчень та ін. документів. 1944–53 переховувався від переслідувань рад. влади; 1955 повернувся до Кудинівців. **Осип Х.** (псевдо “Крига”; 1910, с. Кудинівці – 15. 01. 1945, с. Монилівка, нині Зборів. р-ну). Діяльний в укр. т-вах у родин. селі. Чл. ОУН (1936). Зазнав переслідувань властей за антипольс. виступи. Від 1939 – у підпіллі. 1941–44 працював у підрайон. активі з пропаганди на Зборівщині, від 1944 – куц. провідник на Залозеччині (нині Зборів. р-ну). Загинув у бою зі загоном НКДБ. **Теодор Х.** (псевдо “Федор”; 1915, с. Кудинівці – 1947, там само). Чл. ОУН (1936). Орг-тор і активіст культ.-просвіт. т-в у родин. та сусід. селах. Від 1943 працював у Юнацтві ОУН, від 1944 – політвиховник у боївках на Залозеччині. Восени 1947

переховувався на горищі в родин. селі, загинув у перестрілці зі загоном МДБ, тіло перевез. до Зборова; місце похов. невід. **Василь Х.** (псевдо “Краг”; 1918, с. Кудинівці – 25. 01. 1945, побл. м-ка Заложці, нині смт Залізці Зборів. р-ну). Чл. ОУН (1938). Від 1941 – підрайон., 1942 – рай. військ. референт, 1943 – рай. референт із пропаганди на Залозеччині; від осені того ж року – в УПА, де після старшин. вишколу при Військ. окрузі “Лисоня” – чотовий. Восени 1944 після поран. працював у рай. військ. референтурі Залозец. р-ну, 28 грудня в Гукалів. лісі важко поран. у бою, лікувався в сан. пункті у с. Нище (нині Зборів. р-ну). 25 січня 1945 потрапив у полон до загону НКДБ, прийняв отруту. **Іван Х.** (псевдо “Орест”; 1920, с. Кудинівці – 22. 03. 1945, с. Данилівці, нині Зборів. р-ну). Закін. одноріч. рілнь. школу, с.-г. курси при т-ві “Сільський господар”, працював агрономом у цій спілці в Зборіві. Від 1941 – чл. ОУН, де субреферент рай. пропаганди на Зборівщині. 1943 постачав зброю, медикаменти, продовольство для УПА; 1944 – політвиховник при куцї “Хмари”. Загинув у перестрілці зі загоном НКДБ, тіло перевез. до Зборова, місце похов. невід.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ХОНСЬКИЙ

Генріх-Едвард (Chocski Henryk Edward; 1801 (за ін. даними 1809), м. Кременець – 1881, м. Париж, Франція) – польський вчений-економіст. Син *М.-П. Хонського*. Навчався у Кременец. ліцеї, ун-ті у м. Вільно (нині Вільнюс, Литва). Учасник польс. повстання 1830–31. Від 1831 проживав у Парижі. Працював у мін-вах землеробства і торгівлі. Від 1841 – секр. франц. дипломат. місії у Китаї та Індокитаї. Після поверн. до Франції співпрац. із різн. часописами, згодом – кор. франц. газет у Туреччині. Автор праць “Про встановлення згоди між європейськими націями” (1841), “Огляд голландських колоній” (1850), “Мемуари лорда Голланда” (1851), співавт. монографії “Про земельні та сільськогосподарські кредити в країнах Європи” (1851) та ін. публікацій.

Т. Присяжний, С. Ткачов, В. Ханас.

ХОНСЬКИЙ

Міхал-Побуг (Chocski Michał Pobug; 1779, м. Триндон, Польща – 1858, м. Житомир) – польський педагог, вчений-економіст. Багько *Г.-Е. Хонського*. Д-р філософії. Навчався у Віден. акад. (Австрія). Проф. права та політ. економії у *Вищій Волин. з-зі* у м. Кременець (1806–31). Автор праці “Про вплив податкової системи на добробут народів та їх політичний устрій” (1816)

й ін. Переклав працю нім. економіста Л. Якоба "Основи народної економіки" (в 2-х тт., 1820).

С. Ткачов, В. Ханас.

ХОПТІЙ

Михайло Данилович (25. 11 (за ін. даними 16. 09). 1899, с. Іванівка, нині Тербовлян. р-ну – 18. 11. 1937, м. Харків) – державний діяч УРСР. Закін. Терноп. укр. г-зію. 1918 – доброволець УГА. Від 25 січня 1920 – в 45-й стрілец. дивізії, 25 квітня того ж року – в окремій кавалерій. бригаді *Г. Котовського*. Від 1921 на госп. посаді у тилу – в бригад. шпиталі. Після громад. війни закін. військ.-госп. школу. Працював у містах Радомишль Житомир. обл., Харків, Душанбе (нині Таджикистан). 1925 повернувся до Харкова: діловод заг. частини Секретаріату Президії Всеукр. центр. викон. ком-ту (ВУЦВК), від 1927 – архіваріус заг. канцелярії, коректор протокол. частини, від 1928 – діловод заг. канцелярії, секр. Секретаріату Президії ВУЦВК. Після переїзду (1934) столиці УРСР до Києва – керуючий справами ЦК Спілки цукровиків м. Харків. 30. 09. 1937 Х. заарешт. органи НКВС; 18. 11. того ж року задуш. до смерт. кари; розстріляний. Реабілітов. 05. 11. 1957.

С. Гасай, Б. Петраш.

ХОПТЯНКА

– село у Підволочиському районі. Підпорядк. Поділ. сільраді. У зв'язку з пересел. мешканців х. Михайлівка вивед. з облік. даних. Розташ. за 27 км від райцентру і 6 км від найбл. заліз. ст. Скалат. Насел. 132 особи (2007). Перша писем. згадка – 1785. До серед. 19 ст. назив. Юзефівка. Діяли "Просвіта" та ін. т-ва. 1956 на х. Михайлівка внаслідок пожежі згоріло 15 будівель. Є капличка УГКЦ (1996, дерев.). Спорудж. пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1965), насип. символ. могилу Борцям за волю України (1992). Працює торг. заклад.

В. Уніят, П. Яськів.

ХОРКАВІЙ

Зенон (05. 02. 1936, с. Раковець, нині Тербовлян. р-ну) – релігійний і громадський діяч, художник-іконописець. Греко-католич. священник в Австралії, митрофор. протоієрей (1992). 1949 виїхав із батьками до Австралії (м. Мельбурн). Навчався у Малій духов. семінарії (1960–62), в Урбан. ун-ті в м. Рим (1962–68, Італія). Після висвячення (1967) – пом. священника у містах Мельбурн (1968–71) та Сідней (1971–77), адміністратор і священник у м. Джілонг (від 1977). Від 1993 – ген. вікарій єпархії Мельбурн. Від 1994 – на парафії в Сідней. Кустос єпарх. му-

зею в Мельбурні (від 1968); радник апостол. екзархату УГКЦ в Австралії (від 1975). Розписав у візантій. стилі церкву св. Покрови в Джілонгу (1970–71, 1977–78) і каплицю сс. Василянок у Сідней (1976–77), намалював низку ікон. Збирає тв. укр. нар. і церк. мист-ва, влаштовує їх пересув. виставки. 1990 побував на Тернопільщині: відвідав родин. село, 5 серпня – с. Соснів Тербовлян. р-ну, тут освятив укр. нац. прапор, встановл. на буд. сільради та могилу УСС.

Б. Волинський, Б. Головин, П. Гуцал.

ХОРОБРІВ

– село у Козівському районі. Підпорядк. Августів. сільраді. Розташ. за 26 км від райцентру і 10 км від найбл. заліз. ст. Зборів. Насел. 155 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1503. 1944 Х. спалили загін НКДБ і польс. шовіністи. Є церква св. Івана Хрестителя (1996, мур.). Діють клуб, ФАП, торг. заклад.

В. Уніят.

ХОРОМСЬКИЙ

Леонід Миколайович (24. 04. 1929, с. Звіринець Ростов. р-ну Ярослав. обл., нині РФ) – вчений у галузі медицини. Д-р мед. н. (1986), проф. (1987). Закін. Ярослав. мед. ін-т (1952). 1967–86 – доц. каф. госпітал. хірургії, хірургії ф-ту удосконал. лікарів Терноп. мед. ін-ту (нині ТДМУ), 1985–92 – зав. каф. хірургії, 1993–2005 – проф. цієї ж каф. Автор і співавтор. 70 наук. і навч.-метод. праць, має 3 автор. свідоцтва на винаходи.

Г. Івахів, О. Кіт.

ХОРОСТЕЦЬ

– село у Козівському районі. Підпорядк. Августів. сільраді. Розташ. за 28 км від райцентру і 8 км від найбл. заліз. станції Зборів. Насел. 237 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1503 як Хворостець. Діяли "Просвіта" та ін. т-ва. Є церкви св. Михайла (1918, дерев.) та (2003, мур.). Насип. символ. могилу Борцям за волю України (1990), встановл. пам'ят. хрест на честь скасув. панщини. Працюють ЗОШ I ступ., клуб, б-ка, ФАП.

П. Гуцал.

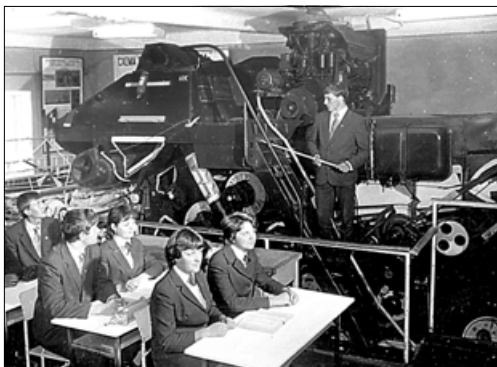
ХОРОСТКІВ

– місто в Гусятинському районі. Центр міськ. ради, якій підпорядк. с. Карашинці. До Х. при-

Храм св. Володимира і Ольги.

єдн. с. Вибранівка. Розташ. на берегах р. Тайна, за 31 км від райцентру, залізн. ст. Насел. 7198 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1340. 1565 згад. як м-ко, 1578 Х. надали обмежене магдебурз. право, 1628 згад. як приват. місто. На поч. 1600-х власники Х. – Калиновські збудув. замок. Під час Визв. війни укр. народу під проводом *Б. Хмельницького* зазнав значних спустошень. За часів Австрії Х. зберіг статус міста, належав до Терноп., після 1816 – до Чортків. циркулу. Від 1795 в місті щорічно відбув. 18 річ. та 52 тижн. ярмарки. Діяли “Просвіта”, “Січ”, “Сокіл”, “Луг”, “Сільський господар”, “Союз українок” та ін. т-ва. 5 липня 1941–24 березня 1944 – під нім.-фашист. окупацією. 1943 у Х. фашисти знищили понад 500 євреїв; у липні того ж року через Х. проход. партизан. з’єдн. *С. Ковпака*. Зберег. старий (18 ст.) і новий (1837) граф. палаці, кінн. манеж (1837), в’їзна брама (сер. 19 ст.), будинок (19 ст.), залізн. ст. (1890). Є церкви Положення Чесної Ризи Пресв. Богородиці (1837, мур., зі скульптурами 4-х ангелів-хоронителів), св. Володимира і Ольги (1996, мур.; арх. *М. Нетриб’як*), костюл (бл. 1870, реставр. 1994), “фігура” Матері Божої на честь 2000-ліття Різдва Христового. Спорудж. пам’ятники *Т. Шевченку*

У Хоростківському ПТУ № 27.

(1964), воїнам-землякам, полеглим у нім.-рад. війні (1974), жертвам фашист. геноциду (1993, на місці розстрілу євреїв), *Д. Макогону* (1996, скульп. *В. Ворончак*), на брат. могилі вояків УПА (1997, скульп. *В. Садовник*), на могилі *Г. Куделі* (2002), встановл. пам’ят. знак УСС (2001), мемор. дошки *Г. Куделі* (1994) та *М. Палію*. Працюють дві ЗОШ 1–3 ступ., Буд. культури, 5 б-к, ПТУ № 27, два дошк. заклади, муз. школа, лікарня, ветлікарня, три аптеки, вет. аптека, пожеж. частина, *Поділ. дослід. станція*,

Подільська дослідна станція. Науковий корпус.

дослід. госп-во “Хоростківське”, ВАТ “Кол-маш”, “ФомЛайн-Галичина”, СП ТзОВ “Ліго”, спирт. з-д, ТОВ “Хоростків-цукор”, ПАП “Славутич”, понад 20 торг. закладів. У Х. народ. громад. діячка, меценатка *К. Авдикович-Глинська*, режисер, педагог, громад. діяч *С. Білинський*, художник *В. Ворончак*, актор і реж. *Г. Гладій*, поет *Р. Качурівський*, поетка і громад. діячка *Є. Кісь-Думка*, письменник, педагог *Д. Макогон*, живописець *Я. Машковський*, д-р історії *М. Палій*, опер. співак *О. Явний*, проживав вче-

У лабораторії клонування картоплі.

ний агроном-садівник, літератор, краєзнавець *В. Корчемний*, проживали майстри приклад. мист-ва *В. та Г. Ковальчуки*, працювали педагог *Г. Куделя*, Герой соц. праці *Г. Храмейко*, перебували гол. рабин Києва та всієї України *Я. Дов-Блайх*, письменники *Б. Лепкий*, *Д. Лукіянович*, *М. Тарновський*, *І. Франко*, композитор *Д. Січинський*, громад.-політ. діяч *В. Чорновіл*, акад. *О. Адаменко*, *М. Зубець* та ін. Є *Хоростків. дендрол. парк*. Про насел. пункт видав кн. *В. Корчемний* “Місто на річці Тайна: Краєзнавчий нарис”, “Хоростків – місто подільського краю” (1999, обидві – Т).

Б. Мельничук, В. Уніят.

ХОРОСТКІВСЬКИЙ ДЕНДРОЛОГІЧНИЙ ПАРК

– пам'ятка природи загальнодержавного значення. Розташ. у м. Хоростків Гусятин. р-ну, перебуває у віданні та в межах садиби *Поділ. дослід. станції* Терноп. ін-ту агропром. вироб-ва. Засн. 1972 вчений агроном-садівник, дендролог

В. Корчемний. Постановою РМ УРСР № 311 від 22. 07. 1983 надано статус дендрол. парку респ. значення. Постановою КМ України № 584 від 12. 10. 1992 затвердж. як об'єкт природ.-заповід. фонду загальнодерж. значення. Пл. 18 га. Центр. частина парку спланована у регуляр. стилі, інші – в ландшафт., з мальовнич. рослин. композиціями (релікт. сад, “Слісейські поля”, “Ясна Поляна”, бузковий гай, папорот. гайок та ін.). Деревя й чагарники висаджені біогрупами, з перевагою вічнозел. рослин. У дендропарку – понад 1500 видів, різновидів та форм дерев, чагарників і значна к-сть видів трав'янистої флори з усіх країн і континентів, що належ. до більш як 129 видів флори. Тут зростають береза Клокова, шафран Гейфеля, вовчі ягоди пахучі, модрина польс., сосни кедрова европ. і Станкевича, бузок східнокарпат., тамариск стрункий, тис ягідний, валеріана дводомна – види, занес. до Черв. книги України, гінкго дволопатево, метасеквоя, магнолії, павлонія, аралія маньчжурська, лимонник китайський, різні види платана, бука, дуба, ясена, липи, акації, клена та ін. Нині колектив дендропарку створ. інтродукцій. розсадник, закладає колекц.-метод. сад нових і малопошир. ягідних, плодкових, у т. ч. лікар. культур, проводить наук. діяльність, здійснює природоохорон. роботу серед населення. Х. п. – база наук. досліджень із збереж.,

відтвор. і використ. дерев. рослин. ресурсів, особливо цінних дендрол. об'єктів, і навчання студентів ВНЗ, серед. спец. навч. закладів, шкіл, слухачів курсів підвищ. кваліфікації тощо. Вид. кн. В. Корчемного “Хоростківський дендропарк” (1988), “Дендрологічні скарби Тернопільщини” (1991), “Хоростківський дендрологічний парк” (1997) та ін.

В. Корчемний, І. П'ятківський.

ХОРОШ

Володимир Ярославович (16. 04. 1963, с. Плотича Терноп. р-ну) – лікар-уролог вищої категорії. Чоловік *Т. Хорош.* Закін. Чортків. мед. уч-ще (1982) і Терноп. мед. ін-т (1990, нині ТДМУ). Працював урологом міськ. лікарні № 1 у м. Житомир. Від 1996 – лікар-уролог Терноп. обл. клініч. лікарні. Виконав понад тис. хірург. операцій на передміуровій залозі на основі сучас. мед. технологій. Автор наук.-практ. праць із проблем патології простати; учасник міжнар. наук. конф. з урології.

Л. Щербак.

ХОРОШ

Тереза Михайлівна (з дому – Ониськів; 05. 02. 1968, м. Тернопіль) – лікар-окуліст. Дочка *М. Ониськіва*, дружина *В. Хороша.* Закін. Терноп. мед. ін-т (1991, нині ТДМУ). Працювала в Терноп. ендокринолог. диспансері; нині – викл. офтальмології в ТДМУ. Автор наук.-практ. праць у вітчизн. і зарубіж. фах. виданнях. Перекладач наук. статей із іноз. мов для укр. мед. видань.

Л. Щербак.

ХОРОШКЄВИЧ-ВОЙНИЧ

Роман (Choroszkiewicz-Wojnicz Roman; 1892, м. н. невід. – р. і м. см. невід.) – польський публіцист, краєзнавець. Закін. Краків. ун-т (Польща), вивчав археологію, геральдику й історію

мист-в у Львів. ун-ті. Працював у музеях Львова, Пінська (засн. "Музей Полісся", нині Білорусь), Тернополя, ред. г. "Głos Polski" ("Голос польський"). Під час 2-ї світ. війни – у нім. полоні. Згодом проживав у Польщі (м. Ополе). Автор краснав. кн., упоряд. поезій легіонерів.

С. Ткачов, В. Ханас.

ХОРОЩАК

Василь (10. 10. 1975, с. Хлопівка Гусятин. р-ну) – спортсмен (пауерліфтинг). М. сп. міжнар. кл. Закін. Івано-Фр. коледж фізкультури (1996). Виступав за ФСТ "Колос". Чемпіон України (2005, м. Севастополь), 1-е місце на відкрит. чем-ті Англії (м. Бірмінгем) у ваг. категорії до 82 кг. Чл. збір. команди України (від 2005).

Б. Петраш.

ХОРТИК

Олег Зіновійович (13. 11. 1975, смт Вел. Березовиця Терноп. р-ну) – вчений у галузі релігієзнавства. Д-р права

(2005). Навчався у м. Люблін (Польща) в Митропол. вищій духов. семінарії (1993–99; магістр богослов'я), на ф-ті права катол. ун-ту (1999–2002; лецензіат канон. (церков.) права). Від жовтня 2002 – прац. Церк. трибуналу Терноп.-Зборів. єпархії УГКЦ, промотор справедливості та захисник подруж. вузла. Від 2004 – викл. Терноп. вищ. духов. семінарії, 2005 – викл. Укр. катол. ун-ту (м. Львів). Автор наук. статей, кн. "Нарис минувшини селища Велика Березовиця" (2006).

Б. Мельничук.

ХОРТЯНИ

Ярослава Юрїївна (з дому – Гук; 06. 06. 1958, с. Вовківці Борщів. р-ну) – громадська діячка. Ордени Кн. Ольги 3-го (2001) і 2-го (2006) ступенів. Закін. Тербовлян. культ.-освіт. уч-ще (1976, нині вище уч-ще культури), ун-т у м. Будапешт (1984, Угорщина). Працювала вчителькою у Терноп. СШ. Від 1979 – в Будапешті: викл. історії у г-зії; співзасн. (1991), голова (1992) Т-ва укр. культури: ініціатор провед. Шевченків. днів; засн. Неділ. школи при т-ві (1994) та двомов. укр.-угорс. г. "Громада" (1996). Сприяла відкриттю Центру Укр. культури в Будапешті (1997). Підготувала до друку двомов. зб. по-

езій *Лесі Українки* (1996); орг-тор Міжнар. істор. конф. до 130-річчя від дня нар. *М. Грушевського* (1996). Досліджує вид. альманаху "Русалка Дністровая" в Угорщині (1837), ініціатор встановл. мемор. дошки на місці його видруку. Від 2005 – голова Європ. Конгресу українців (СКУ), 2006 – чл. Укр. Всесвіт. координац. ради (УВКР). Упоряд. кн. "Пам'яті невинних жертв. Матеріали міжнародної наукової конференції істориків "Голодомор в Україні в 1932–1933 роках" (Будапешт, 2007).

П. Довгошніа, Я. Павлів, Б. Хаварівський.

ХОРЇБСЬКИЙ

Єжи-Людвік (Choróbski Jerzy Ludwik; 22. 11. 1902, м. Підгайці – 22. 08. 1986, м. Варшава,

Польща) – польський вчений-медик. Д-р медицини (1926), надзвич. проф. (1949), почес. д-р ун-ту в м. Монреаль (1959, Канада). Хрест АК, Сріб. Хрест Віртути Мілітарі Польщі (1939). Медицину вивчав у Ягеллон. ун-ті (м. Краків, Польща), містах Цюріх (Швейцарія), Монреаль, Чикаго (1932–33, США). Кер. каф. нейрохірургії Ягеллон. ун-ту (1950–69). Автор бл. 100 наук. праць.

С. Колодницький, С. Ткачов.

ХОРХОТА

Олександр Якович (26. 03. 1907, м. Київ – 1993, там само) – архітектор. Засл. арх. УРСР (1970), д-р арх-ри (1967). Закін. Київ. інж.-будів. ін-т (1931, нині нац. ун-т буд-ва і арх-ри). Працював у проєкт. ін-тах у м. Москва (нині РФ) та Києві. Співавт. ген. планів окремих р-нів Тернополя та ін. міст.

Б. Мельничук.

ХОТІВКА

– село у Кременецькому районі. Підпорядк. Великобережц. сільрад. До X. приєдн. хутори Дереші та Шишки. Розташ. за 15 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Кременець. Насел. 155 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1549. Є церква Успіння Пресв. Богородиці (1764, дерев.).

Н. Новосядла.

ХОТОВИЦЬКИЙ

Олександр (рр. і м. н. та см. невід.) – релігійний діяч. Батько *О. Хотовицького*. Протоієрей.

Ректор *Волин. духов. семінарії* у м. Кременець (1873–85).

Вас. Ханас.

ХОТОВИЦЬКИЙ

Олександр Олександрович (11. 02. 1872, м. н. і см. невід. – після 1937) – протопресвітер. Син *О. Хотовицького*. Канд. богослов'я. Закін. *Волин. духов. семінарію* в м. Кременець, духов. акад. у м. Санкт-Петербург (нині РФ). Рукопклад. у сан священника 1896 в США. Настоятель Свято-Миколаїв. приходу. Створ. 12 правосл. приходів на Сх. узбережжі США. Ред. ж. "Американский православный вестник". Від 1914 – протоієрей Успен. собору в м. Гельсінґфорс (нині Гельсінкі, Фінляндія), від 1917 – у храмі Христа Спасителя в м. Москва (нині РФ). Після революції заарешт. 6 разів за реліг. діяльність; засудж. на 10 р. позбавл. волі з конфіскацією майна; у вересні 1924 – на 3 р. висилки в Турухан. край (нині РФ). Від 1928 – настоятель храму Ризопокладення на Донській вулиці. Заст. митрополита Сергія (Страгородського). Востаннє заарешт. восени 1937; розстріляний. У грудні 1994 Х. каноніз. РПЦ.

С. Ткачов.

ХОТОВИЦЯ

– село у Кременецькому районі. Підпорядк. Млиновец. сільраді. До Х. приєдн. х. Балашівка. Розташ. за 35 км від райцентру. Насел. 343 особи (2007). Перша писем. згадка – 1593. Є церква Кузьми і Дем'яна (19 ст. дерев.), капличка. Діють ФАП, торг. заклад.

Б. Хаварівський.

ХОТОМСЬКИЙ

Фердинанд (Chotomski Ferdynand; 1797, м. н. невід. – 1861, м. Париж, Франція) – польський поет, лікар. Д-р медицини. Закін. г-зію оо. Василіян у м. Бучач, навчався в ун-тах міст Варшава (Польща), Відень (Австрія) і Париж. Від 1834 проживав у Парижі. Автор поем "Травестія "Енеїди" Вергілія", "Лист польського землероба", "Ян Захаровський", праць "Опис птахів Королівства Польського" (1830), "Наука охорони здоров'я" (1858), співавт. кн. "Галицькі записки".

П. Гуцал, С. Ткачов, В. Ханас.

ХРАБУЗНА

– село у Зборівському районі. Підпорядк. Вірлів. сільраді. Розташ. за 15 км від райцентру і 17 км від найбл. залізн. ст. Зборів. Насел. 148 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1765. Є церква Введення у храм Пресв. Богородиці (1992, мур.). Встановл. пам'ят. хрест на честь скасув. панщини, насип. символ. могилу Борцям за волю України (1991). Діють ФАП, торг. заклад.

Б. Мельничук, Л. Панас.

ХРАПЛІВІЙ

Євген Васильович (22. 06. 1898, с. Лисівці, нині Заліщиц. р-ну – 06. 06. 1949, м. Ерланген,

Німеччина) – економіст, кооператор, педагог, редактор, ідеолог і практик громадської агрономії в Галичині. Брат *З. Храпливого*, батько *Л. Щур-Храпливої*. Д-р с.-г. н. (1933). Дійс. чл. НТШ (1935). Навчався в Терноп. укр. г-зії (1908–14), де чл. Пласту та ін. т-в. Закін. Вищу школу з аграр.

культури в м. Відень (1924, Австрія). Учасник нац.-визв. б-би українців 1918–20. Перебуваючи з УГА на Наддніпрянщині, ознайомився з досвідом кооп. буд-ва та громад. агрономії довоєн. часу. Від 1925 – на Самбірщині, нині Львів. обл.: інспектор Ревіз. союзу укр. кооперативів, дир. край. т-ва "Сільський господар" (1928–39). Ред. двотижневик "Сільський господар" (від 1926) і два перші випуски "Календаря "Сільського господаря" (на 1929, 1930 рр.), "Господарсько-кооперативний часопис" (1928–34) і "Український агрономічний вісник" (1934–39). Орг-тор "Хліборобського вишколу молоді", засн. Т-ва укр. кооператорів (1933), Т-ва укр. агрономів (1936). Проф. агрономії у Львів. політехніці (1941–42), Держ. агроном. курсів у м-ку, нині м. Дубляни Жовків. р-ну Львів. обл. (1942–44). 1945 емігр. до Німеччини (м. Ерланген), викл. в Укр. тех. ін-ті у м. Регенсбург та в УВУ (м. Мюнхен; 1946 – його проректор). Серед праць – перші фах. укр. підручники "Молочарське книговодство" (1926), "Основи кооперативного молочарства" (1927); кн. "Так працюємо для українського села", "Шляхи праці нашої суспільної агрономії" (обидві – 1929), "Плекання рогатої худоби в Галичині" (1933), "Сільське господарство Галицько-Волинських земель" (1936), "Господарство Холмщини і Підляшшя" (1944). Зініціював вид. 1-го укр. фах. молочар. ж. "Українське молочарство" (1926) та "Кооперативне молочарство". Видав 1-й зошит "Української сільськогосподарської енциклопедії", опубл. низку статей на с.-г. теми в пресі. Співорг-тор 1-го з'їзду укр. кооператорів у еміграції в м. Мюнхен (червень 1946). На фасаді

акад. корпусу Львів. аграр. ун-ту (м. Дубляни) встановл. мемор. табл. з барельєфом Х., його іменем назв. каф. орг-ції с.-г. вироб-ва, 2002 обладнано кімнату-музей; від 2001 кращі студенти цього ВНЗ отрим. іменну стипендію. 2003 Заліщиц. аграр. коледжу присв. ім'я Х., встановл. мемор. табл. на приміщ. школи в родин. селі, де діє шкіль. кімната-музей сім'ї Храпливих. Вид. кн. А. Качора "Свген Храпливий" (1980, м. Вінніпег, Канада).

**В. Барна, І. Гавліч,
Б. Головин, Б. Пиндус.**

ХРАПЛИВИЙ

Зенон (Зіновій)-Володимир Васильович (псевд. Лисівецький; 15. 03. 1904, с. Лисівці, нині Заліщиц. р-ну – 01. 10. 1983, м. Баунд-Брук, шт. Нью-Джерсі, США) – вчений, фізик-теоретик. Брат *С. Храпливого*. Д-р фізики (1932), проф. Дійс. чл. НТШ (1934), відділ. НТШ у США, Нью-Йорк. АН і Амер. фіз. т-ва. 1915–18 навчався у г-зії в м. Відень (Австрія), закін. Терноп. укр. держ. г-зію (1923), 1923–26 навчався у Віден., Краків. (Ягеллон.) та Львів. (1926–29) ун-тах. Працював у г-зіях міст Перемишль (нині Пшемисль, Польща) і Львів. Від 1934 – чл. Наук. ради НТШ, референт Бактеріол.-хім. ін-ту при цьому т-ві, ред. "Хроніки НТШ". 1939–41 – проф. каф. теорет. фізики і проректор із навч. роботи Львів. ун-ту. 1941–44 – ред. Укр. вид-ва (м. Краків, Польща). Від 1944 – в Німеччині (м. Мюнхен): проф., зав. каф. фізики УВУ; 1947–48 – проф. Укр. тех.-госп. ін-ту. Емігр. до США. 1948–74 – проф. фізики у Сент-Луїс. ун-ті (шт. Міссурі). Автор наук. праць із атом. фізики, підручників та ін. У родин. селі діє шкіль. кімната-музей сім'ї Храпливих.

В. Барна, Б. Головин, П. Гуцал, Б. Пиндус.

ХРЕЩЕНІЮК-ТҮРОК

Валентина Василівна (12. 05. 1937, Житомир. обл.) – артистка. Засл. арт. УРСР (1977). Закін. Бережан. пед. уч-ще (1956), театр. студію при Терноп. муз.-драм. театрі (1958, нині акад. обл. драм. театр), Київ. ін-т театр. мист-ва (1973, нині ун-т театру, кіно і телебачення). 1958–62 – актриса Терноп., від 1962 – Вінн. муз.-драм. театрів. Зіграла понад 150 ролей.

І. Дуда.

ХРИСТІЙНИЧ

Роман Мирославович (06. 10. 1962, с. Покропивна Козів. р-ну) – вчений у галузі технічних наук, педагог. Д-р тех. н. (2000), проф. (2000). Закін. Краснояр. політех. ін-т (1985, нині РФ). Працював інж., м. н. с., асист., ст. викл., доц. каф. теорет. і заг. електротехніки, від 2000 – проф. каф. електротехнології і електротехніки Краснояр. тех. ун-ту. Автор більше 200 наук. праць, понад 50 винаходів. Наук. інтереси – енергетика, металургія, електромеханіка; у цих галузях співпрацює з ВНЗ та компаніями Вел. Британії, Італії, Китаю, Німеччини, США та ін. країн.

П. Шимків.

"ХРИСТОВА СКЕЛЯ"

– релігійна газета. Засн. і вид. – Буцац. єпархія УГКЦ. Вих. від січня 2003. Ред. – о. О. Бондаренко, згодом – А. Юськів, тех. ред. – о. В. Стадник. Наклад – 5 тис. прим.

Б. Мельничук.

"ХРИСТОВИЙ ВИНОГРАДНИК"

– часопис Тернопільської вищої духовної семінарії ім. патріарха Йосифа Сліпого. Вих. від 1993; готують та видають студенти семінарії. Ініціатор і орг-тор видавн. процесу – о. *О. Глубиш*. Часопис мав формат газети, що виходила раз на місяць на 4 стор. і була частиною єпархіальної газети "Божий Сіяч", нині це – самостійне видання формату журналу (20 стор.). Виходить несистематично. Наклад – 950 прим. (1994).

О. Хортник.

ХРИСТОФОР

(рр. і м. н. та см. невід.) – релігійний діяч. Архімандрит. Ректор *Волин. духов. семінарії* у м. Кременець (1837–48).

Вас. Ханас.

ХРОМЕЙКО

Ганна Семенівна (09. 05. 1930, с. Піскорівичі Рясів. пов., нині Польща) – господарниця. Герой соц. праці (1966). Орден і медалі СРСР. Закін. поч. школу в Польщі. Від 1946 проживає у м-ку, нині м. Хоростків Гусятин. р-ну. Працювала оператором машин. доїння Терноп. держ. дослід. станції (нині *Поділ. дослід. станція* Терноп. ін-ту агропром. вироб-ва УААН).

Н. Халуна.

ХРУЩІВ

Микита Сергійович (05 (17). 04. 1894, с. Калинівка, нині Дмитрів. р-ну Курс. обл., РФ – 11. 09. 1971, м. Москва, нині РФ) – партійний і державний діяч СРСР. Чоловік *Н. Хрущової*. Герой соц. праці (1954, 1957, 1961). Герой Рад. Союзу (1964). 1920–28 – на парт. роботі в Донбасі, 1928–29 – у містах Харків і Київ, від 1931 – в Москві. 1935–38 – 1-й секр. Москов. міськкому та обкому партії. 1938–49 (із перерв. березень–грудень 1947) – 1-й секр. ЦК КП(б)У. Водночас 1944–грудень 1947 – Голова РМ УРСР. Під час нім.-рад. війни – чл. військ. рад кількох фронтів. 1949–53 – 1-й секр. Москов. обкому партії, водночас секр. ЦК КПРС. 1953–64 – 1-й секр. ЦК КПРС, водночас 1958–64 – Голова РМ СРСР. 17 вересня 1939 перебував із ЧА в м-ку, нині смт Підволочиськ, виступив тут на мітингу. Наприкін. 1940-х на міжобл. нараді у Львові щодо колективізації на селі Х. гостро покритикував кер-во Терноп. обл., відтак подальша колективізація с. госп-ва на Тернопільщині була прискорена насильниць. методами. 10 грудня 1959 Х. перебував у м. Тернопіль: в обл. ком-ті компартії мав зустріч із працівниками с. госп-ва і парт.-госп. активом, оглянув виставку сортів кукурудзи, вирощ. на Тернопільщині; схвально відгук. про труд. здобутки *П. Мотрука* та *Є. Долинюк*. Під час сталін. репресій 1949 за звинувач. у націоналізмі й підгот. замаху на Х. заарешт. і засудж. на 10 р. ВТТ уродж. Тернопільщини *Б. Міруса*, нині нар. арт. України; 1950-і з приходом до влади Х. провів амністії, в результат. яких звільн. з тюрем і таборів багато репресованих та виселених жителів Тернопільщини, зокрема 1963 за вказівкою Х. звільн. з ув'язн. *Й. Сліпого*, за сприяння Х. отримав дозвіл на еміграцію до Канади реліг. громад.-культур. діяч *Ю. Фіцалович*.

Л. Щербак.

ХРУЩОВА

Ніна Петрівна (з дому – Кухарчук; 14. 04. 1900, с. Василів Томашів. пов. Холм. губ., нині Польща – 09. 08. 1984, м. Москва, нині РФ) – громадська діячка. Дружина *М. Хрущова*. Навчалася в г-зіях міст Люблін і Холм (нині Хелм, обидва – Польща). Під час 1-ї світ. війни евак. до м. Київ, потім перебралася до м. Одеса, де закін. Маріїн. жін. уч-ще. Працювала в селах Одес. губ.; лектор у ЧА. Серпень–вересень 1920 – в м. Тернопіль: зав. відділу роботи серед жінок ЦК Ком. партії Сх. Галичини. Згодом закін. Ком. ун-т і Ком. акад. Викл. в парт. шко-

лах у містах Бахмут (нині Артемівськ Донец. обл.), Юзівка (нині Донецьк), Київ.

І. Ганчова.

“ХТО Є ХТО НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ”

– довідково-біографічне видання. Засн. Укр. акад. геральдики товар. знаку та логотипу. Вид. у м. Київ 2 випуски: 1-й – 2004, 2-й – 2005. Ред. колегія – *В. Бачинський, О. Бенч, А. Вихрущ, В. Гладун, З. Кучерук, Г. Яворський*. Вміщена інформація про установи та підпр-ва обл., засл. прац., відом. уродженців краю, істор. й культ. пам'ятки. Мета путівника – привернути увагу інвесторів до області, розкрити її пром., с.-госп. і турист. потенціал. Наклад – по 5 тис. прим.

Б. Мельничук, М. Ониськів.

ХУДАШ

Лідія Сергіївна (з дому – Шевело; 15. 02. 1927, м. Дубровиця, нині Рівнен. обл.) – педагог, етнограф, літератор. Дружина *М. Худаша*, сестра *Г. Шевело*. Канд. пед. н. (1958), доц. (1964). Закін. Львів. пед. ін-т (1949). 1952–56 – ст. викл. Кременец. пед. ін-ту (нині ТНПУ). В м. Львів: ст. викл. каф. укр. літ-ри пед. ін-ту (1956–61), ст. викл. каф. укр. літ-ри, доц. каф. педагогіки і психології (1961–73) ун-ту (нині нац. ун-т); 1974 – м. н. с. Музею етнографії і худож. промислу АН УРСР; 1975–90 – ст. н. с. Львів. відділ. ІМФЕ АН УРСР (нині Ін-т народознавства НАНУ). Від жовтня 1973 до лютого 1974 – викл. каф. педагогіки Терноп. пед. ін-ту (нині ТНПУ). Від 1990 – на творчій і громадській роботі Автор 6 монографій, 10 брошур, низки бібліограф. праць, понад 60 наук. статей; 12 зб. поезій; бл. 70 віршів Х. поклад. на музику. Чл. правління Асоц. укр. письменників Зх. регіону та Львів. край. т-ва “Рідна школа”.

С. Куц.

ХУДАШ

Михайло Лукич (20. 12. 1925, с. Демня, нині Миколаїв. р-ну Львів. обл.) – вчений у галузі

мовознавства, педагог, громадський діяч. Чоловік *Л. Худаш*. Д-р філол. н. (1980), проф. Закін. Львів. пед. ін-т (1950). У Терноп. обл.: вчитель укр. мови та літ-ри в СШ (1950–51), інспектор райвно (1951–52) у с. Струсів, нині Теребов-

лян. р-ну; зав. Кременец. райвно (1952–54). У м. Львів: м. н. с., ст. н. с. відділу мовознавства Ін-ту сусп. наук АН УРСР, від вересня 1980 – ст. н. с., провід. н. сп. Львів. відділ. ІМФЕ АН УРСР (нині Ін-ту народознавства НАНУ). Автор понад 100 наук. праць, у т. ч. 7 монографій.

Л. Полюга.

ХУДІКІВЦІ

– село у Борщівському районі. Центр сільради. Розташ. на лів. березі р. Дністер, за 30 км від райцентру і 3 км від найбл. заліз. ст. Іване-Пусте. Насел. 689 осіб (2007). Діяли “Просвіта”, “Луг”, “Сільський господар” та ін. т-ва, кооператива. Є церква св. Параскевії (1702), капличка (1998). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1965), встановл. пам’ят. хрест воякам УПА (1992). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад. У Х. народ. лірник-співак *Й. Ковдраш*. На околиці села є *Худиків. відслонення нижньокрейд. відкладів*.

В. Уніят.

ХУДІКІВСЬКЕ ВІДСЛОНЕННЯ НИЖНЬОКРЕЙДОВИХ ВІДКЛАДІВ

– геологічна пам’ятка природи місцевого значення. Розташ. на пн. околиці с. Худиківці Борщів. р-ну, в кв. 53, вид. 22 Гермаків. лісництва Чортків. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Худиківська стінка”, на лівому березі р. Дністер. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 870 від 20. 12. 1968. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 2 га. Під охороною – відслонення піщанист. вапняку з уламками моховаток, під яким залягає тонкий шар (0,1–0,2 м) конгломерату з вел. к-стю мор. фауни (моллюсків, губок, мор. їжаків, зубів акул та ін.). Ці відклади належ. до альбс. ярусу нижн. крейди і залягають на розмитій поверхні силурій. відкладів. Відслонення має важл. значення для вивч. стратиграфії крейд. системи.

І. Бай.

ХУДІВЦІ

– село у Борщівському районі. Підпорядк. Шупар. сільраді. Розташ. на пр. березі р. Нічлава, за 18 км від райцентру і 12 км від найбл. заліз. ст. Гермаківка. Насел. 335 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1525. Діяли “Просвіта”, “Луг”, “Сільський господар” та ін. т-ва, кооператива. 25 березня 1945 у Х. відбувся вел. бій куреня УПА “Бистрого” зі загонами НКДБ, під час якого багато будівель спалено. Зберіг. млин (поч. 18 ст.). Є церква св. Архістратига Михаїла (відновл. 1990). Спорудж. пам’ятник воїнам-

односельцям, полеглим у нім.-рад. війні, встановл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини (1989), насип. символ. могили Борцям за волю України (1990). Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП. У Х. народ. громад. діяч *Р. Басараба*, літератор, театр. режисер *В. Дутчак*, громад.-культур. діяч *М. Шафранюк*.

В. Дутчак, М. Коробій.

“ХУДОЖНИК”

– інформаційний вісник. Вид. від 2004 *Терноп. обл. орг-ція НСХУ*. Оpubлік. інформацію про виставки, розповіді про художників, репродукції творів та ін. кольор. світлини.

Б. Мельничук.

ХУДЯКІВ

Олександр Олексійович (1906, с. Новокузнецьк, нині Москов. обл., РФ – 06. 04. 1944, похов. у смт Товсте Заліщиц. р-ну) – військовик. Герой Рад. Союзу (26. 04. 1944); ордени і медалі. Учасник нім.-рад. війни від липня 1941. Воював на Пн.-Зх., Воронеж., 1-у Укр. фронтах, служив у танк. військах. На Тернопільщині – учасник форсування р. Дністер; 25 березня 1944 екіпаж танка Х. серед перших вийшов на правий берег та утримував плацдарм.

Н. Халуца.

ХШАНОВСЬКИЙ

Ян-Самуель (р. і м. н. невід. – 1688, м-ко Язлівець, нині с. Язловець Бучац. р-ну) – військовик. У липні 1675 признач. комендантом Тербовел. замку (*Теребовлян. замок*); під його кервом фортеця витримала облогу турків від липня до жовтня 1675. 1676 отримав шляхецтво. 1685–88 – комендант *Язлівец. замку*.

Вас. Ханас.

ЦАЙТЦ

Микола Йосифович (03. 01. 1887, м. Київ – 07. 12. 1919, м. Кременець) – землевпорядник,

громадський діяч. Закін. Костянтин. межевий ін-т у м. Москва (1913, нині РФ). Працював землеміром: у Казан. губ. (нині РФ), 1913–18 – у Волин. губ. земстві, від грудня 1918 – у Кременец. міськ. управі. Від 5 березня 1919 – голова цієї управи.

Співорг-тор випуску місц. грошей – *бон*, які підписував. Учасник повстання проти польсь. військ, у жовтні 1919 потрапив у тюрму, де захворів на тиф і помер.

Я. Кошель.

ЦАРИК

Любомир Петрович (28. 11. 1955, с. Порохова Бучац. р-ну) – вчений у галузях географії та

геоекології, громадський діяч. Канд. геогр. н. (1988). Чл.-кор. Укр. екол. АН (1999). Закін. геогр. ф-т Москов. ун-ту (1982, нині РФ). Від 1987 працює на геогр. ф-ті Терноп. пед. ін-ту (нині ТНПУ): викл., ст. викл., доц., декан геогр. ф-ту (від 1990). Автор понад 70 наук. праць, у т. ч. мо-

нографій “Голицький ботаніко-ентомологічний заказник загальнодержавного значення” (1997), “Еколого-географічний аналіз і оцінювання території (на матеріалах Тернопільської області)” (2005) та ін.; навч. посібн. “Проблеми екології рідного краю” (1993), “Основи екологічних знань” (1995), “Природні заповідні території” (1998, 2002), “Навчально-красознавчий атлас Тернопільської області” (2000), “Соціальна екологія” (2001), “Географія Тернопільської області” (2003) та ін. Орг-тор і учасн. наук.-дослід. експедицій – “Серет-1993”, “Дністер-1997”, “Товтри-1999”. Ред. “Наукових записок ТНПУ” (серія – географія).

О. Заставецька.

ЦВИК

Юрій Ярославович (01. 11. 1952, м. Ходорів, нині Жидачів. р-ну Львів. обл. – 25. 12. 1999,

м. Тернопіль) – журналіст, редактор. Чл. НСЖУ (1981). Закін. ф-т журналістики Львів. ун-ту (1975, нині нац. ун-т). Працював у ред. бережан. рай. г. “*Нове життя*” (1975–77), інструктором Терноп. ОК ЛКСМУ (1977–79), кор. терноп.

рай. г. “Шляхом Ілліча” (1979–80; нині – “*Подільське слово*”), обл. молод. г. “*Ровесник*” (1980–91; від 1991 – “*Західна Україна*”), її гол. ред. (1993–96). Прес-секр. обл. податк. адміністрації (1996–99).

Г. Івахів, А. Сенник.

“ЦВІТ УКРАЇНИ”

– періодичне видання Крайової Пластової старшини України. Вих. у м. Тернопіль 1992–94. Чл. редколегії – Г. Бурбеца (гол. ред.), С. Бартків, Н. Олейнюк. Наклад – 500 прим.

Б. Мельничук.

ЦВІТОВА

– село в Бучацькому районі. Центр сільради. Розташ. на берегах р. Вільховець, за 7 км від райцентру і 6 км від найбл. залізн. ст. Пишківці. Насел. 655 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1785. Діяли т-ва “Просвіта”, “Луг”, “Січ”, “Сільський господар”, “Хліборобський вишкіл молоді”, кооператива. Є церква Введення в Храм Пресв. Богородиці (1888, дерев.), каплиця (1993, мур.). Встановл. 2 пам’ят. хрести на

Члени сільської "Прогвіти". 1938 р.

У к р а ї н і (1992). Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, дошкіль. заклад, ФАП, ПАП "Цвітова", торг. заклад.

Б. Мельничук, В. Уніят.

ЦВОЙДЗІНСЬКИЙ

Антоній (Cwojdzinski Antoni; 09. 10. 1896, м. Бережани – 08. 07. 1972, м. Лондон, Вел. Британія) – польський драматург. За освітою – фізик. Викладав у Бережан. г-зії математичку. Згодом здобув реж. освіту в м. Варшава, 1927–28 виступав на сценах театрів у м. Познань (обидва – Польща). Автор і реж. комедій "Теорія сновидінь Фрейда" (1937), "Ейнштейн серед хуліганів" (1959), "Гіпноз" (1964) та ін. Написав працю з фізики "Теорія Ейнштейна" (1934).

С. Ткачов, В. Ханас.

ЦЕБРІВ

– село у Зборівському районі. Центр сільради. До Ц. приєдн. хутори Говди і За Гостинцем. Розташ. на лів. березі р. Цебрівка, за 24 км від райцентру, залізн. ст. Насел. 695 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1546. Діяли "Прогвіта", "Союз українок", "Відродження" та ін. т-ва. Є

Церква Покрови Пресвятої Богородиці.

2 церкви Покрови Пресв. Богородиці (1892, дерев., привез. зі Закарпаття) та нова (2007, мур.). Спорудж. пам'ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1950, реконстр. 1974), *Т. Шевченку* (1993). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, вет. дільниця, ПАП "Зоря", торг. заклад. У Ц. народ. скрипаль-віртуоз *В. Лотоцький*, літератор, журналіст, гро-

мад. діяч *Р. Піль*, перебували письменниця, етнограф *І. Блажкевич*, реліг. діяч *В. Семенюк*. Пobl. села виявл. археол. пам'ятки трипіл., черняхів. і давньорус. культур.

О. Ковальчук, Н. Новосядла.

ЦЕГЕЛЬНО-ЧЕРЕПИЧНА СИРОВИНА

– скупчення порід для виробництва будівельної та грубої кераміки. Для вироб-ва буд. кераміки (цегли, плитки керам., черепиці тощо) ви-

Суглинки. Кар'єр біля м. Теревовля.

корист. переважно легкоплавні глини та суглинки, рідше – лес, аргіліти, глин. сланці. Для випуску грубої кераміки (кислототривні вироби, каналізац. й дренаж. труби, плитка для підлоги тощо) служать здебільш. тугоплавні глини. За пром. категоріями в обл. розвід. 77 родовищ, переважно дрібних (до 2,5 млн. м³) та 8 середніх (2,5–10 млн. м³); розробл. 31 родовище. Крім цього, відомі ще 94 родовища, поперед. обстеж. з незатвердж. запасами. Баланс. запаси – понад 71 млн. м³. Найбільші родовища розташ. на тер. Бережан., Борців., Гусятин., Заліщиц., Збараз., Терноп. та Чортків. р-нів. За насиченістю запасами вирізн. Заліщиц. (132 м³/га), Бережан. (117 м³/га) і Терноп. (111 м³/га), р-ни. У Зборів., Кременец. та Шумс. р-нах низька щільність розподілу запасів (10–40 м³/га); найзабезпечен. сировиною Заліщиц. р-н (169 м³/ос.), добре – Бережан., Гусятин., Збараз., Козів., Монастирис. р-ни (100–170 м³/ос.); більшість р-нів недостатньо забезпеч. розвід. запасами Ц.-ч. с. (до 40 м³/ос.). Родовища експлуатують ВО "Тернопільбудматеріали", асоц. "Тернопільагрошляхбуд", Мін-во аграр. політики України, комерц. структури. Найбільші обсяги видобутку зосередж. на Бережан.–1, Заднишів., Малоходачків., Синяв., Пишків., Шпиколос. та ін. родовищах. Забезпеченість сировиною діючих кар'єрів – понад 20 р. Під орними землями Тернопільщини розміщ. 46 млн. м³ запасів (667 га), що ускладн. умови їх розробки.

В. Кітура, М. Сивий.

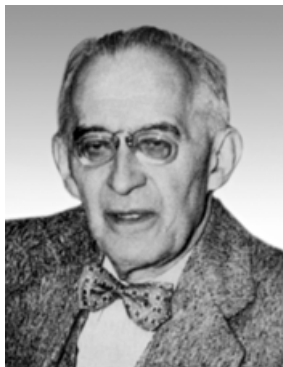
ЦЕГЕЛЬСЬКИЙ

Лев Теодорович (05. 07. 1887, м-ко, нині с. Струсів Тербовлян. р-ну – 18. 09. 1973, м. Вроцлав, Польща) – педагог. Син *Т.*, брат *М.-С.-Й. Т.* та *Р. Т.*, дядько *М. (Атиногена) Цегельських*. Д-р філософії (1912). Після закін. Терноп. укр. г-зії (1907) студіював укр. філологію у Львів. ун-ті (до 1912); закін. філос. ф-т Віден. ун-ту (1912, Австрія). Викл. грец., латин. мов, укр. літ-ри й мови у Терноп. укр. г-зії (1912–30); з перервами на воен. роки). Після закриття г-зії 1930 – шофер, автомеханік та годинникар у м. Тернопіль; організ. при Поділ. союзі кооператив автомобіл.-шофер. школи; при власній годинникар.-ювелір. майстерні – школи годинникарів. 1944 виїхав до Чехії, звідти 1945 – до Польщі, де прац. годинникарем. Автор пед. та літературозн. праць.

Б. Головин, І. Дем'янова.

ЦЕГЕЛЬСЬКИЙ

Лонгин Михайлович (29. 08. 1875, м. Кам'янка-Струмилова, нині Кам'янка-Бузька Львів. обл. – 13. 12. 1950, м. Філадельфія, США) – правник, публіцист, громадсько-політичний і державний діяч. Д-р права (1900). Чл. УНРади ЗУНР. Навчався у м. Львів в укр. акад. г-зії (1886–94) та ун-ті (1894–98). Працював у Львові адвокатом; згодом зайнявся політ. діяльністю і журналістикою. Під час селян. страйків улітку 1902 вів агітац. роботу на Тернопільщині. Один із провід. діячів УНДП. Ред. часописів “Молода Україна” (1900–02), “Діло” (1907–08), “Свобода” (1908–14), “Українське слово” (1915–18). Посол австр. парламенту (1909), *Галиц. сейму* (1913). Учасник соціал. здвигу в м. Тернопіль у червні 1910, виступив на відкритті пам'ятника *Т. Шевченку* в м. Тербовля у березні 1914. Під час 1-ї світ. війни – чл. Гол. Укр. Ради (від травня 1915 – Заг. Укр. Рада). Від 18 жовтня 1918 – чл. УНРади ЗУНР. 9 листопада – держ. секр. внутр. справ в уряді республіки. Після переїзду 23 листопада *Держ. секретаріату ЗУНР* до Тернополя займався створенням органів влади на місцях і мобілізацією в армію; виробленням угоди про об'єднання ЗУНР і УНР та ін. Заст.

кер. делегації ЗУНР, яка виїхала з Тернополя на проголош. *Акту Злуки*; 22 січня 1919 на Софій. площі у м. Київ зачитав ухвалу УНРади ЗУНР про злуку. 4 січня 1919 зайняв в уряді ЗУНР пост держ. секретаря без портфеля, потім – заст. держ. секретаря зовн. справ. 1920–21 – офіц. представник уряду ЗУНР у США, після припин. повноважень залишився в цій країні. Від 1937 – у ред. г. “Америка” (від 1943 – її ред.). Автор кн. “Митрополит Андрей Шептицький” (1937), “Від легенд до правди: Спомини про події в Україні, зв'язані з Першим Листопадом 1918 р.” (1960), публікацій у період. виданнях.

П. Гуцал, М. Литвин (Львів).

ЦЕГЕЛЬСЬКИЙ

Маркіян (Атиноген) Миколайович (29. 07. 1925, м. Тернопіль) – вчений у галузі енергетики. Внук *Т.*, син *М.-С.-Й. Т.*, небіж *Л. Т.* і *Р. Т. Цегельських*. Д-р тех. н. (1961), габіліт. д-р (1969), надзвич. проф. (1982). Почес. звання “Doctor honoris causa” Приазов. тех. ун-ту (1997, м. Маріуполь Донец. обл.). “Золотий Хрест Заслуги” (Польща) та ін. міжнар. нагороди. Навчався у Терноп. укр. держ. г-зії (1939–43), Львів. духов. семінарії (1943–44), Вроцлав. політех. ін-ті (1947–52, Польща). Від 1975 – продекан, декан, 1991 – проф. електр. ф-ту цього ВНЗ. Проф. Ін-ту автоматичної енергет. систем, кер. Наук. ін-ту енергет. систем Польс. АН. Автор 140 наук. праць, зокрема, фундамент. “Мережі та електроенергетичні системи” (1979), статей і рецензій. Очоловав ряд секцій та ком-тів у Польс. АН. За визнач. досягн. в галузі енергетики занес. у 19-е вид. кн. “Хто є хто в світі” (2002).

І. Дем'янова, В. Чубатий.

ЦЕГЕЛЬСЬКИЙ

Микола-Сава-Йосафат Теодорович (17. 12. 1896, м-ко, нині с. Струсів Тербовлян. р-ну – 29. 05. 1951, с-ще Явас Зубово-Полен. р-ну Мордов. АР, нині РФ) – релігійний діяч. Син *Т.*, батько *М. (Атиногена)*, брат *Л. Т.* та *Р. Т. Цегельських*. Закін. г-зію в м. Тернопіль (1918), теолог. ф-т Львів. ун-ту (1923). Рукопклад. у сан священника (1925). Служив священником у селах Висипівці (нині

Зборів. р-ну). Від 1927 – в с. Сорока (нині Гусятин. р-ну), де збудував мур. церкву (1934), читальню “Просвіти”, громад. дім (обидва – 1936), організ. роботу кооперації. Діяльний у т-вах “Просвіта”, “Сільський господар”, “Луг”. Від 1938 – заст. декана Гримайлів. деканату. 1946 Ц. заарешт. органи МДБ (за відмову перейти до РПЦ); засудж. на 10 р. ВТТ; покарання відбував у таборах Мордовії. Реабіліт. 1991. Папа Іван-Павло II 27. 07. 2001 проголосив Ц. Блаженним священномучеником. 19. 12. 2001 в Сороці освяч. образ Ц. і пам’ят. таблицю на храмі Св. Димитрія.

Б. Головин, В. Чубатий.

ЦЕГЕЛЬСЬКИЙ

Роман Михайлович (12. 07. 1882, м. Кам’янка-Струмилова, нині Кам’янка-Бузька Львів. обл. – 03. 10. 1956, м. Львів) – фізик, педагог, громадський діяч. Д-р філос. н. (1911), проф. (1931). Дійс. чл. НТШ (1914). 1926–36 – секр. природнич. секції НТШ. Навчався у Львів., Праз. (Чехія) та Чернів. ун-тах (1900–05). Викл. фізики в Терноп.

укр. г-зії, Чернів. жін. семінарії (1905–14). Викл. і зав. абітурієнт. та семінар. курсів у м. Відень (1914–18, Австрія). Дир. Терноп. реал. школи (1919). Від 1919 – у Львові: викл. фізики в учит. семінарії, проф. фізики у Львів. держ. учит. семінарії (одночасно – викл. експеримент. фізики в Укр. тасм. ун-ті). 1940–41, 1944–53 – викл., зав. каф. фізики Львів. пед. ін-ту. 1953–54 – на засланні в Казахстані, повернувшись, продовжував працювати у Львів. пед. ін-ті. Загинув трагічно.

Б. Головин, Б. Пиндус.

ЦЕГЕЛЬСЬКИЙ

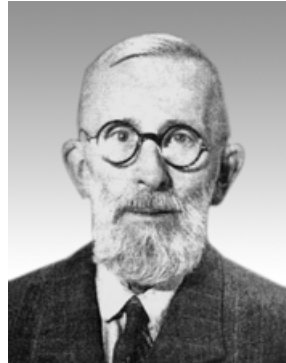
Роман Теодорович (05. 07. 1888, м-ко, нині с. Струсів Теробовлян. р-ну – 17. 12. 1974, м. Тернопіль) – кооперативний і громадський діяч. Син *Т.*, брат *Л. Т.* та *М.-С.-Й. Т.*, дядько *М. (Атиногена) Цегельських*, дід *В. Чубатого*. Закін. г-зію в м. Тернопіль (1908), правн. ф-т Львів. ун-ту (1921). Водночас 1911–14 і 1921–23 працював книговодом (бухгалтером) у шадн.-кредит. кооперативі “Власна поміч” у Струсові. Під час 1-ї світ. війни – в австр. армії,

1915–18 – у рос. полоні. Згодом – в УГА. 1920 поверн. до родин. м-ка; тут до 1 листоп. 1924 – книговод споживч. кооперативу “Єдність”. Від кін. 1924 до осені 1939 – гол. книговод, чл. дирекції *Поділ. союзу кооператив* у м. Тернопіль, від 1927 – делегат-ревізор від Союзу укр. кооператив у Львові; до кін. 1940 в Терноп. облспоживспілці – кер. облік. відділу і ревізор райспоживспілок. Під час 2-ї світ. війни – гол. книговод, чл. дирекції Округного союзу кооператив у Тернополі; 1944 з родиною евакуює. на Захід (Польща, Австрія), в жовтні 1945 поверн. до Тернополя. Працював ст. бух. пивзаводу (до кін. 1946), бух.-ревізором обл. млин. тресту (1947–56), бух. облхарчопрому (1957–67).

Л. Щербак.

ЦЕГЕЛЬСЬКИЙ

Теодор Томович (21. 02. 1861, с. Закомар’я, нині Буськ. р-ну Львів. обл. – 28. 06. 1939, м-ко, нині с. Струсів Теробовлян. р-ну) – священник, публіцист, громадсько-просвітницький діяч. Батько *Л. Т.*, *М.-С.-Й. Т.* та *Р. Т.*, дід *М. (Атиногена) Цегельських*, прадід *В. Чубатого*. Радник Митропол. консисторії. Почес. чл. т-ва “Просвіта” (1935). Навчався у

Львів. укр., згодом – у Бережан. польс. (1874–78) г-зіях. 1878–82 студіював богослов. науки у м. Львів. 1884 рукопоклад. у сан священника. Від 1890 до кінця життя – парох у Струсові (з перервами). Засн. читальню “Просвіти” в селах Теробовлянщини. Орг-тор і голова філії т-ва “Просвіта” в м. Теробовля (від 1901). 1904 засн. у Струсові найбільшу в краї кредит.-шадн. кооперативу “Власна поміч”, заклав ще 22 кредит. каси на Теробовлянщині. 1912 розпочав буд-во церкви в Струсові. 1914 виїхав до Австрії (м. Відень), працював у церкві св. Варвари, оп-

ікув. пораненими. 1915 – голова т-ва “Сільський господар” у м. Бібрка, нині Перемишлян. р-ну Львів. обл. 1917 повернувся до Струсова. 1919–39 – засн. і дир. кооперативи “Єдність”. Автор публіцист. статей у г. “Діло”, “Мета”, ж. “Життя і знання” та ін. Видав друком числ. проповіді. На буд. у Струсові, де жив Ц., 27. 06. 1999 відкр. мемор. таблицю.

І. Дем'янова, о. І. Сивак.

ЦЕЛІЇВ

– село в Гусятинському районі. Центр сільради. До Ц. приєдн. с. Мишківці. Розташ. на берегах р. Тайна за 25 км від райцентру і 15 км

На вулиці села.

від найбл. заліз. ст. Копичинці. Насел. 1522 особи (2007). Перша писем. згадка – 1391. Діяли “Просвіта”, “Луг”, “Сільський господар” та ін. т-ва, кооператива. Є церква св. Покрови (1909, мур.). Спорудж. пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1962), встановл. пам'ят. хрест на честь скасув. панщини (1900), насип. символ. могилу Борцям за волю України (1991). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв'язку, торг. заклад. Пobl. Ц. виявл. археол. пам'ятки трипіл. і черняхів. культури.

П. Гуцал, В. Ханас.

ЦЕМЕНТНА СИРОВИНА

– мергелі сонтон-коньянського ярусу крейдової системи, глина і вапняки міоцену та суглинки антропогену. Всього на Тернопільщині – 5 розвід. родовищ Ц. с., однак лише єдине з них – Бертниківське (Монастирис. р-н) – за пром. категоріями взяте на Держ. баланс. Родовища Вербів., Лапшин., Посухів. та Григорів. розвідані попередньо, належ. до великих, їх не експлуатують. Заг. запаси карбонат. сировини за пром. категоріями – понад 76 млн. т, за категорією C_1 – 213 млн. т; глинистої сировини, відповідно, 21 і 37 млн. т. Усі розвід. родовища зосередж. у Бережан. (3) і Монастирис. (2) р-нах, вони комплексні, тобто містять запаси карбонат. та глинистої сировини, що розглядають як позитив. чинник у випадку їх можливої розробки. У Бережан. р-ні відомі ще три родовища, в яких цементна сировина оцінена як супутній компонент: Бережан., Шибалин. і Баранів.; 2 останні – перспективні для подальш. вивчення. У

Монастирис. р-ні опoшукoване Комарів. родовище з незнач. запасами вапняків і глин. У Борців. р-ні вел. Шишківец. родовище гіпсу – можливий резерв для видобув. актив. мінерал. добавок при вироб-ві цементу. Більшість розвід. родовищ – неперспективні, й детал. розвід. роботи на них не рекомендовані.

А. Кітура, М. Сивий.

ЦЕНІВ

– село у Козівському районі. Центр сільради. До Ц. приєдн. х. Ценівка, у зв'язку з пересел. мешканців хутори Кіловиця і Хащ вивед. з облік. даних. Розташ. на берегах р. Ценівка (Ценівка), за 11 км від райцентру і найбл. заліз. ст. Козова. Насел. 1099 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1437. Діяли “Просвіта”, “Січ”, “Луг”, “Рідна школа”, “Сільський господар”, “Союз українок”, Братство тверезості та ін. т-ва. Є церкви св. Михаїла (1761, дерев., реставр. 1873 і 1972) та нова (1997, кам.), 4 каплиці (1932, 1935, 1991, 2002). Спорудж. пам'ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1986) та Борцям за волю України (1997); насип. символ. могилу Борцям за волю України (1990), встановл. пам'ят. знак на честь ска-

Пам'ятник Борцям за волю України.

ЗОШ 1–3 ступенів.

сув. панщини. Працюють ЗОШ 1–3 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв'язку, ПСП “Колос”, торг. заклади. У Ц. народ. диригент *Є. Корницький*, громад. діяч, літератор *Б. Кусень*. 1976 вид. кн. *І. Мартинюка* “Моє рідне село Ценів у Бережанщині” (Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто).

В. Свєргун.

ЦЕНІВКА

– річка в Козівському та Бережанському районах. 2-а назва – Ценівка. Ліва притока р. Золота Липа (бас. р. Дністер). Довж. 27 км, пл. бас. 222 км². Започатк. біля с. Олесине Козів. р-ну. Долина переважно У-подібна, в окр. місцях тра-

пецієподіб.; глиб. у пониззі – 100–120 м, шир. – 1,8 км, заплава двобічна, шир. 100 м. Річище шир. до 10 м. Похил річки 3,6 м/км. Живлення мішане з переважанням снігового. Льодов. покрив нестійкий. Воду частк. використ. для госп. потреб.

Й. Свинко.

ЦЕПІНДА

Кирило (24. 12. 1914, с. Джурин, нині Чортків. р-ну) – диригент, музичний діяч. *Брат О. Нагаєвської*. Навчався в Бучац. г-зії, закін. Тереховлян. г-зію (1937), студіював у Львів. муз. ін-ті ім. М. Лисенка (1938–41, клас хор. диригування проф. *М. Колесси*; нині нац. муз. акад.), муз. акад. у м. Відень (1941–42, Австрія). Муз. діяльність почав гімназистом: спочатку як оркестрант, згодом – кер. струн. оркестрів у Бучачі й Тереховлі; в родин. селі – засн. і диригент хору (1-е місце на повіт. конкурсі у м. Чортків). Під час студій у Львові керував хорами Ремісн. бурси, “Просвіти”, “Народної торгівлі” та ін. У Відні – регент хору в церкві св. Варвари, диригент хору т-ва “Січ”, із яким виступав у містах Кенігсберг (нині Калінінград, РФ), Гданськ (нині Польща). 1945 переїхав до м. Мюнхен (Німеччина), де орг-тор хору “Трембіта”, з яким дав понад 300 концертів в укр. таборах для переміщ. осіб. Від 1949 – у м. Детройт (США). Працював учителем музики у парафіял. школі, диригентом хору при церкві св. Івана Хрестителя (1955–90); міш. та чол. хорів “Трембіта” (від 1970) і мандолін. оркестру “Веселка”, з якими виступав у містах США і Канади (з остан. записав низку грамплатівок); кер. капели бандуристок при осередку СУМ та ін. Від 1974 – ведучий радіопередачі “Гомін України” (м. Детройт). Від 1989 – диригент чол. хору “Вагра” у м. Воррен (шт. Мічиган). Автор муз. творів різн. жанрів, публікацій у пресі. Видав “Співаник народних пісень”, Службу Божу в нар. молитвах.

Б. Мельничук, Б. Петраш, Б. Пиндус.

ЦЕПІН

Борис Євгенович (02. 06. 1956, с. Колиндяни, нині Чортків. р-ну) – спортсмен (важка атлетика). М. сп. СРСР. Сріб. призер першостей світу та Європи серед юніорів. Рекордсмен СРСР й України з важкої атлетики. Проживає у м. Чортків.

Г. Гунтік.

ЦЕПКО

Іван Григорович (11. 09. 1899, с. Коршилівка, нині Підволочис. р-ну – 28. 10. 1922, с. Голігради, нині Заліщиц. р-ну) – військовик, гро-

мадсько-політичний діяч. Навчався в г-зії у м. Тернопіль. Від 1918 – в УГА; у січні 1920 перейшов у ЧА. 30. 03. 1920 вступив у ВКП(б). Учасник 1-ї конф. галиц. і буковин. комуністів (23. 04. 1920, м. Київ), делегат 5-ї конф. КП(б)У, учасник 2-го конгресу 3-го Комінтерну. Воював у 45-й стрілец. дивізії 14-ї армії, секр. партбюро 402-го стрілец. полку. Від 1922 – на парт. роботі в Рад. Україні. Восени того ж року тамсно повернувся в Галичину, де зі *С. Мельничуком* та *П. Шереметою* очолив партизан. загін “Дванадцятка”, який у с. Мишків (нині Заліщиц. р-ну), знищив кандидата до сейму А. Березовського. Загинув у бою з польсь. жандармами. Образ Ц. висвітл. у творах *В. Вихруща*, *І. Гермаківського*, *Мирослава Ірчана*, *П. Ковальчука* та ін. письменників.

В. Олійник, Б. Петраш, Н. Халуца.

“ЦЕРКВА І НАРІД”

– орган Волинської православної консисторії. Вих. від 15 березня 1935 до 15 грудня 1938 в м. Кременець (90 номерів) як двотижневик. Ред. – *І. Власовський, М. Кобрин, А. Котович*. Вид. припин. за рішен. повіт. староства. Під цією ж назвою вих. після 2-ї світ. війни у Канаді за ред. *І. Власовського*.

П. Гуцал, Г. Чернихівський.

ЦЕЦЕНІВКА

– село в Шумському районі. Центр сільради. До Ц. приєдн. хутори Рицька та Товарисько; у зв'язку з пересел. мешканців х. Писарівка вивед. із облік. даних. Розташ. на берегах р. Вілія, за 17 км від райцентру і 21 км від найбл.

Церква Пресвятої Трійці.

залізн. ст. Кременець. Насел. 1039 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1437 як Цеценівці. Д і я л и “Просвіта” та ін. т-ва. Є церква Пресв. Трійці (1778, дерев.). Спорудж. пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1967). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв'язку, ПАП ім. Т. Шевченка, торг. заклад. Пobl. Ц. виявл. археол. пам'ятки мезоліту і ранньоскіф. періоду.

Б. Мельничук, Б. Хаварівський.

ЦЕЦІВКА

– село у Зборівському районі. Підпорядк. Годів. сільраді. Розташ. за 16 км від райцентру і 18 км

від найбл. залізн. ст. Зборів. Насел. 12 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1503 як Цепова.

В. Лашта.

ЦИБУЛЬКО

Михайло Богданович (01. 01. 1949, с. Купчинці, нині Козів. р-ну) – художник, науковець, педагог. *Літ.-мист. премія ім. І. Блажкевича* (1993). Закін. Львів. поліграф. ін-т (1972, нині Укр. акад. друкарства). Працював учителем образотв. мист-ва в Купчинці та Денисів. ЗОШ (обидві – Козів. р-ну), худ. ред. у Терноп. облполіграфвидав та ред.

ж. “Тернопіль” (1977–95). Від 1995 – викл. мист. дисциплін, 1997 – зав. каф. образотв. мист-ва Терноп. пед. ін-ту (нині ТНПУ). Працює в галузі станк. графіки і графіч. дизайну. Автор портретів *А. Шептицького*, великомучеників УГКЦ *В. Величковського*, *І. Зятика*, *З. Ковалика*, *М. Чарнецького* у храмах м. Тернопіль; укр. гетьманів, театр. діячів *Б. Брехта*, *Леся Курбаса*, *К. Станіславського*, композитора *В. Івасюка*, співака *Н. Яремчука*, видат. діячів науки і культури України та ін. робіт; проілюстрував понад 300 кн., видрук. у вид-вах м. Тернопіль; оформив понад 200 видань, у т. ч. стрілец. пісні *М. Гайворонського*, *Р. Купчинського*, *Л. Лепкого*, тв. сучас. письменників *В. Вихруща*, *О. Германа*, *П. Ковальчука*, *Б. Мельничука*, *П. Тимочка* та ін., кн. спогадів емігрантів, числен. буклети, період. видання.

І. Дем’янова, Б. Мельничук.

ЦИБУЛЬСЬКА

Надія Андріївна (26. 03. 1951, с. Дарахів Терребовлян. р-ну) – актриса. Дружина *А. Цибульського*. Засл. арт. України (2001). Закін. Терребовлян. культ.-освіт. уч-ще (1971, нині вище уч-ще культури). Від 1971 – актриса Терноп. обл. муз.-драм. театру (нині акад. театр), від 1974 – актриса Київ. муз.-драм. театру ім. П. Сакаганського, від 1976 донині – актриса Львів. обл. муз.-драм. театру (м. Дрогобич). Ролі: Маруся (“Дай серцю волю, заведе в неволю” *М. Кропивницького*), Стеха (“Назар Стодоля” *Т. Шевченка*), Аза (“Циганка Аза” *М. Старицького*), Марія (“Яничари” за *Р. Іваничуком*), Солоха (“Різдвяна ніч” за *М. Гого-*

лем), Кайдашиха (“Кайдашева сім’я” за *І. Нечум-Левицьким*) та ін.

В. Барна, Б. Мельничук.

ЦИБУЛЬСЬКА

Світлана Анатоліївна (11. 05. 1968, с. Зарубинці Збараз. р-ну) – педагог. Вчитель-методист вищої категорії. Засл. вчитель України (2004). Закін. Терноп. пед. ін-т (1988, нині ТНПУ). Працювала в м. Тернопіль у ЗОШ № 2 і 22, від 1991 – вчителька поч. класів ЗОШ № 3 з поглиб. вивч. іноз. мов. Автор статей у фах. виданнях України, метод. посібників “До читання – з творчістю” (2004), “Уроки навчання грамоти. Добукварний період” (2006).

І. Дем’янова.

ЦИБУЛЬСЬКИЙ

Адам Миколайович (20. 02. 1948, с. Бичківці, нині Чортків. р-ну) – актор. Чоловік *Н. Цибульської*. Засл. арт. України (1994). Закін. Терребовлян. культ.-освіт. уч-ще (1968, нині вище уч-ще культури). Від 1968 – актор Терноп. обл. муз.-драм. театру (нині акад. обл. драм. театр). Від 1974 – актор Київ. муз.-драм. театру ім. П. Сакаганського, від 1976 донині – актор Львів. обл. муз.-драм. театру (м. Дрогобич). Ролі: Микита (“Дай серцю волю, заведе в неволю” *М. Кропивницького*), Гетьман (“Запорозька січ” *О. Коломійця*), Сотник (“Сотниківна” *Б. Мельничука* за *Б. Лепким*), Корній (“Марія” *У. Самчука*), Шпак (“Шельменко-денщик” *Г. Квітки-Основ’яненка*), Сірко (“За двома зайцями” *М. Старицького*) та ін. Знімався у кіно- і телефільмах.

А. Цибульський у ролі І. Мазепи в однойменній виставі (п’єса Б. Мельничука за творами Б. Лепкого).

В. Барна.

ЦИБУЛЯ

(*Allium*) – багаторічні трав'янисті цибулинні рослини родини Цибулеві (*Alliaceae*). Цибулі ведмежа, круглонога, переодягнена, пряма – занес. до Черв.

Цибуля ведмежа (а)
та городня (б).

книги України (1996); гірська, подільська, жовтіюча – до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. (рішення Терноп. обл. ради № 64 від 11. 11. 2002). Рослини декор., лікар., овочеві (листя використ. на салат).

Ведмежа (*ursinum* L.; нар. назва – черемша) зростає у міш. та широколист. лісах. Трапл. в Гусятин. р-ні, утвор. з буком унікальні бучини ведмежоцибулеві. **Гірська** (*montanum* F. W. Schmidt) і **Подільська** (*podolicum* (Aschers. Et Graben). *Blocki ex Racib*) – зростають на кам'янісцях, скелях, у світлих сосн. лісах на піщан. ґрунті. В обл. трапл. спорадично. **Пряма** (*strictum* Schrad.; нар. назва – плодист). Зростає на вапняк. схилах Кременец. гір. Усі під охороною – у природ. заповіднику “Медобори” та його філії “Кременецькі гори”. **Жовтіюча** (*flavescens* Bess.). Зростає на сухих скелястих та піщан. місцях. Трапл. на схилах у чагарник. і трав'яні угрупованнях. **Круглонога** (*sphaerodum* Klok.; нар. назва – цибулька). Зростає на вапняк. схилах. Трапл. на узбережжях р. Дністер. **Переодягнена** (*pervestitum* Klok.; нар. назва – часничок). Зростає на щербенистих схилах і кручах попл. р. Дністер (с. Устя Борщів. р-ну).

Н. Мшанецька, Г. Синиця.

ЦИГАНІ

– село у Борщівському районі. Центр сільради. До Ц. приседн. х. Тересін. Розташ. на берегах р. Циганка, за 7 км від райцентру і 4 км від найбл. заліз. ст. Тересін. Насел. 1433 особи (2007). Перша писем. згадка – 1493, 1583 – проживали 55 сімей. У вересні 1931 відбулася сутичка між українцями і поляками. Діяли “Просвіта”, “Січ”, “Сокіл”, “Луг”, “Сільський господар”, “Рідна школа”, “Відродження” та ін. т-ва, кооператива. Є церква св. Петра і Павла (1905, кам.), костьол (поч. 20 ст.), 2 каплички.

Пам'ятник І. Франку.

Спорудж. пам'ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1968), І. Франку (1992, скульп. І. Мулярчук), встановл. пам'ят. хрест на честь скасув. панщини, насип. символ. могилу Борцям за волю України (1991). Працюють ЗОШ 1–3 ступ. ім. І. Франка, Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ зв'язку, торг. заклад. У Ц. народ. громад. діяч І. Дутка, перебували І. Франко, Б. Лепкий та ін. Пobl. Ц. виявл. археол. пам'ятки пізн. палеоліту.

В. Уніят.

ЦИГАНКА (ЦИГАНСЬКА)

– річка в Борщівському районі. Ліва притока р. Нічлава (бас. р. Дністер). Довж. 27 км, пл. бас. 166 км². Започатк. біля с. Лосяч Борщів. р-ну. Долина У-подібна, в окр. місцях каньйоноподіб.; глиб. у пониззі – 90 м, шир. – до 2,5 км, заплава вузька, переривчаста. Річище слабозвив., шир. 2–3 м, іноді до 10 м. Похил річки 4,1 м/км. Живлення мішане з переважаням снігового. Льодостав із грудня до кін. лютого–поч. березня. Є ставки. Воду частк. використ. для госп. потреб.

Й. Свинко.

ЦИГАНІЮК

Сергій Іванович (05. 05. 1931, с. Кімнатка, нині Кременец. р-ну – 10. 01. 2006, м. Тернопіль) – педагог, громадський діяч. Відмінник нар. освіти УРСР (1961). Орден “Знак пошани” (1976). Закін. Кременец. пед. ін-т (1954, нині ТНПУ). Працював учителем математики в Підгаєц. школі-інтернаті. 1957–63 – голова Підгаєц. РК профспілки прац. освіти. 1963 – зав. каб. математики і фізики Терноп. обл. ін-ту вдосконалення вчителів (ІВВ). 1967–83 – наук. кор. НДІ заг. проблем педагогіки АПН СРСР. Через переслід. органів КДБ не захистив канд. дисертацію. 1983–86 – методист каб. школознавства Терноп. ІВВ. 1987 дир. обл. магазину навч.-нагляд. посібників і обладнання. Чл. УРП (1993). Автор наук. і наук.-практ. праць.

Д. Чубата.

ЦИКВАС

Роман Станіславович (21. 08. 1966, с. Новосілки-Гостинні Самбір. р-ну Львів. обл.) –

спортсмен, тренер (дзюдо, самбо). М. сп. СРСР (1985). Засл. тренер України (2004). Багатораз. призер чем-тів України, сріб. призер всесоюз. змагань ФСТ “Динамо”. Закін. Львів. ін-т фізкультури (1990). Відтоді працює в ТАНГ (нині ТНЕУ): викл., ст. викл., зав. каф. спорту. Ц. – тренер *Р. Гонтока*. Під кер-вом Ц. жін. команда ТАНГ виборола 2-е місце на чем-ті Європи серед ВНЗ (2003, м. Париж, Франція).

Г. Гунтік.

ЦІМБАЛ

Ганна Сергіївна (13. 04. 1981, м. Тернопіль) – спортсменка (фехтування). Дочка *С. Цимбала*. М. сп. України

(2000). Багатораз. переможниця та призерка першостей України. Трираз. чемпіонка України, двораз. володарка Кубка України. Сріб. призер 2-х Всеукр. літніх спорт. ігор. Учасниця першостей світу, Європи, 3-х етапів Кубка світу.

Закін. ф-т фізвиховання ТДПУ (2001, нині ТНПУ). Виступає за СТ “Спартак” та ЗС України. Тренери – *В. і Н. Духоти*.

Г. Гунтік.

ЦІМБАЛ

Сергій Григорович (01. 09. 1954, м. Яворів Львів. обл.) – спортсмен (греко-римська боротьба). Батько *Г. Цимбал*. М. сп. СРСР (1974). Переможець молодіж. першості України, двораз. бронз. призер Кубка СРСР. Належ. до збірної України. Закін. ф-т фізвиховання Терноп. пед. ін-ту (1976, нині ТНПУ). Від 2002 – дир. обл. ДЮСШ СТ “Спартак”. Президент СК “Галицькі леви–Спорт”.

В. Ігнатенко, В. Слюзар.

ЦИМБАЛІЮК

Віталій Іванович (26. 01. 1947, с. Симонів, нині Гошан. р-ну Рівнен. обл.) – вчений у галузі медицини. Д-р мед. н., проф., акад. АН Вищої шк.

України. Чл.-кор. АМН України. Дійс. чл. Нью-Йорк АН (США). Відмінник охорони здоров'я, засл. діяч н. і т. України. Голова хірург. експерт. ради ВАК України (1996–2000). Держ. премія України в галузі н. і т. (1996, 2002), ордени, медалі. Чл. Ком-ту з Держ. премій України, чл. редколегій 5 фах. журналів. Віце-президент Укр., чл. Всесвіт. та Європ. асоціацій нейрохірургів й ін. укр. і зарубіж. фах. т-в. Закін. Терноп. мед. ін-т (1970, нині ТДМУ). Від 1971 – співроб. Ін-ту нейрохірургії (м. Київ): заст. дир., зав. каф. віднов. нейрохірургії (від 1989). 1-й у світі виконав нейротрансплантацію хворим із дит. церебр. паралічем, апаліч. синдромом; запровадив вітчизн. електростимуляц. системи для лікуван. больов. синдромів епілепсії тощо. Автор понад 400 наук. праць, 20 монографій, посібників, довідників; 42 автор. свідоцтва на винаходи.

І. Дем'янова.

ЦИМБАЛІЮК

Михайло Михайлович (21. 11. 1964, с. Пасічна Надвірнян. р-ну Івано-Фр. обл.) – громадський діяч. Генерал-майор міліції (2003). Засл. юрист України (2003). Магістр права (2001). Канд. юрид. н. (2004). Чл.-кор. Міжнар. кадров. акад. (1999). Орден Св. Володимира 3-го ступ., “За сумлінну працю” 3-го ступ. Відзнаки МВС України: “Хрест Слави”, “Лицар закону” (2005), “За безпеку народу” 1–2-го ступ. (2006), нагруд. знаки “За відзнаку в службі”, “За бездоганну службу в державтоінспекції”; Укр. секції міжнар. поліц. асоц. “За мужність та професіоналізм” та ін. нагороди. Закін. Терноп. пед. ін-т (1988, нині ТНПУ), Міжрегіон. акад. упр. персоналом (1998), Нац. акад. внутр. справ України (2001). Від 1988 працював на різних посадах на Тернопільщині: дир. дит.-юнац. спорт. школи у с. Кошляки Підволочис. р-ну; інспектор із пропаганди, ст. інспектор служби штабу, заст. ком-ра окремого батальйону держ. патр. служби державтоінспекції (ДПС ДАІ) з техн. ч., ком-р взводу спец. призначення ДПС, нач. автогосп-ва УМВСУ в Терноп. обл. 1998–2000 – нач. державтоінспекції, 2000–02 – заст. нач. УМВСУ в Терноп. обл. 2002–04 – нач. УМВС України у

Рівнен. обл. Липень 2004–січень 2005 – голова Терноп. ОДА. Згодом – нач. департаменту кримін. міліції у справах неповнолітніх МВС України (м. Київ). Від 2007 – нач. УМВСУ в Львів. обл., 2008 – нач. УМВСУ в Полтав. обл. Від 2005 – доц. Львів. держ. ун-ту внутр. справ України. Автор кн. “Формування правосвідомості громадян в процесі побудови громадянського суспільства”, “Імпортуванню не піддається” (2005); співавт. кн. “Історія земних цивілізацій” (2003), “Ми не клони. Клоні не ми...” (2007), бл. 30 навч. посібників, монографій та брошур із проблем права.

В. Барна, В. Ханас, Г. Яворський.

ЦИНКАЛІВСЬКИЙ

Олександр Миколайович (псевд. і крипт.: Бужанський Антін, О. Бужанський, О. Волинець, О. Ц.; 09. 01. 1898, м. Володимир-Волинський, нині Волин. обл. – 19. 04. 1983, м. Краків, Польща) – історик, археолог, етнограф і публіцист. Чл. Польс. археол. т-ва (1930), НТШ (1930-і), Почес. чл. Археол. і Нумізмат. т-в у Кракові (1976). Навчався у Казан. ун-ті (1917–18, нині РФ), на богослов. ф-ті Варшав. ун-ту (1925–30, Польща). Працював учителем школи у с. Осмиловичі (1918–25, нині Іваничів. р-ну Волин. обл.), в Археол. музеї у м. Варшава (1928–36, 1943), від якого делегов. на Волинь, Полісся і Підляшшя для опису археол. та істор. пам’яток. Дир. Волин. музею при Кременец. ліцеї (від 1936), Кременец. регіон. музею (1939–41). 1943 повернувся до Варшави, згодом працював у Ченстохов. б-ці, кер. книгарні. 1952–70 – співроб. Археол. т-ва при Краків. відділ. Польс. АН. Автор кн. “Матеріали до праісторії Волині і Волинського Полісся” (Варшава, 1961, польс. мовою), “Старовинні пам’ятки Волині” (Торонто, 1975), краєзн. словника “Стара Волинь і Волинське Полісся” (Вінніпег, Канада, Т. 1., 1984, Т. 2., 1986), низки ін. праць з історії, археології, етнографії, церк. арх-ри та ін. Склав і опрац. археол. карти Волині й Волин. Полісся. На Кременеччині дослідж. пам’ятки трипіль. культури, зокрема у с. Бодаки, нині Збараз. р-ну; матеріали розкопок – в експозиції Кременец. краєзн. музею.

О. Дзьобан, В. Окаринський, В. Парацій, Г. Чернихівський.

ЦІСІК

Євген Олексійович (09. 09. 1897, с. Струсів, нині Тербовлян. р-ну – 24. 09. 1956, м. Коломия, нині Івано-Франк. обл.) – театральний діяч, диригент, музикант. Закін. Коломий. г-зію; 1924 екстерном склав іспити у Праз. консерваторії (Че-

хія). Воював у *Легіоні УСС*, потрапив у рос. полон; висланий до Сибіру, де організ. театр. гурток. Муз. кер. мандрів. театру Литкевичевої. Від 1930 – в театрі *Й. Стадника*, 1935 – у театрі ім. І. Тобілевича (обидва – м. Львів). Від 1940 – худож. кер., диригент Коломий. міськ. театру; кер. місц. хорів. Тв.: музика до драм “Тарас Бульба” М. Старицького за М. Гоголем, “Наймичка” І. Карпенка-Карого, “Тополя” за мотивами тв. *Т. Шевченка*, “Богдан Хмельницький” О. Корнійчука та ін.

М. Клим’юк, Б. Мельничук.

ЦИЦОРИ

– село у Козівському районі. Підпорядк. Великоплавчан. сільраді. До Ц. приєдн. хутори Поплове, Тошене. Розташ. за 24 км від райцентру і 6 км від найбл. залізн. ст. Озерна. Населення – 56 осіб (2007). Є церква Пресв. Трійці (1996, мур.). Діють б-ка, ФАП.

В. Уніят.

ЦІКАЛО

Леся Петрівна (20. 04. 1955, с. Новосілка Підволочис. р-ну) – інженер, майстер писанкарства. Дружина *Ю. Цікала*. Дипломи, премії виставок. Закін. Львів. політех. ін-т (1978, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Працювала лаборантом Новосілк. спиртозаводу (до 1973), інж.-технологом Всесоюз. проект.-конструктор. і технол. ін-ту світлотех. пром-сті в м. Тернопіль (до 1980), інж. спільн. держ.-кооп. підпр-ва “Єліна” (1980–91), інж. наук.-виробн. кооперативу “Легінь” (1991–97). Від 1997 – майстер традиц. нар. мист-ва. Учасник збір. худож. виставок у містах Тернопіль, Київ (1993), Лювен (Бельгія), Осіек (Хорватія, обидві – 1996), Львів, Відень (Австрія, обидві – 1997); персон.: Тернопіль (1993, 1994, 1997, 2000, 2006). Вироби, створені способом травлення візерунків на шкаралупі гусячих яєць та ін. птахів, зберіг. в ТОКМ, ТОХМ, приват. колекціях.

А. Гриб.

ЦІКАЛО

Юрій Романович (05. 05. 1955, с. Товстолуг, нині Терноп. р-ну) – інженер, майстер писанкарства. Чоловік *Л. Цікала*. Дипломи, премії виставок. Закін. Львів. політех. ін-т (1981, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Працював інж. Всесоюз. проект.-конструктор. і технол. ін-ту світлотех. пром-сті в м. Тернопіль (1981–89), пров. інж. Терноп. кооп.-госп. наук.-дослід. об’єдн. (1989–90), дир. наук.-виробн. кооперативу “Легінь” (1990–93), дир. Терноп. рай. будинку худож. творчості школярів “Берегиня” (1993–96). Створив оригін. спосіб виготовлен-

ня писанок засобом травлення соляною кислотою на шаралупі гусячих яєць. Учасник збір. худож. виставок у містах Тернопіль, Київ (1993), Лювен (Бельгія), Осіск (Хорватія, обидві – 1996), Львів, Відень (Австрія, обидві – 1997); персон.: м. Тернопіль (1993, 1994, 1997, 2000, 2006). Вироби зберіг. у ТОКМ, ТОХМ, приват. колекціях.

А. Гриб.

ЦІНБЕРГ

Ізраїль Лейзерович (псевд. Сергій Лазаревич; 1873, м-ко, нині м. Ланівці – лютий 1939, м. Владивосток, нині РФ) – єврейський історик, публіцист. Д-р філософії (1898). Від 1882 – в м. Броди, нині Львів. обл. 1890–98 навчався в політех. ін-ті в м. Карлсруе (Німеччина) і Базельс. ун-ті (Швейцарія). Працював інж. на об'єктах хім. пром-сті в Німеччині. Від 1898 – в м. Санкт-Петербург (нині РФ), працював майже 40 р. на Путилов. (пізніше Кіров.) з-ді. Чл. Єврей. істор.-етнограф. громади. Статті опубл. у ж. “Восход”, “Свобода и равенство”, “Еврейская старина” та ін. 1903 – співзасн. газети “Дер Фрайнд” та єврей. вид-ва, склав план універсал. енциклопедії на ідиш. Під час 1-ї світ. війни засн. вид-во “Дер Тог”. Влітку 1938 Ц. заарешт. органи НКВС, засуд. на 8 років ВТГ. Автор кн. “Два течення в єврейской жизни” (1905), “История еврейской печати в России в связи с общественными течениями” (1915), “История литературы у евреев” (9 т., 11 кн., 1929–39; переклад. 1966 у м. Нью-Йорк, США) та ін.

Б. Мельничук, С. Ткачов, В. Уніят.

ЦІСІЛЬСЬКИЙ

Микола Іванович (26. 01. 1929, с. Саранчуки, нині Бережан. р-ну) – лікар-уролог, громадський діяч. Орден

Труд. черв. прапора (1972). Депутат Дрогобиц. міськ. ради Львів. обл. 4-х скликань. Навчався у Бережан. г-зії (1941–44), закін. Львів. мед. ін-т (1951, нині нац. мед. ун-т). Працював лікарем-хірургом Дрогобиц. обл. лікарні (Львів. обл.),

від 1954 – гол. хірург Дрогобиц. облздороввідділу. Від 1962 – зав. уролог. відділ. новозбуд. міськ. лікарні. 1966–94 – зав. нефро-уролог.

відділ, 1994–97 – лікар 5-ї Львів. клініч. лікарні. Автор 30-и праць із урології; 2 автор. свідоцтва на винаходи. Викл. Дрогобиц. пед. ін-ту, гол. уролог Львів. міськздороввідділу. Емігр. до США.

Н. Волинєць, Б. Головин.

ЦМИН ПІСКОВИЙ

(*Helichrysum arenarium* (L.) Moench.) – регіонально рідкісна багаторічна рослина родини Айстрові (Asteraceae). Внес. до Переліку рідкіс.

і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. (рішення Терноп. обл. ради № 64 від 11. 11. 2002). Зростає в сосн. лісах, на пісках, степ. схилах, на відслоненнях, галявинах. Рослина лікар., декор., фітонцидна, інсектицидна. Суцвіття використ. в наук. і нар. медицині. В області трапл. рідко. Під охороною – в природ. заповіднику “Медобори” та його філії “Кременецькі гори”.

Г. Синиця.

ЦУПРИК

Юрій Степанович (18. 07. 1958, с. Качанівка Підволочис. р-ну) – художник, дизайнер. Чл. НСХУ (1993). За-

кін. у м. Львів учще приклад. мист-ва (1977, нині коледж декор. та ужитк. мист-ва) та ін-т декор.-приклад. мист-ва (1985, нині нац. акад. мист-в). 1985–89 працював у Терноп. філіалі об'єдн. “Львівторгреклама”. Від 1989 – в Терноп.

худож.-виробн. комбінаті. Займається станк., приклад. графікою, худож. оформленням інтер'єрів. Учасник обл., зонал., всеукр., міжнар. виставок. Тв. зберіг. у музеях Тернополя, Львова, Кракова (Польща) та ін. міст.

Т. Удіна.

ЦУРКІВСЬКИЙ

Антін (24. 02. 1882, м. Золочів, нині Львів. обл. – 31. 06. 1955, м. Філадельфія, за ін. даними

м. Камден, США) – журналіст, редактор, перекладач, громадський діяч. Чл. НТШ у США. Навчався в Бережан. г-зії (від 1893), де належ. до гуртка “Молода Україна”, був ред. тижневика “Поступ”; закін. г-зію у м. Перемишль (нині Пшемисль, Польща). Кор. г. “Діло” (м. Львів). 1906, за ін. даними 1907 емігр. до США. Співроб., згодом ред. г. “Свобода” (1907–10, 1911–12), її співред. (1910–11), нач. ред. г. “Америка” (1914–16, 1925–26). Протягом тривал. часу – відп. секр. ж. “Провидіння” (м. Філадельфія). Уклад. і вид. “Календарів УНС” (1910–13), “Календарів “Просвіти”, “Ювілейного календаря “Провидіння” (1939). Від 1926 – секр. Союзу українців Канади “Провидіння”; реж. amator. драм. гуртка в м. Нью-Йорк. Автор брошури “Про початки письма й азбуки”, публіцист. статей, наук.-популяр. розвідок, перекладів.

**Б. Волинський, П. Гуцал,
Б. Луговий, Н. Совінська.**

ЦУРКОВСЬКИЙ

Ярослав Іванович (01. 01. 1905, м. Тернопіль – р. см. невід., м. Львів) – вчений у галузі психології, поет-модерніст. Д-р філософії (1930). Чл. СП УРСР (1940). Навчався в Укр. акад. г-зії у м. Львів, закін. Львів. (1927) і Праз. (1929, Чехія) ун-ти. Курін. провідник 7-го куреня пластунів-юнаків ім. Князя Льва I у Львові. Працював у ін-тах міст Краків, Катовіце (обидва – Польща). 1940–41 – відп. ред. ж. “Література й мистецтво” (Львів). У повоснні роки – на наук. роботі в Ін-ті вдосконалення кваліфік. вчителів, викл. Львів. політех. ін-ту (нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Орг-тор наук.-практ. лабораторії психології та фізіології праці. Згодом очолював центр. галузеву лабораторію психології, фізіології та умов праці Мін-ва автомобіл. пром-сті СРСР. Наприкінці життя проживав у Львові. Автор зб. “Прозолоть світанку” (1925), “Смолоскипи”, “Вогні” (1926), “Моменти й вічність” (1927), поеми “Збентежений літак” (1928), “Боянів гомін”, повісті “Богах та нуждар”, драми “Текля Мороз” та ін.

**Б. Мельничук, В. Окаринський,
Б. Пиндус, В. Ханас.**

ЦЬОКАН

Ілля (Ілько; 1887, м. Золочів, нині Львів. обл. – 1940, м. Семипалатинськ, нині Семей, Казахстан) – військовик. Закін. правн. ф-т Львів. ун-ту (1914). Від 1914 – в *Легіоні УСС* (поручник), після проголошення ЗУНР – сотник. Під час Визв. змагань (1918–20) відзнач. у боях за м. Львів, командант (ком-р) Золочів., Терноп.

військ. округи (від лютого 1919), нач. інтендант УГА. Працював учителем у м. Одеса. 1920-і проживав на Закарпатті, працював в банку, викл. у торг. акад. в м. Ужгород. Навесні 1926, рятуючись від арешту, виїхав до м. Прага (Чехія), в травні того ж року – до м. Харків. Від 1928 – проф. Одес. правн. ін-ту, згодом – викл. Ін-ту обліку і розподілу в м. Київ. 1930-і заарешт. і засудж.; покарання відбував у Семипалат. ВТТ. Реабіліт. 1990-і.

С. Гасай, Б. Пиндус.

ЦЯПА

Михайло (04. 01. 1923, с. Мозолівка, нині Підгаєц. р-ну) – громадський діяч. Семиріч. освіту здобув у родин. селі, закін. учит. семінарію у м. Рогатин (1944, нині Івано-Фр. обл.). Від 1944 – у дивізії *СС “Галичина”*; підстаршин. вишкіл. Воював у Словенії й Австрії. Після війни – у м. Мюнхен (Німеччина); навчався в Укр. вищ. екон. школі та УВУ. 1950 виїхав до США. Продовжив студії й одночасно працював у б-ці при Мічиган. ун-ті. Діяльний у СУМ, студент. громад. та ін. т-вах. Чл. дирекції Укр. музею та Укр. культур. центру в м. Детройт. Меценат кн. “*Підгайчани в боротьбі за волю України*”.

Х. Весна.

ЧАБАН

Олег Созонтович (05. 04. 1955, м. Тернопіль) – вчений у галузі психіатрії, психотерапевт, психоаналітик, громадський діяч. Син *С. Чабана*. Д-р мед. н. (1997), проф. (2002), академік АН Вищої школи України. Чл. Європ. асоц. психотерапії (2000, Австрія) та ін. міжнар. орг-цій. Закін. Терноп. мед. ін-т (1978, нині ТДМУ). 1978–

80 працював у лікарні в м. Комсомольськ-на-Амурі (нині РФ). Від 1980 – у Тернополі: інспектор міськ. відділу охорони здоров'я; психолог, заст. гол. лікаря з лікув. роботи обл. клініч. психоневрол. лікарні, гол. психотерапевт обл. відділу охорони здоров'я (1980–99). 1999–2002 – зав. каф. психіатрії з курсом основ психології та мед. психології ТДМУ. Від 2002 – у м. Київ: зав. відділу пограничн. станів та соматоформн. розладів Укр. НДІ соц. і суд. психіатрії та наркології МОЗ України; проф. каф. психології та педагогіки Нац. мед. ун-ту, консультант Мед. упр. Держ. упр. справами. 1-й віце-президент Асоц. психотерапевтів та психоаналітиків України. Автор монографій, навч.-метод. посібників, понад 200 наук. публікацій, ведучий мед. програми на телеканалі "1+1".

І. Дем'янова, А. Сенник.

ЧАБАН

Созонт Степанович (19. 09. 1929, с. Лопушне, нині Лановец. р-ну – 18. 04. 1990, м. Тернопіль) – журналіст, громадський діяч. Батько *О. Чабана*. Чл. СЖ УРСР. Неоднораз. депутат рай. і Терноп. обл. рад. нар. депутатів. Ордени "Знак пошани" і "Дружби народів". Закін. Одес. ВПШ (1962; фах – журналістика). Працював у парт. органах, журналістиці, гол. ред. Бережан.

рай. г. "Нове життя"; голова Терноп. обл. телерадіоком-ту (1978–90).

І. Дем'янова.

ЧАБАРІВКА

– село в Гусятинському районі. Центр сільради. Розташ. на берегах р. Чабарівка (Муха), за 4 км від райцентру, залізн. ст. Насел. 1216 осіб (2007). Відоме від 1648. Діяли "Просвіта", "Сільський господар", "Рідна школа" та ін. т-ва, кооператива. Є церква св. Архистратига Михаїла

Символічна могила УСС.

ла (1886, мур.), костюл. Спорудж. пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1965), насип. символ. могилу УСС (1990). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ зв'язку, цех розливу мінерал. води, торг. заклади. У Ч. народ. вчений у галузі медицини *І. Дейкало*, журналіст, видавець *І. Мороз*, громад. діяч *Я. Странка*, служив священником *А. Малиновський*, перебував *С. Петлюра*. Побл. Ч. виявл. археол. пам'ятки пізн. палеоліту. Про насел. пункт М. Дейкало видав кн. "Село моє – куточок серця України" (Т., 1997).

М. Дейкало, Б. Мельничук.

ЧАГАРІ

– село в Гусятинському районі. Підпорядк. Коцюбин. сільраді. Розташ. на пр. березі р. Нічлава, за 19 км від райцентру і 7 км від найбл. залізн. ст. Копичинці. Насел. 263 особи (2007). Діяли т-ва "Просвіта", "Луг", "Союз українців", кооператива. Є церква св. Дмитрія (1993, мур.). Працює торг. заклад.

М. Ханас.

ЧАГАРІ-ЗБАРАЗЬКІ

– село у Збаразькому районі. Підпорядк. Максимів. сільраді. Розташ. за 15 км від райцентру і 2 км від найбл. залізн. ст. Максимівка. Насел. 276 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1646. Діяли "Просвіта" та ін. т-ва. У червні 1944 че-

рез Ч.-З. проходив підрозділ з'єдн. *С. Ковпака* під кер-вом уродженця села А. Будзана. Є дерев. церква св. Юрія, "фігура" св. Миколая. Встановл. пам'ят. хрест на честь скасув. панщини, насип. символ. могилу Борцям за волю України (1990). Працюють ЗОШ 1 ступ. клуб, б-ка.

Б. Дзядик, Н. Совінська.

ЧАГАРІ КУТКІВЕЦЬКІ

– урочище, ботанічний заказник місцевого значення. Розташ. побли. с. Довжанка Терноп. р-ну, в кв. 20, 21 гол. підпр-ва Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва у межах ліс. урочища "Чагарі Кутківцевські". Створ. відповідно до рішення виконкому Терноп. обл. ради № 360 від 22. 07. 1977. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 87 га. Під охороною – місце зростання лілії лісової, занес. до Черв. книги України.

І. Ленків.

ЧАЙКА

Володимира Павлівна (з дому – Слота; 02. 04. 1928, с. Шили, нині Збараз. р-ну) – оперна співачка (лірико-колоратурне сопрано), педагог. Дружина *Я. Чайки*. Засл. арт. УРСР (1977). Навчалася в Терноп. укр. г-зії (1942–43). Закін. пед. школу в м. Кременець (1947), у м. Львів: філол. ф-т ун-ту (1952, нині нац. ун-т), консерваторію (1963, нині нац. муз. акад.;

клас П. Кармалюка). У Львові: від 1952 – вчитель укр. мови та літ-ри у СШ, солістка хору Буд. вчителя; 1963–85 – солістка Львів. опер. театру. Партії: Оксана ("Запорожець за Дунаєм" С. Гулака-Артемовського), Віолетта, Джильда ("Травіата", "Ріголетто" Дж. Верді), Констанца ("Викрадення із сералю" В.-А. Моцарта), Лейла ("Шукачі перлин" Ж. Бізе) та ін.; у камер.-концерт. репертуарі – Шевченкіана, пісні та романси *А. Кос-Анатольського*, *С. Людкевича*, *Г. Майбороди*, *Д. Січинського* та ін., укр. нар. пісні, тв. вітчизн. і зарубіж. композиторів. Від 1981 – викл., проф. Львів. муз. акад. Серед учнів Ч. – С. Сигель-Декар – виконавиця ролі С. Крушельницької у виставі "Соломія Крушельницька" *Б. Мельничука* та *І. Ляховського* у Терноп. обл. театр. (нині акад. театр).

В. Барна, Б. Пиндус, Л. Щербак.

ЧАЙКА

Марія Максимівна (30. 04. 1919, с. Лисва, нині Перм. обл., РФ) – балетмейстер, хореограф. Засл. прац. культури УРСР (1973). Відмінник нар. освіти УРСР. Орден Труд. черв. прапора та ін. нагороди. Закін. Свердлов. хореограф. школу (1938, нині РФ). Від 1944 – в м. Чортків, очолювала танц. колективи худож. самодіяльності у військ. ч. й Палаці школярів, хореограф нар. самодіял. ансамбль танцю рай. Буд. культури; колектив гастролював у містах Київ, Тернопіль, Вільнюс (нині Литва), у Болгарії (1969), Угорщині (1974).

І. Дуда.

ЧАЙКА

Яків Ілліч (10. 04. 1918, с. Бродки, нині Миколаїв. р-ну Львів. обл. – 25. 03. 1995, м. Львів) – скульптор. Нар. худ. УРСР (1968). Чоловік *В. Чайки*. Закін. Львів. ін-т пластич. мист-в (1939). Відновив погруддя *Т. Шевченка* у селах Шили Збараз. (1958; встановл. 1914, 1926, знищ. 1920, 1930) та Лозівка Підволочис. (1960) р-нів. Як голова Львів орг-ції СХУ 22. 09. 1963 – учасник Соломіїн. свята (на честь *С. Крушельницької*) у с. Біла Терноп. р-ну. Автор пам'ятників *Б. Хмельницькому* в с. Скорики Підволочис. р-ну (1963), *Т. Шевченку* в с. Доброводи Збараз. р-ну (1964) та м. Кременець (1995), полеглим у нім.-рад. війні воїнам-односельцям у с. Пальчинці Підволочис. р-ну (1966).

І. Дуда.

ЧАЙКОВСЬКА

Наталія Юрійвна (з дому – Гладилевич; 12. 06. 1860, м. Хирів, нині Старосамбір. р-ну Львів. обл. – 19. 11. 1938, м. Коломия, нині Івано-Франків. обл.) – громадська діячка. Дружина *А. Я.*, мати *А., Б.* та *М. Чайковських*. Вийшовши заміж, від 1886 проживала в м. Бережани, де активістка громад.-культур. життя: співзасн. "Жіночого кружка", чл. "Жіночої громади" (поч. 1900-х) та ін., підтримувала друж. стосунки з укр. політ., літ. й мист. діячами, зокрема *І. Франком*. Навесні 1914 зі сім'єю перебралася до м. Самбір (нині Львів. обл.), тут опікув. УСС, допомагала їхнім родинам, матеріал. підтримувала сиріт і вдів. Від травня 1919 – в Коломийі, де працювала в Горожан. ком-ті та "Жіночому кружку"; голова управи філії "Союзу українок"; співзасн. т-ва "Будучність" і ж. "Жіноча доля" (1920–30-і); допомагала чоловікові у літ. праці. Виховала семеро дітей, серед них – відомі громад.-культур. діячі, науковці.

Б. Мельничук.

ЧАЙКОВСЬКА-КОЗИЦЬКА

Марія (Czaykowska-Kozicka Maria; 15. 08. 1878, с. Більче-Золоте, нині Борщів. р-ну – після 1944, м. Варшава, Польща) – польська художниця. Чл. Т-ва сприяння красн. мист-вам (1924–38). Навчалась у містах Мюнхен (1895–99, Німеччина), Краків (Польща): в жін. школі живопису та різьби Т. Цертовічевої і в АКМ (1901–02), від 1902 – в школі красн. мист-в у м. Париж (Франція). Під час 1-ї світ. війни – вчителька г-зіі у м. Закопане (Польща). Проживала в містах Париж (1919–20), Познань (1921–23, Польща), Варшава (1924–44). Авторка жанр. картин, портретів, пейзажів. Учасниця виставок у Варшаві (1899), Захечце (1902–25, персон. – 1913; Польща), Кракові (від 1900), Львові (1906–07), Парижі (1920) та ін.

І. Дуда, Б. Пиндус.

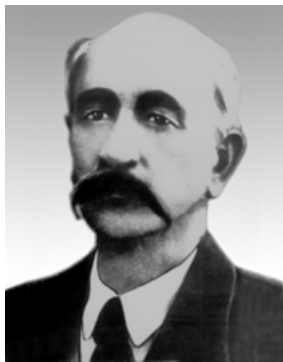
ЧАЙКОВСЬКИЙ

Андрій Андрійович (15. 10. 1895, м. Бережани – 20. 04. 1978, м. Коломия Івано-Фр. обл.) – діяч культури. Син А. Я. та Н., брат Б. і М. Чайковських. Закін. Бережан. г-зію. Воював в УГА (четар). 1920-і навчався в Гірн. акад. у Чехословаччині. 1920–30-і працював в укр. кооперації у м. Перемишль (нині Пшемисль, Польща). Від 1939 – в Коломій, де багатоліт. дир. міськ. б-ки № 1. Активіст громад.-культур. життя міста: депутат міськ. ради, учасник самодіял. театру, хору Буд. культури.

Б. Мельничук.

ЧАЙКОВСЬКИЙ

Андрій Якович (15. 05. 1857, м. Самбір, нині Львів. обл. – 02. 06. 1935, м. Коломия, нині Івано-Фр. обл.) – правник, письменник, громадсько-політичний діяч. Чоловік Н., батько А., Б. і М. Чайковських. Д-р права (1887). Голова Т-ва письменників і журналістів (1924, м. Львів). Закін. Самбір. г-зію (1877), де чл. тасм. учнів. гуртка (1872). Навчався на філос. ф-ті Львів. ун-ту (через нестатки залишив навчання; доброволець 30-го полку австро-угор. армії; офіцер, 1878–82); закін. правн. ф-т цього навч. закладу (1886); під час навч. – голова тасм. гуртка “Студентська Про-

мада” (1877), студент. орг-ції “Дружний лихвар” (1870-і), співзасн. “Кружка правників”, активіст “Просвіти” (1878–82). 1886–1914 – адвокат у м. Бережани, де 1890 відкрив приват. адвокат. канцелярію. Тут діяльний у громад.-культур. і політ. житті: співорг-тор із О. Нижанківським і В. Яворським (1892) та голова муз.-хор. т-ва “Бережанський Боян”, філії т-ва “Просвіта” (1895), повіт. нар. ком-ту Нац.-дем. партії (НДП); чл. УНДО, згодом – НДП, відділу т-ва тверезості “Відродження” (від 1906), співзасн. т-ва “Січ” (повіт. кошовий, 1910), ошад.-позичк. каси “Надія” (1896), т-в “Земля” і “Руська бурса”, кооперативи “Народний дім”; чл. Т-ва наук. доповідей ім. П. Могили (м. Львів). Згодом провадив адвокат. практику в містах Самбір (1914–19; 1 листопада 1918–13 травня 1919 – повіт. комісар Самбірщини), Коломия (травень 1919–35); працював адвокатом у містах Рогатин (нині Івано-Фр. обл.) та Сколе (нині Львів. обл.). У Коломій діяльний у т-вах “Просвіта”, “Рідна школа”, “Відродження”, співорг-тор т-ва “Камењарі” та ін., орг-тор хору, учасник драм. гуртка. Чл. Спілки укр. адвокатів, голова цієї орг-ції в Коломій. окрузі (1920-і). Літ. і публіцист. творчість розпочав 1888, опубл. у г. “Діло” ст. “Причини зубожілості селянства в судівництві” та “Спомини з-перед десяти літ” – мемуари про перебув. у Боснії (1892–93; вид. окр. кн. 1894 у Львові). Автор істор. романів “Сагайдачний” (у 3-х ч., 1918–32; перевид. 1989 у вид. “Дніпро”, К.), “Олексій Корнієнко” (у 2-х кн., 1924; перевид. 1992 у вид. “Веселка”, К.), “Полковник Михайло Кричевський” (1935); пов. “Олюнька”, “Бразилійський гаразд” (обидві – 1895), “В чужім гнізді” (1895–96), “Четверта заповідь”, “Своїми силами” (обидві – 1902), “Козацька помста” (1904), “За сестрою” (1907), “З ласки родини” (1911), “Віддячився” (1913), “Побратими” (1918), “Украдений син”, “Малолітній” (обидві – 1919), “На уходах” (1921), “До слави” (ч. 1 – 1929, ч. 2 – 1932), “Одарка”, “Запорожжя”, “Сонце заходить” (усі – 1930), “За наживою”, “Богданко” (обидві – 1934), “Перед зривом” (1935) та ін.; споминів, есе, оповідань, нарисів, фак., статей. Співпрац. з І. Франком (уперше зустрівся 1875), який влітку 1894 на запрош. Ч. приїжджав до Бережан. Товаришував із А. Крушельницьким, Р. Купчинським, Б. (написав портрет Ч.) та Л. Леткими, М. Яцківим. У Бережанах: 1936 Ф. Коковський відкрив музей Ч.; 1996 встановл. погруддя Ч. (скульп. І. Сонсядло); в експозиції Бережан. музею книги зберіг. матеріали про Ч.; 1990 у

Бережанах започатк. Чайковські читання. 1992 в Коломиї встановл. пам'ят. таблицю Ч. 1995 в Самборі засн. Наук. фундацію ім. Ч. для вивчення та популяризації його творчості. Іменем Ч. назв. вул. у містах, де він жив і працював. Перевид. низку тв. Ч., зокрема "Повісті" (Л., 1989), кн. "Запорізька Січ" (Т., 1991), 3-том. "Андрій Чайковський: Спогади. Листи. Дослідження" (2002).

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ЧАЙКОВСЬКИЙ

Богдан Андрійович (29. 02. 1888, м. Бережани – червень 1941, м. Львів) – правник, редактор, публіцист, диригент, громадський діяч. Син *А. Я.* та *Н.*, брат *А.* і *М. Чайковських*.

Навчався в г-зіях у містах Бережани (від 1898; тут чл. таєм. гуртка "*Молода Україна*", ред. гумор. тижневиків "*Муха*", "*Мітла*", "*Баба*") і Перемишль (нині Пшемисль, Польща; закін. 1906), на правн. ф-ті ун-ту в м. Краків (Польща), докторат здобув у Львів. ун-ті. Працював адвокатом у м. Сокаль (нині Львів. обл.), тут 1918–19 – відп. ред. тижн. "*Надністрянські Вісти*". Перебрався до м. Станіслав (нині Івано-Франківськ), де ред. "*Вісника державних законів*" ЗУНР. 1920 – адвокат у містах Коломия (нині Івано-Фр. обл.), Белз, м-ку Підбуж (нині смт Дрогобиц. р-ну), від 1925 – в м. Сокаль (усі нині – Львів. обл.). Голова т-ва "*Просвіта*" (1932–37), орг-тор читальень та б-к, диригент міськ. хору, з яким виступав у селах повіту, орг-тор позашкіль. освіти. Від 1931 співпрац. із сокал. місячн. "*Змагання*", 1936–38 – двотижн. "*Голос з-над Буга*"; статті опубл. у львів. журналах "*Аматорський театр*", "*Життя і Знання*", "*Бібліотечний порадник*", газетах "*Діло*", "*Вперед*" (усі – м. Львів), автор правн. розвідок. 1928–30 – ініціатор та учасник культур.-освіт. конференцій у насел. пунктах Сокал. повіту. 1935 Ч. заарешт. поліція за підозрою в причетн. до діяльності ОУН, згодом звільн. У серед. 1930-х при філії "*Просвіти*" створив музей "Сокальщина" ім. А. Чайковського й очолив його. В липні 1940 перебрався зі сім'єю до Збоїськ (нині належ. до м. Львів); працював наук. співроб. Укр. етнограф. музею у Львові. У червні 1941 Ч. заарешт. органи НКВС,

віднайшовши в музеї "Сокальщина" матеріали, які заховав Ч., що стосув. Визв. змагань. Загинув від тортур у львів. тюрмі – т. зв. "Бригідках". 2 липня 1941 похов. на *Личаків. цвинтарі*.

Б. Мельничук, Б. Пиндус.

ЧАЙКОВСЬКИЙ

Володимир Федорович (11. 03. 1956, с. Киданів, нині Бучац. р-ну) – науковець, громадський діяч. Канд. екон. н. (1995), доц. (1997). Закін. істор. ф-т Київ. ун-ту (1983, нині нац. ун-т). Працював викл., ст. викл., доц. каф. українознавства Терноп. акад. нар. госп-ва (1989–99, нині ТНЕУ), зав. каф. філософії та українознавства Терноп. мед. акад.

(1999–2001, нині ТДМУ), заст. нач. упр. освіти з питань науки та координації роботи ВНЗ Терноп. ОДА (2001–03). Голова Терноп. обл. орг-ції партії "Демократичний союз" (від 1999), шеф-ред. її часопису "Демос". Від 2003 – зав. каф. фундамент. дисциплін Терноп. комерц. ін-ту. Автор більше 25 підручників і навч. посібників, низки наук. статей.

І. Дем'янова, Н. Совінська.

ЧАЙКОВСЬКИЙ

Данило Васильович (псевд. – О. Данський, Семен Збаразький, Мармон, Мурман, Дядько Данило; 14 (за ін. даними 17). 03. 1909, с. Мишків, нині Заліщиц. р-ну – 03. 07. 1972, м. Філадельфія, США) – письменник, редактор, публіцист, громадсько-політичний діяч. Від 1919 навчався в укр. г-зії у м. Станіслав (1919, нині Івано-Франківськ). Активіст Пласту, СУМу та ін. т-в. Працював у ред. підпільн. вид., тижневика "Нове село" (м. Львів). Чл. ОУН, кер. нелегал. техн.-видав. відділу в референтурі пропаганди, референт пропаганд. вишкোলів у старшин. штабі сотника *Р. Шухевича*. За політ. діяльність не раз заарешт. Під час

нім-рад. війни – заст., кер. пропаганд. референтури Центр. похід. групи. Учасник підготовки і проголош. *Акта відновлення Укр. держави*. Восени 1941 гестапо ув'язн. Ч. у краків. тюрмі, згодом – концтаборах Освенцім, Маутгаузен, Ебензее; звільн. у травні 1945. Від 1946 – в м. Мюнхен (Німеччина): референт пропаганди закордон. ч. ОУН, ред. тижневика “Українська трибуна”. 1948–55 – у Франції, де ред. тижневика “Українець”. 1955–67 – у Мюнхені: гол. ред. г. “Шлях Перемоги”; голова Гол. ради закорд. ч. ОУН (1955–68). Від 1967 – у США. Ред. укр. молодіж. ж. “Крилаті”, укр. щоден. г. “Америка”. Діяльний у громад. житті укр. громади, чл. та голова вихов. ради СУМ, чл. Гол. управи СУМ. Автор автобіогр. твору “Хочу жити” (1946), істор. нарису “Крути” (1958), зб. новел “Наші дні”; ред. кн. “Московські вбивці Бандери перед судом” (1965, усі – Мюнхен; перевид. в м. Дрогобич Львів. обл., 1992). 2007 у Мишкові відкр. мемор. табл. Ч.

Б. Мельничук, А. Сенник.

ЧАЙКОВСЬКИЙ

Людвік (Czaykowski Ludwik; 29. 01. 1895, с. Соколів, нині Тербовлян. р-ну – 04. 04. 1961, м. Краків, Польща) – польський художник. Закін. школу красн. мист-в (1928), Акад. Колароссі у м. Париж (1931, Франція). Від 1930 – учасник виставок у Салоні Незалежних у Парижі. Від 1945 проживав у Парижі. Належав до групи “Коло”, з якою виставляв роботи у Кракові (1949), Варшаві (1956). Автор пейзажів, портретів, жанр. сцен, натюрмортів; переважно в техніці олій.

І. Дуда.

ЧАЙКОВСЬКИЙ

Микола Андрійович (02. 01. 1887, м. Бережани – 07. 10. 1970, там само; похов. у м. Львів) – вчений у галузі математики, педагог, громадський діяч. Син *А. Я. і Н.*, брат *А. та Б. Чайковських*. Д-р філософії (1911), проф. (1962). Дійс. чл. НТШ (1913), дійс. чл. Одес. філії Укр. НДІ математики (1930). Закін. Бережан. г-зію (1905), навчався у Нім. вищій тех. школі в м. Прага (1905–10, Чехія), на філос. ф-тах Праз., Віден. (Австрія) та Львів.

ун-тів. Під час навч. у Відні – чл., секр., голова студ. т-ва “Січ”. 1912–13 займався наук. роботою в м. Берлін (Німеччина). 1910–18 – учитель шкіл у містах Львів, Тернопіль, Рава-Руська (нині Львів. обл.). За доруч. СВУ навчав військовополон. українців рос. армії у таборі Фрайштадт в Австрії (1915). Від листопада 1918 очолював Рава-Рус. повіт. комісаріат ЗУНР, учасник Труд. конгресу України, голова його Бюджет. комісії (січень 1919, м. Київ). Від того ж року читав лекції з вищої математики в Держ. Укр. ун-ті в м. Кам’янець-Подільський (нині Хмельн. обл.). 1920–25 – викл. матем. в Укр. таєм. ун-ті у Львові. Дир. укр. г-зій в містах Яворів (1922–26, нині Львів.) та Рогатин (1926–29, нині Івано-Фр. обл.). Від 1929 – проф., 1930 – зав. навч. ч. Одес. ун-ту нар. освіти (згодом – хім.-матем. ін-т). У березні 1933 Ч. заарешт. органи ДПУ; ув'язн.; заслання відбував на буд-ві Біломор.-Балт. каналу в Карелії; після звільн. – учитель фізики в школах у містах Архангельськ (1941–43), Томськ (1943–44, всі нині – РФ), Семипалатинськ (1944–47, нині Семей); Уральськ (1947–54, нині Орал, обидва – Казахстан), 1949–54 – доц. пед. ін-тів у Томську і Семипалатинську; реабіліт. 1956. У Львові: від 1956 – доц., викл. каф. матем. пед. ін-ту, від 1962 – проф. ун-ту (нині нац. ун-т). Першу наук.-попул. пр. “Сонячні та місячні затмі” опубл. 1905 в ж. “Руска хата”. Наук. дослідж. Ч. – з теорії рівнянь, коніч. перерізів та конгруенцій, історії математики. Автор більше 60 монографій, наук. праць і публіцист. статей, підручників; вид. “Систематичний словник української математичної термінології” (1924), “Російсько-український математичний словник” (1960, співавт.) та ін. Проживаючи в Бережанах, зустрічався з *І. Зілинським*, *С. Крушельницькою*, *Б. Лепким*, *І. Франком* та ін. культур. і громад.-політ. діячами, з якими мав друж. взаємини його батько; як учитель Терноп. г-зії Ч. організ. приїзд *І. Франка* до Тернополя 1911; на запрош. *І. Герети* Ч. виступив 1967 в с. Нове Село Підволочис. р-ну на відкритті пам’ятника *І. Франку*; листувався з *М. Ониськівим*. Матеріали про житт. шлях і наук. діяльність Ч. зберіг. у ДАГО.

Р. Баран, Г. Возняк, Б. Мельничук, Б. Пиндус, Л. Щербак.

ЧАЙКОВСЬКИЙ

Микола Петрович (02. 09. 1922, с. Тарасівка, нині Жмерин. р-ну Вінн. обл.) – дослідник і охоронець природи, науковець. Засл. природоохоронець України (2001). Чл.-кор. АН України. Бронз. медаль ВДНГ СРСР (1968). Почес.

знак Ком-ту нар. контрольно СРСР “За активну роботу” (1976), ін. нагороди. Почес. чл. Укр. т-ва мисливців і рибалок (УТМР). Закін. гірс. уч-ще у м. Нальчик (нині РФ), Львів. лісотех. ін-т (1961, нині Укр. лісотех. ун-т), навчався на геогр. ф-ті Львів. ун-ту. Працював у геол.-пошук. партіях колиш. СРСР, 1941–45 – у залізнич. структурах у м. Станіслав (нині Івано-Франківськ). 1945–49 – на різ. посадах у лісгоспах в Івано-Фр. і Закарпат. областях. 1949–65 – лісничий у Терноп. обл., 1965–67 – голова Терноп. обл. ради УТМР. 1967–89 – ст. інспектор Терноп. обл. інспекції з охорони природи, від 1989 – заст. голови-нач. відділу охорони й рац. використ. землі, лісу, рослин. ресурсів і тварин. світу обл. ком-ту охорони природи, від 1990 – гол. інспектор відділу охорони землі та лісів, від 1992 – гол. інспектор, зав. сектору заповід. територій, охорони і використ. тварин. світу, риб. запасів держ. упр., 1994 – ст. держ. інспектор-нач. відділу природ.-заповід. фонду тварин. світу, 1995–96 – зав. архіву держ. упр. еколог. безпеки в Терноп. обл. Обстежив понад 300 об’єктів і тер. природ.-заповід. фонду краю. Автор кн. “Пам’ятки природи Тернопільщини” (1977), “Дністровський каньйон” (1982, обидві – Л.), буклетів, наук. статей, реєстрів природ.-заповід. фонду Терноп. обл.

І. Ленків.

ЧАЙЧИНІЦЬКА БУЧІНА

– ботанічна пам’ятка природи місцевого значення. Зростає поблизу с. Чайчинці Лановец. р-ну, в кв. 22, вид. 13 Вишнівець. лісництва Кременец. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Чайчинці”. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 131 від 14. 03. 1977. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 1,9 га. Під охороною – бук. насадження 2 бонітету, віком 130 р., має наук., пізнав. та госп. значення.

І. Ленків.

ЧАЙЧИНЦІ

– село у Лановецькому районі. Центр сільради. У зв’язку з пересел. мешканців х. Долищка вивед. з облік. даних. Розташ. за 21 км від райцентру і 8 км від найбл. залізн. ст. Карначівка. Насел. 554 особи (2007). Перша писем. згадка – 1583 як Почапінці. Є церква Воздвиження Чесного Хреста (18 ст., дерев.). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1970). Діють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, ковбас. цех, торг. заклад. Побл. села є ботан. пам’ятка природи – *Чайчи-*

нец. бучина; в урочищі “Могила” похов. козак Б. Хмельницького.

Г. Басюк, Ю. Ковальков.

ЧАЛДАЄВ

Віктор Алійович (19. 05. 1915, с-ще Аксьоново-Зіловське Читин. обл., нині Республіка Бурятія, РФ – 15. 04. 1944, біля с. Вел. Ходачків Козів. р-ну) – військовик. Герой Рад. Союзу (25. 05. 1944). Учасник нім.-рад. війни від січня 1942. Воював на Центр. і 1-у Укр. фронтах, служив у танк. військах. На Тернопільщині – учасник боїв за Тернопіль, поблизу с. Вел. Ходачків, де загинув. У Тернополі є вул. ім. Чалдаєва, погруддя Ч. встановл. у парку Слави.

Н. Халуна.

ЧАЛО

Ярослав Юрійович (20. 07. 1948, с. Лозівка Підволочис. р-ну) – спортсмен (важка атлетика). М. сп. СРСР із пауерліфтингу (1989), м. сп. міжнар. кл. (1994). Двораз. чемпіон Європи (1998, 1999), сріб. призер, чемпіон світу (1999), трираз. рекордсмен Європи (1998, 2002, 2003), п’ятираз. призер чем-тів Європи. Нині – дир. СК “Монада” (м. Тернопіль).

В. Барна.

ЧАПЛІЦЬКИЙ

Роман (Czaplicki Roman; 03. 09. 1881, м. Хоростків, нині Гусятин. р-ну – 22. 02. 1957, м. Пополе, Польща) – польський живописець, сценограф. Чл. Спілки польс. художників-пластиків. Студіював у Кракові. АКМ (1904–13; Польща), вдосконалював майстерність в Італії і Франції (1908–09). Два роки навчався у Кракові. консерваторії. Від 1920 – сценограф у театрах міст Краків, Бидгощ, Торунь, Варшава, Клімков, Легніца (1948–49; усі – Польща). Учасник збірних виставок; персон. – у м. Краків (1919).

І. Дуда, Б. Пиндус.

“ЧАРІВНИЦЯ” (“ВОЛШІБНИЦЯ”)

– всеукраїнська незалежна жіноча газета. Перша такого типу в Україні після проголош. її незалежності. Вих. 1990–2005 укр. і рос. мовами. Засн. і видавець, ред., шеф-ред. – *Б. Присяжнюк*, гол. ред. – *Д. Олійник* (1992–2005). Найвищ. спільний наклад укр. і рос. видань – бл. 320 тис. прим. (1991–93). Всього бл. 50 пост. рубрик, зокрема: “Що нас хвилює”, “Між нами, жінками”, “Ваша дитина”, “Жіночі історії”, “Українки: вдома і за кордоном”, “Він і вона”, “Секрети сімейної психології”, “На житейських перехрестях”, “Уроки шиття”, “В’яжемо разом”, “Вішукані рецепти від “Чарівниці”, “Здоров’я – найцінніший скарб”, “Слово – косметолог” та ін.

Б. Мельничук.

ЧАРНЕЦЬКИЙ

Степан Миколайович (псевд. та крипт.: Анчар, Хома Брут, Тиберій Горобець, Терентій Капець,

І. Левицький, Стефан Орлин, Данило Пятка, Терзит, Стефан Чар, Чацький, Остап Шандура, Шманківський Ст., Шманковецький, С. Ч., С. Ч-ий, Ч-й, Ст. Ч.; 21. 01. 1881, с. Шманьківці, нині Чортків. р-ну – 01. 10. 1944, м. Львів) – поет, перекладач, журналіст, фейлетоніст,

театрально-музичний критик, актор, режисер, громадський діяч. Чл. СПУ (1939). Поч. школу закін. у м. Станіслав (нині м. Івано-Франківськ). Від 1895 навчався в м. Львів: у г-зії та реальній школі, від 1900 – на інж. (шляхо-будів.) ф-ті Вищої політех. школи (нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Активіст молодіж. т-в; співав у хорі т-ва “Основа”; учасник літ. угруповання “Молода муза”. 1906–12 працював у Львові інж. у земс. управі й край. відділі. Театр. референт, реж. і худ. кер. театру т-ва “Руська бесіда” (весна 1913–серпень 1914), із яким гастролював на Тернопільщині, Львівщині, Прикарпатті та ін., поставив у ньому “Украдене щастя” І. Франка (1907, уперше за pozaцензур. текстом), “Чорна Пантера і Білий Ведмідь” В. Винниченка, “Дядя Ваня” А. Чехова та ін.; переклав для театру п’єсу “Марія Магдалина” Х.-Ф. Геббеля, лібрето опер “Фауст” Ш. Гуно, “Мадам Батерфляй” Дж. Пуччіні, “Кармен” Ж. Бізе, оперети “Орфей у пеклі” Ж. Оффенбаха. Під час 1-ї світ. війни – пом. нач. залізнич. дільниці № 5 Львів–Стрий, Львів–Самбір. Ред. часописів “Український голос” (1915), “Український вістник”, чл. редколегії ж. “Шляхи” (1915–17), “Життя і мистецтво” (1920); співпрац. із ред. газет і журналів “Будяк”, “Воля”, “Громадська думка”, “Діло”, “Літературно-науковий вістник”, “Ілюстрована Україна”, “Міщанське слово”, “Молода Україна”, “Назустріч”, “Новий час”, “Руслан”, “Українське слово” та польс. часописів. Співавт. слів пісні “Ой у лузі червона калина...” (1913). Від 1920 – референт преси при Львів. магістраті. 1939–41 – н. с. ЛНБ (1939–41). Автор поезій, фейлетонів, памфлетів, літ.-мист. статей, нарисів із історії галиц. театру, рецензій, мист. портретів, спогадів про

О. Мишугу, О. Нижанківського і Д. Січинського, І. Франка. Вийшли зб. поезій “В годині сумерку” (1908), “В годині задуми” (1917), “Сумні ідем” (1920), зб. проз. новел і фейлетонів “Дикий виноград” (1921), “Квіти й бодяче” (1922; обидві з підзагол. “Нариси й замітки з дороги життя”); під псевд. Тиберій Горобець, кн. “Нарис історії українського театру в Галичині” (1934; перевид. зі скороч. у зб. “Вибране”, Л., 1959, де тексти з політ. та ін. міркувань надмірно відредаговані). Першим повністю переклав укр. і видав поему А. Міцкевича “Конрад Валленрод”; автор перекладів польс. мовою тв. укр. авторів. Окремі тв. Ч. надрук. у поет. антології “Акорди” (1903, укл. І. Франко), у зб. “Молода Муза” (К., 1989) та “Образки з життя” (Л., 1989), “Розсіпані перли. Поети “Молодої музи” (К., 1991) та ін. Поезії Ч. переклав польс. мовою С. Твердохліб. 26. 05. 1991 в родин. селі поета відкрито пам’ятник (скульп. І. Мулярчук). Н. Мориквас вид. кн. “Меланхолія Степана Чарнецького” (Л., 2005).

Б. Мельничук, Б. Пиндус, Я. Чорніта.

ЧАЦЬКИЙ

Тадеуш (Szacki Tadeusz; 28. 08. 1765, с. Порицьк, нині Павлівка Іваничів. р-ну Волин. обл. – 08. 02. 1813, м. Дубно, нині Рівнен. обл.; похов. у родин. склепі в родин. селі) – польський вчений, педагог, історик, організатор освіти. Вивчав історію, економіку, с. госп-во. Запропонував сеймові кілька проектів госп. реформ. Співорг-тор Т-ва аматорів наук у м. Варшава (1800, Польща), комерц. т-ва (1803). Від 1803 – інспектор шкіл Волин., Київ. та Поділ. губерній. Співзасн. (із Г. Коллонтаєм) Вищої волин. г-зії в м. Кременець (1805; від 1819 – ліцей), засн. у ліцеї нумізмат. музей (19 тис. рідкіс. монет і медалей), що став основою колекції Київ. ун-ту. Сприяв поверненню з Росії на Волинь цін. б-ки К. Залуського. Автор праць “Про литовські і польські закони” (1800–01), “Про назву “Україна” і зародження козацтва” (1801), “Чи римські закони були основою польських законів?” (1809) та ін. Мемор. таблиці Ч. відкрито у м. Дубно на буд., де прожив. Ч., і на приміщ. б-ки Кременец. обл. гуманіт.-пед. ін-ту (2002).

**Г. Молицька, С. Ткачов,
В. Ханас, Г. Чернихівський.**

ЧВАЛІЮК

Володимир Васильович (04. 07. 1954, с. Розгадів Зборів. р-ну) – економіст, управлінець, меценат. Засл. економіст України (2005). Нагороди НБУ: Почес. грамота, “Срібна гривня”,

ювілей. сріб. монета “10 років проголошення незалежності України”, бронз. пам’ят. знак “Національний банк України”. Закін. ТФЕІ (1975, нині ТНЕУ). Працював гол. бух. у племрадгоспі “Макарівський” Мукачів. р-ну Закарп. обл. Від 1987 – у Терноп. обл. агропром. ком-ті, 1991 – в упр. с. госп-ва Терноп. облвиконкому, 1992 – в упр. с. госп-ва і продовольства Терноп. ОДА, від 1993 – в Терноп. сільс. відділ. АК АПБ “Україна”. Від 1993 – нач. відділу банк. нагляду, заст. нач. обл. упр., від 1998 донині – нач. упр. НБУ в Терноп. обл. Працює над удосконаленням структури банк. сектору області, особливо для розвитку малого і серед. бізнесу, мікрокредитив. у регіон. масштабі. Виділяє кошти на потреби ЗОШ, мемор. музею *Р. Купчинського*, храму в родин. селі, опікується дит. будинками, школами-інтернатами, допомагає у комп’ютеризації ЗОШ, дитсадків, окр. установ області, спонсорував культ.-освіт. заходи й акції, у т. ч. муз. уч-ща ім. С. Крушельницької.

Н. Капшій.

ЧЕБРЕЦЬ МАРШАЛЛІВ

(*Thymus marschallianus Willd.*) – регіонально рідкісна багаторічна рослина родини Губоцвіті (Lamiaceae). Внес. до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. (рішення Терноп. обл. ради № 64 від 11. 11. 2002). Зростає у сухих хвой. і міш. лісах, на узліссях, галявинах, схилах, у чагарниках. Рослина лікар., медонос., декор., ефіроолійна. Використ. у наук. і нар. медицині, для озелен. сухих схилів, закріпл. ярів.

Г. Синиця.

ЧЕКАНІВСЬКИЙ

Олександр Лаврентійович (12 (24). 02. 1833, м. Кременець – 18 (30). 10. 1876, м. Петербург, нині Санкт-Петербург, РФ) – вчений-географ, геолог. Навчався на мед. ф-ті Київ., від 1855 –

на мінералог. відділі Юр’їв. (нині Тартус., Естонія) ун-тів. Під час навч. в Київ. ун-ті, досліджував граніти Волино-Поділ. височини, вивчав геол. будову пн. ч. сучас. Терноп. обл. Учасник Польс. повстання (1863–64), за що висл. до Сибіру (нині РФ). Працював у музеї Сибір. відділ. Рос. географ. т-ва в м. Іркутськ (нині РФ), за доруч. якого 1869–75: здійсн. геол. дослідж. в Іркут. губ. (отримав Малу золоту медаль, 1869); вивчав геол. будову р. Нижня Тунгуска, відкрив тут родовища кам. вугілля і графіту; досліджував пониззя річок Лена, Оленьок та Вілної, уклав географ. карту цих р-нів. 1876 повернувся до Петербурга, де опрацьовував матеріали досліджень, побував у Швеції для вивч. геол. відкладів Півночі. Автор кн. “Геологічні дослідження в Іркутській губернії” (1874), “Щоденник експедиції по Нижній Тунгусці, Лені, Оленьоці” (1896). Іменем Ч. назв. кряж в Якутії (довж. 320 км, вис. 529 м), викоп. рослини юрс. періоду.

І. Дуда, П. Медведик, О. Турик, Г. Черняхівський.

ЧЕКМАН

Іван Сергійович (04. 10. 1936, с. Чаньків, нині Дунаєвц. р-ну Хмельн. обл.) – вчений у галузі медицини. Д-р мед. н. (1973), проф. (1975). Чл.-кор. НАНУ (1991), чл.-кор. АМНУ (1993), академік Нью-Йорк. АН (1994) та АН ВШ України (1995). Засл. діяч н. і т. України. Держ. премія України в галузі н. і т. Орден “Знак Пошани” та ін. нагороди. Закін. Терноп. мед. ін-т (1961, нині ТДМУ). Від 1972 – зав. каф. фармакології Київ. мед. ін-ту (нині нац. мед. ун-т), 1987–91 – дир. Київ. НДІ фармакології і токсикології; голова правління Укр. наук. т-ва фармакології. Автор понад 400 наук. і навч.-метод. праць, у т. ч. монографій; має понад 30 автор. свідоцтв на винаходи.

К. Посохова.

ЧЕЛІБИ

Евлія (25. 03. 1611, м. Стамбул, Туреччина – бл. 1683, ймовірно там само) – мандрівник, письменник. 1656–57 і 1665–66 подорожував Україною. На Тернопільщині описав, зокрема, міста Збараж (детально замок), Зборів, Підгайці (1657). Дані про мандрівки подав у “Книзі подорожей” (“Сеят-наме”).

П. Гуцал, В. Парашій.

ЧЕМЕРЕВЕ

– загальнозоологічний заказник місцевого значення. Розташ. між селами Барись та Зубрець Бучац. р-ну, в кв. 7–9, 85 Золотопотіц. лісництва Бучац. держлісгоспу в межах ліс. урочища

“Чемерове”. Створ. відповідно до рішення виконкому Терноп. обл. ради № 198 від 30. 06. 1986. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 159 га. Під охороною – числ. мислив. фауна: заєць і куріпка сірі, білка, лисиця, козуля звич., свиня дика, куниця лісова, борсук звич. – вид, занес. до Черв. книги України, та багато ін. тварин. Рішенням Терноп. обл. ради № 15 від 22. 07. 1998 мислив. угіддя заказника передані в користування Буцац. рай. орг-ції УТМР як постійно діюча ділянка з охорони, збереж. та відтвор. мислив. фауни.

І. Леньків.

ЧЕМЕРІС

Роман Мар’янович (25. 01. 1956, с. Могильниця Тербовлян. р-ну) – спортсмен, тренер (шахи). Канд. у м. сп. СРСР. Переможець чем-ту респ. ради “Колос” (1985), чвертьфіналіст чем-тів Європи та світу (всі – зі заоч. шахів); переможець 5-го та 8-го всеукр. турнірів пам’яті С. Флора (м. Городенка), всеукр. турніру “Гуцульщина-94” (м. Коломия, обидва – Івано-Фр. обл.), багатораз. чемпіон і призер чем-тів Терноп. обл., 5 разів визн. кращим шахістом області. Закін. Кременец. пед. уч-ще (1976), ф-т романо-герман. філології Чернів. ун-ту (1985, нині нац. ун-т). Працював учителем нім. мови ЗОШ у с. Коцюбинці Гусятин. р-ну (1979–83). Від 1985 – на тренер. роботі: у філії Терноп. ДЮСШ “Колос” у м. Тербовля, тренер команд – укр. СТ “Колос”, всесоюз. СТ “Урожай” (1985–92). 1992–2001 – тренер-викл. Терноп. ДЮСШ “Авангард”. Серед вихованців Ч. – переможці та призери всеукр. й обл. чем-тів і турнірів. Від 2001 – у Португалії, працює там тренером.

Б. Білоус, Б. Петраш.

ЧЕПІЛЬ

Данило Васильович (04. 02. 1953, смт Меденичі, нині Дрогобиц. р-ну Львів. обл.) – архітектор, краєзнавець, громадський діяч. Держ. премія України в галузі арх-ри (2005). Закін. архіт. ф-т Львів. політех. ін-ту (1975, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Працював у проект. ін-ті “Держндохімфотопроєкт” у м. Шостка Сум. обл. У м. Тернопіль: архітектор у проект.

ін-тах “Укооппроєкт”, “Діпроцивільпромбуд”, 1985–89 – заст. гол. архітектора міста, 1990–95 – кер. упр. містобудув. та арх-ри-заст. голови міськвиконкому, 1995–2002 – радник міськ. голови, від 2002 – заст. нач. упр. містобудув. та арх-ри. Спеціаліст-практик у галузі урбаністики. Автор і співавт. проєктів пам’ятників *І. Франку*, митрополиту В. Липківському, загиблим воїнам-“афганцям”, жертвам Чорнобил. катастрофи, церкви св. Володимира та Ольги (всі – Тернопіль), *О. Смакулі* (с. Доброводи Збараз.), *М. Михалевичу* (с. Чернелів-Руський Терноп. р-нів), *Зарваниц. духов. центру* (Держ. премія України), герба Терноп. обл., реконструкції *Заліз. вокзалу в Тернополі* та ін.

Л. Щербак.

ЧЕПІЛЬ

Петро Михайлович (22. 04. 1952, с. Вербів Бережан. р-ну) – вчений у галузі нафтогазової геології. Галузеві нагород. Засл. працівник пром-сті України (1996); почес. розвідник надр України (2004). Канд. геол.-мінерал. н. (1990), акад. Укр. нафтогаз. акад. (2002). Закін. Івано-Фр. ін-т нафти і газу (1974, нині нац. ун-т нафти і газу). Працював геофізиком, геологом, ст. геологом, нач. геолог. відділу Держ. геолог. підпр-ва “Чернігівнафтогазгеологія” (м. Чернігів), заст. дир. з наук. питань Укр. держ. геологорозвідувал. ін-ту (2000–02), заст. голови Держ. геолог. служби Мін-ва екології та природ. ресурсів України (2002–04); від квітня 2004 донині – заст. ген. дир. дочір. підпр-ва НДІ нафтогаз. пром-сті (ДП “Науконафтогаз”) Нац. акціонер. компанії “Нафтогаз України”. Співучасник відкриття та розвідки 46 родовищ нафти і газу в Україні. Автор та співавт. більше 60 наук. праць, у т. ч. “Атласу родовищ нафти і газу України”.

Я. Павлів.

ЧЕПІТА

Міхал-Віктор (Czepita Mihał Wiktor; 12. 02. 1884, м. Бучач – 1941, м. Варшава, Польща) – польський живописець. 1903–07 студіював у Краків. АКМ. Проживав у Варшаві. Твори виставляв від 1909. Чл. “Групи 12-ти”, т-ва “Pro Arte”, Спілки польс. художників-пластиків. Ав-

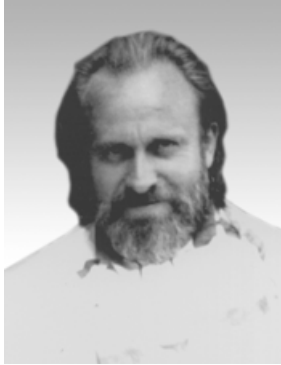

тор натюрмортів, пейзажів, портретів. Твори Ч. зберіг. у Нац. музеях Варшави і Кракова (6 картин).

І. Дуда, Б. Пиндус.

ЧЕПУРКО

Богдан Петрович (26. 08. 1949, с. Осівці Буцац. р-ну) – письменник, критик, культуролог, народознавець, громадський діяч. Чл. НСПУ (1990). Лауреат Всеукр. премії “Благовіст” (2000), Міжнар. премії Орг-ції Оборони Чотирьох Свобід України за перемогу в конкурсі на крашу поему про Україну (2000), обл. премії ім. М. Шашкевича

(2005, м. Львів). Закін. філол. ф-т Львів. ун-ту (1974, нині нац. ун-т). Працював учителем укр. мови та літ-ри в селах Поточани (Бережан.), Бариси (Буцац.) і Доброводи (Збараз. р-нів) та м. Збараж. Від 1975 – у Львові: наук. прац., зав. відділу фольклору Музею нар. арх-ри і побуту, зав. відділу мист-ва ж. “Дзвін”, ред. г. “Просвіта” й “Основа”, зав. відділу критики ж. “Річ”; чл. редколегії ж. “Основа” (м. Київ). Ініціатор створ. гурту позадесятиників. Автор кн. “Сонячна дорога” (1984), “Код спадковості” (1988), “Подільська височина” (1997), “Викрадення Європи”, “Ранні вірші” (обидві – 2004), “Вилітає ластівка з пейзажу” (2005), “Дві поеми”, “Сезон мертвих дощів” (обидві – 2006); зб. поезій для дітей “Чом ти, гуско, боягузка?”, “Вітер нашої землі” (1990), “Ми зварили борщику” (1996), культуролог. досліджень “Українці” (1991), “Небесна родина”, “Приказкове коло” (обидві – 1994), букваря “На білому світі” (1997) та метод. посібн. “За образом і подобою Слова” (1997), читанки “Хрещатий барвінок” (2004), зб. гумору “Чепурески” (2006) та ін.

Б. Мельничук, А. Сенник.

ЧЕРВЕНЬ

– село у Підгасцькому районі. Підпорядк. Гнильчен. сільраді. Розташ. за 20 км від райцентру. Насел. 157 осіб (2007). Є церква Покрови Пресв. Богородиці (2001, мур.). Діяли “Просвіта”, “Соціал” та ін. т-ва, кооператива. Насип. символ. могилу Борцям за волю України (1990). Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, торг. заклад.

Ю. Ковальков.

ЧЕРВІНСЬКИЙ

Андрій (06. 12. 1925, Підгасччина – 1993, м. Манчестер, Вел. Британія) – учасник національно-визвольних змагань. Навчався в г-зії у м. Бережани і духов. семінарії у м. Львів. Діяльний у молодіж. т-вах, чл. Юнац. Проводу ОУН. Доброволець дивізії “Галичина”; перебував у полоні в Італії, Вел. Британії. Чл. ОУН(з), голова її Край. Політ. Ради та Контрол. Комісії. Активіст громад. орг-цій укр. діаспори; учасник хору “Гомін”. Від 1991 не раз приїжджав в Україну, фінанс. допомагав громад. орг-ціям, жертвував на добротинність.

Б. Мельничук, А. Сенник.

ЧЕРВІНСЬКИЙ

Степан Михайлович (28. 03. 1956, с. Стінка Буцац. р-ну – 29. 03. 1999, м. Тернопіль) – фотокореспондент, майстер художньої фотографії. Закін. Терноп. ПТУ обл. побут. упр. (1973; фотограф шир. профілю), Львів. тех. уч-ще № 2 (1976; монтажник радіоапаратури). Від 1979 – фоторепортер у ред. Терноп. рай. г. “Шляхом Ілліча” (нині – “Подільське слово”). Світлини, фоторепортажі Ч. опубл. в періодиці краю і часописах України. Фотоархів частк. зберіг. у ред. г. “Подільське слово”, решта – у його родині. 2006 у Терноп. держ. телерадіокомпанії вийшов телефільм, присвяч. пам’яті Ч.

І. Дем’янова, Г. Яворський.

“ЧЕРВОНА БЕРЕЖАНЩИНА”

– газета. Орган тимчас. упр. м. Бережани. Вих. 1939, відомо 3 числа: 1-й номер не зберіг., 2-й дагов. 4 жовтня. Ред. – П. Колодько. Наклад – 2000 прим. Адреса ред.: м. Бережани, вул. Герглера, буд. тимчас. упр. У ЛНБ зберіг. числа 2, 3. Над логотипом – гасло: “Пролетарі всіх країн, єднайтесь!”

Б. Мельничук.

“ЧЕРВОНА ГАЛИЧИНА”

– газета-одноднівка. Вид. політвидав 41-ї стрілец. дивізії ЧА. Єдиний примірник вийшов 15 вересня 1920 в м. Копичинці (нині Гусятин. р-ну).

М. Ониськів, В. Ханас.

“ЧЕРВОНА ЗІРКА”

– газета. Орган. Збараз. РК КП(б)У і рай. ради депутатів трудящих. У ДАТО зберіг. номери за 1945–61.

Б. Хаварівський.

“ЧЕРВОНА КАЛІНА”

– ансамбль танцю. Створ. 1978 при клубі Терноп. комбайн. з-ду А. та Л. *Поліщуки*. Від 1979 – нар.; 1991 – при Терноп. ПК “Березіль”. Лауреат міжнар. фестивалів: у Польщі (1997),

Франції (2000); всесоюз. та всеукр. конкурсів (1972, 1974, 1977). Репрезентував укр. мист-во в Білорусі, Болгарії, на о-ві Мартініка, в Молдові, Німеччині, Польщі, Росії, Туреччині, Югославії. Худож. кер. – І. Козловський, кер. муз. супроводу – М. Шамлі.

М. Кришук, Б. Петраш.

“ЧЕРВОНА КАЛІНА”

– ботанічний сад місцевого значення. Розташ. за 2,5 км на захід від с. Лошнів Тербовлян. р-ну, поруч із залізницею, на пд.-сх. схилі крутизною 6–8° тер. навч.-оздоров. комплексу “Червона калина”. Оголош. рішенням Терноп. обл. ради № 519 від 23. 12. 2005. Засн. ТДМУ для забезпеч. навч. процесу (заняття з ботаніки і фармакогнозії) і наук. досліджень маловивч. лікар. рослин, а також рідкіс. та зникл. лікар. рослин при культивуван. у штучно створ. умовах; створ. експозиц. і наук.-дослід. ділянок. Нині тут зростає 74 види дерев. рослин і 52 види лікар. трав’ян. рослин, із яких аконіт молдав., гадючник звич., холодок лікар., цмин піск. внесені до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. Пл. 4,56 га. Перебуває у віданні ТДМУ.

І. П’ятківський.

ЧЕРВОНА КРИНИЦЯ

– джерела, гідрологічна пам’ятка природи місцевого значення. Розташ. у с. Базар Чортків. р-ну біля р. Червона. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням Терноп. обл. ради № 50 від 26. 02. 1999. Перебуває у віданні Базар. сільради. Пл. 0,42 га. Під охороною – 5 джерел, що витік. із-під пластів черв. каменю, мають наук.-пізнав., естет., істор. та оздоровчолікув. значення.

І. Леньків.

ЧЕРВОНА УКРАЇНЬСЬКА ГАЛИЦЬКА АРМІЯ (ЧУГА)

– військове формування. Від кін. 1919 *Армія УНР* та *УГА* вели військ. дії проти армії А. Денікіна в умовах нестачі боєприпасів, епідемії тифу та суворої зими. За цих обставин командув. *УГА* підписало перемир’я з денікінцями. Однак війська *ЧА* перехопили стратег. ініціативу і

розгромили ч. білогвард. армії. Відтак 7 лютого 1920 ч. *УГА* увійшли до *ЧА* як *ЧУГА*. Проведено реформування, розподіл ч., заарешт. ген. *О. Микитку* та Г. Ціріца, обрано нове командування бригад. Категор. заходи – заборона викон. укр. нац. гімну, використ. нац. символіки, відміна укр. відзнак і звань – сприяли наростанню незадоволення серед галичан та їх самовільн. переходу до *Армії УНР*. У квітні 1920 *ЧУГА* перестала існувати.

Б. Мельничук, А. Сенник.

ЧЕРВОНЕ

– село у Бережанському районі. Підпорядк. Мечишів. сільраді. Раніше х. Мололохів Мечишівський. Розташ. за 10 км від райцентру. Насел. 32 особи (2007). 1943–45 у Ч. розташ. одна з осн. баз *УПА*. Є капличка (1993) і брат. могила вояків *УПА*.

Б. Мельничук.

ЧЕРВОНІЙ КАМІНЬ

– гора, геологічна пам’ятка природи місцевого значення. Розташ. за 2 км на південь від с. Вел. Ловиця Шумс. р-ну, в кв. 18, вид. 12, кв. 32, вид. 1 Волин. лісництва Кременец. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Антонівці–Свинодебри”. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 131 від 14. 03. 1977. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 2 га. Під охороною – гора, мисоподіб. виступ Пн.-Поділ. уступу, склад. неоген. пісками, пісковиками та піскуватими вапняками, вкритими плитоподіб. товщею (5–6 м) піскуватих ооліт. вапняків нижн. сармату (неоген). На поверхні вершини знайд. крем’яні знаряддя древньої людини. У підніжжі є ряд карстово-суфозійних порожнин. На задернілих схилах гори трапл. брили щільних кварцоподіб. пісковиків, від яких названа гора.

І. Леньків.

“ЧЕРВОНІЙ ПРА́ПОР”

– газета. Вих. у м. Збараж 1906–07. 1-й номер – 10 травня 1906, під логотипом “Українська соціально-демократична часопись для робучого люду”. Засн. і видавець – *Я. Остапчук*, пом. – С. Шмігер. Ред. В. Лехман (1906), А. Гарматюк (1907). У ЛНБ зберіг. ч. 1.

Б. Мельничук, В. Ханас.

“ЧЕРВОНІЙ ПРА́ПОР”

– газета. Орган Підволочис. РК КП(б)У і рай. ради депутатів трудящих. У ДАТО зберіг. номери за 1945–61.

Б. Хаварівський.

“ЧЕРВОНІЙ СКАЛАТ”

– газета. Орган. Скалат. РК КП(б)У і рай. ради депутатів трудящих (нині м. Скалат належ. до Підволочис. р-ну). В ДАТО зберіг. номери за 1945–62.

Б. Мельничук, Б. Хаварівський.

“ЧЕРВОНІ БЕРЕЖАНИ”

– газета. Орган Бережан. РК КП(б)У і рай. ради депутатів трудящих. У ДАТО зберіг. номери за 1945–46, 1949–61.

Б. Хаварівський.

“ЧЕРВОНІ ЗОРІ”

– газета. Орган Струсів. РК КП(б)У і рай. ради депутатів трудящих (нині с. Струсів належ. до Тербовлян. р-ну). Ред. *М. Шепеленко* (1951–52). У ДАТО зберіг. номери за 1947–59.

Б. Мельничук, Б. Хаварівський.

ЧЕРВОНОГОРІДСЬКИЙ ВОДОСПАД

– гідрологічна пам’ятка природи місцевого значення. Розташ. між селами Нирків і Нагіряни Заліщиц. р-ну, в долині р. Джурин. Оголош. об’єктом природзаповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 537 від 23. 10. 1972. Перебуває у віданні місц. селян. спілки. Пл. 0,7 га. Під охороною – унікал. водоспад: р. Джурин із оглуш. ревом скидає води з вис. 16 м. Шум водоспаду чути здалеку. Взимку намерзають бурюльки різних розмірів і форм, утворюючи химерні льодові замки. Водоспад має наук., естет. та пізнав. цінність, тут часто бувають туристи.

І. Леньків.

ЧЕРВОНОГОРІДСЬКИЙ ЗАМОК-ПАЛАЦ

– оборонна споруда у 1 пол. 19 ст. перебуд. на палац. Розташ. в урочищі Червоне поблизу с. Нирків Заліщиц. р-ну, на стрімкому пагорбі посеред глиб. котловини р. Джурин, що в цьому місці творить майже замкнуту петлю. Назва пов’язана з інтенсивним червон. кольором місц. пісковиків. Побл. – водоспад; за легендою, його створ. татари, які прокопали нове русло для

р. Джурин, щоби полегшити доступ до замку. Є гіпотези, що перше поселення тут закладене 9 ст., 1241 його знищ. монголо-татари, однак у давньорус. літописах згадок про це нема. Перші відомості про Черлений Городок

(Castrum Rubrum) – у хроніці Биховця під 1351. Тоді литов. князі брати Коріятовичі збудували тут перший, дерев. замок; 1538 його знищили татари і волохи. На поч. 17 ст. власник Червоногоорода львів. каштелян М. Данилович звів мур. чотирикут. замок з вежами на кутах, оточений оборон. муром із в’їзною брамою. 1648 під час Нац.-визв. війни під проводом *Б. Хмельницького* замком оволод. повстан. загони. 1672 його здобуло військо турец. султана Магомета IV. Зазнавши неоднораз. руйнувань, замок занепав. Від 1778 – власність Кароля Понінського, який 1820 звелів розібрати 2 вежі й ч. будівлі, дві інші вежі та ч. стін використав для спорудж. палацу на замк. фундаменті. Його син, Калікст, вважаючи вежі надто низькими, розібрав їх і збудував на цих самих місцях вищі та об’ємніші, у псевдогот. стилі. До 1-ї світ. війни палац мав вишукану терасу в італ. стилі та колонаду з 6 кам. колон, був оточений вел. ландшафт. парком із фонтаном. Під час 1-ї світ. війни палац зазнав знач. руйнувань, і його більше не відбудовували. Довершила руйнування 2-а світ. війна. Нині зберег. лише дві, значно пошкоджені вежі. Однак і в стані руїни замок-палац та розташ. побл. залишки костельу й усипальниці Понінських, водоспад утворюють унікал. істор.-ландшафт. комплекс у мальовничій місцевості. Нині – власність Терноп. єпархії УАПЦ.

В. Бойко.

ЧЕРГІН

Віктор Степанович (26. 09. 1921, с. Малинське Камен. р-ну Свердлов. обл., нині РФ – 24. 01. 1972, м. Свердловськ, нині Єкатеринбург, РФ) – військовик. Герой Рад. Союзу (1944). Орден Черв. Зірки та ін. бой. нагороди. Учасник нім.-рад. війни, воював на Воронез. і 1-у Укр. фронтах, у т. ч. на Тернопільщині. У бе-

резні 1944 під час артилер. бою pobl. с. Устечко Заліщиц. р-ну відділення Ч. здійсн. значний прорив у тил противника, завдало йому втрат у техніці та живій силі.

Н. Халуца.

ЧЕРЕВАТЮК

Вікторія Богданівна (08. 02. 1967, с. Білозірка Лановец. р-ну) – вчений у галузі історії і права. Дочка *Б. Якубишина*. Канд. істор. н. (1997), доц. (1999). Закін. Івано-Фр. пед. ін-т (нині Прикарпат. ун-т). Від 1989 працює у Терноп. ін-ті нар. госп-ва (нині ТНЕУ): асист., ст. викл., доцент. Досліджує проблеми історії укр. еміграції у Франції, роль рим. права у формуванні правн. систем світу. Автор і співавт. наук. праць, у т. ч. 3 монографій.

Б. Мельничук.

ЧЕРЕМШІНСЬКА

Романа Степанівна (07. 01. 1944, с. Велеснів, нині Монастирис. р-ну) – краєзнавець, педагог, вишивальниця. Сестра *О. Черемшинського*. Чл. ВУСК (2002), НТШ (2006; секція етнографії і фольклористики), НСЖУ (2007). Закін. Кременец. пед. ін-т (1967, нині ТНПУ). Працювала вчителькою біології та хімії Велеснів. ЗОШ, де співорг-тор мемор. кутка *В. Гнатюка*. Співініціатор створ., від 2003 – ст. н. с. *Обл. комун. етнограф.-мемор. музею В. Гнатюка* у Велесневі. Автор краєзн. матеріалів у наук. зб. та періодиці. Як вишивальниця – учасниця виставок декор.-приклад. мист-ва у містах Монастирська, Тернопіль, Львів, (дипломи й ін. відзнаки); серед робіт – жін. і чол. сорочки, рушники, подушки, серветки, скатертини, жанр. картини тощо.

Л. Щербак.

ЧЕРЕМШІНСЬКИЙ

Остап (Євстахій) Степанович (19. 05. 1936, с. Слобідка Долишня, нині присєдн. до с. Дубенки Монастирис. р-ну) – краєзнавець, етнограф, літературознавець, громадський діяч. Брат *Р. Черемшинської*. Засл. прац. культури України (1996). Орден “За заслуги” 3-го ступ. (2002). Почес. краєзнавець, Почес. чл. ВУСК та Всеукр. т-ва “Просвіта” (всі – 1996). Чл. НТШ (1997), НСЖУ (2006). Обл. премія ім. *В. Гна-*

тюка (1996), премія ім. П. Чубинського (1997), Всеукр. премія “За подвижництво” ім. В. Гнатюка (2006). Почес. громадянин с. Велеснів Монастирис. р-ну. Закін. бібліот. ф-т Київ. ін-ту культури (1976, нині нац. ун-т культури і мист-в). Працював

у восьмиріч. школі, зав. клубу і б-ки у Велесневі, зав. бібліотек у селах Залісся та Устя-Зелене Монастирис. р-ну. Ініціатор засн. (1961–68) та співавт. (з *І. Геретою*) експозиції *Обл. комун. етнограф.-мемор. музею В. Гнатюка* у Велесневі, від 1969 – його дир. 1970 – орг-тор і учасник фольклор. експедицій, під час якої записав більше 700 нар. пісень та бл. 1000 коломийок, ч. яких зберіг. в ІМФЕ НАНУ, понад 30 – опублік. у зб. “*Пісні Тернопільщини*”. Ініціатор відкр. мемор. кутка *В. Гнатюка* у Велеснів. сільс. б-ці (1963) та школі (1964), спорудж. пам’ятників на могилі *В. Гнатюка* на *Личаків. цвинтарі* у Львові та біля сільс. музею у Велесневі (обидва – 1971), присв. імені *В. Гнатюка* Бучац. СШ (1971, нині г-зія), Велеснів. школі (1991), ТДП (нині ТНПУ, 1997), відкр. мемор. таблиць у Тернополі (1989), Бучачі, Велесневі (обидві – 1991), Івано-Франківську, Львові, Ужгороді. Ч. – співзасн. худож.-мемор. музею *Ю. Панькевича* в Усті-Зеленому (1992), краєзн. музею і картин. галереї у Велесневі (1997), літ.-мемор. музею *О. Кисілевської* у м. Монастирська (1999). Співавт. нарису-путівника про музей *В. Гнатюка* у Велесневі (1971, 1982, 1991, 2006), автор більше 1000 публікацій про *В. Гнатюка*, краєзн. матеріалів. Понад 50 р. займається вишиванням, у доробку Ч. – сорочки, краватки, рушники, подушки, жанр. картини та ін., розробляє візерунки вишивок. 2007 ДАТО вид. бібліогр. покажчик публікацій Ч. (1963–2006).

Л. Щербак.

ЧЕРЕПІНСЬКО-ЛАГОДІВСЬКА ГРУПА СКІФСЬКОГО ЧАСУ

– група пам’яток скіфського періоду. Пошир. на тер. Львів., Івано-Фр. і зх. ч. Терноп. обл. Сформ. на основі висок. культури переселенці з лісостепу у Верх. Подністров’ї 2-й пол. 17 ст. до Р. Х. Назв. за місцем найкраще дослідж. по-

селень pobl. сіл Черепин і Лагодів (Львів. обл.). На Тернопільщині – 15 поселень такого типу.

М. Бігус.

ЧЕРКАВСЬКИЙ

Михайло Костянтинович (крипт. Кс. 3-к, М. КС; 07. 11. 1879, с. Якимівці, нині Лановец. р-ну – 06. 11. 1929, м. Львів) – громадсько-політичний діяч, педагог, просвітянин. Чл. Центр. Ради (1917), УНДО (1925); сенатор польс. сейму (1922–26). Закін. істор.-філол. ф-т Київ. ун-ту (1907). Працював учителем у містах Луцьк (нині Волин.) і Дубно, 1918–21 – дир. учит. семінарії в с. Дермань (обидва нині – Рівнен. обл.). У період УНР – комісар освіти Волині. Як сенатор очол. Укр. парламент. клуб у польс. сеймі. Вид. у Луцьку г. “Громада” (1925–26) і “Українська громада” (1926–29). Автор кн. “Національне питання в Росії”, брошур на освіт. і вихов. теми, навч. посібників для шкіл, статей у часописах “Духовний сіяч”, “Життя і знання” (м. Львів). Голова Кременец. орг-ції т-ва “Просвіта” (1920-і). Мемор. таблицю Ч. встановл. у Кременці на буд., де він проживав.

Г. Чернихівський.

ЧЕРКАВЩИНА

– село у Чортківському районі. Підпорядк. Староягільниц. сільраді. Розташ. на берегах р. Черкаська, за 11 км від райцентру. Насел. 130 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1453. Діяли “Просвіта”, “Сільський господар”, “Рідна школа” та ін. т-ва, кооператива. Є церква Покрови Пресв. Богородиці (1936, перевез. з ниніш. Гусятин. р-ну). Діє б-ка, ФАП, торг. заклад. У Ч. народ. поет, художник *Ю. Назарук*.

Церква Покрови Пресвятої Богородиці.

М. Кришук, В. Ханас.

ЧЕРКАСЬКА

– річка в Чортківському районі. Права притока р. Серет (бас. р. Дністер). Довж. 25 км, пл. бас. 96 км². Започатк. біля с. Білобожниця. Долина У-подібна, глиб. у пониззі до 50–60 м, шир. – до 2,2 км. Річище слабозвивисте, шир. 2–5 м. Похил річки 5,6 м/км. Живлення мішане,

з переваж. снігового. Льодостав із грудня до безрезня. Воду частк. використ. для госп. потреб.

Й. Свинко.

ЧЕРКАШИН

Степан Іванович (24. 04. 1936, с. Борисівка, нині Харків р-ну Харків. обл.) – вчений у галузі стоматології. Д-р мед. н. (1991), проф. (1992). Закін. Харків. мед. стомат. ін-т (1965, нині мед. ун-т). Працював асист. каф. анатомії Киргиз. мед. ін-ту (1965–71). Від 1971 – у Терноп. мед. ін-ті (нині ТДМУ); асист., доц. (1981–91), проф. курсу стоматології. Автор і співавт. 70 праць, зокрема 2 підручники; має автор. свідоцтво на винахід.

М. Андрейчин.

ЧЕРНЕЛІВ-РУСЬКИЙ

– село у Тернопільському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Жовтневе. До Ч.-Р. при-

Вид на село.

сдн. х. Човганщина. Розташ. на берегах р. Гнізна, за 8 км від райцентру і 4 км від найбл. заліз. ст. Вел. Бірки. Насел. 770 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1400. 16 ст. у селі розташ. монастир, в якому була Чудотворна ікона Матері Божої. Діяли т-ва “Просвіта”, “Січ”, “Луг”, “Сільський господар”, “Союз українок”, “Рідна школа”, кооператива. Зберіг. т. зв. “Чолганський камінь” із датою 1569. Є церква Покрови Пресв. Діви Марії (1912, кам.; арх.

Одне з поховань періоду черняхівської культури. (Розкопки І. Герети).

А. Лушпинський), 3 каплички. Спорудж. пам’ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад.

війні (1985), о. *М. Михалевичу* (2001, скульп. *В. Садовник*), насип. символ. могили Борцям за волю України. Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ зв'язку, торг. заклад. У Ч.-Р. народ. публіцист, громад. діяч *І. Вонс*, громад. діяч *А. Кунько*, інженер-графік *О. Островський*, археолог *Б. Строць*, пастирював *М. Михалевич*, археол. дослідження здійснив *А. Кіркор*, *І. Герета* і *Б. Строць*. Тут проживає ред. *Г. Макух*. Пobl. Ч.-Р. виявл. археол. пам'ятки ран. заліз. віку, помор., черняхів. та давньорус. культур.

М. Бігус.

ЧЕРНІЦЬКИЙ

Антін Михайлович (08. 04. 1887, м. Бережани – 15. 02. 1963, м. Цюріх, Швейцарія) – громадсько-політичний діяч, журналіст. Закін. Бережан. г-зію (1906), де належ. до тасм. гуртка “*Молода Україна*”, навчався у Вільній торг. акад. в м. Відень (Австрія). Один із провід. діячів УСДП Галичини, від 1909 – секр. її ексекутив. ком-ту. Ред. і співред. часописів “*Земля і воля*” (1908–11), “*Вперед*” (1910–14, 1919–20), “*Залізничник*” (1912–14), “*Праця*” (1916–17), “*Професійний вісник*” (1920–21); опублiк. у цих та ін. виданнях статті на політ. та істор. теми. До 1-ї світ. війни – секр. край. профспілк. орг-ції укр. залізничників. 1914–17 – у Відні. Від 18 жовтня 1918 – чл. УНРади ЗУНР; 9 листопада затвердж. в уряді республіки держ. секр. праці та сусп. опіки. Після того, як укр. військо залиш. м. Львів, перебував тут на нелегал. становищі. В жовтні 1923 та січні–травні 1924 Ч. за політ. діяльність ув'язн. польс. влада. Працював у Союзі укр. приват. урядовців. 1924–26 – його голова. 1925–28 – дир. Пенс. ін-ту приват. службовців у Львові. Від 1931 проживав у с. Острів (нині Терноп. р-ну), працював у філії “*Сільського господаря*”, 1939–41 – голова сільради. Під час нім. окупації 1941–44 очолював відділ сусп. опіки Укр. округ. ком-ту в м. Тернопіль. 1944 виїхав до Німеччини. Учасник громад.-політ. об'єднань емігрантів; від 1948 належ. від УСДП до УНРади УНР в екзилі. 1951 переїхав у Швейцарію. Автор публіцист. праць, мемуарів “*Спомини з мого життя*” (1964, посмерт.; переклад. у Києві 2001).

Н. Голод, П. Гуцал, О. Лугова.

ЧЕРНІЛІВКА

– село у Підволочиському районі. Центр сільради. Розташ. на берегах р. Сновида, за 7 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Підволочиськ. Насел. 497 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1581. 1848 і 1855 у селі – епідемія холери. Діяли “*Просвіта*”, “*Січ*”, “*Сільський господар*” та

ін. т-ва, кооператива. Восени 1944 ч. села спалив підрозділ НКДБ. Є церква св. Димитрія (1904, мур., розпис. *Ф. Гриневич*), “*фігура*” на честь скасув. панщини (1898), насип. символ. могилу жертвам тоталітар. режиму (1990). Працюють клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад. У Ч. народ. засл. арт. України *Б. Ретка*, лікарі-науковці *І. та О. Яворські*. Пobl. Ч. виявл. археол. пам'ятки трипіл. культури. І. Яворський видав кн. “*Чернілівка. Нариси з історії села*” (Л., 2003).

Б. Пиндус, І. Яворський.

ЧЕРНИХІВ

– село у Зборівському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Глядки. До Ч. приєдн. с. Плютинці, х. Ковалики. Розташ. на пр. березі р. Серет, за 28 км від райцентру і 12 км від найбл. залізн. ст. Курівці. Насел. 416 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1213 як Чернече на р. Серет. 25 травня 1908 в Ч. відбул. сутички селян із жандармами, т. зв. Чернихів. трагедія, про що вид. одноймен. книжку *Д. Чернихівський*. Діяли “*Просвіта*”, “*Луг*”, “*Сокіл*”, “*Союз українко*”, “*Рідна школа*” та ін. т-ва. У березні 1946 внаслідок бою з рад. спецслужбами загин. 7 вояків УПА, 23 травня 1952 під час бою пobl. Ч. загин. чл. Край. проводу ОУН “*Поділля*”. Є церква Різдва Пресв. Богородиці (1782, кам.). Спорудж. пам'ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1965), *Т. Шевченку* (1994), 2 пам'ятники на місці боїв вояків УПА та діячів ОУН (1997), насип. символ. могили жертвам 1-ї світ. війни і Борцям за волю України (1990). Працюють ЗОШ 1–3 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, ПП “*Світанок-2*”, СФГ “*Агрос*”, торг. заклад. У Ч. народ. священик, фольклорист, історик *П. Білинський*, письменник, науковець, громад. діяч *О. Герман*, нар. поет *В. Карачок*, учений *О. Шаблій*, живописець, скульптор *В. Косовський*, педагог, письменник, етнограф *Я. Косовський*, літературознавець, письменник *Л. Сенік*; працював громад. діяч, історик, краєзнавець, літератор *Д. Чернихівський*. Пobl. Ч. виявл. археол. пам'ятки пізн. палеоліту, ран. заліз. віку і давньорус. культури. 1937 Я. Косовський вид. кн. “*Село Чернихів*”.

Б. Мельничук, Г. Чернихівський.

ЧЕРНИХІВСЬКИЙ

Гаврило Іванович (псевд. і крипт. Іван Волинський, Роман Рой-Чарський, І. Гавриленко, Г. Ч., Ч. Г. та ін.; 28. 09. 1936, с. Плєсківці, нині Зборів. р-ну) – літературо- і краєзнавець, історик. Брат *Д. Чернихівського*. Премії ім. В. Антоновича (1997), *Братів Б. та Л. Лепких* (2001–02), Фонду родини Волянників-Швабінських Фун-

дації УВУ (2004, м. Нью-Йорк, США). Чл. ВУСК (1992), Укр. істор. т-ва (1996), НТШ (2004), НСПУ (2005), почес. чл. Всеукр. т-ва "Просвіта" (1995), дійсн. чл. Житомир. наук.-краєзн. т-ва дослідників Волині (1999). Відзнака "За досягнення в розвитку

культури та мистецтва" (2004). Почес. громадянин м. Кременець (2004). Засл. прац. культури України (2007). Закін. істор. ф-т Львів. ун-ту (1958, нині нац. ун-т). Працював учителем у селах Доброводи Збараз. і Горинка Кременец. р-нів. Викл. Кременец. пед. ін-ту (1963–69, нині ТНПУ). 1969–2006 – ст. науковець, зав. відділу, провід. н. с. Кременец. краєзн. музею. Ініціатор створ. і автор експозицій 10 музеїв на громад. засадах, 2 з них – "народні" (села Плоске та Крижі, обидва – Кременец. р-ну). Орг-тор літ.-мемор. музеїв *У. Самчука* (с. Тилявка Шумс.) та *О. Неприцького-Грановського* (с. Вел. Бережці Кременец. р-нів), світлиці *У. Самчука* у Кременец. ліцеї. 1969–83 – заст. нач. Волино-Поділ. археол. експедиції, яка дослідж. пам'ятку пізн. палеоліту на горі Куличівка в Кременці. Оpubлік. 88 прац. про *М. Драгоманова*. Автор і співавт. 18 кн., зокрема "Портрети пером" (2001) та "Оксана Лятуринська: життя і творчість" (2002; обидві – співавт.), "Улас Самчук: сторінки біографії" (2005), "Почаївська Свято-Успенська Лавра" (2006; співавт.), путівників "Кременець" (1987), "Кременецький краєзнавчий музей" (2005), "Великобережецький літературно-меморіальний музей О. Неприцького-Грановського" (2006), посібн. "Кременеччина: історичне та літературне краєзнавство" (1992), 6 монографій, у т. ч. "Олександр Неприцький-Грановський: життя і творчість" (1996), "Кременеччина від давнини до сучасності" (1999), зб. поезій "Серця клич" (1996), бібліограф. покажчиків "Олександр Неприцький-Грановський" (1997) та "Оксана Лятуринська" (2000, обидва – співавт.), бл. 500 ст. до енциклоп. видань України, у т. ч. ТЕС, до кн. "Земля Тернопільська" (2002), буклетів про Кременець. Написав музику до 80-и пісень на власні вірші та слова *М. Рильського*, *М. Хоросницької*, автор слів "Пісні про Кременець". Ред. 7 кн. ін. авторів, зокрема *С. Дауш-*

кова "Казки старого млина" (1992), *Ю. Вагрового* (Виливчука) "Наче скошений цвіт" (1994), *В. Адамович* "На поклик волі" (1998) та ін., зб. "Українські колядки та щедрівки" (1997). Чл. ред. колегії ж. "Тернопіль" (від 1991), ТЕС (від 2002). З ініціативи Ч. у Кременці переймен. 66 вулиць, встановл. 30 мемор. таблиць, у т. ч. *Р. Бжеському*, *Б. Козубському*, *О. Лятуринській*, *Лесі Українці*, *М. Черкавському* та ін. Ініціатор спорудж. пам'ятника на могилі поетки *Г. Гордасевич* (2006).

І. Дем'янова, Г. Яворський.

ЧЕРНИХІВСЬКИЙ

Дмитро Іванович (псевдо "Зірко"; 06. 11. 1929, с. Плесківці, нині Зборів. р-ну) – громадський

діяч, історик, краєзнавець, літератор. Брат *Г. Чернихівського*. Чл. НСЖУ (1999). Медалі "50 років УГВР" (1992) і "60-річчя УПА" (2002), ін. відзнаки. Закін. Тереховлян. культ.-освіт. технікум (1956, нині вище уч-ще культури), істор. ф-т Львів. ун-ту (1971,

нині нац. ун-т). Чл. ОУН (1949), зв'язковий УПА. Працював зав. клубом у Плесківцях, де створ. хор., струн. оркестр, драм. гурток, за сумісництвом – учитель історії Чернихів. школи (Зборів. р-ну). 1985–95 – секр. Чернихів. сільради. Диригент церк. хору. Від 1991 – голова братства УПА Зборівщини, тоді ж створив осередки НРУ в Плесківцях і Чернихові. Організ. муз.-вокал. гурт "Гомін над Серетом" (1992). Автор кн. "Пісні боротьби і звитяг" (1998), "Чернихівська трагедія" (1999), "Село Плесківці. Історико-краєзнавчий нарис" (2004), "Чернихівські гуморини" (2006), драм "Марта" (2000) та "Кривавий світанок" (2004), пісень на повстан. тематику, публікацій у пресі.

Б. Головин, Г. Чернихівський.

ЧЕРНИХІВЦІ

– село у Збараському районі. Центр сільради. До Ч. приєдн. х. Федоровичівка (Колонія). Розташ. на берегах р. Гнізна, за 5 км від райцентру і 7 км від найбл. залізн. ст. Збараж. Насел. 1304 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1340; 1463 згад. як Чернихів, 1529 – як місто, що мало замок. Унаслідок турец.-татар. нападів 1474, 1521, 1527, 1589 м-ко занепало. 16 ст. в Ч. діяв

Пам'ятник на честь скасування панщини 1863 р.

Василіян. монастир із чудотвор. іконою Пресв. Богородиці. У щоденнику *У. Вердума* за 1672 насел. пункт згад. як село зі замком. 1831 – пошесть холери (зберег. пам'ят. хрести). Наприкін. 19 ст. – один із центрів килимарства. Діяли “Просвіта”, “Союз українок” та ін. т-ва, кооператива. 6 липня 1941–7 березня 1944 – під нім.-фашист. окупацією, в боях за Ч. загинув Герой Рад. Союзу *М. Курятніков*. Є церква Пресв. Трійці (1768, мур.). Спорудж. пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1989), насип. символ. могилу Борцям за волю України (1991, реставр. 2006 за кошти І. Мазуренка та З. Чернецького), встановл. пам'ят. знак на честь скасув. панщини (1863, віднов. 1990) та мемор. табл. на честь перебування *І. Франка* (1991). Працюють ЗОШ 1–3 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, торг. заклади. У Ч. народ. *А. Грицуняк, В. Джус, К. Мазуренко, М. Мечник, М. Ратушний, М.-І.-А. Січинський*; перебували *І. Франко* (1895, 1897), *А. Шептицький* (1906). Пobl. Ч. виявл. археол. пам'ятки висоц. культури.

В. Уніят.

ЧЕРНІЙ

Євгенія Василівна (23. 02. 1944, с. Боднарівка Чемеровец. р-ну, нині Хмельн. обл.) – підприємець, меценат. Віце-президент Гільдії підприємців Тернополя (2003). Церков. відзнака – медаль “Святий князь Володимир” (2006), грамоти, подяки за особистий внесок у реформування нац. економіки, розвиток підприємництва та формув. ринк. інфраструктури в Україні (2001–02); почес. диплом Міжнар. благодій. фонду інвалідів (2001). Лауреат Всеукр. програми “Лідери регіонів” (2000). Від 1994 – співвласниця кооперативу “Тернопіль Вечірній”; 1995 – донині – ген. дир. одноймен. ТОВ. Фінанс. підтрим. Терноп. орг-цію для сліпих і слабозорих “Біла трости-

на”, Терноп. благод. фонд “Карітас”, ін. структури та благодій. акції.

І. Дем'янова.

ЧЕРНІЮК

Борис Васильович (15. 10. 1954, с. Обич Шумс. р-ну) – народний майстер декоративно-

ужиткового мистецтва (плетіння виробів із лози). Учень *Ф. Данилюка*. Дипломи, премії виставок. Працював на Кременец. ф-ці госпвиробів (1977–91), від 1992 – приват. підприємець. Від 1984 – учасник худож. виставок у містах Кременець, Тернопіль, Київ, Москва (1987, нині РФ; на 12-у Всесвіт. фестивалі молоді та студентів). Тв.: корзини, сумки, хлібниці, тарелі, дивани, етажерки, столи, крісла, сумки, підвазонники та ін.; зберіг. у краєзн. музеях і приват. колекціях в Україні й за кордоном.

А. Гриб.

ЧЕРНІЯВСЬКИЙ

Іван Корнилович (13. 05. 1867, м. Збараж – 05. 12. 1959, м. Коломия, нині Івано-Фр. обл.) – правник, громадсько-культурний діяч. Д-р права (1911). Депутат сейму Австро-Угорщини від округу Бібрка (1901–06, Львівщина). Закін. г-зію у м. Тернопіль (1886) і правн. ф-т Львів. ун-ту (1890). Адвокат у містах Галичини, в т. ч. у м. Зборів. Суддя у м. Самбір (1897–1900), повіт. суддя в м. Ходорів (1902; нині обидва – Львів. обл.), суддя у м. Львів, суд. радник у Коломиї (1907–15). Від поч. 1-ї світ. війни – у м. Відень (Австрія), звідки поверн. восени 1917. Чл. УНРади ЗУНР (належ. до законодавч. комісії), референт у справах пошти і телеграф. відділу окруж. Нац. Ради в Коломиї, управитель окруж. суду (1918–19). У ті ж роки – співавтор. марок. Липень 1919 – інтернов. у польс.

таборі в м. Тарнув (нині Польща). 1922–39 адвокат у Коломиї. У жовтні 1922 на суді в м. Чортків захищав *С. Мельничука*. Діяльний в укр. установах і т-вах на Коломийщині (кер. філії “Рідної школи” та ін.), збирав етнограф. й фольклор. матеріали про життя гуцулів; із *В. Кобринським* – співорг-тор Музею нар. мист-ва Гуцульщини, де працював у післявоєн. роки. Зібрав цінну філателіст. колекцію (прибл. 30 тис.) пошт. марок; чл.-засн. Укр. філател. т-ва у Львові, Укр. вимінного т-ва у Відні (1925); почес. грамота на міжнар. філател. виставці (1936, м. Антверпен, Бельгія). Автор кн. “Історія коломиїських поштових марок” (1928; перевид. нім. і польсь. мовами), статей просвіт. та етнограф. тематики.

П. Арсенич, Б. Волинський, П. Гуцал.

ЧЕРНІВСЬКИЙ

Федір Федорович (03. 08. 1918, с. Давидів Брід, нині Великоолександрів. р-ну Херсон. обл. – 04. 07. 1993, м. Тернопіль) – вчений у галузі історії. Д-р істор. н. (1982), проф. (1983). Закін. істор. ф-т Одес. пед. ін-ту (1937, нині Південноукр. пед. ун-т). Від 1958 – на викл. роботі у Терноп. мед. ін-ті (нині ТДМУ): зав. каф., проф. каф. сусп. наук. Автор та співавт. понад 100 наук. і навч.-метод. праць, у т. ч. 2 монографій.

А. Гудима, Н. Совінська.

ЧЕРНІЯК

Володимир Максимович (17. 05. 1948, с. Онишківці, нині Шумс. р-ну) – вчений у галузі біології. Д-р біол. н. (2005). Відмінник охорони природи УРСР (1986). Закін. природн. ф-т Терноп. пед. ін-ту (нині ТНПУ). Працював учителем біології та хімії, заст. дир. школи у Рівнен. і Терноп. обл. Від 1988 – в Терноп. пед. ін-ті: ст. викл., доц., зав. каф. методики викл. природн. дисциплін (1993–97), зав. каф., доц. методики викл. біології (1997–2007). Від 2007 – викл. аграр. ун-ту у м. Біла Церква Київ. обл. Автор понад 130 наук. і наук.-метод. праць, 4 монографій; вид. кн. “Село Онишківці: роки, долі, події (1545–1998)” (1998).

Х. Весна.

ЧЕРНІЯК

Сергій Володимирович (19. 06. 1973, м. Кременець) – диригент, аранжувальник. Почес. гра-

мота Мін-ва культури і туризму України (2006) та ін. нагороди. Закін. Терноп. муз. уч-ще (1992), опер.-симфон. відділ диригент. ф-ту Львів. вищого муз. ін-ту (1997, нині нац. муз. акад.). 1990–92 – артист духов. оркестру “Галицькі сурми”. 1995–97 – худож. кер. і диригент симфон. оркестру Львів. спец. муз. школи-інтернату. У м. Київ: стажув. у Нац. опері (1997), викл. вищого муз. уч-ща ім. Р. Глієра і нац. ун-ту культури та мист-в; гол. адміністратор та дир.-розпорядник муніципал. камер. хору “Хрещатик” (1997–2001). Від 2001 – худож. кер. і диригент камер. оркестру Терноп. обл. філармонії, симфоніч. оркестру Терноп. муз. уч-ща, від 2006 одночасно – студент. камер. оркестру ін-ту мист-в ТНПУ. Автор зб. аранжувань “Популярна західноєвропейська музика” (Т., 2006).

Б. Петраш.

ЧЕРНЯХІВСЬКА КУЛЬТУРА

– одне з найбільших соціально-економічних та етнокультурних утворень (3 – поч. 5 ст. до Р. Х.). Тер. пошир. – лісостеп. і степ. зона Правобереж. та Лівобереж. України, Молдова, Румунія (румун. назва – Сінтана де Муреш). Тернопільщина – окраїна ареалу пошир. культури і тому особливо приваблива для дослідників. Перші черняхів. пам’ятки виявл. на тер. Терноп. обл. ще до відкриття Ч. к. *А.-Г. Кіркор* 1876 дослід. могильник біля с. Вовківці (нині Борщів. р-ну), *Г. Оссовський* 1878 розкопав могильник біля с. Мишків (нині Заліщиц.) і поховання біля с. Увисла (нині Гусятин. р-нів). *В. Деметрикевич* наприкін. 19 ст. розкоп. могильники в м. Теребовля та с. Сушин (нині Теребовлян. р-ну). Але вони не були погруповані, виділ. в окрему культуру і залиш. розрізненими. Лише після того, як В. Хвойка 1901 періодизував та інтерпретував матеріали, розкопані у Черняхіві на Серед. Придніпров’ї, і виділив Ч. к., згадані поселення та могильники з Тернопільщини були віднесені до неї. Нині на тер. обл. відомо понад 200 пам’яток цієї культури. Стационар. археол. дослідж. могильників здійсн. в селах Чернелів-Руський, Біла, Чистилів Терноп. (*І. Герета*), Романове Село (*Т. Сулімірський, Б. Строць*), Раківець-Чеснівський (*І. Вишокур, О. Гей, В. Івановський*; обидва села – Збараз.), Токи Підволочис. (*І. Герета*), Бережанка (*В. Воляник*) Лановец. р-нів; поселення в селах Кобилля Збараз., Очеретне Кременец., Рукомиш Бучац. (*Б. Строць*), Сухостав Теребовлян. (*І. Свешніков, В. Кравець*) р-нів. Окрім того, згадані поселення в Кобиллі та могильник у с. Чернелів-Руський віднес. до пам’яток нац. значення.

Б. Строць.

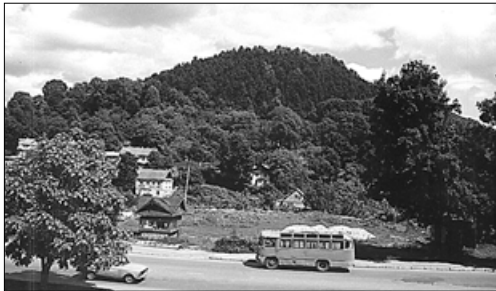
ЧЕРНЯХОВСЬКИЙ

Іван Данилович (29. 06. 1906, с. Оксанина, нині Уман. р-ну Черкас. обл. – 18. 02. 1945, м. Кенігсберг, нині Калінінград, РФ) – військовик. Генерал-полковник ЧА. Двічі Герой Рад. Союзу. Ордени Черв. прапора (4), Суворова 1-го ступ. (2), Кутузова, Б. Хмельницького 1-го ступ., ін. нагороди. Учасник нім.-рад. війни як ком-р 28-ї танк. дивізії Прибалт. особлив. військ. округу. Від липня 1942 – генерал-майор, команд. 60-ю армією 1-го Укр. фронту. Навесні 1944 воював на Тернопільщині; 7–8 березня провів артилер. наступ проти 4-х нім. піхот. дивізій у центр. ч. м. Тернопіль. Згодом – генерал-полковник, команд. 3-го Білорус. фронту. У Тернополі іменем Ч. назв. вулиця.

В. Журавель.

ЧЕРЧА

– гора у м. Кременець. Зі сходу прилягає до центр. ч. міста. Зі заходу обмеж. долиною потоку Ірва, з пн.-сх. та пд.-зх – глибок. балками, в яких забуд. вузькі вулички міста, і лише зі сх. з'єдн. з уривками плато. Абсолют. висота 373 м

Вид на гору Черча.

над рівнем моря, відносна – бл. 100 м. В основі гори – відклади білої писал. крейди крейд. періоду мезозой. ери з числен. рештками давніх морс. організмів. Над ними – потужна (кілька десятків м) товща неоген. дрібнозерн. буруватих, сірих та білих кварц. пісків і пісковиків, вкритих шаром звітраних піскуватих оолітових вапняків, що подекуди утворюють обривисті карнизи на вершині гори. Поверхня Ч. майже рівна, вкрита степ. рослинністю і чагарником. Пд.-зх., зх. та пн.-сх. круті схили вкриті сосн. лісом, висадж. у 1-й пол. 20 ст., пд.-сх. – зберіг. природ. зарості лист. порід із окрем. деревами бука лісового. Саме тут – пн.-сх. межа пошир. цього виду на Поділлі. У пдніжжі пн. схилу гори – *П'ятниц. цвинтар*, де похов. козаки, полеглі в Нац.-визв. війні 1648–57. Із вершини Ч. відкрив. панорама м. Кременець.

Й. Свинко.

ЧЕСНІВСЬКИЙ РАКОВЕЦЬ

– село у Збарзькому районі. Підпорядк. Гнізничнен. сільраді. Розташ. за 28 км від райцентру і 24 км від найбл. залізн. ст. Карначівка. Насел. 252 особи (2007). Діяли “Просвіта” й ін. т-ва. Є церква Воздвиження Чесного Хреста (1860), фігура (віднов. 2002). Працюють клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад.

В. Бойко, Н. Новосядла.

“ЧЕТВЕРТА ВЛАДА”

– незалежна газета. Засн. Терноп. обл. орг-ція НСЖУ в грудні 2005. Гол. ред. – *М. Ротман*. Наклад (2008) – 10 тис. прим.

Б. Мельничук.

ЧЕХ

Юзеф (Czech Józef; 08. 06. 1806, м. Кременець – 09. 02. 1886, м. Краків, Польща) – польський бібліофіл, видавець. Син *Я. Чеха*. Закін. Краків. ун-т. Вид. кн. з історії та фольклору – щорічн. “Краківський календар”. Книгарня Ч. – місце постій. зустрічей тогочас. краків. інтелігенції.

С. Ткачов, В. Ханас.

ЧЕХ

Ян (Czech Jan; 1762, м. Краків, Польща – 1810, м. Кременець) – польський вчений-математик, педагог. Батько *Ю. Чеха*. Освіту здобув у містах Краків, Люблін (Польща), Полоцьк (нині Білорусь). Від 1781 – проф. вищої математики в Краків. акад., від 1805 – в Кременці, 1-й дир. *Вищої Волин. г-зії*. Серед праць Ч. – найвідом. підручник “Короткий виклад математики” (шість вид. упродовж 1807–28).

С. Ткачов, В. Ханас.

ЧЕХИ НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

– слов'янський народ, національна меншина краю. Порівняно недалеко відстань від Чехії до Тернопільщини сприяла розвитку чесько-терноп. взаємин. Поява чес. населення у нашому краї пов'яз. з колонізацією укр. земель 12–19 ст. сусід. державами – *Вел. княз-вом Литов.*, Річчю Посполитою, Угорщиною, Австро-Угорщиною, Туреччиною, Крим. ханством, Румунією, Чехословаччиною та Росією; а також із міграцією іноз. колоністів. У Терноп. обл. 2001 найбільше чехів прожив. у Кременец. р-ні – 8 осіб. Багато чехів брали участь у військ. діях на тер. Тернопільщини під час 1-ї світ. війни; у серпні 1914 створ. Чехословац. стріл. бригада (від 1917 – корпус). Зокрема, 2 липня 1917 три чес. полки, які воювали в рос. армії, зазнали великих втрат (190 осіб) у бою проти австр. війська на полях біля с. Цецова (нині Калинівка Зборів. р-ну); полеглих поховали у спільній могилі за селом. 1927 у цьому селі насип. могилу і

споруд. кам. пам'ятник із написом: “Тут, на старій слов'янській землі під Зборовом, сплять сини Чехословаччини, що полягли за волю, мир, за краще майбутнє всіх слов'янських народів. 2. VII. 1917. Вічна їм слава”. Цей бій започатк. створення чехословац. армії. Майже щороку для вшанув. пам'яті земляків Калинівку відвідує чес. делегація; 1997 тут перебували президент Чес. Республіки *В. Гавел*, 2006 – заст. міністра оборони *Я. Прішбілова*, нач. штабу Зброй. сил *П. Штефко*, 2007 – міністр оборони *В. Парканова* та ін. Про битву під Калинівкою вид. книги чес. авторів *М. Рудольфа* “Зборів” (1922), *Ю. Хлодецького* “Поле слави чехословацької зброї” (1924) та ін. Поховання чес. вояків є в ін. насел. пунктах Тернопільщини, зокрема у с. Коршилів Зборів. р-ну похов. 30 чес. військових. Із Чехією пов'язана доля багатьох відомих уродженців Тернопільщини: композитора *В. Барвінського*, вчених *І. Горбачевського* і *С. Дністрянського*, піаністки *С. Дністрянської* та ін. Відомі чехи працювали, творили, а також брали участь у військ. діях на Тернопільщині. Тут народ. історик *А. Прохазка*, похов. *Ю. Пічман*; у г-зії в м. Тернопіль працювали проф. *Й. Горжіца*, *Й. Гофман*, *О. Колачек*; серед проф. Бережан. г-зії – *М. Гора*, *Ф. Кауцкій*, *П. Шутт*. Також із терноп. землею пов'яз. діяльність *К. Бабки*, художника *І. Влчека*, письменників *Я. Гашека*, *К. Запа*, *Й. Копти* і *Ф. Лангера*, генерала і поета *Р. Медека*, держ. діяча, Героя ЧССР та СРСР, Президента ЧССР *Л. Свободи*. Тривають зв'язки між Чехією та Тернопільщиною в екон. і культ. площинах. *В. Барна*, *Б. Мельничук* і *В. Уніят* підгот. кн. “Чехи на Тернопільщині”.

Б. Мельничук, В. Уніят.

ЧЕХІВ

– село у Монастириському районі. Центр сільради. Розташ. за 3 км від райцентру і 15 км від

Церква Покрови Пречистої Діви.

найбл. заліз. ст. Бучач. Насел. 284 особи (2007). Перша писем. згадка – 1454. 1892 внаслідок пожежі згоріло 14 будинків. Діяли “Просвіта”, “Луг” та ін. т-ва, кооператива. 3 липня 1941 нім. фашисти вбили 38 мешканців Ч. Є церква Покрови Пречистої Діви Марії (1885, дерев.). Спорудж. пам'ятник полеглим у нім.-рад. війні воїнам та односельцям, які загин. 3 липня 1941 (1975), насип. символ. могилу УСС (1991). Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад. Пobl. Ч. виявл. археол. пам'ятки трипіл. та комарівсько-тшенец. культури.

Т. Бойко, В. Уніят, О. Черемшинський.

ЧЕХОВИЧ

Іван Михайлович (19. 02. 1962, с. Гаї-Розтоцькі Зборів. р-ну – 04. 02. 1995, смт Залізці того ж р-ну) – спортсмен (лижні гонки, біатлон). М. сп. СРСР із лиж. гонок (1982) та біатлону (1983). Закін. ф-т фіз. виховання Терноп. пед. ін-ту (1989, нині ТНПУ). Чемпіон України, сріб. призер чем-ту СРСР та міжнар. змагань у м. Карлові Вари (нині Чехія). Належ. до молодіж. зб. команди СРСР. Виступав за ФСТ “Колос”. Тренер – *І. Починок*. 1996 у Гаях-Розтоцьких відбул. змагання з лиж. гонок, присвяч. пам'яті Ч.

Г. Гунтік.

ЧІБРАС

Володимир Михайлович (04. 02. 1957, с. Сільце, нині Підгасц. р-ну) – господарник, громадський діяч, меценат. Депутат Терноп. обл. ради (1998, 2002, 2006); заст. голови обл. ради (травень–грудень 2006). Кращий роботодавець року на Тернопільщині (2003, 2004). Закін. Терноп. ПТУ № 21, Чернів. будів. технікум (1983), ТДЕУ (2006, нині ТНЕУ). Від 1985 працював майстром Бережан. заводуупр. будматеріалів, 1990 – нач. заводу № 1 Бережан. заводуупр. лінійня, 1993 – дир. новоствор. цегел. з-ду “Керамік”. Від 1995 донині – голова правління ВАТ “Бережанський цегельний завод “Керамік”. Від 1992 – голова Бережан. рай. орг-ції, 2005 – Терноп. обл. орг-ції КУН. Матеріально сприяв спорудж. церкви у с. Підвисоке Бережан., Маріїн. центру в с. Зарванця Тербовлян. р-нів, виділив кошти на культур.-просвіт. програми, буд-во спорт. комплексу в с. Лісники Бережан. р-ну та ін.

І. Дем'янова.

ЧИЖЕВИЧ

Адам-Зигмунт (*Czyżewicz Adam Zygmunt*; 1841, м. н. і см. невід. – 1910) – лікар, громадський діяч. Від 1871 – проф. Львів. мед.-хірургіч. школи. Чл. Край. ради здоров'я (1872–1910).

Від 1889 – посол край. сейму. Співорг-тор мережі шпиталів та громад. служби здоров'я в Галичині. Співініц. та інвестор буд-ва залізниці Львів–Підгайці (1909). Останній власник м. Підгайці.

С. Колодницький.

ЧИЖМАРЬ

Юрій Васильович (27. 10. 1974, м. Ужгород Закарпат. обл.) – правник, громадсько-політичний діяч. Канд. юрид. н. (2001). Депутат Ужгород. міськ. ради 4-го і 5-го склик. (2002, 2006). Держ. службовець 1-го рангу (2007). Закін. юрид. ф-т Ужгород. нац. ун-ту (1996), ін-т міжнар. відносин Київ. нац. ун-ту (2003). Викл., доц. Ужгород. ун-ту (1996–2004); заст. нач. Терноп. обл. упр. юстиції–нач. відділу нотаріату (липень 2004–березень 2005); у Закарпат. ОДА: радник голови ОДА, нач. упр. майна (березень–серпень 2005), в. о. керівника, кер. апарату (серпень 2005–квітень 2006). Працював у Мін-ві України з питань надзвич. ситуацій та у справах захисту населення від наслідків ЧАЕС (квітень–вересень 2006); кер. служби глави Секретаріату Президента України (вересень 2006–жовтень 2007). Від 22 жовтня – в. о., від 1 листопада 2007 – голова Терноп. ОДА.

С. Колодницький.

Г. Івахів.

ЧИКАЛЕНКО

Левко Євгенович (03. 03. 1888, с. Перешори, нині Ананьїв. р-ну Одес. обл. – 20. 06. 1965, м. Нью-Йорк, США) – археолог, громадський діяч. Дійсн. чл. Укр. наук. т-ва у м. Київ (1917), НТШ у м. Львів (1932), Укр. наук. ін-ту в м. Варшава (1939, Польща), УВАН (1945). Навчався в ун-тах міст: Лозанна (1907–09, Швейцарія), Санкт-Петербург (1909–17, нині РФ). 1917 – чл. УЦР, секр. Малої Ради. Викл. укр. г-зії, вчит. курсів, Укр. нар. ун-ту (1917–18). Чл. комісії УАН для склад. археолог. карти України. За *Директорії УНР* – радник Мін-ва внутр. справ. Від 1920 – на еміграції в Польщі, Чехословаччині (викл. Празьк. вис. пед. ун-ту), Франції, від 1948 – у США. Учасник археолог. розкопок попл. с. Більче-Золоте (нині Борщів. р-ну). Автор наук. праць, зокрема

“Нарис розвитку української неолітичної мальнованої кераміки. Більче-Золоте” (1926), 5 монографій, спогадів.

Б. Мельничук, А. Сенік.

ЧИКАЛО

Віталій Зіновійович (21. 01. 1984, м. Тернопіль) – спортсмен (легка атлетика). М. сп. України (2002). Переможець першостей України з бігу на 100 і 200 метрів. Учасник чем-ту світу серед юнаків (2002). Закін. ф-т фіз. виховання ТНПУ (2005). 1-ї тренери – М. Васірук, О. Дриганець.

В. Ігнатенко.

ЧИР

Нестор Іванович (12. 03. 1938, с. Новий Диків Любачів. пов. Жешув. воєв-ва, нині Польща) – поет, громадський діяч. Чл. НСПУ (2001). Орден “За заслуги” 3-го ступ. Обл. літ. премії ім. В. Стефаніка, М. Підгірянки, рай. – ім. Н. Попович (2001). Депутат Івано-Фр. обл. ради (1990, 1994, 1998, 2002). 1945 з родиною пересел. у с. Полівці Чортків. р-ну. Від 1953 навчався в Дрогобиц. нафт. технікумі (нині Львів. обл.). Працював у нафт. галузі (1960–2003) і проживає в м. Надвірна Івано-Фр. обл., де громад. активіст – співзасн. ТУМ (1989), кер. літ. студії “Бистринь” (від 1987). Автор зб. поезій “Пізнє яблуко мого саду” (1998), “Долоні в крапельках дощу” (2001) та ін. Тв. Ч. опубл. в альманахах, період. виданнях. Очоловав ред. ради з вид. кн. про Надвірнянщину “Страгора” (1994), альманаху “Жниво на стерні” (1998), кн. Р. Гандзюка “Надвірна. Історичний нарис” (1999).

В. Барна, П. Гуцал, І. Дем’янова.

ЧИСТІЛІВ

– село у Тернопільському районі. Центр сільради. У зв’язку з пересел. мешканців х. Бухтанка вивед. із облік. даних. Розташ. на лів. березі р. Серет, за 5 км від райцентру і 3 км від найбл. заліз. ст. Вел. Глибочок. Насел. 956 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1525. Діяли “Просвіта”, “Січ”, “Сокіл”, “Рідна школа” та ін. т-ва, кооператива. Є церква Архістратиґа Михаїла (1992, мур.), капличка (1991). Спорудж. пам’ятник до 60-річчя створ. УПА (2002), насип. символ. могилу Борцям за волю України, встановл. пам’ят. хрест воякам УПА (2006). Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП, 2 млини, пекарня, підпр-во автосервісу, столяр. цех, 2 торг. заклади. У Ч. служив священником А. Крушельницький, археол. дослідження провод. І. Герета та С. Харитонов. Пobl. Ч. виявл. ар-

хеол. пам'ятки культури Ноа, західно-поділ. групи скіф. часу, черняхів. і давньорус. культур; є *Чистилів. заказник.*

В. Уніят.

ЧИСТІЛІВСЬКИЙ ЗАКАЗНИК

– орнітологічний заказник загальнодержавного значення. Розташ. у межах заболоч. заплави р. Серет між селами Біла, Чистилів, Вел. Глибочок та Плотича Терноп. р-ну. Створ. відповідно до постанови РМ УРСР № 132 від 25. 02.

Орнітологічний заказник.

1980; постановою КМ України № 584 від 12. 10. 1992 затвердж. як об'єкт природ.-заповід. фонду загальнодерж. значення. Перебуває у віданні ТзОВ “Великоглибочецьке” (136,5 га), “Україна” (184,5 га), Чистилів. сільради (26 га). Під охороною – водно-болотні угіддя в заплаві р. Серет – місце оселення багатьох видів водоплав. та водно-болот. птахів. Більша частина водоболот. масиву поросла очеретом звич., біля 100 га займає розрідж. угрупов. вільхи сірої (повнота 0,2–0,3), що росте на підвищеннях. Прогалини між деревами зайняті переважно угрупованнями лепешняку вел. з домішкою тип. болот. рослинності. На окремих ділянках зростають півники болотні, айр, рогіз. У прирусловій частині на значних ділянках – зарості тілорізу алоєвидного, в окремих місцях є осока пухирчаста, хвощ річк., жабурник, глечики, жовтець та ін. Трапл. чернь білоока, гоголь звич., лунь польовий, вівсянка чорноголова, сорокопуд сірий, горностай – види, занес. до Черв. книги України. Гніздяться кулики, качки, норці, чирки, чернь, мартини, горобині, з хижих – лунь болотний і боривітер, є багато ін. видів птахів. Місце відпочинку гуски сірої під час її перельотів.

І. П'ятківський.

ЧИСТОПАДИ

– село у Зборівському районі. Центр сільради. До Ч. приєд. хутори Гаї, Дички. Розташ. на пр. березі р. Серет, за 31 км від райцентру. Насел. 587 осіб (2007). Відоме від 17 ст. Діяли “Просвіта”, “Сільський господар” та ін. т-ва, коопе-

ратива. Є церкви св. Миколая (1701, дерев.) і св. Архистратига Михаїла (1995, мур.). Спорудж. пам'ятники односельцям, полеглим під час 1-ї та 2-ї світ. воєн (1967), *Т. Шевченку* (1968), встановл. пам'ят. хрести на честь скасув. панщини, проголош. незалежності України (1994), 850-річчя хрещення України, Борцям за волю України (1991). Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад. У Ч. проживає скрипаль-віртуоз, фольклорист Б. Лукашевич, вчителювала письменниця *Л. Тивонюк*. Пobl. Ч. виявл. археол. пам'ятки пізн. палеоліту.

Б. Мельничук, Н. Новосядла.

ЧІЧКА-АНДРІЄНКО

Климентій (Клим) Андрійович (справж. Чічка; 19. 07. 1885, м. Копичинці, нині Гусятин.

р-ну – 05. 03. 1967, м. Роттенбург, Німеччина) – оперний і камерний співак (лірико-драматичний тенор), теоретик вокалу, педагог. Закін. Терноп. учит. семінарію (1907). 1908–11 – учитель приват. г-зії у родин. місті, вчителював у с. Городниця (нині Гусятин. р-ну) та г-зії в м. Львів. Згодом навчався на правн. ф-тах Віден. (Австрія) та Львів. унів.; вокал студіював у Висок. муз. школі у Відні, приватно – у Львові, мист-во співу вдосконалював в Італії (1927). У Львові: під псевд. Клеменс Квятковскі – провід. тенор опер. театру (1922–26), виступав у концертах (1925–27), викладав вокал у Вищому муз. ін-ті (1925–26), діяльний у “Рідній школі”, орг-тор її фінанс. підтримки; 1926 дав концерт у Копичинцях. Від 1928 – в м. Берлін (Німеччина): соліст філармонії (до 1941), від 1934 виступав у муз. салоні. Під час 2-ї світ. війни в Роттенбурзі працював як педагог, після 1945 повернувся до співац. діяльності, виступав на опер. сценах і концертував у багатьох європ. країнах. 1950–70-і очолював у Роттенбурзі власну муз. школу. Серед опер. партій: Каварадоссі (“Тоска” Дж. Пуччіні), Фауст (однойм. опера Ш. Гуно), Радамес і Герцог (“Аїда” та “Ріголетто” Дж. Верді); в камер. репертуарі: тв. укр. і зарубіж. композиторів, укр. нар. й неаполітан. пісні, романси. У Німеччині знявся в кінофільмах “Боккаччо” та “Година спокуси”; 1930-і на фірмах

“Телефункен” та ін. записав кілька платівок: арії Туррідю (“Сільська честь” П. Масканьї), Ленського (“Свгеній Онегін” П. Чайковського), камертв., нар. пісні. Автор пр. “Українські школи в Галичині в світлі законів і практики” (під псевд. К. Федорович, 1924), метод. брошур і праць із теорії співу. Іменем Ч.-А. назв. вул. у Копичинцях, на буд. колиш. Нар. дому встановл. мемор. табл.; Всеукр. конкурс вокалістів ім. Ч.-А. відбув. у м. Тернопіль.

С. Іванків, Б. Мельничук, Л. Щербак.

ЧМОЛА

Іван Іванович (псевдо “Чмоль”; 06. 03. 1892, м-ко Солотвин, нині смт Богородчан. р-ну Івано-Фр. обл. – 27. 06. 1941, м. Дрогобич, нині Львів. обл., за ін. даними – м. Львів) – військовик, діяч пластового руху, педагог. Чл. почес. Куреня Залізного Хреста (посм.) – пластунів, які полягли за волю України. Навчався в Бережан. г-зії (де 1901–02 учасник гуртка “Молода Україна”), закін. г-зію в м. Перемишль (нині Пшемисль, Польща). Студіював на філос. ф-ті Львів. ун-ту, закін. Краків. ун-т (Польща; магістр природ. н.). Співорганізатор “Пласту” (1911) та січ.-стрілець. руху (1912). Вид. молодіж. ж. “Відгуки” (1913). Від серпня 1914 – старшина *Легиону УСС*, у вересні 1915 в бою побл. с. Соколів (нині Теребовлян. р-ну) потрапив у рос. полон. 1915–17 – у таборах побл. м. Астрахань і в м. Царицин (нині Волгоград, обидва – РФ), де з *С. Коновальцем*, *А. Мельником*, *Р. Сушком*, *Ф. Черником* проводив орг. і пропаганд. роботу серед полонених українців. Восени 1917 втік із табору, перебрався до м. Київ, де співорганізатор Куреня Січ. Стрільців під команд. *С. Коновальця*, згодом ком-р сотні; полковник *Армії УНР*, чл. Стрільц. ради. В червні 1919 воював на тер. Кременец. пов. проти більшов. військ. 1920–22 – у польс. полоні. 1922–30 – вихл. г-зії в м. Яворів (нині Львів. обл.), де орг-тор й активіст Пласту, комендант пласт. таборів у Карпагах (від 1924), курінний 1-го куреня пласт. сеньйорів ім. *С. Тисовського* (1930). Згодом – в’язень польс. тюрем. 1932–39 – учитель у Дрогобичі. В жовтні 1939 Ч. заарешт. органи НКВС; розстріляний в ув’язненні.

В. Окаринський, Б. Пиндус.

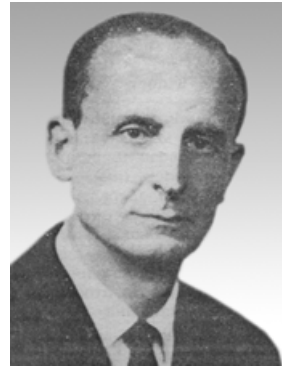
ЧОЛГАН

Андрій-Мирон (14. 07. 1922, с. Сапогів, нині Борщів. р-ну) – актор, режисер. Брат *І. Чолгана*. Студіював у Львів. політех. ін-ті (1941–44, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Актор Театру-студії *Й. Гірняка* та *О. Добровольської* (1946–49, Австрія, Німеччина) й ансамблю укр. акторів під кер-вом *В. Блавацького* (1952–55, США, Канада).

Б. Мельничук.

ЧОЛГАН

Іларіон (псевд. – *І. Алексевич* (драм. тв.), *В. Наглоч* (проза), *І. Головацький* (репортажі, публіцист., критика); 24. 12. 1918, с. Сапогів, нині Борщів. р-ну – березень 2004, м. Нью-Йорк, США) – письменник, театральний критик, журналіст, лікар, громадський діяч. Брат *А.-М. Чолгана*. Чл. НСПУ (1992), УВАН, УЛТ Пн. Америки (секр. управи), Амер. коледжу хірургів, Амер. коледжу акушерії і гінекології, управи Укр. музею в Нью-Йорку. Закін. г-зію в м. Станіслав (1936, нині Івано-Франківськ). Мед. студії розпочав у м. Познань (Польща), продовжив у м. Львів; закін. мед. ф-т ун-ту в м. Відень (1944, Австрія), тут працював у міськ. шпиталі. Згодом – лікар у таборах для переміщ. осіб в Австрії (м. Ляндек) та Німеччині (Міттенвальд). 1949 емігр. до США. Після п’ятиріч. спеціалізації у Пенсильван. ун-ті й лікарнях провадив приват. практику в Нью-Йорку. Автор наук.-метод. праць, проз. і драм. тв., репортажів, критич. статей та ін.

Літ. творчість розпочав 1935 в ж. “Дажбог”, “Вогні”, г. “Діло” (Львів). 1937–39 опублік. оповідання, нариси й ін. тв. у ж. “Назустріч” та ін. вид. (1937 оповід. “Гуцульська Венера” відзнач. на літ. конкурсі “Діла”); під час нім. окупації друк. тв. у львів. часоп. “Наші дні” (1942 – 2-га нагорода за оповід. “Ясна мелодія”) та щоденнику “Краківські вісті”, репортажі про театр.-мист. життя Львова та Відня. У Німеччині друк. у часоп. “Час”, “Арка”, “Українська трибуна” (новели, цикл репортажів, фейлетони, рецензії); у США – в літ. ж. “Київ”, зб. “Львів” у м. Філадельфія. Як драматург співпрац. із *Й. Гірняком* і *В. Блаваць-*

ким: у театрі-студії Й. Гірняка постав. п'єси Ч.: "Замотеличине теля", "Блакитна авантюра", "Сон української ночі" (всі – 1946), у театрі В. Блавацького: "Хожденіє Мамає по другому світі" (1948), "Провулок Святого Духа" (1949, Німеччина), "Загублений скарб" (1953, США); ін. п'єси Ч. – "Мамай невмирущий" (1956), "Дума про Мамає" (1959), "Останнє втілення Лиса Микити", "Діти Дажбога". 1990 вид. драм. тв. Ч. "Дванадцять п'єс без однієї" (Нью-Йорк), 1993 – зб. "Дванадцять львівських оповідань" (Київ); 1999 в ж. "Сучасність" опубл. ст. Ч. "Театр у діаспорі і діаспора у театрі".

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ЧОПІЙ

Василь Йосифович (20. 02. 1895, с. Боків, нині Підгаєц. р-ну – 03. 08. 1985, м. Едмонтон, Канада) – церковний і громадський діяч, педагог. Чл. НТШ. Навчався в Бережан. г-зії (1908–15), закін. г-зію у м. Станіслав (1916, нині Івано-Франківськ). Під час 1-ї світ. війни – хорунжий австр. армії, від 1918 – поручник УГА, орг-тор 1-ї Підгаєц. сотні, учасник походу на м. Київ. 1924 закін. Львів. духов. семінарію. 1925 рукопоклад у сан священика *А. Шептицький*. 1925–36 – катехит нар. шк. у містах Галич (нині Івано-Фр. обл.) та Жидачів і г-зії в м. Городок (1937–44; обидва нині – Львів. обл.). 1925–39 діяльний у т-вах "Рідна школа", "Сільський господар" та ін. Почес. крилошанин Львів. єпархії УГКЦ (1933). 1944 емігр. до Німеччини, де священик у таборах для переміщ. осіб у містах Карлсруе, Пфорцгайм, 1945–48 – у м. Роттенбург. 1948 виїхав до Канади. Працював у м. Грінрод (пров. Брит. Колумбія), душпастирював на парафіях у пров. Альберта, згодом – в Едмонтон. єпархії та Едмонтоні; єпарх. духівник Братства Українців-Католиків Канади (1956–67). Від 1974 – архієпископ УГКЦ. Чл. Укр.-Канад. ком-ту та ін. Автор праці "Ювілейна пам'ятка у 25-річчя існування парафії в Грінроді" (1949), статей на церк. та сусп. теми. Співред. і мексикан. зб. "Підгаєцька Земля".

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ЧОПИК

Віктор Іванович (06. 10. 1955, м. Тернопіль) – економіст, фінансист, господарський і громадський діяч. Держ. службовець (1995), радник податк. служби 1 рангу. Закін. ТФЕІ (1977, нині ТНЕУ). Працював бухгалтером у Закарпат. обл. (серпень–листопад 1977), економістом, ст. економістом, ст. ревизором-інспектором, гол. держ. ревизором-інспектором, нач. відділу Терноп. міськфінвідділу (липень 1980–червень

1990); нач. відділу, заст. нач. (червень 1990–вересень 2007), від вересня 2007 – нач. Терноп. обл. держ. податк. інспекції.

Г. Івахів.

ЧОПИК

Дан-Богдан (02. 01. 1925, с. Бенева, нині Терезобовлян. р-ну) – поет, педагог, перекладач, літературознавець, культурно-освітній діяч. Чл. НТШ. Д-р філософії (1970). Навчався в г-зіях у містах Тернопіль і Бережани (1941–44), Травнштайнськ (закін. 1946, Німеччина). За участь в УПА нім. фашисти ув'язн. Ч. в концтаборі у Сілезії, згодом – у Травнштайн. таборах у Баварії. Навчався у Греко-катол. семінарії в Гіршбергу (1946, Баварія), УВУ (1947–49, м. Мюнхен), у Бірмінгем. ун-ті (1949–53, Вел. Британія), Лювен. ун-ті (1954–55, Бельгія), Альберт.-Швайцар коледжі у м. Кур (1955–56, Швейцарія), Колорад. ун-т (1962, США), УВУ (1965, м. Мюнхен, Німеччина). Від 1957 – у США. Працював в ун-ті у м. Лювен (Бельгія), коледжі у Швейцарії, м. Вашингтон (США). Від 1970 – викл. славист. курсів в ун-ті у м. Солт-Лейк-Сіті (шт. Юта, США). Автор понад 200 наук. праць, у т. ч. "Система фонем сучасної української мови" (1970), рецензій, статей, перекладів із англ., польс., рос. мов. Від 1970-х активно займ. худож. творчістю. Видав кн. "Писані поезії" (1981), "Поезія" (1983), "Шляхи і думки" (1990). Співред. часопису "Наша мова". 1992 відвідав Тернопільщину, в т. ч. Беневу.

Б. Мельничук.

ЧОПИК

Євген Іванович (04. 01. 1963, м. Тернопіль) – педагог, художник. Закін. Косів. технікум худож. нар. промислів (1984, Івано-Фр. обл.) і ф-т образотвор. мист-ва Прикарпат. ун-ту в м. Івано-Франківськ (1995, нині нац. ун-т). Працював художником у Терноп. реклам.-виробн. комбінаті. Від 1995 – завуч, 2000 – дир. Терноп. худож. школи. Працює в жанрах іконопису, пейзажу, портрета та ін. Учасник всеукр. та міжнар. виставок.

Б. Мельничук.

ЧОПИК

Марта Теодорівна (13. 02. 1933, с. Сонтків Яслін. пов. Краків. воєв-ва, Польща) – літераторка, майстер народної творчості. Літ.-мист. *премія ім. І. Блажкевич* (2001). Закін. Київ. пед. ін-т (нині ун-т). Працювала в Терноп. обл. дит. клінічній лікарні. Авторка зб. поезій "Це потрібно мені для життя" (1995), "Чом в душі вогонь не гасне" (1999), кн. для дітей "Колобок" (2001), "А чому пада дощик" (2002), "Зернятко" (2003),

“Абетка. Круговерть навколо А та... Я” (2004, співавт.) та ін., пісенника “Веселі нотки” (2004), муз. казки “Колобок” (2005), кн. віршів, загадок, пісень “Сто загадок” (2005) і “Пахне радістю земля” (2006; усі муз. зб. – у співавт. з композитором В. Войнарьським). Учасниця виставок худож. аплікації, витинанок, папер. пластики у містах Тернопіль, Бережани, Київ та ін.

І. Дем'янова.

ЧОРНА

Ольга Василівна (28. 04. 1958, с. Кошляки Підволочис. р-ну) – художник-вітражист, живописець. Від 1960 проживала у м. Збараж. Навчалася в Терноп. муз. уч-щі (1977), закін.

Львів. уч-ще декор.-приклад. мист-ва (1981, нині коледж декор. і ужитк. мист-ва) та ін-т приклад. і декор. мист-ва (1989, нині нац. акад. мист-в). Працювала

у м. Львів художником на ювелір. ф-ці, займалася промисл. графікою в НДІ. Від 1989 – художник-монументаліст у Терноп. відділ. Худож. фонду НСХУ. Займається паяним класич. вітражем із холод. розписом вітраж. фарбами. Учасниця обл., зонал., всеукр. виставок виробів із гутного скла. Серед осн. робіт – вітражі “Історичний мотив” (1993, 2001, Збараж. замок), “Христос-Спаситель” (1994, церква у с. Білоскірка Терноп. р-ну), “Павич” (2000, м. Тернопіль), вітражі-портрети *А. Шептицького*, *Й. Сліпого* (2003, церква Архістратига Михаїла у Тернополі).

Т. Удіна.

ЧОРНИЙ

Ігор Михайлович (16. 02. 1952, м. Бережани) – архітектор. Чл. НСАУ (1985). Закін. Львів. політех. ін-т (1974, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Працював у м. Донецьк, від 1977 –

в м. Львів. Серед робіт у галузі пром. арх-ри: корпуси з-ду “Львівсільмаш”, ВО “Іскра” (обидва – 1979, м. Львів), ВО “*Vatra*” (1984, м. Тернопіль).

І. Дуда.

ЧОРНИЙ ЛІС

– село у Збараському районі. Підпорядк. Базаринец. сільраді. Розташ. за 4 км від райцентру і найбл. заліз. ст. Збараж. Насел. 144 особи (2007). Засн. 1905. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є церква Всіх святих (1934, кам.), костюл (1931). Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, ФАП, фермер. госп-во І. Мечника, торг. заклад. У Ч. Л. народ. діяч ОУН А. Юшишин. Про насел. пункт *І. Олещук* видав кн. “Шлях до світанку” (Т., 2001).

І. Олещук.

ЧОРНИЙ ЛІС

– село у Зборівському районі. Підпорядк. Панасів. сільраді. До Ч. Л. приєдн. хутори Марусії та Михайлівка. Розташ. за 40 км від райцентру. Насел. 337 осіб (2007). Виникло 1939, раніше хутір, де 1914 проживало 3 родини. Є церкви св. Юрія (1995, мур.) та Успіння Пресв. Богородиці (1997, мур.), “фігура”. Діють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад.

Ю. Ковальков.

ЧОРНИЙ

Петро (псевдо “Лебідь”; 10. 07. 1910, с. Чабарівка, нині Гусятин. р-ну – квітень 1946, с. Кривеньке Чортків. р-ну) – учасник національно-визвольних змагань. Чл. ОУН (1937). У березні 1940 органи НКВС спроб. заарешт. Ч., але він переховув. у селах Товстенське і Кривеньке (Чортків. р-ну). Від липня 1941 розгорнув шир. мережу ОУН та молодіж. орг-цій “Юнак”. Орг-тор підпіл. боївки (23 особи) у родин. селі. Голова читальні т-ва “Просвіта”. 1944 – рай. провідник, кер. групами боївки на Гусятинщині. Загинув під час облоги, підірвавши себе гранатою.

М. Дейкало.

ЧОРНИЙ

Володимир Павлович (15. 07. 1931, с. Киданів, нині Бучац. р-ну) – історик-славіст, педагог. Канд. істор. н. (1966), доц. (1971). Дійсн. чл. НТШ (1992). Нагороди СРСР та Болгарії. Навчався у г-зіях міст Чортків і Станіслав (нині Івано-Франківськ), закін. Бучац. СШ (1948), істор. ф-т Львів. ун-ту (1953, нині нац. ун-т). 1956–67 – асист., ст. викл., заст. декана, пом. проректора, 1973–94 – зав., доц. каф. історії пд. і зх. слов'ян, 1973–76 – декан істор. ф-ту, 1994–

97 – зав., від 1997 – доц. каф. історії слов'ян. країн Львів. ун-ту. 1968–73 – ректор Дрогобиц. пед. ін-ту (нині пед. ун-т). Від 1974 – відп. ред. наук. зб. “Ук р а ї н с ь к е слов’язнавство”, “П р о б л е м и слов’язнавства”. Голова славіст. комісії НТШ (1989).

Від 1992 очолює Ін-т славістики Львів. ун-ту. Автор понад 150 наук. праць.

Р. Матейко, Б. Мельничук.

ЧОРНІЙ

Іван Михайлович (23. 09. 1925, с. Киданів, нині Бучац. р-ну – 21. 07. 1983, м. Мюнхен, Німеччина) – учасник національно-визвольних змагань. Магістр права (1956). Навчався в Бучац. і Бережан. г-зіях, закін. укр. г-зію у таборі для біженців у Мюнхені, УВУ (1956, магістр права). Чл. Юнацтва ОУН. Від 1955 – чл. Політ. Ради ОУН(з), 1970 – чл. реорганіз. ЗП УГВР. Співпрац. із ред. ж. “Український самостійник” (від 1975) та “Сучасність” (1975–83), Бюлетеня ОУН(з). Секр. Політ. ради ОУН(з), кер. справами вид-ва “Сучасність”. Голова Край. Політ-ради ОУН(з) у Німеччині.

Б. Мельничук, А. Сенік.

ЧОРНІЙ

Мстислава-Іванна Юрївна (з дому – Хрущевська; 27. 04. 1933, м. Копичинці, нині Гусятин. р-ну) – художниця, педагог, громадська діячка. 1940–42 з родиною перебувала на засланні в с. Скачок (нині Киров. обл., РФ). Від 1942 – в Узбекистані, Ірані, Іраку, Пакистані, країнах Африки (у Танзанії здобула серед. освіту); в лютому 1950 емігр. до Австралії. Закін. Мист. шк. в м. Аделаїда (1962, вчитель мист-в). Від 1968 у цьому навч. закладі – викл. малювання; рисунка – в Коледжі вищ. освіти й у Мист. шк. Пн. Аделаїди. Працює в різноманіт. стилях і техніках: аква-

рель, олія, графіка та ін. Однією з перших почала займатися комп’ют. мист-вом. Від 1970 – учасниця груп. мист. виставок у Австралії й ін. країнах, мала бл. 20 індивід. (Аделаїда, 1971, 1973, 1974; від 1980 – щорічні). 1992 представ. 50 комп’ют. робіт у Київ. акад. мист-в, ЛНБ, в містах Стрий (Львів. обл.) і Бучач (усі картини залишила в Україні). Тв. Ч. зберіг. в Укр. катол. ун-ті (м. Рим, Італія), коледжах в Аделаїді, приват. колекціях. Чл. Королів. т-ва мистців, т-в Сучас. мист-ва й Укр. мистців у Аделаїді. Автор кн. “Тридцятиліття” (1994), підручн. “Дизайн як дзеркало природи” (1996, англ.), зб. віршів “Очима душі, голосом серця” (1997, англ. і укр.). Пожерт. кошти на б-бу з наслідками катастрофи на ЧАЕС.

С. Рудницький, Б. Савка.

ЧОРНОБАЙ

Володимир Миколайович (17. 03. 1954, с. Михайлівське Ленін. р-ну Москов. обл., нині РФ) – живописець. Брат

Ю. Чернобая. Чл. НСХУ (1989). Золота нагорода I-го конкурсу-виставки модерн. мист-ва (1996), 3-я премія Всеукр. виставки малярства на склі (1998), обл. мист. премія ім. М. Бойчука (2002). Закін. Львів. уч-ще приклад. мист-ва (1973, нині коледж декор. і приклад. мист-ва) й ін-т приклад. та декор. мист-ва (1980, нині нац. акад. мист-в). Від 1981 – у Тернополі, займається класич. вітражем і станк. живописом, графікою, від 1989 – малярством на склі. Від 1984 – учасник понад 40 колект. виставок в Україні, Болгарії, Польщі, Румунії, Словаччині, Угорщині та ін.; від 1992 – 29 персональних. Осн. твори: серії робіт малярства на склі “Руки” (1990), “Пікуй/Красія” (1994–2002), “Віртуальний портрет сучасника” (1995), “Метафоричні портрети” (1997), суванки “Чортівня” (1997–99) та ін. Учасник 25 міжнар. та всеукр. пленерів живопису. Тв. зберіг. в музеях і приват. колекціях в Україні, Польщі, Словаччині.

Б. Мельничук, Т. Удіна.

ЧОРНОБАЙ

Юрій Миколайович (06. 06. 1946, м. Оренбург, нині РФ) – вчений у галузі біології. Брат *В. Чернобая*. Д-р біол. н. (1995). Дійс. чл. Лі-

сівнич. АНУ (2000), Укр. екол. акад. наук. України (2001), НТШ (1998), чл. міжнар. орг-ції “Орден Архістратига Михаїла”. Голова Асоц. музейників-природознавців України (1996). Закін. Львів. ун-т (1970, нині нац. ун-т). Ст. н. с. Львів. відділ. Ін-ту ботаніки НАНУ (1979–87), від 1987 – дир. Держ. природ. музею НАНУ (м. Львів). Гол. ред. Еколог. зб. НТШ, “Наук. записок” Держ. природ. музею. Автор більше 150 наук. праць, монографій. Проводить наук. екскурсії на Тернопільщині, часто у с. Підлісці Кременец. р-ну, звідки родом його батьки. Як дир. Держ. природ. музею співпрацює з колективами *Кременец. ботан. музею і саду*, заповідника “Медобори”.

Б. Мельничук, Г. Черніхівський.

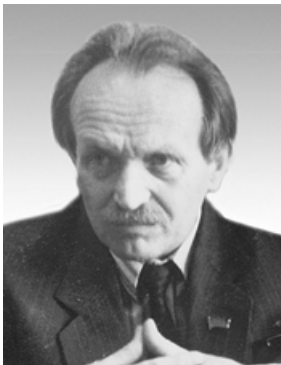
ЧОРНОБРИВИЙ

Роман Євстахівич (псевдо “Остренко”; 1925, м. Бучач – 08. 03. 1946, там само) – діяч ОУН. Район. провідник. Загинув, потрапивши у засідку підрозділу НКДБ; тіло вивез. в урочище біля гори Федір.

І. Олещук.

ЧОРНОВІЛ

В'ячеслав Максимович (24. 12. 1937 (за документами, 01. 01. 1938), с. Єрки, нині Катеринопіль. р-ну Черкас. обл. – 25. 03. 1999, покл. м. Бориспіль Київ. обл.) – державний та громадсько-політичний діяч, журналіст, публіцист. Батько *Т. Черновола*. Герой України (2000, посмертно). Держ. премія України ім. Т. Шевченка (1996), Міжнар. журналіст. премії (1967, 1975). Орден Я. Мудрого 5-го ступ. (1997). Нар. депутат України 3-х склик. (1990–99). Закін. ф-т журналістики Київ. ун-ту (1960, нині нац. ун-т). Працював ред., ст. ред. передач для молоді на Львів. студії телебачення (1960–63). Від 1963 – у м. Київ, пра-

цював на буд-ві Київ. ГЕС (1963–64), продовж. наук. дослід. з історії укр. літ-ри. 1964 склав канд. мінімум, вступив до аспірантури, але не був допущ. до навчання через політ. переконання. Тоді з *І. Дзюбою*, *С. Сверстюком*, *В. Стусом*, *Л. Танюком* та ін. започатк. нац.-визв. рух “шістдесятників”, який 1960–70 протистояв тоталітар. режимові, виступав за відродж. та суверенітет України. 4 вересня 1965 з *І. Дзюбою* в кінотеатрі “Україна” (м. Київ) виступив із протестом проти арештів укр. інтелігенції. Після обшуків і допитів звільн. із роботи в ред. г. “Молода гвардія”, відтоді – літ. прац. ред. г. “Друг читача”. 1966 за відмову давати свідчення на закрит. суді над братами Горинями засуд. до 3-х місяців примус. робіт. У листопаді 1967 за політ. публікації засудж. до 3-х років ув'язн. в таборах сувор. режиму. Під тиском міжнар. громадськості звільн. 1969. Від 1970 працював спостерігачем метеостанції на Закарпатті, землекопом археол. експедиції в Одес. обл., вагарем на станції Скнилів у м. Львів. 1970–72 – оргтор, ред. і вид. підпіл. ж. “Український вісник”. 1972 заарешт., ув'язн. на 6 р. таборів та 3 р. заслання; у мордов. таборах для політв'язнів – оргтор і учасник числен. акцій протесту та голодувань. Понад половину терміну провів у штраф. ізоляторах та приміщеннях камер. типу. 1978–80 – на засланні у с. Чаппанда в Якут. АРСР (нині – РФ), 1979 – чл. Укр. гелсін. спілки (УГС). 1980 заарешт., засудж. до 5 років позбавл. волі. На суді звинуватив КДБ і міліцію у фальсифікації звинувачення. 1983 за протестом прокурора Якутії звільн. без права виїзду в Україну. Працював кочегаром на з-ді буд. матеріалів у м. Покровську (нині – РФ). Від травня 1985 – в Україні. Працював кочегаром міськрембудтресту та школи-інтернату у м. Львів. 1987 відновив видання “Українського вісника”. 1988 з політ. мотивів звільн. із роботи. Від 1989 – чл., 1992 – співголова, голова НРУ. 1990–92 – голова Львів. обл. ради та облвиконкому. Канд. у Президенти України (1991, 2-е місце). Від 1991 – гетьман Укр. козацтва. 1992–99 – працював у ВР України: нар. депутат, кер. фракції НРУ, чл. укр. делегації ПАРС. Шеф-ред. г. “Час/Time” (1995–98), “Час” (1998–99). Автор кн. “Правосуддя чи рецидиви терору” (1966), “Лихо з розуму” (1967, обидві – м. Париж, Франція), “Хроніка таборових буднів” (1975, співавт.), “Тільки один рік” (1977) та ін., наук.-сусп. досліджень, статей, есе тощо. Загинув у автокатастрофі. Не раз відвідував м. Тернопіль і насел. пункти обл., 1994 обраний

депутатом ВР України від 357-го Поділ. вибор. округу (м. Тернопіль). Мемор. знаки Ч. відкрито у містах Тернопіль (1999, скульп. *О. Маляр*) та Бережани (2004); встановл. мемор. табл. у м. Кременець (2007). Його ім'ям назв. одну з вулиць у Тернополі й Галиц. ін-т нац. ун-ту "Кисво-Могилянська академія".

Б. Петраш, Г. Яворський.

ЧОРНОВІЛ

Тарас В'ячеславович (01. 06. 1964, м. Львів) – громадсько-політичний діяч. Син *В. Черновола*. Нар. депутат України 3–5 склик., депутат Львів. обл. ради. Чл. НРУ (1990–2001), Ком-ту з питань держ. буд-ва та місц. самоврядування ВР України (2000), ПРП, фракції "Реформи-Конгрес", правління ПРП, ради громад. ініціативи "Форум національного порядку" (всі – 2001), фракції "Наша Україна" (2002–04), депутат. групи "Центр" (2004). Від 2004 – чл. партії і фракції "Регіони України". Навчався на біолог. ф-ті Львів. ун-ту (нині нац. ун-т) та в Ін-ті підвищ. кваліфікації при згад. ун-ті (міжнар. право). Працював санітаром Львів. міськ. лікарні швид. допомоги. Від 1987 – тех. ред. ж. "Український вісник", вид. та гол. ред. газет "Молода Україна" і "Час" (1999–2000). Нині на пост. роботі у ВР України. Багато разів відвідував Тернопільщину. 2005 відкрив у м. Тернопіль влас. громад. приймальною від партії "Регіони України".

Б. Петраш.

ЧОРНОКІНЄЦЬКА ВОЛЯ

– село у Чортківському районі. Центр сільради. Розташ. за 35 км від райцентру і 15 км від найбл. заліз. ст. Озеряни–Пилатківці. Насел. 479 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1654. Діяли "Просвіта", "Рідна школа" та ін. т-ва, кооператива. Є 2 церкви Різдва Пресв. Богородиці (18 ст., дерев.) та нова (2002, мур.), капличка. Насип. символ. могили Борцям за волю України (1991), встановл. 5 пам'ят. хрестів. Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ. зв'язку, 3 ПАП, 4 торг. заклади.

В. Ханас.

ЧОРНОКОРІ БУКИ

– вікові дерева, ботанічна пам'ятка природи місцевого значення. Зростають у с. Денисів Козів.

р-ну, в межах садиби геріатр. реабілітац. відділу Козів. служби соц. захисту населення і перебувають у його віданні. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 537 від 23. 10. 1972. Пл. 0,03 га. Під охороною – три буки віком понад 100 р. і діам. 48–65 см, мають наук., пізнав. та естет. цінність.

І. Леньків.

ЧОРНОМАЗ

Богдан Данилович (09. 02. 1948, с. Стегниківці, нині Терноп. р-ну) – історик, громадсько-політичний діяч. Від 1966 жив у м. Умань Черкас. обл. Канд. істор. н. (2005). Навчався в Уман. с.-г. ін-ті (1970–72; виключ. з ін-ту; засудж. на 3 р. таборів сувор. режиму), закін. істор. ф-т Львів. ун-ту (1990, нині нац. ун-т). Працював на різних роботах. Співорг-тор: т-ва "Берегиня" (1987; голова Т. Черномаз); філії Укр. Гельсін. Спільки в Умані (1988) та Черкас. обл.; первин. осередку Нар. Руху України (1989; Ч. очолив Уман. край. орг-цію); незалеж. г. "Червона калина" (1989; друк. у Литві); осередку УРП (1990; його г. "Тризуб"; ред. Т. Черномаз) в Умані та обл. 1990–92 – орг-тор несанкціон. мітингів, за що 7 разів заарешт. і штрафували. 1992 Ч. – чл. Центр. проводу НРУ, голова Черкас. обл. орг-ції. 1993–97 – заст. голови, голова секретаріату ОУН(м) у м. Київ. 1996–98 – голова правління обл. Молодіж. центру істор. досліджень. Доц. каф. історії Уман. пед. ун-ту. Реабіліт. 1991. Автор низки праць, монографій на істор. тематику, зокрема "Діяльність національно-патріотичного підпілля на Уманщині в 1941–1945 роках" (2002), статей.

Г. Івахів.

ЧОРНОМІДЗЕ

Зенон Романович (30. 06. 1946, с. Колодіївка, нині Підволочис. р-ну) – спортивний діяч. Суддя міжнар. категорії, обслуговував чем-ти Європи і світу зі санного спорту, голова суддів. колегії Федерації санного спорту України. Закін. ф-т фіз. виховання Кременец. пед. ін-ту (1969, нині ТНПУ). Працював інж. спорт. споруд Терноп. обл. спорт. ком-ту (1970–71), нач. організац. відділу, заст. голови, головою СТ "Авангард" (1971–85), заст. голови обл. спорт. ком-ту (1985–93), нач. упр. у справах молоді та спорту Терноп. ОДА (1993–95). Від 1995 – зав. організац.-спорт. відділу упр. з питань фіз. культури, спорту і туризму ОДА.

В. Ігнатенко, В. Пласконіс.

ЧОРНОУС

Омелян Миколайович (03. 12. 1945, с. Шибалин Бережан. р-ну) – літератор, музикант, са-

модіальний композитор. Навчався у Львів. пед. ін-ті у м. Дрогобич Львів. обл. (нині Дрогобиць. пед. ун-т). Працював на будві БАМу, машиністом бульдозера на зол. копальнях у Якутії (нині РФ), ком-ром загону добровіл. нар. дружини у м. Тернопіль. Автор зб. поезій “Кайтеся, підлі яничари”, “Дивіться всі на козака” (обидві – 1993), “Хай їм смола пухом” (1994), “Гра у сховки” (1996), “Жизнь – это песнь”, “Сонячна поляночка” (обидві – 1998), “Мелодії життя” (2001), “Вибір” (2005); музики до пісень на сл. *М. Левицького*, *Б. Мельничука*, *П. Тимочка* та ін. і понад 100 – на власні тексти; числен. публікацій у періодиці, кол. збірках.

Б. Мельничук, Н. Совінська.

ЧОРПІТА

Яромир Іванович (02. 01. 1944, м. Чортків) – історик, краєзнавець, педагог. Засл. прац. культури України

(2006). Чл. ВУСК (1995). Закін. істор. ф-т Львів. ун-ту (1968, нині нац. ун-т). Працював учителем у школах міст Копичинці (Гусятин. р-ну), Чортків та в дяків.-катехит. уч-щі. Від 1991 – дир. Чортків. краєзн. музею. Понад 40 р. займається вивч. і дослідж. історії рідн. краю. Автор істор.-краєзн. нарисів “Чортків” (1993, 2002), матеріалів до енциклопед. видань, “Книги пам’яті України”, буклетів, статей на краєзн. тематику, співавт. путівника “Земля Тернопільська” (2003). Співорг-тор (із О. Чорпігою) клубу творчих особистостей Чортківщини (2008), співавт. із нею кн. “Літературно-мистецька та наукова Чортківщина” (2007).

І. Дем’янова.

ЧОРТІВ КАМІНЬ

– геоморфологічне утворення, геологічна пам’ятка природи місцевого значення. Розташ.

у межах урочища “Монастирок” поблис. с. Лісники Бережан. р-ну, в кв. 13, вид. 12 Бережан. лісництва Бережан. держ. лісомислив. госп-ва. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 637 від 27. 12. 1976. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 0,10 га. Під охороною – велика скеля об’ємом понад 150 м³, складена вапняковистим пісковиком середньоміоцен. віку. Розташ. на схилі балки серед бук. лісу, мальовнича, нагадує корабель.

І. Ленків, В. Парасій.

ЧОРТКІВ

– місто Тернопільської області, райцентр. До Ч. приєдн. с. Синякове. Розташ. на берегах р. Серет, за 76 км від облцентру, залізн. ст. Через Ч. пролягають автошляхи Тернопіль–Чернівці та Івано-Франківськ–Кам’янець-Подільський. Дослідники пов’язують назву міста зі злим Чорнобогом, за ін. переказами назва походить від

Історична частина міста.

першого поселення К. Чорного або від Чорт. долини, що була відома до виникнен. поселення. Насел. 28,9 тис. осіб (2007). Понад 90% – українці, нац. меншини – росіяни, поляки, євреї, вірмени та ін. Перша писем. згадка – 1427 як с. Чартковіце Теребовлян. повіту, власність Я. Прадонтича, очевидно сина Прадонти Копиценського (Копичинського). 1522 Ч. – власність С. Чартковського, який збуд. дерев. замок. 1532 король Сигізмунд I дозволив І. Чартковському підняти с. Чартковіце до рівня міста і надав йому магдебурз. право. 1560 Ч. отримав підтвердження магдебургії і герб міста. На поч. 17 ст. власники Ч. Гольські збуд. замок із каменю та цегли. 1604 власник Ч. С. Гольський отримав привілей на провед. 2-х ярмарків та торгів у неділі. Згодом Ч. – власність Потоцьких, від кін. 18 ст. – Садовських, які здали його в оренду австр. урядові. 1524, 1549 Ч. зазнав знач. руйнувань від нападів турец.-татар. завойовників. Під час Нац.-визв. війни укр. народу під проводом *Б. Хмельницького* Ч. – один із центрів повстання. Восени 1655 козац. полки захопили Ч. і взяли у полон брацлав. воєводу П. Потоцького. 1672–83 Ч. – під владою Туреччини, замок – резиденція турец. субпаші Чортків. нахії

Поділ. пашалику. За умовами *Карлов. конгресу 1698–99* 16 січня 1699 Ч. передано до Речі Посполитої. Від 1772 Ч. належ. до Австрії (Заліщиц., згодом Чортків. округи); 1809–15 – до Росії як одне з міст Чортків. округу **Т е р н о п .** краю. Від 1867 – центр повіту. 1880 в

Відділення зв'язку.

Ч. працювали цегл. з-д, олійня, млин, ф-ки с.-г. знарядь, рому та лікерів. 1897 через Ч. пролягла залізниця Тернопіль–Станіслав (нині Івано-Франківськ). Під час 1-ї світ. війни від серпня 1914 до липня 1917 у Ч. перебув. рос. війська. Червень 1919 – *Чортків. офензива*. У липні 1919 в Ч. розташ. канцелярія диктатора ЗУНР *Є. Петрушевича*, сюди приїжджав на переговори *С. Петлюра*. Діяли “Просвіта”, “Січ”, “Сокил”, “Луг”, “Сільський господар”, “Союз українок”, “Рідна школа” та ін. т-ва, окруж. союз кооператив. 28 червня–2 липня 1941 в Чортків. тюрмі рад. спецслужби знищили понад 800 осіб (на цвинтарі є могила невідомих), 123 особи розстріл. дорогою в м. Умань (Черкас. обл.), 767 – в Умані. 6 липня 1941–23 березня 1944

Колишня швейна фабрика.

Ч. – під нім.-фашист. окупацією. 27 листопада 1942 на полі між Ч. та с. Ягільниця фашисти розстріл. 52 в'язні Чортків. тюрми (на сип. символ. могилу). Через те, що Тернопіль унаслідок запеклих боїв був майже повністю зруйнований, у Ч. 1944–46 перебували обл. установи та орг-ції. Зберег. залишки *Чортків. замку* (поч. 16 ст.), ратуша з годинник.

вежею (1924), буд. колиш. міськ. магістрату (1930). Є церкви Успіння Пресв. Богородиці (1583, дерев.), Вознесіння Христового (1630, дерев.; відбуд. 1717, реставр. 1997), Непороч. Зачаття Пресв. Діви Марії (1854, мур.), Покрови Пресв. Богородиці (1905, мур., з каплич-

цею Божої Матері та джерелом Всецариці), Капел. собор Верховних Апостолів Петра і Павла (1990-і), кляштор оо. Домініканців (1610) та костюль св. Станіслава (1619; перебуд. поч. 20 ст.), 2 синагоги “Головна” (1680-і) й “Нова” (1909, архіт. Г. Гольдкремер; нині приміщ. станції юних техніків), капличка Чудотвор. Матері Божої з Люрду. Спорудж. пам'ятники керівникам партизан. загону “Дванадцятка” *С. Мельничуку* та *П. Шереметі* (1953), на 2-х Брат. могилах воїнів ЧА (1953 і 1954), на могилі Героя Рад. Союзу *І. Лавриненка* (1955), *І. Франку* (1959), *Т. Шевченку* (1960, скульп. В. Ропецький), артистці й співачці *К. Рубчаковій* (1991, скульп. *Д. Стецько*), актору й режисерові *П. Карабіновичу* (1993, скульп. Г. Невесела), священномученику *Г. Хомішину* (2002), діячу ОУН і УПА *П. Хамчуку* (“Бистрому”; 2002), закатованим у Чортків. тюрмі в липні 1941 (скульп. *І. Сонсядло*), Борцям за волю України (2005, скульп. *В. Садовник*), депорт. лемкам, св. Яну, розстріл. євреям, встановл. пам'ят. знак

Будинок культури цукрозаводу.

монахам, яких закатув. більшовики 1941, мемор. дошки Борцям за волю України (1924, реставр. 1992, у стіні церкви Покрови Пресв. Богородиці), художникові *Л. Левицькому* (1986), письменникові *Степанові Тудору* (1987), воякові УПА Г. Ільківу (“Пугачу”). Працюють пед. уч-ще, мед. коледж, ін-т підпр-ва і бізнесу, дяків.-катехит. академія, вище профес. уч-ще № 29, 7 ЗОШ, муз. шк., нар. дім, краєзн. музей, громад. музеї більшовиц. терору, 4 б-ки, мед. заклади, відділ зв'язку, кінотеатр, кіностудія “Аматор”, дух. оркестр, ансамблі “Чайка”, “Яворина”, “Яблунька”, культ.-просвіт. центр “Лемківська світлиця”, соціально-культур. комплекс “Авіаносець”, ВАТ “Чортківський завод “Агромаш”, лікеро-горіл., сир., хліб., цукр. з-ди, м'ясокомбінат, кондитер., швейна та “Білльбек-Україна” перо-пух. ф-ки й ін. виробн.-торг. заклади. Вих. г. “Голос народу”, “Ратуша” та “І плюс”. У Ч. народ. диригент, піаністка *М. Дитиняк*, вчений-

географ *Р. Дrajньовський*, діяч театру *П. Карабіневич*, актор, співак і реж. *В. Косак*, актор *Є.-Я. Курило*, спорт. діяч *С. Кушнірюк*, громад. діячі *В. Маланюк* та *О. Степаненко*, поет, літе-

У центрі Чорткова.

ратурознавець *В. Махно*, скульп. *В. Мельник*, актор *Б. Мірус*, художниця *І.-Р. Носик*, співачка *Р. Росляк*, артистка *Я. Рубчаківна*, співачка, артистка *К. Рубчакова*, вчений-історик *Л. Соневицький*, письменник-журналіст *К.-Є. Француз*, прозаїк, журналіст, сценарист *Є. Яніцький*. Проживали, навчалися, перебували, працюють учений-лікар, громад. діяч *Л. Білик*, адвокат, громад.-політ. діяч *А. Горбачевський*, засл. арт. України *Б. Дерев'яно* та *І. Легкий*, поети *В. Кобилянський* і *В. Колодій*, письменник *О. Маковей*, письменник, літературознавець *Степан Тудор*, графік, живописець *Л. Левицький*, літератори *Р. Обшарська*, *В. Погорецький* та ін.; похов. *Д.-М. Фрідман*. У Ч. виявл. археол. пам'ятки серед. палеоліту, трипіл. культури, поселення давніх слов'ян; є парк та пам'ятка природи *Чортківська катальпа*. Вид. кн. *Я. Чорніти* “Чортків” (2002), “Чортків. Туристичний путівник” (2003, автор тексту *П. Бубній*), “Чортківщина. Історико-туристичний путівник” (2007, автор-упоряд. *В. Погорецький*), “Літературно-мистецька та наукова Чортківщина” (2007, авт. *О. та Я. Чорніти*).

В. Уніят, Я. Чорніта.

“ЧОРТКІВСЬКА ДУМКА”

– газета. Укр. популяр. тижневик для Чортківщини і Бережанщини. Вих. у м. Львів 23 серпня 1942–44, дублюючи (крім матеріалів 6-ї стор.) публікації г. “Рідна земля” і зберігши в дужках її нумерацію. Зберіг. у ЛНБ, НДБ, ЦДАУ, НБУВ.

К. Курилинш, Б. Мельничук.

ЧОРТКІВСЬКА ДЯКІВСЬКО-КАТЕХИТІЧНА АКАДЕМІЯ ім. СВЯЩЕННОМУЧЕНИКА (ЄПІСКОПА) ГРИГОРІЯ ХОМІШИНА

– релігійний навчальний заклад. Засн. у м. Чортків 1992 як дяків.-регент. школа; від 1998 – Вище дяків.-катехит. уч.-ще ім. *Г. Хомішина*, від 2002 – академія. Ректори – *В. Терещук*, отець-

митрат *І. Сеньків*. Навчаються понад 70 студентів (юнаки та дівчата незалежно від конфесії), працює 26 викладачів. Функціон. каф.: богослов., психол.-педагог., муз.-теорет., істор.-філос. дисциплін, церков. співу, хор. диригування, вокалу, методики викл. християн. етики і катехит. практики. Заклад дає базову богослов. та реліг. муз. освіту. Готує фахівців за спец.: дяк-регент і катехит. Навчання – 3 роки.

І. Дем'янова, О. Хортик.

ЧОРТКІВСЬКА КАТАЛЬПА

– ботанічна пам'ятка природи місцевого значення. Розташ. у м. Чортків, на вул. Шевченка, 23.

Під охороною – катальпа бігніонієвидна (*Catalpa bignonioides Walt.*) віком 40 р. Оголош. рішенням Терноп. обл. ради № 44 від 08. 09. 2006 “Про внесення змін та доповнень до мережі природно-заповідного фонду Тернопільської області”. Батьківщина – Пн. Америка. Обхват стовбура на вис. 0,5 м – 110 см, діам. – 35 см, проекція крони з півночі на південь – 12 м, із заходу на схід – 10 м. Скелетні гілки 1-го порядку розгалуж. на вис. 1 м. Історія дерева невідома, воно єдине у Чорткові. Перебуває у віданні Чортків. міськ. ради. Пл. 0,01 га. Має наук.-пізнав. та естет. цінність.

І. П'ятківський.

“ЧОРТКІВСЬКА ОКРУГА”

– історико-мемуарний збірник. У вих. даних: Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто: Наук. Т-во ім. Т. Шевченка, Укр. Архів – Т. XXVI, 1974. Ред. колегія: *О. Соневицька*, *Б. Стефанович*, *Р. Дrajньовський*. Вид. – Ділов. ком-т Земляків Чортків. округи. У кн. подано матеріали про насел. пункти Борщів., Заліщиц., Копичин. і Чортків. повітів. Суперобкл. – роботи *Я. Гніздовського*.

Б. Мельничук.

ЧОРТКІВСЬКА ОКРУЖНА ВІЙСЬКОВА КОМАНДА

– одна з 12 окружних військових команд УГА. Сформов. за наказом держ. секр. військ. справ *ЗУНР Д. Вітовського* 13 листопада 1918, діяла до переходу УГА за Збруч у серед. липня 1919. Територ. охоп. Борщів., Бучац., Гусятин., Заліщиц. і Чортків. повіти. Для створ. Ч. о. в. к. ви-

корист. базу австр. 95-го піхот. полку. Ком-р Ч. о. в. к. – отаман *В. Оробко*. До Ч. о. в. к. належ.: коші запас. полків піхоти, артилерії та кінноти, вишкіл, команда жандармерії, булавна сотня, окруж. військ. суд, військ. команда Чорткова. Сформ. курені та сотні вход. до 9-ї (Угнів.) і 10-ї (Янів.) бригад УГА. В червні–липні 1919 на базі Ч. о. в. к. формували 13-у, 14-у, 15-у, 16-у (*Чортків.*) і 17-у (*Бучац.*) бригади, а також Кінну бригаду УГА.

М. Литвин (м. Львів).

ЧОРТКІВСЬКА ОФЕНЗИВА

– наступальна операція УГА у період польсько-української війни 1918–19. Здійсн. 7–28 червня 1919 для розгрому угруповань противника у р-ні м. Чортків і визволення всієї тер. ЗУНР. План операції затвердж. на раді Начал. команд УГА та Держ. Секретаріату ЗУНР. Автор концепції стратег. наступу та кер. операції – ген. УГА *О. Греков*. **I етап** Ч. о. розпоч. 7 червня 1919 наступом бригад 2-го Галиц. корпусу ген. *М. Тарнавського* на с. Ягільниця (нині Чортків. р-ну), здобуттям під команд. *А. Бізанца* та *А. Вольфа* Чорткова (8 червня). Загін УСС увійшов у передмістя Чорткова – Вигнанку, наступаючи на місто зі сходу. Вояки захоп. у поляків ч. гармат, 52 кулемети, понад 200 полонених. Того ж дня 5-а Сокал. бригада 2-го корпусу УГА визвол. м. Копичинці (нині Гусятин. р-ну). Далі війська розділилися на 3 групи: корпус *М. Тарнавського* вирушив до міст Микулинці (нині смт Тереховлян. р-ну), Тереховля, Тернопіль, війська ген. *О. Микитки* – до м. Бучач, 3-й корпус УГА ген. *А. Кравса* – вздовж лів. берега р. Дністер до р. Стрипа на м. Монастирська. Завдяки успішн. діям корпусів УГА визв. Бучач, Монастирська і с. Язлівець (11 червня, нині Бучац. р-ну), с. Струсів (12 червня, нині Тереховлян. р-ну), м. Підгайці (14 червня). Бої зав'яз. на Тереховлян. напрямку між вояками УГА, 1-ї та 2-ї бригад УСС із 5-тис. польс. дивізією *В. Сікорського*; битва побл. сіл Вербівці й Ласківці на Тереховлянщині, нічн. бій у Ласківцях, де УСС захоп. багато трофеїв. Тереховлю визв., а рештки дивізії *Сікорського* зосеред. навколо Тернополя. 15 червня 1-й і 2-й корпуси УГА, об'єдн. в групу *М. Тарнавського*, вступ. з боями в місто, розбили від 14 до 20 ворож. куренів. Запеклі бої тривали на відтинку між селами Купчинці та Вел. Ходачків (нині обидва – Козів. р-ну). 16 червня 1-й корпус зайняв села Вел. Глибочок (Терноп.) та Озерна (Зборів. р-нів), 2-й корпус розбив гол. сили поляків побл. м-ка, ни-

ні смт Козова. 17 червня визвол. с. Оліїв (нині Зборів. р-ну), 18 червня – м. Зборів. **II етап** – наступ. на м. Бережани і бої на г. *Лисоня* тривали 3 доби, 21. 06 місто визвол.; згодом атаки розгорт. у напрямку м. Львів. Перемоги УГА виклик. хвилю патріотизму в Галичині й мас. зголошення чоловіків у армію. Через нестачу зброї прийняли на службу лише 15 із 90 тис. добровольців. Під час Ч. о. галиц. ч. постійно бракувало зброї, боєприпасів, військ. спорядження; часто воювали захоплен. польс. зброєю. За підтримки Найвищ. Ради *Париж. мирн. конф.* поляки зміцн. свої позиції під Львовом і 28 червня 1919 під кер-вом *Й. Пілсудського* розпоч. контрнступ. Під натиском переваж. у силі, чисельності, озброєнні противника ч. УГА відступ. на схід: 2-й і 3-й корпуси – за р. Стрипа, 1-й корпус протримався у Тернополі до 15 липня. Поляки витісн. галиц. ч., в цих умовах 40-тис. УГА змушена, згідно з домовленістю зі *С. Петлюрою*, 16–18 липня 1919 перейти р. Збруч та об'єдн. з *Армією УНР*. Тер. ЗУНР окупувала Польща.

М. Литвин (м. Львів), **Р. Матейко**,
Б. Мельничук, **А. Сенік**.

ЧОРТКІВСЬКЕ ПЕДАГОГІЧНЕ УЧИЛИЩЕ ім. О. БАРВІНСЬКОГО

– середній спеціальний навчальний заклад. Започатк. 5 січня 1940 як пед. школа в м. Чортків. За роки існув. уч-ще випуст. понад 10 тис.

Навчальний корпус.

фахівців. Нині готують фахівців зі спеціальн.: “початкове навчання”, “соціальна педагогіка” (від 1999), “музична педагогіка і виховання”. Студенти здобувають подвійні спец.: “Вчитель початкових класів, вчитель іноземної мови початкових класів”, “Вчитель початкових класів, вчитель інформатики у початкових класах”. 10 р. на відділ. “Початкове навчання” здоб. освіту студенти укр. походження з Румунії, щоби навчати дітей колиш. вихідців із України. Заклад співпрац. з ТНПУ та Прикарпат. ун-том (2001 відкр. філію, 2002 її реорганіз. у Чортків.

відділ. цього ун-ту). В уч-щі – 4 корпуси з навч. кабінетами, майстерні, комп'ют. кабінет, 2 б-ки (фонд – бл. 70 тис. кн.), студент. гуртожиток. Навч. заклад очол.: П. Назаренко, А. Підручний, Й. Гуменюк, від 1997 – канд. пед. н. Б. Гречин. Підготовку 800 студентів здійс. 125 викл., із яких 25 мають звання викл-методист, 16 – ст. викл., 60 – відмінники освіти України. Студенти і викл. уч-ща – учасники худож. колективів, яким присв. звання народних: духов. оркестру, міш. хору, жін. хору “Берегиня”, вокал. ансамблю “Веснянка”, жін. хору відділ. “Початкове навчання”, оркестру нар. інструментів, танц. ансамблю “Яблуневий цвіт”. Діють 10 спорт. секцій. Серед найвідом. випускників: д-ри н. Б. Андрусин, І. Волощук, канд. екон. н. В. Чайковський, нар. арт. України С. Корницький, засл. арт. Б. Дерев'яно, Р. Козак, І. Легкий, засл. прац. культури України І. Кобилянський, М. Носатий та ін.

І. Дем'янова, О. Чайка.

ЧОРТКІВСЬКЕ ПОВСТАННЯ 1939

– спроба польського збройного замаху в м. Чортків. Організ. чл. польс. молодіж. т-в “Стшельци”, “Харцери”, “Сокули” під кер-вом Я. Ковальського з участю укр. підпільників-гімназистів. Мета – зривати становлення рад. влади: для цього захопити зброю, боеприпаси й автотранспорт Чортків. гарнізону, через р. Дністер біля м. Заліщики перейти рад.-румун. кордон і об'єдн. з польс. армією для продовження антирад. б-би. Виступ планув. на січень 1940, однак при підготовці виявил. непослідовність орг-торів: учасників не озброїли, не було чіткого плану дій. Повстання заверш. поразкою й арештами учасників; 42 підпільники засудж. у вересні 1940 в містах Тернопіль і Одеса до багаторіч. ув'язнення. Ч. п. спровокував карал. акції рад. влади проти діячів нац. підпілля.

О. Гайдай, А. Сенник, В. Ханас.

“ЧОРТКІВСЬКИЙ ВІСТНИК”

– газета. Вих. раз на місяць у м. Чортків; ч. 1. – 13 квітня (квітня) 1919. Офіц. орган Укр. селян. партії в Чорткові, признач. для селянства Чортків. пов. Відп. за ред.: вид. ком-т “Селянської спілки”; адреса ред.: Повіт. Нац. Рада. Друк. М. Маргулеса у Чорткові. У ЛНБ зберіг. ч. 1, 2. Вміщ. передруки з ін., близьких за спрямуванням укр. період. вид., у т. ч. з фронту, власна інформація.

Б. Мельничук.

ЧОРТКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ КОЛЕДЖ

– спеціальний навчальний заклад. Засн. 1946 як школа мед. сестер, 1952 реорганіз. у мед. уч-ще,

1996 створ. навч.-наук.-вироб. комплекс Терноп. держ. мед. ін-том (нині ТДМУ) та профілакт. установами області, від 1997 – базове мед. уч-ще Терноп. обл., 2001 – ниніш. назва. 1946–92 уч-ще

готув. фельдшерів, мед. сестер, акушерок, 1993 відкр. відділ. “Стоматологія ортопедична” та “Медико-профілактична справа”. Від 1994 при уч-щі діє медико-біолог. ліцей (фах – мол. мед. сестра) з догляду за хворими. 1995 відкр. відділ. післядиплом. підготовки мол. мед. спеціалістів. Від 1999 готують фахівців за спец. “Фармація”, 2001 – “Сестринська справа” (бакалавр медицини). 1947 закладу виділ. окремий будинок, 1964 – приміщ. на вул. Гоголя, 1981 спорудж. 5-поверх. гуртожиток, 1989 – новий навч. корпус (б-ка з читал. залом, акт. зал, тир, 2 спорт. зали, кабінети і лабораторії; старе приміщ. б-ки переобладн. у студент. їдальню). Від 1992 – дир. Л. Білик. Щороку навчаються понад 1,5 тис. студентів, із яких бл. 50 круглих сиріт – на повному утриманні коледжу. Функціон. комп'ют. класи, внутріколеджна система Інтернет, стомат. кабінет, спорт. майданчик, сауна з басейном, мед. пункт, фізіотерапевт. кабінет, кафе-бар, перукарня. 2001 коледж придбав спорт.-оздоровчу базу на берегах р. Серет (6,5 га) з плантаціями лікар. рослин, які догляд. і збир. студенти. Коледж співпрац. з ТДМУ, Івано-Фр. та Буковин. держ. мед. академіями.

О. Чайка.

ЧОРТКІВСЬКИЙ ЗАМОК

– оборонна споруда, пам'ятка архітектури національного значення. Розташ. у пн. частині м. Чортків, біля крут. схилу долини р. Серет. 1-й дерев. замок заклали на поч. 16 ст. магнати Чортковські. Його кілька разів руйнували татари. На поч. 17 ст. С. Гольський звів замок із каменю і цегли у формі неправил. п'ятикутника, з вис. мур. стінами товщ. до 2 м. На кутах

були 3 вежі – п’ятикутна, чотирикутна і трикутна. У зх. частині замку – двоповерх. палац у стилі пізн. ренесансу, з аркад. галереями з внутр. боку; гол. в’їзна брама – у пн. стіні. Невигідне розташ. (біля підніжжя гори) послаб. обороноспроможність твердині. Ч. з. здобули: укр.-москов. військо, яке йшло 1655 на м. Львів; під час польсь.-турец. воєн (1672 і 1676) – турки. З утвор. *Поділ. пашалікату* – резиденція турец. субпаші. У кін. 18 ст. Садовські здали замок в оренду австр. урядові, який 1809 влаштував тут тютюн. склади. Нині залиш. зовн. мури та рештки веж.

В. Бойко.

ЧОРТКІВСЬКИЙ КҮРІНЬ УПА

– військове формування Української Повстанської Армії. Утвор. зі сотень “Сірі вовки”, чоти кінноти під кер-вом “Бистрого” (1943–44) і “Хмеля” (1945) та сотні “Чорноморці” під кер-вом “Жука” (17 вересня – 15 листопада 1944) і “Сича” (від лютого 1945). У лютому–серпні 1945 курінь очол. “Бистрий”. Від травня 1945 у курені працювала підстаршин. школа. Ч. к. УПА діяв на тер. Чортків. пов. та сусід. Кам’янець-Поділ. (нині Хмельн.), Станіслав. (нині Івано-Фр.) і Чернів. областей.

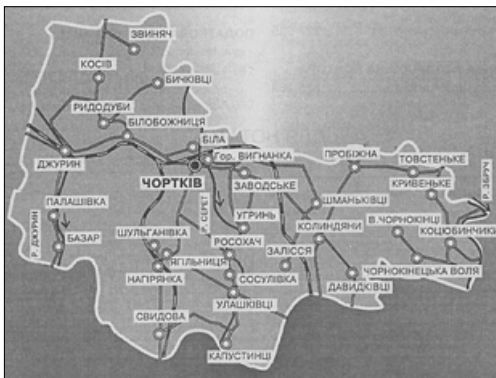
Б. Мельничук, А. Сенік.

ЧОРТКІВСЬКИЙ ОКРУГ

– військовий округ у межах адміністративного поділу в Галичині. Утвор. розпорядженням № 3 від 13. 11. 1918 Держ. Секретаріату військ. справ ЗУНР. Об’єдн. тер. Борщів., Бучац., Гусятин., Заліщиц. і Чортків. повітів.

Вас. Ханас.

ЧОРТКІВСЬКИЙ РАЙОН

Чортківський район.

– адміністративний район у південно-східній частині Тернопільської області. Утвор. 1940. Пл. – 903,4 км². 2007 насел. р-ну – 78,8 тис. осіб

(міське – 32,3 тис. осіб, сільс. – 46,5 тис. осіб). У р-ні – м. Чортків, смт Заводське та 55 сіл. Межує з Борщів., Бучац., Гусятин., Заліщиц. і Тербовлян. р-нами та Чемеровец. р-ном Хмельн. області. Розташ. на Зх.-Поділ. плато у межах Поділ. височини (262 м над рівнем моря). Поверхня

Селище Заводське.

почленов. ярами, балками, каньйоноподіб. долинами річок. На півдні р-ну пошир. печери. Тер. перетин. ліві притоки річок Дністер, Серет, Нічлава, Джурин, а Збруч – сх. межа р-ну з Хмельн. областю. Є 20 ставків заг. пл. – 446 га. Осн. багатство – природ. буд. матеріали та родючі ґрунти. Пошир. родовища вапняків, пісковиків, гравію, гіпсу, піску, глини. Пл. земел. фонду – 90,3 тис. га, з них 69,4 тис. га с.-г. угіддя. Тер. р-ну найбільше в обл. розорана – на орні землі припадає 61,2 тис. га; сінокосів і пасовищ – 7,6 тис. га. Ліси займають 11,2 тис. га, полезахисні смуги – 590 га. Чортків. повіт створ. 1867; через 3 р. тут впровад. міське вибор. самоврядування на основі майн. цензу. Тоді в місті наліч. 350 будинків, прожив. понад 4 тис. осіб. Під час польсь.-укр. війни 1918–19 на тер. пов. провед. наступ. операцію УГА (див. *Чортків. офензива*). Напередодні нім.-рад. війни у Чорткові й селах повіту функціон. 46 млинів, ф-ки з вироб-ва меблів і посуду, кераміки і мила, горілоч. та пивовар. з-ди, майстерні з ремонту с.-г. машин і залізн. литва, дві електростанції. Розвив. промисли і торгівля: щороку провад. вел. ярмарки в с. Улашківці (поч. 7 липня) та в Чорткові (12 липня). Діяли “Просвіта”, “Луг”, “Сокол”, “Сільський господар”, “Союз українок” та ін. т-ва, філії “Маслосоюзу”, працювали “Рідна школа”, приват. укр. г-зія у Чорткові й у кожному селі читальні “Просвіти”, які після вересня 1939 розгромлені. Почалися мас. репресії. Чортків. тюрма стала катівнею, де загинули сотні укр. патріотів (див. *Чортків*). 6 липня 1941 на тер. міськ. ринку фашисти створ. концтабір, де ув’язн. 350 людей, звозили смертників із навколиш. сіл – усього тут загин. 1970 осіб; понад 1000 юнаків і дівчат вивез. до Німеччини. Фашисти зруйн. майже всі пром. підпр-ва, знищили культ.-освіт. заклади. Зброй. опір чинила УПА (див. *Чортків*).

куринь УПА). Після звільн. р-ну від нім. загарбників до ЧА мобіліз. 3250 жителів. 23 березня 1944 війська 1-го Укр. фронту під команд. маршала *І. Конєва* звільн. Чортків від фашист. загарбників, 2 бригадам присв. наймен. "Чортківські". В боях за Чортків полягли 387 воїнів ЧА. Майже 3 тис. жителів р-ну загинули на війні в Прибалтиці, Польщі, Сх. Пруссії. Нині Чортків. р-н – найбільше на Тернопільщині промислово розвинутий.

Ікона Іоана Хрестителя у церкві Різдва Пресвятої Богородиці в с. Улашківці.

Питома вага пром. продукції у заг. обсязі пром. вироб-ва області станов. 11%. У р-ні – 20 пром. підпр-в харч., перероб., легкої, машинобудів. та ін. галузей. Найбільші товаровиробники: "Марилівський спиртозавод", ВАТ "Чортківський цукровий завод", "Чортківський комбінат хлібопродуктів", ВАТ "Агропродукт", перо-пух. ф-ка "Білдербек-Україна". Найбільшу питому вагу в заг. обсязі вироб-ва займає продукція підпр-в харч. та перероб. пром-сті – 91,3%, легкої пром-сті – 4,6%, машинобудування та металооброби – 2,3%, ін. галузей – 1,8%. Нині в р-ні працюють 303 суб'єкти підприємств. діяльності та 2960 підприємств. Частка малого підприємництва у заг. випуску продукції – 17,6%. Галузі спеціалізації с. госп-ва – рослинництво, буряківництво (75%), м'ясо-молоч. тваринництво. Осн. с.-г. культури: цукр. буряки, озима пшениця, ячмінь, овес, тютюн, картопля, овочеві, кормові. Розвин. садівництво (390 га), скотарство, свинарство, вівчарство, птахівництво, бджільництво. Прямі іноз. інвестиції одерж. з Австрії, Німеччини, Польщі, з якими працюють 7 підпр-в. У р-ні – 53 ЗОШ. У Чорткові є міжшкіл. навч.-виробн. комбінат (готують фахівців за 7 професіями), позашкіл. навч. заклади, ДЮСШ, центр наук.-техн. творчості та дозвілля учнів. молоді, палац позашкіл. роботи. Заверш. комп'ютеризація ЗОШ, значна частина їх під'єдн. до мережі електрон. зв'язку. Функціон. центр. рай. комун. лікарня на 425 ліжкомісць, поліклініка з полог., інфекц., шкірно-венерол. відділеннями, відділ. швидкої мед. допомоги, сто-

матолог. та дит. поліклініка у Чорткові; сан.-епідем. станція; 13 лікар. амбулаторій; 41 ФАП; 1 дільн. лікарня в сільс. насел. пунктах. Створ. благодій. фонд при ЦРЛ; вперше запровад. практику сімей. лікарів (серед кращих – Косів. сімей. амбулаторія); обов'язкове мед. страхування. Заклади культури: 61 б-ка і стільки ж клубів, 5 шкіл естет. виховання, зокрема, дит. муз. та мист. школи; рай. краєзн. музей. На ниві культури прац. понад 300 спеціалістів. Діють 305 творч. колективів, з них 26 – "народних". Із них 8 – при сільс. закладах культури: хори сіл Біла (кер. В. Нагірняк; 1990) та Пробіжна (кер. Б. Вергун; 2000), ансамбль танцю "Калина" с. Улашківці (кер. Г. Сендзюк; 1990), ансамбль лемків. пісні "Потічок" с. Нагірянка (кер. С. Шекета; 2003), чол. вокал. ансамбль лемків. пісні "Любисток" с. Ягільниця (2003), фольклор. ансамбль с. Скородинці (кер. Л. Чайка; 1993), вокал. ансамбль с. Пастуше (кер. Я. Сторонський; 2005), дит. ансамбль бандуристів (кер. Н. Гришук; 2005). Є 107 церков і реліг. громад 9 конфесій. У 95 колективах фіз. культури Ч. р. займаються бл. 8 тис. осіб., працюють майстер сп. міжнар. класу *Т. Багрії* і засл. тренер України *А. Багрії*. Пошир. футбол, волейбол, важка і легка атлетика, кін. спорт, біатлон, пауерліфтинг. У р-ні – 2 заповід. об'єкти загальнодерж. значення: заказник "Дача Галілея" і карст. печери "Млинки" – побли. с. Залісся та "Угринська" – на тер. с. Угринів; 6 за-

Будинок культури та "фігура" Божої Матері у с. Біла.

казників і 11 пам'яток природи місц. значення. Істор. пам'ятки арх-ри: рештки *Чортків. замку*; Успен. церква; церква Вознесіння Господнього (спорудж. без жодного цвяха); римо-католич. костюл, який арх. витонченістю поступ. тільки Львів. кафедрал. (збуд. на місці старого, який заклав 1610 С. Гольський); міська ратуша з годинник. вежею (1905–08); синагоги: головна (1680-х) і нова (1905–09); *Ягільниц. замок* (1-а пол. 17 ст.) і костюл (17 ст.) у цьому ж се-

лі, палац Городецьких у с. Колиндяни (18 ст.), монастир у с. Улашківці (19 ст.). Серед уродженців – вчені *М. Борискевич, С. Ворох, С. Костишин*, письменники *Р. Вархол, І. Грабович, І. Гушалевич, Т. Зарівна, Б. Лепкий, С. Сапеляк, Й. Свіжак, С. Чарнецький*, опер. і камер. співачка *І. Синенька-Іваницька*, актриса *К. Рубчакова*, художниця *І.-Р. Носик*, кооператив. діяч *В. Шмата*, громад. діячі *В. Кравець, О. Маланюк, М. Підкович*, громад.-політ. діяч, учений-славіст *Д. Штозрин*, учений і громад. діяч *В. Олійник*, військовик, діяч ОУН і УПА *П. Хамчук* (“Бистрий”), актор театру і кіно *Б. Мірус*, скульптор *В. Мельник* та ін.

І. Дем’янова, Г. Івахів, Я. Чорніта.

ЧОРТКІВСЬКИЙ РАЙОННИЙ КОМУНАЛЬНИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

– науковий культурно-освітній заклад у м. Чортків. Створ. 1976 на громад. засадах, від 1978 – Чортків. відділ. ТОКМ, 2002 підпорядк. відділу культури РДА. Музей очол. *І. Черняєв, С. Пугач, Л. Котенко*, від 1991 – *Я. Чорніта*. Експозиція має 11 розділів: найдавніш. період; життя і побут; ремесла і промисли; історія Укр. війська; більшовиц. терор; нац.-визв. б-ба; вигнання нім.-фашист. окупантів; культура і духовність; екон. розвиток краю; флора і фауна; з історії релігії. Від 1991 майже повністю оновл. експозиція музею набула нац.-патріот. спрямування.

Я. Чорніта.

ЧОТИРНАДЦЯТА БРИГАДА УГА

– військова частина 3-го корпусу Української Галицької Армії. Ком-р – отаман *В. Оробко*, його заст. – *І. Молящий*, нач. штабу – поручник *К. Аріо*. Штаб на поч. формування базув. у м-ку Товсте (нині смт Заліщиц. р-ну). Створ. у травні–червні 1919 зі запас. частин *Чортків. окруж. військ. команди*. Брала участь у *Чортків. офензиві*; після переходу за р. Збруч дійшла до м. Вінниця. В ЧУГА реорганіз. у запас. кіш новоствор. 3-ї бригади (колиш. 3-го корпусу). В квітні 1920 вояки цього коша присєдн. до антибільшов. виступу і з частинами *Армії УНР* провалилися на тер. сучас. Лановец. р-ну, де їх інтернували поляки.

М. Литвин (м. Львів).

ЧУБА

Володимир Васильович (05. 08. 1945, с. Піддубці Томашів. пов. Люблін. воев-ва, Польща) – підприємець, громадсько-політичний діяч, меценат. 1947 пересел. на Тернопільщину під час операції “Вісла”. Закін. Терноп. пед. ін-т (1970, нині ТНПУ), Терноп. акад. нар. госп-ва (1998,

нині ТНЕУ). Працював страх. агентом Кременец. інспекції Держстраху (1971–91). Від 1991 – агент страх. акціонер. т-ва “Омега-Інстер”, 1992 – дир. представництва цього т-ва у м. Кременець, яке невдовзі отримало статус регіонального з підпорядк.

структур. підрозділів у 8 обл. України; від 1995 – президент ЗАТ “Західна страхова компанія “Омега-Інстер” (переймен. на ЗАТ “Омега-Укрнафта” 1995), від грудня 1996 – голова правління ЗАТ “Українська нафтогазова страхова компанія”. 1993 засн. і очол. ПП “Омега-Кремінь”, яке займ. готел. і торг. бізнесом. Співорганізатор Кременец. рай. осередку НРУ. На кошти підпр-ва у Кременці впорядк. Калантир. цвинтар, відбуд. церкву Пресвятої Трійці. Ч. сприяв буд-ву храмів на Тернопільщині, спонсор числ. культ.-мист. заходів.

І. Дем’янова.

ЧУБАК

Богдан Володимирович (23. 09. 1970, с. Мушкатівка Борщів. р-ну) – підприємець, громадський діяч. Від січня 2008 – депутат (замість вибулого) Терноп. обл. ради. Закін. ТАНГ (2001, нині ТНЕУ; спец. “облік і аудит”). Працював у приват. структурах. Від 2000 – тех. дир. т-ва “Теркурій-2” (м. Тернопіль).

Ю. Ковальков.

ЧУБАТА

Дарія Дмитрівна (з дому – Кашишин; 27. 07. 1940, м. Тернопіль) – лікар-терапевт, громадська діячка. Дружина *О. Чубатого*. Орден

“За заслуги 3-го ступ.” (2005). Депутат Терноп. обл. ради (1998–2002, 2002–06). Відмінник охорони здоров’я УРСР (1980). Чл. НСЖУ (2003). Занес. у “Золоту книгу України” (2003). “Галицький лицар” і “Людина року” в номінаціях “Громадський діяч 2002”,

“Лікар 2005 р.” (м. Тернопіль). Подяки Президента (1999), КМ України, ієрарха Терноп.-Зборів. єпархії УГКЦ (обидві – 2002) та ін. дипломи, відзнаки, почес. грамоти і медалі. Чл. т-ва “Лемківщина” (2000). Закін. Терноп. мед. ін-т (1965, нині ТДМУ). Працювала дільн. терапевтом у смт Заложці (нині Залізці Зборів. р-ну, 1965–67), зав. лікар. здоровпунктів “Електроарматура”, “Швейна фабрика”, у 1-й міськ. лікарні, зав. підліт. кабінету (1967–75), від 1975 – заст. гол. лікаря, 1996 донині – реабілітолог 2-ї міськ. клініч. лікарні (всі – м. Тернопіль). Очол. школи перед. досвіду лікарів підліт. кабінетів обл. (1968–95), заст. гол. лікарів обл. з питань експертизи тимчас. втрати працездатності. Позаштат. заст. зав. Терноп. міськ. відділом охорони здоров’я (1977–89). Викл. терапії та організації охорони здоров’я Терноп. мед. ін-ту (1986–90). Співзасн. відродж. УЛТ Тернопільщини (1990). Учасник багатьох конгресів Світ., Європ., Всеукр. лікар. т-в. Орг-тор мед. конф.; незмінний голова первин. осередку ТУМ у 2-й лікарні (1989). Голова міськ. об’єдн. т-ва “Просвіта” (1997). Орг-тор і голова обл. Асоц. жінок, учасниця міжнар. конгресу “Жінки на порозі 21 ст.” (1998), чл. обл. Координац. жін. ради при Терноп. ОДА. Співзасн. Клубу укр. греко-католич. інтелігенції в м. Тернопіль. Сценарист, реж.-постановник, ведуча літ.-мистец. просвіт. заходів, телерадіопрограм (переможець Всеукр. радіо-конкурсу “Українська мадонна–2002 р.”), ведуча мед. сторінок у г. “Тернопіль вечірній”, “Подільське слово”. Учасник I Всеукр. з’їзду КУН (1993), I і III з’їздів УРП (1990, 1992), Всеукр. форуму антикомуніст. антиімпер. фронту (1993), I з’їзду партії “Наша Україна” (2005). Чл. ред. колегії ТЕС, співпрац. з ред. ж. “Рада”. Автор кн. “Триєдність” (1999), “Трилисник”, “Веселі каруселі” (обидві – 2001), “Три дороги” (2003), “Перелуння” (2006); публіцист. ст. у пресі, регіон. зб. “Тернопілля”, автор і співавт. понад 50 наук.-практ. праць. На вірші Ч. написали музику пісень композитори М. Болотний, І. Виспінський, І. Вовчак, В. Дунець, Ю. Кіцила, З. Присухіна та ін.; окр. поезії Ч. М. Кривецький перекл. мовою есперанто.

Б. Мельничук.

ЧУБАТА

Оксана Романівна (з дому – Цегельська; 16. 01. 1923, м-ко, нині с. Струсів Тербовлян. р-ну – 10. 11. 2000, с. Вел. Гаї Терноп. р-ну) – просвітянка, жертва політичних репресій. Дружина Є., мати В. Чубатих, внучка Т., дочка Р., небога М. Цегельських. Навчалася в г-зії “Рідна

школа” у м. Тернопіль (1932–39, 1942), муз. школі (1939–41, клас ф-но і солоспіву), закін. Львів. технікум харч. пром-сті (1955). Навесні 1940 Ч. заарешт. органи НКВС, звільн. з ув’язн. у вересні того ж року. Працювала на підприємствах Тернополя, зокрема лаборантом, техніком-технологом на пивозаводі, лаборантом Баворів. лікарні (нині Терноп. р-ну). Авторка спогадів, частину з яких опублік. у кн. “Родом зі Струсова. Розповіді про Цегельських” (Л., 2002).

І. Дем’янова.

ЧУБАТИЙ

Володимир Євгенович (18. 03. 1954, м. Тернопіль) – економіст, громадський діяч. Син Є. та

О. Чубатих, правнук Т., внук Р. Цегельських, правнук Л. Гарматія. Грамота ВР України (2004). Депутат Терноп. обл. ради (від 2006). Закін. Львів. політех. ін-т (1976, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”; кваліфікац. інж.-механік за спец. “Автомобільний транспорт”); ТАНГ (2001, нині ТНЕУ; економіст, за спец. “Фінанси”). Працював ст. інженером Зборів. рай. об’єдн. “Сільгосптехніка” (1976–79), ст. інженером, нач. відділу Терноп. обл. автоупр. (1979–89), гол. економістом АТП “Облагробуду” (1989–93), у підприємств. структурах Тернополя (1993–97, 2001–02). Із травня 1997 – консультант, зав. відділу викон. апарату Терноп. обл. ради. Жовтень 1998–березень 2001 – радник голови ОДА. Від червня 2002 – в Терноп. обл. раді: радник голови, зав. відділом екон. аналізу та бюджету, нач. відділу соц.-екон. розвитку та бюджет. планування викон. апарату. Співініціатор утвор. екон. ради області. Активіст громад. ініціативи Тернопільщини “За вирівнювання рівнів розвитку регіонів, збереження Тернопільської області як складової системи адміністративно-територіального устрою України”. Чл. редколегії ж. “Рада”. Автор публіцист. і краєзн. статей у періодиці краю та колект. зб., гасел у ТЕС. Співупор. зб. “350 українських пісень” (2006, 2007).

І. Дем’янова.

ЧУБАТИЙ

Володимир Лук’янович (09. 01. 1895, х. Гаї Ходоровські, нині належ. до с. Байківці Терноп.

р-ну – 07. 05. 1949, ВТТ у м. Воркута, нині РФ) – релігійний діяч. Батько *С.* і *Ю. Чубатих*. Закін. Терноп. г-зію (1914), навчався у Львів. духов. семінарії (1917–21). Виконував кур'єр. функції передачі наказів і розпоряджень Укр. Нац. Ради в повіті, розташ. на лінії Львів–Копичинці. Проживав у с. Гаї Великі (нині Вел. Гаї Терноп. р-ну) у родичів. 1921 рукопоклад. у сан священника. Пом. священника у селах Вел. Глибочок, згодом Грабівці (обидва нині – Терноп. р-ну), парох у селах Кам'янки (1924–25, нині Підволочис. р-ну), Присівці (1925–30, нині Зборів. р-ну), Шупарка (1930–40, нині Борщів. р-ну), де з його ініціативи почали діяти “Просвіта”, “Сільський господар”, “Самодопомога” та ін. т-ва, провод. місії і реколекції. Від 1940 – декан Кудринец. деканату Станіслав. єпархії УГКЦ (нині с. Кудринці належ. до Борщів. р-ну). Відмовився прийняти рос. православ'я, рай. влада заборонила Ч. відправляти в церкві (грудень, 1945). 9 січня 1946 Ч. заарешт. органи НКДБ, засудж. до 15 р. позбавл. волі; покарання відбув. у концтаборах у містах Караганда (нині Караганда, Казахстан), Воркута (від 1948).

Б. Головин, Є. Чубатий.

ЧУБАТИЙ

Євген Володимирович (27. 06. 1924, с. Гаї Великі, нині Вел. Гаї Терноп. р-ну) – лікар, громадський діяч. Син *В. Л.*, брат *Ю.*, батько *В.*, чоловік *О. Чубатих*. Проживав у селах Кам'янки (нині Підволочис.), Присівці (нині Зборів.), Шупарка (нині Борщів. р-нів). Навчався в Терноп. г-зії “Рідна школа” (закін. 1942), Заліщиц. г-зії (1938–39), у м. Львів: у духов. акад. (1943–44) та мед. ін-ті (1947–53). Від 1953 працював гол. лікарем Баворів. дільн. лікарні (нині Терноп. р-ну); під його кер-вом

лікарня перебудована, розшир., обладн. (рентген- і стоматкабінети, операційна та ін.). Від 1989 – на громад. роботі. Автор статей про відомих уродж. Тернопільщини.

В. Слюзар.

ЧУБАТИЙ

Микола Дмитрович (псевд. – Катон; 11. 12. 1889, м. Тернопіль – 21. 07. 1975, м. Петерсон, шт. Нью-Джерсі (за ін. даними, м. Берген Пайнс), США) – громадсько-політичний та церковний діяч, науковець, журналіст, видавець. Д-р філософії (1917). Чл. Укр. богослов. т-ва (1926), Амер. істор. т-ва (1946); дійс. чл. НТШ (1928). Закін. Терноп. укр. г-зію (1909) та Львів. духов. семінарію (1913). Навчався у Львів. (1913–14, закін. 1917) і Віден. (1914–16, Австрія) ун-тах. Учень *М. Грушевського*. Учасник нац.-визв. змагань 1918–20, пом. держ. секр. освіти в уряді ЗУНР, чл. держ. делегації ЗУНР у м. Київ (січень 1919) під час проголош. *Акту здуки УНР і ЗУНР*. 1919 – доц. Держ. укр. ун-ту в м. Кам'янець-Подільський (нині Хмельн. обл.). Після поверн. до Львова – пом. гол. ред. ж. “Нова Рада”, засн. і ред. тижн. “Правда”. 1920–23 – чл. сенату і кураторії високих шкіл. Від 1921 – проф. Укр. таєм. ун-ту, 1925–28 – дир. г-зії сс. Василянок, викл. польс. г-зії. Від 1926 – викл. історії духов. семінарії (від 1927 – акад.), її проф. У НТШ: 1932–35 – чл. управи, 1937–39 – заст. голови істор.-філос. секції. Опікун акад. т-ва “Обнова”, що стало чл. міжнар. орг-ції “Пакс Романа”; як чл. її управи в серпні 1939 виїхав зі Львова на міжнар. конгрес до США, де залишився через поч. 2-ї світ. війни. Викл. коледжу св. Василя у м. Стемфорд; 1940 перебрався до м. Нью-Йорк, де співпрац. із тижн. “Шлях” і щоденником “Свобода”. 1941–54 – у ред. г. “Свобода”; багатоліт. співроб. укр. щоден. “Америка”, часоп. “Новий шлях”, “Наша мета”, “Вільне слово”, “Українське життя”. 1944–57 – засн. і ред. ж. “Український кварталник”. 1947–52 – засн. і 1-й голова НТШ у США, 1952–55 – заст. президента голов. ради цього т-ва. Співорг-тор “Дому Української Культури” в Нью-Йорку; співзасн. Укр. істор. т-ва (1965), багатоліт. чл. його управи. 1946–75 –

проф. і почес. д-р УВУ (м. Мюнхен, Німеччина); 1963–75 на запрош. *Й. Сліпого* – проф., декан ф-ту права і сусп. н. Укр. католического університету (м. Рим, Італія). 1960–70-і – активіст руху за Патріархат УГКЦ. Автор праць (у т. ч. монографій) з історії України та церкви, укр. і зарубіж. права: “Митрополит Ігнатій Потій, апостол церковної єдності” (1914), “Західна Україна і Рим у XIII віці у своїх змаганнях до церковної єдності” (1917), “Державний лад на Західній Області Української Народної Республіки” (1921), “Про правне становище Церкви в козацькій державі” (1925), “Київська Русь і початок трьох східнослов'янських націй” (1964), “Історія християнства на Русі-Україні” (т. 1, 1965; т. 2, 1976), “Як народжувалася наука історії українського права” (1969) та ін., понад 100 наук. статей, рецензій та ін. публікацій.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ЧУБАТИЙ

Олег Іванович (29. 01. 1936, с. Гаї Великі, нині Вел. Гаї Терноп. р-ну) – педагог, громадський діяч. Чоловік *Д. Чубатої*. Відмінник нар. освіти УРСР (1976). Закін. мех.-матем. ф-т Львів. ун-ту (1959, нині нац. ун-т). Працював викл. математики та інспектором шкіл у смт Колки Маневиц. р-ну Волин. обл. (1959–64). У м. Тернопіль: завч. шкіл № 3 (1964–70), № 15 (1970–80), дир. школи № 19 (1980–86), заст. дир. з навч.-вихов. роботи школи № 11 (від 1986 донині). Діяльний у Всеукр. т-ві “Просвіта” (1990) та об'єдн. ветеранів. Учасник з'їзду наук. т-ва математиків у м. Сятвен, Болгарія (1983).

Б. Мельничук.

ЧУБАТИЙ

Юрій Володимирович (07. 09. 1922, с. Гаї Великі, нині Вел. Гаї Терноп. р-ну – 24. 09. 2000, м. Лестер, Вел. Британія) – громадсько-політичний діяч. Син *В. Л.*, брат *С. Чубатих*. Проживав у селах Кам'янки (нині Підволочис.), Присівці (нині Зборів.), Шупарка (нині Борщів. р-нів). Навчався в г-зіях у містах Тернопіль (від 1936) і Чортків. Від 1943 – доброволець дивізії “Галичина”; вишкіл у Польщі; воював біля м. Броди (нині Львів. обл.). Перебував у поло-

ні в містах Белярія та Ріміні (Італія). Від 1947 – у Вел. Британії (міста Лондон і Лестер). Працював на підпр-вах, в укр. емігр. орг-ціях, школі українознавства, стрілец. клубі. Чл. терен. проводу ОУН у Вел. Британії, діяльний у церк. громадах. Меценат коштів на Укр. католического ун-ту у м. Рим (Італія), собор УГКЦ в м. Київ, церкви у м. Тернопіль, селах Вел. Гаї, Баворів (Терноп. р-ну). 1992, 1995, 1996 відвідував Україну.

Є. Чубатий.

ЧУГАЛІ

– село у Кременецькому районі. Центр сільради, якій підпорядк. села Бонівка та Зеблози. Розташ. за 7 км від райцентру і 11 км від найбл. залізн. ст. Кременець. Насел. 276 осіб (2007). Відоме від 1-ї пол. 16 ст. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є церква св. Ольги (2005, мур.). Спорудж. пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1975); покл. села є козац. могила. Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад.

В. Уніят.

ЧУЙКО

Ірина Євгенівна (з дому – Фещук; 02. 01. 1964, м. Тернопіль) – літераторка, працівник медичної галузі. Чл. укр.-польс. творч. об'єдн. “Слово” (2001), літ. об'єдн. при обл. орг-ції НСПУ (1998). Закін. мед. уч-ще № 2 в м. Ленінград (1984, нині м. Санкт-Петербург, РФ). Працювала у лікув. закладах міст Ленінград і Тернопіль (обл. тубдиспансер, обл. клініч. лікарня); від 2000 – рентгенлаборант у лікув.-консультат. центрі при ТДМУ. Автор зб. поезій “Душі обпечений кришталь” (2001; відзнач. 2005 в м. Ельблонг, Польща), “Чорний кіт на снігу” (2007), віршів у зб. “Рушник” (2001), “Подільська толока” (2004, 2006)

та ін., публікацій у всеукр., обл. пресі, вид. укр. діаспори. Із композитором Я. Злонкевичем напис. 10 пісень. Твори Ч. перекл. рос., польс. та ін. мовами.

Б. Мельничук.

ЧУМАЛІ

– село у Збаразькому районі. Підпорядк. Новиків. сільраді. Насел. 252 особи (2007). Перша писем. згадка – 1493. Діяли т-ва “Просвіта”, “Сільський господар”, кооператива. Є церква Введення в Храм Пресв. Богородиці (1912, кам.), капличка. Працюють клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад.

Б. Мельничук.

ЧУМАРНА

Марія Іванівна (19. 08. 1952, с. Рекшин Березан. р-ну) – поетка, педагог, журналіст, громадсько-культурна діячка. Чл. НСПУ (1982), СП СРСР (1984). Літ. премія “Благовіст” (2005). Закін. філол. ф-т Львів. ун-ту (1975, нині нац. ун-т). У м. Збараж: учитель, літ. працівник і зав. відділу листів рай. газети, кер. літ. студії “Заспів”. Працювала журналістом у м. Сколе Львів. обл. У м. Львів: працювала в обл. орг-ції Т-ва книголюбів, у ред. багатотираж. г., завод. радіомовлення у ВО “Мікроприлад”; 1991 – засн. і дир. Приват. автор. школи М. Чумарної, 2000–06 – дир. автор. школи “Тривіта”. Від 1996 – вид. альманах дит. творчості “Чарівна рукавичка”. Від 2006 – ред. і ведуча автор. програм “Літературний Львів” та “Феномен України” на Львів. телебаченні. Наук. кер. освіт.-метод. центру “Родина” (1991); чл. жін. асоц. “Взаємодія” (1998) і Ради Всеукр. т-ва ім. Г. Ващенко (від 2000). Автор зб. поезій “Сонячна музика” (1982), “Земля між вогнями” (1986), “З глибин” (1991), “Стрітіння” (2000), “Вихід” (2002); кн. для дітей: буквар “На білому світі” (1997, співавт.), “Цокає годинничок” (2003), зб. казок “Нев’янучі плоди” (2004), “Буквар”, посіб. “Семицвітка”, “Вірші для найменших” (усі – 2006); зб. афоризмів “Думки навздогін” (2004); наук.-попул. досліджень “Мандрівка в українську казку” (1994, 2006), “З початку світу. Україна в символах” (1996, 2006) і наук. розвідки “Педагогіка любові” (2005); зб. притч і повчал. байок “Озеро істини” (2006); інтегров. навч. програм “Світ малого українця” (для початк. школи), “Людина в поході віків”, “Україна та українці” (для осн. і старш. ланок ЗОШ); ст. у періодиці; автор і постановн. поеми “Голгофа” (1991) на обл. телебаченні й у львів. театрах.

**В. Барна, З. Бойко,
Б. Мельничук, Л. Щербак.**

ЧУМАЦЬКА ДІЛЯНКА

– ботанічна пам’ятка природи місцевого значення. Розташ. за 1,5 км на пн.-сх. від околиці с. Романове Село Збараз. р-ну в межах гори “Вороняче око”. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 189 від 30. 08. 1990 зі змінами, затвердж. рішенням Терноп. обл. ради № 90 від 27. 04. 2001. Перебуває у віданні місц. селян. спілки. Пл. 7,4 га. Під охороною – лучно-степ. фітоценози. Особливо цінні гадючник звич., чебрець поділ., горицвіт весняний, волошка Маршалла, цибуля поділ., конюшина гірська – види, занес. до Переліку рідкіс. і таких, що перебув. під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. області. Місце оселення корис. ентомофауни.

І. Леньків.

ЧУЧМАЙ

Георгій Семенович (05. 05. 1935, с. Комарівка, нині Кременец. р-ну – 16. 06. 1994, м. Львів) – вчений у галузі медицини, громадський діяч. Д-р мед. н. (1970), проф. (1971). Закін. стомат. ф-т Київ. мед. ін-ту (1957). Працював лікарем-стоматологом Вишнівець. рай. лікарні (1957–59, нині смт Вишнівець належ. до Збараз. р-ну), асист., зав. каф. терапевт. стоматології, 1967–94 – декан стомат. ф-ту Львів. мед. ін-ту (нині нац. мед. ун-т). Голова правління Львів. наук. мед. Т-ва стоматологів, чл. президії правління т-ва стоматологів України. Автор бл. 150 наук. і наук.-попул. праць; свідoctва на винаходи і раціоналіз. пропозиції.

І. Фурсик, Г. Чернихівський.

ШАБАТУРА

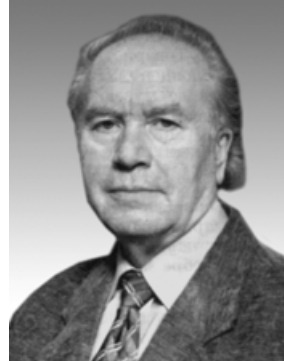
Стефанія Михайлівна (05. 11. 1938, с. Іванезолоте, нині Заліщиц. р-ну) – художник декоративно-ужиткового мистецтва, правозахисниця. Чл. НСХУ (1969), УГС (1979). Орден княгині Ольги 3-го ступ. (1999). Закін. у м. Львів уч-ще приклад. мист-ва (1961, нині коледж декор. та ужитк. мист-ва) й ін-т приклад. мист-ва і худож. промислів (1967, нині нац. акад. мист-в). Працювала художницею на цукр. заводі у с. Кострижівка, нині смт Заставнів. р-ну Чернів. обл., малувала ікони. Проектувала і ткала гобелени, учасниця худож. виставок. Розповсюдж. друк. продукцію самвидаву, з групою львів. письменників і художників виступ. на захист *В. Мороза*. 12. 01. 1972 заарешт. і засудж. у Львові за “антирад. пропаганду й агітацію” до 5 р. таборів сувор. режиму та 3 р. заслання. Покарання відбув. у Мордов. АРСР, де учасниця протест. виступів в’язнів, співавт. листів та звернень до міжнар. орг-цій і рад. установ; заслання – в м. Макушино Курган. обл. (всі нині – РФ). Органи КДБ знищ. 70 екслібрисів та понад 150 малюнків Ш. Від 1979 проживає у Львові. Працювала художницею в текстил. пром-сті, нині має влас. худож. майстерню. Трив. час перебув. під адмін. арештом. Співзасн. Марій. т-ва “Милосердя” у м. Львів (1989). Автор гобеленів, у т. ч. в уряд. установах Грузії і країн Прибалтики.

Б. Головин, В. Олійник, В. Ханас.

ШАБЛІЙ

Олег Іванович (14. 11. 1935, с. Курівці, нині Зборів. р-ну) – вчений у галузі географії, педагог, громадський діяч. Д-р географ. н. (1978).

Акад. Укр. Еколог. акад. (1993) і Акад. ВШ України (1996). Дійс. чл. НТШ (1994). Відмінник нар. освіти України (1992). “Кращий учений Львова” (2001). Закін. Березан. пед. уч-ще (1954) і географ. ф-т Львів. ун-ту (1959, нині нац. ун-т). У цьому

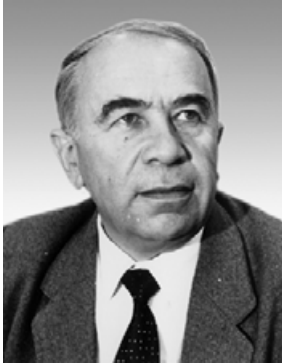

ВНЗ: лаборант, викл. (1962), доц. (1968), проф. (1989), зав. каф. екон. і соціал. географії (від 1990). У НТШ: голова географ. комісії (1990), заст. голови Укр. край. відділу (від 2002). Засл. проф. Львів. ун-ту, проф. УВУ (м. Мюнхен, Німеччина). Автор понад 400 наук. праць (у т. ч. 24 монографій, 12 підручників і навч. посібників, 8 атласів та карт), зокрема: “Лісохімія Карпат” (1967), “Західноукраїнський район: економіко- і соціально-географічний аналіз” (1993), “Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії” (2001) та ін.; навч. посіб. “Математичні методи в соціально-економічній географії” (1984, 1994), “Соціально-економічна географія України” (1994, 1995, 2000; співавт.), “Основи загальної суспільної географії” (2003); кн. “Академік Степан Рудницький: фундатор української географії” (1993), “Володимир Кубійович: енциклопедія життя і творення” (1996), “Доктор географії Олена Степанів” (2002), упоряд. і автор вступ. ст. до зб. праць *С. Рудницького* “Чому ми хочемо самостійної України” (1994), *В. Кубійовича* (1996), *О. Степанів* (2003); низки статей; співавт. і гол. ред. атласів-посіб. Львів. (1989), Івано-Фр. (1990), Закарп. (1991) областей. Співорг-тор і шеф-ред. ж. “Історія української географії” (від 2000, Тернопіль), чл. редколегії ж. “Український географічний журнал” (від 1992, Київ), “Регіональна економіка” (Львів), “Вісник Львівського університету. Серія географічна” (від 1988), ЕУ. Серед учнів Ш. – *О. Заставецька, Є. Качан, Г. Яворський.*

Б. Головин, О. Заставецька, Г. Чернихівський.

ШАБЛІЙ

Олег Миколайович (18. 06. 1935, с. Чернихів, нині Зборів. р-ну) – вчений у галузі фізики та математики, педагог, громадський діяч. Д-р фіз.-матем. н. (1974), проф. (1976). Дійс. чл. Акад. інж. н. України (1991). Засл. діяч н. і т. України

(1996). Орден “Знак Пошани” (1986), “За заслуги” 3-го ступ. (1999). Нагорода “Свята Софія” (2005). Почес. громадянин м. Тернопіль (2003). Закін. мех.-матем. ф-т Львів. ун-ту (1958, нині нац. ун-т). У м. Тернопіль: асист., ст. викл. (1963–64), доц., зав. каф. теор. механіки (1964–76), дир. (1985–91) філіалу Львів. політех. ін-ту (нині нац. ун-т “Львівська політехніка”), 1991–2007 – ректор Терноп. приладобуд. ін-ту, (від 1997 – ТДТУ). Нині – почес. ректор, проректор по зв’язках із вироб-вом, зав. каф. інформатики і матем. моделювання цього ВНЗ. Автор і співавт. понад 200 наук. праць, має 11 автор. свідоцтв на винаходи (1980–96, співавт.). Орг-тор і дир. Терноп. філії Захід. наук. центру. Гол. ред. ж. “Вісник Тернопільського державного технічного університету ім. І. Пулюя”.

Б. Мельничук, Г. Чернихівський.

ШАВАРІН

Ганна Миколаївна (26. 08. 1945, с. Іванівка, нині Підволочис. р-ну) – педагог, громадська діячка. Дочка *Миколи* і *Марії Шаваринів*. Депутат Терноп. рай. ради (1998), обл. ради (2002, 2006). Чл. КУН (1994). Відзнака КУН, медаль *С. Бандери* (1999). 1950–57 – на засланні зі сім’єю в Томс. обл. (нині РФ). Закін. Золочів. мед. уч-ще (1962, Львів. обл.), істор. ф-т Львів. ун-ту (1971, нині нац. ун-т). Працювала медсестрою в Терноп. обл. лікарні, вчителем історії, заст. дир., інспектором шкіл Терноп. району; дир. (1997–2000), учитель історії (від 2000) в ЗОШ у с. Вел. Гаї Терноп. р-ну. Очоловала Терноп. рай. орг-цію КУН (1994–2000), від 2001 – голова Терноп. обл. орг-ції Всеукр. ліги укр. жінок.

І. Дем’янова.

ШАВАРІН

Марія Петрівна (з дому – Краснопера; 10. 06. 1917, с. Супранівка, нині Підволочис. р-ну – 08.

04. 1995, м. Тернопіль) – педагог, культурно-освітня діячка. Дружина *М.*, мати *Г. Шаваринів*. Грамота ВР УРСР (1940). Закін. Терноп. вчит. семінарію (1936). Діяльна в жін. громад. орг-ціях 1930-х. 1939–50 – зав. шкіл сіл Мислова, Оріховець, Рожиська, Росохуватець (усі нині – Підволочис. р-ну).

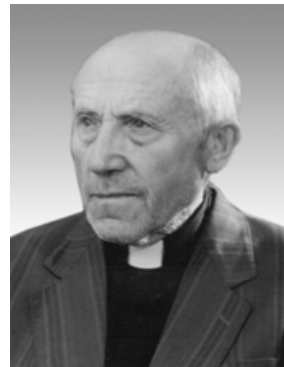
1950–57 – на засланні зі сім’єю в Томс. обл. (нині РФ). Від 1957 працювала вчителем у селах Золотники і Соколів (обидва нині – Теребовлян. р-ну), в магазині іноз. літ-ри “Дружба” в Тернополі. Орг-тор та диригент хорів і драм. гуртків у насел. пунктах, де працювала, на засланні; у Соколові створ. ансамбль мандоліністів.

І. Дем’янова.

ШАВАРІН

Микола Михайлович (літ. псевд. – Ю. Джура, М. Береза, М. Справедливий, С. Кованько; 14. 09. 1915, с. Качанівка, нині Під-

волочис. р-ну) – священник, теолог, публіцист. Чоловік *М.*, батько *Г. Шаваринів*. Митрофор. протопресвітер УГКЦ (1999). Медаль Папи Івана-Павла II (1999). Орден “За заслуги” 3-го ступ. (2007). Навчався у

м. Тернопіль в укр. г-зії (до 1930), закін. польс. г-зію, студіював у м. Львів у богослов. акад. (1936–39, 1941–43), на філол. ф-ті ун-ту (1940–41). Симпатик ОУН. Працював учителем укр. мови і літ-ри у селах Качанівка та Чернилівка (1939–41), ред. г. “Нове життя” у м. Скалат (всі нині – Підволочис. р-ну). 1944 Ш. рукопоклад у сан священника єпископ *Н. Будка*. Признач. парохом с. Іванівка Підволочис. р-ну; відмовився перейти на рос. православ’я. Працював робіт-

ником, бухгалтером контори “Заготзерно” у Тернополі. У березні 1950 заарешт. і зі сім’єю засланий у Томс. обл. (нині РФ); звільн. 1957; поверн. на Тернопільщину. Бухгалтер рай. відділ. зв’язку в м-ку, нині с. Золотники Тербовлян. р-ну, 1959–75 – вантажник на цукр. з-ді “Поділля” у с. Вел. Березовиця (нині смт Терноп. р-ну), теся, бухгалтер Терноп. комбайн. з-ду. Від 1957 – душпастир катакомб. УГКЦ. Від 1989 – душпастир у Катедр. соборі у м. Тернопіль; одночасно викл. патрологію, латин. і грец. мови в *Терноп. вищій духов. семінарії* у смт Вел. Березовиця, латин. і грец. мови в монастирі оо. Редemptористів у м. Львів (1991–93). Чл. ред. колегії ТЕС (від 2003). Діяльний у громад. житті на Тернопільщині: освячує пам’ятники Борцям за волю України, підпільникам ОУН, воякам УПА й УСС, відправляє панахиди на могилах жертв комуніст. режиму. Автор публіцист., краєзн. статей у періодиці, ТЕС. Зібрав і впорядкував матеріал до кн. “Весільні вівати” (2006).

Б. Головин, І. Дем’янова.

ШАВАРСЬКИЙ

Йосип Іванович (24. 05. 1932, с. М’яжке, нині Грубешів. пов., Польща) – господарник. Герой Соц. Праці (1966). 1945 пересел. у с. Лошнів Тербовлян. р-ну. Закін. Бучац. уч-ще (нині аграр. коледж). Від 1952 – механізатор місц. колгоспу, ланковий механізм. ланки з вирощ. картоплі. Від 1982 працював автомеханіком у колгоспі в с. Кровинка Тербовлян. р-ну.

Н. Халуца.

ШАВЛІЯ

– багаторічні трав’янисті рослини родини Глухокропівові Губоцвіті (Lamiaceae Labiatae). **Кременецька** (*Salvia cretensis* Bess.; нар. назва – шалфей) – ендемічна рослина. Занес. до Черв. книги України (1996). Дуже рідко трапл. на схилах останц. пагорбів. Потребує уточнення ареалу, детального вивчення умов зростання і забезпечення охорони. **Поникла** (*nutans* L.) – декоративна рослина. Внес. до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл.

Шавлія
кременецька.

(рішення Терноп. обл. ради № 64 від 11. 11. 2002). Вид на межі ареалу. Зростає на вапняк. і крейд. відслоненнях. В обл. трапл. спорадично. Обидва види – під охороною в природ. заповіднику “Медобори” та його філії “Кременецькі гори”.

Н. Мшанецька, Г. Синиця.

ШАГАЙДА

Степан Васильович (справж. – Шагадин; 09. 01. 1896, с. Білоголови, нині Зборів. р-ну – 12. 01. 1938, м. Київ) – актор театру і кіно. 1900 виїхав із батьками до Боснії. Служив у церкві св. Юра в м. Львів, навчався іконопису в *Почаїв. лаврі*. Театр. дебют – в аматор. виставах 45-ї стрілец. дивізії ЧА. 1922–28 опановував сценіч. мист-во в драм. студії; актор театру “Березіль” (м. Київ, від 1926 – м. Харків), учень *Леся Курбаса*. Ролі в театрі: Лавро (“Комуна в степах” М. Куліша), Шмигельський (“Сава Чалий” І. Карпенка-Карого), Сірий Вовк (“Жакерія” П. Меріме) та ін. Працював під кер. реж. *Я. Бортника*, *В. Василька*, *Б. Тягна*. Кінодебют – 1924 на Одес. кіноф-ці (диякон Гордій у х/ф “Вендетта”, реж. *Леся Курбас*); 1927–37 знявся в 26 худож. фільмах Одес. і Київ. кіностудій (реж. *І. Кавалерідзе*, *Ф. Лопатинський*, *І. Пир’єв* та ін.). Серед кіноролей: Запорожець (“Перлина Семіраміди”, 1929), Артем (“Перекоп”), Офіцер (“П’ять наречених”), Кармалюк (одноймен. фільм, усі – 1931), Перукар (“Багата наречена”, 1938) та ін. У худож. фільмах О. Довженка: батько Івана (“Іван”, 1932), Степан Глушак (“Аероград”, 1935), автор спогадів про цього реж. “Моя робота в “Аерограді”, віршів. Товаришував і співпрац. із *А. Бучмою*, *М. Крушельницьким*. Восени 1937 Ш. заарешт. органи НКВС; репресований. У м. Тернопіль ім’ям Ш. назв. вулиця.

П. Медведик, Л. Щербак.

ШАЙБ

Ізраель Лейбович (Елдад; 11. 11. 1910, м-ко, нині смт Підволочиськ – 22. 01. 1996, м. Єрусалим, нині Палестинські території (3х. берег р. Йордан та сектор Газа) – єврейський філософ, історик, публіцист, громадсько-політичний діяч. Д-р філософії (1934). 1918 зі сім’єю пере-

їхав до м. Львів. Закін. Віден. ун-т (Австрія). Від 2-ї пол. 1930-х викл. у єврей. закладах Польщі, зокрема від 1935 – в м. Волковийськ. Від 1941 – учитель у м. Тель-Авів (нині Ізраїль). Ред. ж. “Хе-Хазіт” (1943–48) та “Суллам” (1949–64), тижневика “Ха-Маас” (1944–50), г. “Новини. Хроніка з минулого”. Автор кн. “Хегйонот Мікра” (“Ідеї Біблії”, 1958), “Маасер рішон” (“Перша десятина”, 1950), “Єврейська революція” (англ. мовою, 1978), перекладів. Улітку 1991 відвідав СРСР.

В. Уніят.

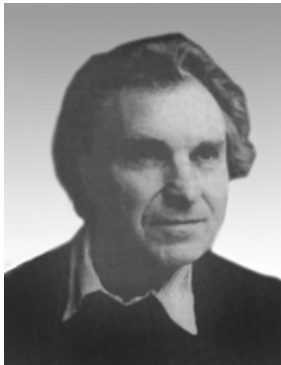
ШАЙБІВКА

– село у Бережанському районі. Підпорядк. Нараїв. сільраді. Розташ. за 16 км від райцентру і 17 км від найбл. заліз. ст. Бережани. Насел. 190 осіб (2007). Виникло у 19 ст. як присілок м-ка Нараїв. Діють МП “Полімер” та торг. заклад.

В. Гнатишин.

ШАЙНОГА

Дмитро Андрійович (05. 03. 1929, с. Шайноги, нині Радехів. р-ну Львів. обл. – 04. 02. 2005, м. Тернопіль; похов.

у с. Станіславчик Бродів. р-ну Львів. обл.) – живописець. Чл. НСХУ (1978). *Обл. мист. премія ім. М. Бойчука* (1994). Навчався в м. Львів у худож.-ремісн. уч-щі труд. резервів (1946–49) й уч-щі приклад. мист-ва (1951, 1954–58, нині коледж декор. та ужитк. мист-ва). Працював у м. Станіслав (1949–51, нині Івано-Франківськ). 1951–53 – репрес.; перебував у м. Прокоп'євськ Кемеров. обл. (нині РФ). Від 1958 – у Тернополі: ст. методист із образотв. мист-ва обл. буд. нар. творчості (1958–64), в худож.-виробн. комбінаті Худож. фонду УРСР (від 1964). Відп. секр. Терноп. орг-ції СХУ (від 1989). Від 1960 – учасник збір. виставок у містах Тернопіль, Львів, Київ, Москва та Пенза (обидва – РФ); персон. (1994) та посмертна (2006) виставки. Працював у галузі станк. (пейзаж) і монумент. живопису. Твори монумент. живопису – смальтові мозаїки на фасадах: “Будівничі” (Почаїв. ПТУ № 21, 1976–77), “Подільські Товтри” (рай. вузол зв'язку у м. Збараж, 1981) та ін. Передав у дар Тернополлю 100 своїх картин.

І. Дула.

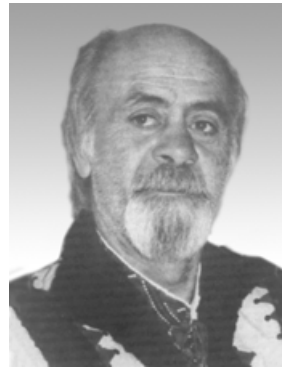
ШАЛАЙ-ГРОЕЛІЄ

Валерія (Szalaj-Groele Waleria; 12. 03. 1879, с. Чернихівці, нині Збараз. р-ну – 04. 03. 1957, м. Дембіце, Польща) – польська письменниця. Працювала вчителькою історії. Автор істор. тв. для дітей, репортажів, віршів; повістей “Страшне дитинство” (1910, 1948), “Королівський сокіл” (1931–47), “В орлиному гнізді” (1921, 1960), “Геройський Сташек” (1921, 1960). Написала лібрето опери “Легенди Балтики” (1924).

С. Ткачов, В. Ханас.

ШАМЛІ

Микола Миколайович (15. 01. 1942, с. Сартана, нині Маріупол. р-ну Донец. обл.) – музикант, композитор, аранжувальник. Чл. Нац. ліги укр. композиторів (1996). Навчався на відділ нар. інструментів (баян) Полтав. муз. уч-ща (1956–58); закін. муз. уч-ще в м. Молодечно (1960, нині Білорусь), де лауреат респ. конкурсу молод. музикантів-виконавців. Працював викл. муз. уч-ща у м. Гродно (1962–63, нині Білорусь). Від 1963 – в м. Тернопіль; в обл. філармонії: засн. і кер. оркестру танц. ансамблю “Надзбручанка” (1963–73) та вокал.-інструм. ансамблю (ВІА) “Дністер”; 1977–91 – засн. і кер. ВІА “Молодість” пед. ін-ту (нині ТНПУ), 1991–2004 – кер. оркестру ансамблю “Червона калина”. У доробку Ш. – бл. 1000 аранжувань нар. та естрад. пісень і мелодій. Автор бл. 20 пісень, міні-балетів “Пам'яті Януша Корчака” (1980) та “Ніч перед Різдвом” (2001), інструмент. творів на теми стрілець. і лемків. пісень, обробок для хорів, ансамблів, для баяна – рос. нар. пісень та романсів, сюїти “Буратіно” (1990). Підтримував творчі зв'язки з *Н. Яремчуком*; 1973–74 з ВІА “Смерічка” та “Чумаки” дав понад 80 концертів у насел. пунктах Тернопільщини. Гастролював із різн. колективами у Болгарії, Німеччині, Польщі, Франції, Югославії, на о. Мартініка й ін. Серед вихованців Ш. – *О. Бурміцький, О. Пекун.*

Л. Щербак.

ШАНАЙДА

Іван Андрійович (псевда: “Данило”, “Нестор”, “Ярослав”, “Левко”; 06. 01. 1915, с. Криве, нині Козів. р-ну – 17. 03. 1946, pobl. родин. села,

м. похов. невід.) – діяч ОУН і УПА. Після закін. початк. шк. опанував диригент. фах у дяка в с. Шибалин (нині Бережан. р-ну), згодом – кер. у родин. селі хору “Просвіти”, з яким виступив на сцені Львів. опер. театру. 1940 навчався у Бережан. пед. школі.

Від 1934 – чл. ОУН, 1936 – рай. провідник цієї орг-ції; 1940–41 – окруж. провідник Скалатщини (нині належ. до Підволочис. р-ну), від 1942 – обл. провідник ОУН на Тернопільщині, 1945–46 – край. провідник Поділ. краю. Загинув із дружиною в криївці у бою зі загоном НКДБ.

С. Федорів, П. Шанайда.

ША́НДРА

Володимир Миколайович (11. 01. 1963, м. Зборів) – державний і господарський діяч. Нар. депутат України (2002, 2006, 2007). Закін. ф-т атом. електростанцій та установок Москов. інж.-фіз. ін-ту (1987, згодом – Обнін. ін-т атом. енергетики, нині РФ) і Нац. акад. управління (2006, магістр із фінансів). Працював шліфувальником у ВО “Тернопільський комбайновий завод” (1980–81). Від 1987 – на Хмельн. АЕС: оператор реактор. відділ., ст. інж. реактор. відділ., провід. інж. із керув. реактором. 1992–2002 займався громад. та підприємн. діяльністю (дир. МП “Шар”, голова правління ВАТ “Славутський руберойдовий завод”, обидва – м. Славути Хмельн. обл.). 2002–05 – у ВР України, заст. голови Ком-ту з питань пром. політики та підприємництва. 2005–06 – міністр пром. політики України. Від вересня 2006 – радник Президента України. Від грудня 2007 – міністр України з питань надзвичай. ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобил. катастрофи. Не раз приїжджав до родин. міста й Тернополя.

Л. Щербак.

ША́НДРУК

Павло Феофанович (28. 02. 1889, с. Борсуки, нині Лановец. р-ну – 15. 02. 1979, м. Трентон,

похов. у м. Баунд-Брук, шт. Нью-Джерсі, США) – військовий і громадсько-політичний діяч, редактор. Нагороди рос. армії (3), бой. хрести укр. армії (5), Хрест С. Петлюри 1-го ступ., Заліз. хрест, “Віртути Мілітарі” 5-го ступ. (польс. хрест), медалі, ін. нагороди.

Закін. істор.-філол. ін-т у м. Ніжин (1911, нині Черніг. обл.), Олексіїв. військ. школу в м. Москва (1913, нині РФ) та військ. акад. Ген. штабу ЗС Речі Посполитої (1938, Польща). 1914–17 – штабс-капітан рос. армії. Від 1917 – на кер. постах в *Армії УНР*, 1919 – ком-р Запоріж. куреня, який воював побл. м-ка (нині смт) Гусятин, міст Кременець, Почаїв (нині Кременец. р-ну), Тернопіль. Від квітня 1920 – ком-р бригади 3-ї Заліз. дивізії (ген.-хорунжий); від кін. того ж року – в Польщі. Тут перебував у таборі військовополон. (до 1923), співзасн. і секр. (до 1939) військ.-наук. ж. “Табор”; співпрац. із військ. мін-вом Уряду УНР в екзилі (від 1927 – нач. штабу), Укр. наук. ін-том (м. Варшава) та НТШ у м. Львів (дійс. чл.). Від 1938 – офіцер польс. армії. Під час нім.-польс. війни 1939 – ком-р 29-ї польс. бригади, учасник оборони Варшави. 1940 заарешт. гестапо, згодом звільн. Наприкін. 1944 виїхав до Німеччини, тут у березні 1945 очолив Укр. Нац. Ком-т, ініціатор переймен. дивізії “Галичина” на 1-у Укр. дивізію Укр. Нац. Армії, від квітня цього ж року – її командувач, ужив заходів для вивед. дивізії з бой. дій на Зх. фронті, чим урятував від загибелі сотні укр. воєнків; ген.-полковник УНА. 1945–49 – у таборах для переміщ. осіб. 1949 емігр. до США (м. Трентон). Тут очолював Братство колиш. воєнків УНА, почес. голова цієї орг-ції та Укр. вільн. козацтва; діяльний у громад. і комбатант. орг-ціях. Автор праці “Армія звитяги” (1959, Нью-Йорк; “Сила доблесті”, 1999, Київ), ред. зб. “Українсько-московська війна в 1920 р. в документах” (1933), праць із новіт. історії України та укр. армії; статей у періодиці укр. й англ.

мовами, газет в ЕУ, співавт. “Польської військової енциклопедії” (1934).

**Р. Баран, Б. Мельничук,
Б. Стасів, Г. Черняхівський.**

ША́НСЬКИЙ

Леонід Йосипович (15. 07. 1930, с. Рудка, нині Кременець р-ну) – вчений у галузі фізики. Канд. фіз. н. (1971). Держ. премія УРСР у галузі н. і т. (1977). Закін. Кременець. пед. ін-т (1954, нині ТНПУ), де прац. викл. фізики (1954–62). Дослідж. оптичні властивості заморож. газів (кріокристалів), охолодж. до температур, близьких до абсолют. нуля (-273° С). Автор і співавт. понад 50 наук. робіт, зокрема монографії “Кріокристали” (К., 1983).

І. Дем'янова.

ША́НТРОХ

Тадеуш-Мечислав (Szantroch Tadeusz Meczyslaw; 19. 04. 1888, м. Тернопіль – 22. 03. 1942, м. Освенцім, Польща) – польський поет, педагог. Навчався в г-зіях міст Тарнув та Нови-Сонч, ун-тах Кракова (всі – Польща) та Відня (Австрія). Працював учителем у Тереховлян. г-зії, на Краків. та Познан. радіо. Видав зб. “Поезії” (1905), “В зорях крові” (1918), “Цикли” (1924), “По чабанському гостинцю” (1935). Співред. часопису “Чартак”. 1941 Ш. заарешт. гітлерівці, вивез. до концтабору Освенцім.

С. Ткачов, В. Ханас.

ШАПОВА́Л

Юрій Іванович (30. 07. 1953, с. Пробіжна, нині Чортків. р-ну) – вчений у галузі історії, редактор, публіцист, громадський діяч. Д-р істор. н. (1994), проф. (2000). Премії ім. М. Костомарова (1996), СБУ (1996, 1997), Фондації Антоновичів, “Золоте перо” (обидві – 2002). Засл. діяч н. і т. України (2003). Закін. істор. ф-т Київ. ун-ту (1975, нині нац. ун-т). 1984–91 – м. н. с., ст. н. с., вчений секр. Ін-ту історії партії при ЦК КПУ (нині Ін-т політ. досліджень). 1991–97 – зав. відділу Ін-ту нац. відносин і політології НАНУ. Від 1997 – зав. відділом новіт. історії Ін-ту політ. і етнонац. досліджень НАНУ. Чл. Укр. істор. т-ва. Автор книг, монографій, наук. розвідок, ст., рецензій; упорядник та спів-

авт. зб. статей. Відп. ред., чл. редколегій видань “Українська історична дидактика: міжнародний діалог (Фахівці різних країн про сучасні українські підручники з історії)” (2000), “Остання адреса: До 60-річчя Соловеської трагедії” (1997–99, у 3 тт.), “Польща та Україна у тридцятих-сорокових роках ХХ ст. Невідомі документи з архівів служб спеціальних” (1998, т. 1; 2000, т. 2). Заст. голови редколегії, співавт. вид. “Політична історія України. ХХ ст.” (2003, у 6 тт). Праці Ш. вид. у більш як 10 країнах.

А. Сенник, В. Ханас.

ШАРА́НЬВИЧ

Ісидор (16. 02. 1829, с. Козарі, нині Рогатин. р-ну Івано-Фр. обл. – 14 (за ін. даними 04.) 12. 1901, м. Львів) – педагог, історик, археолог. Д-р філософії (1864), проф. (1873). Орден Заліз. Корони 3-го ступ. Чл.-кор. Краків. АН (1872, Польща). Почес. ректор Київ. ун-ту. Канд. у послі австр. парламенту від округу Тереховля–Гримайлів–Гусятин (1885, не обрали). Почес. чл. т-ва “Прогресивіта”. Навчався у Бережан. г-зії (1839–48), закін. філос. ф-т Львів. ун-ту (1861, нині нац. ун-т), студії продовжив у Віден. ун-ті (Австрія). Викл. у г-зіях міст Перемишль (нині Пшемисль, Польща) і Львів. Від 1871 – доц., проф. історії Львів. ун-ту. Досліджував архіви Буцац., Краснопуцан., Улашків., Язловец. монастирів на Тернопільщині. Діяльний у “Галицько-руській матиці”, Нар. домі, НТШ. Автор понад 125 наук. праць із історії Галичини, істор. оповідань.

Б. Волинський,

П. Гуцал, О. Лугова.

ША́РИК

Михайло Федорович (Теодорович) (24. 10. 1901, с. Денисів, нині Козів. р-ну – 28, за ін. даними, 29. 10. 1979, м. Сент-Кетеринс, пров. Онтаріо, Канада) – письменник, громадсько-політичний діяч. Закін. школу в родин. селі. Від листопада 1918 – доброволець УГА, кулеметник 1-го Поділ. полку ім. С. Петлюри в м. Тернопіль, від грудня 1918 – льотчик летун. полку (сотня П. Франка), який у червні 1919 – учасник Чортків. офензиви. Від листопада 1920 – кулеметник-десятник летун. відділу Армії УНР

в м. Одеса. Чл. УВО. Після 1920 поверн. до Галичини, до 1926 проживав у с. Почапинці (нині Терноп. р-ну). Уникаючи репресій, 1926 емігр. до Канади (м. Едмонтон), де співорг-тор Укр. стрілец. громади (УСГ), заст. голови, почес. голова її край. управи,

голова Гол. управи УСГ; співзасн. друк. органу цієї орг-ції – г. “Новий шлях” та одноймен. вид-ва. В Укр. Нац. Об’єдн. (УНО): 11 р. – заст. голови Край. ексекутиви (КЕ), 1 р. – секр., 10 р. – край. орг-тор; чл. контрол. комісії, почес. президент УНО; 1958–62 – голова КЕ УНО. Від 1938 – в м. Садбері, де реорганіз. кооперат. “Будучність”, її управитель. Згодом у м. Торольдо відкрив і провадив продукт. крамницю (до 1950), діяльний у громад. житті. Автор роману-трилогії “Діти війни” (1955–56, Вінніпег), зб. поезій “Розсипані перли” (1965), спогадів “З віддалі 50 літ” (т. 1 – 1969, т. 2 – 1971, т. 3 – рукопис), кн. “Важкими шляхами Канади”, статей в укр. і канад. періодиці. 1992 у Денисові встановл. пам’ятник Ш. (скульп. *І. Сонсядло*), в Почапинцях його ім’ям назв. вул. (2002).

**О. Лугова, Б. Луговий,
Б. Мельничук, Б. Савак.**

ШАРОВ

Олександр Миколайович (17. 10. 1954, с. Рудневе Путивльс. р-ну Сум. обл.) – вчений у галузі економіки, банкір. Д-р екон. н. (1995), проф. Закін. ТФЕІ (1976, нині ТНЕУ). Від 1983 – у ТІНГ (нині ТНЕУ): ст. викл., доц., проф. Від квітня 1992 – заст. Голови правління Нац. банку України, чл. держ. Комісії з проведення грошов. реформи, заст. керуючого Міжнар. валют. фонду від України. Учасник створ. валютно-банків. законодавства України. Віце-президент АТ “Українська фінансова група” (1993–97). Заст. голови правління Першого інвест. банку (квітень 1998 – квітень 1999). Голова правління Нац. депозитарію України (травень 1999 – липень 2000); одночасно від 1994 – віце-президент Укр. ін-ту фінанс. і банків. досліджень. Чл. Бірж. ком-ту Укр. міжбанків. валют. біржі, голова арбітраж. ком-ту та комісії з торгівлі банків. металами. Автор наук. праць.

Б. Мельничук, В. Письменний.

ШАРШАТКІНА

Софія Яківна (з дому – Пістун; 08. 04. 1938, с. Деренівка, нині Теребовлян. р-ну) – педагог, інженер. Держ. премія СРСР. Закін. Львів. буд. технікум (1958) та Львів. політех. ін-т (1965, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Працювала інж., гол. інж. проектно-конструктор. об’єдн., ст. викл. архіт. ф-ту Львів. політех. ін-ту. Опублік. понад 20 наук. статей із будівел. фізики. Авторка публіцист. нарисів на тему нац.-визв. змагань 1940–50-х на Теребовлянщині.

І. Дем’янова.

ШАТКІВСЬКИЙ

Олекса Якович (псевд. – Сміх-Шатківський; 28. 05. 1908, х. Сміх (нині не існує), pobl. м. Почаїв Кременец. р-ну – 28. 06. 1979, м. Львів) – художник, графік. Чл. СХ УРСР (1947), укр. мист. об’єдн. “Спокій” (м. Варшава, Польща). Від 1914 – на Дніпропетровщині, 1918 поверн. в Почаїв. Навчався у Почаїв. іконопис. майстерні (1926–31), у м. Варшава (Польща); Акад. мист-в (1931–39) та худож. школі (1937–38). 1935 за успіш. навчання відзнач. 14 нагородами і безкоштов. поїздками в музеї міст Берлін, Дрезден (обидва – Німеччина), Париж (Франція). Учасник виставок у містах Варшава, Львів, Рівне, Луцьк, містах Румунії; відзнач. 14 нагородами. 1939–44 – вчитель малювання та кресл. у школах міст Почаїв і Кременець; орг-тор студії “Юний художник”. 1944–46 – худож.-декоратор у Терноп. обл. муз.-драм. театрі (нині акад. обл. драм. театр); оформив вистави за п’єсами *М. Кропивницького*, *М. Старицького*, *І. Карпенка-Карого*, *Ю. Яновського*. 1946 виїхав до Львова, де викл. в уч-щі приклад. мист-ва (нині коледж декор. та ужитк. мист-ва), ін-ті декор. та приклад. мист-ва (1948–50, нині нац. акад. мист-в), поліграф. ін-ті (1950–56, нині Укр. акад. друкарства). Працював у галузях живопису, графіки в техніках деревориту, лінориту, монотипії. Автор натюрмортів, пейзажів, картин на шевченків. теми, портретів. Від 1928 – учасник виставок; персон. у містах Кременець (1958, 1961, 1969), Львів (1969, 1980), Почаїв (1958, 1971), Тернопіль (1958, 1981). Роботи зберіг. у Львові: в Нац. музеї, га-

лереї мист-в, літ.-мемор. музеї ім. І. Франка; також у ТОКМ, ТОХМ, Варшав. Нац. музеї. 2005 у Львові вид. худож. альбом Ш. (170 живопис. і графіч. робіт).

І. Дем'янова, І. Дуда, В. Стецько.

ШАФРАН ГЕЙФЕЛІВ

(*Crocus heuffelianus* Herb.; нар. назва – бреднушка, крокус Гейфелів) – багаторічна трав'яниста бульбоцибулинна рослина родини Півникові (Iridaceae). Занес. до Черв. книги України (1996). Зростає в лісах і на трав'янистих схилах. Квітка фіолетова з жовто-червоною приймочкою. Цвіте у березні–квітні.

Трапл. спорадично в усіх р-нах області. Рослина декоративна.

Н. Мшанецька.

ШАФРАНСЬКИЙ

Віталій Богданович (23. 05. 1975, с. Кобиля Збараз. р-ну) – громадсько-політичний діяч. Депутат Терноп. обл. ради (2002, 2006). Закін. істор. ф-т Терноп. пед. ін-ту (1997, нині ТНПУ). 1997–2005 – вчитель Микулинець. ЗОШ Тербовлян. р-ну, разом із тим – дир. ТзОВ “ТВ” (м. Тербовля; 2002–04). Від 2005 – заст. голови Тербовлян. РДА. Чл. КУН (1993–2001). Учасник молодіж. акцій, орг-тор проц у Маріїн. центр (с. Зарваниця Тербовлян. р-ну), молодіж. вишкіл. таборів та ін. Діяльний у т-ві “Просвіта”, Конгресі укр. інтелігенції. Від 2002 – голова Тербовлян. рай. орг-ції УНП.

І. Дем'янова.

ШАФРАНСЬКИЙ

Олександр Григорович (27. 02. 1977, м. Збараж) – спортсмен (вільна боротьба). М. сп. України (1996). Закін. ф-т фіз. виховання Терноп. пед. ун-ту (2000, нині ТНПУ). Сріб. призер першості світу серед молоді (1993). Багатораз. переможець першостей України. Перший тренер – Г. Шафранський.

Г. Гунтік.

ШАФРАНОК

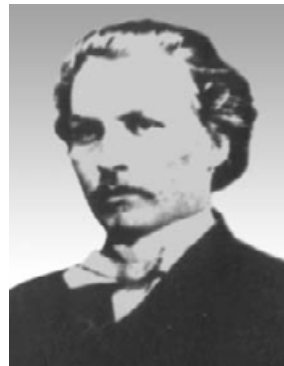
Михайло Онуфрійович (06. 11. 1911, с. Худіівці, нині Борщів. р-ну – 30. 11. 1991, м. Торонто, Канада) – підприємець, громадсько-культурний діяч, меценат. Медаль св. Володимира від Президії СКВУ (1995, посмерт.). Закін. торг-кооп. курс у м. Борщів. Працював у Повіт. союзі кооператив Борщова і м. Тернопіль, діяльний у т-вах “Просвіта”, “Рідна школа”, “Відродження” та ін. 1937 з дружиною Ярославою пе-

реїхав до м. Коломия (нині Івано-Фр. обл.), де засн. і кер. “Подільської пекарні”; 1939 повернувся до Тернополя. Від 1943 – в дивізії “Галичина”, учасник бою під м. Броди (нині Львів. обл.). 1946–49 – в Австрії (м. Інсбрук), де закін. торг. школу, потім – в Аргентині (м. Буенос-Айрес), від 1952 – в Канаді (м. Торонто), де з дружиною засн. і провадив до 1970 фірму меблів “Альфа Фирнічер”; 1975 Шафранюки створили “Канадсько-Українську Мистецьку Фундацію”; для галереї-музею подружжя придбало буд., розмістивши в ньому 200 картин із власн. мист. збірки; 1982 організ. найбільшу за межами України міжнар. виставку картин і скульптур 88 укр. митців із 9-и країн 3-х континентів. Щорічно в “Галереї Шафранюків” відбув. 15–18 індивід. та збір. виставок. У приміщ. Фундації розміщ. канцелярії філії Світ. конгресу вільн. українців (СКВУ) та КУК у Торонто. Ш. – меценат ЕУ, Шевченків. фундації та ін.; засн. фундацію “Поміч Україні” (з особист. внеском 1 млн. дол.). Діяльний у Станиці Братства Дивізійників ін. укр. орг-цій. Автор статей на госп. та культуролог. теми. У м. Борщів іменем Ш. названа вулиця. 1991 в м. Буенос-Айрес вид. кн. *В. Дутчака* “Долею даровані зустрічі”.

І. Дуда, Б. Мельничук, Б. Пиндус.

ШАШКЕВИЧ

Володимир Маркіянович (крипт. і псевд.: В. М. Ш., В. Ш., Мости Великі, Велико-Мостенець, В-Миць та ін.; 07. 04. 1839, с. Нестаничі, нині Радохів. р-ну Львів. обл. – 16. 02. 1885, м. Львів) – письменник, перекладач, публіцист, редактор, громадсько-політичний діяч. Син *М. Шашкевича*. Навчався у Львові в г-зіях, від 1861 – на правн.

ф-ті ун-ту; Закін. юрид. ф-т Віден. ун-ту (1869, Австрія). Працював службовцем у фінанс.-адмін. установах у Львові, Коломиї (нині Івано-Фр. обл.) та ін. містах Галичини, 1873–75 – у м. Тернопіль. Літ. дебют (3 вірші) Ш. – у львів. альманасі “Зоря Галицька яко альбум на год 1860”; 1860-ті поезії та ін. тв. опубл. у львів. часоп. “Слово”, “Правда” (1867), віден. “Вісник” (1865), петербурз. (нині Санкт-Петербург, РФ) “Основи” (1872) та ін. Ред. ж. “Вечорниці” (1863), “Русалка” (1866). 1867 – чл. ред. політ. часоп. “Русь”. Діяльний у т-ві “Просвіта”. Активіст-народовець (із *Д. Тянякевичем* та ін. – орг-тор першої народов. громади у Львові). Від 1876 – в м. Тарнув (нині Польща); у 2-й пол. 1870-х відійшов від літ. і громад.-політ. життя; 1883 поверн. до Львова. Автор зб. поезії “Зільник” (1863, перевид. 1966 у Львові), драми “Сила любові” (1864; поставл. на сценах у Галичині), оповід. “Пімста і великодушіє”, розвідки “Козацький героїзм і завзяття”, перекладів 15 віршів Г. Гайне та п’єси О. Скріба “Склянка води”; ред. двох читанок для селян “Зоря” (1871–72). Поезії Ш. поклали на муз. М. Вербицький і *В. Матюк*.

Б. Пиндус, Л. Щербак.

ШАШКЕВИЧ

Григорій (1809, с. Сосулівка, нині Чортків. р-ну – 06 (за ін. даними 18). 08. 1888, м. Перемишль, нині Пшемисль, Польща) – громадсько-політичний, освітній і церковний діяч. Д-р теології. Закін. г-зію в м. Бучач. У м. Львів: студіював філософію та богослов’я в ун-ті (1831 рукопису), орг-тор у духов. семінарії хо-

р. Душпастир на Станіславщині (нині Івано-Фр. обл.), у с. Угринів (нині Підгасц. р-ну). Під час революц. подій 1848 – заст. голови Станіслав. окруж. рус. ради. В червні цього ж року обраний послом австр. парламенту від округу Коропець–Монастирська. 1848–65 – у м. Відень (Австрія): радник Мін-ва освіти та віросповідання, кер. департаменту галиц. шкільництва, ректор греко-католич. духов. семінарії (від 1858). 1859 підготував і подав австр. урядові меморандум проти спроб увести латин. абетку в укр. письмо. Від 1865 –

архіпресвітер капітули в Перемишлі. 1866 і 1871 – посол *Галиц. сейму*. 1869 кандидатуру Ш. висували на митропол. престол, однак через спротив польс. властей її не прийняли. Автор словника “Німецько-руська правнича термінологія” (1851), співавт. “Граматики руської мови” (1862), видав ін. підручн. і хрестоматії для шкіль. опубл. низку статей у віден. і галиц. виданнях. Зібрав матеріали з історії “*Азбучної війни*” (опубл. *І. Франко* в “Українсько-руському архіві”, 1912). Заповів Нар. дому у Львові свою б-ку (3684 томів), залишив на нар. і благодій. потреби вел. суму власн. заощаджень.

П. Гуцал, Б. Пиндус, Л. Щербак.

ШАШКЕВИЧ

Любомир Михайлович (10. 12. 1957, м. Тернопіль) – економіст, державний службовець. Почес. диплом Мін-ва фінансів СРСР, Почес. грамоти Мін-ва фінансів України та Гол. упр. держ. служби України (2008). Нагруд. знак “Почес. працівник держ. контрол.-ревіз. служби в Україні” (2007). Закін. ТФЕІ (1979, нині ТНЕУ). Працював економістом:

райфінвідділу в м. Бережани (1979), Терноп. облфінвідділу (1981–83). У Контрол.-ревіз. упр. в Терноп. обл.: 1983–2007 – ст. контролер-ревізор, гол. контролер-ревізор, нач. контрол.-ревіз. відділу в Бережан. р-ні, 1-й заст. нач. упр., нач. упр.; від серпня 2007 – дир. Департаменту інспектув. бюджет. коштів у системі упр. соціал. сферою та екон. діяльністю; від 2008 – нач. упр. КРУ у Терноп. обл.

І. Дем’янова.

ШАШКЕВИЧ

Маркіян Семенович (псевд. Руслан Шашкевич; 06. 11. 1811, с. Підлісся, нині Підлісся Золочів. р-ну Львів. обл. – 07. 07. 1843, с. Новосілки Лісні, нині с. Новосілки Буськ. р-ну тієї ж обл., перепохов. 1893 в м. Львів) – поет, прозаїк, фольклорист, освітній і культурний діяч. Батько *В. Шашкевича*. Навчався у шк. в м. Золочів (нині Львів. обл.), Бережан. г-зії (1824–29); у м. Львів: у г-зії, ун-ті та духов. семінарії (закін. 1838). Душпастир у селах Гумницька (нині Бус.), Нестаничі (нині Радехів.) р-нів Львів. обл., від 1841 – в Новосілках Лісних. 1833 –

співорг-тор із *І. Вагилевичем* та *Я. Головацьким* “Руської Трійці”. Автор віршів, балади “Погоня”, сонетів (перші в укр. літ-рі), тв. на істор. теми, оповідань та ін. проз. тв., байок, кн. “Азбука і Abecadlo” (1836), перекладів “Слова о полку Ігоревім”, Св. Письма (1842),

тв. із серб., чес., польс., грец., латин. та нім. мов; укл. 1-ї укр. “Читанки для діточок в народних училих руських” (вид. 1850); співукл. рукопис. зб. віршів “Руської Трійці” “Син Русі” (1833) та зб. “Зоря, писемце, присвячене руському языку” (1834). Співавт. і вид. альманаху “Русалка Дністровая” (1837; тут опубл. весіл. співанки, запис. у м. Бережани, зокрема “Бодай ті Бережани вода замулила...”). Учасник розшифрув. та редагув. Львів. літопису. Серед дослідників житт. і творч. шляху Ш. – *О. Авдикович, М. Крупа, Б. Лепкий, О. Маковей, П. Медведик, М. Ониськів, О. Петраш, К. Студинський, О. Черемшинський*. Поет. тв. Ш. поклали на муз. *А. Вахнянин, М. Вербицький, І. Воробкевич, А. Кос-Анатольський, С. Людкевич, В. Матюк* та ін. Пісні на сл. Ш. – в репертуарі *А. Гаєка, М. Голинського, І. Григоровича, С. Крушельницької, О. Любич-Парахоняк, М. Менцинського, О. Мишуги, М. Сабат-Свірської, І. Синенської-Іваницької, М. Скала-Старицького*. Про тв. Ш. схвально відгук. *І. Франко, А. Шептицький* та ін. Родинне коріння Ш. – зі с. Годів (прадід, дід, батько Ш.), бував у с. Розгадів (обидва нині – Зборів.) та Урмань (нині Бережан. р-нів). 1987 в Бережанах на буд. колиш. г-зії, де навч. Ш. (міськ. ратуша), встановл. мемор. табл. (скульп. *І. Козлик*), під час її відкриття виступ. *Олесь Гончар, Б. Демків, Р. Лубківський, Г. Петрук-Пошк*. На вшанув. пам’яті Ш.: спорудж. пам’ятники побл. Підлисся та в с. Товсте (нині Гусятин. р-ну; обидва – 1911), у родин. селі встановл. погруддя (1962), відкр. літ.-мемор. музей (1959; від 1986 – Музей-садиба Маркіяна Шашкевича); пам’ятники Ш. – у Львові (1989), м. Вінніпег (1944, Канада), Золочеві. У Вінніпезі 1962 засн. Ін-т-заповідник Маркіяна Шашкевича. Проводять Шашкевич. читання, матеріали яких опубл. у зб. “Шашкевичіана” у Вінніпезі та Львові;

архів Ш. зберіг. у ЛНБ. У Пшемислі діє школа ім. Ш. Пам’ят. медаль Ш. створив *О. Маляр*. У Тернополі ім’ям Ш. назв. вул., встановл. мемор. табл.; матеріали, присвяч. Ш., зберіг. у ТОКМ, музеях Бережан і с. Велеснів Монастирис. р-ну; у м. Тернопіль вих. г. “Русалка Дністрова”.

Б. Мельничук, Б. Пиндус, Л. Щербак.

ШВАЙКА

Андрій Іванович (1904, с. Августівка, нині Козів. р-ну – 27. 11. 1968, там само) – поет, громадський діяч. Батько *М. Швайки*. Активіст “Просвіти”, молодіж. укр. т-в. Чл. ОУН. 1938 заарешт. за участь у антипольс. маніфестації у м. Бережани. Під час нім.-рад. війни Ш. – в’язень концтабору, в серпні 1943 зумів утекти. Від 1944 – у родин. селі: допомагав розквартирувати сотню УПА, зазнав переслідувань і неоднораз. арештів органів НКДБ. Автор віршів, поеми “Місія Христа”, “Кажу вам правду, люди” (вид. посмерт., Т., 1993).

М. Швайка.

ШВАЙКА

Михайло Андрійович (23. 11. 1931, с. Августівка, нині Козів. р-ну) – вчений у галузі еко-

номії, політекономії, громадський діяч. Син *А. Швайки*. Д-р екон. н. (2001), проф. (1996), акад. Акад. екон. н. України (1995). 1990–94 – нар. депутат України, заст. голови комісії ВР з питань екон. реформ, голова підкомісії з питань грошово-кредит. політики і банк. справи; депутат Львів. обл. ради, чл. її президії, голова екон. комісії. Орден “За заслуги” 3-го ступ. (1997), медалі Президента України “Захисник Вітчизни” (1999), ВР України “10 років незалежності України” (2001), золота медаль ім. М. Туган-Барановського (2002). Відзнака за підгот. програми грош. реформи (1996). Закін. Львів. торг.-екон. ін-т (1953, нині комерц. акад.). 1954–57 – ст. викл. політекономії у Львів. ін-ті приклад. і декор. мист-ва (нині нац. акад. мист-в). 1959–61 – н. сп. відділу економіки в Ін-ті сусп. наук АН України у Львові. 1961–73 – декан екон. ф-ту, доц. каф. політекономії Львів. с.-г. ін-ту (нині аграр. ун-т). Через звинувачення у антирад. діяльності зазнав переслідувань. 1973–76 – безробітний. Бе-

резень 1976–березень 1990 – ст. н. с. Львів, відділу Ін-ту економіки АНУ. Від 1992 – чл. наглядов. ради НБУ, екон. радник Голови правління НБУ (травень 1994–січень 1996). Діяльний у Всеукр. т-ві політ. в'язнів і репресованих. Голова ревіз. комісії Асоц. нар. депутатів України. Чл. оргком-ту з підготовки Установ. з'їзду НРУ, від 1989 – чл. Вел. ради Руху, заст. голови Львів. край. ради цієї орг-ції. Співорганізатор ДемПУ, чл. Нац. ради згод. партії (1990–94), заст. голови ДемПУ (1990–92). Автор та співавт. понад 500 наук. праць.

А. Сенник, В. Ханас.

ШВАЙКІВЦІ

– село у Чортківському районі. Центр сільради. Розташ. на пр. березі р. Нічлава, за 12 км від райцентру і 5 км від найбл. залізн. ст. Гадинківці. Насел. 189 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1734. Діяли т-ва “Просвіта”, “Січ”, “Луг”, “Сільський господар”, кооператива. Є церква Воздвиження Чесного Хреста (1734, дерев.), “фігура” св. Флоріану – захисникові від пожеж (1864). Спорудж. пам'ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1985), реліг. діячу *В. Байраку* (2004, скульп. Д. Пилип'як). Працюють клуб, б-ка, ФАП, ПАП “Злагода”, фермер. госп-во “Андрій”. У Ш. народ. реліг. діяч *В. Байрак*. Пobl. Ш. виявл. археол. пам'ятки давньорус. культури, стародавню усипальницю 7–6 ст. до Р. Х. (2007).

М. Антохів, В. Уніят.

ШВАЛЮК

Марія Василівна (01. 11. 1954, с. Лавче Тербовлян. р-ну) – економіст, підприємець, меценат. Міжнар. відзнака – орден Св. Миколая Чудотворця I-го ступ. (2005), медалі. Засл. прац. сфери послуг АР Крим. Закін. Копичинец. технікум с. госп-ва (1973), ТФЕІ (1986, нині ТНЕУ). Працювала на буд-візду в м. Красноперекопськ (АР Крим); на комбінаті “Кримбуд” (м. Сімферополь), від 1981 – гол. бухгалтер цього підприємства. Від 1991 – гол. бухгалтер, 1992 – дир. ТОВ ТВК “Орхідея”. За сприяння Ш. відкрито Центр реабілітації людей похил. віку, реаліз. програми оздоровл. дітей-інвалідів, у т. ч. на

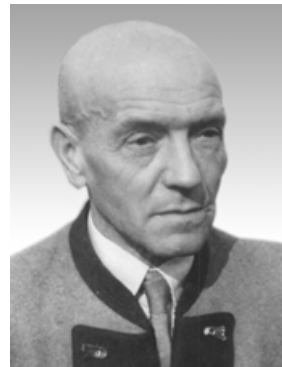

Тернопільщині; Ш. оплачує навчання кількох студентів-сиріт, виплач. стипендії 5 учням-сиротам відмінникам; співпрац. з Терноп. філією громад. орг-ції жінок-інвалідів “Донна”, чл. правління одноймен. орг-ції в Криму. Про Ш. крим. журналіст *М. Кабанов* вид. кн. “Душа-Марія” (2005).

І. Дем'янова.

ШВАРЦ

Йосиф-Теодор Іванович (19. 03. 1887, м. Заліщики – 11. 03. 1947, м. Відень, Австрія) – педагог, археолог, красзнавець. 1907

закін. г-зію в м. Чернівці, навчався у Чернів. та Віден. ун-тах. Працював у м. Заліщики учителем нім. мови та ботаніки в учит. семінарії, від 1937 – у г-зії. Вивчав історію, природу й археологію Подністров'я, здійснював археол. розкопки у селах Городок та Слобідка Кошилівська (нині Слобідка; обидва – Заліщиц. р-ну). 1929 створив повіт. музей при Заліщиц. відділі Поділ. турист.-красн. т-ва. 1939 переїхав до м. Лодзь (Польща), де працював у архіві. Після 2-ї світ. війни працював у польс. посольстві у Відні. Автор кн. “Заліщики і околиці” (Т., 1931).

В. Барна, В. Олійник.

ШВЕД

Микола Іванович (30. 11. 1950, с. Капустяни Новоушиц. р-ну, нині Хмельн. обл.) – вчений у галузі медицини. Д-р мед. н., проф. (1991). Засл. діяч н. і т. України (1996). Премія і медаль М. Страржеска (2000). Закін. Терноп. мед. ін-т (1973, нині ТДМУ). Працював у Кременец. рай. лікарні (1973–74), ст. лікарем військ. частини (1974–76), рай. кардіоревматологом, зав. кардіол. відділ. Дубнів. ЦРЛ (1976–82, Рівнен. обл.). Від 1982 – у Терноп. мед. ін-ті: асист., доц. каф. кардіології,

декан мед. ф-ту (1999–2001); зав. каф. факультет., нині внутр. медицини (від 1989 донині). Засн. новітн. терапевт. школи. Чл. спеціаліз. вчен. ради з кардіол. та внутр. хвороб при Івано-Фр. мед. ун-ті, президії наук. т-в терапевтів, кардіологів, ревматологів; чл. редколегії 6-и всеукр. спец. мед. журналів. Автор понад 300 наук. публікацій; 14 монографій, у т. ч. “Кардіогенний шок”, “Вибрані питання з ревматології”, “Клінічна інтерпретація електрокардіограми”, 6 посіб., 2 підручн.; має 6 патентів на винаходи.

М. Андрейчин, Г. Яворський.

ШВЕД

Ярослав Антонович (20. 08. 1949, с. Рожанівка Заліщиц. р-ну) – господарник, меценат. Герой України (2004). Засл. прац. с. госп-ва України (1998). Ордени “Знак пошани” (1985), “За заслуги” (2001), св. кн. Володимира 3-го ступ. “За заслуги з відродження духовності України” (2004). Закін. Кіцман. с.-г. технікум Чернів. обл. (1969, нині аграр. технікум), Львів. с.-г. ін-т (1978, нині аграр. ун-т). Від 1969 – вет. фелдшер колгоспу в смт Лужани, зав. тварин. ферми у с. Мамаївці, заст. голови, дир. ПСП “Мамаївське” (всі – Кіцман. р-ну). Під його кер-вом село перетвор. у сучас., розвинуте в соц.-культур. сфері; Ш. – ініціатор спорудж. храму Івана Хрестителя, школи та ін.

В. Барна.

ШВІЙКІВ

– село у Монастириському районі. 1964–91 назив. Трудолюбівка. Центр сільради. До Ш. приєдн. х. Черемхів. Розташ. на пр. березі р. Коропець, за 7 км від райцентру і 21 км від найбл. залізн. ст. Бучач. Насел. 692 особи (2007). Перша писем. згадка – 1448. 1624 Ш. отримав маґдебурз. право. Через турец.-татар. напади м-ко занепало. Діяли “Просвіта”, “Сільський господар” та ін. т-ва, кооператива. 1957 внаслідок вел. повені знищено багато будинків та госп. будівель. Є церква св. Димитрія (1900, мур., реставр. 2002). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1985), насип. символ. могилу УСС (1991), встановл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини. Працюють ЗОШ I–II ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад. У Ш. пастирював реліг. та громад. діяч Г. Петришин. Пobl. Ш. виявл. археол. пам’ятки пізн. палеоліту, трипіл., голіград. і черняхів. культур.

Г. Бабій, Г. Черняхівський.

ШВЕЦЬ

Юрій Богданович (11. 06. 1982, м. Тернопіль) – спортсмен (“Інваспорт”). 3 золоті медалі на 11-й Всесвіт. зим. спец. Олімпіаді (1997, м. То-

ронто, Канада). Двораз. чемпіон України (2000, 2001). Чл. збір. команди України (всі – з лиж. гонок). Чемпіон міжнар. легкоатлет. пробігу під егідою Папи Рим. Івана Павла II (2002). Закін. Бережан. спецшколу-інтернат (1999), Терноп. ПТУ № 11 (2000).

О. Юзчишин.

ШЕВЦІВ

Іван Євгенович (01. 11. 1926, с. Гарбузів, нині Зборів. р-ну) – релігійний і громадський діяч, журналіст, редактор, видавець, меценат. Чл. НТШ (1964). Премія ім. С. Чикаленка. Закін. Львів. малу духов. семінарію (1944). Воював у 1-й Укр. дивізії Укр. Нац. армії. Після нім.-рад. війни – в Італії: у таборі військовополон. у м. Ріміні, навчався в Колегії св. Йосафата, в ун-ті Урбанеум (обидва – м. Рим) здобув ступ. бакалавра з філософії та ліценціанта богослов’я (1951); цього ж року рукопоклад. у сан священника. Від 1952 – у Вел. Британії, душпастир в окрузі м. Лондон (1952–56), де засн. і ред. місячн. “Наша Церква” (1953–58). Від 1959 – в Австралії: пом. священника в містах Сідней (1959–61) і Аделаїда (1961–62), душпастир у м. Перт (1962–67). У м. Мельбурн – засн. і ред. (1960–67) ж. “Церква і Життя” (спочатку – місячник, від 1958 – двотижн., від 1973 – тижневик). У Перті – засн. Марій. дружини, братства та сестринства, орг-тор буд-ва церкви, парафіял. дому, школи; в Сідней (1967–95) – парафіял. дому, б-ки, монастиря сестер-василіянок, школи, дому пенсіонерів, пам’ятника на честь 1000-ліття хрещення Руси-України; засн. кредит. спілки “Карпати” (1971), орг-тор церк. хору. “Муж довір’я” УКГЦ в Австралії (1971). *Й. Слітий* іменував Ш. Почес. крилошанином (1968), митрофор. протоієреєм, митратом (1980); голова Т-ва священників ім. св. Андрея. 1983–85 – парох у м. Канберра. 1967–84 – куратор Об’єдн. укр. катол. орг-цій в Австралії. Від 2003 – чл.-кор. істор.-філос. секції НТШ. Почес. н. с. відділ. релігієзнавства Ін-ту філософії НАНУ. Автор понад 20 книг, багатьох статей у ЗМІ. Чл. автор. колективу 4-го т. “Енциклопедії української діаспори” (1995). Засн. фундацію свого імені в Укр. катол. ун-ті в Римі для матеріал. допомоги студентам і на вид. наук. творів. Жертводавець на друк. богослов. і наук. видань в Україні, зокрема книг про Зборівщину; фундатор ЕУ. 1996 передав для Богослов. акад. і духов. семінарії у Львові понад 5 тис. томів із парафіял. б-ки.

В. Берегуля, Б. Головин, А. Гудима, П. Гуцал, А. Колодний, Л. Филипович.

ШЕВЧЕНКО

Сергій Васильович (27. 02. 1920, м. Імянь-По, Маньчжурія, нині Китай – 05. 08. 1990, м. Почаїв Кременец. р-ну) – лісівник, дендролог, еколог, фітопатолог. Д-р с.-г. н. (1976), проф. (1978). Держ. премія УРСР у галузі н. і т. (1988). 1923 переїхав із батьками у с. Городне (нині Любимльс. р-ну Волин. обл.). Працював у Почаїв. лісництві (від 1939). Закін. Львів. с.-г. ін-т (1949, нині аграр. ун-т), де залишився працювати на лісогосп. ф-ті: ст. лаборантом, асист., ст. викл. (1951–55). Від 1955 – у Львів. лісотех. ін-ті: ст. викл. каф. лісництва (1955–58) і каф. ліс. культур (1958–61), доц. (1961–78), проф. (1978–90). Автор і співавтор наук. праць, підручників, у т. ч. “Хвороби лісових насаджень УРСР” (1963), “Лісова фітопатологія” (1968), “Грибы лесных биогеоценозов: Атлас” (1989, співавтор.) та ін.

І. Делеган (ЕСУ).

ШЕВЧЕНКО

Тарас Григорович (09. 03. 1814, с. Моринці, нині Звенигород. р-ну Черкас. обл. – 10. 03. 1861, м. Петербург, нині Санкт-Петербург, РФ; 22. 05. 1861 перепохов. на Чернечій, нині Тарасовій горі поблизу м. Канів, Черкас. обл.) – поет, художник, мислитель, громадсько-політичний діяч. Академік Петербурз. АМ (1860). Від 1831 проживав у Петербурзі, де

Автопортрет. 1845 р.

навчався живопису; 1838 після викупу з кріпацтва вступив у Петербурз. Акад. мист-в. 10 грудня 1845 як співроб. Археограф. комісії (м. Київ) художник і збирач фольклор. та етнограф. матеріалів працював на Волині. Під час експедиції побував на Тернопільщині: на поч. жовтня 1846 – в родин. мастку Вишневецьких у м-ку, нині смт Вишнівець (Збараз. р-ну), де дослідж. архітектуру палацу, монастиря оо. Кармелітів, церков, вивчав їх іконостаси, картини у замк. галереї, спілкувався з місц. жителями. У серед. жовтня 1846 Ш. відвідав м. Почаїв (Кременец. р-ну), вивчав тут стародруки, цінні документи 17 ст. Намалював 4 акварелі: “Почаївська Лавра з півдня”, “Почаївська Лавра зі сходу”, “Вид на околиці з тераси Почаївської Лаври”, “Собор Почаївської Лаври (внутр. вигляд)” – нині всі

зберіг. у Київ. нац. музеї Т. Шевченка, 2 ескізи – “Почаївська Лавра зі сходу”, “Собор Почаївської Лаври (внутріш. вигляд)” і начерк олівцем. 20 жовтня того ж року записав кілька нар. пісень: “Гиля-гиля, селезень”, “Ой, пила, вихилила”, “Ой у саду, саду”. У Почасві поет зустрів. з польсь. скрипалем і композитором *К. Ліпінським*, у повісті “Близнець” (1856) згадав про це і про варіації композитора на тему нар. пісні “Чи я така уродилась”. Про відвідини Почаєва є згадки в поемах Ш. “Слепая” (1842), “Невольник” (1845), “Петрусь” (1850). У листопаді 1846 Ш. – в м. Кременець: відвідав г-зію, ліцей, вивчав культур. та ін. мист. споруди, ймовірно, збирав і записав нар. пісні, зробив деякі зарисовки. Зупинявся також у с. Білокриниця (нині Кременец. р-ну). Про відвідини волин. містечок поет згадав на заплановані у повісті “Варнак” (1853–54). Про перебування Ш. у нашому краї нагадують мемор. таблиці на фасадах палацу Вишневецьких, Кременец. ліцею та будинку в Почасві (всі – 1964); у Кременец. краєзн. музеї є Шевченків. зал, де експон. “Малий Кобзар”. У райцентрах, селищах і селах Тернопільщини спорудж. пам’ят. знаки, погруддя і пам’ятники Ш.; у м. Тернопіль: пам’ятник (1982, скульп. *М. Невеселій*), його іменем назв. акад. обл. укр. драм. театр та бульвар. Ім’я Ш. увічнене в найменнях 4-х насел. пунктів Терноп. обл. – сіл Гаї-Шевченківські Терноп., Кобзарівка Зборів., Тарасівка Збараз., Шевченкове Підволочис. р-нів. Трьома виданнями (1990, 1999, 2007) випущ. кн. *І. Дуди* і *Б. Мельничука* “Тарас Шевченко на Тернопільщині”. У травні 2007 в області відбул. міжнар. Шевченків. свято “В сім’ї вольній, новій”.

І. Дуда, Б. Мельничук.

ШЕВЧЕНКОВЕ

– село у Підволочиському районі. Підпорядк. Клебанів. сільраді. Розташ. за 18 км від райцентру і 6 км від найбл. заліз. ст. Максимівка. Насел. 142 особи (2007). Відоме від 1540-х як Яцівці (назва – до 1940-х). Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є капличка, триває перебуд. костюлу на церкву. Працюють клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад.

П. Гуцал.

ШЕВЧУК

Володимир Олексійович (25. 01. 1938, с. Зелений Гай, нині Заліщиц. р-ну) – художник-декоратор, різьбяр. Держ. премія України ім. Т. Шевченка (1982, в співавтор.). Закін. Косів. уч-ще приклад. та декор. мист-ва (1960, нині коледж приклад. та декор. мист-ва; Івано-Фр. обл.), Львів. ін-т приклад. і декор. мист-ва (1968, нині акад. мист-в). Від 1960 – в м. Косів:

у творч. групі на ф-ці “Гуцульщина” ст. художник, від 1969 – гол. художник. Серед. тв.: портрети, декор. панно, тарелі; оформив інтер’єри театрів, магазинів, кафе, ресторанів. Від 1989 – викл. рис. і живопису в Косів. коледжі приклад. і декор. мист-ва. Учасник виставок і конкурсів в Україні й за кордоном.

І. Дубецький.

ШЕВЧУК

Григорій Іванович (14. 01. 1914, с. Верховці, нині Гвардійськ. р-ну Хмельн. обл. – 19. 10. 1992, м. Київ) – громадсько-політичний діяч. Депутат ВР СРСР (1958), Терноп. обл. ради кількох скликань. Учасник нім.-рад. війни. Ордені Леніна, Черв. прапора, Вітчизн. війни 1-го і 2-го ступ., “Знак Пошани”; медалі. Закін. агроном. технікум (1932), Харків. комуніст. ун-т (1937), Вінн. пед. ін-т (1947). Працював агрономом; на Вінниччині: заст. дир. Багринець. МТС, дир. Літин. СШ, від 1946 – секр. Літин., згодом Теплиц. райкомів КП України, 1949–52 – секр., 1-й секр. обкому КПУ. 1952–68 – 1-й секр. Терноп. обкому КПУ. Після переїзду до м. Київ: заст. голови Ради Міністрів УРСР з питань торгівлі та соц. забезпечення (1968–76), голова парткомісії при ЦК КПУ (1976–84).

Н. Халуца.

ШЕВЧУК

Михайло Федорович (1947, м. Бучач – 2005, м. Тернопіль) – спортсмен (футбол). М. сп. СРСР (1968), чемпіон України (1968). Виступав за команди “Колос” (Бучач), СКА (Луцьк), “Авангард” (Тернопіль, 1965–74). Працював майстром ВО “Тернопільський комбайновий завод” (1975–2005).

Б. Міщикін.

ШЕВЧУК

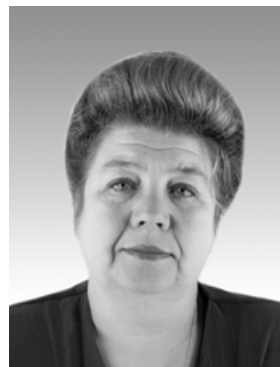
Павло (10. 11. 1912, с. Грибова, нині Лановец. р-ну – грудень 1989, м. Торонто, Канада) – політичний і громадський діяч, інженер-агроном. Закін. Кременец. укр. г-зію, студіював на агроном. відділі Львів. політехніки в м. Дубляни (нині Жовків. р-ну Львів. обл.) Чл. ОУН (1936). Працював у Референтурі зв’язку ОУН на лінії Київ–Львів–Варшава. На поч. 2-ї світ. війни

мобіліз. до польс. армії, 1940 Ш. заарешт. органи НКВС. Під час нім.-рад. війни працював у адміністрації Львова. 15 березня 1942 Ш. заарешт. гестапо, ув’язн. у містах Сокаль (нині Львів. обл.) та Львів, 1943–травень 1945 – у концтаборах Аушвіц, Маутхаузен, Ебензее. Після війни – діяч ОУН; працював у ред. часописів “Українська Трибуна” та “Український Самостійник”. Співорг-тор й адміністратор часоп. “Шлях Перемоги”. 1947 в м. Мюнхен (Німеччина) здобув освіту інженера-агронома. Від імені Проводу закордон. частин ОУН працював у м. Париж (Франція) для налагодж. організац. зв’язків у Зх. Європі. Чл. Ліги укр. політв’язнів у Німеччині, Ком-ту укр. політв’язнів у Канаді, Світ. ліги укр. політв’язнів; співорг-тор 2-го з’їзду укр. політв’язнів нім. тюрем і концтаборів. Від 1956 – в Канаді (м. Торонто). До 1965 працював у вид-ві “Гомін України”, протягом 4-х років – секр. вид-ва ЛВУ та СУМ (1957–62 – чл. Край. управи).

Б. Мельничук.

ШЕВЧУК

Світлана Михайлівна (у заміжжі – Марчиншин; 05. 06. 1951, м-ко Хоростків нині м. Гусятин. р-ну) – провізор, науковець.

Доц. (1993), д-р фармац. н., проф. (2008). Закін. Львів. мед. ін-т (1973, нині нац. мед. ун-т). Працювала рецептарем-провізором аптеки № 122 у м. Тернопіль, викл. екології у Терноп. пед. ін-ті (1987–2000, нині ТНПУ); доц. каф. фармакогнозії з мед. ботанікою ТДМУ (від 2000), де співорг-тор (2000) і декан (2000–02) фармацевт. ф-ту. Автор 110 наук. праць, зокрема “Екологічного словника-довідника (основні терміни і поняття)” (1998), монографій “Лікує пирій” (2005), “Лікарські рослини Тернопільщини” (2007), посібника з мед. ботаніки для студентів фарм. ф-ту (2006) та ін.

Й. Свинко.

ШЕВЧУК

Федір Назарович (02. 10. 1963, смт Шумське, нині м. Шумськ) – правник, громадсько-політичний діяч. Засл. юрист України (2007). Депутат, чл. президії Терноп. обл. ради (2006), у ній

– голова фракції “Наша Україна”. Почес. грамоти Мін-ва юстиції України (2001), КМ України (2004), Київ. міськ. орг-ції Союзу юристів України (2007); подяка Голови Держ. суд. адміністрації України (2003). Закін. юрид. ф-т Львів. ун-ту (1988, нині нац. ун-т). Працював лаборантом Шумс. СШ; 1988–94 – на відповід. посадах у Кременец. райвиконкомі та рай. раді; 1994–95 – заст. голови Кременец. рай. ради, 1995–97 – 1-й заст. голови Кременец. РДА, 1997–98 – голова Кременец. рай. ради, 1999–2002 – нач. Кременец. рай. упр. юстиції. Від 2002 донині – нач. територіал. упр. Держ. суд. адміністрації в Терноп. обл. Чл. Конгресу укр. інтелігенції (2002), Всеукр. громад. об’єдн. “За Україну. За Ющенка” (2004); чл. ради Терноп. обл. орг-ції партії “Народний Союз “Наша Україна” (2005). 2007 – чл. політради партії “Наша Україна”.

І. Дем’янова, Г. Яворський.

ШЕГІРА

Григорій Омелянович (09. 06. 1934, с. Ст. Олексинець, нині Кременец. р-ну) – педагог, краєзнавець, літератор. Відмінник нар. освіти України. Капітан ракет. військ. у відставці. Навчався у Кременец. пед. уч-щі (від 1949), закін. Усть-Лабін. пед. уч-ще (1957; Краснодар. край, нині РФ), істор. ф-т Луцьк. пед. ін-ту (1982, нині Волин. ун-т). Автор зб. “Прощальні пісні” (2002), праці “Старий Олексинець у коротких історичних нарисах, переказах і легендах” (2003), роману “Червоні волошки”, монографії “Староолексинецька благодатна ікона Божої Матері” (обидві – 2006), статей у періодиці.

І. Дем’янова.

ШЕГЕДІН

Мирослав (04. 12. 1913, с. Денисів, нині Козів. р-ну – 20. 09. 1989, м. Мельбурн, Австралія) –

громадсько-політичний діяч. Навчався в г-зіях у містах Тернопіль і Львів. Працював у кооперативі в Тернополі. Чл. ОУН. 1944 виїхав до Австрії, звідти до Німеччини (франц. зона окупації Н.), де заст. голови, голова зонал. представництва укр. еміграції. 1950 емігр. до Австралії. Голова контрол. комісії Об’єдн. українців Австралії (1951), голова Союзу укр. орг-цій Австралії (1954–55), голова його контрол. комісії (1964–68), чл. контрол. комісії Світ. Конгресу вільних українців (1969–74). Діяч закордон. частин ОУН в Австралії, орг-тор і голова Укр. делегатури Антибільшовиц. блоку народів, реорганіз. в Укр. антибільшовиц. лігу; орг-тор і вид. її ж. “Наш фронт”. Виховник і почес. чл. СУМ, благодійник каф. українознавства в Австралії.

Б. Головин, Б. Мельничук.

ШЕЛЕСТ

Петро Юхимович (14. 02. 1908, с. Андріївка, нині Балаклій. р-ну Харків. обл. – 22. 01. 1996, Підмосков’я (нині РФ); перепохов. 13. 06. 1996, м. Київ) – політичний і державний діяч. Герой соц. праці (1968). Депутат ВР СРСР 5–7-го скликання, ВР УРСР 4–7-го скликання. 1962–63 – секр., 1963–72 – 1-й секр. ЦК КП України, від 1964 – чл. Президії ЦК КПРС, 1966–73 – чл. Політбюро ЦК КПРС. 1972–74 – заст. голови Ради Міністрів СРСР. 1974–85 – голова дослід.-вироб. конструктор. бюро на авіац. з-ді у Підмосков’ї. Не раз перебував на Тернопільщині, зокрема тричі 1970–82. Автор кн. “Україна наша радянська” (1970, вилучена з б-к та продажу за “ідеол. помилки”), “...Да не судимы будете. Дневниковые записи, воспоминания члена Политбюро ЦК КПСС” (1995). 2003 вид. кн. “Петро Шелест. Справжній суд історії ще попереду. Спогади, щоденники, документи і матеріали” (співред. і автор вступ. ст. *Ю. Шаповал*).

І. Дем’янова.

ШЕЛІХОВИЧ

Олександр Володимирович (05. 10. 1984, м. Тернопіль) – спортсмен. М. сп. з фітнесу (2002). Чемпіон України з фітнесу (2002); 6 місце на чем-ті Європи; багатораз. призер чемтів України. Канд. у м. сп. зі спорт. аеробіки та гімнастики. Чемпіон Терноп. обл. з кікбоксингу у ваг. категоріях (67, 70, 72 кг; 1-й роз-

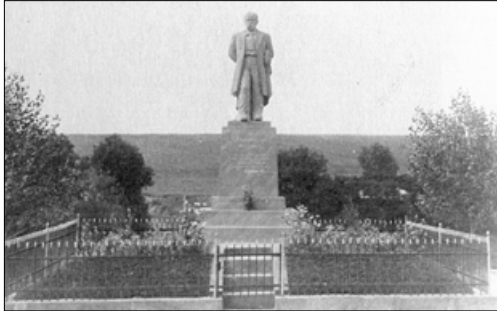

ряд). Закін. Київ. вище спорт. уч-ще (1998), навчається в ТНЕУ. Чл. зб. України з фристайлу (1996). Працював адміністратором ніч. клубу "Максим" (м. Тернопіль). Від 2005 веде заняття з фристайлу й аеробіки у Терноп. ЗОШ № 22.

І. Дем'янова.

ШЕЛЬПАКИ

– село у Підволочиському районі. Підпорядк. Лисичан. сільраді. Розташ. на берегах р. Самець (Млинський Потік), за 25 км від райцентру і

Відновлений пам'ятник Т. Шевченку.

14 км від найбл. залізн. ст. Максимівка. Насел. 453 особи (2007). Перша писем. згадка – 1463. Внаслідок пожеж 1910 згоріло 10, 1926 – понад 15 будівель. Діяли "Просвіта", "Сокіл", "Січ" та ін. т-ва. Є церква св. Юрія (1783, кам.). Спорудж. пам'ятник Т. Шевченку (1963, скульп. Я. Волошин), встановл. мемор. табл. С. Качалі (1995). Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад; у серпні 2006 відкрито 1-й у Терноп. обл. дит. будинок сімей. типу. У Ш. народ. скульптор Р. Гарбуз, пастирював і похований священик, публіцист, історик, громад.-політ. діяч С. Качала.

Б. Мельничук, В. Уніят.

ШЕМЧУК

Віктор Вікторович (04. 11. 1970, м. Тернопіль) – правник, державний діяч. Син В. Шемчука. Нар. депутат України (від 2007). Відзнака "Подяка за сумлінну службу в органах прокуратури" 2-го ступеня. Засл. юрист АР Крим. Чл. колегії Ген. прокуратури України (2005), Ради нац. безпеки та оборони України (2007). Держ. радник юстиції 2-го класу (2007). Закін. юрид. ф-т Львів. ун-ту

(1993, нині нац. ун-т). У Тернополі – стажист (1993–94), пом. прокурора (1994–97), слідчий (1997–98), старший слідчий прокуратури (1998–99); слідчий прокуратури Сімфероп. р-ну АР Крим (1999), заст. нач. відділу нагляду за додержанням законів спецпідрозділами по б-бі з організ. злочинністю (1999–2000), нач. відділу нагляду за дотриманням законів спецпідрозділами та ін. держ. органами, які борються з організ. злочинністю і корупцією прокуратури АР Крим (2000–05); заст. Ген. прокурора України – прокурор АР Крим (2005–07), постійний Представник Президента України в АР Крим (лютий – квітень 2007), заст. Ген. прокурора України – прокурор АР Крим (травень 2007), у травні 2007 – в. о. Ген. прокурора України. Червень–листопад 2007 – заст. Ген. прокурора України – прокурор АР Крим.

М. Ониськів, Г. Яворський.

ШЕМЧУК

Віктор Миколайович (20. 03. 1937, с. Воронівці, нині Теофіпол. р-ну Хмельн. обл.) – громадський діяч, господарник. Батько В. Шемчука. Депутат ВР УРСР (1985), обл. ради кількох скликань. Медалі та ін. нагороди. Закін. Львів. технікум залізн. транспорту (1957), ВПШ у м. Москва (1972, нині РФ), ТФЕІ (1976, нині ТНЕУ). Працював у локомотив. депо Тернопіль. Від 1968 – зав. пром.-транспорт. відділом Терноп. міськкому КПУ. 1973–80 – заст., 1-й заст. голови Терноп. міськ. виконкому. 1980–81 – зав. відділом легк., харч. пром-сті та торгівлі Терноп. обкому КПУ, 1981–83 – 1-й секр. Терноп. міськкому, 1983–90 – 2-й секр., в. о. 1-го секр. Терноп. обкому КПУ. Згодом працював у приват. фірмах. Нині проживає у родин. селі.

Н. Халуна.

ШЕНБРУНСЬКА МІРНА УГОДА

(Див. *Віденський договір 1809*)

ШЕНКЕР

Генріх (Schenker Henryk; 19. 06. 1868, м. Підгайці – 13. 01. 1935, м. Відень, Австрія) – австрійський музикознавець.

С. Колодицький.

ШЕПЕЛІНКО

Михайло Трохимович (08. 11. 1925, с. Мар'ївка Богучар. р-ну Воронеж обл., нині РФ) – журналіст, редактор. Ордени Черв. зірки (1944), Вел. Вітчизн. війни I-го і 2-го ступ. (1945), “За мужність” (2005), 17 медалей. Довічна стипендія Президента України (2003). Чл. НСЖУ (1958). Відмінник преси УРСР (1986). Учасник нім.-рад. війни (1942–45; воював на 3-х і 3-у Білорус. фронтах) та війни з Японією. Полковник у відставці (2005). Закін. Респ. (1955, м. Київ) та Всесоюз. (1962, м. Москва, нині РФ) вищі школи журналістики. Ред. струсів. рай. г. “Червоні зорі” (1951–52; нині с. Струсів належ. до Теробовлян. р-ну), коропец. рай. г. “Промінь Ілліча” (1955–56; нині смт Коропець належ. до Монастирис. р-ну), кор. г. “Вільне життя” (1958–62), ред. теробовлян. рай. г. “Трудова слава” (1962–65), ред. козів. рай. г. “Радянське слово” (1965–75), нач. Терноп. обл. упр. по пресі (1975–87).

І. Дем'янова.

ШЕПЕЛІВЕЙ

Степан (17. 07. 1897, с. Жизномир, нині Бучач. р-ну – р. і м. см. невід.) – громадський діяч. Діяльний у т-ві “Просвіта”, Укр. кооперат. спілці (чл. Ради дир. від Бучаччини; 1922–33). На поч. 1950-х емігр. до США. Чл. Укр. Конгрес. ком-ту Америки, прес-секр. (1959–72; м. Буффало); Світ. конгресу вільн. українців, федерації за права дітей і юнацтва. Автор кн. “Ми в світлі чисел народного фонду УККА відділ у Буффало, 1950–60” (1961), “17-і загальні збори УККА, відділ у Буффало” (1966, співавт.), “Українська громада в Буффало, 1967–68”. Координатор вид. і автор статей у зб. “Бучач і Бучаччина” (1972).

Б. Мельничук.

ШЕПЕЛІВЕЦЬ

Ярослав (р. н. невід., с. Лозова, нині Терноп. р-ну) – релігійний діяч. Засл. прац. культури України. Міжнар. премія ім. І. Огієнка (1997). Єпископ Укр. Лютеран. церкви (1999–2000). Засн. добротин. орг-ції “Думки про віру” (1979), її президент, викон. дир. Засн. і ред. ж. “За залізною завісою”. Автор док. фільмів “Хто такі українці?” (1980), “Боятися і любити

Бога” (1982), “Меч чи Хрест?” (1987). Жертводавець на потреби мед. закладів, меценат вид. у м. Київ підручників для дітей “Материнка”, “Біла хата” та ін., фундатор українознавч. курсів, обладнання шкіл комп'ютерами, в т. ч. у Лозовій. Від 1992 на Тернопільщині з ініціат. Ш. діє мед. “Клініка на колесах”.

Б. Мельничук.

ШЕПЕТА

Віктор Михайлович (25. 02. 1984, м. Чортків) – громадсько-політичний діяч. Депутат Терноп. обл. ради (від 2006). Закін. Івано-Фр. ін-т менеджменту та економіки “Галицька Академія” (2005). Від липня 2006 – помічник-консультант *М. Сивульського*. Від 2005 – голова Чортків. рай. орг-ції партії “Всеукраїнське об'єднання “Батьківщина”.

І. Дем'янова.

ШЕПЕТОК

Василь Дмитрович (13. 07. 1951, с. Слобода Коломий. р-ну Івано-Фр. обл.) – політолог, історик, філософ,

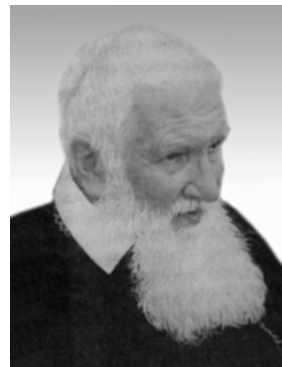

громадсько-політичний діяч. Канд. філос. н., доц. Закін. істор. ф-т Львів. ун-ту (нині нац. ун-т). Учителював на Львівщині. Від 1981 – в Терноп. пед. ін-ті (нині ТНПУ): викл. політології, історії укр. політ. думки, історії країн Азії і Африки, філософії історії. Автор наук. праць.

М. Ханас.

ШЕПТИЦЬКИЙ

Роман-Марія-Олександр (черн. ім'я – **Андрей**, 29. 07. 1865, с. Прилбичі, нині Яворів. р-ну Львів. обл. – 01. 11. 1944, м. Львів) – релігійний і громадський діяч, меценат. Д-р права (1888). Митрополит Галиц., архієпископ Львів., єпископ Кам'янець-Поділ. УГКЦ. Закін. у м. Краків (Польща) г-зю (1883) і правн. ф-т ун-ту (1888). Цього ж року вступив до монастиря оо. Василіян у м. Добромилів (нині

Старосамбір. р-ну Львів. обл.), де з дозволу Ватикану змінив римо-католиц. обряд на греко-католиц. і прийняв чернече ім'я Андрей. 1892 рукопоклад. у сан священника. Від 1896 – ігумен Львів., згодом Крестинопіл. монастирів; 1899 – єпископ станіслав., 1901 – митрополит галицький. 1905 засн. у Львові церков. музей, який згодом отримав статус “Національний”. Після того, як рос. армія 1914 окупувала м. Львів, Ш. заарешт. царс. поліція; ув'язнення відбував у тюрмі в м. Курськ, монастирі-тюрмі в м. Суздаль (обидва нині – РФ). 1917 поверн. в Україну. Багато разів перебував на Тернопільщині: приїздив у м. Бучач до Василян. монастиря, відвід. с. Нарайв (нині Бережан. р-ну), кілька парафій у теперіш. Терноп. р-ні. 1899–1901 як станіслав. єпископ перебував на Борщівщині у парафіях Кудринец. і Скалец. деканатів, що належ. спархії, яку він очолював, проводив реколекції (навчання) та сповіді священників, архієрей. богослужіння. Тут зупинявся у Василян. монастирі в с. Михайлівка. 1900 у м. Борщів відвідав читальню “Просвіти”, зустріч. з укр. громад. діячем *М. Дорундяком*. Цього ж року в справі спорудж. церкви відвідав м. Чортків. 1901, 1928 перебував у м. Бережани, 1902 – в м. Підгайці з каноніч. візитацією. 1904 побував у селах Малашівці (освятив новозбуд. церкву Пресв. Трійці й подарував іконостас, який привіз із Львів. собору св. Юра), Загір'я (подарував духов. літру), Мшана та Мильне (посвятив камінь під будво церкви; всі нині – Зборів. р-ну). На поч. 20 ст. Ш. – почес. голова “*Мицанського братства*” у м. Тернопіль. Рукопоклад у сан священників уродженців Тернопільщини оо. *І. Кузіва* (1900), *С. Мацелюха* (1920), *В. Каменецького* (1926), *В. Маланчука* (1931). Спадщину Ш. дослідж. *І. Боднарук*, *І. Герета*, *Б. Головин*, *М. Клячко*, *Л. Крупа*, *Б. Мельничук*, *В. Уніят*, *Б. Хаварівський*, *В. Ханас* та ін. У Тернополі встановл. пам'ятник Ш. (2001, скульп. *О. Головачак*), його іменем названа вулиця.

Б. Петраш.

ШЕРГІЙ

Григорій Платонович (07. 08. 1958, с. Кордишів Шумс. р-ну) – режисер-постановник, мистецтвознавець, громадський діяч. Засл. діяч мист-в України (2005). Почес. відзнака Мін-ва культури і мист-в України (2005) та ін. нагороди. Депутат Терноп. міськ. ради (від 2006). Закін. Київ. ін-т культури (1992, нині нац. ун-т культури і мист-в). Працював у Терноп. обл. наук.-метод. центрі нар. творчості: методист, заст. дир., дир. центру. Співорг-тор конкурсів аматор. мист-ва і фестивалю любител. театрів “*Тер-*

нопільські театральні вечори” (1990, 1991, 1993).

Реж.-постанов. масов. заходів, співреж. Всеукр. свята нар. творчості “Співоче поле-90”, марш-парадів духов. оркестрів 1989–94, свят стрілец. слави у с. Розгядів Зборів. р-ну, в смт Козова і м. Тернопіль; автор-постанов. муз. програм обл. філармонії за творами *Лесі Українки*, “Гуморина-96” та ін. концерт. програм. 1992–95 – нач. Терноп. обл. упр. культури. 1995–98 – гол. реж. Терноп. обл. держ. телерадіокомпанії. Автор циклу передач “Театральні нотатки”, телефільму про нар. артиста України *В. Ячмінського*, передач про істор. пам'ятки Тернопільщини. Від 1997 – орг-тор і співзасн. ПП “Центр міжнародних культурних ініціатив”, який сприяв гастролям митців Тернопільщини у країнах Європи. 2000–07 – дир. Терноп. обл. філармонії: організ. симфон. і камер. оркестри, чол. вокал. квартет, поповнив молод. виконавцями камер. хор і ансамбль “*Надзбручанка*”; сприяв виступам у Тернополі митців світ. рівня – Н. Візаллі, Л. Вітошинського, Л. Дичко, *Б. Которовича* С. П'ятнички, М. Стеф'юк, *В. Форґеля* та ін. Від березня 2007 – нач. упр. культури і мист-в Терноп. ОДА.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ШЕРЕМЕТА

Петро (найімовір. 1897, с. Пуків, нині Рогатин. р-ну Івано-Фр. обл. – 11. 11. 1922, м. Чортків) – діяч молодіжного і національно-визвольного руху. Четар УСС і УГА, воював на Тернопільщині. Після відступу УГА за Збруч – в об'єднаній укр. армії. Член кер. пласт. органу в УНР – Гол. Пласт. Ради у м. Кам'янець-Подільський (1920, нині Хмельн. обл.). Восени 1922 зі старшиною УГА *С. Мельничуком* – орг-тор бой. рейду проти польс. терору з-за Збруча в Галичину, яку окупувала Польща. 2-й командант (ком-р) повстан. групи; потрапив у полон; розстріляний.

В. Окаринський.

ШЕРЕМЕТА

Ярослав Гнатович (03. 03. 1939, с. Товсте, нині Гусятин. р-ну) – художник. Чл. НСХУ (1971). Закін. Львів. ін-т приклад. та декор. мист-ва (1967, нині нац. акад. мист-в). Працював у м. Львів викл. в уч-щі приклад. мист-ва

(1968–71, нині коледж декор. та ужитк. мист-ва), ін-ті приклад. та декор. мист-ва (1971–76), від 1980 – ст. викл. арх. ф-ту Львів. політех. ін-ту, 1990 – доц. Ін-ту арх-ри і дизайну нац. ун-ту “Львівська політехніка”. Працює у галузі живопису, декор.-прикл. мист-ва (кераміка). Серед робіт – настін. пласти для церкви св. Іллі (м. Бамптон, Канада, 1989). Індивід. виставки у м. Львів (1990, 1999).

Б. Мельничук.

ШЕРШЕНІВКА

– село у Борщівському районі. Центр сільради. Розташ. на лів. березі р. Серет, за 25 км від райцентру і 9 км від найбл. залізн. ст. Тлусте. Насел. 689 осіб (2007). Відоме від серед. 15 ст. Діяли “Просвіта”, “Сокол”, “Луг”, “Сільський господар” та ін. т-ва, кооператива. 6 квітня 1944, відступаючи, нім.-фашист. війська спалили більшість будівель. 1952, 1969 – вел. повені. Є церква Преображення Господнього (1901, мур.), капличка (кін. 18 ст., перебуд. 1994). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1974), насип. символ. могилу Борцям за волю України (1992), встановл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини. Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, торг. заклад. У Ш. народ. художник *П. Старух*, проживав поет, перекладач *Я. Кондра*. Публ. Ш. виявл. археол. пам’ятки трипіл., голіград. і давньорус. культур.

В. Батайлюк, В. Уніят.

ШЕґЦЕЛЬ

Станіслав (Schaetzel Stanislaw; 1856, м. Люба-чів, нині Польща – 1942, м. Львів) – польський правник, громадський діяч. Батько *Т. Шетцеля*. Д-р права (1879). Закін. Львів. ун-т (1879). Від 1883 – в м. Бережани: адвокат, чл. виділу повіт. ради, дир. повіт. каси ощадності, президент “Сокола”; 1906–21 – бургомістр міста, за винятком періоду рос. окупації 1914–16, коли перебував у м. Відень (Австрія). 1895–1918 – посол *Галиц. сейму* від округу Бережани–Золочів.

П. Гуцал.

ШЕґЦЕЛЬ

Тадеуш (Schaetzel Tadeusz; 12. 03. 1891, м. Бережани – 26. 06. 1971, м. Лондон, Вел. Британія) – польський військовик, дипломат, державний діяч. Син *С. Шетцеля*. Закін. г-зію у родин. місті, навчався в політехніках у містах Львів і Грац (Австрія). Від 1914 воював у Польс. легіоні. 1918 – заст. ком-ра польс. військ. орг-ції в Києві, потім – офіцер ВП. Чл. польс. делегацій на переговорах у м. Рига (Латвія) і конференціях у містах Лозанна та Женева (обидва –

Швейцарія), в Лізі Націй у м. Париж (Франція). 1926–29 очолював відділ у ген. штабі ВП. Від 1929 служив у МЗС. 1936 вийшов у відставку. 1930 і 1935 обраний послом сейму від округу в Терноп. восв-ві; віце-маршалок сейму. 1939–44 перебував у Румунії, Туреччині та Єгипті, від 1948 – у Вел. Британії. Засн. і кер. Ін-ту Ю. Пілсудського, брав участь у діяльності Ліги незалежності Польщі та Укр.-польс. т-ва. Автор істор.-біограф. розвідок.

П. Гуцал.

ШІґБАЛИН

– село у Бережанському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Комарівка. Розташ. на берегах р. Ценівка, за 5 км від райцентру і

Панорама села.

найбл. залізн. ст. Бережани. Насел. 1293 особи (2007). Перша писем. згадка – 1475. 1625 більшість будівель спалили татари. Діяли “Просвіта”, “Січ”, “Сільський господар” та ін. т-ва, кооператива. 1932–39 функціон. жіноча господар. школа. У квітні 1947 в криївці загинули 5 вояків УПА. У липні 2004 внаслідок зливи та буревію пошкодж. бл. 200 будівель. Є церкви св. Івана Богослова (1908, мур.), св. Юрія (1993, мур.), костюл (1929), “фігури” Матері Божої (2001) та св. Петра і Павла (2004, автор *В. Павук*). Спорудж. пам’ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1980, скульп. В. Бережков і В. Трачук), УСС (1994; на г. Лисоня), встановл. пам’ят. хрести на честь скасув. панщини (2-га пол. 19 ст.) та проголош. незалежності України (1991), насип. могилу, де поруч із УСС похов. односельці – жертви сталін. режиму (відновл. 1990), символ. могилу на місці загибелі вояків УПА (1990); відтвор. контури криївки, насип. символ. могилу (1992) та спорудж. капличку (1995) на місці загибелі вояків УПА. Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, дошк. заклад, торг. заклади. У Ш. народ. діячка ОУН *Г. Дидик*, літератор *О. Черноус*. Є пам’ятка природи – ботан. заказник “Шибалинський”.

О. Дудар, О. Черноус, Н. Швидків.

ШІБАЛИНСЬКИЙ

– ботанічний заказник місцевого значення. Розташ. поблизу с. Шибалин Бережан. р-ну. Створ. відповідно до рішення виконкому Терноп. обл. ради № 360 від 22. 07. 1977. Перебуває у віданні місц. селян. спілки. Пл. 10 га. Під охороною – ділянка наскельно-степ. рослинності. Особливо цінний – горицвіт весняний, занес. до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. області. Місце оселення корис. ентомофауни.

І. Бай.

ШИВЕРІКІЯ ПОДІЛЬСЬКА

(*Schivereskia podolica* Andrz. ex DC. s. l.; нар. назва – крупка) – багаторічна трав'яниста рослина родини Капустяні (Brassicaceae). Занес. до Черв. книги України (1996). Рослина ендемічна, дуже рідко трапл. на вапняк. і кам'янистих схилах у Гусятин. р-ні (поблизу с. Вікно). Під охороною – в природ. заповіднику “Медобори”.

Н. Мшанецька, Н. Совінська.

ШИДЛІВЦІ

– село в Гусятинському районі. Підпорядк. Сидорів. сільраді. Розташ. на пр. березі р. Збруч, за 9 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Гусятин. Насел. 226 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1420. Під час 1-ї світ. війни спалене. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва, кооператива. Є церква св. Миколая (1752, кам.), капличка. Спорудж. пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1956). Працюють клуб, б-ка, ФАП, 2 торг. заклади. Пobl. Ш. виявл. археол. пам'ятки трипл. культури і ран. залізн. віку.

М. Бігус, В. Уніят.

ШИКЕРІВА

Діана Богданівна (12. 10. 1977, м. Тернопіль) – спортсменка, підприємець, меценат. Медалі, грамоти, дипломи. Канд. у м. сп. зі скелелазіння (1989). Перші місця на чем-тах УРСР (1986–91), 2-е місце на чем-ті СРСР (1991, м. Казань, нині РФ). Чл. Асоц. краєзнавців-енциклопедистів Тернопільщини (2007). Закін. ТАНГ (2000, нині ТНЕУ). Працювала у м. Тернопіль координатором 13-и філій, менеджером відділу збуту підпр-ва “Агротехпостач” (1996–97), торг. представником, спеціалістом із продажу фотопродукції приват. фірми “Юг-контракт” (1997–2006).

Від 2006 – дир. Терноп. мережі магазинів “Нова електроніка”. Надавала фінанс. допомогу на книговидання, заходи в галузі культури та ін.

В. Уніят.

ШИЛІ

– село у Збарзькому районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Діброва. Розташ. на берегах р. Самець, за 16 км від райцентру і 14 км від

Церква Пресвятої Трійці.

найбл. залізн. ст. Красносільці. Насел. 624 особи (2007). Відоме від 17 ст. Діяли т-ва “Просвіта”, “Луг”, “Сільський господар”, “Союз українців”, “Рідна школа”, “Відродження”, кооператива. Є церква Пресв. Трійці (1872, кам.). Спорудж. пам'ятники *Т. Шевченку* (1958, скульп. *Я. Чайка*), воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1966), на місці пере захо-рон. 36 воєнків УПА (1995), встановл. пам'ят. хрест на честь проголош. незалежності України (1991). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ зв'язку, торг. заклад. У Ш. народ. педагог, літератор, громад. діяч *А. В. Клим*, військовик, підполковник *Армії УНР А. І. Клим*, педагог, військовик, сотник *Армії УНР Г. Клим*, диригенти *З. Кравчук* і *Г. Старицький*, оперна співачка *В. Чайка* (Слота). Пobl. Ш. виявл. археол. пам'ятки пізн. палеоліту. Про насел. пункт *Р. Пастушенко* видав кн. “Село моє” (Т., 1996); *А. І. Клим* випустив кн. “Історія однієї родини” (2005).

В. Уніят, М. Хомик.

ШИЛІ

– село у Лановецькому районі. Підпорядк. Карначів. сільраді. Розташ. на берегах р. Жирак, за 25 км від райцентру, залізн. ст. Насел. 345 осіб (2007). Відоме від 16 ст. Є церква Різдва Пресв. Богородиці (1873, кам.). Діють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад. Пobl. села є *Шилів. родовище вапняку.*

Б. Мельничук.

ШИЛІВСЬКЕ РОДОВИЩЕ ВАПНЯКУ

– природне скупчення корисних копалин. Розташ. за 0,5 км на пн. захід від с. Шили Лановець. р-ну і за 3 км на пд. захід від залізн.

ст. Карначівка. Розвід. 1977–79 ін-т “Укркол-госппроект”. Корисна копалина – вапняк серед. потужністю, придат. для вироб-ва бут. каменю. Нині родовище не розробляють.

В. Кітура, М. Сивий.

ШИМКІВ

Олексій Іванович (15. 12. 1917, м. Зборів) – господарник. Герой соц. праці (1971), ордени і медалі СРСР. Учасник нім.-рад. війни від 1941; 1942 важко поранен., працював зав. госп-вом у школі в м. Ташкент (нині Узбекистан). Від 1947 – в м. Тернопіль: робітник, бригадир буд. бригади в Терноп. упр. буд-ва.

Н. Халуца.

ШИМКІВ

Петро Михайлович (20. 01. 1963, с. Покропивна Козів. р-ну) – фольклорист, краєзнавець, громадський діяч. Медаль “Будівничий України” (2005). Закін. інженер.-будів. ін-т у м. Красноярьськ (1985, нині РФ), філол. ф-т Терноп. пед. ін-ту (1994, нині ТНПУ). Працював інж. тресту “Тернопільпромбуд” (1987–88), провід. інж. будів. орг-ції у м. Кіровоград (1989–90, Вірменія), де голова укр. т-ва “Червона калина”, видавав г. “Наша думка”. 1991–97 – зав. кабінету народознавства ТДП. Чл. т-в “Ноосфера” і “Тернове поле” (1988, м. Тернопіль); співзасн. т-ва “Вертеп” (1989), 1991–93 – його голова. Від 1991 – чл. Всеукр. т-ва “Просвіта”, 1992 – чл. правління, 1996 – заст. голови правління обл. об’єдн. цього т-ва, відповідальний за “Молоду Просвіту”; від 2001 – голова Терноп. обл. об’єдн. “Просвіта”. Від 2002 – голова Терноп. осередку Асоц. молодих дослідників фольклору. Автор наук. праць. Упорядник фольклор. зб. “Вже весна воскресла” (1992), “Лицарям волі”, “Щедрий вечір”, кн. “Молода “Просвіта” Тернопільщини” (всі – 1997), “Літопис товариства “Вертеп” (2004), “Повстанські заграви” (2006).

Б. Головин.

ШИМКІВЦІ

– село у Збаразькому районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Решнівка. До Ш. приєдн. хутори Бабії та Діброва. Насел. 658 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1463. Діяли “Просвіта” й ін. т-ва. У травні 1919 на х. Бабії перебував *С. Петлюра*. У грудні 1999 згоріла церква (1868, дерев.). Є церква св. Великомучениці Параскевії (2005, мур.). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1971). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, дошк. заклад, ТзОВ “Калина”, торг. заклад. Побл. Ш. виявл. археол. пам’ятки черняхів. і давньорус. культур.

В. Уніят.

ШИМКІВ

Олександр Артурович (04. 08. 1977, м. Борщів) – композитор, музикант. Чл. НСКУ. Закін. фортепіан. відділ Чернів. муз. уч-ща (1997), композитор. ф-т Київ. нац. муз. акад. (2002). Працював викл. дит. муз. школи у м. Чернівці (1997–98). Від 2003 – асист.-стажист Київ. нац. муз. акад. Автор різножанр. муз. творів.

Б. Головин.

ШИМОНОВИЧ

Владислав (Szymonowicz Władysław, 21. 03. 1869, м. Тернопіль – 10. 03. 1939, м. Львів) – лікар, вчений у галузі медицини. Проф. (1896). Дійс. чл. Польс. АН (1933). Закін. Ягеллон. ун-т (1893, м. Краків, Польща), де: викл., доц. (1893–96). 1897–1937 – проф., зав. каф. гістології та ембріології Львів. мед. ін-ту (нині нац. мед. ун-т). Автор підручника з гістології та мікроскоп. анатомії людини (11 перевид. 5-а мовами – англ., іспан., італ., нім., польс.), наук. праць.

Б. Петраш, С. Ткачов.

ШИНКАРИК

Микола Іванович (20. 11. 1960, с. Шевченкове Снятин. р-ну Івано-Фр. обл.) – економіст, громадський діяч. Засл. прац. освіти України (2006). Канд. екон. н. (1990). Закін. матем. ф-т Чернів. ун-ту (1983, нині нац. ун-т). Працював інж.-програмістом Чернів. філіалу Київ. ін-ту автоматики. Від 1984 – у м. Тернопіль: м. н. с. ТФЕІ (нині ТНЕУ), викл. каф. приклад. математики, ст. викл. каф. вищої математики; від 1993 – доц., 2002 – зав. каф. вищої математики, водночас від 1993 – голова профкому цього навч. закладу. Автор понад 50 наук. праць (у т. ч. 1 підручн., 2 монографії, 4 навч. посібники).

Б. Мельничук.

ШИПІВЦІ

– село у Заліщицькому районі. Центр сільради. Розташ. на пр. березі р. Серет, за 32 км від райцентру і 10 км від найбл. заліз. ст. Глусте. Насел. 908 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1453. Діяли “Просвіта”, “Луг”, “Сільський господар”, “Рідна школа” та ін. т-ва, кооператива. Є церква св. Михаїла (1867, кам.), дві каплички. Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям,

полеглим у нім.-рад. війні (1985), насип. символ. могилу Борцям за волю України (1992), встановл. 4 пам'ят. хрести. Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ. пошти, ПАП “Урожай”, цех розливу мінерал. води “Кам'яна криниця”, торг. заклад. Пobl. Ш. виявл. археол. пам'ятки трипіл., голіград., черняхів. і давньорус. культур.

П. Гуцал, В. Олійник.

ШИРОКИЙ

Петро (12. 07. 1910, с. Рудники, нині Підгаєц. р-ну – 05. 12. 1994, м. Олдгам, Вел. Британія) – громадсько-політичний діяч. Чл. УВО, ОУН. 1944 німці вивезли до Франції, звідки переїхав до Вел. Британії. Тут – співорг-тор Союзу українців (СУБ), Укр. видав. спілки, ж. “Визвольний Шлях”, торг. підпр-в “Нова Фортуна” і “Подолія”. Сеньйор укр. націоналіст. руху.

Б. Мельничук.

ШИРОКОВУХ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ

(*Barbastella darbastella*) – ссавець, ряду Рукокрилі (*Chiroptera*), родина Звичайні кажани (*Vespertilionidae*). Занес. до Черв. книги. Довж. тіла (без хвоста) 5 см. Має широкі вуха, зовніш. край яких почин. під оком.

Верх тіла чорно-бурий, низ – світлий. Пошир. у пд. р-нах області. Живе у лісах, горах і насел. пунктах, печерах, дуплах дерев. Осілий вид. Політ швидкий. Живиться комахами. Сплячка не міцна.

В. Кваша.

ШІШКІВЦІ

– село у Борщівському районі. Підпорядк. Скoв'ятин. сільраді. Розташ. на берегах р. Нічлава, за 14 км від райцентру і 12 км від найбл. заліз. ст. Гермаківка. Насел. 240 осіб (2007). Відома від 16 ст. Діяли “Просвіта”, “Січ”, т-во тверезості та ін., кооператива. Є церква св. Миколая (1898, кам.), каплиця. Встановл. пам'ят. хрест полеглим під час I-ї світ. війни. Функціонують клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад. У Ш. народ. журналіст, поет, публіцист *Б. Гура*, д-р фіз. н. І. Зушман, дипломат С. Попик, науковець І. Юрчук, пращовав письменник *Р. Андріяшик*. Пobl. села є *Шишківцеве родовище вапняку*.

Б. Мельничук, В. Ханас.

ШИШКОВЕЦЬКЕ

РОДОВИЩЕ ВАПНЯКУ

– природне скупчення корисних копалин. Розташ. за 0,6 км на зх. від с. Шишківці Борщів.

р-ну, в лів. борту безімен. потічка, прав. притоки р. Нічлава, за 10 км на південь від м. Борщів. Розвід. 1985 ДГП “Західукргеологія”. Корисна копалина – вапняк серед. потужністю 1,9 м, запаси станов. 15 тис. м³. Нині родовище не розробляють.

В. Кігура, М. Сивий.

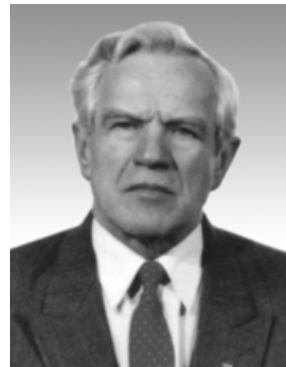
ШИЯН

Богдан Михайлович (24. 06. 1934, с. Поршна, нині Пустомит. р-ну Львів. обл.) – вчений у галузі методики фізичного виховання, громадський діяч. Д-р пед. н. (1997), проф. (1991). Чл.-кор. АН націонал. прогресу (1995). Засл. прац. фізкультури і спорту України (1997). 1951–54 – вчитель фізич. виховання у с. Гошів (Болехів. р-ну, нині Івано-Фр. обл.). Закін. Львів. ін-т фізич. культури (1958, нині ун-т). Асист. ф-ту фізич. виховання Дрогобиц. пед. ін-ту (1958–59, нині ун-т), ст. викл. Кременец. пед. ін-ту (1959–69, нині ТНПУ). Від 1969 – Терноп. пед. ін-ті (нині ТНПУ): декан ф-ту фіз. виховання (1977–89), в. о. проф., від грудня 1992 донині – зав. каф. теорет. основ і методики фіз. виховання. Чл. наук. групи Держ. ком-ту з фіз. культури і спорту, яка розробляє нормат.-правов. і програм. документи. Чл. спеціаліз. вчених рад у Львів. ун-ті фіз. культури і ТНПУ. Автор і співавт. понад 130 наук. праць, у т. ч. 5 монографій, 6 навч. посібників і підручника з теорії та методики фіз. виховання школярів.

Б. Мельничук, А. Сенік.

ШІДЛОВСЬКИЙ

Віктор Олександрович (01. 08. 1943, с. Довгалівка Талалаїв. р-ну Черніг. обл.) – вчений у галузі медицини. Д-р мед. н. (1991), проф. (1992). Засл. лікар України (2006). Закін. Терноп. мед. ін-т (1970, нині ТДМУ), де працює від 1975: від асист. – до зав. каф. заг. та оператив. хірургії з топограф. анатомією,

травматологією та ортопедією (від 1990). Автор і співавт. понад 150 наук. праць, 5 підручників для ВНЗ; має 6 автор. свідоцтв.

І. Дем'янова, Б. Мельничук.

ШКАМБАРА

Михайло (псевд. "Кедр", "Скала"; 1917, с. Варваринці, нині Терехівлян. р-ну – 16. 06. 1944, с. Романів, нині Перемишлян. р-ну Львів. обл.) – учасник національно-визвольних змагань. В'язень польсь. тюрем. Обл. провідник ОУН на Львівщині (1942–44).

П. Содоль, В. Ханас.

ШКАРАБАН

Степан Іванович (06. 03. 1940, с. Шайноги, нині Радехів. р-ну Львів. обл.) – вчений у галузі економіки. Д-р екон. н. (1987), проф. Засл. діяч н. і т. України (1992). Закін. обл.-екон. ф-т Львів. торг.-екон. ін-ту (1961, нині комерц. акад.). Працював викл. в кооп. технікумі в м. Оренбург (нині РФ), асист. у Львів. торг.-екон. ін-ті (1964–69). Від 1969 донині – в Терноп. фінанс.-екон. ін-ті (нині ТНЕУ): заст. декана, декан ф-ту, зав. каф. екон. аналізу. Автор понад 250 наук. праць, у т. ч. 7 монографій.

Б. Мельничук, В. Письменний.

ШКАРҀПА

Віктор Костянтинович (11. 08. 1949, м. Тернопіль) – вчений у податковій галузі. Д-р юрид. н. (1996), проф. (2000). Полковник податк. міліції. 1977 закін. Київ. школу міліції, де від 1982 – викладач. 1988–92 – викл. каф. адмін. права Вищої школи міліції у м. Горький (нині Нижній Новгород, РФ). Від 1992 – доц. Укр. акад. внутр. справ (нині Нац. ун-т внутр. справ, м. Київ). 1997–98 – нач. каф. крим. процесу Донец. ін-ту внутр. справ, 1998–99 – нач. каф. митного й адмін. права Акад. митної служби України. Від 1999 – нач. каф. адмін. права й адмін. і крим.-процес. діяльності Нац. акад. Держ. податк. служби України. Автор понад 120 наук. праць, словників-довідників "Митне право" (2000), "Адміністративне право" (2002) та ін.

П. Гуцал.

ШКАРҀПА

Інга Миколаївна (05. 09. 1981, м. Тернопіль) – спортсменка (спортивна гімнастика). М. сп.

міжнар. кл. (1997). Бронз. призерка чем-ту Європи (1996, м. Бірмінгем, Великобританія), 6-е місце на чем-ті світу (1996, Швейцарія), здобула Кубок Франції (1998), бронз. призерка Універсіади (1999, Греція), неоднораз. чемпіонка України (1996–2000), призерка змагань "Зірки світу" (1998–2000, м. Москва, РФ). Закін. Київ. вище респ. уч-ще фіз. культури і спорту (1999). Стажувалася на всесвіт. базі цирку "Дюселей" (2000, м. Монреаль, Канада); від 2001 працює акробаткою цього цирку в м. Орландо (шт. Флорида, США).

Б. Петраш.

ШКВАРІЦЬ

Валентин Павлович (25. 10. 1935, с. Ревівка нині Кам'ян. р-ну Черкас. обл.) – вчений у галузі історії та культурології. Д-р істор. н. (1989), проф. (1990). Дійс. чл. Укр. акад. істор. н. (1999). Засл. діяч н. і т. України (2000). Премії ім. М. Аркаса (1996, 2002). Закін. Чернів. ун-т (1963, нині нац. ун-т), де працював (1963–65); до 1972 – викл. ТФЕІ (нині ТНЕУ), зав. відділу науки і навч. закладів Терноп. ОК КПУ (1972–84), 1984–91 – зав. каф. Терноп. мед. ін-ту (нині ТДМУ). Згодом – зав. каф. українознавства Миколаїв. навч.-наук. ін-ту Одес. нац. ун-ту. Автор понад 450 наук. праць, у т. ч. більше 60 монографій, навч. посібників.

Ю. Ковальков.

ШКВАРІЮ

Іван Володимирович (22. 07. 1988, м. Підгайці) – спортсмен (футбол, "інваспорт"). М. сп. міжнар. кл. (2006). Крайший гравець чем-ту світу (2007). Чемпіон Європи серед спортсменів із наслідками ДЦП (2006, Ірландія), бронз. призер чем-ту світу з футболу (2007, Бразилія). Чл. зб. України (УОРА та ДЦП). Стипендія Президента України за досягнення в паралімпій. і дефлімпій. видах спорту (2007). Закін. Підгасц. профес.-аграр. ліцей (2005), навчався на ф-ті фіз. культури ТНПУ (від 2005).

О. Юзчишин.

ШКІЛЬНА ЛІПА

– вікове дерево, ботанічна пам'ятка природи місцевого значення. Зростає біля школи у с. Вел. Млинівці Кременец. р-ну. Оголош. об'єктом

природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 554 від 21. 12. 1974. Перебуває у віданні Великолинів. сільради. Пл. 0,03 га. Під охороною – 350-річна липа дрібнолиста діам. 167 см.

І. Бай.

ШКІЛЬНІ

Ярослава Володимирівна (18. 05. 1954, с. Яблунів Гусятин. р-ну) – педагог, громадська діячка. Дружина *В. Шкільного*. Вчитель-методист (1997), відмінник нар. освіти України (1998). Депутат Терноп. обл. (1990–94), Козів. рай. рад (1980–84, 1990–94, 2002–06). Закін. Львів. ун-т (1976, нині нац. ун-т), Київ. ВПШ (1986). Працювала вчителем, заст. дир. ЗОШ у с. Будилів Козів. р-ну (1976–78), секр., 1-м секр. Козів. райкому ЛКСМУ (1978–84), інспектором (1990–92), зав. Козів. райво (1994–2005). Від 2005 – викл. Козів. г-зії. Голова район. орг-ції Конгресу укр. інтелігенції (від 1996).

Б. Петраш.

ШКІЛЬНИЙ

Володимир Петрович (03. 07. 1955, с. Козівка Козів. р-ну) – педагог, диригент, краєзнавець, громадський діяч. Чоловік *Я. Шкільної*. Засл. вчитель України (1992), відмінник нар. освіти УРСР (1987). Депутат Терноп. обл. (1998–2002), Козів. селищ. (1990–95) рад. Чл. мист. об'єдн. “Українська муза” (1999, США). Закін. Чортків. пед. уч-ще (1974), Івано-Фр. пед. ін-т (1983, нині Прикарпат. ун-т). Працював у смт Козова учителем у ЗОШ № 1 (1974–75; 1977–92), заст. дир. укр. г-зії (1992–99; від 2003). 1999–2003 проживав у США, де служив регентом у храмах УГКЦ: св. Миколая в м. Пассейк (1999–2002), св. Володимира у м. Елізабет (2002–03, обид-

ва – шт. Нью-Джерсі). Досліджує історію нац.-визв. боротьби на Козівщині 1920–30. Автор брошур “Володимир Герета і його час”, “Лев Защний” (обидві – 1996), “Справа Ярослава Старуха” (1997), буклета “Данило Пукало” (1998, усі – Т.), краєзн. статей.

Б. Петраш.

ШКІЛЬНИЙ

Михайло Михайлович (06. 09. 1968, с. Купчинці Козів. р-ну) – економіст, громадський діяч. Депутат, голова постійн. комісії з питань бюджету Терноп. обл. ради (2006). Закін. Київ. ін-т нар. госп-ва (1991, нині аграр. ун-т). Працював у м. Тернопіль: ст. диспетчер на радіозді “Оріон” (1991–94); у Держ. податк. службі (1994–2001); бухгалтер ЗАТ “Тернопільський АПК” (2001–02); заст. гол. бухгалтера (2002–03), заст. дир. (2004–06) ТОВ “Сім-Сім”; заст. дир. спільн. узбец.-америк. підпр-ва “Світлд інтернешнел” (2003–04).

І. Дем'янова.

ШКІЛЬНИЙ ДУБ

– ботанічна пам'ятка природи місцевого значення. Розташ. у м. Чортків на вул. С. Коновальця, в межах садиби школи-інтернату. Оголош. об'єктом охорони рішенням Терноп. обл. ради № 44 від 08. 09. 2006 “Про внесення змін та доповнень до мережі природно-заповідного фонду Тернопільської області”. Пл. 0,01 га. Перебуває у віданні Чортків. міськ. ради. Під охороною – дуб черешчатий віком біля 100 р. та діам. 65 см, має наук.-пізнав. та естет. значення. Обхват стовбура на висоті 1,3 м – 200 см. Проекція крони з півночі на південь та зі заходу на схід – 14 м. Один із найстар. дубів у Чорткові, не пошкодж. хворобами й шкідниками, має екол.-освіт. та естет. цінність.

О. П'ятківський.

ШКІЛЬНИЦТВО НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

– система навчальних закладів, які здійснюють загальну освіту і виховання молодого покоління. За признач. школи поділ.: базова – загальноосвіт. навч. заклад при пед. навч. закладі; вечірня – навч. заклад, в якому навчання проводять увечері без відриву від вироб-ва; школа-семинар – заняття період. організ. наук. устано-

ва, підпр-во тощо; школа-інтернат – серед. навч. заклад, де діти живуть, їх виховують і навчають; школа продовж. дня – учні перебувають під наглядом протягом усього дня. Спец. навч. заклад, уч-ща, курси і т. д.; школа співу, муз. школа, школа верх. їзди та ін. 1920 в Терноп. воєв-ві нарах. 1086 шкіл і 132706 учнів, 1931 – 1296 шкіл і 199054 учнів, але в той час до Терноп. воєв-ва належ. Золочів. та Бродів. повіті (нині р-ни Львів. обл.). На поч. 2-ї світ. війни в обл. діяли 1180 шкіл. Під час нім.-рад. війни зруйн. 559 шкіл; у Тернополі з 10 шкіл – 8 повністю зруйн., 2 – напізруйновані. 1944 відремонт. 1097 шкіл, на 15 жовтня 1944 в обл. (за переписом) нарах. 154348 дітей, на кін. 3-ї навч. чверті їх зменш. на 8725 учнів (за рах. висел. польс. населення у Польщу). На кін. 1944–45 навч. року залиш. 1045 шкіл, у т. ч. 774 – початк., 23% – семиріч. та 39% – середніх. Лише 83% дітей після війни охопл. навчанням. 2005–06 н. р. в обл. функціон. 496 дошкіл. та 909 загальноосвіт. навч. закладів. Із них 14 спец. шкіл-інтернатів (2982 учнів) та 14 г-зій (3541 учень); 7 – ліцеїв (1022 учні) і 2 – колегіуми (172 учні). 47 позашкіл. (28653 учні), 26 спорт. (11249 учнів) та 3 вечір. школи (2632). На тер. області діють 34 ВНЗ (див. *Освіта на Тернопільщині*).

Л. Легкий, І. Равлів.

ШКІЛЬНЯК

Михайло Михайлович (06. 05. 1954, с. Богданівка Підволочис. р-ну) – економіст. Канд. екон. н. (1998). Засл. економіст України (2000). Грамота Президента України (2001), Почес. грамота КМ України (2004). Закін. ТФЕІ (1975, нині ТНЕУ), ВПШ при ЦК КПУ (1980, м. Київ). Від 1975 – бухгалтер у колгоспі в с. Залужжя Збараз. р-ну, від 1976 – на громад. роботі. Від 1992 – провід. спеціаліст, нач. відділу, заст. нач., 1-й заст. нач., від 1996 донині – нач. регіон. відділ. Фонду держ. майна України в Терноп. обл.; грудень 2001–червень 2002 – 1-й заст. голови Терноп. ОДА. Доц. каф. держ. і муніципал. упр. ТНЕУ. Автор наук. статей, монографії “Управління державною власністю: теоретична концептуалізація та практичні аспекти” (2004).

І. Дем’янова.

“ШКОЛЯРИК”

– видавництво, торгова марка. Почес. диплом і звання “Золота торгова марка” (2003), “Вища проба” (2004), відзнаки наук.-дослід. центру незалеж. експертиз “Тест” (2003–05). Засн. 1997 у м. Тернопіль. Ініціатор створ., ген. дир. – В. Головач. Працюють понад 100 осіб. Вироб-во повністю автоматизоване. Асортимент (65 млн. прим. щорічно): учнів. зошити, альбоми, записники; видає всеукр. ж. “Клас” та ін. Вид-во – учасник всеукр. та міжнар. виставок. Співпрац. з торг. фірмами Німеччини, Польщі, США (“Disney”), Фінляндії, Франції. Продукцію експорт. у Білорусь, Латвію, Литву, Молдову, РФ та ін. країни. Від 2002 вид-во проводить благодій. акцію “В перший клас ідемо разом” (на свято 1-го дзвоника першокласники шкіл м. Тернополя безкошт. отримують зошити та ін. продукцію).

І. Дем’янова.

ШКРОБОТ

Василь Тимофійович (04. 10. 1918, с. Кремінна, нині Городец. р-ну Хмельн. обл. – 20. 09. 2006, м. Тернопіль) – лікар, громадський діяч. Батько *В. Шкробота*. Хірург вищої категорії. Депутат Терноп. міськ. ради (1961–80). Ордени “Знак Пошани” (1961), Труд. черв. прапора (1952, 1980); медаль ім. М. Пирогова та ін. нагороди. Навчався у Вінн. мед.

ін-ті (нині мед. ун-т), під час нім.-рад. війни закін. навч. у м. Краснодар (нині РФ). На фронті – лікар 624-го стріл. полку 137-ї стріл. дивізії, поран.; після одужання – в м. Городок (нині Хмельн. обл.): лікар рай. лікарні, зав. рай. відділу охор. здоров’я. Від 1946 – гол. лікар, водночас зав. хірург. відділом центр. рай. лікарні в м-ку, нині смт Гусятин. Від 1959 – в Тернополі: гол. лікар полог. буд.; 1960–83 – гол. лікар, до 1991 – хірург-консультант міськ. лікарні; сприяв буд-ву й орг-ції 2-ї міськ. лікарні, її 1-й гол. лікар (за сумісн.). Автор бл. 50 наук. праць.

Л. Щербак.

ШКРОБОТ

Володимир Васильович (22. 04. 1951, м-ко, нині смт Гусятин) – вчений у галузі медицини, лікар-хірург, громадський діяч. Син *В.*, чоловік

С. Шкроботів. Праправнуч. племінник *Т. Шевченка* по лінії К. Красицької, сестри поета. Канд. мед. н. (1995). Засл. лікар України (1999). Дійс. чл. Укр. акад. екон. кібернетики (2002). Ордени Кн. Острозького 1-го ступ. УАПЦ (2001), “За заслуги” 3-го (2004) і 2-го ступ. (2007). Всеукр. премія ім. С. Подолінського (2005). Закін. Терноп. мед. ін-т (1974, нині ТДМУ). У м. Тернопіль: 1974–78 – хірург міськ. лікарні; 1978–80 – лікар-хірург; згодом – заст. гол. лікаря з хірург. роботи обл. клініч. лікарні, водночас – гол. позаштат. хірург обл. упр. охорони здоров’я. Від 2001 – гол. лікар Терноп. комунал. клініч. психоневролог. лікарні, цього ж року стажувався у США (шт. Вірджинія). Від 2005 – доц. каф. шпитал. хірургії з урологією та реанімацією ТДМУ. Автор більше 40 наук. праць, 20 рацпропозицій, 9 винаходів.

Л. Щербак.

ШКРОБОТ

Світлана Іванівна (17. 01. 1955, м. Зборів) – вчений у галузі медицини, громадська діячка. Дочка *І. Яркового*, дружина *В. В. Шкробота*. Д-р мед. н. (2002), проф. (2003). Засл. діяч н. і т. України (2006). Лікар-невропатолог вищої категорії. Закін. Терноп. мед. ін-т (1978, нині ТДМУ), де від 1980 – асист., 1995 – доц., 1998 – зав. каф. нерв. хвороб, нині – каф. неврології, психіатрії, наркології та мед. психології. 2005–06 стажувалася в ун-тах у містах Відень (Австрія), Копенгаген (Данія). Автор і співавтор понад 300 наук. і навч.-метод. праць, у т. ч. 4 підручн., 3 монографій, 2 метод. рекомендацій; підготувала перший в Україні навч. компакт-диск із неврології “Судинні захворювання головного і спинного мозку” (2000), уклала підручн. англ. мовою “Виб-

рані лекції з неврології” (2007). Має 16 рацпропозицій і 6 патентів на винаходи. Від 1998 – голова Терноп. обл. наук.-практ. т-ва невропатологів. Від 2005 – чл. спеціаліз. вченої ради зі захисту дисертац. робіт при Київ. мед. акад. післядиплом. освіти.

Л. Щербак.

ШКРОБОТІВКА

– село в Шумському районі. Центр сільради. Розташ. за 22 км від райцентру і 6 км від найбл. заліз. ст. Лепесівка. Насел. 579 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1583 як Скороботівка. Діяли “Просвіта” й ін. т-ва. Є церква св. Дмитрія (1923). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1967). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, ТОВ “Діброва”, торг. заклад. У Ш. народ. фольклорист *С. Турик*.

М. Бесараб, Б. Хаварівський.

ШКРОМ’ЮК

Уляна Андріївна (15. 10. 1952, с. Нагірянка Чортків. р-ну) – майстер художніх народних промислів. Орден Труд. слави 3-го ступ. (1986). Чл. НСХУ (1993). Закін. Косів. технікум нар. худ. промислів (1962, нині коледж приклад. і декор. мист-ва). Проживає в м. Косів Івано-Фр. обл. Працює в галузі декор.-приклад. мист-ва (кераміка). Тв.: свічники, тарелі, вази, сервізи, кахлі, колачі, куманці.

Б. Мельничук.

ШЛАПАК

Борис Григорович (12. 06. 1933, м-ко, нині смт Вендичани Могилів-Поділ. р-ну Вінн. обл.) – поет, перекладач, художник. Чл. НСПУ (2000). Закін. ф-т журналістики Київ. ун-ту (1964, нині нац. ун-т). Від 1956 – на журналіст. роботі в Молдавії (нині Молдова), де ініціатор створ. в с. Джурджулешти літ. музею *М. Коцюбинського*. Від 1971 – у м. Тернопіль, кор.-орг-тор бюро пропаганди худож. літ-ри СПУ в Терноп. обл. Співорг-тор провед. в обл. літ. свят, декад, днів літ-ри. Від 1978 – зав. відділу, заст. дир. БПХЛ СПУ в Києві. Автор кн. “Кольорові дзвони” (1989), “Два крила” (1998), перекладів укр. мовою тв. молд. письменників. Як самодіял. ху-

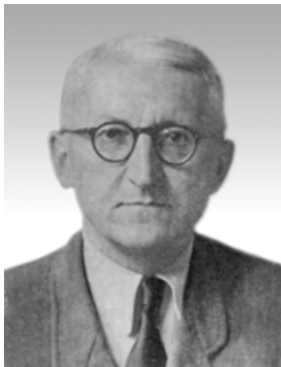

дожник – учасник худож. виставок в Україні й Молдові. Кілька мист. тв. присвятив Тернополю, зокрема, “Катедральний собор”, “Арка над озером” (1974).

В. Барна.

ШЛЕМКЕВИЧ

Микола Іванович (псевд. і крипт.: М. Іванейко, Р. Срібний, С. Вільшина, М. Ш.; 27. 01.

1894, с. Пилява, нині Буцац. р-ну – 14. 02. 1966, м. Пасейк, шт. Нью-Джерсі, США) – філософ, публіцист, редактор, видавець, громадський діяч. Д-р філософії (1926). Дійс. чл. НТШ (1942), УВАН, чл. Укр. акад. мист-в і науки в США. Закін. г-зію в м. Львів (1912). Навчався на філос. ф-ті ун-ту в м. Відень (1912–14, Австрія). Під час 1-ї світ. війни поверн. в Галичину, де 1915 заарешт. рос. влада; вивез. до Сибіру. 1917 перебрався до м. Київ, де 1918–19 працював у ред. “Робітничої газети”, вчителював у сільс. школах на Звенигородщині (нині Черкас. обл.). 1919 виїхав до Відня, де 1926 закін. ун-т; 1928–29 студіював філософію в Сорбон. ун-ті у м. Париж (Франція). Після поверн. до Львова працював у ред. “Літературно-наукового Вістника”. Співзасн. із Д. Палійем “Фронту національної єдності”, ідеолог і чл. проводу цієї орг-ції; співред. ж. “Перемога”, г. “Українські вісті” (1935–39), тижн. “Батьківщина”. 1941–44 працював в Укр. Центр. Ком-ті (УЦК), від 1943 – чл. політ. ради при Президії УЦК. Співред. ж. “Наші дні” у Львові та гол. ред. “Українського видавництва” (1941–44, Краків–Львів). Від 1945 – в еміграції у Німеччині; вчителював в укр. г-зії у м. Берхтесгаден, учасник реорганіз. Укр. держ. центру, створ. УНРади та вид. ЕУ *В. Кубійовича*; співред. ж. “Проблеми”, “На чужині” та ін.; співпрац. із письменниц. об’єдн. “МУР”. Від 1949 – у США (м. Елізабет, згодом – м. Кренфорд побли. м. Нью-Йорк). Працював у ред. ЕУ; співорг-тор Укр. нац.-демокр. союзу, Союзу укр. нац. демократів. Засн. і ред. (1953–66) ж. “Листи до приятелів”; на поч. 1960 – співзасн. Укр. наук.-публіцист. ін-ту. Автор праць “Філософія” (1934; перевид. 1981 під назв. “Сутність філософії”), “Українська синтеза чи українська

громадянська війна?” (1946, 1947, Мюнхен), “Загублена українська людина” (1954; перевид. 1992 в Києві), “Галичанство” (1956), “Верхи життя і творчості” (обидві – 1958; усі – Нью-Йорк), наук. розвідок у вид. УВАН та НТШ, статей в укр., нім. та амер. періодиці.

Б. Головин, Б. Мельничук.

“ШЛЯХ ДО ПЕРЕМОГИ”

– газета. Орган Буданів. райкому КП(б)У (нині с. Буданів належ. до Тербовлян. р-ну) і рай. ради депутатів трудящих. У ДАТО зберіг. номери за 1946, 1949–59.

Б. Хаварівський.

“ШЛЯХАМИ ЗОЛОТОГО ПОДІЛЛЯ”

– регіональний історично-мемуарний збірник. У вихід. даних: Філадельфія–Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто, вид. ком-ту, від 3-го Т. – регіон. об’єдн. “Тернопільщина” під егідою НТШ у США, Укр. архіву. Чл. редколегії – Р. *Миколаєвич* (голова), П. *Гайда*, М. *Кінасевич*, С. *Конрад*, О. *Кравченко*, Г. *Лужницький*, В. *Мацьків*, Б. *Остап’юк*, О. *Сосновська*. Вид. 3 томи: 1 т. – Філадельфія, 1960, вид. 2-е; там само, 1983; 2 т. – Філадельфія, 1970, 3 т. – Торонто, 1983.

Б. Мельничук, В. Ханас.

ШЛЯХІТКО

Осип (28. 02. 1923, с. Куряни, нині Бережан. р-ну – 30. 10. 1989, м. Манчестер, Вел. Британія) – громадський діяч. Чл. ОУН. Від 1944 – в дивізії “Галичина”; перебував у таборах військовополон. в Італії. Від 1947 – у Вел. Британії. Співорг-тор у м. Аштон-андер-Ляйн УГКЦ, відділів СУБ, СУМ, Орг-ції колиш. вояків-українців, драм. гуртка. Голова осередків СУМ у Аштоні та Лію, чл. Контрол. комісії край. управи, голова округи СУМ у Ланкаширі, секр. округи цієї орг-ції. 1959–89 – секр. і дир. спілки “Поділля”. Ініціатор створ. т-в “Нова фортуна” й Укр. купців-підприємців у Вел. Британії, секр. останнього від часу засн.; діяльний в ін. громад. орг-ціях.

Б. Мельничук.

“ШЛЯХОМ ІЛЛІЧА”

– газета. Орган Заложців. райкому КПУ (нині смт Залізці належ. до Зборів. р-ну) і рай. ради депутатів трудящих. У ДАТО зберіг. номери за 1957–61.

Б. Хаварівський.

“ШЛЯХОМ ІЛЛІЧА”

(див. “Подільське слово”).

“ШЛЯХОМ КОМУНІЗМУ”

– газета. Орган Великодедеркал. райкому КПУ (нині с. Вел. Дедеркалі належ. до Шумс. р-ну)

і рай. ради депутатів трудящих. У ДАТО зберіг. номери за 1957–62.

Б. Хаварівський.

ШЛЯХТИНІЦЬКИЙ

– ботанічний заказник місцевого значення. Розташ. поближ. х. Гаї Гречинські Терноп. р-ну, в кв. 19 гол. підпр-ва Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва у межах ліс. урочища “Шляхтинці”. Створ. відповідно до рішення виконкому Терноп. обл. ради № 360 від 22. 07. 1977. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 36 га. Під охороною – місц. види лікар. рослин.

І. Бай.

ШЛЯХТИНЦІ

– село у Тернопільському районі. Центр сільради. Розташ. на пр. березі р. Гніздечна, за 4 км від облцентру, залізн. ст. Насел. 842 особи (2007). Перша писем. згадка – 1463 як Шитнаківці. Діяли “Просвіта”, “Сільський господар”, “Союз українок”, “Рідна школа” та ін. т-ва, кооператива. Є церква св. Трійці (1674, кам.). Спорудж. пам’ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні, *Ол. Барвінському* (2005, скульп. *Р. Вільгушинський*), насип. символ. могилу Борцям за волю України (1990-і), встановл. пам’ят. таблицю *Ол. Барвінському* (1997, скульп. *Я. Голець*). Працюють ЗОШ 1–2 ступ. (від 1999 – ім. *О. Барвінського*), клуб, б-ка, ФАП, відділ зв’язку, торг. заклади. У Ш. народ. громад.-політ., культ.-освіт. діячі *В., Г., І., Ол., Ос. Барвінські*, проживали письменниці, перекладачка *Д. Віконська* та громад. діяч, педагог *М. Малицький*, перебував письменник *П. Куліш*. Побл. Ш. виявл. археол. пам’ятки пізн. палеоліту, мезоліту, західно-поділ. групи скіф. часу і давньорус. культури. Побл. села є ботан. заказник місц. значення “*Шляхтинецький*”.

П. Гуцал, М. Ханас.

ШМАНЬКІВЦІ

– село у Чортківському районі. Центр сільради. До Ш. приєдн. х. Струсівка. Розташ. на пр. березі р. Нічлава, за 12 км від райцентру і 5 км від найбл. залізн. ст. Шманьківчики. Насел. 728 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1485. 1905 – вел. пожежа. Діяли т-ва “Просвіта”, “Січ”, “Луг”, “Сільський господар”, “Рідна школа”, тверезості, кооператива. Є 2 церкви св. Косми і Дем’яна (1895) та нова (2001, обидві – мур.) 3 каплички, костюл (1912, мур., реставр. 1986). Спорудж. пам’ятники *І. Франку* та *Т. Шевченку* (обидва – 1990), *С. Чарнецькому* (1991), воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1992), воякам УПА (1994), насип. символ. могилу УСС

(1990), встановл. 3 пам’ят. хрести. Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, 3 ПАП, 2 торг. заклади. У Ш. народ. письменник, публіцист, педагог *І. Грабович*, поет, діяч театру *С. Чарнецький*.

П. Гуцал, В. Уніят.

ШМАНЬКІВЧИКИ

– село у Чортківському районі. Центр сільради. Розташ. за 10 км від райцентру, залізн. ст. Насел. 915 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1643. Діяли “Просвіта”, “Луг”, “Сільський господар”, “Рідна школа” та ін. т-ва, кооператива. Є церква св. Юрія (1996), каплиця, “фігура” Матері Божої (1990). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1968), насип. символ. могилу Борцям за волю України (1991), встан. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини. Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ зв’язку, ВАТ “Чортківське племінне підприємство”, вироб.-торг. підпр-во “Рій”, рибомеліорат. станція, 3 торг. заклади.

Б. Мельничук, Я. Чорніта.

ШМИГЕЛЬСЬКИЙ (ШМИГЕЛЬСЬКИЙ)

Андрій (1866, с. Залужжя, нині Збараз. р-ну – 1920, м. Проскурів, нині Хмельницький) – громадсько-політичний діяч. Селянин. Належав до РУРП. 1899 – співорг-тор УСДП; співорг-тор сел. страйків 1902 в Збараз. повіті. 1907–13 – посол *Галиц. сейму* від УСДП. Співпрацював із ред. часоп. “Народ”, “Земля і воля” та ін. період. видань. 1918–19 – депутат Укр. Нац. Ради ЗУНР-ЗОУНР від Збараз. повіту. 1918 – чл. Президії УНРади, заст. голови, чл. адмін. і земел. комісії (м. Станіслав, нині Івано-Франківськ). Як чл. делегації УНРади 22 січня 1919 брав участь у проголош. *Акту Злуки ЗУНР і УНР*. Учасник польс.-укр. війни, належ. до Збараз. куреня 17 бриг. УГА. Підтримував товариш. та ділові взаємини з *І. Франком*, який 1896 зупинявся в Ш. у Залужжі.

Б. Головин, В. Горбоватий, Л. Щербак.

ШМИГЕЛЬСЬКИЙ

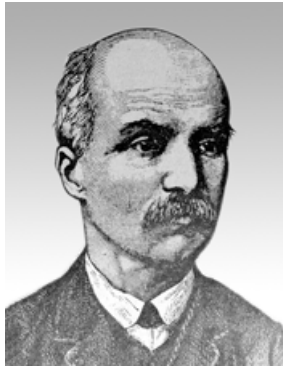
Михайло Степанович (псевдо “Явір”; 14. 12. 1922, с. Стінка, нині Буцац. р-ну) – громадський діяч. Золотий Хрест УПА (1967). Медаль Св. архістратига Михаїла (1968). Чл. ОУН, станич. провідник. У березні 1944 – доброволець дивізії “*Галичина*”, пройшов військ. вишкіл у м. Нойгамер та курс господ. референтів у м. Желін (Словаччина); учасник боїв у Словенії, Австрії. Від травня 1945 – в таборі для полонен. у м. Ріміні (Італія). 1947 емігр. до Вел. Британії: працював на фермах, військ. базах. Організ. тут відділ Союзу українців, його секр.; налагодив

зв'язки між чл. ОУН в Англії, підрай. провідник 6 осередків. Від 1951 – в Канаді (м. Едмонтон). Діяльний у СУМ, її скарбник, касир і секр. буд. ком-ту при спорудж. Дому СУМ та орг-ції Укр. Визв. Фронту, фінанс. референт (22 р.) СУМ ім. Р. Шухевича; чл. станиці дивізіонників і Т-ва колиш. вояків УПА в Едмонтоні. Актор і суфлер драм. ансамблю реж. М. Соханівського при СУМ. 1989 вперше відвідав Україну, 1994 – побував у родин. селі. Ш. пожертвував кошти на буд-во храму в с. Соколів Бучац. р-ну; щорічно надає фінанс. допомогу школі, надсилає книги у б-ку родин. села.

А. Сенік, Г. Яворський.

ШНАЙДЕР

Антоній (12. 06. 1825, с. Вільшаниця, нині Вел. Вільшаниця Золочів. р-ну Львів. обл. – 25. 02. 1880, м. Львів) –

краснавець, археолог, геральдист, історик, архіваріус. Походив із сім'ї нім. колоніста. Закін. г-зію у м. Львів (1842). Як чл. Археол. комісії Краків. АН (Польща) уклав реєстр пам'яток стародав. Польщі. Розшукав і систематиз. (1874)

матеріали до археол. карти й до історії міст та сіл Галичини (1537 тек); зібрав відомості про “кам'яні баби” з 32-х місцевостей, у т. ч. зі сіл Бариш, Золотий Потік (обидва нині – Бучац. р-ну), м. Бучач, с. Залісся (нині Монастирис. р-ну) та ін. За проектами Ш. 1870 опрац. герби сіл Більче-Золоте, Дзвенигород, Кудринці (всі нині – Борщів. р-ну), Городок (нині Заліщиц. р-ну), Криве, м-ка, нині смт Козлів (обидва нині – Козів. р-ну), міст Хоростків (нині Гусятин. р-ну), Чортків та ін. 1878 відкрив посел. трипіл. культури на полі “Обоз” у с. Кошилівці (нині Заліщиц. р-ну), де зібрав фрагменти кераміки й антропоморф. пластику (вважав це посел. місцем розташ. рим. табору), глин. статуєтку – зображення богині Флори; в с. Новосілка (нині Бучац. р-ну) розкопав поховання (у дерев. домовині) часів княж. доби. Істор. документи Ш. упорядк. за назв. місцевостей і тематикою; зберіг. у відділі рукописів ЛНБ й архівах у м. Краків (Польща). 1874 видав “Енциклопедію до краєзнавства Галичини” (польс.; тт. 1, 2), де вміст. матеріали про насел. пункти Тернопільщини.

Автор монографії “Der Borszczower Bezirk in Galizien mit seinen prahistorischen und mittelalterlichen Altertummer” (1878). Трагічно загинув.

М. Клим'юк, Б. Пиндус, М. Сохацький.

ШНУРОВОЇ

КЕРАМІКИ КУЛЬТУРИ

– група культур періоду ранньої бронзи. Назва – від їх найхарактерн. ознаки – шнур. орнаменту (відбиток шнура, виготовл. з матеріалів тварин. походж.), яким покрив. глин. посуд. 2-а пол. 3–1-а пол. 2 ст. до Р. Х. на тер. Передкарпаття та Волині прожив. племена, які належ. до етнокультур. спільності ш. к. к. На Тернопільщині пошир. поділ. група (крім Поділля, займала пд.-зх. ч. Волині). Посел. відомі тільки на берез. схилах. Похов. – під курган. насипами діам. до 30 м і вис. до 2 м, інколи огорож. кам. колом – кромлехом. Насел. займалося м'ясо-молоч. скотарством і землеробством. Для цієї культури характерні кулясті посудини з двома вушками у серед., макс. розшир. ч. тулуба та кубки; пошир. кам. просвердл. сокири й крем'яні зі шліф. поверхнею ножі на пластинах, скребки, трикут. наконечники для стріл; трапл. кам. зернотерки та кістяні проколи. Істор. доля племен ш. к. к. Прикарпаття та Волині пов'яз. з виникненням на цій тер. *комарів. культури*, в якій поміт. вплив попередньої. На Тернопільщині відомі дві ш. к. к. – підкарпатська (майже вся тер. обл.) та городоцько-здобицька (пн.-сх. ч. обл.).

М. Бігус, Ю. Малєв.

ШОБА

Анжела Василівна (22. 11. 1969, м. Ходорів Жидачів. р-ну Львів. обл.) – радіожурналістка.

Чл. НСЖУ (1997). 1-а премія Всеукр. фестивалю теле- і радіопрограм “Калинові острови” за радіопередачу “Люди зі страху”, приз “Слухачькі симпатії” цього фестивалю (1998). Закін. ф-т журналістики Львів. ун-ту (1995, нині нац. ун-т). Від 1996 працює у ред.

обл. радіо Терноп. обл. держ. телерадіокомпанії. Автор і ведуча радіопрограм “Моя справа”, “Суботні діалоги”, “Родовід”, циклу передач “Тернопільщина краєзнавча”. Створ. влас. компакт-диск радіопрограм “Дорогами долі”, присвяч. питанням історії укр. діаспори у світі; пе-

редачі отрим. схвал. відгуки серед слухачів укр. радіо за кордоном.

І. Дем'янова.

ШОКОТЬКО

Ярослав Іванович (07. 10. 1948, м. Стрий Львів. обл.) – журналіст, публіцист, редактор, громадський діяч. 1949–67 проживав у м. Чортків. Чл. НСЖУ (1978). Закін. ф-т журналістики Львів. ун-ту (1974, нині нац. ун-т), Акад. сусп. н. (м. Москва, нині РФ). Працював кор., зав. відділу обл. г. “Радянська Буковина”, ред. г. “Молодий буковинець” (обидві – м. Чернівці). Згодом – в організ. відділах Чернів. обкому КП України, обл. ради, ОДА, облспоживспілки. 1995–97 – зав. організац. відділу Чернів. міськ. ради. 2002–07 – нач. організац. відділу ДПІ в м. Чернівці. Від 2008 – зав. відділу Чернів. обл. орг-ції ВО “Батьківщина”. Автор публікацій у пресі, кол. збірниках.

Б. Мельничук.

ШОЛДРА

Діонізій (16. 10. 1925, м. Тернопіль – 29. 09. 1995, там само) – живописець, реставратор. Навчався в г-зі ім. Ю. Словацького у Тернополі (1932–44). 1944 виїхав на Захід. Перебував у таборі для переміщ. осіб у м. Ляндек (1945–50, Австрія). Студіював малярство в ун-ті у м. Інсбрук (Австрія). 1950 емігр. до США. Від 1952 – чл. Об'єдн. мистців-українців в Америці. 1957 поверн. в Європу, перебував у м. Париж (Франція), продовжив навчання в Інсбрук. ун-ті. 1958–65 студіював малярство і реставрацію у Віден. АМ. 1965 поверн. до США, прац. у реставрац. фірмі в м. Нью-Йорк. Півроку прожив у м. Легбрідж (Канада), де мав індивід. виставку (1965). Тоді ж відкрив власне реставрац. ательє в Нью-Йорку. Тривалий час мешкав в Адорі (Іспанія). 1991–93 відвідував Тернопіль. Від 1993 очол. реставрац. майстерню ТОХМ. Індивід. виставки – Нью-Йорк (1983), Київ (1994), Тернопіль (1995). Посмертні виставки в ТОХМ 1995, 2000, 2005. 1998 у Тернополі відкр. пам'ят. знак (скульп. *О. Маляр*) на буд. по вул. Листопадовій, 8, де жив і помер. Ш.; мемор. зал Ш. є у ТОХМ.

І. Дуда.

ШОЛЮМНИЦЯ ВЕСНЯНА

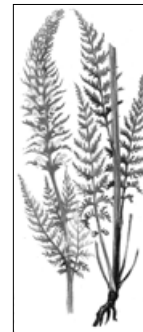
(*Scutellaria verna* Bess.; нар. назва – ощитець) – півкущик родини Губоцвіті (Lamiaceae). Занес. до Черв. книги України (1996). Цвіте у травні-липні, плодоносить у серпні-вересні. Зростає на вапняк. відслоненнях у Заліщиц. та Борщів. р-нах. Рослина декор., її використ. у нар. медицині.

Н. Мшанецька.

ШОЛУДІВНИК

(*Pedicularis*) – багаторічні трав'янисті рослини родини Ранникові (Scrophulariaceae). Лікар., використ. у нар. медицині, отруйні.

Високий (*exaltata* Bess.; нар. назва – митник). Занес. до Черв. книги України (1996). Зростає на луках, остепнених ділянках. Зрідка трапл. на околицях м. Кременець. **Кауфмана** (*kaufmannii* Pinzg.). Внес. до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. (рішення Терноп. обл. ради № 64 від 11. 11. 2002). Вид на межі ареалу. Зростає на луках, ліс. галявинах, серед чагарників. Під охороною – в природ. заповіднику “Медобори”.

Шолудивник високий.

Н. Мшанецька, Г. Синиця.

ШОСТАК

Володимир Васильович (02. 01. 1942, с. Решнівка Збараз. р-ну) – вчений у галузі деревообробки. Д-р тех. н. (2000), проф. (2002). Відмінник освіти України (1999). Закін. електромех. технікум у м. Дрогобич Львів. обл. (1959), Львів. лісотех. ін-т (1964, нині Укр. лісотех. ун-т). Від 1969 працює у Львів. лісотех. ін-ті: асист., доц., проф. каф. деревооброб. обладнання та інструментів (від 2002). Автор наук. праць; має 2 винаходи.

Б. Мельничук, І. Федечко.

ШОСТАК

Йосип Михайлович (02. 06. 1926, с. Палашівка, нині Чортків. р-ну) – учасник національно-визвольних змагань, громадський діяч. Закін.

Чортків. г-зію (1944). Учасник б-би ОУН і УПА. 1944 потрапив у обласу, вивез. до Німеччини. Після звільн. закін. Чернів. учит. ін-т, Кременец. пед. ін-т (нині ТНПУ). Працював учителем фізики у школах Терноп. обл., Терноп. СШ № 3. Співорг-тор т-ва творч. молоді “Відродження” (м. Тернопіль). Відпов. секр. Терноп. край. орг-ції НРУ (1991–96). Автор кн. “Відродження Держави. Тернопільщина у Всеукраїнському референдумі 1 грудня 1991 року” (2001), публікацій у періодиці.

Б. Мельничук.

ШОСТАЦЬКИЙ

Григорій Миколайович (27. 10. 1908, с. Великі Загайці, нині Шумс. р-ну – 31. 01. 1945, повл. м. Хохенвальд, нині Німеччина, похов. у м. Вонгровец, нині Польща) – військовик. Герой Рад. Союзу (1945, посмертно). Ордени і медалі СРСР. Учасник нім.-рад. війни від 1942, воював на Сталінград., Степ., 2-у Укр. і 1-у Білорус. фронтах. Ком-р дивізії під час Корсунь-Шевченків., Ясьсько-Кишинів. операцій.

Н. Халуца.

ШОТ

Микола Миколайович (05. 01. 1961, с. Вільшаниця Яворів. р-ну Львів. обл.) – журналіст, редактор. Закін. ф-т журналістики Львів. ун-ту (1986, нині нац. ун-т). Кор., зав. відділу обл. молодіж. г. “Ровесник”, зав. відділу г. “Західна Україна”, ст. ред., гол. ред. студії телебачення Терноп. обл. телерадіокомпанії, гол. ред. г. “Досьє 02”, “Медична академія” (всі – м. Тернопіль). Від 2004 – влас. кор. у Терноп. області г. “Урядовий кур’єр”. Автор кн. “Тихий смуток душі” (2003).

Б. Мельничук.

ШПАК

Юрій Васильович (псевд. Григорко Якилинин-Панич, Захарко Мартин-Василів; 09. 04. 1920, с. Гнидава, нині Збараз. р-ну – 13. 11. 2001, м. Краків, Польща) – літератор, історик, учасник національно-визвольних змагань. Закін. г-зію “Рідна школа” у м. Яворів (1937, нині Львів. обл.). Учасник Пласту, чл. ОУН. 1940 при спробі нелегал. перейти кордон між Польщею та

УРСР у підпіл. загоні ОУН Ш. заарешт. органи НКВС; засудж.; покарання відбував у Магадан. концтаборах. Після звільн. працював на різних роботах у Казахстані. Від 1945 – економіст у Кракові. Автор кн. “Слідами пам’яті” (К., 1994), поет. “Історії України” (у 4-х тт., К., 1996–97), статей у вид. Польщі, США, Канади, України.

В. Барна.

ШПИКАЛЮК

Василь Ількович (12. 09. 1902, с. Лосяч, нині Борщів. р-ну – вересень 1972, там само) – господарник. Герой соц. праці (1966); ордени, медалі. Учасник нім.-рад. війни. Працював ланковим колективу з вирощув. тютюну в колгоспі у родин. селі.

Н. Халуца.

ШПІКОЛОСИ

– село у Кременецькому районі. Центр сільради. Розташ. за 10 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Кременець. Насел. 488 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1514. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. 14 липня 1943 фашисти спалили 22 мешканці та 240 госп-в. Є церква Вознесіння Господнього (1997, мур.). Спорудж. пам’ятники на брат. могилі воїнів ЧА, односельцям, яких спалили і замучили фашисти (обидва – 1965), встановл. пам’ят. знак односельцям, які загин. під час нім.-рад. війни (1985). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ зв’язку, цегел. з-д, 2 торг. заклади. У Ш. народ. д-р фіз.-мат. н. *Ю. Рамський*. Повл. Ш. виявл. археол. пам’ятки пізн. палеоліту, бронз. віку і давньорус. культури.

В. Уніят, Г. Черняхівський.

ШПИТКО

Осип Степанович (псевд. – Гриць Щипавка, Шер-Шенко, Осип Стефанович; 07. 04. 1869, с. Городниця, нині Гусятин. р-ну – 1942, м. Ріо-де-Жанейро, Бразилія) – поет, прозаїк, редактор, актор, диригент. Закін. школу в с. Вел. Говилів (нині Тербовлян. р-ну), навчався в учит. семінарії у м. Тернопіль. Музику й диригування вивчав під кер. *Й. Вітошинського*; диригував хорами, зокрема в м-ку Микулинці (нині смт Тербовлян. р-ну), написав мелодії до

власн. текстів. Від 1890-х – у м. Львів, де актор в укр. (за часів *І. Біберовича* та *І. Гринивецького*) і польс. театр. Від 1894 – ред. польс. вид. “*Wiciśca*”, “*Dzwony*”. Тв. польс. мовою друк. у ж. “*Monitor*”. Від 1899 співпрац. із г. “*Діло*”, згодом – ред. г. “*Буковина*” (м. Чернівці); потім працював у ред. гуморист. ж. “*Комар*”. 1906–07 належав до літ. угруп. “*Молода Муза*”; ред. “*Хлопської гумористичної бібліотеки*”. Вірші, новели, гуморески, поеми опубл. у “*Літературно-науковому вістнику*”, “*Руській Раді*”, “*Житті і слові*” та ін. період. вид. Зазнав утисків влади, змуш. 1912 емігр. до Бразилії; писав тв. португал. мовою. Автор зб. поезій “*Осінні квіти*” (1910), сатир.-гумор. кн. “*Пекельні листи Антихриста до Люцифера*”, “*Новомодний співаник*”, “*Хруніяда*” (1901); сатир. поеми “*Пісня про Микиту Хруня*”; автобіограф. повісті “*Вирід*” (1901, про подорож 1896 Кавказом); новел “*Декадент*” (1903), “*Через неї*”, “*Особлива крадіж*”, “*Дві нені*” та ін.; зб. оповід. “*У могилі життя*” (1930; португал. мовою); кількох муз. тв., що залиш. у рукописах. Вірші Ш. опубл. у кн. “*Молода Муза*” (1989, Львів), ж. “*Тернопіль*” (1992).

І. Бандурка, Б. Мельничук, Л. Щербак.

ШПИТКІВСЬКИЙ

Іван-Юліян Володиславович (16. 05. 1880, с. Джурин, нині Чортків. р-ну – 09. 02. 1969, м. Львів) – історик, педагог, громадський діяч. Брат *О.-С. Шпитковського*. Д-р історії (1934). Дійс. чл. НТШ (1930), Богослов. наук. т-ва у Львові (1936). Навчався в г-зіях у містах Бережани (від 1897) та Бучач. Студіював історію та географію (1903–09) і право (1909–13, не закін.) у Львові. ун-ті. Учень *М. Грушевського*; під час навч. працював заст. дир. б-ки НТШ. Від 1909 – викл. нім. мови г-зії у Львові, 1910–12 – у держ. г-зії в м. Перемишль (нині Пшемисль, Польща), тут орг-тор б-ки ім. П. Могилі; 1912–14 – викл. держ. укр. г-зії в м. Коломия (нині Івано-Фр. обл.), де орг-тор Покут.-гуцул. музею, співзасн. наук.-попул. вид. “*Загальна книгозбірня*”; працював також у Бережанах. Під час I-ї світ. війни – в австр. армії, згодом – в УГА. Працював у г-зіях Бучача, м. Тарнобжег

(Польща), 1923–24 – у г-зії сс. Василянок у Львові. В Перемишлі викл.: 1924–25 – 2-ї учит. семінарії та держ. г-зії з польс. мовою навч., від 1932 – нар. школи ім. Т. Чацького, 1936 – укр. школи ім. М. Шашкевича, 1939–41 – серед., торг. та хім. шкіл і учит. семінарії, 1942–43 – матурал. курсів, 1944–45 – Укр. ін-ту для дівчат; 1930 – співзасн. (із *О. Кульчицькою* і *Б. Загайкевичем*) та кер. (до 1945) регіон. етнограф. музею “*Стривігор*”. 1934–39 – чл. Союзу польс. музеїв (м. Варшава), співукл. “*Словника слов’янських старожитностей*”, який вид. Федерація істор. т-в Сх. Європи. Від 1945 – у Львові: н. с. б-ки АН (нині ЛНБ), ст. викл. історії Львів. ун-ту (нині нац. ун-т), зав. музею нумізматики, сфрагістики та геральдики (до 1960). Автор праць із історії та культурології.

Б. Головин, Л. Щербак.

ШПИТКІВСЬКИЙ

Олександр-Станіслав Володиславович (21. 06. 1881, с. Джурин, нині Чортків. р-ну – 06. 12. 1969, м. Львів) – релігійний діяч, педагог, історик, громадський діяч. Брат *І.-Ю. Шпитковського*. Д-р богослов’я (1906). Дійс. чл. НТШ, Богослов. наук. т-ва у Львові. Навчався в г-зіях у містах Бучач і Бережани. Закін. Львів. духов. семінарію. Студіював теологію в ун-тах міст Відень (1901–02, Австрія) та Львів (1902–05; 1912 закін. філос. ф-т). 1914 рукопоклад. у сан священника. Душпастир у м. Перемишль (нині Пшемисль, Польща). Від 1915 у Львові: священник собору св. Юра, водночас 1917–39 – проф. укр. акад. г-зії та вчитель шкіл; дир. бурси ім. А. Шептицького, адміністратор “*Товариства вдів і сиріт по священниках*”. Автор теолог. праць.

Б. Головин, П. Гуцал.

ШПИКУЛА

Маріан Васильович (15. 08. 1938, м. Копичинці, нині Гусятин. р-ну) – журналіст, громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради (1998–2002). Чл. НСЖУ (1981). Засл. журналіст України (1995). Закін. студію при Терноп. обл. муз.-драм. театрі (1963, нині акад. драм. театр), Львів. культ.-освіт. технікум (1966), Чернів. (1971) та Львів. (1978) ун-ти (обидва нині – нац.). Працював інструктором-методистом, методистом із драм. мист-ва, дир. Підволочис. РБК, від 1967 – літ. працівник, зав. відділу, заст. ред. (1992, 2001), коректор підволочис. рай. г. “*Тамін волі*”. Голова Підволочис. рай. відділ. Всеукр. об’єдн. ветеранів. Автор статей та віршів у респ. і обл. періодиці та антології поезії Підволочиччини “*Збручанське літо*” (2005).

І. Дем’янова.

ШПОДАРУНОК

Роман Павлович (1948, м. Бучач) – спортсмен, тренер (футбол). М. сп. (1972). Чемпіон України (1968); 4-раз. чемпіон Терноп. області (1966–69). Дві золот. медалі чем-тів СРСР серед сільс. спортсменів на Кубок “Золотий колос”. Виступав за команди: “Колгоспник” (м. Бучач), “Авангард” (м. Тернопіль) – 1970, “Металіст” (м. Харків) – 1971, “Карпати” (м. Львів) – 1972–73. У вищій лізі зіграв 35 матчів, забив 6 м’ячів. Один із кращих бомбардирів 1-ї групи 1971 (23 м’ячі). Після закін. футбол. кар’єри – тренер, нині нач. команди “Металіст”.

Л. Легкий.

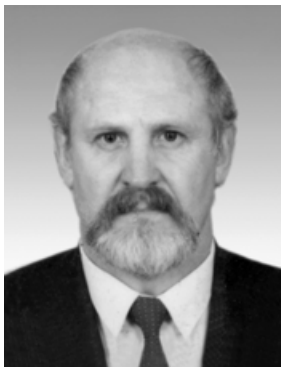
ШПОРЛЮК

Роман Васильович (1933, м-ко Гримайлів, нині смт Гусятин. р-ну) – історик, політолог, громадський діяч. Д-р історії (1965), проф. (1975). Дійсн. чл. НТШ, УВАН. Премія О. і Т. Антоновичів (2001). Чл. Польс. т-ва н. і мист-в (м. Нью-Йорк, США). Від 1935 проживав у Польщі. Закін. юрид. ф-т Люблін. (1955, Польща), ф-т соціології Оксфорд. (1961, Вел. Британія), істор. ф-т Стенфорд. (1965, шт. Каліфорнія, США) ун-тів. Від 1965 – викл., проф. історії Мічиган. ун-ту (США), 1986–91 – дир. Центру досліджень Росії та Сх. Європи у м. Мічиган. Від 1991 – проф. Гарвард. ун-ту, від 1996 – дир. Укр. наук. ін-ту при ньому. Голова нагляд. ради Міжнар. фонду “Відродження”. Автор наук. праць.

Ю. Ковальков,
М. Литвин, Г. Черняхівський.

ШПОРЧУК

Петро Павлович (05. 09. 1942, с. Великі Мазевичі, нині Старокостянтин. р-ну Хмельн. обл.) – художник,

працював у системі укр. Худож. фонду, Львів. і Терноп. обл. кооп. т-вах художників (1960–62); художник декор.-приклад. мист-ва у Черніг. худож.-вироб. майстернях (1971–74), художник-мо-

“Освячення нивки”. 1986 р. За мотивами статті І. Франка “Звістки з Галиції”. Ліногравюра.

нументаліст у Терноп. худож.-вироб. комбінаті (1974–2000). Від 1971 – учасник виставок усіх рівнів у містах Запоріжжя (1977), Київ (1985, 1986, 1987, 1989), Харків (1988), Львів (бієнале “Львів’ 91-Відродження” (1991), осін. салон “Високий замок” (2002, 2003, 2006); Тернопіль (1-а всеукр. виставка, присвяч. М. Бойчуку (1996); міжнар. у містах Сант-Гален (1991, Швейцарія), Вінніпег (1990, Канада), Слівен (1989, Болгарія). Персон. – у містах Тернопіль (1984, 1985, 1992, 2002, 2005, 2006), Хмельницький (1994), Кам’янець-Подільський Хмельн. обл. (1994), Київ (1997, 2007), Львів (2001). Серед тв.: портрети Б. Хмельницького (1978), Г. Скороди (1992), триптих “Причинна” (1989, літографія; за одноймен. тв. Т. Шевченка), картини олією “Диференціація” (1995), “Із глибин віків” (1996), серія акварелей “Лель і Полель” (1990, за мотивами однойм. тв. І. Франка), мо-

“Сон”. 2007 р. За творами Т. Шевченка. Патір, темпера.

заїч. панно на фасаді Буд. побуту “Роксолана” (1975), мозаїч. рельєф у фойє Буд. культури ВАТ “Ватра” (1982), розписи “Фініш” (1986, профілакторій Ін-ту вдосконал. вчителів), “Фауна і Флора” (1987, 2-а міськ. лікарня; всі – м. Тернопіль), понад 100 ліногравюр “Україн-

ські народні жартівливі пісні” (закупив ком-т Всесоюз. худож. лотереї). Тв. Ш. (276 робіт) зберіг. у: Нац. музеях – Т. Шевченка та художньо-му, Фондах Укр. Дому та Дирекції виставок НСХУ (всі – м. Київ); музеях: І. Франка, Істор. і Нац. худож. (усі – м. Львів) та “Острозька академія” (м. Острог Рівнен. обл.); худож. музеях (міста Дніпропетровськ, Чернігів), музей. комплексі “Гетьманська столиця” (м. Батурич Черніг. обл.), ТОХМ, ТОКМ, Збараз. держ. істор.-архіт. заповіднику, приват. колекціях в Австралії, Болгарії, Канаді, США, Україні, Швейцарії, респ. колиш. СРСР. Автор кн. прози “Подільські жолоби” (2002), “Фатум” (2004), “Феєрія холодних гам” (2006). Проілюстрував, окрім власних кн., ТЕС, фотоальбом “Тернопіль”, кн. *О. Остап’юк* “І вишите моє життя...” (обидва – 1996), Я. Бензи “Абомовня” (1996) та ін. кн. літераторів Тернопільщини, окр. випуски ж. “Дзвін”, “Тернопіль”.

Б. Мельничук.

ШТАЙНЕР

Алоїз (Steiner Alojzy; 27. 07. 1849, с. Кенчик повл. м. Краків, Польща – 17. 01. 1934, м. Бережани) – польський літературознавець, перекладач, педагог. Закін. Ягеллон. ун-т у Кракові, де студював польсь. мову і класич. філологію. 1873–78 – викл. г-зій у містах Дрогобич (Львів. обл.) і Ясло (Польща). 1878–1906 – учитель, проф. Бережан. г-зії. Під час 1-ї світ. війни – дир. г-зій у містах Збараж та Підгайці. Автор статей із педагогіки, спогадів про 1-у світ. війну, праць про відмінки іменників у старопольс. мові та ін. Переклав “Електру” Софокла (1928).

С. Ткачов, В. Ханас.

ШТЄПА

Іван (псевдо “Чорний”; 1919, с. Лісники, нині Бережан. р-ну – 07. 1946, с. Стегниківці, похов. у с. Кип’ячка, обидва нині – Терноп. р-ну) – учасник національно-визвольних змагань. Ком-р сотні УПА “Бурлаки”, яка вела бої з ч. військ. НКДБ у степу *Панталіха*; важко поранений; лікув. у с. Вел. Гаї (нині Терноп. р-ну).

Б. Мельничук.

ШТЄПА

Марія Степанівна (13. 03. 1925, с. Романівка, нині Чортків. р-ну) – літераторка, учасниця національно-визвольних змагань. Чл. ОУН (1942). 1944–46 – зв’язкова зброй. підпілля на Чортківщині. 1946 Ш. заарешт. органи НКДБ; засудж. на 10 р.; покарання відбув. у ВТТ Мордовії та Челябін. обл. (обидва нині – РФ). Від 1968 – в Україні. Нині проживає в притулку

Чортків. відділ. благодій. фонду “*Karimas*”. Автор кн. “Терниста дорога пам’яті”, “Незрадливий душі оберіг” (обидві – 2001), “Чотири долі” (2002), “У нев’янучий віночок”, “Хтось розсипав червоні корали” (обидві – 2003), “Від тюрми чортківської до сибірської” (2005).

В. Барна.

ШТЕФАНИЧ

Дмитро Андрійович (20. 04. 1941, с. Веренчанка, нині Заставнів. р-ну Чернів. обл.) – вчений у галузі економіки,

громадський діяч. Д-р екон. н., проф. (обидва – 1988). Чл.-кор. Инж. акад. України (1997). Закін. Чернів. фінанс. технікум (1958, нині комерц. технікум), Київ. ін-т нар. госп-ва (1965, нині нац. екон. ун-т). 1958–60 – інспектор Тереховлян. райфінвідділу. Працював у Рівнен. обл.: інж.-екон. Костопіл. з-ду базальт. крихти, нач. план. відділу Волин. тресту будматеріалів. Від 1970 (з перервами) – у ТІНГ (нині ТНЕУ): викл., доц., 1983–89 – зав. каф. планування нар. госп-ва, від 1995 донині – проф. каф. міжнар. економіки, фінанс.-кредит. відносин і маркетингу. 1976–78 – доц. Львів. ун-ту. 1978–83 – доц., 1989–93 – зав. каф., доц. Терноп. філіалу Львів. політех. ін-ту (нині ТДТУ). Автор і співавт. понад 110 наук. праць, у т. ч. 8 монографій.

Б. Мельничук, В. Письменний.

ШТОГРИН

Дмитро Михайлович (09. 11. 1923, с. Звиняч, нині Чортків. р-ну) – літературознавець, бібліограф, редактор,

журналіст, громадський діяч. Срібна медаль парламенту Канад. бібліот. т-ва (1959). Д-р філософії (1970), проф. Дійсн. чл. УВАН (1974), НТШ (1975). Навчався в г-зіях у містах Чортків, Станіслав (нині Івано-Франківськ), Ярослав (нині Польща). Під час 2-ї світ. війни перебував у Німеччині,

1945 – у таборі для переселенців у м. Аугсбург. Тут – співорг-тор осередків СУМу, Т-ва укр. студент. молоді ім. М. Міхновського, чл. його кер. органів; академ. дорадник. 1947–48 навчався в УВУ (м. Мюнхен, Німеччина), згодом – у Міннесот., Іллінойс. (обидва – США), Оттав. (1959, Канада) ун-тах. Від 1955 проживає у США. Працював у відділі каталогів університет. б-ки Оттави, згодом у США – голова Славист. відділу каталогів, помічник проф., проф. укр. мови і літ-ри, голова українознав. дослідн. програми ун-ту Іллінойсу. Від 1974 – віцепроф. укр. літ-ри Оттав. ун-ту. Президент Укр. т-ва бібліотекарів США (1970–74). Чл. Сенату Іллінойс. ун-ту, наук. ради Світ. конгресу українців, чл., віцепрезидент Амер. бібліотеч. асоціації, співзасн. при ній слов'ян. та східноєвроп. секцій; чл. Укр. акад. мист-в і науки, Спілки письменників “Слово”. Співорг-тор Укр. книжк. центру Укр. письмен. асоц. в екзилі, Укр. культур. і просвітн. центру Укр. нац. музею (м. Чикаго). Діяльний у громад. т-вах укр. діаспори: СУМ (від 1940), Пласт (його голова 1951–55); секр. і голова Укр. студент. асоц. університетів Оттави (1956–59), голова Укр.-Канад. університет. студій (1958–60), засн. і діяч ТУСМ. Автор кн. “Світла і тіні українських студій в Гарварді” (1966), каталогу видань Укр. акад. 1918–30 (1966), розділу в істор.-мемор. зб. “*Чортківська округа*” (1974), наук. праць, укладач довідника англ. мовою “Українці в Північній Америці” (1975). Співініц. вид. багатом. “*Літотису УПА*”, орг-тор українознав. конф. в Іллінойс. ун-ті. Голова оргком-ту представників діаспори – учасників 1-го зльоту учнів укр. г-зії “Рідна школа” ім. М. Шашкевича у Чорткові (1992).

Б. Мельничук, Б. Хаварівський.

ШТОГРИН

Ігор Юрійович (18. 08. 1960, м. Омськ, нині РФ) – спортсмен, тренер. М. сп. СРСР з дзюдо і самбо. Закін. ф-т фіз. виховання ТДПІ (1986, нині ТНПУ). Підготував 15 м. сп. Від 2003 – дир. т-ва “Енергосвіт” (м. Тернопіль).

Г. Гунтік.

ШТОГРИН

Олена (1900, с. Мислова, нині Підволочис. р-ну – 28. 01. 1966, США) – громадська діячка. Після закін. Львів. учит. семінарії вчителювала. Емігр. до США (м. Філадельфія). Працювала в 41-у відділі СУА, чл. його управи; від 1937 – голова Гол. управи СУА. 1938 – засн. і голова окружної Ради СУА у Філадельфії. Від 1939 – організац. референтка Гол. Управи СУА, 1945 – кер. прес. референтури. Автор спогадів та ін. публікацій.

Б. Мельничук.

ШТОКАЛКО

Зиновій Павлович (див. *Бережан Зиновій*).

ШТОКАЛКО

Павло Лукич (15. 08. 1879, с. Войсковичі, нині Волинське Сокал. р-ну Львів. обл. – 30. 09. 1945, с. Козівка, нині Козів. р-ну) – письменник, релігійний діяч. Батько *Зиновія Бережана*. Закін. у м. Львів г-зію, теол. ф-т Львів. ун-ту (1905). Того ж року рукопоклад. у сан священника. Душпастир у містах Броди, Буськ (обидва нині – Львів. обл.), Львів; 1918–44 – у с. Кальне (нині Козів.) та с. Котів (нині Бережан. р-нів). Декан Козлів. деканату. Крилошанин Львів. капітули. Автор зб. поезій реліг. тематики: “Голгофа” (1904), “Квіти Марії” (1906), “Із днів Месії” (1908), “На струнах гуслий, або Давидові псалми” (1927), “Вінець святих” (1937), “Радуйся, Маріє”; байок, оповідань для дітей, дидакт. тв. невел. белетристич. форм, п’єс “У вечір святого Николая”, “Вифлеємський вертеп”. Опубл. худож. тв. в ж. “Молода Україна”, “Наш Приятель”, “Світ Дитини”. Переклав “Божественну комедію” Данте (3 кн.). Автор живопис. творів.

Б. Головин, Б. Мельничук.

ШТОКАЛО

Василь Омелянович (20. 06. 1974, м. Тернопіль) – суспільствознавець. Чл. НТШ (2000), Ін-ту нац. відродження України (від 2002 – ім. *І. Герети*). Переможець Всеукр. студент. олімпіад. Навчався у Терноп. т-ві творч. молоді “Відродження” (1991–93), закін. істор. ф-т ТДПУ (1999, нині ТНПУ). Працював викл. у ТЕПО (2003–04), від 2005 – у ТНЕУ. 1999 створив якісно новий дозвіл. захід для молоді “Українська дискотека” (м. Тернопіль). Автор бл. 50 наук. статей істор. та красн. тематики. Учасник міжнар. наук. конференцій. Частина напрацювань озвучена в радіоєфірі Терноп. обл. держтелерадіокомпанії (цикл “Замки Тернопілля”; від 2004), теорет. обґрунтував гіпотезу що суперечить твердженню про заснув. м. Тернопіль 1540 польс. воєначальником *Яном-Амором Тарнавським*.

Ф. Полянський.

ШТОНЬ

Григорій Максимович (13. 03. 1941, с. Вербо-вель, нині Лановец. р-ну) – поет, прозаїк, драматург, літературознавець, літературний критик, кіносценарист, художник. Чл. НСПУ (1982). Д-р філол. н. (1998). Нац. премія ім. Т. Шевченка (1996), літ. премії “Коронація слова” (2002, 2003). Закін. філол. ф-т пед. ін-ту в м. Дрогобич Львів. обл. (1967, нині ун-т). У м. Київ: від 1973 – м. н. с., ст. н. с., 1994–2000 –

заст. дир. з наук. роботи Ін-ту літ-ри НАНУ, від 2004 – проф. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Чл. автор. кол. “Історії української літератури ХХ ст.” (нац. премія). Автор понад 200 літ.-крит. і наук. праць, монографій, зб. поезій “Візії” (1995), “Загока лун” (1999);

кн. прози “Пастораль” (1989), “Тернова мушля” (1997), “Пообіч часу” (2004); романів “Суд” (2000), “Рай” (2001), “Містраль” (2004), “Форум вічноживих” (2005), “Нічні сонця”, “Ексклюзив” (обидва – 2006); п’єс та ін. тв.; сценаріїв документ. та худож. фільмів, у т. ч. “Страчені світанки” (1988; знятий 1995), “Чорна рада” (1991; знятий 2000); живопис. тв., що експон. на худож. виставках, зокрема портретів *І. Кавалерідзе*, *Т. Мельничука*, *Б. Рубчака* та ін.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ШТУЛЬ (ШТУЛЬ-ЖДАНОВИЧ)

Олег Данилович (псевд. Жданович, О. Шуляк; 01. 07. 1917 (за ін. даними 24. 03. 1915), с. Лопатичі, нині Овруц. р-ну Житомир. обл. – 04. 11. 1977, м. Торонто, Канада, похов. у м. Баунд-Брук, США) – діяч національно-визвольного руху, журналіст, літературний критик. Чл. НТШ (1952), очол. контрол. комісію цього т-ва в Європі (від 1966). Закін.

Кременец. духов. семінарію (1934), філос. ф-т Варшав. ун-ту (1939, Польща). Від 1927 – чл. Пласту; чл. ОУН зі студент. років. Під час 2-ї світ. війни – соратник *О. Кандиби-Ольжича*, учасник похід. груп ОУН і прац. культур. референтури ОУН. 1941–42 – чл. редколегії г. “Українське слово” (м. Київ). Учасник створ. партизан. загонів на Волині, представник ОУН(м) при спільн. штабі УПА-“Поліська Січ” *Т. Боровця*. Від 1942 – чл., згодом – заст. голови Край. проводу ОУН(м); співред. г. “Оборона України”. Наприкін. 1943 потрапив у нім. по-

лон; до жовтня 1944 – у концтаборі Заксенхаузен. Після війни мешкав у містах Інсбрук (Австрія), Мюнхен (Німеччина), від 1948 – Париж (Франція), згодом – у Торонто. Від 1947 – чл. Проводу укр. націоналістів (ПУН). Довголіт. ред. офіціозу ОУН, тижневика “Українське слово” (Париж, 1948–77). Від 1964 – в. о. Голови ПУН-ОУН, 1966 – Голова ПУН-ОУН. Співзасн. Світ. конгресу вільних українців. Автор статей на сусп.-політ. теми, нарису “На зов Кисва” (1947; присвяч. О. Телізі). Частина тв. Ш. зібрана у кн. “Париж – Олегові Штулю” (1986). 1998 на буд. колиш. Кременец. духов. семінарії встановл. мемор. таблицю.

В. Окаринський, Г. Чернихівський.

ШУБСЬКА

Галина Борисівна (з дому – Козубська; 10. 05. 1918, м. Кременець – 29. 05. 2007, м. Снятин Івано-Фр. обл.) – лікар-фтизіатр, громадсько-політична діячка. Дружина *І. Шубського*. Чл. ОУН (1941). Навчалась у Кременец. г-зії (1928–33, 1936–39), Львів. мед. ін-ті (1945–48, нині нац. мед. ун-т), закін. мед. ін-т у м. Благовещенск (1960, нині РФ).

1933 умовно засудж. до 1,5 р. за приналеж. до молодіж. орг-ції “Юнак”; відправл. на “перевиховання” у католич. монастир. 1939–41 учителювала на Холмщині (м. Володава). 1948 Ш. заарешт. органи МДБ; засудж. на 25 р.; покарання відбув. у Тайшет. і Мордов. таборях (нині РФ); звільн. 1955; реабіліт. 1992. Переїхала до м. Снятин Івано-Фр. обл., де 1962–74 – фтизіатр у протитуберкул. лікарні. Автор статей, спогадів.

Г. Чернихівський.

ШУБСЬКИЙ

Ігор Антонович (псевдо “Йорик”; 19. 01. 1913, м. Рівне – 19. 07. 1941, с. Сушне, нині Радехів. р-ну Львів. обл.) – громадсько-політичний діяч. Чоловік *Г. Шубської*. Чл. ОУН (1930). Навчався в Рівнен. і Кременец. г-зіях, закін. г-зію в м. Рогатин (1936, нині Івано-Фр. обл.). Повіт. референт Юнацтва ОУН на Кременеччині. Один із кер. молодіж. орг-ції “Юнак”, за що 1933 засудж. на 5 р. ув’язн.; звільн. 1936. Референт Край. езекутиви ПЗУЗ ОУН (1935–37). 1937 заарешт. за політ. діяльність; засудж. 1939

на 12 р. 1939–41 проживав у містах Краків (Польща), Володава (Холмщина, нині Польща), де засн. укр. книгарню, проводив культ.-просвіт. діяльність, організ. пункт переправи членів ОУН до Галичини та Волині. Кер. похід. групи ОУН із 4 осіб, яка дійшла до с. Сушне, де всі загинули. Мемор. таблиця Ш. встановл. на буд. колиш. укр. г-зії у м. Кременець.

П. Гуцал, В. Окаринський, Г. Чернихівський.

ШУВАР

Адам Дмитрович (26. 07. 1933, м. Чортків) – культурно-освітній діяч. Засл. прац. культури України (1990). Закін. Харків. ін-т культури (1964, нині акад. культури). 1989–95 – дир. Чортків. нар. дому. Засн. і реж. нар. самодіял. кіностудії “Аматор”. Актор нар. самодіял. театру.

Б. Мельничук.

ШУГАЙЛО

Василь (24. 06. 1922, с. Яблунівка, нині Прилуц. р-ну Черніг. обл.) – вчений у галузі медицини. Д-р мед. н. (1972), проф. (1974). Закін. Дніпроп. мед. ін-т (1951, нині мед. акад.). 1957–67 – доц. каф. мікробіології, доц. із курсу епідеміології при каф. інфекц. хвороб у Терноп. мед. ін-ті (нині ТДМУ). Очол. обл. наук.-мед. т-во мікробіологів, епідеміологів та інфекціоністів. Згодом – зав. каф. інфекц. хвороб Запоріж., Івано-Фр., Луган. мед. ін-тів. Автор і співавт. понад 150 наук. і навч.-метод. праць.

М. Андрейчин.

ШУЛІКА РУДІЙ

(*Milvus milvus*) – хижий птах ряду Соколоподібні (Falconiformes), родини Яструбові (Accipitridae). Занес. до Європ. Черв. списку (1991) та Черв. книги України. Маса тіла – 1 кг, довж. – 65 см. Зверху і знизу іржаво-рудий, голова білувата. Хвіст довгий, як у краво-рудий, дзьоб – темно-бурий. Крик “хієх-хі-хі”. На Тер-

нопільщині – залітний. Гнізд. на узліссях і галлявинах старих лісів на вис. до 22 м. Живиться дрібними ссавцями, птахами, плазунами, земноводними, рештками тварин.

В. Кваша.

ШУЛЬ

Оксана Мирославівна (06. 12. 1959, м. Стрий Львів. обл.) – педагог, громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради (від 2006). Закін. ТДП (1981, нині ТНПУ), ТАНГ (2001, нині ТНЕУ). Працювала вчителем фіз. виховання у селах Лисичинці (1981–82) і Турівка (1984–85) Підволочис. р-ну, викл. каф. фіз. виховання Дрогобиц. пед. ін-ту (1982–84); нач. (1985–2001), спеціаліст (2004–05) служби у справах неповнолітніх Підволочис. РДА. Від 2005 – гол. спеціаліст упр. у справах молоді та спорту Терноп. ОДА.

І. Дем'янова.

ШУЛЬГАНІВКА

– село у Чортківському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Долина. Розташ. на берегах р. Черкаська, за 12 км від райцентру і 4 км від найбл. заліз. ст. Нагірянк. Насел. 520 осіб (2007). Відоме від 17 ст. Діяли “Просвіта”, “Союз українок”, “Рідна школа” та ін. т-ва, кооператива. Є церква Архистратига Михаїла (1883, кам.). Спорудж. пам'ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1975), *І. Франку* (1991), жертвам більшовиц. терору (1996). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, ПАП “Золота нива”, нафтоперероб. міні-завод, цехи виготовл. макаронів, розливу газ. води, ковбасний, торг. заклад.

Т. Малиміна-Базиліак, Н. Ревуцька.

ШУМА

Володимир Михайлович (04. 01. 1965, с. Баранівка Бережан. р-ну) – художник, педагог. Чл. СХ Придністров'я (2001). Закін. худож.-графіч. ф-т Одес. пед. ін-ту (1989). Вчитель у м. Городок Львів. обл. Від 1990 – викл. дит. худож. школи в м. Тирасполь (Молдова). Працює у живописі (олія) і графіці (рисунок). Учасник виставок у містах Одеса (1986–87), Київ (2001–02), Збараж, Бережани, Кишинів, Тирасполь; індивід. – Тирасполь (1999, 2001, 2003), Кишинів (2004), Збараж (2004–05), ТОХМ (2005).

І. Дуда.

ШУМБАР

– село в Шумському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Новостав. Розташ. на берегах р. Вілія, за 15 км від райцентру і 18 км від найбл. заліз. ст. Лепесівка. Насел. 819 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1513. Від 18 ст.

до 1832 з перервами діяв *Шумбар. тринітар. монастир*. 17–18 ст. Ш. – м-ко. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва. Є церква Апостола Луки (1989, мур.). Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1975). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклади. Пobl. Ш. виявл. археол. пам’ятки пізн. палеоліту, трипл., пшевор. і давньорус. культур.

М. Бігус, Б. Хаварівський.

ШУМБАРСЬКИЙ ТРИНІТАРСЬКИЙ МОНАСТІР

– католицький монастир ордену Тринітаріїв. Засн. шляхтянка Ф. Блендовська в м-ку Шумбар (нині одноймен. село Шумс. р-ну) при дерев. костьолі св. Трійці, збудов. на її кошти 1727; 1762 перенес. в м. Кременець у садибу шляхтича Ф. Джевецького, 1791 – знову в Шумбар, 1832 монастир ліквід. Костьол деякий час діяв як парафіял. храм.

В. Собчук.

ШУМЛІЯНИ

– село у Підгасцькому районі. Центр сільради. До Ш. приєдн. хутори Діброва і Залісся. Роз-

Церква св. Бориса та Гліба.

таш. на лів. березі р. Бібелка, за 22 км від райцентру і 14 км від найбл. заліз. ст. Червоне. Насел. 1167 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1467. Діяли “Просвіта”, “Сокіл”, “Рідна школа” й ін. т-ва, кооператива. Є церкви св. Бориса та Гліба (1701, дерев.) і св. Володимира (1993, мур.), 3 каплички, “фігура” Матері Божої (1924). Спорудж. пам’ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1976), встановл. пам’ят. хрести на честь скасув. панщини, Борцям за волю України (1990), на честь 1000-ліття хрещення Русі, до 47-ї річниці остан. бою УПА з ч. НКДБ (2007). Працюють ЗОШ 1–3 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, торг. заклади. Пobl. Ш. виявл. археол. пам’ятки періоду енеоліту-бронзи.

Б. Іванишин, В. Уніят.

ШУМЛІАНСЬКИЙ

Йосиф-Іван (1643, с. Васильківці, нині Гусятин. р-ну – 20. 08. 1708, м. Львів) – релігійний діяч. Виховувався при дворі *Я. Собеського*, деякий час перебував на військ. службі. 1667 прийняв чернеч. постриг, рукопоклад. у сан священника.

10 лютого 1668 до с. Висічка (нині Борщів. р-ну) прибули грец. ієрархи Софроній, Феофан і Даниїл, щоби хіротонізувати Ш. на правосл. єпископа Львів. єпархії (її діяльність пошир. на галиц. ч. Тернопільщини); після урочис. хіроніз. Ш. рукопоклад. на священників мол. кандидатів із сіл Білівці, Кривче, Панівці, Пищатинці, м. Борщів; 1668–71 – із сіл Бабинці, Верхняківці, Сапогів, м. Борщів (усі нині – Борщів. р-ну). 1668 засвідчив утвор. братства для молоді при школі церкви Різдва Христового в м. Тернопіль, 26 жовтня 1669 відвідав місто. За сприяння Ш. чудотвор. ікону *Божої матері Тербовел.* перевез. на зберіг. до церкви св. Юра в м. Львів (1673). 1677 прийняв катол. віру; близький до *Яна II Казимира* (1649–68), *М. Вишневецького* (1669–73), *Яна Собеського* (1674–96), із ним – учасник боїв біля м. Відень (1683, Австрія). 1699 Ш. прибув до м. Кам’янець-Подільський (нині Хмельн. обл.) щоби перебрати під свою юрисдикцію правосл. храми, але тоді це не вдалося; намір здійснив у серпні 1700, проголосивши унію на Львів. соборі. Намагався впорядк. церк. життя, впровад. ведення метрич. книг, уклав інструкції щодо правил поведінки в церкві й поза нею. Підтримував зв’язки з *П. Дорошенком* та *І. Мазепою*. Автор “Думи про битву з турками під Віднем”.

М. Кучмій, Б. Пиндус, І. Скочиляс.

ШУМСЬК

– місто на півночі Тернопільської області; райцентр. Розташ. на пр. березі р. Вілія, за 103 км від обл. центру і 25 км від найбл. заліз. ст. Ле-

Під час святкування 850-річчя від заснування Шумська.

песівка. Насел. 5,2 тис. осіб (2007). Ш. був знач. насел. пунктом уже за часів *Київ. Русі*. Перша писем. згадка – 1149, згідно з Іпатіїв. літописом. 1152 внаслідок міжусоб. б-би гал. князь *Володимирко Володаревич* захопив Ш., який до цього часу належав київ. князеві. Через Ш. пролягав торг. шлях із пд-зх. Європи до м. Київ. 1208 Ш. належав луцьк. князям, 1224 став незалеж. уділом князя Святослава Інгваровича (Шумського). 12–13 ст. Ш. – одне з вел. міст Волині. Найбільш. розквіту досягнув на поч. 13 ст. за

князя *Ингвара Ярославича*. 1233 повл. Ш. *Данило Галицький* і *Василько Романович* розбили угор. військо. 1241 Ш. зруйнували монголо-татари, 1259 повл. Ш. відбул. переговори між *Васильком Романовичем* та монголо-татар. воєводою *Бурундаєм*. Від 1340 Ш. належ. до *Вел. князя-ва Литовського*. Від поч. 16 ст. – у приват. власності *Боговитинів*, 17–18 ст. – *Малинських* і *Радзивіллів*. 1527 Ш. поділ. на 2 частини – Ш. та *Пігаси* (1580 відокр. у самост. насел. пункт – *Рохманів*, нині с. Шумс. р-ну). 1648 Ш. зруйн. під час Нац.-визв. війни укр. народу під проводом *Б. Хмельницького*. 1761 внаслідок пожежі згоріла 3-я ч. м-ка. Від 1795 Ш. – волос. центр. Волин. губернії. 1868 в м-ку діяли винокур., цегел., пивовар., 3 шкір. з-ди, 2 ткац. ф-ки. 1911 працювала 41 крамниця та відбуд. 12 ярмарків. 1918–травень 1919 – місто підпорядк. укр. держ. владі. 1919 м-ко – один із центрів *Шумс. повстання*. Жовтень 1920–вересень 1939 – належав до Польщі. 1930 у Ш. працювали гуральня, 2 пивозаводи, сукон. ф-ка, маслозавод, 2 вел. млини, ф-ка сод. води, 2 цегельні. Діяли “*Просвіта*” й ін. т-ва. У вересні 1939 Ш. зайняла ЧА. Від січня 1940 – центр р-ну. 3 липня 1941–5 березня 1944 – під нім.-фашист. окупацією. У липні 1942 в урочищі *Жолоб* фашисти розстріл. 2432 євреї. В р-ні Ш. діяв партизан. загін. *А. Одухи*. 1941–52 – один із центрів діяльності УПА. 1960–99 – смт. 1970 у Ш. – ф-ка культпобуттоварів, “*Сільгосптех-*

Пам'ятник
Т. Шевченку.

ніка”, міжколгоспбуд, хлібо- і маслозаводи, 2 цегельні, друкарня. Зберег. приміщення старої школи (1871), млин (“*Кухаренків*”, поч. 20 ст.). Є церкви *Преображення Господнього* (1715, перестроєв. 1837), *Віри, Надії, Любові* (2003), костел (1850, відбуд. 2005). Є могили курін. УПА *М. Процюка* та 7 невід. повстанців, безімен. могили воїнів РА. Спорудж. мемор. комплекс воїнам ЧА, які загинули на Шумщині (1989, скульп. *В. Перепадя*), пам'ятники розстріл. 1942 євреям (1991), *Т. Шевченку* (1999, скульп. *К. Сікорський*). Працюють 2 ЗОШ 1–3 ступ., ліцей екон. профілю, ПТУ, філія ун-ту дистанц. навчання “*Україна*”, Буд. культури, 2 б-ки, краєзн. музей, лікарня, стомат. поліклініка, ДЮСШ, шк.

Загальноосвітня школа № 2.

естет. виховання, Буд. школяра, муз. шк., дошк. заклад, 3 хлібозаводи, АТП-16145, ВААТ-2065, швей. ф-ка “*Сегеш-Україна*”, маслозавод, буд. підпр-во “*Агробуд*”, парк відпочинку “*Соснина*”, торг. заклади. Вих. г. “*Новини Шумщини*”. У Ш. народ. художник *С. Борейко*, військовик *К. Ігельстром*, музикант *А. Ільків*, письменник, перекладач, редактор *Л. Кальтенберг*, письменник, краєзнавець *С. Синюк*, правник, громад.-політ. діяч *Ф. Шевчук*, проживали археолог, етнограф *В. Данилевич*, спортсмен (шахіст) *В. Іванчук*, художник, скульптор *К. Сікорський*, працювали композитор, педагог *Б. Климчук*, засл. артистка України *В. Самчук*, режисер *В. Скрип'юк*, правник, громад.-політ. діяч *Ф. Шевчук* та ін. Повл. Ш. виявл. археол. пам'ятки трипіл., комарівсько-тшинец., могилян. групи скіф. часу, черняхів. і давньорус. культур. Є став.

С. Синюк, В. Уніят.

ШУМСЬКЕ ПОВСТАННЯ

– збройний спротив населення проти польської окупації Волині. На тер. сучас. Шумс. р-ну наприкін. вересня–жовтня 1919 відбулися бойові дії. Для придуш. повстання зняли з фронту бой. частини. Згодом розпоч. репрес. акції, внаслідок яких у багатьох селах розстріл. по 10–12 осіб, спалили сотні будинків.

С. Синюк.

ШУМСЬКИЙ

Ігор Петрович (11. 05. 1956, м-ко, нині смт *Козлів Козів. р-ну*) – художник. Чл. НСХУ

Церква Преображення Господнього.

(1992). Закін. Львів. ін-т приклад. та декор. мист-ва (1982, нині нац. акад. мист-в). Проживає у м. Львів. Працює у галузі живопису. Осн. тв.: “Два слова німого жесту” (1994), “Без назви” (1995), “Тіні забутих предметів” (1995), “П’єса для механічного піаніно” (2000).

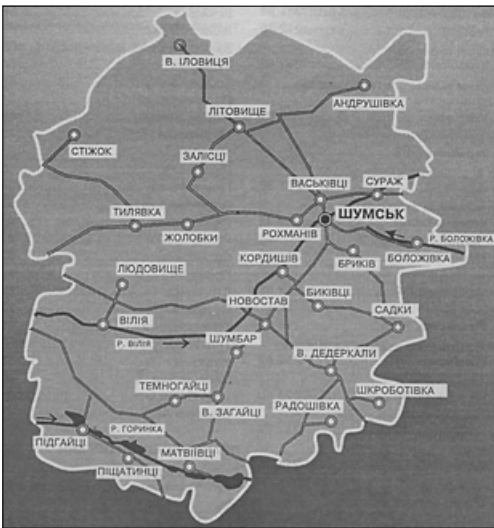
Б. Мельничук.

ШУМСЬКИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

– науковий, культурно-освітній заклад, методичний центр у м. Шумськ. Створ. 1985, діяв на громад. засадах, 1991–2002 – відділ ТОКМ, від 2002 – під кер-вом відділу культури Шумс. РДА; власність територ. громад Шумщини. Розташ. у буд. колиш. приват. пекарні, спорудж. 1930 (кап. ремонт 1999). Дир. М. Бесараб. В експозиції – понад 3000 експонатів осн. фонду, понад 1000 – наук.-допоміж., серед ентузіастів її створ. – Г. Петрук, М. Прончук та ін. Діють темат. виставки: “Мій бій – Афганістан”, “Працею прославили рідний край”, “Кам’яний літопис століть”, “З історії державної символіки”, “Трагічні сторінки історії України: голодомор 1932–33 років” та ін.

І. Дем’янова.

ШУМСЬКИЙ РАЙОН

Шумський район.

– адміністративний район на північному сході Тернопільської області. Утвор. у січні 1940. Від грудня 1962 тер. Шумщини належ. до Кременец. р-ну, від 1965 Ш. р. відновл., у сучас. межах – від 1991. Межує з Рівнен. і Хмельн. областями. Пл. 830 км². Макс. протяжність із заходу на схід – бл. 31 км, із півночі на південь – 42 км. У р-ні – місто Шумськ, 59 сіл, 4 хуто-

ри. Насел. 34,93 тис. осіб (2007), із них міськ. – 14,2%, сільс. – 85,8%. Майже вся тер. р-ну розташ. у межах Поділ. височини, лише пн. частина – у межах Малого Полісся. Пн.-зх. та пн.-сх.

Сосняк поблизу с. Стіжок.

частини р-ну – в межах Кременец. горбогір’я (абсолют. висоти – до 315 м). Пд.-сх. тер. – у межах Сх.-Поділ. рівнини (абсолют. висоти 260–300 м). Клімат помірно-континентальний. Найбільші річки р-ну – Вілія (ліва притока р. Горинь) та притока Вілії – р. Кума, що зливається з нею у межах Шумська. Гідрографія р-ну характерна також невеличкими озерами природ., в осн. карст. походження, що живляться підзем. джерелами. Є багато штуч. водойм. Ліси – 20, 374 тис. га. У пн. ч. Шумщини пошир. дерн.-підзол. ґрунти; в межах Кременец. горбогір’я – ясносірі та сірі опідзол.; у центр. і пн.-сх. частинах переважає чорноземи опідзол., в пд.-сх. – чорноземи типові, у долинах річок – болот. і торф.-болот. ґрунти. На тер. Ш. р. пошир. гірск. породи, сформов. у геоген. системі. Це здебільш. піски, вапняки, вулканітні глини, буре вугілля, пісковики. У межах долини р. Вілія та прилеглих до неї тер. також пошир. відклади доби мезозою: піски, мергелі, вапняки, пісковики. На всій тер. р-ну заляг. четвертин. відклади: леси та лесоподіб. суглинки з горизонтами прихов. ґрунтів. Є корис. копалини групи нерудних: природ. будматеріали і сировина для їх вироб-ва; родовища вапняків та крейди не мають пром. значення. На півночі р-ну видобув. будів. камінь, кварц, пісок. Видобуток бурого вугілля і торфу нерентабельний. У с. Кути працює торфобрикет. з-д, родовища торфу також розробляють на пн. сході р-ну. Шумщина засел. в добу пізн. палеоліту, виявл. посел. доби трипіл. культури, скіф. пам’ятки та посел. ранньослов’ян. доби. До 10 ст. тер. належ. до племен. утворення дулібів, згодом – до Київ. Русі (кін. 10 ст.–1157), Погорин. (Дорогобуз., Луц., Шумс.)

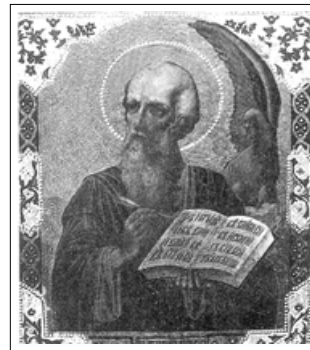
княз-ва (1157–1212), самост. Шумс. княз-ва (1212–23 (1228), *Галиц.-Волин. держави* (1228–1340), *Вел. Княз-ва Литов.* (1340–1569), *Речі Посполитої* (1569–1793), Рос. імперії (1793–1917), УНР (1918–травень 1919), Республіки Польща (1920–39), УРСР (1939–41), Рейхскомісаріату Україна (1941–44), УРСР (1944–91), від 1991 – України (див. *Адмін.-тер. поділ Тернопільщини*). Під час остан. набігів на Волинь 1672 та 1676 турецько-татар. військо зупин. біля стін монастиря св. Івана Милостивого, кам. укріплення-ронделю в Шумську та дерев. укріплення Сураж, Рохманів, Шумбар. Шумщина була одним із центрів інформаци. і духов. опору політиці ополяч. й окатолич. насел. та визв. змагань: 1919 – *Шумс. повстання* проти польс. панування, від квіт. до серп. 1943 в с. Антонівці розташ. штаб УПА “Південь” (запланов. створ. музею “Антонівці-округа”). 1940-і на поч. 1950-х актив. діяли групи УПА на всій тер. р-ну. 5 березня 1944 заверш. вигнання з тер. Шумщини нім.-фашист. загарбників. У повоєн. роки тривали становл. і розвиток пром-сті, закладів

У с. Велика Іловиця.

освіти, культури, охорони здоров'я. 29 січня 1999 на сесії рай. ради затвердж. програму екон. розвитку “Шумщина-2010”. Нині в р-ні функціон. пром. підпр-ва: ВАТ “Шумський маслозавод”, ВАТ “Агропромтехніка” (ремонт двигунів), торфобрикет. з-д (с. Кути), СП “Сегеш-Україна” (вироб-во спецодягу); ТзОВ “Еко-технології” (переробка сільгосппродукції), 3 хлібозаводи (м. Шумськ). У рад. період с. госп-во – колективізоване, нині приват. с.-г. підпр-в – 38, фермер. госп-в – 15, громадян, які господарюють одноосібно – 1413. Пл. сільгоспугідь, у т. ч. підсоб. госп-ва – 57,933 тис. га, в т. ч.: ріллі – 43,12 тис. га, пасовищ – 11,384 тис. га, сінокосів – 2,648 тис. га. Осн. галузі рослинництва: вирощ. зернових і цукров. буряків, тваринництва: скотарство, свинарство. Транспорт. мережа заг. користування: автомобіл. доріг – 541,2 км, у т. ч. з твердим покриттям – 303,6 км, ґрунт. доріг – 237,6 км. К-сть мостів – 36. На тер. р-ну діють 29 постій. автобус. маршрутів, у т. ч. міжнар. – 1 (Польща), міжобл. – 10. Роз-

винуті торгівля і сфера послуг. 31 березня 1994 – поч. газифікації Шумщини (с. Вел. Дедеркалі). Діють ЗОШ, ліцей, ДЮСШ, профтехуч-ще, позашкіль. вихов. заклад, у якому займаються понад 700 дітей; 60 мед. закладів, у т. ч.: лікарень – 2, поліклінік – 2, ФАП – 55, амбулаторій – 3. Зареєстр.

Ікона зі зображенням пророка з церкви св. Апостола Івана Богослова у с. Мізюринці.

40 рай. орг-цій політ. партій, 12 профспілк. і стільки ж ін. громад. орг-цій. Закладів культури – 97, у т. ч.: Буд. культури – 10, клубів – 33, музеїв – 3, в т. ч. *Шумс. краєзн. музей*, б-к – 49, шкіл мист-в і муз. – 2. Пам'ятників історії та культури – 82, колективів самодіял. творчості, відзнач. званням “народний” – 9. К-сть діючих церков – 65, зареєстр. реліг. громад 67: УАПЦ – 5, УПЦ-КП – 2, УПЦ – 45, РКЦ – 1, ХВС – 11, УГКЦ – 1, АСД – 1. На тер. Ш. р. є пам'ятки палеоліту, посел. доби мезоліту (побл. сіл Новостав, Стіжок, Шумбар), неоліту (побл. сіл Васьківці, Кути), трипіль. культури (побл. сіл Кутянка, Вел. Іловиця й ін.), скіф. доби (с. Антонівці, городище), рим. доби (села Бриків, Новостав, Онишківці, Тетильківці), посел. черняхів. культури (побл. сіл Вел. Дедеркалі, Кути, Матвіївці, Рохманів) та ін. Зберег. палаци 18–19 ст. у селах Биківці, Боложівка, на х. Обори, католиц. монастир 1-ї пол. 18 ст. у с. Вел. Дедеркалі, храм-фортеця св. Івана Милостивого (1627) у с. Малі Загайці, церкви в селах Мізюринці (1724), Радошівка (1774), Потурів (1799), Шумбар (1779). Серед уродженців Шумщини – письменники

Ювелірні вироби з городища Уніас (с. Антонівці).

С. Бабій, Г. Коллонтай, Г. Баран (Радошівський), Г. Петрук-Потик, В. Суразький, А. Хиже-

деу, художники і культосвіт. діячі П. Барболук, А. Кирилюк, К. Сікорський, хор. диригент, лауреат Шевченків. премії А. Кушніренко, археолог, етнограф В. Данилевич, громад. діяч С. Жук, краснавець В. Лавренюк, науковці М. Братасюк, М. Римар, С. Турик, військовик Г. Шостацький, реліг. діяч Х. Сакович, громад. діяч і господарник В. Попик, діячі ОУН та УПА Ф. Матвійчук, М. Скорупський. На Шумщині перебували археологи В. Антонович, О. Гаврилюк, живописець А. Лазарчук, письменник У. Самчук, реліг. діяч К. Ставровецький (Транквіліон), кн. Василько Романович, Данило Романович Галицький. За версією С. Синюка, на Шумщину прийжджала Леся Українка; зберег. сосна (пам'ятка природи), названа її іменем. Вид. краєзн. альманах "Шумщина" у 2-х кн. (Т., 2005; упоряд. С. Синюк), "Книга пам'яті слави Волині" (Рівне, 2005, автор О. Денищук). Є заповідники держ. значення "Суразька дача", "Кременецькі гори", ряд заказників та урочищ місц. значення.

І. Дем'янова, С. Синюк.

"ШУМЩИНА"

– красназвичай альманах у 2-х книгах. Опубл. у вид-ві "Джура" (м. Тернопіль, 2005). Містить інформацію з географії, історії, літ-ри та ін. Кн. 1 – "Сучасність і давнина в дослідженнях, документах і красному письмі"; кн. 2 – "В жорнах ХХ століття"; вийшли за сприяння Шумс. РДА і рай. ради. Упорядник С. Синюк.

І. Дем'янова.

ШУПАРКА

– село у Борщівському районі. Центр сільради, який підпорядк. с. Худіївці. Розташ. за 20 км від райцентру і 16 км від найбл. залізн. ст. Гермаківка. Насел. 1844 особи (2007). Відоме від 16 ст. 1894 – пошесть чуми. Під час 1-ї світ. війни на поч. липня 1915 побл. Ш. зазнав знач. втрат Кабардин. кінний полк рос. армії. Діяли "Просвіта", "Луг", "Сільський господар", "Відродження" та ін. т-ва, кооператива. 18 вересня 1939 польс. загін. (бл. 100 осіб) у Ш. влаштував погром. Є церква св. Покрови (1893, мур.), капличка, "фігура" Матері Божої (1990-і). Спорудж. пам'ятники воїнам-односельцям, полеглим

Соціально-культурний центр.

у нім.-рад. війні (1969), Т. Шевченку (1991), насип. символ. могилу Борцям за волю України (1990-і), встановл. 6 пам'ят. хрестів, мемор. таблиці на честь 110-річчя побудови першої школи та реліг. діячеві о. Вол. Величковсько-му (2004). Працюють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, відділ. зв'язку, ВАТ "Шупарське", торг. заклади. У Ш. народ. вчений-економіст З. Бриндзя, управлінець І. Гнатів, господарник, громад. діяч В. Мошенко. Побл. села виявл. археол. пам'ятки трипіл. культури; є Шупар. заказник, ботан. пам'ятки природи – Шупар. бучина № 1 і № 2, Шупар. феномен.

Пам'ятник Т. Шевченку.

П. Данилюк, В. Уніят.

ШУПАРСЬКА БУЧІНА № 1, № 2

– ботанічні пам'ятки природи місцевого значення. Зростають побл. с. Шупарка Борщів. р-ну, в кв. 22, вид. 2 і кв. 18, вид. 11 Наддністрян. лісництва Чортків. держлісгоспу в межах ліс. урочища "Дача "Шупарка". Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 589 від 05. 11. 1981 і № 131 від 14. 03. 1977 зі змінами, затвердж. рішенням Терноп. обл. ради № 187 від 21. 08. 2000. Перебувають у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 8 та 19 га. Під охороною – високопродукт. насадження бука ліс. 1а бонітету віком 75 р.; має госп., наук.-пізнав. та естет. значення.

І. Бай.

ШУПАРСЬКИЙ ЗАКАЗНИК

– ботанічний заказник загальнодержавного значення. Розташ. побл. сіл Шупарка та Скв'ятин Борщів. р-ну, в кв. 14–28, кв. 29, вид. 1, 2, 11 Наддністрян. лісництва Чортків. держлісгоспу в межах ліс. урочища "Дача "Шупарка". Створ. відповідно до постанови РМ УРСР № 2 від 01. 07. 1981. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 695 га. Під охороною – територія з ділянками бук.-дуб.-граб. та дуб.-граб. лісів із домішкою хвой. порід, де зростає, зокрема, шафран Гейфеля, занес. до Черв. книги України.

І. П'ятківський.

ШУПАРСЬКИЙ ФЕНОМЕН

– ботанічна пам'ятка природи місцевого значення. Розташ. побл. с. Шупарка Борщів. р-ну, в кв. 15, вид. 11 Наддністрян. лісництва Чортків.

держлігоспу в межах ліс. урочища “Шупарка”. Оголош. об’єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 554 від 21. 12. 1974. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 0,5 га. Під охороною – місце зростання кремені гігантської – виду, занес. до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. області.

І. Бай.

ШУПЛЯК

Олег Ілліч (23. 09. 1967, с. Біще Бережан. р-ну) – художник, педагог. Чл. НСХУ (2000). Закін. архіт. ф-т Львів. політех. ін-ту (1991, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). 1997–2001 – вчитель образотв. мист-ва в родин. селі. Від 2000 – викл. рисунка та живопису Бережан. дит. худож. школи. Працює в галузі станк. живопису, реставрації, церк. розпису. Від 1990 – учасник всеукр. та міжнар. виставок; персон. – у містах Ноттінгем (1993, Вел. Британія), Бережани (2004) та ін.

Г. Брицька, І. Дуда.

ШУРГОТ

Ярослав Богданович (04. 04. 1957, с. Лапшин Бережан. р-ну) – редактор, публіцист, педагог, літератор. Чл. НСЖУ (1990). Закін. філол. ф-т Дрогобиц. пед. ін-ту Львів. обл. (1981, нині ун-т). Працював учителем у школах Бережан. р-ну. Від 1987 – у м. Бережани: кор., відп. секр., заст. ред. рай. г. “*Нове життя*” (1987–91), ред. альманаху “*Жайвір*” (1992–96), заст. ред. рай. г. “*Бережанське віче*” (1994–97). Від 1994 займається видавн. справою. Автор зб. верлібрів (Італія, 1995), кн. “Хранителі премудростей одвічних. Дещо про бібліографію та відомих бібліографів Галицького краю” (Т., 2004). Ред. кн. “Храм

книги” (1994), “Берег моєї любові” (1995), “Золота земля Опілля” (1998), “Вітражі. Храм книги-2” (1999), “Літературна Бережанщина” (2000), “Енциклопедія народної медицини” (2004). Ред. та упоряд. зб. поезій місц. авторів. 2006 записав магнітоальбом “Розкажи мені у снах” (пісні на влас. муз. і сл. та вірші ін. поетів).

С. Даньків.

ШУРМА

Антін Бенедиктович (1862, с. Куличків, нині Червоноград. р-ну Львів. обл. – 13. 12. 1944, смт Скала-Подільська Борщів. р-ну) – живописець. Закін. Краків. АКМ (1891, нині Польща). Протягом 7 р. – у монастирі оо. Василіян. Від 1902 мешкав у м-ку Скала-над-Збручем (нині смт Скала-Подільська); займався іконописом і церк. стінописом. У ТОХМ зберіг. ікони Ш. “Христос” і “Богородиця” (олія, полотно).

І. Дуда.

ШУСТ

Іван Васильович (19. 09. 1921, с. Красносільці, нині Збараз. р-ну) – вчений у галузі цитології та гістології,

громадський діяч. Д-р біол. н. (1967), проф. (1971). Акад. Міжнар. акад. інтеграт. антропології (1997), почес. акад. Укр. АН нац. прогресу (1997). Учасник нім.-рад. війни (1944–45). Закін. учит. семінарію в м. Яворів (1943, нині Львів. обл.) та

Львів. зоовет. ін-т (1951, нині акад. вет. медицини), де 1951–58 працював асист. каф. анатомії. У м. Тернопіль: доц. каф. гістології (1958–71), заст. декана лікувал. ф-ту (1960–63), прорєктор з наук. роботи (1969–71) мед. ін-ту (нині ТДМУ); зав. каф. анатомії та фізіології людини і тварин (1971–91), проф. каф. заг. біології (1991–99) пед. ін-ту (нині ТНПУ). Автор і співавт. понад 200 наук. праць, у т. ч. 3 монографій, 6 навч. посіб., статей в укр. і зарубіж. фах. виданнях.

М. Андрейчин, Л. Якубишина.

ШУТРОМІНСЬКІ ДУБІ

– вікові дерева, ботанічна пам’ятка природи місцевого значення. Зростають поблизу с. Шутроминці Заліщиц. р-ну, в кв. 20, кв. 21, вид. 10, 15 Дорогичів. лісництва Бучац. держлігоспу в межах ліс. урочища “Шутроминці”. Оголош.

об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 131 від 19. 03. 1977. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 0,08 га. Під охороною – чотири дуби черешатих віком понад 200 р., діам. 110–130 см.

І. Бай.

ШУТРОМІНЦІ

– село у Заліщицькому районі. Центр сільради. Розташ. за 37 км від райцентру і 18 км від найбл. заліз. ст. Глусте. Насел. 593 особи

Церква св. Миколая.

(2007). Перша писем. згадка – 1392. Діяли “Просвіта”, “Луг”, “Сільський господар”, “Союз українок”, “Рідна школа” й ін. т-ва, кооператива. Є церква св. Миколая (1880) і каплиця. Спорудж. пам’ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1968), насип. могили 9-и воякам УГА (1927), встановл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини. Працюють ЗОШ I ступ., Буд. нар. творчості, б-ка, ФАП, приват. с.-г. підпр-во “Єдність”, фермер. госп-во “Григорько”, 4 торг. заклади. Побл. Ш. є т. зв. печера відлюдника, ботанічна пам’ятка природи *Шутромин. дуби*.

Б. Мельничук, М. Стасюк.

ШУХЕВИЧ

Володимир Осипович (15. 05. 1849, с. Тишківці, нині Городенків. р-ну Івано-Фр. обл. – 05. 04. 1915, м. Львів) – вчений-етнограф, громадський діяч. Син *О.*, брат *Є.*, батько *Т.*, дядько *О. З.* і *С.*, дід *Р.*, прадід *Ю. Шухевичів*. Дійс. чл. НТШ (1908). Закін. Львів. ун-т (1877). У Львові працював учителем (від 1890), хоронителем музею Дідушицьких (1902–08), де засн. відділ природн. н. та етнографії. Співорг-тор т-в “Руська бесіда” (1895–1910), “Боян” (1891), муз. т-ва ім. М. Лисенка (1903–15) та ін., їх голова; ред. ж. “Дзвінок” (1890–95), “Учитель” (1893–1905), г. “Зеркало”; співпрац. із ред. г. “Діло”, “Зоря” та ін. Співзасн. (із *О. Барвінським*, *А. Вахнянином*, *Ю. Целевичем*) Христи-

ян.-сусп. партії та її друк. органу – часоп. “Руслан”. Здійснив етнограф. експедиції на Гуцульщину. 1887 на етнограф. виставці в м. Тернопіль представив експонати з власн. збірки: 157 писанок, 79 зразків герданів, жін. і чол. одяг, 2 келихи, оригін. люльку та ін. вироби гуцулів. Чл. Австр. т-ва народознавства (1901) й Етнограф. т-ва Чехословаччини (1903). Підтримував творчі контакти з орг-торами і кер. “*Бояна*” – *Бережанського О. Нижанківським, Д. Січинським, А. Чайковським, В. Яворським*. Автор монографії “Гуцульщина” (5 тт., 1899–1908; 4 тт., 1902–08, польс. мовою), укр. підручн. із хімії (1894), навч. посібників, кн. “Веснянка-читанка для малих і старих” (1881), “Записки школяра”, “З-під Бескида до Андів” (обидві – 1893), статей. Сусп. діяльність і творч. доробок Ш. високо оцін. *В. Гнатюк, І. Франко*.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ШУХЕВИЧ

Євген Осипович (1847, с. Тишківці, нині Городенків. р-ну Івано-Фр. обл. – 1924, с. Підберізіці, нині Пустомит. р-ну Львів. обл.) – священик, громадський діяч. Син *О.*, брат *В.*, дядько *О. З.*, батько *С. Шухевичів*. 1872–1924 – парох на Станіславщині (нині Івано-Фр. обл.) та Львівщині, де наприкін. 1890-х у нього гостював *Ф. Ржегорж*, зупинялася студент. молодь під час мандрівок. Діяльний у “Просвіті” та ін. т-вах. Не раз бував у с. Терпилівка (нині Підволочис. р-ну) в дочки Євгенії – дружини *В. Герасимовича*.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ШУХЕВИЧ

Ольга Зенонівна (1869, с. Тишківці, нині Городенків. р-ну Івано-Фр. обл. – 1940, там само) – культурно-освітня і громадська діячка. Внучка *О.*, племінниця *В.* і *Є. Шухевичів*. Закін. г-зію в м. Станіслав (нині Івано-Франківськ), навчалася у м. Львів. Співорг-тор жін. руху в Галичині, приятел. з *О. Кобилянською, Н. Кобринською, О. Кульчицькою*. Збирала і передавала в музеї Галичини предмети старовини й побуту Городенківщини. Учасниця етнограф. виставок, зокрема в м. Тернопіль, де 1887 отрим. почес. диплом. У родин. селі – орг-тор дит. садка (1891), першого в Галичині сільс. жін. т-ва (1894), приват. безкошт. лікарні. Автор віршів і статей у періодиці.

Л. Щербак.

ШУХЕВИЧ

Осип Євстахійович (04. 01. 1816, с. Раковець, нині Городенків. р-ну Івано-Фр. обл. – 24. 03. 1870, с. Тишківці, там само) – священик, літератор, громадський діяч. Батько *В.* і *С.*, дід *О.*,

С. і Т., прадід Р. Шухевичів. Закін. г-зію в м. Бучач (1832), у м. Львів навчався в духов. семінарії (1835–38), де товаришував із А. Могильницьким, І. Вагилевичем, Я. Головацьким, М. Шашкевичем. 1840 рукопоклад. у сан греко-католич. священника. Душпастирював на різних парафіях (зазнав утисків влади), від березня 1848 – парох у Тишківцях, у травні того ж року очолив повіт. “Раду Руську”. Ініціатор встановл. у Тишківцях пам’ят. хреста на честь скасування панщини (1848) та відкр. школи (1856). 1857–70 – декан Городенків. пов., інспектор нар. шкіл Городенківщини. 1863 – канд. у послы Віден. парламенту (не обр.). Автор доповіді “Відношення підданих до монарха” (1840), рукопису проповідей (1866); перекладів укр. мовою тв. Вергілія, Й.-Г. Гердера, В. Скотта та ін. Зб. тв. Ш. “Переводи і наслідування” з передмовою І. Франка вид. 1883 син Володимир.

В. Горбоватий, Б. Мельничук,
Л. Щербак.

ШУХЕВИЧ

Роман Осипович (псевда: “Тарас Чупринка”, “Дзвін”, “Щука Борис”, “Тур”, “Роман Лозовський” та ін.; 30. 06. 1907, м. Львів – 05. 03. 1950, с. Білогорща поблизу м-ка Брюховичі, нині належ. до м. Львів) – політичний і військовий діяч. Правнук О., внук В., племінник Т., батько Ю. Шухевичів. Герой України (2007). Золот. Хрест бой. заслуги 1-го кл., Золот. Хрест заслуги (посм.). Дит. роки минули в м-ку Краковець (нині Яворів. р-ну Львів. обл.). Закін. філії Акад. г-зії у Львові (1925). Чл. Пласту (курені “Лісові чорти”, згодом “Чорноморці”, 1922–30; Гетьман. пластун Скоб, посм.), УВО (1923–29). 1925 навчався в політех. ін-ті в м. Данціг (нині Гданськ, Польща), 1934 закін. дорож.-мост. ф-т Львів. політех. ін-ту (нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). 1928–29 служив у польс. армії. Від 1929 – чл. ОУН; від 1930 – кер. бой. референтури Край. езекутиви ОУН на ЗУЗ; влітку–восени того ж року – орг-тор і кер. акцій протесту укр. населення проти колонізації Галичини, в т. ч. замахів на польс. посадовців, за що заарешт. й ув’язн. (1934–35 – Береза Каргузь-

ка; 1935–січень 1937 – львів. тюрма). 1938 – співвласник рекл. фірми “Фама” у Львові, яка взяла на себе орг-цію та витрати похорону М. Тарнавського. Співорг-тор і чл. штабу “Карпатської Січі” – ЗС Карпат. України (осінь 1938–січень 1939). 1939–40 – Край. провідник ОУН на Зх. окраїнах укр. земель у Ген. губ., чл. Проводу ОУН(б), референт зв’язку з укр. землями (1940–41). Учасник 2-го Вел. збору ОУН (квітень 1941). Політ. кер. легіону “Нахтігаль” (1941); заст. міністра оборони Укр. Держ. Правління, ком-р 1-ї сотні; заст. ком-ра 201-го батальйону (1941–42, Білорусь), після розформування Ш. діяв нелегально. 1943: від березня – військ. референт Проводу ОУН самостійників-державників (СД), від травня – чл., згодом голова Бюро проводу ОУН СД, у серпні на Вел. Зборі (3-му Надзвич.) ОУН затверж. головою Бюро Проводу ОУН; від листопада – головнокомандувач УПА, співорг-тор та учасник 1-ї конференції поневолен. народів Сходу Європи й Азії, де засн. Антибільшовиць. блок народів. Ініціатор вид. ж. “Повстанець”. Співорг-тор створ., від липня 1944 – голова Ген. Секретаріату, Ген. секретар військ. справ УГВР. Від 1946 – генерал-хорунжий УПА. Загинув у перестрілці зі загоном МДБ; за свідч. колиш. співроб. органів держбезпеки, тіло Ш. спалили на лів. березі р. Збруч, навпроти м-ка Скала-Подільська (нині смт Борщів. р-ну). Наприкін. вересня 2005 поблизу с. Гуків Чемеровець. р-ну Хмельн. обл. знайд. рештки, наймовір., Ш.; 13 жовтня того ж року тут встановл. пам’ят. хрест і мемор. плиту. Як командувач УПА неоднораз. перебував на Тернопільщині, зокрема: на поч. липня 1943 – в м-ку (нині смт) Козова, 21–25 серпня того ж року – на х. Веснівка (нині с. Козів. р-ну) як учасник Вел. (3-го Надзвич.) Збору ОУН; в серпні 1944 з відділом кіннотників та на поч. весни 1945 – в с. Улашківці (нині Чортків. р-ну); влітку і восени 1944 та лютий, березень, квітень 1945 – на околицях сіл Бишки, Потік (учасник наради Проводу ОУН в березні 1945, здійснив інспекцію відділів УПА), Коннохи, Августівка (всі нині – Козів. р-ну), Жуків, Рай (нині Бережан. р-ну), Жуків. лісі; був на Підгаєччині, зокрема влітку 1945 – в селах Теляче (нині Мирне Підгаєц. р-ну) та Волощина (нині Бережан. р-ну), зустрічався тут із М. Хомою, у с. Криве (нині Козів. р-ну) – з І. Шанайдою та членами проводу ОУН Тернопільщини; серпень–жовтень 1945 – в селах Рай та Озеряни (нині Зборів. р-ну). 1943 в Бишках розташ. штаб-квартира Ш.; мав конспірат. по-

мешкання в Августівці (проживав від осені 1944 до весни 1945; за свідч. *В. Вихруща*, Ш. тричі побував у буд. його родини), с. Заболотівка (нині Чортків. р-ну; квітень–липень 1945) і Раю (липень–серпень 1945). Серед бой. соратників Ш. – *М. Арсенич*, *Я. Бусел*, *Р. Волошин*, *І. Кедюлич*, *Д. Клячківський*, *Ю. Лопатинський*, *Д. Майєвський*, серед зв'язкових – *Г. Дидик* (забезпечила понад 10 місць його укриття), *К. Зарицька*, *М. Кизимович*. 2000 створ. х/ф “Нескорений”, у ролі Ш. – *Г. Гладій*. 2001 у Білгородці відкр. музей Ш. 2006 на берегах р. Збруч біля місця, де знайдено рештки Ш., відбул. прем'єра театр. дійства за п'єсою *В. Фольварочного* “Пастка” (1996) про життєвий шлях головнокомандувача УПА. У Тернополі ім'ям Ш. назв. вулицю. 2007 на Тернопільщині проголош. роком Ш. та УПА; у вид-ві “Новий колір” до 100-річчя від дня нар. Ш. вид. кн. *В. Пукача* та *І. Олещука* “За свободу і соборність” із передмовою голови обл. ради *М. Миколенка*, у вид-ві “Астон” – кн. *В. Кука* “Генерал-хорунжий Роман Шухевич. Головний Командир Української Повстанської Армії”, за сприяння *М. Ратушного* – вид. у 2 тт. “Роман Шухевич у документах радянських органів державної безпеки (1940–1950)” (К.; усі – 2007); в насел. пунктах області запалено “Вогні пам'яті”; в обл. центрі 8 липня 2007 відбулася урочиста академія.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ШУХЕВИЧ

Степан Євгенович (01. 01. 1877, с. Серафимці, нині Городенків. р-ну Івано-Фр. обл. – 06. 06. 1945, м. Амберг, Німеччина) – політичний і військовий діяч, адвокат. Внук *О.*, син *Є.*, племінник *В. Шухевичів*. У м. Львів закін. Акад. г-зію (1895) і правн. ф-т ун-ту (1899); учень *М. Грушевського*. Як правник стажувався в містах Львів та Відень (Австрія). Від 1903 – суддя в м. Рава-Руська (нині Жовків. р-ну Львів. обл.), згодом – у містах Долина (нині Івано-Фр. обл.) та Дрогобич (нині Львів. обл.); від 1911 провадив адвокат. діяльність. На поч. 1-ї світ. війни – співорг-тор *Легіону УСС*, 1914–15 – ком-р куреня. 1918–19 – отаман УГА; перебував на Тернопільщині (м-ка, нині смт Підволочиськ, Гусятин та ін.) як ком-р 4-ї Золочів. бригади УГА (від лютого 1919), згодом – як референт Нач. Команди УГА (залишив про це спомини, 1920). Після війни – у Львові: адвокат; 1921–25 – проф. кримін. права Укр. таєм. ун-ту. Виступав захисником під час політ. процесів над учасниками укр. нац.-визвол. руху в Галичині, зокрема в м. Тернопіль (справа Біло-

го – “гімназійний” процес у серпні 1939). Співорг-тор і голова надзир. ради т-ва “Червона калина” (1921–39). На поч. 2-ї світ. війни перебрався до м. Краків (Польща): діяльний в укр. інституціях, зокрема Укр. допомог. ком-ті. Автор кн. “Видиш, брате мій”, “Гіркий то сміх”, “Невідомий”, мемуарів “Мос життя. Спогади” (1991, Лондон) та ін.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

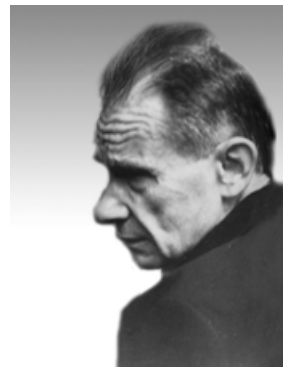
ШУХЕВИЧ

Тарас Володимирович (18. 01. 1886, м. Львів – 1951, там само) – піаніст, педагог. Внук *О.*, син *В.*, племінник *Є.*, дядько *Р. Шухевичів*, чоловік *О. Бандрівської*. Закін. г-зію та консерваторію (1910) у Львові, Муз. акад. у м. Берлін (1914, Німеччина). Як піаніст виступав 1905 на концертах студент. мандрівки львів. “Академічної громади” в містах Тернопіль і Збараж. Акомпанував *М. Голинському*, *Г. Крушельницькій* (1912 здійснив із нею концерт. турне), *О. Любич-Парахоняк*. Мав сольні концерти в Галичині, спіл. виступи з *Б. Бережницьким*. 1920–30-і гастролював у Німеччині, Польщі, Чехословаччині, Югославії. 1922–39 – проф. Вищого муз. ін-ту, 1940–51 – Львів. консерваторії (нині муз. акад.). У репертуарі: тв. укр. (*В. Барвінський*, *М. Лисенко* й ін.) і зарубіж. композиторів. Автор спогадів про *М. Лисенка*.

Л. Щербак.

ШУХЕВИЧ

Юрій-Богдан Романович (28. 03. 1933, с. Оглядів, нині Радеків. р-ну Львів. обл.) – громадсько-політичний діяч, правозахисник. Син *Р.*, внук *В.*, правнук *О. Шухевичів*. Герой України (2006). Від 1939 – з матір'ю в м. Краків (Польща), де тоді перебував його батько; від 1941 – у м. Львів, від 1944 – в Старосамбір. р-ні (перехов. від переслідувань рад. властей). Після арешту матері 1945 Ш. зі сестрою відправ. в дит. буд. у м. Чорнобиль (нині Київ. обл.), потім – у м. Донецьк, звідки 1947 втік; зокрема, переховувався в м. Підгайці Терноп. обл., підтрим. зв'язки з батьком через *Г. Дидик*. Згодом закін. СШ. 1948 намагався забрати з дит. буд. сестру, заарешт. органи МДБ за зв'язки з ОУН, засуд. на 10 років позбавл.

волі, покарання відбував у тюрмі в м. Владімір (нині РФ). 1956 звільн., згодом знову заарешт. органи КДБ за “антирад. агітацію і пропаганду”, 1958 засуд. на 10 років, перебував у ВТТ у Мордовії (нині РФ); 1968 звільн. із заборону проживати в Україні. Жив у м. Нальчик (нині РФ), 1972 заарешт. втретє, засуд. на 10 років ув’язн. і 5 років заслання, через рік засуд. ще на 10 років (міста Владімір, Чистополь, нині РФ). Через втрату зору 1983 переведений до буд. інвалідів у м. Томськ (нині РФ). У жовтні 1989 поверн. до Львова. Орг-тор і голова (2005) УНА, гол. ком-р УНСО, голова Укр. міжпарт. асамблеї (1991–94), почес. чл. Гол. Булави Всеукр. братства ОУН-УПА (1995). Від 1990 неоднораз. перебував на Тернопільщині. Підтримує ділові контакти з терноп. орг-ціями КУН, УНА-УНСО, *І. Рекуш* та ін. 2003 Терноп. обл. рада підтрим. звернення ТОО КУН щодо присвоєн. Ш. звання Героя України.

В. Уніят, Л. Щербак.

ШУХЕВИЧ-ВЕЛИЧКОВСЬКА

Ірина Теодорівна (1885, с. Вишнів, нині Рогатин. р-ну Івано-Фр. обл. – 1979, м. Стемфорд, США) – художниця. Внучка *О.*, племінниця *В.* та *С. Шухевичів*. Мист. освіту здобула в містах Львів і Краків (Польща). Автор портретів, іконопис. робіт, зокрема 1912 з *М. Сосенком* викон. розпис (не зберіг.) церкви св. Михаїла в с. Більче-Золоте (нині Борщів. р-ну), де 1909–23 служив парохом *С. Левицький* – чоловік тітки Ш.-В. – Євгенії Осипівни (з дому – Шухевич). Ікони та ін. тв. Ш.-В. – у церквах Галичини, Буковини, в Італії (м. Рим), США, де проживала від 1950. Чл. мист. орг-цій “Зарево” (Краків), Укр. спілки образотв. мистців (Львів), Об’єдн. мистців-українців у США.

І. Дуда, Л. Щербак.

ШУШКІВЦІ

– село у Лановецькому районі. Підпорядк. Білозір. сільраді. Розташ. на берегах р. Самець, за 13 км від райцентру і 15 км від найбл. заліз. ст. Ланівці. Насел. 231 особа (2007). Відоме від 17 ст. Є церква Успіння Пресв. Богородиці (1912, дерев.), капличка, “фігура” Пречистої Діви Марії (2007); насип. символ. могилу воююкам УПА (1990-і). Діють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад.

Г. Басюк.

ШУШКО

Василь Іванович (псевда “Крук”, “Дзвін”, “Нічлавський”; 19. 04. 1922, с. Бабинці, нині Борщів. р-ну – 18. 04. 2006, м. Мюнхен, Німеч-

чина; похов. у родин. селі) – учасник національно-визвольних змагань, інженер-технік. Міжнар. премія ім. І. Кошелівця (2001; від ж. “Соборність”). Чл. ОУН (1940). Особистий охоронець *С. Бандери* (1953–59). Референт ОУН. 1943 вивез. на примус.

роботи до Німеччини, де розбуд. організац. мережу ОУН (міста Аугсбург, Новий Ульм, Мюнхен). Працював інж.-техніком. Від 1955 – співробітник у групі розвідки рад. преси при Гол. провідникові. Вперше побував на Україні 1990; відтоді щороку влітку проживав у родин. селі. Засн. фундацію для підтримки таланов. молоді, зокрема студентів. Автор кн. “Завдання виконав” (1999, 2000). Упродовж багатьох років зберігав важливі фонди з архіву Проводу ОУН і передав їх у Центр дослідж. визв. руху в м. Львів. За кошти родини Ш. у Бабинцях збуд. каплицю св. Покрови на честь українців, полеглих за волю України.

Г. Костів-Гуска.

ЩАВУРСЬКИЙ

Борис Богданович (03. 10. 1963, с. Кип'ячка Терноп. р-ну) – поет, літературознавець, редактор. Чл. НСПУ (1994).

Премія ім. С. Будного (1994). Закін. філол. ф-т ТДП (1984, нині ТНПУ). Від 1986 – вчитель укр. мови та літ-ри в селах Багатківці, Трудове (нині Могильниця) Тербовлян., Козівка Терноп. р-нів. Від 1989 – асист. каф. укр. літ-ри Терноп. пед.

ін-ту, 1997 – ред., ст. ред. вид-ва “Навчальна книга – Богдан”. Чл. літ. гурту “Західний вітер” (1992). Автор зб. поезій “Мідяки” (1992), “Правий берег сумної ріки” (1994), “Мідяки, спроба вибраного” (2000), “Вірші срібні та золоті” (2003); укл. кн. “Улюблені афоризми для розуму і серця” (2006), “Улюблені вірші про кохання” (у 2-х кн.; 2007) та ін.; співред. енцикл. довідн. “Зарубіжні письменники” (т. 1 – 2005; т. 2 – 2006).

В. Барна, В. Ханас, Л. Щербак.

“ЩАСЛІВОЇ ДОРОГИ”

– газета. Засн. у м. Тернопіль як часопис упр. ДАІ в області. 1-й номер – 24 серпня 1998. Гол. ред. М. Зубик, згодом – М. Маслій. Вих. до 2001.

І. Дем'янова.

ЩАСНІВКА

– село у Підволочиському районі. Підпорядк. Пальчинец. сільраді. Розташ. на пр. березі р. Збруч, за 25 км від райцентру і найбл. заліз. ст. Підволочиськ. Насел. 92 особи (2007). Перша писем. згадка – 1583 як Щеснівка. Діяли “Просвіта”, “Січ”, “Союз українок” та ін. т-ва, кооператива. Є церква Різдва Пресв. Богородиці (1900, дерев., реставр. 1989), “фігура”

на честь засн. села. Насип. символ. могилу Борцям за волю України.

З. Балабан.

ЩЕДРІВКИ

– величально-побажальні обрядові пісні, що виконують перед “старим новим роком” і на Йордан у Щедрий вечір. Відповідно до різдв.-новоріч. звичаїв на Тернопільщині Щ., як і *колядки*, величають господаря, господиню та їхню родину в різних сюжет. ситуаціях хлібороб. праці; висловл. побажання здоров'я, багатого врожаю, достатку, приплоду худоби, доброго роїння бджіл та ін., а молодим – щасл. одруження. Відзнач. життєрадіс. настроєм, глибок. етич. змістом, мист. красою. Особливість – у символіці уподібн. персонажів до добрих сил природи, в емоційно забарвл. приспівках (як правило, “Щедрий вечір, добрий вечір, добрим людям на здоров'я”). Окремі Щ. співають вдовам; романтич. піднесеністю з мотивами кохання вирізн. Щ. для хлопців та дівчат. Побутують у всіх насел. пунктах краю. У зб. “Пісні Тернопільщини” представл., зокрема, Щ., що запис. *І. Блажкевич, П. Медведик, М. Крищук, С. Стельмащук* та ін. у Бережан., Заліщиц., Зборів., Козів., Підволочис., Чортків., Шумс. р-нах. Найвідом. на Тернопільщині Щ.: “Ластівонька прилетіла”, “Добрий вечір”, “Щедрий вечір всім вам”, “Ой на річці на Йордані”, “Василева мати пішла щедрувати”, “А ми знаєм, що пан вдома”, “Най вам добре буде”, “Ой чи є, чи нема пан господар вдома” та ін.

Л. Щербак.

ЩЕПАНІВ

– село у Козівському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Бартошівка. Розташ. на берегах р. Масювка, за 12 км від райцентру і 3 км від найбл. заліз. ст. Криве. Насел. 500 осіб (2007). Відоме від 16 ст. Діяли “Просвіта”, “Рідна школа” та ін. т-ва, кооператива. Пожежі – 1917 та 1936, повінь – 1955. Є церкви Пресв. Богородиці (1638, дерев.) та нова (1993, мур.),

Церква Пресвятої Богородиці.

“фігура” Матері Божої (1856). Встановл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини, насип. брат. могила діячам ОУН і воякам УПА. Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, торг. заклад.

Б. Мельничук, О. Черемшинський.

ЩЕПАНІК

Владислав (Szczerpanik Wiadyslaw; 1891, м. н. і см. невід. – після 1944) – польський живописець, педагог. Викл. малювання у Терноп. 2-й держ. г-зії (1919–39), паралельно в 3-й (до 1920), 1-й (до 1921), приват. жін. (до 1931) г-зіях. Серед його учнів – *Д. Шолдра*. 1936 – учасник виставки поділ. краєзнавців у Тернополі. Під час 2-ї світ. війни виїхав на Захід. У ТОКМ і ТОХМ експон. картини (олія, полотно) – “На жнивах” (1924), “Тернопіль взимку. Вул. Багата” (1930-і).

І. Дуда.

ЩЕПАНОВСЬКИЙ

Адам Михайлович (01. 01. 1938, с. Підпилип’я, нині Борщів. р-ну) – господарник. Герой соц. праці (1991). Акад. Академії аграр. н. України. Закін. Кам’янець-Поділ. с.-г. ін-т (1965, нині Поділ. аграрно-тех. акад., Хмельн. обл.). Працював у Борщів. рай. упр. с. госп-ва. Від 1971 – голова колгоспу в с. Вовківці (Борщів. р-ну), де орг-тор буд-ва з-ду з розливу мінер. води, склзаводу, тварин. комплексів, масло- і консерв. з-дів, мед. профілакторію, 4 нових шкіл, Буд. культури. Згодом колгосп перетвор. на агрофірму “Вікторія”, до якої належ. кілька сіл; тут діяли деревооброб. комбінат, ковбас., олійн. цехи, млин, цегел., вапнян., комбікорм., дріждж. і спирт. з-ди, сталеплавил. і металоштампувал. цехи, звіроферма, готель, магазин, фірмов. ресторан. Щ. фінас. допомагав навч. і мед. закладам, хворим та літнім людям.

Н. Халуца.

ЩЕПАНОВСЬКИЙ

Зеновій Васильович (01. 05. 1961, с. Вербівка Борщів. р-ну) – інженер-будівельник, підприємець, меценат. Орден кн. Володимира 3-го ступ. (2004), грамота КМ України (2007). Магістр екон. н. (2004). Закін. Львів. політех. ін-т (1987, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”), ТАНГ

(2004, нині ТНЕУ). Від 1997 працював майстром “Спецбуду” буд.-монтаж. тресту “Промбуд”, 1988 – майстром Терноп. домобуд. комбінату. Від 1997 – дир. ПП “Тернопільська фірма “Будівельник” (краша фірма області 2004, відзнака “Лідер будівництва та архітектури України”, 2005, 2006), від 2004 – голова нагляд. ради ВАТ “Тернопільське САТП-1901”, 2005 – засн. ТзОВ “Кримжитлоспецбуд”. Меценат Міжнар. християн. благодій. фонду “Сонця”, допомагає багатодіт. сім’ям, дітям-сиротам та інвалідам Тернопільщини; опікується Коропец. (Монастирськ.) і Новосіл. (Підволочис. р-нів) школами-інтернатами; фінанс. сприяє здійсн. культ.-мист. акцій і заходів. Президент спорт. клубу “Будівельник”. Від січня 2008 – в. о. 1-го заст. нач. гол. фінанс. упр. ОДА.

І. Дем’янова, Ю. Олійник.

ЩЕРБАК

Лариса Федорівна (11. 08. 1958, с. Вел. Глибочок, нині Терноп. р-ну) – літератор, редактор, краєзнавець. Закін. філол. ф-т. Львів. ун-ту (1983, нині нац. ун-т) і ТАНГ (2004, нині ТНЕУ; спеціаліст із фінансів). Працювала кор. г. “Комбайнобудівник”, ред. реклам. видань у м. Тернопіль; від 2000 – ред. вид-ва ТНЕУ “Економічна думка”, водночас від 2004 – наук. ред. “Тернопільського Енциклопедичного Словника”. Автор і співавт. новел, радіоп’єс, рецензій, краєзн. статей та ін. публікацій. Літ. ред. книг *Ю. Кройтора*, *Б. Мельничука*, *Г. Петрука-Попика*, *Б. Трофим’яка* та ін., бл. 100 наук. і навч.-метод. видань; підготувала більше 200 гасел для ТЕС.

Б. Мельничук.

ЩЕРБАКОВА

Юлія Миколаївна (05. 04. 1941, радгосп № 767, нині Миколаїв. р-ну Одес. обл.) – економіст,

громадська діячка. Закін. Дніпроп. с.-г. технікум (1960). Працювала ст. економістом прод. тресту в смт Иникчан Усть-Майс. р-ну Якут. АСР (1963–67), економістом на продукт. комбінаті в м. Ягодное одноимен. р-ну Магадан. обл. (1967–72, обидва нині – РФ).

Від 1972 працювала економістом у м. Кривий Ріг Дніпроп. обл. 1995 переїхала у смт Скала-Подільська Борщів. р-ну, від 2005 проживає в м. Борщів. Орг-тор і голова правління рай. громад. орг-ції “За соціальну справедливість і права Людини” (1995–2001). Від 2001 – голова правління рай. відділ. Міжнар. благодій. фонду ім. св. Ксенії Петербурзької, 2002 – одночасно голова рай. громад. орг-ції інвалідів “Зорі надії”.

Б. Петраш.

ЩІРБАНЬ

Аркадій Арсенович (псевд. – Труш Іван; 24. 11. 1921, м-ко Скала-над-Збручем, нині смт Скала-Подільська Борщів. р-ну) – перекладач, літератор, педагог. Закін. укр. г-зію (1938), ліцей (1939) у м. Тернопіль, Львів. с.-г. ін-т (1951, нині аграр. ун-т), Чернів. ун-т (1966; англ. філологія, нині нац. ун-т). Від 1943 – в УПА, 1944 – в ЧА (під псевд.). Від 1951 – н. с. Нікіт. ботан. саду (нині АР Крим), агроном у Черніг., та Чернів. обл., від 1967 – викл. с.-г. технікумів у містах Хотин та Кіцмань (обидва – Чернів. обл.). Від 1980 проживає в Кіцмані. Автор перекладів укр. мовою з італ. тв. А. Моравія, Д. Медіо, І. Волькера, Дж. Родарі та ін. авторів; переклав італ. мовою із укр. тв. *С. Воробкевича, Лесі Українки, Ю. Федьковича, Т. Шевченка*, сучас. терноп. поетів; вид. кн. “Мала антологія української поезії (1991), “Друга книжечка української поезії”, “Голоси України” (обидві – 1992), “На бистрині жит-

тя” (2003), серію “Українська поезія в Італії” та ін. Співпрацює з ред. багатьох г. і ж., у т. ч. за кордоном.

В. Барна, Б. Мельничук.

ЩИРІНКО

Василь Васильович (30. 10. 1947, с. Жижниківці, нині Білогір. р-ну Хмельн. обл.) – господажник, громадський діяч. Орден “За заслуги” 3-го ступ. (2001). Закін. Терноп. філіал Львів. політех. ін-ту (1974, нині ТДТУ), курс навчання у Німец. акад. менеджменту (1992). Від 1965 – робітник Терноп. з-ду “Електроарматура”. Від 1971 – у ВО “*Вагра*” на інж. і кер. посадах, 1983 – заст. ген. дир. з якості, 1987–90 – на громад. роботах, 1990–94 – заст. ген. дир. з упр. персоналом, згодом – дир. із персоналу, комерц. дир., заст. голови правління, від 1996 – ген. дир., 2004 – ген. дир. об’єдн. світлотех. підпр-в “Корпорація “Вагра””. Автор статей у наук.-тех. виданнях; має 8 винаходів.

Б. Новосядлий.

ЩИТИВЦІ

– село у Заліщицькому районі. Підпорядк. Дунів. сільраді. Розташ. на лів. березі р. Серет, за 14 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Заліщики. Насел. 508 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1547. Діяли “Просвіта”, “Січ”, “Сільський господар”, “Рідна школа” та ін. т-ва, кооператива. У лютому 1946 побл. Щ. загинули 76 вояків УПА; на цьому місці спорудж. пам’ятник (1993). Є пам’ятник *Т. Шевченку* (1991), церква Вознесіння Христового (1776, мур.). Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад. У Щ. народ. нар. лікар Б. Аксентійчук. Побл. Щ. виявл. археол. пам’ятки трипіл., черняхів. і давньорус. культур.

Пам’ятник Т. Шевченку.

Б. Мельничук, В. Олійник.

ЩУДЛО

Михайло Микитович (11. 03. 1915, с. Нове Село, нині Підволочис. р-ну) – релігійний діяч. Закін. теол. студії; рукопоклад. в Італії у сан священника ЧНІ (1940). Душпастирював у Австралії, Аргентині, Канаді, Парагваї, США, Франції. Автор брошури “Чому не патріархат?”, богослов. статей. Ред. двомов. часопису “Голос Спасителя” (1947–79 – укр. і англ., згодом – укр).

І. Дем'янова, Б. Мельничук.

ЩУР

Віктор Михайлович (12. 08. 1961, м. Гусятин) – спортсмен (біатлон). М. сп. СРСР (1981). Переможець першості СРСР серед юніорів (1980), сріб. призер Спартакіади народів СРСР (1982), переможець міжнар. змагань у Болгарії, Німеччині. Чл. молодіж. збір. команди СРСР (1981–82). Закін. Терноп. кооперат. технікум (1981), ТФЕІ (1977, нині ТНЕУ). 1-й тренер – *І. Починюк*.

Г. Гунтік.

ЩУР

Ярослав (24. 01. 1928, с. Голгоча, нині Підгасц. р-ну) – учасник національно-визвольних змагань, співак (баритон). Воював у 1-й Укр. дивізії Укр. Нац. Армії. Нагороди управи м. Вінніпег (Канада). Від 1949 (за ін. даними 1952) – у Канаді. Закін. Манітоб. біблій. колегію (1975, бакалавр церков. музики), Манітоб. (1976, бакалавр виховання) та Вінніпез. ун-ти. Соліст в укр. хорах Вінніпег, учитель музики у серед. школах. Виступав із Вінніпез. симфон. оркестром в укр. і англомов. операх “Запорожець за Дунаєм”, “Наталка Полтавка”, “Цирульник”, “Мадам Батерфляй” та ін. Співав із хорами “Бурлака” і “Сурма”. Орг-тор (1978) і кер. “Хору Ярослава” у Вінніпезі; гастролі в Німеччині, США, Канаді. Видав 3 платівки і касети зі записами свого співу.

Б. Мельничук.

ЩУРАТ

Василь Григорович (24. 08. 1871, с. Вислобоки, нині Кам'яно-Бузьк. р-ну Львів. р-ну – 27. 04. 1948, м. Львів) – літературо- і мистецтвознавець, фольклорист, публіцист, перекладач, критик, громадський діяч. Д-р філософії (1896), проф. (1939). Дійс. чл. НТШ (1914). Акад. АН УРСР (1929–30, поновл. 1939). Дит. роки минули у селах Цигани (нині Борщів.) і Кобиловолаки (нині Тереховлян. р-нів). Від 1880 – у м. Львів, 1884–92 навчався в Акад. г-зії. 1893 проживав у с. Товсте (нині Гусятин. р-ну), звідки листув. з І. Франком; останній надсилав сюди літ-ру для розповсюдж. на Галиц. Поділлі; звідси Щ. частинами посилав І. Франкові для

опублікув. в ж. “Життя і слово” свій переклад “Пісні про Роланда”. Закін. філос. ф-т Віден. ун-ту (1896, нині Австрія). Викл. у г-зіях міст Броди (нині Львів. обл.), Перемишль (нині Пшемисль, Польща) і Станіслав (нині Івано-Франківськ). 1907 – викл. нім. г-зії у Львові. Через відмову присягнути на вірність польсь. державі Щ. – дир. приват. жін. г-зії сс. Василянок, де також: викл. укр. мови та літ., кер. наук. жур-ка (1921–34). Учасник б-би за укр. ун-т у Львові, ініціатор і засн., 1-й ректор Укр. таєм. ун-ту (1921–23) в цьому місті. Від 1939 – проф. Львів. ун-ту (нині нац.); дир. Львів. б-ки АН УРСР. Голова НТШ (1915–23), Львів. орг-ції СПУ. Дописувач до “Літературно-наукового вістника”. Дослідж. творчість укр. письменників, укр.-польсь. зв'язки. Автор зб. поезій, перекладів зі старослов., угор. і франц. мов. 1905 відвідав м-ко Вишнівець (нині смт Збараз. р-ну), де написав вірш “У волинській тихій стороні”. Часто приїжджав до Кобиловолок, де співзасн. філії т-ва “Просвіта”, її читальні, збирав тут істор. матеріали, колядки і щедрівки, які опубл. у зб. “Вертеп села Кобиловолаки у Тереховлянщині”.

Б. Головин, Б. Пиндус.

ЩУЦЬКА

Тетяна Євгенівна (23. 01. 1947, м. Алма-Ата, нині Алмати, Казахстан) – хореограф. Почес. громадянка м. Тернопіль (2004). Відмінник освіти України. Вчитель року України. “Людина року 2005” у м. Тернопіль. Закін. студію естрадно-цирк. мист-ва в м. Київ (1967, хореографія), Вищі курси балетмейстерів при Держ. ін-ті театр. мист-ва (1979, м. Москва, нині РФ). Працювала артисткою балету в Терноп. та ін. філармоніях України. 1979–2006 – у Терноп. міськ. центрі дит. творчості, засн., незмін. худ. кер., хореограф, постановник танців, балетмейстер, реж., художник-дизайнер сцен. костюмів (що власноруч виготовляла) нар. театру танцю “Посмішка”, з яким гастрол. у Болгарії, Польщі, Пд. Кореї, РФ, Україні. Серед учнів Ш. – ниніш. кер. ансамблю танцю “Надзбручанка” І. Барилко. Від жовтня 2006 проживає в м. Тель-Авів (Ізраїль).

І. Дем'янова.

ЮЗВА

Жанна Андріївна (у заміжжі – Яськів; 29. 05. 1955, с. Супранівка Підволочис. р-ну) – педагог, письменниця. Чл. НСПУ (2003). Вчитель-методист вищої категорії (2002). Почес. грамота Мін-ва освіти України (2002). Закін. Запоріж. пед. ін-т (1976, нині ун-т). Вчитель укр. мови і літ-ри Підволочис. школи-гімназії. Авторка зб. проз. мініатюр “Краплини на аркушах літа” (1994), “Паростки на долонях” (1996), “Солодкі тернини” (1997), “Календар настрою” (1999), “Не поле перейти” (2001), “Теплинка” (2002), “Листи без конвертів” (2006). Ред.-упоряд. альманаху поетів Підволочиччини “Збручанське літо” (2005), упоряд. метод. посібників “Навчальні перекази для учнів 5 класу”, “Навчальні перекази для учнів 6 класу” (обидва – 2003), “Творчі роботи учнів з української літератури та мови” (2007), кн. “Сценарії свят. Відкриті уроки з української мови та літератури” (2008).

І. Дем'янова.

ЮЗЕНІВ

Михайло (19. 12. 1921, с. Рибники, нині Бережан. р-ну – 10. 05. 1994, США) – громадський діяч. Сріб. орден св. Юрія. Закін. торг. школу в м. Бережани. Під час 2-ї світ. війни переїхав до Німеччини, де студіював економіку в УВУ; діяльний у Пласті, співзасн. СУМ. Емігр. до США. У м. Нью-Йорк – зв'язковий і виховник у куренях ім. І. Мазепи, С. Коновальця і кн. Святослава Завойовника. Голова т-в “Самопоміч” та “Бережанська Земля”, допомагав збирати матеріали для 2 т. кн. “Бережанська Земля”.

Б. Мельничук.

ЮЗЧІШИН

Олег Степанович (22. 06. 1948, м. Тернопіль) – спортивний діяч. Засл. прац. фіз. культури і спорту України (1999). Тренер вищої категорії (1995). Почес. грамоти Мін-ва фіз. культури і спорту; сім'ї, молоді та спорту. Канд. у м. сп. СРСР з важк. атлетики і настіл. тенісу (1970). Закін. ТДПІ (1974, нині ТНПУ). Працював на Терноп. авторемзаводі (1964–67), інструктором-методистом із фізкультури і спорту об'єдн. колективу фізкультури побут. підпр-в при Терноп. міськ. побутокмбінагі (1967–74, 1975–93). Від грудня 1993 – нач. Терноп. обл. центру інвалід. спорту “Інваспорт”. З ініціативи та під кер-вом Ю. у Тернополі відкрито спец. спорт. школу, де тренуються понад 400 інвалідів. Ю. тренує спортсменів-інвалідів із важ. атлетики, армрестлінгу, пауерліфтингу. Підготував 18 чемпіонів України. Під кер-вом Ю. проводять спорт.-мас. заходи, спортсмени-інваліди готуються до всеукр. та міжнар. змагань, Паралімпій. ігор. Від 1997 Ю. – чл. виконкому Терноп. обл. відділ. Нац. олімпій. ком-ту (НОК).

В. Ігнатенко, Б. Петраш.

ЮКАЛО

Володимир Глібович (12. 06. 1957, с. Овадне Володимир-Волин. р-ну Волин. обл.) – вчений у галузі біології та біохімії. Д-р біол. н. (2007). Закін. біол. ф-т Львів. ун-ту (1979, нині нац. ун-т). Працював м. н. с. каф. хімії Херсон. пед. ін-ту (1980–82, нині пед. ун-т); ст. лаборантом (1982–83), асист. (1983–84), доц. (1985), від 1986 – зав. каф. біохімії і мікробіології Могильов. технол. ін-ту (нині Білорусь). У Терноп. приладобуд. ін-ті (нині ТДТУ): 1991–95 – доц. каф. біомед. систем і апаратів, орг-тор лабораторії біохімії,

ініціатор відкриття нового напрямку навчання – “Харчова технологія та інженерія”, від 1995 – зав. каф. харч. біотехнології і хімії, 2007 – в. о. декана ф-ту харч. і перероб. вироб-ва. Обґрунтував можливість утворення біолог. активних пептидів з білків молока в процесі вироб-ва молоч. продуктів, розробив схему виділ. гомоген. білків казеїн. комплексу, запропонував методи аналізу та очищення казеїнів. Автор бл. 190 наук. публікацій, у т. ч. в зарубіж. фах. період. виданнях; має 8 автор. свідоцтв на винаходи. Учасник наук. конференцій в Україні, Білорусі, РФ, Італії, Німеччині, Польщі, Франції.

Л. Щербак.

“ЮНАЦТВО”

– рукописний літературний альманах учнів української гімназії в м. Кременець. Вих. 1920-і. Віднайд. один із номерів, датов. 16 лютого 1922, в якому представл. поезію *У. Самчука*. Примірник зберіг. у літ.-мемор. музеї *У. Самчука* в с. Тилявка Шумс. р-ну, окремі стор. експон. у Кременец. краєзн. музеї на виставці.

Г. Чернихівський.

ЮНАЦТВО ОУН

(див. *Організація українських націоналістів (ОУН) на Тернопільщині, Пласт на Тернопільщині*).

ЮРА

Гнат Петрович (08. 01. 1888 (27. 12. 1887), с. Федварі, нині Підлісне Олександрій. р-ну Кіровоград. обл. – 18. 01. 1966, м. Київ) – актор, режисер, педагог. Нар. арт. СРСР (1940). Держ. премії СРСР (1949, 1951). Сцен. діяльність розпочав 1907. 1913–14 грав у театрі т-ва “Руська бесіда” (м. Львів), який гастролював тоді в м. Чортків. Після поч. 1-ї світ. війни зі *С. Семдором* проживав у родичів *Леся Курбаса* в с. Старий Скалат, нині Підволочис. р-ну. Ю. зарешт. австр. уряд, ув’язн. в терноп. тюрмі (про це Ю. написав у спогадах “Мое життя”). 1920 – співзасн. у м. Вінниця Нового укр. драм. театру ім. І. Франка (від 1923 – м. Харків, 1926 – Київ, укр. драм. театр ім. І. Франка), який очолював до 1961 (від 1954 – з *М. Крушельницьким*). 1946–61 – проф. Київ. ін-ту театр. мист-ва (нині ун-т театру, кіно і телебачення). У липні 1959 виступав на сцені Терноп. обл. муз.-драм. театру (нині акад. драм. театр) під час гастролей Київ. акад. укр. драм. театру ім. І. Франка (нині нац. акад. театр), зокрема у ролі Терешка в комедії І. Карпенка-Карого “Суга”.

І. Дуда, Б. Пиндус.

ЮРИНІЯ ВАПНЯКОВА

(*Jurinea calcarea Klok.*) – регіонально рідкісна багаторічна рослина родини Айстрові (Asteraceae).

філії “Кременецькі гори”.

Внес. до Переліку рідкіс. і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин. світу на тер. Терноп. обл. (рішення Терноп. обл. ради № 64 від 11. 11. 2002). Вид на межі ареалу. Зростає на кам’янистих і степ. схилах. В обл. трапл. спорадично. Під охороною – в природ. заповіднику “Медобори” та його

Г. Синиця.

ЮРІЙ

Іван (28. 06. 1893, с. Козаччина, нині Борщів. р-ну – 28. 02. 1970, м. Торонто, Канада) – кооперативний і громадський діяч, військовик. Навчався в торг. та військ. школах. 1914–16 воював у *Легіоні УСС*, потрапив у рос. полон. Від 1917 – в м. Київ; старшина корпусу Січ. Стрільців під команд. *С. Коновальця* (1918–19), деякий час – командант (ком-р) штабу корпусу та військ. комендант Києва. Учасник *Акту Злуки УНР і ЗУНР*. Після закін. Визв. змагань працював у Центросоюзі в м. Львів. Співред. г. “Нова Зоря”. Діяльний у т-вах “Просвіта”, “Рідна школа” та ін. Від 1951 – в Канаді, діяльний в Укр. стрілец. громаді та Укр. нац. об’єдн. в Торонто.

Б. Мельничук.

ЮРІЙ

Сергій Ілліч (30. 01. 1950, с. Шишківці Новоселиц. р-ну Чернів. обл.) – вчений у галузі економіки, педагог, громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради (від 2006). Д-р екон. н. (1996), проф. (1997). Почес. проф. Міжнар. Віден. ун-ту (2006, Австрія). Засл. діяч н. і т. України (2004). Дійс. чл. Акад. екон. н. України (2002) та Укр. акад. екон. кібернетики (2003). Премія ім. *С. Подолінського* (2003). Ордени Миколая Чудотворця, св. Архистратига Михаїла (обидва – 2004), “За заслуги” 3-го ступ. (2007). Знак П. Могили (2005). Знак “Почесна відзнака ДПА України” (2005). Закін. Чернів. фінанс. технікум (1969), ТФЕІ (1975, нині ТНЕУ), аспірантуру екон.-статист. ін-ту в м. Москва (1981, нині РФ). Від 1969 – економіст інспекції держдоходів Новоселиц. райфінвідділу Чернів. обл. 1975–77 – викл., 1977–78 – секр. ком-ту комсомолу, 1982–89 – асист.,

ст. викл., доц. каф. грош. обліку і кредиту, декан фінанс.-екон. ф-ту, 1989–2002 – зав. каф. фінансів, дир. ін-ту фінансів, в. о. ректора, 1-й проректор, від 2002 – ректор, зав. каф. фінансів ТНЕУ. 1989 – доц. Чернів. ун-ту (нині нац. ун-т). Досліджує проблеми фінансів у ринк. відносинах на макро- та мікрорівнях, питання функціонування держ. бюджету. Голова наук.-координац. ради Захід. наук. центру НАНУ та Мін-ва освіти і науки України у Терноп. обл. (2003). Чл. ред. колегій ж. “Вісник Тернопільського національного економічного університету”, “Економіст”, “Фінанси України” (м. Київ), “Регіональна економіка” (м. Львів), “Журнал європейської економіки”; гол. ред. ж. “Світ фінансів”. Співкер. спілн. європ. проекту ТНЕУ з ун-тами міст Франкфурт-на-Майні (Німеччина), Роттердам (Нідерланди), Ліон (Франція) за програмою Комісії ЄС “Європейські економічні відносини у сфері бізнесу”. З групою фахівців – учасник підгот. Бюджет. кодексу України (2001). Автор і співавт. 110 наук. праць, у т. ч. 10 монографій, 8 навч. посібн., 2 підручн., серед них: “Фінанси: вишкіл студії”, “Бюджетна система: вишкіл студії”, “Казначейська система” (всі – 2002), “Соціальне страхування” (2004), “Казначейська система” (2006); статей у фах. період. виданнях. Чл. ред. колегії ТЕС (від 2003).

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ЮРКІВЧИ

Андрій Петрович (12. 10. 1971, м. Зборів) – оперно-симфонічний та хоровий диригент. Закін.

Терноп. муз. уч-ще (1990), ф-т опер.-симфон. диригування Львів. муз. акад. (1996). Під час навчання – диригент студент. симфон. оркестру, з колективом опер. студії акад. поставив оперу *І. Соневицького* “Зоря”, диригував операми укр. і зарубіж.

композиторів, числен. симфон. концертами. Працював суфлером (1994–96), диригентом (від 1996) Львів. акад. театру опери та балету, де поставив балети, опери, оперети. Із колективом театру гастролював за кордоном, у т. ч. в Лівані (м. Бейрут), Італії (міста – Рим, Падуя, Лукка, всі – 2000), Лівії (2002, м. Тріполі). Від 1996 – диригент львів. ансамблю сучас. музики, з яким учасник багатьох мистец. фестивалів в Україні

й за кордоном. 1997–98 – диригент львів. “Музичного молодіжного театру”. На чолі “Західноукраїнського симфонічного оркестру” співпраця із *Р. Лижичко* (1996–2002). 1999–2002 – викл. каф. симфон. і хор. диригування Львів. муз. акад. 2001–02 стажував у Варшаві. “Teatrze Wielkim” (Польща). 2002–04 навчався в Італії у консерваторії ім. Дж. Россіні; слухач літ. “Академії Россініани”, кер. А. Дзедда (обидва – м. Пезаро); стипендіат “Академії Кіджани”, клас проф., гол. диригента Рим. опери Д. Джельметті; студент курсу опер. диригентів у муз. акад. м. Пескара. 2004–05 – стажувався в театрі “La Fenice” (м. Венеція). 2005 у Рим. опері диригував балетами П. Чайковського “Лебедине озеро” та “Спляча красуня”, на фестивалі у м. Мартіна Франка поставив і записав на компакт-диски оперу Ф. Маркетті “Спляча красуня” (обидва – Італія). Від 2006 – диригент Одес. опер. театру.

Б. Петраш, З. Юркевич.

ЮРКІВ

Василь Миронович (28. 07. 1967, м. Бучач) – громадський діяч, підприємець, меценат. Закін. матем. ф-т Львів. ун-ту (1991, нині нац. ун-т). Працював у Бучачі в радгосп.-технікумі, в місц. відділ. “Ощадбанку”. Приват. бізнесом займається від 1993. Підприємство належ. гуртвнн. мебл. тканин “Велюр”, база відпочинку “Над Стрипою”, таксомотор. парк “АтаС”. За сприяння Ю. збуд. церкву св. Володимира в Бучачі. Активно розвиває турист. мережу краю.

В. Тракало.

ЮРСЬКА СИСТЕМА

– відклади на території Тернопільщини. Відомі у долинах річок Золота Липа (біля с. Завадівка Монастирис. р-ну), Коропець (нижче від м. Монастириська) і по р. Дністер (біля с. Устя-Зелене Монастирис. р-ну) (див. *Відслонення юрських відкладів*). Склад. товщею різнобарв. порід різної генези – озер., лагунно-морс., морс. та прибережно-континент., що свідчить про послідовну зміну обстановок осадонагромадження протягом юрс. періоду. Континент. породи представл. строкатоголір. осадками: аргелітами, алевролітами, кварц. пісковиками, гравелітами та конгломератами з галькою темносірих чи чорних

доломітів і доломітиз. вапняків із бігумінозним запахом, рідше – кременів. Лагун. відклади – доломіти і доломітиз. вапняки переважно кремово-сірі, кавернозні, пористі. Морс. фації – вапняки ясно-кремові, сірі, ооліт., губк., органоген.-уламк., місцями кавернозні. У континент. відкладах є рештки насін. папоротей, бенетитових, хвойних, сагових – свідків тропіч. клімату. Потужн. юрс. відкладів у обл. не перевищує 25–30 м.

М. Сивий.

ЮРЧАК

Василь Михайлович (26. 08. 1876, м-ко Скала-над-Збручем, нині смт Скала-Подільська Борщів. р-ну – 28. 09. 1914, м. Тереховля) – актор, режисер. Чоловік *Г. Юрчаквої*. 1896 у м. Борщів вступив до театру т-ва “Руська бесіда” (м. Львів). 1900–05 співпрац. із *К. Підвисоцьким*, *Й. Стадником*. 1905–06 гастролював у Галичині з *М. Заньковецькою* та *М. Садовським*, із мандрів. театром – у містах Краків (1900, Польща), Кам’янець-Подільський (нині Хмельн. обл.) і Проскурів (нині Хмельницький, обидва – 1902), Жмеринка (нині Вінн. обл.), Житомир. Грав на сценах міст Перемишль (нині Пшемисль, Польща), Дрогобич, Стрий (обидва нині – Львів. обл.), Станіслав (нині Івано-Франківськ), Чернівці; на Тернопільщині гастролював у містах Бережани, Борщів, Бучач, Заліщики, Збараж, Тереховля, Чортків, у м-ках Гримайлів (нині смт Гусятин.), Підволочиськ (нині смт), Товсте (нині смт Заліщиц.) р-нів. Серед ролей (бл. 90): Максим Кукса (“Пошилися в дурні” М. Кропивницького), Феноген, Крамарюк (“Хазяїн”, “Житейське море” І. Карпенка-Карого), Микола Задорожний (“Украдене щастя” І. Франка). 1913 через хворобу залиш. сцену. Ім’ям Ю. назв. вул. у Тереховлі й Тернополі.

П. Медведик, **Л. Щербак.**

ЮРЧАК

Надія Максимівна (02. 01. 1952, с. Горбані, нині Переяслав-Хмельн. р-ну Київ. обл.) – вчений у галузях історії та культурології. Канд. істор. н. (1983), доц. (1984). Закін. Ніжин. пед. ін-т (1973, Черніг. обл.). Працювала вчителем, на громад. роботі. Від 1981 працює в ТФЕІ (нині ТНЕУ). Огублік. понад 90 наук. і наук.-метод. праць. Автор і співавт. мо-

нографій і навч. посібників, краєзн. розвідок, зокрема “Максим Кривоніс та Кременецька фортеця”, “Данило Нечай”, “Патріарх Йосиф Сліпий”. У співавт. з *Б. Мельничуком* вид. кн. “Шляхами Богдана Хмельницького на Тернопільщині” (1991, 2008).

М. Ханас.

ЮРЧАКОВА

Ганна Степанівна (22. 12. 1879, м. Тереховля – 06. 07. 1965, м. Львів) – актриса. Дружина *В. Юрчака*, дочка *С. Малієвича*. В юності грала в аматор. театр. гуртках при нар. читальні у родин. місті. 1899–1914 – актриса театру т-ва “Руська бесіда” у Львові, який щоріч. гастрол. у містах Збараж, Тереховля, Тернопіль, Чортків та ін. насел. пунктах Тернопільщини. 1915–17 – провід. актриса колективу “Тернопільських театральних вечорів” (реж. *Леся Курбас*); 1918–20 – у Чернів. укр. театрі, “Українському театрі”, “Новому Львівському театрі” (реж. *М. Бенцаль*, *А. Бучма*, *В. Калин*), трупі *В. Коссака*; 1921 – в Укр. театрі *М. Крушельницького*, кер. і реж. аматор. гуртків у Тернополі (1922–24) та Львові (1925–35). Серед ролей: Євжені (“Шельменко-денщик” Г. Квітки-Основ’яненка), Марися (“Мартин Боруля” І. Карпенка-Карого), Анна (“Украдене щастя” І. Франка). Залиш. спогади про *М. Заньковецьку*, *Леся Курбаса*, *К. Рубчаківу*, *В. Юрчака*. Особисті речі Ю. зберіг. у ТОХМ.

П. Медведик, **Л. Щербак.**

ЮРЧІШИН

Ганна Степанівна (18. 07. 1941, с. Лисівці, нині Заліщиц. р-ну) – доярка, громадська діячка. Герой соц. праці (1973). Ордени Труд. червоного прапора (1972), Дружби народів (1980). Депутат ВР УРСР (1975, 1980, 1985). Від 1958 до пенс. віку працювала оператором машин. доїння корів у колгоспі в родин. селі.

Н. Халуна.

ЮР’ЯМПІЛЬ

– село у Борщівському районі. Підпорядк. Більче-Золотец. сільраді. Розташ. за 14 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Борщів. Насел. 279 осіб (2007). Відоме від 17 ст. Діяли т-ва “Прогресива”, “Луг”, “Сільський господар”, кооперати-

ва. Є церква св. Димитрія (1840, мур.). Спорудж. пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у 2-й світ. війні (1990), встановл. пам'ят. хрест на честь скасув. панщини (19 ст.), пам'ят. табл. на честь *Я. Кондри* (1990). Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП, цегел. з-д, торг. заклад. У Ю. народ. поет, перекладач *Я. Кондра*.

В. Уніят.

ЮСТІНІВКА

– село у Підгаєцькому районі. Центр сільради. Розташ. за 11 км від райцентру і 12 км від найбл. заліз. ст. Йосипівка. Насел. 352 особи (2007). Засн. наприкін. 18 ст. Діяли “Просвіта”, “Рідна школа” та ін. т-ва, кооператива. У вересні 1945 покл. Ю. загинуло 22 вояки УПА. Є церква св. Михаїла (1874, мур.). Насип. могилу на місці поховання вояків УПА (1989). Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП, ТОВ “Юстинівське”, торг. заклад.

В. Вишиваний, О. Черемшинський.

ЮСЬКІВІЧ

Олег Ярославович (17. 10. 1981, м. Кременець) – спортсмен (санний спорт). М. сп. України (2001). Багатораз. переможець та призер всеукр. змагань. Чл. збір. команди України (2000–03). Заняття спортом розпочав 1990 у Кременец. ДЮСШ під кер. О. Маляровського. Працює викл. фіз. виховання у Кременец. школі-інтернаті.

Г. Гушткі.

ЮСЬКІВЦІ

– село у Лановецькому районі. До 1914 назив. Іськівці. Центр сільради. Побл. Ю. є хутори Буйгори, Додатки та Кошелівка. Розташ. на березі р. Горинь, за 6 км від райцентру і найбл. заліз. ст. Ланівці. Насел. 1003 особи (2007). 1928 внаслідок пожежі згоріло 2-і вулиці. Перша писем. згадка – 1442, за ін. даними – 1545. Є 2 церкви св. Вознесіння (1620, дерев., 1760 перевез. з Кременця) та нова (2006, мур.), каплиця. Спорудж. брат. могилу воїнам РА (1958), пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1986), встановл. 2 пам'ят. хрести. Працюють ЗОШ 1–3 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ. зв'язку, музей історії села, торг. заклади. В Ю. народ. Герой соц. праці П. Кондратюк. Побл. Ю. виявл. археол. пам'ятки давньорус. культури. М. Гарбар видав “Історичний нарис села Юськівці” (2002).

Г. Басюк, М. Гарбар.

ЮСЬКО

Стефанія (01. 12. 1918, с. Ласківці, нині Тербовлян. р-ну) – вчений у галузі медицини, лі-

кар. Д-р мед. н. (1969), проф. (1970). Чл. Лікар. т-ва педіатрів. Закін. у м. Львів укр. г-зію (1936) та мед. ін-т (1941). Від 1942 – ординатор, 1946 – асист. клініки дит. хвороб цього ВНЗ. 1956–77 – доц. каф. шпитал. педіатрії, від 1970 – зав. каф., консультант відділу новонародж. дітей Львів. обл. клініч. лікарні, Львів. буд. дитини № 2, дит. лікарні у м. Самбір Львів. обл. Завдяки ініціативі Ю. збудов. корпус клініки дит. хвороб при обл. клініч. лікарні. Автор бл. 100 наук. і наук.-практ. праць.

Д. Чубата.

ЮХИМІЦЬ

Ігор Юрійович (06. 07. 1959, м. Новокузнець Кемеров. обл., нині РФ) – енергетик, господарник, громадський діяч, меценат. Депутат Терноп. обл. ради (2002–06). Лауреат Всеукр. програми “Лідери регіонів” (2002). Закін. Запоріж. машинобуд. ін-т, Донец. політех. ін-т. Працював на Запоріж. абразив. комбінаті, провід. механіком бур. і гірс. робіт у складі геодез. експедиції на Край. Півночі (1989–96, нині РФ), на кер. посадах у структурах мал. бізнесу в м. Запоріжжя. Від 1999 – комерц. дир., 1-й заст. голови правління ВАТ “Тернопільобленерго”; від 2000 – ген. дир. та в. о. голови правління цього підпр-ва. Голова обл. федерації гандболу (2007).

І. Дем'янова.

ЮХНОВСЬКИЙ

Ігор Рафаїлович (01. 09. 1925, с. Княгинин, нині Демидів. р-ну Рівнен. обл.) – вчений у галузі фізики, громадсько-політичний діяч. Депутат ВР України (1990–2002). Герой України (2005). Д-р фіз.-матем. н. (1965), проф. (1967). Чл.-кор. (1972), акад. (1982) НАНУ. Відмінник нар. освіти УРСР (1967), СРСР (1970), України (2000). Ор-

дени “Знак Пошани” (1975), Труд. черв. прапора, Вітчизн. війни 1-го ступ. (обидва – 1985), “За заслуги” (2000, повний володар), Ярослава Мудрого 5-го ступ. (2001), медаль ім. А. Макаренка. Премія ім. М. Крилова у галузі фізики (1986). Дит. та юнац. роки минули в м. Кременець (від 1936), де навчавсь у школі, від 1937 – в держ. г-зії, ліцеї, СШ (1939–41), лісо-технікумі, ремісн. школі (1941–44). Від 1944 –

учасник нім.-рад. війни. Закін. фіз. ф-т Львів. ун-ту (1951, нині нац. ун-т). У цьому навч. закладі: доц. (1954–59), зав. каф. теорет. фізики (1959–69). 1969–75 – зав. відділу статист. фізики, 1975–90 – зав. відділ. статист. фізики Ін-ту теорет. фізики АНУ (нині НАНУ). Дир. Ін-ту фізики конденсов. систем НАНУ (від 1990). Співініціатор створ., голова (1990–98) Захід. наук. центру НАНУ. Орг-тор і дир. Малої акад. наук школярів “Еврика” у Львові (1978). Канд. у Президенти України (1991). Активіст б-би за незалеж. України; співрозробник Декларації про держ. суверенітет України, Акта про незалежність України, ін. державотв. документів. Держ. радник України з питань наук.-тех. політики (1992). 1-й віце-прем’єр-міністр України (1992–93). У ВР України: чл. Президії, голова Нар. Ради (1990–91); голова підком-ту з питань екон. політики, фінанс.-банк. діяльності в пром-сті, ком-ту з питань пром. політики (1998–2000). Заст. голови Міжвідом. аналіт.-консульт. ради з питань розвитку продуктив. сил і виробн. відносин (1999); президент Фонду підтримки науки; голова наук. т-ва “Державність”. Чл. Держ. комісії з питань реорганіз. у галузі науки (1995), чл. Ради з питань науки і наук.-тех. політики при Президентові України та Вищій екон. ради Президента України (1997–2001). Чл. НРУ (1998–99), чл. Центр. проводу РУХу (УНР; 1999–2003), чл. Центр. проводу, чл. Ради УНП (від 2003). Голова Всеукр. об’єдн. ветеранів (1997). Від 2006 – дир. Ін-ту нац. пам’яті України. Автор і співавт. понад 400 наук. праць, у т. ч. 6 монографій, низки підручників, статей в укр. і зарубіж. фах. вид.; ред. наук. збірників. Як канд. у Президенти України (1991) перебував у Тернополі, Кременці, Шумській та ін. насел. пунктах області, зустрічався з виборцями; як ініціатор створ. філій і наук. ін-тів Захід. наук. центру НАНУ підтримує ділові контакти з науковцями обл. центру. Щороку приїжджає до Кременця, де проживала його родина (батько Ю. – родом зі с. Вілія Шумс. р-ну), й Тернополя, де гостює у старш. брата Михайла. За сприяння Ю. Кременец. ліцею 2005 присв. ім’я *У. Самчука*.

**Б. Головин, В. Ханас,
Г. Чернихівський, Л. Щербак.**

ЮЩЕНКО

Віктор Андрійович (23. 02. 1954, с. Хоружівка Недригайлів. р-ну Сум. обл.) – державний і політичний діяч, Президент України, фінансист. Чоловік *К. Ющенко*. Депутат ВР України (2002–05). Держ. премія України в галузі н. і т. (1999),

премія ім. Братів Богдана і Левка Лепких (1997). “Людина року” в номін. “Чоловік року” (1996), “Банкір року” (1997). Засл. економіст України (1997). Канд. екон. н. (1998), акад. Акад. екон. н. України та Укр. акад. екон. кібернетики. Почес. від-

знака Президента України (1996). Орден “За заслуги” 3-го ступ. (1996), Золота медаль м. Афіни (2001, Греція), ін. укр. й зарубіж. нагороди. Почес. громадянин міст Тернопіль (1997) та Львів (2001). Один із 6-и найкращих банкірів світу (1997, за рейтингом ж. “Global Finance”). Закін. Терноп. фінанс.-екон. ін-т (1975, нині ТНЕУ); під час навчання проходив практику на посаді економіста колгоспу в с. Покропивна Козів. р-ну. Від 1975 працював заст. бухгалтера колгоспу в с. Яворів Косів. р-ну Івано-Фр. обл. 1976–85 – економіст, кер. відділ. Держбанку СРСР у смт Улянівка Білопіль. р-ну Сум. обл. 1985–87 – заст. нач. упр. Укр. респ. контори Держбанку СРСР. 1988–90 – нач. упр., заст. голови правління Укр. респ. банку Агропромбанку СРСР. 1990–93 – заст., 1-й заст. голови правління акціонер. комерц. агропром. банку “Україна” (всі – м. Київ). 1993–99 – голова правління, голова НБУ. Під кер. Ю. здійснив грош. реформу (запровадж. гривню), створ. Держ. скарбниці, розпоч. буд-во Банкнотно-монет. двору. Чл. Ради з питань екон. реформи при Президентові України (1994–96) та Вищій екон. Ради Президента України (1997–2001). Голова Координац. ради з питань політики фінанс. сектору (2000–01). 1999–2001 – Прем’єр-Міністр України. 2001–02 – дир. Укр.-рос. ін-ту менеджменту та бізнесу при Міжрегіон. акад. упр. персоналом. Ініціатор створ. (2001) та лідер (2002) блоку “Наша Україна”. У ВР України: кер. фракції “Наша Україна” (2002–04), чл. Ком-ту з питань прав людини, нац. меншин та міжнац. відносин. 2003–січень 2005 – голова Спостереж. ради Міжнар. фонду “Україна 3000” (Фонд В. Ющенка), засн. Міжнар. благодій. фонду В. Чорновола. Від 2005 – Президент України. Почес. д-р Нац. ун-ту “Кисво-Могилянська академія”, Остроз. акад. і ТНЕУ (2005). Автор понад 300 аналіт. статей із питань

банк, діяльності. Не раз приїжджав на Тернопільщину: липень 1997 (вруч. премії ім. Братів Лепких в обл. орг-ції НСПУ, відвід. майстерні скульптора *І. Мердака*); березень 1998 (у міськ. раді з нагоди присв. звання почес. громадянина Тернополя, прес.-конф. для кер. підпр-в і ЗМІ); березень 2002 (у м. Тернопіль: виступ на Театр. майдані, прямий ефір на каналі TV-4; зустрічі з громадськістю в містах Бучач, Кременець, Теребовля, Чортків); серпень 2003 (участь у храм. святі Успіння Пресв. Богородиці в м. Підгайці, с. Зарваниця Теребовлян. р-ну і Тернополі; в обл. центрі: прес.-конф. для ЗМІ, участь у форумі демокр. сил у ПК "Березиль", виступ у прям. телеефірі); травень 2005 (зустріч випускників 1975 в ТДЕУ, нині ТНЕУ); 2006 – березень (у м. Збараж – учасник наради з питань розвитку турист. галузі регіону та збереж. й відновл. пам'яток арх-ри малих міст Тернопілля, відвідав Збараж. замок, дав прес.-конф. для ЗМІ, оглянув виставку дерев. скульптури, в Тернополі мав зустріч із викладачами і студентами ТДЕУ, прям. ефір на каналі TV-4), вересень (зустріч із головою ОДА та кер-вом обл., прес.-конф. для ЗМІ, участь в урочистостях із нагоди 40-річчя ТДЕУ: присвоєння цьому ВНЗ статусу нац. ун-ту, відкриття електрон. б-ки, зустріч із кер-вом навч. закладу, викладачами, студентами та однокурсниками); у вересні 2007: в м. Бережани відвідав вихов. колонію (подарував спорт. інвентар, побут. техніку, продукти, книги), провів нараду з керівниками установ Держ. кримін.-виконав. служби, дав прес.-конф. для журналістів; у Тернополі побував на закритті Всеукр. фестивалю козац. пісні "Байда", виступив на Театр. майдані. Екслібрис Ю. вигот. терноп. художник *Я. Омелян*.

Л. Щербак, Г. Яворський.

ЮЩЕНКО

Катерина Михайлівна (з дому – Чумаченко; 01. 09. 1961, м. Чикаго, шт. Іллінойс, США) – громадсько-політична діячка. Дружина *В. Ющенко*. Спец. нагороди: ЮНЕСКО "Золота піраміда" (2005), від Фонду допомоги дітям Чорнобиля (2006). Відзнака "Почесний викладач гімназії "Кієво-Могилянський колегіум" (2007), медалі та ін. нагороди. Магістр бізнес-адміністрування (1986). Чл. ряду орг-цій укр. діаспори США, зокрема СУМ; почес. чл. "Союзу українок". Закін. ф-т дипломат. відносин ун-ту Джорджтауна (1982), Укр. літні студії при Гарвард. ун-ті. Працювала дир. Укр. нац. ін-формац. служби (1983–84), асист. із особл. доручень у заст. Держсекретаря з питань прав лю-

дини і гуманіст. справ США (1986–88), заст. голови Офісу громад. зв'язків Білого Дому (1988–89), у секретаріаті Мін-ва фінансів США (1989), економістом у Спільн. ком-ті Конгресу США з питань економіки (1990–91). Співзасн. і віце-президент Фондації "Україна – США", дир. Ін-ту ім. П. Орлика (1991–93), консультант Банк. освіт. програми і менеджер укр. підрозділу компанії KPMG Peat Marwick/Barents Group (1993–2000). 2005 отримала укр. громадянство. Нині – голова нагляд. ради благодій. фонду "Україна 3000", основ. пріоритетом роботи якого є поліпш. дит. медицини в Україні. Як кер. цієї ради у травні 2007 відвідала м. Тернопіль, зокрема обл. комунал. дит. клініч. лікарню, де передала обладнання вартістю 100 тис. грн.; 2 лютого 2008 в м. Трускавець Львів обл. серед переможців 2-го Всеукр. конкурсу надання грантів серед реабілітац. установ відзначила Терноп. обл. комунал. серед. загальноосвіт. школу-інтернат для дітей із наслідками поліомієліту і церебр. паралічами; школа отримала від фонду "Україна 3000" комп'ют. клас із інтерактив. дошкою і мультимед. проектом, безкоштов. доступ до мережі Інтернет та програм. забезпечення.

Б. Мельничук.

ЯБЛОНОВСЬКИЙ

Зіновій Михайлович (23. 03. 1924, с. Телепине Кам'ян. р-ну, нині Черкас. обл.) – правник.

Учасник нім.-рад. війни. Нагороди СРСР і України. Полковник міліції (1974). Занес. у Книгу Пошани МВС СРСР (1975). Закін. юрид. ф-т Львів. ун-ту (1951, нині нац. ун-т). Працював слідчим прокуратури Чортків. р-ну; від 1952 – в прокуратурі Терноп. обл.: ст. слідчий, від 1957 – прокурор слідч. відділу прокуратури; 1963 – нач. відділення слідч. відділу, 1972 – заст. нач. слідч. відділу обл. прокуратури, 1974 – нач. слідч. упр. УВС Терноп. облвиконкому. Від 1984 – адвокат Терноп. адвокатури. Автор наук.-практ. праць та ін. публікацій.

Б. Мельничук.

ЯБЛОНСЬКИЙ

Едуард Станіславович (03. 08. 1952, смт Підволочиськ) – спортсмен (футбол), тренер, діяч спорту. Закін. ф-т фіз. виховання Терноп. пед. ін-ту (1978, нині ТНПУ). Виступав за команди “Колос” (Борщів, 1966–70), “Атлантика” (Севастополь, 1970–71), “Вагра” (1973–75), “Текстильник” (1976–83; обидві – Т.), “Сокіл-Птахівник” (с. Великі Гаї Терноп. р-ну, 1983–86). Працював тренером-викл. школи футболу “Колосок” при Терноп. ФК “Нива” (1986–88), тренером, адміністратором (1988–96), нач. (1998–2003, 2004–2006). гол. тренером (2004) команди “Нива” (м. Тернопіль), тренером жін. команди “Спартак” (1996–97, м. Київ), нач. команди “Полісся” (Житомир, 1997–98). Від 2006 – тренер Терноп. СДЮШОР.

Б. Петраш.

ЯБЛУНІВ

– село в Гусятинському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Рудки. Розташ. на берегах р. Нічлава, за 28 км від райцентру і 8 км від найбл. залізн. ст. Копичинці. Насел. 2068 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1391. Діяли “Просвіта”, “Січ”, “Луг” та ін. т-ва, кооператива. У червні–липні 1944 в Я. розташ. штаб і політвідділ 4-ї танк. армії ЧА, ред. фронт. г. “Вперед на врага”. Є церква Успіння Пресв. Богородиці (1875, мур.), костюл св. Єльжбети (1900), каплиця (кін. 16 ст.). Спорудж. єдиний в Україні пам’ятник Солдат. вдовам (1984, скульп. *І. Козлик*; після нім.-рад. війни у Я. та сусід. с. Сухостав залиш. 81 солдат. вдова), воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1993), *І. Франку* (1991), *Т. Шевченку* (1992; всі – скульп. *І. Мулярчук*), встановл. пам’ят. хрести на честь скасув. панщини (віднов. 1990), на

Пам’ятник солдатським вдовам.

могилі січ. стрільця *М. Маценка* та мемор. дошку *І. Франку* (1991), насип. символ. могилу УСС (1990); зберег. пантеон власників села Я. Дзідушицьких (16 ст.), поховання нім. солдатів, євреїв в урочищі “Заріжжя”. Діють ЗОШ 1–3 ступ., муз. школа, Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ. зв’язку, дит. санаторій, торг. заклади. У Я. народ. літератор, краєзнавець *І. Бандурка*, священник, педагог *С.-Й. Бахталовський*, педагог, громад. діяч *Т. Боднар*, лісничий *М. Денека* та ін.; перебували журналіст, письменник *М. Костенко*, громад.-політ. та держ. діяч *Л. Кравчук*, письменники, громад. діячі *А. Малишко*, *Л. Таник*, *І. Франко*, *М. Шапкевич* та ін.; артисти, співаки *Ю. Березін*, *О. Білозір*, *В. Зінкевич*, *Ю. Тимошенко*, *Н. Яремчук* та ін. Пobl. Я. виявл. археол. пам’ятки трипіл. і давньорус. культур. Є *Яблунів. ботан. заказник* загальнодерж. значення, ботан. пам’ятки природи місц. значення – *Яблунів. дуб та липа*. Про насел. пункт видано кн. *І. Бандурки* “Зернятка життя” (Т., 2001).

І. Бандурка, В. Уніят.

ЯБЛУНІВКА

– село у Підгаєцькому районі. Підпорядк. Угринів. сільраді. Розташ. за 8 км від райцентру. Насел. 449 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1450. Діяли “Просвіта”, “Січ”, “Сільський господар”, “Рідна школа” та ін. т-ва, кооператива. Є церква Різдва Івана Хрестителя (1994, мур.), капличка (1992). Спорудж. пам’ятник воїнам-од-

носельцям, полеглим у нім.-рад. війні, встановл. пам'ят. хрест на честь скасув. панщини (віднов. 1992) і пам'ят. знак воякові УПА М. Фучу (1994). Діють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв'язку, торг. заклад.

Ю. Ковальков, Б. Мельничук.

ЯБЛУНІВСЬКА ЛІПА

– вікове дерево, ботанічна пам'ятка природи місцевого значення. Зростає у с. Яблунів Гусятин. р-ну, в межах старого парку дит. тубсанаторію. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 645 від 13. 12. 1971. Перебуває у віданні Яблунів. дит. тубсанаторію. Пл. 0,03 га. Під охороною – липа дрібнолиста віком 200 р., діам. 102 см, має наук., пізнав. та естет. цінність.

І. Леньків.

ЯБЛУНІВСЬКИЙ ДУБ

– вікове дерево, ботанічна пам'ятка природи місцевого значення. Зростає поблизу с. Яблунів Гусятин. р-ну, в кв. 6, вид. 1 Копичин. лісництва Чортків. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Дача “Яблунів””. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 645 від 13. 12. 1971. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 0,03 га. Під охороною – дуб черешчатий віком понад 400 р., діам. 166 см, має наук.-пізнав. та естет. цінність.

І. Леньків.

ЯБЛУНІВСЬКИЙ ЗАКАЗНИК

– ботанічний заказник загальнодержавного значення. Розташ. поблизу сіл Яблунівка, Федорівка, Майдан, Смелівка та м. Копичинці Гусятин. р-ну, в кв. 1–16, 30–40, 46–56, 63–70, 73–74 Копичин. лісництва Чортків. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Дача “Яблунів””. Створ. відповідно до постанови РМ УРСР № 617 від 16. 12. 1982. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 695 га. Під охороною – тер. з ділянками різновік. дуб.-граб. насаджень і дуб.-горяч. деревостанів, під якими зростають шафран Гейфеля, підсніжник звич., цибуля ведмежа, любка дволиста – види рослин, занес. до Черв. книги України.

І. П'ятківський.

ЯВОРСЬКА

Ольга Йосипівна (з дому – Сарахман; 21. 04. 1954, с. Заривинці Бучац. р-ну) – поетка, прозаїк. Чл. НСПУ (1997) та літ. об'єдн. “Письменники Бойківщини” (2003). Лауреат конкурсів ім. М. Утриска (2001, 2002, 2003), пед. премії ім. С. Дубравського (1993) та літ. премії ім. І. Франка (2005). Закін. матем. ф-т Дрогобиц.

пед. ін-ту Львів. обл. (1975, нині пед. ун-т). Учитель Тур'ів. ЗОШ Старосамбір. р-ну Львів. обл. Автор нарисів, крит. оглядів, проблем. статей. Вид. зб. поезій “Зелений зарінок” (1996), “Висока година” (2000), “Понад плином подій” (2006), “Небесні ключі” (2007), прози “Запізніла зустріч” (2001), “Відблиск прожитого дня” (2005); співавт. кн. “Герої Крут” (1995), “Воскресни в кожному серці, Україно” (2001) і “Антологія бойківського краю” (2007).

Б. Мельничук.

ЯВОРСЬКА-СОКОЛІВСЬКА

Зоряна-Олександра-Марія Олексіївна (12. 09. 1931, м. Підгайці) – педагог, етнограф, історик, географ, громадська діячка. Дочка *О. Яворської*. Закін. учит. семінарію (1963), Торонт. ун-т (1967), УВУ в м. Мюнхен (1973, Німеччина; магістр філософії та історії). Виїхала з батьками до Німеччини (до 1948), згодом – до Канади (м. Едмонтон). Працювала вчителькою в катол. школі. Як географ та етнограф співпрац. з різн. інституціями Канади з питань збереж. історії українців у цій країні; збирала експонати з їх життя й побуту; дослідж. історію УГКЦ в Торонто. Етнограф. розвідки опублік. у ж. для вчителів, наук. виданнях. Авторка сценаріїв 5 к/ф для англомов. населення Канади, видала низку кн. цієї тематики (1984). Співорг-тор. Пласту в Едмонтоні. Співпрац. з ред. вид. кн. “Підгаєцька Земля”.

С. Колодницький.

Б. Мельничук.

ЯВОРСЬКИЙ

Борис Альбінович (03. 10. 1949, с. Товстенке Чортків. р-ну) – художник. Чл. НСХУ (1995). Закін. Львів. ін-т приклад. та декор. мист-ва (1979, нині нац. акад. мист-в). Проживає у м. Львів. Працює в галузях станк. та монум.

живопису. Осн. тв.: “Легенда про Хортицю” (1989), “Трійця” (1995), “Засвіт встали козаченьки” (1999), “Борис і Гліб” (2000), “Свхаристія” (2000).

Б. Мельничук.

ЯВОРСЬКИЙ

Геннадій Іванович (10. 08. 1949, с. Стінка Буцац. р-ну) – управлінець, громадський і культурно-освітній діяч.

Голова ред. колегії ТЕС (від 2002). Засл. прац. культури України (2006). Депутат Терноп. обл. ради (1990, 2002, 2006). Почес. грамота ВР України (2003), імен. відзнака ВР України (2004), грамоти Мін-ва культури України та ін. наго-

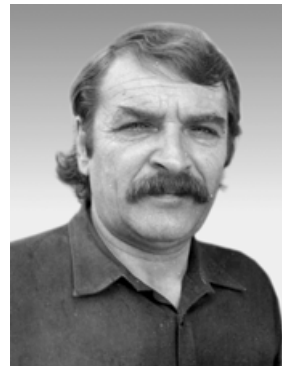
роди й відзнаки. Закін. Львів. ун-т (1971, нині нац. ун-т). Працював інспектором, інструктором орг. відділу, кер. підрозділу апарату Терноп. облвиконкому, в молодіж. орг-ціях (1975–79), відп. секр. Терноп. обл. орг-ції т-ва “Знання” (1979–80), на громад. роботі (1980–91), заст. нач. упр. культури Терноп. облвиконкому, ген. дир. Терноп. обл. об’єдн. “Кінодістер” (1991–98), кер. секретаріату Терноп. обл. ради (1998–2006). Від грудня 2006 – дир. Терноп. регіон. центру перепідготовки та підвищ. кваліфікації працівників органів держ. влади і місц. самоврядування. Належ. до депутат. групи нац.-патріот. спрямування “Народна рада” (1990–94) в обл. раді, учасник Галиц. асамблеї депутатів обл. рад Зх. України, представляв Тернопільщину в складі установ. комісії Галиц. асамблеї, яку очол. В. Чорновіл. Голова пост. комісії, чл. президії обл. ради. Співорг-тор І-ї в Україні міжнар. конф. “Національна ідея – основа державотворення”. Кер. депутат. фракції в обл. раді “За розвиток і майбутнє Тернопільщини”. 2003 очолював громад.-патріот. рух “Громадська ініціатива” відомих людей Тернопільщини за її збереження як області. Ініціатор створ. і голова комісії з впровадж. влас. символіки – Герба і Прапора області. Засн. і 1-й голова (2001–06) ред. ради інформ.-метод. вісника “Рада”, належ. до редколегії наук. зб. “Археологія Тернопільщини”. Співголова міжнар. Нобелів. читань у м. Тернопіль. Активно сприяв втіленню низки значних соц. і екон. проектів розвитку області,

зокрема, газифікації в Буцац. р-ні. Почес. громадянин сіл Бариш і Стінка Буцац. р-ну. Співголова (2003–06) обл. книговидав. ради, за сприяння якої реаліз. бл. 200 видавн. проектів місц. авторів. Ініціатор перекладу та видання укр. мовою зб. творів лауреата Нобелів. премії Ш.-Й. Агнона “Бучач – моє родинне місто” (2002); співупоряд. вид. у м. Тернопіль зб. укр. пісень (2006, 2007).

І. Дем’янова.

ЯВОРСЬКИЙ

Іван Васильович (03. 01. 1950, с. Глибочок, нині Новоушиц. р-ну Хмельн. обл. – 22. 09. 2001, м. Тернопіль) – художник. Чл. НСХУ (1992). Закін. Чернів. худож.-промисл. уч-ще № 5 (1968). Працював художником-оформлювачем у містах Москва й Анадир (Чукотка, обидва нині – РФ). Від 1980 – у Терноп. худож.-виробн. майстернях Худож.

фонду України. Творив у техніці пастелі й акварелі, в живописі – темперою. Учасник виставок у містах Анадир (1976–79), Магадан (1977, нині РФ), Москва (1978, 1985), Київ (1985), Тернопіль (1985–87, 1995 – 33 монотипії; 2002 – посмертно); персон. – Анадир, Магадан (1975–76), Тернопіль (1985–87, 1995). Автор майже 100 тв., частина яких зберіг. у музеях в Україні й за кордоном.

І. Дуда, Т. Удіна.

ЯВОРСЬКИЙ

Ігор Петрович (09. 06. 1959, с. Муроване, нині Пустомит. р-ну Львів. обл.) – спортсмен, тренер (футбол). М. сп. України (1995). Закін. ф-т фіз. виховання Терноп. пед. ін-ту (нині ТНПУ). Виступав за команди “Сокіл” (Львів, 1977), “Нива” (Підгайці, 1977–81), “Колос” (Павлоград, 1981–82), “Нива” (Тернопіль, 1983–85), 1986–87, 1989–91, 1995–99), “Металіст” (Харків, 1985), “Гурія” (Ланчхуті, нині Грузія, 1988), “Хемлон” (Гуменне, нині Словаччина, 1991–92), “Верес” (Рівне, 1993), “Боліден” (Швеція, 1994–95). За терноп. “Ниву” провів 272 матчі, був кращим бомбардиром – забив 152 голи, працював її граючим та гол. тренером. 1997 – один із 6-и кращих тренерів області. Працював 2-м тренером команд “Нива” (Вінниця), “Металург”

(Донецьк), “Прикарпаття” (Івано-Франківськ), “Карпати” (Львів). Від 2008 – пом. гол. тренера команди “Металург” (Запоріжжя).

Г. Гунтік, Б. Петраш.

ЯВОРСЬКИЙ

Олекса Якович (25. 03. 1896, с. Котузів, нині Тербовлян. р-ну – 11. 04. 1987, м. Торонто, Канада) – адвокат, публіцист, журналіст, громадсько-політичний діяч. Батько *З.-О.-М. Яворської*. Хрести УГА, УНР, Симона Петлюри, Залізн. Хрест, Пропам’ят. Хрест 1-ї Укр. дивізії Укр. Нац. Армії та ін. нагороди. Навчався в г-зіях у містах Бережани та

Бучач (закін. 1914), Укр. таєм. ун-ті в м. Львів (1921–25). Закін. Ягеллон. ун-т у м. Краків (1929, магістр права; Польща). Під час 1-ї світ. війни – четар австр. армії, воював на Рос., Румун., Італ. фронтах; інтернув. польсь. влада, втік із полону до Галичини (1919), вступив до УГА (поручник). Взимку 1919–20 з власн. повстан. відділом – в *Армії УНР* під команд. *М. Омеляновича-Павленка* (сотник, ком-р окр. кінн. дивізії; Лицар 1-го Зим. походу Армії УНР). У м. Підгайці: в листопаді 1918 – співорг-тор укр. повіт. влади; 1920-і – співініціатор відновл. і розбуд. укр. кооператив, філій “Сільського господаря”, т-в “Луг”, “Рідна школа”, читалень “Просвіти”, голова т-ва “Сокіл” (1922–39) та повіт. ком-ту УНДО (чл. його ЦК у м. Львів), від цієї орг-ції – двічі посол польсь. сейму; провадив адвокат. канцелярію (1928–39), як правник захищав укр. політ. в’язнів. В УВО – повіт. командант (ком-р) та окруж. ад’ютант у Бережанах. Зазнав переслідувань властей, зокрема під час *нацифікації*, в’язень Берези Каргузької. На поч. 2-ї світ. війни звільн., перебрався до Кракова, де 1940–42 займався приват. адвокат. практикою, 1942–44 – адвокат у м. Самбір (нині Львів. обл.). 1944 – у дивізії “Галичина”. 1944–48 – в Німеччині. Від 1948 – в Канаді, де чл. КУК, Спілки укр. журналістів, голова УНДО, почес. чл. регіон. ком-ту “Підгайці”. Співпрацював із ред. укр. часописів. Автор статей в укр. й англ. період. вид., спогадів у зб. “*Підгаєцька земля*” (1980).

С. Колодницький, Б. Мельничук, Л. Щербак.

ЯВОРСЬКИЙ

Остап Григорович (23. 05. 1950, с. Чернилівка, нині Підволочис. р-ну) – лікар-терапевт, педагог. Д-р мед. н. (1994), проф. (1995). Закін. Підгасп. мед. уч-ще (1969), Львів. мед. ін-т (1976, нині нац. мед. ун-т), де залишився працювати: асист. (1980), доц. (1992), проф., зав. каф. пропедевтики внутр. хвороб і сестрин. справи (1998). Автор понад 170 наук. праць, у т. ч. 2 підручників, 4 навч. посібників, відеофільмів й аудіодисків з навч. матеріалом; має 2 винаходи.

Б. Пиндус.

“ЯГІЛЬНИЦЬКА ТРАГЕДІЯ”

– подія 27 листопада 1942 між м. Чортків і с. Ягільниця Чортківського району. 14 жовтня 1942 німці перевезли 20 українців, звинувач. у приналеж. до ОУН, із тюрми в м. Коломия (нині Івано-Фр. обл.) до тюрми в Чорткові, а 27 листопада 52 в’язні (серед них – хворі на тиф із інфекц. лікарні) розстріляли на полі побли. Ягільниці, за 300–400 м від дороги. Формал. привід для арешту й розправи – убивство в м. Львів одного з кер. гестапо. Жертви “Я. т.” – мешканці міст Тернопіль, Дрогобич (нині Львів. обл.), Коломийщини (у т. ч. *С. Сатурський*), насел. пунктів Станіславщини (нині Івано-Фр. обл.) та ін. На третю добу після карал. акції за розпорядж. Чортків. осередку ОУН селяни з навколиш. сіл привезли на місце розстрілу по 4 підводи землі й насипали могилу, де встановили хрест. 29 листопада 1992 побли. Ягільниці спорудж. й освяч. пам’ят. метал. хрест.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ЯГІЛЬНИЦЬКИЙ ЗАМОК

– оборонна споруда, пам’ятка архітектури національного значення у с. Нагірянкя Чортківсь-

кого району. Займає край плоскогір’я над крутим схилом долини р. Черкаська (права прито-

ка р. Серет). Із трьох боків мав природ. захист, із пд. – викоп. глиб. рів, через який проклад. підвіс. міст. Підступи до брами охорон. 2 вису-нуті вперед напівбастіони (не зберег.). Збудов. бл. 1630 за наказом воєводи руського, вел. ко-рон. гетьмана С. Лянцкоронського на місці де-рев. фортеці 16 ст. Його вважали одним із най-міцн. на Зх. Поділлі. 1648 замок не змогли взя-ти козац. загони, 1655 після облоги здобуло військо під команд. рос. воєводи В. Бутурліна. У 2-й пол. 17 ст. не раз захопл. турки, деякий час – резиденція турец. паші. 1817 австр. уряд влаштував на тер. замку сушарню і склад тютюну; споруди зазнали значної перебудови; бра-му й обидва напівбастіони знесли, рів засипали. Згодом у замку поч. працювати тютюн. ф-ка, потім – тютюн.-ферментац. з-д. Зберег. частина замку з боку глиб. яру р. Черкаська. Нині – приват. власність фірми “Атлас” (м. Чернівці), котра відновл. і буде використ. Я. з. як туристично-рекреаційний комплекс із готелем, ресто-раном, музеєм.

В. Бойко, С. Бубернак.

ЯГІЛЬНИЦЯ

– село у Чортківському районі. До 1944 назив. Ягольниця. Центр сільради. До Я. приєдн. с. Салівка. Розташ. на лів. березі р. Черкаська, за 10 км від райцентру і 2 км від найбл. заліз. ст. Ягільниця (с. Нагірян-ка). Насел. 1310 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1448. 1518 Я. отримала статус м-ка з правом проведення одного ярмарку на рік і торгів щоп'ятниці. 1630 С. Лянц-

*Костьол
Успіння Пресвятої Богородиці.*

коронський на місці дерев. збуд. мур. форте-цю (див. *Ягільниця, замок*). 1673 м-ко відвідав *У. фон Вердум*. За *Бучац. мир. договором* Я. підпала під владу Туреччини, замок був резиденцією турец. паші. Після 1772 належ. до Заліщиц. округу. 1817 замок продали австр. уря-дові, який перебуд. його на сушарню і склад тютюну. 1844 в Я. відкрили ф-ку поташу для під-вищення врожайності тютюну. Діяли “Просві-та”, “Січ”, “Сокіл”, “Рідна школа” та ін. т-ва,

кооператива. У січні 1940 Я. перевед. до роз-ряду сіл. 6 липня 1941–24 березня 1944 – під нім.-фашист. окупацією. Між селом та м. Чорт-ків 1942 сталася *Ягільн. трагедія*. Влітку 1955 внаслідок зливи підтоплені будинки. Зберег. залишки замку. Є церква Вознесіння Господньо-го (1885, мур.), костьол Успіння Пресвятої Бо-городиці (1842, реставр. 1899, 2002), 2 каплич-ки Божої Матері (обидві – 1900). Спорудж. пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1975), встановл. пам'ят. хрест Бор-цям за волю України (1992). Є понад 20 “фігур” і пам'ят. хрестів. Працюють ЗОШ 1–3 ступ., Буд. культури, б-ка, лікар. амбулаторія, відділ зв'язку, Ягільн. нар. музей, ф-ка “Галичанка”, торг. заклади; широко знаний Ягільн. кін. завод. У Я. народ. історик, краєзнавець *С. Бубернак* (с. Салівка), проживали художник, різьбяр *С. Батюк*, хореограф, педагог *О. П'єкний*, перебував реліг. діяч *М.-І. Любачівський* та ін. С. Бубернак вид. кн. “Легенди про Ягільницю” (1997), “Мала сакральна архітектура Ягіль-ниці” (2002), “Ягільниця – 555” (2003) та ін. Пobl. Я. виявл. археол. пам'ятки культури кулястих амфор.

С. Бубернак, Б. Мельничук.

ЯГОДІНСЬКА

Марина Олександрівна (26. 05. 1960, м. Се-мипалатинськ, нині Семей, Казахстан) – історик, археолог. Дочка *О. Ягодинського*. Чл. НТШ, Наук. т-ва ім. Я. Пастернака (1991). Закін. Чернів. ун-т (1983, нині нац. ун-т). 1983–2000 (із пер-ервою) – ст. н. с., н. прац., зав. секто-ром археології Тер-ноп. обл. краєзн. музею, 1991–92 – н. прац. НВК “Ар-хеолог” Ін-ту археології НАН України. 2000–02 – зав. відділом наук.-охорон. робіт пам'яток археології, 2002–04 – заст. дир., від 2004 – дир. Терноп. обл. комун. інспекції охорони пам'яток історії та культури. Наук. зацікавлення – сло-в'яно-руська археологія (6–13 ст.). Дослідила лі-тописні міста Збараж, Тербовлю, Шумськ, Збруц. культовий центр (городища-святилища, поселення-супутники) в Гусятин. районі, бага-тошар. поселення біля с. Курники Терноп. р-ну та ін. Відкрила на Тернопільщині понад 100 но-

вих різночас. пам'яток археології. Сформувала у ТОКМ унікальну, найповнішу колекцію археол. знахідок зі Збруц, городищ-святилищ. Автор бл. 40 наук. статей із слов'яно-руської археології в укр. і зарубіж. виданнях.

Л. Строць.

ЯГОДИНСЬКИЙ

Олександр Миколайович (30. 06. 1935, м. Чита, нині РФ – 29. 07. 2003, м. Тернопіль) – будівельник, господарський і громадський діяч. Багько *М. Ягодинської*.

Ордени “Знак Пошани”, Дружби народів, Богдана Хмельницького; медалі “Захиснику Вітчизни”, “Відвдячного афганського народу” та ін. Багатораз. депутат Терноп. обл. ради.

Закін. Харків. ін-т інж. комунал. буд-ва (1959), Акад. сусп. наук при ЦК КПРС у м. Москва (1980, нині РФ). Працював робітником-каменярем мартен. цеху металург. з-ду “Запоріжсталь”, на Семіпалатин. атомному полігоні (1959–63, нині м. Курчатов, Казахстан), майстром в упр. “Цивільбуд” тресту “Запоріжрудбуд” (1963–65, м. Дніпрорудне), гол. інж., нач. пересув. механіз. колони № 1 тресту “Мелітопольсьільбуд” (1965–67, м. Кам'янка-Дніпровська, обидва – Запоріж. обл.). Від 1967 – в Тернополі: гол. інж., нач. БМУ “Машбуд” (1967–72), зав. відділом буд-ва обкому КПУ (1977–78), заст. (1979–85, 1994–95), 1-й заст. (1987–92) голови виконкому обл. ради з буд-ва, 1992–94 – заст. дир. з вироб-ва і пром-сті СМП “Волхонтет”, згодом – голова правління ВТФ “Прогрес”, 1999–2003 – заст. ген. дир. з питань буд-ва СП “Волхонтет-Банчі”. 1985–87 – радник прем'єр-міністра Афганістану з питань виборів до місц. органів влади, орг-ції їх роботи та проблем повернення біженців.

М. Ягодинська.

ЯЗВІНЬ

– карстова лійка, геоморфологічне утворення, геологічна пам'ятка природи місцевого значення. Розташ. на сх. околиці с. Новосілка Заліщиц. р-ну, зліва від шосей. дороги Борщів–Заліщики на полог. схилі балки. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням Терноп. обл. ради від 18. 03. 1994. Перебуває у віданні місц.

агрофірми. Пл. 0,8 га. Під охороною – карст. лійка діам. близько 15 м, підтвердження того, що тут є поклади гіпсів, у них, можливо, – печери.

І. Бай.

ЯЗІЧЕСЬКА

– печера, геологічна пам'ятка природи місцевого значення. Розташ. у с. Міжгір'я Борщів. р-ну, на вис. прав. березі р. Серет. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 870 від 20. 12. 1968. Перебуває у віданні Більче-Золотец. сільради. Під охороною – печера, вимита у скелі (камінь Довбуша), склад. верхньокрейд. вапняками. Довж. ходів 42 м. Назва – від виявл. у ній храму язичників. Має наук.-пізнав., естет. та істор. цінність.

В. Кітура, І. Ленків, М. Сивий.

ЯЗЛОВЕЦЬ

– село в Бучацькому районі. 1947–91 назив. Яблунівка. Центр сільради, який підпорядк. села Броварі, Новосілка та Пожежа. У зв'язку з пересел. мешканців с. Кодуби вивед. з облік. даних. Розташ. на берегах р. Вільховець, за 14 км

Вид на село зі Замкової гори.

від райцентру і найбл. заліз. ст. Бучач. Насел. 617 осіб (2007). Відоме від 1-ї пол. 14 ст. 1441 в Я. вже була фортеця (див. “Язловец. замок”). У серед. 15 ст. Я. значний торг. центр. 1519 м-ко отримало магдебурз. право. 1648 в околицях Я. діяв опишк. загін під проводом І. Проскурничина. 1673 Я. відвідав *У. фон Вердум*. Наприкін. 18 ст. Я. втратив роль торг. м-ка. 1863 *М. Даровська* засн. монастир Згромадж. сестер Непороч. Зачаття Пречист. Діви Марії. Діяли “Просвіта”, “Січ”, “Сокіл”, “Союз українок” та ін. т-ва, кооператива. У січні 1940 Я. перевед. до категорії сіл. 7 липня 1941–21 липня 1944 – під нім.-фашист. окупацією. Зберег. залишки замку, палац (у приміщенні – обл. фізйопульмонол. лікарня реабілітації та монастир), міськ. ратуша, єврей. і польсь. цвинтарі. Є церква св. Миколая Чудотворця (1551, мур.; збуд. вірмен. поселенці, реставр. 1990), костьол (1678, мур.),

каплиця-усипальниця (1860), пам'ятники Архістратигові Михайлу (скульп. П. Цуркевич) і князеві Володимиру (1994, скульп. *Р. Вільгушинський*), “фігура” Матері Божої (2007). Спорудж. пам'ятники воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1975), воякам УПА (1990). Працюють ЗОШ 1–3 ступ., Буд. культури, б-ка, ФАП, відділ зв'язку, муз. шк., торг. заклад. У Я. народ. скульптор Р. Вільгушинський, реліг. діячка М. Даровська (зберіг. гробівець), похов. композитор М. Гомулка. Побл. села виявл. археол. пам'ятки трипіл. культури, є ботан. пам'ятки – *Язловец. дїброви № 1, № 2*.

П. Германович, Б. Мельничук.

ЯЗЛОВЕЦЬКИЙ ЗАМОК

– пам'ятка архітектури національного значення. Розташ. у с. Язловець Бучац. р-ну на вис. пагорбі, оточ. з трьох боків р. Вільховець. Є дані, що замок звед. на поч. 14 ст., в документах уперше згад. 1441. 1-й власник – Т. Бучацький, 1467 згад. його сини Міхал і Ян, які згодом прийняли прізвище Язловецькі. Найдавніше ядро замку мало форму витягн. п'ятикутника з ромбоподіб. вежею. Згодом тер. значно розширили. У серед. 16 ст. корон. гетьман Ю. Язловецький перебуд. замок і споруд. вел. чотиригранну вежу. На рівні 3-го поверху в ній влашт. в'їзну браму, до якої вів міст на дерев. стовпах, в

остан. своїй частині – підвісний. У серед. 17 ст. Конєцпольські прибуд. пн. напівкруглу вежу, а довкола замку – зовнішнє фортифікац. кільце, т. зв. Нижній замок. Під час Визв. війни 1648–57 замок витримав облогу війська *Б. Хмельницького*. Після того, як 18 ст. С. Понятовський побуд. палац, замок утратив оборон. значення і почав занепадати. Від 1863 у палаці діяв монастир Згромадж. сестер Непороч. Зачаття Пресвятої Діви Марії; за рад. влади – закритий, 2003 – відновив діяльність у частині палацу, іншу займає обл. фтизіопульмонол. лікарня реабілітації. Від замк. споруди зберег. масивні мури, внутр. частина зруйнована.

В. Бойко.

ЯЗЛОВЕЦЬКІ ДІБРОВИ № 1, № 2

– ботанічні пам'ятки природи місцевого значення. Зростають побл. с. Язловець Бучац. р-ну, в кв. 23, 3 вид. 8, 4 Язловец. лісництва Бучац. держлісгоспу в межах ліс. урочища “Язловець”. Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 589 від 05. 11. 1981. Перебувають у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп.-ва. Пл. 1 і 4,5 га. Під охороною – дуб. насадження 2 бонітету, віком 75 і 100 р., що мають наук., пізнав. та госп. цінність.

І. Леньків.

ЯКИМІЦЬ

Василь Миронович (12. 01. 1940, с. Багатківці, нині Теребовлян. р-ну) – інженер-механік,

господарник, громадський діяч. Нагороди СРСР та України, профес. відзнаки, Грамоти вдячності укр. діаспори. Закін. Борщів. технікум механізації с.-г. (1958, нині агротех. коледж), Львів. лісотех. ін-т (1974, нині Укр. лісотех. ун-т). Працював

дир. Заліщиц. автомобіл. школи (1962–78), міськ. головою м. Заліщики (1978–81). 1987–2003 – дир. Заліщиц. рай. друкарні; одним із перших в Україні розпочав вид. літ.-ри заборон. за рад. влади авторів, із проблем нац. відродження, зокрема, зб. стрілец. пісень “Ой у лузі червона калина”, “Повік не зів'яне” *М. Гайворонського*, “Чуєш, брате мій” *Р. Купчинського*, а також “Галицькі колядки і шедрівки” (всі – 1990), “Засміймося, вуйку: Старий галицький гумор” (1991), “Галичани: портрет у гуморі”, “Рухові забави і гри” *І. Боберського* (обидві – 1992), “Україна проти большевиків” в 3 тт. *М. Стасіва* (1992–94), путівник по Підволочис. р-ну “І гомін віків, і природи краса” (1993), підручники з історії України, релігієзнавства, зб. тв. *П. Мамалиги, П. Мельника* та ін. місц. авторів.

В. Хім'як.

ЯКІМІВЦІ

– село у Лановецькому районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Татаринці. До Я. присєдн. х. Рідкодуб. Розташ. на лів. березі р. Горинка, за 10 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Ланівці. Насел. 463 особи (2007). Перша писем. згадка – 1482 як Янківці. Є церква Архістрати-

Церква Архистратига Михаїла.

га Михаїла (1988, мур.), капличка (відновл. 1988). Спорудж. пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1974). Діють ЗОШ 1–2 ступ., Буд. культури, б-ка, лікар. амбулаторія, відділ. зв'язку, дошк. заклад, нар. аматор. хор, ПСП "Влад", торг. заклад. Пobl. Я. виявл. археол. пам'ятки черняхів. культури.

Г. Басюк, П. Гуцал.

ЯКІВ

(в миру – Панчук Іван Дмитрович; 05. 10. 1931, с. Лосятин, нині Кременец. р-ну – 16. 03. 2004, м. Київ, похов. у м. Луцьк) – релігійний діяч. Архієпископ Терноп. і Кременец., єпископ Терноп. і Бучац., митрополит Луцько-Волин.; священноархімандрит *Почаїв. Свято-Успен. лаври*. Закін. духов. семінарію й акад. у м. Ленінград (нині Санкт-Петербург, РФ). Від 1955 – послушник Почаїв. лаври. 1958 здійснив черн. постриг. У Львові рукопоклад. у сан диякона, згодом – ієромонаха. 1974–82 – намісник Почаїв. лаври. 14 грудня 1990 на Черкащині висвяч. на єпископа. Тоді ж повернувся до Почаєва, знову ставши намісником Лаври, архієпископ Терноп. і Кременецький. Із Лаври видвор. 1992 за підтримку митрополита Філарета щодо автокефалії укр. церкви та перехід до УПЦ КП. 1993 очолив Луцько-Волин. митрополію з центром у Луцьку, тоді ж Священ. синод обрав Я. єпископом Терноп. і Бучацьким. Часто відвідував Тернопільщину, де до цієї митрополії належ. парафії. Був постій. чл. Священ. синоду.

О. Гах, Б. Петраш, В. Ханас.

ЯКІВЧУК

Авксентій Федорович (07. 10. 1926, с. Горошова, нині Борщів. р-ну) – фольклорист, мистецтвознавець, етнограф, громадський діяч. Літ.-мист. премія ім. С. Воробкевича (1994). Чл. НСМНМУ. Засл. прац. культури України (1996). Працював ст. оператором на Чернів. поштамті (1951–61). Закін. філол. ф-т Чернів. ун-ту (1961,

нині нац. ун-т). Відтоді – н. с. Чернів. музею Ю. Федьковича. Від 1962 – в обл. центрі нар. творчості (Чернівці). Записав понад 4000 пісень, бл. 1000 прислів'їв і приказок, 300 казок, більше 100 легенд; значна ч. опублік. у збірниках. Чл. правління Чернів. об'єдн. т-ва "Просвіта", обл. Фонду культури, ред. ради "Зводу пам'яток історії та культури Чернівецької області", редколегії ж. "Ластівка". Автор кн. "Мою пензля і різця" (1993), "Синява неба і золотаві відблиски сонця" (1995), "Відгомін мистецтва літописного Черча" (1996), "Фольклорними стежками Буковинської Наддністрянщини" (2002), зб. про традиц. нар. свята (4 вип., 1993–94), вступ. статей до каталож. видань та ін.; упоряд. зб. "Пісні Буковини" (1990), "Польське песні людове", "Пісні рідного села" (в рукописах).

Б. Мельничук.

ЯКОБЧУК

Ігор Васильович (14. 04. 1948, м. Тернопіль) – економіст, управлінець. Закін. Терноп. відділ. Київ ін-ту нар. госп-ва (1970, нині ТНЕУ). Працював економістом Крим. обл. фінанс. відділу (1970, м. Сімферополь). У Тернополі: 1972–83 – економіст, нач. відділу, заст. голови планової комісії облвиконкому, 1983–87 – пом. голови виконкому обл. ради нар. депутатів, 1987–88 – нач. відділу із комплекс. екон. і соц. розвитку області, 1988–90 – нач. фінанс.-госп. відділу, 1990–92 – зав. відділу цін облвиконкому, 1992–94 – заст. нач. упр. економіки, нач. відділу цін ОДА, 1994–95 – кер. секретаріату обл. ради, 1995–96 – заст. голови, кер. секретаріату ОДА, 1996–98 – заст. нач. обл. фінанс. упр., 1998–99 – голова ДПА в Терноп. обл., від 1999 донині – заст. нач. гол. фінанс. упр. ОДА.

І. Дем'янова.

ЯКОВЧУК

Василь Лукашевич (07. 10. 1935, с. Вел. Цвіля Ємільчин. р-ну Житомир. обл.) – артист розмовного жанру. Засл. арт. УРСР (1989). Читець-майстер худож. слова вищої категорії (1993). *Премія ім. С. Будного* (1976). Закін. Житомир. муз. уч-ще (1962), курси худож. читання театр. ф-ту Заоч. нар. ун-ту мист-в у м. Москва (1970, нині РФ).

Працював лектором-музикознавцем, артистом розмов. жанру ансамблю пісні й танцю “Льонок” Житомир. філармонії. 1971–2000 – артист розмов. жанру Терноп. філармонії. Створ. низку сольн. концерт. програм, зокрема, композиції на поезії *Т. Шевченка* та *С. Будного*.

І. Дем’янова.

ЯКУБ

Василь Юрійович (18. 05. 1935, с. Довге, нині смт Іршав. р-ну Закарп. обл. – 25. 05. 1992, м. Тернопіль) – вчений у галузях економіки і техніки. Д-р тех. н. (1981), проф. Закін. Всесоюз. заоч. ін-т текстил. і легкої пром-сті (1957). Працював нач. пошив. цеху Терноп. швейної ф-ки (1963–65); ст. н. с. Ін-ту економіки при Держплані БРСР (1969–72), доц. каф. економіки та орг-ції вироб-ва Всесоюз. заоч. ін-ту текстил. і легкої пром-сті (1972–73), ст. н. с. Ради з вивчення продукт. сил АН УРСР (1973–75), зав. каф. технол. швей. вироб-ва Київ. технол. ін-ту легкої пром-сті (1975–85), від 1981 – проф. цієї кафедри; зав. каф. екон. пром-сті і технол. дисциплін ТФЕІ (1985–91, нині ТНЕУ), від 1992 – проф. цієї каф. Автор більше 90 наук. праць, із них 4 монографії.

Б. Мельничук, В. Письменний.

ЯКУБЕЦЬ

Мар’ян (Jakubiec Marian; 08. 09. 1910, с. Гиновичі, нині Бережан. р-ну – квітень 1998, м. Вроцлав, Польща) – польський

вчений у галузі славістики та літературознавства, редактор. Д-р філол. н. (1951). Чл. Польс. АН, іноз. чл. НАНУ (1992). Золот. Хрест заслуги, Кавалер. Хрест, “Хрест за Відвагу” (1973), Офіцер. орден відродж. Польщі та ін. нагороди. Закін. г-зію в м. Бережани (1930). Студював полоністику й славістику в Львів. ун-ті (магістр, 1935), водночас працював у б-ці Нар. закладу ім. Оссолінських; поповнював знання в Карл. (1933, м. Прага, Чехія) та Белград. (1934, нині Сербія) ун-тах. Під час 2-ї світ. війни – у м. Львів, учасник підпіл. б-би Нар. Гвардії. Від 1945 – в м. Краків (Польща), де пом. проф. у Слов’ян. ін-ті Ягеллон. ун-ту, потім упродовж 2-х років – прес-аташе в Польс. посольстві у Белграді. 1947 поверн. до Поль-

щі, тут: заст. проф., проф., надзвич. проф. (1953), зав. каф. рос. філології, проректор Вроцлав. ун-ту (до 1980). Водночас викл. в ун-тах міст Лодзь (1949–51) і Варшава (1951–52, 1955–56). Заст. дир. з наук. ч. Польс.-рад. ін-ту у Варшаві (1952–57), заст. голови перекладач. ком-ту слов’янознавства Польс. АН (1957–64). Ред. ж. “Slavia orientalis” та ін. видань. Автор праць і монографій із історії літ-р сх. і пд. слов’ян, розвитку літ. процесу в Україні та польс.-укр. літ. взаємин, зокрема: “Слово о полку Ігоревім” (1950), “Про мистецтво творчості М. Коцюбинського” (1954), “Джерела і шляхи розвитку української культури” (1955), “Іван Франко” (1958), “Іван Котляревський і польська література” (1970), “Леся Українка і польська романтична література” (1971), “Ключові проблеми історії українсько-польських літературних відносин” (1982), гасел у Малому словнику європ. письменників (1966), передмови до кн. Г. Вервеса “Там, де Ікви срібні хвилі плінуть” (1972, з історії польс.-укр. літ. взаємин 19 та 20 ст.), ініціатор вид. “Вибрані твори Шевченка” польс. мовою з післямовою та примітками Я.; укладач хрестоматії “Українська література” (від Київ. Русі до наших днів; 1963) укр. мовою та з коментарями польс.; дослідник творчості *А. Брюкнера*, *А. Міцкевича*, *Ю. Словацького* (доповідь на святкув. 150-річчя від дня нар. поета в м. Кременець, 1959), *М. Коцюбинського*, *М. Рильського* та ін. З ініціативи Я. у Польщі вид. зб. тв. *І. Драча*, *Л. Костенко*, *Р. Лубківського*, *Д. Павличка*.

Б. Головин, О. Лугова, М. Ониськів, С. Ткачов, В. Ханас.

ЯКУБІШИН

Богдан Кузьмович (26. 12. 1941, с. Білозірка Лановец. р-ну) – господарник, громадський діяч. Засл. прац. с. госп-ва України (2000). Ордени св. кн. Володимира, св. Георгія-побідоносця (обидва – 2001), медалі та ін. нагороди. Грамота Президії ВР України (1989), Грамота ВР України (2001). Депутат Терноп. обл. ради (1985–2006), Лановец. рай. ради 5-и скликань. Закін. Терноп. кооп. технікум (1968, нині кооп. торг.-екон. коледж), Кам’янець-Поділ. с.-г. ін-т (1977, нині Поділ. аг-

рар.-тех. акад., Хмельн. обл.). Працював у системі райспоживспілки. Від 1970 – заст. голови, голова правління колгоспу в родин. селі. Заст. голови Лановец. райвиконкому-нач. управ. с. госп-ва (1980–84). 1984–94 – голова виконкому Лановец. рай. ради нар. депутатів. Згодом – заст. нач.-нач. відділу тваринництва Терноп. обл. упр. с. госп-ва. 1998–2003 – заст. голови Терноп. обл. ради. 2003–06 – дир. Терноп. обл. держ. проектно-технол. центру охорони родючості ґрунтів і якості продукції “Облдержродючість”. Нині – н. с. Терноп. ін-ту агропром. вироб-ва Укр. акад. аграр. наук.

Б. Мельничук.

ЯКУБІВКА

– село у Заліщицькому районі. Підпорядк. Торськ. сільраді. До Я. присєдн. х. Пруси. Розташ. за 16 км від райцентру і 4 км від найбл. залізн. ст. Торське. Насел. 169 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1890. Є капличка (2002).

В. Олійник.

ЯКУБОВСЬКИЙ

Володимир Йосипович (псевда “Бондаренко”, “Стрийський”; 21. 01. 1915, м-ко Залізці, нині

смт Зборів. р-ну – 17. 06. 1947, хутір побли. с. Вівся, нині Козів. р-ну, похов. у Залізцях) – діяч ОУН і УПА. Чл. ОУН (1941). Закін. 7-клас. школу в родин. м-ку (1929), кадет. (підхорунжий) і летун. (підпоручн.) школи в м. Варшава (Польща). Пілот летун.

полку в м. Львів (звільн. за відмову переписати національність на польс.), згодом скеров. на військ. аеродром у м. Люблін (Польща). 1939 повернувся до Залізців; провадив підпіл. роботу, працював на пошті, в управі читальні “Просвіти”, від 1941 – секр. збір. громади, навчав молодь спорт. і військ. справи; 1942 – референт Зборів. повіт. військ. команди; від 1943 – окруж. військ. референт Бережан. округи, шеф штабу Військ. округи-3 (ВО-3) “Лисоня” УПА-Захід (хорунжий). Від 1944 – ком-р підстаршин. школи (підготував понад 150 осіб), ком-р Бережан. куреня (у вересні 1944 – 3 сотні: “Холодноряці”, “Буйні”, “Рубачі”); 1945–47 – ком-р Поділ. групи ВО-3 “Лисоня”. Керував боями з ним. і рад. військами побли. сіл Слов’ятин, По-

ручин (обидва нині – Бережан.), Лопушне (нині Кременец.), х. Альбанівка побли. с. Нетерпинці (нині Зборів. р-нів), біля Чорного Лісу (Залозеччина), на Підгаєччині, за що УГВР присвоїла Я. звання поручника (1945), майора (1946). Повстан. поет, художник-аматор; під його керівном підгот. до друку кн. “Короткі описи боїв ПВО “Лисоня” (1945), започатк. праця “Книга полеглих Тернопільської округи”. Загинув у бою з підрозділом МДБ (застрелився останнім патроном). 1997 в Залізцях споруд. пам’ятник Я. (скульп. В. Садовник).

**Г. Грещук, В. Олексюк,
І. Олещук, М. Ханас.**

ЯКУБОВСЬКИЙ

Володимир Петрович (23. 10. 1960, м. Копейськ Челябін. обл., нині РФ) – художник,

сценограф, книжковий графік. Брат *І. Якубовського*. Чл. НСХУ (1995).

Премії ім. *Іванни Блажкевич* (1995) та фестивалю “Тернопільські театральні вечори. Дебют” за кращу сценію (2004). Від 1964 проживав у с. Сорочки Бучац. р-ну,

звідки родом його батьки. Закін. худож. уч-ще в м. Ужгород (1979, нині ін-т мист-в), де 1982–87 – художник-постановник Закарп. обл. театру ляльок (більше 15 вистав). Від 1987 – художник, 2002 – гол. художник Терноп. обл. театру ляльок (нині акад. обл. театр актора і ляльки). Як сценограф оформив бл. 50 вистав, серед них: “Кому співає веселка” (1987), “Рушники долі, або Хитра наука” (1990; обидві – за п’єсами *Б. Мельничука* і *В. Фроленкова*), “Казка про Ксеню і дванадцять місяців” за тв. *Б. Лепкого* (1992), “Добродушко” за тв. *Р. Завадовича* (1995), “Малюк і Карлсон” (2005), “Дзвони-лебеді” (2006), “Білосніжка” (2007). Здійснив ряд постановок у Терноп. акад. обл. драм. театрі, у ПК “*Березіль*” оформив вистави за інсценізаціями *Б. Мельничука* “Вісьга-віо!” і “Матріополь”; у ПК “Ватра” – виставу “Степан Бандера” Я. Верещака; у ПК “Текстильник” – ляльк. виставу “Козацькі вітрила” *Б. Мельничука*; в Дніпродзержинськ. театрі Дніпроп. обл. – “Журавлине пір’я”; Київ. міськ. театрі – “Буратіно” (сценографія і костюми); в Копичинец. нар. те-

атрі – виставу “Сотниківна” за Б. Лепким та ін. Як живописець – учасник обл. худож. виставок та колект. виставок терноп. художників у містах Київ, Луцьк, Львів, Рівне та ін. Автор ілюстрацій до кн.: “Три казки” Р. Завадовича, Б. Лепкого і *А. Лотоцького* (1992), “Дивіться всі на козака” *О. Черноуса* (1993), “Пригоди гномика Ромтомтомника” Р. Завадовича (1995), “Козачок” та “Україночка” *В. Вихруща*, “Медузи”, “Пес і коралі”, “О, Над’я!”, або Греки приїхали!”, “Ранок. Чий?”, “Вибрані новели”, “Нові новели”, “Скрипка від старого”, “Яр” Б. Мельничука (1997–2007) та ін. У доробку Я. – худож. роботи комп’ютер. графіки. Оформив низку підручн. і посіб. для школярів.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ЯКУБОВСЬКИЙ

Ігор Петрович (15. 04. 1962, м. Копейськ Челябін. обл., нині РФ) – музикант, композитор,

співак (тенор), режисер, діяч культури. Брат *В. Якубовського*. Від 1964 проживав у с. Сорочки Буцац. р-ну, звідки родом його батьки. Закін. Тербовлян. культосвіт. уч-ще (1981, нині вище уч-ще культури) та Київ. ін-т культури (1985, нині нац. ун-т культури і мист-в; диригент оркестру нар. інструм.). Працював муз. кер. і зав. клубом у військ. санаторії “Пуща-Водиця” (Київ. обл.), під час служби в РА – в ансамблі пісні й танцю Пд. групи військ у м. Будапешт (Угорщина). Нині – на творчій роботі в м. Київ. Автор і виконавець пісень на вірші *Л. Костенко, Б. Лепкого, Б. Олійника, І. Франка, Т. Шевченка* та ін. Записав гітар. альбом співаної поезії “Спогад про дощ”, акуст. альбом “Козацьке весілля” (1993–94), чотири магнітоальбоми, низку тв. на укр. радіо й телебаченні. Співорг-тор 1-го фестивалю реліг.-патріот. пісні “Українська віра” (1994). Учасник муз. конкурсів і фестивалів “Оберіг”, “Червона рута”, “Романси Славутича” (лауреат) та ін. Гастролує в Україні й за кордоном.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ЯКУШЕНКО

Наталія Василівна (02. 03. 1972, м. Київ) – спортсменка (санний спорт). М. сп. міжнар. кл. (1994). Чл. нац. збір. команди України. 2-е місце

на змаг. за Кубок світу (м. Сігулда, Латвія), 3-є місце на таких змаг. у м. Вінтерберг (Німеччина), 6-е місце на чем-ті світу (м. Ігльс, Австрія), 4-е місце на чем-ті Європи (Вінтерберг), багатораз. чемпіонка України. Учасниця зим. Олімпій. ігор у містах Ліллегаммер (1998, Норвегія), Солт-Лейк-Сіті (2002, США), Турин (2006). Прапороносець збір. команди України на Олімпій. іграх в Турині (Італія). Закін. Київ. ін-т фіз. культури і спорту (1994, нині нац. ун-т фіз. виховання і спорту України). Від 2004 захищає спорт. честь Терноп. обл. Вихованка Терноп. обл. школи вищої спорт. майстерності, Кременец. ДЮСШ ФСТ “Колос”. Тренер – В. Папіровий.

Г. Гунтік.

ЯКУШКІНА

Лідія Іванівна (01. 03. 1924, м. Городище, нині Черкас. обл.) – господарниця. Герой соц. праці (1971). Ордени Труд. черв. прапора (2) та ін. нагороди. Закін. с.-г. технікум у родин. місті (1945), ВПШ. Від 1953 – в Терноп. обл.: агроном, голова правління колгоспу в м. Скалат (нині Підволочис. р-ну), голова райкому профспілки прац. с.-госп-ва Підволочис. р-ну (1979–83). Делегат 24 і 25 з’їздів КПУ, чл. ревіз. комісії ЦК КПУ.

Н. Халупа.

ЯНКІВИЧ

Наталія Володимирівна (11. 09. 1967, с. Лозова Терноп. р-ну) – господарниця, громадська діячка. Депутат Терноп. рай. ради 2-х склик. (2002, 2006). Грамоти та відзнаки. Закін. Копичинець. технікум бух. обліку (1985, Гусятин. р-ну), ТАНГ (1995, нині ТНЕУ). Від 1985 працювала у колгоспі ім. Петровського, нині ТОВ “Дружба” в родин. селі; від 2002 – дир. цього т-ва.

За кер-ва Я. госп-во досягло значних успіхів у тваринництві та вирощ. с.-г. культур.

І. Дем'янова.

ЯНКІВ

Василь Михайлович (псевд. – Буреверх, Кидра; 06. 06. 1953, с. Спас, нині Рожнятів. р-ну Івано-Фр. обл.) – педагог, громадський діяч, публіцист. Закін. Івано-Франків. пед. ін-т (1979, нині нац. ун-т), Харків. фінанс.-екон. ін-т (2001). Працював зав. клубу в с. Грабів Рожнятів. р-ну (1970–71), у м. Чортків: учителем істор. та географії (1979–81), інспектором рай. відділу освіти (1981–82), на парт. роботі (1982–91), нач. ред.-вид. відділу наук.-вироб. підпр-ва “Діалог” (1991, м. Тернопіль), ст. н. прац. (1991–92), зав. відділу наук.-освіт. роботи ТОКМ (1992–94), інструктором соц. страхування Терноп. обл. профспілки прац. держ. установ (1994–2001). Від 2001 в Терноп. обл. раді: консультант, заст. зав. орг. відділу, заст. зав. відділу з гуманіт. питань, із питань внутріш. політики, нині – нач. відділу з гуманіт. питань викон. апарату обл. ради. Автор істор., краєзн., публіцист. статей, поезій, опубл. у всеукр. та обл. ЗМІ.

Ю. Ковальков.

ЯНКОВИЧ

Олександра Іванівна (07. 09. 1962, с. Комсомольське, нині Гадинківці Гусятин. р-ну) – педагог, науковець. Канд. пед. н. (1995), доц. (1998). Закін. природ. ф-т Терноп. пед. ін-ту (1985, нині ТНПУ). Працювала вчителькою у м. Тернопіль (1985–88). Від 1988 – асист., ст. викл., доц. каф. педагогіки, 2005 – зав. каф. пед. майстерності та освіт. технологій ТНПУ. Опубл. бл. 50 наук. статей. Автор кн. “Мистецтво багатіти” (2005, із проблем подолання бідності), автор і співавт. 7 навч.-метод. посібників, зокрема 1-го в Україні посіб. “Історія соціальної педагогіки/соціальної роботи”.

Б. Мельничук.

ЯНОВИЧ

Петро Захарович (28. 09. 1950, с. Корчівка Черняхів. р-ну Житомир. обл.) – вчений-агроном, громадський діяч. Депутат Терноп. обл. ради (2002–06), Шумс. рай. ради (1998–2002). Ор-

ден “Знак пошани” (1982). Закін. Житомир. с.-г. ін-т (1973, нині Агроекол. акад. України). Працював гол. агрономом колгоспу “Дружба” (1973–74), заст. голови правління цього колгоспу (1975–76), заст. голови правління колгоспу ім. Леніна (1976–77), головою правління колгоспу ім. Шевченка (1977–83, усі – Шумс. р-ну). 1983–85 – секр. Шумс. РК КПУ, 1985–91 – 1-й секр. Зборів. РК КПУ. 1992–95 – заст. голови, голова правління колгоспу, згодом КСК “Світанок”. 1995–2000 – заст. голови, 2000–02 – голова Шумс. РДА. 2002–06 – інспектор із якості та заготівель с.-г. продукції Шумс. рай. упр. агропром. розвитку; від грудня 2006 – нач. цього управління.

І. Дем'янова.

ЯНОВИЧ

Степан Пилипович (справж. – Курбас; 28. 10. 1862, с. Куропатники, нині Бережан. р-ну – 10. 09. 1908, с. Старий Скалат, нині Підволочис. р-ну) – актор, режисер, співак (тенор). Чоловік *В. Яновичевої*, батько *Леся*, брат *Р. Курбасів*. Навчався у Бережан. г-зії, як соліст – учасник концертів; листувався з *І. Франком* (схвально відгук про мист-во Я.). На поч. остан. класу залиш. г-зію і перебрався до м. Львів, де розпочав театр. діяльність під сценіч. псевд. Янович. 1884–98 – актор, після стажув. у *М. Кропивницького* – реж. (від 1891), від 1893 – гол. реж. театру т-ва “Руська бесіда”, працював під кер-вом *І. Біберовича* та *І. Гриневецького*; 1898 із *К. Підвисоцьким* керував трупю (*І. Рубчак*, *К. Рубчакова*, *М. Слободівна-Крушельницька*, *В. Юрчак* та ін.); 1898–99 – у Літ. театрі в м. Кам'янець-Подільський (нині Хмельн. обл.). Драм. ролі: Михайло (“Украдене щастя” *І. Франка*), Василь (“Лимерівна” *Панаса Мирного*), Гнат (“Безталанна” *І. Карпенка-Карого*) та ін.; опер. партії: Петро, Вакула (“Наталка Полтавка”, “Різдвяна ніч” *М. Лисенка*), Андрій (“Запорожець за Дунаєм” *С. Гулака-Артемівського*) й ін.; реж. вистав: “Не судилося” *М. Старицького* (1891), “Учитель” *І. Франка* (1894), “Одруження” *М. Гоголя* (1895) та ін. Гастрол. на Тернопільщині, зокрема 1887 – в містах Бучач, Монасти-

риська, Тернопіль, Чортків, м-ку Товсте (нині смт Заліщиц. р-ну); 1896 – в містах Борщів, Заліщики, Тереховля, Тернопіль, Чортків, м-ку (нині смт) Гусятин. 1900 через хворобу Я. змуш. залишити сцену, від 1902 – у Старому Скалаті. На буд. *Курбаса Леся мемор. музею-сабиди* встановл. мемор. табл. Я. (скульп. *І. Козлик*).

П. Медведик, Л. Щербак.

ЯНОВИЧЕВА

Ванда Адольфівна (з дому – Тейхман; 11. 11. 1867, м. Чернівці – 24. 08. 1950, м. Харків) – актриса. Дружина

С. Яновича, мати *Леся Курбаса*. Закін. г-зію в м. Коломия (нині Івано-Фр. обл.). 1885–98 працювала у театрі т-ва “Руська бесіда” в м. Львів, 1898 – у трупі чоловіка. 1898–99 – у Літ. театрі в м. Кам’янець-Подільський (нині Хмельн. обл.).

1893, 1899–1915 (із перерв.) проживала зі сім’єю в с. Старий Скалат (нині Підволочис. р-ну). 1915 перебралася до сина Леся в м. Тернопіль, 1916 разом із ним – до м. Київ; 1920–21 грала в “Кийдрамте”. Від 1926 – в м. Харків, де працювала в театрі “*Березіль*”. Серед драм. ролей: Проня (“За двома зайцями” М. Старицького), Явдоха (“Безталанна” І. Карпенка-Карого), дружина Лейби, Черниця (“Гайдамаки” Леся Курбаса за *Т. Шевченком*); серед ролей у муз. виставах: Франческа (“Весела вдова” К. Целлера), Фрузя (“Корневільські дзвони” Р. Планкетта). 1890-і гастрол. з театром у містах і м-ках Тернопільщини. 1993 в Харкові на цвинтарі відкр. пантеон сім’ї Курбаса-Чистякової (дружини Леся Курбаса), куди перенес. прах Я. і жменю землі з урочища Сандормох (м. Медвеж’егорськ, Респ. Карелія, нині РФ) – місця загибелі Леся Курбаса.

П. Медведик, Л. Щербак.

ЯНУКОВИЧ

Віктор Федорович (09. 07. 1950, м. Єнакієве, нині Донец. обл.) – громадсько-політичний і державний діяч. Депутат Донец. обл. ради (1998–2006), нар. депутат України (2006; голова депутат. фракції Партії регіонів України). Д-р екон. н. (2000), проф., дійс. чл. АЕНУ, чл. президії НАНУ, почес. д-р Одес. юрид. акад. (2007). Від квітня 2003 – голова Партії регіонів Украї-

ни. Ордени “За заслуги” 3-го, 2-го, 1-го ступ., Св. Преподоб. Нестора-літописця Києво-Печерського, Св. Князя Володимира (обидва – 1998), Св. Данила Московського ін. нагороди. Закін. Єнакіїв. гірн. технікум (1973, нині політех. технікум), Донец. політех. ін-т (1980, нині тех. ун-т; за фахом – інж.-механік), Укр. акад. зовн. торгівлі (2001, м. Київ; правник). Працював газозварником на Єнакіїв. металург. з-ді (1969–70), автоелектриком, механіком Єнакіїв. АТП № 04113 (1972–76), дир. автобазы ВО “Орджонікідзевугілля” (1976–84), дир. автобазы ВО “Донбастрансремонт” (1984–87), заст. нач. відділу забезпеч. Донец. держ. ВО вугіл. пром-сті (1988–89), дир., ген. дир. ВО “Донбастрансремонт” (1989–94), ген. дир. об’єдн. “Донецькавтотранс” (1994–96), голова Донец. обл. ради (1999–2001; за сумісн.), заст., 1-й заст., голова Донец. ОДА (1996–2002). 21 листопада 2002–січень 2005 – Прем’єр-Міністр України. Від 4 липня 2004 – канд. у Президенти України. 4 серпня 2006–2007 знову Прем’єр-Міністр України. Перебував на Тернопільщині 13 липня 2004 у зв’язку зі стихій. лихом (бу-ревієм) на тер. області. Відвідав с. Плотича Козів. р-ну; сприяв ліквідації наслідків стихії.

І. Дем’янова.

ЯРГОРІВ

– село у Монастирському районі. Центр сільради. Розташ. на берегах р. Золота Липа, за 16 км від райцентру і 34 км від найбл. заліз. ст. Бучач. Насел. 610 осіб (2007). Перша писем. згадка – 1458. Є церква св. Параскевії (1808, відбуд. 1928). Насип. символ. могилу Борцям за волю України (1990-і), встановл. пам’ят. хрест на честь скасув. панщини. Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, селян. спілка “Яргорівська”, торг. заклад. У Я. народ. актор, письменник *В. Бучацький*. Пobl. села виявл. археол. пам’ятки пізн. палеоліту, трипіл. та голіград. культур, є ботан. пам’ятки природи – *Яргорів. бучини № № 1, 2, 3*.

О. Черемшинський.

ЯРГОРІВСЬКІ БУЧІННИ № № 1, 2, 3

– ботанічні пам’ятки природи місцевого значення. Зростають pobl. с. Яргорів Монастирськ.

р-ну, в кв. 5, 6, 71, вид. 2, 1, 1 Криниць лісництва Бучаць держлісгоспу в межах ліс. урочища "Яргорів". Оголош. об'єктом природ.-заповід. фонду рішенням виконкому Терноп. обл. ради № 496 від 26. 12. 1983 та № 589 від 05. 11. 1981, зі змінами, затвердж. рішенням Терноп. обл. ради № 238 від 27. 04. 2001. Перебуває у віданні Терноп. обл. упр. ліс. госп-ва. Пл. 26, 27,5 та 27,5 га. Під охороною – високопродукт. бук. насадження 1 бонітету віком 85, 90 та 80 р., мають наук., пізнав. та госп. цінність.

І. Леньків.

ЯРІМА

Іван Васильович (16. 05. 1938, с. Кудринці, нині Борщів. р-ну) – хірург, вчений у галузі медицини. Д-р мед. н. (1981), проф. (1983); чл.-кор. Рос. акад. мед. наук (2002). Засл. діяч науки РФ (1998). Закін. Чортків. мед. уч-ще (1955, нині коледж), 1-й Москов. мед. ін-т (1967, нині РФ). Від 1970 працював у Москов. мед. стомат. ін-ті (нині ун-т медицини й стоматології): від 1990 – до нині – зав. каф. госпітал. хірургії лікув. ф-ту, від 2000 – декан лікув. ф-ту. Успішно практикує як хірург. Автор понад 400 наук. праць, у т. ч. 13 монографій, 11 зб. наук. статей, 18 посіб.; має 15 патентів і автор. свідоцтв на винаходи. Розвиває новий напрямок у медицині – клініч. лімфологію. Голова доктор. дисертац. ради з хірургії, патол. анатомії, анестезіології і реаніматології. Чл. наук. т-в та асоціацій РФ, ред. колегії ж. "Вісник лімфології"; гол. ред. ж. "Клінічна і експериментальна лімфологія".

Г. Костів-Гуска.

ЯРІМА

Степан Якимович (19. 10. 1926, м. Прага, Чехія) – вчений у галузі міцності матеріалів, літератор, громадський діяч. Син *Я. Яреми*. Канд. тех. н. (1957). Дійс. чл. НТШ (1995). Премія НАНУ ім. В. Карпенка (1993). Від 1930 – у м. Тернопіль, тут навчався в г-зії "Рідної школи". Від 1940 – у м. Львів, де закін. Акад. г-зію (1944) і мех. ф-т політех. ін-ту (1950, нині нац. ун-т "Львівська політехніка"). Від 1953 – у Фіз.-мех. ін-ті НАНУ: провід. наук. прац., кер. лабораторії цикліч. тріщинотривкості матеріалів; від 1965 – чл. ред. колегії, від

1984 – наук. ред. ж. "Фізико-хімічна механіка матеріалів", відп. секр., заст. гол. ред. (від 1993). Працює над удосконал. укр. наук. мови й розробленням термінології, опублікував низку статей та рекомендацій щодо застос. наук. термінів і словосполук. Автор і співавт. понад 300 наук. праць, кн. "На теми української наукової мови" (1997, 2001) та посіб. "Норми української науково-технічної мови" (2006, співавт.); підготував до друку три томи психолог. (2003) і франкознав. (2006, 2007) праць Я. Яреми, уклав біо-бібліограф. покажчик його праць (1997). Збирає і видає з ґрунтовн. коментарями творчу спадщину *П. Карманського*, опубл. "Спогади старого педагога" *М.-Я. Соневицького* (2001), упоряд., ред. і автор статей у "Ювілейній книзі Української гімназії в Тернополі". Укл. кн. "Нескорена струсів'янка Ольга Сліпа" (2005), у листопаді того ж року репрезент. її у ТОКМ.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ЯРІМА

Яким Якимович (23. 09. 1884, с. Арламівська Воля, нині Мостис. р-ну Львів. обл. – 15. 12. 1964, м. Львів) – літературознавець, мовознавець, філософ, психолог, педагог, громадський діяч. Батько *С. Яреми*. Д-р філософії (1922). Канд. філол. н. (1948). Дійс. чл. НТШ (1939). Студював германістику в ун-тах у містах Львів (1903–06) і Грац (1906–07, Австрія). Викл.: 1909–10 – г-зії у м. Самбір (нині Львів. обл.), 1911–14 – укр. г-зії в м. Тернопіль, де активіст громад. життя; у грудні 1911 – співорг-тор приїзду *І. Франка*. Під час 1-ї світ. війни – в рос. полоні (1915). У грудні 1917 – учасник ліквідації більшовиц. заколоту в м. Київ; згодом – сотник УГА. 1918–19 – в таборі інтернов. укр. вояків у Чехії, де орг-тор культур.-просвіт. роботи, шкіл, вид. г. "Український стрілець". У м. Прага: викл. матурал. курсів (1922), проф. (1923), зав. каф. пед. психології (1925) Укр. висок. пед. ін-ту ім. М. Драгоманова, дир. укр. г-зії (1925–28). 1930 повернувся до Тернополя; в г-зії "Рідної школи" (РШ): вчитель, чл. гол. управи РШ, старшини "Учительської громади" та повіт. союзу осередків РШ (від 1938 – його кер.); засн. Поділ. музею (1932); 1939 – дир. СШ № 1. Від 1940 – у

Львові, де від січня 1941 викладав в ун-ті, працював в Ін-ті літ-ри АН УРСР. 1946–50 – у Київ. ін-ті літ-ри АН УРСР. 1950–62 – зав. каф. іноз. мов Львів. зоовет. ін-ту (нині акад. вет. медицини). Автор наук. праць, зокрема: “Маркіян Шашкевич як лірик-поет” (1911), “Мойсей” – поема Івана Франка” (1912), “Уява Шевченка” (1914, усі – Тернопіль), “Вступ до філософії” (1924), “Педагогічна психологія” (1928), “Українська духовність в її культурно-історичних виявах” (1937), “Німецько-український підручний словник” (1941), “Російсько-український ветеринарний словник” (1964, співавт.), “Українсько-чехословацькі літературні взаємини і початок літературного відродження на Галицькій Україні” (1965), спогадів “Над Сяном. Листопадові дні 1918 р.” (1997). Творчу спадщину батька досліджує і видає С. Ярема, зокрема кн.: “Яким Ярема: Бібліографічний покажчик” (1995), “Яким Ярема (1884–1964). Психологічні та педагогічні праці” (2003).

Л. Щербак, С. Ярема.

ЯРЕМУС

Андрій Ігорович (06. 06. 1977, с. Підгайчики Зборів. р-ну) – спортсмен (гирьовий спорт). М. сп. міжнар. кл. (2001). Чемпіон світу серед юніорів (1997), рекордсмен світу з ривка у ваг. категорії до 70 кг, чемпіон України (2001). Закін. нац. ун-т “Львівська політехніка” (2002).

В. Ігнатенко.

ЯРЕМЧУК

Євгенія Тарасівна (21. 10. 1927, м. Пологи Запоріж. обл. – 22. 11. 1986, м. Тереховля) – педагог, громадська діячка. Засл. вчитель УРСР (1974). Депутат Тереховлян. міськ. і рай. рад нар. депутатів кількох скликань. Ордени Леніна і Труд. черв. прапора, медалі. Закін. Запоріж. учит. ін-т (1947), філол. ф-т Львів. пед. ін-ту (1954, нині Дрогобиц. пед. ун-т). Учитель Сади. семиріч. школи (нині Сади – передмістя м. Тереховля), від 1948 – Тереховлян. СШ № 1, 1953–56 – викл. Тереховлян. мед. уч-ща, водночас – вечір. шк. робітн. молоді. 1956–59 – завуч, від 1967 – орг-тор позашкл. та позаклас. виховн. роботи. У Тереховлян. р-ні засн. премію ім. Я. для кращих молод. учителів.

Г. Кушнерик.

ЯРЕМЧУК

Іван Герасимович (25. 12. 1933, с. Рогізка, нині Чечельниц. р-ну Вінн. обл.) – вчений у галузі аграрного бізнесу, літератор. Д-р екон. н. (1983), проф. (1986). Акад. Еколог. акад. України (1993). Закін. с.-г. технікум у с. Верхівка, нині Вінн. обл. (1954), екон. ф-т Львів. с.-г. ін-ту

(1964, нині аграр. ун-т). Працював агрономом колгоспу в с. Задарів Монастирис. р-ну. 1961–63 – економіст с.-г. відділу Терноп. облплану. 1963–72 – в парт. органах Тернопільщини. Від 1972 – в ТФЕІ (нині ТНЕУ): ст. викл., в. о. зав. каф. економіки

с. госп-ва, доц. каф. екон. аналізу; від грудня 1985 – зав. каф. бухобліку і екон. аналізу, від серпня 1986 – проректор з наук. роботи; 1987–89, 2004–05 – зав. каф. обліку і аудиту в агропром. вироб-ві. Автор і співавт. понад 200 наук. праць, у т. ч. 12 монографій та підручн., зб. літ. тв. “Пісні мого серця” (1998), “Син-сину” (2000), “Дідусеві казки” (2003).

Б. Мельничук.

ЯРЕМЧУК

Назарій Назарович (30. 11. 1951, с. Рівня Вижниц. р-ну Чернів. обл. – 30. 06. 1995, м. Чернівці) – естрадний співак. Нар. арт. України (1987). Нац. премія України ім. Т. Шевченка (1996, посмерт.). Орден Дружби народів (1978). Лауреат і дипломант міжнар., всесоюз. та респ. пісен. фестивалів. Закін. географ. ф-т Чернів. ун-ту (1975, нині нац. ун-т) і ф-т сцен. режисури Київ. ін-ту культури (1988, нині нац. ун-т культури і мист-в). Від 1969 – соліст ВІА “Смерічка” (м. Вижниця Чернів. обл.). Від 1973 – у Чернів. філармонії. Майже щороку приїжджав із концертами на Тернопільщину: перший виступ – зі “Смерічкою” – в червні 1973, останній – у Тернополі на *Снівоч. полі* 21 вересня 1993. У Тернополі є вул. Н. Яремчука; його ім’я присв. Терноп. ЗОШ № 6 (2000), від 2005 тут діє кімната-музей співака, щоріч. премією ім. Я. нагородж. учнів цього навч. закладу, проводять вечори пам’яті Я.

Л. Щербак.

ЯРЕМЧУК

Роман Юліанович (03. 02. 1935, с. Байківці, нині Терноп. р-ну – 12. 12. 2007, м. Тернопіль) – управлінець-господарник, науковець, громадський діяч, меценат. Доц., почес. проф. ТДГУ (обидва – 1990), акад. Академії екон. н. України (1993). Ордени “Знак пошани” (1971), Труд. Черв. прапора (1976), Дружби народів (1980), Леніна

(1986), “За заслуги” 3-го ступ. (2000). Золота медаль ім. М. Тугана-Барановського. Дійс. чл. Міжнар. Акад. лідерів бізнесу і підприємництва (1995, США). Засл. машинобудівник України (1996). Почес. громадянин м. Тернопіль (2001). Ім'я Я. внес. до “Золотої книги української еліти” (2001). Депутат Терноп. обл. ради (1980–87, 1998–2002). Закін. Львів. політех. ін-т (1957, нині нац. ун-т “Львівська політехніка”). Працював на Терноп. з-ді “Електроарматура”: майстром, нач. цеху, гол. технологом, гол. інж. Від 1977 – ген. дир. виробн., 1986 – наук.-виробн. об'єдн. “Ватра”, від 1996 – президент ВАТ “Ватра”. Від 2003 – президент, голова ради об'єдн. світлотех. підпр-в “Корпорація “Ватра”. Співзасн. вітчизн. світлотех. пром-сті України. Автор бл. 50 наук. статей, 6 монографій; 25 свідоцтв на винаходи. Неоднораз. очолював Раду директорів пром. підпр-в Тернополя. Фінанс. сприяв Терноп. відділ. УТОС, ін. орг-ціям та проведенню культ.-мист. акцій і заходів. 2008 засн. стипендію ім. Я. для студентів ТДГУ.

І. Дем'янова, В. Ханас.

ЯРИЧ

Світлана Богданівна (28. 02. 1960, м. Кременець) – художниця. Чл. НСХУ (1999). Закін. Львів. ін-т приклад. та декор. мист-ва (1982, нині нац. акад. мист-в). Проживає у м. Львів. Працює у галузі графіки. Осн. тв.: пейзажі, натюрморти.

Б. Мельничук.

ЯРИЧІВСЬКИЙ

Сильвестр Гнатович (14 (за ін. дан. 11. або 16). 01. 1871, м. Рогатин, нині Івано-Фр. обл. – 30. 03. 1918, м. Серет, нині Румунія) – поет, перекладач, мистецтвознавець, педагог. Навчався в г-зіях у містах Львів (1883), Бережани; у

Львів. (1891–94) та Віден. ун-тах (1896–1901, Австрія). Викладав у г-зіях у містах Перемишль (нині Пшемисль, Польща), Коломия (1902–03; нині Івано-Фр. обл.), Кіцмань (нині Чернів. обл.). Працював журналістом у м. Чернівці (1903). 1909 переїхав до м. Серет, де був бургомістром. Автор зб. віршів, кн. поезій у прозі, новел, балад, драм, статей, рецензій, перекладів.

Б. Мельничук.

ЯРКОВИЙ

Іван Мефодійович (15. 12. 1927, с. Покаляне, нині Вовчан. р-ну Харків. обл.) – управлінець, громадський діяч. Батько *С. Шкробот*. Голова Ради національностей ВР СРСР (8–10 склик.); депутат Терноп. обл. ради (1980). Делегат 24 і 25 з'їздів КПРС і Компартії України. Ордени Жовтн. революції, Труд. черв. прапора (2), медалі та ін. нагороди. Почес. Грамота Президії ВР УРСР. Закін. Харків. зоотех. ін-т (1953). Працював ст. зоотехніком Зборів. рай. відділу с. госп-ва, гол. зоотехніком Млиновец. МТС того ж р-ну, нач. інспекції с. госп-ва Зборів. рай. ради нар. депутатів. Від вересня 1961 – 1-й секр. Зборів. райкому КПУ, від 1962 – нач. Зборів. виробн. колгосп.-радгосп. упр., від листопада 1963 – секр., 1968–83 – 1-й секр. Терноп. обкому КПУ. Згодом – нач. обл. рибгосп-ва (м. Черкаси). Нині проживає в м. Київ.

Н. Халуца.

ЯРМУСЬ

Степан Іванович (26. 11. 1941, с. Лідихів, нині Кременец. р-ну) – диригент, педагог, діяч

культури. Засл. прац. культури УРСР (1973). Закін. у м. Львів муз.-пед. уч-ще (1960) і клас хор. диригув. консерваторії (1968, нині муз. акад.). 1960–61 – худож. кер. нар. хору Буд. культури в м. Почаїв Кременец. р-ну. 1961–75 – викл. диригування пед. уч-ща, кер. хору (від 1967 – акад. хор. капела) Буд. вчителя в м. Коломия Івано-Фр. обл. У м. Івано-Франківськ: ст. викл., доц. (1975–82), кер. чол. хор. капели “Явір”, доц. каф. співу та диригув. (1991) пед. ін-ту (нині Прикарпат. ун-т). Кер. нар. хор. капели міськ. Буд. культури, чол. камер. хору “Журавлі” (1991–94; 1-е місце на Всеукр. фестивалі хор. музики, м. Київ, 1992).

Наук. кор. НДІ психології (1980-і). 1982–92 – викл. Луцьк. пед. ін-ту (нині Волин. ун-т). Від 1993 – викл. диригув. в Коломий. пед. уч-щі. Автор брошур “Хорова творчість Євгена Теодоровича Козака” (1981), “Методичні рекомендації до семінарських занять з хороведення для студентів педфаку” (1990), зб. літург. пісень для хору, статей із хор. мист-ва.

Б. Мельничук, Л. Щербак.

ЯРМУСЬ

Степан Онисимович (25. 12. 1925, с. Лідихів, нині Кременец. р-ну) – релігійний діяч, бого-

слов, науковець-релігієзнавець, редактор, видавець, громадський діяч. Д-р богослов. н. (1994). Початк. освіту здобув у родин. селі. Від 1942 – на примус. роботах у Німеччині, від осені 1944 – у дивізії “Галичина”, згодом – в 1-й Укр. дивізії Укр. Нац.

Армії. Перебував у таборі військовополон. в Італії. 1947 виїхав до Вел. Британії. Тут закін. курси священиків УАПЦ (1956), служив на Свято-Миколаїв. парафії в м. Лондон. Від 1960 – в Канаді (м. Вінніпег). Після закін. Колегії св. Андрея – секр. канцелярії Консисторії УПЦ Канади. 1963–67 – пом. ред., ред., гол. ред. (1969–75, 1990–96) часоп. “Вісник”, ред. церк. календаря “Рідна Нива”. Душпастир у пров. Саскачеван. Закін. Манітоб. ун-т (1974, бакалавр), Міжконфес. ін-т (1977, магістр). Від 1981 – д-р душпастирства, 1975–85 – проф. Колегії св. Андрея, декан богослов. ф-ту, ред. його часоп. “Віра і Культура”. 1986–96 – голова Президії Консисторії УАПЦ Канади; протопресвітер. Співред. видань УВАН, голова ред. колегії г. “Український голос”; президент видав. спілки “Тризуб”. Співпрац. з Ін-том дослідів Волині (Вінніпег). Позаштат. проф. Київ. духов. акад. і семінарії УПЦ КП, почес. наук. співроб. Відділ. релігієзнавства Ін-ту філософії НАНУ, почес. проф. каф. філософії Волин. ун-ту (м. Луцьк). Автор понад 50 праць із філософії, теології, історії церкви, геронтології, бл. 10 підручн. для духов. навч. закладів; опубл. низку статей у “Літописі Волині”, в укр. релігієзн. наук. зб. і часоп.; упорядк. і видав “Вибрані твори” П. Юркевича (Вінніпег, 1979, 1984) та *I. Огі-*

єнка, учнем якого був. Неоднораз. приїжджав в Україну, виступав із доповідями на конференціях, зокрема 1995 в м. Тернопіль, читав лекції в ун-тах у містах Київ, Львів, Луцьк, Одеса; в травні–червні 1992 побував у м. Кременець і Лідихові. Передавав у наук.-довідк. б-ку ДАГО 50 видань, у т. ч. тв. І. Огієнка і влас. книги.

Б. Волинський, А. Гудима, А. Колодний, Л. Филипович, Г. Черніхівський.

ЯРМУШ

Василь Львович (15. 09. 1940, с. Острів, нині Терноп. р-ну – 22. 09. 1976, там само) – поет,

працівник культури. Закін. ф-т журналістики Львів. ун-ту (нині нац. ун-т). Інвалід РА. Від 1962 – зав. клубом у родин. селі. Вірші публік. із 1959 в обл. та респ. періодиці; позаштат. кор. обл. молодіж. г. “Ровесник”. 1970 при ред. терноп. рай. г. “Шляхом Ілліча” (нині “Подільське слово”) організ. і очол. літ.-мистец. студію “Розмай”. 1967 Я. заарешт. органи КДБ; конфісков. 22 зошити з віршами (не повернули), кореспонденцію; за кілька днів – звільнений. Автор зб. поезій “Казка про тебе” (1972), “Граніт і полум’я” (1977), зб. віршів для дітей “Над Серетом” (1988), “Допоки я живу” (1994; Я. – добірка з 20 віршів за назвою “Зійшла в полях озимина”), “Мелодії, освячені любов’ю” (зб. пісень), “Україно моя барвінкова” (обидві – 2000; упоряд. К. Ярема), “Правди святе зерно” (2003, упоряд. Я. Гевко; всі кн. – Тернопіль). Щоденник. записи Я. опубл. у ж. “Сова” (1999, № 3). 1996 на Терноп. держ. телебаченні створ. хронік.-докум. (із елементами ігров.) фільм “Я відшукаю папороті цвіт” (сценарій – Я. Гевко, І. Дем’янова); про Я. вид. повість К. Яреми “Життя, мов спалах зорі” (2000). У родин. селі 1990 іменем Я. назв. вулицю, кімнати-музеї Я. діють у Терноп. ЗОШ № 8 (1990), Острів. ЗОШ (2000).

Б. Головин, І. Дем’янова.

ЯРОСІВИЧ

Ігор Васильович (27. 02. 1966, м. Осінники Кемеров. обл., нині РФ) – лікар-гомеопат. Брат *Р. Яросевича*. Чл. правління Асоц. гомеопатів України (2003), Міжнар. мед. гомеопат. ліги (1998), всеукр. Асоц. озонотерапевтів та виробн.

мед. обладнання для озонотерапії (2000). Від 1968 – у м. Тернопіль. Закін. Терноп. мед. ін-т (1992, нині ТДМУ), курс спеціалізації з гомеопатії в Київ. школі ім. Д. Попова (1994). Працював у мед. закладах Тернополя. Від 1996 займ. приват. мед.

практикою, кер. мед. центру “Біосан”. Сфера діяльності: гомеопатія, біолог. медицина, електропунктурна діагностика за Фолем, сексологія, озонотерапія, антропософська медицина. Має власні розробки в галузі нетрадиц. медицини. Автор наук. і наук.-практ. праць.

В. Хім'як.

ЯРОСІВЧИЧ

Роман Гнатович (1862, с. Москалівка, нині Косів. р-ну Івано-Фр. обл. (за ін. даними 1861, або 1862, с. Бедриківці, нині Заліщиц. р-ну) – 28. 05. 1934, м. Станіслав, нині Івано-Франківськ) – лікар, педагог, громадсько-політичний діяч. Д-р філософії (1889), д-р медицини (1894). Чл. УЛГ (1910). Дит. роки минули у Бедриківцях. Закін. г-зію в м. Коломия (1879, нині Івано-Фр. обл.). Студіював теологію та філософію в ун-тах міст Львів та Відень (Австрія). Викл. у г-зіях Коломиї (грец., лат., укр. мови; вчитель *В. Стефаніка*) і в м. Краків (Польща), де закін. мед. ф-т Ягеллон. ун-ту (1894, стоматолог); під час навч. – активіст “Академічної громади”. Співзасн. і провід. діяч РУРП (1890–99) та УСДП (від 1899). Підтримував контакти з *І. Франком*, фінансував вид. його творів. Провадив лікар. практику в містах Борщів (1895–1905) і Станіслав (від 1908). 1897 – посол австр. парламенту від округу Борщів–Скала–Мельниця. Під час селян. страйку на Борщівщині навесні 1900 прибув сюди, підтримав страйкарів, у м. Відень на зустрічі з прем'єр-міністром Австро-Угорщини висунув вимогу вивести з повіту війська; з парламент. трибуни виступив на захист 22 селян – учасників страйку, яких власті віддали під суд. 1907 Я. висун. канд. у послы парламенту в окрузі Бучач–Снятин, але не обраний. 1911 заарешт. у зв'язку зі втечею з тюрми *М. Січинського*. 1914–17 проживав у Відні. Учасник *Акту Злуки УНР і ЗУНР*, делегат Труд. конгресу України в м. Київ (чл. комі-

сії закордон. справ); учасник держ. наради кер-ва УНР у м. Вінниця (лютий 1919). Після Визв. змагань відійшов від політ. діяльності. 1920–30-і – голова об'єдн. залізнич. лікарів у Станіславі. Автор статей на громад.-політ. теми.

В. Горбоватий, П. Гуцал, Д. Чубата.

ЯРОСІВЧИЧ

Ростислав Васильович (24. 07. 1971, м. Тернопіль – 15. 01. 2006, там само) – господарник, меценат. Брат *І. Яросевича*. Закін. ТНГ (1993, нині ТНЕУ). Працював у Терноп. рай. податк. інспекції (1993–98), згодом займався комерц. діяльністю. Від 2004 – дир. Великобірків. з-ду продтоварів Терноп. р-ну. Автор наук.-практ. статей. Виділяв кошти на церк., мед., освіт. та культур. потреби. Загинув трагічно.

В. Хім'як.

ЯРОСЛАВЧИЧ

– село у Зборівському районі. Центр сільради, якій підпорядк. с. Монилівка. Розташ. за 12 км від райцентру і 7 км від найбл. залізн. ст. Млинівці. Насел. 244 особи (2007). Перша писем. згадка – 1442. У Я. під час 1-ї світ. війни відбувся бій кінноти австр. Золочів. полку уланів і рос. 12-ї дивізії, втрати з обох боків – бл. 400 вояків. Діяли “Просвіта” та ін. т-ва, кооператива. Є церква Пресв. Трійці (1925, перебуд. з костюлу 1946). Спорудж. пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1968), насип. символ. могилу Борцям за волю України (1991), встановл. пам'ят. хрест на честь скасув. панщини. Працюють ЗОШ 1 ступ., клуб, б-ка, ФАП, торг. заклад.

В. Уніят.

ЯРОЦЬКИЙ

Владислав (Jarocki Władysław; 06. 06. 1879, с. Підгайчики, нині Зборів. р-ну – 07. 02. 1965, м. Краків, Польща) – польський живописець, графік, архітектор, педагог, громадський діяч. Закін. Львів. політехніку, студіював у Краків. АКМ (1902–06), Акад. Жюльєн у м. Париж (1906, Франція). Від 1909 – дійс. чл. Т-ва польс. художників “Штука” (1931 – заст. його голови і секр.), від 1910 – чл. т-ва “Сецесія” в м. Відень (Австрія). 1915–16 служив у австр. армії;

в *Леґіоні УСС* працював у *Пресовій Кватирі*. 1917–18 – архітектор Галиц. край. гол. упр., кер. відбудови сіл та міст Львів. повіту. 1920–21 провадив курси рисунка у Львів. політехніці та Держ. пром. школі. 1921–39 – проф., декан і проректор (1933–35) Краків. АКМ. 1940–43 – кер. відділ. графіки в Мист.-ремісн. школі в Кракові. Учасник виставок у містах Київ (1908), Рим (1911), біенале у м. Венеція (1909–14, 1920–32, обидва – Італія). Індивід. виставки в містах Львів (1912), Варшава (1914, 1938), Познань (1923), Нада (1938), Краків (1939, 1949, 1952, 1957), Закопане (1956; усі – Польща). Діяльний у громад. житті: 1920 – орг-тор польс. відділу на XII біенале у Венеції, 1923–38 – щоріч. виставок у США. 1927–34 – голова Т-ва Приятелів Красних Мистецтв у Кракові. 1924 – співзасн. часоп. “Sztuka Рєкна” (до 1934 – гол. ред.). Ілюстрував тв. *Я. Каспровича*, в м. Заліщики у каплиці цього письменника виконав фреску та образ (не зберег.). Тв. *Я.* зберіг. у музеях Італії, Німеччини, Польщі, РФ, України, Франції, Чехії. Серед учнів *Я.* – *Л. Левицький, П. Обаль, Р. Турин*.

І. Дуда, М. Клим'юк, Б. Пиндус.

ЯРОШ

Олександр Андріанович (12. 12. 1919, с. Колесники, нині Гошан. р-ну Рівнен. обл. – 31. 01. 2002, м. Київ) – вчений у галузі медицини, педагог. Д-р мед. н., проф. (1961). Засл. діяч ВШ України. Ордени Черв. зірки, Вітчизн. війни 2-го ступ., бой. медалі. Учасник нім.-рад. війни. Закін. Львів. мед. ін-т (1949, нині нац. мед. ун-т). Згодом – заст. гол. лікаря 1-го мед. об'єдн. м. Львів. У Києві: від 1954 – зав. невролог. відділ. обл. лікарні, від 1955 – асист. каф. нерв. хвороб Ін-ту вдосконал. лікарів. У Терноп. мед. ін-ті (нині ТДМУ): 1958–69 – засн. і зав. каф. нерв. хвороб, 1963–68 – проректор з навч. роботи. 1969–92 – зав. каф. нерв. хвороб Київ. мед. ін-ту (нині нац. мед. ун-т).

А. Дорогий, Л. Щербак.

ЯРЧІВЦІ

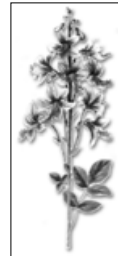
– село у Зборівському районі. Центр сільради, якій підпорядк. села Вільшанка, Волосівка, Жуківці, Мшана та Підгайчики. Розташ. за 7 км від

райцентру, залізн. ст. Насел. 387 осіб (2007). Відоме від 17 ст. 18–19 ст. в *Я.* утрим. чистокров. коней араб. породи. Діяли “Просвіта”, “Сокіл” та ін. т-ва. Є церква св. Параскевії (1990, мур.). Спорудж. пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у нім.-рад. війні (1975), насип. символ. могилу УСС. Працюють ЗОШ 1–2 ступ., клуб, б-ка, ФАП, відділ. зв'язку, торг. заклад. У *Я.* народ. священик, культурно-громад. діяч *Г. Барвінський*, діяч ОУН і УПА *О. Польовий*, перебував художник *Ю. Коссак*.

Б. Мельничук, В. Уніят.

ЯСЕНЕЦЬ БІЛИЙ

(*Dictamnus albus L.*; нар. назва – неопалима купина, червона рута) – багаторічна трав'яниста рослина родини Рутові (Rutaceae). Занес. до Черв. книги України (1996). Містить ефірну олію, тому в спеку спалахує блакит. або рожев. полум'ям, що через кілька секунд гасне, а ясенець залиш. неушкодж. (звідси й нар. назва). Зростає у чагарниках, на степ. схилах. Трапл. у Гусятин., Бережан. та ін. р-нах. Рослина декор., лікар., отруйна і використ. її потрібно обережно через загрозу опіків від ефір. олії.

Н. Мшанецька.

ЯСЕНІК

Зіновій Андрійович (15. 06. 1956, с. Бурканів Тереховлян. р-ну) – лікар вищої категорії, господарник, громадський діяч. Депутат Тереховлян. рай. ради, чл. виконкому Микулинец. селищ. ради кількох скликань. Закін. Терноп. мед. ін-т (1981, нині ТДМУ). Від 1981 – лікар-ординатор, в. о. зав. терапевт. відділення Маріїн. обл. лікарні Кемеров. обл. (нині РФ), 1985 – заст. гол. лікаря Тереховлян. центр. рай. лікарні, 1993 – заст. гол. лікаря Терноп. обл. лікарні, 1995 – гол. лікар Микулинец. обл. фізіотерапевт. лікарні реабілітації. Автор кн. “Микулинецька обласна фізіотерапевтична лікарня реабілітації”, “Сульфідні води Конопківки” (обидві – 1997), “Народна оздоровниця” (2006); статей на мед. теми.

Б. Мельничук.

ЯСЕНЧУК

Йосиф Васильович (05. 03. 1893, с. Звиняч, нині Чортків. р-ну – 03. 09. 1970, м. Ванкувер, Канада) – господарник, громадський діяч, літератор. Від 1911 – в Канаді. Доброволець канад. армії, учасник 2-ї світ. війни. Навчався у тех. шк. в м. Едмонтон. У м-ку Белис заклав спожив. крамницю, орг-тор т-ва “Просвіта”; провінц. голова нар. домів, посадник м-ка. Прова-

див нотаріал. канцелярію. Від 1937 – в м. Ванкувер: дир. “Взаємної помочі”, гол. відділу КУК, чл. Союзу українців-самостійників, Канад. легіону. Автор зб. віршів “Канадійський Кобзар”, п’єс “Вифлеємська ніч”, “Слава Україні”, “Поміч в нещастю” та ін. творів.

Б. Мельничук.

ЯСИНОВСЬКИЙ

Валерій Кирилович (псевд. – В. Архипов; 13. 02. 1959, с. Грибова Лановец. р-ну) – журналіст, публіцист, літератор. Чл. НСЖУ (1982), НСМНМУ (2007). Засл. журналіст України (2007). Закін. ф-т журналістики Київ. ун-ту (1976, нині нац. ун-т), Ін-т держ. упр. і самовряд. при КМ України (1993, нині Акад. держ. упр. при Президентові України). Працював кор., ред. відділу г. “Сільські вісті” (м. Київ). Очол. прес-служби Держагропрому України, Держпідприємництва України; прес-секр. 1-го віце-прем’єр-міністра України, кер. прес-служби Фонду інтелект. співпраці “Україна-21 століття”. Від 2007 – заст. гол. ред., чл. редколегії г. “Сільські вісті”. Публіцист. тв. та поезії опубл. у колект. зб. “Від зернини до хлібини”, “Отчий край”, “Вітрила”, у всуєкр. журналах і газетах. Автор кн. сатир. публіцистики “Столична “Жабомішдраківка”, або Вовчий оскал “Золотого теляти” (2007), слів пісень. Упоряд. кн. публіцист. тв. *Олени Пчілки* “Викинуті українці” (2006).

Ю. Ковальков, Б. Мельничук.

ЯСИНОВСЬКА

Марія Іванівна 05. 07. 1959, с. Іванчани, нині Збараз. р-ну) – солістка-вокалістка (лірико-колоратурне сопрано). Засл. арт. України (1996). Золота Патріарша медаль (1990), Почес. відзнака Мін-ва культури України (2005), диплом “За особистий внесок у європейську культуру” (2006, Дім Європи) та ін. Лауреат фестивалю духов. музики в Києво-Печер. лаврі (2000). Закін. Теробовлян. культ.-освіт. уч-ще (1979, нині вище уч-ще культури), Донец. ін-т ім. С. Прокоф’єва (1988, нині консерваторія). Працювала артисткою засл. шахтар. ансамблю “Донбас” (1979–81), викл. вокалу Хмельн. муз. уч-ща (1988–95). Від 1995 – солістка Хмельн. обл. фі-

лармонії та орган. залу; учасниця творч. звітів Хмельн. обл. у м. Київ (1999, 2001, 2003). Від 2001 співає сольні концерти в Нац. будинку орган. і камер. музики у Києві. Про Я. знято док. фільм “Музика моєї душі” (1996, м. Київ). Вид. кілька магнітоальбомів. Гастролювала в США (1997), Швеції (1998), Болгарії, Італії, Польщі, Сербії, країнах Прибалтики.

І. Дем’янова, М. Черкаський.

ЯСИНЧУК

Лев Петрович (30. 07. 1882, с. Білобожниця, нині Чортків. р-ну – 12. 10. 1963, м. Бруклін, шт. Нью-Йорк, США) – громадський і культурно-освітній діяч. Навчався в г-зії у м. Бучач. Закін. учит. семінарію в м. Станіслав (1902, нині Івано-Франківськ). Учителював у селах Тернопільщини та Буковини, співорг-тор й активіст громад. орг-цій: т-ва “Січ”, “Райффайзенської каси”, “Української торговельної спілки”, засн. і кер. аматор. театрів, диригент хорів (за що переслід. влада). Співпрацював із ред. часоп. “Буковина”, “Україна”, ж. “Промінь”, “Каменярь” (1910–12, 1921–23). Під час 1-ї світ. війни – поручник австр. армії. Від 1918 – в УГА. 1923 перебрався до м. Львів, де гол. інспектор шкіл Галиц. упр. освіти, згодом – в Гол. управі “Рідної школи” (до 1939). 1941–44 – інспектор нар. шкіл Галичини. 1944 емігр. до Австрії. 1948 – до США; займався пед. і сусп. діяльністю. Автор праць “50 літ “Рідної Школи. 1881–1931” (1931), “Рідна Школа в ідеї й житті” (1934); нарису “За океаном” (1930), розвідки “Староукраїнським оком на українську еміграцію в Америці” (1936), кн. “Українське шкільництво у Львові” (1953) та ін.; спогадів; статей у газетах і пед. ж. України, США, Канади, Аргентини.

Н. Гулей, Б. Пиндус, Я. Чорніта.

ЯСНІ

– село у Бережанському районі. Підпорядк. Куропатниц. сільраді. До Я. приедн. х. Гайок. Розташ. за 12 км від райцентру і найбл. заліз. ст. Бережани. Насел. 24 особи (2007). Відоме від серед. 19 ст. як Сеньків.

Ю. Ковальков.

ЯСНІЙ

Петро Володимирович (12. 08. 1952, с. Кутище Бродів. р-ну Львів. обл.) – вчений у галузі міцності конструкційних матеріалів та елементів конструкцій. Д-р тех. н. (1990), проф. (1996). Засл. діяч н. і т. України (2006). Закін. Терноп. філіал Львів. політех. ін-ту (1973, нині ТДТУ). Працював інж.-технологом на Ужгород. машинобуд. з-ді. 1974–75 – інж., н. с., ст. н. с. Терноп. філіалу Львів. політех. ін-ту, м. н. с., ст. н.

с. Ін-ту проблем міцності НАНУ (1983–92, м. Київ). Зав. каф. матеріалознавства (1992–93), від 1994 – проректор з наук. роботи Терноп. приладобуд. ін-ту (нині ТДТУ), від березня 2007 – ректор ТДТУ. Кер. міжнар. наук. проєктів. Від 1996 – голова спец. вченої ради ун-ту. Чл. Європ. т-ва з цілісності конструкцій, чл. правління Укр. т-ва з механіки руйнування і голова його Терноп. осередку, заст. гол. ред. наук. ж. “Вісник Тернопільського державного технічного університету”, чл. ред. колегій низки провід. наук. ж. України. Від 1999 – кер. Центру інформ. технологій ун-ту. Автор понад 160 наук. праць, у т. ч. односіб. наук. монографії; має 10 патентів на винаходи. Розробив методи прогноз. впливу історії навантажування на квазікрихку міцність і довговіч. конструкцій. матеріалів. Під кер-вом Я. розроб. методики оцінки довговічності елементів конструкцій із урахуванням експлуатац. спектру навантаження.

Б. Мельничук.

ЯСТРУБОВЕ

– село у Козівському районі. Центр сільради. Розташ. на березі р. Стрипа, за 25 км від райцентру, заліз. станція. Населення – 1001 особа (2007). Перша писем. згадка – 1897, коли проклали залізницю Ходорів–Тернопіль; на полях, що відпустив під цю потребу пан Завітовський, спорудж. заліз. станцію. Згодом біля неї побудувалися кілька сімей – із Купчинців та польс. колоністів. Станцію назвали Денисів–Купчинці, насел. пункт – Яструбове. Діяли “Просвіта”, “Рідна школа”, “Союз українок” та ін. т-ва, кооператива. Є церква св. Євхаристії (2003, мур.). Працюють ЗОШ 1–2 ст.,

Церква св. Євхаристії.

клуб, б-ка, ФАП, комбінат побут. обслуг. населення, ТзОВ “Галицька зернова компанія”, спиртосклад Козлів. спиртозаводу, відділ зв’язку й Ощадбанку, торг. заклади. У Я. народ. д-р геогр. н. *О. Заставецька*, доц. Д. Ткач. Вид. кн.: *В. Хома* “Столітнє село Яструбове” (2005), *О. та Б. Саваки* “Села Яструбове, Денисів та Купчинці (колиш. містечко Бродилів) на карті Тернопілля” (2007).

Б. Мельничук.

ЯСТРУНЬ

Мечислав (Jastruń Mieczysław; 29. 10. 1903, с. Королівка, нині Борщів. р-ну – 23. 02. 1983, м. Варшава, Польща) – польський поет, прозаїк, літературознавець, перекладач. Закін. Ягеллон. ун-т у м. Краків (Польща). Вчителював у містах Брест (нині Білорусь) і Лодзь (Польща). 1939–41 працював у ред. ж. “Nowe widnokręgi” в м. Львів. Під час 2-ї світ. війни – учасник Руху Опору, співпрацював із підпіл. пресою. Після війни вчителював. Автор зб. поезій; повісті “Чудова хвороба” (1961); белетризов. біографій *А. Міцкевича* “Міцкевич” (1949, 1974), *Ю. Словацького* “Зустріч з Соломією” (1951), *Я. Кохановського*, *С. Вислоцького*; праць із теорії літри; перекладів польс. мовою тв. франц., австр. письменників, віршів *Т. Шевченка*, *М. Рильського*, *П. Тичини*. Уклав антології “Два століття російської поезії” (1947), “Французькі символісти” (1965). Тв. Я. переклали *Р. Лубківський*, *В. Ханас*.

С. Ткачов, В. Ханас.

ЯСТШЕМБЕЦЬ-КОЗЛІВСЬКИЙ

Чеслав (Jastrzembiec-Kozłowski Czesław; 31. 12. 1894, м. Кременець – 14. 06. 1956, м. Вроцлав, Польща) – польський поет, критик, практик і теоретик перекладу. 1897–1919 проживав у м. Київ. Від 1919 – у Польщі. 1912 дебютував віршами і статтями мовою есперанто. Автор зб. поезій, перекладів польс. мовою тв. укр. авторів, зокрема 38 поезій *Т. Шевченка*, а також *О. Гончара* та ін.; праць із філософії та лінгвістики.

С. Ткачов, В. Ханас.

ЯЦИКІВСЬКА

Оксана Богданівна (17. 05. 1962, с. Курники, нині Терноп. р-ну) – журналіст, громадська діячка. Депутат Терноп. міськ. ради (2002–06). Чл. НСЖУ (1988), почес. знак цієї орг-ції (2006). Закін. ф-т журналістики Львів. ун-ту (1985, нині нац. ун-т). 1985–90 – кор.-орг-тор Збараз. рай. радіо. 1990–95 – ред. програм Терноп. обл. держ. телерадіокомпанії. 1995 створ. приват. підпр-во “Радіо Бонус”, згодом – дир. “Радіо Тернопіль” 106,1 FM. Від травня 2003 –

шеф-ред. г. "Місто". Чл. правління Незалеж. асоц. теле-радіомовників України; Ком-ту виборців України (м. Київ); чл. укр.-швед. програми "Ольга"; чл. правління укр.-швед. т-ва; президент "Тернопільського медіаклубу". Співзасн. всеукр. фестивалю

"Кришталевий жайвір" (м. Тернопіль). Автор числен. радіопрограм і публікацій.

Б. Мельничук.

ЯЦИКОВСЬКИЙ

Богдан Миколайович (19. 07. 1936, с. Киданці, нині Збараз. р-ну) – художник. Чл. НСХУ (1988). Закін. Львів. ін-т приклад. та декор. мист-ва (1972, нині нац. акад. мист-в). Проживає у м. Львів. Працює в галузі декор.-приклад. мист-ва (кераміка). Серед тв.: пласти – "Гуцул", "Гуцулка", "Дума" (1969–70); композиції – "Щедра осінь", "Писанки", "Садок вишневий" (1984); диптих "Христос родився" (1994).

Б. Мельничук.

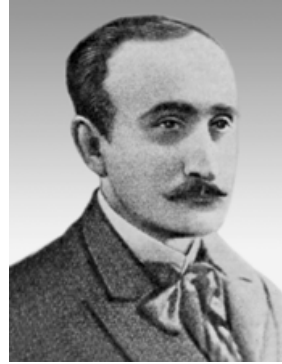
ЯЦКІВ

Ігор Михайлович (28. 02. 1946, м. Підгайці) – спортсмен (плавання), педагог. Канд. у м. сп. СРСР. Чемпіон СРСР із естафет. плавання, належ. до 10 кращих плавців-спринтерів України (1969). Відмінник освіти України. Закін. Івано-Фр. технікум фіз. культури і спорту (1964), ф-т фіз. виховання Терноп. пед. ін-ту (1974, нині ТНПУ). Працював ст. викл. у Терноп. пед. ін-ті (1974–95). Від 2003 – ст. викл. ТДТУ. Голова Терноп. обл. федерації плавання (від 1986).

Г. Гунтік.

ЯЦКІВ

Михайло Юрійович (псевд. – Планета, Дашкевич; 05. 10. 1873, с. Лесівка, нині Богородчан. р-ну Івано-Фр. обл. – 09. 12. 1961, м. Львів) – письменник, редактор. Чл. СП СРСР (1940). Навчався в г-зіях у містах Станіслав (від 1886; нині Івано-Франківськ) і Бережани (1891–96; виключ. за участь у таєм. молодіж. гуртку). Актор мандрів. театру. Від 1897 – в м. Львів, працював у страх.-кредит. т-ві "Дністер". 1914 воював у австр. армії, здався в рос. полон, поверн. до Львова. Літ. дебют – 1899. Чл. письмен. угруп. "Молода муза" (від 1907). Від

1921 – ред. г. "Рідний край". Від 1939 працював у Львів. відділі нар. освіти, 1940 – у ЛНБ. Автор понад 30 книг, зокрема: зб. проз. мініатюр, новел та оповідань; повістей "Огні горять (1902), "Блискавиці" (1913), роману "Танець тіней" (1916–17; пере-

ревид. "В лабетах", 1956), кн. "Молоде вино грониться" (1958), "Новели" (1959), спогадів про І. Франка, В. Стефаника (1946); літ.-крит. праць, перекладів. 1983 вид. "Народні пісні" у записях Я., 1989 – зб. оповідань, новел, повістей, спогадів і статей "Муза на чорному коні". Тв. Я. переклад. польс. та ін. мовами.

Б. Луговий, М. Ониськів, Б. Пиндус, С. Ткачов, В. Ханас.

ЯЦКІВЦІ

– село у Зборівському районі. Підпорядк. Богданів. сільрад. Розташ. на пр. березі р. Гнилка, за 10 км від райцентру і найбл. залізн. ст. Зборів. Насел. 271 особа (2007). Перша писем. згадка – 1598. Діяли "Просвіта" та ін. т-ва. Є церква св. Петра і Павла (1993, мур.). Працюють ЗОШ I ступ., торг. заклад.

Б. Мельничук.

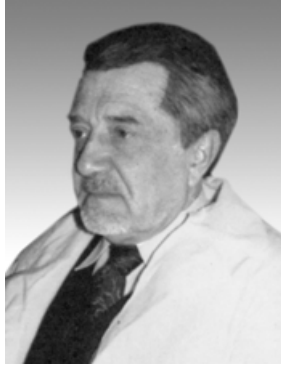
ЯЦУХ

Степан Степанович (22. 04. 1966, с. Манульське, нині Святець Теофіпол. р-ну Хмельн. обл.) – правник, громадський діяч. Полковник міліції. Депутат Терноп. обл. ради (2002–06). Закін. Кам'янець-Поділ. с.-г. ін-т (1990, нині Поділ. аграр.-тех. акад., Хмельн. обл.), ф-т упр. кадрів вищої ланки Ін-ту упр. Нац. акад. внутр. справ України (2001), юрид. ін-т ТАНГ (2002, нині ф-т ТНЕУ). Від 1994 – в органах внутр. справ: оперуповноваж., ст. оперуповноваж., нач. відділу держ. служби б-би з екон. злочинністю ВВС Тербовлян. р-ну, 1-й заст. нач. відділу – нач. кримінал. міліції Тербовлян. РВ УМВСУ в Терноп. обл. Від лютого 2002 – заст. нач. упр. держ. служби б-би з екон. злочинністю УМВСУ в Терноп. обл., від жовтня 2002 – нач. Бучац. РВ УМВСУ в Терноп. обл., від жовтня 2005 – нач. Упр. карн. розшуку УМВСУ в Терноп. обл. Співавт. 5 зб. метод. рекомендацій для системи МВС.

І. Дем'янова.

ЯЦЮТА

Валерій Павлович (14. 04. 1941, с. Ладижинка, нині Уман. р-ну Черкас. обл.) – лікар-хірург-ортопед, управлінець. Лауреат Всеукр. програми “Лідери регіонів” (2002). Відмінник охорони здоров’я УРСР (1978). Орден “Знак пошани” (1986) та ін. нагороди. Закін. Терноп. мед. ін-т (1963, нині ТДМУ). Працював лікарем-хірургом в Джетигарин. рай. лікарні (нині Казахстан). Від 1966 – у мед. закладах Тернополя. 1982–січень 2006 – гол. лікар Терноп. міськ. комунал. лікарні № 3, зав. її ортопед. відділенням; під його кервом збуд. нові корпуси цього закладу. Вперше в Україні впровадив операції з ендопротезування. Автор наук. статей.

І. Дем’янова, Г. Яворський.

ЯЧМІНСЬКИЙ

Володимир Дмитрович (15. 06. 1936, м. Харків) – актор, співак (тенор). Нар. арт. України (1996). Премії ім. М. Садовського (1996), ім. Леся Курбаса (2004). Закін. театр. студію при Львів. акад. драм. театрі ім. М. Заньковецької (1961), навчався в *Я. Гельса, О. Рінка, Б. Романюцького, Б. Тягна*. Від 1961 – в Терноп. обл. муз.-драм. театрі ім. Т. Г. Шевченка (нині акад. театр). Зіграв понад 300 ролей, серед них: Іван Непокритий (“Дай серцю волю...” *М. Кропивницького*), Возний (“Наталка Полтавка” *І. Котляревського*), Феноген, Боруля, Терешко (“Хазяїн”, “Мартин Боруля”, “Суєта” *І. Карпенка-Карого*), Аким (“Влада темряви” *Л. Толстого*), Шашамока (“Дім божевільних” *Дж. Скарпетті*), Дмитро (“Ой не ходи, Грицю...” *М. Старицького*), Оверко (“Фараони” *О. Коломійця*), Журден (“Недоумкуватий Журден” за *М. Булгаковим*), Малахій Стаканчик, Зброжек (“Народний Малахій”, “Маклена Граса” *М. Куліша*), Гірі (“Кар’єра Артуро Уї”

Б. Брехта). Знявся у к/ф “Дай серцю волю...”, “Чортова дюжина” (1970), “Чарівна сопілка”, “Камінний господар” (1971), “Вершники” (1975), “Квартет Гварнері” (1977), “Прошайте, фараони” (1978), відеофільми “Мартин Боруля”.

Л. Щербак.

ЯШАН

Іван Артемович (20. 09. 1923, с. Каніж, нині Новомиргород. р-ну Кіровогр. обл.) – вчений у галузі медицини. Батько *О. Яшана*. Д-р мед. н. (1968), проф. (1969). Закін. Львів. мед. ін-т (1953, нині ун-т). Працював лікарем-отоларингологом у закладах практ. охорони здоров’я. Від 1965 – доц., 1966–94 – зав., від 1995 – проф. каф. отоларингології ТДМІ. Від 1984 – зав. Центру мікрохірургії вуха зх. обл. України. Виконав понад 4 тис. операцій. Вивчає методи хірург. реабілітації слуху в пацієнтів із хворобами вуха. Автор 170 праць і 6 винаходів.

М. Андрейчин.

ЯШАН

Олександр Іванович (09. 09. 1963, м. Київ) – вчений у галузі медицини. Д-р мед. н. (2002), проф. (2004). Син *І. Яшана*. Закін. Терноп. мед. ін-т (1986, нині ТДМУ). 1987–94 – лікар-отоларинголог закладів практ. охорони здоров’я. Від 1994 – асист. курсу оториноларингології, 2003 – доц., 2006 – зав. каф. оториноларингології та офтальмології, проректор з лікувальної роботи ТДМУ. Вивчає методи хірург. реабілітації слуху у хворих на хроніч. гнійн. середній отит. Автор понад 100 праць; має 8 винаходів.

М. Андрейчин.

ЯЩЕНКО

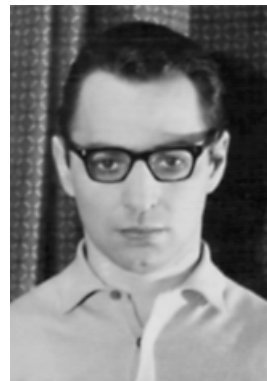
Василь Миколайович (10. 09. 1948, с. Русів, нині Снятин. р-ну Івано-Фр. обл.) – вчений у галузі педагогіки та етнопсихології, громадський

До ст. **ЯЧМІНСЬКИЙ Володимир**

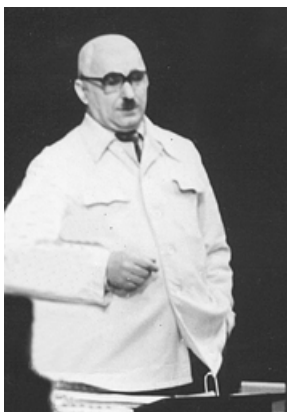
Дмитрик. "Ой не ходи, Грицю..."
М. Старицького.

Хома. "По щучому велінню"
за М. Кропивницьким.

Річард. "Країна Айгуль"
Мустая Каріма.

Печений. "Жарти жартами"
О. Підсухи.

Професор – В. Ячмінський,
Віктор – В. Хім'як. "Рідний дім"
І. Шамаякіна.

Зутан.
"Циганський барон"
Й. Штрауса.

Зброжек. "Маклена Граса"
М. Куліша.

Дяк. "Ніч перед Різдвом"
за М. Гоголем.

"Народний Малахій"
М. Куліша.

Рибник.
"Тіль Уленитігель"
Г. Горна.

діяч. Депутат Терноп. обл. ради (від 2006). Канд. пед. н. (1982). Закін. істор. ф-т Івано-Фр. пед. ін-ту (1975, нині Прикарп. нац. ун-т), УВУ в м. Мюнхен (1995, Німеччина). Працював учителем у с. Киданці Збараз. р-ну. Від 1977 – викл. педагогіки Терноп. пед.

ін-ту (нині ТНПУ). 1992–93 – ректор Кременец. пед. коледжу (нині обл. гуманіт.-пед. ін-т). Від 1994 – в ТНІГ (нині ТНЕУ): зав. каф. приклад. і соціал. педагогіки (нині каф. психол. і пед. дисциплін), згодом – проректор із гуманітар. освіти та виховання, від 2007 – доц. каф. психол. і пед. дисциплін, чл. вченої ради цього ВНЗ. Автор понад 130 наук. праць у фах. виданнях України й за кордоном, циклу передач на обл. радіо “Українська вдача: крона і коріння” (1998) та “Українська еліта: проблеми й перспективи” (1999), публікацій у ж. “Тернопіль”, г. “Русалка Дністрова” та ін. ЗМІ.

Б. Мельничук.

ЯЩЕНКО

Святослава Миколаївна (з дому – Гой; ниніш. Гой-Стром; 03. 09. 1953, с. Михайлівка, нині Підгаєц. р-ну) – філолог, культурно-освітня діячка. Засл. прац. культури України (1994). Закін. Івано-Фр. пед. ін-т (1974, нині Прикарп. нац. ун-т). 1974–80 – на пед. роботі. Від 1980 – відп. секр. Терноп. обл. орг-ції Т-ва любителів книги УРСР, 1987 – заст. голови обл. відділ. Укр. фонду культури; 1998–2001 – провід. спеціаліст упр. у справах релігії Терноп. ОДА. Співініц. відродж. передвеликод. толок на цвинтарях, збору коштів на пам’ятник *І. Франку* в Тернополі, провед. в обл. всеукр. літ. свят; орг-тор літ.-мист. “Салону пані Святослави” у ПК ВО “Вагра” (м. Тернопіль). Автор і ведуча програми Терноп. телебачення “В своїй хаті – своя правда” (2000). 2001 виїхала до США (м. Гленспей). Працює викл. історії

в укр. школі у м. Нью-Йорк, представник у діаспорі Укр. фонду культури. Автор дослідження про укр. балерину Р. Прийму-Богачевську, метод. посібника “Молодь і культура”, публікацій у періодиці Тернопільщини і США; уклад. зб. для дітей “В моїм серці Україна”.

Н. Волинська, І. Дем’янова.

ЯЩУК

Олег Ростиславович (26. 10. 1977, с. Грибова Лановец. р-ну) – спортсмен (футбол). М. сп. України. Чл. збір. команди України, з нею – бронз. призер молодіж. чем-ту Європи (1994). Закін. Львів. уч-ще фіз. культури (1992). Виступав за команди “*Нива*” (Тернопіль), “Кристал” (Чортків). 1996–2006 – гравець команди “Андерлехт” (Бельгія), з якою ставав чемпіоном Бельгії (2000, 2004, 2006), провів 2 матчі у Лізі чемпіонів. 2006–07 виступав за команду “Ерготеліс” (Греція). Від 2007 – у команді “Серкель Брюгге” (Бельгія; громадянин цієї країни).

Г. Гунтік, Б. Мельничук.

ЯЩУК

Петро Лаврентійович (01. 07. 1948, с. Юлині, нині належ. до с. Грибова Лановец. р-ну) – поет, прозаїк, публіцист. Чл. НСПУ (2004). Премія ім. *І. Огієнка* (2005), польсь.-укр. літ. премія. Закін. Чернів. мед. ін-т (1973, нині Буковин. мед. акад.). Працює зав. терапевт. відділ. Понінків. міськ. лікарні Полон. р-ну Хмельн. обл. Автор кн. “Лірник” (1996), “Костьол”, “З портрета темряви”, “До істини” (всі – 1997), “Хода”, “Час прозирника” (2000). Зібрав унікал. матеріали про винищ. укр. народу голодоморами та в концтаборах і тюрмах, вид. у 2-х тт. під назвою “Портрет темряви” (1999). Худож. тв. і статті опубл. в укр. та польсь. періодиці.

Б. Мельничук.

**РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ І РЕДАКЦІЙНО-ВИДАВНИЧА ГРУПА
ВДЯЧНІ ЗА ДОПОМОГУ В ПІДГОТОВЦІ ТА ВИДАННІ “ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО
ЕНЦИКЛОПЕДИЧНОГО СЛОВНИКА”**

Тернопільській обласній раді;

Тернопільській обласній державній адміністрації;

Тернопільській міській раді;

колективам:

Бережанського краєзнавчого музею (директор Надія Голод);

Державного архіву Тернопільської області (директор *Богдан Хаварівський*);

Державного управління екології та природних ресурсів у Тернопільській області
(начальник *Орест Сінгалеви́ч*);

Координаційного бюро “Енциклопедії Сучасної України” (керівник *Микола Железняк*);

Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України (директор *Мирослав
Романюк*);

обласного краєзнавчого музею (директор *Степан Костюк*);

обласної бібліотеки для молоді (директор *Мирослава Хмурич*);

обласної універсальної наукової бібліотеки (директор *Василь Вітенко*);

обласним організаціям Національних Спілок України:

архітекторів (голова *Анатолій Водоп'ян*);

письменників (голова *Богдан Бастюк*);

художників (голова *Ігор Дорош*);

нашим активним авторам:

Ірині Бай, Русланові Барану, Володимир Барні, Григорієві Басюку, Володимирові Бойку,

Степанові Бубернаку, Надії Волинець, Богданові Головину, Леонові Городиському,

Антоніві Грибу, Георгієві Гунтіку, Петрові Гуцалу, Марії Євгенівій, Василю Кваші,

Василю Кітурі, Миколі Ковальчуку, Степанові Колодницькому, Григорієві Кушнерику,

Левкові Легкому, Миколі Литвину, Христині Мельничук, Наталії Мишанецькій,

Ігореві Олещуку, Васи́леві Олійнику, Ярославі Павлів, Володимирові Парацію,

Валерієві Письменному, Ігореві П'ятківському, Богданові Саваку, Йосипові Свинку,

Аллі Сенік, Тамарі Сеніній, Мирославо́ві Сивому, Галині Синиці, Сергієві Синюку,

*Олегові Смоляку, Володимирові Собчуку, Сергієві Ткачову, Тамарі Удіній,
Надії Халупі, Яромиру Чорніті, Марині Ягодинській,*

а також добродіям:

*Володимирові Білецькому, Олегові Бородію, Борисові Воловику, Арсену Гудимі,
Михайлові Дорошу, Анатолієві Жейнову, Степанові Жукевичу, Надії Капшій,
Валерієві Кобернюку, Мирославі Кубанту, Василеві Кубіву,
Володимирові Липницькому, Романові Лубківському, Іванові Максимовичу,
Володимирові Нацюку, Йосипу Парнеті, Іванові Половинку, Іванові Потію,
Теодозієві Присяжному, Ярославі Прокоп'юк, Михайлові Процину, Ярославу Пунді,
Вікторові Рибіну, Миронові Сагайдаку, Ігореві Свистуну, Володимирові Сиротюку,
Миколі Стеблу, Василеві Теремку, Василеві Тракалу, Антонові Третьяку, Марії Тройчак,
Степанові Турецькому, Петрові Федоришину, Ігореві Флешару, Володимирові Фостику,
Юрієві Хоміцькому, Володимирові Чвалюку, Євгенії Черній, Володимирові Чубатому,
Діані Шикерявій, Михайлові Шмігельському, Василеві Штокалу, Василеві Щиренку,
Оксані Яциковській та іншим, які зробили вагомий внесок у благородну справу
творення ТЕС.*

Тернопільський Енциклопедичний Словник. – Тернопіль: ВАТ ТВПК “Збруч”, 2008.
Т 35 – Т. 3. П – Я. – 708 с.
ISBN 978–966–528–279–2

“Тернопільський Енциклопедичний Словник” – перше в історії області видання, що подає про Тернопільщину систематизовану новітню інформацію з різних галузей: історії, географії, економіки, політики, освіти, науки, літератури, мистецтва, спорту тощо; містить відомості про визначних уродженців краю та відомих людей, які тут жили і творили. Видання буде корисним для науковців, педагогів, студентів і школярів, краєзнавців, усіх, хто цікавиться минулим та сучасним регіону.

ББК 92 (4 УКР-4 ТЕР)
УДК 031 (477. 84)

Редакційно-видавнича група:

Ірина Дем’янова
Ганна Івахів
Ігор Максимлюк
Богдан Мельничук
Оксана Острожинська
Богдан Петраш
Віктор Уніят
Ірина Федечко
Лариса Щербак

Фото:

Василь Бурма
Також використані світлини *В. Балуха, М. Веніславського, Т. Іванківа, О. Лижечки, Б. Приймака, І. П’ятківського, Й. Свинка, Я. Стецюка, М. Чайковського та інших авторів, із фондів ДАТО, ТОКМ, особистих архівів Б. Мельничука, Б. Хаварівського і Г. Чернихівського*

Художнє оформлення:

Петро Шпорчук

Підписано до друку 26. 11. 2007 – 21. 03. 2008. Формат 70x100^{1/16}. Папір офсетний № 1 і крейдований (вкл.). Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний. Умовн.-друк. арк. 56,92. Обл.-вид. арк. 84,92. Наклад 3000 прим. Зам. № 779.

Обласна комунальна установа “Енциклопедичний довідник “Тернопільщина”
(Тернопільський Енциклопедичний Словник)”

Відкрите акціонерне товариство “Тернопільський видавничо-поліграфічний комбінат “Збруч”

46008 м. Тернопіль, вул. Живова, 11

**ДОПОВНЕННЯ ТА УТОЧНЕННЯ ДО 1 ТОМУ
“ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ЕНЦИКЛОПЕДИЧНОГО СЛОВНИКА”**

Стор.	Назва гасла	Зміст доповнення, уточнення
с. 19	“АВАЛЬ”	Від 2006 – ТОД ВАТ “Райффайзен Банк Аваль”.
с. 38	АНДРЕЙЧИН Михайло Антонович	Чл.-кор. Акад. мед. н. України (2007).
с. 41	АНДРУШКІВ Богдан Миколайович	Орден “За заслуги” 3-го ступ. (2007). Від серпня 2007 – зав. каф. менеджменту підприємств. діяльності ТДТУ.
с. 63	БАБ’ЯК Павло	(31. 01. 1920, с. Мала Плавуча, нині Козів. р-ну – м. Денвер, США). Д-р філології (1970), проф. (1975). Від 1964 – в США, працював у Іллінойс. і Колорад. ун-тах.
с. 77	БАРАН Григорій Якович	Орден “За заслуги” 3-го ступ. (2005).
с. 79	БАРАНЕЦЬ Ярослав Дмитрович	Почес. Грамота ВР України (2005).
с. 80	БАРАНОВ Віктор Федорович	Голова Київ. орг-ції НСПУ.
с. 80	БАРАНОВСЬКИЙ Роман	Барановський Роман Євстахійович (12. 06. 1905 – 23. 01. 2006, м. Кергонксон, США).
с. 86	БАРНА Микола Миколайович	Засл. діяч н. і т. України (2006).
с. 88	БАСАРАБА Роман Іванович	Депутат Терноп. обл. ради 5-го скликання (від 2006). Чл. т-ва “Меморіал”, Укр. гельсін. спілки.
с. 90	БАЧИНСЬКИЙ Валерій Йосипович	Від серпня 2006 – дир. департаменту мист-ва і регіон. політики Мін-ва культури і туризму (м. Київ).
с. 96–97	БЕЗКОРОВАЙНИЙ Євген Іванович	Чл. НСПУ (2006).
с. 106	“БЕРЕЖАНСЬКА ЗЕМЛЯ”	2007 видано 3 т. (800 стор., наклад 1000 прим.; ред.-упоряд. В. Савчук).
с. 117	БЕССЕР Віллібальд-Готліб	У Кременец. обл. гуманіт.-пед. ін-ті відкрито пам’ятник Б. (2006, скульп. В. Шолудько).
с. 130	БЛІК Мирослав Миколайович	Депутат Терноп. обл. ради 5-го скликання (від 2006).
с. 136	БЛОКРИНИЦЯ – село у Підгасцькому районі.	Є церква св. Параскеви (1945) перебуд. з костельу св. Петра й Павла (1904).
с. 137	БЛОУС Ольга Степанівна	Засл. прац. освіти України (2008).
с. 144	БЛІХАР Євген Йосипович	Помер 13. 09. 2006, м. Тернопіль.
с. 147	БОБРОВСЬКИЙ Анатолій Вікторович	Помер 28. 07. 2005, м. Тернопіль.
с. 148	БОГАТЮК Микола	Богатюк Микола-Юрій Теодорович. Помер 22. 01. 2007, похов. у м. Філадельфія, США.
с. 154	БОЖЕНКО Григорій Іванович	Помер 22. 07. 2007, м. Тернопіль.
с. 169	БОРЕЦЬ Юрій	Помер 11. 12. 2007, Австралія. Спонсорував 1 млн. дол. на створ. к/ф “Залізна сотня”.
с. 185	БРИК Михайло Теодорович	Помер 05. 03. 2006, м. Київ. Засл. діяч н. і т. (2005).
с. 202	БУРМІЦЬКА Людмила Франківна	Засл. діяч мист-в України (2007). Нині – ст. викл. Київ. держ. акад. керів. кадрів культури і мист-в.
с. 202	БУРМІЦЬКИЙ Олександр Анатолійович	Засл. арт. України (2003). Нині – провід. майстер сцени Акад. ансамблю пісні й танцю Прикордон. служби України.
с. 205	БУТРИНСЬКИЙ Мар’ян Михайлович	Помер 20. 07. 2002, м. Чикаго, США.
с. 216	ВАВРИК Євген Петрович	Засл. діяч мист-в України (2006).
с. 224–225	ВАСИЛИК Остап Дмитрович	Помер 30. 12. 2004, м. Київ.
с. 225	ВАСИЛИК Павло Якимович	Помер 12. 12. 2004, м. Коломия Івано-Фр. обл.
с. 225	ВАСИЛИК Роман Якимович	Засл. діяч мист-в України (2002).
с. 226–227	ВАСИЛІЙ (в миру – Боднарчук Іван Миколайович)	Помер 21. 01. 2006, м. Тернопіль.
с. 232–233	ВАЦИК Теодор Якимович	(20. 11. 1886 – 22. 04. 1968).
с. 244–245	ВЕРБІВ – село у Бережанському районі	У В. народ. громад. діячі: в США – П. Бездух, в Австралії – А. Віттович.
с. 248	ВЕРЕЩАКИ	Відоме від 1579 як м-ко.
с. 259	ВИННИЦЬКА Ярослава	Померла 01. 03. 2002, м. Торонто, Канада.
с. 264	ВИТЯГЛОВСЬКА Тетяна Володимирівна	Народ. 22. 05. 1964.
с. 272	ВІВЧАР Ганна Михайлівна	Померла 05. 04. 2001, м. Бучач.
с. 277	ВІЗЕНТАЛЬ Симон	Помер 20. 09. 2005, м. см. невід.
с. 282	ВІЛЬЧИНСЬКИЙ Владзімеж	Народ. 13. 11. 1940.
с. 288	ВІТОШИНСЬКИЙ Ярослав Дем’янович	Помер 05. 12. 2001, м. Київ.
с. 289	ВЛАСОВСЬКИЙ Іван Федорович	Народ. у с. Вільшана Дворічан. р-ну Харків. обл.

Стор.	Назва гасла	Зміст доповнення, уточнення
с. 291	ВОВК Юліан	Вовк Юліан Ярославович (30. 12. 1944 – 20. 10. 1996, м. Львів).
с. 298	ВОЛКОВА Тетяна Сергіївна	Померла 24. 07. 2007, м. Тернопіль.
с. 298–299	ВОЛОВОДИЮК Володимир	Воловодюк Володимир Дмитрович (народ. 28. 09. 1929). Орден “За заслуги” 3-го ступ. (1999).
с. 299	ВОЛОДИМИР (в миру – Поліщук Василь Сергійович)	Ордени св. Володимира (1-го, 2-го, 3-го ступ.), св. Іллі Муромця з діамантами “Віра, честь, слава” (2-го, 3-го ступ.), Лицар Помаранч. революції (2005), медалі. Від 1998 очолював Донецько-Луганську і Харків. єпархії, одночасно – викл. релігієзнавства Донець. ін-ту штучн. інтелекту; від 2003 – викл. Міжнар. ун-ту розвитку людини “Україна” (м. Київ). Автор понад 300 літ. творів, числен. публікацій.
с. 302	ВОЛЬСЬКИЙ Василь Григорович	(29. 01. 1917 – 04. 11. 1968).
с. 303	ВОЛЯНСЬКИЙ Олекса Миколайович	Помер 02. 03. 1947.
с. 306	ВОРОБЕЦЬ Федір	Воробець Федір Васильович.
с. 308	ВОРОНЮК Володимир	Воронюк Володимир Михайлович.
с. 317	ГАВРИЛЮК Іван	Гаврилук Іван Семенович.
с. 318	ГАВРИЛЯК Мирон Степанович	Народ. 06. 03. 1949.
с. 324	ГАЙДУКЕВИЧ Остап Іванович	Засл. прац. культури України (2006).
с. 325	ГАЙМАНОВИЧ Ярослав-Софрон	Гайманович Ярослав-Софрон Стефанович. Помер 12. 12. 2006, м. Монреаль, Канада.
с. 328–329	ГАЛИЦЬКИЙ КОЛЕДЖ	Від 11. 04. 2005 – Галицький ін-т ім. В. Чорновола Києво-Могилян. академії.
с. 336–337	ГАНКЕВИЧ Роман	Ганкевич Роман Михайлович
с. 338	ГАРМАТЮК Анатолій Панасович	Помер 28. 01. 2006, м. Вінниця.
с. 339	ГАЮК Гліб-Симон	Гаюк Гліб-Симон Симонович.
с. 350–351	ГЕРМАКІВСЬКИЙ Іван Михайлович	Помер 02. 03. 2006, м. Тернопіль, похов. у смт Мельниця-Подільська Борщів. р-ну.
с. 351	ГЕРМАН Олег Михайлович	Засл. діяч. мист-в України (2007). Від 2007 – проф. каф. українознавства і філософії ТДТУ.
с. 353	ГИКАВИЙ Григорій	Батько <i>О. Гикавого</i> .
с. 353	ГИКАВИЙ Онуфрій	Гикавий Онуфрій Григорович. Син <i>Г. Гикавого</i> .
с. 367	ГНАТЮК Богдан-Тарас	Гнатюк Богдан-Тарас Васильович.
с. 379	ГОЛИНСЬКИЙ Михайло Теодорович	Народ. у с. Вербівка, нині Городенків. р-ну Івано-Фр. обл.
с. 381	ГОЛОВАЩЕНКО Михайло Іванович	Помер 12. 12. 2005, м. Київ.
с. 386	ГОЛУБ Юрій Володимирович	Засл. юрист України (2006).
с. 389–390	ГОНТАРУК Любов Романівна	Народ. у с. Вел. Кунинець Збараз. р-ну.
с. 390	ГОНЧАР Олесь (Олександр) Терентійович	Герой України (2007, посмертно).
с. 397	ГОРЛІЙ Анатолій Гаврилович	Помер 01. 12. 2006, м. Тернопіль.
с. 405	ГОРЧИНСЬКИЙ Анатолій Аркадійович	Помер 06. 01. 2007, м. Тернопіль.
с. 421–422	ГРОМ`ЯК Роман Теодорович	Орден “За заслуги” 3-го ступ. (2006).
с. 428	ГУГЛЕВИЧ Роман	Гуглевич Роман Аркадійович.
с. 429	ГУДЬ Богдан Васильович	Народ. у с. Потугори Бережан. р-ну.
с. 432	ГУЛЬКО Ярослав Гаврилович	Засл. журналіст України (2006).
с. 434	ГУМЕНЮК Олег Іванович	Нар. депутат України (від 2006).
с. 437–438	ГУСЛАВСЬКИЙ Андрій Андрійович	Орден св. Архістратиґа Михаїла (2006).
с. 450	ГПА Степан Петрович	Від 2005 – викл. каф. майстер-класу естрад. мист-ва ТНПУ.
с. 451	ГНЕСЬКО Михайло-Модест	Гнесько Михайло-Модест Васильович.
с. 477–478	ДЕНИСЮК Степан Григорович	Помер 13. 08. 2005, м. Тернопіль.
с. 478	ДЕРЕВЛЯНИЙ Василь Тимофійович	Нар. депутат України (від 2006).
с. 488	ДЖУС Михайло Ярославович	Орден В. Великого 3-го ступ. (2007).
с. 499–500	ДІДУХ Василь Степанович	Засл. економіст України (2006).
с. 503	ДМИТРІВ Ілля Григорович	Помер у м. Лондон, Вел. Британія.
с. 515	ДОВГЕ – село у Тербовлянському районі	<i>К. Устиянович</i> похов. у с. Довге, нині Дрогобиц. р-ну Львів. обл.
с. 518	ДОЛИННИЙ Володимир Васильович	Депутат обл. ради 5-го скликання (від 2006). 1-й заст. нач. гол. упр. праці та соц. захисту населення Терноп. обл.
с. 530	ДРАЖНЬОВСЬКИЙ Роман	Помер 08. 07. 2006, м. Мілвок, США. Закін. Чортків. укр. г-зію “Рідна школа” (1942).
с. 531	ДРАЧ Іван Федорович	Герой України (2006).
с. 539	ДУБИЛКО Іван	Дубилко Іван Іванович.

Стор.	Назва гасла	Зміст доповнення, уточнення
с. 563	ЄДИНАК Олексій Миколайович	Помер 23. 01. 2007, м. Тернопіль.
с. 565	ЄЛАГІН Іван Олександрович	Помер 08. 11. 2007, м. Тернопіль.
с. 567	ЄФРЕМОВ Борис Олексійович	Помер 13. 04. 2006, м. Тернопіль.
с. 581	ЖУК Оксана Любомирівна	Відмінник освіти України (2006). Від 2005 – дир. Підволочис. рай. буд. школярів. Автор. зб. поезій “Назустріч сонцю” (2007).
с. 584	ЖУЛКОВСЬКА Ольга Андріївна	“Українська Мадонна” (2006).
с. 636	ЗБОЖНА Ольга Михайлівна	Упоряд. кн. “Іван Пулюй. Листи” (2008).
с. 638–639	ЗБОРІВСЬКИЙ РАЙОН	Народ. діяч ОУН і УПА <i>О. Пальовий</i> .
с. 644	ЗВОЖИК Джон	Звожик Джон (помер 30. 08. 2006, м. Тернопіль). У Тернополі на буд. по вул. Юліана Опільського, де проживав З., відкр. у серпні 2007 мемор. таблицю.
с. 645–646	ЗДОРОВЕГА Володимир Йосипович	Помер 24. 04. 2006, м. Львів.
с. 654	ЗЛУПКО Степан Миколайович	Помер 15. 11. 2006, м. Львів.
с. 660	“ЗОРИНКА”	1-е місце на міжнар. конкурсі хор. співу Бели Бартока (2006, м. Дебрецен, Угорщина).
с. 677–678	ІЗОТОВА Любов Андріївна	Нар. арт. України (2006).

**ДОПОВНЕННЯ ТА УТОЧНЕННЯ ДО 2-ГО ТОМУ
“ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ЕНЦИКЛОПЕДИЧНОГО СЛОВНИКА”**

Стор.	Назва гасла	Зміст доповнення, уточнення
с. 18–19	КАЛЬБА Мирослав	Автор кн. “ДУН в розбудові УПА” (2005).
с. 26	КАНЩЕНКО Леонід Олексійович	Орден кн. Я. Мудрого 5-го ступ. (2006).
с. 31–32	КАРАВАНСЬКИЙ Олег Іванович	Орден пресв. Миколи Чудотворця (2005).
с. 32	КАРАСЬОВ Геннадій Іванович	Карасьов Геннадій Олексійович.
с. 56	КАЧКАН Володимир Анатазійович	Засл. діяч н. і т. України (2006).
с. 57	КАЧУР Павло Степанович	Від 2005 – міністр буд-ва, арх-ри та житл.-комун. госп-ва. Меценат Чортків. школи-інтернату.
с. 66	КИДАНІВ	Народ. історик <i>В. Чайковський</i> .
с. 78–79	КІРИК-РАДОМСЬКА Людмила Августинівна	Померла 28. 04. 2005, м. Тернопіль.
с. 93	КЛЯЧКО Марія	Чл. ради морс. ліги США. 1-а жінка у цій країні – провід. морський історик. Автор праці про амер. адмірала В.-Ш. Бенсона.
с. 93	КМІТЬ Омелян Васильович	Засл. діяч мист-в України (2006).
с. 119	КОГУТ Богдан Євгенович	Орден “За заслуги” 3-го ступ. (2006).
с. 136–137	КОЛЕССА Микола Філаретович	Помер 08. 06. 2006, м. Львів.
с. 153	КОМІНКО Ігор Степанович	Орден В. Великого 3-го ступ. (2007).
с. 172	КОРДУБА Роман	Кордуба Роман Іванович. Помер 30. 05. 1999, м. Сідней, Австралія.
с. 174	КОРЖЕНЕВСЬКИЙ Леонід Макарович	Засл. арт. України (2005).
с. 181	КОРОДІОК Іван Никоневич	Помер 07. 09. 2005, м. Тернопіль.
с. 192–193	КОССАК Іван Йосипович	(11. 09. 1879 – 17. 01. 1927).
с. 207	КОЦЮЛИМ Мирослав Петрович	Помер 23. 11. 2005, м. Тернопіль.
с. 212	КРАВЕЦЬ Василь Павлович	Засл. прац. с. госп-ва України (2005). Від травня 2007 – нач. упр. зовніш. зносин, зовнішньоекон. та інвестиц. діяльності Терноп. ОДА.
с. 215	КРАВЧУК Леонід Макарович	Ордени Жовтн. революції, Труд. черв. прапора (2), кн. Я. Мудрого 5-го (1996), 4-го (1999), 3-го (2004) ступ., орден Держави (2001). Герой України (2001).
с. 235	КРИВЕЦЬКИЙ Микола Миколайович	Помер 22. 11. 2005, м. Тернопіль.
с. 240	КРИЖОВАЧУК Олег Петрович	Герой України (2007).
с. 240	КРИКОНЧУК Світлана Євгенівна	М. сп. міжнар. класу (2007).
с. 269–270	КУЗЬМА-БАЛИЦЬКИЙ Петро Михайлович	Орден “За заслуги” 3-го ступ. (2008).
с. 275	КУЛИНИЧ Ярослав	Помер 30. 10. 2007, м. Нью-Йорк, США.
с. 293	КУРОПАТНИКИ	Народ. актор, режисер, співак <i>С. Янович</i> .
с. 298	КУХАЛАШВІЛІ Володимир Костянтинівич	Помер 12. 06. 2006, м. Київ.
с. 298	КУХАРСЬКИЙ Володимир Михайлович	Автор монографії “Українці, чи богообрані ми? або Місія Руси-України – нащадків Святої Трійці: спроба системного аналізу” (2008).
с. 306	КУШНІР Мирослав Андрійович	Надрук. зб. “Невкосне серце” (Л., 2005).
с. 307–308	КУШНІРУК Зіна Антонівна	Від вересня 2007 – в. о. ред. г. “Свобода”.
с. 310	ЛАВРЕНЮК Венедикт Антонович	Помер 22. 10. 2006, м. Тернопіль.

Стор.	Назва гасла	Зміст доповнення, уточнення
с. 310–311	ЛАВРІВСЬКА Ірина-Ольга	Лаврівська (Пашковська) Ірена-Ольга Антонівна (22. 11. 1918 – 22. 12. 2002, м. Буффало, США). Медаль Архістратига Михаїла та Золот. Хрест заслуги.
с. 311	ЛАГОДИНСЬКИЙ Микола Гнатович	Народ. у с. Доброводи, нині Збараз. р-ну.
с. 314	ЛАЗАРЧУК Юрій Васильович	Від січня 2006 – гол. лікар Терноп. міськ. лікарні № 3.
с. 319	ЛАНОВИК Богдан Дмитрович	Орден “За заслуги” 3-го ступ. (2007).
с. 335	ЛЕВЧУК Микола Ростиславович	Помер 19. 07. 2005, м. Тернопіль.
с. 341	ЛЕМШКА Ярослав Петрович	Від липня 2007 – дир. Терноп. обл. філармонії.
с. 343	ЛЕНИК Володимир Юлійович	Помер 02. 11. 2005, м. Мюнхен, Німеччина.
с. 357	ЛИПНИЦЬКИЙ Адам Миколайович	Від 2005 – почес. громадянин м. Тербовля, його іменем названо вулицю.
с. 357	ЛИПНИЦЬКИЙ Володимир Адамович	Ініціатор і співзасн. часопису “Дорожник” (вих. 2004–08) при г. “Подільське слово”.
с. 357	ЛИПНИЦЬКИЙ Микола Адамович	Депутат Терноп. міськ. ради 2-х склик. Від 2006 – почес. громадянин м. Тернопіль, його іменем названо вулицю і встановл. мемор. таблицю.
с. 359	ЛИСЕВИЧ Михайло Васильович	Від січня 2006 – нач. упр. з питань туризму Терноп. ОДА.
с. 374	ЛІПНІНСЬКИЙ Кароль-Юзеф	Автор опер “Соболина шуба”, “Терафере сумнівається”, “Чиншова шляхта” (вісі – 1814, поставл. у м. Львів), “Марія” (1823), “Ярмарок у Кішешовіцах” (1824, обидві поставл. у м. Варшава, Польща).
с. 388	ЛОМАКОВИЧ Афанасій Миколайович	Почес. акад. Академії ВШ України (2007).
с. 397	ЛУБКІВСЬКИЙ Роман Мар’янович	Дійс. чл. Остроз. акад. братства (2005), НТШ (2007), почес. чл. Спілки білорус. письменників (2006). Літ. премія ім. М. Рильського (2006). Від 2005 – голова Ком-ту з Нац. премії України ім. Т. Шевченка. 2007 засн. іменну стипендію для кращих учнів Острівця. ЗОШ 1–3 ступ.
с. 405–406	ЛУПІЙЧУК Володимир Васильович	Помер 27. 04. 2006, м. Тернопіль, похов. у м. Волочиськ Хмельн. обл. 2005 М. Моздира видав монографію “Володимир Лупійчук – співець українського козацтва”.
с. 423	МАГДАЛІВКА	2006 у місц. школі відкр. музей Родини <i>Голоядів</i> .
с. 426	МАЗУР Петро Євстахійович	Почес. н. співроб. відділ. релігієзнавства Ін-ту філософії НАН України (2005).
с. 428–429	МАЙЧИК Іван Іванович	Помер 24. 10. 2007, м. Львів.
с. 434	МАКСИМОВ Віталій Вікторович	Генерал-лейтенант міліції. Від травня 2007 – нач. УМВС у Терноп. обл.
с. 443	МАЛЄСВ Юрій Миколайович	Помер 19. 05. 2006, м. Київ.
с. 452–453	МАМАЛИГА Петро Семенович	Мамалига Павло Семенович.
с. 461	МАРМУС Володимир Васильович	Орден “За мужність” (2006).
с. 461–462	МАРТИН Віктор Михайлович	Помер 02. 05. 2006, м. Тернопіль.
с. 463	МАРТИНЮК Василь Іванович	Засл. лікар України (2007).
с. 468	МАРЧИШАК Роман Степанович	Орден В. Великого 3-го ступ. (2006).
с. 468	МАРЧУК Іван Степанович	За рейтингом (2007) британ. консалтинг. компанії “Synectics” 72-й у списку 100 сучас. геніїв.
с. 474	МАТВІСНКО Ніна Митрофанівна	Герой України (2006).
с. 475	МАТЕЙКО Роман Михайлович	Помер 09. 05. 2007, м. Тернопіль.
с. 475	МАТЕРСЬКИЙ Микола Антонович	Помер 30. 03. 2006, м. Кременець.
с. 481	МАЦЯЛКО Іван Олексійович	Помер 28. 07. 2007, м. Львів.
с. 484	МЕДВЕДИК Петро Костьович	Помер 02. 12. 2006, с. Вел. Глибочок Терноп. р-ну; 1 грудня 2007 в цьому селі відкр. мемор. кімнату П. Медведика.
с. 491–492	“МЕЛОДІЇ ТЕРНОВОГО ПОЛЯ”	Вип. 3 (2006; 348 с.) під егідою ТОО Укр. асоц. творч. інтелігенції “Світ культури”.
с. 500	МЕЛЬНИЧУК Петро Михайлович	Помер 30. 03. 1985, м. см. невід.
с. 502–504	МЕРДАК Іван Григорович	Помер 27. 05. 2007, м. Херсон.
с. 507–508	МИЗАК Нестор Степанович	Автор кн. “За тебе, свята Україно” (5-а – 2006, 6-а – 2007).
с. 512	МИКОЛЮК Нестор Степанович	Почес. Грамота КМ України (2005).
с. 541	МЛИНОВСЬКИЙ Іван Петрович	Помер 19. 10. 2006, Австралія. Псевдо “Остап”. Чл. ОУН. Голова СУМ в м. Аделаїда (1970–71, Австралія).
с. 550	МОЛОДЕНЬКИЙ Василь	Молодецький Василь.

Стор.	Назва гасла	Зміст доповнення, уточнення
с. 569–570	МОЧЕРНИЙ Степан Васильович	Помер 30. 07. 2005, м. Львів.
с. 581	МУЦ Орест Павлович	Нар. депутат України (2006–07). Нині – помічник-консультант нар. депутата.
с. 581–582	МУШАК Юрій Федорович	У родин. селі відкр. пам'ятник М. (2005).
с. 590	НАГОРНЯК Степан Григорович	Помер 09. 01. 2007, м. Тернопіль.
с. 592	НАДРАГА Олександр	Надрага Олександр Антонович.
с. 613	НАЦІОНАЛЬНА ПРЕМІЯ імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА	Серед митців-вихідців із Тернопільщини – 12 лауреатів, у т. ч. архітектор З. Підлісний (1979).
с. 618	НЕВЕСЕЛИЙ Микола Васильович	Помер 02. 06. 2006, м. Тернопіль.
с. 625	НЕЧАЙ Анатолій Романович	Засл. діяч мист-в України (2007).
с. 648–649	ОБЕРИШИН Ілля Степанович	Помер 11. 11. 2007, с. Городниця Підволочис. р-ну. Орден “За заслуги” 3-го ступ. (2007).
с. 651	ОБЛЕЩУК Михайло Йосипович	Засл. прац. культури України (2006). Худож. кер. і диригент нар. аматор. хору “Просвіта” (м. Тереховля).
с. 659	ОЙЗЕРКІС М. М.	Ойзеркіс Мордехай-Мендель (1848, м. Підгайці – 1913, м. см. невід.). Проживав у Росії (нині РФ), Румунії, Туреччині.
с. 662	ОЛЕКСЕНКО Степан Степанович	Помер у серпні 2006, м. Київ; похов. 12 серпня на Байк. цвинтарі.
с. 666–667	ОЛЕЩУК Ігор Андрійович	Орден “За заслуги” 3-го ступ. (2006).
с. 668	ОЛІЙНИК Борис Ілліч	Герой України (2005).
с. 669	ОЛІЙНИК Василь Михайлович	Чл.-кор. Укр. акад. аграр. н. (2007).
с. 669	ОЛІЙНИК Василь Онуфрійович	Помер 03. 11. 1937, урочище Сандармох (м. Медвеж'єгорськ, нині Респ. Карелія, РФ).
с. 674–675	ОНИСЬКІВ Богдан Григорович	Помер 30. 12. 2007, м. Тернопіль.
с. 675–676	ОНИСЬКО Іван Васильович	Помер 10. 11. 2007, м. Тернопіль.

**ДОПОВНЕННЯ ТА УТОЧНЕННЯ ДО 3-ГО ТОМУ
“ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ЕНЦИКЛОПЕДИЧНОГО СЛОВНИКА”**

Стор.	Назва гасла	Зміст доповнення, уточнення
с. 24	ПАНЦЬО Іван Іванович	Від січня 2008 – помічник-консультант нар. депутата України (м. Київ).
с. 37	ПАСТУХ Тарас Тимофійович	Від лютого 2008 – голова Бучац. РДА.
с. 46–47	ПЕРЕБИЙНИС Петро Мойсейович	Ордени св. Миколая Чудотворця (2006), св. Кирила і Мефодія (2007). Нац. премія ім. Т. Шевченка (2008). 1986–2000 – гол. ред. ж. “Київ”.
с. 69	ПИШНИЙ Микола Петрович	Помер 16. 12. 2007, м. Балаклія Харків. обл.
с. 91	ПІСНИЙ Василь Михайлович	Від 2008 – нач. УМВСУ у Львів. обл.
с. 110	ПОЛІХА Ігор Зіновійович	Надзвич. посол України у країнах Бангладеш і Непал (за сумісництвом).
с. 159	ПУШКАР Андрій Анатолійович	2-е місце на змаганнях за Кубок світу з армреслінгу в м. Варшава (2007, Польща).
с. 193	РОМАНКІВ Ігор Петрович	Від січня 2008 – заст. нач. КРУ в Терноп. обл.
с. 233	СВИНКО Йосип Михайлович	Автор кн. “Нарис про природу Тернопільської області: геологічне минуле, сучасний стан” (2008).
с. 242	СЕМИРАЗ Олег Володимирович	Помер 23. 02. 2008, м. Тернопіль.
с. 254	СИВУЛЬСЬКИЙ Микола Іванович	Від січня 2008 – голова КРУ України.
с. 289	СЛІПНИЙ Йосиф Іванович	Вид. кн. “Шляхом Обнови. Заповіт” (Т., 2008).
с. 299	СМИК Олександр Іванович	Премія ім. В. Стуса (2008). Голова ред. колегії всеукр. ж. “Своя музика” (від 2007).
с. 300	СМИК Роман Петрович	Помер 25. 12. 2007, м. Чикаго, США.
с. 315	СОРОКА Петро Іванович	Всеукр. літ.-мист. премія ім. Д. Нитченка, літ. премія ж. “Березіл” (м. Харків; обидві – 2008).
с. 319	СОСНИЦЬКИЙ Валерій Володимирович	Від 2008 працює у Терноп. ОДА.
с. 470	ТРОЙЧАК Марія Іванівна (з дому – Хомишак)	Представлена у фотоальманасі “Відомі імена охорони здоров'я України-2007” (2007), кн. “Ділова Галичанка” (2007, Т. 2).
с. 631–632	ШЕВЧУК Федір Назарович	Від лютого 2008 – заст. голови Терноп. ОДА.
с. 666	ЩЕПАНОВСЬКИЙ Зеновій Васильович	Від березня 2008 – заст. міністра регіон. розвитку та буд-ва України (м. Київ).